Arkivexemplar

STATISTISKA MEDDELANDEN
Ser. F. Band XXVIII.

SOCIALA MEDDELANDEN

UTGIVNA AV

K. SOCIALSTYRELSEN

ÅRG. 1925

HÄFTEN 7—12

STOCKHOLM
P. A. NORSTEDT & SÖNER

INLEDNING

TILL

Sociala meddelanden / utgifna af K. Kommerskollegii afdelning för arbetsstatistik. – Stockholm, 1912-1967. Ingår 1912-1953 i: Statistiska meddelanden. Ser. F, Sociala meddelanden. – Fr. o. m. 1913 utgiven av Socialstyrelsen.
Kumulerade sakregister för 1903-1922, 1923-1932, 1933-1942 och 1943-1947.
1915-1944 även med innehållsförteckning på franska, 1945-1957 med sammanfattningar på franska och engelska, 1958 med sammanfattningar på engelska och 1959-1962 vissa nummer med sammanfattningar på engelska.
1959-1962: "Tidskriften Sociala meddelanden utges med åtta artikelnummer (Allmänna häftet) och tolv separata häften med statistiskt informationsmaterial (Statistisk information)".

Föregångare:

Meddelanden från K. Kommerskollegii afdelning för arbetsstatistik. – Stockholm : 1903-1911.

Efterföljare:

Socialnytt : sociala meddelanden / Socialstyrelsen. – Stockholm : Socialstyrelsen, 1968-1990.

Sociala meddelanden. 1925: 7-12.
Digitaliserad av Statistiska centralbyrån (SCB) 2009.

urn:nbn:scb:se-socmed-19252

Arkivexemplar

STATISTISKA MEDDELANDEN
Ser. F. Band XXVIII.

SOCIALA MEDDELANDEN

UTGIVNA AV

K. SOCIALSTYRELSEN

ÅRG. 1925

HÄFTEN 7—12

STOCKHOLM
P. A. NORSTEDT & SÖNER

STOCKHOLM 1925
KUNGL. BOKTRYCKERIET. P. A. NORSTEDT & SÖNER
244164

INNEHÅLL INDEX

N:r 7.

Arbetsmarknaden under juni månad 1925 . .	513	Le marché du travail en juin 1925.
Andra internationella socialstatistiska konferensen i Genève	515	La deuxième conférence internationale des statisticiens du travail à Genève.
Bostadsmarknaden i Sveriges större städer vid aprilflyttningen 1925	530	L'offre et la demande des appartements dans les plus grandes villes de la Suède le 1er avril 1925.
Kooperativ verksamhet i Sverige 1920–23 . .	533	La cooperation en Suède pendant les années 1920—1923.
Kooperativa förbundets verksamhet under år 1924	542	L'union cooperative en 1924.
Fackförbundens omorganisation enligt industriförbundsprincipen	546	La réorganisation des syndicats ouvriers aux fédérations de l'industrie.
Levnadskostnadernas förändringar i Sverige och utlandet	550	Les fluctuations du coût de la vie en Suède et à l'étranger.
Arbetarnas levnadsstandard i valutasvaga länder	552	Les conditions de vie des ouvriers dans les pays à change déprécié.
Arbetslösheten i utlandet	554	Le chômage à l'étranger.
Kortare meddelanden	555	Courtes notices.
Resultaten av den första internationella socialstatistiska konferensen	555	Les résultats de la première conférence internationale des statisticiens du travail.
Den offentliga arbetsförmedlingen i Norge år 1924.	556	Les bureaux de placement publics en Norvège en 1924.
Den offentliga arbetsförmedlingen i Danmark 1924/25	557	Les bureaux de placement publics au Danemark en 1924/25.
Statens arbetslöshetskommissions verksamhet under maj 1925	557	La commission de chômage en mai 1925.
Arbetsmarknaden i England under maj 1925 . . .	557	Le marché du travail en Angleterre en mai 1925.
Arbetsmarknaden i Tyskland under maj 1925 . . .	558	Le marché du travail en Allemagne en mai 1925.
Kollektivavtal i Nederländerna den 1 juni 1924 . .	558	Conventions collectives aux Pays-Bas le 1er juin 1925.
De norska studenternas ekonomiska förhållanden .	558	Les conditions pécuniaires des étudiants en Norvège.
Sveriges offentliga arbetsförmedling Juni 1925	560	Les bureaux de placement publics en Suède. Juin 1925.
Arbetslösheten inom arbetarorganisationerna den 31 maj 1925	566	Le chômage parmi les membres des organisations ouvrières le 31 mai 1925.
Levnadskostnaderna under andra kvartalet 1925	567	Coût de la vie pendant le 2e trimestre 1925.
Författningar rörande sociala frågor	592	Lois concernant les questions sociales.

N:r 8.

Arbetsmarknaden under juli månad 1925 . .	593	Le marché du travail en juillet 1925.
Arbetstillgången under andra kvartalet 1925 .	595	L'offre et la demande du travail pendant le 2e trimestre 1925.
Fylleriförseelserna under andra kvartalet 1925	601	Les délits d'ivresse pendant le 2e trimestre 1925.
Sjunde internationella arbetskonferensen i Genève	605	La septième conférence internationale du travail à Genève.
Kanada som immigrationsland	619	Le Canada comme pays d'immigration.

Sociala frågor vid 1925 års riksdag	652	Questions sociales au Riksdag de 1925.	
Kortare meddelanden	659	Courtes notices.	
Den offentliga arbetsförmedlingen i Finland år 1924	659	Les bureaux de placement publics en Finlande en 1924.	
Statens arbetslöshetskommissions verksamhet under juni 1925	659	La commission de chômage pendant le mois de juin 1925.	
Arbetsmarknaden i England under juni 1925	659	Le marché du travail en Angleterre en juin 1925.	
Arbetsmarknaden i Tyskland under juni 1925	660	Le marché du travail en Allemagne en juin 1925.	
Undersökning rörande arbetslöshetsklientelet i England	660	Enquête concernant les aspirants aux secours de chômage en Angleterre.	
Den stora arbetskonflikten i Danmark under våren 1925	661	Le grand conflit du travail au Danemark pendant le printemps 1925.	
Utvandringen till främmande världsdelar under andra kvartalet 1925	663	L'émigration transatlantique pendant le 2e trimestre 1925.	
Skandinaverna å Nya Zeeland	664	Les Scandinaves dans la Nouvelle Zélande.	
Rapporter från yrkesinspektörerna angående svårare olycksfall i arbete	667	Rapports des inspecteurs du travail concernant les accidents graves du travail.	
Yrkesinspektionens verksamhet under andra kvartalet 1925	669	L'inspection du travail pendant le 2e trimestre 1925.	
Sveriges offentliga arbetsförmedling Juli 1925	670	Les bureaux de placement publics en Suède. Juillet 1925.	
Arbetslösheten inom arbetarorganisationerna den 30 juni 1925	676	Le chômage parmi les membres des organisations ouvrières le 30 juin 1925.	
Arbetslösheten i utlandet	677	Le chômage à l'étranger.	
Livsmedelspriser och levnadskostnader Juli 1925	677	Prix des denrées alimentaires et coût de la vie. Juillet 1925.	
Författningar rörande sociala frågor	680	Lois concernant les questions sociales.	

N:r 9.

Arbetsmarknaden under augusti månad 1925	681	Le marché du travail en août 1925.	
Sjunde internationella arbetskonferensen i Genève (II)	683	La septième conférence internationale du travail à Genève (II).	
Löneutvecklingen inom olika näringsgrenar under åren 1913—1924	717	Les fluctuations des salaires dans différentes branches d'industrie de 1913 à 1924.	
Statistiska uppgifter till belysning av spritsmugglingen till Sverige	744	Informations statistiques sur la contrebande de spiritueux à la Suède.	
De offentliga arbetsförmedlingsanstalternas inkomster och utgifter år 1924	749	Recettes et dépenses des bureaux de placement publics en Suède en 1924.	
Kortare meddelanden	752	Courtes notices.	
Arbetarattachéer i Mexiko	752	Attachés ouvriers au Mexique.	
Arbetslönerna i Danmark under första kvartalet 1925	752	Les salaires au Danemark pendant le 1er trimestre 1925.	
Statens arbetslöshetskommissions verksamhet under juli 1925	753	La commission de chômage pendant le mois de juillet 1925.	
Arbetsmarknaden i England under juli 1925	753	Le marché du travail en Angleterre en juillet 1925.	
Arbetsmarknaden i Tyskland under juli 1925	753	Le marché du travail en Allemagne en juillet 1925.	
Kollektivavtal i Frankrike år 1924	754	Conventions collectives en France en 1924.	
Ut- och invandring under 1924	754	La migration en 1924.	
Den nya engelska pensionsförsäkringslagen	755	La nouvelle loi sur l'assurance des retraits en Angleterre.	
Nya publikationer från internationella arbetsbyrån	756	Nouvelles publications du Bureau International du Travail.	
Centrala skiljenämndens beslut	761	Résolutions de la cour centrale de l'arbitrage.	
Sveriges offentliga arbetsförmedling Augusti 1925	766	Les bureaux de placement publics en Suède. Août 1925.	
Arbetslösheten inom arbetarorganisationerna den 31 juli 1925	772	Le chômage parmi les membres des organisations ouvrières le 31 juillet 1925.	
Arbetslösheten i utlandet	773	Le chômage à l'étranger.	
Livsmedelspriser och levnadskostnader Augusti 1925	773	Prix des denrées alimentaires et coût de la vie. Août 1925.	
Författningar rörande sociala frågor	776	Lois concernant les questions sociales.	

N:r 10.

Arbetsmarknaden under september månad 1925	777	Le marché du travail en septembre 1925.
Alkoholistvården och nykterhetsnämndernas verksamhet	779	Le traitement des alcoolistes.
Olycksfall inom sjömansyrket år 1924	800	Les accidents du travail parmi les marins en 1924.
Arbetslöshetssakkunnigas betänkande	823	Rapport des experts en chômage.
Kollektivavtalens lönesatser under andra och tredje kvartalen 1925	827	Les taux des salaires d'après les conventions collectives pendant le 2e et le 3e trim. 1925.
In- och utvandringen i Förenta staterna under fiskalåret 1924/25	830	La migration aux Etats Unis pendant l'année fiscale 1924/1925.
Kortare meddelanden	834	Courtes notices.
Arbetskonferensernas resultat i lagstiftningen	834	Résultats législatifs des conférences du travail.
Första allmänna barnaskyddskongressen i Genève	834	Le premier congrès général pour la protection de l'enfance.
Statens arbetslöshetskommissions verksamhet under augusti 1925	836	La commission de chômage pendant le mois d'août 1925.
Arbetsmarknaden i England under augusti 1925	837	Le marché du travail en Angleterre en août 1925.
Arbetsmarknaden i Tyskland under augusti 1925	837	Le marché du travail en Allemagne en août 1925.
Levnadskostnadernas förändringar i Sverige och utlandet	837	Les fluctuations du coût de la vie en Suède et à l'étranger.
Rapporter från yrkesinspektörerna angående svårare olycksfall i arbete	839	Rapports des inspecteurs du travail concernant les accidents graves du travail.
Sveriges offentliga arbetsförmedling September 1925	840	Les bureaux de placement publics en Suède. Septembre 1925.
Arbetslösheten inom arbetarorganisationerna den 31 augusti 1925	846	Le chômage parmi les membres des organisations ouvrières le 31 août 1925.
Arbetslösheten i utlandet	847	Le chômage à l'étranger.
Levnadskostnaderna under tredje kvartalet 1925	847	Coût de la vie pendant le 3e trimestre 1925.
Författningar rörande sociala frågor	872	Lois concernant les questions sociales.

N:r 11.

Arbetsmarknaden under oktober månad 1925	873	Le marché du travail en octobre 1925.
Arbetstillgången under tredje kvartalet 1925	875	L'offre et la demande du travail pendant le 3e trimestre 1925.
Arbetstillgångens växlingar 1915—1925	880	Les fluctuations de l'offre du travail 1915—1925.
Kollektivavtal i Sverige år 1924	886	Conventions collectives en Suède en 1924.
Arbetsinställelser i Sverige år 1924	892	Grèves et lockouts en Suède en 1924.
Statens förlikningsmäns verksamhet år 1924	898	Les conciliateurs officiels en 1924.
Arbetartillgång, arbetstid och arbetslön inom Sveriges jordbruk år 1924	900	Main-d'oeuvre, durée du travail et salaires dans l'agriculture suédoise en 1924.
Fylleriförseelser och spritsmuggling under tredje kvartalet 1925	906	Délits d'ivresse et contrebande de spiritueux pendant le 3e trimestre 1925.
Vräkningar i Sverige åren 1923 och 1924	911	Expulsions d'appartements en Suède 1923—1924.
Befattningshavare i statens och de större städernas tjänst 1919—1924	930	Les fonctionnaires et employés de l'Etat et des principales villes 1919—1924.
Hyresräkningen år 1924	933	Le recensement général des loyers en 1924.
Olycksfall i arbete år 1922	938	Les accidents du travail en 1922.
Kortare meddelanden	941	Courtes notices.
Internationella arbetsbyråns styrelsesammanträde i oktober 1925	941	Session du Conseil d'Administration du Bureau International du Travail en octobre 1925.
Internationella föreningen f. socialt framåtskridande	941	L'Association internationale de progrès social.
Statens arbetslöshetskommissions verksamhet under september 1925	942	La commission de chômage pendant le mois de septembre 1925.
Arbetsmarknaden i England under september 1925	942	Le marché du travail en Angleterre en septembre 1925.
Arbetsmarknaden i Tyskland under september 1925	942	Le marché du travail en Allemagne en septembre 1925.
Anmälningsskyldigheten beträffande hyreslediglet	943	L'obligation de déclarer les appartements non occupés.
Rusdrycksförsäljningen år 1924	943	La vente des boissons alcooliques en 1924.
Sakkunniga för olycksfalls- och sjukförsäkringen	945	Exports sur l'assurance contre les accidents et la maladie.

Arbetsinställelser i Danmark år 1924	945	Grèves et lockouts au Danemark en 1924.
Arbetsinställelser i Finland år 1924	946	Grèves et lockouts en Finlande en 1924.
Arbetsinställelser i Estland år 1924	946	Grèves et lockouts en Esthonie en 1924.
Arbetsinställelser i Nederländerna år 1924	947	Grèves et lockouts aux Pays-Bas en 1924.
Arbetsinställelser i Belgien år 1924	947	Grèves et lockouts en Belgique en 1924.
Arbetsinställelser i England år 1924	947	Grèves et lockouts en Angleterre en 1924.
Arbetsinställelser i Kanada år 1924	948	Grèves et lockouts au Canada en 1924.
Arbetsinställelser i Förenta staterna år 1924	948	Grèves et lockouts aux Etats Unis en 1924.
Arbetsinställelser i Australien år 1924	949	Grèves et lockouts en Australie en 1924.
Utvandringen till främmande världsdelar under tredje kvartalet 1925	949	L'émigration transatlantique pendant le 3e trimestre 1925.
Nya publikationer från internationella arbetsbyrån	951	Nouvelles publications du Bureau International du Travail.
Yrkesinspektionens verksamhet under tredje kvartalet 1925	957	L'inspection du travail pendant le 3e trimestre 1925.
Sveriges offentliga arbetsförmedling Oktober 1925	958	Les bureaux de placement publics en Suède. Octobre 1925.
Arbetslösheten inom arbetarorganisationerna den 30 september 1925	964	Le chômage parmi les membres des organisations ouvrières le 30 septembre 1925.
Arbetslösheten i utlandet	965	Le chômage à l'étranger.
Livsmedelspriser och levnadskostnader Oktober 1925	965	Prix des denrées alimentaires et coût de la vie. Octobre 1925.
Författningar rörande sociala frågor	968	Lois concernant les questions sociales.

N:r 12.

Arbetsmarknaden under november månad 1925	969	Le marché du travail en novembre 1925.
Bostadsmarknaden i rikets städer vid oktoberflyttningen 1925	971	L'offre et la demande des appartements dans les villes de la Suède le 1er octobre 1925.
Byggnadsverksamheten i rikets stadssamhällen år 1924	977	La construction dans les villes suédoises en 1924.
Kroppsutvecklingen hos minderåriga industriarbetare	992	Le développement physique des ouvriers mineurs.
Olycksfall vid gruvdriften inom östra bergmästardistriktet 1903—1922	995	Les accidents du travail dans la circonscription minière de l'est de 1903 à 1922.
Socialstyrelsens utredning rörande legostadgan	1004	La loi sur l'engagement des domestiques.
Arbetsförhållanden inom industrien i Leningrad	1036	Les conditions du travail dans l'industrie Leningrad.
Kortare meddelanden	1041	Courtes notices.
Förslag till reviderad arbetarskyddslag	1041	Revision de la loi sur la protection ouvrière.
Arbetslöshetskonferens i Stockholm i december 1925	1041	La conférence sur le chômage à Stockholm en décembre 1925.
Statens arbetslöshetskommissions verksamhet under oktober 1925	1042	La commission de chômage pendant le mois d'octobre 1925.
Arbetsmarknaden i England under oktober 1925	1042	Le marché du travail en Angleterre en octobre 1925.
Arbetsmarknaden i Tyskland under oktober 1925	1042	Le marché du travail en Allemagne en octobre 1925.
Socialstyrelsens förslag rörande arbetstidslagstiftningen	1043	La législation sur la durée du travail.
Den engelska fackföreningsrörelsen år 1924	1043	Les syndicats ouvriers en Angleterre en 1924.
Bestämmelserna om livräntа till föräldrar	1044	Les rentes viagères aux parents.
Sjukförsäkringens omorganisationsfråga	1044	La réorganisation de l'assurance contre la maladie.
Nationalföreningen mot emigrationen omorganiseras	1045	Réorganisation de l'Association Nationale contre l'émigration.
In- och utvandringen i Förenta staterna under tredje kvartalet 1925	1046	La migration aux Etats Unis pendant le 3e trimestre 1925.
Nya publikationer från internationella arbetsbyrån	1047	Nouvelles publications du Bureau International du Travail.
Centrala skiljenämndens beslut	1054	Résolutions de la cour centrale de l'arbitrage.
Sveriges offentliga arbetsförmedling November 1925	1058	Les bureaux de placement publics en Suède. Novembre 1925.
Arbetslösheten inom arbetarorganisationerna den 31 oktober 1925	1064	Le chômage parmi les membres des organisations ouvrières le 31 octobre 1925.
Arbetslösheten i utlandet	1065	Le chômage à l'étranger.
Livsmedelspriser och levnadskostnader November 1925	1065	Prix des denrées alimentaires et coût de la vie Novembre 1925.
Författningar rörande sociala frågor	1068	Lois concernant les questions sociales.

Sakregister till årg. 1925 . . . . . 1069 *Tables des matières.*

Arbetsmarknaden under juni månad 1925.

Juni månad medförde icke för den svenska arbetsmarknaden någon allmän förbättring av den under våren rådande knappheten på arbetstillfällen. Detta bekräftas av antalet arbetsansökningar per 100 lediganmälda platser vid de offentliga arbetsförmedlingsanstalterna, i det denna siffra steg från 157 under maj till 159 under juni månad och sålunda alltjämt ligger på en avsevärt högre nivå än under motsvarande tid föregående år, då siffran var 132. Årets junisiffror för de två undergrupperna jord- och skogsbruk samt övriga näringsgrupper visa emellertid båda någon nedgång från maj, och ökningen av genomsnittstalet för samtliga yrkesgrupper står således i samband med en förskjutning av den numeriska omsättningen vid arbetsförmedlingsanstalterna mellan de båda undergrupperna. Läget på arbetsmarknaden har föranlett arbetslöshetskommissionen att endast i obetydlig grad inskränka de pågående nödhjälpsarbetenas omfattning. I slutet av juni sysselsattes sålunda vid dessa 1 878 personer, fördelade på 31 arbetsplatser, emot 2 250 personer vid utgången av maj och något över 1 200 samma tid föregående år, varförutom ungefär lika många arbetslösa under sistlidna juni torde hava sysselsatts vid de statskommunala och kommunala nödhjälpsföretagen. Arbetslöshetsprocenten inom fackföreningarna uppgick vid maj månads utgång till 7·8, mot 10·9 föregående månad och 7·6 motsvarande tidpunkt i fjol. Nedgången av arbetslösheten under maj är emellertid huvudsakligen att tillskriva den normala säsongförbättringen, som särskilt framträtt inom sågverks-, byggnadsträ-, grov- och transportarbetarförbunden; dock ha även övriga fackförbund med endast ett par undantag redovisat bättre arbetstillgång för sina medlemmar under maj än under april. En avsevärd lättnad bereddes många grenar av näringslivet i och med sjömansstrejkens avveckling i slutet av maj, varefter sjöfarten kunnat betecknas såsom jämförelsevis livlig med god arbetstillgång för både däcks- och maskinpersonal.

Vid jordbruket har arbetstillgången varit normal, men efterfrågan på tillfällighetsarbetare var på de flesta håll ringa, i all synnerhet i förhållande till antalet vid arbetsförmedlingsanstalterna anmälda arbetssökande. På västkusten har den goda konjunkturen för stenhuggerierna flerstädes dragit den manliga arbetskraften från jordbruket, som därigenom haft svårt att fylla sitt arbetsbehov, men för övrigt har brist huvudsakligen rått i fråga om ogifta drängar och ladugårdsskötare, villiga att deltaga i mjölkningen. Allmänt betecknas läget ur de arbetssökandes synpunkt såsom något ogynnsammare än vid motsvarande tid föregående år.

Inom industri och hantverk har beträffande de mekaniska verkstäderna förmärkts en viss knapphet på kompetenta specialarbetare, vilket även gäller skeppsvarven, där sysselsättningen under juni genomgående varit god. För trävaruindustrien har läget icke förbättrats, och i Göte-

borg har till följd härav de flesta pitpropsarbetarna varit arbetslösa. Byggnadsverksamheten var jämförelsevis livaktig, i vad den avsåg färdigställande av redan påbörjade husbyggen. Däremot förspordes flerstädes en viss återhållsamhet i fråga om upptagande av nya byggnadsföretag, varigenom arbetstillgången för schaktnings- och grovarbetare kunnat betecknas såsom mindre tillfredsställande. Från Stockholm rapporteras jämväl något överskott av måleriarbetare. För hamn- och stuveriarbetarna har marknadsläget förbättrats, men för handel och samfärdsel synes i stort sett ingen förändring hava inträtt. Bland kontorsanställda råder alltjämt betydlig arbetslöshet.

För kvinnorna har arbetsmarknaden i landsorten kännetecknats av stor efterfrågan på mjölkningskunniga landsjungfrur och dugliga hembiträden, vilken endast delvis motsvarats av inkomna arbetsansökningar. Hotell- och restaurangyrket har även haft svårt att under den av juni månad inledda högsäsongen anskaffa tillräckligt antal köksbiträden. Inom industrien har arbetstillgången för kvinnorna däremot varit föga tillfredsställande, särskilt för yngre fabriksflickor.

Antalet ansökningar om arbete *på 100 lediga platser* vid de offentliga arbetsförmedlingsanstalterna under juni samt under föregående månader och år framgår av efterföljande sammanställning:

	Jan.	Febr.	Mars	April	Maj	Juni	Juli	Aug.	Sept.	Okt.	Nov.	Dec.
1902—1912	182	150	119	104	106	119	118	101	93	104	141	134
1913—1922	196	203	171	148	134	138	129	123	115	127	174	187
1921	246	301	240	203	213	258	261	235	223	263	384	473
1922	482	479	381	368	258	215	203	172	155	177	269	321
1923	346	308	231	165	135	146	141	140	126	129	191	195
1924	239	214	177	151	131	132	141	135	128	148	220	225
1925	*296*	*256*	*207*	*166*	*157*	*159*	—	—	—	—	—	—
Därav inom jord- och skogsbruk:												
1921	120	102	100	81	80	98	108	124	136	166	242	362
1922	341	282	216	231	158	146	126	152	126	120	184	253
1923	225	168	130	95	79	78	88	113	94	86	113	134
1924	142	116	113	93	73	71	79	108	101	105	156	205
1925	*206*	*148*	*130*	*96*	*92*	*91*	—	—	—	—	—	—
Övriga näringsgrupper:												
1921	276	354	288	249	249	294	302	275	256	304	415	488
1922	502	514	420	401	275	227	220	178	167	207	293	330
1923	364	339	262	187	150	162	155	151	142	159	222	207
1924	261	244	200	174	152	152	161	146	140	174	242	228
1925	*316*	*289*	*243*	*196*	*180*	*176*	—	—	—	—	—	—

Växlingarna på arbetsmarknaden under de senaste åren framgå även av efterföljande tablå, avseende antalet *arbetslösa inom fackföreningarna* i procent av hela det redovisade medlemsantalet:

	31/1	28/2	31/3	30/4	31/5	30/6	31/7	31/8	30/9	31/10	30/11	31/12
1921	20·1	20·7	24·5	24·2	25·1	27·7	27·9	27·4	27·3	27·1	28·8	33·2
1922	34·3	31·9	30·5	28·3	22·9	20·9	18·2	16·7	15·1	15·5	17·2	21·3
1923	20·5	19·4	18·0	14·9	10·7	9·8	9·1	8·6	8·0	8·2	9·3	14·1
1924	13·6	13·4	13·9	11·6	7·6	7·4	6·2	6·6	7·0	8·4	10·5	15·5
1925	*14·8*	*13·8*	*12·0*	*10·9*	*7·8*	—	—	—	—	—	—	—

Arbetslöshetens utbredning inom olika fack framgår närmare av tabellen å sid. 566.

Den andra internationella socialstatistiska konferensen i Genève (år 1925).

Inbjudan till konferensen. Vid avslutningen av den första socialstatistiska konferensen i Genève år 1923[1] framhöll dess president bland annat, att det funnes många grenar av socialstatistiken, särskilt den med lönestatistiken nära förknippade levnadskostnadsstatistiken, vilka ej kunnat upptagas till överläggning vid denna konferens, och uttalade den förhoppningen, att internationella arbetsbyrån inom icke alltför lång tid måtte sammankalla en ny socialstatistisk konferens för behandling jämväl av dithörande frågor. Denna uppfattning delades även av arbetsbyråns styrelse, som vid årsskiftet 1924/25 utfärdade en inbjudan till regeringarna i de till internationella arbetsorganisationen anslutna staterna att låta sig representera vid en andra socialstatistisk konferens, avsedd att sammanträda i Genève den 20 april 1925. Vid detta sammanträde skulle dels förekomma till fortsatt överläggning den vid första konferensen behandlade frågan om klassificering av näringsgrenar och yrken, dels upptagas som nya diskussionsämnen statistiken över levnadskostnader, över reallöner och över arbetslöshet.

Med anledning av nämnda inbjudan uppdrog Kungl. Maj:t åt byråcheferna i socialstyrelsen Nils Bergsten och Bertil Nyström samt Sveriges representant hos internationella arbetsbyrån, socialrådet Erik Sjöstrand, att i egenskap av ombud för Sverige deltaga i konferensens arbeten.

Konferensens öppnande och arbetsordning. Vid konferensens öppnande den 20 april befanns antalet representerade länder vara 23 med tillsammans ett 40-tal ombud. I sitt hälsningsanförande lämnade arbetsbyråns direktör Albert Thomas till en början en kortfattad redogörelse för de resultat, som följt på den första socialstatistiska konferensen. De av denna konferens antagna resolutionerna hade översänts till resp. regeringar, av vilka ett 20-tal inkommit med svar. I några fall hade man förbehållit sig betänketid för ytterligare studium av resolutionerna, medan från 14 länder lämnats meddelande om de åtgärder, som redan vidtagits eller planerades för att bringa de föreslagna åtgärderna i verkställighet. Under framhållande av att en god internationell arbetsstatistik vore den nödvändiga grundvalen för en internationell arbetslagstiftning betonade direktör Thomas vidare betydelsen av de särskilda, på konferensens program upptagna frågorna och uttalade till sist sin förhoppning, att konferensen måtte fullfölja de goda uppslagen från det första internationella statistikermötet.

[1] En utförlig framställning av förhandlingarna vid denna konferens återfinnes i Soc. Medd., årg. 1923, sid. 1042 ff., varjämte i detta häfte av tidskriften (sid. 555) lämnas en kortfattad redogörelse för svenska regeringens svar å de vid sagda konferens antagna resolutionerna.

Till konferensens president utsågs generalsekreteraren i belgiska industri- och arbetsministeriet Armand Julin samt till vicepresidenter professor Wagemann, president i Statistisches Reichsamt (Tyskland), professor Gini (Italien) och chefen för Det Statistiske Departement A. Jensen (Danmark).

På förslag av presidenten fördelades därefter arbetet på tre kommittéer, nämligen A) för industrigrupperingen, B) för levnadskostnads- och reallönestatistiken samt C) för arbetslöshetsstatistiken.

A) Kommittén för industrigrupperingen.

Föregående behandling av ämnet. Frågan om klassificering av näringsgrenar och yrken var, såsom ovan antytts, föremål för överläggning redan vid den första internationella socialstatistiska konferensen.[1] Därvid hade, med avseende å klassificeringen av näringsgrenar, enighet kunnat vinnas om vissa större huvudgrupper, varemot betydande praktiska svårigheter visat sig möta försöken att få till stånd ett gemensamt schema för en mera detaljerad gruppering av tillverkningsindustrierna. Man hade tills vidare sökt finna en utväg ur dessa svårigheter genom att förorda upprättandet av en internationell förteckning, innehållande 200 à 300 viktigare och i flertalet länder företrädda industrier, vilken förteckning borde kunna tjäna till ledning för strävandena att de olika länderna emellan åvägabringa en standardisering på detta område och i varje fall vara ägnad att underlätta möjligheterna för internationella jämförelser inom statistiken. Ifrågavarande provisoriska förteckning skulle upptaga vederbörande industrier i alfabetisk ordning och utarbetas av internationella arbetsbyrån efter samråd med sådana statistiska ämbetsverk och organisationer, som härvid kunde lämna någon värdefull medverkan.

I anledning härav hade sedermera arbetsbyrån i samverkan med nationernas förbunds sekretariat utarbetat en dylik förteckning, upptagande omkring 220 tillverkningsindustrier, vilken underställts en blandad kommitté av representanter för nationernas förbunds ekonomiska kommission, internationella statistiska institutet och arbetsbyrån. Till ledning vid nämnda arbete hade tjänat resp. länders vid folkräkningar, industriräkningar eller eljest använda industriförteckningar ävensom de svar, vilka inkommit från vissa regeringar å de vid första socialstatistiska konferensen fattade resolutionerna rörande bland annat industrigrupperingen. Det må i detta sammanhang erinras om att i det svenska svaret (jfr sid. 555) uttalats önskvärdheten av att vid förteckningens uppgörande specialiseringen ej måtte drivas längre än som för den internationella socialstatistikens praktiska syftemål kunde anses oundgängligen erforderligt.

Den sålunda tillkomna förteckningen förelades nu den andra socialstatistiska konferensen att tjäna som grundval för dess överläggningar i ämnet.

Kommitténs förhandlingar. Kommittén konstituerade sig med direktören för

[1] Se redogörelsen för förhandlingarna vid denna konferens i Soc. Medd., årg. 1923, sid. 1044 ff.

schweiziska statistiska centralbyrån d:r M. Ney som ordförande. Det ovannämnda, inom arbetsbyrån uppgjorda förslaget till industrigruppering motiverades och förtydligades i ett inledningsanförande av chefen för arbetsbyråns statistiska sektion d:r K. Pribram, som från början betonade, att kommittén, i överensstämmelse med den av första socialstatistiska konferensen antagna resolutionen i ämnet, nu hade att behandla frågan om en klassificering efter industrier och icke efter yrken. Den av arbetsbyrån framlagda industriförteckningen skilde sig emellertid så tillvida från den av första socialstatistiska konferensen begärda, att den icke upptoge industrierna i bokstavsordning; och vore anledningen härtill helt enkelt den, att den alfabetiska uppräkningen visat sig olämplig med hänsyn till att vid förteckningens publicerande på olika språk de särskilda industrigrenarna komme att framträda i olika ordningsföljd. I stället hade man, med utgångspunkt från arbetsbyråns vid första konferensen framställda förslag om en uppdelning av tillverkningsindustrien i sexton större grupper, i förteckningen inordnat de medtagna industrigrenarna, sammanlagt 221, under ifrågavarande huvudrubriker på sådant sätt, att först uppräknades de industrigrenar, som kunde anses falla inom träindustrien, vidare inom möbelfabrikationen etc. enligt samma ordning, vari huvudgrupperna förekommo i ovannämnda förslag vid den första konferensen. Fördelen härmed vore, att besläktade industrigrenar återfunnes i närheten av varandra på förteckningen, vilket givetvis vore ägnat att underlätta dess användande. Å andra sidan utgjorde denna anordning ej något hinder för att allt efter olika nationella förhållanden gruppera industrigrenarna under andra huvudrubriker eller i annan ordning än som tjänat till ledning vid förevarande listas upprättande. I ett tillägg till listan hade för varje industrigren, där så funnits behövligt, närmare angivits, vilka slag av företag hänförts till densamma.

Under den efterföljande diskussionen framhölls till en början av den norske representanten direktör Jahn m. fl., att man näppeligen kunde vid detta tillfälle ingå på en detaljdiskussion av arbetsbyråns omfattande förslag redan av den anledningen, att detsamma alltför sent kommit konferensdeltagarna till handa. Allmänt uttalades även den uppfattningen, att förslaget lämpligen borde inskränkas till ett mindre antal, exempelvis ett hundratal, av de viktigare industrierna ävensom att detsamma måtte göras till föremål för ytterligare granskning av statistiska ämbetsverk och intresserade internationella organisationer. Från svenskt håll betonades särskilt, i ett anförande av byråchefen Nyström, vikten av att man, för att komma till ett mera omedelbart praktiskt resultat med avseende å underlättandet av internationella jämförelser på socialstatistikens område, koncentrerade sina ansträngningar på utarbetandet av en dylik mindre industriförteckning, dock med urskiljande inom varje industri av några typiska yrken. Tanken på att sålunda få till stånd en kombinerad industri- och yrkesförteckning av mera begränsad omfattning vann anslutning även på annat håll inom konferensen (bl. a. från Frankrikes och Belgiens representanter), men lyckades dock ej ernå majoritet, enär man, vilket särskilt framhölls av direktör Jahn,

ansåge nödvändigt att i detta sammanhang upprätthålla en bestämd åtskillnad mellan en klassificering efter industrier och efter yrken. Däremot enades man om att låta utsända den av arbetsbyrån uppgjorda, detaljerade industriförteckningen till resp. länders regeringar för närmare granskning.

Resolution. Den av konferensen i ämnet antagna resolutionen erhöll följande slutliga lydelse:

Konferensen, vilken nu liksom år 1923 nödgas konstatera, att det för närvarande icke är möjligt ernå en överenskommelse om de vetenskapliga grunderna för en internationell klassifikation av näringsgrenarna, men som å andra sidan erkänner nödvändigheten av att redan inom den närmaste framtiden säkerställa internationella jämförelser åtminstone beträffande de viktigaste näringsgrenarna, hemställer, att i avvaktan på den tidpunkt, då en fullständig klassifikation blir möjlig, en provisorisk förteckning må upprättas över de viktigaste näringsgrenarna efter samråd med statistiska ämbetsverk och intresserade internationella organisationer.

I syfte att ytterligare utreda frågan, huruvida det är möjligt upprätta en mera fullständig industriförteckning, som skulle kunna tjäna som grundval för internationella statistiska jämförelser, hemställer konferensen, att internationella arbetsbyrån riktar en anhållan till regeringarna att granska det förslag till klassifikation, som underställts dem, och meddela arbetsbyrån sina erinringar, med angivande särskilt av de svårigheter, som skulle möta för en tillämpning av ifrågavarande förslag, och av de punkter, där den föreslagna förteckningen skulle kunna sammandragas eller ytterligare utvidgas.

B) Kommittén för levnadskostnads- och reallönestatistiken.

Föregående behandling av hithörande frågor. Frågan om en statistik över reallönerna hade, om ock mera i förbigående, varit föremål för uppmärksamhet vid den första socialstatistiska konferensen i samband med behandlingen av frågan om lönestatistiken i allmänhet.[1] Härvid hade konferensen bland annat beslutat hemställa, att den av brittiska arbetsministeriet från och med juli 1923 utarbetade jämförande statistiken över löner och levnadskostnader i olika länders huvudstäder skulle från och med år 1924 försöksvis övertagas av internationella arbetsbyrån, till vilken därför de statistiska ämbetsverken i resp. länder borde regelbundet insända uppgifter, utvisande dels timlönesatser och normal veckoarbetstid inom ett begränsat antal typiska yrken, dels priser å ett visst antal varuslag, som i mera avsevärd omfattning konsumeras av arbetarfamiljer i de högst utvecklade industriländerna.

I överensstämmelse härmed hava också dylika uppgifter sedermera tillställts arbetsbyrån och av byrån alltsedan oktober 1924 månadsvis publicerats i dess tidskrift »International Labour Review». Dessutom har kvartalsvis i samma publikation meddelats en sammanställning av indextal, belysande reallönens relativa storlek inom de yrken och å de orter, som omfattas av statistiken. Den av arbetsbyrån härvid använda metoden för framräkning av indextalen torde i viss mån kunna beteckna en utveckling och förbättring av det brit-

[1] Se redogörelsen för förhandlingarna vid ifrågavarande konferens, Soc. Medd. 1923, sid. 1047 ff. samt för svenska regeringens svar å härvid antagna resolutioner (sid. 555 i det följande).

tiska arbetsministeriets tillvägagångssätt.[1] Likväl erbjuder denna statistik alltjämt flera svårlösta problem, som arbetsbyrån var angelägen få bragta under debatt av de statistiska fackmännen.

Även frågan om levnadskostnadsstatistiken hade varit på tal vid den första socialstatistiska konferensen. Under diskussionen om lönestatistiken och möjligheten att åstadkomma indextal för lönernas köpkraft framhölls angelägenheten av att få till stånd mera likformiga metoder vid levnadskostnadernas beräkning. I samband härmed uttalades också en önskan, att frågan om levnadskostnadsstatistiken måtte upptagas som särskilt överläggningsämne vid en kommande konferens.

Kommitténs förhandlingar. Kommittén, som till ordförande utsåg M. Huber, chef för den franska statistiska centralbyrån (Statistique générale), hade, såsom ovan framhållits, att behandla två skilda men dock i viss mån sammanhängande spörsmål. Med avseende å levnadskostnadsstatistiken förelåg en tryckt rapport av arbetsbyrån, varemot reallönestatistiken endast gjorts till föremål för en kortare redogörelse, som distribuerats i maskinskrift. Därjämte hade beträffande levnadskostnadsstatistiken utarbetats ett särskilt resolutionsförslag.

Arbetsbyråns ställning till frågan om *levnadskostnadsstatistiken* utvecklades utav en av dess tjänstemän, Mr Nixon, som härvid framhöll vissa punkter såsom förtjänta av närmare omprövning från de statistiska fackmännens sida. Sålunda erinrades till en början, att levnadskostnadsstatistiken i allmänhet vilade på en metod, avseende att utröna växlingarna i kostnader för upprätthållande av en oförändrad standard bland arbetarna. Såsom utgångspunkt för dessa beräkningar tjänade för närvarande i flertalet länder levnadsförhållandena strax före världskrigets utbrott, men man måste fråga sig, om icke dessa förhållanden i flera länder sedermera undergått sådana förändringar, att en ny basperiod borde utväljas. Uppenbarligen vore åtskilliga olägenheter förenade med övergången till en ny basperiod, särskilt i de fall då arbetslönen automatiskt reglerades på grundvalen av index för levnadskostnaderna. I det av arbetsbyrån utarbetade resolutionsförslaget hade icke lämnats någon anvisning med avseende å längden av den tidsperiod, under vilken en levnadskostnadsindex i allmänhet kunde förutsättas äga giltighet, något som givetvis vore beroende av de i olika länder rådande industriella och andra förhållanden. I varje fall vore det önskvärt att med hjälp av specialundersökningar tid efter annan få kontrollerat, i vad mån de till grund för levnadskostnadsindex liggande konsumtionsberäkningarna överensstämde med verkliga förhållandet.

En annan viktig fråga gällde sättet för beräkning av priserna å de artiklar, som omfattades av levnadskostnadsindex. Det vore ett allmänt känt faktum, att de oriktigheter, som vidlådde själva prisuppgifterna, övade ett mycket större inflytande på levnadskostnadsindex än de misstag, som kunde begås i fråga om budgetens sammansättning och vägningen av däri ingående

[1] Se Soc. Medd. 1925, sid. 3 ff.

artiklar med hänsyn till deras inbördes betydelse för konsumtionen. Därför hade också frågan om exakta prisberäkningar upptagits såsom en särskild punkt uti det framlagda resolutionsförslaget.

Slutligen framhölls såsom en tredje diskussionspunkt, vilken dock ej berörts i själva resolutionsförslaget, frågan om direkta skatters inräknande bland levnadskostnaderna. I ett stort antal länder hade man visserligen uteslutit denna post, men i betraktande av den stora roll skatterna onekligen spelade för arbetarhushållens ekonomi i flera länder, syntes det önskvärt, att man kunde taga hänsyn därtill vid levnadskostnadsberäkningarna, åtminstone i de länder där den direkta skattebördan vore mera betungande.

Kommittén ägnade sig först åt en principdiskussion rörande metoderna för uppgörande av de budgeter (konsumerade kvantiteter), mot vilka pristalen borde vägas i syfte att erhålla ett även vid internationella jämförelser användbart uttryck för levnadskostnadernas förändringar i olika länder. Man analyserade härvid dels familjebudgeter, erhållna genom hushållsstatistiska undersökningar bland arbetare och andra mindre bemedlade, dels konsumtionssiffror per huvud, framräknade för landet i dess helhet på grundvalen av data från produktions- och handelsstatistiken, dels slutligen ur teoretiska grunder framräknade budgeter, särskilt sådana uttryckande ett existensminimum ur fysiologisk synpunkt. Sistnämnda metod (den teoretiska budgeten) hade en varm förespråkare i den italienske representanten prof. Gini, men rönte motstånd från särskilt den engelske representanten Mr Ramsbottom och arbetsbyråns representant d:r Pribram, vilka med exempel underströko de svårigheter, som alltid måste vidlåda dylika beräkningar. Under diskussionen uttrycktes jämväl önskvärdheten av att hänsyn toges till de ändringar i konsumtionsförhållandena, som kunde antagas ha ägt rum sedan kriget, och att för detta ändamål verkställdes nya budgetsundersökningar i sådana länder, där dylika icke kommit till stånd på senare tid. Diskussionen utmynnade i två uttalanden, som återfinnas under punkterna 6 och 7 uti den av konferensen antagna resolutionen i ämnet (se nedan, sid. 524).

Det av arbetsbyrån framlagda resolutionsförslaget blev föremål för en ingående diskussion och underkastades ändringar i huvudsakligen följande avseenden. Det beslöts att i resolutionen införa ett uttalande om önskvärdheten av upplysningar, ägnade att medgiva en uppskattning av det inflytande ett eventuellt medtagande av skatterna kunde ha på levnadskostnadsindex (punkt 1 i resolutionen). Med avseende å frågan, huruvida särskilda levnadskostnadsberäkningar borde verkställas för andra befolkningsgrupper än industriarbetare, enades man om att förorda dylika beräkningar även »för andra klasser av arbetstagare» (punkt 2). I likhet med arbetsbyrån beslöt man bestämt förorda budgetsmetoden framför beräkningar, grundade på den totala konsumtionen inom landet, men det föreslagna uttalandet härom skärptes ytterligare samt preciserades, varjämte på yrkande av prof. Gini infördes en anvisning å möjligheten att använda teoretiska budgeter (punkt 3). Med avseende å beräkningsmetoderna infördes ett tillägg rörande vikten av att dessa bibehöllos oförändrade under redovisningsperioden (punkt 4). Arbetsbyrån

hade i sitt förslag ansett tillräckligt, om under normala förhållanden levnadskostnadsindex publicerades kvartalsvis. På yrkande av den engelske representanten Mr Hilton beslöts i stället göra ett uttalande om önskvärdheten av att härvid taga hänsyn till stabiliteten i varupriserna. Under nuvarande förhållanden kunde det sålunda vara fördelaktigt att beräkna indexen månadsvis, men under mera stabila förhållanden vore längre mellanperioder att förorda (punkt 5).

Det ovan omnämnda tillägget till resolutionsförslaget rörande önskvärdheten av att verkställa nya budgetsundersökningar innehöll, att i länder, där någon undersökning av detta slag icke ägt rum sedan år 1920/21, en sådan borde verkställas så snart de ekonomiska förhållandena kunde anses tillräckligt gynnsamma och om möjligt icke senare än år 1928 (punkt 6). Därjämte uttalades önskvärdheten av att resp. regeringar i samverkan med arbetsbyrån enades om ett och samma år, lämpligen år 1930, som utgångspunkt för en ny indexserie (punkt 7). Slutligen beslöts att till resolutionen foga ett uttalande om vikten av att publicerandet för första gången av en ny indexserie åtföljdes av en detaljerad redogörelse för de använda beräkningsmetoderna (punkt 8).

Frågan om den inverkan levnadsstandardens förändringar kunde utöva på beräkningar av här ifrågavarande slag framfördes från svenskt håll genom byråchefen Bergsten, som betonade önskvärdheten av att jämte en indexserie, utvisande penningvärdets förändringar och alltså utgående från oförändrad levnadsstandard, en serie upprättades med hänsyn tagen till inträffade mera betydande förändringar i levnadsstandarden, för så vitt dessa kunde utrönas med tillhjälp av levnadskostnads- och lönestatistiken. Denna sistnämnda serie borde städse hänföra sig till levnadsbehoven hos en och samma sociala klass och följaktligen vara ägnad att belysa, huru kostnaderna förändras för ett genomsnittshushåll av viss social klass vid upprätthållande av en för densamma vid olika tider typisk levnadsstandard. Under diskussionen om denna fråga framhölls av prof. Gini, att densamma otvivelaktigt hade ett mycket stort intresse. Då emellertid saken ansågs vara av beskaffenhet att kräva närmare utredning — någon behandling av ifrågavarande problem förelåg ej i arbetsbyråns rapport — fann man sig från svensk sida icke böra vid denna konferens påyrka något uttalande under form av resolution.

Frågan om *reallönestatistiken* inleddes med en orienterande översikt av Mr Richardson, tjänsteman i internationella arbetsbyrån. Härvid erinrades särskilt om de svårigheter, som mötte ifrågavarande statistik, beroende dels på den bristfälliga jämförbarheten hos de tillgängliga löneuppgifterna, dels på den omständigheten att levnadsstandarden och konsumtionsvanorna bland arbetarna vore växlande i olika länder.

Vad först beträffade löneuppgifterna, kunde dessa sägas vara av tre olika slag: minimitimlöner, som i verkligheten stundom betydligt understege den utbetalade lönesatsen, vidare sådana (normal-)lönesatser, som endast helt obetydligt avveke från den verkliga tidlönen, och slutligen i några fall upp-

gifter om den verkliga arbetsförtjänsten. De sistnämnda, som även innefattade ackordsförtjänster, låge i allmänhet på en högre nivå än tidlönerna.

Arbetsbyråns undersökningar hade hittills begränsat sig till reallöneförhållandena inom fyra viktigare industrigrupper. Emellertid vore det möjligt, om också ej att utsträcka jämförelsen till ett större antal grupper, så åtminstone att få till stånd särskilda jämförelser för vissa nya industrier, såsom exempelvis textil- och kolgruveindustrierna.

Vad prisstatistiken beträffade, hade bristen på jämförliga uppgifter nödgat arbetsbyrån att inskränka sig till ett 20-tal födoämnesartiklar (förutom hyran). Redan i fråga om detta relativt ringa antal artiklar hade vissa svårigheter mött, men man hyste likväl förhoppning om att till stor del kunna övervinna dessa och att kunna utsträcka undersökningarna till vissa typiska bränsle- och belysningsartiklar samt möjligen även till beklädnads- m. fl. artiklar.

Som den svåraste men på samma gång intressantaste delen av förevarande problem betecknade Mr Richardson de frågor, som anknöte sig till förekomsten av skilda levnads- och konsumtionsvanor i olika länder, och han lämnade i samband härmed en redogörelse för den metod arbetsbyrån använde för ernående av jämförbara och representativa budgetskvantiteter. Mot förslaget att basera jämförelsen på en gemensam näringsvärdestandard erinrades, att en sådan visserligen läte sig använda vid jämförelse mellan vissa likvärdiga standardartiklar, såsom bröd, potatis m. m., ävensom vid jämförelse mellan livsmedelsartiklar av högre kvalitet, men då livsmedel av lägre och högre kvalitet jämfördes med varandra, bildade näringsvärdet icke någon tillfredsställande måttstock med hänsyn till kvalitetsskillnaden mellan födoämnena och den olikhet uti levnadsstandarden, som betingades av denna skillnad.

Samtidigt framhölls emellertid, att det icke heller med den av arbetsbyrån använda metoden vore möjligt att ernå någon fullt tillfredsställande måttstock för jämförelse mellan konsumtionen i resp. länder, för så vitt som denna uppvisade mera avsevärda skiljaktigheter. Exempelvis hade det på grund av olikheten uti konsumtionsförhållandena icke varit möjligt att utsträcka jämförelsen till asiatiska länder.

Under diskussionen gjordes från svenskt håll genom byråchefen Bergsten gällande, att publiceringen av här ifrågavarande statistik på dess nuvarande ståndpunkt vore förenad med stora vanskligheter. I Sverige, och sannolikt också i andra länder, hade de av arbetsbyrån publicerade jämförelsetalen givit upphov till en livlig diskussion rörande denna statistiks värde och användbarhet för internationella jämförelser. Man hade närmast frågat sig, om de uppgifter, som lämnats för Sveriges del, verkligen vore jämförbara med uppgifterna från andra länder, och vid en närmare undersökning hade man trott sig finna, att jämförbarheten icke kunde anses fullständig. I samband härmed hänvisades till de erinringar mot arbetsbyråns beräkningar, som publicerats i »Sociala Meddelanden» och varå ett svar lämnats i aprilhäftet av arbetsbyråns månadstidskrift. Det syntes likväl knappast lämpligt eller ens möjligt att vid denna konferens fortsätta den intressanta

diskussionen. Arbetsbyrån hade också själv erkänt de svårigheter som vore förenade med upprättandet av en statistik av här ifrågavarande slag, och man kunde ifrågasätta, om tiden ännu vore mogen för att *publicera* dylika uppgifter. Emellertid måste man skänka sitt livliga erkännande åt värdet av det arbete, som nedlagts på lösandet av detta synnerligen svåra problem, och det vore uppenbarligen av intresse, att arbetsbyrån forsatte härmed i syfte att ernå ett allt mera tillförlitligt resultat. I varje fall borde dock det villkoret fästas vid uppgifternas publicering, att de ledsagades av mera detaljerade upplysningar rörande beskaffenheten av såväl primärmaterialet som beräkningsmetoderna för att göra det lättare för vederbörande myndigheter i olika länder att framställa sina erinringar och önskemål. Än mera angeläget vore det dock, att från resp. länder insändes så fullständiga uppgifter som möjligt till arbetsbyrån, åtföljda av detaljerade upplysningar rörande deras beskaffenhet och värde.

Å andra sidan framhölls av Mr Hilton, den ursprunglige initiativtagaren till ifrågavarande statistik, att även om densamma ännu vore ofullständig och på intet sätt fullkomlig, måste den dock anses som den bästa i sitt slag hittills. Förefintligheten av hithörande lönesiffror torde faktiskt hava på detta område förebyggt tillkomsten av en mängd fantastiska beräkningar och rena gissningar.

Speciellt riktades under diskussionen anmärkningar mot de använda löneuppgifterna, vilka anmärkningar i huvudsak voro av samma art, som förut framhållits från svensk sida i Soc. Medd. (se ovan). Av Danmarks representant, departementschefen Jensen, gjordes sålunda gällande, att de av arbetsbyrån använda lönesatserna i kollektivavtalen icke kunde anses användbara för internationella jämförelser, och han yrkade, att den verkliga arbetsförtjänsten per timme i stället borde läggas till grund för beräkningarna. Prof. Gini utvecklade ytterligare denna tanke och höll före att icke endast familjeförsörjarens arbetsförtjänst utan samtliga familjemedlemmars inkomst borde tagas i beräkning.

Mr Hilton hade åtskilliga invändningar att framställa mot nyss anförda resonemang och gjorde gällande, att en jämförelse på basis av den verkliga arbetsförtjänsten vore en fråga, som borde hållas skild från den på timlönesatserna grundade jämförelsen.

Såsom en medelväg mellan de av prof. Gini och Mr Hilton gjorda yrkandena och i anslutning därjämte till de synpunkter, som under diskussionen framförts bl. a. från svenskt håll, utarbetades ett resolutionsförslag, som med ett av byråchefen Bergsten föreslaget tillägg (avseende bl. a. de publicerade uppgifternas åtföljande av alla nödiga reservationer) antogs av konferensen vid dess sista plenarsammanträde (se nedan).

Av socialrådet Sjöstrand föreslogs ett uttalande till förmån för fortsatta undersökningar rörande möjligheten att använda en gemensam näringsvärdestandard såsom grundval för här ifrågavarande jämförelser. Då detta uttalande icke utmynnade i någon hemställan om positiva åtgärder, ansåg sig

konferensen icke kunna upptaga detsamma i resolutionen, utan lämnades endast meddelande därom uti rapporten till plenarsammanträdet.

Resolutionerna. De av konferensen antagna resolutionerna rörande levnadskostnads- och reallönestatistiken erhöllo följande slutgiltiga lydelse:

Res. I. Levnadskostnadsindices (åsyftande att mäta förändringar i levnadskostnaderna vid olika tidpunkter inom ett och samma land).

1. I varje land bör publiceras statistik över levnadskostnadernas förändringar. Statistiken bör omfatta livsmedel, kläder, bränsle och lyse, hyra samt diverse övriga artiklar. Varje grupp bör upptaga de viktigaste konsumtionsartiklarna och särskilt sådana, vilkas prisrörelser kunna anses representativa för prisförändringarna å de artiklar, som icke medtagits. — Det är lämpligt att utarbeta särskilda indextal för varje grupp och en generalindex för alla grupper tillsammantagna. Vid beräkningen av dessa indices böra användas vägningstal, svarande mot resp. artiklars och gruppers relativa betydelse i konsumtionen. Växlingarna i levnadskostnadsindices under en viss tidsperiod böra beräknas med användande av oförändrat samma vägningstal under periodens lopp. Då förändringar i konsumtionen göra vägningstalen otjänliga, bör upprättas en ny serie av indextal, grundad på bättre lämpade vägningstal. — Det är önskvärt, att de meddelade uppgifterna i görligaste mån medgiva ett bestämmande av vilka skiljaktigheter indextalen uppvisa, ifall direkta skatter medtagas eller lämnas å sido.

2. För de särskilda länderna må publiceras en serie av indextal, beräknade efter vägning med hänsyn till konsumtionen bland industriarbetare i allmänhet. Där så befinnes önskvärt, kunna indextal också uträknas för andra klasser av arbetstagare. — I länder som uppvisa framträdande skiljaktigheter i ekonomiska förhållanden mellan olika landsdelar eller mellan olika arbetargrupper, är det önskvärt, att särskilda indextal publiceras för resp. landsdelar och arbetargrupper. I sådana fall böra de använda vägningstalen så långt möjligt grundas på arbetarhushållens konsumtion inom de landsdelar eller bland de arbetargrupper, vilka indextalen avse. — Det kan vara lämpligt, att riksindextalet uträknas genom en sammanställning av dessa särskilda indextal under hänsynstagande till de olika gruppernas relativa betydelse i folkmängdsavseende.

3. Med hänsyn till konsumtionsstatistikens nuvarande ofullkomlighet synes den bästa metoden för fastställande av vägningstal för olika artiklar och grupper av sådana vara att utgå från en typisk familjebudget, upprättad på grundvalen av en undersökning rörande genomsnittsutgifterna för ett antal hushåll under en viss tid. — I brist på statistik över familjebudgeter kan statistiken över totalkonsumtionen vara av visst värde för bestämmandet av vissa konsumtionsartiklars relativa betydelse för landet i dess helhet, varvid emellertid hänsyn bör tagas till att vissa artiklar användas för andra ändamål än till konsumtion för människor. — Teoretiska budgeter, beräknade med ledning av alla tillgängliga uppgifter, kunna också användas.

4. Man bör försäkra sig om att kvaliteten av de artiklar, för vilka prisuppgifter insamlas vid olika tidpunkter, ävensom metoderna för insamlingen och bearbetningen av uppgifter icke undergå förändringar under redovisningsperioden.

5. Indextal böra uträknas så ofta som anses nödvändigt med hänsyn till omfattningen av prisförändringarna. Under nuvarande förhållanden kunna de med fördel uträknas för varje månad, men då förhållandena blivit mera stabila, kan det vara tillräckligt att publicera dem med mindre täta mellanrum.

6. Det är önskvärt, att i de länder, där inga undersökningar över familjebudgeter verkställts sedan 1920—21, sådana undersökningar företagas, så snart de ekonomiska förhållandena äro tillräckligt gynnsamma, och om möjligt före slutet av år 1928.

7. Det är önskvärt, att vederbörande regeringar, i samverkan med internationella arbetsbyrån, överenskomma om ett och samma år som basperiod för beräkningen av en ny indexserie. Man har ifrågasatt året 1930 såsom lämpligt för detta ändamål.

8. Det är av stor vikt, att de principer, som tillämpas vid urvalet av artiklar och

deras kvaliteter, vid insamlingen och bearbetningen av prisuppgifter och vid fastställandet av vägningstal, angivas med all nödig utförlighet, då en ny serie av indextal första gången publiceras, liksom även det exakta datum, till vilket indextalen hänföra sig.

Res. II. Internationella jämförelser mellan reallöner. Konferensen erkänner den stora teoretiska och praktiska betydelsen av de internationella jämförelser mellan reallöner, vartill initiativet tagits av det brittiska arbetsministeriet, ävensom intresset av de undersökningar, som internationella arbetsbyrån sedermera företagit och vilka helt visst beteckna ett framsteg på detta område. — Konferensen anser emellertid, att eftersom de erhållna indextalen icke kunna anses representativa för de verkliga skiljaktigheter i fråga om arbetarnas levnadsstandard, som framträda i olika länder, det är önskvärt, att en andra indexserie publiceras jämsides med den första, utvisande arbetarklassens relativa levnadsstandard i olika länder. Härvid är erforderligt att grunda beräkningarna på arbetarhushållens verkliga arbetsförtjänster och att taga i beräkning de skiljaktigheter i befolkningens fysiologiska behov, som betingas framför allt av klimat och ras. — Vid publiceringen av dessa indextal bör internationella arbetsbyrån i detalj framlägga originalsiffrorna och de använda beräkningsmetoderna ävensom låta dem åtföljas av alla nödiga reservationer. — De särskilda länderna böra till arbetsbyrån insända detaljerade upplysningar med en fullständig beskrivning över de av dem lämnade sifferuppgifternas beskaffenhet och värde.

C) Kommittén för arbetslöshetsstatistiken.

Föregående behandling av ämnet. De första strävandena att få till stånd en internationell likformighet inom arbetslöshetsstatistiken datera sig från tiden närmast före världskriget. Internationella föreningen för arbetslöshetens bekämpande och internationella statistiska institutet upptogo i samverkan denna fråga och enades år 1913 om vissa riktlinjer. Kriget medförde ett avbrott i arbetet, men redan vid internationella arbetskonferensen i Washington år 1919 upptogs det på nytt. Konferensen hemställde till internationella arbetsbyrån att tillsätta en kommission med uppgift att utfinna de bästa metoderna att samla och publicera uppgifter rörande arbetslöshetsfrågan, som vore internationellt jämförbara. I anledning härav utsåg arbetsbyråns styrelse inom sig en tremannakommitté, som föranstaltade om en utredning, sedermera offentliggjord under titeln »Metoder för upprättande av arbetslöshetsstatistik».

Då frågan nu upptogs på programmet för andra socialstatistiska konferensen, gällde det sålunda egentligen att fortsätta ett redan påbegynt arbete. Härtill fanns så mycket större anledning som arbetslösheten i flera länder antagit en i hög grad oroande karaktär; den sjätte internationella arbetskonferensen (1924) hade också genom ett sympatiuttalande understrukit frågans aktuella betydelse.

Kommitténs förhandlingar. Kommittén, som till ordförande utsåg Mr Hilton, hade till ledning för sitt arbete en av arbetsbyrån utarbetad tryckt rapport jämte ett resolutionsförslag. Under hänvisning till den nedan meddelade lydelsen av den slutgiltigt antagna resolutionen lämnas här en kort redogörelse för de viktigare punkter, omkring vilka diskussion utspann sig.

Resolutionsförslaget innehöll i sin första punkt ett allmänt uttalande till förmån för sådan arbetslöshetsstatistik, som grundade sig på obligatorisk eller

fakultativ försäkring. Kommissionen beslöt ändra ordalydelsen i syfte att dels framhäva betydelsen av andra informationskällor i sådana länder, där arbetslöshetsförsäkring saknades, dels giva uttryck åt den begränsning, som vidlåder även försäkringsstatistiken. I fråga om statistik grundad på uppgifter från fackföreningar hade arbetsbyrån förordat, att sådana skulle inhämtas i de fall, då man icke ägde tillgång till försäkringsstatistiska uppgifter. Med hänsyn till att fackföreningsstatistiken i flera länder redan hade gamla anor ävensom till värdet av att äga fortlöpande tillgång till uppgifter, som medgåve jämförelse med äldre tider, beslöts införa ett modifierande tillägg, vari uttrycktes önskvärdheten av att även efter införandet av arbetslöshetsförsäkring fullfölja fackföreningsstatistiken, så länge denna kunde anses motsvara sitt ändamål (punkt 3). Med avseende å den statistik, som hänförde sig till arbetsförmedlingsanstalternas verksamhet, hade i resolutionsförslaget skilts mellan tre grupper av arbetare, allt efter graden av yrkesskicklighet. Från flera delegerades sida, däribland även från svenskt håll, framhölls emellertid svårigheten av att genomföra en så långt gående gruppering, varför det beslöts att låta uppdelningen begränsa sig till åtskiljandet av icke-yrkesskickliga från andra kategorier samt därjämte modifiera uttalandet genom tillägget »så långt möjligt» (punkt 5).

Uppgifter från arbetsgivare rörande arbetstillgångens storlek borde enligt arbetsbyråns förslag inhämtas varje månad och sammanställas till en generalindex, upprättad enligt vägningsmetoden på basis av indices för varje särskild industri. Flera delegerade ställde sig betänksamma mot möjligheten att från arbetsgivarna erhålla tillräckligt omfattande uppgifter med så korta tidsmellanrum som föreslagits, varjämte framhölls svårigheten att sammanställa en generalindex på sätt förordats. Med hänsyn härtill beslöts modifiera ordalydelsen ävensom att utesluta den passus, som hänförde sig till en generalindex (punkt 6).

I resolutionsförslaget förekom även ett uttalande till förmån för arbetslöshetsuppgifters inhämtande i samband med folkräkningarna. Mot denna metod gjordes åtskilliga invändningar, samtidigt som det dock framhölls, att man genom införandet av en på lämpligt sätt avfattad fråga uti det för befolkningsstatistiken använda formuläret möjligen skulle kunna utnyttja folkräkningarna för här ifrågavarande ändamål. Med hänsyn till de framställda erinringarna beslöts att i viss mån begränsa det föreslagna uttalandets räckvidd, såsom framgår av resolutionens ordalydelse. Av M. Mayeda, representant för Japan i internationella arbetsbyråns styrelse, lämnades vissa upplysningar om den särskilda arbetslöshetsräkning, som vore ämnad att hållas i Japan, och påyrkades ett uttalande till förmån för dylika räkningar i andra länder, där fortlöpande arbetslöshetsstatistik saknas. Kommittén beslöt också införa en passus härom oaktat de erinringar, som av en del delegerade, däribland socialrådet Sjöstrand, gjordes i fråga om effektiviteten av särskilda arbetslöshetsräkningar (punkt 7).

Arbetsbyrån hade vidare föreslagit, att vid sammanställandet av statistiska uppgifter om arbetslösheten industrigrupperingsprincipen skulle tillämpas, helst i anslutning till den vid folkräkningarna använda klassifikationen.

Häremot gjordes emellertid från svenskt och andra håll gällande, att den statistik, som hänförde sig till arbetsförmedlingsanstalternas verksamhet, nödvändigtvis måste upprättas efter yrkesprincipen och att även vid frivillig arbetslöshetsförsäkring samma princip i viss utsträckning torde böra komma till användning. Ej heller vore den klassifikation, som användes vid folkräkningarna, fullt tillämplig med avseende å arbetsförmedlingsanstalternas verksamhet. I andra fall syntes däremot en gruppering efter industrier med fördel kunna tillämpas, speciellt då det vore fråga om obligatorisk arbetslöshetsförsäkring. Med hänsyn till vad sålunda framkommit under diskussionen erhöll resolutionsförslaget i denna del en förändrad avfattning (punkt 8).

På förslag av byråchefen Bergsten beslöts att i resolutionen införa en ny punkt, vari uttalades önskvärdheten av att helst i grafisk form sammanställa de olika uppgifter, som kunde finnas tillgängliga rörande arbetslösheten (från försäkringsanstalter, fackföreningar, arbetsförmedlingsanstalter m. m.), detta i syfte att erhålla en så tydlig och trogen bild som möjligt av växlingarna i arbetslösheten samt för att kunna samordna och kontrollera uppgifterna inbördes (punkt 10).

Slutligen hade av arbetsbyrån föreslagits ett uttalande till förmån för särskild statistik över partiell arbetslöshet med åtskiljande därvid av sådan arbetslöshet, som endast omfattade vissa timmar på dagen, från sådan som omfattade vissa dagar i veckan. Tvekan yppades emellertid om gagnet av denna åtskillnad ävensom angående möjligheten att erhålla uppgifter härom, varför det föreslagna uttalandet begränsades till att endast avse önskvärdheten av att om möjligt upprätta en särskild statistik över partiell arbetslöshet (punkt 11).

I kommittén framlades därjämte från svenskt håll av byråchefen Bergsten ett förslag till uttalande rörande önskvärdheten av att särskilja säsongarbetslösheten för att erhålla en mera exakt uppfattning om de ekonomiska konjunkturernas inverkan på arbetsmarknaden. På kommitténs begäran lämnades även (genom socialrådet Sjöstrand) en kort redogörelse för den metod, som i Sverige använts för att ur arbetslöshetssiffrorna eliminera säsongarbetslösheten. Kommittén fann förslaget synnerligen beaktansvärt, men med hänsyn till att det rörde sig om en statistisk metodfråga, som ännu icke kunde anses hava ernått en fullt tillfredsställande lösning, beslöt kommittén inskränka sig till att därom lämna meddelande i den för plenarsammanträdet framlagda rapporten, under påpekande av det oomtvistliga värde en statistik av här ifrågavarande slag kunde erbjuda i de länder, där säsongarbetslösheten vore mera framträdande.

Resolution. Den av konferensen i ämnet antagna resolutionen erhöll följande slutgiltiga lydelse:

1. I de länder, där en mera omfattande arbetslöshetsförsäkring finnes, bilda de uppgifter, som erhållas från denna försäkringsverksamhet, den bästa grundvalen för arbetslöshetsstatistiken.

2. Ifrågavarande statistik bör meddela åtminstone följande uppgifter: a) årsvis hela antalet försäkrade arbetare, såvitt möjligt satt i relation till hela antalet lön-

arbetare; — b) månadsvis det absoluta antalet understödda arbetare och det absoluta antalet försäkrade arbetslösa (vare sig med eller utan understöd) vid en given tidpunkt; — c) månadsvis antalet försäkrade arbetslösa å en viss dag (med eller utan understöd) i procent av det uppskattade antalet försäkrade arbetare; — d) årsvis hela beloppet av under året utbetalt arbetslöshetsunderstöd.

En metod värd att uppmärksamma är den i Nederländerna använda, enligt vilken antalet arbetslöshetsdagar under en vecka beräknas i procent av hela det antal dagar, under vilka arbete kunnat utföras.

3. I saknad av statistik grundad på obligatorisk eller frivillig arbetslöshetsförsäkring är det önskvärt att från arbetarorganisationerna erhålla följande uppgifter: a) månadsvis antalet arbetslösa inom organisationerna på en viss dag, absolut och i procent av hela antalet medlemmar, som omfattas av undersökningen; — b) årsvis antalet fackligt organiserade, som omfattas av undersökningen, i genomsnittlig procent av hela det däremot svarande lönarbetarantalet.

Även efter det statistik grundad på arbetslöshetsförsäkring blivit tillgänglig, är det önskvärt, för underlättandet av jämförelser, att fullfölja arbetarorganisationernas statistik, så länge den förbliver tillförlitlig.

4. Den statistik, som grundar sig på den offentliga arbetsförmedlingen, bör meddela följande uppgifter: a) antalet arbetare, som på en viss dag i varje månad äro anmälda såsom arbetssökande, och antalet vid samma tidpunkt anmälda lediga platser; — b) antalet ansökningar om arbete, erbjudna anställningar och tillsatta platser under månadens lopp.

5. Arbetsförmedlingsstatistiken bör upprättas med särskiljande så långt möjligt av icke-yrkesskickliga arbetare från övriga kategorier av arbetare.

6. Upplysningar om arbetstillgångens storlek grundade på uppgifter från ett visst antal i representativ väg utvalda arbetsgivare bör publiceras med vissa mellanrum och om möjligt månadsvis.

7. I de länder, där tillfredsställande uppgifter om arbetslösheten icke kunna erhållas på ovan angiven väg, är det önskvärt, att man i samband med folkräkningar eller med särskilda industri- eller yrkesräkningar söker införskaffa upplysningar om arbetslöshetens omfattning, eller ock att specialundersökningar, sträckande sig över hela befolkningen eller grundade på lämpliga stickprov, anställas tid efter annan i syfte att utröna de arbetslösas antal och levnadsvillkor.

8. All i det föregående avsedd statistik bör skilja mellan män och kvinnor och meddela så långt möjligt skilda uppgifter för olika yrken, vad beträffar arbetsförmedlingsstatistiken, samt för olika yrken *eller* industrier, allteftersom det synes lämpligast, vad beträffar fackliy och försäkringsstatistik ävensom vid specialundersökningar samt industri- och yrkesräkningar. Den använda klassifikationen bör grunda sig på den som antagits för folkräkningen, i den mån denna är tillämplig på arbetsförmedlingsverksamheten.

9. För underlättandet av internationella jämförelser inom arbetslöshetsstatistiken är det önskvärt: a) att noggranna och detaljerade upplysningar om sättet för upprättandet av statistiken publiceras och städse hållas à jour samt särskilt att varje land lämnar meddelande om alla förändringar i lagstiftning eller administration, varigenom statistikens giltighetsområde påverkas; — b) att exemplar av alla blanketter och frågeformulär, som användas för statistikens upprättande, delgivas internationella arbetsbyrån; — c) att i varje land verkställes en undersökning i syfte att så noggrant som möjligt utröna statistikens värde ur representativ synpunkt i jämförelse med en idealstatistik, angivande vid varje tidpunkt antalet arbetslösa absolut och i procent av hela arbetarbefolkningen; — för detta ändamål skall anses gälla:

1) att det idealiska undersökningsområdet bör omfatta alla personer, som hava till normalt levnadsfång en syssla, för vilken vederlag utgår, ävensom alla vilka söka en sådan syssla utan att förut ha innehaft någon; — 2) att som arbetslöshet icke räknas sådan, som förorsakats av sjukdom, invaliditet, deltagande i arbetskonflikt eller fri-

villig bortovaro från arbetet, utan endast sådan, som härleder sig av brist på anställning eller av brist på arbete vid bibehållen anställning; — 3) att den nödvändiga och tillräckliga förutsättningen för att sådan arbetslöshet skall tagas i beräkning är att den sträcker sig över minst en dag.

10. I syfte att i olika länder erhålla en så tydlig och trogen bild som möjligt av växlingarna i arbetslösheten samt för att kunna samordna och inbördes kontrollera de olika statistiska uppgifterna om arbetslösheten (från försäkringsanstalter, arbetarorganisationer, arbetsförmedlingsanstalter m. m.), är det önskvärt att framställa dem samtidigt, företrädesvis under form av diagram.

11. Statistiken över partiell arbetslöshet bör om möjligt göras till föremål för en från statistiken över fullständig arbetslöshet skild behandling.

Konferensens avslutande. Vid plenarsammanträden den 24 och 25 april antogos ovan meddelade fyra resolutioner.

I sitt avslutningsanförande framhöll konferensens president de framsteg, som de nu fattade resolutionerna kunde anses innebära i riktning mot ökad användbarhet av de särskilda ländernas socialstatistik för den internationella arbetsstatistiken och därigenom för det internationella lagstiftningsarbetet på hithörande område.

En liknande tankegång framfördes även av internationella arbetsbyråns direktör A. Thomas, när han avtackade konferensens medlemmar för deras arbete. Han betonade särskilt vikten av att jämväl de resolutioner, som försetts med förbehållet »så långt som möjligt», omsattes i verkligheten, och han vädjade till de närvarande att härvid lämna sitt bistånd. Därjämte framhöll han den stora betydelsen av ett gott och personligt samarbete mellan socialstatistiker från olika länder å ena sidan och arbetsbyråns tjänstemän å den andra för utvecklingen av ej blott den internationella socialstatistiken utan även de särskilda ländernas egen statistik.

Bostadsmarknaden i Sveriges större städer vid aprilflyttningen 1925.

Undersökningens syftemål och omfattning. Under de senaste åren har socialstyrelsen från Sveriges städer (och vissa andra större orter) införskaffat uppgifter rörande bostadsmarknadens läge vid tiden för oktoberflyttningen. Kortfattade sammanställningar av dessa undersökningars resultat hava sedermera lämnats i denna tidskrift.[1]

Innevarande år har det, beträffande rikets 36 städer med över 10 000 invånare, ansetts lämpligt att inhämta liknande upplysningar även rörande ställningen vid april månads fardag. Det frågeformulär, som för detta ändamål kort efter aprilflyttningen utsändes till Stockholms stads fastighetsnämnd och magistraterna resp. stadsstyrelserna i övriga större städer, överensstämde i huvudsak med det formulär, som kommit till användning vid närmast föregående undersökningstillfälle. Emellertid begärdes nu uppgift även om byggnadsverksamhetens beräknade omfattning under innevarande års tre första kvartal.

Svar ha nu inkommit från samtliga tillskrivna städer. En redogörelse för utredningens viktigare resultat meddelas i det följande, varvid i jämförelsesyfte medtagits även vissa siffror från tidigare undersökningar.

Tillgången på bostäder. I nedanstående tablå lämnas en sammanställning av de erhållna upplysningarna rörande tillgången på bostäder, sådan denna tedde sig vid 1925 års aprilflyttning samt vid oktober fardag de två senaste åren. Dessutom meddelas siffror rörande den beräknade bostadstillgången vid instundande oktoberflyttning å ifrågavarande orter.

	Antal städer med nedanstående tillgång på								
	småhägenheter (t. o. m. 2 r. o. kök)			medelstora lägenheter (3—5 r. o. kök)			större lägenheter (6 o. fl. r. o. kök)		
	tillr.	knapp	otillr.	tillr.	knapp	otillr.	tillr.	knapp	otillr.
Okt. 1923	4	8	24	13	18	5	28	8	—
Okt. 1924	5	10	21	20	15	1	33	3	—
April 1925	5	11	20	16	19	1	33	3	—
Okt. 1925	6	13	17	19	15	2	32	4	—

Att döma av dessa siffror skulle tillgången på medelstora lägenheter ha något försämrats från oktober 1924 till april 1925. I fråga om å ena sidan större våningar, på vilka i allmänhet god tillgång finnes, å den andra småbostäder, vilka å flertalet orter alltjämt anges som otillräckliga, rapporteras knappast någon förändring under det senast förflutna halvåret. Till hösten

[1] Jfr Soc. Medd. årg. 1923, sid. 25 ff. och 877 ff. samt årg. 1924, sid. 894 ff.

synes man dock i ett par fall vänta någon ljusning på småbostadsmarknaden.

Antalet husvilla. I huru stor omfattning husvilla omhändertagits av stadsmyndigheterna framgår av tablån här nedan, i vilken redovisats dels antalet före 1925 års aprilflyttning i kommunala nödbostäder inkvarterade familjer, dels antalet vid flyttningen omhändertagna hushåll, dels slutligen totalantalet familjer, som bodde i nödbostäderna den 10 april. Siffrorna för de tre största städerna ha här redovisats ortsvis, medan övriga 33 städer sammanslagits till en gemensam grupp.

Husvillhet och bostadsbyggnadsverksamhet i Sveriges större städer.

Städer	Antal i nödbostäder boende familjer *före* 1 april 1925	Antal i samband med aprilflyttn. i nödbostäder *intagna* husvilla familjer	Antal i nödbostäder boende familjer den *10 april* 1925	Beräknat antal tillkomna bostadsläg. jan.—sept. 1925		Antal tillkomna bostadslägenheter under hela	
				samtliga	t. o. m. 2 r. o. k.	år 1924	år 1913
Stockholm . . .	429	37 [1]	466	3 158	2 203	3 571	2 820
Göteborg	80	— [2]	27	1 453	995	1 101	857
Malmö	116	19	135	453	290	360	424
Övriga städer .	651	107	670	2 500	1 882	3 655	1 888
Tillhopa	**1 276**	**163**	**1 298**	**7 564**	**5 370**	**8 687**	**5 989**

Man finner härav, att den 10 april 1925 funnos i nödbostäder inhysta c:a 1 300 hushåll, varav närmare hälften i de tre största städerna. Antalet medlemmar i dessa familjer torde med stöd av tidigare undersökningar kunna uppskattas till minst 6 000 personer. Av samtliga vid nämnda tidpunkt inkvarterade uppgåvos c:a 160 familjer ha nyintagits i samband med aprilflyttningen. Före fardagen bodde i nödbostäderna inalles 1 276 hushåll. Av dem måste 1 135 kvarstanna även efter fardagen, medan återstoden vid detta tillfälle torde ha erhållit bostäder å den allmänna hyresmarknaden.

Vad beträffar husvillhetens omfattning å skilda orter, visade denna rätt väsentliga olikheter. Relativt stort antal inkvarteringar förete, utom Stockholm och Malmö, även Uppsala, Eskilstuna, Norrköping, Lund, Hälsingborg och Halmstad. I tillhopa 16 städer — däribland alla Norrlands städer, utom Gävle — förekommer däremot numera ingen bostadslöshet i här avsedd mening.

Huru situationen förändrats från oktoberflyttningen 1923 i fråga om de större städer, där husvilla måste omhändertagas genom kommunens försorg, belyser följande översikt:

[1] Dessutom ha 61 familjer erhållit självständiga lägenheter i stadens hus.
[2] 132 familjer, som efter aprilflyttningen voro utan lägenhet, ha erhållit permanenta bostäder i stadens hus.

	Oktober 1923		Oktober 1924		April 1925	
	antal orter	antal familjer	antal orter	antal familjer	antal orter	antal familjer
Stockholm, Göteborg och Malmö	3	993	3	796	3	628
Övriga städer med över 10 000 inv.	20	619	20	753	17	670
Tillhopa	**23**	**1 612**	**23**	**1 549**	**20**	**1 298**

Antalet städer med av kommunen omhändertagna husvilla har sålunda från oktober 1924 till april 1925 minskats med tre, under det att antalet provisoriskt inkvarterade familjer nedgick med c:a 250. Minskningen faller till väsentlig del på de tre största städerna.

Bostadsproduktionen. Den relativt gynnsamma utveckling av läget å bostadsmarknaden, som kommer till uttryck i nu berörda nedgång av antalet husvilla, sammanhänger med de båda senaste årens livliga byggnadsverksamhet. Närmare upplysning härom erhålles jämväl i tabellen å föregående sida. Härav framgår, att bostadsproduktionen i år liksom under fjolåret kan förväntas komma att avsevärt överstiga 1913 års siffra, även om man tager hänsyn till städernas betydande folkökning under mellantiden.

Emellertid kvarstår alltjämt det faktum, att bostadslösheten, i den låt vara något osäkra och växlande utsträckning denna kommer till synes uti antalet av kommunalmyndigheterna omhändertagna husvilla, endast nedgått med c:a 20 % sedan tiden för hyresregleringslagstiftningens upphävande. Förklaringsgrunden härtill må sökas dels uti förändringar i befolkningens hushållssammansättning och ekonomisk-sociala struktur, vilka framkallat ett avsevärt större behov av särskilt smålägenheter än vad folkökningen i och för sig kunde synas motivera, dels däruti att den genom hyresregleringen i sex års tid upphävda, eljest ständigt fortskridande anpassningsprocessen mellan hyresgästernas ekonomiska villkor samt bostädernas art och prisläge sedan 1 okt. 1923 ännu ej hunnit fortskrida så långt, att icke bostadsfrågan för betydande grupper av städernas och särskilt storstädernas småfolk alltjämt måste framstå som en hart när olöslig hyresbetalningsfråga. Härtill medverkar även i hög grad, att byggnadskostnaderna alltjämt ligga drygt dubbelt så högt som vid tiden före krigsutbrottet och sålunda vida högre än prisnivån i övrigt.

Efterkrigstidens bostadsfråga utgör ett synnerligen invecklat socialt problem, som ehuru i något skiftande gestalt, allt efter förefintligheten av offentlig hyresreglering eller icke, för närvarande står på dagordningen i de flesta kulturländer. Såsom belysande för läget i ett grannland kan anföras, att enligt offentliggjorda preliminära resultat av folkräkningen i Köpenhamn i november 1924 det beräknades fattas 8—9 000 lägenheter för att skapa normala bostadsförhållanden i den danska huvudstaden. Omkring 4 000 familjer sammanbodde med andra, c:a 2 400 bodde i kolonistugor o. d. och för c:a 1 400 hade staden provisoriskt berett husrum.

Kooperativ verksamhet i Sverige 1920—1923.[1]

Under perioden 1920—1923 infördes i länsstyrelsernas föreningsregister 2 453 kooperativa föreningar. Under samma tid uppgick antalet officiellt upplösta föreningar till 621. Från den 1 januari 1897, då lagen om ekonomiska föreningar trädde i kraft, till den 31 december 1923 voro motsvarande siffror resp. 13 069 och 1 756. Vid sistnämnda tidpunkt skulle sålunda antalet i verksamhet varande föreningar uppgå till 11 313. Då emellertid ett antal föreningar under årens lopp upphört med sin verksamhet utan att göra anmälan till vederbörande myndighet, måste denna siffra i någon mån modifieras, varför man i runt tal torde kunna räkna med 9 000 à 10 000 föreningar.

Föreningarna hava liksom i de bägge närmast förut utgivna treårsberättelserna indelats i två grupper, konsumentkooperation och producentkooperation. En ytterligare uppdelning har sedermera företagits inom dessa båda huvudgrupper, och redovisas resultatet härav i följande sammanställning, i vilken hänsyn tagits endast till de officiellt anmälda upplösningarna.

	Under åren 1897—1923 registrerade	upplösta	Kvarstående 31/12 1923
Konsumentkooperation.			
Konsumtionsföreningar	2 259	686	1 573
Matlags- och kaféföreningar	115	33	82
Bostadsföreningar	1 324	182	1 142
Andra byggnadsföreningar	2 747	198	2 549
Elektriska distributionsföreningar	1 448	29	1 419
Centralföreningar	27	5	22
Diverse hithörande föreningar	880	129	751
Summa	**8 800**	**1 262**	**7 538**
Producentkooperation.			
Föreningar tillhörande jordbruket och dess binäringar.			
Inköpsföreningar	1 684	124	1 560
Maskinföreningar	278	33	245
Torvströföreningar	101	12	89
Mejeriföreningar	783	126	657
Slakteriföreningar	51	12	39
Äggförsäljningsföreningar	91	8	83
Avelsföreningar	307	31	276
Stärkelseföreningar	103	19	84
Jordbrukskasseföreningar	173	13	160
Centralföreningar	44	7	37
Diverse hithörande föreningar	280	20	210
Summa	**3 845**	**405**	**3 440**
Övriga producentföreningar.			
Arbetarproduktionsföreningar	202	50	152
Stuveriföreningar	30	5	25
Tidnings- och tryckeriföreningar	91	19	72
Kreditföreningar	101	15	86
Summa	**424**	**89**	**335**
Hela antalet ekonomiska föreningar	**13 069**	**1 756**	**11 313**

[1] Utgör en sammanfattning av huvudinnehållet av de av socialstyrelsen i serien Sveriges officiella statistik utgivna publikationerna *Kooperativ verksamhet i Sverige åren 1920—1922* och *Kooperativ verksamhet i Sverige år 1923.*

Med avseende på tillkomsten och avgången av föreningar inom de i sammanställningen angivna grupperna under åren 1920—1923 bör särskilt framhållas, att en oerhört stark nybildning av bostadsföreningar ägde rum under 1920, nämligen 251, av vilket antal omkring 80 % kom enbart på Stockholms stad. Även antalet nybildade arbetarproduktionsföreningar var förhållandevis stort åren 1920—1922, vilket kan tillskrivas den då rådande starka arbetslösheten. — Det nytillkomna antalet konsumtionsföreningar var åren 1921—1923 ovanligt lågt och upplösningsfrekvensen anmärkningsvärt hög. Nybildningen av inköpsföreningar minskades starkt under 1923, i det att endast 8 sådana föreningar registrerades, medan 34 upplöstes.

Av de i tabellen upptagna föreningsgrupperna hava i förevarande utredning endast medtagits följande tre: konsumtionsföreningar, kooperativa matlags- och kaféföreningar samt arbetarproduktionsföreningar, varjämte redogörelse lämnas för den för ett stort antal av dessa föreningar gemensamma centralorganisationen, Kooperativa förbundet. Då redogörelse för sistnämnda organisations verksamhet under här ifrågavarande år influtit i Sociala Meddelanden för resp. år, torde den del av utredningen, som avser detta förbund, här ej behöva återgivas.

Konsumtionsföreningar. Av de 1 573 registrerade konsumtionsföreningar, som enligt de officiella uppgifterna borde hava funnits vid 1923 års utgång, torde i verkligheten högst 1 213 hava existerat. Motsvarande siffra var 813 för år 1913 och 1 336 för år 1919. I denna grupp hava inräknats såväl distributionsföreningar (konsumtionsföreningar i inskränkt bemärkelse) som ock sådana produktionsföretag, som grundats och ledas i konsumentintresse. Av denna senare kategori funnos här i landet under åren 1920—1923 endast bageriföreningar, slakteri- och charkuteriföreningar samt ett fåtal övriga.

Förutom de registrerade konsumtionsföreningarna hava medtagits i undersökningen 1 rapporterande oregistrerad distributionsförening samt de handelsaktiebolag (7 år 1920 och 4 vartdera av åren 1921—1923), vilka genom anslutning till Kooperativa förbundet själva betonat sin samhörighet med den kooperativa rörelsen.

Tillsammans erhöllos för år 1920 uppgifter från 1 016 distributionsföreningar, 18 bageri- samt 4 slakteriföreningar. För år 1921 voro motsvarande siffror 1 009, 22 och 4, för år 1922 resp. 957, 16 och 4 samt för år 1923 resp. 880, 18 och 6. Härtill kommo för åren 1921—1923 resp. 2, 1 och 5 andra hithörande föreningar, vilka insänt uppgifter.

Vad först beträffar ovannämnda *distributionsföreningar*, så voro dessa spridda över samtliga län, men funnos till sitt största antal i de mest industrialiserade, vilket sammanhänger därmed att, såsom nedan skall visas, föreningarna hade sina talrikaste medlemmar inom industriarbetarklassen. Även andra klasser voro dock talrikt representerade, och såvitt man har sig bekant är möjligheten att vinna medlemskap i svenska konsumtionsföreningar genomgående oberoende av åsikter i politiska, sociala och religiösa frågor.

Fördelas föreningarna efter sin belägenhet i städer, köpingar och municipalsamhällen eller på landsbygden, visar det sig, att 13·9 % av samtliga föreningar år 1923 voro belägna i städer, 12·2 % i köpingar och municipalsamhällen samt återstoden, 73·9 %, på landsbygden. Då motsvarande siffror för år 1908 voro resp. 18·0, 16·4 och 65·6 %, framgår det, att en ganska stark förskjutning i riktning mot landsbygdens stigande övervikt varit märkbar under sista årtiondet, vilket framför allt har sin orsak i en under denna tid stark nybildning av landsbygdsföreningar i Norrland. Landsbygdsföreningarnas andel av samtliga föreningar har emellertid sjunkit något efter år 1919, då den utgjorde 76·7 %.

Av de för år 1923 redovisande 982 föreningarna voro 243 eller 24·7 % bildade under femårsperioden 1919—1923, varav 25 (2·5 %) under det sistnämnda året. Motsvarande tal för de tre föregående femårsperioderna, avseende alltså åren 1914—1918, 1909—1913 och 1904—1908 voro resp. 28·9, 15·9 och 20·1 %. Återstående föreningar, utgörande 10·4 % av samtliga, voro av ännu äldre datum.

Den starka nybildningen av föreningar efter sekelskiftet står i samband med tillkomsten år 1899 av Kooperativa förbundet, som, efter att från början ha varit avsett att bliva ett sammanhållande band för såväl konsumtionsföreningar som övriga grenar av den kooperativa verksamheten, sedermera inskränkte sitt verksamhetsfält till endast konsumtionsföreningar och vissa försäkringsföretag; redan anslutna produktionsföretag fingo dock fortfarande tillhöra förbundet. Sedan egen partihandel år 1904 startats för att förse de anslutna konsumtionsföreningarna med varor, vann förbundet stark anslutning, och uppgick medlemsantalet år 1923 till 880 eller omkring 90 % av samtliga de redovisande föreningarna.

Totala medlemsantalet i samtliga konsumtionsföreningar, som år 1919 uppgick till 251 327, har under nu behandlade fyraårsperiod visat en avsevärd tillväxt och uppgick vid 1923 års slut i 979 härom redovisande föreningar till 289 704 personer. Sedan 1908, vilket är det första år, för vilket socialstyrelsen äger statistiska uppgifter, har antalet föreningar, vilka lämnat uppgifter om medlemsantalet, fördubblats, medan antalet medlemmar åter nära fyrdubblats. Antager man, att i genomsnitt varje medlem representerar ett hushåll på fyra personer, skulle vid 1923 års slut 19·3 % av Sveriges befolkning ha tillhört konsumtionsföreningsrörelsens direkta intressesfär. — Genomsnittsantalet medlemmar per förening, som år 1908 var 157 och år 1919 254, hade år 1923 stigit till 296. Dessa alltjämt låga siffror orsakas av det stora antalet små föreningar, belägna på landsbygden. Det genomsnittliga medlemsantalet år 1923 för landsbygdsföreningarna var nämligen endast 177 (1919: 170), medan motsvarande för de i köpingar och municipalsamhällen befintliga föreningarna var 379 (1919: 370) och för de i städerna belägna 862 (1919: 650).

Uppgifter angående medlemmarnas fördelning på olika yrkesgrupper hava för år 1923 inkommit från 923 föreningar med 250 454 medlemmar, och

befanns fördelningen vara följande (till jämförelse meddelas motsvarande siffror för år 1913):

	1913		1923	
	Antal	%	Antal	%
Jordbrukare	11 123	11·9	44 881	17·9
Jordbruksarbetare	4 356	4·7	13 057	5·2
Hantverksmästare	7 352	7·9	7 854	3·1
Hantverksarbetare			12 582	5·0
Industriarbetare	41 354	44·2	82 043	32·8
Övriga arbetare	15 906	17·0	43 837	17·5
Högre tjänstemän	9 147	9·8	6 247	2·5
Lägre tjänstemän			20 737	8·3
Korporationer	1 008	1·1	2 206	0·9
Övriga	3 209	3·4	17 010	6·8
Summa	**93 455**	**100·0**	**250 454**	**100·0**

Av dessa siffror framgår tydligt, att bland medlemmarna arbetargrupperna och de med dem närmast jämställda lägre tjänstemännen äro de till antalet övervägande. Tillsammans utgjorde medlemmarna inom dessa grupper mer än två tredjedelar av samtliga och industriarbetarna samt »övriga» arbetare ensamma hälften. Vid jämförelse med år 1913 visar det sig emellertid, att gruppen industriarbetare gått tillbaka i relativ betydelse, medan särskilt jordbrukarnas andel av medlemsstocken ökats.

De insatsbelopp, vilka föreningarna bestämt för medlemskaps vinnande, varierade ganska avsevärt, och belopp på såväl under 10 kronor som över 100 kronor förekommo. Den vanligaste insatssumman var dock 100 kronor, vilket belopp år 1923 föreskrivits av över 60 % av de redovisande föreningarna.

Även i fråga om antalet försäljningsställen och anställd personal visa de svenska konsumtionsföreningarna ännu förhållandevis små, men i rask tillväxt varande siffror. Antalet föreningar med endast 1 försäljningsställe, i procent av alla rapporterande föreningar, har sålunda nedgått från 72 % år 1913 till 63 % år 1923, under det att samtidigt antalet föreningar med 2—4 försäljningsställen ökats från 16 till 32 %. Hela antalet utgjorde vid 1923 års utgång 2 020 eller 2·08 per förening (mot 1·34 per förening år 1913). Jämväl antalet fast anställda har ökats avsevärt sedan år 1913. Sålunda har antalet föreningar med endast 1 (eller ingen) fast anställd nedgått från att utgöra 37 % av hela antalet år 1913 till blott 18 % år 1923, varemot samtidigt antalet föreningar med 2—5 anställda stigit från 44 till 64 %. Totala antalet fast anställda uppgavs för år 1923 till 5 617 eller 5·78 per förening (mot 3·00 per förening år 1923).

Omsättningssummans förändringar i jämförelse med tidigare år framgår av efterföljande sammanställning:

År	Försäljningssumma: Miljoner kr.	Indextal: 1913 = 100, enl. föreg. kolumn	Indextal: 1913 = 100, efter omräkn. till enhetl. penningvärde	Per förening, 1 000 kr.	Per medlem, kr.	Per invånare, kr.
1913	39·3	100	100	74·7	371	6·98
1916	85·6	218	159	114·6	485	14·86
1919	223·7	570	179	249·5	931	38·26
1920	264·5	674	231	282·5	1 039	44·81
1921	235·4	600	256	249·4	882	39·58
1922	203·6	519	290	220·9	760	34·00
1923	214·2	546	339	226·0	749	35·67

Omsättningens nominella belopp nära sjudubblades under åren 1913—1920, såsom framgår av de bägge första sifferkolumnerna, men sjönk sedan till år 1922 för att därpå åter stiga under år 1923. För att giva en bättre uppfattning om storleken av de förmedlade varumängderna böra emellertid de olika årens försäljningssummor omräknas till ett enhetligt penningvärde, såsom skett i tredje kolumnens indexserie med tillämpning av socialstyrelsens vägda livsmedelsindex. Det befinnes då, att omsättningens reella storlek mer än tredubblats under åren 1913—1923 samt att nedgången år 1922 endast berodde på det inträffade prisfallet. Konsumtionsföreningarnas betydelse såsom varuförmedlare i de olika länen år 1923 framgår av följande sammanställning.

Försäljningssumma per invånare:

	Kr.		Kr.		Kr.
Södermanland	62·01	Stockholms st.	42·98	Göteborg o. Bohus	22·04
Gävleborg	59·88	Stockholm	32·58	Älvsborg	20·04
Örebro	58·98	Östergötland	31·93	Kristianstad	18·73
Kopparberg	57·60	Halland	31·72	Kalmar	17·64
Jämtland	57·16	Malmöhus	29·30	Uppsala	16·80
Västernorrland	55·85	Kronoberg	28·20	Blekinge	15·01
Norrbotten	54·76	Västerbotten	27·68	Skaraborg	13·55
Västmanland	48·42	Jönköping	24·48	Hela riket	35·67
Värmland	43·77	Gotland	22·46		

Som förut nämnts, är det övervägande antalet konsumtionsföreningar beläget på landsbygden. Dessa föreningars anpart av varuförmedlingen är däremot relativt mindre. Stadsföreningarnas andel i omsättningssumman uppgick nämligen år 1923 till nära 40 % samt föreningarnas i köpingar och municipalsamhällen till sammanlagt 15 %, vadan alltså på landsbygdsföreningarna kom något mer än 45 %.

Försäljningssummans storlek i genomsnitt per förening och medlem uppgick år 1923 i de föreningar, som varit i verksamhet under minst ett år,

till resp. 226 000 och 749 kr. För de i städerna belägna föreningarna voro motsvarande siffror resp. 629 000 och 717 kr., för de i köpingar och municipalsamhällen belägna resp. 287 000 och 746 kr. och för landsbygdsföreningarna resp. 139 000 och 781 kr.

Storleken av de anslutna konsumtionsföreningarnas inköp från Kooperativa förbundet olika år samt dessa inköps förhållande till föreningarnas redovisade omsättning framgår av nedanstående sammanställning:

	1913	1916	1919	1920	1921	1922	1923
Köp från K. F., milj. kr.	7·2	20·6	63·3	63·6	58·8	61·8	69·6
» i % av omsättningen	21·6	26·5	28·3	24·0	25·0	30·4	32·5

Försäljningsprocenten har efter nedgången under krisåren 1920 och 1921 åter visat en stegring, vilken var särskilt stark år 1922.

Sammandrag av konsumtionsföreningarnas balansräkningar åren 1920—1923.

Balansräkningens poster	Samtliga föreningar								Till Koop. förb. anslutna föreningar			
	1920		1921		1922		1923		1920	1921	1922	1923
Aktiva.	1 000 kr.	%	1 000 kr.	%	1 000 kr.	%	1 000 kr.	%	%	%	%	%
Tillgångar.												
Fastigheter	12 374	19·3	15 381	25·9	17 967	30·0	21 934	32·7	19·7	26·5	30·6	33·6
Inventarier	2 728	4·3	3 096	5·2	3 170	5·3	3 172	4·7	4·3	5·3	5·3	4·7
Varulager	36 877	57·7	25 166	42·3	23 868	39·9	27 299	40·7	58·2	42·7	40·2	40·9
Varufordringar . .	2 830	4·4	2 655	4·5	2 487	4·2	2 622	3·9	3·8	3·9	3·8	3·4
På bank	2 230	3·5	4 747	8·0	4 691	7·8	4 748	7·1	3·2	7·5	7·3	6·6
Kontant i kassan .	2 107	3·3	1 681	2·8	1 480	2·5	1 562	2·4	3·2	2·8	2·4	2·2
Övriga tillgångar .	3 749	5·9	4 268	7·2	4 551	7·6	4 771	7·1	6·0	7·3	7·7	7·2
Summa	**62 895**	**98·4**	**56 994**	**95·9**	**58 214**	**97·3**	**66 108**	**98·6**	**98·4**	**96·0**	**97·3**	**98·6**
Brist	1 027	1·6	2 423	4·1	1 592	2·7	957	1·4	1·6	4·0	2·7	1·4
Summa	**63 922**	**100·0**	**59 417**	**100·0**	**59 806**	**100·0**	**67 065**	**100·0**	**100·0**	**100·0**	**100·0**	**100·0**
Passiva.												
Skulder.												
Lån mot inteckning	6 255	9·8	7 070	11·9	7 886	13·2	8 926	13·3	10·1	12·2	13·5	13·6
Övriga lån	5 448	8·5	4 927	8·3	3 811	6·4	3 547	5·3	8·5	8·2	6·4	5·1
Accepter	2 060	3·2	948	1·6	533	0·9	684	1·0	3·2	1·5	0·9	1·0
Varuskulder . . .	17 861	27·9	10 176	17·1	9 250	15·5	10 217	15·3	27·9	17·3	15·5	15·1
Insättning i egen sparkassa . . .	846	1·3	1 297	2·2	1 819	3·0	2 898	4·3	1·4	2·3	3·1	4·5
Överskottsbesparing	488	0·8	833	1·4	856	1·4	881	1·3	0·8	1·2	1·4	1·3
Övriga skulder . .	828	1·3	942	1·6	547	0·9	357	0·5	1·1	1·4	0·8	0·5
Summa	**33 786**	**52·8**	**26 193**	**44·1**	**24 702**	**41·3**	**27 510**	**41·0**	**53·0**	**44·1**	**41·6**	**41·1**
Eget kapital.												
Insatskapital . . .	13 969	21·9	16 184	27·2	16 725	28·0	17 820	26·6	22·1	27·5	28·2	27·0
Reservfond	4 426	6·9	5 796	9·8	6 546	10·9	7 775	11·6	6·9	9·8	10·9	11·6
Övriga fonder . . .	3 454	5·4	4 169	7·0	4 570	7·7	5 003	7·4	5·5	7·1	7·5	7·2
Summa	**21 849**	**34·2**	**26 149**	**44·0**	**27 841**	**46·6**	**30 598**	**45·6**	**34·5**	**44·4**	**46·6**	**45·8**
Överskott	8 287	13·0	7 075	11·9	7 263	12·1	8 957	13·4	12·5	11·5	11·8	13·1
Summa	**63 922**	**100·0**	**59 417**	**100·0**	**59 806**	**100·0**	**67 065**	**100·0**	**100·0**	**100·0**	**100·0**	**100·0**

Föreningarnas ekonomiska ställning under åren 1920—1923 belyses genom sammandraget å sid. 538 av föreningarnas balansräkningar.

Bland tillgångarna tilldrager sig varulagret den största uppmärksamheten, representerande 64 % av balansens slutsumma år 1919 och 41 % år 1923. Denna post steg under 1920 med 2·1 milj. kr., men sjönk sedan från 36·9 milj. kr. vid nämnda års slut till 23·9 milj. kr. vid utgången av år 1922, alltså med mer än en tredjedel, en reducering som icke uteslutande får tillskrivas det inträffade prisfallet och därav följande lägre inköpspriser, utan även sammanhänger med strävanden att snarast möjligt ur räkenskaperna avföra de gamla kristidslagren. Under år 1923 steg varulagret åter med 3·4 milj. kr., vilket delvis berodde därpå, att ett flertal föreningar under nämnda år öppnat specialavdelningar för skor och manufakturvaror. Lagrets storlek är mycket skiftande i de olika föreningarna, beroende på flera faktorer, såsom t. ex. kommunikationer, geografiskt läge, affärens sortering o. d. Såsom normalt anses, att ett lager bestående av specerier bör omsättas minst 12 gånger per år, en omsättningshastighet som endast omkring en sjundedel av föreningarna uppnådde år 1923. Det genomsnittliga antalet omsättningar av varulagret under sistnämnda år utgjorde för samtliga föreningar 7·8, för stadsföreningarna 11·5 och för landsbygdsföreningarna 6·3.

Bland de passiva representerade skulderna 57 % år 1919 och 41 % år 1923. Av skuldposterna sjönko accepterna och varuskulderna under åren 1920—1922 med tillsammans 10·8 milj. kr. eller ungefär samma belopp, varmed varulagret minskades; år 1923 ökades dessa poster åter med 1·1 milj. kr. Egen sparkassa förekom år 1923 i 41 föreningar, överskottsbesparing i 212.

Av det egna kapitalet ökades insatskapitalet från 11·2 milj. kr. år 1919 till 17·8 milj. kr. år 1923, reservfonden från 3·5 till 7·8 milj. kr. och övriga fonder från 2·4 till 5·0 milj. kr.; tillsammans ökades sålunda insatskapitalet och fonderna under de fyra redogörelseåren med 13·5 milj. kr. Vid en gruppering av föreningarna efter storleken av insatskapital och fonder befinnes det, att år 1923 nära tre fjärdedelar av föreningarna hade sådant eget kapital till belopp överstigande 10 000 kr.

De vinst- och förlustredovisande föreningarna fördelade sig med hänsyn till brutto- och nettoresultaten på följande sätt:

Föreningar med:	1920	1921	1922	1923
Bruttoöverskott	940	923	914	948
Bruttoförlust	17	42	16	7
Bruttoresultat = 0	—	1	—	—
Summa	957	966	930	955

Föreningar med:	1920	1921	1922	1923
Nettoöverskott	818	705	779	883
Nettoförlust	131	249	137	63
Nettoresultat = 0	8	12	14	9
Summa	957	966	930	955

Det ekonomiska resultatet av nämnda föreningars verksamhet framgår av efterföljande tablå:

	1920		1921		1922		1923	
	1 000 kronor	I % av omsättningen	1 000 kronor	I % av omsättningen	1 000 kronor	I % av omsättningen	1 000 kronor	I % av omsättningen
Bruttoförlust	66	0·0	285	0·1	83	0·0	8	0·0
Omkostnader (inkl. avskrivningar)	19 782	7·5	21 449	9·1	19 856	9·8	20 271	9·5
Nettoöverskott	8 004	3·0	6 668	2·8	7 078	3·4	8 837	4·1
Summa	**27 852**	**10·5**	**28 402**	**12·0**	**27 017**	**13·2**	**29 116**	**13·6**
Bruttoöverskott	27 163	10·3	26 416	11·2	26 149	12·8	28 888	13·5
Nettoförlust	689	0·2	1 986	0·8	868	0·4	228	0·1
Summa	**27 852**	**10·5**	**28 402**	**12·0**	**27 017**	**13·2**	**29 116**	**13·6**

Uppgifterna om överskottets fördelning visa, att omkring 70 % av överskottet utdelades till medlemmar och övriga köpare dels som ränta å insatskapitalet, dels som återbäring i procent av köpta varor. Räntan å insatskapitalet beräknades i flertalet föreningar efter 5 % och återbäringen efter 2—5 %, med huvudparten (över halva antalet föreningar) efter 2 à 3 %. De till fonder avsatta beloppen uppgingo till 1·3 à 1·7 milj. kr. eller omkring 20 % av resp. års sammanlagda disponibla medel.

De i konsumentintresse upprättade och drivna, självständiga produktionsföretagen voro, som förut är nämnt, till största delen *bageriföreningar*. Av de till omkring ett 20-tal under åren 1920—1923 rapporterande, hithörande föreningarna hade ungefär hälften sin verksamhet i Malmöhus län; de övriga voro spridda över hela landet och liksom de föregående till övervägande del belägna i städer. Det sammanlagda medlemsantalet växlade under redogörelseåren mellan 15 000 och 24 000 och det genomsnittliga medlemsantalet per förening mellan 950 och 1 180. Försäljningssumman uppgick för åren 1920—1923 till sammanlagt resp. 6·8, 7·3, 4·7 och 5·1 milj. kr., vilket i genomsnitt per förening utgjorde resp. 379 000, 334 000, 296 000 och 286 000 kr. Om hänsyn tages till det under åren 1920—1923 inträffade prisfallet torde försäljningen per förening i varor räknat hava ökats med omkring en tredjedel under ifrågavarande fyraårsperiod.

Ett sammandrag av bageriföreningarnas balansräkningar för åren 1920—1923 giver vid handen, att dessa föreningars aktiva och passiva balanserade på 3·2 à 4·0 milj. kr. Tillgångarnas fördelning företer en helt annan bild än i fråga om konsumtionsföreningarna. Medan för de senare den största posten bland aktiva utgjordes av varulager, ingår denna med en relativt obetydlig procent — 3 à 8 % — i bageriföreningarnas sammanlagda balansräkningar. Däremot upptager posten fastigheter helt naturligt den avgjort största anparten, omkring 60 %. Balanskontots passivsida visar, att skulderna upptogo c:a hälften, det egna kapitalet omkring en tredjedel och överskottet en femtedel à en sjättedel av samtliga passiva. I bageriföreningar-

nas egna kapital framträder särskilt fondernas stora betydelse, i det att dessa upptogo 24 à 25 % av passiva, medan insatskapitalet endast upptog 8 à 11 % av balansernas slutsumma.

Nettoöverskott redovisade samtliga föreningar åren 1920, 1922 och 1923 på tillsammans resp. 0·5, 0·4 och 0·5 milj. kr.; år 1921 redovisade 20 föreningar nettoöverskott på tillsammans 0·8 milj. kr., medan 2 föreningar hade nettoförlust på sammanlagt 4 000 kr.

Antalet rapporterande *slakteri- och charkuteriföreningar* uppgick åren 1920—1922 till 4 och år 1923 till 6. Medlemsantalet växlade under de olika åren mellan omkring 600 och 1 000. En av de redovisande föreningarna var ett betydande företag med en omsättning av 0·6—1·2 milj. kr., medan de övriga voro av mindre omfattning.

Kooperativa matlags- och kaféföreningar. Av de under åren 1920—1923 redovisande 11, 13, 7 och 10 föreningarna voro resp. 8, 8, 4 och 4 matlag och de övriga kaféföreningar. Medlemsantalet utgjorde resp. 1 160, 1 359, 555 och 839 eller i medeltal per förening 105 åren 1920 och 1921 samt omkring 80 åren 1922 och 1923. Omsättningssumman redovisades med sammanlagt 0·5 à 1·2 milj. kr. eller i genomsnitt per medlem resp. 1 013, 747, 966 och 686.

Arbetarproduktionsföreningar. Antalet redovisande till denna grupp hörande föreningar uppgick under åren 1920—1923 till resp. 16, 22, 15 och 26 föreningar. Av hela antalet vid slutet av år 1923 verkligen existerande arbetarproduktionsföreningar, som torde ha uppgått till omkring 100, utgjorde de rapporterande sålunda endast omkring en femtedel. Föreningarna voro verksamma inom ett flertal industrigrenar. Talrikast representerade voro år 1923 byggnads- och måleriyrkena med vardera 16 föreningar samt snickeriindustrier med 15 föreningar. Vidare funnos företag inom fiskerinäringen samt sko-, åkeri-, stenhuggeri-, beklädnads- och läskedryckstillverkningsbranscherna m. fl.

Medlemsantalet i de redovisande föreningarna växlade mellan omkring 1 600 och 2 700. Föreningarnas sammanlagda redovisade tillverkningsvärde uppgick åren 1920—1923 till resp. 1·4, 1·1, 0·7 och 1·9 milj. kr.

Den kooperativa produktionens utveckling inom samtliga i det föregående skildrade föreningsgrupper under den period, för vilken statistik finnes, belyses av nedanstående siffror rörande tillverkningens värde (i 1 000 kr.).

	1910	1913	1916	1919	1922	1923
Kooperativa förbundet	—	—	—	—	6 473	10 930
Konsumtionsföreningar	640	962	2 966	9 076	12 905	13 548
Konsumenternas produktionsföreningar	3 242	3 624	5 221	6 314	6 122	5 420
Arbetarproduktionsföreningar	642	415	309	853	749	1 922
Summa	**4 524**	**5 001**	**8 496**	**16 243**	**26 249**	**31 820**

Av tabellen framgår tydligt, huru de i konsumentintresse grundade och arbetande föreningarna nått en vida större utveckling i produktionshänseende än arbetarproduktionsföreningarna.

Kooperativa förbundets verksamhet under år 1924.

Till kooperativa förbundets tjugosjätte kongress, som avhölls den 26 och 27 juni 1925, ha förvaltningsrådet och styrelsen framlagt stadgeenliga berättelser över 1924 års verksamhet. Av dessa framgår, att förbundet under det gångna året uppvisat ett starkt uppsving i fråga om varuförmedling och även i övriga avseenden företett en gynnsam utveckling.

Föreningsantalet har under redogörelseåret (liksom under år 1922 och 1923) gått något tillbaka, i det att endast 18 nya konsumtions- och produktionsföreningar anslutits till förbundet, medan 28 avförts under året (därav dock 14 endast formellt på grund av sammanslagning med andra föreningar). Av de föreningar, som avförts på grund av sammanslagning, ha 6 övertagits av svenska hushållsföreningen, som kommer att driva verksamheten, till dess föreningarna visa sig i stånd att åter föra en självständig tillvaro.[1] Hela antalet distributions- och produktionsföreningar, vilket vid början av året uppgick till 886, utgjorde sålunda vid årets slut 876. Medlemsantalet i dessa föreningar ökades däremot under år 1924 med 18 200 och uppgick vid årets slut till 292 469. De äldre föreningar, som kvarstodo vid årets slut, ökade sitt medlemsantal med 20 660 (mot 14 486 år 1923); i de under året nyanslutna föreningarna uppgick medlemsantalet till 2 205 (mot 4 973 året förut). Antalet försäljningsställen i de anslutna föreningarna ökades under året med 184 och uppgick vid 1924 års slut till 2 090. — Till förbundet voro dessutom vid årets början anslutna 3 försäkringsföreningar med ett medlemsantal av 230 504. En av dessa (en garantiförsäkringsförening, innefattande 292 medlemmar) har i samband med en omorganisation av de anslutna försäkringsföreningarna gått i likvidation, varvid dess rörelse övertagits av den ena av de övriga föreningarna, vilken därjämte samtidigt utvidgat sin förut drivna brandförsäkringsrörelse med olycksfalls- och bilförsäkring. Medlemsantalet i de bägge kvarstående föreningarna — utom den nyssnämnda även en för livförsäkring — uppgick vid årets slut till 251 665.

Förbundets affärsavdelning, som i parti anskaffar varor åt de anslutna föreningarna, har under året uppvisat en stark ökning av sin sammanlagda försäljningssumma. Av efterföljande sammanställning över partiaffärens omsättning samt dennas ökning eller minskning under varje år från och med år 1917 framgår nämligen, att mot en omsättning av 72·3 milj. kr. år 1923 stod

[1] Jfr Soc. Medd. årg. 1922, sid. 821.

en sammanlagd varuförsäljning år 1924 av 83·8 milj. kr., vilket är den högsta siffra förbundet hittills uppnått.

Omsättning	1917	1918	1919	1920	1921	1922	1923	1924
Miljoner kr. . . .	21·8	28·0	69·1	69·5	62·4	63·8	72 3	83·8
Ökning el. minskning	milj. kr. — 0·2	+ 6·2	+ 41·1	+ 0·4	— 7·1	+ 1·4	+ 8·5	+11·5
	% . . — 1·0	+28·4	+147·0	+ 0·5	—10·3	+ 2·3	+13·3	+13·7

Antalet försäljningskontor utgjorde 9. Stockholmskontoret uppvisade alltjämt den högsta omsättningen, 22·2 milj. kr., varefter följde Gävle försäljningskontor med 12·7 milj. kr. i omsättning.

Vid bedömandet av försäljningsintensiteten vid de särskilda kontoren bör man givetvis även taga hänsyn till de inom de olika distrikten belägna föreningarnas köpkraft och omsättning. Nedanstående sammanställning visar sålunda förbundets försäljning i de särskilda distrikten i förhållande till därvarande föreningars sammanlagda omsättningssumma under åren 1917—1924.

Försäljningsdistrikt	Föreningarnas omsättning (i miljoner kronor)								Därav köpt från koop. förbundet (i % av omsättningen)							
	1917	1918	1919	1920	1921	1922	1923	1924	1917	1918	1919	1920	1921	1922	1923	1924
Stockholm .	27·2	37·0	51·2	60·0	56·8	52·1	56·0	63·6	17·5	18·7	25·5	22·9	25·1	30·3	33·4	33·8
Norrköping .	9·7	12·6	19·0	24·2	21·3	18·7	19·1	21·1	25·6	22·3	31·4	26·9	26·8	31·4	33·7	37·0
Malmö . . .	11·8	16·1	25·7	34·0	32·2	28·4	28·3	33·2	15·8	14·6	27·0	23·7	22·2	25·6	26·6	26·6
Göteborg . .	16·4	21·5	36·2	45·0	41·6	36·8	24·9	28·5	14·7	14·8	22·6	18·6	19·2	24·3	26·6	31·3
Kristinehamn	—	—	—	—	—	—	14·3	15·8	—	—	—	—	—	—	30·6	35·0
Gävle . . .	16·3	23·0	34·4	36·2	31·9	26·3	27·9	30·6	36·2	30·3	36·4	30·5	33·8	38·8	40·4	40·4
Sundsvall .	22·3	33·7	32·6	37·3	30·1	26·0	18·7	21·1	19·7	17·1	34·8	31·5	34·0	39·0	41·4	40·7
Östersund .	—	—	—	—	—	—	7·2	8·0	—	—	—	—	—	—	44·8	43·4
Luleå . . .	—	—	17·0	18·7	14·4	12·3	12·1	12·2	—	—	34·6	28·1	29·0	34·0	35·3	37·8
Summa	103·7	143·9	216·1	255·4	227·8	200·6	208·5	234·1	21·0	19·5	29·6	25·3	26·4	31·1	33·7	34·9

Av tabellen framgår, att förbundets försäljning i förhållande till föreningarnas omsättning ökats från 33·7 till 34·9 %. Föreningarna inom Östersunds-, Sundsvalls- och Gävlekontorens verksamhetsområden kommo främst, medan de sista platserna intogos av Malmö och Göteborg. Vid bedömandet av tabellens siffror bör hänsyn tagas därtill, att i föreningarnas omsättning ingå en hel del varor, som förbundet icke försäljer, såsom färska matvaror, korta varor o. dyl.

Förbundets *industriella verksamhet* omfattade förutom en mindre betydande kemisk-teknisk fabrik i Malmö, vilken ännu befann sig på försöksstadiet, en margarinfabrik i Norrköping, kvarnen Tre Kronor vid Stockholm samt den för K. F:s räkning intill utgången av 1924 drivna Göteborgs ångkvarn.

Förbundets *tillgångar* och *skulder* balanserade vid 1924 års slut på 37·6 milj. kr. mot 26·9 milj. kr. ett år tidigare, såsom framgår av efterföljande sammandrag av förbundets utgående balanskonton för de nämnda åren.

Aktiva	1923		1924		Passiva	1923		1924	
	1 000 kr.	%	1 000 kr.	%		1 000 kr.	%	1 000 kr.	%
Tillgångar:					*Eget kapital:*				
Kontant i kassan .	320	1·2	335	0·9	Insatskapital . . .	3 094	11·5	3 937	10·5
På bank	841	3·1	2 209	5·9	Reservfond	2 197	8·2	2 671	7·1
Obligationer	8 111	30·1	7 510	20·0	Produktionsgarantifonden	—	—	3 525	9·4
Varufordringar (efter avdrag av förskottsbetalningar)	856	3·2	4 778	12·7	Tillsammans	**5 291**	**19·7**	**10 133**	**27·0**
Inneliggande accepter	12	0·1	25	0·1	*Skulder:*				
Inteckningslån . . .	2 477	9·2	3 536	9·4	Å sparkasse-, depositions- och kapitalräkning innestående	19 732	73·3	25 307	67·3
Fordringar mot annan säkerhet . .	—	—	3 660	9·7					
Varulager	5 317	19·7	6 376	16·9	Egna reverser . . .	364	1·3	123	0·3
Fastigheter	1 344	5·0	1 344	3·6	Diverse kreditorer .	539	2·0	690	1·8
Inventarier	—	—	—	—	Tillsammans	**20 635**	**76·6**	**26 120**	**69·4**
Aktier	4 799	17·8	4 799	12·7					
Margarinfabriken .	1 886	7·0	1 886	5·0					
Garantikapital . . .	965	3·6	1 165	3·1	*Överskott*	**1 002**	**3·7**	**1 370**	**3·6**
Summa	**26 928**	**100·0**	**37 623**	**100·0**	Summa	**26 928**	**100·0**	**37 623**	**100·0**

Förbundets *inlåningsräkningar* ha under det gångna verksamhetsåret i likhet med under föregående år att uppvisa en gynnsam utveckling. Ett sammandrag av samtliga räkningar giver vid handen, att mot en den 1 januari 1924 innestående behållning på 19·7 milj. kr. stod den 31 december samma år 25·3 milj. kr., vadan de under året insatta medlen (14·3 milj. kr.) och den under året gottskrivna räntan (1·1 milj. kr.) överstigit uttagningarna med 5·6 milj. kr.

Vad särskilt sparkasserörelsen beträffar, ökades antalet sparkasseavdelningar från 414 till 456, antalet motböcker från 36 722 till 44 571 och summan av innestående belopp från 14·4 till 19·1 milj. kr. Medelvärdet per motbok visade en ökning från 390 till 428 kr.

Behållningen å de övriga tvenne inlåningsräkningarna uppgick vid slutet av året till 2·0 milj. kr. å depositions- och till 4·2 milj. kr. å kapitalräkning.

Belysande för utvecklingen av förbundets affärsverksamhet är en jämförelse mellan omsättning, varulager och fordringar under de senaste åren. Siffror härför äro sammanställda i efterföljande tabell:

År	Omsättning			Varulager		Varufordringar		Avskrivna varufordringar	
	från egna lager, 1 000 kr.	i provision, 1 000 kr.	Summa, 1 000 kr.	1 000 kr.	I % av omsättningen från egna lager	1 000 kr.	I % av omsättningen från egna lager	1 000 kr.	I % av omsättningen från egna lager
1914 . . .	8 851	1 038	9 889	997	11·3	999	11·3	20	0·23
1915 . . .	15 283	1 215	16 498	1 389	9·1	1 510	9·9	26	0·17
1916 . . .	20 184	1 829	22 013	1 936	9·6	1 898	9·4	8	0·04
1917 . . .	20 253	1 550	21 803	2 072	10·2	2 136	10·5	38	0·19
1918 . . .	27 109	881	27 990	3 091	11·4	3 569	13·2	35	0·13
1919 . . .	66 970	2 180	69 150	8 232	12·3	4 133	6·2	175	0·26
1920 . . .	67 173	2 347	69 520	6 713	10·0	4 419	6·6	62	0·09
1921 . . .	61 835	537	62 372	4 705	7·6	553	0·9	184	0·30
1922 . .	63 765	60	63 825	4 925	7·7	297	0·5	161	0·25
1923 . . .	72 233	55	72 288	5 317	7·4	868	1·2	150	0·21
1924 . . .	83 702	72	83 774	6 376	7·6	4 778	5·7	134	0·16

Av tabellen framgår, att värdet av varulagret i förhållande till omsättningen från egna lager under de senaste åren varit ungefär konstant samt att varufordringarna ökats från 1·2 till 5·7 % av omsättningen. De under året avskrivna varufordringarna ha sjunkit från 150 329 kr. år 1923 till 133 650 kr.

Till förbundets *revisionsavdelning*, som har till uppgift att följa och kontrollera de anslutna föreningarnas ekonomiska ställning, voro vid årets slut 725 föreningar anslutna mot 690 ett år tidigare. Av samtliga föreningar voro 83 % anslutna år 1924 mot 78 % år 1923. Numera är anslutning till revisionsavdelningen obligatorisk för alla till förbundet nyanslutna föreningar ävensom för alla, vilka önska öppna avdelning av förbundets sparkassa.

Genom förbundets *platsförmedling* lämnas numera nästan undantagslöst förslag till besättande av de ledigblivna föreståndarplatserna inom de anslutna föreningarna. Av 57 föreståndarplatser, som varit föremål för platsförmedlingens behandling, ha förbundets anvisningar i 54 fall följts av föreningarna.

Från förbundets *tidningsavdelning* utgåvos veckotidningen Konsumentbladet och tidskriften Kooperatören. Förbundets *förlag* hade under året en omsättning på över 1 milj. kr.

Förbundets *studieavdelning* anordnade en längre utbildningskurs för kooperativa affärsföreståndare samt en sommarskola med tvenne veckokurser. Dessutom meddelades undervisning per korrespondens, i vilken över 4 200 personer deltogo; de vanligast förekommande ämnena ha härvid varit kooperation, svenska språket, medborgarkunskap, nationalekonomi samt affärs- och bokföringsteknik.

Förbundets kongress hade förutom de regelbundet återkommande frågorna om granskning av förvaltningsrådets, styrelsens och revisorernas berättelser,

ansvarsfrihets beviljande och överskottets fördelning att behandla bl. a. ett förslag till revision av förbundets stadgar. Genom de av kongressen beslutade stadgeändringarna gjordes föreningarnas representationsrätt vid kongresser och distriktsmöten i viss mån beroende av dessa föreningars köp från förbundet. Dessutom fastslogs uttryckligen såsom villkor för anslutning till förbundet skyldigheten att iakttaga neutralitet gentemot politiska och religiösa partier och meningsriktningar. De övriga ändringarna voro huvudsakligast av formell natur och sammanhängde delvis med den av föregående års kongress beslutade omorganisationen av försäkringsföreningarna.

Vidare hade från förbundsledningen förelagts kongressen ett betänkande rörande vissa frågor av betydelse för konsumtionsföreningarnas ekonomiska utveckling. De i betänkandet framlagda förslagen rörande föreningarnas likviditet, principerna för prisbildningen, samarbetet föreningarna emellan samt utvecklingen av de egna produktionsföretagen antogos av kongressen.

Fackförbundens omorganisation enligt industriförbundsprincipen.

Frågan om de nuvarande fackförbundens omläggning till rena industriförbund har i vårt land varit aktuell alltsedan 1909, då landsorganisationens kongress uttalade sig för en successiv omorganisation i sådan riktning. För utredning av frågan om organisationsformerna tillsattes samtidigt en kommitté, som till nästföljande kongress — 1912 — framlade förslag till de olika förbundens sammansättning enligt industriförbundsprincipen. Kongressen beslöt anbefalla detta omorganisationsförslag som rättesnöre för förbundens sammansättning, men gjorde samtidigt ett uttalande av innebörd, att inga ditintills självständiga organisationer finge tvingas att inordna sig under den nya organisationsplanen. Genom detta beslut, som yttermera bekräftades av 1917 års kongress, möjliggjordes för de fackförbund, som av en eller annan anledning ställde sig betänksamma mot de nya organisationsformerna, att å sina respektive områden hindra omläggningens genomförande, och hela reformen sattes därmed tills vidare på framtiden. Först vid 1922 års kongress befanns tiden mogen att på nytt upptaga frågan om industriförbundsprincipens genomförande, och landssekretariatet erhöll då åläggande att ordna omläggningen så, att den vore till fullo genomförd vid utgången av år 1925. För fullgörande av detta uppdrag infordrade landssekretariatet vid slutet av år 1923 från de olika förbunden uppgifter om medlemsbeståndets sammansättning och fördelning på olika näringsgrenar, och på grundval härav har sedermera uppgjorts en detaljerad plan för de överflyttningar och organisationsförändringar, som borde företagas. Beträffande de principer, som härvid länt till efterrättelse, har sekretariatet i den nu publicerade utredningen anfört följande:

Vid uppgörande av förslag till sammansättning av förbund enligt industriförbundsprincipen har sekretariatet i stort följt 1912 års förslag och de principer, som lågo till grund för utarbetandet av detta förslag. Bärande principer ha alltså varit, att förbunden böra omfatta alla arbetare, som äro sysselsatta inom samma industri, att industriens omfattning närmast bör bestämmas av den omfattning kollektivavtalen praktiskt och rättvisligen anses böra ha, samt att av lämplighetshänsyn flera mindre industrier sammanförts i samma förbund, varvid man sökt sammanställa sådana, som i sitt arbete äro beroende av varandra eller eljest likartade. Jämväl har det synts praktiskt, att arbetare tillhörande vissa säsongindustrier anslutas till samma förbund, så att de vid sitt ambulerande från den ena industrien till den andra i minsta möjliga grad må behöva överflytta sitt medlemskap från ett förbund till ett annat. Genom hänförande av en del av vissa hantverksförbunds medlemmar till vederbörande industriförbund har det antal medlemmar, som arbetar på hantverksverkstäder och sålunda ej omslutes av något industriförbund, blivit alltför ringa för att lämpligen uppehålla eget förbund. I sådana fall ha samtliga hantverksförbundets medlemmar hänförts till det industriförbund, som enligt sakens natur hos sig upptager flertalet av ifrågavarande yrkesarbetare inom sin ram.

Sekretariatet delar omorganisationskommitténs uppfattning, att huvudsyftet med en övergång till industriförbund är, att alla arbetare, som äro sysselsatta vid samma arbetsföretag, må som medlemmar tillhöra samma förbund, så att endast ett förbund har att svara för lönerörelserna vid en arbetsplats. Detta innebär icke, att arbetare hos samma arbetsgivare alltid skola sammanföras inom samma organisation, ty har en firma fabriker av olika slag, så måste var och en av dessa komma in under för resp. industri gällande avtal. Eljest trasas ju möjligheten att enhetligt ordna arbetsförhållandena inom resp. industrier fullständigt sönder.

Endast i två fall har avvikelse gjorts från nyssnämnda princip. Det första gäller i kommunernas tjänst anställda arbetare, som sammanförts i ett förbund. Det är dock nödvändigt, att här göres en avgränsning så att, om en kommun tillfälligt gör ett större arbete, detta må falla under vederbörande industriförbunds avtals- och organisationsområde. Det andra fallet är fullständigt likartat och gäller statens företag.

Det av landssekretariatet i anslutning till dessa riktlinjer uppgjorda organisationsförslaget, vilket upptog 34 industriförbund, har i början av innevarande år underställts granskning av landsorganisationens representantskap, som därvid i stort sett godkänt sekretariatets förslag. I fråga om ett av de föreslagna förbunden, försvarsverkens civila personalförbund, vars bibehållande motiverats med den ovan uttalade principen om de i statstjänst anställda arbetarnas sammanförande i särskilda organisationer, gjordes emellertid delade meningar gällande, varför representantskapet beslöt att bordlägga denna fråga till ett senare tillfälle, då organisationsformen för hithörande arbetargrupper skulle kunna mera ingående tagas under omprövning. Det av representantskapet förordade organisationsförslaget upptager alltså t. v. 33 industriförbund. En översikt av dessas omfattning samt av de överflyttningar och sammanslagningar mellan nu befintliga organisationer, som enligt förslaget förutsättas, lämnas i tabellen å nästa sida. Omorganisationen berör, såsom av tabellen framgår, även en del förbund, som för närvarande icke äro anslutna till landsorganisationen, men vilka dock lämnat sin medverkan till utredningen och åtminstone i en del fall uttalat sitt godkännande av den uppgjorda planen. Med hänsyn till de fall, där arbetargrupper, som nu tillhöra landsorganisationen, enligt förslaget skulle överföras till utomstå-

Översikt av föreslagna organisationsförändringar vid industriförbunds-

Förslagna

	Nuvarande industri- och fackförbund (* utmärker, att förbundet tillhör landsorganisationen)	Beklädnadsarbetareförb.	Bleck- o. plåtslagareförb.	Bokindustriarbetareförb.	Bryggeriindustriarbetareförb.	Byggnadsarbetareförbundet	Elektrikerförbundet	Fabriksarbetareförbundet	Frisörbiträdesförbundet	Fängvårds- o. hospitalspersonalf.	Gruvindustriarbetareförbundet	Handelsarbetareförbundet	Hotell- o. restaurangpersonalförb.	Järnvägsmannaförbundet	Kakelugnsmakareförbundet	Kommunalarbetareförbundet
1	Bleck- o. plåtslagare.-förb.*	—	1113	—	1	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	2
2	Bokbindareförbundet*	—	—	2683	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—
3	Bryggeriindustriarb.-förb.*	—	—	—	3830	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
4	Byggnadsträarbetareförbundet*	—	—	—	2	8702	—	28	—	—	38	—	—	—	—	21
5	De förenade förbunden*	4	—	44	—	—	—	1919	59	—	—	—	—	—	—	—
6	Eldareunionen*	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	6	—	—	—
7	Elektriska arbetareförbundet	—	—	—	3	—	3135	22	—	—	17	—	—	—	—	13
8	Frisörbiträdesförbundet*	—	—	—	—	—	—	—	258	—	—	—	—	—	—	—
9	Fängvårdsmannaförbundet	—	—	—	—	—	—	—	—	649	—	—	—	—	—	—
10	För. f. maskinmäst. etc. v. st. hosp.	—	—	—	—	—	—	—	—	35	—	—	—	—	—	—
11	Fören. f. sjöfarande kvinnor	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
12	Försvarsverkens civ. personalf.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
13	Försäkringsfunktionärernas f.*	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	238	—	—	—	—
14	Gjutareförbundet*	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—
15	Grov- o. fabriksarb.-förb.*	—	—	—	—	7866	—	20464	56	—	17	78	—	5	—	24
16	Gruvindustriarbetareförb.*	—	—	—	—	—	—	69	—	—	2666	—	—	—	—	—
17	Handelsarbetareförbundet*	3	—	45	106	4	—	106	—	—	—	5120	—	—	—	—
18	Hatt- o. pälsindustriarb.-förb.*	1156	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
19	Hospitalens ekonomipersonalsf.	—	—	—	—	—	—	—	—	807	—	—	—	—	—	—
20	Hospitalspersonalens förb.	—	—	—	—	—	—	—	—	1678	—	—	—	—	—	92
21	Hotell- o. restaurangpersonals-f.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1704	—	—	—
22	Järnvägsmannaförbundet*	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	34741	—	—
23	Kakelugnsmakareförbundet*	—	—	—	—	—	—	24	—	—	—	—	—	—	557	—
24	Kommunalarbetareförbundet*	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	15141
25	Kvinnl. telefontjänstemannaf.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
26	Lantarbetareförbundet	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
27	Litografiska förbundet*	—	—	675	—	—	—	48	—	—	—	—	—	—	—	—
28	Livsmedelsarbetareförbundet*	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
29	Lokomotivmannaförbundet	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4892	—	—
30	Maskinist-, eldare- o. reparatörf.	3	—	—	18	2	—	185	3	—	—	1	—	—	—	—
31	Metallindustriarbetarb.-förb.*	5	—	12	27	305	22	637	2	—	456	16	1	32	—	36
32	Murareförbundet*	—	—	2	—	3038	—	32	—	—	—	—	—	1	—	6
33	Måleriarbetareförbundet*	—	—	—	—	—	—	2	—	—	—	—	—	22	—	—
34	Nya Stewardföreningen	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
35	Pappersindustriarb.-förb.*	—	—	—	—	1	—	27	—	—	—	2	—	—	—	—
36	Pappersmaskinföreareförbundet	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
37	Postmannaförbundet	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
38	Sadelm.- o. tapetserareförb.*	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
39	Sjömansunionen	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
40	Sko- o. läderindustriarb.-förb.*	—	—	—	—	—	—	6	—	—	—	—	—	—	—	—
41	Skogs- o. flottningsarb.-förb.*	1	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	3
42	Skorstensfejeriarbetareförb.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	306
43	Skrädderiarbetareförbundet*	7011	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
44	Stenindustriarbetareförbundet*	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
45	Stuckatörförbundet	—	—	—	—	60	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
46	Sågverksindustrarib.-förb.*	1	—	—	—	13	—	—	—	—	—	3	—	—	—	—
47	Telegraf- o. telefonmannaförb.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
48	Telegrafverkets personalförb.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
49	Telegrafverkets trafikpersonalf.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
50	Textilarbetareförbundet	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
51	Tobaksindustriarbetareförb.*	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
52	Transportarbetareförbundet*	—	—	609	52	33	—	175	4	—	1	29	—	1	—	7
53	Träindustriarbetareförbundet*	1	—	—	—	—	—	19	—	—	—	—	—	1	—	—
54	Tullmannaförbundet	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
55	Tunnbinderiarbetareförbundet*	—	—	—	13	—	—	131	—	—	—	1	—	—	—	2
56	Typografförbundet*	—	—	6648	—	—	—	—	—	—	—	54	—	10	—	—
57	Upplands lantarbetareförbund	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
58	Urmakeriarbetareförbundet	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
59	Väg- o. vattenb.-arb.-förb.*	—	—	—	—	78	—	15	—	—	—	—	—	—	—	3
60	Överskötarnas förening	—	—	—	—	—	—	—	—	50	—	—	—	—	—	—
	Summa	8185	1113	10718	4052	20103	3157	23911	882	3219	3195	5543	1711	39706	557	15656

principens genomförande. (Sifferuppgifterna avse medlemsbeståndet år 1923.)

Hela antalet medlemmar		Ej hänförliga till visst förbund	Väg- o. vattenbyggnadsarbetareförb.	Tullmanna-förbundet	Träindustriarbetareförbundet	Transportarbetareförbundet	Tobaksindustriarbetareförb.	Textilindustriarbetareförb.	Telegrafmanna-förbundet	Sågverksindustriarbetareförb.	Stenindustriarbetareförb.	Skogs- o. flottningsarbetareförb.	Sko- o. läderindustriarbetareförb.	Sjömansförbundet	Postmanna-förbundet	Pappersindustriarbetareförb.	Måleriarbetareförbundet	Metallindustriarbetareförb.	Livsmedelsarbetareförbundet	Lantarbetareförbundet
1284	1	—	1	—	—	—	1	1	—	—	—	—	—	—	8	4	—	152	—	—
2720	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	36	—	—	—	—	—
3880	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
8846	4	1	42	—	—	—	—	—	1	3	—	—	1	—	—	1	—	—	6	—
5894	5	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1767	—	—	—	—	159	1942	—
2479	6	—	—	—	—	50	—	—	—	—	—	—	—	2423	—	—	—	—	—	—
3848	7	—	60	—	—	—	—	17	—	5	—	—	—	3	—	193	—	376	4	—
258	8	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
649	9	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
85	10	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
150	11	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	150	—	—	—	—	—	—
4029	12	4029	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
238	13	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
4572	14	—	—	—	—	—	—	—	—	25	—	—	—	—	1	5	—	4539	—	—
31977	15	78	65	—	112	186	—	11	—	297	36	13	21	—	—	904	—	1568	110	66
2808	16	—	—	—	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	69	—	—
6012	17	1	—	—	1	384	—	2	—	37	—	—	—	—	—	—	—	—	200	3
1156	18	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
807	19	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
1770	20	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
1704	21	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
34741	22	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
581	23	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
15141	24	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
2782	25	—	—	—	—	—	—	—	2782	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	5856
5856	26	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	22	—	—
745	27	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	9359	—
9359	28	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
4892	29	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
385	30	16	—	—	9	—	—	52	—	—	—	—	7	—	60	—	—	6	23	—
58303	31	631	95	—	42	68	90	37	416	186	8	2	16	7	32	97	—	49970	51	4
3174	32	1	—	—	1	1	2	1	—	2	—	—	2	—	—	10	—	74	1	—
3638	33	—	—	—	44	—	—	—	11	—	—	—	—	1274	7	4	3289	259	—	—
1274	34	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
19332	35	17	4	—	—	—	—	—	—	198	—	12	—	—	—	19010	—	38	2	21
186	36	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	186	—	—	—	—
4121	37	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4121	—	—	—	—	—
869	38	—	—	—	669	—	—	—	—	—	—	—	200	—	—	—	—	—	—	—
8322	39	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	8322	—	—	—	—	—	—
8848	40	—	—	—	24	—	—	—	—	—	—	—	8813	—	—	—	—	—	—	—
10158	41	4	9	—	8	3	—	—	—	203	—	9642	1	5	2	—	—	—	4	272
806	42	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
7011	43	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
3732	44	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3732	—	—	—	—	—	—	—	—	—
60	45	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
27293	46	—	9	—	3	69	—	—	—	22457	—	4420	—	4	—	137	—	22	1	154
2794	47	—	—	—	—	—	—	—	2794	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
860	48	—	—	—	—	—	—	—	860	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
538	49	—	—	—	—	—	—	—	538	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
16413	50	—	—	—	—	—	—	16413	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
3039	51	—	—	—	—	—	3039	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
12324	52	24	3	—	1	11151	—	22	2	167	—	—	—	—	—	11	—	19	13	—
6000	58	4	—	—	5468	—	1	2	48	—	—	—	2	—	1	18	—	1042	2	—
1965	54	—	—	1965	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
338	55	4	—	—	155	—	4	—	—	13	—	—	—	—	—	1	—	1	8	—
6744	56	—	—	—	9	—	—	—	—	—	—	—	—	—	28	—	—	—	—	—
4000	57	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4000
140	58	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	140	—	—
1602	59	—	1452	—	—	—	—	—	—	1	—	4	—	—	—	3	—	45	1	—
50	60	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
368581		4810	1740	1965	6550	11912	3137	16558	7402	23594	3776	14008	10880	12188	4231	20044	3289	58501	11727	10376

ende förbund, har emellertid representantskapet uttalat, att det fackförbund, sagda arbetare nu tillhöra, icke skall hava någon skyldighet att påverka ifrågavarande medlemmar till sådan överflyttning.

Cirka 4 800 organiserade arbetare ha, såsom av tabellen synes, ej kunnat inrangeras i något av de föreslagna industriförbunden. Huvudmassan av dessa arbetare utgöres av medlemmar i försvarsverkens ovannämnda personalförbund. De övriga äro sådana, vilka i de inkomna uppgifterna ej haft så tydlig yrkesbeteckning, att därav kunnat avgöras, inom vilken organisation de höra hemma.

Levnadskostnadernas förändringar i Sverige och utlandet.

I anslutning till den i slutet av detta häfte (sid. 567 ff.) införda redogörelsen för levnadskostnaderna under andra kvartalet 1925 lämnas i efterföljande tabeller en översikt av partiprisens förändringar i Sverige samt levnadskostnadernas förskjutningar i de länder, som äga en användbar statistik häröver. Beträffande såväl primärmaterialets beskaffenhet som de använda beräkningsmetoderna och vissa i samband därmed vidtagna förändringar hänvisas till tidigare redogörelse i denna tidskrift (årg. 1923, sid. 146).

Av *tab. A* framgår, att partipriserna i Sverige under de senaste månaderna undergått någon sänkning, vilken framträtt mest markerat för konsumtionsvarorna. Samtliga de i tabellen upptagna varugrupper (livsmedel, bränsle, textil- och lädervaror), å vilka partiprisrörelsen är av särskilt intresse för bedömandet av levnadskostnadernas förändringar, uppvisa fallande indextal och därvid i främsta rummet gruppen vegetabiliska livsmedel. Nedgången i partipriserna återspeglas även i levnadskostnadsindexens fall från 177 den 1 april till 176 den 1 juli.

Tab. A. Detalj- och partipriser i Sverige.

Tid	Socialstyrelsens detaljprisindex		Kommerskollegii partiprisindex											Sv. finanstidn. partisindex
	Samtl. levnadskostnader	Livsm., bränsle, lyse	Samtl. varor	Råvaror	Halvfabrikat	Helfabrikat	Produktionsförn.	Konsumtionsvaror	Vegetabil. livsm.	Animal. livsm	Bränsle	Textilvaror	Lädervaror	
juni juli 1915	(115)	122	·	·	·	·	·	·	·	·	·	·	·	145
» 1916	(130)	136	·	·	·	·	·	·	·	·	·	·	·	183
» 1917	159	175	·	·	·	·	·	·	·	·	·	·	·	239
» 1918	219	261	·	·	·	·	·	·	·	·	·	·	·	334
» 1919	257	319	·	·	·	·	·	·	·	·	·	·	·	324
» 1920	270	294	375	385	363	375	415	341	271	285	664	471	311	366
» 1921	236	234	222	205	208	239	207	235	230	212	210	242	186	218
» 1922	190	179	174	148	156	197	153	191	183	157	140	216	133	164
» 1923	174	161	164	145	151	182	155	173	149	145	153	213	127	160
» 1924	171	158	158	141	144	174	144	170	138	146	136	227	126	149
dec./jan. 1925	178	172	168	165	166	171	152	182	166	169	142	215	131	163
mars apr. »	177	171	168	162	168	171	154	180	169	162	136	215	131	164
apr./maj »	·	170	163	157	162	167	151	173	159	157	132	212	130	160
maj juni »	·	169	162	157	162	164	152	170	159	156	130	205	130	158
juni juli »	176	169	161	154	163	164	151	170	160	155	125	204	130	159

Tab. B. Levnadskostnader i Sverige, Norge och Danmark. Indextal för de särskilda huvudposterna (livsmedel, bostad, bränsle och lyse, kläder, skatter, övriga utgifter).

Tid	Sverige						Norge						Danmark					
	L.	Bo.	Br.	Kl.	Sk.	Övr.	L.	Bo.	Br.	Kl.	Sk.	Övr.	L.	Bo.	Br.	Kl.	Sk.	Övr.
juni/juli 1915	123	.	113	.	.	.	.	.	.	.	.	.	128	100	130	110	100	100
» 1916	134	.	150	.	.	.	.	.	.	.	.	.	146	102	175	160	100	121
» 1917	177	110	215	190	109	140	.	.	.	.	.	.	166	105	220	190	100	146
» 1918	258	112	286	285	114	195	271	111	517	304	.	210	187	108	275	260	100	197
» 1919	318	120	326	310	160	210	289	123	335	420	352	277	212	113	292	310	162	224
» 1920	287	130	372	390	290	235	311	147	478	386	487	276	253	130	563	355	227	247
» 1921	231	155	264	270	372	225	290	161	366	292	732	344	239	141	401	242	526	203
» 1922	178	163	188	210	264	195	227	168	265	249	770	295	188	155	301	214	377	195
» 1923	158	163	185	196	211	188	213	173	242	230	738	262	192	160	282	236	329	207
» 1924	155	178	182	192	173	183	240	176	274	241	462	288	205	170	298	268	311	206
dec./jan. 1925	171	186	181	192	170	183	274	176	261	257	502	270	218	170	277	280	311	206
mars/apr. »	171	186	179	192	162	182	284	179	256	259	502	272	.	.	.	.	.	.
juni/juli »	168	186	177	191	162	181	261	179	—	257	502	272	—	—	—	—	—	—

Jämförelsen mellan samtliga tre skandinaviska länder (*tab. B*) kan ej heller denna gång utsträckas längre än till senaste årsskiftet, enär de danska halvårssiffrorna ej ännu publicerats. Under årets första kvartal stego levnadskostnaderna i Norge något, men ha därefter fallit; starkast var prisnedgången för livsmedel.

Tab. C. Levnadskostnader. Internationell översikt.

Tid	Sverige	Norge	Danmark	Finland	Polen	England	Tyskland	Frankrike (Paris)	Belgien	Holland (Amsterdam)	Schweiz	Italien (Milano)	Förenta staterna	Kanada	Sydafrika	Australien
juni/juli 1915	(115)	.	116	.	.	125	.	.	.	.	.	.	105	97	105	108
» 1916	(130)	.	136	.	.	148	.	.	.	.	.	.	118	102	112	116
» 1917	159	.	155	.	.	180	.	.	.	142	.	.	142	130	122	113
» 1918	219	252	182	.	.	203	.	.	.	183	.	286	174	146	131	118
» 1919	257	280	211	.	.	208	.	238	.	195	.	280	177	155	145	129
» 1920	270	302	262	.	.	252	.	341	453	217	.	441	217	190	179	153
» 1921	236	302	237	1110	.	219	.	307	379	219	216	494	180	155	162	149
» 1922	190	255	199	1109	.	184	.	302	366	187	162	488	167	147	135	139
» 1923	174	239	204	1087	.	169	.	334	419	173	165	491	170	146	131	148
» 1924	171	251	214	1125	124	170	.	366	492	173	169	518	169	143	133	146
dec./jan. 1925	178	267	221	1199	153	180	[1])	377	521	181	171	573	173	149	133	145
mars/apr. »	177	273	.	1191	151	175	136	386	511	179	170	602	—	147	133	—
apr./maj »	.	.	.	1178	151	173	137	.	506	.	168	600	.	146	134	.
maj/juni »	.	.	.	1153	147	172	136	.	502	.	167	—	.	—	—	.
juni/juli »	176	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—

Anm. Tecknet . betyder, att uppgift saknas, — att uppgift väntas, men ännu ej inkommit.

Inom flertalet av de i *tab. C* redovisade länderna företedde levnadskostnaderna en sjunkande tendens under de första månaderna av innevarande år; mest framträdande var nedgången i England, där den till en del torde vara förorsakad av ett säsongartat prisfall på vissa livsmedel, Finland och Belgien. Stegrade levnadskostnader registrerades däremot i Frankrike och Italien. Mera avsevärda förskjutningar äro dock i intet fall att anteckna.

[1]) På grund av indexberäkningens omläggning kunna jämförelsetal ej angivas.

Arbetarnas levnadsstandard i valutasvaga länder.

Vid internationella arbetskonferensens sammanträde 1922 framlade den svenske arbetarrepresentanten Thorberg å arbetargruppens vägnar ett förslag om att åt internationella arbetsbyrån måtte uppdragas att företaga en undersökning rörande arbetarklassens levnadsstandard i Tyskland och andra valutasvaga länder i jämförelse med tiden före världskriget.[1] Förslaget biträddes enhälligt av konferensen, och arbetsbyrån igångsatte i överensstämmelse därmed den anbefallda undersökningen, vars resultat nu publicerats i byråns »Studies and Reports» (ser. D, nr 15). Största utrymmet i undersökningen har, jämlikt den i resolutionen uttalade anvisningen, beretts åt redogörelsen rörande Tyskland, men särskilda avdelningar ha därjämte ägnats Österrike och Polen. I ett avslutande kapitel gives slutligen en sammanställning och jämförelse mellan utvecklingen i dessa tre länder, som trots vissa skiljaktigheter dock i åtskilliga hänseenden företett gemensamma drag.

I alla tre länderna har man fått bevittna ett skede av våldsam inflation, efterföljt av en stabiliseringsperiod. De mest fantastiska proportionerna antog denna inflation i Tyskland, förhållandevis lindrigast var den i Österrike; även i detta land gick dock valutaförsämringen vida över de mått, som annorstädes förekommit. Österrike var också den av de ifrågavarande staterna, som tidigast slog in på stabiliseringens väg. Kursförändringen skedde här i slutet av 1922, i samband med interventionen från nationernas förbund. I Tyskland förmådde man först i november 1923 genomföra motsvarande reform, i Polen i februari 1924.

I Tyskland och Polen hade man å andra sidan redan under 1921 en ekonomisk uppgångstid, då näringslivet tycktes återhämta sig från krigsårens skakningar. Men inflationen, som till en början underlättat detta skenbara tillfrisknande, visade sig i längden vara en farlig stimulans: under 1922 och 1923 kom bakslaget och den oundvikliga krisen. I Österrike åter var desorganisationen efter kriget alltför svår för att ens någon skenbar uppryckning skulle kunna komma till stånd. Förödelsen fortgick här utan avbrott, tills nationernas förbund nödgades ingripa.

I alla tre länderna fick den ekonomiska kris, som uppstått genom den ohejdade inflationen, en ytterligare tillspetsning genom de åtgärder, som företogos för åstadkommande av en finansiell sanering. Särskilt i Tyskland blev övergången från den oavbrutna prisstegringen till en plötslig prisstabilisering mycket kännbar, icke minst för arbetarklassen.

I Tyskland liksom i Polen hade arbetarnas realinkomster under 1921 undergått en kraftig stegring och i vissa fall till och med överskridit förkrigsnivån. Efter 1921 inträdde åter en försämring, som steg för steg fortgick intill slutet av 1923. Genom valutastabiliseringen åstadkoms åter en höjning av reallönerna, men på samma gång ökad arbetslöshet. Ser man på arbetarklassen i dess helhet, vill det sålunda synas, som om de arbetandes ökade inkomster motvägdes av den förlust, som drabbade de arbetslösa.

I Österrike var arbetarnas ställning 1921 avgjort sämre än före kriget. Under 1922 samt ännu mer 1923 och 1924 fick man här genomgå samma erfarenheter, som längre fram i Tyskland: stigande reallöner, men också ökad arbetslöshet, varigenom arbetarklassens allmänna läge i stort sett yttermera försämrades.

En generell iakttagelse är, att alla dessa försämringar drabbat den kvalificerade arbetskraften vida hårdare än grovarbetarna. Steg för steg minskades sålunda skill-

[1] Jfr Soc. Medd. årg. 1923, sid. 16.

naden i lönehänseende mellan de olika arbetargrupperna, ända tills arbetsgivarna själva fingo upp ögonen för de faror denna nivellering medförde för näringslivet och började vidtaga motåtgärder.

Det är sålunda i huvudsak tre faktorer, som hava samverkat till försämring av arbetarklassens läge i de här ifrågavarande länderna:

1) Den ekonomiska desorganisationen och det av kriget nödvändiggjorda återuppbyggnadsarbetet har medfört en minskning av den samfällda nationalförmögenheten, som måste göra sig kännbar inom alla samhällsklasser, hur den inbördes fördelningen än ordnas.

2) Penninginflationen har föranlett en oavbruten stegring av alla priser, och då arbetslönerna endast ofullständigt kunnat hålla jämna steg härmed, ha de lönarbetande klasserna måst vidkännas en ständig nedgång i sina realinkomster.

3) Den omsider genomförda valutastabiliseringen har förvärrat den redan förut framträdande arbetslösheten och berövat en stor del av arbetarklassen både arbete och inkomster.

Av dessa tre faktorer ha de båda förstnämnda under ett långt skede gjort sig samtidigt gällande, så att man stundom har svårt att avgöra, hur långt den enas eller den andras inflytande sträcker sig. Det torde dock ha varit den av inflationen utövade inverkan på reallönerna, som i första rummet givit detta skede dess specifika karaktär. Det är denna företeelse och de många därav framkallade motåtgärderna, som utgjort det viktigaste stoffet till ovannämnda undersökning.

Som medel mot den av inflationen framkallade stegringen av levnadskostnaderna tillgrep man i alla tre länderna till en början prisreglerande åtgärder. Genom dessa åtgärder, som särskilt avsågo livsmedelspriser och bostadshyror, lyckades man väl något bromsa prisstegringen och därmed underlätta lönernas anpassning efter prisnivån, men däremot visade det sig naturligtvis i längden fruktlöst att på denna väg söka hålla uppe lönernas köpkraft. För detta ändamål måste så småningom speciella löneregleringsmetoder bringas till användning.

I Tyskland bibehöll man i det längsta den gamla metoden med lönernas reglering genom kollektiva avtal, men gjorde avtalens giltighetstid allt kortare och kortare samt lösgjorde slutligen lönetarifferna från avtalets övriga bestämmelser, så att lönesatserna tid efter annan skulle kunna revideras, utan att avtalsförhållandet i övrigt därigenom rubbades. Under den värsta inflationstiden 1923 fastställdes sålunda lönetariffer blott för en tid av två eller tre veckor i sänder. Däremot övergick man aldrig i någon större utsträckning till en rent automatisk reglering av lönerna efter prisnivån, om också tanken på ett sådant system var föremål för livlig diskussion. I Österrike åter vann den s. k. glidande löneskalan till en tid vidsträckt tillämpning. En kraftig motaktion från arbetsgivarnas sida ledde dock småningom till att systemet även här förlorade terräng, tills det genom valutastabiliseringen slutligen förlorade sitt existensberättigande. I Polen hade systemet likaledes en blomstringstid, då man till och med ifrågasatte att genom lag göra det obligatoriskt.

Nödvändigheten att anpassa lönerna efter levnadskostnaderna har också på annat sätt framkallat modifikationer i lönesystemet. Då prisstegringen ofta gjorde sig olika gällande i skilda landsdelar, kom frågan om dyrortsgrupperingar att tilldraga sig ökad uppmärksamhet, särskilt i Tyskland, där arbetsförhållandena merendels äro reglerade genom stora distriktsavtal. Ett annat utslag av dyrtidens pressning på arbetarklassens levnadsstandard var införandet av familjetillägg. Denna löneform vann såväl i Tyskland som i Österrike stor utbredning, i det förra landet genom frivillig utfästelse av arbetsgivarna eller genom överenskommelse i kollektivavtalen, i Österrike även genom lagstiftning; de lagstadgade familje- eller rättare sagt barnförsörjningstilläggen blevo dock i tillämpningen tämligen betydelselösa, då de ej följde med prisstegringen och följaktligen snart reducerades till försvinnande små belopp. I Polen har systemet med familjetillägg endast kommit till användning inom ett mindre antal industrier samt — liksom i många andra länder — för löntagare i tjänstemannaställning.

I samband med valutastabiliseringen har i Tyskland och Polen uppkommit en ny form för löneberäkning, det s. k. guldlönesystemet. Detta system, som innebär, att lönen beräknas efter stabil guldvaluta och utbetalas i papperspengar efter på avlöningsdagen gällande kurs, hade redan under inflationstiden börjat tillämpas inom vissa företag, vilka därvid som värdemätare använde dollarn, schweizerfrancen eller annan utländsk stabil valuta. Systemet innebar sålunda endast, att man å arbetsmarknaden tillämpade en betalningsmetod, som vid denna tid var allmänt vedertagen å varumarknaden. Då man sedan fick en inhemsk stabil valuta i Tysklands »rentenmark» och Polens »zloty», men dessa mynt icke utsläpptes i tillräckligt stora mängder för att tillfredsställa behovet av betalningsmedel, blev guldlönesystemet till en tid den allmänt vedertagna löneformen. Alla löner fastställdes i det nya myntet, men utbetalades endast till en mindre del i detta mynt, för övrigt i gamla sedlar enligt av regeringen fastställd kurs. I den mån övergången till det nya myntsystemet genomfördes, blev det naturligtvis en allt mindre del av lönerna, som behövde utbetalas i gamla sedlar. I Polen hade zlotyn redan vid mitten av 1924 helt och hållet utträngt pappersmyntet.

Undersökningen avslutas med ett påpekande av att alla de problem, som här skärskådats, numera ha huvudsakligen historiskt intresse. I och med stabiliseringspolitikens genomförande ha i alla de tre länder, om vilka här varit fråga, nya ekonomiska spörsmål trätt i förgrunden. Det gäller sålunda nu icke mer att med mer eller mindre konstlade medel hålla arbetslönernas köpkraft någorlunda i nivå med de ständigt ökade levnadskostnaderna, utan i främsta rummet att så långt möjligt öka nationalinkomsten och därmed söka åstadkomma en bestående förbättring i hela folkets levnadsstandard — en fråga, som naturligtvis icke heller under krisåren saknat aktualitet, men som då likväl kommit att alltför mycket skjutas åt sidan för de trängande dagliga bekymren.

Arbetslösheten i utlandet.

En sammanställning av tillgänglig arbetslöshetsstatistik från Sverige och vissa andra länder visar följande procenttal för månaderna maj 1924—maj 1925.

	Maj	Juni	Juli	Aug.	Sept.	Okt.	Nov.	Dec.	Jan.	Febr.	Mars	April	Ma
Sverige	7·6	7·4	6·2	6·6	7·0	8·4	10·5	15·5	14·8	13·5	12·0	10·9	7·8
Norge	6·1	4·3	3·1	4·0	4·8	5·8	7·8	8·8	8·6	8·1	7·4	9·5	—
Danmark	5·8	5·0	5·4	5·6	5·8	7·0	9·3	17·1	16·9	16·8	15·1	13·3	11·2
England	7·0	7·2	7·4	7·9	8·6	8·7	8·6	9·2	9·0	9·4	9·0	9·4	10·1
Tyskland	8·6	10·5	12·5	12·4	10·5	8·4	7·3	8·1	8·1	7·3	5·8	4·3	3·6
Nederländerna	6·1	5·7	7·0	7·8	8·1	8·1	9·6	12·9	15·1	12·2	10·1	8·1	7·9
Belgien	3·2	3·4	3·2	3·1	3·0	2·9	3·8	5·1	6·1	6·3	7·7	—	—
Kanada	7·3	5·8	5·4	6·5	5·9	6·8	9·7	11·6	10·2	9·5	8·5	—	—
Nya Syd-Wales	11·1	14·0	14·7	14·1	13·8	11·1	9·0	12·9	14·3	16·1	8·1	—	—

Anmärkas må, att på grund av primärmaterialets beskaffenhet dessa procenttal endast i mindre mån lämpa sig för jämförelser mellan de särskilda länderna, men däremot väl belysa utvecklingen i samma land.

Kortare meddelanden.

— Allmänna sociala frågor —

Resultaten av den första internationella socialstatistiska konferensen. Såsom tidigare omnämnts i denna tidskrift (årg. 1923, sid. 1042) sammanträdde under tiden 29 oktober—2 november 1923 i Genève en av internationella arbetsbyråns styrelse sammankallad konferens av personer, vilka i ledande ställning hade att taga befattning med de olika ländernas socialstatistik, för att diskutera de problem, som voro förenade med utarbetandet av dylik statistik, samt överenskomma om vissa enhetliga metoder och beräkningsgrunder i syfte att göra socialstatistiken bättre jämförbar, vad beträffar olika länder och näringsgrenar. Vid denna konferens fattades trenne resolutioner, avseende 1) klassificering av näringsgrenar och yrken, 2) statistik över lönesatser och arbetsförtjänster samt 3) statistik över olycksfall i arbete, samtliga i översättning återgivna i ovannämnda årg. av Soc. Medd. Dessa resolutioner överlämnades till arbetsbyråns styrelse, som i sin ordning uppdrog åt byråns direktör att genom cirkulärskrivelser till de i den internationella arbetsorganisationen delaktiga staterna begära upplysning rörande möjligheterna att tillämpa nämnda resolutioner vid utarbetandet av de särskilda ländernas officiella statistik.

För att för Sveriges del avgiva svar på denna framställning inhämtade statsrådet och chefen för socialdepartementet utlåtande av socialstyrelsen, som i sin ordning beredde kommerskollegium, riksförsäkringsanstalten och statistiska centralbyrån tillfälle att yttra sig i ämnet. I den svarsskrivelse, som på grundval av denna utredning i februari 1925 från socialdepartementet avlåts till internationella arbetsbyrån, framhölls till en början, att man till fullo insåge den stora betydelsen av en internationellt jämförbar statistik, ej minst på det socialekonomiska området, och hyste en livlig önskan att för Sveriges del medverka till åstadkommandet av en dylik statistik. Härvid måste man dock av praktiska skäl framgå med en viss försiktighet och sålunda taga hänsyn till det egna landets särskilda förvaltningsbehov och till vikten av att upprätthålla erforderlig jämförelse med de föregående årens statistik ävensom till de kostnader, som kunde vara förknippade med en omläggning eller komplettering av statistiken för internationellt bruk.

Vad beträffade de särskilda av konferensen antagna resolutionerna, framhölls med avseende på den första, angående klassificering av näringsgrenar och yrken, att principen att yrkesutövare i första hand borde grupperas efter näringsgrenar numera vore i stort sett genomförd i den svenska officiella statistiken samt att uppdelning efter yrkesspecialiteter inom varje näringsgren jämväl vunnit beaktande, i den mån det av arbetstekniska och ekonomiska skäl varit möjligt. I fråga om de av konferensen föreslagna huvudgrupperna av näringsgrenar påpekades, att desamma visserligen icke i nu föreslagna skick tillämpades i Sverige, men att inga svårigheter mötte att för internationellt bruk göra en dylik omgruppering av den svenska statistikens specialgrupper. Emellertid uppstode redan vid en klassificering efter huvudgrupper s. k. gränsfall, där olika meningar kunde råda, till vilken huvudgrupp de lämpligast borde föras, varför man ville understryka önskvärdheten av att före statistikens internationella utnyttjande få dylika klassificeringsspörsmål klarlagda. Vad därefter beträffade den mera detaljerade grupperingen av näringsgrenar, vilken tills vidare tänktes föreligga endast i form av en av internationella arbetsbyrån uppgjord provisorisk, alfabetiskt uppställd industrilista, måste ställningstagandet uppskjutas, tills ifrågavarande förteckning förelåge färdig. Man ville emellertid uttala önskvärdheten av att specialiseringen härvid ej måtte drivas längre än som för den internationella socialstatistikens praktiska syftemål kunde anses oundgängligen erforderligt.

I fråga om resolutionen angående statistiken över arbetslön och arbetstid framhölls i svaret, att den svenska lönestatistiken torde få anses väl fylla måttet för de minimikrav, som i nämnda resolution ansetts böra ur internationell synpunkt ställas på statistiken över löneсatser,

arbetsförtjänster och reallöner. Även de längre gående önskemål rörande lönestatistikens framtida utveckling, som framlagts i form av ett »idealprogram» i resolutionen, torde kunna sägas redan hava i allmänhet förverkligats inom den svenska lönestatistiken, dock med undantag av vad som sagts rörande önskvärdheten att med vissa mellantider anordna en särskild, allomfattande lönecensus. Man vore emellertid något tveksam, huruvida icke den därmed åsyftade fördjupade kunskapen om näringslivets produktionskostnader och arbetarnas lönestandard kunde med större fördelar ernås genom en serie av djupgående specialundersökningar, som i direkt anslutning till den fortlöpande lönestatistiken under loppet av exempelvis fem till tio år genomginge näringslivets olika huvudområden och ställde de inom vart och ett av dessa rådande lönevillkoren i belysning av resp. produktionsgrenars arbetsteknik, lönemetoder, ekonomiska läge m. m. — Till resolutionen över löner och arbetstid var fogad en rekommendation, gående ut på att de uppgifter rörande löner och levnadskostnader i olika länders huvudstäder, som förut tillställts brittiska arbetsministeriet för bearbetning och publicering, i stället skulle, om möjligt månadsvis, översändas till internationella arbetsbyrån. I anledning härav hade från och med 1924 års ingång dylika uppgifter regelbundet översänts till internationella arbetsbyrån jämväl från Sverige. Man tillåte sig emellertid fästa uppmärksamheten på, att de på grundvalen av uppgifter från olika länder sålunda utarbetade och i International Labour Review publicerade sammanställningarna enligt socialstyrelsens förmenande för närvarande ej kunde anses giva en fullt riktig bild av lönestandarden i olika länder. En närmare motivering av detta påpekande återfunnes uti Sociala Meddelanden (årg. 1925, sid. 3), vari jämväl ställts under debatt vissa förslag till ändringar i förevarande indexberäkningar.

Vad slutligen beträffade den tredje resolutionen, angående statistiken över olycksfall i arbete, syntes däri framställda önskemål kunna i huvudsak förverkligas inom ramen av den nuvarande, från och med år 1918 helt omlagda svenska olycksfallsstatistiken. Särskilt framhölls, att denna statistik utgjorde en av de få, vari vid sidan av vanliga frekvenstal för olycksfallen uträknades efter olycksfallens art vägda »svårhetstal».

Att döma av en inom internationella arbetsbyrån verkställd kortfattad sammanställning av de svar, som från olika länder (tillhopa 14) hittills inkommit på byråns förenämnda cirkulärskrivelse angående vidtagna åtgärder i anledning av statistikkonferensens resolutioner, synas från övriga uppgiftslämnande länder framförts liknande synpunkter som i det nu refererade svenska svaret. Dock möta givetvis åtskilliga skiftningar i svarens avfattning, vilka dels synas återgå på socialstatistikens växlande grad av utveckling i olika länder, dels giva uttryck för den större eller mindre villigheten att i internationellt jämförelsesyfte modifiera den nationella statistiken.

Frågorna om klassificeringen av näringsgrenar samt om reallönerna ha, bland annat, varit föremål för behandling jämväl av den andra socialstatistiska konferensen i Genève, för vars sammanträde redogöres å annat ställe i detta häfte (sid. 515).

— Arbetsförmedling —

Den offentliga arbetsförmedlingen i Norge år 1924. Verksamheten vid de offentliga arbetsförmedlingsanstalterna i Norge under 1924 och föregående år belyses av efterföljande, ur arbetsförmedlingsinspektoratets årsberättelse hämtade siffror:

	Arbetssökande			Lediga platser			Tillsatta platser			
	Manl.	Kvinnl.	Summa	Manl.	Kvinnl.	Summa	Manl.	Kvinnl.	Summa	Arbetssök. per 100 led. pl.
1924 . .	94 184	43 102	**137 286**	45 231	39 993	**85 224**	40 451	33 070	**73 521**	161
1923 . .	104 763	43 862	**148 625**	45 648	42 412	**88 060**	42 928	35 123	**78 051**	169
1922 . .	126 209	44 425	**170 634**	39 886	43 332	**83 218**	34 494	35 022	**69 516**	205
1921 . .	139 646	44 232	**183 878**	30 595	41 130	**71 725**	28 766	31 917	**60 683**	256

I ovanstående siffror ingå icke sådana platser, som avse offentliga nödhjälpsarbeten. Likaså har avdrag gjorts för dubbelräkningar, som uppstått genom att vissa arbetssökande och platser

redovisats under mer än en månad. Sistnämnda justering förklarar, varför de här meddelade jämförelsetalen för 1921 äro så avsevärt mycket lägre än de siffror för sagda år, som återfinnas i Sociala Meddelanden, årg. 1922, sid. 592.

Den offentliga arbetsförmedlingen i Danmark 1924/25. Ur den av direktoratet för arbejdsanvisningen og arbejdsløshedsforsikringen framlagda preliminära redogörelsen för finansåret april 1924—mars 1925 kunna följande siffror anföras:

	Arbetsansökningar			Lediga platser			Tillsatta platser		
	Personliga	Genom arb.-lösh. kassor	Summa	Manl.	Kvinnl.	Summa	Manl.	Kvinnl.	Summa
1924/25	59 650	243 085	**302 735**	51 739	23 118	**74 857**	48 160	21 678	**69 838**
1923/24	63 772	269 852	**333 624**	60 157	21 838	**81 995**	56 912	20 543	**77 455**
1922/23	63 247	277 415	**340 662**	46 847	19 397	**66 244**	45 026	18 568	**63 594**
1921/22	96 150	284 209	**380 359**	37 371	19 683	**57 054**	36 486	18 747	**55 233**
1920/21	71 034	212 203	**283 237**	44 378	23 544	**67 922**	42 348	21 791	**64 139**

Antalet vid anstalterna inskrivna arbetssökande höll sig under juli månad, då det var som lägst, vid c:a 14 000, för att sedan stiga till över 44 000 vid utgången av januari. Den senast föreliggande månadsrapporten, för mars 1925, visar åter en nedgång till c:a 40 000. Motsvarande siffra i mars 1924 var 46 000, vid samma tidpunkt 1923 c:a 44 000 och 1922 ej mindre än 86 000.

— Arbetsmarknad och arbetslöshet —

Statens arbetslöshetskommissions verksamhet under maj 1925. Antalet till kommissionen rapporterade hjälpbehövande arbetslösa uppgick vid slutet av maj till 12 115 mot 14 828 vid månadens början. Yrkesfördelningen framgår av följande sammandrag:

	Hela antalet arbetslösa	Därav: det lokala överskottet		Hela antalet arbetslösa	Därav: det lokala överskottet
Jordbruk	462	58	Närings- o. njutningsmedelsind.	202	44
Skogshushållning	405	25	Kemisk-tekn. o. belysningsind.	151	106
Gruvdrift och malmförädling	1 523	654	Trämasse- och pappersindustri	24	19
Jord-, sten- och glasindustri	515	166	Grafisk industri	43	9
Metall- och maskinindustri	1 644	865	Industri och hantverk, ej spec.	479	125
Trävaruindustri	1 029	417	Sjöfart och fiske	676	180
Byggnadsverksamhet	731	91	Handel och samfärdsel m. m.	806	162
Läder-, hår-, gummi- o. d. ind.	102	14	Husligt arbete	15	—
Textilindustri	89	27	Annat arbete	3 165	809
Beklädnadsindustri	54	8	Summa	**12 115**	**3 779**

Vid de statliga nödhjälpsarbetena sysselsattes den 31 maj 2 389 arbetare, därav vid arbetslöshetskommissionens statsarbeten 2 251 samt vid statens järnvägars automobilvägar 138. Antalet i gång varande företag utgjorde 40. Vid kommunala nödhjälpsarbeten (utan statsbidrag) sysselsattes 1 482 arbetare samt vid s. k. statskommunala arbeten (kommunal regi med statsbidrag) 854 arbetare. Härförutom uppburo 132 personer kommunalt arbetslöshetsunderstöd.

Statens utgifter för nödhjälpsåtgärderna uppgingo under maj till 449 525 kronor samt under årets fem första månader till sammanlagt 1·8 milj. kronor.

Arbetsmarknaden i England under maj 1925. Den engelska arbetsmarknaden visade under maj månad på det hela taget endast mindre förändringar. Arbetslösheten inom fackföreningarna steg ytterligare från 9·4 till 10·1 %, men förblev oförändrad, nämligen 11·2 %, bland de enligt arbetslöshetslager försäkrade. Antalet vid arbetsförmedlingsanstalterna registrerade arbetslösa steg

från 1 251 000 till 1 253 000, varvid är att märka, att antalet manliga arbetslösa ökades med 15 000, medan arbetslösheten bland kvinnorna gick tillbaka.

Antalet arbetsinställelser, som började under maj, var 47, och antalet från föregående månad pågående 34. Antalet av samtliga arbetsinställelser berörda arbetare beräknades till c:a 27 000, mot 25 000 i april. Lönesänkningar rapporterades under månaden för 500 000 arbetare, under det att 36 000 erhöllo löneförhöjningar.

(The Ministry of Labour Gazette.)

Arbetsmarknaden i Tyskland under maj 1925. Även under maj undergick den tyska arbetsmarknaden någon förbättring, ehuru några enskilda industrigrenar såsom skeppsbyggeriet, bergsbruket och metallindustrien visade tecken till avmattning. Sjukkassestatistiken utvisade en ökning av antalet försäkringspliktiga med 2·1 %, mot 3·7 förra månaden. Arbetslösheten inom fackföreningarna nedgick ytterligare från 4·3 till 3·6 %, och antalet av offentliga medel understödda arbetslösa minskades från 320 000 till 233 700. (Vid mitten av juni hade siffran ytterligare sjunkit till 214 100.) Vid de offentliga arbetsförmedlingsanstalterna kommo på 100 lediga platser 175 ansökningar om arbete, mot 199 föregående månad.

(Reichsarbeitsblatt.)

— Kollektivavtal —

Kollektivavtal i Nederländerna den 1 juni 1924. En av Nederländernas statistiska centralbyrå företagen undersökning rörande kollektivavtalens utbredning den 1 juni 1924 har givit vid handen följande förskjutningar på avtalsområdet sedan föregående undersökningstillfällen:

	Antal avtal		Antal arbetsgivare		Antal arbetare	
	Inalles	Riksavtal	Inalles	Riksavtal	Inalles	Riksavtal
1 jan. 1911 . .	87	3	1 100	30	23 000	200
» 1917 . .	828	—	6 700	—	83 100	—
» 1918 . .	932	15	7 800	1 770	118 400	39 200
» 1920 . .	983	31	22 500	10 690	273 600	157 900
» 1922 . .	725	23	20 900	13 460	257 600	129 400
1 juni 1923 . .	670	20	16 900	9 640	238 000	132 300
» 1924 . .	809	17	16 500	8 180	285 200	156 300

Avtalsbeståndet har, efter vad av tablån framgår, under det sista året undergått en kraftig ökning, som dock huvudsakligen beror på tillkomsten av nya avtal med smärre, oorganiserade arbetsgivare, särskilt inom de tre branscher (bagerier, stuckatörer och träförädling), vilkas riksavtal i början av 1924 utgått utan att ersättas. Den ej obetydliga ökningen av arbetarantalet tillskrives å andra sidan i främsta rummet en fullständigare redovisning rörande antalet av kollektivavtalen berörda personer. Inalles kan man beräkna, att vid senaste undersökningen c:a 12 % av landets samtliga löntagare hade sina arbetsvillkor reglerade genom kollektivavtal. Räknar man endast med sådana näringsgrupper, där denna avtalsform överhuvud taget var gängse, ökas siffran till 25 %. Den avgjort största utbredningen hade kollektivavtalen inom byggnadsverksamheten; hit hänfördes nämligen 40 % av antalet avtalsberörda arbetsgivare och 39 % av de redovisade arbetarna.

(Maandschrift van het central bureau voor de statistiek.)

— Levnadskostnader —

De norska studenternas ekonomiska förhållanden. Vid Oslo universitet anordnades början av vårterminen 1925 en undersökning angående studenternas ekonomiska villkor på grundval av uppgifter, som de studerande själva fingo avgiva å ett särskilt frågeformulär, vilket utdelades och ifylldes å universitetets expedition i samband med avhämtandet av föreläsningskata-

logen för terminen. Uppgifter erhöllos från 1 912 studenter, motsvarande 63 % av hela kåren. De begärda uppgifterna gällde bl. a. faderns yrke, eventuell skuldsättning (med angivande av, huruvida långivaren vore släkting, annan privatperson, bank o. dyl.), samt inkomster av stipendier eller förvärvsarbete. För de studenter (c:a 60 % av samtliga), som ej hade sitt hem i universitetsstaden, begärdes dessutom uppgift om storleken av det understöd, som för varje månad kunde påräknas från hemmet, samt om bostads- och måltidsförhållanden och kostnaden härför.

I fråga om såväl inkomster som utgifter framträder, som man kunnat förutse, en bestämd skillnad för de studenter, som haft sitt hem inom och utom universitetsstaden. Vad inkomsterna beträffar, åskådliggöras förhållandena av följande tablå, i vilken de studerande uppdelats med hänsyn till de inkomstkällor, varifrån de erhållit sina uppehällsmedel:

Inkomstkälla	Oslo-studenter	Landsorts-studenter	Samtliga studenter
	%	%	%
Understöd hemifrån: enbart	73·2	42·0	54·4
jämte annan inkomstkälla	26·8	17·8	22·2
Summa	**100·0**	**59·8**	**76·6**
Lån: enbart	—	18·1	10·9
jämte annan inkomstkälla	10·4	28·3	21·2
Summa	**10·4**	**46·4**	**32·1**
Eget arbete: enbart	—	2·7	1·6
jämte annan inkomstkälla	17·9	11.2	13·9
Summa	**17·9**	**13·9**	**15·5**
Stipendium: enbart	—	0·6	0·4
jämte annan inkomstkälla	5·5	12·6	9·7
Summa	**5·5**	**13·2**	**10·1**

De viktigaste inkomstkällorna äro, efter vad härav framgår, understöd från hemmet, lån och eget arbete. Stipendierna intaga en mindre framskjuten plats i studenternas budget. Beträffande inkomsternas storlek konstateras bl. a., att det genomsnittliga månadsbidraget för sådana studenter, som ej bott i hemmet, men haft understöd därifrån, uppgått till 223 (norska) kronor. För de studenter, som ha sitt hem i universitetsstaden, har någon motsvarande beräkning av naturliga skäl ej kunnat verkställas, och även de för landsortsstudenterna erhållna uppgifterna böra, såsom i redogörelsen framhålles, betraktas med viss reservation, då det torde vara ovisst, huruvida dessa bidrag endast avse utgifter för kost och logi eller om studenterna dessutom ha att själva bestrida sina utgifter för kläder, böcker o. d.

I fråga om skuldsättning framträder, såsom av tabellen synes, en synnerligen stor skillnad mellan de två studentgrupperna. Denna skillnad gäller även studieskuldernas storlek. För de uppgiftslämnare, som hade sitt hem inom staden, var medeltalet 3 689 kronor, för landsortsstudenterna åter 5 157 kronor. Genomsnittet för samtliga skuldsatta studenter — skuldbördor under 500 kronor ej medräknade — utgjorde 4 971 kronor.

Utgifterna för kost och logi uppgingo för de studenter, som ej hade tillfälle att bo i hemmet, till i medeltal 171 kronor i månaden. En fördelning av uppgiftslämnarna efter faderns samhällsställning ger vid handen, att de studenter, som kommit från präst- och ingenjörshem, hade de lägsta utgiftsbeloppen (153 resp. 156 kr. i genomsnitt). Något högre (159—162 kr.) kommo grupperna arbetare, lärare, lantbrukare, hantverkare och lägre tjänstemän, något över medeltalet lågo studenter ur ämbetsmanna- och officersfamiljer, ännu högre industriidkare och affärsmän samt slutligen söner (och döttrar) till läkare (202) och advokater (215 kr.).

(Statistiske Meddelelser.)

Sveriges offentliga arbetsförmedling.

Juni månad år 1925.

Under hänvisning till efterföljande tabeller, som närmare redogöra för den offentliga arbetsförmedlingen i olika delar av landet,[1] lämnas här en sammanfattande framställning av dess viktigaste resultat under juni månad.

Översikt av verksamheten under juni månad 1925.

	Manliga avdeln.			*Kvinnliga avdeln.*			*Tillsammans*		
	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser
Stockholms stad	4 390	2 297	2 190	3 498	3 381	2 473	7 888	5 678	4 663
Stockholms län	1 926	797	719	661	728	410	2 587	1 525	1 129
Uppsala stad och län	460	200	157	139	198	128	599	398	285
Södermanlands län	545	280	234	416	285	198	961	565	432
Östergötlands län	968	454	407	507	364	251	1 475	818	658
Norrköping	562	278	270	115	111	75	677	389	345
Jönköpings län	250	102	77	175	153	87	425	255	164
Kronobergs län	50	35	34	45	51	34	95	86	68
Norra Kalmar län	142	44	40	39	55	33	181	99	73
Södra Kalmar län	524	290	279	121	95	67	645	385	346
Gotlands län	87	61	48	25	54	22	112	115	70
Blekinge län	436	219	184	219	237	124	655	456	308
Kristianstads län	714	516	374	322	452	244	1 036	968	618
Malmöhus län: Malmö	1 696	389	373	1 271	831	481	2 967	1 220	854
Malmöhus län: Lund	218	65	65	75	44	38	293	109	103
Malmöhus län: Landskrona	254	102	98	31	26	17	285	128	115
Malmöhus län: Hälsingborg	1 168	676	661	285	251	162	1 453	927	823
Malmöhus län: Ystad	162	77	67	98	50	33	260	127	100
Malmöhus län: Trälleborg	381	265	265	46	30	30	427	295	295
Malmöhus län: Eslöv	189	124	116	37	52	32	226	176	148
Malmöhus län: Skurup	47	51	43	22	38	20	69	89	63
Malmöhus län: Vällinge	58	26	26	12	13	7	70	39	33
Hallands län	308	154	133	97	112	61	405	266	194
Göteborgs och Bohus län	355	208	154	143	134	68	498	342	222
Göteborg	4 007	1 619	1 543	961	857	560	4 968	2 476	2 103
Älvsborgs län	248	99	84	109	119	74	357	218	158
Skaraborgs län	500	267	213	345	387	257	845	654	470
Värmlands län	147	88	74	131	178	103	278	266	177
Örebro län	375	251	185	210	294	170	585	545	355
Västmanlands län	349	208	166	228	232	163	577	440	329
Kopparbergs län	313	129	127	186	189	133	499	318	260
Gävle stad och län	470	196	193	119	118	102	589	314	295
Västernorrlands län	452	221	220	64	63	41	516	284	261
Jämtlands län	140	56	55	170	170	111	310	226	166
Västerbottens län	179	90	87	130	135	108	309	225	195
Norrbottens län	238	191	166	93	116	75	331	307	241
Tillsammans juni 1925	23 308	11 125	10 127	11 145	10 608	6 992	34 453	21 728	17 119
» maj 1925	*22 588*	*9 711*	*8 384*	*12 961*	*12 921*	*8 917*	*35 549*	*22 632*	*17 301*
» juni 1924	19 387	11 564	9 746	10 538	11 105	7 112	29 925	22 669	16 858
» » 1923	21 973	11 701	10 181	9 614	9 975	6 227	31 587	21 676	16 408
» » 1922	43 235	14 670	13 705	8 843	9 512	5 828	52 078	24 182	19 533

[1] De särskilda anstalterna uppräknas i tablån här ovan; med avseende å anstalternas olika kontor hänvisas till förteckningen å omslagets 3:e sida.

Översikt av verksamheten för huvudgrupper av arbete.

Yrkesgrupper	Arbetssökande personer	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökningar per 100 led. pl.			Tillsatta platser per 100 lediga		
					juni 1925	maj 1925	juni 1924	juni 1925	maj 1925	juni 1924
Manliga avdelningen										
Jordbruk och skogshushållning . .	3 363	3 526	3 317	2 648	106	108	78	80	81	71
Industri och hantverk	5 111	5 609	1 460	1 323	384	455	289	91	87	84
Sjöfart och fiske	6 506	6 648	3 769	3 665	176	391	187	97	85	93
Handel och samfärdsel	2 178	2 276	1 039	988	219	241	181	95	87	96
Husligt arbete	2	2	—	—	.	.	.	.	.	.
Annat arbete	4 815	5 247	1 540	1 503	341	238	234	98	98	98
Summa	**21 975**	**23 308**	**11 125**	**10 127**	**210**	**233**	**168**	**91**	**86**	**84**
Kvinnliga avdelningen										
Jordbruk och skogshushållning . .	476	481	1 071	430	45	51	43	40	48	42
Industri och hantverk	561	591	312	192	189	196	132	62	63	57
Sjöfart och fiske	316	323	159	149	203	298	179	94	90	83
Handel och samfärdsel	1 588	1 666	1 978	1 336	84	104	84	68	73	62
Husligt arbete	5 322	7 079	7 079	4 881	100	97	92	69	72	68
Annat arbete	987	1 005	4	4	.	.	.	.	.	.
Summa	**9 250**	**11 145**	**10 603**	**6 992**	**105**	**100**	**95**	**66**	**69**	**64**
Tillsammans										
Jordbruk och skogshushållning . .	3 839	4 007	4 388	3 078	91	92	71	70	72	65
Jordbruk	3 727	3 888	4 332	3 029	90	91	70	70	71	65
Skogshushållning	112	119	56	49	.	.	.	.	.	.
Industri och hantverk	5 672	6 200	1 772	1 515	350	402	260	85	82	79
Gruvdrift och malmförädling . . .	90	94	16	16	.	.	.	.	.	.
Jord-, sten- och glasindustri . . .	167	180	89	74	.	181	84	.	72	76
Metall- och maskinindustri . . .	1 472	1 540	264	220	588	530	708	83	80	67
Trävaruindustri	397	418	40	36	.	.	.	.	.	.
Byggnadsverksamhet	1 701	1 828	537	494	340	420	187	92	93	82
Läder-, hår- och gummiindustri . .	100	107	15	7	.	.	.	.	.	.
Textilindustri	155	168	7	7	.	.	.	.	.	.
Beklädnadsindustri	247	269	113	73	288	211	192	65	54	58
Närings- och njutningsmedelsindustri	506	718	452	389	158	212	124	86	86	85
Kemisk-teknisk o. belysningsindustri	70	76	81	27	.	.	.	.	.	.
Trämasse- och pappersindustri . .	82	82	80	24	.	.	.	.	.	.
Grafisk industri	65	67	9	4	.	.	.	.	.	.
Ej särskilt specificerade	620	658	169	144	389	656	500	85	88	81
Sjöfart och fiske	6 822	6 971	3 928	3 814	177	382	187	97	86	93
Handel och samfärdsel	3 766	3 942	3 017	2 324	131	150	119	77	78	75
Kontors-, bank- o. d. personal . .	473	483	118	99	409	422	489	84	80	88
Butiks- och magasinspersonal . . .	963	986	195	170	506	892	346	87	80	78
Hotell- och restaurangpersonal . .	969	1 086	1 558	1 024	66	88	67	66	74	68
Transportarbetare	1 189	1 260	903	859	140	169	119	95	84	94
Allmän och litterär verksamhet . .	162	167	215	152	78	78	68	71	74	59
Ej särskilt specificerade	10	10	28	20	.	.	.	.	.	.
Husligt arbete	5 324	7 081	7 079	4 881	100	97	92	69	72	68
Annat arbete	5 802	6 252	1 544	1 507	405	260	269	98	98	98
Summa	**31 225**	**34 453**	**21 728**	**17 119**	**159**	**157**	**132**	**79**	**76**	**74**

Utanför resp. länsförmedlingsanstalters rapporteringsområden tillsattes under månaden 1 950 platser, varav 1 597 manliga och 353 kvinnliga; motsvarande tal under samma månad föregående år voro resp. 2 129, 1 675 och 454 samt under nästlidna månad resp. 2 498, 1 946 och 552.

	Arbetsförmedlingsanstalter	Jordbruk m. m.			Skogshushållning			Gruvdrift o. malmförädling			Jord-, sten- o. glasindustri			Metall- o. maskinindustri		
		Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.
	Manliga avdelningen	**3 407**	**3 261**	**2 599**	**119**	**56**	**49**	**94**	**16**	**16**	**179**	**87**	**73**	**1 433**	**248**	**207**
1	Stockholms stad	27	8	8	—	—	—	—	—	—	6	2	1	307	115	93
2	Stockholms län	825	637	563	38	4	4	—	—	—	10	5	5	113	19	19
3	Uppsala stad och län	179	129	99	4	—	—	4	—	—	11	—	—	20	4	—
4	Södermanlands län	138	157	113	2	2	2	—	—	—	1	—	—	123	4	4
5	Östergötlands län	283	328	286	3	—	—	3	7	7	8	4	4	133	16	13
6	Norrköping	95	77	70	—	—	—	—	—	—	—	—	—	30	4	4
7	Jönköpings län	48	48	27	8	7	4	—	—	—	1	5	5	20	—	—
8	Kronobergs län	6	7	6	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—
9	Kalmar län	97	109	96	—	—	—	—	—	—	4	—	—	54	—	—
10	Gotlands län	42	41	32	—	—	—	—	—	—	10	6	6	1	—	—
11	Blekinge län	59	71	45	—	—	—	—	—	—	4	—	—	11	—	—
12	Kristianstads län	300	391	270	4	—	—	—	—	—	41	21	11	40	6	6
13	Malmöhus län: Malmö	34	35	28	—	—	—	—	—	—	2	—	—	109	17	13
14	*Hälsingborg*	57	73	61	1	—	—	6	—	—	1	—	—	28	3	1
15	Övriga anstalter	306	293	266	1	—	—	—	—	—	9	—	—	103	17	16
16	Hallands län	72	70	56	—	—	—	1	—	—	7	—	—	13	2	1
17	Göteborgs och Bohus län	59	72	37	—	4	4	—	—	—	1	14	14	8	6	6
18	Göteborgs stad	91	90	80	1	2	1	—	—	—	2	—	—	160	15	11
19	Älvsborgs län	44	35	22	—	—	—	—	—	—	—	—	—	35	4	4
20	Skaraborgs län	211	184	133	—	—	—	—	—	—	40	19	19	14	2	2
21	Värmlands län	29	29	19	1	2	—	—	—	—	7	—	—	3	—	—
22	Örebro län	149	160	108	16	5	4	42	9	9	9	9	6	11	—	—
23	Västmanlands län	150	148	112	3	4	4	27	—	—	—	—	—	31	3	3
24	Kopparbergs län	31	23	22	4	—	—	11	—	—	—	—	—	40	4	4
25	Gävle stad och län	12	11	10	2	1	1	—	—	—	2	—	—	11	8	8
26	Västernorrlands län	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
27	Jämtlands län	21	11	10	31	25	25	—	—	—	—	—	—	5	—	—
28	Västerbottens län	35	18	17	—	—	—	—	—	—	1	1	1	4	2	2
29	Norrbottens län	3	6	3	—	—	—	—	—	—	2	1	1	4	2	2
	Kvinnliga avdelningen	**481**	**1 071**	**480**	—	—	—	—	—	—	**1**	**2**	**1**	**107**	**16**	**18**
1	Stockholms stad	1	8	8	—	—	—	—	—	—	1	2	1	25	14	11
2	Stockholms län	45	103	44	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	2	2
3	Uppsala stad och län	22	25	14	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
4	Södermanlands län	23	36	17	—	—	—	—	—	—	—	—	—	72	—	—
5	Östergötlands län	30	60	33	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
6	Norrköping	5	5	5	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
7	Jönköpings län	4	27	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
8	Kronobergs län	1	5	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
9	Kalmar län	12	34	14	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
10	Gotlands län	3	9	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
11	Blekinge län	16	46	8	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
12	Kristianstads län	52	139	48	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
13	Malmöhus län: Malmö	5	34	6	—	—	—	—	—	—	—	—	—	8	—	—
14	Hälsingborg	10	15	6	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
15	Övriga anstalter	27	83	37	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
16	Hallands län	9	21	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
17	Göteborgs och Bohus län	44	42	13	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
18	Göteborgs stad	3	17	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
19	Älvsborgs län	2	14	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
20	Skaraborgs län	50	96	46	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
21	Värmlands län	14	37	11	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
22	Örebro län	29	92	28	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
23	Västmanlands län	38	67	39	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
24	Kopparbergs län	9	16	7	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
25	Gävle stad och län	3	8	6	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
26	Västernorrlands län	—	8	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
27	Jämtlands län	10	15	9	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
28	Västerbottens län	12	16	11	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
29	Norrbottens län	2	3	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—

Trävaruindustri			Byggnadsverksamhet			Läder-, här- o. gummiindustri			Textilindustri			Beklädnadsindustri			Närings- o. njutningsmedelsindustri			Kem.-tekn. o. belysningsindustri			
Ans.	L.p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L.p.	T.p.	Ans.	L. p.	T.p.	Ans.	L.p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L.p.	T.p.	
417	**40**	**36**	**1 828**	**537**	**494**	**96**	**12**	**5**	**124**	**3**	**3**	**100**	**8**	**6**	**592**	**345**	**338**	**49**	**11**	**11**	
32	10	8	547	149	131	10	1	—	4	2	2	8	1	1	372	311	311	4	1	1	1
18	5	4	157	29	27	5	1	1	2	—	—	9	3	3	16	2	1	2	2	2	2
11	—	—	7	4	4	2	—	—	—	—	—	3	—	—	15	—	—	—	—	—	3
12	—	—	7	6	5	—	—	—	4	—	—	1	—	—	2	—	—	—	—	—	4
25	1	1	121	11	10	1	—	—	6	—	—	2	—	—	11	1	1	1	—	—	5
9	—	—	95	52	52	1	—	—	24	1	1	1	—	—	5	—	—	—	—	—	6
39	—	—	15	—	—	9	2	1	—	—	—	5	—	—	6	—	—	3	1	1	7
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4	—	—	8
18	2	2	14	2	2	1	—	—	—	—	—	1	2	—	2	—	—	7	2	2	9
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	—	—	—	—	10
1	—	—	15	7	7	1	—	—	—	—	—	—	—	—	3	1	1	—	—	—	11
21	—	—	56	28	20	1	1	—	—	—	—	—	—	—	4	—	—	—	—	—	12
31	—	—	198	15	14	9	1	—	5	—	—	21	1	1	23	—	—	7	—	—	18
2	—	—	122	65	65	16	—	—	4	—	—	6	—	—	18	—	—	3	4	4	14
5	2	2	63	12	12	22	2	1	7	—	—	17	—	—	39	20	19	—	1	1	15
13	—	—	22	3	3	—	—	—	5	—	—	—	—	—	5	—	—	—	—	—	16
8	1	1	52	27	17	—	—	—	14	—	—	2	—	—	5	—	—	4	—	—	17
82	—	—	128	33	33	9	—	—	22	—	—	11	1	1	27	1	—	7	—	—	18
1	—	—	23	4	4	1	—	—	26	—	—	3	—	—	3	1	—	—	—	—	19
3	—	—	21	10	10	1	—	—	—	—	—	1	—	—	25	5	3	7	—	—	20
5	1	1	8	1	1	3	1	1	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	21
5	—	—	22	11	11	—	2	—	—	—	—	7	—	—	—	—	—	—	—	—	22
4	4	4	33	5	5	1	—	—	1	—	—	—	—	—	3	1	1	—	—	—	23
6	—	—	27	15	15	1	1	1	—	—	—	—	—	—	1	1	1	—	—	—	24
25	2	1	10	7	6	2	—	—	—	—	—	1	—	—	3	—	—	—	—	—	25
7	5	5	5	3	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	26
2	—	—	18	10	10	—	—	—	—	—	—	1	—	—	1	—	—	—	—	—	27
32	7	7	15	9	9	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	28
—	—	—	27	19	19	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	29
1	—	—	—	—	—	**11**	**3**	**2**	**44**	**4**	**4**	**169**	**105**	**67**	**121**	**107**	**51**	**27**	**20**	**16**	
—	—	—	—	—	—	1	3	2	5	—	—	58	55	42	31	42	20	18	6	5	1
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	9	8	6	5	1	1	—	—	—	2
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	3
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	9	—	—	—	2	1	—	7	7	4
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4	1	—	—	3	2	—	—	—	5
—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	1	1	—	2	1	1	3	1	—	—	—	6
—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	2	2	—	3	—	1	3	—	7
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	8
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4	4	4	9
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	10
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4	—	—	—	—	—	—	—	—	11
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	5	2	2	4	7	2	—	—	—	12
1	—	—	—	—	—	5	—	—	11	1	1	52	26	10	51	16	8	2	—	—	13
—	—	—	—	—	—	5	—	—	—	—	—	1	1	—	—	3	—	—	—	—	14
—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	3	2	2	5	—	—	—	—	—	15
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	1	1	1	—	—	—	16
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	17
—	—	—	—	—	—	—	—	—	17	2	2	16	4	—	18	16	13	2	—	—	18
—	—	—	—	—	—	—	—	—	5	—	—	2	—	—	—	1	—	—	—	—	19
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	7	1	—	—	—	20
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	21
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	—	1	1	—	—	—	22
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	—	1	—	—	—	—	23
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	24
—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	25
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	26
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	1	—	—	—	—	—	27
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	1	—	—	—	—	—	—	28
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	29

	Arbetsförmedlingsanstalter	Trämasse- o. pappersindustri			Grafisk industri			Industri o. hantverk, ej specific.			Sjöfart och fiske			Kontors-, bank- o. d. personal		
		Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.
	Manliga avdelningen	**36**	**14**	**13**	**61**	**7**	**2**	**600**	**132**	**119**	**6648**	**3769**	**3665**	**348**	**94**	**79**
1	Stockholms stad	5	4	4	16	7	2	180	100	88	1068	829	801	152	46	39
2	Stockholms län	—	—	—	—	—	—	53	—	—	47	4	4	18	6	6
3	Uppsala stad och län	—	—	—	—	—	—	16	3	3	—	—	—	1	—	—
4	Södermanlands län	—	—	—	1	—	—	28	3	3	92	45	45	1	2	2
5	Östergötlands län	—	—	—	2	—	—	24	3	3	8	—	—	13	2	1
6	Norrköping	4	1	1	11	—	—	4	—	—	200	125	125	2	—	—
7	Jönköpings län	—	—	—	—	—	—	4	—	—	1	—	—	1	—	—
8	Kronobergs län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
9	Kalmar län	—	1	1	1	—	—	8	2	2	365	173	173	3	—	—
10	Gotlands län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	21	9	6	—	—	—
11	Blekinge län	—	—	—	—	—	—	5	—	—	198	68	68	—	—	—
12	Kristianstads län	1	1	1	—	—	—	12	—	—	47	14	14	2	2	—
13	Malmöhus län: Malmö	1	—	—	4	—	—	132	3	3	356	132	129	71	3	3
14	Hälsingborg	—	—	—	—	—	—	6	4	3	696	489	489	—	—	—
15	Övriga anstalter	1	—	—	5	—	—	11	—	—	252	160	160	—	—	—
16	Hallands län	—	—	—	—	—	—	2	—	—	120	71	66	1	1	—
17	Göteborgs och Bohus län	—	—	—	2	—	—	2	—	—	77	46	43	—	4	1
18	Göteborgs stad	12	3	2	15	—	—	76	12	12	2176	1098	1059	43	13	12
19	Älvsborgs län	—	—	—	—	—	—	11	—	—	1	—	—	1	—	—
20	Skaraborgs län	—	—	—	—	—	—	1	—	—	3	—	—	15	10	10
21	Värmlands län	—	—	—	—	—	—	1	—	—	21	20	18	1	—	—
22	Örebro län	2	—	—	—	—	—	3	—	—	1	—	—	1	—	—
23	Västmanlands län	1	—	—	2	—	—	15	1	1	1	—	—	5	—	—
24	Kopparbergs län	4	2	2	—	—	—	—	—	—	2	—	—	3	1	1
25	Gävle stad och län	—	—	—	2	—	—	1	—	—	299	129	129	1	—	—
26	Västernorrlands län	3	—	—	—	—	—	2	—	—	392	193	193	1	—	—
27	Jämtlands län	—	—	—	—	—	—	3	—	—	1	—	—	5	—	—
28	Västerbottens län	2	2	2	—	—	—	—	—	—	34	28	26	7	4	4
29	Norrbottens län	—	—	—	—	—	—	—	1	1	169	136	117	—	—	—
	Kvinnliga avdelningen	**46**	**16**	**11**	**6**	**2**	**2**	**58**	**37**	**25**	**323**	**159**	**149**	**135**	**24**	**20**
1	Stockholms stad	19	15	10	1	—	—	15	31	21	198	76	71	67	14	11
2	Stockholms län	—	—	—	—	—	—	1	—	—	3	2	2	1	—	—
3	Uppsala stad och län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
4	Södermanlands län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
5	Östergötlands län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	2	—	—
6	Norrköping	—	—	—	2	—	—	—	—	—	1	2	2	—	—	—
7	Jönköpings län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	1	—	—
8	Kronobergs län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
9	Kalmar län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	1	—	—
10	Gotlands län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—
11	Blekinge län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	2	2
12	Kristianstads län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—
13	Malmöhus län: Malmö	13	1	1	3	2	2	40	5	3	6	2	2	55	5	4
14	Hälsingborg	2	—	—	—	—	—	1	1	1	15	14	14	1	—	—
15	Övriga anstalter	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	2	2	—	—	—
16	Hallands län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	3	3	—	—	—
17	Göteborgs och Bohus län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—
18	Göteborgs stad	12	—	—	—	—	—	—	—	—	74	44	43	2	1	1
19	Älvsborgs län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
20	Skaraborgs län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
21	Värmlands län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	1	—	—	—
22	Örebro län	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—
23	Västmanlands län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	1	—	—
24	Kopparbergs län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
25	Gävle stad och län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	2	2	—	1	1
26	Västernorrlands län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	14	3	2	—	—	—
27	Jämtlands län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
28	Västerbottens län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	3	2	—	—	—
29	Norrbottens län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	1

Butiks- o. magasins-personal			Hotell- o. restaurang-personal			Transport-arbetare			Allmän o. litterär verksamhet			Handel och samfärdsel, ej specific.			Husligt arbete			Annat arbete			
Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	
656	**91**	**88**	**67**	**43**	**42**	**1154**	**772**	**746**	**42**	**16**	**16**	**9**	**23**	**17**	**2**	—	—	**5 247**	**1 540**	**1 503**	
322	52	52	20	15	15	276	297	289	22	6	6	—	3	3	—	—	—	1 012	338	335	1
28	4	4	7	2	2	117	19	19	7	—	—	—	—	—	—	—	—	454	55	55	2
10	1	1	1	—	—	12	—	—	2	2	2	—	—	—	—	—	—	162	57	48	3
6	—	—	1	—	—	9	2	2	—	—	—	—	—	—	1	—	—	116	59	58	4
8	—	—	4	3	3	56	27	27	—	—	—	—	2	2	1	—	—	255	49	49	5
10	3	3	1	1	1	23	10	9	—	—	—	—	—	—	—	—	—	47	4	4	6
3	—	—	1	—	—	10	7	7	—	1	1	—	—	—	—	—	—	76	31	31	7
—	—	—	—	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	36	28	28	8
4	—	—	—	—	—	16	3	3	1	—	—	—	—	—	—	—	—	70	38	38	9
—	—	—	4	1	1	5	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	2	2	10
2	—	—	2	1	1	23	8	8	—	—	—	—	—	—	—	—	—	112	63	54	11
22	3	3	3	1	1	11	3	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	149	45	45	12
59	4	4	4	—	—	117	69	69	2	—	—	—	—	—	—	—	—	511	109	109	13
9	—	—	—	1	1	26	14	14	—	—	—	—	—	—	—	—	—	167	23	23	14
4	7	7	2	—	—	44	113	113	1	2	2	—	—	—	—	—	—	417	81	81	15
3	1	1	—	—	—	10	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	34	5	5	16
4	—	—	—	—	—	15	15	15	2	—	—	—	—	—	—	—	—	100	19	16	17
117	12	9	3	12	11	261	143	131	5	4	4	8	13	12	—	—	—	751	167	165	18
—	—	—	1	—	—	9	2	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	89	53	53	19
19	2	2	1	—	—	14	2	1	—	—	—	1	—	—	—	—	—	123	33	33	20
—	—	—	—	—	—	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	63	34	34	21
5	—	—	1	1	1	8	4	3	—	—	—	—	5	—	—	—	—	93	45	43	22
4	1	1	1	1	1	17	9	8	—	—	—	—	—	—	—	—	—	50	31	26	23
3	—	—	4	1	1	20	6	6	—	—	—	—	—	—	—	—	—	156	75	74	24
5	—	—	—	—	—	14	4	4	—	1	1	—	—	—	—	—	—	80	38	38	25
1	—	—	—	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	34	20	20	26
3	—	—	6	3	3	17	2	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	26	5	5	27
2	—	—	—	—	—	12	7	7	—	—	—	—	—	—	—	—	—	35	12	12	28
3	1	1	—	—	—	4	4	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	26	21	19	29
330	**104**	**82**	**969**	**1515**	**982**	**106**	**181**	**113**	**125**	**199**	**136**	**1**	**5**	**3**	**7 079**	**7 079**	**4 881**	**1 005**	**4**	**4**	
109	57	50	363	560	360	24	70	61	74	90	70	1	5	3	2 122	2 333	1 727	365	—	—	1
7	3	3	72	148	83	—	—	—	4	12	6	—	—	—	512	449	263	—	—	—	2
1	2	1	5	15	11	—	—	—	—	3	3	—	—	—	108	153	99	2	—	—	3
4	2	2	21	20	16	5	—	—	3	4	3	—	—	—	221	214	152	58	—	—	4
5	—	—	23	38	31	5	3	3	6	14	12	—	—	—	392	240	165	40	4	4	5
1	1	1	5	7	5	2	5	4	1	5	—	—	—	—	73	80	55	21	—	—	6
2	3	3	7	12	9	1	—	—	4	2	2	—	—	—	146	100	67	8	—	—	7
—	—	—	3	6	5	1	1	1	—	—	—	—	—	—	40	39	27	—	—	—	8
1	—	—	19	22	21	3	—	—	—	—	—	—	—	—	114	89	60	6	—	—	9
—	—	—	2	7	2	—	—	—	2	4	1	—	—	—	18	33	16	—	—	—	10
2	—	—	26	39	26	1	—	—	—	2	2	—	—	—	168	148	86	—	—	—	11
8	1	1	45	83	51	2	2	2	1	1	1	—	—	—	204	217	137	—	—	—	12
120	16	11	65	98	57	10	20	16	4	8	3	—	—	—	620	597	357	200	—	—	13
4	4	2	30	48	23	1	1	—	—	1	1	—	—	—	165	163	115	50	—	—	14
—	—	—	10	13	12	12	5	5	2	2	2	—	—	—	209	146	117	50	—	—	15
3	—	—	3	11	5	—	—	—	—	2	1	—	—	—	62	74	47	14	—	—	16
2	—	—	17	27	21	—	—	—	—	2	1	—	—	—	66	63	33	13	—	—	17
40	7	3	46	59	22	29	18	15	6	8	1	—	—	—	537	681	460	159	—	—	18
4	—	—	9	21	12	—	—	—	3	2	1	—	—	—	81	81	59	3	—	—	19
6	1	—	32	40	24	—	—	—	1	4	2	—	—	—	254	239	184	—	—	—	20
1	1	1	12	17	13	—	—	—	2	5	3	—	—	—	101	127	74	—	—	—	21
5	2	1	21	17	15	2	—	—	4	1	1	—	—	—	138	181	124	8	—	—	22
—	1	1	19	31	27	4	4	4	1	1	1	—	—	—	165	125	89	—	—	—	23
—	—	—	43	43	33	4	1	1	4	5	4	—	—	—	126	124	88	—	—	—	24
1	1	1	5	21	20	—	1	1	1	3	2	—	—	—	98	81	69	7	—	—	25
—	1	—	—	15	9	—	—	—	1	2	1	—	—	—	49	34	25	—	—	—	26
3	—	—	35	61	40	—	—	—	1	16	12	—	—	—	118	78	50	1	—	—	27
—	—	—	17	19	17	—	—	—	—	—	—	—	—	—	97	96	77	—	—	—	28
1	1	1	14	17	12	—	—	—	—	—	—	—	—	—	75	94	59	—	—	—	29

Arbetslösheten inom arbetarorganisationerna

den 31 maj 1925.

Fackförbund	Redovisade avdelningar	Redovisade medlemmar			Arbetslösa				Föregående månads %
		Män	Kvinnor	Summa	Män	Kvinnor	Summa	%	
Bleck- o. plåtslagareförb.	32	1 368	—	**1 368**	109	—	**109**	8·0	16·4
Bokbindareförbundet	18	865	1 581	**2 446**	25	36	**61**	2·5	2·8
Bryggeriindustriarb.-förb.	35	2 700	1 023	**3 723**	49	37	**86**	2·3	2·3
Byggnadsträarbetareförb.	72	6 167	—	**6 167**	1 061	—	**1 061**	17·2	27·3
De förenade förbunden	40	2 458	627	**3 085**	269	110	**379**	12·3	12·9
Elektriska arbetareförb.	82	3 217	—	**3 217**	341	—	**341**	10·6	11·2
Gjutareförbundet	96	3 558	2	**3 560**	207	—	**207**	5·8	7·9
Grov- o. fabriksarb.-förb.	216	17 818	1 590	**19 408**	2 627	88	**2 715**	14·0	20·3
Gruvindustriarbetareförb.	17	1 442	18	**1 460**	148	—	**148**	10·1	11·7
Handelsarbetareförb.	116	5 941	2 056	**7 997**	473	79	**552**	6·9	8·1
Hatt- o. pälsindustriarb.-f.	17	362	636	**998**	59	109	**168**	16·8	11·8
Hattarbetare	8	111	278	**389**	9	47	**56**	14·4	5·6
Pälsvarnarbetare	9	251	358	**609**	50	62	**112**	18·4	14·7
Kommunalarbetareförb.	78	8 740	736	**9 476**	429	2	**431**	4·5	5·0
Litografiska förbundet	12	795	—	**795**	9	—	**9**	1·1	1·1
Livsmedelsarbetareförb.	59	5 169	1 518	**6 687**	524	138	**662**	9·9	12·4
Metallindustriarb.-förb.	199	59 056	2 474	**61 530**	4 558	112	**4 670**	7·6	8·7
Järnbruksarbetare	52	14 128	9	**14 137**	1 204	—	**1 204**	8·5	9·6
Verkstadsarbetare	147	44 928	2 465	**47 393**	3 354	112	**3 466**	7·3	8·4
Murareförbundet	37	2 085	—	**2 085**	50	—	**50**	2·4	11·4
Måleriarbetareförbundet	42	2 309	1	**2 310**	198	—	**198**	8·6	14·9
Pappersindustriarb.-förb.	105	16 551	619	**17 170**	520	14	**534**	3·1	4·8
Sadelm.- o. tapetseraref.	21	519	22	**541**	39	—	**39**	7·2	7·5
Sko- o. läderindustriarb.-f.	35	5 323	2 318	**7 641**	235	107	**342**	4·5	5·6
Skrädderiarbetareförb.	46	1 710	3 943	**5 653**	15	163	**178**	3·1	3·4
Stenindustriarbetareförb.	90	5 081	—	**5 081**	69	—	**69**	1·4	3·5
Stuckatörförbundet	—	—	—	—	—	—	—	—	26·0
Sågverksindustriarb.-förb.	211	17 208	3	**17 211**	2 378	—	**2 378**	13·8	24·6
Textilarbetareförbundet	55	4 472	5 519	**9 991**	134	165	**299**	3·0	3·5
Tobaksindustriarb.-förb.	10	511	2 113	**2 624**	17	4	**21**	0·8	0·5
Transportarbetareförb.	40	2 417	22	**2 439**	304	22	**326**	13·4	21·6
Träindustriarbetareförb.	113	5 972	70	**6 042**	599	29	**628**	10·4	10·9
Tunnbinderiarbetareförb.	18	271	—	**271**	26	—	**26**	9·6	8·4
Typografförbundet	26	3 619	277	**3 896**	122	20	**142**	3·6	4·4
Väg- o. vattenb.-arb.-förb.	15	726	1	**727**	91	—	**91**	12·5	19·8
Summa	**1 953**	**188 430**	**27 169**	**215 599**	**15 685**	**1 235**	**16 920**	**7·8**	**10·9**

Antalet *arbetslöshetsveckor* (d. v. s. på grund av arbetslöshet fristämplade veckor) har under maj uppgivits till inalles 90 591, vilket i genomsnitt motsvarar 5·4 veckor per varje å månadens sista dag arbetslös medlem.

Levnadskostnader under andra kvartalet 1925.

Prisstatistik och indexberäkningar.

På grundval av från 49 ombudsorter inhämtade prisuppgifter har socialstyrelsen numera verkställt beräkningar rörande levnadskostnadernas allmänna förskjutningar från juli 1914 till 1 juli 1925. I efterföljande sammanställning lämnas redogörelse för de förändringar, som under det senast tilländalupna kvartalet träffat de olika posterna.

I indexberäkningen ingående huvudposter.

Livsmedel, bränsle och lyse. De prisuppgifter, som beträffande posterna livsmedel, bränsle och lyse användas vid indexberäkningen, avse samtliga kvartalets sista månad. För livsmedel insamlas uppgifter varje vecka å färskvaror (smör, ägg, kött, fläsk och fisk), varefter medeltal tagas för samtliga veckor under månaden; övriga varor noteras en gång i månaden, omkring den 15. Vid sistnämnda tidpunkt inhämtas jämväl noteringar å bränsle- och lyseartiklar. Under hänvisning till sammandragstabellen för livsmedelspriserna (sid. 576—577) och tabellerna över kreatürs- och fiskpriser i vissa större städer (sid. 588—591) må följande anföras rörande de under kvartalet iakttagna prisväxlingarna å de särskilda varuslagen.

Medelpriset å *mjölk* har under kvartalet undergått sänkning med 1 öre per liter för oskummad vara, under det att priset å handskummad och separerad mjölk varit oförändrat. Det lägsta sötmjölkspriset under hela kvartalet var 18 öre och noterades i Varberg; de högsta noteringarna uppvisade Vilhelmina samt Malmberget och Gällivare, 30 öre. Genomsnittspriset för samtliga orter var under juni 23 öre per l.

Smörpriserna ha under redovisningskvartalet varit stadda i sjunkande, men utvecklingen har i likhet med föregående kvartal delvis varit ganska ojämn. Medelpriset utgjorde i juni 3·59 kr. per kg. för mejerismör och 3·34 kr. för landssmör. För mars voro motsvarande siffror 4·04 kr. och 3·63 kr. per kg. Priserna å *ost* ha ytterligare gått ned något.

Färska ägg pläga vanligen nå sitt lägsta pris för året under maj månad för att sedan åter stiga. Detta har också varit förhållandet under innevarande år. Medelpriserna utgjorde under resp. kvartalsmånader 1·99, 1·92 och 2 kr. per tjog; marsnoteringen var 2·21 kr.

Bruna bönor ha under kvartalet sjunkit 8 öre per kg., under det att priserna å *gula ärter* och *gryn* varit så gott som oförändrade.

Mjölpriserna ha under det nu gångna kvartalet fluktuerat mera än vanligt, i det att å ena sidan sänkningar inträffat två gånger i april, å andra sidan höjningar en gång i maj och en gång i början av juni,

varefter priserna åter sänktes under senare delen av sistnämnda månad. Medelpriset å vetemjöl var i juni 1 öre lägre och å råg- och rågsiktmjöl 2 öre lägre än i mars. Noteringarna för *bröd* ha även sjunkit något sedan förra kvartalet.

Minutpriserna å *kött* under det gångna kvartalet och de för samma tid beräknade medelpriserna för olika slag av kreatur, levande vikt, i enlighet med från slakthusen lämnade uppgifter (sid. 588—590), utvisa en för denna årstid vanlig prisstegring. Denna uppgång har starkast berört kreaturspriserna, under det att köttpriserna stigit mindre. Priserna å levande nötkreatur och kalvar ha sålunda höjts med cirka 9 % och å får med icke mindre än i runt tal 20 %. Motsvarande stegringssiffror för nötkött, kalvkött och färskt fårkött utgjorde resp. cirka 4, 3 och 10 %. Även beträffande *fläsk-* och svinpriserna har uppgång ägt rum. Genomsnittspriserna för resp. färskt och salt svenskt fläsk lågo i juni 8 och 12 öre högre per kg. än i mars, motsvarande resp. cirka 3 och 5 % stegring. Prisstegringen för levande svin utgör cirka 3 %.

I fråga om priserna å *färsk fisk* har sänkning ägt rum för samtliga fiskslag utom färsk sill, som vid denna årstid saluföres endast å enstaka orter, samt torsk. Gädda utvisar en nedgång från mars med 34 öre per kg., abborre med 29 öre, kolja med 12 öre etc. Partipriserna i Stockholm och Göteborg förete också en i stort sett sjunkande tendens (jfr sid. 591).

Medelnoteringen å *kaffe* är i stort sett oförändrad, dock med någon sänkningstendens. *Sockerpriset* har under det gångna kvartalet undergått sänkningar i olika repriser under april och maj samt höjningar två gånger i juni. Medelpriset å bitsocker utgjorde under sistnämnda månad 78 öre per kg. mot 83 öre i mars.

Vad slutligen *bränsle* och *lyse* beträffar, ha samtliga artiklar med undantag av fotogen varit underkastade prisförskjutningar i nedåtgående riktning, framför allt kol och koks.

Sammanfattning av livsmedelsprisernas förändringar sedan juli 1914. Till belysande av de allmänna förändringar, som med avseende å livsmedelspriserna (inberäknat bränsle och lyse) ägt rum i detaljhandeln från tiden före världskrigets utbrott till och med juni 1925, meddelas i tabellen å nästa sida tvenne indexserier, vilka utarbetats på sätt förut beskrivits i Sociala Meddelanden (årg. 1920, sid. 752 ff.). Av dessa indexserier är det den »vägda», som kommer till användning vid beräknandet av de totala levnadskostnadernas förändringar.

Bostad. Enligt vad som framgått av den i en tidigare kvartalsredogörelse omnämnda hyresräkningen (Soc. Medd., årg. 1925, sid. 57) har den genomsnittliga hyresstegringen för en normal arbetarbostad mellan hyresåren 1913/14 och 1924/25 befunnits uppgå till 86 %, vilken siffra nu kvarstår oförändrad.

Livsmedelskostnadernas (inkl. bränsle och lyse) förändringar 1914—1925.
Indextal (juli 1914 = 100).

År	Medeltal för						Aritmetiska (»oväg-da») medeltal	»Väg-da» indextal	Relativ sedelcirkulation (enligt Cassel)
	Mejeriprod., ägg o. margarin (10 varuslag)[1]	Bröd, mjöl och gryn (11 varuslag)	Kött (8 varuslag)	Fisk (9 varuslag)	Övriga födoämnen (6 varuslag)	Bränsle och lyse (7 varuslag)			
1914 Juli	100	100	100	100	100	100	**100**	**100**	105
3:e kv.	101	109	98	102	103	107	**103**	**103**	121
4:e kv.	110	118	95	102	112	108	**108**	**107**	128
1915 1:a kv.	112	124	106	103	128	112	**114**	**113**	133
2:a kv.	114	135	122	102	135	119	**121**	**121**	130
3:e kv.	124	133	137	118	129	135	**129**	**124**	131
4:e kv.	141	124	140	142	130	151	**138**	**128**	136
1916 1:a kv.	143	124	144	150	137	159	**143**	**130**	144
2:a kv.	146	125	157	152	138	167	**148**	**134**	151
3:e kv.	152	126	182	176	150	187	**162**	**142**	156
4:e kv.	170	131	193	196	168	192	**175**	**152**	168
1917 1:a kv.	179	159	192	203	202	207	**190**	**166**	185
2:a kv.	190	161	193	188	225	228	**197**	**175**	201
3:e kv.	203	158	190	202	228	264	**208**	**181**	210
4:e kv.	237	161	212	251	221	330	**235**	**201**	233
1918 1:a kv.	275	173	285	286	241	347	**268**	**227**	260
2:a kv.	283	188	445	323	237	352	**305**	**255**	285
3:e kv.	304	189	506	377	234	372	**330**	**277**	307
4:e kv.	414	244	490	430	266	395	**372**	**320**	339
1919 1:a kv.	400	255	467	354	295	414	**364**	**335**	340
2:a kv.	403	256	474	307	284	389	**352**	**328**	328
3:e kv.	383	264	476	303	259	370	**343**	**311**	318
4:e kv.	383	274	407	294	240	393	**332**	**308**	314
1920 1:a kv.	331	278	360	272	243	410	**316**	**293**	316
2:a kv.	303	296	349	255	243	447	**316**	**295**	320
3:e kv.	308	301	355	277	241	500	**331**	**304**	326
4:e kv.	325	293	329	266	237	488	**323**	**301**	322
1921 1:a kv.	276	257	287	245	225	407	**288**	**266**	312
2:a kv.	228	240	265	218	209	339	**250**	**240**	295
3:e kv.	224	236	254	226	204	276	**237**	**231**	280
4:e kv.	225	203	212	206	194	219	**210**	**210**	265
1922 1:a kv.	179	191	192	205	194	217	**196**	**188**	260
2:a kv.	154	183	188	180	197	210	**185**	**180**	256
3:e kv.	160	174	197	186	199	196	**186**	**180**	243
4:e kv.	173	162	186	174	180	192	**178**	**172**	235
1923 1:a kv.	163	158	182	169	172	193	**178**	**166**	239
2:a kv.	150	157	179	159	173	195	**169**	**162**	239
3:e kv.	152	155	176	164	174	192	**169**	**162**	239
4:e kv.	175	155	171	171	174	188	**172**	**164**	232
1924 1:a kv.	169	152	165	179	186	189	**174**	**162**	280
2:a kv.	154	151	166	166	188	190	**169**	**159**	225
3:e kv.	159	155	174	174	185	184	**172**	**162**	228
4:e kv.	175	174	175	182	188	179	**179**	**172**	217
1925 1:a kv.	163	177	181	188	188	177	**179**	**170**	214
2:a kv.	153	173	188	181	187	174	**176**	**169**	211
April	155	173	186	181	190	176	**177**	**170**	209
Maj	153	172	189	177	186	175	**175**	**169**	214
Juni	152	173	190	185	185	172	**176**	**169**	210

[1] Från och med 1920 9 varuslag.

Beklädnad. Uppgifterna angående beklädnadsartiklar avse de priser, som gällde omkring den 20 i kvartalets sista månad. I fråga om insamlingsförfarandet etc. hänvisas till Soc. Medd., årg. 1920, sid. 549 samt 1922, sid. 155.

Nedanstående tabell åskådliggör de prisförändringar, som till beklädnadsposten hörande artiklar varit underkastade från juli 1914 fram till juli 1925.

Beklädnadsartiklar.

Medelpris för socialstyrelsens ombudsorter.

Beklädnadsartiklar	1914 (mitten)	1918	1920	1922	1923	1924	Juli 1924	Okt. 1924	Jan. 1925	April 1925	Juli 1925
Tyger och garner:	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.
Ylletyg (till damklänning) . pr m.	2·50	13·50	12·00	4·45	4·05	3·90	3·90	3·90	3·90	3·85	3·85
Bomullstyg (till dito) . . . pr m.	0·50	2·50	2·15	1·05	0·95	0·95	0·95	0·95	0·95	0·95	0·95
Ullgarn . . » kg.	6·50	50·00	36·40	11·95	10·85	10·75	10·65	10·70	11·40	11·65	11·80
Herrkläder:											
Herrkostym, best. .	65·00	205·00	270·00	169·00	155·00	153·00	152·00	153·00	153·00	154·00	154·00
» konf. .	40·00	130·00	179·00	108·00	98·00	97·00	97·00	97·00	96·00	97·00	97·00
Vinteröverrock, best.	70·00	195·00	260·00	166·00	151·00	147·00	147·00	146·00	147·00	148·00	147·00
» konf.	40·00	123·00	167·00	102·00	93·00	89·00	88·00	89·00	90·00	90·00	90·00
Bomullsskjorta . .	2·00	7·25	7·00	3·70	3·45	3·40	3·45	3·40	3·40	3·35	3·35
Tröja (ullbomull) .	1·50	8·00	6·00	4·25	3·70	3·45	3·50	3·45	3·45	3·40	3·40
Kalsonger »	1·75	8·50	6·50	4·55	3·95	3·70	3·70	3·70	3·70	3·65	3·65
Yllestrumpor . . .	1·25	5·50	5·00	2·35	2·15	2·15	2·20	2·15	2·20	2·20	2·20
Arbetsblus	1·75	—	7·90	4·35	4·10	4·00	4·00	3·95	3·90	3·90	3·90
Skodon:											
Kängor, smorläder .	8·50	29·00	33·50	15·50	13·75	13·50	13·50	13·50	13·50	13·50	13·50
Stövlar	16·50	63·00	65·00	28·75	26·00	25·50	25·50	25·50	25·50	25·50	25·50
Kängor av boxkalv:											
mans-	13·00	39·25	44·25	22·00	19·25	18·75	18·75	18·50	18·75	18·50	18·50
dam-	11·50	36·75	41·50	21·50	19·00	18·50	18·50	18·50	18·25	18·25	18·25
barn-	7·00	19·50	19·50	12·00	11·00	11·00	11·00	11·00	11·00	11·00	10·75
Halvsulning och klackning . . .	3·50	8·25	11·15	8·00	7·15	6·85	6·80	6·80	6·80	6·80	6·75

Den nu slutförda undersökningen visar, att den genomsnittliga prisnivån icke undergått någon nämnvärd förändring sedan föregående kvartal, om ock en mindre sänkning kunnat konstateras. Den genomsnittliga stegringen av beklädnadskontot sedan 1914 torde för närvarande kunna beräknas till 91 % (mot 92 % ett kvartal tidigare).

Skatter. Skatteberäkningarna verkställas två gånger årligen, varvid omräkning av kommunalskatten äger rum den 1 april samt av krono- och landstingsskatterna den 1 oktober (se härom Soc. Medd., årg. 1922, sid. 947). Skatteindexen kvarstår sålunda vid detta beräkningstillfälle oförändrad och avser de skatter, som förfalla till betalning under kalenderåret 1925.

Övriga utgifter. Beräkningarna rörande denna post avse dels priser omkring den 20 i kvartalets sista månad, dels taxor såvitt möjligt fr. o. m. kvartalsskiftet. Den nu avslutade undersökningen ger vid handen, att en mindre förskjutning i nedåtgående riktning ägt rum, beroende i huvudsak på sänkning av priserna å vissa husgerådsartiklar samt tvål och såpa. Den procentuella stegringen från juli 1914 uppgår numera till 81 % mot 82 % för förra kvartalet.

Indextal för viktigare poster inom gruppen »övriga utgifter».

	1914 (mitten)	1919	1920	1921	1922	1923	1924	1924		1925		
								juli	okt.	jan.	apr.	juli
Inventarier (möbler, kökssaker m. m.)	100	295	306	269	211	193	188	188	186	185	181	179
Tvätt och renhållning	100	372	293	229	186	167	163	161	163	161	159	155
Hygien (sjukvård och hälsovård)	100	199	220	230	208	196	190	189	189	189	189	189
Intellektuella ändamål	100	234	255	293	229	220	220	220	219	219	219	219
Förenings- o. försäkringsavgifter	100	134	175	187	187	175	173	171	171	175	175	175
Nöjen och förströelser	100	205	233	236	217	208	207	207	206	205	205	205
Resor (järnvägs- o. spårvägsresor)	100	193	241	259	219	219	206	202	201	197	197	197
Telefon, post- och skrivutensilier	100	165	229	240	205	180	179	179	179	179	179	179
Arbetshjälp i hemmet	100	200	252	279	222	198	196	196	196	196	196	196
Samtliga poster	**100**	**216**	**233**	**231**	**200**	**188**	**185**	**183**	**183**	**183**	**182**	**181**

I ovanstående tablå meddelas indextal för vissa viktigare poster inom gruppen »övriga utgifter», med utgångspunkt från 1914 års siffra, som satts lika med 100. Jämförbara uppgifter föreligga från och med år 1919.

Sammanfattning. Levnadskostnadsindex.

Under det att de å sid. 569 angivna indexsiffrorna, vilka framräknas månatligen, endast gälla de förändringar, som drabbat priserna å livsmedel, bränsle och lyse, avser socialstyrelsens vid varje kvartalsskifte meddelade levnadskostnadsindex förutom nyssnämnda poster jämväl kostnaderna för bostad, beklädnad, skatter och »övriga utgifter».

Den nu senast utförda beräkningen rörande levnadskostnadernas förskjutningar sedan juli 1914 avser prisläget omkring den 1 juli 1925 och hänför sig som förut närmast till förhållandena inom arbetare- och lägre tjänstemannafamiljer samt därmed jämställda samhällsklasser med en utgiftsstat före kriget av cirka 2 000 kr. Beträffande tillvägagångssättet vid framräknandet av denna index hänvisas till Soc. Medd., årg. 1918, sid. 186.

Förhållandet mellan utgifterna för *årsbudgetens särskilda huvudposter*, beräknade enligt prisläget dels vid mitten av år 1914 och dels vid tidpunkten för resp. indexberäkningar, belyses genom efterföljande översikt.

		Föda- och njutnings-ämnen	Bostad	Bränsle och lyse	Beklädnad	Skatter	Övriga utgifter	Summa utgifter	Ökn. l. minskn. i % fr. närmast föreg. beräkn.
1914	juli	100	100	100	100	100	100	**100**	—
1916	dec.	152	108	168	160	109	125	**139**	+ 39·2
1917	maj	174	108	190	170	109	130	**152**	+ 9·1
	sept.	180	112	240	210	109	150	**166**	+ 9·3
1918	1 jan.	214	112	275	250	109	175	**192**	+ 15·6
	1 april	229	112	280	270	114	185	**203**	+ 5·8
	1 juli	258	112	286	285	114	195	**219**	+ 8·2
	1 okt.	281	112	305	350	114	220	**242**	+ 10·5
1919	1 jan.	323	120	381	350	114	225	**267**	+ 10·0
	1 april	327	120	367	320	160	215	**265**	— 0·5
	1 juli	318	120	326	310	160	210	**257**	— 3·0
	1 okt.	311	130	294	330	160	215	**257**	—
1920	1 jan.	307	130	307	345	160	220	**259**	+ 0·5
	1 april	287	130	333	370	290	230	**265**	+ 2·4
	1 juli	287	130	372	390	290	235	**270**	+ 1·8
	1 okt.	298	155	400	390	290	245	**281**	+ 4·3
1921	1 jan.	286	155	380	355	290	245	**271**	— 3·6
	1 april	247	155	316	295	372	235	**249**	— 8·0
	1 juli	231	155	264	270	372	225	**236**	— 5·5
	1 okt.	228	163	231	250	372	220	**231**	— 2·0
1922	1 jan.	202	163	207	240	372	210	**216**	— 6·5
	1 april	184	163	196	225	264	200	**195**	— 9·5
	1 juli	178	163	188	210	264	195	**190**	— 2·8
	1 okt.	180	163	183	205	263	195	**190**	—
1923	1 jan.	166	163	188	203	263	190	**183**	— 3·7
	1 april	164	163	188	199	211	188	**177**	— 3·3
	1 juli	158	163	185	196	211	188	**174**	— 1·7
	1 okt.	163	178	183	194	201	187	**177**	+ 1·8
1924	1 jan.	162	178	181	192	201	187	**176**	— 0·4
	1 april	160	178	183	192	173	185	**173**	— 1·9
	1 juli	155	178	182	192	173	183	**171**	— 1·5
	1 okt.	164	178	180	191	170	183	**174**	+ 2·0
1925	1 jan.	171	186	181	192	170	183	**178**	+ 2·5
	1 april	171	186	179	192	162	182	**177**	— 0·5
	1 juli	168	186	177	191	162	181	**176**	— 1·0

Som av sammanställningen framgår, utgör den allmänna stegringen av levnadskostnaderna från juli 1914 till det senaste undersökningstillfället, den 1 juli 1925, 76 % och kan sålunda betecknas med indexsiffran 176. Detta innebär, att en familj med en årsbudget före kriget av 2 000 kr. numera måste giva ut c:a 3 520 kr. för att uppehålla sin tidigare levnadsstandard.

I jämförelse med indexsiffran vid närmast föregående kvartalsskifte visar den nu framräknade en nedgång med 1 enhet eller cirka 1 %. Bidragande till sänkningen hava varit förskjutningar i *nedåtgående* riktning av posterna livsmedel, bränsle och lyse, beklädnad samt »övriga utgifter». Nedgången inom de två förstnämnda posterna hänför sig huvudsakligen till de tidigare omnämnda prisfallen å oskummad mjölk, mejeriprodukter och socker

samt ved, kol och koks, varemot någon prisstegring inträffat å bl. a. kött och fläsk. I detta sammanhang erinras om att prisuppgifterna på livsmedel samt bränsle och lyse äro de i följande tabell sid. 576—577 angivna och för juni månad insamlade. Inom de båda övriga grupperna har sänkningen varit av mindre betydelse. Hyres- och skatteposterna kvarstå vid detta tillfälle *oförändrade*.

* * *

I detta sammanhang torde även de uppgifter rörande *inackorderingspriser för arbetare*, som årligen (under månaderna februari, mars och april) införskaffats från socialstyrelsens ombudsorter, förtjäna att anföras till ytterligare belysning av levnadskostnadernas förändringar. Medelpriset per vecka för privat inackordering för arbetare utgjorde för samtliga orter:

	1913	1914	1915	1916	1917	1918	1919	1920	1921	1922	1923	1924	1925
Absoluta tal:													
Endast måltider kr.	8·98	9·47	10·06	12·21	14·24	22·61	25·68	26·08	25·07	20·26	18·27	17·62	17·69
Måltider o. husrum »	12·21	12·55	13·52	15·34	18·28	27·42	31·43	33·04	32·22	26·75	24·64	24·46	24·68
Indextal:													
Endast måltider . .	*100*	*105*	*112*	*136*	*159*	*252*	*286*	*290*	*279*	*226*	*203*	*196*	*197*
Måltider o. husrum .	*100*	*103*	*111*	*126*	*150*	*225*	*257*	*271*	*264*	*219*	*202*	*200*	*202*

Från år 1913 till år 1925 ha, som man finner, inackorderingspriserna stigit i genomsnitt med 97 % för endast måltider och med 102 % för måltider och husrum. Jämföras innevarande års priser med de under fjolåret konstaterade, visar det sig, att en obetydlig uppgång ägt rum. Detta beror givetvis på den stegring av livsmedelspriserna, som inträffade under hösten förra året. Under det att sålunda priserna år 1924 hade gått ned med cirka 3·5 % för måltidsinackordering och knappt 1 % för helinackordering, ha de under innevarande år gått upp med knappt 0·5 % för måltidsinackordering och knappt 1 % för helinackordering. Inackorderingspriserna ha alltså under det sistförflutna året icke ökats så mycket som detaljhandelspriserna. Beträffande prisutvecklingen för måltids- och helinackordering under hela redovisningsperioden hänvisas till vad härom tidigare skrivits (se Soc. Medd., årg. 1924, sid. 573).

Livsmedelskostnadernas förändringar å vissa orter i riket.

Utgifter för livsmedel, bränsle och lyse för en familj med en utgiftsstat år 1914 av c:a 2 000 kronor.[1]

A. Juli 1914 = 100.

Ort	1914		1915	1916	1917	1918	1919	1920	1921	1922	1923	1924	1925	
	Juli	2:dra halvåret											1:sta kvartalet	2:dra kvartalet
Stockholm	100	106	123	140	179	283	330	307	239	181	163	166	171	163
Södertälje	100	106	121	138	178	273	319	298	229	174	158	158	164	160
Uppsala	100	108	125	142	185	281	334	314	249	184	165	169	175	172
Nyköping	100	104	119	138	180	268	319	293	229	173	159	159	166	162
Eskilstuna	100	105	120	136	183	267	319	289	228	170	157	158	166	165
Linköping	100	107	123	143	188	277	330	306	243	187	172	169	177	174
Norrköping	100	105	121	138	179	267	320	298	230	177	162	163	168	165
Motala	100	104	125	146	190	280	332	310	240	181	166	164	173	172
Jönköping	100	104	122	141	179	271	326	304	237	177	162	165	172	172
Växjö	100	105	123	142	178	267	322	300	233	182	168	168	174	172
Kalmar	100	104	120	140	182	260	297	277	222	172	155	157	165	167
Västervik	100	103	119	136	175	261	307	291	223	171	156	156	165	163
Visby	100	106	122	137	170	249	305	289	229	175	157	158	165	165
Karlskrona	100	105	127	145	181	253	303	284	229	180	164	162	171	172
Kristianstad	100	108	130	149	192	283	318	296	236	178	163	165	177	176
Malmö	100	104	124	142	187	281	318	295	233	181	166	163	173	172
Lund	100	105	127	145	186	278	312	292	230	178	160	160	169	165
Landskrona	100	106	130	146	189	275	325	306	244	184	166	165	174	173
Hälsingborg	100	105	126	145	185	276	313	293	236	179	161	164	172	171
Ystad	100	105	131	148	188	281	312	297	231	178	159	163	171	167
Halmstad	100	106	127	146	187	274	310	290	232	178	161	162	169	170
Göteborg	100	106	127	147	192	299	337	318	254	191	178	176	184	180
Lysekil	100	105	119	139	180	268	312	297	229	177	163	167	173	170
Vänersborg	100	104	122	143	186	285	330	303	241	183	168	171	175	172
Borås	100	106	127	145	187	282	322	306	243	190	174	176	181	180
Tidaholm	100	103	121	142	177	260	307	285	233	178	162	163	172	170
Karlstad	100	108	122	143	182	274	327	311	240	181	169	169	174	169
Örebro	100	107	123	142	182	267	321	300	231	174	158	160	167	166
Kopparberg	100	107	121	142	183	272	331	312	243	177	—	—	—	—
Västerås	100	105	123	142	182	276	333	307	233	173	157	161	170	167
Falun	100	105	119	139	180	275	326	308	245	180	163	165	170	171
Domnarvet[2]	100	105	121	142	186	288	334	—	—	—	—	—	—	—
Ludvika	100	103	116	137	180	268	328	302	238	172	157	160	169	167
Gävle	100	107	120	142	184	278	325	312	244	178	161	166	172	170
Söderhamn	100	108	121	140	184	280	334	317	249	184	169	172	178	177
Sundsvall: staden	100	105	120	144	184	282	337	318	241	180	166	168	168	167
sågverksdistr.	100	103	117	143	189	283	333	317	246	184	169	172	172	169
Nyland	100	103	114	140	184	266	322	—	—	—	—	—	—	—
Östersund	100	106	118	139	181	270	317	305	252	187	162	161	164	162
Umeå	100	106	117	141	187	269	324	308	248	187	176	177	180	177
Luleå	100	104	117	137	182	270	322	310	249	190	167	169	170	167
Boden	100	107	119	138	183	277	330	—	—	—	—	—	—	—
Malmberget[3]	100	104	115	128	168	257	323	309	251	187	162	161	167	166
Kiruna	100	104	116	130	169	262	325	316	263	196	170	168	173	171
Samtliga orter	**100**	**105**	**121**	**139**	**181**	**270**	**320**	**298**	**237**	**180**	**164**	**164**	**170**	**169**

[1] Såsom framhållits i Soc. Medd., årg. 1920, sid. 748, hava dessa tabeller varit föremål för en omräkning, varvid indextalen för åren 1914—1919 undergått smärre förändringar.

Det må observeras, att samtliga meddelade indexsiffror äro medeltal för de angivna perioderna.

[2] Jämte Borlänge.

[3] Jämte Gällivare.

B. Den genomsnittliga utgiftssumman för samtliga orter = 100.

Ort	1913	1914	1915	1916	1917	1918	1919	1920	1921	1922	1923	1924	1925	
													1:sta kvartalet	2:dra kvartalet
Stockholm	119	120	121	119	117	124	123	122	120	121	120	121	120	120
Södertälje	105	108	106	104	103	106	105	105	102	102	103	102	101	100
Uppsala	102	103	103	101	102	103	104	104	105	103	101	103	103	102
Nyköping	98	99	98	97	98	98	99	97	95	96	97	96	96	95
Eskilstuna	101	103	102	100	104	101	103	100	99	98	99	99	101	101
Linköping	96	97	98	98	100	98	99	98	98	101	102	99	100	99
Norrköping	100	103	103	102	102	101	103	103	101	103	103	104	103	102
Motala	93	94	97	97	98	97	97	97	95	95	96	94	96	96
Jönköping	95	93	93	92	91	92	94	94	92	92	92	93	94	94
Värnamo	—	—	—	—	—	—	—	89	89	88	88	87	87	87
Växjö	89	88	90	89	86	86	89	88	86	89	91	90	90	90
Kalmar	102	101	101	102	102	97	94	94	95	97	97	97	99	101
Västervik	93	93	192	91	90	90	89	91	88	90	90	90	91	91
Visby	97	96	96	92	89	87	91	92	91	93	92	92	92	93
Karlskrona	101	100	105	103	100	93	95	95	97	101	101	99	100	102
Kristianstad	96	96	102	101	100	99	94	94	95	94	95	95	98	98
Malmö	101	101	104	103	105	105	101	100	100	103	104	102	103	104
Lund	99	99	103	102	101	101	96	97	96	99	98	97	99	98
Landskrona	99	97	105	102	101	99	99	100	100	101	100	99	100	100
Hälsingborg	99	98	103	102	101	101	97	97	98	99	98	99	100	100
Ystad	98	96	103	100	99	99	93	94	93	95	94	96	97	95
Halmstad	101	99	103	102	101	99	95	95	96	97	97	97	97	99
Varberg	—	—	—	—	—	—	—	92	92	91	92	92	91	92
Göteborg	102	102	106	106	107	112	107	108	108	108	111	109	109	108
Lysekil	101	101	100	101	100	100	99	101	99	101	102	104	104	103
Vänersborg	99	98	99	100	100	103	101	99	100	100	101	102	101	100
Borås	98	99	102	102	101	102	98	100	100	104	105	105	104	104
Lidköping	—	—	—	—	—	—	—	94	93	95	96	97	97	97
Tidaholm	97	97	99	100	96	95	94	94	97	98	98	98	99	99
Karlstad	99	101	99	100	98	99	100	102	100	100	103	102	101	99
Arvika	—	—	—	—	—	—	—	101	99	99	102	102	100	98
Filipstad	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	97	99	99
Örebro	100	101	101	100	99	98	99	99	97	97	97	97	98	98
Kopparberg	93	93	93	94	94	93	96	97	95	92	—	—	—	—
Västerås	100	100	101	101	100	101	104	102	98	97	97	99	100	100
Falun	99	99	97	98	98	100	101	101	103	100	100	100	99	101
Avesta	—	—	—	—	—	—	—	98	94	90	90	91	93	94
Domnarvet [1]	93	93	93	94	95	96	97	—	—	—	—	—	—	—
Ludvika	97	97	94	95	97	99	100	98	98	94	95	96	97	98
Mora	—	—	—	—	—	—	—	103	104	97	94	98	98	98
Gävle	101	101	99	101	101	102	101	104	102	99	99	101	101	101
Söderhamn	96	97	95	95	97	98	99	101	101	99	100	101	100	101
Sundsvall: staden	104	103	101	105	104	106	108	108	104	103	105	105	101	101
sågverksdistr.	98	98	93	99	101	101	101	103	101	100	101	102	98	98
Nyland	100	98	92	97	99	95	98	—	—	—	—	—	—	—
Kramfors	—	—	—	—	—	—	—	101	105	104	103	102	97	98
Östersund	102	102	99	101	101	101	101	104	109	107	102	101	99	98
Umeå	97	95	90	94	96	93	95	96	98	99	102	102	100	99
Vilhelmina	—	—	—	—	—	—	—	109	117	113	113	112	110	111
Luleå	103	104	100	101	104	103	105	108	110	111	107	108	104	103
Boden	101	103	100	100	103	104	105	—	—	—	—	—	—	—
Malmberget [2]	116	115	110	106	107	110	117	119	123	122	116	115	114	114
Kiruna	118	116	110	107	107	111	117	122	129	127	121	119	118	118
Samtliga orter	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100

[1] Jämte Borlänge.
[2] Jämte Gällivare.

Medelpris per år (1913—1924) och per månad (juni 1924—juni 1925)

	Varuslag	Kvantitet	1913	1914	1917	1918	1919	1920	1921	1922	1923	1924
			öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre
1	Mjölk: oskummad	l.	14	15	25	× 38	47	44	35	25	23	24
2	handskummad	»	8	8	15	× 24	—	26	20	18	12	18
3	separerad	»	6	6	12	× 19	23	19	13	9	9	9
4	Smör: bords- (mejeri-)	kg.	296	289	× 401	× 587	729	657	496	375	366	374
5	mat- (lands-)	»	218	218	× 358	× 546	727	651	486	358	350	350
6	Ost: helfet, okryddad	»	164	162	× 305	× 372	624	524	389	277	275	289
7	halvfet, »	»	121	119	× 284	× 332	500	374	267	178	187	203
8	Margarin: växt-, bästa sort	»	135	144	—	—	433	376	293	178	184	178
9	Ägg: svenska, färska	tjog	159	171	349	725	681	578	428	320	271	274
10	» konserverade	»	137	151	307	615	716	583	393	348	260	279
11	Potatis: gammal	hl.	—	—	× 955	× 1200	1271	968	947	699	771	986
12	»	5 l.	28	30	× 58	× 68	71	60	60	47	50	61
13	färsk	»	46	80	146	287	102	191	124	119	180	187
14	Ärter, gula	kg.	31	35	× 63	× 66	78	69	58	48	50	51
15	Bruna bönor	»	48	49	199	× 173	214	180	83	97	72	88
16	Mjöl: vete-, svenskt, bästa sort	»	31	33	× 42	× 50	× 75	91	71	52	45	44
17	råg-, » » »	»	22	23	× 36	× 41	× 56	56	46	31	27	30
18	rågsikt-, » » »	»	27	29	—	—	× 73	73	63	44	38	40
19	Gryn: havre- (ångpreparerade)	»	36	42	× 68	× 82	99	101	72	52	50	48
20	ris-, bästa sort svenska (»R. T.»)	»	41	41	× 75	× 73	111	176	85	61	53	54
21	Rågbröd: hårt, grovt spisbröd	»	41	43	× 62	× 78	96	111	108	86	75	73
22	hårt, knäckebröd	»	—	—	—	—	—	189	132	110	97	95
23	mjukt, limpa, söt	»	38	40	× 60	× 75	96	105	93	73	65	64
24	» » sur (»grovbröd»)	»	30	31	× 45	× 49	64	71	65	50	44	46
25	Vetebröd: skorpor, ordinära	»	76	78	× 117	× 180	230	254	217	172	157	156
26	mjukt, bil- bakat med vatten	»	43	46	× 68	× 88	116	128	113	88	77	77
27	ligaste sort » » mjölk	»	60	61	× 83	× 144	167	145	129	103	90	91
28	Nötkött, färskt: stek	»	122	116	219	567	563	398	301	223	209	204
29	soppkött	»	100	95	193	507	490	333	243	175	169	167
30	Kalvkött, stek: gödkalv	»	131	130	× 215	546	512	493	377	280	256	247
31	spädkalv	»	72	70	× 148	357	312	274	204	155	149	144
32	Fårkött: färskt, stek	»	133	130	258	626	600	431	310	233	225	223
33	salt, svenskt	»	114	118	241	546	547	385	264	193	184	181
34	Renkött, färskt, stek	»	119	121	261	509	557	442	348	270	264	239
35	Fläsk: färskt (sidfläsk)	»	133	129	× 270	× 388	605	449	321	250	214	197
36	salt, svenskt »	»	140	137	× 287	× 404	619	470	338	263	227	204
37	» amerikanskt »	»	—	—	—	—	—	364	275	204	192	189
38	Fisk, färsk: abborre	»	75	76	122	211	202	191	166	140	132	135
39	gädda	»	108	110	188	317	333	312	260	211	209	212
40	sill	»	34	35	91	149	110	102	92	79	67	72
41	strömming	»	38	39	65	123	114	106	91	70	61	66
42	torsk	»	55	57	111	196	160	139	119	100	94	100
43	rödspotta (»spätta»)	»	79	81	167	295	244	219	199	169	154	154
44	kolja	»	—	—	—	—	—	152	134	113	111	120
45	salt: sill, prima	»	45	45	105	145	148	120	87	77	59	70
46	strömming	»	30	31	73	100	105	74	65	51	45	46
47	Kabeljo av långa med fenor o. stjärt	»	56	58	152	293	223	156	113	97	83	90
48	Kaffe (obränt), prima Santos	»	170	159	× 315	× 307	316	331	210	219	244	281
49	Socker, bit-	»	67	65	× 70	× 92	× 133	× 168	× 170	× 156	107	96
50	Salt (matsalt)	»	—	10	19	31	32	31	26	21	20	19
51	Svagdricka	l.	6	6	10	14	16	16	17	15	14	14
52	Fotogen, Water White	»	20	21	37	—	71	60	53	38	32	31
53	Ved: björk- osågad, hemkörd (per	famn	2560	2630	5520	7850	8220	10310	7090	4990	5250	5170
54	barr- »storfamn»: 3·56 kbm)	»	2040	2110	4500	6620	6740	8230	5620	3820	3830	3850
55	Bränntorv	100 kg.	196	220	670	1035	896	964	659	460	449	441
56	Kol: antracit- (»valnöt») hemkörd	hl.	401	411	803	—	—	2069	1286	948	840	782
57	eng. hushålls- (fyrkol) hemkörd	»	234	242	707	—	—	1664	703	444	414	389
58	Koks: gasverks- (krossad)[1] hemkörd	»	165	157	413	—	—	1177	452	326	310	303
59	eng. kamin- » hemkörd	»	189	190	521	—	—	1249	481	356	337	326

[1]) T. o. m. år 1917 avse uppgifterna okrossad koks. — × Maximipris.

för samtliga orter (44 orter åren 1913—1919 samt 49 orter fr. o. m. år 1920).

Juni 1924	Juli 1924	Aug. 1924	Sept. 1924	Okt. 1924	Nov. 1924	Dec. 1924	Jan. 1925	Febr. 1925	Mars 1925	April 1925	Maj 1925	Juni 1925	Höjning (+) eller sänkning (−) i %		
öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	juni 1914—juni 1925	juni 1924—juni 1925	
23	23	23	23	24	25	24	24	24	24	24	24	23	+ 64·3	0·0	1
13	13	13	13	13	13	13	13	13	13	13	13	13	+ 62·5	0·0	2
9	9	9	9	9	9	9	9	9	9	9	9	9	+ 50·0	0·0	3
337	352	381	395	420	403	422	380	396	404	368	353	359	+ 58·8	+ 6·5	4
321	326	351	369	385	381	390	358	359	363	348	339	334	+ 62·9	+ 4·0	5
287	286	284	281	282	281	279	277	276	273	270	266	264	+ 64·0	− 8·0	6
201	201	201	198	200	198	193	193	189	187	185	181	178	+ 49·6	− 11·4	7
173	173	173	173	181	182	181	180	179	179	179	179	178	+ 29·0	+ 2·9	8
192	202	221	255	318	378	390	308	257	221	199	192	200	+ 52·7	+ 4·2	9
—	—	—	—	269	283	291	272	230	—	—	—	—	—	—	10
1 088	1 005	960	934	948	970	964	969	1001	1 031	1 104	1 079	1049	—	− 3·6	11
67	64	63	58	58	60	60	60	61	63	67	66	65	+ 124·1	− 3·0	12
—	286	88	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	13
51	51	51	51	52	52	51	51	51	51	51	51	50	+ 66·7	− 2·0	14
88	88	87	87	87	84	84	83	80	79	75	71	71	+ 54·8	− 19·3	15
40	42	45	45	51	51	51	52	52	51	47	47	50	+ 61·3	+ 25·0	16
26	28	29	29	37	37	37	37	38	38	35	35	36	+ 71·4	+ 38·5	17
37	38	39	39	47	47	48	48	48	47	44	44	45	+ 73·1	+ 21·6	18
47	47	48	48	49	50	50	50	51	52	51	50	50	+ 38·9	+ 6·4	19
54	54	53	53	54	54	54	54	54	54	54	53	53	+ 35·9	− 1·9	20
71	71	71	71	75	77	77	78	78	79	78	78	78	+ 90·2	+ 9·9	21
93	93	94	94	97	99	99	100	100	101	100	100	100	—	+ 7·5	22
61	61	63	63	70	71	72	72	72	72	72	71	71	+ 86·8	+ 16·4	23
44	43	45	46	52	53	53	54	54	54	53	53	53	+ 71·0	+ 20·5	24
152	152	155	155	164	164	162	162	163	164	163	162	162	+ 116·0	+ 6·6	25
75	74	76	77	84	85	85	86	87	87	87	86	86	+ 100·0	+ 14·7	26
87	86	89	90	99	100	100	101	102	102	102	101	100	+ 66·7	+ 14·9	27
203	206	209	209	207	206	204	203	204	205	207	210	213	+ 77·5	+ 4·9	28
167	169	171	171	170	169	168	168	169	169	171	174	175	+ 80·4	+ 4·8	29
245	249	249	249	248	247	249	253	252	249	254	257	260	+ 97·0	+ 6·1	30
142	144	145	146	146	145	148	147	148	149	149	151	152	+ 114·1	+ 7·0	31
234	234	238	230	219	216	219	226	232	236	245	253	259	+ 87·7	+ 10·7	32
185	189	188	188	179	181	184	187	190	194	201	202	204	+ 70·0	+ 10·3	33
—	—	—	—	190	223	250	256	251	249	249	250	—	—	—	34
182	195	206	212	219	224	224	233	238	242	246	248	250	+ 95·3	+ 37·4	35
189	198	209	216	225	231	231	239	243	245	250	256	257	+ 90·4	+ 36·0	36
180	182	185	188	200	204	210	213	218	221	226	230	231	—	+ 28·3	37
114	120	125	133	134	134	132	141	145	148	131	117	119	+ 65·3	+ 4·4	38
179	200	210	217	215	209	208	217	221	221	196	173	187	+ 73·1	+ 4·5	39
75	89	89	81	68	72	76	74	65	60	66	71	84	+ 154·5	+ 12·0	40
62	59	58	65	67	72	73	77	74	75	70	66	68	+ 88·9	+ 9·7	41
90	95	93	102	103	100	97	107	105	101	98	96	103	+ 87·3	+ 14·4	42
140	144	146	158	157	152	149	162	158	156	149	145	152	+ 87·7	+ 8·6	43
107	113	108	119	124	124	123	129	131	128	121	115	116	—	+ 8·4	44
64	63	60	73	83	86	87	88	92	94	94	95	95	+ 126·2	+ 48·4	45
44	48	45	48	52	48	49	48	50	52	52	53	53	+ 71·0	+ 20·5	46
90	91	90	90	92	92	92	92	93	99	95	97	97	+ 73·2	+ 7·8	47
274	276	281	294	302	313	322	326	337	340	340	337	332	+ 111·5	+ 21·2	48
91	91	92	100	98	86	85	82	82	83	83	79	78	+ 21·9	− 14·3	49
19	19	19	19	19	19	19	19	19	19	19	19	19	—	0·0	50
14	14	14	14	15	14	15	15	15	15	15	15	15	+ 150·0	+ 7·1	51
31	31	30	31	31	31	31	30	30	30	30	30	30	+ 50·0	− 3·2	52
5200	5140	5060	5090	5090	5100	5130	5140	5150	5130	5110	5090	5040	+ 94·6	− 3·1	53
3860	3860	3830	3840	3850	3840	3840	3850	3880	3870	3860	3840	3800	+ 81·8	− 1·6	54
446	446	445	445	428	429	439	437	429	434	435	446	454	+ 120·4	+ 1·8	55
795	792	785	767	752	747	748	750	747	744	742	738	729	+ 86·0	− 8·3	56
399	389	376	372	369	362	360	358	361	360	354	352	342	+ 51·3	− 14·3	57
312	309	305	296	288	285	284	280	279	275	274	272	265	+ 79·1	− 15·1	58
337	331	321	309	303	301	298	297	297	293	290	286	281	+ 57·9	− 16·6	59

	Varuslag	Kvantitet	Stockholm			Södertälje			Uppsala			Nyköping		
			Apr.	Maj	Juni	Apr.	Maj	Juni	Apr.	Maj	Juni	Apr.	Maj	Juni
1	Mjölk: oskummad	l.	28	28	26	25	25	23	23	23	23	22	22	20
2	handskummad	»	—	—	—	12	12	12	12	12	12	—	—	—
3	separerad	»	10	10	9	7	7	7	10	10	10	8	8	8
4	Smör: bords- (mejeri-)	kg.	359	348	361	365	353	369	363	348	360	366	348	348
5	mat- (lands-)	»	327	319	327	351	342	354	359	353	346	344	335	324
6	Ost: helfet	»	276	276	277	300	275	275	273	271	273	280	275	275
7	halvfet	»	192	189	184	200	165	166	206	213	207	178	—	185
8	Margarin, växt-	»	175	176	177	175	180	180	196	196	170	195	195	194
9	Ägg: färska	tjog	216	218	220	188	190	205	191	184	191	163	168	181
10	konserverade	»	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
11	Potatis: gammal	hl.	1316	1220	1222	1179	1107	1071	1050	1100	975	844	800	843
12	»	5 l.	74	70	69	60	63	63	68	68	70	49	45	51
13	färsk	»	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
14	Ärter, gula	kg.	46	46	46	40	41	40	40	40	41	39	37	38
15	Bruna bönor	»	74	70	71	76	65	64	75	72	71	75	70	69
16	Mjöl: vete-	»	45	45	48	49	49	50	46	48	49	47	47	50
17	råg-	»	36	35	36	37	36	37	34	34	34	33	33	35
18	rågsikt-	»	44	44	45	44	45	46	41	43	43	43	43	45
19	Gryn: havre-	»	49	48	49	50	47	47	50	50	50	55	53	53
20	ris-	»	54	53	52	50	51	51	50	50	50	54	51	53
21	Rågbröd: grovt spisbröd	»	69	69	69	66	67	66	63	63	65	69	69	67
22	knäckebröd	»	108	108	108	94	94	95	97	99	99	84	83	83
23	limpa, söt	»	86	86	82	68	68	68	86	87	86	69	70	70
24	» sur	»	73	73	74	48	48	53	53	53	53	—	—	—
25	Vetebröd: skorpor	»	188	188	193	129	129	129	185	185	184	151	148	148
26	mjukt, bakat med vatten	»	86	86	86	79	79	79	91	90	90	89	85	85
27	mjukt, » » mjölk	»	122	121	122	107	107	107	120	121	122	99	101	99
28	Nötkött, färskt: stek	»	228	235	242	212	212	219	208	209	207	202	207	207
29	soppkött	»	179	181	183	172	171	179	175	173	174	168	165	167
30	Kalvkött: gödkalv	»	273	277	282	249	250	254	256	276	284	238	240	241
31	spädkalv	»	150	150	155	148	146	146	144	144	145	—	—	—
32	Fårkött: färskt	»	324	328	331	281	300	325	290	290	294	250	250	250
33	salt	»	213	217	204	250	—	—	189	193	200	—	—	—
34	Renkött, färskt	»	266	275	—	250	—	—	—	—	—	—	—	—
35	Fläsk: färskt	»	287	286	286	256	256	256	248	253	251	253	251	254
36	salt, svenskt	»	293	287	288	258	254	254	249	251	248	270	270	260
37	» amerikanskt	»	240	225	—	—	—	—	—	—	—	250	250	250
38	Fisk, färsk: abborre	»	185	147	153	165	125	116	127	128	131	106	95	82
39	gädda	»	230	177	204	177	168	198	201	183	197	175	180	181
40	sill	»	77	68	—	60	—	—	57	70	—	—	—	—
41	strömming	»	75	73	99	64	58	77	72	66	75	43	44	60
42	torsk	»	148	134	158	136	135	155	150	146	145	138	145	140
43	rödspotta	»	148	140	169	170	168	199	169	156	150	153	154	150
44	kolja	»	168	141	154	142	131	134	150	143	141	143	140	133
45	[1]) salt: sill	»	96	97	96	85	84	84	90	91	90	87	89	89
46	strömming	»	91	78	81	—	—	—	50	50	50	—	—	—
47	Kabeljo	»	101	100	101	92	97	93	91	90	96	105	93	93
48	Kaffe	»	357	341	349	349	320	335	346	346	350	327	318	310
49	Socker	»	76	73	73	81	77	76	82	77	77	82	77	77
50	Salt	»	22	21	21	19	19	19	20	20	20	20	20	20
51	Svagdricka	l.	19	20	21	15	15	15	20	20	20	12	12	12
52	Fotogen	»	30	30	30	30	30	30	30	30	30	28	28	28
53	Ved: björk-	famn	6570	6400	6210	5870	5870	5340	5480	5160	5320	5210	5210	5210
54	barr-	»	4770	4540	4420	4000	4000	4010	4320	4070	4070	3430	3430	3560
55	Bränntorv	100 kg.	—	—	—	—	—	—	417	417	417	—	—	—
56	Kol: antracit-	hl.	875	800	800	850	850	750	875	875	875	800	800	800
57	eng. hushålls-	»	375	350	350	—	—	—	—	—	—	—	450	450
58	Koks: gasverks-	»	296	240	227	275	275	225	318	319	309	298	298	298
59	eng. kamin-	»	285	240	240	335	335	260	—	—	—	—	—	—

[1] Noteringarna avse islandssill utom för de orter, där annan sillsort uppgives.

Eskilstuna			Linköping			Norrköping			Motala			Jönköping			Värnamo			
Apr.	Maj	Juni	Apr.	Maj	Juni	Apr.	Maj	Juni	Apr.	Maj	Juni	Apr.	Maj	Juni	Apr.	Maj	Juni	
22	22	21	22	22	20	22	22	20	22	22	22	22	22	21	20	20	20	1
—	—	—	—	—	—	—	—	—	11	11	11	—	—	—	—	—	—	2
7	7	6	8	8	8	8	9	9	7	7	7	9	9	8	7	7	7	3
350	344	355	360	344	359	360	347	363	362	348	358	378	370	370	362	355	347	4
341	340	346	357	332	329	338	327	327	354	339	344	359	355	335	340	333	311	5
304	285	283	286	282	275	287	280	280	273	270	270	254	254	254	275	265	265	6
199	183	183	190	187	192	223	215	213	200	200	200	177	170	176	183	183	183	7
171	170	170	193	193	190	195	195	195	170	170	170	180	180	180	175	173	172	8
181	175	192	172	173	178	180	170	186	163	166	171	190	180	188	183	176	181	9
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	10
1286	1171	1186	1078	1109	1055	1313	—	—	1267	1214	1161	1091	1030	1030	962	962	713	11
70	72	70	74	75	74	76	74	72	67	68	67	71	71	58	60	55	55	12
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	13
44	44	44	41	40	41	45	45	45	40	39	40	50	50	50	53	53	53	14
77	65	65	67	65	65	80	79	77	67	65	65	65	60	60	82	78	80	15
49	49	51	45	45	48	47	47	49	44	47	48	46	46	49	45	47	48	16
39	36	37	35	35	36	38	37	37	35	37	37	33	33	35	34	35	35	17
45	45	45	41	41	43	43	43	43	40	43	43	42	42	44	42	43	44	18
50	50	50	55	52	51	55	51	50	50	50	50	50	50	50	53	50	50	19
63	61	59	60	60	60	47	45	50	50	50	50	50	50	50	55	57	57	20
63	62	63	79	79	79	75	75	75	67	65	65	90	90	90	85	83	83	21
80	80	80	108	108	110	105	105	105	98	97	94	110	110	110	100	98	98	22
73	81	81	71	72	72	73	73	73	70	69	69	65	65	67	60	60	60	23
50	53	52	60	60	60	57	57	57	63	66	65	48	48	48	45	45	45	24
167	178	191	186	186	187	177	177	177	153	152	139	162	162	162	153	150	150	25
88	100	100	84	83	84	93	93	93	77	81	79	74	73	73	—	—	—	26
100	114	114	97	97	97	112	112	112	—	—	—	93	93	93	68	68	68	27
240	236	233	196	196	197	219	219	220	211	206	199	191	196	205	176	183	183	28
176	176	177	177	177	178	196	194	193	173	174	172	172	173	175	158	162	161	29
289	288	288	251	251	265	279	283	288	249	236	246	227	231	234	228	231	230	30
140	149	150	153	152	157	—	—	—	161	161	158	133	136	136	135	134	129	31
289	291	292	285	293	297	309	315	324	249	247	250	210	223	226	243	250	250	32
—	—	—	255	242	250	200	200	200	215	225	213	—	—	—	—	200	200	33
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	34
270	270	270	240	240	239	267	265	262	246	234	238	232	233	233	226	230	230	35
270	270	270	248	248	248	278	279	276	240	243	243	239	238	240	230	230	230	36
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	37
126	111	113	161	136	143	123	111	133	138	134	133	138	135	125	141	138	116	38
170	162	185	183	179	200	181	168	218	187	170	183	194	175	200	157	153	172	39
67	70	—	66	62	—	63	—	—	70	70	—	63	73	75	49	51	—	40
65	72	80	54	58	68	38	44	59	58	60	65	68	73	75	60	55	55	41
140	138	147	119	128	132	119	113	115	88	—	120	100	100	100	91	90	86	42
142	135	163	139	139	155	125	122	142	127	120	140	135	138	144	143	139	138	43
146	132	128	141	135	129	136	130	135	125	134	127	129	129	105	101	101	98	44
94	98	97	91	91	91	90	90	90	90	90	90	95	95	95	83	83	83	45
—	—	—	53	50	50	57	57	57	—	—	—	—	—	—	—	—	—	46
98	97	94	98	99	97	94	95	92	90	96	90	100	120	120	—	—	—	47
343	328	323	346	329	331	353	348	343	352	339	339	350	350	330	342	318	317	48
82	77	78	83	78	79	80	75	76	80	77	78	84	79	79	82	79	80	49
20	20	20	20	20	20	18	18	18	15	15	15	20	20	20	18	18	18	50
16	16	16	15	15	15	14	15	15	15	15	15	14	14	14	20	20	20	51
30	30	30	28	28	28	30	30	30	25	25	25	32	32	32	32	32	32	52
5740	5700	5560	5260	5290	5240	5630	5620	5570	5190	5190	5140	5550	5550	5650	3970	3970	3970	53
4090	4090	4090	4290	4200	4200	4400	4380	4370	3860	3860	3810	3700	3700	3700	2650	2650	2650	54
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	350	—	—	—	—	—	55
725	725	725	750	750	750	780	780	780	715	715	715	700	700	700	750	725	725	56
—	—	—	388	400	388	380	330	330	365	365	365	—	—	—	375	375	375	57
300	300	300	267	267	263	270	290	270	265	265	265	250	250	250	263	263	263	58
325	325	325	300	300	300	297	295	295	270	270	270	300	300	300	300	288	288	59

	Varuslag	Kvantitet	Växjö			Kalmar			Västervik			Visby		
			Apr.	Maj	Juni	Apr.	Maj	Juni	Apr.	Maj	Juni	Apr.	Maj	Juni
1	Mjölk: oskummad	l.	20	20	20	24	24	24	22	22	22	22	22	22
2	handskummad	»	—	—	—	12	12	12	—	—	—	—	—	—
3	separerad	»	10	10	10	9	9	9	7	7	7	6	6	6
4	Smör: bords- (mejeri-)	kg.	368	352	353	357	342	354	351	331	334	362	339	344
5	mat- (lands-)	»	353	348	329	351	329	314	331	314	306	346	327	320
6	Ost: helfet	»	250	260	260	296	286	286	258	256	260	294	294	293
7	halvfet	»	180	180	185	188	—	—	—	—	—	180	180	170
8	Margarin, växt-	»	172	172	172	170	170	170	170	170	171	191	191	191
9	Ägg: färska	tjog	161	157	161	175	170	181	176	156	173	173	174	178
10	konserverade	»	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
11	Potatis: gammal	hl.	1175	1150	1150	1400	1175	1000	1000	929	893	804	857	857
12	»	5 l.	65	65	65	79	60	60	53	49	47	58	60	60
13	färsk	»	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
14	Ärter, gula	kg.	60	60	60	50	50	50	50	50	50	48	48	48
15	Bruna bönor	»	90	90	82	73	69	69	75	75	75	80	71	71
16	Mjöl: vete-	»	48	46	49	46	46	49	47	47	50	48	48	51
17	råg-	»	33	33	35	30	31	33	35	35	37	34	34	36
18	rågsikt-	»	44	44	46	42	42	44	45	45	47	45	45	47
19	Gryn: havre-	»	55	55	54	47	46	47	50	50	50	55	50	50
20	ris-	»	53	52	53	50	50	51	58	58	65	52	52	52
21	Rågbröd: grovt spisbröd	»	100	100	100	91	91	92	95	89	87	75	75	78
22	knäckebröd	»	110	110	110	106	105	106	100	100	100	115	115	115
23	limpa, söt	»	55	55	55	63	63	63	58	58	58	58	58	58
24	» sur	»	44	44	44	45	38	38	47	47	47	50	50	50
25	Vetebröd: skorpor	»	150	155	155	121	122	121	155	155	155	125	125	125
26	mjukt, bakat med vatten	»	70	75	75	67	66	66	100	100	100	80	80	80
27	mjukt, » » mjölk	»	85	87	87	78	78	78	105	105	105	115	115	115
28	Nötkött, färskt: stek	»	193	196	198	189	190	189	200	200	200	175	177	177
29	soppkött	»	172	176	177	165	165	166	170	170	170	153	154	156
30	Kalvkött: gödkalv	»	227	228	229	250	249	247	247	247	247	202	202	202
31	spädkalv	»	144	150	149	148	151	153	147	147	147	—	—	—
32	Fårkött: färskt	»	227	242	238	208	220	224	249	250	250	198	202	205
33	salt	»	185	188	189	—	—	—	180	180	180	176	168	180
34	Renkött, färskt	»	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
35	Fläsk: färskt	»	220	221	225	213	221	220	250	250	250	219	221	216
36	salt, svenskt	»	225	225	230	243	244	247	250	250	250	222	220	220
37	» amerikanskt	»	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
38	Fisk, färsk: abborre	»	128	118	122	150	144	144	70	50	53	—	157	175
39	gädda	»	160	143	160	155	160	233	169	138	146	188	194	193
40	sill	»	58	62	68	76	—	—	—	—	—	—	—	—
41	strömming	»	63	62	66	66	57	62	54	43	53	50	51	63
42	torsk	»	125	120	123	96	87	87	49	46	46	89	82	95
43	rödspotta	»	143	136	138	129	125	125	—	150	—	170	154	180
44	kolja	»	123	100	105	113	105	104	—	—	—	104	107	123
45	[1]) salt: sill	»	100	100	100	85	85	85	100	100	100	90	99	99
46	strömming	»	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
47	Kabeljo	»	—	—	—	100	—	100	100	—	—	109	109	109
48	Kaffe	»	327	333	323	340	340	340	375	375	356	370	360	357
49	Socker	»	81	76	76	80	75	75	82	77	77	82	77	77
50	Salt	»	20	20	20	16	16	16	20	20	20	20	20	20
51	Svagdricka	l.	16	16	16	15	15	15	12	12	12	11	11	11
52	Fotogen	»	30	30	30	27	27	27	28	28	28	28	28	28
53	[2]) Ved: björk-	famn	4220	4220	4220	4040	4040	4040	4800	4800	4800	6140	6140	6140
54	barr-	»	2980	2980	2980	3090	3090	3090	3800	3800	3600	4720	4720	4720
55	Bränntorv	100 kg.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
56	Kol: antracit-	hl.	750	750	700	675	675	675	650	650	650	800	800	800
57	eng. hushålls-	»	350	350	350	—	—	—	275	275	275	400	400	400
58	Koks: gasverks-	»	300	275	275	265	265	265	250	250	250	300	300	300
59	eng. kamin-	»	300	280	280	255	255	255	230	230	230	325	325	320

[1]) Se anm. sid. 578. Kristianstad, Malmö, Lund, Landskrona: norsk isterfetsill. —

Karlskrona			Kristianstad			Malmö			Lund			Landskrona			Hälsingborg			
Apr.	Maj	Juni	Apr.	Maj	Juni	Apr.	Maj	Juni	Apr.	Maj	Juni	Apr.	Maj	Juni	Apr.	Maj	Juni	
24	24	24	22	22	22	23	23	23	20	20	20	22	22	22	22	22	22	1
16	16	16	11	11	11	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2
9	9	9	6	6	6	9	9	9	8	8	8	6	6	6	6	6	6	3
368	354	363	345	334	348	340	326	340	389	326	340	348	338	348	340	331	346	4
334	318	302	341	328	340	—	—	—	329	314	325	—	—	—	—	—	—	5
292	292	288	330	320	310	298	260	249	293	263	261	281	281	261	255	260	260	6
186	186	186	220	220	210	169	161	160	188	180	173	—	—	150	—	—	—	7
194	194	190	186	186	186	197	171	171	192	190	178	178	178	176	178	179	171	8
178	160	165	171	170	173	180	190	194	170	171	180	171	166	194	167	175	180	9
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	10
1100	1125	1042	1000	1000	1000	964	950	995	900	792	800	813	831	800	968	1025	978	11
68	68	62	70	70	70	62	62	62	60	61	57	62	64	60	60	60	58	12
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	13
59	58	59	56	57	55	53	53	52	54	54	54	56	58	59	55	56	57	14
75	71	73	78	81	75	60	56	54	69	65	65	77	72	66	69	65	66	15
49	49	52	46	46	48	46	47	48	47	46	49	49	48	49	46	47	49	16
38	37	38	36	35	36	36	36	35	34	33	36	37	37	35	37	37	37	17
47	47	48	43	43	45	43	43	43	46	43	45	46	46	46	44	43	45	18
54	50	50	49	49	48	48	45	46	46	42	41	50	50	50	50	48	48	19
58	60	53	60	60	60	—	46	47	40	40	43	—	—	—	60	60	61	20
85	85	85	101	102	98	105	90	92	103	98	101	100	100	100	88	85	85	21
108	108	106	117	117	116	132	118	118	129	125	124	133	133	134	122	119	119	22
61	59	62	50	47	47	57	57	57	53	49	49	63	56	55	59	59	59	23
47	45	46	42	41	41	42	42	42	39	36	36	48	39	39	45	45	45	24
172	163	172	170	178	183	185	200	200	140	140	125	109	101	101	143	143	143	25
—	—	—	—	—	—	—	73	76	—	—	—	—	—	—	—	—	—	26
99	99	106	103	100	100	123	123	123	98	85	86	104	84	85	79	79	79	27
223	220	218	186	193	199	250	250	250	250	250	250	212	207	207	222	222	222	28
184	183	184	167	172	178	200	200	200	200	200	200	191	193	193	192	192	192	29
262	262	262	250	250	250	284	296	300	250	257	267	292	285	277	254	254	254	30
149	146	148	173	172	173	165	165	165	195	188	182	181	187	181	155	155	155	31
273	277	274	289	315	335	290	280	315	250	268	293	261	265	261	285	285	—	32
176	186	181	—	—	—	—	—	—	—	—	—	225	—	—	—	—	—	33
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	34
249	248	247	221	220	220	230	227	225	220	219	220	220	220	220	213	212	215	35
248	248	248	240	240	240	266	265	265	250	250	245	250	250	250	230	234	240	36
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	37
111	107	121	150	150	120	144	138	150	142	118	144	—	—	—	142	130	125	38
165	147	177	216	164	200	238	215	238	225	199	263	250	250	250	219	213	241	39
—	—	—	75	76	75	93	103	127	81	89	117	74	66	91	75	75	86	40
40	53	65	59	54	53	88	94	95	76	77	87	—	—	—	75	75	75	41
45	37	—	53	55	—	82	71	73	64	62	68	59	58	60	56	56	55	42
100	93	103	124	111	121	200	195	175	125	127	139	144	145	133	138	164	185	43
—	—	—	144	113	125	150	100	107	125	142	142	—	—	—	100	75	100	44
98	98	98	116	116	118	127	127	123	121	121	123	88	80	100	93	93	98	45
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	46
120	120	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	47
340	330	330	356	368	350	332	322	322	327	320	313	361	360	356	333	336	336	48
83	78	79	79	77	77	75	72	73	79	75	75	78	76	77	80	75	76	49
20	20	20	18	18	18	20	18	19	18	18	18	18	18	18	17	16	16	50
15	14	14	10	10	10	12	12	12	11	11	11	10	10	10	12	12	12	51
30	30	30	30	30	30	28	28	28	30	30	30	28	28	28	28	28	28	52
4480	4480	4410	4790	4790	4790	6790	6800	6720	5530	5430	5370	6800	6800	6800	5750	5750	5750	53
3420	3420	3190	3780	3780	3780	6010	6000	5910	4890	4790	4580	5600	5600	5600	4880	4880	4880	54
—	—	—	390	375	425	553	577	563	467	473	507	—	—	—	400	400	400	55
625	625	625	650	650	650	725	641	650	680	600	595	675	675	675	750	750	750	56
308	308	308	325	338	300	310	259	250	325	302	293	320	320	320	355	355	355	57
260	260	260	220	220	220	245	245	220	220	220	220	240	240	240	270	270	270	58
253	253	253	230	230	230	275	232	225	253	210	204	275	275	275	310	310	310	59

[2]) Visby: alved under hela kvartalet 53·40 kr. per famn.

	Varuslag	Kvantitet	Ystad			Halmstad			Varberg			Göteborg		
			Apr.	Maj	Juni	Apr.	Maj	Juni	Apr.	Maj	Juni	Apr.	Maj	Juni
1	Mjölk: oskummad	l.	20	20	20	22	22	22	20	18	18	27	25	23
2	handskummad	»	—	—	—	—	—	—	10	10	10	13	13	13
3	separerad	»	6	6	6	6	6	6	8	8	8	13	13	13
4	Smör: bords- (mejeri-)	kg.	341	324	330	365	353	367	365	354	365	383	369	376
5	mat- (lands-)	»	—	—	—	331	318	331	336	331	336	361	350	347
6	Ost: helfet	»	296	274	274	258	265	258	250	256	256	250	250	250
7	halvfet	»	208	190	190	195	181	180	180	169	169	150	150	150
8	Margarin, växt-	»	180	180	180	170	170	170	185	185	185	198	198	198
9	Ägg: färska	tjog	168	182	186	178	174	190	170	175	192	186	183	186
10	konserverade	»	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
11	Potatis: gammal	hl.	750	750	650	1100	1125	1042	1000	1000	1000	1100	1100	1100
12	»	5 l.	60	60	60	60	60	58	68	55	55	74	72	72
13	färsk	»	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
14	Ärter, gula	kg.	53	53	53	60	60	60	55	56	53	50	50	50
15	Bruna bönor	»	73	65	69	65	60	60	75	67	66	70	70	70
16	Mjöl: vete-	»	46	46	49	45	45	48	47	46	49	45	47	49
17	råg-	»	36	36	36	32	32	33	32	33	33	34	35	36
18	rågsikt-	»	42	42	44	43	43	45	44	42	44	44	45	46
19	Gryn: havre-	»	50	50	48	50	50	50	50	47	50	50	50	50
20	ris-	»	50	50	50	45	45	45	55	56	53	50	50	50
21	Rågbröd: grovt spisbröd	»	95	95	90	100	100	100	81	81	81	79	79	79
22	knäckebröd	»	117	116	119	115	115	115	109	108	108	89	89	87
23	limpa, söt	»	55	48	48	56	55	55	58	58	59	100	100	105
24	» sur	»	40	36	36	44	44	44	51	52	52	55	55	54
25	Vetebröd: skorpor	»	153	130	133	141	141	141	125	125	125	160	160	160
26	mjukt, bakat med vatten	»	—	—	—	—	—	—	80	78	80	102	102	111
27	mjukt, » » mjölk	»	122	92	85	98	98	98	110	105	100	115	115	121
28	Nötkött, färskt: stek	»	190	194	197	199	210	215	175	185	188	241	241	245
29	soppkött	»	174	171	168	173	183	186	143	153	159	188	190	191
30	Kalvkött: gödkalv	»	250	250	250	247	247	248	—	—	—	270	270	271
31	spädkalv	»	138	138	141	154	153	154	143	148	152	147	149	150
32	Fårkött: färskt	»	190	201	217	248	249	248	200	207	215	294	296	293
33	salt	»	—	—	—	250	250	250	—	—	—	—	—	—
34	Renkött, färskt	»	—	—	—	—	—	—	—	—	—	275	275	—
35	Fläsk: färskt	»	208	209	215	234	234	235	219	221	222	251	258	260
36	salt, svenskt	»	236	236	250	257	263	270	223	234	243	267	270	272
37	» amerikanskt	»	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
38	Fisk, färsk: abborre	»	150	150	150	150	133	150	—	—	—	169	160	150
39	gädda	»	250	230	225	203	169	160	—	—	—	216	191	217
40	sill	»	75	67	65	84	76	79	—	—	—	74	69	—
41	strömming	»	75	67	65	78	75	87	—	—	—	100	100	100
42	torsk	»	55	55	55	51	43	49	30	26	27	61	60	50
43	rödspotta	»	138	118	126	118	122	147	118	113	127	182	153	199
44	kolja	»	125	125	125	84	79	86	68	65	64	119	96	93
45	[1])salt: sill	»	124	130	125	90	90	90	75	68	87	104	105	108
46	strömming	»	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
47	Kabeljo	»	—	—	—	—	100	100	85	84	85	99	99	99
48	Kaffe	»	336	336	328	338	341	335	341	330	324	390	380	381
49	Socker	»	80	75	76	82	77	78	79	76	77	82	77	78
50	Salt	»	17	17	17	18	16	16	18	18	18	20	20	20
51	Svagdricka	l.	9	9	9	12	12	13	13	13	13	18	18	18
52	Fotogen	»	30	30	30	25	25	25	28	28	28	27	27	27
53	[2]) Ved: björk-	famn	6410	6410	6410	5360	5270	5270	6000	6000	5600	6500	6500	6500
54	barr-	»	5700	5700	5700	4360	4320	4320	4400	4400	4000	5500	5500	5500
55	Bränntorv	100 kg.	350	350	350	400	400	400	—	—	—	—	—	—
56	Kol: antracit-	hl.	600	600	600	731	731	731	725	725	725	700	700	700
57	eng. hushålls-	»	300	300	250	335	335	335	300	300	300	280	280	280
58	Koks: gasverks-	»	210	210	210	288	288	288	250	250	250	225	225	225
59	eng. kamin-	»	250	250	200	296	296	296	300	300	300	305	305	305

[1]) Se anm. sid. 578. Ystad: norsk isterfetsill. Varberg: utom islandssill även holländsk talet 32·60 kr. per famn. Varberg: bokved under hela kvartalet 64·00 kr. per famn.

Lysekil			Vänersborg			Borås			Lidköping			Tidaholm			Karlstad			
Apr.	Maj	Juni	Apr.	Maj	Juni	Apr.	Maj	Juni	Apr.	Maj	Juni	Apr.	Maj	Juni	Apr.	Maj	Juni	
28	28	23	22	22	20	27	27	24	20	20	20	22	22	20	25	21	21	1
—	—	—	12	12	12	—	—	—	—	—	—	11	11	11	—	—	—	2
9	9	8	10	10	10	8	8	8	8	8	8	6	6	5	10	10	10	3
399	376	380	378	360	355	378	368	373	348	340	343	378	354	357	363	340	353	4
394	378	338	382	345	280	369	355	309	333	326	327	353	336	314	346	335	324	5
250	250	250	250	250	250	244	248	251	270	270	270	250	238	238	263	263	263	6
170	165	165	—	—	—	175	176	180	161	161	161	—	—	—	178	178	178	7
170	170	170	170	170	170	195	195	196	193	193	193	193	193	190	180	180	180	8
165	169	177	168	163	169	190	187	193	166	174	181	158	159	169	201	184	194	9
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	10
—	—	—	1250	1250	1250	1250	1161	1125	1269	1269	1200	1250	1250	1406	1835	1335	1335	11
71	71	76	71	71	75	75	75	73	75	75	73	75	88	88	79	79	79	12
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	13
65	65	65	60	60	60	60	60	60	48	53	53	50	49	50	53	53	46	14
70	70	70	80	80	80	80	70	70	80	68	65	79	78	74	60	60	61	15
47	46	49	47	47	50	48	48	51	48	46	48	45	45	47	46	46	49	16
34	33	34	36	37	36	36	36	37	36	35	35	33	33	35	34	34	36	17
44	43	45	43	43	45	45	45	47	46	43	44	43	43	44	42	42	44	18
50	50	50	50	50	50	50	48	48	54	53	50	54	51	50	48	48	48	19
50	50	50	50	50	50	—	55	55	45	45	45	60	57	60	61	61	61	20
79	79	77	85	85	85	91	89	90	90	90	90	76	77	78	83	84	85	21
89	89	89	115	115	115	125	126	123	98	98	98	110	103	103	105	105	105	22
77	77	77	75	75	75	82	82	82	65	71	71	80	78	78	75	75	75	23
62	63	63	50	50	50	47	47	47	56	57	57	64	64	64	58	58	58	24
158	158	158	175	175	175	166	166	158	121	121	121	185	185	160	156	156	156	25
87	87	87	65	65	65	75	75	77	67	67	67	93	83	83	87	87	87	26
88	88	88	100	100	100	97	97	101	67	71	71	110	105	105	118	118	118	27
200	216	220	216	238	238	227	229	229	228	226	225	203	203	225	200	212	217	28
180	196	200	166	188	188	190	192	192	177	177	177	160	165	164	167	172	172	29
220	250	250	241	250	250	247	249	249	238	238	238	225	235	241	250	250	250	30
158	180	180	150	150	150	135	137	137	130	135	132	113	137	128	—	—	—	31
220	238	250	213	250	250	249	255	254	215	215	218	225	238	241	252	267	264	32
—	—	—	150	150	200	—	—	—	—	—	—	200	200	200	—	—	—	33
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	34
235	238	250	228	238	238	250	250	250	242	255	254	235	241	249	250	274	279	35
250	250	280	250	250	250	250	250	250	235	243	243	230	240	250	250	280	280	36
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	37
—	—	—	138	125	125	145	127	129	93	74	79	—	150	150	—	109	133	38
—	—	—	*163*	*157*	*169*	*203*	*195*	*211*	*140*	*124*	*128*	*244*	*192*	*200*	180	*168*	*185*	39
47	53	—	75	77	—	78	70	75	59	62	71	63	70	—	67	72	—	40
—	—	—	80	80	—	86	79	80	66	70	71	78	73	73	72	73	81	41
53	46	44	80	75	—	69	68	67	95	88	—	110	100	113	112	110	123	42
115	121	139	175	169	150	141	141	155	138	134	153	150	150	150	161	150	161	43
85	84	80	92	88	78	109	95	99	107	77	89	78	93	89	132	121	127	44
86	84	94	94	96	99	100	100	100	100	100	96	80	89	100	100	100	100	45
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	46
—	—	—	82	85	97	90	90	88	93	90	90	95	93	98	108	108	114	47
352	344	346	327	330	330	375	350	340	331	331	325	334	340	333	346	335	338	48
84	78	78	83	79	78	84	79	80	81	76	76	80	75	76	82	77	77	49
20	20	20	19	19	19	18	18	18	21	21	21	20	20	20	20	20	20	50
15	15	15	15	15	15	15	15	15	13	13	13	15	15	15	18	18	18	51
28	28	28	29	29	29	29	29	29	26	26	26	32	31	30	30	30	30	52
6280	6250	6250	6000	6000	5300	6080	6020	6000	5160	5160	5160	4720	4720	4720	5210	5210	5160	53
4800	4800	4800	4000	4000	3900	4100	4040	3950	3860	3860	3980	2940	3030	3030	3920	3920	3920	54
583	583	583	—	—	—	—	—	—	438	438	438	—	—	—	—	—	—	55
560	560	560	625	625	625	745	745	720	700	700	700	750	750	750	750	750	725	56
250	250	250	400	400	400	375	375	375	363	363	363	—	—	—	325	325	325	57
—	—	—	250	250	250	273	273	273	260	260	260	275	275	300	275	275	275	58
250	250	250	250	250	250	289	289	289	278	278	278	300	300	325	325	325	275	59

fetsill. — [2]) Halmstad: bokved april 57·00, maj 55·00 samt juni 54·70; ribbved under hela kvar-

	Varuslag	Kvantitet	Filipstad			Arvika			Örebro			Västerås		
			Apr.	Maj	Juni	Apr.	Maj	Juni	Apr.	Maj	Juni	Apr.	Maj	Juni
1	Mjölk: oskummad	l.	25	25	25	27	27	25	22	22	22	24	23	22
2	handskummad	»	—	—	—	13	13	12	13	13	13	—	—	—
3	separerad	»	10	10	10	10	10	10	8	8	8	8	8	8
4	Smör: bords- (mejeri-)	kg.	400	381	378	—	—	—	355	340	353	353	383	342
5	mat- (lands-)	»	382	357	351	325	314	308	346	335	340	346	326	335
6	Ost: helfet	»	258	255	252	258	260	238	237	227	237	247	239	250
7	halvfet	»	175	172	183	—	—	—	150	153	160	174	179	173
8	Margarin, växt-	»	195	190	195	170	170	170	180	180	180	170	170	170
9	Ägg: färska	tjog	213	189	189	216	183	221	177	167	190	196	190	217
10	konserverade	»	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
11	Potatis: gammal	hl.	1286	1200	1179	1250	1250	1250	1179	1119	1083	1122	1153	1129
12	»	5 l.	80	78	68	73	68	68	67	65	60	58	62	59
13	färsk	»	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
14	Ärter, gula	kg.	50	50	50	52	50	50	40	40	40	40	40	39
15	Bruna bönor	»	78	78	78	70	63	65	55	52	50	69	68	68
16	Mjöl: vete-	»	47	47	47	45	45	48	46	46	49	46	46	49
17	råg-	»	36	35	35	32	33	35	33	33	34	35	34	36
18	rågsikt-	»	44	44	44	42	42	44	41	41	43	43	43	45
19	Gryn: havre-	»	55	54	54	50	50	50	45	45	45	49	48	48
20	ris-	»	56	54	56	45	47	45	40	40	40	54	58	56
21	Rågbröd: grovt spisbröd	»	56	66	65	65	65	65	63	63	66	60	60	59
22	knäckebröd	»	89	97	96	100	100	100	81	81	82	84	82	84
23	limpa, söt	»	83	83	83	69	69	69	75	75	74	83	83	83
24	» sur	»	70	70	70	62	62	62	—	—	—	55	55	55
25	Vetebröd: skorpor	»	160	159	160	150	150	150	150	150	137	190	190	190
26	mjukt, bakat med vatten	»	75	75	75	63	63	63	95	95	85	101	102	102
27	mjukt, » » mjölk	»	73	73	73	86	86	86	127	127	114	93	93	93
28	Nötkött, färskt: stek	»	239	230	230	200	200	202	207	208	210	202	202	202
29	soppkött	»	170	170	170	180	180	181	178	177	179	168	168	168
30	Kalvkött: gödkalv	»	232	242	248	246	254	255	247	246	249	229	230	230
31	spädkalv	»	123	125	—	157	157	155	141	138	138	150	151	151
32	Fårkött: färskt	»	240	253	258	—	—	—	275	292	284	240	249	250
33	salt	»	—	—	—	—	—	—	150	150	150	—	—	—
34	Renkött, färskt	»	—	—	—	—	—	—	260	—	—	—	—	—
35	Fläsk: färskt	»	250	268	270	250	251	250	254	274	277	271	269	268
36	salt, svenskt	»	250	258	270	250	258	258	255	270	275	280	280	280
37	» amerikanskt	»	225	223	—	250	250	250	—	—	—	—	—	—
38	Fisk, färsk: abborre	»	125	140	150	155	130	128	97	101	93	131	101	114
39	gädda	»	175	181	200	195	157	181	196	168	189	184	170	186
40	sill	»	55	68	—	65	73	—	72	75	—	55	—	—
41	strömming	»	88	91	88	74	80	78	66	65	76	65	64	68
42	torsk	»	138	150	150	120	108	100	100	90	—	149	151	148
43	rödspotta	»	150	150	150	175	170	157	151	137	165	153	151	153
44	kolja	»	125	134	127	146	134	140	151	130	132	141	141	142
45	[1]) salt: sill	»	80	82	81	80	84	80	93	90	90	89	89	88
46	strömming	»	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
47	Kabeljo	»	89	85	85	86	94	93	90	90	90	85	84	94
48	Kaffe	»	331	337	352	320	320	320	310	307	313	341	334	336
49	Socker	»	82	79	78	82	77	75	84	79	80	82	77	78
50	Salt	»	19	19	19	18	19	19	20	20	20	20	20	20
51	Svagdricka	l.	12	12	12	15	15	15	14	14	14	15	15	15
52	Fotogen	»	30	30	30	30	30	30	28	28	28	25	25	25
53	[2]) Ved: björk-	famn	4810	4750	4450	5200	5200	5200	5670	5670	5590	5740	5790	5700
54	barr-	»	3620	3560	3320	4000	4000	3870	4410	4410	4410	4460	4450	4310
55	Bränntorv	100 kg.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
56	Kol: antracit-	hl.	650	625	600	650	650	658	700	683	683	800	800	800
57	eng. hushålls-	»	475	500	—	400	367	375	433	417	400	350	350	350
58	Koks: gasverks-	»	280	280	200	—	—	—	260	260	220	250	250	250
59	eng. kamin-	»	300	313	—	258	250	258	292	300	292	290	290	290

[1]) Se anm. sid. 578. Mora, Söderhamn: norsk isterfetsill. [2]) Filipstad: ribbved april och propsved 26·70 kr. per famn.

Falun			Ludvika			Avesta			Mora			Gävle			Söderhamn			
Apr.	Maj	Juni	Apr.	Maj	Juni	Apr.	Maj	Juni	Apr.	Maj	Juni	Apr.	Maj	Juni	Apr.	Maj	Juni	
26	26	26	25	25	25	22	22	22	25	25	25	28	28	28	25	25	25	1
14	14	14	—	—	—	—	—	—	12	12	12	16	16	16	—	—	—	2
13	13	13	—	—	—	8	8	8	—	—	—	12	12	12	10	10	10	3
386	370	375	370	345	356	368	350	350	405	380	374	377	358	358	402	375	375	4
368	368	364	320	316	329	350	350	350	375	372	359	352	344	345	375	375	375	5
274	273	274	280	280	280	248	250	250	250	258	250	299	294	262	250	250	250	6
165	166	162	187	180	180	200	200	190	150	150	150	200	200	163	—	—	—	7
171	174	176	170	170	170	170	170	170	170	170	170	181	181	181	185	185	185	8
222	217	209	228	216	209	225	194	203	232	240	239	243	210	220	233	220	225	9
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	10
1132	1135	1105	1143	1262	1072	1155	1050	1120	1071	1071	1071	700	771	763	906	938	875	11
62	62	61	63	65	60	64	60	58	63	63	56	50	56	56	57	60	60	12
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	13
50	50	48	45	45	45	49	48	48	51	50	50	44	44	44	48	48	48	14
82	66	67	80	80	80	73	65	66	76	72	74	68	65	65	75	70	66	15
51	51	53	49	49	51	47	47	50	50	49	51	45	45	48	50	49	52	16
35	35	35	35	35	36	35	35	35	39	38	38	35	34	35	36	36	36	17
44	45	45	43	45	45	44	44	45	46	45	45	43	43	45	46	46	46	18
50	50	50	50	50	50	48	47	47	53	54	51	47	46	46	53	53	53	19
51	54	50	52	47	45	48	48	47	60	60	60	55	60	54	59	59	57	20
66	67	67	63	61	61	64	63	65	68	68	66	61	61	61	71	71	71	21
93	93	94	87	87	87	85	89	85	86	85	77	86	86	86	91	91	91	22
91	90	89	78	78	78	69	70	70	80	67	67	79	79	80	87	87	88	23
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	58	58	56	—	—	—	24
147	146	147	160	160	160	182	184	184	200	200	200	166	166	168	195	196	204	25
99	97	98	79	79	79	84	85	85	100	100	100	86	86	85	101	92	94	26
100	100	99	—	—	—	—	—	—	—	—	—	111	111	111	106	106	99	27
244	240	240	210	225	235	220	221	228	223	227	228	210	210	213	240	240	238	28
175	175	175	170	185	195	188	189	187	180	180	183	188	185	186	193	192	189	29
255	254	253	260	272	280	243	248	250	288	300	300	250	250	253	300	305	308	30
151	150	150	160	172	188	144	136	141	175	175	175	149	145	143	185	178	176	31
247	250	253	235	248	278	238	243	250	253	275	300	253	246	255	287	282	270	32
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	220	220	208	—	250	—	33
—	—	—	300	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	300	300	—	34
259	273	277	270	276	280	250	250	250	270	270	270	258	256	256	276	274	273	35
272	270	261	280	300	287	250	250	250	250	270	255	264	262	268	250	278	271	36
200	200	200	—	—	—	—	—	—	220	232	232	—	—	—	225	225	228	37
167	153	155	123	115	108	125	119	125	133	139	150	—	72	78	125	67	84	38
228	210	183	200	171	193	210	183	192	207	182	193	212	163	214	197	153	188	39
60	—	—	60	—	—	60	—	—	60	—	—	60	—	—	50	—	—	40
69	70	70	63	60	65	68	54	58	60	61	63	86	53	54	65	38	39	41
125	125	118	119	120	125	150	126	138	108	85	94	141	150	150	125	125	125	42
200	195	175	163	163	167	153	148	150	130	125	125	171	175	200	150	150	150	43
115	117	107	115	110	125	135	123	131	107	85	101	147	150	150	119	125	125	44
90	96	91	90	90	90	80	85	85	100	100	98	83	83	83	90	90	90	45
43	42	40	—	—	—	—	—	—	50	—	—	35	35	35	—	—	—	46
90	103	107	88	88	100	93	103	100	—	—	—	—	—	—	—	—	—	47
362	368	367	325	325	325	323	323	308	325	350	350	335	335	315	390	377	367	48
84	80	77	84	79	80	80	76	76	87	83	82	85	80	80	87	82	79	49
20	20	20	15	15	15	20	19	19	20	20	20	18	18	18	20	20	20	50
—	—	—	—	—	18	15	15	15	—	—	—	15	15	15	—	—	13	51
32	32	32	33	33	32	30	30	30	35	35	35	29	28	28	34	34	34	52
4750	4720	4720	4280	4280	4280	4630	4630	4630	3530	3530	3530	5410	5410	5340	4560	4560	4560	53
2910	2850	2940	3020	3020	3020	3030	3200	3030	2140	2140	2140	4020	3950	4020	3130	3130	3130	54
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	55
725	800	800	800	800	800	800	800	800	750	750	750	800	800	800	850	838	750	56
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	375	375	350	400	388	350	57
300	300	300	350	350	350	350	350	350	—	—	—	321	321	313	340	333	300	58
325	325	325	—	—	—	—	—	—	325	325	325	300	300	300	340	333	300	59

maj 19·60 kr. per famn. Söderhamn: under hela kvartalet ribbved 17·80, plankved 24·90 samt

	Varuslag	Kvantitet	Sundsvall: staden			Sundsvall: sågverksdistriktet			Kramfors			Östersund		
			Apr.	Maj	Juni	Apr.	Maj	Juni	Apr.	Maj	Juni	Apr.	Maj	Juni
1	Mjölk: oskummad	l.	23	23	27	25	25	25	27	27	27	25	25	25
2	handskummad	»	—	—	—	—	—	—	—	—	—	15	15	15
3	separerad	»	12	12	12	12	11	11	12	12	12	12	12	12
4	Smör: bords- (mejeri-)	kg.	381	363	363	382	370	365	377	368	370	351	350	350
5	mat- (lands-)	»	350	350	351	354	355	354	326	336	342	329	329	330
6	Ost: helfet	»	269	262	260	259	258	258	255	250	250	250	250	243
7	halvfet	»	193	190	184	185	177	167	170	170	170	178	175	175
8	Margarin, växt-	»	173	175	175	172	171	170	170	170	170	170	170	170
9	Ägg: färska	tjog	234	225	224	237	230	230	245	240	236	232	229	234
10	konserverade	»	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
11	Potatis: gammal	hl.	1214	1170	1107	1107	1054	1000	1200	1067	1050	809	888	884
12	»	5 l.	63	65	63	65	61	58	62	63	62	54	56	56
13	färsk	»	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
14	Ärter, gula	kg.	50	51	50	50	50	50	54	54	54	50	50	50
15	Bruna bönor	»	81	79	78	79	79	79	78	78	73	77	76	77
16	Mjöl: vete-	»	48	48	49	48	48	49	47	47	51	49	49	52
17	råg-	»	38	37	36	36	36	36	35	35	36	41	38	38
18	rågsikt-	»	46	46	46	45	46	47	44	44	46	46	46	48
19	Gryn: havre-	»	50	50	50	50	50	50	49	49	49	55	55	55
20	ris-	»	62	61	60	60	59	59	58	54	53	50	51	51
21	Rågbröd: grovt spisbröd	»	77	77	77	74	76	74	70	70	72	75	75	76
22	knäckebröd	»	85	85	85	85	86	85	89	89	88	90	90	92
23	limpa, söt	»	76	76	76	75	75	76	70	75	72	79	79	79
24	» sur	»	68	68	68	—	—	—	—	—	—	65	65	65
25	Vetebröd: skorpor	»	171	171	173	172	172	174	174	172	157	190	190	190
26	mjukt, bakat med vatten	»	100	100	100	100	100	102	90	80	62	81	81	81
27	mjukt, » » mjölk	»	126	126	124	128	128	125	—	—	79	104	104	104
28	Nötkött, färskt: stek	»	235	228	227	216	216	213	193	200	200	193	197	198
29	soppkött	»	177	174	174	169	168	166	173	180	180	158	163	164
30	Kalvkött: gödkalv	»	274	271	268	244	240	241	—	—	—	320	320	330
31	spädkalv	»	167	160	163	158	151	155	142	150	146	158	158	161
32	Fårkött: färskt	»	252	250	247	226	225	227	—	—	—	211	216	220
33	salt	»	213	215	228	200	210	215	—	—	—	208	222	216
34	Renkött, färskt	»	—	—	—	—	—	—	—	—	—	250	—	—
35	Fläsk: färskt	»	272	269	273	250	251	250	250	250	254	260	259	260
36	salt, svenskt	»	270	270	275	250	253	248	220	250	250	257	255	258
37	» amerikanskt	»	213	220	223	220	229	223	224	228	230	220	222	230
38	Fisk, färsk: abborre	»	150	132	150	126	113	124	—	—	—	155	129	121
39	gädda	»	238	206	200	211	192	188	250	—	—	229	183	197
40	sill	»	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
41	strömming	»	94	60	49	83	54	43	75	75	50	83	77	80
42	torsk	»	150	150	—	—	—	—	—	—	—	121	111	110
43	rödspotta	»	200	200	—	—	—	—	—	—	—	146	144	137
44	kolja	»	150	150	—	—	—	—	—	—	—	122	113	118
45	[1]) salt: sill	»	110	108	103	99	101	103	92	92	94	110	110	100
46	strömming	»	—	—	—	—	—	—	35	35	—	—	—	—
47	Kabeljo	»	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
48	Kaffe	»	333	334	324	338	336	326	318	328	300	333	328	329
49	Socker	»	85	81	79	85	83	82	82	81	81	85	80	80
50	Salt	»	21	20	21	20	20	19	20	20	20	20	20	20
51	Svagdricka	l.	15	15	15	14	14	14	15	15	—	18	18	18
52	Fotogen	»	30	30	30	30	29	30	35	35	35	36	36	36
53	[2])Ved: björk-	famn	5220	5220	5220	4280	4280	4280	3750	3750	3760	4180	4150	4150
54	barr-	»	3650	3700	3580	3190	3150	3150	3000	3000	2820	3020	2870	2870
55	Bränntorv	100 kg.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
56	Kol: antracit-	hl.	800	800	800	—	—	—	700	700	—	1000	1000	1000
57	eng. hushålls-	»	350	350	350	—	—	—	—	—	—	—	—	—
58	Koks: gasverks-	»	—	—	—	—	—	—	—	—	—	275	275	275
59	eng. kamin-	»	300	300	300	—	—	—	—	—	—	325	325	325

[1]) Se anm. sid. 578. Sundsvall: staden och distr., Kramfors, Östersund, Vilhelmina: staden: bräd- och ribbved (medelpris) april 25·80, maj 25·50 samt juni 20·20; plankved april och 18·00, maj 17·60 samt juni 17·00; plankved april 27·70, maj 26·50 samt juni 29·60 kr. per famn. hållit sin personal ved till följande priser per famn: i Kiruna under hela kvartalet björkved 45·60

Umeå			Vilhelmina			Luleå			Malmberget o. Gällivare			Kiruna			Samtliga orter			
Apr.	Maj	Juni	Apr.	Maj	Juni	Apr.	Maj	Juni	Apr.	Maj	Juni	Apr.	Maj	Juni	Apr.	Maj	Juni	
26	26	26	30	30	30	25	25	25	30	30	30	29	29	29	**24**	**24**	**23**	1
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	**13**	**13**	**13**	2
12	12	12	—	—	—	7	7	7	—	—	—	—	—	—	**9**	**9**	**9**	3
365	346	355	384	368	360	393	367	368	401	387	386	391	386	388	**368**	**353**	**359**	4
329	329	330	337	326	325	347	339	345	335	334	332	366	364	363	**348**	**339**	**334**	5
275	275	275	268	267	266	300	292	292	260	255	260	267	269	288	**270**	**266**	**264**	6
200	200	200	185	185	185	—	200	—	—	—	—	—	—	—	**184**	**181**	**178**	7
170	170	170	171	172	171	171	170	170	171	171	171	170	170	170	**179**	**179**	**178**	8
234	230	230	287	259	257	240	240	240	262	242	245	272	248	251	**199**	**192**	**200**	9
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	**—**	**—**	**—**	10
1333	1333	1333	—	—	—	—	—	—	1242	1248	1248	—	—	—	**1104**	**1079**	**1049**	11
70	70	70	70	70	70	77	77	77	70	72	72	82	82	82	**67**	**66**	**65**	12
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	**—**	**—**	**—**	13
50	50	50	60	60	60	60	60	59	51	51	51	52	52	52	**51**	**51**	**50**	14
90	90	90	85	82	82	85	88	82	80	79	81	81	79	81	**75**	**71**	**71**	15
49	49	52	51	50	52	49	49	49	50	50	53	50	50	52	**47**	**47**	**50**	16
37	37	37	36	36	38	37	38	40	38	38	38	35	—	38	**35**	**35**	**36**	17
47	47	48	46	46	48	45	45	45	45	45	47	46	46	48	**44**	**44**	**45**	18
55	55	50	57	57	57	56	55	53	53	54	50	54	54	54	**51**	**50**	**50**	19
60	60	60	66	65	65	60	61	54	52	50	48	51	51	52	**54**	**53**	**53**	20
80	80	80	81	81	82	75	75	72	73	72	73	74	74	75	**78**	**78**	**78**	21
90	90	90	92	90	90	96	97	95	100	98	95	87	87	90	**100**	**100**	**100**	22
72	73	73	90	90	90	56	56	56	80	80	80	96	96	96	**72**	**71**	**71**	23
50	50	50	—	—	—	56	56	56	55	55	55	—	—	—	**53**	**53**	**53**	24
200	200	200	170	170	170	187	187	187	179	184	175	162	162	162	**163**	**162**	**162**	25
105	105	105	78	78	78	85	85	85	—	—	—	145	145	122	**87**	**86**	**86**	26
—	—	—	—	—	—	90	90	90	—	—	—	—	—	—	**102**	**101**	**100**	27
196	196	198	160	174	180	164	167	173	161	172	184	187	189	197	**207**	**210**	**213**	28
139	139	139	125	137	141	136	140	140	125	132	139	146	148	150	**171**	**174**	**175**	29
—	—	—	200	—	300	—	—	—	224	238	244	299	300	300	**254**	**257**	**260**	30
139	138	138	139	148	135	125	125	125	137	138	138	135	137	136	**149**	**151**	**152**	31
250	250	250	192	200	225	189	203	225	200	203	245	184	185	211	**245**	**253**	**259**	32
—	—	—	—	—	—	169	—	—	—	180	—	—	—	—	**201**	**202**	**204**	33
240	—	—	—	—	—	234	225	—	180	175	—	189	—	—	**249**	**250**	**—**	34
250	260	267	250	250	250	250	252	263	249	252	255	271	271	279	**246**	**248**	**250**	35
250	270	270	240	—	—	241	250	270	243	245	246	238	265	269	**250**	**256**	**257**	36
220	240	240	216	220	220	229	242	239	232	234	235	258	236	237	**226**	**230**	**231**	37
100	65	61	—	85	85	86	76	48	88	74	46	83	73	75	**131**	**117**	**119**	38
222	128	142	—	—	100	134	125	93	148	116	88	160	132	122	**196**	**173**	**187**	39
—	—	—	—	—	—	50	—	—	—	—	—	69	75	—	**66**	**71**	**84**	40
96	81	35	—	—	—	75	75	55	73	—	52	70	70	63	**70**	**66**	**68**	41
100	—	—	—	—	—	80	—	—	63	—	—	75	75	—	**98**	**96**	**103**	42
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	**149**	**145**	**152**	43
—	—	—	—	—	—	—	—	—	65	—	—	65	—	—	**121**	**115**	**116**	44
100	100	100	78	79	78	100	97	100	85	85	87	90	90	90	**94**	**95**	**95**	45
65	65	65	50	75	—	54	50	50	50	50	55	47	47	47	**52**	**53**	**53**	46
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	**95**	**97**	**97**	47
320	320	320	300	300	297	338	340	318	339	341	331	291	299	296	**340**	**337**	**332**	48
92	85	80	91	90	90	93	93	82	92	89	80	90	88	81	**83**	**79**	**78**	49
20	20	20	21	22	22	20	20	20	22	22	24	18	18	18	**19**	**19**	**19**	50
16	16	16	—	—	—	20	20	20	20	20	20	18	18	18	**15**	**15**	**15**	51
35	35	35	35	35	35	35	35	35	40	40	40	36	36	36	**30**	**30**	**30**	52
3710	3710	3710	2440	2440	2440	3740	3740	3740	3920	3920	3920	5070	4830	5220	**5110**	**5090**	**5040**	53
2950	2950	2950	2070	2070	2070	2970	2970	2970	3200	3200	3200	3920	3920	3920	**3860**	**3840**	**3800**	54
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	**435**	**446**	**454**	55
—	—	—	—	—	—	725	785	725	—	—	—	950	950	900	**742**	**738**	**729**	56
—	—	—	—	—	—	425	425	425	—	—	—	—	—	—	**354**	**352**	**342**	57
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	**274**	**272**	**265**	58
300	300	300	—	—	—	300	300	300	—	—	—	—	—	—	**290**	**286**	**281**	59

norsk isterfetsill. Malmberget: utom islandssill även norsk isterfetsill. — [2]) Sundsvall: maj 37·80 samt juni 32·80 kr. per famn. Sundsvall: distr.: bräd- och ribbved (medelpris) april Vilhelmina: bakar under hela kvartalet 13·40 kr. per famn. Luoss.—Kiir. ab. har tillhandasamt barrved 38·40 kr.

Kreatursslag	Stockholm			Eskilstuna			Linköping		
	Apr.	Maj	Juni	Apr.	Maj	Juni	Apr.	Maj	Juni
Kreatursprisər. (Öre per kg. levande vikt.)									
Kor:									
Extra prima	91	92	95	70	76	80	81	84	87
Kl. 1. Yngre, fullt feta, köttiga	81	82	85	60	66	70	65	68	70
» 2. Äldre, fullt feta, köttiga	73	74	77	50	56	60	52	54	58
» 3. Mindre feta	51	50	53	35	38	40	39	41	46
» 4. Magra, simpla	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Kvigor (och stutar):									
Extra prima	94	95	98	80	86	90	88	90	93
Kl. 1. Fullt feta, köttiga	84	85	88	70	76	80	68	71	74
» 2. Mindre feta	59	58	61	55	61	65	50	52	56
» 3. Magra, simpla	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Tjurar:									
Extra prima	91	88	90	—	—	—	79	81	81
Kl. 1. Fullt köttiga (minst 700 kg.)	82	79	80	—	—	—	73	77	77
» 2. Fullt köttiga (500—700 »)	75	74	75	60	69	75	66	69	70
» 3. Mindre köttiga	62	59	60	45	51	55	53	58	59
» 4. Magra, simpla	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Oxar:									
Extra prima	94	95	98	—	—	—	81	84	87
Kl. 1. Fullt feta, köttiga	84	85	88	—	—	—	66	69	70
» 2. Mindre feta	59	58	61	—	—	—	50	54	57
» 3. Magra, simpla	—	—	—	—	—	—	34	39	41
Kalvar:									
Sötmjölkskalvar (90—100 kg.)	115	116	125	103	105	110	118	120	124
» (70—90 »)				103	105	110	83	87	89
Skummjölkskalvar	85	89	95	85	85	90	55	58	59
Får:									
Yngre, feta	105	109	110	100	100	100	91	97	89
Äldre, »	85	89	90	95	95	95	70	73	66
Lamm	—	—	—	—	—	—	108	114	105
Svin:									
Slakterisvin (75—100 kg.)	136	139	141	133	130	130	125	124	126
Rena, större svin (100—170 kg.)	132	135	137	128	125	125	126	120	121
Suggor	105	101	92	98	95	95	114	110	109
Tillförseln till offentliga slakthus.[1]	st.	st.	st.	st.	st.	st.	st.	st.	st.
Tjurar, Kor	2 630	3 256	3 026	266	253	195	939	1 218	1 014
Övriga nötkreatur									
Gödkalvar	503	588	878	482	436	451	373	687	674
Spädkalvar	245	238	261	196	228	239	461	426	327
Får och lamm	52	101	190	43	44	22	139	137	165
Svin	1 142	1 167	1 402	433	506	502	531	1 109	831
Spädgrisar	4	11	29	2	4	6	—	—	—
Hästar och föl	126	102	89	39	36	29	54	33	31
Beräknad konsumtion av kött- och fläskvaror.									
Nötkreatur	5 268	4 522	4 037	230	215	209	—	—	—
Gödkalvar	9 520	8 258	7 855	438	460	493	—	—	—
Spädkalvar	4 806	3 006	2 770	377	366	332	—	—	—
Får och lamm	4 619	2 922	2 807	59	54	29	—	—	—
Svin[4]	13 830	9 768	9 293	452	534	512	—	—	—
Spädgrisar	56	34	34	3	5	6	—	—	—
Hästar och föl	297	195	183	47	41	36	—	—	—

[1]) I Göteborg tillförseln till kreatursmarknaden och slakthuset. — [2]) Större kalvar. — [3]) Mindre

Norrköping			Karlskrona			Malmö			Hälsingborg			Göteborg		
Apr.	Maj	Juni	Apr.	Maj	Juni	Apr.	Maj	Juni	Apr.	Maj	Juni	Apr.	Maj	Juni
75	75	76	—	—	—	82	83	93	85	81	86	—	—	—
65	65	66	—	—	—	77	77	80	70	70	75	73	73	78
50	50	51	—	—	—	69	67	69	60	60	64	63	63	68
43	43	44	—	—	—	54	53	53	45	45	45	48	48	53
38	38	39	—	—	—	38	38	38	—	—	—	75	75	100
80	80	81	—	—	—	97	96	110	92	91	100	—	—	—
73	73	74	—	—	—	87	88	96	83	83	86	83	83	86
60	60	61	—	—	—	70	73	78	73	73	74	70	70	74
38	38	39	—	—	—	59	60	63	65	65	65	95	95	125
80	80	81	—	—	—	77	81	93	78	80	88	—	—	—
75	75	76	—	—	—	72	76	87	71	73	78	72	73	78
53	53	54	—	—	—	72	76	87	65	67	68	68	68	73
40	40	41	—	—	—	65	68	75	58	59	63	50	50	55
—	—	—	—	—	—	54	58	63	—	—	—	138	138	138
75	75	76	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
65	65	66	—	—	—	—	—	—	—	—	—	73	73	78
45	45	46	—	—	—	—	—	—	—	—	—	63	63	68
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
100	108	120	—	—	—	97	101	93	—	—	—	110	115	113
97	106	117	—	—	—				—	—	—	93	95	94
80	80	90	—	—	—	71	75	75	90	90	90	65	65	65
78	89	90	—	—	—	—	—	—	—	—	—	90	90	95
63	67	68	—	—	—	—	—	—	—	—	—	63	63	63
85	93	95	—	—	—	75	75	75	—	—	—	—	—	—
130	130	131	—	—	—	123	121	122	120	119	118	122	122	124
125	125	126	—	—	—	123	121	119	120	118	117	122	122	124
94	94	96	—	—	—	100	89	82	101	90	79	88	90	90
st.	st.	st.	st.	st.	st.	st.	st.	st.	st.	st.	st.	st.	st.	st.
362	345	356	173	178	253	148	185	174	479	524	563	1 469	2 135	1 191
						892	886	778						
						571	524	511						
[3])576	[2])656	[3])707	25	29	128	744	880	1 199	330	410	403	672	1 311	973
[3])294	[3])241	[3])223	119	105	72	131	139	157	329	382	392	439	1 149	415
28	49	93	2	11	27	318	558	851	165	275	410	212	492	532
384	516	582	329	364	399	3 735	4 092	4 633	2 447	2 115	1 978	1 584	2 172	1 608
1	5	4	—	—	1	1	70	1	7	8	—	1	464	476
31	34	25	9	5	9	52	73	53	23	36	11	47	174	118
378	363	375	228	241	284	662	780	934	390	390	373	—	—	—
[2])708	[2])831	[4])822	189	265	283	772	934	1 227	330	410	403	—	—	—
[3])594	[3])415	[4])353	838	725	445	398	442	370	329	382	392	—	—	—
99	138	169	224	296	382	403	634	904	165	275	410	—	—	—
463	620	622	601	609	475	2 684	2 845	3 439	1 454	1 122	1 064	—	—	—
11	10	7	5	1	3	1	70	2	7	8	—	—	—	—
43	48	36	13	6	12	52	65	53	23	28	11	—	—	—

kalvar. — [4]) Ej amerikanskt fläsk.

Kreaturspriser för Stockholm, Malmö och Göteborg 1913—juni 1925.

Medelpris (öre) för kg. levande vikt per år (1913—1924) och per månad (april 1924—juni 1925) för alla tre orterna.

Kreatursslag	1913	1914	1917	1918	1919	1920	1921	1922	1923	1924	Apr. 1924	Maj 1924	Juni 1924	Juli 1924	Aug. 1924	Sept. 1924	Okt. 1924	Nov. 1924	Dec. 1924	Jan. 1925	Febr. 1925	Mars 1925	Apr. 1925	Maj 1925	Juni 1925
Kor:																									
Extra prima[1])	61	61	119	309	282	167	112	80	85	84	84	83	83	85	86	87	87	81	80	82	83	86	87	88	94
Kl. 1.	55	53	106	262	236	148	99	70	74	73	74	74	73	74	75	75	74	69	70	71	71	74	77	77	81
» 2. . . .	50	48	95	233	203	127	86	60	63	63	63	63	63	64	67	67	66	60	60	61	61	63	68	68	71
» 3.[2]) . . .	41	36	76	184	141	96	64	46	47	44	44	44	44	45	46	46	45	41	41	44	45	47	51	50	53
Kvigor (o. *stutar*):																									
Extra prima[3])	66	66	129	339	301	185	125	92	96	93	92	92	91	93	94	94	96	89	90	93	92	93	96	96	104
Kl. 1.	60	58	117	289	257	163	112	82	86	80	80	80	80	82	82	82	81	76	76	80	80	82	85	85	90
» 2. . . .	50	47	91	231	198	126	85	64	66	64	66	65	63	64	64	64	64	59	60	63	64	65	66	67	71
Tjurar:																									
Extra prima[4])	65	63	122	315	267	166	121	86	89	82	81	79	81	83	83	82	82	80	81	85	83	84	84	85	92
Kl. 1.	62	58	112	278	234	152	108	77	80	73	73	72	73	75	74	73	74	71	71	74	73	74	75	76	82
» 2. . . .	58	54	103	259	215	139	102	74	75	68	68	67	68	70	69	68	67	64	65	69	68	69	72	73	78
» 3.[2]) . . .	50	44	86	218	175	120	81	59	62	55	57	55	54	55	55	54	54	52	53	56	55	57	59	59	63
Oxar:																									
Extra prima[5])	63	61	126	342	295	186	120	87	94	90	90	90	90	91	92	92	92	84	85	87	89	91	94	95	98
Kl. 1.[6]) . . .	57	54	115	293	258	159	105	70	75	73	73	73	73	74	74	74	74	68	69	73	75	76	79	79	83
» 2.[7]) . . .	48	45	92	230	200	123	83	53	54	52	53	51	52	52	53	53	53	49	51	54	55	57	61	61	65
Kalvar:																									
Sötmjölks-																									
(90—100 kg.)[8])	73	67	104	299			(182	129																	
(70— 90 »)[9])	67	62	96	281	285	241	(157	117	115	109	112	112	110	103	103	105	105	106	110	112	110	105	105	107	107
Skummjölks- .	57	49	83	243	226	173	121	80	77	76	79	75	72	72	74	75	75	76	80	80	78	73	74	76	78
Får:																									
Yngre[10]) . . .	58	55	113	299	257	178	113	82	85	73	81	84	86	75	73	72	68	62	66	70	75	77	98	100	103
Äldre[11]) . . .	53	47	101	278	236	157	96	69	64	62	66	69	75	66	64	64	61	54	60	63	64	66	74	76	77
Svin:																									
Slakterisvin .	82	74	167	220	359	242	172	134	103	96	81	83	94	96	106	104	117	114	116	122	120	123	127	127	129
Rena, större .	81	71	157	172	348	236	164	128	96	93	77	79	89	92	102	101	114	111	113	120	117	120	126	126	127
Suggor	68	58	160	221	279	165	109	91	72	70	65	61	57	57	71	78	88	85	86	89	89	95	98	93	88

Uppgifterna avse: [1]) 1913 Stockholm och Malmö, 1914 och 1917—juni 1918 endast M. samt därefter St. och M. — [2]) 1913—1917 St. och M. — [3]) 1914—april 1918 endast M., i övrigt St. och M. — [4]) okt.—dec. 1914 St. och M., april 1917—april 1918 endast M. samt därefter St. och M. — [5]) 1913 St. och M., 1914 M. och Göteborg, maj 1918—juli 1919 St. och M. samt därefter endast St. — [6]) fr. o. m. aug. 1921 endast St. och G. — [7]) okt.—dec. 1921 samt fr. o. m. april 1922 St. och G. — [8]) 1913—mars 1919 endast M., okt. 1921—sept. 1922 samt fr. o. m. febr. 1923 endast St. och G. — [9]) 1913—mars 1919 endast M. — [10]) nov.—dec. 1921 samt fr. o. m. april 1925 endast St. och G. — [11]) nov. 1921—mars 1922 samt fr. o. m. mars 1924 endast St. och G.

Fiskpriser i Stockholm och Göteborg april 1924—juni 1925.

Partipriser (öre pr kg.) för slaktad fisk av ordinär storlek (där ej annat uppgives).[1]

Slag	Apr. 1924	Maj 1924	Juni 1924	Juli 1924	Aug. 1924	Sept. 1924	Okt. 1924	Nov. 1924	Dec. 1924	Jan. 1925	Febr 1925	Mars 1925	Apr. 1925	Maj 1925	Juni 1925
Stockholm.															
Abborre, stor. .	153	79	71	113	102	131	118	104	111	155	145	136	114	74	74
liten .	118	41	40	80	61	75	75	54	58	119	105	91	53	34	43
Braxen	133	80	90	108	90	100	101	84	80	123	120	118	106	85	108
Gädda, levande.	—	120	129	200	—	225	173	166	168	225	214	210	150	123	137
slaktad.	245	101	113	203	198	201	161	152	158	206	173	180	148	111	148
Gös.	306	160	173	200	209	233	236	205	221	250	260	256	228	191	183
Hälleflundra, stor	163	121	118	144	152	186	168	153	160	204	210	188	181	140	159
liten	104	68	84	123	120	152	135	113	136	200	180	146	160	83	135
Id	112	56	60	100	85	87	75	73	—	—	95	101	79	68	84
Kolja, svensk .	121	70	70	83	62	120	134	127	150	130	120	130	123	94	100
Kungsflundra .	53	—	60	90	58	88	89	79	94	113	123	75	75	60	90
Lake, sjö-	stor . .	109	—	—	—	—	—	125	116	130	154	150	120	70	—	—
	liten . .	77	—	—	—	—	—	115	88	89	108	106	83	42	—	—
Lax, färsk . .	621	446	386	331	403	383	500	464	350	400	451	555	538	454	349
Piggvar	211	117	120	—	128	142	155	161	213	253	266	278	215	104	103
Röding	—	—	—	223	250	239	225	193	225	250	250	—	250	248	250
Rödspotta, stor.	80	51	65	80	77	116	101	86	81	134	113	100	69	74	110
liten	68	35	—	57	55	85	67	76	63	98	78	68	46	50	70
Sik, stor . . .	168	123	133	160	158	169	166	133	140	171	174	178	185	142	170
liten . . .	175	—	—	140	100	155	133	103	130	153	150	—	—	100	195
Siklöja	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Sill, färsk . . .	36	30	—	—	63	50	40	50	49	57	27	22	35	35	—
Sjötunga, stor .	169	101	125	165	150	173	185	157	188	213	220	215	144	134	201
liten	120	71	81	104	95	112	130	124	168	155	160	166	98	85	145
Slätvar	196	116	110	—	—	150	150	158	206	227	250	254	215	—	—
Strömming . .	54	25	33	39	45	49	44	51	46	45	49	54	34	35	70
Torsk, m. huvud	51	27	35	—	37	64	51	46	50	64	56	51	49	48	58
svensk huvudlös	108	74	79	70	85	134	124	116	103	119	110	119	105	84	103
Vitling, stor. .	31	34	28	27	28	35	29	36	33	51	48	45	50	35	33
liten .	—	—	—	—	—	—	15	23	—	43	40	—	—	15	—
Ål, levande, stor	350	—	290	330	263	240	220	275	—	—	—	—	370	355	364
liten	340	—	200	272	218	225	188	225	—	—	—	—	233	272	290
Göteborg.															
Sill, stor . . .	32	25	42	92	52	38	25	41	48	55	37	21	35	34	—
» blandad .	15	—	—	—	—	21	16	33	33	26	23	12	13	—	—
» liten . . .	9	—	—	—	—	9	5	—	16	18	12	6	5	—	—
Kolja, stor . .	92	40	53	58	41	99	119	111	111	105	116	116	99	67	85
» halvstor	86	37	49	51	38	87	102	103	108	105	109	101	90	55	58
» liten . .	60	29	37	36	20	29	29	36	40	59	65	42	31	28	28
Vitling	21	25	30	22	14	22	24	26	32	38	39	26	27	28	23
Torsk, stor . .	58	30	38	32	47	88	79	70	52	67	66	56	46	35	54
» liten . .	26	15	19	14	11	26	28	40	36	42	35	28	25	18	14
Långa	69	73	67	57	66	91	76	91	93	84	87	83	84	70	67
Gråsik	35	22	20	13	25	40	36	37	39	36	48	37	30	29	33
Tunga, röd . .	117	57	109	116	104	156	145	123	174	177	199	171	100	78	150
» äkta .	311	260	165	378	528	733	456	298	389	428	499	323	325	170	287
Piggvar	207	169	153	244	264	314	309	318	298	297	299	205	230	156	222
Slätvar	198	130	145	229	214	294	257	195	233	219	273	205	233	134	210
Rödspotta . .	87	53	120	107	90	103	100	108	115	119	115	94	72	79	120
Hälleflundra . .	168	125	139	136	141	158	150	131	163	180	198	150	160	137	163
Makrill	—	76	36	51	42	66	90	71	—	—	—	—	—	94	43
Tillförsel:															
Antal båtar .	1073	1 718	1497	1623	2155	2320	2 218	1 243	1 067	1 259	1 228	1 526	1 147	2 384	2263
» lådor .	19714	24 112	18557	21 488	25 734	30 632	52 283	27 358	27 858	38 690	50 802	59 404	17 046	21 812	19990

[1] *Stockholms*-noteringarna avse de priser, som av partihandlare i fisk betingats vid försäljning till minuthandlare i Stockholm. Ifrågavarande noteringar avse sålunda vara, som oftast passerat en eller flera mellanhänder. De från *Göteborg* erhållna noteringarna åter avse de priser, som av fiskeriidkarna erhållits vid fiskhamnsauktionerna i Göteborgs stads fiskhamn, och äro sålunda att betrakta såsom förstahandspriser utan inräknande av några transport- eller distributionskostnader.

Av ombuden meddelade minutpriser å vissa slag av färsk fisk.

	Öre per kg.		
	Apr.	Maj	Juni
Uppsala:			
Flundra . .	275	270	250
Gös	238	240	222
Lake	131	108	88
Makrill . . .	—	150	98
Nyköping:			
Braxen . . .	90	100	100
Gös	220	200	—
Id	—	100	—
Makrill . . .	—	165	140
Sjötunga . .	180	—	—
Eskilstuna:			
Gös	235	189	199
Lake	126	91	80
Linköping:			
Braxen . . .	167	144	151
Gös	271	223	236
Hälleflundra	284	255	246
Id	136	125	125
Lake	129	138	—
Makrill . . .	—	142	113
Röding . . .	300	297	300
Sik	188	181	198
Sjötunga . .	185	147	173
Vitling . .	76	78	81
Ål	500	367	372
Norrköping:			
Vitling . . .	73	75	88

	Öre per kg.		
	Apr.	Maj	Juni
Motala:			
Sjötunga . .	155	139	163
Jönköping:			
Sik	210	183	196
Visby:			
Flundra . .	93	79	80
Gös	350	250	260
Makrill . . .	—	145	138
Sjötunga . .	181	168	190
Malmö:			
Ål	388	360	350
Halmstad:			
Flundra . .	71	69	76
Vitling . . .	53	47	59
Ål	—	244	250
Göteborg:			
Makrill . . .	—	170	83
Vitling . . .	82	68	69
Vänersborg:			
Makrill . . .	—	102	80
Filipstad:			
Braxen . . .	95	124	117
Sik	219	200	—
Sjötunga . .	—	150	150

	Öre per kg.		
	Apr.	Maj	Juni
Arvika:			
Gös	250	237	245
Hälleflundra	287	240	258
Västerås:			
Flundra . .	280	254	261
Gös	232	194	199
Makrill . . .	—	152	122
Ludvika:			
Hälleflundra .	—	250	—
Avesta:			
Gös	275	—	250
Hälleflundra .	—	250	250
Vitling . . .	76	75	—
Söderhamn:			
Hälleflundra .	250	250	—
Id	—	—	100
Sik	200	200	200
Vitling . . .	100	—	—
Luleå:			
Sik	175	125	75
Malmberget:			
Sik	137	147	103
Kiruna:			
Hälleflundra .	258	236	225
Röding . . .	175	166	169
Sik	162	159	129

Författningar rörande sociala frågor.

I Svensk författningssamling ha under tiden 11 juni—10 juli 1925 bl. a. publicerats:

N:r		Daterad
152.	Lag om ändrad lydelse av 18 kap. 15 § strafflagen (straff för fylleri)	6 juni
165.	Lag ang. tid för ikraftträdandet av lagarna den 22 juni 1923 (nr 149 och 150) ang. kvinnas behörighet att innehava statstjänst m. m.	12 »
209.	K. kung. rörande ändring av kung. ang. redovisning och inbetalning av pensionsavgifter enligt pensionsförsäkringslagen	12 »
210.	K. kung. ang. inbetalning av landstingens och kommunernas andelar i pensionstillägg och understöd enligt pensionsförsäkringslagen	6 »
219.	Lag ang. förbud i vissa fall för bolag och förening att förvärva fast egendom . . .	18 »
220.	Lag om ändrad lydelse av lagen om hemmansklyvning, ägostyckning och jordavsöndring	18 »
221.	Lag om bulvanförhållande i fråga om fast egendom	18 »
223.	Lag om undersökning ang. monopolistiska företag och sammanslutningar	18 »
230, 231 och 233.	K. kungörelser om ändrad lydelse av instruktionerna för riksförsäkringsanstalten, pensionsstyrelsen och socialstyrelsen	18 »
263.	K. förordn. ang. hälsotillstånd och kroppsbeskaffenhet för vinnande av anställning å fartyg i viss fart m. m.	22 maj
264.	K. kung. om ändring av förordn. ang. läkarintyg för sjöfolk	22 »
291.	K. kung. ang. allmänna grunder för upplåtande av kolonat å kronoparker i Norrland och Dalarna	26 juni
296.	K. kung. ang. lån ur statens bostadslånefond	26 »
321.	K. kung. ang. ändrad lydelse av stadgan för statens tvångsarbetsanstalter etc. . .	18 »
334.	Lag om rätt i vissa fall för nyttjanderättshavare att inlösa under nyttjanderätt upplåtet område	18 »

Arbetsmarknaden under juli månad 1925.

Det allmänna läget på arbetsmarknaden undergick icke någon nämnvärd förändring under juli månad. Arbetstillgången inom industrien syntes vara konstant, och nyanställning av arbetskraft gällde huvudsakligast kvalificerade yrkesmän, under det att varaktigare sysselsättning icke med samma lätthet kunde uppbringas åt den icke yrkeslärda arbetskraften. Vid de offentliga arbetsförmedlingsanstalterna i riket förmärktes en sedvanlig nedgång av antalet arbetssökande, men också en ungefär motsvarande minskning av platstillgången. Siffran för antalet arbetsansökningar på varje hundratal lediga platser vid dessa kontor visade en om ock obetydlig ökning, från 159 till 162.

Jordbruket gynnades under månaden av gott skördeväder; höskörden avslutades och sädesskörden kunde nästan överallt taga sin början. Tillfällig arbetskraft efterfrågades i vederbörlig utsträckning. Endast från Uppland rapporterades brist å jordbruksarbetare, vilket torde få ses i samband med där rådande lantarbetarkonflikt. För riket i övrigt undertecknades under månaden riksavtal för kommande tjänsteår.

Inom industri och hantverk rådde relativt goda arbetsmöjligheter för fullärd arbetskraft inom olika branscher, under det att hjälparbetare och arbetsmän inom verkstadsindustrien och byggnadsverksamheten endast rönte begränsad efterfrågan. De arbetssökande grupper, för vilka arbetstillfällena voro mest beskurna, utgjordes huvudsakligast av något äldre och minderåriga arbetstagare; svårigheterna att uppbringa lämpliga lärlingsplatser voro särskilt framträdande, vilket avsevärt försvårade arbetsförmedlingskontorens arbete med yrkesrådgivning och lärlingsförmedling. Permitteringar av arbetskraft rapporterades under månaden endast från järnindustrien, men syntes dessa vara av lokal natur. Inom övriga industribranscher visade sig läget, såvitt man kunde döma av tillgängligt arbetsmarknadsmaterial, vara i det närmaste oförändrat.

Inom handel och samfärdsel nedgick överskottet å kontors- och bankpersonal till följd av semestertidens vikariatsarbete. Tillgången å kontors- och springpojksplatser var relativt god, men motsvarade icke befintlig efterfrågan å dylika platser från den ungdom, som efter slutad skolgång sökte sin utkomst. Arbetet i hamnarna var livligt, och tillgången på hyror var ännu god, även om det huvudsakliga behovet av sjöfolk för skeppningssäsongen blivit fyllt redan under juni månad efter sjömanskonfliktens avblåsning.

Inom det husliga arbetsområdet var omsättningen ganska livlig; dock kunde man i likhet med tidigare år inregistrera begränsning av platstillgången under sommarnöjenas och semesterns tid. Bristen å kompetenta sökande kvarstod det oaktat, och den yngre arbetskraften visade sig även här svårplacerad. Hotell- och restaurangrörelsen upplevde under månaden

sin högsommarsäsong, vilken medförde god platstillgång; brist å kökspersonal rapporterades från flera platser.

Antalet ansökningar *om arbete på 100 lediga platser* vid de offentliga arbetsförmedlingsanstalterna under juli samt under föregående månader och år framgår av efterföljande sammanställning:

	Jan.	Febr.	Mars	April	Maj	Juni	Juli	Aug.	Sept.	Okt.	Nov.	Dec.
1902—1912	182	150	119	104	106	119	118	101	93	104	141	134
1913—1922	196	203	171	148	134	138	129	123	115	127	174	187
1921	246	301	240	203	213	258	261	235	223	263	384	473
1922	482	479	381	368	258	215	203	172	155	177	269	321
1923	346	308	231	165	135	146	141	140	126	129	191	195
1924	239	214	177	151	131	132	141	135	128	148	220	225
1925	*296*	*256*	*207*	*166*	*157*	*159*	*162*	—	—	—	—	—
Därav inom jord- och skogsbruk:												
1921	120	102	100	81	80	98	108	124	136	166	242	362
1922	341	282	216	231	158	146	126	152	126	120	184	253
1923	225	168	130	95	79	78	88	113	94	86	113	134
1924	142	116	113	93	73	71	79	108	101	105	156	205
1925	*206*	*148*	*120*	*96*	*92*	*91*	*94*	—	—	—	—	—
Övriga näringsgrupper:												
1921	276	354	288	249	249	294	302	275	256	304	415	488
1922	502	514	420	401	275	227	220	178	167	207	293	330
1923	364	339	262	187	150	162	155	151	142	159	222	207
1924	261	244	200	174	152	152	161	146	140	174	242	228
1925	*316*	*289*	*243*	*196*	*180*	*176*	*186*	—	—	—	—	—

Växlingarna på arbetsmarknaden under de senaste åren framgå även av efterföljande tablå, avseende antalet *arbetslösa inom fackföreningarna* i procent av hela det redovisade medlemsantalet:

	31/1	28/2	31/3	30/4	31/5	30/6	31/7	31/8	30/9	31/10	30/11	31/12
1921	20·1	20·7	24·5	24·2	25·1	27·7	27·9	27·4	27·3	27·1	28·8	33·2
1922	34·3	31·9	30·5	28·3	22·9	20·9	18·2	16·7	15·1	15·5	17·2	21·3
1923	20·5	19·4	18·0	14·9	10·7	9·8	9·1	8·6	8·0	8·2	9·3	14·1
1924	13·6	13·4	13·9	11·6	7·6	7·4	6·2	6·6	7·0	8·4	10·5	15·5
1925	*14·8*	*13·5*	*12·0*	*10·2*	*8·2*	*8·1*	—	—	—	—	—	—

Med avseende å fackföreningarnas arbetslöshetsprocent för månadsskiftet juni—juli (se tab. å sid. 676) kan anmärkas, att siffran för vissa fack — t. ex. byggnadsträarbetare — måhända blivit väl hög, beroende därpå att arbetet under midsommarveckan helt eller delvis legat nere, varvid sådana arbetare, som ej för denna tid varit berättigade till semesterersättning, blivit registrerade såsom arbetslösa.

Arbetstillgången under andra kvartalet 1925

enligt uppgifter från industriidkare m. fl.

Följande översikt över arbetstillgång m. m. inom olika yrken och näringar under andra kvartalet år 1925 är, liksom föregående redogörelser av samma slag, till huvudsaklig del grundad på uppgifter, som å särskilda frågeformulär insamlats från arbetsgivare inom olika näringsgrenar. Frågeformulären ha till största delen infordrats genom socialstyrelsens ombud i orterna, vilka för närvarande uppgå till ett antal av 47, varav 23 äro föreståndare för arbetsförmedlingskontor, tillhörande Sveriges offentliga arbetsförmedling. Direkt av socialstyrelsen ha emellertid dylika uppgifter insamlats från arbetsgivare i Stockholm med närmaste omnejd ävensom från sådana arbetsgivare i landsorten, som i regel sysselsätta minst 200 arbetare.

För ifrågavarande kvartal ha besvarade formulär återkommit från 2 013 arbetsgivare med 259 302 arbetare inom industri och hantverk samt transportarbete, vartill kommer ett mindre antal uppgiftslämnare från jordbruk och andra näringsgrenar. En bearbetning av de inkomna svaren har givit vid handen, att arbetstillgången under andra kvartalet 1925, i jämförelse med samma kvartal föregående år, ansågs:

såsom *bättre* av 331 arbetsgivare med 62 605 arbetare (24 %),
såsom *oförändrad* av 1 191 arbetsgivare med 137 627 arbetare (53 %) och
såsom *sämre* av 491 arbetsgivare med 59 070 arbetare (23 %).

Följande sammanställning möjliggör ett närmare bedömande av arbetstillgången inom industri och hantverk under andra kvartalet 1925 i jämförelse med motsvarande förhållanden under föregående år.

	Antal redovisade arbetare (medeltal)	Arbetare (i %) anställda hos arbetsgivare, vilka angivit arbetstillgången såsom: A. mer än medelgod, B. medelgod, C. mindre än medelgod.											
		1:a kvartalet			2:a kvartalet			3:e kvartalet			4:e kvartalet		
		A.	B.	C.	A.	B.	C.	A.	B.	C.	A.	B.	C.
1911 . . .	178 648	51	36	13	58	29	13	57	28	15	58	31	11
1912 . . .	197 904	62	26	12	70	25	5	73	22	5	73	21	6
1913 . . .	252 047	71	23	6	77	20	3	76	19	5	74	21	5
1914 . . .	253 115	71	21	8	75	19	6	39	29	32	52	25	23
1915 . . .	264 540	63	22	15	67	21	12	77	15	8	77	16	7
1916 . . .	281 793	79	15	6	86	9	5	85	9	6	85	10	5
1917 . . .	273 888	74	12	14	69	13	18	66	14	20	61	18	21
1918 . . .	258 230	49	23	28	55	22	23	56	22	22	47	22	31
1919 . . .	256 612	30	22	48	45	19	36	50	22	28	57	25	18
1920 . . .	301 335	71	18	11	73	19	8	53	19	28	21	19	60
1921 . . .	219 683	10	12	78	12	11	77	16	16	68	15	21	64
1922 . . .	223 316	15	18	67	27	27	46	36	29	35	33	31	36
1923 . . .	232 019	36	28	36	45	30	25	44	35	21	42	34	24
1924 . . .	258 230	37	34	29	40	34	26	38	32	30	35	34	31
1925 . . .	253 093	31	34	35	38	36	26	—	—	—	—	—	—

Då läget på arbetsmarknaden givetvis inverkar på och återspeglas i den offentliga arbetsförmedlingens verksamhet, meddelas ur de månatliga redogörelserna för nämnda verksamhet till ytterligare jämförelse efterföljande sammanställning, utvisande förhållandet mellan tillgång och efterfrågan på arbetskraft.

På 100 *lediga platser* kommo följande antal *ansökningar om arbete:*

	2:dra kvartalet 1925			1:a kvartalet 1925			2:dra kvartalet 1924		
	juni	maj	april	mars	febr.	jan.	juni	maj	april
Jordbruk och skogshushållning	91	92	96	120	148	206	71	73	93
Övriga näringsgrenar	176	180	196	243	289	316	152	152	174
Samtliga »	**159**	**157**	**166**	**207**	**256**	**296**	**132**	**131**	**151**

Med ledning av tabellen å sid. 598—599, som utgör en sammanfattning av de lämnade uppgifterna från arbetsgivare inom industri och hantverk, har dessutom utarbetats följande översikt över arbetstillgången inom vissa större näringsgrupper:

	Arbetare (i %) anställda hos arbetsgivare, vilka angivit arbetstillgången såsom: A. mer än medelgod, B. medelgod, C. mindre än medelgod								
	2:dra kvart. 1925			1:a kvart. 1925			2:dra kvart. 1924		
	A.	B.	C.	A.	B.	C.	A.	B.	C.
Malmbrytning och metallindustri .	39	31	30	32	29	39	24	29	47
Jord- och stenindustri	43	39	18	35	40	25	38	38	24
Trävaruindustri	47	35	18	24	34	42	57	35	8
Pappers- och grafisk industri . . .	60	34	6	53	38	9	59	35	6
Livsmedelsindustri	29	47	24	31	47	22	38	49	13
Textil- och beklädnadsindustri . . .	16	31	53	20	22	58	38	31	31
Läder-, hår- och gummivaruindustri	51	15	34	40	21	39	47	23	30
Kemisk-teknisk industri	23	75	2	19	77	4	26	70	4

Ovanstående tabeller, sammanställda med det i denna tidskrift tidigare publicerade materialet från de offentliga arbetsförmedlingsanstalterna rörande läget å arbetsmarknaden under april, maj och juni månader, giva vid handen, att näringslivet i sin helhet under andra kvartalet 1925 visat en för årstiden sedvanlig förbättring av arbetstillgången sedan föregående kvartal. Siffrornas förskjutning i gynnsam riktning är även i viss mån att tillskriva den under kvartalet praktiskt taget orubbade arbetsfreden, vilken tillät ett utnyttjande till fullo av arbetstillgångens förbättring. Den mera anmärkningsvärda förändringen i gynnsam riktning under kvartalet berörde gruvorna och en del mekaniska verkstäder, under det att textil- och läderindustrierna rapporterade försämring. Trä-, trämasse- och pappersindustrierna intogo alltjämt en relativt god ställning ur arbetstillgångens synpunkt. Siffermässigt sett var läget jämfört med samma kvartal föregående år i stort sett oförändrat, men de deskriptiva omdömena häntydde på en ganska stor ovisshet rörande konjunkturutvecklingen. Någon förmåga att under den närmaste tiden i nämnvärd utsträckning absorbera ytterligare arbetskraft synes industrien icke kunna uppvisa.

Gruppen *malmbrytning och metallindustri*, som haft svårast att övervinna depressionen, uppvisade under kvartalet en fortsatt ökad arbetstillgång,

vilken i första hand berörde gruvfälten och verkstäderna. Den stegrade malmexporten medförde sålunda ökning av antalet arbetsdagar per vecka vid de större malmgruvorna; järn- och ståltillverkningen kunde visserligen rapportera lokala förbättringar, men erbjöd i det stora hela endast ringa arbetstillgång. De mekaniska verkstäderna uppvisade en ganska gynnsam förändring av arbetstillgången gentemot motsvarande tid föregående år, och cirka 20 % av de av rapporteringen berörda arbetarna voro anställda vid företag, som meddelade förbättring även i jämförelse med föregående kvartal. Skeppsvarven hade med några undantag relativt gynnsamma arbetsmöjligheter; brist rådde på kunniga grovplåtslagare. Ställningen inom den elektriska industrien visade sig vara ganska god, och brist å yrkesarbetare rapporterades från en av de största arbetsgivarna inom branschen.

Jord- och stenindustriens bästa arbetstid inträffar mestadels under årets andra kvartal, och från dess olika branscher rapporterades även innevarande år övervägande gynnsam arbetstillgång. Torvmossarna och tegelbruken komma härvid i första hand i betraktande, men omdömet gäller även övriga undergrupper, dock ej de skånska kolgruvorna. Stenindustrien, vilken som bekant i väsentlig mån förlamades av världskriget, uppvisar nu sedan åtskillig tid tillbaka goda konjunkturer; på en del platser förefunnos till och med svårigheter att erhålla tillräcklig arbetskraft. Från vissa glasbruk rapporterades kännbar utländsk konkurrens på marknaden.

Situationen inom *trävaruindustrien* var under kvartalet fullt tillfredsställande. Timmerfångsten under vintern översteg de tidigare gjorda kalkylerna, vilka utgingo från reducering till följd av den snöfattiga vintern. Sågverken kunde därför i det stora hela hållas i full gång under kvartalet, och läget företedde tendens till förbättring gentemot fjolåret; försäljningarna visade sålunda ökning, även om priserna icke sades vara tillfredsställande. Snickerifabrikerna karakteriserade läget såsom i stort sett oförändrat.

Pappers- och grafisk industri uppvisade den avgjort bästa arbetstillgången: endast 6 % av hithörande arbetargrupper voro anställda vid företag med mindre än medelgod arbetstillgång. Såväl trämassefabriker som pappersbruk kunde under kvartalet rapportera stigande arbetstillgång. De grafiska industrierna hade praktiskt taget full sysselsättning. Det till kvartalsskiftet utgående avtalet vid civiltryckerierna medförde viss återhållsamhet i utbudet av arbetskraft, varför en del firmor rapporterade brist å dylik.

Inom *livsmedelsindustrien*, som arbetar med tryggade avsättningsmöjligheter inom landet, undergår sällan arbetstillgången några större förändringar utöver de rena säsongsvängningarna. Sålunda inskränka alltid sockerfabrikerna sin verksamhet, sedan raffinaderierna på vårsidan mestadels slutbehandlat råsockret; detta blev fallet även innevarande år. Bagerierna visade i en del fall förbättrad arbetstillgång; de större företagarna klagade över svår konkurrens från de s. k. hembagerierna, vilka falla utanför bagerilagen. Inom kvarnindustrien syntes rivaliteten mellan olika kvarnsammanslutningar verka i viss mån hämmande. För bryggerinäringens vid-

	Näringsgrenar	Hela antalet		Tillgång å arbete									
				Mycket god		God		Medelgod		Mindre god		Dålig	
		Ag.	Arb.	Ag.	Arb.	Ag.	Arb.	Ag.	Arb.	Ag.	Arb.	Ag.	Arb.
	Malmbrytning o. metallind.												
1	Malmgruvor	39	7 169	—	—	8	2 386	9	2 136	10	1 799	12	848
2	Malmförädlingsverk	67	22 164	2	3 907	9	2 019	14	5 621	17	6 904	25	3 713
3	Järn- och stålmanufaktur	71	7 924	1	25	21	3 044	24	2 702	20	1 961	5	192
4	Mekaniska verkstäder	226	29 053	9	3 441	59	10 470	74	7 373	55	6 145	29	1 624
5	Skeppsvarv	18	7 010	—	—	5	3 316	7	3 284	3	246	3	164
6	Elektromekanisk industri	21	6 528	—	—	9	2 154	8	4 208	4	166	—	—
7	Annan metallindustri	50	3 580	3	516	10	834	13	912	12	572	12	746
	Jord- och stenindustri												
8	Kolgruvor	6	1 722	—	—	—	—	2	211	2	573	2	938
9	Torvindustri	23	1 101	2	105	9	638	8	253	3	100	1	5
10	Stenbrott och stenhuggerier	50	9 589	3	166	22	4 506	19	4 615	3	178	3	124
11	Kakel-, porslins- o. lerkärlsind.	15	2 726	—	—	2	400	6	780	3	1 499	4	47
12	Tegelbruk	85	4 797	7	1 102	34	1 854	31	1 406	12	392	1	43
13	Glasbruk	21	2 628	—	—	12	1 859	3	310	4	415	2	44
14	Cementfabriker, kalkbruk m. m.	33	3 818	1	20	11	786	14	2 531	3	423	4	58
	Trävaruindustri												
15	Sågverk	179	23 018	6	1 290	58	10 544	75	8 400	24	2 218	16	566
16	Snickeri- och möbelfabriker	129	6 319	3	77	34	1 808	37	1 939	41	1 978	14	517
17	Annan trävarufabrikation	13	461	—	—	4	256	3	108	3	52	3	45
	Pappers- o. grafisk industri												
18	Trämassefabriker	65	13 895	3	1 625	35	7 488	24	4 083	2	414	1	285
19	Pappersbruk	30	8 656	3	2 061	15	3 368	10	2 844	—	—	2	383
20	Bokbinderier o. annan pappersind.	37	2 295	1	39	16	1 386	13	588	7	282	—	—
21	Boktryckerier o. grafiska anst.	83	4 680	4	220	30	1 642	43	2 512	5	272	1	34
	Livsmedelsindustri												
22	Kvarnindustri	19	1 157	—	—	5	452	6	295	7	375	1	15
23	Bagerier	39	2 134	—	—	14	615	14	1 210	9	237	2	7
24	Sockerindustri	23	2 502	1	150	5	595	11	757	5	926	1	74
25	Choklad- och konfektfabriker	25	2 424	1	9	4	334	10	804	9	1 173	1	104
26	Bryggerier och brännerier	54	3 578	1	32	22	1 126	30	2 317	1	103	—	—
27	Tobaksfabriker	10	2 816	1	164	3	413	4	1 521	2	718	—	—
28	Annan livsmedelsindustri	39	1 711	3	168	14	638	15	783	4	63	3	5
	Textil- o. beklädnadsindustri												
29	Bomullsindustri	42	12 753	1	122	5	1 018	12	3 768	13	4 424	11	3 421
30	Jute- och linneindustri	10	3 082	—	—	—	—	2	505	6	1 477	2	1 100
31	Ylleindustri	42	6 665	—	—	4	410	9	1 401	15	3 507	14	1 347
32	Trikåfabriker	20	3 043	—	—	2	374	6	792	9	1 799	3	78
33	Skrädderi- och sömnadsyrket	55	6 650	4	502	21	2 429	20	2 999	9	663	1	57
34	Annan hithörande industri	56	3 692	4	118	12	698	22	1 557	13	1 126	5	192
	Läder-, hår- o. gummivaruind.												
35	Garverier och läderfabriker	22	1 495	—	—	8	565	5	260	5	612	4	5
36	Skofabriker	42	5 600	2	244	13	1 448	13	1 353	9	1 166	5	1 38
37	Gummivarufabriker	5	3 182	1	669	3	2 498	—	—	1	15	—	—
38	Annan hithörande industri	31	1 267	1	64	6	368	7	192	13	505	4	138
	Kemisk-teknisk industri												
39	Ljus-, tvål-, olje- o. färgfabriker	23	1 201	—	—	10	544	10	597	5	60	—	—
40	Konstgödningsfabriker	8	1 042	1	104	4	654	3	284	—	—	—	—
41	Tändsticksfabriker	8	4 931	—	—	—	—	8	4 931	—	—	—	—
42	Annan kemisk-teknisk industri	26	2 730	1	211	9	806	13	1 552	3	161	—	—
43	**Byggnadsverksamhet**	60	2 859	3	131	25	1 459	17	707	13	499	2	6
44	**Kraft-, belysnings- o. vattenverk**	39	5 800	1	251	18	1 824	15	3 020	3	656	2	49
45	**Handel och varulager**	31	1 692	—	—	11	431	14	1 058	6	203	—	—
46	**Land- och sjötransport**	23	6 183	—	—	4	1 141	13	2 275	4	2 273	2	49
47	*Summa* 2:dra kv. 1925	**2 013**	**259 302**	**74**	**17 533**	**625**	**81 598**	**716**	**91 754**	**395**	**49 330**	**203**	**19 087**
48	» 1:sta » »	2 049	246 885	44	12 375	514	64 331	690	84 041	504	61 178	297	24 96
49	» 4:de » 1924	2 097	257 963	74	10 732	632	78 955	697	88 539	456	54 456	238	25 281
50	» 3:dje » »	2 115	267 191	98	10 748	737	91 546	732	86 409	367	55 812	181	22 676
51	» 2:dra » »	2 111	262 367	80	9 608	800	94 898	730	89 593	358	52 703	143	15 565

Arbetstillgången i jämförelse med näst föregående kvartal						Arbetstillgången i jämförelse med samma kvartal föregående år						Tillgång å arbetskraft						
Bättre		Oförändrad		Sämre		Bättre		Oförändrad		Sämre		Brist		Normal tillgång		Överflöd		
Ag.	Arb.	Ag.	Arb.	Ag.	Arb.	Ag.	Arb.	Ag.	Arb.	Ag.	Arb.	Ag.	Arb.	Ag.	Arb.	Ag.	Arb.	
7	3 166	30	3 997	2	6	8	3 151	29	3 809	2	209	1	30	11	978	27	6 161	1
10	1 938	35	15 199	22	5 027	15	8 305	23	5 268	29	8 591	—	—	23	8 095	44	14 069	2
18	2 198	40	4 740	13	986	15	1 695	37	4 258	19	1 971	—	—	43	3 425	28	4 499	3
41	5 984	151	20 183	34	2 886	70	16 559	112	8 906	44	3 588	6	985	157	16 897	63	11 171	4
2	1 447	11	5 079	5	484	5	2 478	10	4 324	3	208	1	621	11	5 451	6	938	5
5	1 816	13	4 421	3	291	10	3 743	7	2 276	4	509	2	2 394	9	2 987	10	1 147	6
9	571	37	2 763	4	246	11	1 107	30	2 111	9	362	1	13	32	2 066	17	1 501	7
—	—	4	784	2	938	1	37	—	—	5	1 685	—	—	1	300	5	1 422	8
14	716	7	287	2	98	12	673	7	323	4	105	—	—	12	540	11	561	9
12	1 122	33	8 063	5	404	16	3 957	24	4 746	10	886	2	390	37	8 179	11	1 020	10
2	400	10	2 213	3	113	1	181	8	2 387	6	158	—	—	9	1 691	6	1 035	11
45	2 213	32	2 221	8	363	6	346	66	3 878	13	573	—	—	48	2 061	37	2 736	12
4	683	14	1 450	3	495	7	1 300	10	969	4	359	1	140	12	1 240	8	1 248	13
12	913	17	2 427	4	478	8	593	17	2 517	8	708	—	—	15	937	18	2 881	14
71	13 443	83	8 527	25	1 048	17	3 776	122	16 071	40	3 171	—	—	104	13 025	75	9 993	15
23	711	79	4 513	27	1 095	11	985	74	3 698	44	1 636	—	—	94	4 133	35	2 186	16
2	114	6	229	5	118	1	31	8	365	4	65	—	—	9	359	4	102	17
13	2 394	49	11 236	3	265	9	3 076	51	10 237	5	582	—	—	44	9 147	21	4 748	18
4	1 344	24	6 416	2	896	5	788	23	6 972	2	896	—	—	18	4 434	12	4 222	19
4	100	24	1 828	9	367	5	276	25	1 667	7	352	1	35	30	2 086	6	174	20
15	696	59	3 090	9	894	14	867	65	3 663	4	150	6	351	57	3 555	20	774	21
—	—	12	879	7	258	1	146	10	441	8	550	—	—	11	379	8	758	22
9	786	24	1 182	6	166	3	237	25	1 622	11	275	—	—	32	1 876	7	258	23
4	377	12	1 072	7	1 053	1	150	17	1 665	5	687	—	—	13	1 371	10	1 131	24
6	460	17	1 635	2	329	1	24	16	1 401	8	999	1	251	13	1 389	11	784	25
20	897	32	2 647	2	34	4	399	48	3 099	2	80	—	—	41	2 271	13	1 307	26
2	302	8	2 514	—	—	2	302	7	2 347	1	167	—	—	8	2 098	2	718	27
5	257	29	1 322	5	132	7	575	24	892	8	244	—	—	27	1 173	12	538	28
2	46	27	9 165	13	3 542	4	1 469	20	4 665	18	6 619	—	—	29	9 850	13	2 903	29
—	—	3	575	7	2 507	—	—	3	575	7	2 507	—	—	3	649	7	2 433	30
3	517	18	2 350	21	3 798	2	212	13	1 540	27	4 913	—	—	30	4 987	12	1 678	31
1	137	12	2 226	7	680	3	222	8	590	9	2 231	1	21	12	2 765	7	257	32
23	2 163	28	3 959	4	528	11	992	34	4 807	10	851	—	—	46	5 962	9	688	33
9	541	32	2 376	15	775	8	915	33	1 620	15	1 157	1	24	42	2 826	13	842	34
1	32	16	1 245	5	218	2	78	12	761	8	656	—	—	14	810	8	685	35
6	690	31	4 075	5	835	6	517	24	3 570	12	1 513	1	137	34	4 461	7	1 002	36
1	669	4	2 513	—	—	1	450	3	2 717	1	15	—	—	4	2 732	1	450	37
6	245	14	420	11	602	4	127	12	348	15	792	—	—	17	640	14	627	38
1	22	22	1 179	—	—	5	162	15	978	3	61	—	—	14	768	9	433	39
1	170	6	768	1	104	2	378	5	560	1	104	—	—	6	768	2	274	40
—	—	8	4 931	—	—	—	—	8	4 931	—	—	—	—	1	1 368	7	3 563	41
5	511	19	2 157	2	62	2	188	23	2 495	1	47	—	—	14	1 632	12	1 098	42
32	1 436	20	1 157	8	266	11	469	27	1 418	22	972	5	310	45	2 152	10	397	43
12	1 615	21	3 531	6	654	1	283	29	3 300	9	2 217	—	—	13	1 072	26	4 728	44
8	220	15	909	8	563	2	36	22	1 028	7	628	—	—	16	761	15	931	45
9	1 975	6	3 389	8	819	1	350	5	1 812	17	4 021	—	—	14	3 236	9	2 947	46
479	**56 037**	**1 194**	**167 842**	**340**	**35 423**	**331**	**62 605**	**1 191**	**137 627**	**491**	**59 070**	**30**	**5 702**	**1 275**	**149 582**	**708**	**104 018**	47
327	33 721	1 141	149 459	681	63 705	317	53 516	1 136	131 683	596	61 686	28	4 704	1 198	140 148	823	102 033	48
271	34 860	1 204	159 237	622	63 866	345	56 900	1 259	134 934	493	66 129	34	8 692	1 343	152 299	720	96 972	49
347	35 568	1 367	171 665	401	59 958	442	64 524	1 263	137 117	410	65 550	66	7 054	1 502	169 333	547	90 804	50
583	65 104	1 226	152 318	302	44 945	488	78 441	1 256	136 663	367	47 263	53	7 260	1 459	160 476	599	94 631	51

kommande inverkade den tidiga våren och varma väderleken fördelaktigt på omsättningen av malt- och läskedrycker. Prissänkning på tobaksvaror medförde i viss mån stegrad arbetstillgång vid tobaksfabrikerna.

Textilindustrien utvisade den ofördelaktigaste ställningen inom det industriella näringslivet med vikande konjunkturer till följd av stegrad utländsk konkurrens. Sämst syntes läget vara inom jutebranschen, men även bomulls-, ylle- och trikåfabrikerna rapporterade försämringar i jämförelse med såväl föregående kvartal som motsvarande kvartal i fjol. Skrädderi- och sömnadsyrket hade däremot stigande arbetstillgång.

Inom *läder-, hår- och gummivaruindustrien* var läget i stort sett endast tillfredsställande för gummivarufabrikerna, under det att läder- och skofabrikernas rapporter utvisade viss tvekan i omdömet rörande läget och dess utveckling. Pälsvarufabrikerna klagade över dålig försäljningssäsong och därmed inskränkt arbetstillgång, synbarligen efterverkningar av den blida vintern.

Beträffande den *kemisk-tekniska industrien* gingo de rapporterade förändringarna nästan uteslutande i gynnsam riktning, varigenom arbetstillgången inom praktiskt taget hela denna industrigrupp numera är medelgod och däröver. Vid tändsticksfabrikerna märktes viss inskränkning av arbetstiden per vecka.

Byggnadsverksamheten utvidgades under vårkvartalet åter, men syntes mestadels omfatta reparationer och färdigställande av tidigare påbörjade nybyggen. Däremot förmärktes viss återhållsamhet i fråga om igångsättande av nya byggnadsföretag.

Affärslivet i allmänhet företedde under kvartalet icke några större förändringar. Utrikeshandelns ökning och den stegrade malmexporten satte emellertid i viss mån en optimistisk prägel på affärslivet. En hämmande faktor utgjorde sjömanskonflikten under kvartalets första månader, men med juni månads ingång visade omsättningen å arbetskraft en anmärkningsvärt kraftig stegring. Stuverifirmorna ansågo dock i flera fall ställningen försämrad gentemot fjolåret.

Jordbruket kunde i år börja vårbruket avsevärt tidigare än annars till följd av den gynnsamma väderleken. Omflyttningen av den fasta arbetskraften till den 24 april skedde i normal utsträckning. Sockerbetsodlingen, vilken i fjol hade vissa svårigheter att kunna fylla sitt behov av arbetskraft, synes i år med relativt stor lätthet ha kunnat uppbringa den erforderliga arbetsstyrkan. Mjölkningskunniga kreatursskötare, yngre drängar och kvinnliga tjänare voro som vanligt svåra att uppbringa, medan tillgången å arbetskraft i övrigt ungefär motsvarade efterfrågan.

Fylleriförseelserna under andra kvartalet 1925.

Antal fylleriförseelser. Enligt en inom kontrollstyrelsen verkställd preliminär sammanräkning, vars resultat delgivits socialstyrelsen, utgjorde antalet fylleriförseelser, för vilka personer blivit sakfällda under andra kvartalet 1925, tillhopa 7 635, varav 7 474 begåtts av män och 161 av kvinnor.

Antalet fylleriförseelser per kvartal dels under år 1913, såsom representerande förhållandena före världskriget och det individuella kontrollsystemets mera allmänna tillämpning, dels för tiden fr. o. m. år 1918 t. o. m. år 1922 och dels fr. o. m. år 1923, har utgjort som följer:

	Medeltal per kvartal								År 1925	
	1913	1918	1919	1920	1921	1922	1923	1924	1 kv.	2 kv.
Antal förseelser[1]	14 727	4 714	8 798	11 448	7 525	7 053	7 502	8 059	7 802[2]	7 635[3]
Per 100 000 inv. . .	262	81	151	195	127	118	125	134	129	126

Siffrorna för 1913 och 1923—25 äro direkt jämförbara, varemot vid en jämförelse mellan fylleritalen fr. o. m. 1923 och kvartalssiffrorna för åren 1918—1922 hänsyn bör tagas till att sistnämnda siffror äro baserade på ett större material såsom inneslutande jämväl vissa förseelser, för vilka personer anhållits, men icke sakfällts, merendels av det skäl, att de ej kunnat med stämning anträffas och inställas inför rätta. Enligt gjorda undersökningar uppgingo dessa fyllerifall till i genomsnitt c:a 9 procent av samtliga. Med stöd härav kan hela antalet under 1925 års andra kvartal begångna förseelser uppskattas till i runt tal 8 400, eller, med tillägg av senare inkommande rapporter, till antagligen inemot 8 600. Under januari—mars var totalantalet förseelser ungefärligen detsamma. Den stegring av fyllerifrekvensen, som vanligen brukar inträffa under vårkvartalet, synes sålunda denna gång ha uteblivit. I stället utvisa månadstalen, som återges här nedan för åren 1924 och 1925, snarast någon minskning av antalet förseelser under redogörelsemånaderna:

	jan.	febr.	mars	april	maj	juni	juli	aug.	sept.	okt.	nov.	dec.
År 1924 . .	2 084	2 063	2 238	2 674	2 772	2 678	2 509	2 760	3 620	3 130	2 934	2 775
År 1925 . .	2 653	2 426	2 723	2 594	2 530	2 511	.	.	.	.	.	.

Ihågkommas bör dock, att det är fylleritalet för maj månad, som mest torde komma att påverkas av senare inkommande uppgifter.

---

[1] Avser åren 1913 och 1923—1925 blott antalet för fylleri sakfällda, under det att i siffrorna för 1918—1922 ingå samtliga anhållna (eller utan anhållande sakfällda) personer.

[2] De tidigare meddelade siffrorna för första kvartalet 1925 ha här liksom på övriga ställen i redogörelsen ökats med 212 senare rapporterade förseelser.

[3] Preliminär siffra.

Hur fylleriförseelserna under redovisningskvartalet fördelade sig på vissa ortsgrupper och olika delar av landet åskådliggöres av följande tablå, varvid för Stockholm meddelas tvenne sifferserier, nämligen a) antalet sakfällda enligt den officiella statistiken och b) antalet för fylleri anhållna enligt Statistisk månadsskrift, utgiven av Stockholms stads statistiska kontor:

Antal fylleriförseelser under 2 kv. 1925	Stockholms stad		Östra Sverige	Småland och öarna	Södra Sverige	Västra Sverige	Norra Sverige	Hela riket		
	a	b						2 kv. 1925	1 kv. 1925	2 kv. 1924
i städer med mer än 10 000 inv.	1 668	1 886	441	172	849	2 075	558	**5 763**	5 673	6 272
i övriga städer .	—	—	161	154	63	381	183	**942**	1 054	1 094
å landsbygden . .	—	—	142	107	167	201	313	**930**	1 075	758
tillhopa	**1 668**	1 886	**744**	**433**	**1 079**	**2 657**	**1 054**	**7 635**	**7 802**	**8 124**
1 kvart. 1925 . .	1 850	1 726	792	442	1 075	2 640	1 003	**7 802**	—	—
2 kvart. 1924 . .	1 987	2 227	767	388	972	2 979	1 031	**8 124**	—	—

Jämfört med närmast föregående kvartal förete de större städerna i genomsnitt någon ökning av fyllerifrekvensen, medan nedgång i antalet begångna förseelser kan konstateras för de mindre städerna och landsbygden.

Fylleriförseelsernas fördelning efter de sakfälldas kön och ålder. Av samtliga fylleriförseelser, för vilka personer sakfällts under 1925 års andra kvartal, begingos, som ovan nämnts, 161 eller 2·1 % av kvinnor, varav, såsom efterföljande huvudtabell utvisar, 89 i Stockholm, 45 i Göteborg, 7 i Malmö, 18 i övriga städer och 2 på landsbygden. — Huvudtabellen ger även möjlighet att fastställa, i vilken omfattning fylleriförseelserna begåtts av yngre och av äldre personer, varvid åldersgränsen dragits vid 25 år. Av hela antalet förseelser, för vilka uppgifter härom meddelats, hade 1 426 eller 18·7 % begåtts av män och kvinnor i ungdomsåldrarna, medan 6 200 eller 81·3 % kommit på äldre personer. Närmast föregående kvartal voro motsvarande siffror resp. 20·7 och 79·3 %. Under 1—4 kvartalet 1924 utgjorde de yngre fylleristerna resp. 20·6, 19·4, 20·3 och 22·1 % av samtliga, och för år 1923 erhålles talserien 19·2, 18·5, 18·7 och 21·4 %. Det vill sålunda synas, som om ungdomsfylleriet skulle nå sin relativt största utbredning under höst- och vintermånaderna.

Fylleriförseelsernas fördelning efter de sakfälldas inköpsrätt till spritdrycker. På grundval av systembolagens uppgifter ha i huvudtabellen förseelserna vidare uppdelats med hänsyn till om de sakfällda innehaft motbok (med full eller begränsad inköpsrätt) eller varit avstängda från laglig spritdryckstilldelning.

Såsom framgår av tabellen, föllo ej mindre än 6 178 fyllerifall eller 80·9 % på sistnämnda kategori. Av övriga förseelser hade 1 191 eller över fyra femtedelar begåtts av personer med endast begränsad inköpsrätt till alkoholvaror. Bland de kvinnliga fylleristerna saknade samtliga motbok. Dessa siffror giva en antydan om omfattningen av den olagliga rusdryckshandelns och särskilt spritsmugglingens inverkan på nykterhetstillståndet.

Orter	Antal fylleriförseelser, för vilka personer sakfällts under				Förseelser, begångna av *män*						Förseelser av *kvinnor*				
					med motbok		*utan* motbok	Summa	Därav		*med* motbok	*utan* motbok	Summa	Därav	
	apr.	maj	juni	hela kvartalet	full inköpsrätt	begr. inköpsrätt			25 år eller däröver	under 25 år				25 år eller däröver	under 25 år
Stockholms stad	614	520	534	**1 668**	78	260	1 241	**1 579**	1 398	181	—	89	**89**	80	9
Östra Sverige															
Södertälje . .	14	10	15	**39**	1	7	31	**39**	29	10	—	—	—	—	—
Uppsala . . .	37	19	36	**92**	2	13	77	**92**	79	13	—	—	—	—	—
Västerås . . .	29	14	13	**56**	—	5	50	**55**	39	15	—	1	1	1	—
Nyköping . .	12	11	8	**31**	—	7	24	**31**	23	8	—	—	—	—	—
Eskilstuna . .	22	24	32	**78**	1	13	63	**77**	67	10	—	1	1	1	—
Linköping . .	25	25	15	**65**	2	6	53	**61**	56	5	—	4	4	4	—
Norrköping . .	22	20	38	**80**	—	8	72	**80**	60	20	—	—	—	—	—
Övriga städer .	54	44	63	**161**	7	40	113	**160**	131	29	—	1	1	1	—
Landsbygden .	33	52	57	**142**	6	22	113	**141**	96	43	—	1	1	—	1
Småland och öarna															
Jönköping . .	31	31	18	**80**	1	10	69	**80**	66	14	—	—	—	—	—
Kalmar . . .	17	20	38	**75**	3	14	58	**75**	60	15	—	—	—	—	—
Västervik . .	6	2	9	**17**	—	2	15	**17**	11	6	—	—	—	—	—
Övriga städer .	70	46	38	**154**	2	25	127	**154**	120	34	—	—	—	—	—
Landsbygden .	31	39	37	**107**	1	24	82	**107**	68	36	—	—	—	—	—
Södra Sverige															
Karlskrona . .	31	12	12	**55**	7	2	46	**55**	41	14	—	—	—	—	—
Kristianstad .	22	28	24	**74**	8	18	48	**74**	63	11	—	—	—	—	—
Malmö	121	105	120	**346**	16	45	278	**339**	303	36	—	7	**7**	7	—
Lund	22	27	22	**71**	6	15	50	**71**	55	16	—	—	—	—	—
Landskrona .	22	20	17	**59**	3	13	43	**59**	48	11	—	—	—	—	—
Hälsingborg .	45	78	68	**191**	7	27	155	**189**	157	32	—	2	**2**	2	—
Ystad	12	9	5	**26**	2	2	22	**26**	20	6	—	—	—	—	—
Trälleborg . .	6	4	17	**27**	1	2	24	**27**	17	10	—	—	—	—	—
Övriga städer .	29	12	22	**63**	7	12	44	**63**	44	19	—	—	—	—	—
Landsbygden .	65	61	41	**167**	19	22	126	**167**	101	65	—	—	—	—	—
Västra Sverige															
Halmstad . . .	19	14	11	**44**	1	10	33	**44**	35	9	—	—	—	—	—
Göteborg . . .	516	568	484	**1 568**	51	307	1 165	**1 523**	1 295	228	—	45	**45**	38	7
Mölndal . . .	18	6	11	**35**	4	9	22	**35**	27	8	—	—	—	—	—
Uddevalla . .	14	3	19	**36**	—	5	31	**36**	24	12	—	—	—	—	—
Trollhättan . .	14	13	14	**41**	—	4	37	**41**	32	9	—	—	—	—	—
Borås	17	32	25	**74**	1	16	57	**74**	60	14	—	—	—	—	—
Skövde . . .	9	8	—	**17**	3	2	12	**17**	13	4	—	—	—	—	—
Karlstad . . .	14	27	33	**74**	5	9	60	**74**	64	10	—	—	—	—	—
Kristinehamn .	4	14	14	**32**	—	3	29	**32**	22	10	—	—	—	—	—
Örebro	56	57	41	**154**	1	13	140	**154**	129	25	—	—	—	—	—
Övriga städer .	98	140	143	**381**	14	62	304	**380**	302	78	—	1	1	1	—
Landsbygden .	61	87	53	**201**	3	30	167	**200**	117	81	—	1	1	1	—
Norra Sverige															
Falun	8	2	11	**21**	—	2	19	**21**	18	3	—	—	—	—	—
Gävle	100	69	49	**218**	1	19	197	**217**	179	38	—	1	1	1	—
Söderhamn . .	14	22	30	**66**	—	4	62	**66**	56	10	—	—	—	—	—
Härnösand . .	17	32	37	**86**	—	5	80	**85**	65	20	—	1	1	—	1
Sundsvall . .	53	41	21	**115**	1	13	97	**111**	88	23	—	4	4	2	2
Östersund . .	14	10	5	**29**	—	1	28	**29**	27	2	—	—	—	—	—
Luleå	5	3	15	**23**	—	6	17	**23**	21	2	—	—	—	—	—
Övriga städer .	64	48	71	**183**	1	23	157	**181**	136	45	—	2	**2**	2	—
Landsbygden .	87	101	125	**313**	—	34	279	**313**	197	116	—	—	—	—	—
Hela städerna	2 317	2 190	2 198	**6 705**	237	1059	5 250	**6 546**	5 480	1 065	—	159	**159**	140	19
riket landsb. .	277	340	313	**930**	29	132	767	**928**	579	341	—	2	**2**	1	1
Summa	2 594	2 530	2 511	**7 635**	266	1191	6 017	**7 474**[1]	6 059	1 406	—	161	**161**	141	20

[1] Därav 9 med okänd ålder.

Jämförelse mellan fylleriförseelserna i Sverige och dess grannländer. Liksom i föregående kvartalsredogörelser må slutligen i jämförelsesyfte en sammanställning göras mellan den svenska fylleristatistiken och motsvarande uppgifter för Norge enligt »Statistiske Meddelelser». I översikten här nedan ha dessutom medtagits motsvarande kvartalssiffror för Finland, vilka fr. o. m. år 1922 finnas tillgängliga i »Social Tidskrift»:

	Medeltal per kvartal							År 1925	
	1918	1919	1920	1921	1922	1923	1924	1 kv.	2 kv.
Sverige	4 714	8 798	11 448	7 525	7 053	7 502	8 059	7 802	7 635
Norge	5 729	9 353	8 635	8 882	11 171	12 255	10 797	10 003	·
Finland	·	·	·	·	10 700	14 103	15 851	15 025	·

Under innevarande års första kvartal nedgick fyllerifrekvensen i Norge med något över 1 000 förseelser, medan för Finlands vidkommande konstateras en minskning med mer än 3 500 fall.

Av intresse är jämväl att sammanställa fylleriförseelserna i de fyra nordiska huvudstäderna, såsom skett i nedanstående tablå:

Antal fylleriförseelser i	År 1913	År 1919	År 1920	År 1921	År 1922	År 1923	År 1924	År 1925 1 kv.	År 1925 2 kv.
Stockholm	17 696	11 115	10 120	6 848	7 397	8 069[1]	8 181[1]	1 726[1]	1 886[1]
Oslo	16 736	16 938	13 624	13 750	18 195	22 504	18 704	4 426	4 020
Köpenhamn[2]	8 855	4 229	5 046	4 278	4 360	5 195	5 851	·	·
Helsingfors	23 266	5 488	12 307	13 550	10 925	15 556	18 863[1]	4 180[1]	4 805[1]

Det framgår härav, att antalet fylleriförseelser, särskilt om hänsyn tages till vederbörande städers folkmängd[3], ställer sig betydligt lägre i Stockholm än i Helsingfors samt i Oslo, där fjolåret dock medförde en betydande nedgång av förseelsernas antal. Då emellertid av gatufylleriet blott en viss, efter ortens praxis växlande del blir föremål för polisingripande och sålunda redovisad i statistiken, kunna dessa siffror knappast göra anspråk på att giva en inbördes fullt jämförbar bild av nykterhetstillståndet i resp. städer, men synas de i allt fall väl ägnade att belysa förändringarna å samma ort under resp. år.

[1] Siffran avser antalet anhållna personer enligt polisstatistiken.
[2] Med Frederiksberg.
[3] Folkmängdssiffrorna äro (inkl. vissa förstäder): Stockholm 438 896, Oslo 257 100, Köpenhamn 715 711 och Helsingfors 201 435 inv.

Sjunde internationella arbetskonferensen i Genève.

(Den 19 maj—10 juni 1925.)

Den internationella arbetskonferensens sjunde sammanträde hölls i Genève under tiden 19 maj—10 juni 1925. Antalet representerade stater uppgick till 46, av vilka 29 sänt fullständiga delegationer, d. v. s. två regeringsombud samt ett ombud från vardera arbetsgivar- och arbetarsidan. Hela antalet regerings-, arbetsgivar- och arbetarombud med suppleanter och experter uppgavs till 323, det högsta antal, som ännu förekommit vid något av arbetskonferensens sammanträden. — Vid förra årets arbetskonferens voro företrädda 40 stater med omkring 300 ombud och experter.

Enligt Kungl. Maj:ts beslut den 30 april deltogo i konferensen från svensk sida: såsom *regeringsombud* ordföranden och chefen för arbetsrådet E. W. Bosæus och byråchefen J. A. E. Molin med socialrådet E. R. Sjöstrand och byråchefen C. H. J. von Schulzenheim såsom experter; såsom *arbetsgivarombud* direktören I. O. Larson med disponenten H. Almström och fabrikören C. G. C. Schröder såsom experter och såsom *arbetarombud* landsorganisationens ordförande A. Thorberg med ledamoten av försäkringsrådet Olof Carlsson, kassören G. Lagergren och redaktören S. Backlund såsom experter.

Enligt beslut av internationella arbetsbyråns styrelse upptog konferensens dagordning följande fyra frågor:

Ersättning för olycksfall i arbete och yrkessjukdomar.

Lika behandling av in- och utländska arbetare i avseende å ersättning för olycksfall i arbete.

Tjugofyra timmars uppehåll i arbetet per vecka i glasbruk med smältvanna.

Nattarbete i bagerier.

Endast den förstnämnda av dessa frågor var ny på dagordningen. De tre övriga hade redan behandlats av arbetskonferensen år 1924 i en s. k. första läsning för att enligt det samtidigt antagna provisoriska tillägget till arbetsordningen bliva föremål för definitivt beslut vid innevarande års sammanträde.

Enligt den provisoriska arbetsordningen borde de till andra läsning föreliggande frågorna upptagas av konferensens (ordinarie) förslagsutskott, som därefter hade att avgiva rapport över dem till konferensen. Det befanns emellertid lämpligt att låta konferensen välja ett specialutskott för var och en av dessa frågor, i vilket utskott dock skulle ingå en ledamot av förslagsutskottet från varje grupp (regerings-, arbetsgivar- och arbetarrepresentanter). Tillika bestämdes, att specialutskotten skulle underställa förslagsutskottet sina utlåtanden för granskning, innan de framlades för konferensen in pleno.

För behandling av frågan om ersättning för olycksfall i arbete och yrkessjukdomar tillsattes två utskott, det ena för olycksfallsfrågan, det andra för yrkessjukdomarna.

En betydelsefull fråga, som ehuru ej uppförd å dagordningen upptogs av konferensen, gällde granskning av en inom arbetsbyrån utarbetad rapport rörande socialförsäkringens allmänna problem, och överlämnades denna granskning åt ett särskilt utskott.

Därjämte hade konferensen att taga ställning till ett förslag från arbetsbyråns styrelse rörande ändringar i och tillägg till arbetsordningen, innefattande bl. a. frågan om antagande av konventionsförslag i två läsningar, och blev detta förslag inom förslagsutskottet hänvisat till en subkommitté å 9 personer.

Ännu en viktig angelägenhet ålåg konferensen, nämligen det vart tredje år återkommande valet av ny styrelse för arbetsbyrån, vilket nu skulle förrättas för tredje gången sedan byråns tillkomst. Slutligen hade till arbetsbyrån ingivits en del resolutionsförslag att tagas under övervägande av konferensen på sätt i arbetsordningen föreskrives.

De frågor, som hänskötos till utskottsberedning, behandlas i det följande var för sig. Därefter lämnas en redogörelse för de övriga frågor, som dryftades vid konferensen.

I. Till andra läsning föreliggande förslag.

I enlighet med det vid 1924 års konferenssammanträde antagna provisoriska tillägget till arbetsordningen hade arbetsbyrån med skrivelse den 4 augusti 1924 delgivit resp. regeringar de vid första läsningen å nämnda sammanträde antagna tre konventionsförslagen jämte det till ett av dessa hörande förslaget till rekommendation. I skrivelsen underrättades regeringarna om att det stod dem öppet att senast fyra månader före öppnandet av arbetskonferensens sjunde sammanträde förebringa sådana ändringsförslag, som ansåges nödvändiga för att underlätta ratifikation från deras sida. Den stadgade fristen utlöpte den 19 januari, och de svar, som dessförinnan inkommit, sammanfördes av arbetsbyrån i ett särskilt häfte för varje fråga, vilket i god tid före konferensen utsändes till regeringarna.

1. Lika behandling av in- och utländska arbetare i avseende å ersättning för olycksfall i arbete.

Specialutskottet för behandlingen av denna fråga räknade 24 medlemmar med det italienska regeringsombudet de Michelis såsom ordförande och det spanska regeringsombudet Gascon y Marin såsom rapportör, vilka bägge beklätt samma funktioner i det utskott, som vid 1924 års konferens behandlade denna fråga.

I enlighet med direktiv lämnade av förslagsutskottet begränsade utskottet

sig till en granskning av sådana ändringsförslag, som inkommit inom den föreskrivna tiden. Dock ägnades även uppmärksamhet åt andra inkomna förslag.

På basis av specialutskottets yttrande avgav därefter förslagsutskottet till konferensen en rapport, vars innehåll sammanfattas här nedan.

Det enda mera genomgripande ändringsförslaget hade ingivits av den norska regeringen, som yrkat, att den lika behandlingen av utländska arbetare och deras rättsinnehavare endast skulle gälla under det villkoret, att vederbörande hade hemvist i det land, där olyckan inträffat. Härtill anmärkte utskottet, att sagda spörsmål varit föremål för långvarig diskussion inom vederbörande utskott vid förra årets konferens och att så gott som alla ledamöterna då varit eniga om att lika behandling skulle gälla utan något villkor i avseende å hemvist. Denna ståndpunkt, som betecknade ett bestämt framsteg, delades av utskottet. Ett annat av norska regeringen framställt förslag, som syftade till att genom särskilda överenskommelser reglera utbetalningen av ersättning åt skadade, som lämnade landet, och åt rättsinnehavare, som uppehöllo sig i annat land, fullföljdes icke inom utskottet.

Ett av den tyska regeringen framfört tilläggsförslag åsyftade att tydliggöra, att likställighetsbestämmelsen endast skulle äga tillämpning å olycksfall, som inträffade efter konventionens ratifikation. Utskottet ansåg ett sådant tillägg onödigt, enär tvivel icke kunde råda därom, att bestämmelsen i föreliggande avfattning saknade retroaktiv verkan. Detta hindrade givetvis dock icke, att en stat kunde genom särskild lagstiftning eller avtal med andra länder giva konventionsbestämmelserna tillbakaverkande kraft. Hur som helst vore sakens omnämnande i konferensprotokollet ägnat att undanröja all ovisshet, som kunde uppstå rörande denna punkt.

Den indiska regeringen hade yrkat, att stadgandet i sista stycket av § 1 i konventionsförslaget om träffandet av särskilda anordningar mellan staterna i fråga om utbetalningar, som en medlem kan ha att göra utom sitt territorium, skulle utgå. Förslaget motiverades därmed, att någon säkerhet icke funnes för att överenskommelse kunde träffas om sådana anordningar. Alternativt yrkades, att bestämmelsen skulle uppmjukas genom tillägget »om så befinnes nödvändigt». Utskottet ansåg, att det senare alternativet kunde förtjäna beaktande, om en av den engelska regeringen föreslagen skärpning av stadgandets ordalydelse vunne bifall. Frågan ansågs emellertid vara av beskaffenhet att böra läggas i händerna på konferensens redaktionsutskott. Samma förfaringssätt föreslogs i fråga om en del inom förslagsutskottet framställda yrkanden av rent formell beskaffenhet.

Beträffande rekommendationsförslaget fann icke utskottet anledning framställa några erinringar.

Vid plenarbehandling den 2 juni blev förslagsutskottets utlåtande utan egentlig debatt enhälligt antaget med 110 röster, och remitterades därefter texterna till redaktionsutskottet. Detta anslöt sig till den av engelska regeringen föreslagna ordalydelsen av sista stycket i § 1 av konventionsförslaget och upptog i samband härmed det alternativa indiska yrkandet på tillägg

av orden »om så befinnes nödvändigt». Jämväl företogos en del ändringar av uteslutande redaktionell art. I den sålunda föreslagna avfattningen blev konventionsförslaget vid slutlig votering den 5 juni enhälligt bifallet med 125 röster. Den antagna texten har följande lydelse:

Förslag till konvention angående lika behandling av in- och utländska arbetare i avseende å ersättning för olycksfall i arbete.

§ 1.

Varje medlem av internationella arbetsorganisationen, som ratificerar denna konvention, förbinder sig att åt person, som å dess territorium drabbas av olycksfall i arbete och är medborgare i någon annan medlemsstat, som ratificerat konventionen, eller åt sådan persons rättsinnehavare giva samma behandling, som den tillförsäkrar sina egna medborgare.

Nu åsyftade likhet i behandlingen skall tillförsäkras utländska arbetare och deras rättsinnehavare utan villkor i avseende å hemvist. I fråga om de utbetalningar, som en medlem eller dess medborgare i enlighet härmed kunna ha att göra utom medlemmens territorium, skola de anordningar, som vidtagas, där så finnes nödvändigt, regleras genom särskilda överenskommelser mellan vederbörande medlemmar.

§ 2.

Beträffande ersättning för olycksfall, som drabbar en arbetare, vilken på en medlems territorium tillfälligt eller med mellantider sysselsättes för ett företag, som är beläget på annan medlems territorium, kan genom särskilt avtal bestämmas, att sistnämnda medlems lagstiftning skall tillämpas.

§ 3.

Medlemmar, som ratificera denna konvention och vilka icke ha ett system av skadestånd för eller försäkring mot olycksfall i arbete, åtaga sig att åvägabringa lagstiftning i ämnet inom tre år från ratificeringen.

§ 4.

Medlemmar, som ratificera denna konvention, förbinda sig att ömsesidigt lämna varandra bistånd till underlättande av konventionens tillämpning och genomförandet av respektive lagar och reglementen rörande ersättning för olycksfall i arbete ävensom att om varje ändring i nämnda lagar och reglementen underrätta internationella arbetsbyrån, som i sin ordning därom skall upplysa övriga därav intresserade medlemmar.

Samma dag som förestående konventionsförslag bifölls jämväl den därtill hörande rekommendationen med 118 röster. Rekommendationen har följande lydelse:

Rekommendation angående lika behandling av in- och utländska arbetare i avseende å ersättning för olycksfall i arbete.

I.

Med hänsyn till tillämpningen av konventionen angående lika behandling av in- och utländska arbetare i avseende å ersättning för olycksfall i arbete hemställer konferensen, att varje medlem av internationella arbetsorganisationen måtte vidtaga nödiga åtgärder:

a) för att beträffande skadeståndstagare, som icke bo i det land, där skadeståndet utgår, underlätta betalningen av dem tillkommande belopp samt säkerställa iakttagandet av de i lagar och reglementen angivna villkor för nämnda betalning;

b) för att i fall av tvist om utebliven eller upphörd betalning eller minskning av skadeståndsbeloppet åt person, som icke bor i det land, där hans rätt till skadestånd uppkommit, talan måtte kunna anhängiggöras vid vederbörande domstolar i nämnda land, utan att den intresserade parten skall vara nödgad personligen inställa sig;

c) för att förmånen av befrielse från fiskaliska avgifter, av kostnadsfritt erhållande av officiella handlingar och andra fördelar, beviljade genom en medlems lagstiftning åt offren för olycksfall i arbete, måtte utsträckas till att tillgodokomma alla medborgare i medlemsstater, som ratificerat ifrågavarande konvention.

II.

Konferensen hemställer, att i de länder, där det icke finnes ett system av skadestånd eller försäkring mot olycksfall i arbete, regeringarna måtte, till dess ett dylikt system blivit upprättat, för utländska arbetare underlätta tillgodonjutandet av deras nationella lagstiftning angående olycksfall i arbete.

2. Tjugofyra timmars uppehåll i arbetet per vecka i glasbruk med smältvanna.

Specialutskottet för behandling av glasbrukskonventionen räknade 24 medlemmar och hade till ordförande det engelska regeringsombudet Sir Gerald Bellhouse samt till rapportörer det rumäniska arbetsgivarombudet Mircea och det holländska arbetarombudet Serrarens. Sverige representerades i utskottet av herrar Bosæus och Larson. Det enda formulerade ändringsförslag, som förelåg för utskottet, härrörde från engelska regeringen och avsåg att ersätta stadgandet om 24 timmars uppehåll i arbetet på söndagar med ett stadgande om 24 timmars individuell veckovila, beviljad såvitt möjligt på söndagar.

Även från andra regeringars sida hade gjorts en del erinringar, vilka dock enligt förslagsutskottets direktiv icke upptogos till behandling av specialutskottet, antingen på den grund att de icke formulerats till positiva förslag eller därför att de icke inkommit inom föreskriven tid. Sålunda hade tyska regeringen anmärkt, att undantagsbestämmelserna i § 3 mom. 1 vore alltför vaga och borde givas en distinktare formulering ävensom påyrkat en viss övergångstid för konventionens ikraftträdande, detta med hänsyn till de tekniska omgestaltningar, som för närvarande pågå inom glasindustrien. Den tyska regeringens yrkanden preciserades närmare i ett till utskottet ingivet memorial, enligt vilket undantag från söndagsuppehållet borde medgivas, utom för förberedelse-, avslutnings- och reparationsarbeten, jämväl för sådant arbete, som erfordrades för att förhindra glasmassans försämring, förutsatt dock att arbetet anordnats på fyra skift om åtta timmar; i andra fall skulle under samma förutsättning arbetsuppehållet på söndagar kunna begränsas till åtta timmar. Införandet av fyra skift om åtta timmar hade också förordats av den österrikiska regeringen, som emellertid i likhet med den engelska uttryckt den önskan, att det principiella stadgandet om uppehåll i arbetet skulle ersättas med föreskrift om individuell veckovila. Den svenska regeringen hade anmärkt, att syftet med konventions-

förslaget kunde äventyras genom att, såsom beslutats vid 1924 års arbetskonferens, undantagsbestämmelsen i § 3 mom. 1 utsträcktes att omfatta arbeten, som av ekonomiska skäl måste bedrivas kontinuerligt, samt yrkat, att berörda tillägg måtte utgå.

Såsom motiv för den engelska regeringens nyss refererade ståndpunkt anfördes i utskottet, att det icke kunde vara välbetänkt att stipulera obligatoriskt uppehåll i arbetet vid sådan automatisk tillverkning, som nu höll på att införas inom glasindustrien. Glasmassan i ugnarna komme till följd av uppehållet att undergå försämring, och den härav förorsakade förlusten måste komma att ställa sig hindrande i vägen för vidare tekniska framsteg. Syftet med konventionsförslaget kunde likaväl nås genom föreskrift om individuell veckovila, vilken under förutsättning av arbetets anordning på fyra skift om åtta timmar skulle lämna arbetarna mera ledighet än ett stadgande om tjugofyra timmars uppehåll. I företag, där tillverkningen icke bedreves automatiskt, kunde givetvis kollektiv veckovila på söndagarna beredas arbetarna.

På arbetarnas sida gjordes häremot gällande, att söndagsarbetet vore ägnat att påskynda utvecklingen fram mot automatisk tillverkning i stället för de äldre manuella eller halvautomatiska metoderna och att sålunda skärpa den arbetslöshetskris, som de tekniska omgestaltningarna hotade medföra. I strid mot arbetsgivarnas uttalanden påstods det vara tekniskt möjligt att avbryta arbetet vid automatisk tillverkning, om också det erkändes, att så icke bevisats vara fallet i fråga om automatisk fönsterglastillverkning. Vad automatisk tillverkning av buteljglas beträffar, förelåg sedan 15 à 20 år praktisk erfarenhet om att arbetet kunde avbrytas på söndagar, utan att glasmassan tog skada till sin kvalitet.

Utskottsmajoriteten stannade vid avslag å den engelska regeringens huvudyrkande av det uppgivna skälet, att detta stod i direkt strid med den grundprincip, som innefattades uti det förra året antagna konventionsförslaget. Utskottet synes sålunda ha gjort till sin den uppfattning, som hystes av den för frågan om två läsningar tillsatta särskilda kommittén vid 1924 års konferens, nämligen att framställda ändringsförslag icke borde få beröra förslagets principer. Erinras må härvid, att förslagsutskottet år 1924 icke medhann en så ingående prövning, att det ansåg sig kunna uttala någon egen mening i denna reglementsfråga.

Såsom en konsekvens av avslaget å den engelska regeringens huvudyrkande förkastades övriga förslag från samma håll. Vad beträffar de erinringar, som gjorts från andra håll, ansåg sig utskottet, som sagt, förhindrat att upptaga dessa till behandling. Till den tyska regeringens ovan omnämnda, i utskottet framlagda memorial togs sålunda ingen hänsyn av utskottsmajoriteten. Erinringar emot detta gjordes av bland andra det svenska regeringsombudet Bosæus, som framhöll, att det tyska förslaget med viss modifikation vore acceptabelt även från den svenska regeringens ståndpunkt. Majoritetens avvisande hållning motiverades uttryckligen därmed, att den framställning, som den tyska regeringen ingav före den 19 januari, icke innehöll något positivt ändringsförslag.

Förslagsutskottet godkände helt och hållet de slutsatser, till vilka specialutskottet kommit.

Första plenarbehandlingen av detta ärende ägde rum den 2 och 3 juni. Ur debatten förtjänar särskilt antecknas, att från olika håll, både anhängare och motståndare av konventionsförslaget, riktades allvarliga anmärkningar *mot den vaga avfattning, som undantagsbestämmelserna i § 3 erhållit.*[1] Det tyska regeringsombudet Feig ansåg sig icke gentemot förslagsutskottet kunna framställa formligt yrkande beträffande det förslag till precisering av dessa bestämmelser, som innefattades i det förut omnämnda tyska memorialet, men han syntes vilja göra gällande, att bestämmelserna skulle kunna tolkas i enlighet med den tyska regeringens önskemål. Herr Bosæus framhöll, att specialutskottet av formella skäl låtit hindra sig att ingå i en uttömmande diskussion av eller att rösta om nödvändiga ändringsförslag och detta oaktat de svaga punkterna i den föreliggande texten starkt framhävts av de två stora glasproducerande länderna Storbritannien och Tyskland. Han fann sig med hänsyn härtill böra framställa det önskemålet, att en någon mera praktisk metod måtte utfinnas för behandling av konventionsförslag i andra läsningen. Med hänsyn till de betänkligheter, svenska regeringen gjort gällande mot den föreliggande texten, meddelade herr Bosæus vidare, att han komme att nedlägga sin röst. I samband härmed kan nämnas, att på yrkande från engelskt regeringshåll uteslöts en passus i förslagsutskottets utlåtande, vari det engelska ändringsförslaget förklarades direkt strida mot grundprincipen i 1924 års konventionsförslag.

Antecknas må också, att den engelske regeringsrepresentanten Bannatyne förklarade förslagets grundprincip, nämligen obligatorisk föreskrift om uppehåll i den maskinella driften, icke harmoniera med fredsfördragets bestämmelser — en synpunkt, som än starkare framhävdes av det engelska arbetsgivarombudet Sir James Lithgow.

Den franske arbetsgivarexperten Duporqué fann sig böra erinra därom att, sedan förslag om en konvention först framförts från franskt håll, arbetsförhållandena i samband med den tekniska utvecklingen undergått en radikal omgestaltning. De motiv, som förut anförts för ett kollektivt avbrott i det tröttande arbetet för hand, kunde numera ej göras gällande med samma styrka, och de nya arbetsmetoderna lämnade dessutom vida större möjligheter än tidigare för beredandet av lämplig vila utan avbrott i driften. I varje fall skulle även med de föreslagna bestämmelserna endast en mycket ringa del av arbetsstyrkan vid automatisk tillverkning kunna tillgodogöra sig driftsuppehållet.

Det schweiziska arbetsgivarombudet Tzaut avgav å arbetsgivargruppens vägnar en förklaring, vari såsom motiv för avslag gjordes gällande samma principiella ståndpunkt som från engelskt regeringshåll.

I trots av de anmärkningar, som kunde riktas mot den vaga avfattningen av undantagsbestämmelserna, gjordes å andra sidan, exempelvis av den franske regeringsexperten Boulin, gällande, att konventionsförslaget i § 4 erbjöd möj-

[1] Jfr Soc. Medd. årg. 1924, sid. 691.

ligheter att få ur olika synpunkter prövade de framställningar, som kunde göras om undantag, och att detta vore ägnat att avlägsna åtskilliga farhågor, som uttryckts under debatten. Å arbetarhåll var man också angelägen framhålla, att inom en stor del av den automatiska tillverkningen — nämligen buteljglasindustrien — driftsuppehåll på söndagarna sedan länge varit regeln och att det sålunda gällde att förhindra söndagsarbetets spridning till förfång för den manuella tillverkningen.

En votering med namnupprop om utskottsförslaget gav till resultat 73 ja mot 40 nej, på grund varav förslaget remitterades till redaktionskommittén för slutlig behandling. Vid slutvoteringen den 6 juni avgåvos för konventionsförslaget 68 och mot detsamma 37 röster, varför erforderlig två tredjedels majoritet icke nåddes, utan förslaget föll. Enligt reglementet hade nu konferensen att fatta ställning till frågan, om förslaget borde återremitteras till redaktionsutskottet för att givas formen av en rekommendation. Med 46 röster mot 40 uttalade sig konferensen mot återremiss.

3. Nattarbete i bagerier.

Det specialutskott, som hade att behandla denna fråga, bestod av 24 medlemmar med det irländska regeringsombudet O'Rahilly som ordförande och den franska regeringsexperten M:me Letellier som rapportör, vilka bägge fungerat i samma egenskap i bageriutskottet vid 1924 års konferens. Sverige representerades i utskottet av direktör Larson (med fabrikör Schröder som suppleant) och kassör Lagergren.

Enligt instruktion av förslagsutskottet begränsade specialutskottet sin granskning till sådana ändringsförslag, som ingivits inom den i det provisoriska reglementet föreskrivna tiden. Detta villkor uppfylldes av de här nedan angivna.

Ändringsförslag till § 1 i konventionsförslaget.

A. Undantag från nattarbetsförbudet för bagerimästare och andra personer, som arbeta för egen räkning (England och Belgien).

B. Utvidgning av undantagsbestämmelsen i andra stycket att omfatta allt arbete i hemmet för familjens egen förbrukning, således även det arbete, som utföres av familjens tjänstefolk (Finland).

C. Undantag för tillverkning driven i samband med hotell eller restaurang eller över huvud allmän eller enskild anstalt i och för förbrukning inom hotellet, restaurangen eller anstalten (England).

D. Uttrycklig bestämmelse om innefattande av spisbröd och liknande produkter uti undantagsbestämmelsen i tredje stycket (Finland).

Ändringsförslag till § 2 av konventionsförslaget.

A. Slopande av bestämmelsen om minst sju timmars viloperiod och överlämnande åt vederbörande myndigheter i varje land att efter samråd med berörda arbetsgivar- och arbetarorganisationer fastställa viloperiodens längd (England).

B. Uttrycklig hänvisning till att tiderna för arbetets början och slut kunna fastställas genom lag (Italien).

C. Slopandet av alla förbehåll beträffande tillbakaflyttandet av gränserna för viloperiodens obligatoriska förläggning till resp. kl. 10 e. m. och 4 f. m. (England, Belgien och Schweiz).

D. Fastställande av gränserna för viloperiodens obligatoriska förläggning till resp. kl. 11 e. m. och 4 f. m. (Italien).

E. Bestämmelse om att gränserna för viloperiodens obligatoriska förläggning skulle kunna tillbakaflyttas till resp. kl. 10 e. m. och 4 f. m. även i de fall, då så påkallades av »befolkningens levnadsförhållanden» (Ungern).

Det ur principiell synpunkt viktigaste ändringsförslaget gällde bagerimästarnas undantagande från nattarbetsförbudet. Från förslagsställarnas sida gjordes gällande i huvudsak samma synpunkter, som åberopats förra året, nämligen att frågan om förbudets utsträckning fölle utanför arbetsorganisationens kompetens och att ifrågavarande inskränkning i arbetets frihet icke kunde anses påkallad av syftet att bereda arbetarna en viss viloperiod.[1] Visserligen hade 1921 års konvention angående användandet av blyvitt vid målning stipulerat vissa inskränkningar uti arbetsgivarnas frihet, men härför kunde åberopas trängande hälsovårdsskäl, som icke gjorde sig gällande i detta fall. Av de engelska och belgiska regeringsrepresentanterna förklarades bifall till deras yrkande vara ett villkor för ratifikation från resp. länders sida.

Majoriteten förkastade emellertid yrkandet under hänvisning till samma motiv, som framförts förra året. Alternativt hade belgiska regeringen föreslagit en supplementär bestämmelse om bibehållande av nattarbetsförbud för mästare i länder, som redan infört sådant, men jämväl detta förkastades.

Det finska förslaget om utvidgning av undantagsbestämmelserna i andra stycket till att gälla allt arbete, som utföres i hemmet för familjens egen förbrukning, ansåg utskottet icke strida mot syftet med den förra året antagna lydelsen och godkände följande omformulering av styckets senare del: »det omfattar dock icke tillverkning av sådana produkter, bedriven av medlemmar i ett och samma hushåll för deras egen förbrukning». Det förutsattes härvid, att denna undantagsbestämmelse icke skulle äga tillämpning å lärlingar, som hava bostad hos sin arbetsgivare, eller å arbetare i kooperativa bagerier, som tillverka för flera familjers behov.

Det engelska förslaget om undantag för tillverkning, driven i samband med hotell, restaurang m. m., var utskottet enigt om att förkasta.

Vid behandlingen förra året av bagerikonventionen hade av vederbörande utskottsordförande lämnats den försäkran, att det i § 1, tredje stycket, stipulerade undantaget för »biscuits» skulle äga tillämpning även å spisbröd. Det finska förslaget i denna punkt avsåg att få uttryckligen stadgat, att jämte biscuits »spisbröd och liknande produkter» omfattades av undantagsbestämmelsen. Då det emellertid upplystes, att spisbröd är en för de skandinaviska länderna egendomlig brödsort och att motsvarighet till benämningen i fråga saknas i flera språk, beslöts att med hänsynstagande till det finska yrkandet göra följande tillägg till tredje stycket: »Varje medlem må efter samråd med vederbörande arbetsgivare och arbetare bestämma, vilka produkter skola i och för denna konvention innefattas under uttrycket »biscuits».

[1] Se Soc. Medd. årg. 1924, sid. 696, 697.

Det engelska förslaget om slopande av bestämmelsen om sju timmars viloperiod motiverades med att en sådan bestämmelse vore utan gagn, för så vitt man åsyftade att förebygga anordnandet av ett nattskift: den verkliga garantien häremot hade man att söka uti gränsbestämningarna för viloperiodens förläggning. Jämväl medförde förslaget den fördelen, att det medgav anordnandet av två dagskift om vardera nio timmar. Kommitténs majoritet uttalade sig emellertid, på samma grunder som varit bestämmande vid fjolårets beslut, för bibehållande av sjutimmarsbestämmelsen.

Det italienska förslaget om uttrycklig hänvisning till möjligheten att i lag fastställa tiderna för arbetets början och slut befanns överflödigt med hänsyn till den tolkning, som gjordes gällande inom utskottet.

Till förmån för förslaget om slopande av alla förbehåll beträffande tillbakaflyttandet av gränserna för viloperiodens obligatoriska förläggning till resp. kl. 10 e. m. och 4 f. m. gjordes gällande, att man i flera länder hade ett verkligt behov att kunna börja arbetet tidigare än 5 f. m., men att endast i ett fåtal fall härför kunde åberopas klimatiska skäl eller säsongförhållanden, såsom fordrades i konventionsförslaget. Då i denna punkt meningarna voro mycket jämnt fördelade inom utskottet, befanns lämpligt att åvägabringa en kompromiss och medgiva den påyrkade tidigare förläggningen även i sådana fall, då överenskommelse därom kunde träffas mellan vederbörande arbetsgivar- och arbetarorganisationer.

Det italienska förslaget om fastställandet av gränserna för viloperiodens förläggning till resp. kl. 11 e. m. och 4 f. m. motiverades, vad beträffar det första klockslaget, med de i Italien brukliga arbetsanordningarna på lördagskvällar. Det klargjordes emellertid, att undantagsbestämmelsen i § 3 mom. c) redan tillgodosåg kravet i fråga. Vad åter beträffar kravet på tidigare början av arbetet, sammanföll detta med det nyss behandlade. I viss mån gällde detta även det ungerska yrkandet, som avslogs av utskottets majoritet.

Förslagsutskottet, som i första hand granskade specialutskottets utlåtande, anslöt sig helt och hållet till detta.

Antecknas må, att från en del andra regeringar än ovan nämnts inkommit erinringar och förslag, vilka dock på grund av den fastställda tidsbegränsningen icke kunde upptagas till behandling. Emellertid torde dessa förslag icke ha varit av beskaffenhet att kunna påverka utgången av förhandlingarna vid konferensen. Den svenska regeringen hade bragt i erinran de omständigheter, som för närvarande förhindra ratifikation från dess sida. Samtidigt hade regeringen meddelat, att den godkände grundlinjerna i föreliggande konventionsförslag och att den hade för avsikt att i överensstämmelse härmed föreslå ratifikation, då omständigheterna så medgåve. Uppmärksamheten leddes speciellt på önskvärdheten av undantag för skiftarbete ävensom — med hänsyn till gällande provisoriska lagbestämmelser i Sverige — för hembagerierna.

Första plenarbehandlingen av denna fråga ägde rum den 5 juni. Specialutskottets ordförande, Mr O'Rahilly, begagnade därvid tillfället att göra en del uttalanden om sättet för detta ärendes beredning i andra läsningen, vilka

torde förtjäna att återgivas. I utskottet hade man icke gjort någon skillnad på mera eller mindre genomgripande ändringsförslag, utan upptagit dem alla till behandling — över huvud taget vore en sådan skillnad omöjlig att genomföra i praktiken. En tendens hade emellertid förefunnits att under form av ändringsyrkanden till regeringarnas förslag draga in helt och hållet nya spörsmål i debatten, och häremot uttalades en varning. Också kunde det giva anledning till vissa betänkligheter, att initiativet till ändringsförslag i andra läsningen fråntagits arbetsgivare och arbetare och lagts uteslutande i händerna på regeringarna, något som kunde vara ägnat att störa det ömtåliga jämviktsförhållandet vid konferenserna. Åtskilliga regeringars yrkanden hade icke utformats till positiva förslag, men detta betecknade Mr O'Rahilly icke som en brist, utan snarare som en förtjänst, och ansåg han, att formuleringen kunde överlämnas åt arbetsbyråns juridiska och tekniska experter — en uppfattning, som sålunda skilde sig från den, som gjorts gällande i glasbruksutskottets utlåtande (se ovan).

Å arbetsgivargruppens vägnar avgav det danska arbetsgivarombudet Ørsted en förklaring, vari som skäl för gruppens avslagsyrkande framfördes samma skäl som uti minoritetsrapporten från vederbörande utskott vid 1924 års konferens.[1]

Herr Bosæus redogjorde för frågans läge i Sverige och meddelade sin avsikt vara att rösta för konventionsförslaget. Samtidigt upplyste han, att den svenska regeringens uttalande om önskvärdheten av undantag för skiftarbete endast hade avseende å tillverkning av torrt rågbröd.

Den engelske regeringsrepresentanten Bannatyne vidhöll det formliga yrkandet på undantag för bagarmästare men upplyste samtidigt, att hans regering ej kunde taga på sig ansvaret för konventionens antagande, även om dess ändringsförslag godkändes. Skälet härför vore, att en kommitténutredning om födoämnespriser givit vid handen, att ett nattarbetsförbud skulle resultera i höjda brödpriser.

Den engelska regeringen vidhöll emellertid, som sagt, sitt yrkande på undantag för mästarna för att få denna ur principiell synpunkt synnerligen viktiga fråga bragt under debatt och underställd votering. Ett livligt replikskifte uppstod också i denna punkt. Det franska regeringsombudet Godart, förutvarande arbetsminister, hänvisade såsom svar å påståendena, att fredsfördraget endast hade avseende å skydd för arbetstagare, till § 427 i Versaillesfördraget, som innehåller de s. k. allmänna principerna, vari bland medel och principer för arbetsvillkorens reglering uppräknas bl. a. »rätt till sammanslutning för främjande av alla icke lagstridiga syften såväl för arbetstagare som arbetsgivare» samt § 396, som lägger i arbetsbyråns händer att insamla upplysningar »beträffande den internationella regleringen av arbetarnas förhållanden och arbetsvillkoren». De här spärrade uttrycken ansåg han visa, att fredsfördragets upphovsmän icke endast haft i sikte en ensidig reglering av arbetsvillkoren utan ansett nödigt att i vissa fall låta regle-

[1] Se Soc. Medd. årg. 1924, sid. 696, 697.

ringen omfatta samtliga produktionsfaktorer och att underställa dem gemensamma bestämmelser. Detta anförande uppkallade den engelske regeringsrepresentanten Wolfe till en erinran, att i varje fall de citerade styckena ur fredsfördraget icke gåve vid handen, att något skydd för arbetsgivarna inginge såsom väsentligt moment i fördraget, och att man icke därur kunde utläsa, vari skyddet skulle bestå. I detta sammanhang citerade han en skrivelse från franska regeringen till arbetsbyrån med förfrågan, huruvida det vore en riktig tolkning av blyvittskonventionen, »att förbudet mot användandet av blyvitt vid målning endast ägde tillämpning å arbetare och deras arbetsgivare, medan enskilda personer, som för egen räkning utförde målning, icke berördes av förbudet», varå arbetsbyrån svarat jakande. Härå svarade M. Godart med en hänvisning till att, vad beträffar blyvittskonventionen, den franska regeringens fråga gällt, huruvida förbudet i fråga — vilket den ansåg legitimt, då det gällde arbetsgivare och arbetare — borde sträcka sig till enskilda, som själva, i sitt hem, för sitt nöje eller för sina behov, använde blyvitt vid målning. Någon motsättning förefunnes alls icke mellan franska regeringens ståndpunkt i blyvittsfrågan och bagerifrågan. I båda fallen ansåg regeringen, att om en skyddsåtgärd för arbetarna icke kunde göras effektiv utan att tillämpas å såväl arbetsgivare som arbetare, den också borde ges sådan utsträckt tillämpning.

I övrigt framgick av debatten, att — såsom även framträdde förra året — bland arbetsgivarna själva i olika länder rådde skilda meningar, om förbudet borde utsträckas till dem. Emellertid hade den internationella arbetsgivarsammanslutning, vilken kommit till stånd som en följd av förra årets beslut, på en konferens i Genève helt nyligen fått till stånd en resolution om arbetsgivarnas undantagande från förbudet; vid konferensen voro mer än 60 000 företagare representerade.

Sedan den engelska regeringens ändringsförslag avslagits med 76 röster mot 36, återtog den belgiska regeringen sitt yrkande i samma punkt, varefter § 1 godkändes enligt utskottets förslag.

Under debatten om § 2 av konventionsförslaget framställdes från schweiziskt regeringshåll yrkande, att gränserna för viloperiodens obligatoriska förläggning skulle alternativt och utan alla förbehåll kunna framflyttas till resp. kl. 10 e. m. och 4 f. m. Detta motiverades med den schweiziska hotellindustriens intresse att kunna tillhandahålla färskt bröd om morgnarna och även med det rent ekonomiska intresset av att kunna utnyttja den billigare elektriska kraft, som står till förfogande under natten. Till stöd för en sådan anordning anfördes också, att med det i Schweiz vanliga inneboendesystemet några hinder icke mötte ur transportsynpunkt för viloperiodens framflyttning. Mot utskottets kompromissförslag, som förutsatte en överenskommelse mellan organisationerna å ömse sidor, för att den obligatoriska förläggningstiden skulle kunna framflyttas, gjordes gällande svårigheterna att ena parterna härom och de vanskligheter, som mötte, då flera organisationer funnes å en sida, ävensom beträffande de oorganiserade. Å andra sidan framhölls av arbetarna, att utskottets kompromiss betecknade det yttersta, som från deras

sida kunde medgivas. Vid anställd votering avslogs det schweiziska yrkandet med 55 röster mot 43. Likaså avslogs med 60 röster mot 34 ett av hr Ørsted under diskussionen framställt förslag, att orden »efter överenskommelse mellan» skulle utbytas mot »efter samråd med».

Vid omröstning om konventionsförslaget i dess helhet bifölls detta med 72 röster mot 25 i den av utskottet föreslagna lydelsen. Efter vederbörlig behandling i redaktionsutskottet företogs förslaget till slutligt avgörande den 8 juni och samlade då 81 röster mot 26, vadan erforderlig två tredjedels majoritet nåddes. Det sålunda definitivt antagna konventionsförslaget har följande lydelse:

Förslag till konvention angående nattarbete i bagerier.

§ 1.

Med de undantag, som angivas i följande bestämmelser, skall det vara förbjudet att under natten tillverka bröd eller konditorivaror eller andra liknande av mjöl framställda produkter.

Förbudet äger tillämpning å arbete av alla personer, såväl arbetsgivare som arbetare, vilka taga del i den åsyftade tillverkningen; det omfattar dock icke tillverkning, som bedrives av medlemmar i ett och samma hushåll för deras egen förbrukning.

Denna konvention äger icke tillämpning å tillverkning i stort av »biscuits» (torkat bröd). Varje medlem tillkommer att efter samråd med vederbörande arbetsgivar- och arbetarorganisationer bestämma, vilka produkter, som med hänsyn till denna konvention, skola innefattas under beteckningen »biscuits».

§ 2.

Vid tillämpningen av denna konvention avser beteckningen »natt» en tidrymd av minst sju på varandra följande timmar. Början och slut av denna tidrymd skola fastställas av vederbörande myndigheter i varje land efter samråd med vederbörande arbetsgivar- och arbetarorganisationer, och skall densamma i sig innefatta tiden mellan kl. 11 på aftonen och kl. 5 på morgonen; där därtill finnes skäl med hänsyn till klimatet eller årstiden eller där överenskommelse därom träffas mellan vederbörande arbetsgivar- och arbetarorganisationer, kan tiden mellan kl. 10 på aftonen och kl. 4 på morgonen träda i stället för tiden mellan kl. 11 på aftonen och kl. 5 på morgonen.

§ 3.

Efter samråd med vederbörande arbetsgivar- och arbetarorganisationer må vederbörande myndigheter i de olika länderna medgiva följande undantag från bestämmelserna i § 1:

a) fortvarande undantag, som erfordras för utförande av sådana förberedelse- eller avslutningsarbeten, vilka nödvändigtvis måste utföras utom den normala arbetstiden och vartill ej användes större antal arbetare än som är alldeles nödvändigt och ej heller arbetare under aderton år;

b) fortvarande undantag, som äro nödvändiga med hänsyn till de särskilda förhållanden, varunder bagerihanteringen bedrives i tropiska länder;

c) fortvarande undantag, som äro nödvändiga för tillämpningen av bestämmelserna om veckovila;

d) tillfälliga undantag, som äro nödvändiga för att sätta företagen i stånd att möta extraordinär arbetsökning eller »nationella» behov.

§ 4.

Undantag från bestämmelserna i § 1 må även göras, ifall olyckshändelse inträffat eller hotar att inträffa eller brådskande arbete behöver utföras i avseende å maskiner eller anläggning eller i fall av force majeure, men allenast i den mån så är nödvändigt för att undvika allvarlig rubbning av företagets normala drift.

§ 5.

Varje medlem, som ratificerar denna konvention, skall vidtaga lämpliga åtgärder för att säkerställa den allmänna och effektiva tillämpningen av det i § 1 stadgade förbudet och skall därvid, i överensstämmelse med den av internationella arbetskonferensen å dess femte sammanträde (1923) antagna rekommendationen, samverka med arbetsgivare och arbetare samt deras respektive organisationer.

§ 6.

Bestämmelserna i denna konvention skola ej träda i kraft förrän den 1 januari 1927.

(Forts.)

Kanada som immigrationsland.

Några anteckningar från en studieresa.

Av professor *Gösta Bagge.*

Resans omfattning och studiematerial. Socialstyrelsen, som genom Kungl. Maj:ts beslut den 15 juni 1923 erhållit i uppdrag att verkställa utredning och avgiva förslag angående de sätt, på vilka staten lämpligen bör stödja de emigrerande medborgarna och medverka till att minska deras risker för sin framtida utkomst i det främmande landet, hade i skrivelse den 28 april 1924 hemställt till mig att i samband med en studieresa i huvudsakligen annat syfte till Nordamerika, på det sätt och i den omfattning förhållandena lämpligen medgåve, inhämta upplysningar i ämnet samt tillhandahålla dessa åt styrelsen. Med anledning härav tillbringade jag juli månad 1924 i Kanada och sökte så gott sig göra lät under den relativt korta tid, jag kunde ägna åt uppgiften, att studera olika sidor av Kanadas immigrationsproblem, företrädesvis då ur svensk synpunkt.

I detta syfte gjorde jag längre eller kortare uppehåll i Ottawa, Montreal, Quebec, Winnipeg, Saskatoon, Edmonton, Wetaskiwin, Calgary, Vancouver och Victoria samt en del smärre städer och platser för att taga kännedom om administrationen och organisationen av de olika offentliga och privata institutioner, vilkas verksamhet är av betydelse för immigrationen i Kanada: såsom förbundsregeringens Department of Immigration and Colonization i Ottawa; immigrantundersökningen och därmed förbundna byggnader etc. i Quebec; de båda stora järnvägsbolagens — Canadian National Railways och Canadian Pacific Railways — kontor i Montreal och Winnipeg, särskilt deras Departments of Colonization and Development; förbundsregeringens »immigrationsheds», jordförmedlings- och arbetsförmedlingskontor för lantarbetare i Winnipeg m. fl. städer, förbundsregeringens och de särskilda staternas arbetsförmedlingsbyråer, Canadian Pacific Railways' Natural Resources Department i Calgary m. fl. I Ottawa hade jag tillfälle övervara förbundsparlamentets överläggningar rörande frågor i samband med immigrationsproblemet och i Calgary Irrigation Association's förhandlingar.

Dessutom genomreste jag trakten mellan Montreal och Quebec, reste från Ottawa till Winnipeg över »the clay belt» och Abitibi-området, från Winnipeg genom »the park belt» i östra delarna av mellersta Saskatchewan, där jag besökte ett flertal svenska settlements, från dessa till Saskatoon och därifrån till Edmonton i Alberta. Därefter reste jag till Wetaskiwin, ett annat centrum för en vidsträckt svenskbygd, och besökte flera svenska settlements i dessa trakter. Från Wetaskiwin reste jag till Calgary i södra Albertas torra distrikt, men hann icke besöka dessa, utan fick nöja mig med att erhålla underrättelser om dem från personer i Calgary, väl förtrogna med förhållandena i denna del av landet, bl. a. från den svenska kolonien i Brooks. Från Calgary reste jag över Klippiga bergen och utefter Fraserfloden ned till Vancouver och därifrån till Victoria på Vancouverön för att sedermera fortsätta till Förenta staterna över Seattle.

Förutom de direkta, egna iakttagelser, jag sålunda kunnat göra, har jag på grund av den relativt korta tid, jag kunnat ägna dessa resor i Kanada, givetvis i stor utsträckning måst lita till muntliga upplysningar och samtal med personer initierade i olika sidor av Kanadas immigrationsproblem.

Jag har haft förmånen att erhålla samtal och upplysningar av medlemmar av förbundsregeringen samt provinsen Albertas regering samt av ett flertal medlemmar av förbundsparlamentet av olika partier och med vitt skilda uppfattningar rörande Kanadas immigrationspolitik, av en svenskfödd ledamot av provinsen Saskatchewans parlament, som flera dagar ledsagade mig på min nyss omtalade resa till svenska settlements i Saskatchewan, av chefen för förbundsregeringens immigrationsdepartement och ett flertal andra ämbetsmän inom departementet i Ottawa, departementets kommissioner i Winnipeg och tjänstemän på olika platser inom dess »land settlement branch»; tjänstemän inom förbundsregeringens och provinsernas »labour departments» och arbetsförmedlingsbyråer, tjänstemän hos de båda stora järnvägsbolagen, särskilt ett flertal tjänstemän i dessas kolonisationsavdelningar; vetenskapsmän, bankmän och andra affärsmän, prästmän i svenska församlingar i Winnipeg och andra prästmän med verksamhet bland de nyinkomna immigranterna, chefen för Svenska Amerikalinjens kanadakontor, ett stort antal svenskfödda kanadensare och svenska immigranter, av vilka särskilt kan nämnas farmarna i de svenska kolonier, som besöktes, samt ett antal representanter för arbetslösa svenskar i Winnipeg m. fl., m. fl., varjämte värdefulla upplysningar erhållits från svenska konsuler på ett flertal platser.

Slutligen har jag som källa för mina studier använt officiellt tryck av olika slag, som i stor utsträckning ställts till mitt förfogande, en del litteratur rörande ekonomiska och sociala förhållanden i Kanada samt den dagliga pressen. I detta sammanhang bör nämnas professor Helge Nelsons arbete, Canada, Nybyggarlandet, Stockholm 1922, vilket emellertid så gott som uteslutande berör Kanadas geografi, klimat och naturtillgångar, men icke, annat än i förbigående, dess ekonomi och samhällsliv.

Olika meningar i Kanada om immigrationen. Vad som framför allt slår en främling, som börjar intressera sig för Kanadas immigrationsproblem, äro de diametralt skilda meningar bland kanadensarna själva, som mycket snart komma till synes både vid samtal och vid studiet av litteratur, tidningspress och offentliga förhandlingar. Meningsskiljaktigheterna gälla immigrationens följder både för Kanada och för den enskilde immigranten; de gälla principerna för den praktiska immigrationspolitiken lika väl som de olika ekonomiska och sociala problem, vilka beröras av immigrationen i olika avseenden.

Å ena sidan stå anhängarna av den officiella immigrationspolitiken — varom mera nedan — präglad av optimism i fråga om landets förmåga att absorbera en ökad immigrantström och övertygelse om dennas nödvändighet för Kanadas framtida ekonomiska utveckling. De peka på, hur Kanada med sin väldiga yta på 1 400 miljoner acres, av vilka 440 miljoner acres äro odlingsbar mark, men endast 60 miljoner uppodlats, med kollager, som göra Kanada till ett av världens kolrikaste länder, med väldiga förråd av järnmalm, med en mängd andra metallfyndigheter, petroleum och naturgas, med oerhörda skogsreserver, stora vattenkraftresurser, med fisken, som höra till de största i världen, med 39 773 miles järnvägar (1922) endast har en folkmängd av något över 9 miljoner (1923). På ett område lika stort som Europa har Kanada en folkmängd ungefär två tredjedelar av Londons och Paris' tillsammantagna. Ett sådant land, säger man, erbjuder oanade möjligheter för immigranterna, och vad som främst kräves för att skapa en enorm ekonomisk utveckling i Kanada är nya skaror av människor, som kunna tillgodogöra och utnyttja de väldiga naturresurser, som nu i stor utsträckning ligga obrukade. På sina håll ser man i en ökad immigration också den faktor, som skall komma de gyllene tiderna för Kanada

före det senaste kriget att återvända. På sin höjd önskar man en viss sovring av immigrantskarorna i syfte att utestänga sådana immigranter, som av en eller annan orsak icke anses som önskvärda i Kanada.

Å den andra sidan börjar på sina håll en mera pessimistisk uppfattning av Kanada som immigrationsland alltmera att göra sig gällande i tal och skrift. Gentemot skönmålningarna hänvisar man på den oroväckande arbetslösheten, särskilt i städerna, på de skarpa säsongväxlingarna på arbetsmarknaden, på de hårda och ofta otillfredsställande arbetsförhållandena inom lantbruket, på det hårda klimatet, på hur den fria jorden inom rimlig närhet till järnvägarna tagit slut, på de höga transportkostnaderna, på de svåra kreditförhållandena och lantbrukarnas tryckta läge över huvud, särskilt i de västra provinserna, som gjort att lantbrukare i stora skaror fått gå från gård och grund, på hur arbetstillfällena i skogarna och vid de tidigare stora järnvägsbyggena alltmera minskats och nu i stor utsträckning försvunnit, på förbundsstatens, provinsernas och kommunernas växande skatter och skuldsättning och framför allt på emigrationen av kanadensare till Förenta staterna, som kommer immigrationsöverskottet till Kanada att förvandlas till ett underskott. Allt detta visar, säger man på den sidan, att Kanada alldeles icke är i stånd att ta emot och i sitt ekonomiska och sociala liv absorbera tillnärmelsevis den mängd immigranter, som de senaste decennierna genomsnittligt strömmat in i landet. På det sättet tränger man ut, säges det, de gamla kanadensarna för att i stället fylla på med främlingar, ofta av en ganska tvivelaktig typ; en politik, som ej heller är riktig mot de nya immigranterna, som komma till Kanada med förhoppningar, som icke kunna uppfyllas.

I förbundsparlamentet ha under de senaste åren anhängarna av dessa båda principiellt diametrala uppfattningar av Kanadas immigrationsproblem allt oftare och hetare sammandrabbat. Av alldeles särskilt intresse var debatten i House of Commons den 11 juli 1924, där de olika åskådningarna framträdde med all önskvärd skärpa. Politiskt företrädes den optimistiska uppfattningen av de båda stora liberala och konservativa partierna samt av farmarpartiets konservativare flygel. Den pessimistiska omfattas av farmarpartiets radikala flygel samt de två representanterna för arbetarpartiet, en minoritet, som emellertid är synnerligen aktiv och som torde komma att få större direkt inflytande i framtiden, bl. a. på grund av partisplittringen, vilken även i Kanada synes vara i färd att undergräva den gamla majoritetsparlamentarismen och skänka minoritetspartierna en helt annan ställning än hittills.

F. ö. återfinner man som sagt dessa meningsskiljaktigheter i fråga om immigrationen och immigrationspolitiken i så gott som alla kretsar i Kanada: i ämbetsverken, bland affärsmännen, farmarna och arbetarna, publicister och vetenskapsmän, ehuru givetvis i mångahanda nyanser och graderingar. Bland svenskarna i Kanada är detta icke minst fallet. Här är det företrädesvis de yngre, vilka helt nyligen kommit till landet eller endast vistats där en kortare tid, som bedöma läget ytterst ogynnsamt, ej sällan på grund av bittra erfarenheter, som de själva eller deras bekanta och vänner undergått. De äldre återigen, med hundåren bakom sig, ofta i tryggad och god ekonomisk ställning eller med jämnåriga och bekanta, vilka i likhet med dem kommit till Kanada för 20—30 år sedan, kanske utan en cent på fickan och nu äro välmående lantbrukare eller affärsmän, anse Kanada alltjämt skänka de bästa chanser för de immigranter, som verkligen vilja arbeta hårt och ta itu med svårigheterna och ej ge vika för den klemighet och brist på energi, för vilken de ej sällan förebrå det nya släktet och våra dagars utvandrare. Jag får senare tillfälle att närmare gå in på de orsaker, som kunna föranleda en så olika syn på tingen hos de olika generationerna av svenska invandrare till Kanada.

Understundom kunna otvivelaktigt åsikterna och yttrandena rörande invandringsfrågan vara färgade av vederbörandes ställning och av de mycket stora intressen, som i olika avseenden äro knutna vid immigrationsfrågan i Kanada, något som gör det särskilt viktigt att ställa sig kritisk mot och mycket noga undersöka halten av

de uppgifter och meningsyttringar, som lämnas rörande immigrationsproblemet. Den officiella immigrationspolitiken kan lätt färga av sig på tjänstemän, som äro satta att utföra den och vilkas uppgifter och uttalanden alltid måste utgöra en huvudkälla vid studier av ifrågavarande slag. De båda stora järnvägsföretagen äro av skäl, som närmare komma att beröras nedan, på det livligaste intresserade av immigrationen och olika åtgärder i samband med denna, vilket även är fallet med alla som på något sätt äro delaktiga i den väldiga handeln med jordbruksfastigheter eller den därmed förenade kreditgivningen o. s. v. Olika arbetargruppers särintressen komma deras representanter att se förhållandena alltför mycket ur dessas speciella synvinkel, de dagspolitiska intressena kunna här finna material för sin agitation o. s. v. Men alldeles frånsett dylika anledningar till överdrifter eller felsyn, finner man mycket snart, att goda objektiva grunder faktiskt kunna givas för de mycket skiftande meningarna om Kanada som invandringsland, och redan detta visar, hur invecklat problemet i själva verket är och hur oriktigt det är att vare sig ur Kanadas egen eller de eventuella invandrarnas synpunkter söka lösa det med någon enkel formel, vilken i form av det ena eller andra slagordet sedermera skall vara rättesnöret för människors väl och ve och för arbetet på ett ytterst allvarligt samhällsproblem.

Kanadas befolkning. Det allmänna intresset för invandringsfrågan i Kanada, som överallt och ständigt kommer till synes, förklaras mer än väl av den roll immigrationen spelat och spelar för Kanadas hela samhällsliv (det enda land, för vilket immigrationen haft tillnärmelsevis samma betydelse, är dess granne, Förenta staterna). Detta framgår redan vid en första blick på den kanadensiska befolkningsstatistiken, som i förbigående sagt har att uppvisa en folkräkning av så tidigt datum som 1665.

Man kan dela upp Kanadas befolkning i dels avkomlingarna till de ursprungliga franska bebyggarna, vilka år 1759 utgjorde 65 000, till de över 28 000 engelska lojalister, som lämnade Förenta staterna efter deras befrielsekrig, och till pionjärerna, som kommo till Kanada under »den gamla immigrationen», åren 1820—1871, dels de som kommit in under den senare immigrationen, efter 1871, och deras avkomlingar. Från 1871 till början av 1900-talet kan man icke säga, att invandringen till Kanada varit forcerad. Men år 1900 började den väldiga ökning i invandrarströmmen, vilken som sagt numera blivit den dominerande faktorn i Kanadas samhällsliv. Från den 31 mars 1900 till den 31 mars 1923 invandrade till Kanada icke mindre än 3 740 197 immigranter. Av dessa kom betydligt över en tredjedel, eller 1 452 631, under åren 31 mars 1910—31 mars 1914, således de fyra åren närmast före världskriget; en omständighet av vikt för att förstå det nuvarande läget, som vi skola se senare. Under denna fyraårsperiod invandrade i genomsnitt 995 immigranter per dag. Höjdpunkten nåddes året 31 mars 1912—31 mars 1913, då 402 432 eller i genomsnitt 1 102 per dag invandrade till Kanada. Budgetåret (från 31 mars ena året till 31 mars nästa år) 1913—1914 visade någon nedgång på grund av den begynnande depressionen före kriget. Världskriget medförde naturligen en högst betydande minskning i invandringen, störst under budgetåret 1915—1916, då immigrationen till Kanada endast uppgick till 48 537. I genomsnitt invandrade under åren 31 mars 1915—31 mars 1919 65 172 personer per år till Kanada. Under högkonjunkturen efter kriget fördubblades denna siffra, och under budgetåret 1920—1921 uppgick den till 148 477, för att under den följande lågkonjunkturen sjunka till 72 887 under budgetåret 31 mars 1922—31 mars 1923. Under budgetåret 1923—1924 har immigrationen återigen stigit till 148 560. Under månaderna april—maj 1924 utgjorde den sammanlagt 38 824. Av hela antalet immigranter under perioden 1900—1923 kommo 1 397 059 från de brittiska öarna, 1 417 959 från Förenta staterna och 925 179 från andra länder.

Uppgifter angående emigrationen från Kanada stå icke att erhålla ur Kanadas

officiella statistik, icke heller födelse- och dödstal, men åtskilliga beräkningar ha gjorts på senare tiden, särskilt med hänsyn till den allt mer aktuella frågan rörande utvandringen till Förenta staterna och dennas samband med Kanadas immigrationsproblem.

Enligt The Canada Year Book 1922—1923 voro sålunda den beräknade naturliga folkökningen, immigrationen och folkmängden vid folkräkningarna samt den ur dessa siffror beräknade emigrationen för perioderna 1901—1911 samt 1911—1921 följande:

1901—1911		*1911—1921*	
Folkmängd enligt folkräkningen 1901	5 371 315	Folkmängd enligt folkräkningen 1911	7 206 643
Beräknad naturlig folkökning 1901—1911	853 566	Beräknad naturlig folkökning 1911—1921	1 150 659
Invandring 1901—1911	*1 847 651*	Invandring 1911—1921	*1 728 921*
Summa	8 072 532	Summa	10 086 223
Folkmängd enligt folkräkningen 1911	7 206 643	Folkmängd enligt folkräkningen 1921	8 788 483
Alltså: utvandring 1901—1911	**865 889**	Alltså: utvandring 1911—1921	**1 297 740**

Utvandringen och invandringen från Kanada under tiden 1901—1921 skulle alltså ha utgjort:

	Invandring	Utvandring	Invandringsöverskott
1901—1911	1 847 651	853 566	994 085
1911—1921	1 728 921	1 297 740	431 181
Tillsamman	**3 576 572**	**2 151 306**	**1 425 266**

Huvudparten av emigranterna från Kanada torde vara att återfinna i Förenta staterna. Det är ju också synnerligen naturligt, att en livlig befolkningsrörelse skall äga rum fram och tillbaka över en gräns, som är dragen fullkomligt artificiellt, utan hänsyn till geografiska eller ekonomiska faktorer över en hel kontinent och mellan samhällen av i stort sett så likartad karaktär som Förenta staterna och Kanada. Jag har emellertid här velat rikta uppmärksamheten på att Kanadas befolkning icke bestämmes endast av den naturliga folkökningen och invandringen utan även av en med säkerhet betydande utvandring, en omständighet som ofta förbises, åtminstone i den allmänna diskussionen om Kanadas befolkningsfråga och med denna sammanhängande omständigheter.

Den totala folkökningen utgjorde:

1901—1911	1 835 328
1911—1921	1 581 840

I denna ökning utgör invandringen, såsom av ovanstående siffror framgår, den helt och hållet dominerande faktorn; tack vare denna kunde Kanada inregistrera en folkökning, som under decenniet 1900—1910 uppgick till 34 procent och under decenniet 1910—1920 till 22 procent, alltjämt den högsta befolkningstillväxt som något land har att uppvisa under motsvarande tid. Australien kom under den senare tioårsperioden upp till 21 procent, Nya Zeeland till 20 och Förenta staterna till 14 procent. Och detta oaktat utvandringen uppgick till mer än $^1/_3$ av invandringen under den förra och $^2/_3$ under den senare tioårsperioden.

Redan av dessa siffror framgår invandringens centrala betydelse för Kanadas samhällsliv.

Under 1800-talet kommo invandrarna till Kanada nästan uteslutande från Storbritannien, endast i ringa mån uppblandade med tyska element. Från slutet av

1890-talet började emellertid en allt kraftigare emigration till Kanada från andra delar av Europa, särskilt från det gamla Österrike — företrädesvis galizier — samt från Polen och södra Ryssland; också från Skandinavien och Finland kommo smärre kontingenter, så att Kanada under åren 1900—1913 erhöll från de olika huvudkällorna följande antal invandrare:

Förenta staterna	871 129
Storbritannien	973 730
Övriga Europa	656 285

Denna nya invandring har naturligtvis inverkat på befolkningens sammansättning, så att de ursprungliga befolkningselementen, de franska och engelska, något minskats i förhållande till övriga befolkningselement. De båda förra elementen utgjorde sålunda tillsammans 87·7 % av Kanadas hela befolkning år 1901, 82·6 % år 1911 och 83·3 % år 1921. Av dessa båda element har emellertid det engelska stigit från 23·5 % år 1901 till 25·3 år 1911 samt 29·0 år 1921, under det att det franska sjunkit från 30·7 % år 1901 till 28·5 år 1911 och 27·9 år 1921.

Detta har emellertid endast varit en relativ minskning beroende som sagt på karaktären av immigrationen under dessa 20 år, som medfört en ökning av andra europeiska element än engelska och franska från 8·5 % år 1901 till 14·2 år 1921.

Den asiatiska delen av befolkningen har under samma 20 år stigit från 0·4 till 0·8 %.

Den skandinaviska befolkningen utgjorde 1871 1 623, 1901 31 042, 1911 107 535 och 1921 167 359. Av dessa voro år 1921 svenskarna 61 503, norrmännen 68 856, danskarna 21 124 och islänningarna 15 876. Från 31 mars 1921 till 1 juni 1924 invandrade ytterligare 5 820 svenskar, varför den svenska stammen i Kanada f. n. torde uppgå till omkr. 70 000 — 0·8 % av Kanadas hela folkmängd.

Invandrarströmmen och de olika befolkningselementen ha emellertid fördelat sig mycket olika över olika delar av landet; och här stöta vi redan på något, som är av yttersta vikt, när det gäller att få en rätt uppfattning av olika sidor av Kanadas samhällsliv, nämligen dess egenskap av nybyggarland. Kanada — eller kanske rättare stora delar av Kanada — genomgår för närvarande samma stadium som under förra århundradet Västern och Nordvästern i Förenta staterna, eller för att ta ett närmare exempel Norrland hos oss. De ekonomiska och sociala problemen i Kanada erbjuda ofta slående likheter med vår »norrlandsfråga», och en jämförande studie skulle här säkert ge många, ej blott intressanta utan även för vår kanadensiska utvandrarfråga praktiskt viktiga resultat. Svenskarna i Kanada utföra i själva verket i våra dagar samma arbete och leva i mångt och mycket under likartade förhållanden som de svenskar, vilka koloniserat Norrland och haft en så väsentlig del i att bygga upp »the Middle North West» i Förenta staterna.

Denna Kanadas karaktär av nybyggarland — vilken på ett så förträffligt sätt studerats i professor Nelsons arbete över Kanadas uppodling — återspeglar sig också som sagt i befolkningens och befolkningselementens fördelning.

Kanadas befolkning återfinnes så gott som helt och hållet inom en relativt smal landremsa, som sträcker sig över hela kontinenten från St. Lawrenceflodens nedre dalgång vid Atlantiska kusten till Fraserflodens delta vid Stilla havskusten. Denna bebodda landremsa är uppdelad i flera olika avdelningar: först i viss mån av staten Maine, som skär in på kanadensiskt område längst i öster, men framför allt av de öde bygderna norr om Lake Superior och av Klippiga bergen. Den långsmala remsan av bebott land blir på detta sätt uppdelad i en bit inom östra Kanada fram till västra delen av Ontario, en inom prärieprovinserna fram till Klippiga bergen och en inom British Columbia mellan Klippiga bergen och Stilla oceanen. Även om i våra dagar ett band av järnvägar och andra kommunikationer knyter ihop dessa olika delar på ett synnerligen effektivt sätt, och detta liksom den synnerligen ut-

vecklade centralisationen av finansiell och ekonomisk makt och kontroll i Kanada bidragit att göra landet till en ekonomisk och i vissa avseenden social enhet, ha de olika invandringsströmmarna medfört en mycket olika karaktär på dessa skilda delar av landet. Även befolkningstätheten och, som vi skola se, koncentrationen till städerna, industrialiseringen o. s. v. är en annan i den gamla basen för den kanadensiska kolonisationen i öster än i de för bebyggelsen nyöppnade västra provinserna.

De äldsta franska och engelska elementen, de första franska bebyggarna och de engelska lojalisterna koloniserade St. Lawrence-dalen och kustprovinserna, vilka upp till 1840-talet utgjorde Kanada. Här har alltjämt den franska befolkningen bevarat sin nationalitet, sitt språk och sin säregna kultur på ett beundransvärt sätt, icke minst tack vare sin höga nativitet och sin religiösa homogenitet under den katolska kyrkans hägn. Dessa båda faktorer torde f. ö. ha ett mycket intimt samband med varandra. Med staden Quebec som centrum utgöra fransk-kanadensarna ett av de intressantaste och på samma gång värdefullaste inslagen i det kanadensiska samhällslivet, om också konservatismen hos de fransk-kanadensiska bönderna understundom tar sig uttryck, vilka äro föremål för ett visst nedlåtande och medlidsamt förakt från deras mera framåtskridna anglosaxiska bröder. Den, som genomrest dessa fransk-kanadensiska bygder med deras oerhört barnrika och strävsamma familjer, deras gamla bosättning i byalag med ägorna i långa, smala tegar, som sträcka sig upp från floddalen, med de många kyrkorna, pilgrimstågen och det patriarkaliskt härskande och hjälpande prästerskapet, får ett intryck, som icke snart försvinner ur minnet.

Under de nästa tjugu åren 1840—1860 mer än fördubblades invandrarnas antal, och dessa voro, såsom ovan nämnts, nästan uteslutande av brittiskt ursprung. 1861 var allt bördigt land i de gamla provinserna taget i bruk. Från mitten av 1860-talet börjar nu vandringen mot väster, delvis under inflytande av samma rörelse i Förenta staterna och givetvis i högsta grad underlättad och stimulerad av omvälvningen inom kommunikationsväsendet, framför allt järnvägarnas tillkomst. Strömmen riktade sig först mot Ontario, vars kolonisering började redan på 1850-talet, men som forcerades på 60-talet. The Confederation, som var grunden till Kanadas nuvarande politiska struktur i yttre avseende, The Dominion of Canada, och som bildades 1867, kom sålunda att bestå av förutom de gamla, östra kanadensiska provinserna också av Ontario, den första etappen på vägen västerut. Immigrantströmmen gick allt längre västerut. Manitoba, som fick en allt större del av immigrationen, ingick som särskild provins i konfederationen 1870; samma år införlivades de nordvästra territorierna under territoriestyrelse med Kanada, som 1873 fick sin nuvarande geografiska omfattning genom anslutning av provinsen vid Stilla oceankusten, British Columbia. Här hade redan tidigare kolonisation ägt rum, och British Columbia hade haft sin egen självständiga styrelse som provins redan från 1858.

Expansionen västerut i Kanada var till stor del endast en utgrening av motsvarande strömning i mycket större mått i Förenta staterna, vilken delvis hindrade utvecklingen av nordvästra Kanada. Den starka strömmen till nordväststaterna i Förenta staterna från 1880—1900, dåliga konjunkturer för farmarna o. s. v. minskade alltmera den brittiska immigration, som varit dominerande under ifrågavarande skede, och omkring 1900 hade den nästan upphört.

Den nya immigrantströmmen på 1900-talet blev som redan omtalats av en helt annan karaktär och var betydligt uppblandad från andra delar av Europa; den tog i stor utsträckning vägen till nordväst. Folkmängden i prärieprovinserna (Manitoba, Saskatchewan och Alberta), som var 419 512 år 1901, hade vuxit till 1 956 082 år 1921.

År 1905 organiserades Saskatchewan och Alberta, delar av de gamla territorierna, som provinser inom Dominion of Canada. Det förtjänar att märkas, att dessa provinser i sin nuvarande form endast äro tjugu år gamla, ett tecken så gott som något annat på hur unga dessa samhällen i nordvästra Kanada äro. Dylika tecken över-

flöda för övrigt för en iakttagare vid en resa i dessa trakter. Där man nu finner folkrika städer, med stora teatrar, affärer, banker, utvecklade spårvägsnät, storartade hotell o. s. v., berättar invånarna om hur på samma plats 10 eller 15 år före kriget eller ännu senare endast var en liten by, ett stationssamhälle eller rama landsbygden. Hela sin nuvarande karaktär synas dessa trakter ha fått under det årtionde närmast före kriget, vars underbara insats i Kanadas ekonomiska och sociala utveckling jag får tillfälle att senare återkomma till. Och bortom dessa befolkade och bebyggda trakter ligga obrukade och obrutna bygder redo för nya pionjärer.

Den omständigheten, att 1900-talets immigrantvåg, som sålunda kom att huvudsakligen inriktas på dessa nya kolonisationstrakter i nordvästra Kanada, var av en delvis annan karaktär, har givetvis satt sina spår i form av olikheter hos befolkningen i olika delar av landet, framför allt i så måtto att de icke-anglosaxiska elementen företrädesvis äro att finna i de nyupptagna västra provinserna, främst då prärieprovinserna. De gamla, östra provinserna återigen, den mer kompakta och utvecklade ursprungliga kärnan i den kanadensiska samhällskroppen, äro på ett helt annat sätt genomsyrade av de ursprungliga engelska och franska befolkningselementen. Detta liksom det i västern starkare inflytandet från den stora grannen i söder ger en påfallande olika prägel åt de olika delarna av det kanadensiska riket, något som icke blott gäller samhällsinstitutionerna och formerna för sammanlevnaden utan även, som vi skola se, de ekonomiska förhållandena. Att tala om Kanada och förhållandena i Kanada som en helhet måste därför alltid ge en skev bild av verkligheten, något som i sin mån bidrager till att göra bedömandet av Kanada som immigrationsland till en mera invecklad och svår sak, än vad som vanligen framgår av den allmänna diskussionen.

De i tab. A—C (sid. 627) anförda siffrorna belysa i viss mån vad här ovan framhållits.

Enligt 1921 års folkräkning voro i de östra kustprovinserna 93 % av befolkningen födda i Kanada, i provinsen Quebec 92 %, medan i Ontario procenten sjunker till 78, i Manitoba till 63, i Saskatchewan till 64, i Alberta till 53 och i British Columbia till 50. Proportionen utanför brittiska riket (hela imperiet) födda når sitt maximum i Saskatchewan och Alberta, där de utgöra resp. 26·3 och 29·5 % av hela befolkningen, en god illustration till verkningarna av den senaste immigrationsströmmen och dess inriktning västerut.

Den industriella utvecklingen. Den »industriella revolutionen» i Kanada sträcker sig tillbaka till slutet av 1860- och början av 1870-talen. Den »industriella revolutionen» i Kanada har sålunda varit samtidig med Sveriges; den fick sin prägel, alldeles som Sveriges i stor utsträckning av den omständigheten, att den *föregicks* av den stora omvälvningen inom kommunikationsväsendet (ångbåtarna och järnvägarna) och den därmed sammanhängande utvecklingen av den moderna världshandeln samt att, likaledes som i Sverige, centrum inom den nya utvecklingen utgjordes av stora exportindustrier, grundade på förekomsten av naturmaterial i landet, främst trävaru-, pappersmasse- och pappersindustrierna, vilka alltjämt spela en huvudroll i Kanadas industriella produktion. Denna har sålunda från början fått en sammansättning och arbetar under villkor, som ha stora likheter med den svenska industrien, vilket är naturligt, då de industrialiserade delarna av Kanada ha att uppvisa en natur i hög grad likartad med Sveriges.

Utvecklingen av befolkningens fördelning på städer och landsbygd kan i viss mån tjäna som en mätare på graden av industrialisering. I den kanadensiska statistiken, liksom i alla länders f. ö., blir uppdelningen av befolkningen på städer och landsbygd i viss mån godtycklig, på grund av olika administrativa föreskrifter rörande var gränsen skall gå mellan stad och landsbygd. Detta gör uppgifterna för olika länder och t. o. m. för olika provinser inom Kanada icke fullt jämförbara. Men som en allmän måttstock torde de dock kunna användas för vårt ändamål.

Tab. A. Kanadas folkmängd under censusåren 1871 till 1921 fördelad på olika provinser och territorier.

Provinser och territorier	1871		1881		1891		1901		1911		1921	
	Antal	%	Antal	%	Antal	%	Antal	%	Antal	%	Antal	%
Prince Edward Island	94 021	2·55	108 891	2·52	109 078	2·25	103 259	1·92	93 728	1·30	88 615	1·01
Nova Scotia	387 800	10·51	440 572	10·19	450 396	9·32	459 574	8·56	492 338	6·88	523 837	5·96
New Brunswick . .	285 594	7·74	321 233	7·43	321 263	6·65	331 120	6·16	351 889	4·88	387 876	4·41
Quebec	1 191 516	32·30	1 359 027	31·42	1 488 535	30·80	1 648 898	30·70	2 005 776	27·83	2 361 199	26·87
Ontario	1 620 851	43·94	1 926 922	44·56	2 114 321	43·74	2 182 947	40·64	2 527 292	35·07	2 933 662	33·38
Manitoba	25 228	0·68	62 260	1·44	152 506	3·16	255 211	4·75	461 394	6·40	610 118	6·94
Saskatchewan . . .	—	—	—	—	—	—	91 279	1·70	492 432	6·84	757 510	8·62
Alberta	—	—	—	—	—	—	73 022	1·36	374 295	5·19	588 454	6·70
British Columbia . .	36 247	0·98	49 459	1·14	98 173	2·03	178 657	3·33	392 480	5·45	524 582	5·97
Yukon Territory . .	—	—	—	—	—	—	27 219	0·51	8 512	0·12	4 157	0·05
Northwest Territories[1]	48 000	1·30	56 446	1·30	98 967	2·05	20 129	0·37	6 507	0·09	7 988	0·09
Royal Canadian Navy	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	485	—
Summa	**3 689 257**	**100·0**	**4 324 810**	**100·0**	**4 833 239**	**100·0**	**5 371 315**	**100·0**	**7 206 643**	**100·0**	**8 788 483**	**100·0**

Tab. B. Ökningen i folkmängd i Kanadas olika provinser och territorier procentuellt för varje tioårsperiod under åren 1871 till 1921.

Provinser och territorier	Antal invånare 1871	Procentuell ökning resp. minskning (—) av invånarantalet från					Procentuell ökning av invånarantalet från 1871 till *1921*
		1871 till *1881*	1881 till *1891*	1891 till *1901*	1901 till *1911*	1911 till *1921*	
Prince Edward Island	94 021	15·82	0·17	— 5·33	— 9·28	— 5·46	— 5·75
Nova Scotia	387 800	13·61	2·23	2·04	7·13	6·40	35·08
New Brunswick	285 594	12·48	0·01	3·07	6·27	10·23	35·81
Quebec	1 191 516	14·06	9·53	10·77	21·64	17·72	98·17
Ontario	1 620 851	18·88	9·73	3·25	15·77	16·08	81·00
Manitoba	25 228	*146·79*	*144·95*	*67·34*	*80·79*	*32·23*	*2 318·42*
Saskatchewan	—	—	—	—	—	439·48	53·83	—
Alberta	—	—	—	—	—	412·58	57·22	—
British Columbia	36 247	36·45	98·49	81·98	119·68	33·66	1 347·24
Yukon Territory	—	—	—	—	— 68·73	— 51·16	—
Northwest Territories[1]	48 000	17·60	75·33	— 79·66	— 67·67	22·76	— 83·36
Hela Kanada	**3 689 257**	**17·23**	**11·76**	**11·13**	**34·17**	**21·95**	**138·22**

Tab. C. Kanadas folkmängd år 1921 fördelad efter ursprung på olika provinser och territorier.

Ursprung	*Provinser och territorier*											Hela Kanada[2]
	P. E. Island	Nova Scotia	New Brunswick	Quebec	Ontario	Manitoba	Saskatchewan	Alberta	British Columbia	Yukon	Northwest Territories	
Anglosaxer . .	75 627	407 618	255 002	357 108	2 282 015	350 992	400 416	351 820	387 513	1 847	473	**4 868 903**
Fransmän . .	11 971	56 619	121 111	1 889 277	248 275	40 638	42 152	30 913	11 246	284	258	**2 452 751**
Svenskar . . .	6	490	578	908	6 713	8 023	19 064	15 943	9 666	109	3	**61 503**
Danskar . . .	17	352	976	595	2 450	3 429	4 287	6 772	2 191	37	17	**21 124**
Norrmän . . .	10	482	588	705	3 416	4 203	31 438	21 323	6 570	107	14	**68 856**
Finnar	1	45	35	76	12 835	506	1 937	2 926	3 112	21	—	**21 494**
Övriga	983	58 231	11 586	112 530	377 958	202 327	258 216	158 757	104 284	1 752	7 223	**1 203 852**

[1] Minskningen i folkmängden i Northwest Territories efter 1891 förklaras av överförandet av vidsträckta områden från territorierna till Alberta, Saskatchewan och Yukon Territory.

[2] Här ingår flottans personal, vilken ej kunnat fördelas på de olika provinserna.

För fyrtio år sedan var sålunda Kanadas stadsbefolkning (befolkningen i towns and cities) endast 14 % av hela befolkningen, 1891 hade den ökats till 32 %, 1901 till 37 %, 1911 till 45 och 1921 till 49 %. Städerna absorberade under den senaste censusperioden 1911—1921 något över två tredjedelar av den totala folkökningen. Två städer, Montreal och Toronto, hade 1921 över en halv miljon invånare; f. ö. har ingen kanadensisk stad kommit över 200 000; Winnipeg, Vancouver, Ottawa och Hamilton ha över 100 000; i klassen 50 000—100 000 komma Quebec, Calgary, London, Edmonton och Halifax. Även om man tar hänsyn till att de städer, som hastigt växte upp vid den stora koloniseringen av Kanadas västra provinser, i regeln knappast voro och ännu i våra dagar icke äro mycket mera än kommersiella centra för de stora lantbruks- och skogsdistrikten och utan någon mera betydande industri, visa dock dessa siffror hän på en betydande industrialisering.

I Sverige uppgick 1921 folkmängden i städerna och stadslika eller tättbebyggda orter till 45 % av rikets hela folkmängd. Koncentrationen till städerna torde sålunda ha gått något längre i Kanada än i Sverige. En jämförelse med Förenta staterna, som endast kan ske för städer med en befolkning över 5 000, visar att 47 % av Förenta staternas befolkning är bosatt på sådana orter och 36 % av Kanadas. Även om Kanadas stadsbefolkning sålunda är relativt mindre än Förenta staternas visar också detta, då man tar i betraktande den större folktätheten och den långt gångna utvecklingen i Förenta staterna, en betydande koncentration till städerna med därmed sammanhängande industrialisering av Kanadas befolkning. »Flykten från landsbygden» är också i Kanada ett brännande problem, som väcker allt större uppmärksamhet och oro.

Koncentrationen till städerna i Kanada är också ur immigrationssynpunkt ett fenomen av största betydelse. Det är icke blott en av grunderna till en viktig sida i den kanadensiska immigrationspolitiken, nämligen strävandena att utestänga sådana immigranter, som kunna tänkas öka denna tendens hos det kanadensiska samhällslivet, och att uppmuntra sådan immigration, som kan tänkas stärka landsbygdselementet. Det medför även, att man vid bedömandet av immigranternas kommande levnadsförhållanden i Kanada har att räkna ej blott med förhållandena på den kanadensiska landsbygden utan även med alla de problem och svårigheter, som följa koncentrationen till städerna och industrialiseringen i spåren. Också de, vilkas förutsättningar och planer hänvisa dem till en start i lantbruket, påverkas givetvis av den allmänna tendensen att ge sig in till städerna, i synnerhet när svårigheter av ena eller andra slaget börja göra sig gällande för nykomlingen. Han följer lätt den allmänna strömmen in till städerna och går upp i stads- och industribefolkningen. Och även senare kan naturligen den allmänna rörelsen till städerna fånga honom. Att betrakta immigrationen till Kanada uteslutande ur det kanadensiska lantbrukets och den kanadensiska landsbygdens synvinkel är därför icke riktigt, icke en gång när det gäller immigranter, som företrädesvis äro destinerade dit.

Beträffande de konsekvenser, som kunna dragas ur de ovan meddelade uppgifterna, gäller i hög grad vad tidigare framhållits, nämligen att förhållandena i olika delar av Kanada äro ytterligt olika, och att dylika siffror måste studeras med särskild hänsyn härtill. Den olika grad, i vilken industrialiseringen fortskridit å ena sidan i östra Kanada och delar av British Columbia, å den andra prärieståterna, är i själva verket av grundläggande betydelse ej blott för nu ifrågavarande ämne utan även för en rad andra kanadensiska samhällsproblem — också, som vi skola se, för det kanadensiska lantbruket och dess framtid.

Dela vi sålunda upp stadsbefolkningens procentuella andel av den totala befolkningen vid de senaste folkräkningarna på olika provinser och territorier framgår följande:

Stadsbefolkningens procentuella andel av den totala befolkningen i olika provinser och territorier.

	1891	1901	1911	1921
Prince Edward Island	13·07	14·48	15·97	21·55
Nova Scotia	17·09	28·15	37·80	43·34
New Brunswick	15·22	23·34	28·29	32·08
Quebec	33·57	39·67	48·20	56·01
Ontario	38·74	42·88	52·57	58·20
Manitoba	26·89	27·60	43·43	42·88
Saskatchewan	—[1]	15·63	26·68	28·90
Alberta	—[1]	25·38	36·78	37·88
British Columbia	37·92	50·48	51·90	47·19
Yukon Territory	—[1]	33·59	45·41	23·45
Northwest Territories	—[1]	—	—	—
Hela riket	**31·80**	**37·50**	**45·42**	**49·52**

Av dessa siffror framgår, att koncentrationen till städerna företrädesvis är att finna i de östra provinserna och British Columbia samt att den även nått den östligaste av prärieprovinserna, Manitoba. Under tioårsperioden 1901—1911 minskades t. o. m. landsbygdsbefolkningen i de östra kustprovinserna och i Ontario, beroende dels på utvandring av farmare till de nya västra provinserna men även på grund av flyttningen in till särskilt de större städerna. Samma tendens fortsatte under nästa årtionde, då också Quebec's landsbygdsbefolkning undergick minskning. I de äldre delarna av Ontario pågick en liknande utvandring från landsbygden. Jämsides med »flykten från landsbygden» i de östra delarna av Kanada har gått en strömning från mindre städer och byar till de större städerna. I västern ha i Manitoba dessa mindre orter fått lämna en god del av sin befolkning till de växande storstäderna Winnipeg och St. Boniface. Också i Saskatchewan och Alberta ha, som redan nämnts, stadssamhällen uppkommit och tillväxt i stor utsträckning, men här har landsbygdsbefolkningen också undergått en motsvarande ökning.

Koncentrationen till städerna sammanhänger givetvis med näringslivets industrialisering. 1911 voro omkring två tredjedelar av Kanadas hela »gainfully occupied» befolkning sysselsatta i andra näringar än lantbruket, varav torde framgå — även om tillgängliga uppgifter icke äro fullt jämförbara — att Kanada fortskridit längre i industrialisering än Sverige.

I fabriksindustrien voro anställda:

år 1870	187 942	år 1910	515 203
» 1880	254 935	» 1920	685 349
» 1890	369 595	» 1921	517 141
» 1900	339 173[2]		

[1] Befolkningen i det dåvarande territoriet, av vilket provinserna Alberta och Saskatchewan *samt Yukon och Northwest Territories voro delar år 1891, klassificerades i det årets census som* »rural», d. v. s. som landsbygdsbefolkning.

[2] Nedgången torde bero på att detta år i statistiken genomfördes en begränsning till företag med mer än 5 anställda. Antalet anställda i dylika företag utgjorde år 1890 272 033 mot 369 595 i samtliga företag.

Att industrialismen framför allt är koncentrerad till de östra provinserna framgår även därav, att år 1921 50·0 av fabriksindustriens anställda återfinnas i Ontario och 30·8 % i Quebec. Av de övriga 19·2 procenten äro 5·5 anställda vid företag i British Columbia, 4·0 i Manitoba och 3·3 i Nova Scotia. Övriga provinser sysselsätta från 0·2 till 3·0 % av hela antalet anställda i Kanadas fabriksindustri.

Dessa siffror ge ju en slående bild av hurusom de industriellt framåtskridna trakterna i Kanada för närvarande äro så gott som helt och hållet koncentrerade till den gamla basen för den kanadensiska kolonisationen, de östra provinserna i närheten av Atlantiska oceanen, samt i någon mån till British Columbia vid Stilla havskusten.

Klimat och naturliga resurser samt den ringa befolkningstätheten ha hänvisat Kanada till några få, stora exportindustrier, framför allt trä-, pappersmasse- och pappersindustrierna, och dessas naturliga lokalisering är givetvis östprovinserna och British Columbia.

En anledning varför Kanadas industri på detta sätt koncentrerats till dessa få stora exportartiklar är, att den i hög grad är beroende av importerade råvaror och halvfabrikat. Kol och koks, petroleum, vegetabiliska råvaror och produkter, råvaror för textiltillverkning, järn, koppar, kolonialvaror importeras helt och hållet eller i mycket stor utsträckning. Delvis torde flera av de viktigaste av dessa råvaror vara till finnandes bland Kanadas rika naturtillgångar, en omständighet av stor betydelse, vittnande om utvecklingsmöjligheter till ett mera mångsidigt näringsliv i Kanada, och därmed också till en geografiskt mera jämn fördelning av landets industri.

En annan anledning till den nuvarande strukturen hos den kanadensiska industrien är hemmamarknadens beskaffenhet. Smaken och konsumtionsstandarden hos den kanadensiska befolkningen äro i hög grad påverkade av Storbritannien och Förenta staterna. Detta är naturligtvis i hög grad beroende på gemensamhet i ursprung, språk och politiska och sociala institutioner. Kanada har i själva verket ännu knappast utvecklat något självständigt andligt liv; hela den intellektuella atmosfären är fylld av traditioner och impulser från moderlandet och den stora, närbesläktade grannen i söder. I de östra landsdelarna är det engelska inflytandet dominerande; i de västra fortskrider amerikaniseringen, dels på grund av det faktiska avståndet från andra kulturhärdar och dels på grund av immigrationens karaktär, varom tidigare talats. På järnvägsstationer, vid tidningsstånden och hos bokhandlare i Kanada ser man förgäves efter inhemska tidskrifter — den enda periodiska litteratur, som är kanadensisk, utgöres av de dagliga tidningarna. Däremot äro de översvämmade av engelska och amerikanska publikationer med väldiga annonsavdelningar, som trumfa in i medvetandet förträffligheten av de stora, efter engelsk och amerikansk smak standardiserade konsumtionsvarorna, vilka också helt och hållet dominera butikerna. Den kanadensiska publikens efterfrågan har sålunda kommit att formas efter de engelska och amerikanska köparmassornas; det blir amerikanska och engelska märken och kvaliteter, som gå i Kanada, vilket naturligtvis är en kraftig hämsko på den inhemska produktionen av dylika artiklar, även i de fall, då det skulle ha kunnat löna sig att framställa dem i Kanada.

Härtill kommer, att den ringa folktätheten i Kanada, de relativt små konsumtionscentra, de kolossala avstånden mellan dessa samt knapp tillgång på arbetskraft göra en produktion i stort för hemmamarknaden än så länge oräntabel; en avgörande faktor i synnerhet som den kanadensiska industriella tekniken är byggd på amerikanska mönster med storproduktion av standardiserade artiklar.

Slutligen må det framhållas, att den kanadensiska staten strävat att på allt sätt utveckla ett transportsystem — varom mera nedan — som gynnar samfärdseln mellan de östra och västra delarna av det kanadensiska väldet, men i sin mån minskar förbindelsen över den långa gränsen till Förenta staterna, där för övrigt höga tullmurar hindra utbytet av varor. Importen till västern kommer in genom de östra provinserna, går genom grosshandlare och köpmän i östern och transporteras västeröver; västerns produkter säljas huvudsakligen till östprovinserna och transporteras

dit antingen för konsumtion där eller för export på främmande länder. Detta har, åtminstone tillsvidare, gjort Kanada till en ekonomisk enhet och motverkat ett uppgående i Förenta staternas industriområde, men därmed har också i viss mån den industriella utvecklingen hämmats i de västra provinserna, vilka ekonomiskt i många avseenden sammanhänga med den södra grannen.

Den kanadensiska industriens byggnad och lokalisering är sålunda beroende på den omständigheten, att Kanada för närvarande betalar för den stora mängden konsumtionsartiklar och råvaror, hämtade utifrån — förutom med lantbruksprodukter, vilka för närvarande utgöra mer än hälften av Kanadas export — med produkterna av några få stora exportindustrier, vilkas naturliga lokalisering hänvisar dem till ett relativt begränsat område i östprovinserna och i någon mån till British Columbia. Detta förhållande sätter sin prägel på Kanadas hela nuvarande samhällsliv och utgör en viktig omständighet för bedömandet av Kanadas utvecklingsmöjligheter, ej blott i fråga om industrien utan även i fråga om landets viktigaste näringsgren, lantbruket, såsom närmare skall visas nedan, och därmed också för frågan om Kanada som immigrationsland.

I vad mån man kan vänta någon ändring härutinnan borde därför bli föremål för särskilda, mera ingående studier — inom parentes är Kanada, på grund av rikedomen på statistiskt material och sitt i förhållande till andra länders mindre komplicerade närings- och samhällsliv, ett utmärkt föremål för ekonomiska och sociala undersökningar.

Här må endast framhållas, att åtskilliga av de faktorer, vilka ovan berörts såsom orsaker till den ensidiga inriktningen av det kanadensiska näringslivet, synas vara eller åtminstone delvis kunna vara av övergående natur. Så är fallet beträffande den ringa folktätheten och även beträffande importen av vissa råvaror, framför allt de båda väsentliga förutsättningarna för uppkomsten av en mera omfattande kanadensisk järnindustri, nämligen stenkol och järnmalm.[1] Så är också fallet beträffande förbindelserna mellan västern och Förenta staterna. Sistnämnda land dominerar redan nu inom Kanadas utrikeshandel, mest i fråga om import men även beträffande exporten, ehuru handelsförbindelserna, som tidigare framhållits, f. n. gå huvudsakligen över östern, något som onekligen förefaller onaturligt och uteslutande beror på transporttekniska och kommersiellt organisatoriska orsaker.

Att en tendens till en mera mångsidig och geografiskt mera jämnt fördelad industriell verksamhet möjligen redan nu i någon mån förefinnes i Kanada, synas också de industristatistiska siffrorna antyda. Enligt desamma har under åren 1915—1921 en jämn och stadig utveckling ägt rum inom det gamla industrialiserade området i Ontario och Quebec, där ju alltjämt, som redan visats, den ojämförligt största delen av den kanadensiska industrien är belägen; men särskilt slående är den enastående tillväxten i industriell verksamhet i prärieprovinserna. Antalet anställda inom fabriksindustrien växte sålunda under dessa fem år i Quebec med 19·2 % och i Ontario med 16·2 %; i Saskatchewan och Alberta återigen var tillväxten resp. 107·6 och 51·4 %.

Lantbruket. Den industriella utvecklingen i Kanada är, såsom tidigare flera gånger antytts, på det närmaste förknippad med det kanadensiska lantbrukets framtid.

Medan industrien företrädesvis är koncentrerad till ett relativt litet område i östprovinserna och ett ännu mindre i British Columbia, är lantbrukets tyngdpunkt belägen i de tre prärieprovinserna Manitoba, Saskatchewan och Alberta, åtminstone när det gäller det kanadensiska lantbrukets f. n. ojämförligt viktigaste produkt, vetet, samt spannmålsodlingen över huvud. 93 % av Kanadas veteskörd kommo år 1921 från prärieprovinserna, 67 % av havreskörden och 75 % av dess kornskörd. Mejerihushållningens och vallodlingens lokalisering sammanfaller återigen med industriens.

[1] För en mera ingående framställning av Kanadas möjliga framtida råvarutillgångar, se Nelsons ovan anförda arbete.

Den är liksom fruktodlingen huvudsakligen förlagd till östern och British Columbia. Quebec och Ontario ha var sin tredjedel av Kanadas mjölkkor, prärieprovinserna tillsammans endast en fjärdedel. Smörproduktionen är till tre fjärdedelar förlagd till Ontario och Quebec, ostproduktionen så gott som helt och hållet. Av får- och svinbesättningen ha östprovinserna resp. 80 och 75 % av hela antalet. Trädgårdsodlingen är koncentrerad till Ontario, Nova Scotia och Columbia. Det totala värdet av östra Kanadas skörd var 1870 $ 111 116 606. De västra provinserna hade inga skördar alls att uppvisa vid denna tid. 1921 var skördens värde i östra Kanada $ 818 731 750, i västra $ 636 511 900.

Att industrialiseringen och det mer intensiva och mångsidiga lantbruket i det stora hela följts åt i Kanada, till följd varav dess näringsliv, såsom ovan vidrörts, blivit skarpt geografiskt uppdelat, är säkerligen ingen tillfällighet. I vissa fall spela givetvis klimatiska faktorer in — uppenbarligen är östprovinsernas och British Columbias fuktigare klimat och mildare vintrar mera ägnade att gynna ett mångsidigare jordbruk, byggt på kreatursavel och mejerihushållning, än det hårda fastlandsklimatet i prärieprovinserna — men av större vikt är säkert den hemmamarknad för ett intensivare lantbruk, som industribefolkningen erbjuder, och som sedan i sin ordning blir ett stöd för produktionen på exportmarknaden. Detta samband mellan den industriella och den agrara utvecklingen är en springande punkt vid bedömandet av Kanadas framtid.

Uppdelningen av det kanadensiska näringslivet mellan å ena sidan en relativt smal bas i öster jämte en ännu smalare landremsa vid Stilla havet med mera fortskriden industrialisering och ett mera intensivt och mångsidigt lantbruk och å den andra de stora prärieområdena ännu ganska litet industrialiserade och med huvudsakligen extensivt lantbruk inriktat på så gott som ett enda slags skörd, nämligen vetet, är av en betydelse för nuvarande kanadensiskt samhällsliv, som knappast kan överskattas. Den har givetvis sin direkta betydelse för produktionsförhållandena, men den inverkar också i högsta grad på lantbruksbefolkningens levnadsförhållanden, den är en av de avgörande faktorerna på den kanadensiska arbetsmarknaden med dess häftiga säsongfluktuationer — varom mera nedan — den sätter sin prägel på transportproblemen och lånemarknadens organisation; den är i högsta grad bestämmande särskilt för immigranternas villkor och möjligheter att reda sig. Sambandet mellan den industriella och den agrara utvecklingen samt möjligheterna för en bättre balans mellan industri och lantbruk i olika delar av Kanada, förefalla mig därför — såsom tidigare understrukits — vara de mest vitala punkterna i Kanadas framtidsproblem och av avgörande betydelse, icke minst när det gäller att bedöma Kanadas förutsättningar som immigrationsland.

Inom lantbruket gäller frågan som sagt närmast förhållandet mellan de båda typerna för dess bedrivande: det ensidiga, extensiva lantbruket å ena sidan, och det mångsidiga, mera intensiva å den andra — mellan »one-line-farming» och »mixed farming» eller »diversified farming». Överallt hör man den diskuteras; Kanadas jordbruksminister framhöll med särskild styrka, att övergången till mångsidigt jordbruk vore den enda lösningen på Kanadas agrara och sociala problem. Samma synpunkt underströks av ett flertal av de övriga personer i olika ställningar jag haft tillfälle att samtala med; och överensstämmelsen i uppfattning synes på denna punkt vara mycket stor, ehuru jag även träffat åtminstone en i jordbruksfrågor sakkunnig företrädare för uppfattningen, att »one-line-farming» med vete som enda skörd år ut och år in vore den enda ekonomiskt riktiga formen för jordbruket i prärieprovinserna för närvarande. Sistnämnda uppfattning erhåller i viss mån ett stöd i det ovan påpekade förhållandet, att en bättre utvecklad hemmamarknad, stödd på industriell utveckling, utgör en förutsättning för att det mångsidiga och intensiva lantbruket, bedrivet i stor skala, skall bli lönande. I detta sammanhang måste emellertid påpekas en annan ytterst viktig faktor i denna utveckling, nämligen graden av den hastighet, varmed den jungfruliga jorden suges ut genom det extensiva jordbruket. Den be-

gynnande utarmningen av prärieprovinsernas fruktbara jord har sålunda redan nu på sina håll också inom prärieområdena framtvingat en övergång till ett mera mångsidigt och intensivt jordbruk, om också den extensiva sädesodlingen alltjämt är förhärskande. Början till en dylik utveckling kommer givetvis främst från de tidigast uppodlade prärieområdena, exempelvis i Manitoba, där utsugningen av jorden fortgått längst. Samma verkan har den utsträckning av odlingen åt norr och nordväst till skogsbygderna, som varit ett av de mest utmärkande dragen i 1900-talets utveckling. I dessa bygder gå vallarna bättre, och mejerihushållningen ger bättre resultat än det ensidiga sädesbruket. Enligt Nelson delar en linje från Winnipeg åt V.N.V. över Saskatoon till c:a 53° N.br. längst i väster prärieområdena ungefär i de övervägande veteodlande bygderna i söder och de stora »mixed farming»-områdena i norr. I detta norra bälte finnes ett stort antal svenska farmare, vilka bedriva sitt lantbruk på samma sätt som hemma i Sverige, under mycket likartade naturförhållanden i övrigt.

Ökad industriell utveckling, ökad immigration, som för odlingen vidare norr över mot skogsbygderna, och ökad utarmning av jorden i de nuvarande vetebygderna leda sålunda till mera intensiv brukning av jorden och mera mångsidig växtodling. Möjligt är, att det extensiva, ensidiga sädesbruket på prärieområdena för närvarande är mera ekonomiskt, oaktat det i längden kan innebära rovdrift och framför allt medföra allehanda socialt bekymmersamma fenomen både nu och i framtiden. Situationen påminner i vissa hänseenden om vår »norrlandsfråga». Som bekant användes till en början den norrländska skogsmarken extensivt, till vida betesmarker, jakt o. dyl.; därefter kom den industriella, kapitalistiska utvecklingen, som medförde ett intensivare utnyttjande av naturkrafterna: först av skogen, som »togs ifrån bönderna» och blev grunden för trä- och pappersmasseindustrierna och som gjorde den gamla formen av jordbruk omöjlig och sedan av jordbruksjorden, som på grund av industribefolkningens konsumtion och den sålunda skaffade hemmamarknaden för mejeriprodukter lades i intensivt bruk av en bondebefolkning, som återvunnit sin ställning genom den nya utvecklingen på en sund ekonomisk basis. Innan den nya balansen uppnåtts, ha i båda fallen allehanda sociala svårigheter och problem uppkommit, vilka ej kunna lösas, förrän de ekonomiska förutsättningarna för ett nytt tillstånd äro för handen.

Av de 200 000 000 acres jord, som anses vara odlingsbara i de tre prärieprovinserna, ha endast 17 till 18 % ännu lagts under plogen. Det ensidiga sädesbruket idkas som sagt huvudsakligen i de södra distrikten närmast gränsen till Förenta staterna. Samma slags skörd, vanligen vete, tas ut år efter år av jorden, som lägges i sommarträde. Resultatet av ett dylikt, ofta i mer än 25 års tid i följd tillämpat brukningssätt, har blivit en märkbar försämring av jorden och av skörderesultatet. I Manitoba konstaterade en undersökningskommitté, att på grund av detta brukningssätt »in a generation more than a quarter of the potential wealth of the surface soil has disappeared»[1], samt att under 30 år den genomsnittliga veteskörden i provinsen minskats från 19 bushels till 15 bushels per acre. Liknande erfarenheter ha gjorts vid undersökningar i de båda andra prärieprovinserna.

Alltjämt äro emellertid produktionskostnaderna för vete i Kanadas prärieprovinser betydligt lägre än i Förenta staterna enligt de senaste undersökningar, som gjorts av Förenta staternas Tariff commission.[2]

I vilken utsträckning farmarna kunna finna det lämpligt att gå över från enbart veteodling till växelbruk och mera mångsidig odling är naturligtvis svårt att säga. Detta beror ej blott på de allmänna faktorer, vilka ovan nämnts såsom ekonomiskt gynnsamma för en dylik övergång; det beror också på den enskilde farmarens uppfattning, på hans duglighet som jordbrukare, på hans ekonomiska förhållanden, på

[1] »— — på en mansålder hade mer än en fjärdedel av markytans odlingsvärde gått förlorad.»

[2] Härvidlag är emellertid att märka, att kostnaderna äro uträknade per bushel och sålunda kunna variera olika år, beroende på skördeutfallet i de båda länderna.

kreditmöjligheter och på hans allmänna läggning. Veteodlingen kräver nämligen betydligt mycket mindre kapital och omsorg än det mera mångsidiga jordbruket. Vid den ensidiga veteodlingen på gammalt pionjärsätt får han ut sina pengar, så snart skörden är färdig, efter ett halvår eller så. För övergång till mångsidigt jordbruk, byggt på jordbruksskötsel, behöver han lägga ut kapital för kreatur, byggnader, stängsel o. s. v. Också från bygder, där »mixed farming» är i tillväxt, heter det vanligen såsom t. ex. i en rapport från Manitoba angående Cost of grain production in Canada 1923, tryckt i Monthly Bulletin of Agricultural Statistics (juni 1924), att »the main difficulty is the lack of means to erect good buildings and fences and to buy stock».[1]

I samma publikation framhålles emellertid från olika korrespondenter, huru mycket bättre de farmare stått sig under krisen, som tidigare gått över till »mixed farming» och nu ej voro uteslutande beroende på spannmålen och särskilt vetet, som 1923 gick ned alldeles exceptionellt i pris. »Den huvudsakliga fördelen med mixed farming är», heter det i samma berättelse, »att det utgör ytterligare en inkomstkälla och gör det möjligt för farmarna att själva använda spannmål, som ej kan säljas eller endast säljas med förlust.» — »Mixed farming and dairying, whereever possible, are indicated as the remedies for losses on grain-growing alone.»[2]

Att bygder, sådana som trakterna norr om Saskatoon eller söder om Edmonton kring Wetaskiwin, vilka företrädesvis bedriva »mixed farming», stått sig på ett helt annat sätt än de rent veteodlande distrikten under de svåra tiderna för jordbruket i Kanada, var ej heller någon svårighet att konstatera vid mitt besök i svenska settlements, belägna i dessa bygder.

Över huvud torde nämligen »mixed farming» ge möjligheter för ett mera uthålligt jordbruk, medan den rena veteodlingen visserligen ger pengar fortare och under gynnsamma konjunkturer och förhållanden i övrigt kanske alltjämt också mera pengar, men otvivelaktigt medför synnerligen stora förlustrisker.

Lantbruket i Kanada är över huvud redan av klimatiska skäl en riskabel näring. Frost och torka spela en roll för den kanadensiska lantbrukaren, som knappast är vanlig i andra länder; i synnerhet är detta fallet i vissa delar av Kanada, som öppnats för spannmålsodling. Så är t. ex. fallet med torkan i södra Alberta. Jag träffade farmare från trakten söder om Calgary, vilka på grund av torkan ej haft en normal skörd på 5—6 år! Men ännu mer riskabel blir naturligtvis situationen, om farmaren endast har ett enda slags skörd att vänta, och dennas avsättning dessutom — såsom fallet är med det kanadensiska vetet — är beroende av de oberäkneliga faktorer, som bestämma världsmarknaden. 1919 var vetet uppe i $ 2·32 per bushel, 1920 gick det ned till $ 1·55; 1922 var det nere i 85 cents och 1923 65 cents för att 1924 åter stiga — som det nu antas — till omkring $ 1·55. Bortsett från penningvärdets växlingar, och de säregna förhållandena i övrigt under dessa år inbegripna, visa dock dessa siffror, vilka prisväxlingar den kanadensiska producenten av vete kan ha att räkna med. En god portion sanning ligger onekligen i den i Kanada ganska vanliga satsen, att den ensidiga veteodlingen är ren spekulation och ingenting annat.

Det utpräglat spekulativa draget hos veteodlingen bidrager säkert i många fall också till att fördröja övergången till »mixed farming». Att spekulera i stora och relativt lätt fångna vinster även med risk att i stället lida stora förluster blir mera lockande för mången farmare än att få en säkrare bärgning i framtiden av »mixed farming». För farmaren, som väl oftast vid startandet av sitt jordbruk måst sätta sig i skuld för köpesumma, löner, utsäde o. dyl., blir det en naturlig sak att lägga ned alla resurser på det som *kan* ge en relativt stor vinst *snart* med ringa kapitalutgifter, nämligen vetet. Så länge han alltjämt kan få ut något av den rika, jung-

[1] »— — den främsta svårigheten ligger i bristen på medel till att uppföra goda byggnader och stängsel och till inköp av kreatur.»

[2] »Överallt där blandat jordbruk och mejeribantering är möjligt, anges detta såsom botemedlet mot förluster på enbart sädesodling.»

fruliga kanadensiska jorden på detta sätt, fortsätter han och hoppas på bättre tider, om skörden slår fel eller vetepriset blir förlustbringande. I sådana fall har han för övrigt ännu mindre resurser och lust att lägga ned kapital i kreatur, byggnader o. s. v. samt vänta en längre tid på avkastningen av det nedlagda kapitalet.

Allt detta förklarar likaledes långsamheten i övergången till ett mera rationellt lantbruk i prärieprovinsernas vetebygder, även där en sådan övergång redan nu uppenbarligen vore räntabel också för den enskilde farmaren. Att ur samhällets synpunkt en tidigare övergång till det uthålliga lantbruket från den nuvarande rovdriften vore fördelaktig, är mer än sannolikt.

Det spekulativa draget hos »one-line»-lantbruket i Kanadas vetebygder har emellertid en synnerligen viktig social sida, som mer än något annat torde vara anledningen till den vikt man med rätta tillägger denna till synes mera lantbrukstekniska fråga.

Spekulanten i veteodling får aldrig samma rotfasthet, samma stabilitet, som man är van att finna hos den lantbrukande befolkningen i ett land. Hela sinnesförfattningen blir en annan. Han skaffar sig en farm icke för att leva på den till döddagar och lämna sina barn i arv, utan för att med relativt ringa utlägg, om lyckan är god, tjäna sig en tillräcklig förmögenhet för att kunna dra sig tillbaka till ett angenämare liv i städerna eller de mera kultiverade och folktäta delarna av British Columbia eller de östra provinserna. Ett för hela detta odlingssätt typiskt fenomen, som illustrerar det rotlösa i denna befolknings levnadssätt, är, att farmarna på veteprärierna i stor utsträckning helt enkelt överge sina farmer på vintrarna och från ensamheten och den hårda vinterkylan på de spridda och föga ombonade gårdarna ge sig in till städerna eller t. ex. i Alberta till kolgruvorna för att ta annat arbete eller leva på frukterna av sommarens arbete på farmen.

Och när lyckan icke är god, när veteskörden slår fel på grund av torka eller frost eller av någon annan anledning eller när konjunkturerna på vetemarknaden slå ned vetepriset under produktionskostnaderna, då kan man få bevittna som exempelvis i år i södra Alberta, hur dessa farmare, som ej ha någonting att falla tillbaka på, som ej ens ha något för familjens uppehälle på gården, i stora skaror utan vidare ge sig i väg från farmen, sälja de få kreatur eller de redskap de ha för en spottstyver och »trekka» med familjerna till andra trakter i Kanada eller åter söka sin lycka som immigranter till Förenta staterna, varifrån så många av dem en gång kommit. Och även om detta ej inträffar, utan de med ökad skuldsättning söka hålla sig kvar en tid, blir en sådan befolkning icke rotfast och känner icke sina intressen stadigt förankrade i landet och i näringen. Allt detta understrykes på det kraftigaste av dem, som äro intresserade för och närmare tänkt på landets framtid. Botemedlet se de i övergången till det mångsidiga lantbruket med växelbruk, kreatursskötsel och mejerihushållning, som ger lantbrukaren rygg att stå emot svårigheter och ger honom mer än ett tillfälligt, spekulativt intresse i jorden.

Det spekulativa draget hos den del av det kanadensiska lantbruket, som under de senaste och för Kanadas utveckling mest betydelsefulla decennierna, varit den allt annat överskuggande, nämligen den ensidiga veteodlingen, har också på ett olyckligt sätt påverkat jordfördelningen. Jordspekulationen har nämligen gått den kanadensiske veteodlaren i blodet. Börjar han med en »quarter section» (= 160 acres, fjärdedelen av de stora kvadrater, sections, på 640 acres, vari prärieprovinserna uppmätts), blir hans åstundan att så snart som möjligt lägga sig till med ännu en »quarter» o. s. v., även om han måste skuldsätta sig på dyra villkor eller icke kan nöjaktigt bruka den areal han redan fått på sin lott. Särskilt under hausse-tider är detta givetvis ett betänkligt fenomen, och en god del av de kanadensiska farmarnas nuvarande bekymmer hänför sig till denna form av »jordhunger».

Härtill kommer svårigheten att i Kanada få arbetskraft för brukningen av de stora farmerna, under det att den farmare, som kan reda sig i stort sett med familjens arbetskraft jämte någon ytterligare främmande hjälp, har en betydligt säkrare och

bättre ställning. Sambandet mellan brukningssättet och gårdarnas storlek är f. ö. uppenbar och behöver ej närmare framhållas. I Saskatchewan är medelstorleken på en farm 300 acres, i Ontario och Quebec 98 acres. Smärre farmer och »mixed farming» är sålunda de kanadensiska agrarreformatorernas fältrop, vilket parti de än tillhöra.

Att denna fråga om brukningssättet också på det närmaste sammanhänger med den kanadensiska arbetsmarknadens särdrag, de kraftiga säsongfluktuationerna — varom mera nedan — är också tydligt. Den ensidiga veteodlingen och de stora farmerna kräva stora skaror av lösa arbetare under den bråda sommartiden, för vilka ingen sysselsättning finnes under vinterhalvåret — som ovan nämnts bege sig t. o. m. farmarna själva under den tiden på sina håll i ej ringa utsträckning ifrån gårdarna. De små gårdarna med »mixed farming» återigen reda sig på ett helt annat sätt med året om på farmen bosatt befolkning; ägarens och hans familjs arbetskraft spelar här en annan roll, och den lejda hjälpen kan också under vintern utnyttjas, exempelvis vid skötseln av kreaturen, underhållsarbete o. dyl.

Av största vikt är här liksom i övrigt beträffande lantbrukets framtid den enskilde farmarens uppfostran och utbildning till större skicklighet och förmåga i sitt yrke. Detta gäller särskilt ett land som Kanada, där lantbrukarklassen rekryterats från alla slags yrken, klasser och folk, ofta utan både erfarenhet och speciella kunskaper. I Kanada har man också insett detta och alltmera ägnat uppmärksamhet åt lantbruksundervisningen. Särskilt bör nämnas Kanadas storartade försöksfarmsystem, i samband med vilket på olika sätt kunskap om moderna och rationella lantbruksmetoder spridas över landet. Av icke mindre vikt äro de vetenskapliga forskningar, som där bedrivas rörande metoder, utsäden o. dyl. speciellt lämpade för Kanadas klimat och förhållanden i övrigt. Av intresse för oss svenskar är här inflytandet från svenska institutioner, särskilt Svalöv, vars namn man möter överallt i kretsar, intresserade för det kanadensiska lantbrukets rationella utveckling.

I detta samband bör till sist något nämnas om de ansträngningar, som nu göras att i Kanadas av torka mest hemsökta jordbrukstrakter efter Förenta staternas exempel råda bot på denna orsak till osäkerheten inom det kanadensiska lantbruket genom konstgjord bevattning, »irrigation». I södra Alberta och sydvästra Saskatchewan finnas för närvarande ett tjugotal irrigationsföretag, som täcka över 5 600 000 acres jord. I förhållande till hela arealen i de torra distrikten är emellertid denna siffra ganska liten. Irrigationsarbetena tvinga fram »mixed farming»; de väldiga kapitalinvesteringarna kräva ett mycket intensivt jordbruk för att anläggningarna skola bli räntabla. Så är långt ifrån fallet nu. Intet av irrigationsföretagen bär sig; och i dem, som anlagts med hjälp av obligationslån från provinsregeringen, lär man redan vara beredd på att göra stora avskrivningar på de nedlagda beloppen. Det torde vara en öppen fråga om det kanadensiska jordbruket i dessa trakter över huvud kan komma att bära ränta och amortering på det väldiga fasta kapital, dylika bevattningsanläggningar innebära.

Mer än hälften av den jord, som sålunda erhåller konstgjord bevattning i dessa trakter, får denna från anläggningar, gjorda av Canadian Pacific Railways, som här lär ha lagt ned mellan 30 och 40 miljoner dollars på irrigation. Det torde numera allmänt erkännas hava varit ett stort missgrepp av Canadian Pacific att förvandla dessa områden, som tidigare voro ett av världens bästa »ranching lands», gräsbeten för väldiga kreatursbjordar, till åker. Stora sträckor av dessa trakter *kunna* icke odlas på grund av klimatet, och de kostnader, som läggas ned på den odlingsbara delen, bli oproportionerligt stora.

Kreditväsendet. En av det kanadensiska lantbrukets största svårigheter för närvarande ligger i kreditväsendets brister. Det krisartade läge, i vilket det kanadensiska lantbruket under senaste tid befunnit sig, har onekligen kommit att ställa i skarp belysning kreditorganisationens brister. Dessa ha också blivit föremål för in-

gående kritik både i 1923 års betänkande angående bankväsendet och i det stora betänkandet angående »agricultural conditions» av samma år. Särskilt det senare har föranlett ytterligare undersökningar rörande lantbrukskrediten och dess ordnande. Dessa undersökningar ha emellertid ännu icke slutförts, men ett första kortfattat meddelande föreligger publicerat i form av en »report on agricultural credit» av 1924.

Affärsbankerna i Kanada — någon centralbank existerar icke — ha genomgått en liknande koncentration, som den vilken kännetecknat den senaste utvecklingen också i vårt land och andra länder. Denna koncentration har sammanfört det kanadensiska bankväsendet i ett fåtal storbanker och har lett till en ytterligare utvidgning av det redan från början starkt utvecklade filialsystemet. Bank of Montreal har sålunda att uppvisa icke mindre än 603 kontor och sammanlagt funnos 1923 4 434 bankfilialer i Kanada eller ungefär en på 2 000 invånare, vilket torde vara rekord. De olika bankernas filialsystem sträcka sig i regel över hela Kanada från Atlantiska oceanen till Stilla havet. Ledningen ligger i Montreal, Toronto eller någon annan stad i de östliga provinserna; endast lån, understigande ett visst belopp, kunna beviljas av de lokala eller provinsledningarna. Österns finanscentra bli sålunda helt härskande inom det kanadensiska bankväsendet; något som för övrigt ingår som ett led i koncentrationen av den kommersiella och finansiella ledningen till de östra provinserna — ett synnerligen karakteristiskt och viktigt drag i hela Kanadas ekonomiska och politiska liv, varigenom västern ekonomiskt bindes till östern och förbindelserna över amerikanska gränsen avskäras såsom tidigare framhållits. I de västra provinserna ser man givetvis ej detta uteslutande med förtjusta ögon. Både den kraftiga koncentrationen av den finansiella makten på ett fåtal händer — vilken bl. a. medfört lagstiftning om regeringens samtycke till banksammanslagningar — och dess förläggning till östra kusten av det väldiga kanadensiska området har varit ett flitigt utnyttjat agitationsmedel, icke minst i de senaste årens strävanden att organisera västerns farmare ekonomiskt och politiskt.

Särskilt ha klagomålen varit skarpa — såsom alltid vid ett kraftigt utvecklat filialsystem — över bristande hänsynstagande till lokala och personliga förhållanden. För att råda bot på dylika förmenta missförhållanden har man också ivrigt argumenterat för upprättandet av lokala småbanker, som skulle vara mera ägnade att ta hänsyn till dylika behov, hittills dock utan egentligt resultat.

I de stora affärsbankernas väldiga utbredning torde en förklaring vara att finna till den obetydliga förekomsten av de i andra länder, särskilt de europeiska, så vanliga kreditinstitutionerna för mera speciella behov. Sparbankerna ha sålunda mindre omfattning än i något annat land, och kreditkassor saknas nästan alldeles. Helt naturligt har särskilt lantbruket blivit lidande på denna brist på smidighet och mångsidighet hos kreditorganisationen, och för många av de immigranter, som lagt sig till med jord, ha dessa brister i det kanadensiska kreditväsendet blivit ödesdigra.

Den korta krediten inom det kanadensiska lantbruket i form av 3 eller 6 månaders växlar, ombesörjes av affärsbankerna och deras filialer, liksom även kredit mot säkerhet i lager, maskiner, lösöre o. dyl. Den långa krediten mot fastighetshypotek lämnas återigen så gott som helt och hållet av enskilda företag, s. k. mortgage- eller trustcompanies, hypoteks- eller försäkringsbolag. Sparbanker och kreditföreningar spela som redan sagts ingen roll inom Kanadas kreditväsen. Endast omkring 10 % av den sistnämnda kategorien lån lämnas av de speciella kreditorganisationer, som för detta ändamål uppbyggts av de olika provinserna. Dessa ha emellertid för närvarande så gott som upphört att fungera, beroende på svårigheterna att skaffa kapital till tillräckligt låg ränta och på farhågor hos provinsadministrationerna mot att alltför mycket öka sina obligationsskulder. Över huvud torde dessa åtgärder från provinsernas sida till underlättande av kreditgivningen till lantbruket få betraktas som skäligen misslyckade.

Intet som helst allmänt system för ordnande av lantbrukskrediten, vare sig den

korta eller den långa, finnes sålunda för närvarande i Kanada. Åtskilliga gånger ha försök gjorts att skaffa en laglig grund för kooperativa kreditföreningar efter europeiskt mönster. Det har emellertid ej hittills lyckats att få en dylik lag antagen av riksparlamentet.

Man klagar över de höga räntor, som lantbrukaren har att betala för den kredit, som står att erhålla. Enligt benäget meddelande av dr Mac Gibbon, professor i nationalekonomi vid University of Alberta i Edmonton, vilken haft i uppdrag att göra en särskild undersökning av dessa förhållanden i Alberta, betalades 1922 i denna provins mellan 8 och 10 % för bankernas korta lån och 8—9 % på hypotekslånen. Dessa siffror lära vara representativa för hela västra Kanada. I östra Kanada äro räntesatserna lägre. Denna skillnad i räntesatser förklaras förmodligen med rätta av långivarnas representanter bero därpå, att de lösa och rörliga förhållandena i västra Kanadas lantbruksdistrikt föra med sig så betydande risker, att de där tillämpade räntesatserna äro i lägsta laget för att kunna möta uppkommande förluster.

Det är just för att reducera dylika risker, som en särskild organisation av jordbrukskrediten är nödvändig. Men den är också behövlig för att bereda lantbrukaren möjlighet att erhålla korta krediter för de olika tidlängder, som skörden och andra karakteristiska drag hos hans näring betinga, samt långa krediter, så ordnade i fråga om amorteringsbeloppet och amorteringstiden, att han slipper de täta omsättningarna av lånen och kraven på återbetalning vid tidpunkter, då en sådan ter sig olämplig.

Härtill kommer den ofta onödiga personliga irritation och brist på smidighet och hänsyn, vilken lätt enligt all erfarenhet blir en följd av filialnätens utsträckning och ledningens förläggande fjärran från de orter, där lånetransaktionerna göras.

Vidare synas de gjorda undersökningarna ge vid handen, att, åtminstone i västra Kanada, hypotekslånerörelsen bedrives i former, som äro onödigt dyrbara också ur administrativ synpunkt.

Ett dylikt system för lantbrukskrediten kan ju stå sig under särskilt goda tider, men när påfrestningen kommer under lågkonjunkturen går det icke längre.

Farmarna i Kanada utvidgade sin kreditbasis under krigs- och inflationstiderna på ett sätt, som i och för sig var synnerligen farligt. Under den följande depressionen har den bristfälliga kreditorganisationen i högsta grad förvärrat de ödesdigra följderna härav. Möjligheten att ordna svårigheterna med lämpliga amorteringar på långa lån mot hypotek i jorden äro nu mycket begränsade. Resultatet ser man i de tusentals farmare, som nu få lämna sina egendomar i händerna på mortgage-companies och trustcompanies, vilka sedan ånyo på kredit avyttra dem till nya innehavare. En mycket stor del av den jord, som nu utbjudes i Kanada, har kommit i marknaden på detta sätt.

Innan Kanada gått samma väg som alla andra länder, vilka haft att genomleva dylika kriser, och ordnar upp organisationen av sin lantbrukskredit, måste bristen på en sådan organisation anses vara en synnerligen allvarlig svårighet för de immigranter, som i Kanada ha för avsikt att förr eller senare förvärva jord och driva självständigt lantbruk.

Transportväsendet. Den ovan omtalade koncentrationen av det kanadensiska bankväsendet med ledningen förlagd till kommersiella centra i östern, särskilt Montreal, har sin motsvarighet i järnvägsväsendets koncentrering på huvudsakligen två stora järnvägsnät, det ena, Canadian Pacific Railways (C. P. R.), i enskild ägo, det andra, Canadian National Railways (C. N. R.), ägt av den kanadensiska staten.

Det är uppenbart, att i ett land med Kanadas geografiska struktur järnvägsväsendet måste få en dominerande betydelse för alla näringsgrenar och befolkningsgrupper; särskilt gäller detta givetvis de från centra och hamnar långt avlägsna prärieprovinserna. Järnvägsföretagens härav föranledda mäktiga ställning inom samhällslivet befästes ytterligare av de kolossala finansiella intressen, som direkt äro bundna vid dem. Företagen i fråga omfatta icke blott järnvägsanläggningar och vad där-

till hörer, utan även stora luxuösa hotell på de större platserna, hela badorter för att uppmuntra turisttrafiken, en väldig jord- och fastighetsförvaltning samt jord- och arbetsförmedlingar, irrigationsanläggningar m. m. för att nyttiggöra de ofantliga jordområden, varmed de ursprungliga järnvägsföretagen subventionerats. C.P.R. har dessutom ett oceanrederi av internationella mått.

Det i själva järnvägarna nedlagda kapitalet utgjorde 1922 2 159 miljoner dollars, antalet anställda 165 635 personer, avlöningsbeloppet 233 miljoner dollars. Sammanlagt utgjorde järnvägslinjerna mer än 6 000 svenska mil. I ett land på 9 milj. invånare måste dylika företag erhålla ett enastående inflytande både i finansiellt och annat avseende. Man behöver endast tänka på vad en så stor personal av olika grader skall betyda.

De kanadensiska myndigheterna ha på det frikostigaste uppmuntrat anläggning av järnvägar, och järnvägsföretagen ha redan härigenom kommit att spela en intressant och viktig roll i Kanadas politiska historia. De kanadensiska järnvägarna ha därför i icke ringa mån för sin storartade utveckling att tacka inflytelser av politisk karaktär, som ofta givit anledning till beskyllningar för korruption i stor skala. Att de sålunda till sin ekonomiska och finansiella maktställning foga en politisk sådan är icke utan betydelse ur immigrationssynpunkt, då järnvägarna uppenbarligen ha ett mycket stort intresse av att både få forsla immigranter och sälja av sina väldiga jordområden till dem för att icke tala om transporten av produkter från den av immigranterna uppodlade jorden. Till dessa C. P. R:s intressen i immigrationen kommer dessutom oceantrafiken.

De kanadensiska järnvägarna äro som sagt delade på två stora system, vilka vardera trafikera omkring 20 000 eng. mil.

C.P.R. fullbordades som transkontinentalt system från Atlantiska till Stilla oceanens kuster redan 1885. Den fick genom kontrakt med kanadensiska regeringen, som följde det amerikanska exemplet att uppmuntra till järnvägsbyggande framför allt genom att skänka bort jord i de trakter genom vilka de projekterade linjerna skulle löpa, 25 miljoner acres jord och dessutom en kontant subsidie på $ 25 miljoner.

Före kriget funnos dessutom två stora enskilda järnvägssystem, the Grand Trunk och Canadian Northern. Det förstnämnda hade från början varit begränsat till Ontario och Quebec men utsträcktes i början av 1900-talet med frikostigt understöd från staten att bli en transkontinental linje, som gick längre norr över genom prärieprovinserna och över Klippiga bergen och slutade i en nordlig hamn i British Columbia, Prince Rupert.

Canadian Northern började i Manitoba, vars regering ville få till stånd konkurrens med C.P.R., och utvecklades likaledes till en transkontinental bana, ofta med linjer parallella med de övrigas, byggda med subvention från staten i form av billig kredit. De olika provinsregeringarna och förbundsregeringen lära genom Canadian Northerns politiska inflytande ha fått till denna linje lämna mera än $ 280 miljoner i jord, subsidier, lån och garantier.

Ledningen av Canadian Northern nöjde sig ej med jättelika järnvägsanläggningar; den invecklade sig också i kolgruvor, skogsbruk, sågverksrörelse, kraftstationer, elektriska spårvägar m. m. Alltjämt erhöll den nya lån och garantier från staten, tills man började tröttna på den politiska korruption, som järnvägens politiska agenter spredo kring sig, och hela företaget kom finansiellt på fallrepet, så att den kanadensiska staten till sist fann sig nödgad att 1917—1918 övertaga hela detta järnvägssystem.

Grand Trunk Line gick samma väg. Det engelska bolag, som ägde den, stod likaledes inför bankrutten och övertogs 1919—1921 av den kanadensiska staten, som icke längre kunde förmås att lämna ytterligare hjälp — naturligt nog.

Den kanadensiska staten fick sålunda övertaga två transkontinentala järnvägssystem, som långa sträckor löpte fullkomligt parallellt och dessutom hade att konkurrera med ett tredje transkontinentalt järnvägssystem, C.P.R.

1923 lades samtliga statsbanor samman under ett holdingbolag, Canadian National

Railways, vars kapital äges av den kanadensiska staten och som i sin ordning äger aktierna i de olika bolag, som numera utgöra statsbanesystemet.

Canadian National Railways har en fåtalig styrelse, tillsatt av regeringen. Verkställande direktören, som likaledes tillsättes av regeringen, har praktiskt taget ensam makten och ansvaret för hela företaget.

Konsolideringen av de förut ekonomiskt fallfärdiga banorna har givetvis ej kunnat försiggå utan förluster för ägaren, staten, som under dessa år fått sätta till ofantliga belopp. De budgetberäkningar, som framlades för kanadensiska parlamentet i februari 1925, visade en förlust på $ 60 000 000 för de kanadensiska statsbanorna eller omkring $ 3 500 000 mer än under föregående år.

C.P.R. har alltjämt att uppvisa en god ekonomisk ställning.

Det första intryck, som Kanadas järnvägshistoria lämnar, är intrycket av det ofantliga slöseri med kapital, som har ägt rum. Icke mindre än tre väldiga järnvägslinjer ha dragits från den ena oceanen till den andra genom de ofantliga vidderna. Långa sträckor gå järnvägslinjerna parallellt, alldeles invid varandra; den resande som far på den ena linjen ser tvärs över på andra sidan floddalen den andra banan löpa dagen lång. Det är endast tack vare politiska inflytelser av mer eller mindre korruptiv art, som dylikt kunnat åstadkommas. På andra håll vidgas järnvägssystemen och omspänna oaktat sin parallella riktning helt olika nejder. Det var icke minst hoppet om en utveckling av de nordligare, folktomma delarna av prärieprovinserna, som lockade fram de nya banorna, sedan C.P.R. tagit hand om trafikbehoven i de sydligare, tätare bebyggda trakterna. C. P. R:s framgång — ehuru planerad på en tid, då Kanadas utveckling föga kunde anas — manade till fortsättning vid tiden före kriget, när den ekonomiska expansionen och immigrationen var i sin högflod och man allmänt förutsåg en folkmängd i Kanada på minst 25 miljoner människor år 1925.

I vad mån det väldiga kapital, som sålunda är nedlagt på de kanadensiska järnvägarna, är oåterkalleligen ekonomiskt förlorat — såsom torde vara fallet med den rena dupliceringen av långa sträckor av järnvägsanläggningar — och i vad mån det endast för närvarande är investerat på ett förlustbringande sätt i avvaktan på en kommande utveckling, som endast anteciperats av järnvägarna och i vilken de kunna bliva en kraftig faktor, är uppenbarligen en fråga, som är ytterligt svår, att icke säga omöjlig, att för närvarande besvara.

Så mycket kan man endast säga, att för närvarande utgöra de kanadensiska järnvägarna — med undantag för C.P.R. — en tyngande last på det unga kanadensiska samhället, som otvivelaktigt i och för sig måste öva inflytande på den kanadensiska immigrationspolitiken.

Statsbanornas förräntning måste medföra bekymmer också i statsfinansiellt hänseende. De offentliga finanserna ha över huvud genom kravet på understöd till kapitalslukande anstalter engagerats på ett synnerligen kraftigt sätt i den alltför stora fasta kapitalutrustning, som Kanada skaffat sig med tanke på en väntad storartad ekonomisk framtid för landet. En väsentlig förutsättning för en konsolidering, åtminstone i någon mån, av de kanadensiska statsbanorna är, enligt uppfattningen hos dem, som äro intresserade av en sund ekonomisk grund för statsjärnvägarna, icke minst att statsbaneledningen kan hållas utanför politiken, en förutsättning som näppeligen synes under nuvarande förhållanden kunna åvägabringas, åtminstone i vad rör byggandet av nya »politiska» järnvägsbanor till ytterligare belastning av statsbanenätets ekonomi. Prärieprovinsernas kanske kraftigaste politiska intressen äro nämligen — i likhet med de norrländska landskapens i Sverige — kommunikationsfrågorna. Belysande för det allmänna intresse, varmed dessa frågor omfattas, är den storm av ovilja i prärieprovinsernas hela press, oavsett de enskilda tidningsorganens politiska färg i övrigt, som uppstod, när senaten i Ottawa 1924 förhindrade antagandet av en del järnvägsprojekt — som det synes på goda ekonomiska skäl.

Senatens djärvhet att avvisa dessa projekt har lett till, att man nu är i färd att avskaffa den genom att söka utverka moderlandets bifall till nödiga ändringar i kon-

stitutionen; röster ha härvid icke saknats, som framhållit remnorna mellan öster och väster i Kanada som särdeles allvarliga och djupa på grund av att västern ej alltjämt kan få sina järnvägar byggda på österns bekostnad i önskad utsträckning. Närmast föreligger ett projekt om fullbordandet av en järnväg upp till Hudson Bay, kring vilket företag de västliga intressena samlat sig med frenesi.

Dylika krav på ytterligare kapitalplaceringar i åtminstone under den närmaste framtiden oräntabla järnvägsbyggen, bakom vilka stå synnerligen starka politiska krafter, äro desto allvarligare som andra kapitalslukande företag på transportväsendets område synas åtminstone en utomstående vara alldeles ofrånkomliga. Främst gäller detta i fråga om den planerade kanaliseringen av de stora sjöarna, varigenom skulle åstadkommas billigare transport för produktionen från de delar av prärieprovinserna, som redan äro bebyggda och tätare befolkade. Men det gäller i lika mån i fråga om upphjälpandet av vägväsendet, som är över all beskrivning uselt, och vars förbättring automobilismen gör till en brännande fråga. Kostnaderna för sådana vägförbättringsarbeten torde bliva mycket stora. Till jämförelse må nämnas, att i Förenta staterna ombyggnaden av vägnätet till automobilvägar beräknas redan nu ha dragit en kostnad, vilken börjar närma sig hela det kapital, som lagts ned i staternas järnvägsanläggningar.

Skattetrycket. Utgifterna per capita år 1922 utgjorde för Dominions $ 46·95, av vilka $ 15.90 kommo på förräntning (och amortering) av statsskulden, samt $ 7.69 på förluster orsakade av Canadian National Railways samt Canadian Government Merchant Marine Ld.

För provinserna utgjorde 1922 utgifterna per capita: $ 33·24 (British Columbia), $ 14·65 (Alberta), $ 9·60 (Saskatchewan), $ 10·00 (Manitoba), $ 9·95 (Ontario), $ 5·80 (Quebec), $ 6·70 (New Brunswick), $ 6·97 (Nova Scotia) och $ 4·22 (Prince Edwards Island). I dessa siffror ingå ej understöden från Dominion. Förräntningen av provinsernas skulder ingår med följande belopp: $ 6·71, $ 4·45, $ 1·34, $ 2·53, $ 1·61, $ 1·13, $ 2·69, $ 1·87, $ 0·85.

Utgifterna per capita 1922 för Kanadas 17 största städer varierade mellan $ 65·76 (Victoria) och $ 12·53 (Charlottetown). I dessa belopp äro ej medräknade bidragen från provinserna.

Det torde vara överflödigt att varna för att från dessa siffror dra några vittgående slutsatser särskilt vid jämförelser med liknande uppgifter från andra länder.

Arbetsmarknaden. Den kanadensiska arbetsmarknaden kännetecknas framför allt av sina starka säsongväxlingar, vilka äro betingade — förutom av klimatiska förhållanden — av lantbrukets dominerande ställning inom Kanadas näringsliv i förening med vissa för det kanadensiska jordbruket karakteristiska omständigheter.

Det är uppenbart, att i ett land, som — med undantag för kusttrakterna — har att uppvisa så häftiga temperaturväxlingar mellan sommar och vinter som Kanada, näringsverksamheten måste i stor utsträckning lämpas härefter. Den del av fabriksindustrien, som bedrives inomhus, kan visserligen fortgå i stort sett oberoende av de klimatiska förhållandena, och vissa andra näringsgrenar kunna t. o. m. med fördel bedrivas på vintern, men inom stora och betydande sådana kan verksamheten endast upprätthållas under sommaren. Resultatet härav blir, såsom framgår av uppgifterna från kanadensisk arbetsmarknadsstatistik, att arbetsvolymen inskränkes på det kraftigaste under vintermånaderna, en omständighet av vital betydelse ur immigranternas synpunkt.

Lantbruket är ju, som tidigare framhållits, dominerande inom Kanadas näringsliv, och här göra sig naturligtvis säsongvariationerna särskilt gällande. Där »mixed farming» är rådande, kan visserligen någon sysselsättning finnas på farmerna också om vintern, särskilt givetvis för den del av befolkningen, som är självägande. Men på de väldiga veteprärierna är situationen helt annorlunda. När skörden har tröskats på senhösten, finnes intet arbete på vetefarmen, intill dess såningsarbetet

börjar på våren. Från 1 december till 1 april råder alltså där en död säsong, och lönarbetarna äro på grund härav tvungna att under denna söka sig sin utkomst i andra trakter. På sina håll lämna också, som tidigare påpekats, farmarna själva sina farmer för att under vintern annorstädes söka arbete eller en angenämare vistelseort.

Vad detta betyder för den kanadensiska arbetsmarknaden framgår därav, att årligen prärieprovinserna öka sin arbetsstyrka för skördetiden med omkring 45 000 man. Dessa börja engageras från 15 augusti till 1 september och avskedas sedan så småningom under oktober och november månader.

Byggnadsarbetet, framför allt arbetet med anläggningar av järnvägar, vägar, kraftstationer o. dyl., kan ej heller med fördel bedrivas under vintern. Den lämpligaste tiden härför är senare delen av våren, sommaren och den tidigare delen av hösten, sålunda huvudsakligen samma årstider, varunder lantarbetet i veteområdena efterfråga sina stora skaror. Härigenom accentueras ytterligare den våldsamma säsongkaraktären hos den kanadensiska arbetsmarknaden.

Trävaruindustrien, som i det skogrika Kanada spelar en avsevärd roll, kan däremot, vad skogsarbetet beträffar, verka utjämnande genom att öka efterfrågan på arbetskraft under vintern och minska den under sommaren. »Bush work» bedrives nämligen i Kanada, liksom i Sverige, företrädesvis under vintern, då snön skapat gynnsammare transportbetingelser i skogarna; under sommaren göra hettan, flugorna och myggen skogsarbetet i Kanada nästan odrägligt. Skogsarbetet kan sålunda i någon mån erbjuda sysselsättning under vintern åt arbetare, som på sommarhalvåret varit ute på lantarbete eller arbetat vid väganläggningar, järnvägsbyggnader o. dyl.

För svenska arbetare, vana vid skogsarbete, har säkerligen denna kombination ofta tillgripits och räddat dem från misär — i den mån dylikt arbete stått att få; även under goda tider för trävaruindustrien är nämligen detta slags arbete under »antisäsongen» till volymen ofantligt underlägsen sommarhalvårets.

I någon mån bidrager också gruvarbetet till en utjämning av arbetstillgången. Särskilt i malmgruvorna är nämligen verksamheten livligare under vintern än under sommaren. Kolgruvorna ha under hösten sin högsäsong, vilken sedermera viker under vinterns lopp. Det kanadensiska kolet användes väsentligen för hushållsförbrukning. På sina håll — t. ex. i Alberta — är kolbrytningen därför en ren säsongindustri, som ligger nere under sommaren. Där lär det ej vara ovanligt, att de bofasta farmarna år ifrån år gå till kolgruvorna under vintermånaderna.

Alldeles frånsett säsongväxlingarna och den därav följande arbetslösheten visa arbetsmarknadssiffrorna för Kanada under de senare åren en avgjord försämring, delvis otvivelaktigt på grund av de över hela världen rådande konjunkturförhållandena. Men det förefaller, som om det också skulle finnas särskilda, för Kanada egenartade orsaker till det nuvarande tillståndet på den kanadensiska arbetsmarknaden. Är detta riktigt, har man häri otvivelaktigt att se en i längden för de kanadensiska arbetsmarknadsproblemen betydelsefullare företeelse än konjunkturarbetslösheten.

Delvis synas orsakerna till det nuvarande läget på den kanadensiska arbetsmarknaden kunna ledas tillbaka till det i Kanadas sociala och ekonomiska historia epokgörande decenniet omedelbart före världskriget. Under dessa år fullbordades en avsevärd del av de stora järnvägsbyggena; väganläggningar gjordes i stor skala; vattenkraftstationer, hamnar, kanaler byggdes; gruvdriften utvidgades; irrigationsföretag projekterades och förverkligades; stater och städer växte upp i de västra provinserna; näringslivet och samhället fick en fast kapitalutrustning, värdig den stora framtid, som man drömde om, och för vilken man fick utlandet intresserat i en grad, varom Kanadas enastående kapitalimport under dessa år vittnar. Kanada fann sig utrustat med flera järnvägskilometer per invånare än något annat land i världen och med skolor, kyrkor, kommunala och andra offentliga inrättningar av

olika slag, vilka, oaktat de ofta voro skäligen primitiva, dock krävde en större folkmängd för att kunna underhållas och utnyttjas.

För att med hjälp av det importerade kapitalet producera allt detta fasta kapital användes hundratusentals immigranter, som stannade kvar i landet, också när detta slags produktion började avstanna, och som då flockade sig samman i städerna, när de icke som förr med hjälp av löner, intjänade på dessa järnvägs- och liknande arbeten, kunde skaffa sig »homestead», egna hem, på jord, som de fingo gratis av staten.

Detta stadium hade nåtts redan före kriget; detta sög upp en god del av det uppkomna överskottet på arbetskraft, men efter kriget återkom det gamla problemet, icke minst i form av svårigheter att placera de återvändande soldaterna. I endast mycket ringa utsträckning har man lyckats genom särskilda administrativa anordningar och hjälp från det allmänna skaffa dem jord och gårdar. De tynga alltjämt den kanadensiska arbetsmarknaden på ett ganska besvärligt sätt, och över huvud förefaller det, som om denna för åtskillig tid framåt skulle komma att förbli desorganiserad. Även om t. ex. den statliga järnvägsförvaltningen ej kan motstå det politiska trycket från de västra provinserna på nya linjer eller om av andra anledningar nya byggnadsföretag anses nödvändiga, är det knappast tänkbart, att en ny period av samma livaktiga företagarverksamhet, som kännetecknade decenniet efter sekelskiftet, skulle inträda, och även om så bleve fallet, skulle givetvis en viss tid förflyta, innan de från högkonjunkturen före världskriget kvarstannade arbetarskaror, som nu endast kunna erhålla mera tillfälliga arbetsuppgifter, finna andra och mera permanenta sysselsättningar. Om det kan ske till samma löner, blir naturligtvis beroende på landets allmänna ekonomiska utveckling. I nuvarande läge synas de arbetstillfällen, som stått till buds vid gruvor, skogar, järnvägsbyggnadsarbeten m. m. och som framför allt sysselsatt den svenska invandrade arbetskraften, vara mycket begränsade, i synnerhet för nykomlingar. Detta är särskilt allvarligt, då dylika arbeten äro de enda, som erbjuda sig efter säsongen inom lantarbetet.

Utvecklingen inom det kanadensiska lantbruket har också i hög grad bidragit till svårigheterna på arbetsmarknaden. Tidigare sög möjligheten att gratis erhålla välbelägen och god jord upp överskotten på arbetsmarknaden så gott som automatiskt. Efter arbetet i skogen eller gruvan och ännu oftare efter arbetet på farmen som skördearbetare, där nykomlingen också kunde skaffa sig någon erfarenhet rörande kanadensiska lantbruksförhållanden, begav sig immigranten, efter att på detta sätt fått en sparad slant och fotfäste i det nya landet, i väg och tog upp sitt »homestead», sitt »egna hem». Under sex månader av året måste immigranten arbeta på sitt egna hem enligt gällande bestämmelser. De övriga arbetade han för andra och lade ned sina besparingar på den egna gården, tills den tog hela hans tid i anspråk. Omkring 33 miljoner acres fri jord utlämnades sålunda före kriget till kolonisation i västra Kanada. Men den fria jorden har med den växande immigrationen blivit mer och mer sällsynt, åtminstone välbelägen sådan.

De återstående 26 miljoner acres, som anses kunna upplåtas som fri jord åt kolonister i de västra provinserna, ligga som bäst 18—30 engelska mil från järnväg och kunna naturligtvis också i andra avseenden icke mäta sig med den jord, som tidigare fanns att få. De egna hem på fri kronojord, som nu stå till buds, ha därför icke längre någon större lockelse för lantarbetaren eller skogsarbetaren. God och välbelägen jord finnes visserligen alltjämt att få, men till priser, som ligga betydligt över vad man kan tjäna in på en eller annan säsong.

När säsongen är slut eller när skogen eller gruvan ej längre har arbete eller tillräckligt lockande arbete att bjuda eller när över huvud svårigheter möta att få sysselsättning, bege sig arbetarskarorna ej längre till den fria jorden för att bryta mark och kolonisera utan flockas till städerna, där de gå arbetslösa under förhoppning att så småningom få något passande arbete. Understödsverksamhet för de arbetslösa har man också under de senaste vintrarna sett sig nödsakad att anordna

i ett stort antal städer i Kanada. Den officiella redogörelsen för understödsverksamheten i Winnipeg under vintern 1922—1923 är av icke ringa intresse för här avhandlade problem. På grund av sin ställning som genomfartsort och centrum för förbindelserna mellan östern och prärieprovinserna bli nämligen förhållandena i denna stad särskilt typiska och lärorika. En icke ringa del av de arbetslösa i Winnipeg utgöres av immigranter, »who have been admitted», säger bl. a. berättelsen i fråga, »by the Dominion government offices, have drifted into Western Canada, and when unemployed, in a very large proportion, drift back into the City of Winnipeg, where they in time become a direct charge on the City itself».[1] Också sommaren 1924 under min vistelse i Winnipeg fanns ett icke ringa antal svenska arbetslösa, som hängde kvar i staden och förtärde sina sista styvrar eller levde på andras hjälp, i hopp om att i staden lättare kunna få arbete. Om många av dem gällde otvivelaktigt i ännu högre grad än för de brittiska immigranterna den nyssnämnda berättelsens ord, att »there appears to be a lamentable lack of first-hand definite information for prospective emigrants in Great Britain and in numbers of cases, which we have investigated, men have sold up their homes and arrived in Canada, who could not be classified as desirable citizens (ur kanadensisk synpunkt). They have found conditions as any one with any knowledge of the country could have informed them before they left Great Britain, as decidedly unsuitable for their physical make-up, and their general qualifications.»[2]

Förhållandena på den kanadensiska arbetsmarknaden ha sålunda under de senaste åren varit allt annat än lysande, vilket synes åtminstone delvis bero på omständigheter, som först efter åtskillig tid kunna tänkas bli förändrade eller försvinna — för så vitt ej några oförutsedda faktorer plötsligt skulle uppträda och ändra hela situationen inom Kanadas näringsliv.

Det nuvarande läget kan sammanfattas på följande sätt. Kanada efterfrågar alltjämt folk, som ha erfarenhet och duglighet i lantarbete, men dessa kunna i regel ej påräkna arbete året om, för så vitt de ej äro vana vid och kunna få sysselsättning i hårt skogsarbete eller liknande tungt vinterarbete. Fria »home-steads» stå endast att få på avlägset belägen eller i andra avseenden mindre lämplig jord. Enskild jord står att få köpa i stor utsträckning, men härför kräves ett icke så ringa eget kapital, som det tar lång tid och stora försakelser att tjäna ihop. Härtill kommer, att erfarenhet om kanadensiska förhållanden och kunskap om kanadensiskt lantbruk erfordras för att icke placeringen skall bli misslyckad och pengarna gå ohjälpligt förlorade. Möjligheten att placera överskottet på arbetsmarknaden å egna jordbruk, som tidigare var säkerhetsventilen för Kanadas arbetsmarknad, är sålunda numera i stor utsträckning försvunnen.

På kvinnlig arbetskraft, duglig och erfaren i husligt arbete, finnes alltjämt en god efterfrågan i Kanada, men de arbetssökande måste vara beredda att foga sig efter nya, främmande och ofta för dem obehagliga förhållanden. Särskilt eftersökta äro duktiga och friska flickor, som äro villiga att hjälpa till med det ofta hårda och tunga arbetet i ett kanadensiskt farmarhem. Inom industrien synes åtminstone för närvarande knappast förefinnas några utsikter för nykomlingar, och om möjligt ännu mindre inom kontorsarbetet. Arbetsmarknadssiffrorna äro på dessa områden avgjort ogynnsamma.

---

[1] »— — som hava blivit insläppta av regeringsbyråerna, begivit sig till västra Kanada och, då de blivit arbetslösa, åter i synnerligen stor omfattning drivit tillbaka till staden Winnipeg, där de blevo en direkt börda för själva staden.»

[2] »Det synes råda en beklaglig brist på exakta förstahandsupplysningar för blivande emigranter i Storbritannien, och i åtskilliga fall, som vi hava undersökt, hava män, som icke kunna klassificeras som (ur kanadensisk synpunkt) önskvärda medborgare, sålt sina hem och anlänt till Kanada. De hava funnit förhållanden, som avgjort icke passade för deras fysiska utrustning och deras allmänna kvalifikationer, något som vem som helst med någon kännedom om landet kunde hava upplyst dem om, innan de lämnade Storbritannien.»

Kanadas immigrationspolitik. Läget på arbetsmarknaden avspeglar sig även i viss mån i den nuvarande kanadensiska immigrationspolitiken.

Kanada har sedan åtminstone 25 år tillbaka fört en synnerligen energisk, aktiv och positiv immigrationspolitik. Den kanadensiska regeringen har sålunda organiserat en särdeles kraftig reklamverksamhet, med anlitande bl. a. av avlönade agenter i de ur immigrationssynpunkt viktigaste städerna i Förenta staterna, England samt norra och västra Europa. Den bedrives genom en omfattande annonsering i press och tidskrifter, genom småskrifter, flygblad och allsköns publikationer, genom regelbundna korrespondenser och reportage angående Kanada i tidningar och tidskrifter, genom föreläsningar, filmer, fotografier, genom att arrangera besök till olika delar av Kanada av journalister, genom understöd åt tidningar på emigrationsländernas språk o. s. v. Reklamverksamheten för den kanadensiska immigrationen bedrives icke blott av de officiella myndigheterna och deras agenter, utan även av järnvägarna, som likaledes ha sina stora särskilda »publicity departments», vilka samarbeta med immigrationsdepartementet, samt av oceanrederier, sysselsatta med transport av immigranter till Kanada.

Hela denna värvnings- och reklamverksamhet är synnerligen väl skött; publikationerna äro förstklassiga och ägnade att bibringa läsaren en gynnsam uppfattning i fråga om framtidsmöjligheterna i Kanada. Direkt oriktiga uppgifter förekomma icke, men — som ganska naturligt är — *hela* sanningen företräda de icke, och ej sällan bli de direkt missvisande genom vad som *icke* står i dem. Hela denna propaganda framställer onekligen förhållandena i Kanada »relieved always, by that note of hopefulness and constructive optimism which is indispensable to the development of a new country»[1], för att använda de förskönande ordalagen i berättelsen om verksamheten år 1923 från the director of publicity i immigrationsdepartementet.

Utgifterna för Kanadas immigrationsförvaltning ha under åren 1903—1910 uppgått till över en halv miljon dollars och 1911—1923 till mellan 1 och 2 miljoner dollars årligen. 1922 uppgingo de till $ 2 052 371, 1923 till $ 1 987 745. Sammanlagt utgjorde dessa utgifter från år 1868 till år 1923 ett belopp av $ 34 420 982.

Denna ivriga verksamhet att uppmuntra immigrationen har emellertid aldrig bedrivits på måfå och i syfte att *endast* få ett så stort antal immigranter som möjligt.

Den har främst inriktats på de brittiska öarna samt norra och västra Europa, varifrån de ur kanadensisk synpunkt mest önskvärda immigranterna äro att vänta. Man kan dock knappast säga, att Kanada härutinnan vunnit sina önskningars mål. Oaktat sin propagandaverksamhet och sin immigrationspolitik i övrigt ha under det senaste decenniet flera immigranter kommit från de södra och östra än från de övriga delarna av Europa.

Propagandan har emellertid ej blott inriktats med hänsyn till olika folkslags och rasers större eller mindre önskvärdhet ur immigrationssynpunkt utan även med hänsyn till olika yrken och sysselsättningar.

Redan från den aktiva immigrationspolitikens början har tyngdpunkten varit lagd på kolonisationen av de odlingsbara trakterna och sålunda på immigrationen av lantbruksbefolkning. Kolonisations- och immigrationspolitiken ha gått hand i hand; ännu i dag äro de sammanförda i ett och samma departement, både inom den centrala förvaltningen och de stora järnvägsförvaltningarna. Kolonisationen före 1912 var framför allt knuten till den av den kanadensiska förbundsstaten ägda jorden i prärieprovinserna, som lämnades fritt till egna hem åt kolonisterna; var och en hade rätt till en »quarter», 160 acres. I de östra provinserna och i British Columbia är det ej förbundsstaten utan provinserna, som äga jord, vilken på senare tid, särskilt i Quebec och norra Ontario, också blivit föremål för kolonisation.

I början sökte man få hela byar och grupper av jordbrukande befolkning att bege

[1] »— — ständigt framhävda, med det tonfall av hoppfullhet och konstruktiv optimism, som är oundgänglig för utvecklingen i ett nytt land.»

sig till Kanadas västprovinser, där stora områden reserverades för dylika gruppkolonier. Denna politik har emellertid nu övergivits av den kanadensiska regeringen, vilkens politik i stället går ut på att splittra de olika nationaliteterna så mycket som möjligt i syfte att därigenom få dem fortare assimilerade och »kanadianiserade». Endast där det är tal om mera fåtaliga grupper kunna dylika kolonier numera få jord eller på annat sätt erhålla uppmuntran av staten — en politik, som säkerligen också ur kanadensiskt nationell synpunkt är synnerligen oklok, av anledningar, vilka det här skulle föra för långt att ingå på, men som icke desto mindre är att räkna med som ett faktum i fråga om den nutida immigrationen till Kanada.

Den kanadensiska propagandan har sålunda, redan på grund av kolonisationsfrågans övervägande betydelse, men också av andra orsaker inriktats på immigrationen av lantbrukare, blivande farmare och lantarbetare, samt på kvinnligt tjänstfolk, varav man ständigt varit i stort behov både i stad och på land, som fallet alltid är i nybyggarländer.

Den kanadensiska immigrationspolitiken har emellertid ej blott sökt att, genom propagandans inriktning, åstadkomma en stor immigration av önskvärda element. Den har också, i likhet med Förenta staternas, inriktat sig på att genom särskild lagstiftning *utestänga* sådana immigranter, som ej ansetts önskvärda.

Sålunda har man i den kanadensiska liksom i den amerikanska immigrationslagen uppräknat en lång rad av kategorier, företrädesvis fysiskt eller psykiskt defekta och abnorma, som förbjudas invandra till landet. Därjämte finnas vissa bestämmelser, som — i motsats till Förenta staternas stela »kvotlag» — lämna rum för en hög grad av elasticitet i immigrationspolitiken. Denna elasticitet har ernåtts genom att generalguvernören »in council», d. v. s. regeringen, tilldelats en vidsträckt diskretionär myndighet i fråga om immigrationens reglering.

Han kan sålunda bl. a. förbjuda eller till antalet begränsa invandring av personer, »belonging to any nationality or race, or of any specified class or occupation by reason of any economic, industrial or other condition temporarily existing in Canada, or because such immigrants are deemed unsuitable having regard to the climatic, industrial, social, educational, labour or other conditions or requirements of Canada, or because such immigrants are deemed undesirable, owing to their peculiar customs, habits, modes of life and methods of holding property and because of their probable inability to become readily assimilated or to assume the duties and responsibilities of Canadian citizenship within a reasonable time after their entry».[1] När man ur dylika synpunkter skall sovra och skilja mellan olika länders befolkningar, kan det onekligen ha sina fördelar att ej ha en egen självständig utrikespolitik att ta ansvar för!

De elastiska bestämmelserna i den kanadensiska immigrationslagen ha använts vid flera tillfällen och på flera olika sätt. Under depressionen 1920—1921 inskränkte man kraftigt immigrationen genom att uppställa krav på avsevärda kontanta belopp i varje tillåten immigrants ägo, från vilket krav man dock gjorde undantag, när det gällde invandrare, som man särskilt gärna ville ha.

De ha använts som press på rederier, som transportera immigranter, för att förmå dem att följa lämnade direktiv. I sådana fall har landstigningen förbjudits för immigranter från båtar tillhörande bolag, vilka ej velat rätta sig efter de givna föreskrifterna.

---

[1] »— — tillhörande varje nationalitet eller ras eller av vilken som helst klass eller sysselsättning på grund av ekonomiska, industriella eller andra under viss tid rådande förhållanden i Kanada, eller emedan sådana immigranter ansetts olämpliga med hänsyn till Kanadas klimatiska, industriella, sociala, kulturella, arbetar- eller övriga förhållanden och behov eller emedan sådana immigranter ansetts mindre önskvärda på grund av deras särskilda seder, vanor, levnadssätt och egendomsuppfattning och på grund av deras sannolika oförmåga att bli snabbt assimilerade eller att inom rimlig tid efter inflyttningen påtaga sig det kanadensiska statsborgarskapets plikter och ansvar.»

De ha också använts att utestänga immigranter av vissa raser eller sekter, som i ett eller annat hänseende visat sig besvärliga ur assimileringssynpunkt.

Den asiatiska immigrationen av olika slag till Kanada är nu praktiskt taget stoppad.

Den tidigare använda metoden att fordra, att varje immigrant, utom de särskilt önskvärda, skall vara i besittning av ett visst minimibelopp i pengar, har numera övergivits, sedan den visat sig otillfredsställande, och numera tillämpar man »the occupational test», som gör tillträdet till Kanada av lantbrukare, lantarbetare, tjänstfolk samt hustrur och barn till i Kanada boende personer till en relativt enkel sak, men som i högsta grad försvårar det för andra klasser av immigranter. Detta är tydligen en återspegling av de ovan skildrade förhållandena på den kanadensiska arbetsmarknaden.

Också dessa bestämmelser tillämpas olika för immigranter, kommande från olika länder. För dem som komma från de mest gynnade länderna, moderlandet och Skandinavien, är tillämpningen synnerligen liberal. I sådana fall kräves ej, som i fråga om immigranter från södra och östra Europa, »affidavits» från kanadensiska farmare, att immigranterna äro avsedda och behövas för arbetet på vederbörandes farm, utan lantbruksbefolkning — som ej hör till de kategorier, som under alla förhållanden utestängas, såsom idioter, alkoholister, sinnesssjuka, anarkister m. fl. — släppas in utan vidare och tidtals också industriarbetare. F. n. lära industriarbetare och kontorsfolk vara utestängda, även om de komma från de mest gynnade länderna, något som givetvis beror på de särskilt svåra förhållandena på arbetsmarknaden, varom tidigare talats.

De kanadensiska immigrationsagenterna i utlandet sköta f. ö. icke blott om propagandan för immigrationen utan även dess reglering genom att verkställa sovringen redan innan immigranterna gå ombord; en procedur som tydligen är ur alla synpunkter mycket praktisk, i den mån utvandringslandet över huvud anser dylika agenters verksamhet förenlig med landets intressen.

Arbets- och jordförmedlingen. En viktig del av Kanadas immigrationspolitik är omhändertagandet av immigranterna, sedan de väl blivit insläppta i landet. Organisationen av detta arbete förefaller vara synnerligen väl genomförd och i många avseenden mycket tillfredsställande både ur landets och immigranternas synpunkter.

Redan vid landstigningen bli immigranterna väl omhändertagna, och de »immigration halls», där immigranterna underkastas den slutliga granskningen och kontrollen, innan de föras till sina respektive destinationsorter, vilka jag hade tillfälle att taga i närmare skärskådande, nämligen de i Quebec och i Winnipeg, utgjorde en välgörande motsats till emigranthelvetet på Ellis Island. Lokalerna voro snygga och rena, och personalen föreföll bestå av vänliga och hjälpsamma människor. Olika filantropiska och religiösa institutioner samarbeta för att hjälpa nykomlingarna på bästa möjliga sätt. Anmärkningsvärt var, att i Quebec någon svensk tolk icke fanns.

Distributionen av immigranterna till deras destinationsorter föreföll också att fungera väl. Stora flertalet immigranter, i synnerhet av dem som värvats genom de kanadensiska agenterna i utlandet, men även de andra, skickas genom förmedling av immigrationsmyndigheterna i landstigningsorten direkt till de västra provinserna till olika huvudorter — den centrala punkten för immigrantdistributionen i västern är Winnipeg — där de tas om hand av immigrationsmyndigheterna därstädes och skickas vidare. I de flesta fall ha de nämligen, när de landstiga i Kanada, mycket dimmiga föreställningar, om vart de skola ta vägen. Under de första trettio dagarna efter landstigningen få immigranterna resa mot en till en cent per engelsk mil nedsatt avgift.

Både immigrationsdepartementet och de båda stora järnvägsföretagen upprätthålla synnerligen väl utvecklade jord- och arbetsförmedlingssystem, varigenom de söka placera immigranterna i lantbruket. I Winnipeg finnas sålunda tre stora by-

råer, de båda järnvägarnas och Dominions, vilka samarbeta. C. P. R:s har tidigast varit i verksamhet, C. N. R:s är helt ny och ännu relativt obetydlig; immigrationsdepartementet placerar sådana, som ej på annat sätt fått sysselsättning, och skall, åtminstone formellt, dessutom gilla alla platser, som anskaffas av järnvägsbolagen. Ingen får lämna Winnipeg och dess immigrationshall utan att kunna visa, att han eller hon har anställning. Härmed bedrives emellertid understundom ej ringa humbug.

Platsförmedlingen går till på så sätt, att de olika byråerna genom sina agenter införskaffa upplysningar av farmarna om dessas behov av arbetskraft. Farmarna få därvid ifylla formulär, varå de bland annat meddela, hur många och vad slags arbetare de önska, vad de äro villiga att betala, vilken nationalitet de föredra o. s. v.

När en immigrant kommer till någon av byråerna, får han angiva, vad för ett slags arbete han tidigare sysslat med, vad hans önskningar kunna vara i fråga om lön, övriga anställningsvillkor o. s. v. Med ledning av de inkomna blanketterna skickas sedan immigranten till en farm, som vederbörande tjänsteman anser lämplig, sättes på tåget, förses med ett meddelande till farmaren samt med adress på agenten på orten, för den händelse han skulle vara missbelåten eller anse sig illa behandlad på den sålunda erhållna arbetsplatsen.

Med immigrationsdepartementets kolonisationsbyrå har numera införlivats den omfattande administration, som efter kriget sattes i gång för att placera hemkomna soldater i lantbruk och skaffa dem egna hem. Denna kolonisationsverksamhet har ej endast bestått i jordförmedling, utan flera hundratal konsulenter ha dessutom varit verksamma för att hjälpa dessa kolonister med råd och dåd. Hela denna administration, vilkens nysnämnda uppgift nu är i det närmaste fylld, har som sagt förts över till immigrationsdepartementets kolonisationsbyrå och ställts i immigrantkolonisationens tjänst; en utveckling av den kanadensiska kolonisationspolitiken, som uppenbarligen är av allra största betydelse ur immigrationssynpunkt.

Genom denna verksamhet få nämligen immigranterna hjälp icke endast med platsanskaffning, när de först anlänt till Kanada, och sedermera, om de så hava kan, vid köp av jord, utan även vid anskaffning av maskiner och redskap m. m., med undervisning och råd beträffande lantbruksmetoder o. s. v. Konsulenterna äro ständigt på resa och besöka de olika farmerna, ha reda på förhållandena i olika jordbruksbygder, var arbetskraft behövs, vad de olika farmarna äro för slags folk, vad för slags jord som finns till salu o. s. v. Dessa konsulenter äro själva erfarna jordbrukare, ofta utexaminerade från lantbruksskolor eller lantbruksinstitut. Allt som allt förefaller the Land Settlement Branch vara ett av de mest löftesrika dragen i den kanadensiska kolonisationspolitiken.

Numera är det huvudsakligen jord i enskild ägo, som på detta sätt förmedlas till immigranter, och dessa måste sålunda i regel vara i besittning av ett ej alltför ringa penningbelopp för att kunna skaffa sig jord att odla i Kanada. Kredit är som ovan framhållits svår att få till rimliga villkor, och staten har ingen sådan att erbjuda immigranterna. En intressant form av ett slags metayer-system finner man understundom i prärieprovinserna, då lån lämnas mot så och så många procent (ofta 50 %) av skörden in natura. Detta system är icke ovanligt vid försäljning av jord, varvid sålunda säljaren får ta risken av felslagna skördar, tills försäljningsbeloppet är betalt. Den mesta jorden, som bjudes ut genom statens och järnvägarnas jordförmedlingsbyråer, torde numera bestå av sådan, som övertagits av hypoteksföretagen eller som de skuldsatta farmarna måste göra sig av med av olika anledningar. Den goda tillgången på jord är sålunda i detta fall ett utslag av dåliga tider inom lantbruket.

Den i Dominions ägo befintliga jorden, som förvaltas av Department of the Interior, är belägen i provinserna Manitoba, Saskatchewan, Alberta samt ett område på 3 500 000 acres i norra British Columbia, bekant under namnet »The Peace River

Block». Å dessa jordområden kan nybyggaren erhålla 160 acres mot en engångsavgift av $ 10·00. Han måste samtidigt förbinda sig att bygga bostadshus på denna sin home-stead och att bo där minst sex månader årligen under 3 års tid. Efter denna tid måste han ha brutit upp minst 30 acres, av vilka han måste ha fått skörd från 20 acres.

I en P. M., som jag erhöll från immigrationsdepartementet, framhålles, att det alltjämt finnes stora landområden, som ägas av förbundsstaten, men de, som äro av god kvalitet och lämpliga för kolonisation, äro svåråtkomliga på grund av att utvecklingen av järnvägssystemet upphört under de senaste 10 åren. Fri jord, som ligger i närheten av redan existerande järnvägslinje, är till större delen icke lämplig för jordbruk.

Som tidigare påpekats, äger förbundsstaten ingen jord i de östra provinserna och icke heller järnvägarna. Detta har förmodligen icke varit utan sitt inflytande på inriktningen av hela denna verksamhet. Immigrantströmmen och kolonisationen ledes över till västern och särskilt till prärieprovinserna.

Den jord, som finnes i offentlig ägo i de östra provinserna, ligger i provinsregeringarnas ägo, och dessa ha också under det senaste decenniet satt i gång stora kolonisationsföretag, exempelvis i norra Quebec och norra Ontario. Delvis äro dessa upplagda för och redan dominerade av fransk-kanadensarna med deras intensivt nationella läggning och helt under katolskt inflytande stående samhällsliv och äro därför ej lämpade för andra nybyggare. Men delvis förefalla dessa kolonisationsföretag, liksom bosättningen i övrigt i de mera bebyggda delarna av östern, icke böra så helt skjutas åt sidan för prärieprovinserna, som fallet nu är tack vare den ensidiga inriktning, som bl. a. förbundsstatens och järnvägarnas organisation av immigrationsströmmen givit denna.

Den nyss skildrade verksamheten har som synes till utesluta nde uppgift att placera folk i *lantbruket*. Arbetsförmedling för immigranter till industrien intresserar givetvis ej myndigheterna, vilkas hela immigrationspolitik som redan framhållits går ut på att få in lantbruksbefolkning, och om ej helt utestänga så åtminstone ej uppmuntra invandring av industriarbetare.

Den hjälp, som dessa kunna få med platsanskaffning, är helt och hållet inskränkt till Kanadas offentliga arbetsförmedling, som är skäligen ung och ännu så länge föga utvecklad.

Den svenska immigrationen till Kanada. Hur väl ordnad distributionen av immigranterna till lantbruket och prärieprovinserna än kan synas vara, särskilt ur kanadensisk synpunkt, så är det uppenbart, att det nuvarande systemet i varje fall ej räcker att ge de till Kanada utvandrande svenskarna den hjälp, som är nödvändig för att ej ett stort antal skall råka ut för bittra erfarenheter. Att helt undvika dylikt vid en emigration av denna karaktär är säkert omöjligt; den som utvandrar till främmande och obekanta öden måste stå sin risk. Oftast äro givetvis för individen de personliga egenskaperna avgörande vid en dylik omvälvning i en människas liv. Men att personer lockas ut med oriktiga uppgifter eller av okunnighet om de verkliga förhållandena eller sedan de kommit ut placeras på ett olämpligt sätt eller ej få tillräckliga upplysningar om hur man skall bära sig åt i det nya landet, bör dock icke få ske, när man sett vilka följder, som därav kunna uppstå.

De stora officiella och officiösa arbets- och jordförmedlingsbyråerna arbeta naturligen enligt sina syften och äro organiserade därefter. *En* följd härav har redan påpekats, nämligen den automatiska inriktningen av immigrantströmmen till prärieprovinserna. Det är möjligt, att detta också ur immigranternas synpunkt är lämpligt — mitt personliga, mycket flyktiga intryck var, att trakterna i »the Park Belt» i prärieprovinserna voro bättre ägnade att komma svenskar att trivas än nybyggartrakterna i östern — men någon säkerhet härför föreligger ej.

Vad som är betydligt allvarligare, är dels den mera opersonliga prägel, som den

väldiga distributionsapparaten helt naturligt måste få, och dels det förhållandet, att den rent principiellt ej tar hänsyn till behovet av landsmäns stöd åt nykomlingarna; ofantliga värden — för övrigt också ur Kanadas synpunkt — gå på detta sätt förlorade genom landsmännens förskingring därute.

När svenskarna komma till arbets- och jordförmedlingarna, konfronteras de i förra fallet med de förut beskrivna orderna på arbetskraft från farmarna. Flertalet farmare bruka å sina order begära i första hand arbetare från de brittiska öarna, i andra hand från Skandinavien. Den möjligheten står därför alltid öppen att placera de svenska arbetssökandena hos främlingar eller sprida dem i främmande bygder, vare sig man handlar avsiktligt eller slumpvis. Tänker vederbörande tjänsteman sig för, ser han till, att så blir fallet; ty regeringens politik går numera ut på att sprida och blanda de olika nationaliteterna så mycket som möjligt för att på så sätt åstadkomma en snabbare assimilering. Inga nationella klumpar, som kunna hindra processen i »the melting pot»; inga svenskbygder, som skulle kunna hindra »kanadensieringen» av invandrarna — det är den officiella politikens innebörd.

Skickas nu en nykomling, som ej kan tala landets »lingua franca», engelskan, ensam ut till någon farm, där han ej kan tala med en människa, måste arbeta i oanat hårt arbete och enligt metoder, som äro honom främmande också om han är van vid lantbruk — kommer så kanske härtill, att han ej får ut lönen de första månaderna — så blir följden i många fall, att han tröttnar och ger sig tillbaka till staden igen, därifrån han kommit, i hopp att få något arbete, som passar honom bättre. Inom kort blir han inrangerad bland de mer eller mindre permanent arbetslösa, som om vintern stå i »the breadline» och få sitt understöd och om sommaren kanske få ett och annat påhugg. Till slut sjunker han ned i rena eländet. Sak samma inträffar naturligtvis lätt, även om han håller sig kvar på farmen till hösten, men sedan får bege sig i väg och ej kan, på grund av de förhållanden på den kanadensiska arbetsmarknaden, varom tidigare talats, få något vinterarbete. Allra värst går det naturligtvis med dem, som kommit ut till Kanada utan att vara lämpade för och vana vid det hårda livet på farmen och i skogen. Berättelserna om dem, som på dylikt sätt gått under, äro säkerligen icke gripna ur luften.

Icke heller kan det vara riktigt att skaffa en svensk lantbrukare jord ute på veteprärien, med dess ödslighet, dess hårda vintrar och dess spekulation i veteodling.

Trots förskingringen finnas dock här och där i prärieprovinserna små ansatser till svenskbygder, mestadels i trakter, som likna hemlandet, med skog och vatten och »mixed farming», som ger befolkningen ett lugnare och stadigare och året om också för lönarbetarna mera bofast liv och en annan känsla av trivsel och rotfasthet. Det är till dylika bygder, som de svenska utvandrarna i första hand böra hänvisas.

Då kunna de också komma att i kanadensiskt samhällsliv göra insatser av samma art och samma värde som skandinaverna i Förenta staternas »North Middle West».

Men dessutom måste upplysning spridas om de verkliga förhållandena därute, om de speciella förhållandena vid varje särskild tidpunkt på olika områden av arbetsmarknaden. För närvarande måste det t. ex. betraktas som ansvarslöst att på något sätt medverka till att industriarbetare och kontorister eller över huvud taget folk, som ej äro beredda och kapabla att uthärda ett hårt liv i lantbruks- och skogsarbete, emigrera till Kanada. Förhållandena kunna ändras från tid till annan, och just därför är en kontinuerlig observation behövlig.

Utkomstmöjligheterna i ett nybyggar- och kolonialland som Kanada äro ytterst svåra att bedöma och verkan av en immigration vid varje särskild tidpunkt likaså. Nybyggare, som få slita hårt och lida brist på allt, när de först komma ut, kunna sedermera få uppleva en lysande tid, när de och deras barn få skörda frukterna av den efter pionjärtiden uppkomna ekonomiska utvecklingen. Så har otvivelaktigt varit fallet med den generation, som för 20 år sedan koloniserade prärieprovinserna och sedan fick tillgodonjuta det enastående uppsvinget under decenniet före kriget. Nu har den del av Kanada, som då bebyggdes, mognat till ett mer normalt sta-

dium; och de, som nu komma, ha antingen att välja mellan ett ganska litet givande förvärvsarbete i det mera normalt utvecklade samhälle, som nu är uppbyggt i de forna nybyggartrakterna, eller att ge sig i väg till ett ännu hårdare pionjärliv ännu längre mot norr i kölden och ödemarkerna. Intet under att de båda generationerna av invandrare se så olika på Kanada och utkomstmöjligheterna där — alldeles frånsett den ganska stora skillnad i psyke, åskådningssätt och kraven på livet, som finnes mellan de gamla och nykomlingarna.

Utkomstmöjligheternas kurva går i nybyggarlandet i bukter, som äro skäligen oberäkneliga. Å ena sidan förskjutes odlingsgränsen mot klimatiskt, geografiskt och i andra avseenden mindre lämpliga trakter; å den andra medför ökad folkmängd större möjlighet att ekonomiskt organisera samhället, att ta i anspråk teknik, som fordrar mycket fast kapital, t. ex. järnvägar till de långt bort belägna nybyggartrakterna — de fasta kostnaderna för sådana anläggningar och för samhällsinstitutioner fördelas på flera; det blir möjligt att bygga skolor och vägar, järnvägar och kraftstationer. Städer växa upp, och nybyggarlivet förvandlas till det vanliga, i de västeuropeiska och amerikanska samhällena standardiserade levnadssättet. Avsättningsmöjligheterna växa, marknaden vidgas, arbetsfördelning, handel och organisation bli helt andra än under det förra stadiet, ända till dess att man nått ungefär samma livsmöjligheter som i de gamla bosättningarna. Dessa båda tendenser kämpa med varandra; än får den ena, än den andra övertaget, och i enlighet härmed går utkomstmöjligheternas kurva upp och ner. Än förskjutes folkmängden ut i nytt pionjärliv, än koncentreras den i redan bruten bygd; den »extensiva» och den »intensiva» gränsen för odlingen ändras ständigt i förhållande till varandra, och därmed människornas levnadsförhållanden. För närvarande synas de delar av prärieprovinserna, som ett eller två decennier före kriget voro rena pionjärbygder, mer och mer ha gått över till en »normal» bebyggelse och en organisation av näringsliv och samhällsliv, som börjar närma sig de gamla bygdernas i öster, under det att pionjärerna dra sig mer och mer åt norr för att bryta ny bygd och där börja ånyo den gamla historien, ehuru under sannolikt mindre gynnsamma förutsättningar än de äldre bygdernas pionjärer. Hur långt man kommit i denna utveckling är svårt att bedöma. Den ensidiga veteodlingen och den därmed sammanhängande rovdriften av jorden tyda alltjämt på, att jord finnes i större överflöd i förhållande till människor och kapital än i de länder och områden, där man nått en mera »normal» folktäthet i förhållande till naturresurserna. Därpå tyder också det förhållandet, att vetets produktionskostnader i prärieprovinserna alltjämt på grund av jordens fruktbarhet äro lägre än i exempelvis Förenta staterna.

Att profetera om hur Kanada kommer att te sig ens i den närmaste framtiden som immigrationsland, vilka utkomstmöjligheter det kommer att bjuda sina invånare, i förhållande till vad som kan bjudas i andra länder, är säkerligen fåvitskt, så mycket mer som Kanadas naturtillgångar av olika slag i de nya pionjärbygderna äro så gott som okända.

Det enda som kan göras, är att noga följa utvecklingen år från år samt sprida kunskap om de verkliga förhållandena och att söka så långt sig göra låter hjälpa dem till rätta, som på egen risk utvandra. Båda dessa uppgifter måste otvivelaktigt på något sätt lösas. Huru detta skall ske, utan att den svenska staten på samma gång tar på sig ett ansvar för denna emigration, som man väl knappast på något håll är villig att den skall taga, ligger utanför ramen för denna berättelse, som endast helt skissartat kunnat beröra några av de frågor, vilka sammanhänga med Kanada som immigrationsland för svenskar och som säkerligen, om icke alla tecken bedraga, komma att bli av allt större betydelse för svensk befolkning.

Sociala frågor vid 1925 års riksdag.[1]

I. Arbetarskydd m. m.

Minderåriga vid skogs- och flottningsarbete. I en motion i andra kammaren hemställde herr Johansson i Sollefteå (s), att minderåriga ej må användas vid skogs- och flottningsarbete före fyllda 16 år och att beträffande minderårigas användande i dylikt arbete, som bedrives nattetid, bestämmelserna i arbetarskyddslagen 13 § må tillämpas, d. v. s. att minderåriga, som fyllt 16 år, ej böra användas i dylikt nattarbete oftare än under var tredje vecka. Andra lagutskottet, till vilket motionen hänvisades, inhämtade yttrande av socialstyrelsen, som till detta sitt yttrande lade en av specialinspektören inom yrkesinspektionen O. Wallner upprättad promemoria om levnads- och bostadsförhållandena vid skogs- och flottningsarbetet. Dessutom inkom flottningschefsföreningen till utskottet med ett uttalande i frågan. Liksom motionären framhåller socialstyrelsen skogs- och flottningsarbetets ansträngande art och de hygieniska och moraliska vådor, för vilka minderåriga därunder kunna utsättas. Styrelsen pekar emellertid på den fortskridande förbättring av arbetsförhållandena, som skogs- och flottledshärbärgeslagstiftningen otvivelaktigt medfört, och finner, att lagstiftningsåtgärden, ehuru väl motiverad, ej bör företagas förr än efter ytterligare utredning och i samband med den snart förestående revision av gällande arbetarskyddslag, vartill styrelsen fått sig anförtrott att utarbeta förslag. Flottningschefsföreningen framhåller särskilt betydelsen av att den blivande flottningsarbetaren redan i de tidiga ynglingaåren vänjer sig vid arbetet, som ofta kräver stor yrkesskicklighet.

Utskottet fann en mera ingående utredning rörande förhållandena å ifrågavarande arbetsområden beträffande minderåriga vara önskvärd och förmodade, att socialstyrelsen i samband med förarbetet för arbetarskyddslagens revision skulle verkställa en dylik undersökning och avgiva de förslag, som därav må kunna föranledas. Några omedelbara åtgärder avstyrktes, och motionen blev av riksdagen avslagen.

Härbärgen åt arbetarna vid vägbyggnadsarbeten och större dikningsföretag. Denna motion väcktes liksom den föregående av herr Johansson i Sollefteå (s) och avsåg att utsträcka lagen den 25 april 1919 om härbärgen åt arbetarna vid skogsavverkning och kolning till att omfatta även arbetarna vid vägbyggnads- och dikningsföretag, som enligt motionärens mening ofta bedrivas under liknande förhållanden som skogsarbetet. I begärt yttrande framhåller socialstyrelsen, att inordnandet under befintlig lagstiftning av de i motionen berörda arbetsområdena får anses som en följdriktig utveckling av en redan godkänd princip. Socialstyrelsen hänvisar till några olika vägar för genomförande av behövlig lagstiftning i motionens syfte och förordar, om den redan befintliga särlagstiftningen skulle utsträckas till ifrågavarande områden, att vägbyggnads- och vattenavledningsföretagen skulle hänföras under skogshärbärgeslagen och flottledsbyggnadsarbetena under flottledshärbärgeslagen. Utskottet fann behov av lagstiftning på detta område föreligga och föreslog skrivelse om utredning i frågan. Detta blev även riksdagens beslut.

Minderårigas användning i skeppstjänst. Vid 1923 års riksdag anhöll Kungl. Maj:t genom proposition (nr 198) om riksdagens yttrande rörande vissa å den internationella

[1] Riksdagspartierna betecknas med följande förkortningar: *h* högern; *b* bondeförbundet; *f* frisinnade folkpartiet; *l* liberala partiet; *s* socialdemokratiska partiet; *k* kommunistiska gruppen.

arbetsorganisationens konferens i Genève år 1921 fattade beslut, varibland märktes ett förslag till konvention angående 18 års minimiålder för eldare och kollämpare ombord å fartyg vid sjöfart till havs. Vederbörande utskott tillstyrkte och andra kammaren biföll propositionen, men frågan föll denna gång på första kammarens avslag, som motiverades med att behov om ytterligare utredning av konventionens verkningar förelåge. Med anledning härav uppdrog Kungl. Maj:t åt kommerskollegium att efter samråd med socialstyrelsen och medicinalstyrelsen undersöka de sannolika verkningarna i avseende å rederinäringen av Sveriges eventuella anslutning till konventionen. Till sitt utlåtande bifogade kommerskollegium yttranden från berörda yrkes- och personalsammanslutningar och framhöll för egen del, att en anslutning till konventionen icke torde kunna förväntas i någon större omfattning medföra några omedelbara verkningar av ekonomisk art för rederinäringen. Däremot kunde bestämmelsen om 18 års minimiålder för eldartjänst möjligen komma att påverka rekryteringen till navigationsskolorna i gynnsam eller ogynnsam riktning, allteftersom goda eller dåliga konjunkturer rådde för varv och verkstäder. Vid årets riksdag hänvisades den förnyade propositionen till andra lagutskottet, som med hänvisning till den verkställda utredningen tillstyrkte anslutning till konventionen, varefter propositionen bifölls av båda kamrarna. Anslutningen till denna internationella överenskommelse medförde ett motsvarande tillägg till 10 § i sjömanslagen, där även närmare preciseras vad som skall avses med sjöfart till havs i fråga om den svenska sjötrafiken.

Läkarundersökning av barn och unga personer, som användas till arbete å fartyg. Ett annat av de konventionsförslag, som av Kungl. Maj:t förelades 1923 års riksdag för yttrande, var ett förslag rörande obligatorisk läkarundersökning av barn och unga personer, som användas till arbete ombord å fartyg. Även ifrågavarande förslag föll då på första kammarens avslag, som i detta fall sattes i samband med en begäran om utredning rörande storleken och sättet för gäldandet av de kostnader, som en anslutning till konventionen skulle medföra i form av läkararvoden. Efter en av kommerskollegium verkställd undersökning härom begärde Kungl. Maj:t i år ånyo riksdagens yttrande om konventionsförslaget i fråga. Andra lagutskottet erinrade om att den utvidgning av redan gällande bestämmelser å området, som förslagets genomförande skulle komma att innebära, syntes utgöra en följdriktig utveckling av redan befintlig skyddslagstiftning och ur denna synpunkt vore önsklig. Då vidare den kostnadsökning, som skulle åsamkas statsverket, icke var av någon större betydelse, tillstyrkte utskottet anslutning till konventionen, varemot ingendera kammaren hade något att erinra.

Maximiarbetstid för chaufförer. Genom motion i andra kammaren av herrar Johanson och Carlsson i Stockholm (s) föreslogs, att riksdagen hos Kungl. Maj:t skulle begära framläggande av förslag till maximiarbetstid för bilförare i yrkesmässig trafik. Motionen hänvisades till kammarens tredje tillfälliga utskott, som inhämtade yttrande från socialstyrelsen och överståthållarämbetet, varjämte åtskilliga sammanslutningar inom yrket bereddes tillfälle att yttra sig. Av dessa senare avstyrkte arbetsgivarföreningarna, medan transportarbetarna och bilförarna själva instämde i motionens syfte, men från alla håll påpekades svårigheterna med övervakningen av eventuella föreskrifter i detta avseende. Särskilt i socialstyrelsens utlåtande erinras om de växlande förhållandena å olika orter och inom olika trafikföretag.[1] Nödiga bestämmelser om arbetstid borde lämpligast intagas i förordningen om motorfordon, varigenom de lokala myndigheterna skulle få tillfälle att i samband med meddelande av tillstånd till yrkesmässig trafik föreskriva skälig begränsning av bilförarnas arbetstid. Utskottet erinrade om att redan nu ifrågavarande personalgrupp i vissa fall på grund av polisförordningar, avtal och gällande arbetstidslag var underkastad inskränkningar i arbets-

[1] Jfr Soc. Medd. årg. 1925, sid. 271.

tiden och anslöt sig i fråga om utformandet av bestämmelser i motionens syfte till socialstyrelsens förslag. Båda kamrarna beslöto skrivelse till Kungl. Maj:t av detta innehåll.

Arbetslöshetens bekämpande. Av herr Dahlén (k) väcktes inom andra kammaren motion om ett förslagsanslag å 10 miljoner kronor för understödjande av kommunala och anordnande av statliga produktiva arbeten för de arbetslösa samt om arbetslöshetskommissionens avskaffande och ändring av direktiven för hjälpverksamheten. Statsutskottet avstyrkte under hänvisning till arbetslöshetskommissionens utredning av anslagsbehovet och rörande motionärens förslag i övrigt med påpekande, att föregående riksdag avslagit liknande framställning och att anledning att nu intaga annan ställning till berörda förslag icke förefunnes. Motionen avslogs av riksdagen, varvid andra kammaren någon debatt förekom.

Understöd åt vissa tobaksarbetare. Herr Hagman (s) framlade i andra kammaren motion om att den med statsmedel bedrivna understödsverksamheten bland personer, som genom införandet av tobaksmonopolet förlorat sina anställningar inom tobaksindustrien, skulle utsträckas även till sådana som, enligt avtal träffat med aktiebolaget förenade svenska tobaksfabriker, före tobaksmonopolets övertagande av tobaksindustrien lämnat sina anställningar inom denna industri. Statsutskottet fann frågan principiellt avgjord redan föregående riksdag och hemställde om avslag å motionen, vilket även blev riksdagens beslut.

Ifrågasatt ändring av den s. k. åkarpslagen. Inom första kammaren framförde herr Winberg (k) motion om sådan ändring av 15 kap. 22 och 24 §§ strafflagen, att försök till tvång ej skulle bliva straffbart samt att allmän åklagares åtalsrätt vid brott enligt 22 § skulle genomgående göras beroende av målsägarens angivelse. Första lagutskottet avstyrkte, men vid behandlingen i kamrarna segrade ett förslag om skrivelse med begäran om utredning angående vilka ändringar, som lämpligen böra vidtagas för att undanröja de nuvarande bestämmelsernas ensidiga karaktär.

II. Socialförsäkring och fattigvård.

Förhöjning av vissa livräntor enligt lagen om olycksfall i arbete. Tre olika motioner härom väcktes vid årets riksdag, nämligen i första kammaren av herr Bondesson (l) m. fl. samt i andra kammaren av herrar Carlsson i Stockholm (s) och Dahlén (k) m. fl. En med sistnämnda motion identisk framställning gjordes senast vid 1924 års riksdag, då andra kammaren godkände, men första kammaren avslog vederbörande utskotts hemställan om bifall. Efter att ha inhämtat yttrande av försäkringsrådet och riksförsäkringsanstalten hemställde sammansatta stats- och andra lagutskottet, att det förslag till förordning, som förra året framlades av försäkringsrådet i dess utlåtande över då föreliggande motion i ärendet, måtte godkännas av riksdagen. Reservationer mot utskottsutlåtandet anfördes emellertid av von Sydow (h), som yrkade avslag å samtliga motioner i frågan, och von Koch (f), vilken föreslog utredning huruvida och i vilken omfattning de personer, som erhålla livräntor enligt 1901 års lag om ersättning vid olycksfall i arbete, böra vid behov beredas tilläggsersättning. Sedan andra kammaren först bifallit utskottets förslag, men första kammaren von Kochs reservation, enades kamrarna om skrivelse till Kungl. Maj:t i enlighet med denna reservation.

Livränta åt föräldrar till genom olycksfall dödad arbetare. Herrar Tengdahl (s) i första kammaren och Carlsson i Stockholm (s) i andra kammaren framlade likalydande motioner om utsträckning av föräldrars rätt till livränta enligt 7 § i lagen om försäkring för olycksfall i arbete. Riksdagen beslöt på hemställan av andra lag-

utskottet att hos Kungl. Maj:t anhålla, att frågan vid förestående omarbetning av ifrågavarande lag måtte tagas under övervägande.

Statens övertagande av all olycksfallsförsäkring. Motion härom framställdes i andra kammaren av herr Osberg (l), men avstyrktes av andra lagutskottet under hänvisning till det av besparingskommittén framlagda förslaget till vittgående omorganisation av nuvarande system för den sociala olycksfallsförsäkringen. Utskottets hemställan bifölls.

Ändring av sättet för uppbörden av pensionsförsäkringsavgifter m. m. Efter framställning från pensionsstyrelsen framlade Kungl. Maj:t proposition om ändring av 14 § i pensionsförsäkringslagen, avseende att åstadkomma större reda och enkelhet vid uppbörden genom kommunala myndigheter av grundavgifterna för pensionsförsäkringen. Propositionen innebar, att vederbörande kommunala uppbördsmyndigheter, där ej annat förordnas, skola hålla uppbörd av grundavgifterna före den 16 december det år, avgiften påförts, samt avlämna restlängd för indrivning av oguldna dylika avgifter före den 16 januari nästföljande år. I anledning av denna proposition framlades även ett antal motioner i ämnet, vilka samtliga avstyrktes av andra lagutskottet och sedermera avslogos av riksdagen, varemot propositionen vann riksdagens bifall. — På initiativ av pensionsstyrelsen föreslog Kungl. Maj:t vidare, att år 1921 stadgade begränsningar i då beviljade höjningar av vissa pensionstillägg och understödsbelopp skulle bortfalla. Härigenom skulle dessa komma att utgå med samma belopp, oavsett huruvida invaliditeten inträtt före eller efter 1921 års utgång. Propositionen bifölls. — En annan mindre ändring av pensionsförsäkringslagen begärdes i riksdagsskrivelse med anledning av en motion av herr Gustafson i Kasenberg (h). Förslaget avsåg, att de personer, vilkas pensionsbelopp enligt lagen icke uppgår till 6 kronor om året och till vilka pension med anledning därav icke utbetalas, skola på begäran erhålla sina pensionsavgifter tillbaka efter en uppnådd ålder av 67 år.

Fattigvårdslagen. Förslag om vissa ändringar i denna lag framlades i en proposition och en motion. Propositionen avsåg huvudsakligen att genom ändring av § 40 bereda kommunerna full gottgörelse av vederbörande landsting för erlagda avgifter för särskild anstaltsvård åt blinda barn, som icke uppnått skolåldern. Betydelsen av dylik vård hade vitsordats av myndigheter och sakkunniga, och då utskottet även fann, att lagändringen i ekonomiskt hänseende skulle spela en synnerligen ringa roll för vederbörande landstingsområde, fann utskottet giltiga skäl föreligga för ett godtagande av förslaget, utan att landstingens ersättningsskyldighet därvid begränsades till halva vårdkostnaden, såsom styrelsen för svenska landstingsförbundet påyrkat. Utskottets hemställan om bifall till propositionen följdes av riksdagen. — I motionen, som framfördes i andra kammaren av herr Ericson i Boxholm (s), framställdes yrkande, att i fattigvårdslagen måtte införas en bestämmelse, som vid tvist om hemortsrätt ålade hemortskommunen att även erlägga ränta å belopp, som vistelsekommunen utgivit för understödstagare. För närvarande hade hemortskommunen ofta direkt ekonomisk fördel av att genom process uppskjuta avgörandet av frågan om hemortsrätten. Riksdagen beslöt skrivelse till Kungl. Maj:t angående lämpliga åtgärder i syfte att nedbringa antalet tvister av ovan angiven art.

III. Nykterhetslagstiftning.

Rusdrycksmedelsfonden. I statsverkspropositionen föreslog Kungl. Maj:t, att avsättningarna till rusdrycksmedelsfonden genom ändring av 1 och 2 §§ i 1913 års förordning angående statsverkets fond av rusdrycksmedel skulle ske på sådant sätt, att fonden årligen tillfördes ett fast belopp, 4 miljoner kronor av statens inkomster

av brännvinstillverkningsskatt, maltskatt, rusdrycksförsäljningsmedel m. m. samt dessutom såsom överskott å fonden 2·5 miljoner kronor. I samband härmed föreslogs vissa begränsningar i rusdrycksmedelsfondens användning. Det sammansatta stats- och bevillningsutskottets majoritet tillstyrkte bifall till propositionen, men till utlåtandet fogades en reservation, delvis grundad på motioner från riksdagens nykterhetsgrupp och gående ut på att fonden årligen skulle tillföras det belopp, varmed rusdrycksmedlen i budgeten beräknades överstiga 77 500 000 kronor. Första kammaren biföll utskottets hemställan och andra kammaren reservationen. Sammanjämkningsförslaget gick ut på, att då båda kamrarnas beslut för kommande budgetår innebar en avsättning på 4 miljoner kronor, till nästa riksdag uppskjuta avgörandet om de grunder, efter vilka kommande avsättningar skulle göras. Reservationsvis framställdes avslagsyrkande på sammanjämkningsförslaget, och även nu följde första kammaren utskottsmajoriteten och andra kammaren reservationen. Då gemensam votering icke ansågs kunna komma i fråga, hade ändringsförslagen därmed förfallit.

Kommunernas inflytande på beviljandet av rusdrycksförsäljningsrättigheter. Av herr Bergman (f) föreslogs i första kammaren utredning angående sådan förändring av gällande bestämmelser om rusdrycksförsäljningen, att kringliggande kommuner tillerkännas behörigt inflytande på beviljandet av försäljningsrättigheter inom viss kommun. Skrivelse till Kungl. Maj:t i motionens syfte beslöts av riksdagen.

Förbudsfrågan. Införandet av allmänt rusdrycksförbud påyrkades av herr Bodén (f) i motion inom andra kammaren. Motionen avstyrktes av utskottet och avslogs utan votering.

Undersökning av förbudets verkningar i Förenta staterna. En motion härom av herrar Bergman och Ljunggren (f) inom första kammaren fann statsutskottet värd beaktande, men ansåg dock tiden för en dylik undersökning ännu ej vara inne, varför förslaget avstyrktes, vilket utan debatt även blev riksdagens beslut.

Rätt till inköp av spritdrycker. Ett förslag om sådan ändring i rusdrycksförsäljningsförordningen, att nya årsklasser fr. o. m. 1926 icke skulle erhålla motböcker, avslogs efter någon debatt av båda kamrarna.

Konvention angående motarbetande av spritsmuggling. Proposition avgavs om godkännande av ett förslag till konvention angående motarbetande av smuggling med alkoholvaror, som antagits vid konferens i Helsingfors den 24 november—4 december 1924. Chefen för finansdepartementet hänvisade i propositionen till lagen av den 20 juni 1924 angående olovlig befattning med spritdrycker, vars verkningar dittills visat sig hava varit gynnsamma. För ernående av full effektivitet av denna lagstiftning vore dock internationella överenskommelser nödvändiga. Konventionen avsåg dels rätt till ingripande mot misstänkta fartyg i farvatten, som sträcka sig intill tolv sjömil från svenska kusten, dels utförselkontroll genom förbud för export av spritvaror i mycket små farkoster och särskilda tillståndsbevis för övriga fartyg. Konventionen och de därav föranledda ändringarna av 1924 års lag godkändes av riksdagen.

Skärpta straffbestämmelser för fylleri. I riksdagsskrivelse vid 1920 års riksdag hade begärts utredning om revision av gällande lagbestämmelser mot fylleri och dryckenskap. Av de med anledning härav hörda myndigheterna yrkade fängvårdsstyrelsen enbart på höjning av bötesstraffen, socialstyrelsen därjämte på urbota bestraffning vid iteration och vid försvårande omständigheter. Även kontrollstyrelsen ansåg särskilda åtgärder nödvändiga i fråga om återfallsfylleristerna. I proposition till årets riksdag föreslog Kungl. Maj:t, dels att straffsatsen för fylleri i enkla fall fördubblas till högst 100 kr. och dels ett tillägg, att vid försvårande omständigheter

straffet skall vara böter, ej under 25 kr. och med maximum upp till 500 kr. Med anledning av propositionen väcktes i första kammaren motioner i ämnet av herrar Luterkort (s) och Petrén (l), vilka avslogos, medan propositionen antogs oförändrad av riksdagen.

IV. Jord- och egnahemsfrågan.

Kolonisationen å kronoparker m. m. I huvudsaklig överensstämmelse med av Kungl. Maj:t framlagt förslag antogos av riksdagen nya bestämmelser rörande fortsatt kolonisation å kronoparker i Norrland och Dalarna, varjämte medel anvisades för bedrivande av ifrågavarande verksamhet under budgetåret 1925—1926. Den tidigare — jämlikt beslut av 1918 års riksdag — försöksvis bedrivna kolonisationsverksamheten kommer härmed att i vissa hänseenden undergå en omläggning.[1] Man har sålunda velat undvika att alltför mycket binda verksamheten vid snäva detaljföreskrifter och i stället sökt öppna ökade möjligheter till naturlig anpassning efter förekommande orts- och personförhållanden, bl. a. genom decentralisation av den organisatoriska ledningen av kolonisationsarbetet. Vidare ha de kolonisterna tillkommande naturaförmånerna (jord- och skogstilldelning) blivit något frikostigare utmätta än förut, varemot utlämnandet av kontanta bidrag inskränkts. I samband härmed ha också kraven med avseende å uppförande av åbyggnader lättats.

Ett första steg till anordnande av nybyggesverksamhet jämväl å andra områden än de, som beröras av ovannämnda kolonisationsföretag, har vidare tagits genom en efter motioner av herrar Lindhagen (s) m. fl. avlåten riksdagsskrivelse, vari hemställts om utredning, huruvida och på vad sätt kolonisation å odlingsbar jord genom statliga åtgärder måtte kunna åvägabringas inom landet i vidare utsträckning än vad för närvarande är fallet.

Revision av ensittarlagen. Såsom omnämndes i redogörelsen för de sociala jordfrågorna vid 1924 års riksdag (Soc. Medd. årg. 1924, sid. 611), hade riksdagen i anledning av i ämnet framkomna motioner gjort hemställan hos Kungl. Maj:t om framläggande av förslag till revision av lagstiftningen om rätt i vissa fall för nyttjanderättsinnehavare att inlösa under nyttjanderätt upplåtet område (den s. k. ensittarlagen). Proposition härom framlades också vid årets riksdag och biträddes med ett par smärre jämkningar av båda kamrarna. Den nya lagen, som träder i kraft den 1 september 1925, innebär bl. a. att den för lösningsrätt erforderliga besittningstiden nedsättes från tjugo till tio år samt att lösningsrätt skall kunna utövas även i det fall, där nyttjanderättshavaren tillhöriga byggnader enligt avtal skulle vid upplåtelsetidens utgång tillfalla jordägaren.

I anledning av en av herr Johansson i Edsbyn (f) i andra kammaren väckt motion beslöt riksdagen dessutom att hos Kungl. Maj:t anhålla om utredning, huruvida ensittarlagens bestämmelser om lösningsrätt i en eller annan form jämväl borde få tillämpas i fråga om vissa slag av offentliga samlingslokaler. Likaså beslöts, efter av åtskilliga lantmannarepresentanter i båda kamrarna väckta motioner, att hos Kungl. Maj:t begära utredning om utsträckt möjlighet för lägenhetsinnehavare å ecklesiastik jord att friköpa av dem innehavda lägenheter.

Frilösning av arrendejordbruk. I likhet med föregående år hade av herr Lindhagen (s) m. fl. framlagts förslag om en riksdagsskrivelse avseende lagstiftning om frilösning av arrendejordbruk, vartill denna gång ytterligare lagts ett yrkande om framläggande av förslag i anledning av den s. k. åborättskommitténs betänkande. Andra lagutskottet, som förra året ansett åtgärder i motionernas syfte opåkallade, särskilt med hänsyn till den av utskottet samtidigt tillstyrkta reformen av arrendelagstiftningen, ställde sig

[1] Jfr Soc. Medd. årg. 1924, sid. 905.

nu mera tillmötesgående och tillstyrkte riksdagsskrivelse i ämnet, med särskilt betonande av behovet utav en speciallagstiftning rörande arrendejordbruk, tillhöriga bolag och enskilda spekulanter. Den av utskottet valda formuleringen tillfredsställde icke fullt motionärernas önskemål, och herr Lindhagen påyrkade reservationsvis inom utskottet ett starkare betonande av expropriationsvägens anlitande jämväl mot större godsägare av andra kategorier, än de i utskottsutlåtandet särskilt nämnda. Utskottets förslag bifölls emellertid av båda kamrarna.

Av herr Lindhagen jämte medmotionärer väcktes härförutom även vid denna riksdag åtskilliga motioner i hithörande ämnen — angående expropriationslagstiftning i Norrland och Dalarna samt i södra och mellersta delarna av riket, angående tomtmark för nya bostäder, angående förbättring av ofullständiga jordbruk samt angående en organisation för sociala jordärenden — vilka förslag dock icke föranledde någon riksdagens åtgärd.

Förbud mot bolags jordförvärv. I huvudsaklig överensstämmelse med av regeringen framlagt förslag har av riksdagen antagits ny lag angående förbud i vissa fall för bolag och förening att förvärva fast egendom. Den av 1921 års riksdag beslutade provisoriska utsträckningen av den s. k. norrlandslagens tillämpning även till sydligare delar av riket har härmed definitivt stadfästats. Till sin innebörd ansluter sig den nya lagen på det hela taget till den föregående. I en del punkter ha dock ändrade bestämmelser införts. En bestämd skärpning föreligger sålunda bl. a. däruti, att enligt den nya lagstiftningen särskild koncession skall erfordras, även där det gäller köp av egendom från ett bolag till ett annat.

Samtidigt med propositionen rörande bolags jordförvärv framlades det av 1924 års riksdag begärda lagförslaget rörande bulvanförhållande i fråga om fast egendom, vilket även med viss jämkning av riksdagen bifölls.

Egnahemsrörelsen. Med avseende på de för egnahemslånerörelsen gällande bestämmelserna framställdes av olika motionärer i andra kammaren en del ändringsförslag, avseende dels sänkning av låneräntan och dels höjning av värde- och lånemaximum för jordbrukslägenheter. Beträffande den förra punkten föranledde de framlagda förslagen ingen riksdagens åtgärd; rörande den senare frågan beslöts däremot skrivelse till Kungl. Maj:t med anhållan om utredning.

V. Bostadsfrågan.

Lån till främjande av bostadsproduktionen. I proposition föreslog regeringen bl. a. dels ökning med 8 miljoner kronor av statens bostadslånefond att disponeras för 1925, dels ett lika stort anslag för 1926 samt dessutom, att en särskild statens bostadslånefonds reservfond skulle inrättas för att intill två tredjedelar täcka de förluster, som låneförmedlare (kommun, bolag eller förening) kunde komma att åsamka sig vid förmedling av lån ur bostadslånefonden. Motioner i frågan framfördes av herr Fast (s) och herr Järte (h), båda i andra kammaren, av vilka den förre föreslog samma belopp till bostadslånefondens förstärkning som Kungl. Maj:t, men ansåg, att grunderna för lån ur fonden borde förbli oförändrade. Herr Järte yrkade, att anslag till fonden endast måtte utgå för år 1925 med bibehållande av full ansvarighet för kommunerna. Statsutskottet följde den av herr Fast angivna vägen, vilket även blev riksdagens beslut.

Ett par motioner i bostadsärenden, nämligen om åtgärder för nedbringande av hyrorna av herr Hage (s) och om sänkning av räntan å bostadslån till tjänstemän i Mörby av herr Julin (s), avslogos av riksdagen.

Kortare meddelanden.

— Arbetsförmedling —

Den offentliga arbetsförmedlingen i Finland år 1924. Till jämförelse med de uppgifter rörande den norska och danska arbetsförmedlingen, som meddelades i förra häftet av denna tidskrift (sid. 556—557), meddelas här nedan motsvarande siffror från Finland:

	Arbetsansökningar			Lediga platser			Tillsatta platser		
	Manl.	Kvinnl.	Summa	Manl.	Kvinnl.	Summa	Manl.	Kvinnl.	Summa
1924 . .	19 782	29 596	**49 378**	13 533	23 631	**37 164**	9 642	20 116	**29 758**
1923 . .	17 649	23 643	**41 292**	12 872	21 051	**33 923**	9 405	16 816	**26 221**
1922 . .	21 861	24 481	**46 342**	11 102	20 210	**31 312**	8 767	15 832	**24 599**
1921 . .	23 571	24 224	**47 795**	9 922	17 307	**27 229**	7 648	13 465	**21 113**

Frekvensen har, såsom av tablån framgår, under det senaste året ökats å såväl manliga som kvinnliga avdelningen. Den senare avdelningen uppvisar som synes också alltjämt en större rörelse än den manliga.

(Social Tidskrift.)

— Arbetsmarknad och arbetslöshet —

Statens arbetslöshetskommissions verksamhet under juni 1925. Antalet till kommissionen rapporterade hjälpbehövande arbetslösa uppgick vid slutet av juni till 10 281 mot 12 115 vid månadens början. Yrkesfördelningen framgår av följande sammandrag:

	Hela antalet arbetslösa	Därav: det lokala överskottet		Hela antalet arbetslösa	Därav: det lokala överskottet
Jordbruk	154	32	Närings- o. njutningsmedelsind.	233	18
Skogshushållning	579	103	Kemisk-tekn. o. belysningsind.	121	96
Gruvdrift och malmförädling .	1 429	579	Trämasse- och pappersindustri	19	14
Jord-, sten- och glasindustri .	291	114	Grafisk industri	21	4
Metall- och maskinindustri .	1 487	709	Industri och hantverk, ej spec.	364	84
Trävaruindustri	906	342	Sjöfart och fiske	502	155
Byggnadsverksamhet	572	77	Handel och samfärdsel m. m.	643	122
Läder-, hår-, gummi- o. d. ind.	76	7	Husligt arbete	31	—
Textilindustri	95	27	Annat arbete	2 711	673
Beklädnadsindustri	47	5	Summa	**10 281**	**3 161**

Vid de statliga nödhjälpsarbetena sysselsattes den 30 juni 2 015 arbetare, därav vid arbetslöshetskommissionens statsarbeten 1 878 samt vid statens järnvägars automobilvägar 137. Antalet i gång varande företag utgjorde 33. Vid kommunala nödhjälpsarbeten (utan statsbidrag) sysselsattes 1 317 arbetare samt vid s. k. statskommunala arbeten (kommunal regi med statsbidrag) 730 arbetare. Härförutom uppburo 123 personer kommunalt arbetslöshetsunderstöd.

Statens utgifter för nödhjälpsåtgärderna uppgingo under juni till 414 300 kronor samt under årets sex första månader till sammanlagt 2·26 milj. kronor.

Arbetsmarknaden i England under juni 1925. Arbetstillgången minskades under juni månad, särskilt inom kolindustrien. Arbetslösheten ökades inom fackföreningarna ytterligare från 10·1 till 12·3 % och bland de enligt arbetslöshetslagen försäkrade från 11·2 till 12·2 %. Antalet

vid arbetsförmedlingsanstalterna registrerade arbetslösa steg från 1 253 000 till 1 368 000, alltså med 115 000, varav 99 000 män, 15 000 kvinnor och resten minderåriga.

Antalet arbetsinställelser, som började under juni, var 48 och antalet från föregående månad pågående 31. Antalet av samtliga arbetsinställelser berörda arbetare beräknades till c:a 34 000 mot 27 000 i maj. Löncsänkningar rapporterades under månaden för 423 000 arbetare, under det att 267 000 erhöllo löneförhöjningar.

(The Ministry of Labour Gazette.)

Arbetsmarknaden i Tyskland under juni 1925. Den allmänna tendensen på arbetsmarknaden måste för juni betecknas som nedgående, även om de med årstiden sammanhängande säsongarbetena gjorde, att de statistiska data, varefter läget plägar bedömas, ännu ej förcteddc någon förskjutning i ogynnsam riktning. Sjukkassestatistiken utvisade en ökning av antalet försäkringspliktiga med 0·1 %, mot 2·1 % förra månaden. Arbetslösheten inom fackföreningarna nedgick ytterligare från 3·6 till 3·5 %, och antalet av offentliga medel understödda arbetslösa minskades från 233 000 till 195 000. (Vid mitten av juli hade siffran åter något ökats, till 198 000.) Vid de offentliga arbetsförmedlingsanstalterna kommo på 100 lediga platser 171 ansökningar om arbete, mot 175 föregående månad.

(Reichsarbeitsblatt.)

Undersökning rörande arbetslöshetsklientelet i England. I Sociala Meddelanden har tidigare (årg. 1924, sid. 414) referorats en genom engelska arbetsministeriets försorg i november 1923 företagen undersökning enligt stickprovsmetoden av arbetslöshetsklientelets sammansättning med hänsyn till ålder, familjeförhållanden, yrkesutbildning, arbetsförhet m. m. I november 1924 företogs en liknande undersökning, liksom den föregående omfattande 1 % av de vid arbetsförmedlingsanstalterna registrerade understödsberättigade arbetslösa och utvalda så, att olika grupper av arbetslösa från alla delar av landet skulle bli så vitt möjligt lika representerade. I undersökningen voro medtagna 8 683 män över och 167 under 18 år samt 1 957 kvinnor över och 96 under 18 år eller sammanlagt 10 903 personer.

Ett av de viktigaste syftemålen med undersökningarna var att utreda, huruvida de arbetslösa befunne sig i sådan kondition, att de under normala konjunkturer kunde räkna på att finna sysselsättning på arbetsmarknaden. Ur denna synpunkt uppdelades i bägge undersökningarna samtliga de arbetslösa på följande sex grupper:

A) Personer, som under normala förhållanden skulle kunnat räkna på ständig tillgång till arbete.

B) Personer, som under normala tider kunde räkna icke på alldeles regelbunden, men dock i stort sett tillräcklig arbetstillgång.

C) Personer, som under normala tider icke alltid kunde räkna på tillräcklig arbetstillgång, men dock på det hela taget kunde anses i stånd att draga sig fram på egen hand.

D) Personer, som kunde anses stå på gränsen till arbetsoförmåga.[1]

E) Personer, som slutat sin skolgång under eller efter kriget och på grund av de abnorma förhållandena aldrig lyckats få fast fot i något yrke.

F) Personer icke hänförliga till någon av förestående grupper.

Hur de i undersökningarna medtagna arbetarna procentuellt fördelade sig på de anförda grupperna framgår av nedanstående sammanställning:

Grupp	Män				Kvinnor				Tillsammans	
	Över 18 år		Under 18 år		Över 18 år		Under 18 år			
	1924	1923	1924	1923	1924	1923	1924	1923	1924	1923
A . . .	62·6	66·5	68·2	59·9	77·3	73·5	76·0	75·5	65·4	67·6
B . . .	23·7	22·9	10·8	15·1	13·2	14·7	7·3	10·2	21·4	21·2
C . . .	6·0	1·9	3·0	0·8	3·3	1·8	3·1	—	5·5	1·8
D . . .	3·6	3·6	0·6	0·8	1·5	2·0	—	—	3·2	3·2
E . . .	2·6	3·5	16·8	21·4	1·4	4·2	13·6	13·6	2·7	4·2
F . . .	1·5	1·6	0·6	2·0	3·3	3·8	—	0·7	1·8	2·0
Summa	100·0	100·0	100·0	100·0	100·0	100·0	100·0	100·0	100· 0	100·0

[1] Personer, som varit helt oförmögna till arbete och på grund därav varit uteslutna från arbetslöshetsunderstöd, ha givetvis ej kommit med i undersökningarna.

Av tablån framgår, att icke mindre än 86·8 % av samtliga i november 1924 undersökta arbetslösa utgjordes av personer, vilka under normala förhållanden kunde påräkna ständig eller åtminstone tämligen regelbunden arbetstillgång, medan endast 3·2 % kunde anses stå på gränsen till arbetsoförmåga. Kvinnorna voro i detta hänseende något bättre ställda än männen; av de vuxna kvinnorna tillhörde nämligen 90·5 % grupperna A och B och endast 1·5 % grupp D, medan motsvarande tal för männen voro 86·3 resp. 3·6 %. Vid en jämförelse mellan de bägge undersökningarna finner man beträffande de vuxna männen, att grupp A år 1924 visade en lägre och grupp B en högre siffra än det föregående året, medan motsatsen var fallet i fråga om kvinnorna och de manliga minderåriga. Härutav får emellertid icke dragas den slutsatsen, att de vid det senare tillfället undersökta männen skulle vara sämre i fråga om arbetsduglighet än de året förut undersökta, då ju någon objektiv gräns icke kunnat uppdragas mellan de olika grupperna. Den anmärkningsvärda ökningen inom grupp C beror helt och hållet på förändringar i frågeformuläret, varigenom denna grupps andel av de arbetslösa mera kommit till sin rätt. I minskningen av grupp E återspeglas utan tvivel krigsförhållandenas avtagande inflytande på den ungdom, som lämnade skolan under och efter kriget. Slutligen må framhållas, hurusom de på gränsen till arbetsoförmåga stående personerna bägge åren uppgingo till ungefär samma procent av de arbetslösa.

De arbetslösas åldersfördelning framgår av nedanstående tablå, vari för jämförelse även anföras motsvarande siffror för hela den i förvärvsarbete sysselsatta befolkningen vid 1921 års folkräkning.

	Män, i %			Kvinnor, i %		
	Arbetslösa 1924	Arbetslösa 1923	Samtliga yrkesutövare	Arbetslösa 1924	Arbetslösa 1923	Samtliga yrkesutövare
16 o. 17 år (2-årsgrupp)	1·9	1·9	5·5	4·7	6·0	10·8
18 o. 19 » (» »)	4·9	4·7	5·6	12·9	16·0	11·5
20—24 » (5-årsgrupp)	15·6	16·5	12·3	30·3	30·3	22·7
25—29 » (» »)	12·4	12·0	11·3	18·2	17·1	13·4
30—34 » (» »)	9·2	10·3	10·8	10·1	10·1	8·9
35—44 » (10-årsgrupp)	17·4	17·1	20·9	12·1	10·8	13·7
45—54 » (» »)	17·3	17·8	17·7	7·8	6·0	10·0
55 år o. däröver	21·3	19·7	15·9	3·9	3·7	9·0
Summa	**100·0**	**100·0**	**100·0**	**100·0**	**100·0**	**100·0**

Vid bägge undersökningarna visade det sig, att mindre än hälften av männen men mer än tre fjärdedelar av kvinnorna voro under 35 år. Bland männen företedde åldersgrupperna 20—29 år samt över 55 år ett jämförelsevis stort antal arbetslösa, medan de arbetslösa kvinnorna voro övertaliga inom samtliga åldrar mellan 18 och 35 år. Beträffande det relativt låga antalet arbetslösa 16- och 17-åringar, som tabellen utvisar, må erinras om att endast en mindre del av de arbetssökande i dessa åldrar hunnit bli berättigade att erhålla arbetslöshetsunderstöd och på grund därav kunnat komma med i statistiken. Den oproportionerligt stora arbetslösheten i åldern 20—24 år, vilken avspeglar de större svårigheter ungdomar i denna ålder haft att komma in i regelbundet arbete, har vad männen beträffar något minskats i förhållande till 1923. Redan före kriget fann man emellertid bland de enligt 1911 års arbetslöshetslag försäkrade ett jämförelsevis större antal arbetslösa inom nämnda åldersgrupp.

Av de år 1924 undersökta männen voro 37·5 % ogifta, 56·5 % gifta och 6·0 % änklingar, medan bland kvinnorna 57·6 % voro ogifta, 36·3 % gifta och 6·1 % änkor. Bland de arbetslösa i åldern 20—24 år voro 80·4 % av männen och 70·0 % av kvinnorna ogifta. Försörjningsbidrag åtnjöto 47·6 % av de manliga arbetslösa och av dessa erhöllo 35·3 % bidrag för hustru, ensamstående moder eller hushållerska, 6·5 % för endast barn och 58·2 % för vuxen person jämte barn. Av kvinnorna erhöllo endast 2·1 % försörjningsbidrag.

— Strejker, lockouter, medling och skiljedom —

Den stora arbetskonflikten i Danmark under våren 1925. Den stora kraftmätning mellan arbetsgivare och arbetare i Danmark, som utkämpades under förra delen av innevarande år, är den ojämförligt mest omfattande arbetsinställelse, som hittills ägt rum i detta land. Hela antalet

av konflikten berörda arbetsgivare har beräknats till 8 800, antalet arbetare till 95 000 (därav 28 000 strejkande och 67 000 träffade av lockout) samt antalet förlorade arbetsdagar till c:a 4 miljoner. Till jämförelse kan anföras, att motsvarande siffror vid den näst föregående storlockouten, 1922, voro 48 000 arbetare och 2·3 miljoner arbetsdagar,[1] vid 1921 års lockout 34 600 arbetare och 1·1 miljoner dagar samt vid den första stora arbetsinställelsen i Danmark, 1899 års lockout, 34 000 arbetare och 2·7 miljoner förlorade arbetsdagar.

Uppkomsten av förevarande konflikt, liksom de nämnda lockouterna 1921 och 1922, sammanhänger med den koncentration av avtalsrörelsen, som i Danmark drivits måhända längre än i något annat land. Under hösten 1924 uppsades så gott som alla de under första kvartalet 1925 utlöpande kollektivavtalen ävensom flertalet av de jämförelsevis få avtal, som utgingo vid en senare tidpunkt. Vid de förhandlingar, som inleddes under februari månad, hävdades av arbetsgivarna i allmänhet bibehållande av förutvarande löner, med jämkningar nedåt för vissa ledande industrier, under det arbetarna fordrade en generell förhöjning i anslutning till den i januari konstaterade stegringen av levnadskostnaderna och därutöver någon förbättring för de lägst avlönade arbetargrupperna. Då förhandlingarna icke ledde till något resultat, utfärdades strejkvarsel av åtskilliga fackförbund, däribland av grovarbetarförbundet — gentemot järnindustrien m. fl. industrier — vilket i sin tur föranledde arbetsgivarföreningen att utfärda lockoutvarsel mot samtliga inom järnindustrien sysselsatta arbetare. Från förlikningsmännens sida sökte man förebygga konfliktens utbrott genom förslag om en generell löneförhöjning med 3 % utom för järnindustrien, där förutvarande löner skulle bibehållas, medan inom vissa andra fack ett extra tillägg om 2 öre per timme skulle medgivas. Medlingsförslaget avböjdes emellertid av grovarbetarförbundet, som dock ville medgiva ett uppskov med arbetsnedläggelsen, intill dess förbundets kongress hunnit taga frågan under behandling. Detta åter ansågo sig arbetsgivarna ej kunna gå med på, och den 18 mars iverksattes de bebådade strejkerna, jämsides med lockouten inom järnindustrien.

Närmaste påföljd av det sålunda inträdda konfliktläget blev, att föreliggande medlingsförslag för trä-, sko- och textilindustrierna samt färgerierna förkastades, inom den sistnämnda branschen av arbetarna och för de övriga av arbetsgivarna. Endast färgeri- och träarbetarna gingo dock ut i strejk. Å andra sidan hade grovarbetarförbundets arbetsnedläggelse föranlett sympatistrejker av bl. a. de kvinnliga arbetarna inom de av konflikten berörda industrierna, så att redan vid denna tidpunkt c:a 31 700 arbetare voro invecklade i strid. En av arbetsgivarna redan bebådad utvidgning av lockouten inhiberades tills vidare genom en av förlikningsmännen den 27 mars utfärdad ny inbjudan till förhandlingar, vilken ledde till uppgörelse för en del fack, medan för återstående branschers vidkommande den 11 april framlades 22 särskilda medlingsförslag. Dessa godkändes samtliga av arbetsgivarna, varemot å arbetarsidan bl. a. smides- och grovarbetare ställde sig avvisande. Den 20 och 21 april igångsattes därefter den utvidgade lockouten och en av fackförbunden samtidigt anordnad sympatistrejk. Hela antalet av konflikterna berörda arbetare steg härigenom till 82 000, och den 15 maj ökades denna siffra med ytterligare 12 000 transportarbetare. Den 2 juni utvidgades konflikten slutligen genom en sympatistrejk bland sjöfolket.

Vid denna tidpunkt hade en del andra näringsgrenar emellertid redan närmat sig uppgörelse. I slutet av maj hade enighet uppnåtts i fråga om järnarbetarnas avtalsfråga, och den 1 juni upptogos mellan huvudorganisationerna förnyade förhandlingar rörande ännu olösta tvistefrågor. Den 5 juni godkände båda parterna ett av förlikningsmännen framlagt medlingsförslag — innefattande en generell löneförhöjning med 3 % jämte 1—4 öres tillägg per timme för vissa arbetargrupper — och sedan de sista återstående meningsskiljaktigheterna påföljande dag ordnats, återupptogs arbetet för det stora flertalet arbetare från och med måndagen den 8 juni.

Konflikten hade alltså för de arbetargrupper, som varit med sedan den 19 mars, varat ej mindre än 62 arbetsdagar, för dem, som kommit med vid utvidgningen i april, 37 arbetsdagar och för transportarbetarna 16 dagar. Sammanlagda beloppet av de genom konflikten förlorade arbetslönerna har beräknats till 48 miljoner (danska) kronor, varifrån dock något avdrag torde böra göras med hänsyn därtill, att en del av de berörda industrierna redan före konflikten arbetade med reducerad arbetstid. Den i det föregående angivna siffran för antalet förlorade arbetsdagar får av samma

[1] Jfr Soc. Medd. årg. 1922, sid. 389.

orsak något sänkas. Av fackorganisationerna utbetalades under konflikten i understöd c:a 20 milj. kronor, vilket dock icke endast kom de strejkande och lockoutade arbetarna till godo, utan till en del åtgick till ersättning åt sådana tidigare arbetslösa, som genom arbetsinställelsen förlorade sin rätt till offentligt understöd.[1]

(Statistiske Efterretninger.)

— Ut- och invandring —

Utvandringen till främmande världsdelar under andra kvartalet 1925. Utvandringen från Sverige till främmande världsdelar uppgick under andra kvartalet 1925 till 2 141 personer, varav 1 330 män och 811 kvinnor. Sammanlagt 2 000 emigranter erhöllo sina utvandringskontrakt godkända av polismyndigheterna i Stockholm, Malmö, Hälsingborg och Göteborg, 133 i Oslo, Trondhjem och Bergen samt 8 i Köpenhamn. Från Sverige emigrerade dessutom 7 utlänningar (4 män och 3 kvinnor).

Antalet i Sverige hemmahörande emigranter, som erhållit sina utvandringskontrakt godkända av polismyndighet i förenämnda städer utgjorde:

	Stockholm	Malmö	Hälsingborg	Göteborg	Oslo	Trondhjem	Bergen	Köpenhamn	Summa
April . . .	127	213	18	605	10	29	—	5	1 007
Maj . . .	81	102	14	507	3	66	1	1	775
Juni . . .	46	53	9	225	1	23	—	2	359
2 kv. 1925	**254**	**368**	**41**	**1 337**	**14**	**118**	**1**	**8**	**2 141**
2 » 1924	54	100	12	346	53	296	—	53	914

Ökningen mot förra året beror tydligen därpå, att den nu gällande amerikanska invandringslagen möjliggör en jämnare fördelning av trafiken på årets olika månader.

Emigrationen under andra kvartalet 1925 fördelade sig, i den mån utvandringskontrakten godkänts av polismyndigheterna i någon av de förut nämnda svenska, norska och danska städerna, på rikets olika delar sålunda:

Län	Utvandringskontrakt från			Summa utvandrare		Län	Utvandringskontrakt från			Summa utvandrare	
	Sverige	Norge	Danmark	2:dra kv. 1925	2:dra kv. 1924		Sverige	Norge	Danmark	2:dra kv. 1925	2:dra kv. 1924
Stockholms stad	149	—	—	149	21	Älvsborgs län	144	—	—	144	28
Stockholms län	46	—	—	46	3	Skaraborgs »	44	—	—	44	8
Uppsala »	24	—	—	24	11	Värmlands »	159	8	—	167	65
Södermanl. »	36	—	—	36	2	Örebro »	62	1	—	63	7
Östergötlands »	65	—	—	65	15	Västmanl. »	22	1	—	23	21
Jönköpings »	85	—	—	85	9	Kopparbergs »	147	1	—	148	66
Kronobergs »	88	—	—	88	26	Gävleborgs »	101	5	—	106	35
Kalmar »	124	—	—	124	59	Västernorrl. »	64	12	—	76	55
Gotlands »	7	—	—	7	9	Jämtlands »	55	69	—	124	105
Blekinge »	76	—	—	76	36	Västerbottens »	66	19	—	85	70
Kristianstads »	90	—	7	97	52	Norrbottens »	58	16	—	74	113
Malmöhus »	65	—	1	66	35	Ej angivet »	—	—	—	—	5
Hallands »	95	—	—	95	16	**Hela riket**	**2 000**	**133**	**8**	**2 141**	**914**
Göt. o. Bohus »	128	1	—	129	42	Från annat land	7	—	—	7	1

De i Sverige hemmahörande utvandrarnas fördelning på vissa åldersgrupper framgår av efterföljande översikt:

[1] Medräknar man dessa arbetslösa, som sålunda blevo indirekt indragna i konflikten, kan hela antalet av densamma berörda arbetare uppskattas till c:a 130 000.

	Män		Kvinnor		Tillsammans	
	Antal	%	Antal	%	Antal	%
Under 15 år	116	8·7	126	15·5	242	11·3
15—25 »	659	49·5	333	41·1	992	46·4
25—35 »	400	30·1	236	29·1	636	29·7
35—45 »	100	7·5	63	7·8	163	7·6
45—55 »	37	2·8	30	3·7	67	3·1
Över 55 »	18	1·4	23	2·8	41	1·9
Summa	**1 330**	**100·0**	**811**	**100·0**	**2 141**	**100·0**

Av utvandrarna voro 38 % kvinnor, mot 16 % under andra kvartalet 1924 och 34 % under hela nämnda år.

Skandinaverna å Nya Zeeland. I en från svenska generalkonsulatet i Sydney till utrikesdepartementet ingången skrivelse lämnas bl. a. följande upplysningar rörande Nya Zeelands befolkningsförhållanden och det skandinaviska inslaget däri:

Ett ofta framhävt förhållande i fråga om Australien och Nya Zeeland är befolkningens homogent brittiska ursprung. Båda kolonierna hävda, att de äro mera fria från främmande folkelement än moderlandet självt. I båda ägde den senaste allmänna folkräkningen rum år 1921. Den fastställde för Australiens vidkommande, att av dess innebyggare 97·70 % voro födda i Australien, Nya Zeeland och Storbritannien, medan Nya Zeelands befolkning var till 97·87 % född i det egna landet, i Australien och Storbritannien.

I såväl Australiens som Nya Zeelands invandringspolitik är även, som känt, ledmotivet att så långt möjligt söka bevara landet icke blott »vitt» men brittiskt. Alla anstalter åsyftande att främja immigrationen taga sikte på invandrare av »egen stam». Härom förklaras i den senaste föreliggande officiella rapporten om invandringen till Nya Zeeland (under år 1923): »I ändamål att befordra tillflödet av en önskvärd klass av invandrare till Dominion går Nya Zeelands regerings politik ut på att ekonomiskt understödja immigranter från de brittiska öarna. För att åt imperiet bevara Storbritanniens befolkningsöverskott är det jämväl den brittiska regeringens politik att lämna penninghjälp åt undersåtar, vilka önska utvandra till kolonierna». Efter att ha berört de härvid uppställda villkoren upplyser rapporten, att särskilda förmåner beviljas — sedan vederbörande av brittisk myndighet »godkänts» — jordbruksarbetare, tjänstefolk samt gruvarbetare, alldenstund invandrare av dessa kategorier äro de i Dominion mest behövliga.

Går man till Nya Zeelands statistik över invandringen i äldre tider finner man, att grundsatsen om brittisk börd såsom villkor för statshjälp upprätthållits under olika system alltifrån 1871 med undantag för de fem åren 1874—1878. Det framgår, att från 1871 t. o. m. slutet av 1923 antalet av nyzeeländska regeringen understödda invandrare utgjort 187 117, vilka alla kommit från brittiska öarna så när som på 3 909 personer »från Europas fastland, spridda över nämnda femårsperiod». Det är av intresse att bland dessa icke-britter ett betydande antal voro skandinaver, vilka slogo sig ned i de trakter av Nordöns sydostsida, som efter dem bära namnen Norsewood och Dannevirke. Om 1860-talets invandring fick sin prägel av rusningen till guldfälten och tillförde landet ett rätt så äventyrligt folkelement, karakteriseras just de nämnda åren av 70-talet av en målmedveten invandringspolitik från regeringens sida, som — vad angår invandrarnas antal och halt — uppvisade resultat utan motstycke i senare tider. Rekordåret var 1874, då 32 118 assisterade personer inflyttade. Lägsta siffran något år, 44 personer, redovisas 1891.

Under åren efter kriget ställde sig den statsunderstödda invandringen sålunda:

1919	1920	1921	1922	1923
3 569	7 615	8 085	7 773	6 181

Nya Zeelands immigrationsstatistik för 1923 lämnar icke i vidare mån än ovan angivits någon ledning för utredande av frågan, i vilken omfattning icke-brittiska nationer bidragit till invandringen. Först genom den omläggning av statistiken, som genomfördes i april 1921, blir en granskning i detta avseende möjlig. Efterföljande tablå upplyser om den totala in- och utvandringen under 10-årsperioden 1914—23 (krigsdeltagare och besättningar å fartyg äro icke medräknade 1914—19):

	Invandrare	Utvandrare		Invandrare	Utvandrare
1914	37 646	32 506	1919	20 931	19 877
1915	25 551	22 476	1920	44 062	32 924
1916	21 799	21 163	1921	41 882	28 559
1917	15 649	13 869	1922	35 233	28 389
1918	11 906	11 660	1923	36 488	29 668

En analys av siffrorna för inkommande personer under 1922 och 1923 utvisar bl. a.:

	1922	1923
Hela antalet invandrare	35 233	36 488
med avsikt att permanent bosätta sig i landet	13 845	11 762
av brittisk nationalitet	13 440	11 412
därav statsunderstödda	7 733	6 181
av annan nationalitet	405	350
därav svenskar	—	3
» danskar	35	20
» norrmän	—	—

Bland *icke-brittiska* invandrare med avsikt att taga hemvist i landet voro under de båda angivna statistikåren flertalet kineser, amerikaner och jugoslaver.

Söker man — enligt syftet med denna översiktliga framställning — att komma till en uppfattning om antalet i Nya Zeeland bosatta personer av skandinavisk börd, har man närmast att hålla sig till redogörelsen för folkräkningen den 17 april 1921. Av denna framgick, att Nya Zeelands befolkning — förutom 53 000 maoris — utgjorde 1 218 913 personer, av vilka omkring 98·5 % voro födda i brittiska imperiet och 1·5 % i icke-brittiska länder. Med avseende å antalet kommo de viktigaste nationerna inom sistnämnda kategori i följande ordning:

	Män	Kvinnor	Summa	Ökning eller minskning från census 1916
Kina	·	·	2 986	+ 945
Tyskland	·	·	2 188	— 811
Danmark-Island	1 422	691	2 113	— 131
Amerikas förenta stater	·	·	1 872	+ 111
Jugoslavien	·	·	1 588	·
Sverige	1 033	173	1 206	— 185
Norge	776	272	1 048	— 185
Schweiz	·	·	607	— 63
Frankrike	·	·	559	+ 27
Italien	·	·	530	— 41

Härefter komma med avtagande siffror följande europeiska länder: Europeiska Ryssland, Polen, Finland (314), Österrike, Belgien, Holland (149) och Grekland.

Det befinnes, att inom den i förhållande till hela folkmängden oansenliga icke-brittiska gruppen de skandinaviska folken — danskar, svenskar, norrmän — numeriskt höra till de mera starkt företrädda med tillsamman 4 367 personer eller nära ¼ av det främmande elementet. Utskiljer man amerikanarna såsom väsentligen britter och vidare de 3 000 kineserna, framstår det nordiska inslagets talmässiga betydelse ytterligare

De 4 367 födda skandinaverna i Nya Zeeland representerade 0·36 % av landets befolkning. Till jämförelse må nämnas, att vid samma tidpunkt (april 1921) Australiens 14 053 skandinaver (5 037 svenskar, 5 999 danskar, 3 017 norrmän) utgjorde en något mindre del eller 0·26 % av totalbefolkningen.

Den danska gruppen i Nya Zeeland uppvisar vid sidan av den svenska en påfallande hög siffra för kvinnorna (samma är förhållandet i Australien). Alla de skandinaviska kontingenterna förete

en relativt stark nedgång från föregående census (år 1916), vilket otvivelaktigt förklaras därav att bland kolonisterna många tillhöra framskridna åldrar.

Med avseende å statsborgarskap fastslår censusberättelsen av 1921, att ej mindre än 99·35 % av Nya Zeelands befolkning voro brittiska undersåtar och sålunda endast 0·65 % ägde utländsk nationalitet. Sugningen från befolkningens brittiska huvudmassa har här liksom i Australien med över 99 % brittiska undersåtar starkt gjort sig gällande genom åren. Följande tablå är härvid upplysande:

Censusår	Antalet icke-brittiska statsborgare	% av hela befolkningen
1881	18 043	3·68
1891	14 594	2·33
1901	11 615	1·50
1911	12 050	1·20
1921	7 901	0·65

Förhållandena under krigsåren ha givetvis i särskild grad vanskliggjort bevarandet av en särnationalitet. Hur skandinaverna härunder påverkats framgår av nedanstående siffror:

	År 1921	Minskning i antal sedan 1916	Procentuell minskning
Svenska undersåtar	341	— 195	36·38
Danska »	480	— 333	40·96
Norska »	301	— 197	39·56

Det vill alltså synas, att svenskarna i någon mån segare än danskar och norrmän hållit fast vid sitt statsborgarskap.

En befolkningsklass för sig utgöra de s. k. Race Aliens d. v. s. personer av icke-europeisk ras. Till dessa räknas emellertid icke — vilket officiellt särskilt framhäves — landets högtstående maoribefolkning. Bland Race Aliens — till antalet mellan 5 och 6 000 eller 0·45 % av hela folket — bilda kineser, syrier och indier huvudinslaget. Såsom ett element, vilket icke låter sig absorberas av *den övriga befolkningen, äro Race Aliens föremål för särskild uppmärksamhet* — måhända även en viss oro — och deras invandring är begränsad genom speciell lagstiftning.

Rapporter från yrkesinspektörerna angående svårare olycksfall i arbete.

32. En hyttarbetare E. vid ett järnbruk skadades till döds genom olycksfall i arbete. Rörande olycksfallets förlopp ha inga säkra uppgifter kunnat erhållas, enär ögonvittne till olyckshändelsen saknas. Av förhållandena vid tiden närmast olycksfallet har man dock kunnat sluta sig till dettas antagliga förlopp.

E. hade under sitt arbetsskift tillsyn över krossverket och var jämte en arbetskamrat sysselsatt med att mata detsamma. Detta skedde så, att kamraten å malmgården fyllde råmaterial i den tippvagn, som E. sedan förde fram å en hängbana till krossverkets mataröppning och tömde i denna. Efter en sådan tippning gick E. en trappa ned till krossen för att vidtaga någon ändring. Ehuru vägen till krossen gick genom den skrubb, där den drivande elektromotorn är uppställd, underlät E. att stanna denna. Ifrågavarande underlåtenhet kan möjligen ha berott av det förhållandet, att på grund av slitning å ställ- och lagerbultar omställningen gick lättare för sig, då krossen var i gång.

I regel drevs krossen med en väl inskyddad remledning från vattenturbin. Sedan några dagar före olycksfallet drevs emellertid krossen av nyssnämnda elektromotor. Drivremmen från denna hade icke blivit inskyddad.

Under sitt arbete att åtdraga en mutter å förut nämnda bultar använde sig E. av en något bristfällig skiftnyckel. Han slant med denna och föll ned på drivremmen, som tog honom med över remskivan ett halvt varv, varefter han nedföll på golvet. Döden torde inträffat ögonblickligen.

Vid krossen har nu blivit vidtagen sådan inbyggnad åt båda sidor, att olycksfall icke synes kunna inträffa, även om personalen skulle omställa krossen, medan den är i gång.

33. S. och en annan arbetare fraktade på 150-meters nivån i en gruva fyllnadsberg från en västerut i orten belägen tappglugg till det längst österut i samma ort befintliga störtschaktet, vari berget nedstjälptes för att tjäna som fyllning i underliggande utbrutna rum. För transporten använde de var sin vagn, s. k. rundtippare av 1·3 meters längd, 0·8 meters bredd och 1·2 meters höjd över rälsen, försedda med en kring gångjärn i överkanten vridbar lucka för bergets utstjälpande. Vagnarna väga netto cirka 500 kg och lastens vikt var omkring 900 kg gråberg. Störtschaktet är cirka 4 m långt (i ortens längdriktning) och bredden densamma som ortens — cirka 2 m. Det var omkring 2·5 m från västra kanten avdelat med en tvärvägg av stockar och plank, s. k. pückelstockar. Vagnarna framfördes på ett spår, som var utfört av 63 mm hög räls med en bredd vid foten av 55 mm. Rälsen var i orten på vanligt sätt fäst vid sliprar ända fram till västra kanten av störtschaktet och därefter vid den nämnda väggen av pückelstockar. Densamma var således över störtschaktet på en längd av 2·5 m från dettas västra kant och fram till tvärväggen ej understödd eller fästad. Vid olyckstillfället var arbetsplatsen ej upplyst på annat sätt än med de av de bägge arbetarna på vagnarna medförda gruvlamporna, en lampa på varje vagn.

Arbetet tillgick så, att sedan arbetarna fyllt vagnarna vid tappgluggen och framskjutit desamma i riktning mot störtschaktet, den först gående vagnen framfördes till schaktets västra kant, där densamma stannade mot en med foten lätt vridbar stoppanordning på rälsen. Vagnen tippades och framsköts därpå tom över störtschaktet varefter den andra vagnen likaledes framfördes till kanten och tömdes.

Vid olyckstillfället hade S. sannolikt givit den lastade vagnen för stark fart, så att den icke stannades av stoppanordningen. Under försök att hejda vagnen råkade S. komma ned i störtschaktet mitt i spåret. Vagnen synes ha urspårat, varvid hela belastningen kom att vila på den vänstra rälsen, vilken bröts loss från sina fästen i sliprarna och lades omkull. Av den nedsjunkande lastens vikt nedböjdes rälsen i en båge mot den ovannämnda tvärväggen, det i störtschaktet förut befintliga berget och schaktets ena bergvägg. Vid sitt fall hade S. kommit ned

mellan rälsen och nämnda bergvägg, så att han erhöll komplicerat brott på vänstra underbenet samt brott på bäckenet med den olyckliga påföljd, att han efter några timmar avled.

Vederbörande bergmästare har med anledning av olycksfallet lämnat anvisning om belysning samt sådana anordningar av tippningsplatsen vid störtschaktet att — efter vidtagande därav — liknande olyckshändelser äro uteslutna.

34. Under smörjning av ett lager till en i gång varande axelledning i en sulfitfabrik skadades en arbetare J. så svårt, att döden omedelbart följde.

Särskild smörjare finnes anställd, och J. hade icke någon order från befälet att utföra smörjningen. Förbud var utfärdat att utföra smörjning vid i gång varande axelledningar. Emellertid hade J. utan att stanna axelledningen gått upp på en stege för att smörja ett gnisslande lager, varvid han fastnat på axelledningen och dragits med runt. På ett avstånd av 80 cm från axeln finnes en bjälke. Mot denna hade J. slagit benen och ena armen med den påföljd, att ena benet och ena handen slagits av. Därjämte hade J. erhållit ett slag i huvudet, varvid döden torde hava följt ögonblickligen. Axeln och en på densamma sittande muff äro helt släta utan kilar, skruvar eller andra utskjutande föremål, men betydligt rostiga och frätta av uppifrån nedrinnande syra. Varvantalet är endast 140 à 150 varv per minut.

35. En linbana mellan en gruva och en järnväg var under byggnad. Ett 40-tal bockar hade uppställts, vilka skulle uppbära linbanan. Man var just i färd med att uppresa en sådan bock, då en olycka inträffade. För uppresning av bocken användes en s. k. sax, över vilken en stålträdslina var lagd. Bocken restes genom att linan spändes med hjälp av en kran. Linbanebocken hade med linan upplyftats något från marken. Därpå hade man provat linans hållfasthet genom att försätta bocken i gungning. Då linan höll för detta prov, ansåg man ingen fara för linbrott föreligga. Innan bocken upprestes vidare, skulle man fastspika några stagsträvor. Under arbetet härmed brast plötsligt linan. Saxen föll då omkull och träffade en arbetare A. i huvudet, så att denne förlorade medvetandet. Av de erhållna skadorna avled A. samma dag å lasarett, dit han omedelbart infördes.

36. T. stod vid den stängda hissgrinden i ett pappersbruks andra våning och väntade på att hissen skulle passera och stoppa. Hissen är fullkomligt utrustad och hisstrumman inskyddad med trådnät över manshöjd. För att efterse, var hissen befann sig, steg T. upp på några tomma tunnor, vilka olyckligtvis blivit ställda invid nätskyddet å hisstrummans ena sida, och stack in huvudet mellan gejderna för motvikten på denna sida. Hissen var på väg uppåt, varför motvikterna gingo nedåt. T. tänkte icke på motvikten, och denna, som löpte ljudlöst, klämde mannens huvud mot en balk, så att han skadades till döds.

Med anledning av olycksfallet har yrkesinspektören lämnat vederbörande arbetsgivare den anvisningen, att för ernående av full säkerhet mot liknande olycksfall böra hisschakt helt omgärdas med skyddsnät från golv till tak.

37. I en gruva bedrevs s. k. takbrytning i 5 m höga skivor med efterföljande igensättning med gråberg av de utbrutna rummen, sedan malmen bortförts. Tre arbetare voro i ett sådant rum sysselsatta med upplastning och bortfraktning av lössprängd malm, medan samtidigt skjutaren jämte en annan arbetare var upptagen med bortrensning av vid hängväggen löst kvarsittande berg. Härvid lämnade de dock taket orört. Detta hade icke givit anledning till att befara något malmras från detsamma. Vid undersökning medelst spett hade taket förefallit fast och säker Helt plötsligt och utan något föregående varningstecken nedrasade ur taket i större och mindre block enligt uppgift mellan 50 och 100 ton malm. En av arbetarna dödades genast vid raset, och en annan avled under vägen till lasarett. Av de tre återstående arbetarna, som befunno sig i rummet vid raset, blevo två helt oskadade och en obetydligt skadad.

Med anledning av olycksfallet har bergmästaren lämnat följande anvisningar: det nu utbrutna rummet tippfylles under samtidigt uppsättande av bockar till skydd mot taket, varefter rummet takfylles. Resten av etagen uttages därefter medelst den s. k. bockbrytningsmetoden i 2·5 meters skivor med takfyllning allteftersom skivorna utbrutits.

Yrkesinspektionens verksamhet under andra kvartalet 1925.

	Inspekterade arbetsställen	Sammanlagt arbetarantal	Sammanlagt kraftbelopp	Inspektions- och resedagar	Lämnade skriftliga meddelanden	Ink. protokoll över besiktning av: ångpannor	Ink. protokoll över besiktning av: kokare o. d.	Ink. intyg över besiktning av hissar och kranar	Ink. anmälningar om olycksfall	Därav olycksfall med dödlig utgång	Framställningar till länsstyrelserna	Anmälningar till åtal	Lämnade eftergifter
			eff. hkr.										
Yrkesinspektörerna													
I distriktet	79	4 427	3 896	91	32	96	2	77	851	2	—	1	32
II »	101	3 915	10 098	49	67	110	2	25	1 349	6	—	—	41
III »	92	2 760	18 201	42	39	103	—	63	670	2	—	1	11
IV »	178	7 129	21 722	57	80	105	12	[2] 19	589	7	—	—	42
V »	276	4 186	32 139	97	178	87	—	42	1 179	6	—	—	2
VI »	106	1 665	6 501	59	22	162	39	66	1 531	12	—	1	17
VII »	67	5 012	22 528	40	9	68	10	117	1 129	5	—	6	4
VIII »	218	7 442	59 492	103	161	64	—	3	1 597	4	—	3	6
IX »	115	3 928	35 235	75	78	98	—	14	1 237	11	2	1	11
Yrkesinspektrisen	168	5 634	—	129	69	—	—	—	—	—	—	—	—
Sprängämnesinspektören	4	123	168	24	63	—	—	—	10	—	—	—	—
Summa	**1 404**	**46 221**	**209 980**	[1] **766**	**798**	[2] **893**	[3] **65**	**426**	**10 142**	**55**	**2**	**13**	**166**
Underinspektörerna													
I distriktet	238	2 580	741	92	8	25	—	—	—	—	—	—	—
II »	630	809	13 748	115	162	84	—	—	—	—	—	—	—
III »	319	790	4 457	54	63	152	—	—	—	—	—	—	—
IV »	376	774	6 539	87	78	106	—	—	—	—	—	—	—
V »	757	1 351	8 516	151	66	60	—	—	—	—	—	—	—
VI »	460	5 351	1 620	115	17	29	—	—	—	—	—	—	—
VII »	325	464	6 664	78	31	59	—	—	—	—	—	—	—
VIII »	329	1 037	4 178	90	46	47	—	—	—	—	—	—	—
IX »	86	98	1 029	33	12	12	—	—	—	—	—	—	—
Summa	**3 520**	**13 254**	**47 492**	**815**	**483**	[4] **574**	—	—	—	—	—	—	—
härav: jordbruk	1 076	—	19 920	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
hantverk	756	1 640	2 048	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
annat arbete	1 688	11 614	25 524	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Skogs- och flottledsinspektören	[5] **103**	**525**	—	**38**	**21**	—	—	—	[7] **1 448**	[7] **6**	—	—	—
Bergmästarna													
Norra distriktet	1	—	—	1	—	—	—	—	79	—	—	—	—
Gävle—Dala distrikt	8	897	9 144	13	—	—	—	—	114	2	—	—	—
Östra distriktet	29	709	5 005	15	1	—	—	—	33	2	—	—	—
Mellersta distriktet	19	911	7 017	22	1	—	—	—	64	—	—	—	—
Västra »	27	717	2 870	14	1	—	—	2	349	—	—	—	—
Södra »	15	1 765	2 796	11	2	—	—	—	278	1	—	—	—
Summa	**99**	**4 999**	**26 832**	[6] **76**	**5**	—	—	**2**	**917**	**5**	—	—	—
Järnvägsinspektörerna													
S. J. säkerhetstjänsten, trafiktjänsten	75	425	—	20	11	—	—	—	371	—	—	—	—
rullande materiel	7	—	—	20	10	—	—	—	—	—	—	—	—
Enskilda järnvägar	189	960	—	31	113	—	—	—	236	—	—	—	—
Summa	**271**	**1 385**	—	**71**	**134**	—	—	—	[7] **607**	—	—	—	—
Elektr. inspektörerna													
Norra distriktet	153	.	.	33	95	—	—	—	6	1	—	—	—
Östra »	16	.	.	12	14	—	—	—	8	—	—	—	—
Västra »	107	.	.	—	73	—	—	—	8	1	—	—	—
Södra »	26	.	.	—	22	—	—	—	8	3	—	—	—
Summa	**302**	.	.	**45**	**204**	—	—	—	[7] **30**	[7] **5**	—	—	—

[1] Härav 326 för assistenterna. — [2] Härav större besiktning i 231 fall. — [3] Härav större besiktning i 12 fall. — [4] Härav större besiktning i 159 fall. — [5] Avser inspekterade härbärgen. — [6] Härav 22 för gruvingenjörerna. — [7] Dessa olycksfall ingå i de ovan för de olika yrkesinspektionsdistrikten redovisade summorna.

Sveriges offentliga arbetsförmedling.

Juli månad år 1925.

Under hänvisning till efterföljande tabeller, som närmare redogöra för den offentliga arbetsförmedlingen i olika delar av landet,[1] lämnas här en sammanfattande framställning av dess viktigaste resultat under juli månad.

Översikt av verksamheten under juli månad 1925.

	Manliga avdeln.			*Kvinnliga avdeln.*			*Tillsammans*		
	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser
Stockholms stad	3 181	1 574	1 449	3 119	2 820	2 063	6 300	4 394	3 512
Stockholms län	2 459	1 382	1 186	459	542	329	2 918	1 924	1 515
Uppsala stad och län	370	297	260	111	112	78	481	409	338
Södermanlands län	517	285	222	360	281	176	877	566	398
Östergötlands län	921	383	305	471	345	210	1 392	728	515
Norrköping	448	134	119	119	130	74	567	264	193
Jönköpings län	251	118	80	173	181	83	424	299	163
Kronobergs län	65	22	19	55	61	35	120	83	54
Norra Kalmar län	125	53	47	30	48	25	155	101	72
Södra Kalmar län	388	187	176	148	92	72	536	279	248
Gotlands län	67	63	42	40	70	30	107	133	72
Blekinge län	427	236	189	241	233	140	668	469	329
Kristianstads län	836	590	464	333	452	237	1 169	1 042	701
Malmöhus län: Malmö	1 580	323	301	1 218	778	534	2 798	1 101	835
Malmöhus län: Lund	209	97	95	70	39	33	279	136	128
Malmöhus län: Landskrona	309	87	81	32	30	18	341	117	99
Malmöhus län: Hälsingborg	955	351	325	257	220	150	1 212	571	475
Malmöhus län: Ystad	129	89	85	57	55	33	186	144	118
Malmöhus län: Trelleborg	366	254	251	41	26	25	407	280	276
Malmöhus län: Eslöv	172	111	103	36	45	24	208	156	127
Malmöhus län: Skurup	69	54	52	15	30	11	84	84	63
Malmöhus län: Vellinge	86	47	47	11	14	7	97	61	54
Hallands län	309	149	133	94	112	58	403	261	191
Göteborgs och Bohus län	232	123	86	121	129	56	353	252	142
Göteborg	3 374	1 153	1 101	928	736	498	4 302	1 889	1 599
Älvsborgs län	297	96	80	88	120	56	385	216	136
Skaraborgs län	488	291	230	285	405	195	773	696	425
Värmlands län	137	95	69	115	196	88	252	291	157
Örebro län	454	247	189	223	271	172	677	518	361
Västmanlands län	482	266	225	219	241	165	701	507	388
Kopparbergs län	275	99	97	170	183	118	445	282	215
Gävle stad och län	377	128	124	141	113	101	518	241	225
Västernorrlands län	356	164	161	78	65	38	434	229	199
Jämtlands län	122	63	62	159	166	92	281	229	154
Västerbottens län	167	101	98	124	125	105	291	226	203
Norrbottens län	162	115	91	104	113	81	266	228	172
Tillsammans juli 1925	**21 162**	**9 827**	**8 642**	**10 245**	**9 579**	**6 210**	**31 407**	**19 406**	**14 852**
» juni 1925	*23 308*	*11 125*	*10 127*	*11 145*	*10 603*	*6 992*	*34 453*	*21 728*	*17 119*
» juli 1924	20 516	11 852	10 047	10 600	10 250	6 408	31 116	22 102	16 455
» » 1923	20 915	11 869	10 403	8 769	9 196	5 515	29 684	21 065	15 918
» » 1922	32 620	12 401	11 485	8 756	7 998	4 910	41 376	20 399	16 395

[1] De särskilda anstalterna uppräknas i tablån här ovan; med avseende å anstalternas olika kontor hänvisas till förteckningen å omslagets 3:e sida.

Översikt av verksamheten för huvudgrupper av arbete.

Yrkesgrupper	Arbetssökande personer	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökningar per 100 led. pl.			Tillsatta platser per 100 lediga		
					juli 1925	juni 1925	juli 1924	juli 1925	juni 1925	juli 1924
Manliga avdelningen										
Jordbruk och skogshushållning . .	4 318	4 522	4 238	3 404	107	106	87	80	80	74
Industri och hantverk	4 932	5 241	1 227	1 038	427	384	247	85	91	82
Sjöfart och fiske	4 508	4 586	1 941	1 875	236	176	195	97	97	94
Handel och samfärdsel	2 043	2 117	910	853	233	219	197	94	95	95
Husligt arbete	2	2	1	1	.	.	.	.	.	.
Annat arbete	4 337	4 694	1 510	1 471	311	341	256	97	98	97
Summa	**20 140**	**21 162**	**9 827**	**8 642**	**215**	**210**	**173**	**88**	**91**	**85**
Kvinnliga avdelningen										
Jordbruk och skogshushållning . .	358	366	945	334	39	45	40	35	40	34
Industri och hantverk	567	598	353	253	169	189	169	72	62	77
Sjöfart och fiske	289	293	188	166	156	203	162	88	94	82
Handel och samfärdsel	1 498	1 589	1 783	1 239	89	84	89	69	68	64
Husligt arbete	5 077	6 580	6 304	4 212	104	100	102	67	69	65
Annat arbete	815	819	6	6	.	.	.	.	.	.
Summa	**8 604**	**10 245**	**9 579**	**6 210**	**107**	**105**	**103**	**65**	**66**	**68**
Tillsammans										
Jordbruk och skogshushållning . .	4 676	4 888	5 183	3 738	94	91	79	72	70	67
Jordbruk	4 574	4 785	5 136	3 697	93	90	77	72	70	67
Skogshushållning	102	103	47	41	.	.	.	.	.	.
Industri och hantverk	5 499	5 839	1 580	1 291	370	350	237	82	85	82
Gruvdrift och malmförädling . . .	134	142	18	18	.	.	.	.	.	.
Jord-, sten- och glasindustri . . .	173	175	75	68	.	.	79	.	.	89
Metall- och maskinindustri . . .	1 425	1 503	342	251	439	583	482	78	88	68
Trävaruindustri	388	410	45	36	.	.	.	.	.	.
Byggnadsverksamhet	1 586	1 684	494	447	341	340	129	90	92	82
Läder-, hår- och gummiindustri . .	111	118	14	12	.	.	.	.	.	.
Textilindustri	145	152	9	6	.	.	.	.	.	.
Beklädnadsindustri	270	288	81	56	.	238	.	.	65	.
Närings- och njutningsmedelsindustri	382	437	286	234	153	158	134	82	86	86
Kemisk-teknisk o. belysningsindustri	49	52	25	19	.	.	.	.	.	.
Trämasse- och pappersindustri . .	68	68	30	16	.	.	.	.	.	.
Grafisk industri	59	59	6	4	.	.	.	.	.	.
Ej särskilt specificerade	709	756	155	129	488	389	486	83	85	89
Sjöfart och fiske	4 797	4 879	2 129	2 041	229	177	192	96	97	93
Handel och samfärdsel	3 541	3 706	2 693	2 092	138	131	128	78	77	75
Kontors-, bank- o. d. personal . .	385	388	61	48	.	409	448	.	84	77
Butiks- och magasinspersonal . . .	880	902	185	155	488	506	422	84	87	80
Hotell- och restaurangpersonal . .	920	1 004	1 478	1 025	68	66	65	69	66	68
Transportarbetare	1 176	1 228	778	723	158	140	137	93	95	96
Allmän och litterär verksamhet . .	167	171	166	118	103	78	88	71	71	72
Ej särskilt specificerade	18	18	25	23	.	.	.	.	.	.
Husligt arbete	5 079	6 582	6 305	4 213	104	100	102	67	69	65
Annat arbete	5 152	5 513	1 516	1 477	364	405	293	97	98	97
Summa	**28 744**	**31 407**	**19 406**	**14 852**	**162**	**159**	**141**	**77**	**79**	**74**

Utanför resp. länsförmedlingsanstalters rapporteringsområden tillsattes under månaden 1 862 platser, varav 1 523 manliga och 339 kvinnliga; motsvarande tal under samma månad föregående år voro resp. 1 907, 1 458 och 449 samt under nästlidna månad resp. 1 950, 1 597 och 353.

	Arbetsförmedlingsanstalter	Jordbruk m. m.			Skogshushållning			Gruvdrift o. malmförädling			Jord-, sten- o. glasindustri			Metall- o. maskinindustri		
		Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.
	Manliga avdelningen	**4 419**	**4 191**	**3 363**	**103**	**47**	**41**	**142**	**18**	**18**	**174**	**75**	**63**	**1 399**	**328**	**237**
1	Stockholms stad	20	2	1	3	—	—	1	—	—	4	3	—	295	113	79
2	Stockholms län	1 272	1 218	1 054	45	9	9	2	—	—	6	7	7	86	27	13
3	Uppsala stad och län	147	237	209	—	3	—	3	—	—	5	2	2	12	6	2
4	Södermanlands län	140	174	113	—	—	—	—	—	—	—	—	—	118	9	9
5	Östergötlands län	340	264	190	4	2	2	7	16	16	4	—	—	95	10	9
6	Norrköping	76	48	36	—	—	—	—	—	—	—	—	—	21	5	3
7	Jönköpings län	64	45	22	1	—	—	—	—	—	13	13	15	24	17	5
8	Kronobergs län	12	9	6	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	2	2
9	Kalmar län	65	65	50	—	—	—	—	—	—	3	—	—	39	8	8
10	Gotlands län	46	48	30	—	—	—	—	—	—	11	9	9	—	—	—
11	Blekinge län	101	104	66	—	—	—	—	—	—	5	—	—	13	2	1
12	Kristianstads län	461	487	378	2	2	—	—	—	—	50	6	6	35	19	14
13	Malmöhus län: Malmö	64	35	34	—	—	—	—	—	—	2	—	—	118	26	22
14	Hälsingborg	86	57	38	1	—	—	10	—	—	2	—	—	30	2	2
15	Övriga anstalter	433	344	323	—	7	7	—	—	—	9	—	—	114	33	30
16	Hallands län	76	52	37	2	—	—	13	—	—	8	—	—	23	2	1
17	Göteborgs och Bohus län	53	67	33	—	3	3	—	—	—	1	—	—	9	4	2
18	Göteborgs stad	95	111	103	2	—	—	—	—	—	2	1	1	164	19	15
19	Älvsborgs län	46	41	30	—	—	—	—	—	—	1	—	—	52	6	3
20	Skaraborgs län	249	208	155	—	—	—	—	—	—	36	21	17	15	2	2
21	Värmlands län	37	58	40	1	—	—	—	—	—	6	4	3	1	—	—
22	Örebro län	*173*	*168*	*121*	*11*	*4*	*3*	53	*2*	*2*	*2*	*6*	*2*	*20*	*1*	*1*
23	Västmanlands län	212	206	163	—	—	—	44	—	—	—	2	2	49	4	4
24	Kopparbergs län	41	36	34	6	—	—	9	—	—	—	—	—	31	1	1
25	Gävle stad och län	11	15	12	3	—	—	—	—	—	3	—	—	12	4	4
26	Västernorrlands län	9	11	10	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	—
27	Jämtlands län	46	43	43	22	17	17	—	—	—	—	—	—	2	1	1
28	Västerbottens län	36	24	22	—	—	—	—	—	—	—	—	—	15	4	4
29	Norrbottens län	8	14	10	—	—	—	—	—	—	1	1	1	2	—	—
	Kvinnliga avdelningen	**366**	**945**	**334**	—	—	—	—	—	—	**1**	—	—	**104**	**14**	**14**
1	Stockholms stad	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	26	7	7
2	Stockholms län	33	64	32	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
3	Uppsala stad och län	15	18	15	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
4	Södermanlands län	13	39	19	—	—	—	—	—	—	—	—	—	68	—	—
5	Östergötlands län	23	68	22	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
6	Norrköping	3	3	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
7	Jönköpings län	2	19	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
8	Kronobergs län	2	8	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
9	Kalmar län	7	20	6	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
10	Gotlands län	1	12	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
11	Blekinge län	18	44	18	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—
12	Kristianstads län	46	158	44	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
13	Malmöhus län: Malmö	5	86	23	—	—	—	—	—	—	—	—	—	9	5	5
14	Hälsingborg	10	10	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
15	Övriga anstalter	32	68	19	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
16	Hallands län	4	19	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
17	Göteborgs och Bohus län	17	18	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
18	Göteborgs stad	1	18	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	2	2
19	Älvsborgs län	—	11	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
20	Skaraborgs län	38	79	29	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
21	Värmlands län	10	30	6	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
22	Örebro län	31	79	28	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
23	Västmanlands län	18	46	17	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
24	Kopparbergs län	6	14	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
25	Gävle stad och län	3	5	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
26	Västernorrlands län	3	7	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
27	Jämtlands län	6	29	13	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
28	Västerbottens län	13	17	10	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
29	Norrbottens län	4	6	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—

Trävaru-industri			Byggnads-verksamhet			Läder-, här- o. gummi-industri			Textil-industri			Beklädnads-industri			Närings- o. njut-ningsmedels-industri			Kem.-tekn. o. belysnings-industri			
Ans.	L.p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L.p.	T.p.	Ans.	L. p.	T.p.	Ans.	L.p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L.p.	T.p.	
409	**45**	**36**	**1 684**	**494**	**447**	**108**	**10**	**9**	**116**	**3**	**2**	**109**	**7**	**4**	**302**	**104**	**98**	**36**	**9**	**9**	
30	10	6	478	174	146	12	3	3	4	1	—	12	2	1	96	72	71	2	1	1	1
28	3	3	204	24	24	3	—	—	2	1	1	1	—	—	10	2	2	1	—	—	2
5	—	—	8	2	2	1	—	—	—	—	—	5	—	—	6	—	—	—	—	—	3
26	—	—	19	10	9	—	—	—	—	—	—	—	—	—	6	—	—	—	—	—	4
28	—	—	103	15	15	2	—	—	5	—	—	5	—	—	7	—	—	—	—	—	5
9	1	1	63	—	—	—	—	—	34	—	—	—	—	—	7	3	3	1	—	—	6
15	—	—	12	2	2	4	3	3	1	—	—	3	—	—	3	—	—	3	—	—	7
—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	1	—	—	8
14	2	2	11	2	2	2	—	—	2	—	—	—	—	—	1	—	—	4	1	1	9
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	10
5	2	1	16	7	7	2	—	—	—	—	—	2	—	—	9	—	—	—	—	—	11
20	—	—	41	14	12	—	—	—	—	—	—	6	3	2	4	2	1	—	—	—	12
16	2	2	185	17	13	9	—	—	3	—	—	25	—	—	18	1	—	8	—	—	13
6	—	—	84	38	37	25	—	—	4	—	—	7	—	—	15	—	—	3	1	1	14
8	2	2	69	14	14	29	2	2	4	—	—	7	—	—	48	11	10	1	5	5	15
9	2	2	29	31	31	4	—	—	8	—	—	3	—	—	6	—	—	—	—	—	16
4	—	—	40	16	16	—	—	—	9	—	—	1	—	—	2	—	—	1	—	—	17
122	3	3	112	56	53	8	2	1	20	1	1	16	1	1	26	6	5	4	1	1	18
2	1	1	26	—	—	1	—	—	17	—	—	1	—	—	3	3	3	—	—	—	19
1	2	1	10	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	20	1	—	6	—	—	20
2	—	—	3	—	—	1	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	21
8	4	2	17	6	6	1	—	—	1	—	—	11	1	—	—	1	1	—	—	—	22
4	—	—	54	11	11	1	—	—	1	—	—	—	—	—	6	2	2	—	—	—	23
7	3	3	32	16	16	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	—	—	—	24
20	—	—	9	8	8	1	—	—	—	—	—	3	—	—	2	—	—	—	—	—	25
3	1	—	6	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	26
1	—	—	5	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	1	—	—	27
14	7	7	23	11	11	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	28
2	—	—	24	20	12	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	29
1	—	—	—	—	—	**10**	**4**	**3**	**36**	**6**	**4**	**174**	**74**	**52**	**185**	**182**	**136**	**16**	**16**	**10**	
—	—	—	—	—	—	4	1	1	3	2	2	71	49	38	47	86	65	15	11	9	1
—	—	—	—	—	—	—	—	—	4	—	—	2	4	2	6	4	2	—	—	—	2
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	1	—	—	—	3
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	5	4	—	—	—	4
—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	3	1	1	1	3	3	—	—	—	5
—	—	—	—	—	—	—	1	—	7	1	1	3	—	—	—	1	—	—	—	—	6
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	1	1	1	—	3	—	7
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	8
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	1	1	1	9
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	1	—	—	—	10
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	1	—	—	—	—	—	11
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	4	4	3	—	—	—	12
1	—	—	—	—	—	5	—	—	6	—	—	57	15	10	41	26	24	—	—	—	13
—	—	—	—	—	—	1	—	—	2	—	—	—	—	—	3	2	1	—	—	—	14
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	—	—	3	1	1	—	—	—	15
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	1	1	—	—	—	16
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	—	—	—	17
—	—	—	—	—	—	—	2	2	12	2	1	22	2	—	16	25	20	—	1	—	18
—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	1	—	—	—	1	—	—	—	—	19
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	1	1	1	3	14	3	—	—	—	20
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	21
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	3	3	—	—	—	22
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	2	2	—	—	—	23
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	24
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	25
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	26
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4	—	—	2	—	—	—	—	—	27
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	28
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	29

	Arbetsförmedlings-anstalter	Trämasse- o. pappersindustri			Grafisk industri			Industri o. hantverk, ej specific.			Sjöfart och fiske			Kontors-, bank- o. d. personal		
		Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.
	Manliga avdelningen	**33**	**4**	**4**	**51**	**2**	**1**	**678**	**128**	**110**	**4586**	**1941**	**1875**	**270**	**44**	**36**
1	Stockholms stad	3	—	—	16	2	1	216	86	72	544	309	295	105	15	12
2	Stockholms län	—	—	—	1	—	—	45	5	1	63	12	12	10	1	1
3	Uppsala stad och län	—	—	—	—	—	—	16	2	2	1	1	1	1	—	—
4	Södermanlands län	—	—	—	—	—	—	19	2	2	58	16	16	3	1	1
5	Östergötlands län	—	—	—	3	—	—	41	5	5	11	—	—	9	—	—
6	Norrköping	5	—	—	9	—	—	4	1	1	119	44	44	1	—	—
7	Jönköpings län	—	—	—	—	—	—	2	1	1	2	—	—	2	—	—
8	Kronobergs län	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	1	1	1
9	Kalmar län	—	—	—	—	—	—	6	—	—	273	104	104	2	—	—
10	Gotlands län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	3	—	—	—	—
11	Blekinge län	—	—	—	—	—	—	8	—	—	145	72	72	1	—	—
12	Kristianstads län	1	—	—	—	—	—	12	—	—	30	19	19	3	—	—
13	Malmöhus län: Malmö	1	1	1	4	—	—	135	2	2	249	103	92	65	6	6
14	Hälsingborg	1	—	—	—	—	—	8	3	3	492	211	211	1	—	—
15	Övriga anstalter	—	—	—	2	—	—	21	3	3	195	119	119	1	1	1
16	Hallands län	—	—	—	—	—	—	4	1	1	81	45	45	1	—	—
17	Göteborgs och Bohus län	1	—	—	1	—	—	2	—	—	39	19	19	1	—	—
18	Göteborgs stad	12	1	1	12	—	—	88	15	15	1621	564	544	50	15	12
19	Älvsborgs län	—	—	—	—	—	—	8	1	1	—	—	—	2	—	—
20	Skaraborgs län	—	—	—	—	—	—	3	—	—	2	—	—	2	2	—
21	Värmlands län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	15	20	13	—	—	—
22	Örebro län	2	—	—	—	—	—	2	—	—	1	1	1	1	—	—
23	Västmanlands län	1	—	—	1	—	—	34	1	1	1	—	—	4	—	—
24	Kopparbergs län	4	2	2	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
25	Gävle stad och län	1	—	—	1	—	—	1	—	—	210	65	65	2	1	1
26	Västernorrlands län	1	—	—	—	—	—	—	—	—	313	131	131	—	—	—
27	Jämtlands län	—	—	—	—	—	—	1	—	—	2	—	—	—	—	—
28	Västerbottens län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	39	36	35	2	1	1
29	Norrbottens län	—	—	—	—	—	—	1	—	—	78	47	37	—	—	—
	Kvinnliga avdelningen	**35**	**26**	**12**	**8**	**4**	**3**	**78**	**27**	**19**	**293**	**188**	**166**	**118**	**17**	**12**
1	Stockholms stad	13	16	8	7	1	1	25	19	13	184	120	105	53	9	6
2	Stockholms län	—	—	—	—	—	—	3	2	—	3	—	—	2	—	—
3	Uppsala stad och län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
4	Södermanlands län	—	—	—	—	—	—	3	—	—	—	—	—	—	—	—
5	Östergötlands län	—	—	—	—	—	—	2	—	—	—	—	—	5	1	1
6	Norrköping	2	—	—	—	—	—	—	—	—	2	2	2	—	—	—
7	Jönköpings län	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	2	2	—	—	—
8	Kronobergs län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
9	Kalmar län	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—
10	Gotlands län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
11	Blekinge län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	1	1	—	—
12	Kristianstads län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	1	—	—
13	Malmöhus län: Malmö	10	—	—	—	2	2	40	6	6	3	4	2	47	4	3
14	Hälsingborg	2	3	—	—	—	—	3	—	—	12	6	6	1	—	—
15	Övriga anstalter	—	—	—	—	—	—	1	—	—	3	2	2	—	—	—
16	Hallands län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
17	Göteborgs och Bohus län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	2	1	—	1	—
18	Göteborgs stad	8	6	3	1	—	—	—	—	—	60	35	32	4	2	2
19	Älvsborgs län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
20	Skaraborgs län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—
21	Värmlands län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	2	1	—	—	—
22	Örebro län	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—
23	Västmanlands län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	2	1	—	—
24	Kopparbergs län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
25	Gävle stad och län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	2	2	—	—	—
26	Västernorrlands län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	19	6	6	—	—	—
27	Jämtlands län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
28	Västerbottens län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	2	2	—	—	—
29	Norrbottens län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—

Butiks- o. magasins-personal			Hotell- o. restaurang-personal			Transport-arbetare			Allmän o. litterär verksamhet			Handel och samfärdsel, ej specific.			Husligt arbete			Annat arbete			
Ans.	L. p.	T.p.	Ans.	L.p.	T.p.	Ans.	L.p.	T.p.	Ans.	L.p.	T.p.	Ans.	L.p.	T.p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	
597	**100**	**97**	**75**	**53**	**43**	**1126**	**680**	**646**	**36**	**10**	**10**	**13**	**23**	**21**	**2**	**1**	**1**	**4 694**	**1 510**	**1 471**	
257	56	55	23	16	13	279	264	250	17	6	6	—	—	—	—	—	—	764	439	437	1
29	—	—	9	2	2	114	15	15	4	—	—	—	—	—	—	—	—	524	56	42	2
4	1	1	1	—	—	15	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	140	43	41	3
5	—	—	—	2	1	14	5	5	—	—	—	—	—	—	1	—	—	108	66	66	4
20	3	3	5	1	1	49	21	19	—	1	1	—	3	3	1	—	—	182	42	41	5
9	1	1	1	—	—	31	11	11	—	—	—	—	—	—	—	—	—	58	20	19	6
4	2	2	—	—	—	15	5	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	83	30	30	7
—	—	—	—	—	—	4	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	41	9	9	8
6	—	—	2	2	2	11	3	3	3	—	—	—	—	—	—	—	—	69	53	51	9
—	—	—	—	—	—	7	3	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	10
4	1	—	3	2	2	18	8	7	—	—	—	—	—	—	—	—	—	95	38	33	11
18	—	—	3	4	2	4	2	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	146	32	29	12
68	4	4	7	2	1	124	42	42	2	1	1	—	—	—	—	1	1	477	80	80	13
7	1	1	3	2	1	21	10	5	—	—	—	—	—	—	—	—	—	149	26	26	14
5	6	6	2	1	1	47	111	111	1	—	—	2	1	1	—	—	—	342	79	79	15
—	1	1	1	—	—	9	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	32	15	15	16
3	—	—	2	2	1	5	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	58	11	11	17
118	20	19	5	6	5	241	135	128	7	2	2	10	19	17	—	—	—	639	175	174	18
2	—	—	—	1	1	9	2	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	127	41	40	19
13	—	—	1	1	1	12	2	2	—	—	—	1	—	—	—	—	—	116	52	52	20
—	—	—	3	2	2	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	63	11	11	21
5	1	1	—	—	—	8	2	2	1	—	—	—	—	—	—	—	—	137	50	47	22
4	—	—	—	1	1	16	6	6	—	—	—	—	—	—	—	—	—	50	33	33	23
3	—	—	3	2	2	14	5	5	—	—	—	—	—	—	—	—	—	122	34	34	24
2	1	1	1	4	4	22	13	13	1	—	—	—	—	—	—	—	—	72	17	16	25
2	—	—	—	—	—	2	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	18	19	19	26
4	—	—	—	—	—	16	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	19	1	—	27
3	—	—	—	—	—	8	5	5	—	—	—	—	—	—	—	—	—	26	13	13	28
2	2	2	—	—	—	7	6	6	—	—	—	—	—	—	—	—	—	36	25	23	29
305	**85**	**58**	**929**	**1425**	**982**	**102**	**98**	**77**	**135**	**156**	**108**	—	**2**	**2**	**6 580**	**6 304**	**4 212**	**819**	**6**	**6**	
99	37	22	367	512	383	33	58	44	65	60	46	—	2	2	1 886	1 830	1 311	219	—	—	1
2	1	1	45	77	62	—	—	—	16	12	10	—	—	—	343	378	220	—	—	—	2
1	—	—	5	13	10	1	1	—	—	1	1	—	—	—	87	78	51	1	—	—	3
4	2	2	19	30	24	3	1	—	2	4	2	—	—	—	220	200	125	26	—	—	4
3	1	1	13	34	25	4	3	2	9	6	5	—	—	—	361	222	144	46	6	6	5
—	—	—	6	13	5	2	3	3	4	1	1	—	—	—	70	105	61	20	—	—	6
2	2	1	15	26	13	—	—	—	5	4	4	—	—	—	143	123	61	3	—	—	7
—	—	—	1	6	3	—	—	—	—	1	1	—	—	—	52	46	29	—	—	—	8
—	1	1	12	13	11	2	—	—	3	2	2	—	—	—	144	102	75	7	—	—	9
—	—	—	6	7	4	—	—	—	—	1	—	—	—	—	32	49	24	—	—	—	10
2	2	2	25	46	40	1	1	1	1	3	3	—	—	—	190	134	80	—	—	—	11
7	1	1	57	84	56	2	1	1	1	4	3	—	—	—	212	200	129	—	—	—	12
122	16	12	44	83	46	9	7	6	2	2	1	—	—	—	645	572	394	172	—	—	13
2	8	7	19	51	28	—	3	2	—	2	2	—	—	—	156	135	101	46	—	—	14
—	2	2	7	21	19	15	4	4	—	2	2	—	—	—	169	139	102	29	—	—	15
1	—	—	5	23	9	—	—	—	—	—	—	—	—	—	64	69	45	19	—	—	16
2	—	—	17	29	15	—	—	—	1	5	1	—	—	—	70	73	35	13	—	—	17
43	5	2	34	55	25	28	11	9	6	10	—	—	—	—	502	560	396	190	—	—	18
3	—	—	7	14	5	—	—	—	1	2	2	—	—	—	70	92	45	5	—	—	19
3	2	1	28	44	20	—	—	—	2	8	2	—	—	—	208	256	139	—	—	—	20
—	—	—	16	31	17	—	—	—	4	4	4	—	—	—	84	129	60	—	—	—	21
2	1	1	27	21	21	—	1	1	—	2	1	—	—	—	144	164	117	17	—	—	22
1	—	—	26	33	29	1	2	2	2	2	1	—	—	—	168	154	112	—	—	—	23
—	—	—	39	38	28	1	1	1	4	4	3	—	—	—	120	126	82	—	—	—	24
1	—	—	8	18	17	—	—	—	2	—	—	—	—	—	120	88	78	6	—	—	25
—	2	—	15	19	11	—	—	—	2	—	—	—	—	—	38	31	17	—	—	—	26
2	—	—	37	50	30	—	1	1	1	12	9	—	—	—	107	74	39	—	—	—	27
1	1	1	14	15	13	—	—	—	2	2	2	—	—	—	92	88	77	—	—	—	28
2	1	1	15	19	13	—	—	—	—	—	—	—	—	—	83	87	63	—	—	—	29

Arbetslösheten inom arbetarorganisationerna

den 30 juni 1925.

Fackförbund	Redovisade avdelningar	Redovisade medlemmar			Arbetslösa				Föregående månads %
		Män	Kvinnor	Summa	Män	Kvinnor	Summa	%	
Bleck- o. plåtslagareförb.	33	1 394	—	**1 394**	74	—	**74**	5·3	8·0
Bokbindareförbundet	16	969	1 907	**2 876**	35	58	**93**	3·2	2·5
Bryggeriindustriarb.-förb.	38	2 750	690	**3 440**	46	15	**61**	1·8	2·3
Byggnadsträarbetareförb.	91	6 799	—	**6 799**	1 571	—	**1 571**	23·1	18·2
De förenade förbunden	43	2 460	759	**3 219**	209	126	**335**	10·4	12·4
Elektriska arbetareförb.	81	2 375	2	**2 377**	292	—	**292**	12·3	10·5
Gjutareförbundet	102	3 814	2	**3 816**	218	—	**218**	5·7	6·2
Grov- o. fabriksarb.-förb.	234	19 738	1 805	**21 543**	2 452	350	**2 802**	13·0	15·7
Gruvindustriarbetareförb.	18	1 123	2	**1 125**	102	—	**102**	9·1	10·0
Handelsarbetareförb.	114	5 956	2 064	**8 020**	605	118	**723**	9·0	6·9
Hatt- o. pälsindustriarb.-f.	16	356	471	**827**	77	128	**205**	24·8	15·7
Hattarbetare	7	113	102	**215**	15	57	**72**	33·5	12·5
Pälsvaruarbetare	9	243	369	**612**	62	71	**133**	21·7	18·4
Kommunalarbetareförb.	87	8 975	792	**9 767**	342	19	**361**	3·7	4·2
Litografiska förbundet	12	865	—	**865**	7	—	**7**	0·8	1·1
Livsmedelsarbetareförb.	58	5 152	1 523	**6 675**	476	108	**584**	8·7	10·1
Metallindustriarb.-förb.	196	60 255	2 541	**62 796**	4 168	113	**4 281**	6·8	7·6
Järnbruksarbetare	50	15 321	53	**15 374**	1 120	—	**1 120**	7·3	8·5
Verkstadsarbetare	146	44 934	2 488	**47 422**	3 048	113	**3 161**	6·7	7·3
Murareförbundet	32	2 114	—	**2 114**	51	—	**51**	2·4	2·8
Måleriarbetareförbundet	37	2 250	1	**2 251**	184	—	**184**	8·2	8·7
Pappersindustriarb.-förb.	108	17 141	686	**17 827**	489	9	**498**	2·8	3·0
Sadelm.- o. tapetseraref.	19	495	23	**518**	31	—	**31**	6·0	6·8
Sko- o. läderindustriarb.-f.	38	5 824	2 515	**8 339**	299	132	**431**	5·2	4·5
Skrädderiarbetareförb.	44	825	2 529	**3 354**	21	149	**170**	5·1	3·2
Stenindustriarbetareförb.	90	5 174	—	**5 174**	118	—	**118**	2·3	1·3
Stuckatörförbundet	4	76	—	**76**	7	—	**7**	9·2	14·3
Sågverksindustriarb.-förb.	216	18 384	12	**18 396**	3 256	—	**3 256**	17·7	13·5
Textilarbetareförbundet	50	3 422	4 120	**7 542**	110	92	**202**	2·7	3·2
Tobaksindustriarb.-förb.	16	517	2 098	**2 615**	14	9	**23**	0·9	0·8
Transportarbetareförb.	44	2 947	—	**2 947**	241	—	**241**	8·2	18·5
Träindustriarbetareförb.	113	5 929	71	**6 000**	575	20	**595**	9·9	10·2
Tunnbinderiarbetareförb.	17	272	—	**272**	11	—	**11**	4·0	9·6
Typografförbundet	28	3 604	282	**3 886**	88	17	**105**	2·7	3·6
Väg- o. vattenb.-arb.-förb.	16	682	1	**683**	77	—	**77**	11·3	14·0
Summa	**2 005**	**192 637**	**24 896**	**217 533**	**16 246**	**1 463**	**17 709**	**8·1**	**8·2**

Antalet *arbetslöshetsveckor* (d. v. s. på grund av arbetslöshet fristämplade veckor) har under juni uppgivits till inalles 82 582, vilket i genomsnitt motsvarar 4·7 veckor per varje å månadens sista dag arbetslös medlem.

Arbetslösheten i utlandet.

En sammanställning av tillgänglig arbetslöshetsstatistik från Sverige och vissa andra länder visar följande procenttal för månaderna juni 1924—juni 1925.

	Juni	Juli	Aug.	Sept.	Okt.	Nov.	Dec.	Jan.	Febr.	Mars	April	Maj	Juni
Sverige	7·4	6·2	6·6	7·0	8·4	10·5	15·5	14·8	13·5	12·0	10·9	8·2	8·1
Norge	4·8	3·1	4·0	4·8	5·8	7·8	8·8	8·6	8·1	7·4	9·5	8·1	—
Danmark	5·0	5·4	5·6	5·8	7·0	9·3	17·1	16·9	16·8	15·1	13·5	11·2	9·3
England	7·2	7·4	7·9	8·6	8·7	8·6	9·2	9·0	9·4	9·0	9·4	10·1	12·3
Tyskland	10·5	12·5	12·4	10·5	8·4	7·3	8·1	8·1	7·3	5·8	4·3	3·6	3·5
Nederländerna	5·7	7·0	7·8	8·1	8·1	9·6	12·7	14·7	11·7	10·1	8·1	7·9	7·7
Belgien	3·4	3·2	3·1	3·0	2·9	3·8	5·1	6·1	6·3	7·0	7·1	6·2	—
Kanada	5·8	5·4	6·5	5·9	6·8	9·7	11·6	10·2	9·5	8·5	8·7	7·0	—
Nya Syd-Wales	14·0	14·7	14·1	13·8	11·1	9·0	12·9	14·3	16·1	8·1	10·9	—	—

Anmärkas må, att på grund av primärmaterialets beskaffenhet dessa procenttal endast i mindre mån lämpa sig för jämförelser mellan de särskilda länderna, men däremot väl belysa utvecklingen i samma land.

Livsmedelspriser och levnadskostnader.

Livsmedelspriser under juli månad 1925. De noteringar av minuthandelspriser å livsmedel (ävensom å bränsle och lyse), som meddelas i efterföljande sammandragstabell för socialstyrelsens 49 ombudsorter, ha inhämtats och bearbetats på samma sätt, som tidigare varit fallet. Under hänvisning till denna tabell må följande anföras rörande de under de senaste månaderna inträffade prisförändringarna å de olika varuslagen.

Juli månad har, på samma sätt som de närmast föregående månaderna, att uppvisa endast obetydliga jämkningar i fråga om livsmedelspriserna. Visserligen har flertalet i budgeten ingående varuslag undergått prisväxlingar antingen i uppåtgående eller nedåtgående riktning, men i stort sett ha dessa förändringar motvägt varandra. Av de varuslag, å vilka noteringar inhämtats, ha sedan juni 19 varit föremål för *prisstegring*, däribland fläsk samt vissa kött- och fisksorter. Medelpriserna å 22 varuslag äro *oförändrade*, under det att *prissänkning* ägt rum beträffande 15 varuslag. Bland dessa senare torde böra nämnas mjöl, socker samt bränsleartiklar.

Medelpris per år (1913—1924) och per månad (juli 1924—juli 1925)

	Varuslag	Kvantitet	1913	1914	1917	1918	1919	1920	1921	1922	1923	1924
			öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre
1	Mjölk: oskummad	l.	14	15	25	× 38	47	44	35	25	23	24
2	handskummad	»	8	8	15	× 24	—	26	20	13	12	13
3	separerad	»	6	6	12	× 19	23	19	13	9	9	9
4	Smör: borda- (mejeri-)	kg.	236	239	× 401	× 587	729	657	496	375	366	374
5	mat- (lanta-)	»	213	218	× 358	× 546	727	651	486	358	350	350
6	Ost: helfet, okryddad	»	164	162	× 305	× 372	624	524	389	277	275	289
7	halvfet, »	»	121	119	× 234	× 332	500	374	267	178	187	203
8	Margarin: växt-, bästa sort	»	135	144	—	—	433	376	293	178	184	178
9	Ägg: svenska, färska	tjog	159	171	343	725	681	578	428	320	271	274
10	» konserverade	»	137	151	307	615	716	533	393	348	260	279
11	Potatis: gammal	hl.	—	—	× 955	× 1200	1271	963	947	699	771	986
12	»	5 l.	28	30	× 58	× 68	71	60	60	47	50	61
13	färsk	»	46	80	146	237	102	191	124	119	180	187
14	Ärter, gula	kg.	81	85	× 63	× 66	78	69	58	48	50	51
15	Bruna bönor	»	48	49	199	× 173	214	180	83	97	72	88
16	Mjöl: vete-, svenskt, bästa sort	»	31	33	× 42	× 50	× 75	91	71	52	45	44
17	råg-, » » »	»	22	23	× 36	× 41	× 56	56	46	31	27	30
18	rågsikt-, » » »	»	27	29	—	—	× 73	73	63	44	38	40
19	Gryn: havre- (ångpreparerade)	»	36	42	× 68	× 82	99	101	72	52	50	48
20	ris-, bästa sort svenska (»R. T.»)	»	41	41	× 75	× 73	111	176	85	61	53	54
21	Rågbröd: bårt, grovt spisbröd	»	41	43	× 62	× 73	96	111	108	86	75	73
22	bårt, knäckebröd	»	—	—	—	—	—	139	132	110	97	95
23	mjukt, limpa, söt	»	38	40	× 60	× 75	96	105	93	73	65	64
24	» » sur (»grovbröd»)	»	30	31	× 45	× 49	64	71	65	50	44	46
25	Vetebröd: skorpor, ordinära	»	76	78	× 117	× 180	230	254	217	172	157	156
26	mjukt, bil-, bakat med vatten	»	43	46	× 68	× 88	116	128	113	88	77	77
27	ligaste sort, » » mjölk	»	60	61	× 88	× 144	167	145	129	103	90	91
28	Nötkött, färskt: stek	»	122	116	219	567	563	398	301	223	209	204
29	soppkött	»	100	95	198	507	490	333	243	175	169	167
30	Kalvkött, stek: gödkalv	»	131	130	× 215	546	512	493	377	280	256	247
31	spädkalv	»	72	70	× 148	357	312	274	204	155	149	144
32	Fårkött: färskt, stek	»	183	180	258	626	600	481	310	233	225	223
33	salt, svenskt	»	114	118	241	546	547	385	264	193	184	181
34	Renkött, färskt, stek	»	119	121	261	509	557	442	348	270	264	239
35	Fläsk: färskt (sidfläsk)	»	133	129	× 270	× 888	605	449	321	250	214	197
36	salt, svenskt »	»	140	137	× 287	× 404	619	470	338	263	227	204
37	» amerikanskt »	»	—	—	—	—	—	364	275	204	192	189
38	Fisk, färsk: abborre	»	75	76	122	211	202	191	166	140	132	135
39	gädda	»	108	110	188	317	333	312	260	211	209	212
40	sill	»	34	35	91	149	110	102	92	79	67	72
41	strömming	»	38	39	65	123	114	106	91	70	61	66
42	torsk	»	55	57	111	196	160	189	119	100	94	100
43	rödspotta (»spätta»)	»	79	81	167	295	244	219	199	169	154	154
44	kolja	»	—	—	—	—	—	152	134	113	111	120
45	salt: sill, prima	»	45	45	105	145	148	120	87	77	59	70
46	strömming	»	30	31	73	100	105	74	65	51	45	46
47	Kabeljo av långa med fenor o. stjärt	»	56	58	152	293	223	156	113	97	83	90
48	Kaffe (obränt), prima Santos	»	170	159	× 315	× 307	316	331	210	219	244	281
49	Socker, bit-	»	67	65	× 70	× 92	× 133	× 168	× 170	× 156	107	96
50	Salt (matsalt)	»	—	10	19	31	32	31	26	21	20	19
51	Svagdricka	l.	6	6	10	14	16	16	17	15	14	14
52	Fotogen, Water White	»	20	21	37	—	71	60	53	38	32	31
53	Ved: björk-, osågad, hemkörd (per famn	famn	2560	2630	5520	7850	8220	10310	7090	4990	5250	5170
54	barr- (»storfamn»: 3·56 kbm)	»	2040	2110	4500	6620	6740	8230	5620	3820	3880	3850
55	Bränntorv	100 kg.	196	220	670	1035	896	964	659	460	449	441
56	Kol: antracit- (»valnöt») hemkörd	hl.	401	411	803	—	—	2069	1286	948	840	782
57	eng. hushålls- (fyrkol) hemkörd	»	234	242	707	—	—	1664	703	444	414	389
58	Koks: gasverks- (krossad)[1] hemkörd	»	165	157	418	—	—	1177	452	326	310	303
59	eng. kamin- » hemkörd	»	189	190	521	—	—	1249	481	356	337	326

[1]) T. o. m. år 1917 avse uppgifterna okrossad koks. — × Maximipris.

för samtliga orter (44 orter åren 1913—1919 samt 49 orter fr. o. m. år 1920).

Juli 1924	Aug. 1924	Sept. 1924	Okt. 1924	Nov. 1924	Dec. 1924	Jan. 1925	Febr. 1925	Mars 1925	April 1925	Maj 1925	Juni 1925	Juli 1925	Höjning (+) eller sänkning (−) i %		
öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	juli 1914—juli 1925	juli 1924—juli 1925	
23	23	23	24	25	24	24	24	24	24	24	23	23	+ 53·3	0·0	1
13	13	13	13	13	13	13	13	13	13	13	13	13	+ 62·5	0·0	2
9	9	9	9	9	9	9	9	9	9	9	9	9	+ 50·0	0·0	3
352	381	395	420	403	422	380	396	404	368	353	359	365	+ 56·7	+ 3·7	4
326	351	369	385	381	390	358	359	363	348	339	334	332	+ 58·1	+ 1·8	5
286	284	281	282	281	279	277	276	273	270	266	264	262	+ 62·7	− 8·4	6
201	201	198	200	198	193	193	189	187	185	181	178	178	+ 49·6	− 11·4	7
173	173	173	181	182	181	180	179	179	179	179	178	178	+ 29·0	+ 2·9	8
202	221	255	318	378	390	308	257	221	199	192	200	208	+ 51·8	+ 3·0	9
—	—	—	269	283	291	272	230	—	—	—	—	—	—	—	10
1 005	960	934	948	970	964	969	1001	1 031	1 104	1 079	1049	1 079	—	+ 7·4	11
64	63	58	58	60	60	60	61	63	67	66	65	65	+ 103·1	+ 1·6	12
286	88	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	155	+ 50·5	− 45·8	13
51	51	51	52	52	51	51	51	51	51	51	50	50	+ 66·7	− 2·0	14
88	87	87	87	84	84	83	80	79	75	71	71	71	+ 54·3	− 19·3	15
42	45	45	51	51	51	52	52	51	47	47	50	49	+ 58·1	+ 16·7	16
28	29	29	37	37	37	37	38	38	35	35	36	35	+ 66·7	+ 25·0	17
38	39	39	47	47	48	48	48	47	44	44	45	44	+ 63·0	+ 15·8	18
47	48	48	49	50	50	50	51	52	51	50	50	50	+ 38·9	+ 6·4	19
54	53	53	54	54	54	54	54	54	54	53	53	53	+ 35·9	− 1·9	20
71	71	71	75	77	77	78	78	79	78	78	78	78	+ 90·2	+ 9·9	21
93	94	94	97	99	99	100	100	101	100	100	100	100	—	+ 7·5	22
61	63	63	70	71	72	72	72	72	72	71	71	71	+ 86·8	+ 16·4	23
43	45	46	52	53	53	54	54	54	53	53	53	53	+ 71·0	+ 23·3	24
152	155	155	164	164	162	162	163	164	163	162	162	162	+ 116·0	+ 6·6	25
74	76	77	84	85	85	86	87	87	87	86	86	86	+ 95·5	+ 16·2	26
86	89	90	99	100	100	101	102	102	102	101	100	100	+ 69·5	+ 16·3	27
206	209	209	207	206	204	203	204	205	207	210	213	217	+ 83·9	+ 5·3	28
169	171	171	170	169	168	168	169	169	171	174	175	178	+ 83·5	+ 5·3	29
249	249	249	248	247	249	253	252	249	254	257	260	259	+ 97·7	+ 4·0	30
144	145	146	146	145	148	147	148	149	149	151	152	154	+ 123·2	+ 6·9	31
234	238	230	219	216	219	226	232	236	245	253	259	260	+ 91·2	+ 11·1	32
189	188	188	179	181	184	187	190	194	201	202	204	208	+ 71·9	+ 10·1	33
—	—	—	190	223	250	256	251	249	249	250	—	—	—	—	34
195	206	212	219	224	224	233	238	242	246	248	250	251	+ 96·1	+ 28·7	35
198	209	216	225	231	231	239	243	245	250	256	257	259	+ 91·9	+ 30·8	36
182	185	188	200	204	210	213	218	221	226	230	231	235	—	+ 29·1	37
120	125	133	134	134	132	141	145	148	131	117	119	124	+ 65·3	+ 3·3	38
200	210	217	215	209	208	217	221	221	196	173	187	205	+ 81·4	+ 2·5	39
89	89	81	68	72	76	74	65	60	66	71	84	97	+ 155·3	+ 9·0	40
59	58	65	67	72	73	77	74	75	70	66	68	72	+ 94·6	+ 22·0	41
95	93	102	103	100	97	107	105	101	98	96	103	100	+ 81·8	+ 5·3	42
144	146	158	157	152	149	162	158	156	149	145	152	157	+ 96·3	+ 9·0	43
113	108	119	124	124	123	129	131	128	121	115	116	112	—	− 0·9	44
63	60	73	83	86	87	88	92	94	94	95	95	95	+ 120·9	+ 50·8	45
48	45	48	52	48	49	48	50	52	52	53	53	52	+ 67·7	+ 8·3	46
91	90	90	92	92	92	92	93	99	95	97	97	97	+ 70·2	+ 6·6	47
276	281	294	302	313	322	326	337	340	340	337	332	334	+ 112·7	+ 21·0	48
91	92	100	98	86	85	82	82	83	83	79	78	76	+ 18·8	− 16·5	49
19	19	19	19	19	19	19	19	19	19	19	19	19	—	0·0	50
14	14	14	15	14	15	15	15	15	15	15	15	15	+ 150·0	+ 7·1	51
31	30	31	31	31	31	30	30	30	30	30	30	30	+ 50·0	− 3·2	52
5140	5060	5090	5090	5100	5130	5140	5150	5130	5110	5090	5040	4990	+ 91·9	− 2·9	53
3860	3830	3840	3850	3840	3840	3850	3880	3870	3860	3840	3800	3750	+ 79·4	− 2·8	54
446	445	445	428	429	439	437	429	434	435	446	454	457	+ 122·9	+ 2·5	55
792	785	767	752	747	748	750	747	744	742	738	729	730	+ 86·2	− 7·8	56
389	376	372	369	362	360	358	361	360	354	352	342	334	+ 45·9	− 14·1	57
309	305	296	288	285	284	280	279	275	274	272	265	258	+ 77·9	− 16·5	58
331	321	309	303	301	298	297	297	293	290	286	281	278	+ 57·1	− 16·0	59

Sammanfattning av livsmedelspriserna förändringar juli 1914—juli 1925. Till belysande av de allmänna förändringar, som med avseende å livsmedelspriserna ägt rum i detaljhandeln från tiden före världskrigets utbrott till och med juli 1925, meddelas efterföljande indexserier, vilka utarbetats på sätt förut beskrivits i Sociala Meddelanden (årg. 1920, sid. 752 ff.).

	Juli	Årsmedeltal							År 1924				År 1925			
	1914	1918	1919	1920	1921	1922	1923	1924	1:a kv.	2:a kv.	3:e kv.	4:e kv.	1:a kv.	2:a kv.	Juni	Juli[1]
Aritmetiska (ovägda) tal	100	319	348	321	245	186	171	174	174	169	172	179	179	176	176	178
Vägda tal .	100	270	320	298	237	180	164	164	162	159	162	172	170	169	169	169

Enligt vad den »vägda» indexserien giver vid handen, har den allmänna prisnivån i fråga om livsmedel, bränsle och lyse under juli månad varit oförändrad; det »ovägda» indextalet har däremot stigit med två enheter. — Ovanstående indexserier återgivas fullständigare i de häften av Sociala Meddelanden, som innehålla kvartalsrapporter över levnadskostnaderna, senast i årg. 1925, häfte 7, sid. 569.

Levnadskostnadernas allmänna förskjutningar sedan juli 1914. Det må noga observeras, att samtliga ovan angivna stegringssiffror endast avse den förhöjning, som drabbat priserna å livsmedel, bränsle och lyse. För att däremot en fullständig bild av prisförändringarnas inverkan å en familjs hela utgiftsstat skall erhållas, måste tydligen undersökningen utsträckas till att omfatta även övriga i budgeten ingående poster, såsom hyra, kläder, skatter m. m., vilka utgiftsposter förete delvis väsentligt andra prisrörelser. En dylik beräkning finnes publicerad i häfte 7 av Sociala Meddelanden 1925 (sid. 567 ff.), och enligt denna uppgick den allmänna stegringen av levnadskostnaderna från juli 1914 till tiden omkring den 1 juli 1925 till c:a 76 % mot 77 % vid närmast föregående undersökningstillfälle, den 1 april 1925.

Författningar rörande sociala frågor.

I Svensk författningssamling ha under tiden 11 juli—10 augusti 1925 bl. a. publicerats:

N:r		Daterad
349.	K. kung. ang. fastställande av det tal, som skall motsvara levnadskostnadsökningen, m. m.	20 juli
378.	Stadga för statens uppfostringsanstalt å Bona	26 juni
379.	K. kung. om bestridande i vissa fall med allmänna medel av kostnader, förenade med inlösen av under nyttjanderätt upplåtet område	20 juli

[1] Preliminära siffror.

Arbetsmarknaden under augusti månad 1925.

Under augusti månad kunde förmärkas en stigande arbetstillgång inom vissa områden av näringslivet, framför allt jordbruket och de mekaniska verkstäderna. Den rikliga skörden i vårt såväl som i många andra länder syntes innebära en god sporre till ökad företagarverksamhet, och på sina håll räknade man med definitivt stigande konjunkturer inom det ekonomiska livet under instundande höst och vinter. Förbättringen under månaden i vårt land kunde å arbetsmarknaden avläsas i minskat antal ansökningar om arbete på varje hundratal lediganmälda platser vid de offentliga arbetsförmedlingsanstalterna. Från juli till augusti sjönk således denna siffra från 162 till 156; detta är det lägsta tal, som denna arbetsmarknadsindex uppvisat under året.

Inom jordbruket efterfrågades i stor utsträckning arbetskraft för skördearbetet, och lämplig sådan kunde mestadels uppbringas i tillräcklig mängd. Jordbrukets läge syntes på vissa håll ha undergått en förbättring, vilket bl. a. kom till uttryck i stegrad efterfrågan å fast arbetskraft till instundande fardag. Förhållandet är nämligen det, att jordbruket vid vikande konjunkturer reducerar sin fasta arbetstagarstam till ett minimum och i nödfall tillgriper daglönsarbetare, under det att en gynnsammare utveckling av det ekonomiska läget nästan alltid resulterar i utökning av antalet årsanställda. Platstillgången var sålunda god för dylika arbetssökande över nästan hela landet; endast sökande inom trädgårdsyrket hade vissa svårigheter att finna sysselsättning.

Efterfrågan å arbetskraft till industri och hantverk gällde i huvudsak goda yrkesmän, och arbetsförmedlingskontoren sade sig speciellt för metall- och maskinindustriens vidkommande sakna möjlighet att å marknaden uppbringa sådana i tillräcklig utsträckning. Byggnadsverksamheten påskyndades inför byggnadssäsongens slut; måleriarbetarna, som tidigare under sommaren delvis kunnat konstatera begränsade arbetstillfällen, fingo under månaden sina arbetsmöjligheter avsevärt utökade. Medan sko- och läderindustrien under andra kvartalet rapporterade driftsinskränkningar, syntes augusti månad ha medfört återgång till normala förhållanden. Sett såsom helhet uppvisade det industriella näringslivet stigande knapphet å kvalificerad arbetskraft, under det att överskott ännu var för handen å icke yrkeskunniga arbetssökande.

Sjöfarten var livlig, men omsättningen å arbetskraft var å flertalet platser icke så stor som under juli månad, varför antalet lediga hyror vid sjömansförmedlingskontoren något nedgick.

För kontors- och affärsanställda medförde månaden ännu vissa tillfälliga arbetsmöjligheter i form av semestervikariat, men efterfrågan å dylik

arbetskraft var långt ifrån tillräcklig för att bereda sysselsättning åt det överskott av arbetssökande, som sedan länge förefunnits. Den goda sommarsäsongen för restaurangerna medförde fortfarande relativt riklig tillgång å arbetstillfällen för hithörande arbetstagargrupper, möjligen med undantag för uppasserskor.

Som vanligt under augusti månad stegrades efterfrågan å husliga tjänare till följd av familjernas återvändande från semester och landsvistelse. Tillgången å hembiträden ökades emellertid icke i samma proportion, varför ett underskott å duglig arbetskraft kvarstod vid månadens slut.

Antalet ansökningar om arbete *på 100 lediga platser* vid de offentliga arbetsförmedlingsanstalterna under augusti samt under föregående månader och år framgår av efterföljande sammanställning:

	Jan.	Febr.	Mars	April	Maj	Juni	Juli	Aug.	Sept.	Okt.	Nov.	Dec.
1902—1912	182	150	119	104	106	119	118	101	93	104	141	134
1913—1922	196	203	171	148	134	138	129	123	115	127	174	187
1921	246	301	240	203	213	258	261	235	223	263	384	473
1922	482	479	381	368	258	215	203	172	155	177	269	321
1923	346	308	231	165	135	146	141	140	126	129	191	195
1924	239	214	177	151	131	132	141	135	128	148	220	225
1925	*296*	*256*	*207*	*166*	*157*	*159*	*162*	*156*	—	—	—	—
Därav inom jord- och skogsbruk:												
1921	120	102	100	81	80	98	108	124	136	166	242	362
1922	341	282	216	231	158	146	126	152	126	120	184	253
1923	225	168	130	95	79	78	88	113	94	86	113	134
1924	142	116	113	93	73	71	79	108	101	105	156	205
1925	*206*	*148*	*120*	*96*	*92*	*91*	*94*	*113*	—	—	—	—
Övriga näringsgrupper:												
1921	276	354	288	249	249	294	302	275	256	304	415	488
1922	502	514	420	401	275	227	220	178	167	207	293	330
1923	364	339	262	187	150	162	155	151	142	159	222	207
1924	261	244	200	174	152	152	161	146	140	174	242	228
1925	*316*	*289*	*243*	*196*	*180*	*176*	*186*	*177*	—	—	—	—

Växlingarna på arbetsmarknaden under de senaste åren framgå även av efterföljande tablå, avseende antalet *arbetslösa inom fackföreningarna* i procent av hela det redovisade medlemsantalet:

	31/1	28/2	31/3	30/4	31/5	30/6	31/7	31/8	30/9	31/10	30/11	31/12
1921	20·1	20·7	24·5	24·2	25·1	27·7	27·9	27·4	27·8	27·1	28·8	33·2
1922	34·8	31·9	30·5	28·3	22·9	20·9	18·2	16·7	15·1	15·5	17·2	21·8
1923	20·5	19·4	18·0	14·9	10·7	9·8	9·1	8·6	8·0	8·2	9·3	14·1
1924	13·6	13·4	13·9	11·6	7·6	7·4	6·2	6·6	7·0	8·4	10·5	15·5
1925	*14·8*	*13·5*	*12·0*	*10·9*	*8·2*	*8·2*	*7·5*	—	—	—	—	—

Arbetslöshetens utbredning inom olika fack framgår närmare av tabellen å sid. 772.

Sjunde internationella arbetskonferensen i Genève.

II. Ersättning för olycksfall i arbete.

I den inbjudningsskrivelse till konferensen, som utgick den 15 mars 1924, meddelade arbetsbyråns direktör, att styrelsen på dagordningen beslutat uppsätta frågan om ersättning för olycksfall i arbete och att den tänkt sig, att konferensens beslut kunde taga formen av ett förslag till konvention. Ett motiv för frågans framförande var, att dagordningen för 1924 års konferens redan upptog ett konventionsförslag rörande lika behandling av in- och utländska arbetare i avseende å ersättning för olycksfall i arbete och att den däri uttalade likställighetsprincipen givetvis skulle erhålla ett betydligt ökat värde, om staterna kunde enas om ett visst mått av likformighet i fråga om ersättningsvillkoren. Det förelåg därjämte en särskild anledning att i internationell väg främja en materiell reglering på detta område, sedan konferensen år 1924 i konventionsförslaget om lika behandling av in- och utländska arbetare infört en paragraf, enligt vilken ratificerande stater, som icke redan ägde ett system för olycksfallsersättning, skulle åtaga sig att åvägabringa lagstiftning i ämnet inom tre år från ratificeringen.

Bland de olika frågor berörande socialförsäkringen, som enligt uppgjort program skulle bliva föremål för konferensens behandling, syntes också frågan om ersättning för olycksfall i arbete vara den, som med hänsyn till lagstiftningens läge i skilda länder bäst ägnade sig för en konvention. De flesta industriländer äro redan i besittning av ett system för olycksfallsersättning, som innefattar vissa grundväsentliga och av varandra beroende principer, såsom om yrkesrisk, ersättning efter vissa fixa normer för liden skada, lagstadgad försäkring av arbetare o. s. v.

Såsom tidigare varit brukligt, utsände arbetsbyrån i god tid före konferensen ett frågecirkulär till resp. regeringar för att med ledning av inkomna svar kunna utarbeta ett förslag att lägga till grund för konferensförhandlingarna.

I den svenska regeringens svar framhölls inledningsvis, att en konvention av det slag, som åsyftades i frågeformuläret, uppenbarligen kunde bliva till verkligt gagn, speciellt i och för genomförandet av konventionen om lika behandling av in- och utländska arbetare. Beträffande omfattningen uttalade sig regeringen i princip för tillämpning å alla företag i enlighet med den ståndpunkt, som den svenska lagstiftningen intager. Med hänsyn till de skiljaktiga förhållanden, som råda i olika länder, ifrågasattes dock, om man icke kunde nöja sig med en bestämmelse härom under form av allmän regel med möjlighet att medgiva vissa undantag. I enlighet med ett förfaringssätt, som redan praktiserats i analoga fall, kunde stadgas skyldighet för staterna att till arbetsbyrån lämna uppgift om eventuellt medgivna un-

dantag med angivande av skälen härför. Likaså hävdades i princip, att lagstiftningen i fråga borde erhålla tillämpning å samtliga arbetarkategorier. Även beträffande dessa borde dock kunna medgivas undantag uti resp. länders lagstiftning med iakttagande av samma uppgiftsskyldighet som beträffande företagen.

I frågecirkuläret hade sports, huruvida olycksfall i arbete borde definieras såsom olyckshändelse uppkommen »till följd av eller under arbete» eller om någon annan definition vore att föredraga. Den svenska regeringen framhöll svårigheten att finna en definition, som vore tillfredsställande och allmänt tillämplig. Emellertid ansågs en definition icke absolut nödvändig i och för upprättandet av en konvention, om också ur synpunkten av internationell samverkan det vore önskvärt att i praktiken få till stånd en så likformig tillämpning som möjligt i olika länder. Upplysningsvis meddelades, att den svenska lagen använder uttrycket »olycksfall i arbete», men att räckvidden härav erhållit en utvidgning genom en tillagd bestämmelse, att såsom olycksfall i arbete också anses olycksfall vid färd till eller ifrån arbetsstället, för så vitt färden föranledes av och står i omedelbart samband med arbetsanställningen.

På fråga, huruvida yrkessjukdomar i och för konventionens syfte borde likställas med olycksfall i arbete, svarade regeringen i princip jakande. Då emellertid detta spörsmål syntes böra göras till föremål för en mera ingående utredning ur olika synpunkter, ansågs behandlingen därav böra uppskjutas till en kommande konferens.

Vidare hade framställts frågan, om det borde stadgas, att som allmän regel och särskilt i händelse av dödsfall eller svårare invaliditet ersättning borde utgå under form av livränta, dock så att ett kapital för en gång kunde utgivas i de fall, då betryggande garanti funnes för att det användes på klokt sätt. Regeringen svarade jakande, men tillade, att för undvikande av alltför stora administrationskostnader det kunde vara lämpligt att stipulera utbetalning av mycket små ersättningsbelopp i kapital för en gång.

Frågan om extra ersättning borde utgå till svårt skadade, som äro beroende av annans hjälp, besvarades jakande med hänvisning till att enligt svensk lag ersättningsbeloppet kan höjas, då den skadades tillstånd kräver särskild vård.

Likaså besvarades jakande frågorna, om ersättningen borde innefatta läkarvård ävensom, i erforderliga fall, behandling av specialister.

På fråga, huruvida skadade borde beredas kostnadsfri tillgång till konstgjorda lemmar eller tillerkännas extra kontant ersättning, uttalade sig regeringen för det förra alternativet såsom erbjudande större garanti, att de behövliga hjälpmedlen verkligen komme den skadade till del. Dock syntes det kostnadsfria tillhandahållandet av dylika hjälpmedel böra begränsas till att endast avse den första uppsättningen, enär rätt till förnyad kostnadsfri anskaffning kunde giva anledning till missbruk. Jämväl ifrågasattes, om

icke den skadades rätt ytterligare kunde begränsas till att endast gälla hjälpmedel av mera enkel konstruktion.

I anslutning till cirkulärets frågor uttalade sig regeringen till förmån för en bestämmelse om garanti mot arbetsgivares eller försäkringsanstalts insolvens samt ansåg, att arbetsgivarens risk borde täckas genom försäkring.

Gentemot införandet av bestämmelser om sättet för ersättningstvisters avgörande ställde sig regeringen tveksam på grund av skiljaktigheten i olika länders judiciella organisation. Möjligen kunde dock bland de i frågecirkuläret angivna alternativen förordas domstolar med ett lika antal arbetsgivare och arbetare såsom bisittare.

Som nämnt, hade arbetsbyråns styrelse ansett, att ett beslut av konferensen i förevarande ämne borde taga formen av en *konvention*, och delade nästan alla regeringarna denna uppfattning. Den engelska regeringen föredrog emellertid ett beslut, som hade form av en rekommendation, och åberopade till skäl härför de skiljaktigheter, som förefinnas mellan ersättningssystemen i olika länder. Detta fann dock arbetsbyrån icke utgöra tillräcklig anledning till frångående av styrelsens uppfattning, då det av svaren framginge, att i flera principiella hänseenden överensstämmelse rådde länderna emellan, låt vara att i tillämpningen av dessa principer nationella skiljaktigheter gjorde sig gällande. Byråns utkast framlades också under formen av en konvention.

En annan erinran av mera allmän karaktär och i viss mån besläktad med den engelska regeringens, framställdes av den indiska regeringen. Enligt dennas uppfattning borde konventionen begränsa sig till att giva uttryck åt den minimistandard, som representeras av länder med mindre långt framskriden lagstiftning. Härigenom skulle möjliggöras en mera allmän ratificering även från de lågt stående ländernas sida, och verklig hjälp skulle sålunda bringas de länders arbetare, som vore mest i behov av internationella skyddsåtgärder.

I denna principfråga gjorde arbetsbyrån gällande en avvikande mening med stöd av den legislativa praxis, som kan sägas ha utbildat sig under arbetsorganisationens hittillsvarande verksamhet. Den internationella lagstiftningen borde enligt dess mening ha till huvudändamål att befrämja det sociala framstegsarbetet och finge icke begränsa sig till att s. a. s. utkristallisera den minimistandard av skyddsåtgärder, som nåtts i vissa länder. Därför hade man tillämpat det tillvägagångssättet, att man sökt finna en medelväg mellan de skilda ståndpunkter, som uppnåtts i olika länder och som framför allt representerades av deras lagstiftning. Härvid hade man emellertid även att taga hänsyn till de tendenser fram mot fortsatt utveckling, som kunde hava tagit sig uttryck i lagförslag eller utredningsåtgärder i syfte att få ändrad lagstiftning till stånd. I svaren på frågecirkuläret om olycksfallsersättning framträdde mer eller mindre tydligt en strävan

att erkänna gagnet av fortsatta framsteg i vissa hänseenden och härtill måste hänsyn tagas av arbetsbyrån.

Av arbetsbyråns styrelse hade ifrågasatts att i enlighet med det vid 1924 års konferens inledda förfaringssättet behandla konventionsförslaget i två läsningar. Detta spörsmål hade berörts i frågecirkuläret, men någon direkt fråga härom hade icke framställts. Likväl uttalade sig sju regeringar, däribland den svenska, till förmån för den dubbla läsningsproceduren.

I det följande lämnas en närmare redogörelse för resultatet av den av arbetsbyrån verkställda enquêten, sådant detta framträdde i det för konferensen framlagda utkastet till konventionsförslag. Dessförinnan torde emellertid böra omnämnas, dels att det befanns lämpligt särskilja frågan om ersättning för yrkessjukdomar, vilken gjordes till föremål för ett fristående konventionsförslag (se under en följande rubrik), dels att vissa från en del regeringar påyrkade bestämmelser om olycksfallsersättningens storlek m. m. ävensom stadganden rörande sättet för tvisters avgörande funnos böra framläggas under form av förslag till rekommendation.

I arbetsbyråns utkast till konvention angående olycksfallsersättning föreslogs, att bestämmelserna skulle äga tillämpning å »varje offentligt eller enskilt företag, rörelse eller anläggning, av vad slag det vara må» (entreprises, exploitations ou établissements de quelle que nature qu'ils soient). Såväl sjöfart som jordbruk skulle sålunda innefattas under konventionsförslaget i överensstämmelse med den uppfattning, som hysts av flertalet regeringar. Några regeringar hade påyrkat undantag för sjöfarten, emedan denna i allmänhet gjorts till föremål för särskild nationell lagstiftning, men arbetsbyrån fann häri icke tillräckligt skäl för att sätta de allmänna konventionsreglerna ur kraft för denna närings vidkommande. Beträffande jordbruket fann byrån anmärkningsvärt, att ett mycket stort antal regeringar uttalat sig för dess inbegripande under bestämmelserna, och ansåg sig byrån kunna konstatera ett bestämt framsteg i uppfattningen härutinnan sedan antagandet av 1921 års konventionsförslag om ersättning för olycksfall inom jordbruket.

Av de speciella undantagsyrkanden, som för övrigt framställdes, gällde de flesta sådana företag, som endast använda ett fåtal arbetare eller där olycksfallsrisken är ringa. Häremot gjorde arbetsbyrån gällande, att sådana undantag icke läte sig förena med den allmänt antagna principen om yrkesrisken såsom grundval för arbetarnas anspråk på ersättning. För övrigt vore förslagen om bestämmande av viss minimigräns för arbetarantalet så växlande till sin beskaffenhet och en definition eller klassifikation av företag med ringa olycksfallsrisk så vansklig, att det syntes omöjligt att härom träffa bestämmelse i ett förslag till konvention.

Inom det sålunda angivna verksamhetsområdet föreslogs vidare i byråns utkast, att stadgandena skulle äga tillämpning å »arbetare, förvaltningspersonal och lärlingar». De undantag, som påyrkats, gällde i flertalet fall tjänstefolk, hemarbetare, tillfälligt anställda, högre löntagare och medlemmar av arbetsgivarens familj. Vad först huslig tjänst beträffar,

ansåg arbetsbyrån skäl finnas för att den uteslöts, med hänsyn såväl till dess alldeles speciella karaktär som därtill, att ytterst få länder utsträckt sin lagstiftning till att omfatta detta verksamhetsområde. Till förslaget om hemarbetarnas uteslutande ställde sig arbetsbyrån mera tveksam i betraktande därav, att de mången gång kunde anses som anställda hos ett företag, exempelvis i det fall då företaget försåg dem med arbetsmaterial eller verktyg. Å andra sidan äro de icke underkastade direkt tillsyn av arbetsgivaren, och om ett olycksfall drabbar dem, är det ofta mycket svårt att bevisa något kausalsammanhang mellan arbetet och olycksfallet, varför också i de flesta länder lagstiftningen lämnat dem utanför. Arbetsbyrån ansåg sig också med hänsyn till rådande förhållanden böra utesluta dem. Vad åter de högre löntagarna beträffar, fann arbetsbyrån principiella hinder möta för deras uteslutning.

Den definition å olycksfall i arbete, som förekommer i 1921 års konventionsförslag om olycksfallsersättning inom jordbruket, nämligen »olycksfall till följd av eller under arbete», hade vunnit anslutning från flertalet regeringar. Arbetsbyrån tänkte sig därför möjligheten av att denna definition kunde godtagas av konferensen, men då av den tjeckoslovakiska regeringen föreslagits en i det närmaste lika vidsträckt formulering, nämligen »olycksfall inträffade i samband med arbetet», vilken erbjöd fördelen att vara enklare, upptogs den sistnämnda i texten till byråns utkast. Det förutsattes härvid att, såsom en del regeringar önskat, olycksfall utom arbetet kunde täckas av den använda ordalydelsen, för så vitt ett direkt kausalförhållande rådde mellan arbetsanställningen och olycksfallet. Att få till stånd en uttömmande och för varje praktiskt fall användbar definition ansågs icke möjligt, utan måste specialbedömningen överlämnas åt judiciell praxis i de olika länderna.

Givetvis innefattades icke under den föreslagna definitionen å olycksfall sådana, som uppsåtligen förorsakats av den skadade, arbetsgivaren eller tredje man. Huruvida och i vad mån sådana omständigheter som vårdslöshet eller missbruk av starka drycker kunde inverka på ersättningsfrågan vore åter ett spörsmål, som måste överlämnas åt den nationella bestämningsrätten.

Flertalet av regeringarna hade uttalat sig för att vid dödsfall eller svårare invaliditet ersättning borde utgå under form av livränta, men att då betryggande garantier funnes för en klok användning av penningarna, utbetalning i kapital för en gång också skulle kunna ske. Från vissa engelska dominions hade dock uttryckts den uppfattningen, att kapitalutbetalning vore att föredraga eller att valet av form för ersättning borde lämnas åt den ersättningsberättigade. Engelska regeringen ansåg, att vid invaliditet en vuxen arbetare borde äga fritt val att få räntan förvandlad i kapital, och en del andra regeringar höllo före, att frågan borde lämnas öppen i konventionsförslaget. Med stöd härav ansåg sig arbetsbyrån visserligen icke kunna frångå livräntebetalning som allmän regel vid svårare och bestående invaliditet, men lämnade vederbörande myndigheter frihet att under betryggande garantier medgiva kapitalutbetalning. I fråga om bevisskyldigheten för att

tillfredsställande säkerhet funnes och de närmare villkoren för livräntans förvandling i kapital meddelades inga bestämmelser i byråns utkast.

Vid olycksfall av mindre svårartad beskaffenhet syntes den allmänna meningen vara, att betalningen skulle kunna utgå i kapital, och från en del håll hade påyrkats fastställandet av en viss högsta invaliditetsgrad såsom betingelse för att kapitalutbetalning finge ske. Åsikterna voro dock mycket växlande om var gränsen i sådant fall borde dragas, ävensom om kapitalutbetalningen borde göras obligatorisk eller valfri. Med hänsyn härtill fann arbetsbyrån lämpligast att lämna detta spörsmål utanför konventionen.

I överensstämmelse med den uppfattning, som hysts av de allra flesta tillfrågade regeringar, infördes i utkastet en bestämmelse om extra ersättning åt svårt skadade, som äro beroende av annans hjälp. I fråga om storleken av den extra ersättningen hade av en del regeringar framställts förslag, som dock voro ganska växlande, varför det befanns lämpligt att låta bestämmelser härom inflyta i ett av de framlagda förslagen till rekommendation. Med ett fåtal undantag hade regeringarna uttalat sig för att ersättningen borde innefatta läkarvård och, i erforderliga fall, vård av specialister. Stadgande i detta syfte infördes därför i utkastet, medan det lämnades öppet att organisera läkarvården genom arbetsgivarna eller anstalter för olycksfalls-, sjuk- eller invaliditetsförsäkring.

Likaså förefanns nära nog enstämmighet om att de skadade borde beredas kostnadsfri tillgång till konstgjorda lemmar. Beträffande kostnadsfri förnyelse av dylika hjälpmedel hade dock rests en del invändningar, och de svenska och norska regeringarna hade motsatt sig obligatorisk föreskrift härom. Byråns utkast anslöt sig till den av majoriteten hävdade uppfattningen, dock med det modifierande tillägg att, om undantagsvis nyanskaffning vore förenad med särskilda svårigheter, den kunde utbytas mot extra kontant ersättning, svarande mot kostnaderna för reparation eller nyanskaffning.

I arbetsbyråns frågecirkulär hade givits anvisning å tre olika slags garantier för ersättningens utbekommande:

1. Civilrättslig garanti, bestående i förmånsrätt i arbetsgivares eller försäkringsanstalts tillgångar.
2. Garantifond under statens administration, åstadkommen genom beskattning av arbetsgivarna.
3. Obligatorisk försäkring vare sig i statsanstalt eller i försäkringsbolag under statens tillsyn eller i ömsesidighetsanstalter.

Samtliga regeringar voro eniga därom, att den förstnämnda anordningen icke erbjöd tillfredsställande säkerhet. Beträffande de två senare alternativen, som f. ö. icke utesluta varandra, utan kunna tänkas kombinerade, voro meningarna delade, i det att somliga regeringar förordade en garantifond, andra obligatorisk försäkring. Likaså voro meningarna delade, om vid obligatorisk försäkring skulle finnas en monopolanstalt eller valet skulle lämnas fritt mellan flera anstalter av offentlig eller enskild karaktär. Vid sådant förhållande fann arbetsbyrån lämpligast att lämna hänvisning å bägge de under punk-

terna 2 och 3 ovan angivna systemen och att även lämna öppen frågan om monopol eller valfrihet mellan olika försäkringsanstalter.

Såsom förut nämnts, ansåg arbetsbyrån lämpligt att i ett förslag till *rekommendation upptaga en del bestämmelser om olycksfallsersättningens storlek m. m.* Denna fråga hade framförts av de franska, schweiziska och polska regeringarna, och arbetsbyrån fann den också vara av sådan betydelse för lagstiftningen i olika länder, att den icke kunde lämnas helt åsido av konferensen. Gällande bestämningsgrunder för ersättningens storlek äro emellertid så pass växlande och betingade av nationella skiljaktigheter, att det ansågs uteslutet att härom införa några stadganden i en konvention.

Det av arbetsbyrån utarbetade rekommendationsförslaget i denna fråga behandlade i sin första del ersättningens storlek, satt i relation till den skadades förtjänst. Ofta är i nationell lagstiftning ett visst maximum fastställt för den arbetsförtjänst, varå ersättning beräknas, eller för ersättningens absoluta belopp. Byrån lämnade detta spörsmål åsido dels av principiella skäl — hänsyn till yrkesrisken såsom grundval för ersättningsanspråk — dels på den grund, att sagda maximum inom olika länder betingas av så skiljaktiga och fluktuerande förhållanden som den allmänna lönenivån, levnadskostnaderna och penningens köpkraft.

Bestämmelserna i utkastet hänförde sig därför endast till de minimikrav, som man ansåg sig böra uppställa.

Periodiskt utgående ersättning föreslogs vid fullständig arbetsoförmåga, varaktig eller övergående skola utgöra minst två tredjedelar av arbetsförtjänsten. Vid partiell arbetsoförmåga borde utgå så stor del av nämnda ersättning, som svarade mot minskningen i förvärvsförmågan. Vid förvandling i kapital skulle utbetalas minst det kapitaliserade värdet av motsvarande periodiska prestation.

I förslagets andra del bestämdes sådan extra ersättning åt svårt skadade i behov av annans hjälp, varom stadgats i konventionsförslaget, till hälften av det ersättningsbelopp, som utgår vid varaktig och fullständig arbetsoförmåga.

Förslagets tredje del upptog bestämmelser om, huru ersättningen vid dödsfall skulle fördelas bland den avlidnes efterlämnade, samt om totalbeloppet utgående ersättning; sistnämnda belopp bestämdes till detsamma som vid fullständig arbetsoförmåga. I övrigt må beträffande innehållet hänvisas till den i det följande införda texten.

I enlighet med den uppfattning, varåt flera regeringar givit uttryck, föreslog arbetsbyrån, såsom förut berörts, jämväl en *rekommendation angående sättet för ersättningstvisters avgörande.* Bland regeringarna förefanns en enhällig mening om att dylika tvister icke borde överlämnas åt de vanliga domstolarna utan sakkunnigt biträde av arbetsgivar- och arbetarrepresentanter. Nära nog samtliga hade också å andra sidan uttalat sig mot att lägga domsrätten i handen på institutioner, sammansatta uteslutande av arbetsgivare och arbetare.

De anordningar, som i belysning av inkomna svar framstodo såsom de för ändamålet bäst lämpade, utgjordes av dels specialdomstolar eller skiljenämnder bestående av, förutom vanliga domare, ett lika antal arbetsgivar- och arbetarrepresentanter såsom bisittare, dels allmän domstol, som skulle vara förpliktad att i fackliga spörsmål och speciellt, då tvisten gällde graden av arbetsoförmåga, inkalla arbetsgivar- och arbetarrepresentanter att höras såsom sakkunniga. I enlighet med vad sålunda framgick av svaren, avfattade arbetsbyrån sitt förslag.

Det särskilda utskott, som vid konferensen hade att behandla frågan om ersättning för olycksfall i arbete, bestod av 36 medlemmar med det belgiska regeringsombudet prof. Mahaim som ordförande och rapportör. Från svensk sida deltog i utskottet försäkringsrådet Carlsson.

Inom utskottet gjorde sig betydande meningsskiljaktigheter gällande, speciellt i fråga om de föreslagna bestämmelsernas omfattning, och de flesta besluten fattades med mycket svag majoritet.

I § 1 av arbetsbyråns utkast hade uppställts den regeln, att ersättningsvillkoren »icke skulle vara mindre förmånliga» än de i konventionen angivna, men detta utbyttes mot föreskrift om ersättning »i överensstämmelse med efterföljande principer och bestämmelser». Att definiera uttrycket »olycksfall i arbete» överlämnades åt den nationella lagstiftningen under framhållande av att härvid hänsyn borde tagas till konventionens allmänna syfte.

I fråga om tillämpningsområdet införde utskottet åtskilliga undantag utöver dem, som innefattades i arbetsbyråns utkast. Undantagen avsågo:

a) personer sysselsatta i företag, som kunde anses erbjuda ringa olycksfallsrisk;

b) icke-kroppsarbetare med arbetsförtjänst överstigande viss i nationell lagstiftning fastställd gräns;

c) personer sysselsatta med tillfälligt arbete, som icke står i samband med arbetsgivarens affärsrörelse;

d) hemarbetare;

e) medlemmar av arbetsgivarens familj, boende i hans hem;

f) medlemmar av besättning å fiskefartyg, vilka avlönas helt eller till större delen medelst andel i vinsten eller i bruttoförtjänsten.

Dessutom tillades två nya paragrafer med undantagsbestämmelser dels för personer, som omfattades av någon specialförsäkring med minst lika förmånliga ersättningsvillkor som enligt konventionen, dels för jordbruksarbetare, beträffande vilka ju år 1921 antagits en särskild konvention.[1] Förstnämnda grupp tänkte man sig kunna omfatta, utom handelsmarinens arbetare och fiskare, även vissa andra kategorier, exempelvis gruvarbetare, utövare av fria yrken och civila tjänstemän. Undantaget för jordbruksarbetare motiverades med att 1921 års konvention ratificerats av sex stater och sålunda ägde gällande kraft, vartill hänsyn måste tagas i förevarande konvention.

[1] Jfr Soc. Medd. årg. 1922, sid. 107.

Vidare infördes en ny paragraf, vari lämnades möjlighet att i nationell lagstiftning stadga viss karenstid.

Till bestämmelsen om extra ersättning för svårt skadade, som äro beroende av annans hjälp, fogades på förslag av arbetsgivargruppen ett tillägg, som lämnade varje stat frihet att i sin lagstiftning reglera villkoren för sådan ersättning.

På förslag av arbetsgivargruppen och i samförstånd med arbetarsidan infördes en ny bestämmelse, som uppdrager åt den nationella lagstiftningen att föreskriva nödiga kontroll- och revisionsåtgärder.

Arbetsbyråns förslag till bestämmelse om obligatorisk läkarvård förkastades, och i stället antogs på yrkande av arbetsgivargruppen en allmänt hållen föreskrift, enligt vilken det överlämnades åt den nationella lagstiftningen att träffa nödiga anordningar.

Likaså förkastades arbetsbyråns förslag om obligatorisk, kostnadsfri anskaffning av konstgjorda lemmar, och beslöts i stället föreskriva ett kontant tillägg till skadeersättningen, svarande mot kostnaden för att skaffa en första uppsättning och sedermera i vanlig ordning förnya sådana konstgjorda lemmar och ortopediska hjälpmedel, som kunde anses nödvändiga.

Jämväl arbetsbyråns förslag till stadgande om garantier för ersättningens utbekommande avslogs. Med 18 röster mot 16 antogs en av arbetsgivargruppen föreslagen mera allmän formulering, enligt vilken i den nationella lagstiftningen skulle träffas sådana bestämmelser, som med hänsyn till varje lands speciella förhållanden kunde anses mest lämpliga för att under alla omständigheter säkerställa skadade arbetare eller deras rättsinnehavare i händelse av arbetsgivares eller försäkringsanstalts insolvens.

I fråga om arbetsbyråns förslag till rekommendation rörande ersättningens storlek m. m. gjorde sig också skarpt skilda meningar gällande. Motståndarna åberopade, att hela denna fråga icke berörts i byråns frågecirkulär och att det vore en hopplös uppgift att på denna väg söka få till stånd en utjämning mellan kostnaderna i olika länder, enär en aritmetisk likformighet mellan ersättningsföreskrifterna icke betydde detsamma som ekonomisk likvärdighet. Likväl vanns en om också ganska knapp majoritet för antagandet av en rekommendation i ämnet. Relationen mellan ersättning och arbetsförtjänst nedsattes till hälften vid fullständig arbetsoförmåga och i proportion därtill vid partiell arbetsoförmåga. Bestämmelserna om ersättning vid dödsfall ersattes med andra, enligt vilka efterlevande familjemedlemmars rätt till ersättning endast erkändes i princip, medan det överlåts åt den nationella lagstiftningen att träffa bestämmelser om i vilken utsträckning efterlevande skulle anses ekonomiskt beroende av den avlidne, den inbördes ordningen i fråga om företrädesrätt och ersättningens storlek.

Rekommendationsförslaget rörande ersättningstvisters avgörande godkändes med två tillägg, det ena gällande större frihet i val av metoder för utseende av bisittare, det andra av innehåll, att allmän domstols förpliktelse att tillkalla sakkunniga endast skulle gälla, då begäran därom framställts av endera parten.

Första plenarbehandlingen av konventionsförslaget ägde rum den 3, 4 och 6 juni 1925. Å arbetarhåll och även av en del regeringsrepresentanter uttrycktes starkt missnöje med det skick, vari förslaget framgått ur utskottsbehandlingen. Det spanska regeringsombudet Gascon y Marin fann, att däri icke lämnats klart besked i något enda av de viktiga spörsmål, som förelågo, och anmärkte speciellt på bristen av stadganden rörande facklig utbildning av de skadade. Den polska regeringsdelegationen ansåg sig av liknande anledning böra rösta mot förslaget, sådant det förelåg. En argentinsk regeringsrepresentant framställde ett yrkande å återremiss, som dock togs tillbaka. Å andra sidan gjorde det engelska regeringsombudet Bannatyne gällande, att utskottsförslaget representerade en medelväg mellan olika ståndpunkter och därigenom erbjöd fördelen att möjliggöra ratifikation från ett större antal staters sida.

Den första behandlingen resulterade i en genomgripande revision av utskottets förslag i riktning mot ett närmande till arbetsbyråns utkast. Den allmänna regeln om bestämmelsernas karaktär av minimiföreskrifter återställdes, och som definition å här åsyftade olycksfall antogs på yrkande av arbetarna formeln »olycksfall till följd av eller under arbete». Undantagsbestämmelserna för företag med ringa olycksfallsrisk, för högre avlönade icke-kroppsarbetare och för besättning å fiskefartyg med andel i vinsten slopades, varjämte undantagsbestämmelsen för familjemedlemmar gjordes snävare. Utskottets ordförande gjorde dock gällande, att i varje fall fiskare kunde inbegripas under den allmänna undantagsbestämmelsen för personer, som omfattades av någon specialförsäkring. Sistnämnda undantagsbestämmelse erhöll också ett tillägg, vari lämnades uttrycklig anvisning å fristående försäkring för handelsmarinens arbetare och fiskare. Detta tillägg motiverades med att konferensen år 1921 uttalat sig för att frågor berörande handelsflottans arbetare skulle såsom sjöfartsfrågor uppföras särskilt å konferensens dagordning efter att ha underställts paritetiska sjöfartskommissionen.[1] Vidare ströks tillägget om karenstid och stadgades, att ersättning skulle utgå från dagen för olycksfallet. Bestämmelsen om extra ersättning åt svårt skadade i behov av annans hjälp återställdes i praktiskt taget samma skick som enligt arbetsbyråns utkast. Jämväl gjordes på nytt föreskriften om läkarvård obligatorisk, såsom arbetsbyrån föreslagit, men ändrades formuleringen. Likaså återinfördes regeln om kostnadsfri anskaffning och förnyelse av konstgjorda lemmar och ortopediska hjälpmedel, med medgivande att i undantagsfall utbyta anskaffningen mot ett däremot svarande kontant tillägg till skadeersättningen. Till förekommande av missbruk skulle i nationell lagstiftning föreskrivas särskilda kontrollåtgärder.

Med här angivna förändringar antogs därefter utskottsförslaget i dess helhet med 71 röster mot 19. Då sålunda två tredjedels majoritet uppnåtts, hade konferensen enligt de provisoriska reglementsföreskrifterna att taga ställning till frågan, om konventionsförslaget skulle företagas till slutligt avgörande

[1] Se Soc. Medd. årg. 1922, sid. 126.

vid det pågående sammanträdet eller om slutvoteringen skulle uppskjutas till nästa konferenssammanträde. Det belgiska arbetarombudet Mertens, understödd av de engelska och jugoslaviska arbetarombuden Poulton och Topalovitch yrkade, att förslaget skulle företagas till avgörande omedelbart. Såsom motiv härför åberopades, att uppskovet från förra året med slutvoteringen om glasbrukskonventionen lett till avslag, något som innebar en svår missräkning för arbetarna. Å andra sidan uttalades av de engelska och finska regeringsombuden Bannatyne och Mannio ävensom av arbetsgivargruppens ordförande Carlier mycket starka betänkligheter mot att företaga till omedelbart avgörande ett konventionsförslag, som i sitt föreliggande skick erbjöd många diskutabla frågor och som behövde underkastas en omsorgsfull prövning av regeringarna.

Ett ajourneringsyrkande avslogs, varefter konferensen med 52 röster mot 44 beslöt att för slutbehandling under samma session remittera konventionsförslaget till redaktionsutskottet.

Då det emellertid syntes föga sannolikt, att förslaget sådant det framgått ur plenarbehandlingen, skulle vinna erforderlig två tredjedels majoritet, använde man sig av den utväg reglementet för dylika fall medgiver, att genom konferensens president få framförda en serie ändringsförslag i de mest omstridda punkterna. Dessa förslag, som samtliga betecknade ett medgivande åt utskottsmajoritetens ståndpunkt, innehöllo följande. Definitionen å olycksfall i arbete ströks, undantagsklausulen för högre avlönade icke-kroppsarbetare återinfördes och bestämmelsen om fristående försäkring för sjömän och fiskare omformulerades till en klar undantagsbestämmelse med hänvisning till frågans upptagande i en framtida konvention. Vidare medgavs en karenstid å högst fem dagar, bestämmelsen om obligatorisk läkarvård uppmjukades och bundenheten vid konventionen bestämdes till fem år i stället för brukliga tio år.

Slutbehandlingen ägde rum på konferensens sista dag den 10 juni. De nyss refererade ändringsförslagen antogos enhälligt en bloc, varefter konventionsförslaget vid slutvoteringen samlade 83 röster mot 8, vadan erforderlig två tredjedels majoritet nåddes. De engelska och schweiziska regeringsdelegationerna meddelade, att de nedlade sina röster, och från ett par andra regeringars sida framfördes vissa reservationer med avseende å möjligheten av ratifikation. Det sålunda definitivt antagna konventionsförslaget har följande lydelse:

Förslag till konvention angående ersättning för olycksfall i arbete.

§ 1.

Varje medlem av internationella arbetsorganisationen, som ratificerar denna konvention, förbinder sig att tillförsäkra personer, som drabbas av olycksfall i arbete, eller deras rättsinnehavare ersättning enligt villkor åtminstone likvärdiga med de i denna konvention stadgade.

§ 2.

Lagar och förordningar om ersättning för olycksfall i arbete skola äga tillämpning å arbetare, tjänstemän och lärlingar anställda i offentliga eller enskilda företag, rörelser

eller anläggningar av vad slag det vara må. Dock tillkommer det medlem att i sin nationella lagstiftning stadga sådana undantag, som kunna finnas nödiga beträffande:

a) arbetare, som sysselsättas med tillfälligt arbete, vilket icke står i samband med arbetsgivarens rörelse;

b) hemarbetare;

c) medlemmar av arbetsgivarens familj, som arbeta uteslutande för hans räkning och bo under hans tak;

d) icke-kroppsarbetare med arbetsförtjänst överstigande viss i den nationella lagstiftningen fastställd gräns.

§ 3.

Denna konvention skall icke äga tillämpning å

1) sjömän och fiskare, för vilka bestämmelser skola meddelas i en framtida konvention;

2) personer, som tillgodonjuta en särskild regim, vilken är minst likvärdig med den i denna konvention stadgade.

§ 4.

Denna konvention äger icke tillämpning å jordbruket, för vilket den av internationella arbetskonferensen å dess tredje sammanträde antagna konventionen rörande arbetares ersättning för olycksfall i arbete inom jordbruket förblir i kraft.

§ 5.

Den ersättning, som skall utgivas i händelse av olycksfall, som medfört döden eller bestående oförmåga till arbete, skall utbetalas till den skadade eller hans rättsinnehavare i form av en ränta.

Dock må ersättningen kunna helt eller delvis utbetalas i form av kapital, därest vederbörande myndigheter kunna beredas säkerhet för en förnuftig användning av kapitalet.

§ 6.

I händelse av arbetsoförmåga skall ersättningen utgå senast från femte dagen efter olycksfallet, vare sig ersättningen lämnas av arbetsgivaren, av en olycksfallsförsäkringsanstalt eller av en sjukförsäkringsanstalt.

§ 7.

Ett tillägg till ersättningen skall utgivas till skadade, som drabbas av arbetsoförmåga, vilken gör ständig hjälp av annan person nödvändig.

§ 8.

Den nationella lagstiftningen skall föreskriva de kontrollåtgärder och de regler för revision av ersättningen, som må anses nödvändiga.

§ 9.

Genom olycksfall i arbete skadade skola hava rätt till läkarhjälp samt till sådant kirurgiskt och farmaceutiskt bistånd, som kan finnas nödigt till följd av olycksfallet. Kostnaden för sådan hjälp kan bestridas antingen av arbetsgivaren, av en olycksfallsförsäkringsanstalt eller av en sjuk- och invaliditetsförsäkringsanstalt.

§ 10.

Den nationella lagstiftningen skall bereda genom olycksfall i arbete skadade rätt till erhållande och normalt förnyande, genom arbetsgivarens eller försäkringsanstaltens försorg, av sådana konstgjorda lemmar och ortopediska hjälpmedel, som erkännas vara nödvändiga; undantagsvis må dock den nationella lagstiftningen medgiva, att tillhanda-

hållandet och förnyandet av sådana hjälpmedel utbytes mot ett tillägg till ersättningen, vilket skall bestämmas samtidigt med att själva ersättningsbeloppet fastställes eller revideras och som skall svara mot den sannolika kostnaden för normal anskaffning och förnyelse av hjälpmedlen.

Den nationella lagstiftningen skall föreskriva nödiga kontrollåtgärder, såväl till förebyggande av missbruk i samband med förnyandet av hjälpmedel som till säkerställande att tilläggsersättningen användes till avsett ändamål.

§ 11.

Den nationella lagstiftningen skall meddela sådana bestämmelser, som med hänsyn till varje lands särskilda förhållanden äro bäst ägnade att under alla omständigheter säkerställa utbetalning av ersättning till personer, som drabbas av olycksfall i arbete, eller deras rättsinnehavare samt bereda dem säkerhet mot arbetsgivarens eller försäkringsanstaltens insolvens.

De till ovanstående konventionsförslag hörande rekommendationerna förekommo till plenarbehandling den 8 juni.

Behandlingen av förslaget till rekommendation rörande ersättningens storlek m. m. resulterade i att, på yrkande av arbetargruppen, arbetsbyråns ursprungliga text återställdes, dock med ganska knapp majoritet. På yrkande av de spanska och franska regeringsdelegationerna beslöts att införa en fjärde punkt rörande facklig nyutbildning av skadade. Däremot avslogs ett från samma håll framställt förslag om att periodiskt utgående ersättning till person, som åtnjutit nyutbildning, icke finge nedsättas på den grund, att sådan utbildning erhållits.

Rekommendationsförslaget rörande tvisters avgörande godkändes enligt utskottets yrkande med en från engelskt regeringshåll föreslagen modifikation i första delen, avseende att vid konstituerandet av skiljenämnder alternativt medgiva uteslutande av domarelementet, samt med ett tillägg i samma del, åsyftande att avpassa bestämmelserna efter den procedur, som tillämpas vid val till de franska conseils de prud'hommes.

Vid slutvotering den 10 juni godkändes rekommendationsförslaget rörande ersättningens storlek m. m. med 79 röster mot 24 och rekommendationsförslaget rörande tvisters avgörande med 85 röster mot 18. De antagna rekommendationernas text lyder som följer:

Rekommendation angående minimibeloppet av ersättning för olycksfall i arbete.

Konferensen anbefaller varje medlem av den internationella arbetsorganisationen att taga under övervägande följande principer och regler:

I.

Vid olycksfall, som medför arbetsoförmåga, bör den ersättning, som skall utgivas enligt nationell lag eller förordning, icke understiga följande satser:

1) vid bestående och fullständig arbetsoförmåga en ränta svarande mot två tredjedelar av den skadades årliga arbetsförtjänst;

2) vid bestående men partiell arbetsoförmåga en del av den ränta, som skulle utgått vid bestående och fullständig arbetsoförmåga, motsvarande den av olycksfallet förorsakade minskningen i förvärvsförmågan;

3) vid fullständig men övergående arbetsförmåga ett understöd per dag eller vecka, motsvarande två tredjedelar av den skadades grundlön;

4) vid övergående och partiell arbetsförmåga en del av det understöd per dag eller vecka, som utgår vid fullständig men övergående arbetsförmåga, motsvarande den av olycksfallet förorsakade minskningen i förvärvsförmågan.

Därest ersättningen utgår i form av ett kapital, må detta icke understiga det kapitaliserade värdet av den ränta, som eljest skulle utgå.

II.

Genom olycksfall i arbete skadade, som äro i behov av annan persons hjälp, böra erhålla ett tillägg till ersättningen, icke understigande halva det belopp, som utgår vid bestående och fullständig arbetsförmåga.

III.

Vid olycksfall med dödlig utgång bör rätt till ersättning tillerkännas åtminstone följande grupper av efterlevande:

1) den avlidnes make eller maka;

2) den avlidnes barn under 18 år eller, om de på grund av kroppsligt eller andligt lyte äro oförmögna att förtjäna sitt uppehälle, utan hänsyn till ålder;

3) den avlidnes föräldrar, far- eller morföräldrar, såvida de sakna medel till sitt uppehälle och underhöllos av den avlidne eller denne hade försörjningsplikt gentemot dem;

4) den avlidnes barnbarn och syskon, om de äro under 18 år eller utan hänsyn till ålder, såvida de på grund av kroppsligt eller andligt lyte äro oförmögna att förtjäna sitt uppehälle och de tillika äro föräldralösa eller om deras föräldrar, ehuru i livet, äro oförmögna att försörja dem.

Utgår ersättningen i form av årlig ränta, skall maximigränsen för totalsumman av de årliga utbetalningarna till samtliga efterlevande icke understiga två tredjedelar av den avlidnes årliga arbetsförtjänst.

Utgår ersättningen i form av ett kapital, skall maximigränsen för totalsumman av de kapitalbelopp, som utbetalas till samtliga efterlevande, icke understiga det kapitaliserade värdet av en ränta motsvarande två tredjedelar av den avlidnes årliga arbetsförtjänst.

IV.

De genom olycksfall i arbete skadade personernas fackliga nyutbildning bör tryggas genom åtgärder, som den nationella lagstiftningen finner tjänligast.

Regeringarna böra uppmuntra anstalter, som bereda sådan utbildning.

Rekommendation angående den rättsliga behandlingen av tvister om ersättning för olycksfall i arbete.

I betraktande av att tvister rörande ersättning för olycksfall i arbete hänföra sig icke blott till tolkning av lagars och förordningars text, utan även till yrkesspörsmål, som kräva en ingående kännedom om arbetsförhållandena, i all synnerhet om företagens natur, arten av de risker de erbjuda, förhållandet mellan arbetet och olycksfallet, sättet för lönens beräkning, graden av arbetsförmåga, möjligheten för utbildning till nytt yrke;

i betraktande av att arbetare och arbetsgivare besitta den nödvändiga kompetensen i yrkesfrågor och att deras deltagande i den rättsliga behandlingen av tvister om ersättning för olycksfall i arbete erbjuder möjlighet att komma till rättvisare avgöranden;

i betraktande av att arbetsgivares och arbetares deltagande i sådan behandling i många länder kan åvägabringas utan rubbning av den bestående judiciella organisationen,

anbefaller konferensen varje medlem av den internationella arbetsorganisationen att taga under övervägande följande principer och regler:

I.

Tvister, som röra ersättning för olycksfall i arbete, böra företrädesvis underställas specialdomstolar eller skiljenämnder, vilka — med eller utan vanliga domare — bestå av ett lika antal arbetar- och arbetsgivarrepresentanter, tillsatta att fungera som domare av sina respektive organisationer eller på deras förslag eller tillsatta av arbetsgivar- och arbetarrepresentanter inom andra sociala institutioner eller av särskilda valorgan för arbetsgivare och arbetare.

II.

Då tvister rörande ersättning för olycksfall i arbete förekomma inför de allmänna domstolarna, skola dessa, på begäran av endera parten, höra arbetare och arbetsgivare i egenskap av experter, så snart tvisten hänför sig till ett yrkesspörsmål och i synnerhet då den gäller graden av arbetsoförmåga.

III. Ersättning i anledning av yrkessjukdomar.

Såsom förut omnämnts, hade arbetsbyrån i sin sammanfattning av svaren på frågecirkuläret rörande ersättning för olycksfall i arbete frånskilt frågan om ersättning för yrkessjukdomar och gjort denna till föremål för ett fristående konventionsförslag. Skälet härför var, att det i belysning av de inkomna svaren föreföll ovisst, om någon allmännare önskan förefanns att i frågans dåvarande läge träffa några internationella bestämmelser rörande yrkessjukdomarna — genom införande av stadganden därom i olycksfallskonventionen äventyrade man i viss mån denna, om vars godtagande i övrigt något tvivel knappast syntes kunna råda. Jämväl kom i betraktande, att frågan om ersättning för yrkessjukdomar utgjorde ett nog så komplicerat problem för sig, med vilket det icke syntes lämpligt att belasta en konvention om olycksfall i arbete.

Av 32 regeringar hade visserligen 18 svarat jakande på frågan, om olycksfallskonventionen borde innehålla en bestämmelse om behandling av yrkessjukdomar på samma grundval som olycksfall i arbete, men av en del svar framgick icke klart, om härmed endast avsågs ett principuttalande eller om man var gynnsamt stämd för en verklig lösning av frågan redan nu. Tio regeringar, däribland den svenska, hade påyrkat uppskov med frågans behandling till ett framtida konferenssammanträde. Slutligen hade en del regeringar uttryckligen förklarat, att en närmare reglering av frågan borde överlämnas åt den nationella lagstiftningen.

Trots att regeringarna endast haft att besvara frågan, om yrkessjukdomar borde i avseende å behandling likställas med olycksfall i arbete, ansåg arbetsbyrån, att en konvention icke kunde inskränka sig till en principförklaring

om lika behandling. I tillämpningen borde de förpliktelser, regeringarna genom konventionen åtoge sig, åtminstone så till vida bestämmas, att en förteckning meddelades å de yrkessjukdomar, varom fråga vore. Om så icke skedde, kunde många länder tveka att ratificera konventionen i ovisshet om de förpliktelser, de därmed iklädde sig. På vetenskapens nuvarande ståndpunkt syntes det f. ö. icke möta några oövervinneliga svårigheter att urskilja sådana sjukdomar, som kunna anses sammanhänga med ett visst yrke. En undersökning av olika länders lagstiftning visade, att vissa slag av förgiftning (t. ex. bly-, kvicksilver- och arsenikförgiftning) ävensom en sådan sjukdom som mjältbrand nästan allmänt ansåges såsom yrkessjukdomar. I några fall hade visserligen icke den vetenskapliga forskningen lyckats förklara sambandet mellan arbetet och sjukdomen, men detta borde icke utgöra hinder för att, där ett sådant samband påvisats, konferensen bestämde sig för att ersättning borde utgå efter samma grunder som vid olycksfall i arbete.

I sakens natur låge dock, att den förteckning, som meddelades, måste begränsa sig till allmänt förekommande och mera framträdande sjukdomar. I mån av den vetenskapliga forskningens utveckling finge förteckningen framdeles revideras.

Ur det av arbetsbyrån för konferensen framlagda utkastet må antecknas, att i § 1 föreskrevs ersättning »på samma villkor» som för olycksfall i arbete.

I § 2 stadgades, att såsom yrkessjukdomar skulle betraktas åtminstone de sjukdomar, som upptagits i den konventionen åtföljande förteckningen; denna skulle vart femte år föreläggas arbetskonferensen för revision. Förteckningen upptog i en första kolumn namnen på nio yrkessjukdomar: bly-, kvicksilver- och arsenikförgiftning jämte följdsjukdomar, förgiftning genom bensin och vissa derivat därav jämte följdsjukdomar, förgiftning genom nitrösa gaser, mjältbrand, ankylostomiasis och sjukdomar förorsakade av komprimerad luft jämte deras följder. I en andra kolumn fanns för varje sjukdom i korthet angiven den industriella process, under vilken en arbetare kunde utsättas för sjukdomen.

Det särskilda utskott, som vid konferensen tillsattes för ärendets beredning, bestod av 24 medlemmar med den franske regeringsrepresentanten prof. Gautier som ordförande och den belgiske regeringsexperten dr. Glibert som rapportör. Från svensk sida deltog i utskottet landsorganisationens ordförande A. Thorberg (med redaktör S. Backlund som suppleant).

Vissa principiella meningsskiljaktigheter framträdde redan vid början av förhandlingarna, i det att de franska och belgiska arbetsgivarrepresentanterna sade sig ha fått det intrycket, att frågan om ersättning för yrkessjukdomar icke bildade någon särskild punkt på konferensens dagordning, utan borde behandlas i samband med frågan om ersättning för olycksfall i arbete. Majoriteten gjorde emellertid gällande, att frågan i vederbörlig ordning hänskjutits till utskottet, och beslöt, på ordförandens förslag, att till utgångspunkt för sina förhandlingar taga arbetsbyråns utkast till konvention.

Inom utskottet nåddes mycket snart enighet om själva principen, att ersättning borde utgå för yrkessjukdomar och att sådan ersättning borde vara åtminstone likvärdig med den, som ges för olycksfall i arbete. Majoriteten uttalade sig också för att kostnaderna för ersättningen skulle bäras av industrien.

Till skillnad från olycksfall i arbete erbjuda emellertid yrkessjukdomarna vissa svårigheter, då det gäller att bestämma, i vilka fall ersättning bör utgå. Någon fullt tillfredsställande definition å yrkessjukdomar finnes icke och i regel ej heller någon möjlighet att i de särskilda fallen fastställa orsakerna till det sjukliga tillståndet. Vissa kroniska förgiftningsfall kunna länge förbliva latenta, och icke sällan inträder sjukdomen i sitt allvarligaste stadium flera månader eller t. o. m. år efter det den angripne skilts från den arbetsprocedur, som givit upphov till sjukdomen. Dessutom skilja sig icke alltid sjukdomssymtomen från dem, som framkallas av andra orsaker än yrkesanställningen. Härav följer, att i fråga om en hel del yrkessjukdomar — och dessa äro de allra talrikaste — den yrkesmässiga karaktären icke kan säkert fastställas och att ersättning för dem icke kan lämnas under annan form än vanlig sjukförsäkring. Med det anförda sammanhänger också, att i vida högre grad än vid olycksfall i arbete en viss väntetid måste anses oundgänglig vid bestämmande av ersättning för yrkessjukdomar; jämväl måste komma i betraktande varaktigheten av anställningen inom det hälsofarliga yrket.

Då nu i allmänhet torde förutsättas, att till kostnaderna för vanlig sjukförsäkring lämnas bidrag av arbetarna, kunde det enligt utskottets mening icke undvikas, att kostnaderna för ersättning i anledning av en mängd yrkessjukdomar till väsentlig del komme att falla på de av sådan sjukdom drabbade. Desto mera angeläget vore det, att effektiv och snar hjälp lämnades i de fall, då den lidna skadans karaktär av yrkessjukdom oomtvistligen kunde fastställas. Hjälpen borde omfatta icke endast kontant ersättning av minst samma storlek som vid olycksfall av motsvarande svårlek, utan också läkarbehandling; i många fall bleve nödvändigt, att läkarbehandlingen fortsattes lång tid efter återinträde i arbete.

I princip biträdde utskottet arbetsbyråns förslag om en förteckning, upptagande i en kolumn namnen å de sjukdomar, som komme ifråga, i en annan kolumn en beskrivning för varje sjukdom å de arbetsprocedurer, som förorsakade sjukdomen. I enlighet med den uppfattning, som gjordes gällande i utskottets här ovan refererade principutlåtande, upptogos emellertid endast följande tre sjukdomar i förteckningen: bly- och kvicksilverförgiftning samt mjältbrand. Beskrivningen av arbetsprocedurerna gjordes däremot betydligt mera detaljerad än i arbetsbyråns utkast. Härvid förutsattes, att då någon av de angivna sjukdomarna förekomme hos en arbetare sysselsatt i ett företag, som omfattades av förteckningens andra kolumn, arbetaren a priori skulle anses berättigad till ersättning. Men det skulle också stå öppet för en arbetare, som hade anställning i annat företag, att begära ersättning för

sjukdom av här ifrågavarande slag; dock skulle i sådant fall bevisskyldigheten åligga den av sjukdomen drabbade.

Vid granskning av texten till arbetsbyråns utkast fann utskottet nödvändigt att i § 1 omformulera bestämmelsen om ersättning »på samma villkor» som för olycksfall i arbete. Då därmed icke kunde åsyftas likhet ifråga om behandlingen i bägge fallen, valdes i stället den formuleringen, att ersättning skulle utgå på basis av de allmänna principerna i den nationella lagstiftningen angående ersättning för olycksfall i arbete och att ersättningens belopp icke skulle vara mindre än vid olycksfall. Den principiella likställigheten borde, enligt vad som utvecklades i utskottsrapporten, hänföra sig till, förutom ersättningsbeloppet, bestämmelsernas tillämpningsområde och premiebetalningen. I övrigt lämnades det fritt åt den nationella lagstiftningen att föreskriva de villkor, efter vilka ersättning skulle utgå, och att å här ifrågavarande sjukdomar tillämpa lagstadgandena angående olycksfallsersättning.

Jämväl arbetsbyråns förslag till § 2 och förteckningen omarbetades med hänsyn tagen till den uppfattning i principfrågorna, som gjorde sig gällande inom utskottet och för vilken i korthet redogjorts i det föregående. Beträffande de yrkessjukdomar, utskottet fann lämpligt utesluta, anmärktes särskilt, att ankylostomiasis, ehuru väsentligen ansedd som yrkessjukdom i flera länder, dock i andra länder hade en endemisk karaktär. Sjukdomar, förorsakade av komprimerad luft, äro visserligen oskiljaktigt förbundna med visst yrkesarbete, men berättiga i vissa länder redan till ersättning som för olycksfall i arbete, och deras upptagande i förteckningen kunde därför giva anledning till tvetydighet. Såsom nämnt, infördes i förteckningen en mera detaljerad beskrivning å arbetsprocesserna än i arbetsbyråns utkast, och i samband härmed framhölls, att för rätten till ersättning också skulle vara av betydelse, att i nationell lagstiftning föreskrivna villkor ifråga om anställningstidens längd iakttagits.

De i förteckningen upptagna yrkessjukdomarna betraktades av utskottet såsom ett absolut minimum, och arbetarsidan avstod från yrkande på tillägg endast under den förutsättning, att särskilda lättnader bereddes för kompletterings av förteckningen inom en snar framtid. I enlighet härmed utarbetades också ett förslag till rekommendation, vari resp. stater anbefalldes att antaga en enkel procedur för revision av sådan förteckning över yrkessjukdomar, som hos dem må finnas upprättad. Vidare befanns det lämpligt att under form av resolution uppdraga såväl åt arbetsbyrån att fortsätta sina undersökningar om yrkessjukdomarna som åt arbetsbyråns styrelse att, efter resultatets delgivning åt resp. stater, för en kommande konferens och om möjligt redan år 1926 framlägga förslag till en ny konvention, upptagande de sjukdomar, som kunde vara att tillägga.

Detta resolutionsförslag framställdes under den förutsättningen, att konventionsförslaget skulle bliva definitivt antaget redan vid innevarande konferens — en procedur, varåt utskottsmajoriteten gav sitt förord. För det fall åter, att konferensen skulle finna för gott att, med tillämpning av de

provisoriska reglementsbestämmelserna, uppskjuta slutvoteringen till 1926 års session, föreslogs alternativt, att arbetsbyrån skulle på grundval av en särskild enquête bland regeringarna förse nästa års konferens med sådana upplysningar, som kunde vara ägnade att underlätta antagandet av ändringsförslag avseende tillägg till förteckningen.

Plenarbehandlingen av detta ärende ägde rum den 8 juni. Några meningsskiljaktigheter framträdde icke i själva sakfrågan, och konventionsförslaget i dess helhet antogs vid en första votering med 95 röster mot 3. Däremot gjordes såväl av den engelske regeringsrepresentanten Wolfe som av arbetsgivargruppens ordförande Carlier starka betänkligheter gällande mot ett definitivt avgörande redan under innevarande session, något som å andra sidan påyrkades av bl. a. den franske regeringsrepresentanten Fontaine under hänvisning till bestämmelsernas karaktär av oomstridda minimikrav. Med 66 röster mot 45 avslog konferensen framställt yrkande om uppskov med det definitiva avgörandet till 1926.

Slutbehandlingen företogs den 10 juni och resulterade i antagande av konventionsförslaget med 89 röster mot 6, dock med den ändring, att liksom ifråga om olycksfallskonventionen bundenheten bestämdes till 5 år i stället för vanliga 10 år.

Förslaget, för vilket sålunda erforderlig två tredjedels majoritet ernåtts, är av följande lydelse:

Förslag till konvention angående ersättning för yrkessjukdomar.

§ 1.

Varje medlem av internationella arbetsorganisationen, som ratificerar denna konvention, förbinder sig att tillförsäkra personer, som falla offer för yrkessjukdomar eller deras rättsinnehavare, en ersättning grundad på de allmänna principerna i den nationella lagstiftningen angående ersättning för olycksfall i arbete.

Denna ersättning skall icke vara lägre än den, som i den nationella lagstiftningen stadgas för skada till följd av olycksfall i arbete. Med detta förbehåll skall det stå varje medlem fritt att, vid fastställandet i den nationella lagstiftningen av de villkor, enligt vilka ersättning för ifrågavarande sjukdomar skall betalas, och vid tillämpningen på dessa sjukdomar av sin lagstiftning om ersättning för olycksfall i arbete, vidtaga sådana förändringar och anpassningar, som kunna anses tjänliga.

§ 2.

Varje medlem av internationella arbetsorganisationen, som ratificerar denna konvention, förbinder sig att anse som yrkessjukdomar de sjukdomar och förgiftningar, som framkallas av de i efterföljande förteckning upptagna ämnena, då dessa sjukdomar eller förgiftningar drabba arbetare tillhörande industrier eller yrken, som finnas upptagna på motstående plats i förteckningen, och då desamma härröra från arbete i ett företag, som är underkastat förut nämnda nationella lagstiftning.

Förteckning.

Sjukdomar och giftiga ämnen	Motsvarande industrier eller yrken
Förgiftning genom bly, blylegeringar och blyföreningar samt direkta följder av sådan förgiftning.	Handhavande av mineral innehållande bly, inbegripet blyhaltig aska från zinkhyttor. Smältning av gammal zink och bly i tackor. Tillverkning av föremål av gjutet bly eller blyhaltiga legeringar. Grafiska industrier. Tillverkning av blyföreningar. Tillverkning och reparation av elektriska ackumulatorer. Beredning och användning av emaljer innehållande bly. Polering med hjälp av blyfilspån eller blyhaltig tennaska. Måleriarbete, innefattande beredning eller behandling av täckande ämnen, kitt eller färgämnen, innehållande blypigment.
Förgiftning genom kvicksilver, kvicksilveramalgamer och kvicksilverföreningar samt direkta följder av sådan förgiftning.	Handhavande av kvicksilvermineral. Tillverkning av kvicksilverföreningar. Tillverkning av mätnings- eller laboratorieapparater. Beredning av råämnen för tillverkning av hattar. Brännförgyllning. Användning av kvicksilverpumpar vid tillverkning av glödlampor. Knallhattstillverkning av knallkvicksilver.
Mjältbrandssmitta.	Arbete, som medför beröring med mjältbrandssmittade djur. Handhavande av kvarlevor av djur, inbegripet hudar, klövar, hovar och horn. Lastning och lossning eller transport av varor.

Den till ovanstående konventionsförslag hörande rekommendationen antogs vid slutvotering den 10 juni med 98 röster mot 3 och lyder som följer:

Rekommendation angående ersättning för yrkessjukdomar.

Med erkännande att det står varje land fritt att i sin nationella lagstiftning upprätta en mer fullständig lista över sjukdomar än den, som bifogats § 2 av konventionsförslaget angående ersättning för yrkessjukdomar,

hemställer konferensen,

att staterna måtte fastställa ett enkelt förfarande, där sådant icke redan förefinnes, medelst vilket förteckningen över de sjukdomar, som i den nationella lagstiftningen anses som yrkessjukdomar, kan revideras.

Likaså antogs med 76 röster mot 1 följande av utskottet föreslagna resolution:

Med hänsyn till att förteckningen till § 2 av konventionen angående ersättning för yrkessjukdomar begränsats till ett minimum av yrkessjukdomar, som i största allmänhet erkänts som sådana,

men med hänsyn å andra sidan till att det kan synas önskvärt att längre fram komplettera denna förteckning genom tillägg av sådana sjukdomar, som likaledes kunna erkännas böra upptagas i densamma,

uttalar sig konferensen för att:

1) det uppdrages åt internationella arbetsbyrån att fortsätta sina undersökningar rörande yrkessjukdomarna och insamla så fullständiga upplysningar som möjligt i ämnet;

2) resultatet av dessa undersökningar delgives varje medlem av internationella arbetsorganisationen;

3) det uppdrages åt styrelsen att eventuellt upptaga på dagordningen för en kommande konferens, om möjligt år 1926, förslag till en ny konvention, innehållande förteckning å de yrkessjukdomar, som anses kunna tilläggas till dem, som finnas upptagna i den ursprungliga konventionen.

IV. Socialförsäkringens allmänna problem.

I inbjudningsskrivelsen till konferensen hade arbetsbyråns direktör hemställt, om icke konferensen kunde upptaga till preliminär behandling frågan om socialförsäkringen i allmänhet. Detta kunde ske antingen under form av överläggning om lämpligheten att uppföra vissa speciella socialförsäkringsfrågor på dagordningen för en kommande konferens eller under form av en resolution, vari till ledning för arbetsbyråns styrelse uppdrogos vissa riktlinjer för behandlingen av socialförsäkringsproblemen inom arbetsorganisationen. För att underlätta konferensens arbete uppdrog styrelsen sedermera åt arbetsbyrån att utarbeta en orienterande översikt av hela ämnet, och en sådan förelåg också vid konferensen i korrekturtryck med titeln »Socialförsäkringens allmänna problem».

För att på basis av denna publikation överlägga om hithörande frågor tillsatte konferensen ett särskilt utskott å 36 medlemmar. Utskottet valde till ordförande det tyska regeringsombudet dr Grieser och till rapportör den engelske regeringsrepresentanten Wolfe. Sverige representerades i utskottet av byråchefen von Schulzenheim (med socialrådet Sjöstrand som suppleant).

Den uppgift, som förelåg för utskottet, var i första hand att skaffa sig en överblick över föreliggande problem för att med ledning härav kunna, om möjligt, nå några positiva resultat i den riktning, som angivits i inbjudningsskrivelsen. Det var därför helt naturligt, att arbetsbyråns undersökning lades till grund för förhandlingarna, och det befanns även lämpligt att upptaga förekommande frågor till diskussion i den ordning, vari de framställts i undersökningen. Sålunda behandlades var för sig följande frågor:

1. Socialförsäkringens omfattning.
2. Ersättningarna.
3. Sättet för kostnadernas fördelning.
4. Finansiella organisationsfrågor, såsom kapitalisering eller utdebitering, fondplacering m. m.

5. Administrationen.

6. Frågan om enhetlighet och samverkan mellan de olika socialförsäkringsgrenarna.

Den kanske största svårighet, som mötte utskottet i dess arbete, bestod däri, att samtliga socialförsäkringsgrenar — olycksfallsförsäkring, sjuk-, invaliditets- och ålderdomsförsäkring, efterlevandeförsäkring, moderskapsförsäkring och arbetslöshetsförsäkring — enligt den uppgjorda arbetsordningen borde behandlas i ett sammanhang under var och en av ovanstående rubriker. Exempelvis är, såsom också i utskottet framhölls bland annat från svensk sida, en sådan försäkring som den mot arbetslöshet både till sitt syfte och sin organisation skild från den försäkring, som avser en persons hälsa eller ålderdom. Likaså måste helt naturligt de nationella skiljaktigheter, som bestå på detta område, göra det synnerligen vanskligt att urskilja de gemensamma grunddragen. De synpunkter, som utvecklades i utskottets rapport och här nedan i största korthet refereras, kunna därför ej heller betraktas som annat än ett försök att sammanfatta de skiftande företeelserna.

Vad först beträffar socialförsäkringens omfattning, uttalade sig utskottet för att den borde göras så vidsträckt, som de ekonomiska förhållandena i olika länder medgiva. Praktiskt taget alla löntagare — vilka närmast avsåges i fredstraktaten kapitel XIII — borde ingå under försäkringen, dock så att i fråga om högre löntagare kunde stipuleras en viss maximigräns för det lönebelopp, som tages i beräkning. Den svenske representanten i utskottet erinrade i denna del, hurusom i vissa länder, exempelvis i Sverige och i viss mening även i Danmark, försäkringen mot invaliditet och ålderdom redan omfattade hela folket. Vid sådant förhållande och då samhällets åtgärder för höjande över huvud av den allmänna folkhälsan rättvisligen borde komma alla behövande och företrädesvis alla mindre bemedlade till del, kunde det ur principiell synpunkt knappast försvaras att begränsa den obligatoriska försäkringen, i vad den avsåg sjukdom och invaliditet, till ensamt lönarbetare, vilka numera ofta för övrigt vore bättre ställda än många mindre självständiga företagare, torpare och hantverkare. I den del staten eller det allmänna lämnade bidrag till en dylik obligatorisk försäkring, vore det i varje fall icke rättvist att undanhålla andra mindre bemedlade än lönarbetare förmånen härav.

Enhällig uppfattning rådde därom, att försäkringens förmåner i första hand borde avse att förebygga den risk, försäkringen gällde. Detta ansågs allmänt vara viktigare än att gottgöra skada, som vållats av riskens förverkligande. Om emellertid sjukdom inträffade, vore det angeläget att lämna ersättning under form av naturaprestationer i akt och mening att återställa den skadades förvärvsförmåga. Från engelsk och från svensk sida hävdades med styrka vikten även ur nationalekonomisk synpunkt av att sålunda så långt möjligt sörjdes för, att så få arbetsdagar som möjligt på grund av sjuklighet och följderna därav, undandroges samhället och produktionen. Förmånen av läkar- och sjukhusvård borde emellertid suppleras med ett kontant ersättningsbelopp, tillräckligt för att trygga åtminstone en skälig mi-

nimilevnadsstandard eller bereda en grundval för upprätthållandet av en sådan standard. Vid inträdande invaliditet på grund av ålderdom bleve fråga ensamt om kontantbelopp.

I fråga om sättet för kostnadernas fördelning gjorde sig skilda meningar gällande, om försäkringen borde grunda sig på bidrag från de försäkrade eller icke. En övervägande majoritet inom utskottet förkastade emellertid tanken på att hela kostnaden skulle läggas på staten. I allmänhet ansågs det vara lämpligast, att kostnaderna bestredes genom bidrag från arbetare och arbetsgivare i förening med tillskott av allmänna medel. Som motiv härför gjordes gällande, att liksom arbetsgivarna äro intresserade av att ha tillgång till en sund arbetarstam, så ligger det i arbetarnas intresse att själva träffa föranstaltningar mot kommande risker, medan statens medverkan påkallas av dess uppgift att sörja för allmän hälsovård och hygien. I anslutning till vad förut yttrats, påpekades härutinnan från svensk sida, att en sådan hela folket — och ej blott lönarbetare — omfattande försäkring som t. ex. den svenska invaliditetsförsäkringen ej ansetts kunna byggas på principen om bidrag till kostnaden även från arbetsgivarna. Ett undantag bildar olycksfallsförsäkringen, inom vilken kostnaderna för ersättning bäras av arbetsgivarna ensamma i enlighet med principen om yrkesrisken såsom avgörande moment för ersättningsrätten.

Till de finansiella organisationsfrågor, som uppställde sig, ansåg sig utskottet icke kunna taga någon bestämd ståndpunkt. I valet mellan fonderingssystem och kostnadernas bestridande genom utdebitering gjordes dock av flera medlemmar gällande till förmån för det förra alternativet, att det beredde möjligheter att anslå en del av fonderna till sociala ändamål och speciellt till förbättring av den allmänna hälsovården. Det erkändes också, att de svårigheter, som fonderingssystemet fått vidkännas i flera länder till följd av penningvärdets försämring, icke kunde anföras såsom något principiellt argument mot detta system.

Frågorna om administrationen och om enhetlighet mellan de olika socialförsäkringsgrenarna behandlades av utskottet i ett sammanhang med hänsyn till deras många gemensamma beröringspunkter. Det befanns, att i ett stort antal länder de intresserade själva beretts delaktighet i förvaltningen, vare sig det gällde ömsesidiga försäkringsanstalter under direkt ledning av arbetare och arbetsgivare eller offentliga anstalter i samverkan med de intresserade. Vidare fann utskottet, att betydande fördelar stode att vinna genom åvägabringandet av enhetlighet mellan eller centralisation av olika socialförsäkringsanstalter. Vid strävanden i dylik riktning borde man dock framgå försiktigt och gradvis. Såsom ett första steg kunde genomföras enhetlighet inom de försäkringsgrenar, där *sjukvård* förekommer under någon form, exempelvis inom sjuk- och invaliditetsförsäkringen samt olycksfallsförsäkringen. I varje fall ansågs, att sjukförsäkringen kunde bilda lämpligt underlag för ett enhetligt socialförsäkringssystem på grund icke blott av den därmed förenade läkarvården, utan även därför att det beträffande denna försäkringsgren tillämpade försäkringssystemet företrädesvis och primärt

kräver lokala sjukkassor, vilka befinna sig i intim beröring med de försäkrade. Antecknas må, att på yrkande av byråchefen von Schulzenheim utskottsrapporten i denna punkt erhöll en formulering, speciellt uttryckande det nära sambandet mellan sjuk- och invaliditetsförsäkring.

Resultatet av utskottets arbete sammanfattades i ett resolutionsförslag, vari — efter en ingress om socialförsäkringens allmänna betydelse — först lämnades en kortfattad hänvisning till de nyss beskrivna gemensamma grunddragen av gällande försäkringssystem. Vidare berördes de beslut, som vid föregående arbetskonferenser fattats i hithörande ämnen, nämligen om arbetslöshet, kvinnors arbete före och efter barnsbörd samt ersättning för olycksfall i arbete — detta såsom en erinran om att ännu ej någon befattning tagits med vare sig sjuk-, invaliditets-, ålderdoms- eller efterlevandeförsäkring.

Därefter följde den positiva delen av utskottets resolutionsförslag, utgörande dels en uppmaning till arbetsbyråns styrelse att upptaga sjukförsäkringen vid en kommande konferens, om möjligt redan år 1927, samt invaliditets-, ålderdoms- och efterlevandeförsäkring vid samma eller någon efterföljande konferens, dels ett uppdrag till arbetsbyrån att fortsätta sina undersökningar i ämnet och komplettera dem enligt vissa i resolutionen givna anvisningar (se nedan).

Plenarbehandlingen av detta ärende ägde rum den 8 och 9 juni. Den enda meningsskiljaktighet, som framträdde, gällde en passus i resolutionsförslaget, vari konstaterades, att socialförsäkringen »i allmänhet» grundar sig på bidrag från bl. a. arbetsgivarna. Det danska arbetsgivarombudet Ørsted önskade en ändring därhän, att arbetsgivarbidrag endast utgår »i vissa fall», men hans yrkande avslogs med 54 röster mot 27. Utskottsförslaget blev därefter i oförändrad lydelse enhälligt antaget med 88 röster. Den antagna resolutionen är av följande lydelse:

Enär upprätthållandet av en sund och kraftig arbetarstam är av väsentlig betydelse, icke blott för lönarbetarna själva, utan också för industriella samhällen, som önska utveckla sin produktionsförmåga,

enär en sådan utveckling endast kan ernås genom en ihärdig och systematisk strävan att förekomma all den förlust eller minskning av lönarbetarnas arbetsduglighet och förvärvsförmåga, som kan undvikas,

enär en anordning av arbetet, som grundar sig på principen om social rättvisa, fordrar upprättandet av ett effektivt skydd för arbetarna mot risker, som hota deras eller deras familjers livsuppehälle,

och enär ett sådant skydd bäst uppnås genom upprättandet av ett socialförsäkringssystem, som klart fastställer försäkringstagarnas rättigheter,

konstaterar internationella arbetsorganisationens generalkonferens:

att flera stater tillförsäkrat sin arbetarbefolkning skydd mot såväl yrkes- som andra risker genom upprättandet av socialförsäkringssystem, som omfatta nästan alla arbetare och deras familjer,

att socialförsäkringssystemen:

1) giva de försäkrade, i händelse risken förverkligas, rätt till en ersättning in natura eller i penningar, som sätter dem i stånd att återtaga sin plats inom produktionen eller, om detta ej är möjligt, tillförsäkrar dem och deras familjer, om ej full ersättning för den lidna skadan, så åtminstone en dräglig minimilevnadsstandard,

sådan som denna förstås vid ifrågavarande tid och i ifrågavarande land, eller en grundval för upprätthållandet av denna minimistandard;

2) i allmänhet erhålla sina inkomster genom bidrag från arbetsgivare och arbetare och genom anslag av allmänna medel (med undantag av skador på grund av olycksfall i arbete och yrkessjukdomar, för vilka ersättningskostnaderna i regel bestridas av arbetsgivarna);

3) genom omfattande ömsesidiga försäkringsanstalter, förvaltade av de intresserade, arbetsgivare och arbetare, eller av staten i samverkan med dem, utföra ett arbete, ägnat att uppmuntra sparsamheten och att förbättra de försäkrades levnadsvillkor.

På grund härav och inseende angelägenheten av att icke blott undanröja sådana förhållanden, som kunna utgöra hinder för de staters strävanden, vilka önska utvidga och förbättra sina socialförsäkringssystem, utan också att låta alla stater draga nytta av de erfarenheter, som förvärvats,

samt erinrande om de vid föregående sessioner fattade besluten, särskilt de som röra arbetslöshet, kvinnors användande till arbete före och efter barnsbörd och ersättning för olycksfall i arbete,

1) anmodar konferensen internationella arbetsbyråns styrelse att upptaga frågan om sjukförsäkring för arbetare på dagordningen för ett snart kommande konferenssammanträde, om möjligt för 1927 års konferens, samt att — med behörig hänsyn tagen till det nära sambandet mellan socialförsäkringens olika grenar — på dagordningen för samma eller ett följande sammanträde upptaga frågorna rörande invaliditets- och ålderdomsförsäkring samt efterlevandeförsäkring;

2) beslutar konferensen, att det värdefulla arbete, som redan utförts av internationella arbetsbyrån genom insamlande av upplysningar rörande socialförsäkring, bör fortsättas och omfatta insamling och spridning av alla upplysningar rörande:

a) utvecklingen av lagstiftningen inom alla socialförsäkringens grenar;

b) de i olika länder och inom olika grenar av socialförsäkringen uppnådda resultaten, speciellt med hänsyn till de olika kategorierna och antalet av de försäkrade resp. förmånstagarna, beskaffenheten och omfattningen av beviljade förmåner, de lämnade bidragen och dessas fördelning på olika kategorier av bidragspliktiga, fondernas användning ävensom försäkringsanstalternas utgifter för understöd och för administration.

De av internationella arbetsbyrån lämnade upplysningarna böra så detaljerat som möjligt beträffande varje land och varje risk angiva: [1]

a) det av försäkringen omfattade antalet personer inom olika klasser, d. v. s. med särskiljande av självständiga företagare, arbetare och funktionärer, samt de omfattade yrkena, allt med särskiljande av obligatorisk och frivillig försäkring;

b) det antal inom olika klasser, som icke omfattas av försäkringen;

c) förmånernas beskaffenhet, d. v. s. om de utgå in natura eller i penningar, deras storlek, varaktighet och villkoren för att komma i åtnjutande av dem;

d) fördelningen av utgifterna på staten eller annan offentlig myndighet, arbetsgivarna och de försäkrade;

e) den totala årsutgiften för var och en av ovannämnda tre kategorier av bidragspliktiga samt förhållandet mellan arbetsgivarnas och arbetarnas bidrag och de utbetalda lönerna;

f) den närmare anordningen av den centrala och lokala förvaltningen;

g) de totala årliga utgifterna för understöd och förvaltningskostnader, antalet förmånstagare (in natura och i penningar), liksom dessa utgifters återverkan på landets ekonomiska läge;

h) användningen av socialförsäkringsfonderna för förbättrandet av den allmänna hygienen.

---

[1] På förfrågan avgav utskottets rapportör under plenarförhandlingarna den förklaringen, att i den mån upplysningar funnes tillgängliga om fattigvård, sådana borde lämnas enligt de här meddelade anvisningarna.

V. Ändringar i arbetsordningen, val av ny styrelse m. m.

1. Ändringar i arbetsordningen.

Då 1924 års konferens fattade beslut om vissa provisoriska tilläggsbestämmelser till art. 6, §§ 8—10 av arbetsordningen, genom vilka infördes den s. k. dubbla läsningen av konventionsförslag, förutsattes det, att innevarande års konferens skulle vidtaga de definitiva ändringarna efter ärendets föregående prövning inom arbetsbyråns styrelse.[1] En annan reglementsfråga, som förelåg för konferensen, gällde sättet för behandling av protester mot ombuds behörighet. Förra årets konferens hänvisade till styrelsen ett tilläggsförslag till art. 3 av arbetsordningen, gående ut på att protest för att kunna upptagas till behandling skall hava inlämnats till konferensens sekretariat inom tre dagar efter sessionens början resp. den dag, då fullmakten registreras i konferensens kansli.

Jämte dessa frågor hade emellertid styrelsen funnit lämpligt att taga under omprövning en del andra ändringar och tillägg till arbetsordningen, vilka synts påkallade av vad som förekommit vid 1924 års konferens. Dessa sistnämnda frågor gällde reglerna i art. 14 av arbetsordningen rörande debatts avslutning och i art. 16 rörande quorum för konferensens beslutmässighet.

Förslag till ändrad lydelse av arbetsordning i här angivna punkter förelades konferensen av styrelsen och hänvisades, såsom i ett föregående kapitel omnämnts, till en av nio personer bestående subkommitté inom förslagsutskottet. Såsom ordförande och rapportör i subkommittén fungerade först det indiska regeringsombudet Sir Louis Kershaw och, sedan denne avrest från konferensen, den engelske regeringsrepresentanten Wolfe. Ändringsförslagen behandlas här nedan i den ordning, vari de åsyftade bestämmelserna förekomma i arbetsordningen.

I art. 3 § 3 har varit stadgat, att protest mot ombuds eller experters behörighet skall ingivas till konferensens kansli vid öppningssammanträdet och av kansliet överlämnas till fullmaktsutskottet. Vid sidan härav stadgas i § 1, att fullmakterna skola vara inlämnade till arbetsbyrån minst 15 dagar före dagen för konferensens öppnande. Den i sistnämnda paragraf angivna tidsbestämningen har emellertid icke, särskilt beträffande långt avlägsna länder, kunnat upprätthållas, utan har praxis varit att godkänna inlämnade fullmakter, oberoende av om den stadgade tidsfristen iakttagits. Som en följd härav har man också ansett sig böra upptaga till prövning protester mot ombuds behörighet, som ingivits senare än dagen för konferensens öppnande. Det av styrelsen framlagda ändringsförslaget, som enligt subkommitténs yrkande biträddes av konferensen, avsåg att, med vederbörlig hänsyn tagen till uppkommen praxis ävensom möjligheten av extraordinära dröjsmål med fullmakternas inlämnande, fastställa en tidsgräns för protesters ingivande. Såsom allmän regel bestämdes, att protest skall hava in-

[1] Se Soc. Medd. årg. 1924, sid. 891 ff.

givits inom tre dagar efter öppnandet, men i fråga om fullmakter, som av alldeles särskilda skäl inkommit för sent för att kunna delgivas konferensen på första sammanträdesdagen, medgavs en utsträckning av fristen till tre dygn efter publiceringen av vederbörande ombuds namn i det provisoriska konferensprotokollet. På yrkande av det belgiska arbetarombudet Mertens gjordes dessutom ett tillägg, varigenom ifråga om protester mot avlägsna länders delegerade medgavs ytterligare förlängning av fristen ända till den dag, då fullmaktsutskottets slutrapport avgives. De nya bestämmelserna, som dels ersätta förutvarande § 3, dels bilda en ny § 4, lyda som följer:

Artikel 3. Fullmaktsgranskning.

§ 1. (= förutvarande § 1).

§ 2. (= förutvarande § 2).

§ 3. Anmärkningar mot utseende av ombud eller experter skola ingivas till konferensens kansli och därefter överlämnas till det utskott för fullmaktsgranskning, varom stadgas i artikel 7, mom. c.

§ 4. Anmärkning, som icke ingives till konferensens kansli inom tre hela dagar efter konferenssessionens öppnande, skall vara ogiltig.

I fråga om fullmakter, som på grund av helt exceptionella omständigheter icke inlämnas i tid för att hinna behandlas i den summariska rapport, varom stadgas i § 2, skall tredagarsfristen börja att löpa från dagen för publiceringen av ombudens och experternas namn i konferensens provisoriska protokoll.

Då anmärkning göres mot en delegation från ett långt avlägset land och inledandet av förbindelser kan vara förenat med avsevärt dröjsmål, må anmärkningen kunna ingivas ända till dagen för slutrapportens upprättande.

§ 5. (= förutvarande § 4).

Frågan om ändring av artikel 6 i syfte att stadfästa den dubbla läsningsproceduren hade i arbetsbyråns styrelse föranlett mycken diskussion. Tre olika förslag hade framlagts, nämligen av arbetsbyrån, Indiens representant i styrelsen, Sir Louis Kershaw, och den engelska regeringen. Arbetsbyråns förslag anslöt sig närmast till de provisoriska tilläggsbestämmelserna,[1] medan Sir Louis Kershaw's förslag i väsentliga punkter skilde sig därifrån. Enligt sistnämnda förslag skulle ändring uti ett i första läsningen antaget konventionsförslag kunna föreslås icke endast av regeringar utan även av arbetsgivare och arbetare, men å andra sidan skulle ändringen icke få beröra konventionens principer. Att med ledning härav avgöra, om ändringsförslag vore av beskaffenhet att kunna upptagas till behandling, skulle läggas i händerna på konferensens presidium. Det skulle stå öppet att inlämna ändringsförslag ända till två dagar efter konferensens början.

Det för arbetsbyråns och Sir Louis Kershaw's förslag gemensamma var, att de förutsatte en fakultativ tillämpning av den dubbla läsningsproceduren. Denna ståndpunkt rönte emellertid icke anslutning från styrelsen, som på basis av den engelska regeringens förslag i stället godkände följande fyra principer:

1) Systemet med två läsningar skall såsom regel äga tillämpning på alla förslag till konventioner.

[1] Se Soc. Medd. årg. 1924, sid. 893.

2) Rätten att mellan två konferenser framlägga förslag till ändringar i konventionsförslag, som antagits i första läsningen, begränsas till regeringarna.

3) Regeringarna ha frihet att framställa ändringsförslag, som äro ägnade att underlätta ratifikation från deras egen sida.

4) Systemet med två läsningar skall icke äga tillämpning å rekommendationer. Men om innehållet i en rekommendation är beroende på innehållet i ett konventionsförslag, som antagits i första läsningen vid samma konferens, skall slutomröstningen om rekommendationen uppskjutas, till dess i andra läsningen beslut fattats om konventionsförslaget, så att överensstämmelse uppnås mellan rekommendationen och den definitivt antagna konventionen. En rekommendation kommer följaktligen endast att bliva föremål för nytt beslut i den mån så erfordras för att bringa den i överensstämmelse med en därmed sammanhängande konvention.

I enlighet med dessa principer utarbetade styrelsen det förslag till nya reglementsföreskrifter i artikel 6, som förelades konferensen. Tilläggas må, att i styrelsen icke rådde enighet om införande av dubbel läsning såsom obligatoriskt institut. En del medlemmar ansågo, att den vid 1924 års konferens träffade provisoriska anordningen närmast hade karaktären av ett experiment och att det på sakens nuvarande stadium vore bäst att lämna konferensen frihet att förfara så, som i varje fall lämpligast syntes. Särskilt antecknas må också, att frågan om någon instans för prövning av inlämnade ändringsförslag i styrelsens förslag lösts på så sätt, att liksom enligt de provisoriska tilläggsbestämmelserna det skulle tillkomma förslagsutskottet att yttra sig om ändringsförslagen. Slutligen kan nämnas, att den tid, inom vilken ändringsförslag skulle vara inlämnade för att kunna upptagas till behandling, föreslogs till två månader före sessionens början och att — såsom f. ö. syntes självklart — uttrycklig rätt tillerkändes delegerade inom alla grupper att yttra sig om ändringsförslagen.

Under konferensbehandlingen av detta ärende framfördes samma betänkligheter som i styrelsen mot att definitivt stadga en anordning, om vars praktiska gagn man ännu hade så liten erfarenhet. Det visade sig också, att meningarna voro skarpt åtskilda såväl i frågan om obligatorisk eller fakultativ användning av den dubbla läsningsproceduren som därom, huruvida någon begränsning borde gälla med hänsyn till räckvidden av tillåtna ändringsförslag. Subkommitténs majoritet anslöt sig emellertid i alla huvudpunkter till styrelsens förslag, med den underförstådda mening, att konferensen skulle kunna genom suspension av reglementsföreskrifterna i särskilda fall frångå det dubbla läsningsförfarandet.

Vid plenarbehandlingen den 9 juni anfördes vägande argument både för och emot subkommitténs yrkande, och en del nya uppslag framkommo även. Ytterlighetsståndpunkterna representerades å ena sidan av subkommitténs förslag om obligatorisk andra läsning med i princip obegränsad latitud för tillåtna ändringsförslag, förutsatt att de vore ägnade att underlätta ratifikation, å andra sidan av arbetargruppens yrkande, att den dubbla läsningsproceduren skulle helt avskaffas. I en del punkter syntes emellertid, såvitt av debatten framgick, råda enighet, såsom att största omsorg bör ägnas åt förberedandet av konventionsförslag, innan de första gången framläggas för

konferensen, att regeringarna icke böra lämnas i ovisshet, om ett förslag kommer att underkastas en eller två läsningar, att sådana ändringsyrkanden icke må anses tillåtna, som strida mot själva huvudsyftet med ett i första läsningen antaget konventionsförslag m. m.

Mot de provisoriska bestämmelserna om två läsningar anfördes speciellt av det irländska regeringsombudet O'Rahilly, att begränsningen av initiativrätten till regeringarna vore ägnad att rubba maktbalansen vid konferenserna och att i det hela den träffade anordningen lett till en skärpning i motsatserna mellan arbetsgivare och arbetare med åtföljande försök till obstruktion. Å andra sidan fäste Mr O'Rahilly stor vikt vid att frågor, som voro avsedda att behandlas i en konvention, underställdes en föregående konferens, innan de företogos till slutbehandling. Han framkastade därför tanken på att frågor om konventionsförslag och rekommendationer skulle uppföras på konferensens dagordning ett och ett halft år före den session, då det definitiva avgörandet träffades, för att kunna vid en första session diskuteras förberedelsevis och eventuellt göras till föremål för en resolution. I varje fall skulle på detta sätt skapas större klarhet och marken förberedas för utarbetandet i vanlig ordning av det textförslag, som komme att föreläggas nästföljande konferens för definitivt beslut.

Styrelsens ordförande, M. Fontaine, förklarade sig liksom tidigare vara anhängare av fakultativ andra läsning. Samtidigt hyste han starka sympatier för den av O'Rahilly framförda tanken, som han dock ej ansåg nödvändigtvis utesluta tillämpning i vissa fall av den dubbla läsningsproceduren. Såsom en kompletterande anordning framhöll han möjligheten av att konventionsförslag, som icke nått erforderlig två tredjedels majoritet, upptoges på nytt vid en följande session.

Sedan arbetaryrkandet om den dubbla läsningens avskaffande avslagits med 80 röster mot 24, resulterade förhandlingarna i antagandet, med 107 röster mot 2, av följande resolution, föreslagen av M. Fontaine:

Enär mycket intressanta förslag framkommit efter avlämnandet av subkommitténs rapport rörande andra läsning;

enär vissa bestämmelser i subkommitténs mycket utförliga rapport givit anledning till allvarliga invändningar från flera medlemmars sida;

enär under dessa förhållanden konferensen bör beredas tillfälle till en ingående diskussion av frågan och nästa session, då intet förslag kommer att föreläggas för andra läsning, erbjuder ett gynnsamt tillfälle för sådan diskussion;

hänskjuter internationella arbetskonferensen rapporten jämte framställda invändningar och förslag till styrelsen i och för utlåtande till nästa konferenssammanträde.[1]

Vid 1924 års konferens förekom, att talare, som insänt sitt namn före det förslag framställts om debattens avslutning, tillätos yttra sig efter det beslut fattats om avslutning. Vid tidigare konferenser hade däremot följts den praxis, att ingen tilläts tala efter sådant beslut, undantagandes dock det fall, varom särskilt bestämdes i här ifrågavarande artikel 14 av arbetsord-

[1] Det förutsattes härvid, att de provisoriska tilläggsbestämmelserna från 1924 om två läsningar tills vidare förbliva i kraft.

ningen (se nedan). Då de reglementariska föreskrifterna icke lämnade någon bestämd ledning och det ansågs olämpligt lägga tolkningen i presidentens hand, beslöts införa en fullt otvetydig föreskrift härom i arbetsordningen. Huru den förstnämnda tolkningen av vad som förstås med »debatts avslutning» kunde stödja sig på parlamentarisk praxis i flera länder, uttalade sig dock styrelsen — och efter denna konferensen — för det senare tolkningssättet, vilket ansågs stå i bättre överensstämmelse med artikelns bestämmelser i övrigt.

Enligt förut gällande bestämmelser medgavs emellertid det undantaget, att presidenten, oaktat debatten förklarats avslutad, kunde lämna ordet åt talare från en grupp, som förut icke deltagit i diskussionen. Denna undantagsbestämmelse utvidgades nu därhän, att varje grupp, som därom framställde begäran genom sin ordförande, skulle hava rätt att efter debattens avslutning få sina synpunkter framförda genom en talare, oavsett om gruppen förut varit representerad i debatten eller icke. De nya bestämmelserna återgivas här nedan:

Artikel 14. Debatts avslutning.

§ 1. (= förutvarande § 1).
§ 2. (= förutvarande § 2).
§ 3. Presidenten skall tillåta varje grupp, som därom framställer begäran genom sin ordförande, att få göra sig hörd i den under diskussion varande frågan genom en av gruppen utsedd talare, vare sig en föregående talare representerat gruppen eller icke.
§ 4. (= förutvarande § 4).
§ 5. Med iakttagande av föregående bestämmelser skall ingen lämnas ordet i frågan, sedan genom votering debatten förklarats avslutad.

Enligt art. 403 av fredsfördraget fordras för beslutmässighet, att antalet avgivna röster skall uppgå till minst hälften av antalet i konferensen deltagande ombud, och meddelas närmare föreskrifter härom i art. 16 av arbetsordningen. Emellertid har det några gånger inträffat, speciellt vid omröstning med handuppräckning, att quorum icke uppnåtts av exempelvis en så tillfällig anledning som bristande uppmärksamhet från delegerades sida och oaktat majoritet för besluts fattande funnits bland de närvarande. En garanti häremot syntes erbjuda sig i föreskrift om anställande av omröstning med namnupprop, då quorum icke uppnåtts vid handuppräckning. I enlighet härmed infördes följande bestämmelse såsom § 2 under artikeln i fråga:

Artikel 16. Quorum.

§ 1. (= förutvarande art. 16).
§ 2. Då quorum icke uppnåtts vid omröstning medelst handuppräckning, må presidenten omedelbart kunna anställa omröstning medelst namnupprop. Han är pliktig göra så, om namnupprop begäres av 10 medlemmar i samma grupp, vilka äro närvarande, då omröstningen begäres.

Subkommittén för reglementsfrågor hade också under omprövning en del andra förslag om ändring i arbetsordningen. En hel serie av dylika för-

slag, avseende sättet för val av medlemmar i särskilda utskott (art. 7, mom. e av arbetsordningen), hade framställts av arbetsgivargruppen och den italienska regeringsdelegationen. Förslagen åsyftade att under en eller annan form giva förslagsutskottet större befogenheter i fråga om utskottens sammansättning än det för närvarande besitter. Enligt gällande bestämmelser är förslagsutskottet i sådant hänseende beroende av samtycke från resp. grupper (regerings-, arbetsgivar- och arbetarrepresentanter). Enligt förslagen skulle förslagsutskottet i mera eller mindre grad vara obundet av sådant samtycke i avseende å de tillsättningar, det inom vissa gränser ägde företaga.

Den sålunda väckta frågan var synnerligen ömtålig, såväl emedan den synbarligen föranletts av arbetargruppens beslut att utestänga den italienska (fascistiska) arbetardelegationen från representation i utskotten som därför, att den gällde en begränsning i den autonoma ställning, som i praxis tillerkänts resp. grupper. Med hänsyn härtill och till det outredda skick, vari ärendet befann sig, föreslog subkommittén remiss till arbetsbyråns styrelse, vilket också blev konferensens beslut.

En liknande ömtålig aspekt hade det förslag, som framställts av det italienska regeringsombudet de Michelis, om ändring av bestämmelserna i artikel 20, § 3, rörande arbetsgivar- och arbetargruppernas val av medlemmar i arbetsbyråns styrelse. Medan under gällande bestämmelser någon kvalifikation icke gäller för valbarhet, yrkades, att valet skulle vara begränsat till delegerade och experter vid det konferenssammanträde, då valet ägde rum.

Inom subkommittén uttrycktes tvekan, om den påyrkade ändringen kunde anses förenlig med fredsfördragets stadganden om styrelseval (art. 393). För övrigt mötte förslaget motstånd både på arbetsgivar- och arbetarhåll såsom ägnat att inkräkta på gruppernas självständighet och att förorsaka praktiska olägenheter. Kommittén stannade i avslag å såväl själva förslaget som ett yrkande att i rättsfrågan inhämta utlåtande av den fasta mellanfolkliga domstolen.

Vid frågans plenarbehandling förelåg ett nytt aktstycke från förslagsställaren, vari dennes synpunkter närmare utvecklades och det även antyddes, att förslagets antagande kunde undanröja vissa svårigheter, som ännu ställde sig hindrande i vägen för erforderlig ratifikation av den vid 1922 års konferens beslutade ändringen i fredsfördragets regler för styrelsens sammansättning (art. 393). Alternativt yrkades, att fasta mellanfolkliga domstolens utlåtande inhämtades om tolkning av fredsfördraget i vad angår villkoren för arbetsgivar- och arbetarrepresentanters valbarhet till styrelsen.

Med hänsyn till de nya argument, som sålunda förebragts, beslöt konferensen, på yrkande av subkommitténs rapportör, att hänvisa hela frågan till styrelsen.

Detsamma beslöts i fråga om ett förslag av Sir Louis Kershaw om vissa tilläggsbestämmelser till artikel 21 av arbetsordningen rörande ändrade an-

ordningar för val av utskottsmedlemmar inom regeringsgruppen. Sistnämnda beslut fattades med 75 röster mot 23, de senare härrörande från arbetargruppen, som i förslaget befarade ett intrång på principen om gruppernas självbestämningsrätt.

2. Val av styrelse för arbetsbyrån.

Enligt bestämmelserna i art. 393 av fredsfördraget tillsättes internationella arbetsbyråns styrelse för tre år och består av 24 personer, av vilka tolv representera regeringarna samt sex väljas av arbetskonferensens arbetsgivardelegerade och sex av dess arbetardelegerade. Av regeringsrepresentanterna böra åtta utnämnas av de i industriellt hänseende mest betydande makterna och de fyra återstående av de stater, som för sådant ändamål utsetts av konferensens regeringsdelegerade med undantag av dem, som representera de åtta nyssnämnda makterna. Frågor, om vilka makter äro att anse som de industriellt mest betydande, avgöras av folkförbundets råd.

Val till arbetsbyråns styrelse förrättades för perioden 1923—1925 av 1922 års konferens, och det tillkom följaktligen innevarande års konferens att förrätta val för nästa treårsperiod. Då 1922 års konferens var förlagd till hösten och valen förrättades den 31 oktober s. å., kunde det enligt en bokstavlig tolkning av fredstraktaten göras gällande, att de då valdas mandat skulle utlöpa den 31 oktober 1925. I sådant fall skulle åtskilliga månader förflyta, innan de nu nyvalda inträdde i funktion och samma företeelse skulle upprepas, så länge arbetskonferenserna fortsätta att äga rum på våren. Detta befanns vara olägligt och i princip har därför nu fastslagits, att de valda inträda i funktion från och med valdagen. Det förutsättes därvid, att om ett val i framtiden skulle äga rum längre fram på året, mandattiden erhåller en motsvarande förlängning.

Enligt beslut av folkförbundsrådet innehavas platserna såsom de mest betydande industristaterna tills vidare av Belgien, England, Frankrike, Indien, Italien, Japan, Kanada och Tyskland.

De övriga fyra regeringsplatserna, som tillsättas efter val av regeringsombuden, ha under valperioden 1923—1925 innehafts av Chile, Finland, Polen och Spanien. Av dessa nyvaldes 1922 Chile och Finland, medan Polen och Spanien fingo sina mandat förnyade från första perioden 1920—1922. Vid det av internationella arbetskonferensens regeringsombud den 4 juni 1925 förrättade valet för instundande treårsperiod erhöllo Polen och Spanien för andra gången sina mandat förnyade, medan i stället för Chile och Finland insattes Argentina och Norge. Norge har därmed inträtt för första gången i styrelsen, medan Argentina återfått den plats, det tidigare innehade under valperioden 1920—1922.

Från arbetsgivar- och arbetargrupperna invaldes i styrelsen följande representanter:

Arbetsgivare

Ledamöter	Suppleanter
Lithgow (England).	Vogel (Tyskland).
Pinot (Frankrike).	Dell'oro Maini (Argentina).
Olivetti (Italien).	Ørsted (Danmark).
Carlier (Belgien).	Cort van der Linden (Holland).
Gemmill (Sydafrika).	Tchourtchine (Jugoslavien).
Hodac (Tjeckoslovakien).	Tzaut (Schweiz).

Arbetare

Ledamöter	Suppleanter
Jouhaux (Frankrike).	Hueber (Österrike).
Poulton (England).	Caballero (Spanien).
Moore (Kanada).	Joshi (Indien).
Müller (Tyskland).	d'Aragona (Italien).
Oudegeest (Holland).	Zulawski (Polen).
Thorberg (Sverige).	Schürch (Schweiz).

Nationalitetsfördelningen är bland de nyvalda ledamöterna densamma som i den gamla styrelsen, varemot bland suppleanterna på arbetsgivarsidan Argentina och Jugoslavien inträtt efter Kanada och Spanien.

Som erforderligt antal ratifikationer av den vid 1922 års konferens beslutade ändringen i fredsfördragets § 393 icke kommit till stånd, förrättades valet enligt samma regler som förut. För de nya bestämmelsernas ikraftträdande fordras ratifikation av samtliga rådsmedlemmar i folkförbundet ävensom tre fjärdedelar av hela antalet medlemmar av internationella arbetsorganisationen. Vid konferensens början var ställningen i detta hänseende den, att endast fem rådsmedlemmar av tio ratificerat ändringen, nämligen Belgien, England, Spanien, Sverige och Tjeckoslovakien. Ratifikation saknades däremot från följande rådsstater: Brasilien, Frankrike, Italien, Japan och Uruguay. Av de 32 ratifikationer, som ytterligare erfordrades hade allenast 17 inkommit.

3. Andra frågor.

Liksom vid föregående konferenssammanträden hade inkommit en del anmärkningar och *protester mot delegerades behörighet*, gällande denna gång arbetarombuden från Italien, Argentina, Sydafrika och Rumänien, ävensom de två arbetarexperterna från sistnämnda land. I samtliga fall godkändes fullmakterna, vad beträffar det italienska (fascistiska) ombudet dock först efter en livlig debatt samt omröstning medelst namnupprop, som gav till resultat 67 röster för och 31 röster mot godkännande. Den svenska regeringsdelegationen avhöll sig i likhet med en del andra från att rösta.

På förekommen anledning fann sig konferensen för första gången böra erinra om fredsfördragets bestämmelser rörande *utsendet av experter*. Härom stadgas i art. 389, att varje ombud må åtföljas av experter till ett antal av högst två för vart och ett å dagordningen för sammanträdet upptaget

ärende. Någon förpliktelse för regeringarna att sända visst antal experter existerar visserligen icke, men enligt ett av konferensen godkänt uttalande från fullmaktsutskottet är andemeningen i hithörande stadganden dock den, att det åvilar regeringarna som en förpliktelse att sända ett tillräckligt antal experter såväl för sina egna som för arbetsgivar- och arbetardelegerade. Någon allmän regel för vad som skall anses vara tillräckligt antal är det givetvis omöjligt att uppställa, då detta måste bliva beroende på bl. a. vederbörande länders storlek och industriella utvecklingsstadium. Det är emellertid av vikt, att varje land sänder en delegation så sammansatt, att den kan taga en aktiv och verksam del i konferensens och de olika utskottens arbete.

Konferensen fann sig också böra erinra om angelägenheten av att regeringarna i god tid träda i förbindelse med vederbörande organisationer för utseende i samråd med dem av arbetsgivar- och arbetarrepresentanter. Då arbetsordningen föreskriver, att fullmakterna skola vara inlämnade till arbetsbyrån minst 15 dagar före konferensens början, bör all möjlig omsorg ägnas åt att utnämningarna ske före denna tid.

Flera resolutionsförslag hade framställts inom den härför föreskrivna tiden av 7 dagar före konferensens öppnande, och hänvisades de i vederbörlig ordning till förslagsutskottet. Fyra av förslagen föranledde beslut från konferensens sida, medan två återtogos. Av de antagna resolutionerna tillkommo två på yrkande av det belgiska arbetarombudet Mertens, och gällde den ena en hemställan till arbetsbyråns styrelse om utredning i syfte att verkställa en undersökning rörande standardisering på internationell basis av kolgruvearbetarnas arbetsvillkor (arbetstid, ledighetsdagar och arbetslöner), den andra en anmodan om utredning genom arbetsbyrån av frågan om lärlingsväsen och yrkesutbildning i och för eventuell behandling vid någon av de närmast följande sessionerna. En tredje resolution, till vilken initiativet tagits av det japanska arbetarombudet Suzuki, gällde undersökning för utrönande av vilka de olika kategorierna av jordbruksarbetare äro i olika länder, samt grunderna för deras organisation och representation såväl i nationella institutioner som i internationella arbetsorganisationen. I den fjärde resolutionen, som härrörde från ett förslag av det indiska arbetarombudet Joshi, hemställdes till arbetsbyråns styrelse att i samråd med vederbörande regeringar företaga en dokumentarisk undersökning av arbetsvillkoren i asiatiska länder. De återtagna resolutionsförslagen, som föranledde en förklaring från den kinesiska delegationens sida, rörde dels fullständigheten av denna delegation, dels åtgärder riktade mot barns användande uti industriellt arbete i Kina.

Löneutvecklingen inom olika näringsgrenar under åren 1913—1924.

I. Undersökningens syftemål och omfattning.

Efterföljande redogörelse utgör en fortsättning på de undersökningar angående löneförhållandena inom vissa verksamhetsområden, som tidigare utförts för åren 1913—1923, och innehåller en översikt av löneutvecklingen t. o. m. år 1924 för förvaltnings- och arbetarpersonal inom industri, handel och varulager, samfärdsel, banker och försäkringsanstalter.[1] Ett försök har i samband härmed gjorts att beräkna löneläget inom olika dyrortsgrupper samt att erhålla en åtminstone ungefärlig föreställning om skiljaktigheterna i lönehänseende mellan de företag, som uteslutande eller huvudsakligen arbeta för export, och övriga näringsgrupper. Dessutom meddelas i det följande vissa kompletterande uppgifter angående tidlöner inom hantverk, samfärdsel, restaurangrörelse och husligt arbete.

Insamlandet av uppgifterna för industri, handel och samfärdsel har skett på samma sätt som förut, genom utsändande av frågeformulär till vederbörande arbetsgivare. Uppgifterna om hantverkslönerna hava liksom tidigare erhållits genom anlitande av de offentliga arbetsförmedlingsanstalterna. De för arbetsgivarna avsedda formulären hava så till vida utvidgats, att uppgifter begärts om den genomsnittliga veckoarbetstiden under arbetsåret och — i den händelse förkortad arbetstid förekommit — även upplysning om arbetsveckornas förläggning under året. I övrigt har samma metod tillämpats som vid föregående löneundersökningar, varom en utförlig redogörelse återfinnes i Sociala Meddelanden, årg. 1919, sid. 871 ff.

I ett föregående häfte av denna tidskrift har publicerats en preliminär redogörelse för 1924 års undersökning, i vad den avser den genomsnittliga lönestegringen t. o. m. nämnda år för de olika industrigrenarna tillsammantagna.[2] Då de slutgiltigt beräknade siffror, som nu framläggas, endast förete smärre differenser från de preliminära beräkningarna, kan i fråga om den allmänna löneutvecklingen väsentligen hänvisas till den föregående utredningen. De i det följande meddelade tabellerna innehålla därutöver uppgifter om genomsnittslöner inom olika näringsgrenar och större näringsgrupper ävensom indextal för löneutvecklingen sedan 1913, varjämte i särskilda avdelningar lämnas redogörelser för lönernas storlek inom olika dyrortsgrupper samt inom export- och hemmamarknadsindustri.

[1] Soc. Medd. årg. 1924, sid. 755 ff.
[2] Soc. Medd. årg. 1925, sid. 419 ff.

Såsom tidigare påpekats, måste de på grundval av arbetsgivarnas uppgifter beräknade siffrorna för de särskilda näringsgrenarna bedömas med viss försiktighet, beroende på olikformigheten i det material, som för de särskilda åren stått till buds. Uppgifter för år 1924 hava nämligen icke alltid kunnat erhållas från en del tidigare representerade företag, varemot materialet för redogörelseåret innesluter lönesiffror från åtskilliga arbetsgivare, som förut icke varit med i undersökningen. Därjämte är tänkbart, att ett eller annat företag, vars lönenivå avvikit från den inom resp. näringsgren gängse, under de senare åren förändrat sin arbetsstyrka i förhållande till övriga företag och därigenom kommit att vid medeltalsberäkningar väga tyngre eller lättare än år 1913 varit fallet. Vissa kontrollberäkningar, som företagits, synas emellertid giva vid handen, att man åtminstone för de större grupperna ej behöver ifrågasätta, att materialets grad av representativitet i högre grad förändrats under de år, som förflutit sedan den grundläggande utredningen verkställdes. Av större praktisk betydelse är, att man på grund av det summariska redovisningssättet nödgas räkna med en viss bristfällighet beträffande de av arbetsgivarna å frågeformuläret lämnade uppgifterna angående medeltalet arbetare per dag under verksamhetstiden. Även ett tillnärmelsevis riktigt fastställande härav förutsätter nämligen för flertalet företag ganska omfattande kalkyler. Vid granskning av 1922, 1923 och 1924 års löneblanketter har emellertid viss kontroll över de lämnade uppgifterna även i detta avseende kunnat genomföras, därigenom att antalet arbetare ställts i relation till av dem utförda arbetstimmar, sedan dessa fördelats på det antal dagar, företaget varit i gång under verksamhetsåret.

De från arbetsförmedlingsanstalterna erhållna uppgifterna rörande vid slutet av år 1924 gällande löner inom hantverk, samfärdsel, restaurangrörelse och husligt arbete grunda sig på uppskattningar av den gällande normala lönen och avse således ej — såsom arbetsgivarnas lönesiffror för arbetare och förvaltningspersonal — faktiska arbetsförtjänster. I fråga om de i hotellrörelse och husligt arbete här redovisade torde den normala tidlönen i huvudsak sammanfalla med den med tjänsten förenade penninginkomsten, medan beträffande hantverks- och transportarbetare de meddelade uppgifterna endast beteckna gällande lönesatser vid ordinarie arbetstid och även som sådana äro att anse såsom minimital. Hänsyn har således ej tagits varken till övertids- och ackordsarbete eller till andra dyrtidstillägg än sådana, som innebära en ökning av den egentliga arbetslönen och ej sammanhänga med arbetarens personliga förhållanden. Härtill kommer slutligen, att flera av här redovisade yrkesgrenar omfatta olika avlönade specialiteter och att anledning därför finnes att antaga, att uppgiftslämnarna å olika orter tillämpat i viss mån skiljaktiga beräkningsmetoder.

II. Löneförhållandena för förvaltningspersonal i enskild tjänst.

(Enligt uppgifter från arbetsgivare.)

Förvaltningspersonalen vid de i undersökningen ingående 3 580 företag, vilka redovisat dylik personal, utgjorde tillsammans 51 368 personer. Antalet redovisade män och kvinnor inom olika personalgrupper och den i genomsnitt per anställd utbetalade avlöningens storlek meddelas i efterföljande tab. 1, varuti därjämte för fullständighetens skull ånyo återgivas de procentuella löneförändringar, som beräknats hava ägt rum under perioden 1913—1924.

Tab. 1. Den i enskild tjänst anställda förvaltningspersonalens löneförhållanden 1913—1924.

	Medelantal anställda		Genomsnittlig löneinkomst per år, kr.			Löneökning (+) eller löneminskning (−) i %								
						1913—1924			1920—1924			1923—1924		
	Män	Kv.	Män	Kv.	S:a	Män	Kv.	S:a	Män	Kv.	S:a	Män	Kv.	S:a
Teknisk personal	**10 474**	**339**	**5 616**	**2 780**	**5 527**	**+ 79**	**+ 131**	**+ 83**	**−14**	**− 1**	**−14**	**−0·7**	**−2·4**	**−0·7**
Kontorspersonal	**23 013**	**10 114**	**4 476**	**2 773**	**3 956**	**+ 94**	**+ 121**	**+ 92**	**−17**	**−12**	**−18**	**−1·7**	**−1·7**	**−1·8**
Industri . . .	11 008	4 798	4 179	2 525	3 677	+ 88	+ 124	+ 86	−15	− 9	−16	−2·2	−1·0	−2·2
Handel . . .	3 153	2 117	4 043	2 691	3 500	+ 81	+ 134	+ 83	−25	−18	−24	−1·5	−1·7	−1·5
Samfärdsel .	2 964	103	4 472	3 109	4 426	+ 106	+ 115	+ 106	−22	−16	−21	−1·2	−0·7	−1·3
Banker . . .	4 795	1 828	5 074	3 153	4 544	+ 102	+ 118	+ 100	−21	−18	−19	+0·6	+0·4	+0·9
Försäkring .	1 093	1 268	6 093	3 275	4 580	+ 97	+ 106	+ 91	− 3	−13	− 8	−1·7	−1·3	−1·5
Butikspersonal .	**3 129**	**4 299**	**3 057**	**2 090**	**2 498**	**+ 133**	**+ 137**	**+ 115**	**−14**	**−14**	**−16**	**+1·0**	**−3·6**	**−2·1**
Summa	**36 616**	**14 752**	**4 681**	**2 574**	**4 076**	**+ 100**	**+ 127**	**+ 99**	**−16**	**−13**	**−17**	**−0·4**	**−2·0**	**−0·6**

Det ligger i sakens natur, att inom de särskilda personalgrupperna förekomma åtskilliga skiljaktigheter i fråga om såväl lönenivå som löneutveckling. Med hänsyn till det relativt ringa antal här avsedda löntagare, det inom varje grupp merendels kunnat bliva fråga om, lämpa sig dessa siffror dock i allmänhet icke att läggas till grund för några jämförelser i lönehänseende olika näringsgrenar emellan. Endast i fråga om den talrikaste personalgruppen, kontorspersonalen, har i tabellen åtskillnad gjorts mellan industri, handel, samfärdsel, bank- och försäkringsrörelse. Av dessa näringsgrupper företer handeln den lägsta genomsnittliga lönenivån för manliga löntagare och industrien den lägsta för kvinnliga, medan försäkringsanstalterna haft den i medeltal högst avlönade såväl manliga som kvinnliga kontorspersonalen. Den genomsnittliga inkomstökningen under perioden 1913—1924 har beträffande manlig kontorspersonal varit störst inom samfärdsel, banker och försäkringsanstalter samt beträffande kvinnlig inom handel och industri, minst däremot inom handeln i fråga om manliga löntagare och vid försäkringsanstalterna i fråga om kvinnliga. — Vid en jämförelse åter med 1920 års löneinkomster kan en sänkning av inkomstnivån konstateras inom samtliga grupper för både manlig och kvinnlig kontorspersonal. Lönereduk-

tionen drabbade under år 1921 huvudsakligen de manliga kontorsanställda inom handeln, men spred sig under 1922 även till övriga personalgrupper och var detta år särskilt betydande för kontorspersonalen inom samfärdsel och bankväsen. Även under det därpå följande året hava löne reduktionerna fortsatt, om också i något minskat tempo, för att under redogörelseåret nästan helt avstanna. Störst har nedgången under året varit för den kvinnliga butikspersonalen samt för de manliga kontorsanställda inom industrien.

III. Arbetare inom industri, handel och samfärdsel.

(Enligt uppgifter från arbetsgivare.)

Antalet redovisade arbetare vid 1924 års löneundersökning utgör 273 146 gentemot 239 688 föregående år, 216 986 vid 1922 års undersökning och 215 764 år 1921. Att den senaste löneundersökningen omfattar så många flera arbetare, än fallet var de tre närmast föregående åren, torde väsentligen vara att tillskriva en viss utvidgning under året av den industriella verksamheten efter kristidens depression, men även ett ökat intresse från uppgiftslämnarnas sida för socialstyrelsens lönestatistik.

Såsom redan i den preliminära redogörelsen meddelades, har den genomsnittliga årsinkomsten per arbetare år 1924 beräknats till c:a 2 300 kr. vid samtliga i undersökningen representerade företag. Denna siffra betecknar en ökning från 1913 med 112 % — men en nedgång med 29 % från år 1920, då lönerna lågo på sin högsta nivå — såsom närmare framgår av nedanstående tab. 2, vilken härmed återgives i slutgiltigt skick med hänsyn till den jämkning, de tidigare publicerade preliminära siffrorna fått erfara vid den precisering av beräkningarna, som nu slutförts.

Tab. 2. Arbetarpersonalens löneförhållanden 1913—1924.

	Löneinkomst per år, kr.			Löneökning (+) eller löneminskning (—), %				Löneinkomst per timme, kr.			Löneökning (+) eller löneminskning (—), %			
	1913	1923	1924	1913–24	1920–24	1921–24	1923–24	1913	1923	1924	1913–24	1920–24	1921–24	1923–24
Män över 18 år	1 241	2 482	2 592	+ 109	— 28	— 23	+ 4·4	0·45	1·12	1·14	+ 153	— 31	— 30	+ 1·8
Kvinnor över 18 år . . .	651	1 490	1 519	+ 133	— 29	— 17	+ 1·9	0·24	0·69	0·70	+ 192	— 29	— 27	+ 1·4
Minderåriga .	485	933	983	+ 103	— 33	— 18	+ 5·4	0·18	0·46	0·47	+ 161	— 32	— 29	+ 2·2
Tillsammans	**1 093**	**2 220**	**2 313**	**+ 112**	**— 29**	**— 23**	**+ 4·2**	**0·40**	**1·01**	**1·03**	**+ 158**	**— 31**	**— 31**	**+ 2·0**
Arbetare utan angivet kön	1 079	1 844	1 989	+ 84	— 29	— 19	+ 7·9	0·30	0·77	0·82	+ 173	— 28	— 28	+ 6·5
Samtliga arbetare . .	**1 091**	**2 215**	**2 309**	**+ 112**	**— 29**	**— 23**	**+ 4·2**	**0·40**	**1·01**	**1·03**	**+ 158**	**— 31**	**— 31**	**+ 2·0**

Fluktuationerna i den genomsnittliga årsförtjänsten under perioden 1913—1924 ha varit väsentligt olika inom olika näringsgrenar, såsom framgår av efterföljande tab. 3 (sid. 724 ff). Endast genomsnittstal för samtliga i undersökningen representerade företag inom resp. näringsgrenar hava här redovisats.

Inkomstökningen per år och arbetare har från 1913 till 1924 varit högst för flottningsarbetare, för vilka indextalet är 496, en siffra, som emellertid bör ses i samband med de betydande växlingar i säsongens längd från det ena året till det andra, som karakterisera ifrågavarande yrke. Närmast i ordningen följa bagerier, lastning och lossning, kraft-, belysnings- och vattenverk, choklad- och karamellfabriker, gummivarufabriker samt egentligt byggnadsarbete, inom vilka näringsgrenar indextalen växla mellan 264 och 237. Lägst per år och arbetare har ökningen av den faktiska årsförtjänsten från 1913—1924 varit inom följande industrigrenar: »annan» läder-, hår- och gummivaruindustri (167), gruvor och anrikningsverk (172), porslins-, kakel- och lergodsfabriker (174), stenbrott och stenhuggerier (176), järn-, stål- och kopparverk (179) samt glasbruk (181).

Såsom redan av den preliminära redogörelsen framgått, nådde inkomststegringen under här berörda period sin högsta punkt inom flertalet näringsgrenar år 1920. Sedan dess har en sänkning i årsförtjänsterna ägt rum, som för närvarande i genomsnitt räknat kan uppskattas till c:a 29 %. Den ojämförligt större delen av denna inkomstreduktion ägde rum under år 1922, medan minskningen under 1921 och 1923 merendels inskränkte sig till några få procent. Under redogörelseåret har emellertid nedgången nästan avstannat och i vissa fall förbytts i en mer eller mindre markerad stegring.

Inkomstreduktionen sedan toppåret har emellertid varit mycket olika inom de särskilda, i lönestatistiken redovisade näringsgrenarna. En jämförelse mellan de i tab. 3 meddelade indextalen ger vid handen, att årsförtjänsterna sedan dess minskats mest inom följande näringsgrenar: kolgruvor (43 %), torvindustri (42 %), porslins-, kakel- och lergodsfabriker (41 %), pappersbruk och pappfabriker (40 %), pappersmassefabriker (40 %), flottning (39 %), skofabriker (38 %) samt »annan» läder-, hår- och gummivaruindustri (38 %).

Den stabilisering i lönenivån mot ett nytt jämviktsläge, som utmärkte år 1923, har åtminstone för flertalet näringsgrenar gjort sig gällande även under redogörelseåret, i det lönerna i regel ej undergått någon nämnvärd förändring från föregående år. I en del fall hava visserligen smärre lönesänkningar förekommit, men i flertalet fall hava lönerna stått stilla och i några fall t. o. m. höjts. De flesta under året träffade kollektivavtalen lära sålunda inneburit en förhöjning av gällande lönesatser, vartill kommer, att den faktiska arbetstiden per arbetare inom vissa viktiga industrier ökats (exempelvis järn-, stål- och kopparverk samt pappersmassefabriker, där under 1923 långvariga arbetskonflikter ägde rum). Såsom närmare framgår av tab. 3, hava även fluktuationerna i de faktiska arbetsförtjänsterna inom olika näringsgrenar varit något större än föregående år och omfattat både höjningar och sänkningar, om än tendensen till höjning varit övervägande. En närmare granskning av tabellen visar, att årsinkomsterna i allmänhet förblivit

Genomsnittliga löneinkomster per år och arbetstimme för vuxna manliga arbetare.

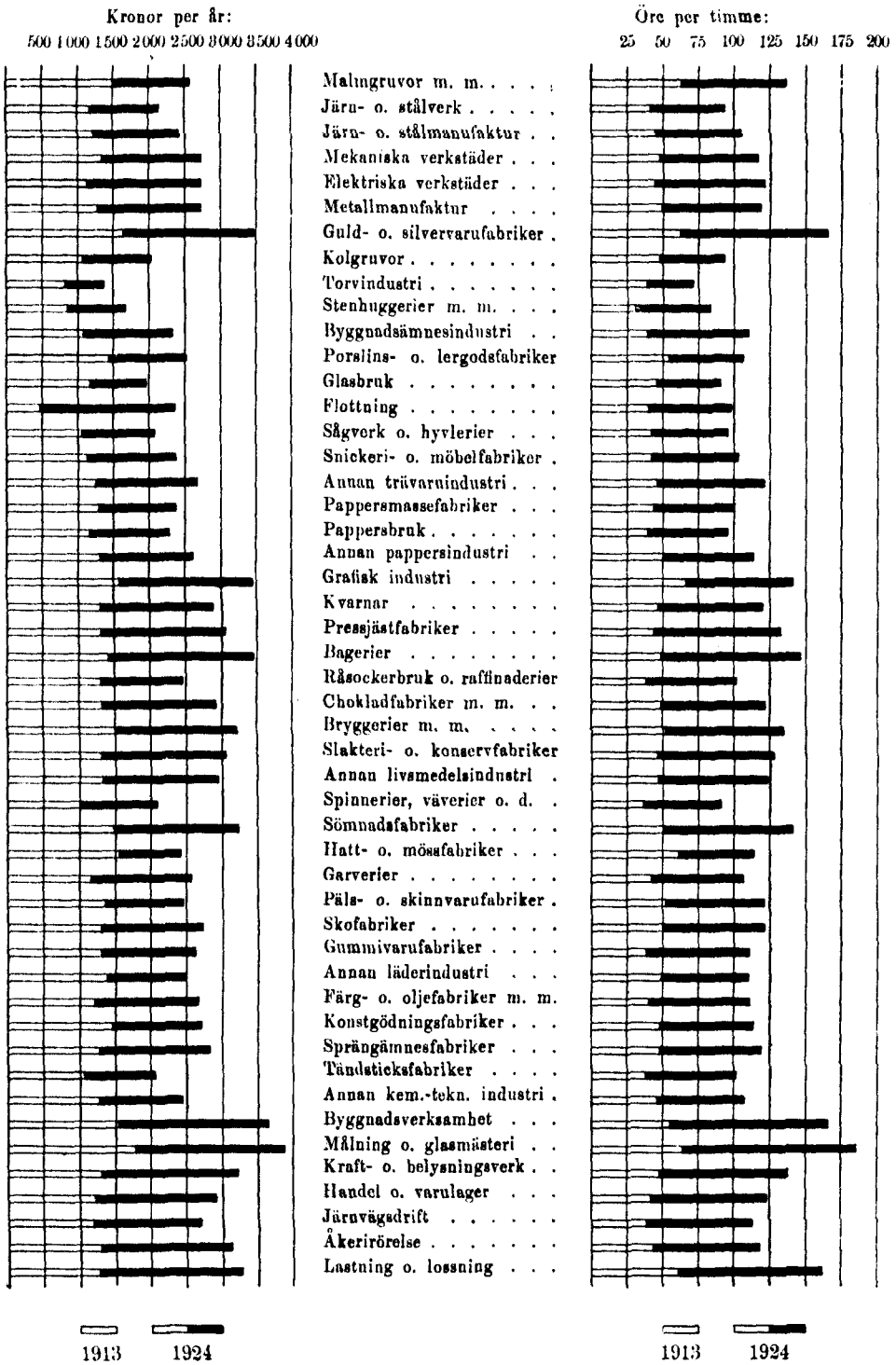

oförändrade inom grupperna livsmedelsindustri (undantag råsockerbruk och raffinaderier samt »annan livsmedelsindustri»), textil- och beklädnadsindustri (undantag hatt- och mössfabriker), läder-, hår- och gummivaruindustri (undantag päls- och skinnvarufabriker, gummivarufabriker samt »annan hithörande industri»), kraft-, belysnings- och vattenverk, handel och varulager samt samfärdsel.

Inom vissa andra näringsgrenar hava däremot de senare årens nedåtgående lönerörelse icke endast helt avstannat, utan t. o. m. förbytts i en ej oväsentlig stegring. Detta var sålunda fallet särskilt inom grupperna malmbrytning och metallindustri, träindustri, pappersindustri samt byggnadsverksamhet. Betraktar man stegringen bland nämnda gruppers olika specialgrenar, giva siffrorna vid handen, att arbetarnas årsinkomster under året ökats mest inom följande näringsgrenar: järn-, stål- och kopparverk (34 %), pappersmassefabriker (23 %), gruvor och anrikningsverk (20 %), egentligt byggnadsarbete (14 %) samt sågverk och hyvlerier (10 %). Vid bedömande av den kraftiga ökningen i årsinkomsterna inom vissa av ovannämnda näringsgrenar bör emellertid hänsyn tagas till de arbetskonflikter, som rådde under föregående år och som särskilt för järn- och stålverk samt pappersmassefabriker voro mycket långvariga och av betydande omfattning.

De i tab. 3 angivna lönesiffrorna för män, kvinnor och minderåriga tillsammantagna ge en bild av löneutvecklingen inom varje industri, men kunna icke användas för jämförelser med avseende på lönenivån inom olika industrier, enär för bedömande härav hänsyn måste tagas till arbetarstammens skiljaktiga sammansättning i fråga om ålder och kön. Lönestandarden måste sålunda beräknas för manliga, kvinnliga och minderåriga var för sig. De härför erforderliga lönesiffrorna återfinnas jämväl i tabellen.

På grundval av nämnda siffror har utarbetats vidstående diagram, utvisande de genomsnittliga löneinkomsterna per år för *vuxna manliga* arbetare inom olika näringsgrenar.

I fråga om årsinkomsterna uppvisade arbetarna inom målning och glasmästeri samt egentligt byggnadsarbete de högsta genomsnittssiffrorna, nämligen resp. 3 895 och 3 618 kr., varefter kommo guld- och silvervarufabriker, bagerier, grafisk industri, tobaksfabriker, lastning och lossning, kraft-, belysnings- och vattenverk, sömnadsfabriker samt bryggerier med resp. 3 495, 3 474, 3 461, 3 288, 3 280, 3 255, 3 238 och 3 217 kr. De lägsta årssiffrorna förete torvindustri, stenhuggerier, glasbruk och kolgruvor, där arbetarna i genomsnitt förtjänat resp. 1 388, 1 651, 1 975 och 2 023 kr. under år 1924. De låga årsförtjänsterna inom dessa industrier sammanhänga dels med de dåliga avsättningsförhållandena, som uppgivas ha varit rådande inom dessa branscher, och dels med att hithörande företag i stor utsträckning äro förlagda till platser å landsbygden, där levnadskostnaderna äro relativt låga.[1] Omvänt äro bland näringsgrenar med hög lönenivå storstadsföretagen särdeles talrika.

[1] Jfr sid. 738 ff.

Tab. 8. Genomsnittliga löneinkomster inom olika näringsgrenar år 1924.

Näringsgrenar (siffrorna angiva antalet företag)	Medelantal arbetare	Löneinkomst per år				Löneinkomst per timme							
			Indextal			Ordinarie tid				Inklusive övertid, naturaförmåner o. d.			
						Tidlön		Ackord					
		Kr.	1913 = 100	1920 = 100	1923 = 100	abs. tal, kr.	index, (1923 = 100)	abs. tal, kr.	index, (1923 = 100)	abs. tal, kr.	index, (1913 = 100)	index, (1920 = 100)	index, (1923 = 100)
Malmbrytning o. metallindustri (594)	**64 647**	**2 388**	**195**	**74**	**110**	—	—	—	—	—	—	—	—
män	56 823	2 537	193	73	110	0·93	100	1·21	104	1·12	—	67	103
kvinnor	2 115	1 555	240	78	101	0·62	102	0·79	101	0·71	—	72	103
minderåriga	5 176	1 093	191	70	115	0·40	103	0·60	105	0·51	—	66	106
Gruvor o. anrikningsverk (46)	**7 034**	**2 486**	**172**	**68**	**120**	—	—	—	—	—	—	—	—
män	6 610	2 580	169	67	120	0·93	103	1·52	114	1·36	216	75	116
minderåriga	393	1 036	162	68	118	0·48	107	0·40	73	0·54	200	74	110
Därav i													
Mellersta Sverige (42)	**4 563**	**1 757**	**154**	**56**	**112**	—	—	—	—	—	—	—	—
män	4 222	1 824	153	55	112	0·70	103	1·05	111	0·91	186	61	108
minderåriga	311	943	172	66	123	0·39	105	0·60	122	0·48	200	74	112
Norra Sverige (4)	**2 471**	**3 833**	**205**	**84**	**113**	—	—	—	—	—	—	—	—
män	2 388	3 917	201	82	113	1·58	101	2·17	106	2·17	268	87	114
minderåriga	82	1 388	181	82	102	0·72	107	0·88	102	0·77	257	82	105
Järn-, stål- o. kopparverk[1] (48)	**14 695**	**2 061**	**179**	**67**	**134**	—	—	—	—	—	—	—	—
män	13 618	2 146	183	66	134	0·73	100	1·00	108	0·94	229	63	103
minderåriga	1 032	981	174	71	138	0·36	109	0·60	107	0·48	240	73	109
Järn- o. stålmanufaktur (114)	**6 486**	**2 145**	**199**	**70**	**105**	—	—	—	—	—	—	—	—
män	4 883	2 428	201	71	104	0·92	98	1·16	100	1·06	241	68	100
kvinnor	617	1 317	247	80	111	0·50	104	0·70	108	0·59	311	—	111
minderåriga	832	1 018	229	74	109	0·39	103	0·57	104	0·47	276	70	107
Mekaniska verkstäder (296)	**29 730**	**2 569**	**208**	**80**	**107**	—	—	—	—	—	—	—	—
män	26 599	2 703	203	79	107	0·99	103	1·24	103	1·16	247	67	104
kvinnor	647	1 748	261	82	99	0·64	110	0·91	101	0·80	333	74	100
minderåriga	2 127	1 201	207	70	119	0·41	103	0·63	105	0·54	257	62	106
Elektriska verkstäder (28)	**3 669**	**2 462**	**228**	**76**	**98**	—	—	—	—	—	—	—	—
män	2 988	2 733	241	72	100	1·09	104	1·28	103	1·21	281	65	103
kvinnor	313	1 441	183	71	92	0·67	110	0·70	103	0·69	216	65	103
minderåriga	368	1 121	196	80	102	0·43	100	0·59	109	0·53	241	74	106
Metallmanufaktur (49)	**2 683**	**2 325**	**209**	**65**	**99**	—	—	—	—	—	—	—	—
män	1 910	2 730	214	68	102	1·06	99	1·26	101	1·18	246	67	100
kvinnor	353	1 659	272	79	97	0·68	94	0·85	100	0·75	326	—	97
Guld- och silvervarufabriker (13)	**350**	**2 882**	**236**	**75**	**102**	—	—	—	—	—	—	—	—
män	215	3 495	212	65	96	1·63	94	1·67	98	1·65	266	71	96
Jord- och stenindustri (220)	**24 526**	**1 887**	**191**	**66**	**101**	—	—	—	—	—	—	—	—
män	21 314	2 010	192	65	101	0·84	104	1·05	104	0·99	—	69	102
kvinnor	778	1 126	162	64	91	0·45	94	0·60	94	0·55	—	60	93
minderåriga	1 779	882	209	66	106	0·36	103	0·55	102	0·48	—	78	105
Kolgruvor (7)	**3 704**	**1 941**	**198**	**57**	**102**	—	—	—	—	—	—	—	—
män	3 403	2 023	191	57	102	0·68	105	1·01	104	0·94	196	57	102

[1] Den starka löneökningen sedan år 1923 sammanhänger med långvariga arbetskonflikter sistnämnda år.

Näringsgrenar (siffrorna angiva antalet företag)	Medelantal arbetare	Löneinkomst per år				Löneinkomst per timme							
			Indextal			Ordinarie tid				Inklusive övertid, naturaförmåner o. d.			
						Tidlön		Ackord					
		Kr.	1913 = 100	1920 = 100	1923 = 100	abs. tal, kr.	index, (1923 = 100)	abs. tal, kr.	index, (1923 = 100)	abs. tal, kr.	index. (1913 = 100)	index, (1920 = 100)	index, (1923 = 100)
Torvindustri . . . . . (24)	**1 042**	**1 244**	**211**	**58**	**108**	—	—	—	—	—	—	—	—
män	837	1 388	166	57	114	0·55	95	0·73	101	0·72	185	50	104
Stenbrott och stenhuggerier . . . . . (29)	**6 612**	**1 630**	**176**	**71**	**106**	—	—	—	—	—	—	—	—
män	6 213	1 651	195	70	106	0·99	111	0·78	87	0·83	286	73	91
Byggnadsämnesindustri (119)	**8 071**	**2 216**	**209**	**75**	**106**	—	—	—	—	—	—	—	—
män	7 441	2 321	214	75	105	0·93	103	1·26	112	1·10	289	79	108
Porslins-, kakel- o. lergodsfabriker . . . . . (12)	**1 798**	**1 899**	**174**	**59**	**92**	—	—	—	—	—	—	—	—
män	961	2 507	174	59	94	0·97	100	1·10	97	1·06	196	56	92
kvinnor	463	1 329	160	58	97	0·54	93	0·63	94	0·61	197	59	92
Glasbruk . . . . . (29)	**3 299**	**1 733**	**181**	**63**	**98**	—	—	—	—	—	—	—	—
män	2 459	1 975	166	63	97	0·73	100	0·95	98	0·90	200	63	98
minderåriga	484	721	192	62	111	0·30	103	0·41	108	0·32	229	58	107
Träindustri . . . . (304)	**26 648**	**2 004**	**218**	**65**	**108**	—	—	—	—	—	—	—	—
män	22 380	2 187	225	65	109	0·83	100	0·99	102	0·98	—	64	100
kvinnor	325	1 438	254	77	109	0·69	106	0·67	106	0·69	—	78	106
minderåriga	3 536	959	190	64	105	0·39	100	0·56	100	0·50	—	68	100
Flottning . . . . . (6)	**1 731**	**2 301**	**496**	**61**	**107**	—	—	—	—	—	—	—	—
män	1 656	2 358	502	63	108	0·82	99	1·06	103	0·99	248	61	105
Sågverk o. hyvlerier (128)	**17 804**	**1 904**	**194**	**63**	**110**	—	—	—	—	—	—	—	—
män	14 828	2 081	197	63	110	0·73	100	0·94	100	0·96	229	64	101
minderåriga	2 541	976	181	63	107	0·41	103	0·56	100	0·52	236	70	100
Snickeri- och möbelfabriker . . . . . (142)	**6 211**	**2 182**	**210**	**73**	**99**	—	—	—	—	—	—	—	—
män	5 348	2 375	211	73	100	0·92	97	1·11	98	1·02	249	67	97
minderåriga	773	916	208	70	105	0·38	103	0·55	102	0·43	239	66	105
Annan trävaruindustri . (28)	**897**	**2 179**	**236**	**74**	**100**	—	—	—	—	—	—	—	—
män	548	2 691	215	83	102	1·04	106	1·38	110	1·22	271	85	106
Pappers- och grafisk industri . . . . . (297)	**28 540**	**2 812**	**196**	**66**	**109**	—	—	—	—	—	—	—	—
män	22 524	2 557	197	64	110	1·03	96	1·04	103	1·07	—	62	99
kvinnor	2 848	1 544	226	75	102	0·68	100	0·70	101	0·70	—	76	101
minderåriga	2 400	953	195	66	104	0·40	95	0·56	117	0·44	—	67	102
Pappersmassefabriker[1] . (73)	**12 762**	**2 292**	**184**	**60**	**123**	—	—	—	—	—	—	—	—
män	11 938	2 375	183	60	123	0·79	99	1·03	102	1·00	233	59	100
minderåriga	634	1 067	192	60	124	0·43	108	0·63	119	0·52	260	66	116
Pappersbruk och pappfabriker . . . . . (36)	**7 607**	**2 070**	**193**	**60**	**109**	—	—	—	—	—	—	—	—
män	5 650	2 257	195	60	109	0·80	103	1·01	110	0·95	244	58	108
kvinnor	733	1 154	197	63	99	0·46	105	0·60	103	0·56	243	—	104
minderåriga	468	991	197	57	129	0·41	111	0·50	125	0·46	256	56	118
Annan pappersindustri . (36)	**1 557**	**1 888**	**230**	**83**	**105**	—	—	—	—	—	—	—	—
män	706	2 604	199	71	115	1·12	109	1·23	93	1·14	224	72	109
kvinnor	542	1 594	228	82	100	0·71	108	0·74	90	0·72	277	—	104

[1] Jfr noten å föreg. sida.

Tab. 3 (forts.)

Näringsgrenar (siffrorna angiva antalet företag)	Medelantal arbetare	Löneinkomst per år				Löneinkomst per timme							
			Indextal			Ordinarie tid				Inklusive övertid, naturaförmåner o. d.			
						Tidlön		Ackord					
		Kr.	1913 = 100	1920 = 100	1923 = 100	abs. tal, kr.	index, (1923 = 100)	abs. tal, kr.	index, (1923 = 100)	abs. tal, kr.	index, (1913 = 100)	index, (1920 = 100)	index, (1923 = 100)
Grafisk industri . . (152)	**6 614**	**2 729**	**226**	**82**	**97**	—	—	—	—	—	—	—	—
män	4 230	3 461	218	78	99	1·35	99	1·67	102	1·41	214	74	99
kvinnor	1 383	1 786	236	79	102	0·72	99	0·88	81	0 76	230	77	99
minderåriga	989	921	232	74	91	0·39	87	0·50	77	0·40	250	73	89
Livsmedelsindustri . (349)	**19 900**	**2 463**	**214**	**74**	**100**	—	—	—	—	—	—	—	—
män	12 468	2 945	215	77	103	1·15	103	1·49	96	1·23	—	71	104
kvinnor	6 315	1 716	233	79	104	0·71	100	0·81	98	0·79	—	81	105
minderåriga	997	1 005	219	78	100	0·45	100	0·48	104	0·47	—	80	102
Kvarnar . . . . . (37)	**1 549**	**2 869**	**220**	**90**	**103**	—	—	—	—	—	—	—	—
män	1 309	2 898	220	90	101	1·18	103	1·21	82	1·20	261	71	103
Pressjästfabriker . . . (10)	**327**	**2 879**	**228**	**84**	**101**	—	—	—	—	—	—	—	—
män	288	3 048	227	87	104	1·25	107	1·86	108	1·33	309	89	106
Bagerier . . . . . (99)	**2 347**	**2 974**	**264**	**87**	**103**	—	—	—	—	—	—	—	—
män	1 520	3 474	247	84	101	1·45	100	2·01	93	1·47	300	81	101
kvinnor	689	2 100	255	84	102	0·91	101	0·89	91	0·93	321	83	100
Råsockerbruk o. raffinaderier . . . . . (26)	**4 287**	**2 354**	**189**	**64**	**105**	—	—	—	—	—	—	—	—
män	3 884	2 459	188	65	106	0·97	105	1·31	106	1·02	268	60	106
kvinnor	314	1 433	233	63	110	0·58	105	0·76	106	0·67	305	66	106
Choklad- o. karamellfabriker . . . . . (20)	**2 541**	**1 679**	**248**	**87**	**98**	—	—	—	—	—	—	—	—
män	477	2 908	219	76	97	1·17	96	1·51	97	1·22	260	70	98
kvinnor	1 538	1 529	236	92	100	0·62	98	0·76	101	0·67	291	85	100
minderåriga	526	1 000	254	88	99	0·45	102	0·47	104	0·46	329	88	102
Bryggerier o. läskedrycksfabriker . . . . . (85)	**3 982**	**2 820**	**218**	**75**	**100**	—	—	—	—	—	—	—	—
män	2 953	3 217	214	75	100	1·15	99	2·07	102	1·34	258	74	102
kvinnor	938	1 733	217	68	100	0·70	99	1·10	104	0·82	273	75	101
Tobaksfabriker . . . . (11)	**2 966**	**2 098**	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
män	650	3 288	—	—	—	1·20	—	1·39	—	1·42	—	—	—
kvinnor	2 257	1 792	—	—	—	0·67	—	0·80	—	0·84	—	—	—
Slakterier o. konservfabriker . . . . . (43)	**1 246**	**2 561**	**231**	**82**	**103**	—	—	—	—	—	—	—	—
män	874	3 053	234	84	103	1·21	102	3·08	130	1·27	276	82	104
kvinnor	306	1 535	—	85	113	0·71	99	—	—	0·71	309	—	99
Annan livsmedelsindustri (18)	**745**	**2 517**	**226**	**75**	**119**	—	—	—	—	—	—	—	—
män	513	2 961	222	78	116	1·21	125	1·59	110	1·24	264	81	123
Textil- o. beklädnadsindustri . . . . . (326)	**32 287**	**1 643**	**225**	**67**	**101**	—	—	—	—	—	—	—	—
män	10 076	2 244	201	64	98	0·90	100	1·02	101	0·97	—	62	101
kvinnor	17 203	1 467	229	68	101	0·68	102	0·66	102	0·66	—	66	102
minderåriga	4 290	918	216	70	100	0·38	100	0·46	100	0·42	—	70	100
Spinnerier, väverier o. d. (169)	**24 953**	**1 590**	**226**	**67**	**101**	—	—	—	—	—	—	—	—
män	8 624	2 096	208	65	98	0·86	101	0·91	100	0·91	260	62	101
kvinnor	12 125	1 409	217	68	102	0·55	100	0·64	102	0·63	274	65	102
minderåriga	3 558	947	221	70	102	0·38	100	0·49	102	0·48	269	69	100

Näringsgrenar (siffrorna angiva antalet företag)	Medelantal arbetare	Löneinkomst per år				Löneinkomst per timme							
			Indextal			Ordinarie tid				Inklusive övertid, naturaförmåner o. d.			
						Tidlön		Ackord					
		Kr.	1913 =100	1920 =100	1923 =100	abs. tal, kr.	index, (1923 =100)	abs. tal, kr.	index, (1923 =100)	abs. tal, kr.	index, (1913 =100)	index, (1920 =100)	index, (1923 =100)
Skrädderier o. sömnadsfabriker (137)	**6 026**	**1 879**	**226**	**66**	**100**	—	—	—	—	—	—	—	—
män	1 245	3 238	217	66	96	1·42	96	1·86	98	1·40	275	65	97
kvinnor	4 162	1 620	261	66	98	0·82	103	0·70	97	0·75	341	69	100
minderåriga	583	817	204	68	97	0·39	93	0·39	111	0·39	279	74	103
Hatt- och mössfabriker (20)	**1 308**	**1 575**	**225**	**76**	**105**	—	—	—	—	—	—	—	—
män	207	2 435	157	64	90	1·05	95	1·24	106	1·14	190	70	99
kvinnor	916	1 538	251	85	110	0·72	111	0·71	113	0·72	267	82	113
Läder-, hår- o. gummivaruindustri (135)	**10 904**	**2 048**	**222**	**64**	**98**	—	—	—	—	—	—	—	—
män	5 687	2 645	209	66	99	1·02	101	1·27	100	1·16	—	66	100
kvinnor	2 965	1 537	208	61	96	0·66	100	0·75	99	0·73	—	65	99
minderåriga	1 769	1 006	270	64	101	0·40	103	0·58	102	0·49	—	69	102
Garverier (33)	**1 411**	**2 426**	**215**	**67**	**99**	—	—	—	—	—	—	—	—
män	1 253	2 580	222	67	100	0 89	97	1·27	99	1·07	—	65	98
Päls- o. skinnvarufabriker (17)	**569**	**1 892**	**229**	**70**	**94**	—	—	—	—	—	—	—	—
män	221	2 461	182	64	85	1·28	100	1·13	90	1·22	235	75	96
kvinnor	226	1 621	248	74	98	0·81	105	0·57	90	0·80	296	75	103
Skofabriker (49)	**6 248**	**2 003**	**229**	**62**	**97**	—	—	—	—	—	—	—	—
män	2 951	2 721	209	63	98	1·13	105	1·27	99	1·22	244	64	101
kvinnor	1 905	1 504	189	57	92	0·68	102	0·77	97	0·74	239	63	99
minderåriga	1 135	1 000	272	64	99	0·39	103	0·58	104	0·49	327	70	102
Gummivarufabriker (6)	**1 661**	**2 021**	**241**	**73**	**110**	—	—	—	—	—	—	—	—
män	772	2 605	199	81	111	0·95	106	1·36	109	1·11	292	79	108
kvinnor	653	1 645	—	73	109	0·60	102	0·72	103	0·72	—	—	103
Annan hithörande ind. (30)	**1 015**	**1 937**	**167**	**62**	**95**	—	—	—	—	—	—	—	—
män	490	2 500	179	63	98	1·03	92	1·20	100	1·11	227	65	96
Kemisk-teknisk ind. (136)	**10 806**	**1 974**	**221**	**71**	**104**	—	—	—	—	—	—	—	—
män	7 004	2 400	206	70	104	1·02	101	1·22	102	1·10	—	71	103
kvinnor	2 774	1 278	210	71	103	0·63	100	0·68	99	0·67	—	80	100
minderåriga	1 028	954	224	70	97	0·46	102	0·58	97	0·50	—	77	100
Färg-, olje- o. parfymfabriker (54)	**1 979**	**2 154**	**232**	**72**	**99**	—	—	—	—	—	—	—	—
män	1 213	2 663	222	75	100	1·07	98	1·39	100	1·12	273	71	98
kvinnor	561	1 513	256	75	99	0·64	98	0·78	108	0·69	329	—	101
Konstgödningsfabriker (11)	**1 441**	**2 654**	**191**	**66**	**102**	—	—	—	—	—	—	—	—
män	1 388	2 715	185	66	101	1·01	102	1·41	104	1·14	238	65	105
Sprängämnesfabriker (7)	**502**	**2 421**	**199**	**71**	**104**	—	—	—	—	—	—	—	—
män	376	2 840	222	74	106	1·03	102	1·22	95	1·19	248	70	101
Tändsticksfabriker (15)	**5 256**	**1 603**	**211**	**71**	**106**	—	—	—	—	—	—	—	—
män	2 775	2 045	194	68	107	0·94	104	1·12	99	1·02	276	75	100
kvinnor	1 888	1 158	195	68	103	0·56	110	0·65	98	0·64	305	80	98
minderåriga	593	951	224	73	99	0·56	108	0·58	98	0·57	356	90	100
Annan kemisk-teknisk industri (49)	**1 628**	**2 217**	**190**	**68**	**100**	—	—	—	—	—	—	—	—
män	1 252	2 451	192	69	99	1·03	103	1·09	108	1·07	233	65	105

Tab. 3 (forts.)

Näringsgrenar (siffrorna angiva antalet företag)	Medelantal arbetare	Löneinkomst per år				Löneinkomst per timme							
			Indextal			Ordinarie tid				Inklusive övertid, naturaförmåner o. d.			
						Tidlön		Ackord					
		Kr.	1913 =100	1920 =100	1923 =100	abs. tal, kr.	index, (1923 =100)	abs. tal, kr.	index, (1923 =100)	abs. tal, kr.	index, (1913 =100)	index, (1920 =100)	index, (1923 =100)
Byggnadsverksamhet (242)	**7 162**	**3 623**	**234**	**140**	**113**	—	—	—	—	—	—	—	—
män	7 044	3 654	235	141	112	1·33	111	2·31	116	1·68	—	91	117
kvinnor	25	2 048	194	110	98	1·06	110	1·74	89	1·08	—	—	110
minderåriga	77	1 113	188	103	110	0·52	108	0·88	104	0·55	—	—	110
Egentligt byggnadsarb. (157)	**6 178**	**3 596**	**237**	**164**	**114**	—	—	—	—	—	—	—	—
män	6 116	3 618	238	165	114	1·32	113	2·26	116	1·65	300	92	117
Målning och glasmästeri (85)	**984**	**3 794**	**217**	**86**	**108**	—	—	—	—	—	—	—	—
män	928	3 895	218	86	107	1·41	104	2·60	117	1·85	289	94	114
Kraft-, belysnings- o. vattenverk (172)	**17 633**	**3 220**	**251**	**80**	**102**	—	—	—	—	—	—	—	—
män	17 245	3 255	250	80	102	1·24	102	1·67	100	1·37	285	75	103
kvinnor	244	1 821	286	83	106	0·78	115	0·91	99	0·79	304	80	114
minderåriga	144	1 401	304	88	107	0·60	107	1·07	100	0·66	388	87	106
Handel och varulager (500)	**6 240**	**2 534**	**232**	**77**	**99**	—	—	—	—	—	—	—	—
män	4 493	2 932	238	79	100	1·17	98	1·52	99	1·24	302	76	100
kvinnor	1 241	1 754	284	70	99	0·74	95	0·90	105	0·80	364	72	98
minderåriga	503	901	216	70	95	0·38	93	0·71	99	0·40	286	70	95
Samfärdsel (151)	**23 368**	**2 793**	**234**	**70**	**98**	—	—	—	—	—	—	—	—
män	23 206	2 806	232	69	99	0·97	101	1·49	101	1·21	—	—	98
minderåriga	162	929	173	69	98	0·39	95	0·57	77	0·40	—	—	93
Järnvägsdrift (enskild) (86)	**19 057**	**2 686**	**228**	**70**	**98**	—	—	—	—	—	—	—	—
män	18 906	2 700	225	69	98	0·96	101	1·18	103	1·13	297	72	98
minderåriga	151	930	174	70	101	0·39	98	0·57	77	0·41	228	76	98
Åkerirörelse (17)	**195**	**2 991**	**232**	**72**	**97**	—	—	—	—	—	—	—	—
män	184	5 118	239	75	97	1·18	96	—	—	1·19	277	68	94
Lastning o. lossning (48)	**4 116**	**3 280**	**259**	**66**	**101**	—	—	—	—	—	—	—	—
män	4 116	3 280	259	66	101	1·10	96	1·63	98	1·62	261	64	98
Tvättinrättningar (9)	**400**	**2 065**	—	—	**103**	—	—	—	—	—	—	—	—
män	80	3 366	—	—	102	1·34	99	—	—	1·40	—	—	100
kvinnor	309	1 761	—	—	101	0·71	92	0·73	101	0·74	—	—	97
Samtliga grupper (3 435)	**278 146**	**2 809**	**212**	**71**	**104**	**0·93**	**101**	**1·06**	**103**	**1·03**	**258**	**69**	**102**
män	210 344	2 592	209	72	104	1·02	101	1·19	103	1·14	253	69	102
kvinnor	37 142	1 519	233	71	102	0·66	100	0·70	103	0·70	292	71	101
minderåriga	21 872	983	203	68	105	0·40	100	0·55	104	0·47	261	68	102

Bland de *vuxna kvinnliga* arbetarna uppvisade år 1924 bageriarbeterskorna den högsta genomsnittliga årsinkomsten, 2 100 kr. Därefter kommo — om man bortser från den fåtaliga kvinnliga arbetarpersonalen inom byggnadsverksamheten — arbeterskorna vid kraft-, belysnings- och vattenverk, tobaksfabriker, grafisk industri, tvättinrättningar, handel och varulager, mekaniska verkstäder samt bryggerier. Den lägsta medelförtjänsten per år har beräknats för de kvinnliga arbetarna vid pappersbruk, tändsticksfabri-

ker, järn- och stålmanufaktur samt porslins-, kakel- och lergodsfabriker eller resp. 1 154, 1 158, 1 317 och 1 329 kr.

De i tab. 3 meddelade lönesiffrorna för *minderåriga* arbetare kunna icke utan vidare läggas till grund för en jämförelse mellan lönenivån inom olika näringsgrenar, enär åtskilliga skiljaktigheter industrierna emellan torde föreligga med hänsyn till de redovisade arbetarnas medelålder, vilken i detta fall måste tillmätas en väsentlig betydelse för löneinkomstens storlek. De vid kraft-, belysnings- och vattenverk, mekaniska verkstäder samt inom elektriska industrien anställda minderåriga, vilka haft de högsta genomsnittliga löneinkomsterna, torde merendels vara ynglingar, som nalkas adertonårsåldern och mången gång utföra en vuxen mans arbete. Inom glasindustrien m. fl. näringsgrenar, där lönenivån är avsevärt lägre, sysselsättas i betydande utsträckning arbetare, tillhörande de yngsta årsklasserna och till stor del kvinnliga.

De i det föregående meddelade siffrorna kunna sägas belysa löneförhållandena huvudsakligen ur lönarbetarklassens synpunkt. Den faktiska arbetsförtjänsten under exempelvis ett år utgör nämligen först och främst ett mått på de medel arbetarna ha till sitt förfogande för livsuppehälle under perioden i fråga. Betraktar man däremot såsom företagaren arbetslönen som en del av produktionskostnaderna, blir arbetskostnaden per utgjord arbetstimme det bästa statistiska hjälpmedlet för bedömande av arbetslönens inverkan på produktionens ekonomiska förutsättningar. För en allsidig lönestatistik är det således nödvändigt att komplettera uppgifterna angående årslönerna med en beräkning av den genomsnittliga arbetskostnaden per utgjord arbetstimme. I tab. 3 meddelas därför även uppgifter angående arbetarnas *timförtjänster* under år 1924. Då uppgifter härom ej inhämtats tidigare än år 1921, har det ej varit möjligt att exakt följa utvecklingen längre tillbaka än från detta år. Enär emellertid möjligheten att direkt kunna jämföra fluktuationerna i års- och timförtjänsten vid olika tidpunkter med varandra är ägnad att underlätta bedömandet av löneutvecklingens verkliga omfattning och karaktär, har en approximativ beräkning av den genomsnittliga arbetskostnaden per utgjord arbetstimme under åren 1913 (utgångsåret) och 1920 (toppåret) verkställts på grundval av föreliggande uppgifter angående dagsinkomsten under sistnämnda år inom olika näringsgrenar och vissa med ledning av arbetstidsundersökningar, kollektivavtal m. m. erhållna siffror rörande arbetsdagens längd.[1]

För samtliga undersökta grupper ger tabellen vid handen, att genomsnittsinkomsten per timme år 1924 var 158 % högre än år 1913, men att den faktiska årsförtjänsten under 1924 stannade vid ett belopp, som med 112 % översteg 1913 års siffra. Ännu kraftigare framträder berörda skiljaktighet mellan års- och timförtjänsternas inbördes förhållande inom de olika näringsgrenarna. Orsaken till ifrågavarande skiljaktighet är förnämligast att söka i den under perioden minskade arbetstiden per år och arbetare, beroende väsentligen på införandet av 8-timmarsdagen, men även på den allmänna de-

[1] Jfr Soc. Medd. årg. 1924, sid. 910.

pressionen. Däremot hava under redogörelseåret arbetskonflikter endast i ringa grad påverkat den industriella verksamhetens omfång.

Sedan år 1920, då timförtjänsten för flertalet näringsgrupper låg som högst, har densamma minskats med i genomsnitt 31 %, medan motsvarande tillbakagång i den genomsnittliga årsförtjänsten stannade vid ett belopp, som med 29 % understeg 1920 års siffra. Den ojämförligt största delen av denna reduktion i lönerna ägde rum under år 1922, medan minskningen under 1923 i regel inskränkte sig till några få procent. Under redogörelseåret har nedgången icke endast avstannat, utan t. o. m. förbytts i en i vissa fall rätt väsentlig stegring.

En närmare granskning av timförtjänsterna under åren 1923 och 1924 ger vid handen, att dessa endast delvis följt samma utvecklingslinje som årsinkomsterna. För vissa industrier har exempelvis stegringen i lönesatserna ytterligare skärpts därigenom, att den faktiska arbetstiden under redogörelseåret i jämförelse med föregående år ökats. Exempel härpå erbjuda järn-, stål- och kopparverk (jfr ovan), torvindustri samt sågverk och hyvlerier. En motsatt tendens har gjort sig gällande bl. a. inom byggnadsverksamheten, där den genomsnittliga arbetstiden synes hava minskats, samtidigt som timförtjänsterna ökats väsentligt.

Timförtjänsterna ställa sig väsentligt olika allt eftersom avlöningsformen är tid- eller ackordlön. Inom de allra flesta industrigrenar äro av naturliga skäl ackordsförtjänsterna betydligt högre än tidlönerna, men inom en del industrier råder ett motsatt förhållande, t. ex. inom skrädderibranschen, där tid- och ackordlöner avse olika arbetargrupper och de yrkesskickligaste och högst avlönade arbetarna flerstädes åtnjuta tidlön.

De högsta genomsnittliga timförtjänsterna vid ackordsarbete för *vuxna manliga* arbetare förekommo — bortsett från de industrier, där ackordsarbete endast i rena undantagsfall påfordras — inom målning och glasmästeri och utgjorde i genomsnitt kr. 2·60, varefter kommo egentligt byggnadsarbete, bryggerier och bagerier med resp. kr. 2·26, 2·07 och 2·01. Vid bedömande av dessa genomsnittssiffror bör emellertid beaktas, att de företrädesvis avse större företag å dyrare orter.[1] Beträffande ackordssiffran för bryggeriindustrien torde dessutom bemärkas, att den delvis avser arbetare, vilkas avlöning utgår i form av provision (ölutkörare). De lägsta ackordsförtjänsterna förekommo inom torvindustri, stenbrott och stenhuggerier, spinnerier och väverier, sågverk samt glasbruk, där de vuxna manliga arbetarna i genomsnitt förtjänade resp. kr. 0·73, 0·78, 0·91, 0·94 och 0·95 i timmen på ackordsarbete. Siffrorna giva vidare vid handen, att de vuxna arbetarnas timförtjänster vid ackordsarbete sedan år 1923 ökats mest inom följande näringsgrenar: målning och glasmästeri (17 %), egentligt byggnadsarbete (16 %), gruvor och anrikningsverk (14 %) och byggnadsämnesindustri (12 %).

Vad tidlönerna beträffar, uppvisade guldsmedsarbetare samt bageri- och skrädderiarbetare de högsta genomsnittssiffrorna, nämligen kr. 1·63, 1·45

[1] Beträffande arbetslönerna inom olika dyrortsgrupper hänvisas till sid. 738 ff.

och 1·42 per timme, varefter kommo målning och glasmästeri, grafisk industri samt tvättinrättningar med resp. kr. 1·41, 1·35 och 1·34. De lägsta timlönerna — i fråga om vuxna manliga arbetare — ha beräknats för torvindustri, kolgruvor, järn-, stål- och kopparverk, glasbruk samt sågverksindustri, för vilka desamma utgjorde resp. kr. 0·55, 0·68 och 0·73. Stegringen i timlönssatserna sedan år 1923 var mest betydande vid de näringsföretag, som i tabellen rubriceras såsom »annan livsmedelsindustri» (25 %), vid egentligt byggnadsarbete (13 %), stenbrott och stenhuggerier (11 %), »annan pappersindustri» (9 %) samt pressjästfabriker (7 %).

De *kvinnliga* arbetarnas ackordsförtjänster voro — om man bortser ifrån den fåtaliga kvinnliga arbetarpersonalen inom byggnadsverksamheten — högst vid bryggerier (kr. 1·10 per timme) kraft-, belysnings- och vattenverk (kr. 0·91), handel och varulager (kr. 0·90), bagerier (kr. 0·89) samt grafisk industri (kr. 0·88), lägst vid päls- och skinnvarufabriker (kr. 0·57), pappersbruk och pappfabriker (kr. 0·60), porslins-, kakel- och lergodsfabriker (kr. 0·63), spinnerier och väverier (kr. 0·64) samt tändsticksfabriker (kr. 0·65). Den största ökningen från föregående år i de genomsnittliga ackordslönerna påträffades vid hatt- och mössfabriker (13 %), järn- och stålmanufaktur, färg-, olje- och parfymfabriker samt »annan kemisk-teknisk industri» (8 %). De högsta tidlönerna för kvinnliga arbetare förekommo vid bagerier (kr. 0·91), skrädderier och sömnadsfabriker (kr. 0·82) samt päls- och skinnvarufabriker (kr. 0·81), de lägsta inom jord- och stenindustri (kr. 0·45), vid pappersbruk (kr. 0·46) samt inom järn- och stålmanufaktur (kr. 0·50). Störst har ökningen i tidlönerna från år 1923 till år 1924 varit för den kvinnliga arbetarstammen vid kraft-, belysnings- och vattenverk (15 %), hatt- och mössfabriker (11 %), tändsticksfabriker och elektriska verkstäder (10 %).

En jämförelse mellan de *minderåriga* arbetarnas timförtjänster inom olika näringsgrenar är däremot av skäl, som förut blivit anförda i samband med deras årsinkomster, mera vansklig och torde icke heller ha någon större betydelse för syftet med förevarande undersökning.

Som nämnts hava de preliminära siffror rörande den genomsnittliga stegringen av arbetslönerna år 1924 för samtliga näringsgrenar tillsammantagna, vilka meddelades i ett föregående häfte av denna tidskrift, fått erfara en mindre jämkning vid den precisering av beräkningarna, som nu slutförts. Med hänsyn härtill återgivas ånyo de indextal, som angiva den genomsnittliga stegringen av arbetslönerna under åren 1913 till 1924 — under förutsättning av oförändrad proportion av manliga, kvinnliga och minderåriga arbetare — jämte motsvarande levnadskostnadsindextal:

Indextal	1913	1914	1915	1916	1917	1918	1919	1920	1921	1922	1923	1924
Levnadskostnader . .	100	102	115	130	162	225	261	269	241	195	177	174
Löneinkomster per timme	100	105	108	118	145	213	283	368	363	263	250	255
Löneinkomster per år och arbetare . . .	100	100	107	120	143	200	256	294	271	208	202	211
Reallön[1]	100	98	93	92	88	89	98	109	112	107	114	121

I övrigt hänvisas till det i samma häfte reproducerade diagrammet, vars uppritning endast i fråga om timlönkurvan röner märkbar inverkan av den företagna jämkningen av indextalen.

IV. Hantverks- och transportarbetare samt i restaurangrörelse och husligt arbete anställd personal.

(Enligt uppgifter från arbetsförmedlingsanstalterna.)

De genomsnittliga lönebeloppen för olika yrkesgrenar meddelas i vidstående tab. 4, varuti ävenledes beräknats de procentuella löneförändringar, som ägt rum under perioden 1914—1924.

För de till hantverk och samfärdsel hörande yrkesgrupperna är lönen i enlighet med gällande löneformer beräknad per vecka om 48 arbetstimmar, varemot de inom restaurangrörelse och husligt arbete anställda — förutom kost och logi — åtnjuta månadslön, dock med undantag för tvätt- och rengöringsarbeterskor, vilka pläga erhålla dagspenning (och fri kost).

Bland de yrkesgrupper, som hänförts till hantverk och samfärdsel, är endast en kvinnlig kategori representerad, nämligen tvätterskor och strykerskor, bland de till restaurangrörelse och husligt arbete räknade däremot endast en manlig, nämligen hotelldrängar. Bland hotellväsendets övriga yrkesspecialiteter hava ytterligare upptagits endast köksbiträden (diskerskor, köksor m. fl.), vilka liksom hotelldrängarna icke äro beroende av dricks-penningsystemet. Tvätterskor och strykerskor samt kuskar och åkeriarbetare åtnjuta å många orter, förutom kontant lön, fri kost eller fritt vivre (kost och logi), varför de här meddelade lönesiffrorna för dessa yrkesgrupper äro baserade på relativt få uppgifter om sådana arbetare i egen kost.

Såsom av tabellen framgår, äro löneuppgifterna i olika yrken ganska växlande. Bland *hantverksarbetarna* har den högsta genomsnittliga lönesatsen, 62 kr. per vecka, beräknats för bageriarbetarna, medan murarna kommo upp till 60, målarna till 58, byggnadsträarbetarna till 57 samt bleck- och plåtslageriarbetarna till 56 kr. Motsvarande lönesatser för närmast föregående år utgjorde resp. 63, 55, 56, 51 och 54 kr.

Då emellertid den vanligaste avlöningsformen inom byggnadsfacket i vårt land åtminstone å större orter är ackord, torde den faktiska arbetsförtjänsten både för målare och egentliga byggnadsarbetare flerstädes ställt sig väsentligt högre än vid arbete enbart mot tidlön. En jämförelse med tab. 3 (sid. 728)

[1] D. v. s. årsinkomsten reducerad till 1913 års prisnivå.

Tab. 4. Löneförhållanden 1914—1924 för hantverks- och transportarbetare samt för i restaurangrörelse och i husligt arbete anställd personal.

(Enligt arbetsförmedlingsanstalternas uppgifter.)

Yrkesgrupp	Avlöning i kr.					Löneökning (+) eller löneminskning (−) i %			
	1914	1920	1921	1923	1924	1914—1924	1920—1924	1921—1924	1923—1924
Hantverk och samfärdsel (beräknad veckoavlöning)									
Stenhuggeriarbetare	28	74	67	49	52	+ 86	−30	−22	+ 6
Bleck- och plåtslageriarbetare	28	84	82	54	56	+100	−33	−32	+ 4
Möbel- och finsnickeriarbetare	24	68	53	48	48	+100	−29	− 9	± 0
Murare	32	90	85	55	60	+ 88	−33	−29	+ 9
Byggnadsträarbetare	28	87	82	51	57	+104	−34	−30	+12
Måleriarbetare	30	82	79	56	58	+ 93	−29	−27	+ 4
Herrskrädderiarbetare	26	78	69	53	53	+104	−32	−23	± 0
Skomakeriarbetare	21	77	67	43	44	+110	−43	−34	+ 2
Bageriarbetare	27	83	81	63	62	+130	−25	−23	− 2
Hamn- och stuveriarbetare	31	75	69	53	51	+ 65	−32	−26	− 4
Åkeriarbetare	20	65	56	40	40	+100	−38	−29	± 0
Tvätterskor och strykerskor	13	35	30	27	26	+100	−26	−13	− 4
Springpojkar	6	21	17	15	14	+133	−33	−18	− 7
Hotell- och restaurangrörelse samt husligt arbete (månadslön utom kost och logi)									
Hotelldrängar m. fl.	28	82	74	59	61	+118	−26	−18	+ 3
Hotelldiskerskor, -köksor m. fl.	18	52	44	37	37	+106	−29	−16	± 0
Hushållerskor	23	62	53	46	45	+ 96	−27	−15	− 2
Husjungfrur	16	43	37	33	32	+100	−26	−14	− 3
Ensamjungfrur	16	48	41	35	35	+119	−27	−15	± 0
Köksor	18	45	39	35	36	+100	−20	− 8	+ 3
Tvätt- och rengöringsarbeterskor (dagspenning utom kost)	1·62	4·61	4·02	3·60	3·71	+129	−20	− 8	+ 3

ger även vid handen, att de faktiska löneinkomsterna för ifrågavarande arbetarkategorier i genomsnitt överstiga för 1924 meddelade tidlöner med resp. 53 och 39 %, låt vara att de båda serierna av uppgifter representera ett rätt olika urval av orter. Även inom skrädderiyrket råder ett likartat förhållande, vilket förklarar, att den faktiska arbetsinkomsten enligt tab. 3 för vuxna manliga skrädderiarbetare kan uppgå till i genomsnitt c:a 67 kr. per vecka (d. v. s. sex arbetsdagar), medan den normala tidlönen enligt uppgifter från arbetsförmedlingsanstalterna (tab. 4) ej nådde högre än till 53 kr. Ba-

geriarbetarna åter arbeta endast mot tidlön, men översteg trots detta den faktiska arbetsinkomsten den uppgivna normallönen med c:a 14 %, vartill orsaken torde ligga i, att den förstnämnda företrädesvis avser stora bagerier å dyrare orter.

Vad hamn- och stuveriarbetarna beträffar, erbjuder det särskilt stora vanskligheter att angiva normala lönesatser för dessa arbetargrupper på grund av de oregelbundna arbetsförhållanden, som alltsedan krigsåren varit rådande i hamnarna och ännu i viss utsträckning fortfara. Enligt de uppgifter, som erhållits för denna undersökning, kan den genomsnittliga veckolönen för riket i dess helhet beräknas ha utgjort 51 kr. år 1924 mot 53 kr. närmast föregående år och 31 kr. år 1914. På grund av den ojämna arbetstillgången och då åtminstone i de stora hamnarna tidlönsarbete förekommer i jämförelsevis få fall, äro hithörande siffror endast av relativt värde vid bedömande av de faktiska arbetsförtjänsterna inom detta yrke. Till jämförelse må nämnas, att enligt tab. 3 den genomsnittliga arbetsförtjänsten inom gruppen lastning och lossning uppgick till kr. 1·62 per timme eller nära 78 kr. per vecka.

Genomsnittslönen för åkeriarbetare har beräknats till 40 kr. per vecka eller samma belopp som närmast föregående år, mot 20 kr. år 1914. Den faktiska löneinkomsten ställer sig emellertid även beträffande denna arbetarkategori väsentligt högre.

Bland de till *hotell- och restaurangrörelse* hänförda yrkesspecialiteterna har den enda upptagna manliga arbetarkategorien, nämligen hotelldrängar, beräknats åtnjuta den högsta kontanta avlöningen, som i genomsnitt för hela riket skulle ha stigit från 28 kr. per månad år 1914 till 61 kr. år 1924. Under år 1923 uppgick motsvarande avlöningsbelopp till 59 kr.

Beträffande de i *husligt arbete* anställda är lönen högst för hushållerskor, medan lönenivån för övriga yrkesspecialiteter icke synes förete nämnvärda skiljaktigheter. Den genomsnittliga lönen för hushållerskor har ökats från 23 till 45 kr. per månad, för husjungfrur från 16 till 32 kr., för ensamjungfrur från 16 till 35 kr. och för köksor från 18 till 36 kr. Under år 1923 utgjorde motsvarande lönesatser resp. 46, 33, 35 och 35 kr. per månad. Dagspenningen för tvätt- och rengöringsarbeterskor (förutom kost) har för året beräknats till kr. 3·71 mot kr. 3·60 under närmast föregående år och kr. 1·62 år 1914.

Vad löneutvecklingen under perioden 1914—1924 i stort sett beträffar, framgår av de relativa talen i tabellen, att ökningen för hantverks- och transportarbetargrupperna växlar mellan 65 och 133 %. Den genomsnittliga stegringen för samtliga dessa grupper kan anslås till 101 %, under det att löneökningen för hotell- och restaurangpersonalen samt tjänarinnegruppen är något större och i genomsnitt för samtliga hithörande grupper kan uppskattas till 107 %. Den genomsnittliga ökningen för de till ovannämnda huvudgrupper hörande yrkena samt för tvätt- och rengöringsarbeterskor kan sättas till ungefär 104 % eller något lägre än den siffra (112 %), som med

år 1913 till bas ovan beräknats för arbetare inom industri, samfärdsel, handel och varulager.

Vid en jämförelse med 1923 års lönesatser finner man, i likhet med vad som tidigare konstaterats för övriga grenar av näringslivet, att såväl ökningar som minskningar i lönerna ägt rum under redogörelseåret, ehuru tendensen till stegring varit övervägande. Den genomsnittliga lönestegringen kan för hantverks- och transportarbetare anslås till c:a 2 % och för övriga här redovisade grupper till mellan 1 och 3 %. För samtliga hithörande grupper kan löneökningen i medeltal sättas till 1 %, mot 4 % för arbetare inom industri, handel och samfärdsel.

Till komplettering av ovan meddelade uppgifter angående den normala kontanta lönen för i hotell- och restaurangrörelse samt husligt arbete anställda meddelas i efterföljande tablå — på grundval av uppgifter från arbetsförmedlingsanstalterna — en beräkning av det uppskattade värdet utav de av kvinnliga tjänare åtnjutna naturaförmånerna.

	Värde av kost och logi per månad i kr.						Indextal					
	Städer med över 10 000 inv.		Övriga orter		Samtliga orter		Städer med över 10 000 inv.		Övriga orter		Samtliga orter	
	1914	1924	1914	1924	1914	1924	1914	1924	1914	1924	1914	1924
Stockholm	33	80	—	—	33	80	100	242	—	—	100	242
Östra Sverige	33	50	31	45	32	46	100	152	100	145	100	144
Småland och öarna	32	53	30	53	31	53	100	166	100	177	100	171
Södra Sverige	33	51	32	49	33	50	100	155	100	153	100	152
Västra Sverige	37	51	20	47	30	48	100	138	100	235	100	160
Norra Sverige	30	54	33	61	32	58	100	180	100	185	100	181
Hela riket	**33**	**52**	**30**	**49**	**31**	**50**	**100**	**158**	**100**	**163**	**100**	**161**

Enligt denna sammanställning uppskattades det månatliga värdet av kost och logi för riket i dess helhet till 31 kr. år 1914 och 50 kr. år 1924, vilket innebär en stegring av 61 %. Till jämförelse må nämnas, att levnadskostnadernas allmänna stegring från tiden närmast före krigsutbrottet till början av år 1925 utgjorde 78 %. I en del större städer har dock ifrågavarande värde uppskattats något högre än nämnda medeltal, och för Stockholm har detsamma ansetts böra upptagas till 80 kr. Sedan 1923 har det beräknade månatliga värdet av kost och logi minskats med 1 kr. eller 2 %.

V. Arbetslönerna inom olika dyrortsgrupper samt inom export- och hemmamarknadsindustri.

(Enligt uppgifter från arbetsgivare.)

Såsom av föregående redogörelse framgår, har huvudsyftet med densamma varit icke att giva någon detaljerad statistik över lönenivån inom näringslivets olika grenar, utan att mäta löneﬂuktuationerna från det ena året till det andra. En summarisk föreställning om olika arbetarkategoriers löne-

standard erhålles visserligen genom de i undersökningen meddelade siffror, som angiva manliga, kvinnliga och minderåriga arbetares genomsnittsinkomster inom olika näringsgrenar. Men de inbördes differenser, som dessa genomsnittssiffror uppvisa, hava, såsom förut antytts, i sin tur influerats bl. a. av resp. företags förläggning inom olika landsdelar och ortsgrupper, vilka företett olikheter i lönehänseende liksom i fråga om levnadskostnader. Men därjämte synas resp. företags avsättningsområden och beroende av den utländska konkurrensen särskilt under de senaste åren blivit av väsentlig betydelse för de olika industriföretagens lönestandard.

Lönedifferenser av förstnämnda slag hava tidigare påvisats, bl. a. i en redogörelse för vissa resultat av socialstyrelsens löneundersökning för år 1922 (jfr Soc. Medd. årg. 1924, sid. 361 ff.). Härvid meddelades såväl för materialet i dess helhet som för de särskilda näringsgrenarna den genomsnittliga lönestandarden för manliga arbetare inom olika grupper av orter, fördelade i enlighet med socialstyrelsens gruppering av orter i riket efter levnadskostnadernas storlek år 1919, och påvisades siffermässigt sammanhanget mellan medellönerna och förläggningsortens dyrhetsgrad. Sedan emellertid i år verkställts ny dyrortsgruppering, avseende förhållandena år 1924 och sålunda samma år som löneuppgifterna (och icke tre år tidigare såsom vid 1922 års undersökning), har det befunnits lämpligt att upprepa 1922 års undersökning. I det följande jämföres således löneförhållandena efter 1925 års klassificering inom de särskilda dyrortsgrupperna med varandra, och utföres denna jämförelse även för särskilda viktigare näringsgrenar. Därjämte har i likhet med föregående år ett försök gjorts att erhålla en åtminstone ungefärlig föreställning om löneläget inom å ena sidan den industrigrupp, som huvudsakligen arbetar för och är beroende av den utländska marknaden, å den andra övriga industriföretag. I fråga om förvaltningspersonalen hava härvid jämförelsetal uträknats för såväl män som kvinnor. Vad arbetarna beträffar, hava emellertid de kvinnliga och minderåriga arbetarna ej ansetts vara tillräckligt talrikt företrädda för att fullt representativa genomsnittstal skulle kunna erhållas, varför man funnit sig böra begränsa framställningen till att avse endast manliga arbetare över 18 år. Att de i tabellerna över arbetslönerna inom olika dyrortsgrupper meddelade speciella lönesiffrorna något avvika från de i denna undersökning förut publicerade allmänna medeltalen beror på att vid här verkställd bearbetning av materialet fråndragits järnvägspersonal och vissa andra kategorier av arbetare och förvaltningspersonal, som ej kunnat fördelas på olika dyrortsgrupper. Därjämte bör observeras, att sådana lönesiffror, som gälla färre arbetare eller kontorsanställda o. d. än 150 och vilka därför knappast torde kunna tillmätas någon representativ betydelse, i tabellerna betecknats med medievalstil.

Den i enskild tjänst anställda förvaltningspersonalens löner inom olika dyrortsgrupper. En sammanfattande överblick över beräkningarnas resultat för hithörande personalgrupper lämnas i efterföljande texttablå, som visar den genomsnittliga årsinkomsten för manliga och kvinnliga affärsanställda inom

sju olika dyrortsgrupper för samtliga undersökta näringsgrenar tillsammantagna. Till jämförelse meddelas indextal, visande levnadskostnadernas differenser i fråga om de angivna ortsgrupperna i enlighet med 1925 års dyrortsgruppering.[1]

	Förvaltningspersonalens genomsnittliga löneinkomst per år (kr.)		Indextal (Riksmedeltal = 1 000)		
			Årsinkomst		Levnadskostnader
	manliga	kvinnliga	manliga	kvinnliga	
Ortsgrupp A	4 293	1 931	938	779	t. o. m. 930
» B	4 434	1 805	969	728	931— 990
» C	4 514	2 104	986	849	991—1 050
» D	4 347	2 177	950	878	1 051—1 110
» E	4 239	2 327	926	939	1 111—1 170
» F	4 470	2 238	977	903	1 171—1 230
» G	5 018	2 773	1 096	1 119	1 231 o. däröver
Hela riket	4 577	2 479	1 000	1 000	1 000

Tablån ger tydligt vid handen, att ehuru givetvis även andra faktorer påverka lönesättningen, förvaltningspersonalens medellön står i ett visst samband med dyrhetsgraden. Med undantag för den manliga förvaltningspersonalen *inom grupperna D och E och för den kvinnliga inom grupperna* B och F visar den genomsnittliga årsinkomsten stegring från lägre till högre dyrortsgrupp.

Motsvarande lönesiffror för de tre huvudgrupper, på vilka förvaltningspersonalen fördelats i förevarande undersökning, framgår av tab. 5 (sid. 738), vari ävenledes angivits, huru många anställda varje medeltal avser.

Lönenivån för de tre kategorier av förvaltningspersonal, som här redovisas, synes i väsentligt olika grad påverkas av en förskjutning i levnadskostnaderna. För butikspersonalen, som utgör den mest homogena och lägst avlönade av här företrädda grupper, framträda både för män och kvinnor karakteristiska variationer av lönebeloppens storlek allt efter resp. företags lokalisering.

En svagare tendens till samband mellan löner och levnadskostnader kan däremot iakttagas för den av befattningshavare med mycket olika utbildning, ansvar och avlöning sammansatta kontorspersonalen, ehuru denna rent siffermässigt sett representerar den mest omfattande gruppen. Detsamma gäller i än högre grad den skäligen heterogena gruppen teknisk personal, vilken innesluter alla gradationer från högskolebildade ingenjörer till arbetsförmän utan särskild utbildning och för vilken därför andra faktorer än stationeringsortens dyrhetsgrad synas vara utslagsgivande i fråga om lönestandarden. Det förtjänar emellertid påpekas, att även för den tekniska

[1] Ortsgrupperna A—B omfatta i stort sett landsbygd, grupperna C—E flertalet städer och tätare bebyggda samhällen, grupp F en del större städer och industrisamhällen samt grupp G Stockholm med förstäder jämte ett fåtal dyrorter i norra Sverige.

Tab. 5. Genomsnittlig löneinkomst per år för förvaltningspersonal inom olika dyrortsgrupper.

Ortsgrupp:	A	B	C	D	E	F	G	Hela riket
Antal anställda:								
Teknisk personal	**674**	**689**	**1 388**	**1 100**	**1 391**	**2 639**	**2 137**	**10 018**
män	664	684	1 373	1 083	1 341	2 542	2 019	9 706
kvinnor	10	5	15	17	50	97	118	312
Kontorspersonal	**851**	**918**	**1 809**	**2 045**	**3 435**	**5 128**	**8 287**	**22 473**
män	721	761	1 408	1 373	2 287	3 415	4 696	14 661
kvinnor	130	157	401	672	1 148	1 713	3 591	7 812
Butikspersonal	**132**	**170**	**520**	**725**	**961**	**1 303**	**3 343**	**7 154**
män	110	123	312	279	454	503	1 287	3 068
kvinnor	22	47	208	446	507	800	2 056	4 086
Samtliga grupper	**1 657**	**1 777**	**3 717**	**3 870**	**5 787**	**9 070**	**13 767**	**39 645**
män	1 495	1 568	3 093	2 735	4 082	6 460	8 002	27 435
kvinnor	162	209	624	1 135	1 705	2 610	5 765	12 210
Genomsnittlig löneinkomst:	*Kr.*	*Kr.*	*Kr.*	*Kr.*	*Kr.*	*Kr.*	*Kr.*	*Kr.*
Teknisk personal	**4 993**	**5 346**	**5 444**	**5 341**	**5 354**	**5 209**	**6 075**	**5 456**
män	5 039	5 371	5 473	5 383	5 443	5 323	6 242	5 543
kvinnor	2 017	1 940	2 690	2 690	2 952	2 211	3 220	2 749
Kontorspersonal	**3 633**	**3 598**	**3 656**	**3 370**	**3 384**	**3 487**	**4 071**	**3 700**
män	3 927	3 952	4 051	3 866	3 833	4 042	4 883	4 253
kvinnor	2 006	1 879	2 265	2 359	2 489	2 381	3 009	2 661
Butikspersonal	**2 055**	**2 023**	**2 128**	**2 197**	**2 293**	**2 374**	**2 817**	**2 520**
män	2 178	2 207	2 380	2 698	2 734	3 071	3 588	3 068
kvinnor	1 444	1 540	1 750	1 884	1 898	1 936	2 334	2 110
Samtliga grupper	**4 061**	**4 126**	**4 110**	**3 711**	**3 676**	**3 828**	**4 078**	**3 931**
män	4 293	4 434	4 514	4 347	4 239	4 470	5 018	4 577
kvinnor	1 931	1 805	2 104	2 177	2 327	2 238	2 773	2 479

personalen liksom för övriga grupper de högsta genomsnittslönerna återfinnas i den högsta dyrortsgruppen (G).

Arbetarpersonalens löner inom olika dyrortsgrupper. För vuxna manliga arbetare giver en jämförelse mellan lönenivån inom olika dyrortsgrupper för samtliga undersökta näringsgrenar tillsammantagna följande resultat:

	Vuxna manliga arbetares genomsnittliga löneinkomst, kronor		Indextal (Riksmedeltal = 1000)		
			Inkomst		Levnadskostnader
	per år	per timme	per år	per timme	
Ortsgrupp A	1 971	0·88	760	772	t. o. m. 930
» B	2 084	0·92	804	807	931— 990
» C	2 270	1·00	875	877	991—1 050
» D	2 515	1·10	970	965	1 051—1 110
» E	2 670	1·17	1 030	1 026	1 111—1 170
» F	2 881	1·26	1 111	1 105	1 171—1 230
» G	3 538	1·57	1 364	1 377	1 231 o. däröver
Hela riket	**2 593**	**1·14**	**1 000**	**1 000**	**1 000**

Tabellen visar med växande levnadskostnader en genomgående stegring både av års- och timförtjänster. Avstånden mellan dyrortsgruppernas lönesiffror synas därjämte i regel vara ungefär lika med motsvarande skillnader i fråga om beräknade levnadskostnader. Vad beträffar de sex lägre dyrortsgrupperna A—F visar sålunda en jämförelse mellan dessa inbördes en ganska noggrann överensstämmelse beträffande lönernas och levnadskostnadernas variationer, medan lönerna i förhållande till riksmedeltalen genomgående ligga ej oväsentligt lägre än de beräknade levnadskostnaderna. Däremot kan ett motsatt förhållande konstateras i fråga om den högsta dyrortsgruppen (G), som får sin prägel av förhållandena i Stockholm med omnejd, i det den för denna dyrortsgrupp beräknade genomsnittliga lönenivån i förhållande till riket i sin helhet ligger högre än vad differensen i levnadskostnader tyckes betinga, även om vederbörlig hänsyn tages till att för en restgrupp sådan som grupp G medelläget i dyrhetshänseende är högre än den undre gränsen anger (medelindextal c:a 1 310).

En bild av i vad mån liknande divergenser i lönehänseende även framträda för särskilda industrigrupper och viktigare industrigrenar erhålles genom tab. 6 å sid. 740—741. Endast timinkomster hava här redovisats. Därjämte har angivits, huru många arbetare varje särskilt lönemedeltal avser.

Man finner, att ovan antydda lönedifferenser mellan olika dyrortsgrupper, om också i växlande grad, även göra sig gällande inom de särskilda näringsgrenarna. Den genomsnittliga timförtjänsten visar således med få undantag en tendens till stegring med växande levnadskostnader. Mest framträdande bland dessa undantag är gruppen samfärdsel, inom vilken lastnings- och lossningsarbetarna dominera, enär järnvägarna, som förut anförts, vid denna undersökning helt måste lämnas å sido. Beräkningen av antalet arbetstimmar vid lastnings- och lossningsarbete är emellertid förenad med stora svårigheter, och torde stuveribolagen, som här äro de mest betydande uppgiftslämnarna, sannolikt å olika orter tillämpat i viss mån skiljaktiga beräkningsmetoder.

En närmare granskning av tabellens siffror ger vid handen, att skillnaden mellan de genomsnittliga timförtjänsterna inom olika industrier icke alltid motsvaras av en genomgående olikhet i lönestandard, utan i viss mån bestämmes av industriernas förläggning i dyrortshänseende. Sålunda hava de förhållandevis lågt avlönade arbetarna vid järn- och stålverk, kolgruvor, stenhuggerier och glasbruk till allra största delen varit sysselsatta å orter med låga levnadskostnader, medan åter relativt många arbetare vid kraft-, belysnings- och vattenverk samt inom handel och varulager haft sin verksamhet förlagd till Stockholm och övriga större städer, vilkas höga lönestandard därigenom kommit att avsevärt influera på riksmedeltalen. Men en industrigrens övervägande förläggning i dyrortshänseende kan givetvis ej undgå att utöva ett visst inflytande även på lönenivån för de företag av samma art, som äro belägna inom övriga dyrortsgrupper. Man lägger exempelvis å ena sidan märke till, att arbetare inom näringsgrenar sådana som grafisk industri, bagerier, sömnadsfabriker, egentlig byggnadsverksamhet samt

Tab. 6. Genomsnittlig löneinkomst per timme för

	Näringsgrenar	Antal redovisade arbetare							
		A	B	C	D	E	F	G	Hela riket
1	**Malmbrytning och metallindustri**	**5 073**	**9 056**	**11 318**	**5 522**	**6 926**	**9 747**	**9 074**	**56 716**
	därav:								
2	Gruvor och anrikningsverk	912	1 462	1 811	—	36	152	2 237	6 610
3	Järn-, stål- och kopparverk	1 779	5 475	4 835	1 486	—	43	—	13 618
4	Järn- och stålmanufaktur	763	1 099	606	306	1 561	144	376	4 855
5	Mek. o. elektriska verkstäder	1 379	825	3 976	3 692	5 024	8 769	5 795	29 460
6	Metallmanufaktur	240	195	90	38	237	628	482	1 910
7	**Jord- och stenindustri**	**7 241**	**2 047**	**3 229**	**559**	**933**	**501**	**615**	**15 125**
	därav:								
8	Kolgruvor	2 365	—	1 039	—	—	—	—	3 404
9	Stenbrott och stenhuggerier	295	624	657	11	239	—	15	1 841
10	Byggnadsämnesindustri	1 984	903	774	549	452	364	600	5 626
11	Glasbruk	1 830	499	126	—	—	5	—	2 460
12	**Träindustri**	**2 101**	**4 567**	**4 474**	**4 438**	**3 958**	**2 208**	**609**	**22 355**
	därav:								
13	Sågverk och hyvlerier	1 025	3 738	3 762	3 374	2 230	561	112	14 802
14	Snickeri- och möbelfabriker	867	682	690	1 058	872	796	383	5 348
15	**Pappers- och grafisk industri**	**2 839**	**5 924**	**5 830**	**2 172**	**1 727**	**1 625**	**2 429**	**22 546**
	därav:								
16	Pappersmassefabriker	1 860	2 815	4 613	1 570	905	110	88	11 961
17	Pappersbruk och pappfabriker	961	3 077	1 008	107	21	476	—	5 650
18	Grafisk industri	—	7	132	416	765	766	2 145	4 231
19	**Livsmedelsindustri**	**1 477**	**293**	**1 612**	**2 161**	**1 700**	**2 372**	**2 479**	**12 094**
	därav:								
20	Kvarnar	10	72	252	307	192	244	—	1 077
21	Bagerier	—	16	137	117	380	313	559	1 522
22	Råsockerbruk o. raffinaderier	1 411	49	732	1 043	72	379	198	3 884
23	Bryggerier o. läskedrycksfabriker	18	32	312	313	379	882	966	2 902
24	Tobaksfabriker	—	—	48	76	144	125	257	650
25	**Textil- och beklädnadsindustri**	**594**	**1 111**	**1 326**	**941**	**3 144**	**2 206**	**648**	**9 970**
	därav:								
26	Spinnerier, väverier o. d.	577	1 111	1 250	788	2 711	1 939	211	8 587
27	Sömnadsfabriker	17	—	45	90	374	255	396	1 177
28	**Läder-, hår- och gummivaruindustri**	**241**	**363**	**1 578**	**926**	**1 608**	**495**	**410**	**5 621**
	därav:								
29	Skofabriker	59	—	756	458	1 158	205	314	2 950
30	**Kemisk-teknisk industri**	**226**	**361**	**2 402**	**2 195**	**678**	**673**	**487**	**7 022**
	därav:								
31	Tändsticksfabriker	168	59	1 120	1 372	—	57	—	2 776
32	**Byggnadsverksamhet**	**—**	**366**	**295**	**343**	**976**	**1 697**	**2 658**	**6 335**
	därav:								
33	Egentlig byggnadsverksamhet	—	363	232	268	837	1 461	2 246	5 407
34	Målning och glasmästeri	—	3	63	75	139	236	412	928
35	**Kraft-, belysnings- o. vattenverk m. m.**	**110**	**38**	**547**	**1 931**	**2 721**	**4 340**	**7 004**	**16 691**
36	**Handel och varulager**	**29**	**67**	**282**	**369**	**477**	**838**	**1 603**	**3 665**
37	**Samfärdsel (utom järnvägsdrift)**	**—**	**98**	**377**	**322**	**1 445**	**1 649**	**465**	**4 356**
	därav:								
38	Lastning och lossning	—	98	377	322	1 410	1 586	322	4 115
39	**Tvättinrättningar**	**—**	**—**	**—**	**—**	**11**	**—**	**49**	**60**
40	**Samtliga näringsgrenar**	**19 981**	**24 291**	**33 270**	**21 879**	**26 304**	**28 851**	**28 530**	**182 556**

vuxna manliga arbetare inom olika dyrortsgrupper.

Genomsnittlig löneinkomst per timme, kronor																
Ordinarie tid								Inklusive övertid, naturaförmåner o. d.								
A	B	C	D	E	F	G	Hela riket	A	B	C	D	E	F	G	Hela riket	
0·85	0·85	0·98	1·12	1·14	1·21	1·49	1·10	0·87	0·88	1·02	1·18	1·15	1·22	1·58	1·12	1
0·78	0·78	1·06	—	0·96	1·79	2·02	1·30	0·80	0·80	1·07	—	0·96	1·99	2·18	1·37	2
0·82	0·86	0·95	0·99	—	1·02	—	0·90	0·85	0·90	1·01	1·00	—	1·02	—	0·94	3
0·87	0·88	0·90	1·05	1·11	1·20	1·68	1·04	0·89	0·89	0·97	1·06	1·12	1·20	1·68	1·06	4
0·91	0·78	1·00	1·18	1·14	1·20	1·29	1·15	0·92	0·84	1·01	1·20	1·14	1·22	1·31	1·17	5
0·80	0·88	1·07	0·94	1·33	1·18	1·32	1·17	0·80	0·90	1·08	0·94	1·33	1·20	1·33	1·18	6
0·85	0·86	0·81	1·07	1·07	1·52	1·61	0·92	0·89	0·89	0·86	1·08	1·08	1·52	1·61	0·95	7
0·89	—	0·77	—	—	—	—	0·85	0·98	—	0·86	—	—	—	—	0·94	8
0·75	0·87	0·85	1·05	1·03	—	1·64	0·88	0·75	0·87	0·85	1·05	1·03	—	1·64	0·88	9
0·87	0·85	0·79	1·07	1·10	1·75	1·61	1·02	0·88	0·85	0·80	1·08	1·11	1·75	1·61	1·02	10
0·81	0·89	0·89	—	—	1·55	—	0·88	0·86	0·99	0·98	—	—	1·55	—	0·90	11
0·82	0·92	0·92	0·93	0·96	1·02	1·30	0·94	0·85	0·96	0·96	0·99	1·01	1·05	1·32	0·98	12
0·78	0·92	0·90	0·90	0·88	0·92	1·19	0·90	0·86	0·97	0·95	0·99	0·96	0·98	1·20	0·96	13
0·82	0·90	1·02	1·00	1·08	1·10	1·27	1·01	0·84	0·91	1·04	1·00	1·10	1·18	1·31	1·02	14
0·81	0·93	0·99	1·09	1·12	1·20	1·42	1·04	0·85	0·96	1·02	1·15	1·16	1·24	1·45	1·07	15
0·83	0·90	1·01	1·07	0·99	1·03	0·99	0·96	0·86	0·98	1·04	1·15	1·05	1·08	1·03	1·00	16
0·76	0·96	0·86	0·92	0·91	1·01	—	0·92	0·80	0·99	0·88	0·96	0·93	1·08	—	0·95	17
—	1·04	1·25	1·19	1·29	1·36	1·45	1·37	—	1·05	1·26	1·21	1·32	1·41	1·49	1·41	18
0·92	0·86	1·01	1·07	1·22	1·26	1·42	1·17	0·96	0·91	1·05	1·11	1·30	1·38	1·52	1·28	19
0·95	0·73	1·12	1·19	1·19	1·21	—	1·14	0·99	0·73	1·14	1·20	1·20	1·21	—	1·16	20
—	1·00	1·11	1·30	1·48	1·47	1·56	1·46	—	1·00	1·12	1·33	1·49	1·49	1·57	1·47	21
0·93	0·91	0·98	1·03	0·94	1·08	1·25	0·99	0·96	0·92	0·99	1·05	0·95	1·12	1·29	1·02	22
0·64	0·74	0·96	1·00	1·07	1·28	1·37	1·19	1·03	1·03	1·05	1·12	1·28	1·36	1·56	1·34	23
—	—	0·94	1·01	1·15	1·39	1·47	1·29	—	—	1·08	1·15	1·27	1·54	1·60	1·42	24
0·79	0·81	0·83	0·91	0·94	0·98	1·41	0·94	0·83	0·84	0·87	0·95	0·97	1·02	1·41	0·97	25
0·79	0·81	0·83	0·87	0·89	0·92	1·09	0·87	0·82	0·84	0·86	0·92	0·92	0·96	1·11	0·91	26
1·00	—	1·20	1·23	1·26	1·44	1·59	1·39	1·00	—	1·22	1·25	1·26	1·45	1·58	1·40	27
0·90	1·00	1·03	1·15	1·27	1·20	1·49	1·15	0·90	1·01	1·05	1·16	1·27	1·21	1·49	1·17	28
0·98	—	1·11	1·13	1·27	1·21	1·52	1·22	0·98	—	1·11	1·13	1·28	1·22	1·53	1·22	29
0·85	0·89	0·98	1·04	1·09	1·30	1·23	1·07	0·85	0·94	1·01	1·06	1·11	1·32	1·28	1·09	30
—	0·92	1·02	0·99	—	1·43	—	1·01	—	0·92	1·02	1·00	—	1·43	—	1·02	31
—	1·06	1·31	1·28	1·44	1·48	2·07	1·67	—	1·06	1·32	1·28	1·44	1·49	2·07	1·67	32
—	1·06	1·34	1·31	1·42	1·47	2·02	1·64	—	1·06	1·35	1·31	1·42	1·48	2·02	1·65	33
—	1·26	1·19	1·17	1·56	1·55	2·33	1·85	—	1·26	1·20	1·18	1·56	1·57	2·33	1·85	34
0·85	0·87	0·94	1·11	1·22	1·32	1·57	1·32	0·91	0·93	0·97	1·13	1·26	1·34	1·62	1·36	35
0·74	0·74	0·97	1·05	1·07	1·11	1·38	1·20	0·75	0·76	0·98	1·05	1·08	1·12	1·40	1·21	36
—	1·36	1·69	1·59	1·68	1·48	1·49	1·57	—	1·38	1·73	1·63	1·71	1·56	1·51	1·62	37
—	1·36	1·69	1·59	1·69	1·50	1·57	1·59	—	1·38	1·73	1·63	1·73	1·58	1·58	1·64	38
—	—	—	—	1·34	—	1·35	1·35	—	—	—	—	1·59	—	1·38	1·42	39
0·84	0·89	0·97	1·06	1·14	1·23	1·58	1·10	0·88	0·92	1·00	1·10	1·17	1·26	1·57	1·14	40

målning och glasmästeri, vilka, vad de redovisade företagen angår, huvudsakligen äro förlagda till orter med höga levnadskostnader, även inom övriga ortsgrupper åtnjuta en relativt hög lönestandard. Å andra sidan framträda ej sällan inom dyrare ortsgrupper relativt låga löner för sådana industrier, som äro koncentrerade till de billigare orterna, exempelvis stenbrott och stenhuggerier, byggnadsämnesindustri samt spinnerier och väverier. Framhållas må emellertid, att vid lönesättningen de särskilda industriernas betalningsförmåga är en väl så viktig faktor som resp. industriorters prisdyrhet eller prisbillighet i fråga om livsförnödenheter. Ett belägg härpå gives i följande kapitel.

Arbetslönerna inom export- och hemmamarknadsindustri. De i undersökningen ingående företagen hava efter samråd med sakkunniga på olika områden fördelats i trenne grupper, nämligen exportindustri, hemmamarknadsindustri och »blandad» industri. Till den första gruppen hava hänförts de företag, som direkt eller indirekt kunna anses vara till övervägande grad sysselsatta med tillverkning av produkter, vilka föras utom landets gränser. Hemmamarknadsindustrien omfattar företag med väsentligen lokalt begränsad avsättning eller som eljest av det ena eller andra skälet äro utan nämnvärd känning av utländsk konkurrens. Slutligen hava övriga företag räknats till den »blandade» gruppen.

En sammanfattande överblick över beräkningarnas resultat lämnas i efterföljande texttabell, som visar fördelningen av de i löneundersökningarna för åren 1913 och 1920—1924 ingående manliga vuxna arbetarna på exportindustri (Exp.), hemmamarknadsindustri (H.) och »blandad» industri (Bl.) samt den genomsnittliga löneinkomsten per år och timme för nämnda arbetargrupper.

År	Antal arbetare				Medelförtjänst för manl. arbetare i kronor per år				Medelförtjänst för manl. arbetare i kronor per timme			
	Tillhopa	Därav (i %)			Samtliga arbetare	Därav			Samtliga arbetare	Därav		
		Exp.	Bl.	H.		Exp.	Bl.	H.		Exp.	Bl.	H.
1913	130 029	32·8	10·8	56·9	1 236	1 202	1 233	1 256	0·45	0·45	0·44	0·45
1920	219 201	28·7	11·1	60·2	3 604	3 525	3 419	3 676	1·65	1·61	1·64	1·67
1921	171 712	25·6	10·0	64·4	3 392	3 033	3 155	3 571	1·64	1·56	1·61	1·67
1922	167 882	26·2	8·2	65·6	2 570	2 146	2 373	2 764	1·18	1·04	1·08	1·25
1923	184 651	27·1	9·4	63·5	2 482	2 034	2 235	2 709	1·12	1·03	1·02	1·17
1924	210 844	29·8	9·8	60·4	2 592	2 314	2 418	2 757	1·14	1·06	1·04	1·19

Tabellen ger tydligt vid handen, att jämvikt synes ha rått på lönemarknaden under utgångsåret 1913, i det att både den genomsnittliga timförtjänsten och den faktiska årslönen praktiskt taget var densamma inom de olika här särskilda näringsgrupperna. År 1920 hade krisårens betydande

lönestegringar resulterat i en något högre timförtjänst för de inom hemmamarknadsindustrien anställda än för övriga arbetargrupper, vilket extra tillskott per timme emellertid ej märkbart påverkade relationen mellan de faktiska årsförtjänsterna, emedan arbetstiden per år för hithörande arbetare samtidigt undergick en motsvarande sänkning. Först följande år, då under depressionens tryck årsförtjänsterna redan begynt sjunka, medan timlönerna alltjämt höllos uppe, blev skillnaden mellan de olika näringsgruppernas lönenivåer mera märkbar. En närmare granskning av tabellen visar nämligen, att år 1921 den för hemmamarknaden sysselsatta industriens årsutgift per arbetare översteg motsvarande utlägg inom exportföretagen med nära 18 %, beroende icke endast på olikhet i timlöner, utan än mer därpå, att den nedgång i antalet arbetstimmar per år och arbetare, som gjorde sig gällande inom hela näringslivet under detta år, i särskilt hög grad drabbade exportindustriens arbetare. Sedan detta år t. o. m. år 1923 har — samtidigt som lönerna i allmänhet sjunkit — skillnaden mellan hemmamarknads- och exportindustriarbetarnas årsförtjänster oavbrutet ökats och uppgick under år 1923 till icke mindre än 33 %. Då emellertid den för export sysselsatta industrien under sistnämnda år i högre grad än hemmamarknadsindustrien drabbades av arbetsinställelser, som minskat arbetstillfällena och sänkt årsförtjänsterna, har denna siffra ej ansetts utgöra något invändningsfritt mått på olikheten i lönestandard mellan de båda näringsgrupperna. Skillnaden i timförtjänst, c:a 14 % under år 1923, ger däremot ett exaktare uttryck för den lönedifferens som då rådde mellan hemmamarknads- och exportindustrien.

Under år 1924 synes emellertid den nu skildrade utvecklingen hava avstannat och efterträtts av en viss utjämning i lönehänseende mellan de båda industrigrupperna. Denna nivellering beror framför allt därpå, att antalet arbetstimmar i medeltal per arbetare inom exportindustrien rätt väsentligt ökats under året, medan motsvarande siffra för hemmamarknadsindustriens arbetare förblivit oförändrad. I huvudsak härigenom har skillnaden mellan de båda industrigrupperna i fråga om genomsnittsavlöningen per år och arbetare nedgått från 33 till 19 %. Emellertid hava timlönerna för de båda industrigruppernas arbetare undergått en mindre höjning, som varit något större för export- än för hemmamarknadsindustrien, och härigenom har även skillnaden i timlöner minskats till 12 % mot 14 % föregående år.

Statistiska uppgifter till belysning av spritsmugglingen till Sverige.

I de kvartalsöversikter över inträffade fylleriförseelser, vilka meddelas i denna tidskrift, har vid upprepade tillfällen framhållits, att nykterhetstillståndet bland de breda lagren numera i mycket hög grad röner inverkan av den olagliga rusdryckshanteringen och särskilt insmugglingen av spritdrycker från utlandet. Belysande är, att av de personer, som under de senaste åren sakfällts för fylleriförseelser, blott omkring en femtedel innehaft motbok (med full eller begränsad inköpsrätt), medan återstoden varit avstängd från laglig spritdryckstilldelning. Av dessa fyllerifall torde numera blott en mindre del vara att tillskriva besök på utskänkningsställen och restauranger samt en än obetydligare del förtäring av hembränt brännvin eller rusdrycksurrogat. Den allra största delen av fylleriförseelserna kommer på »exportspritens» konto.

Under sådana förhållanden måste det anses vara av betydelse att söka erhålla åtminstone någon kunskap om den faktiska omfattningen av de mängder av rusdrycker, som på olagliga vägar införas till vårt land från utrikes orter. Med hänsyn till arten av denna trafik ligger det emellertid i sakens natur, att uppgifter härvidlag icke kunna erhållas om andra fall av olovlig spritdrycksinförsel än sådana, som blivit föremål för ingripande från tull- eller polismyndigheternas sida. Givetvis böra dylika siffror icke tillerkännas annat än symtomatisk betydelse. I bästa fall giva de antydan om smugglingens intensitet under olika månader och årstider, ävensom huruvida ifrågavarande hantering är stadd i till- eller avtagande.

Det må emellertid framhållas, att förutsättningen härför är, att lagstiftningen och lagskipningen på förevarande område icke undergått några större förändringar. Denna förutsättning gäller knappast för vårt lands vidkommande. Under de senaste åren har den allmänna meningen i allt högre grad börjat uppmärksamma den fara för folknykterheten, som ligger i spritsmugglingen. I samband härmed hava allt mera ingripande åtgärder vidtagits för dess bekämpande såväl genom upplysningsverksamhet bland intresserade befolkningsgrupper som genom internationella överenskommelser och särskild lagstiftning. I sistnämnda avseende må erinras om lagarna om straff för olovlig varuinförsel och angående förbud i vissa fall mot införsel av spritdrycker och vin till svenskt territorialvatten den 8 juni 1923 (Sv. förf.-saml. 1923 n:r 147, 148). Denna direkt mot spritsmugglingen riktade lagstiftning skärptes väsentligt genom lagen den 20 juni 1924 (Sv. förf.-saml. 1924 n:r 225), varuti det icke minst betydelsefulla var, att lagen riktade sig mot varje förvärvande, forslande, döljande eller förvarande av spritdrycker (eller vin), som uppenbarligen äro olovligen införda. Denna kraftiga

straffrättsliga reaktion hade till följd ett eftertryckligare beivrande av spritsmugglingen från tull- och polismyndigheternas sida, i synnerhet som till deras förfogande ställdes ökad personal och förbättrade tekniska hjälpmedel (snabbgående motorbåtar, automobiler och motorcyklar).

Det är mot denna bakgrund man bör se de sifferuppgifter, som i det följande meddelas angående ertappade fall av spritsmuggling m. m.

För Stockholms tullkammardistrikt har i A.-B. Stockholmssystemets förvaltningsberättelser sedan år 1920 meddelats en statistik över antalet personer, som dömts för insmuggling av rusdrycker, samt kvantiteten av beslagtagna spritdrycker, som förklarats förbrutna. Antalet dylika personer utgjorde 206 år 1920, 386 år 1921, 613 år 1922, 918 år 1923 och 1 339 år 1924, medan de förverkade spritdryckerna uppgingo till resp. 2 598, 25 212, 38 520, 74 116 och 28 637 liter. I omstående tabell meddelas ur denna statistik hämtade månadssiffror för åren 1922 och 1923.

En utvidgning av denna statistik till att avse hela landet innebära de uppgifter för åren 1922 och 1923 rörande antalet för spritsmuggling sakfällda personer och de myckenheter spritdrycker, som förklarats förverkade, vilka av generaltullstyrelsen sammanställts i och för Kungl. Maj:ts proposition n:r 223 till 1924 års riksdag, innehållande förslag till ovanberörda lag med särskilda bestämmelser angående olovlig befattning med spritdrycker och vin m. m. Jämväl ifrågavarande statistik återgives i omstående tabell.

Enär en sådan statistik måste anses som ett betydelsefullt komplement till de i »Sociala Meddelanden» kvartalsvis offentliggjorda uppgifterna rörande fylleriförseelserna och andra nykterhetstillståndet indicerande data, framställde socialstyrelsen hos generaltullstyrelsen förfrågan, huruvida fortsättning på förevarande statistik kunde erhållas för år 1924 och följande år. Med anledning härav meddelade generaltullstyrelsen, att statistiken i fråga icke fortsatts i oförändrat skick. Däremot hade fr. o. m. år 1924 inom styrelsens statistiska avdelning med ledning av konfiskationsjournalerna och särskilt avgivna rapporter utarbetats statistik över antalet beslag, som helt eller delvis avsett sprit eller brännvin, samt beslagtagna kvantiteter av sådana varor. Huvudresultaten av ifrågavarande statistik hava ställts till socialstyrelsens förfogande, vad angår år 1924 och första halvåret 1925, och har på grundval härav utarbetats senare delen av omstående tabell.

Statistiken över beivrade fall av spritsmuggling innefattar i sitt nya skick icke blott, såsom för åren 1922 och 1923, de tillfällen, då personer genom laga domstolsutslag sakfällts för spritsmuggling och spritdrycker förklarats förverkade, utan samtliga de mål, vilka helt eller delvis avsett beslag av till riket olovligen infört brännvin och sprit, jämte därvid beslagtagna kvantiteter av olika spritdrycker. För att underlätta jämförelsen mellan denna statistik och motsvarande för tidigare år har generaltullstyrelsen beträffande vissa större beslagtagna spritpartier låtit särskilt undersöka, i vilken utsträckning beslagen fastställts eller ogillats av vederbörande domstolar (i första instans). I de fall, då gjorda beslag ogillats och de beslagtagna spritdryckerna frigivits, har anmärkning härom gjorts i noter till tabellen.

Belvrade fall av spritdrycksinsmuggling 1922—1925.

År och månad	Stockholms tullkammardistrikt		Samtliga tullkammardistrikt		Indextal: 1/12 av resp. årssiffror = 100			
	Personer, sakfällda för spritsmuggling resp. (fr. o. m. 1924) antal beslagsmål	Liter spritdrycker, som förklarats förverkade resp (fr. o. m. 1924) beslagtagits	Personer, sakfällda för spritsmuggling resp. (fr. o. m. 1924) antal beslagsmål	Liter spritdrycker, som förklarats förverkade resp. (fr. o. m. 1924) beslagtagits	Stockholms tullkammardistr.		Samtliga tullkammardistr.	
					personer	liter	personer	liter
1922: jan.	57	5 232	111	5 722	112	163	62	75
febr.	33	1 023	119	5 480	65	32	66	72
mars	20	2 207	48	5 638	39	69	27	74
april	28	680	111	3 919	55	21	62	52
maj	23	2 521	140	10 238	45	79	78	135
juni	25	7 421	165	10 080	49	231	92	133
juli	44	680	160	4 272	86	21	89	56
aug.	86	3 943	234	7 539	169	123	131	99
sept.	95	5 923	284	7 341	186	185	159	97
okt.	53	907	267	10 303	104	28	149	136
nov.	95	6 574	282	15 070	186	205	158	199
dec.	54	1 409	229	5 474	106	44	128	72
hela året	**618**	**38 520**	**2 150**	**91 076**	**100**	**100**	**100**	**100**
1923: jan.	88	2 949	215	10 635	114	48	87	66
febr.	91	4 085	273	9 586	118	66	111	60
mars	60	18 118	171	18 395	78	293	70	115
april	67	1 281	262	22 535	87	21	107	141
maj	49	2 618	199	6 732	64	42	81	42
juni	70	24 377	273	42 941	91	395	111	268
juli	50	1 795	206	3 414	65	29	84	21
aug.	51	5 599	315	15 282	66	91	128	96
sept.	70	2 824	252	6 269	91	46	102	39
okt.	75	1 748	207	16 235	97	28	84	102
nov.	104	6 160	267	34 337	135	100	109	215
dec.	143	2 562	311	5 561	186	41	126	35
hela året	**918**	**74 116**	**2 951**	**191 922**	**100**	**100**	**100**	**100**
1924: jan.	88	1 786	148	7 363	51	45	62	49
febr.	71	664	128	958	42	17	54	6
mars	80	531	115	2 639	47	13	48	18
april	74	1 516	146	3 621	43	38	61	24
maj	88	1 210	150	2 610	51	30	63	17
juni	113	11 841	191	13 652	66	298	80	91
juli	167	9 446	236	11 128	98	237	99	74
aug.	272	2 625	352	7 275	159	66	147	48
sept.	284	4 726	369	[1] 22 595	166	119	154	150
okt.	300	2 006	378	6 168	176	50	158	41
nov.	291	6 880	365	[2] 22 243	170	173	153	148
dec.	223	4 513	285	[3] 80 505	130	113	119	534
hela året	**2 051**	**47 744**	**2 863**	**180 757**	**100**	**100**	**100**	**100**
1925: jan.	152	9 175	206	[4] 61 156	106	318	108	511
febr.	149	1 380	202	2 042	103	48	106	17
mars	152	1 126	181	1 539	106	39	95	13
april	142	704	178	851	99	24	94	7
maj	129	2 815	181	3 925	90	98	95	33
juni	138	2 119	191	2 242	96	73	101	19
första halvåret	**862**	**17 319**	**1 139**	**71 755**	**100**	**100**	**100**	**100**

[1] Beslaget å ett häri ingående parti om 8 275 liter har sedermera hävts.
[2] » » » » » » » 14 200 » » » »
[3] » » » » » » » 74 547 » » » »
[4] » » » » » » » 51 621 » » » »

Anser man emellertid statistikens syftemål vara att giva en antydan om spritsmugglingens intensitet och fluktuationer, vill det synas, som om beslagsstatistiken skulle kunna försvara sin plats jämväl utan dylik korrigering. Beslagen hava nämligen av domstolarna blivit hävda icke blott i fall, där det kunnat visas, att avsikten icke varit att olovligen införa spritdryckerna till riket, utan även där det ådagalagts, att den farkost, med vilken spritdryckerna forslats, på grund av sjönöd icke kunnat undgå att inkomma till svenskt territorialvatten och där förbliva. Nämnas må, att den norska spritsmugglingsstatistiken, för vilken nedan närmare redogöres, avser »anholdt kvantum», men kompletteras med uppgifter om vad sedermera »frigitts».

I fråga om statistikens fullständighet har generaltullstyrelsen framhållit, att densamma avser även beslag gjorda av andra än tulltjänstemän, såsom polis- och lotspersonal. Visserligen gälla uppgifterna i huvudsak trafiken över rikets land- och sjögränser, men de innefatta även till de lokala tullkamrarnas kännedom komna fall, då personer inne i landet ertappats med försäljning, forsling eller innehav av rusdrycker av utländsk härkomst (sålunda icke hembränt brännvin o. d.). — I övrigt må nämnas, att det ej varit möjligt att göra åtskillnad mellan spritdrycker av olika alkoholhalt, men har det i regel rört sig om mer än 90-procentig sprit på dunkar. De uppgivna kvantiteterna äro icke alltid exakta, då de stundom måst beräknas med ledning av uppgifter om antalet dunkar eller flaskor. — Det uppgivna antalet mål torde i allmänhet motsvara antalet åtalade personer, och där flera smärre beslag av sprit eller brännvin, vartill ägare ej kunnat anträffas, sammanförts i ett mål, hava beslagen räknats vart för sig.

Efter dessa anmärkningar rörande räckvidden och innebörden av förevarande statistik må uppmärksamheten riktas på, vad tabellens siffror kunna anses upplysa rörande spritsmugglingens omfattning och riktlinjer i vårt land.

En allmän uppfattning om betydelsen av denna trafik erhåller man därav, att de för år 1924 redovisade 2 863 spritbeslagsmålen utgjorde ej mindre än 79·8 % av hela antalet beslagsmål över huvud (3 586). För första halvåret 1925 uppgick motsvarande procenttal till 78·4 (1 139 av 1 452). Tabellen ger vidare vid handen, att spritsmugglingen på Sverige till mycket stor del är koncentrerad till huvudstaden med omgivningar. På Stockholms tullområde kommo åren 1922 och 1923 vid pass en tredjedel, men åren 1924 och 1925 ej mindre än c:a tre fjärdedelar av de ertappade spritsmugglarna. Först på mycket långt avstånd komma tullkammardistrikten Göteborg och Malmö. Ser man på mängden av beslagtagna spritdrycker, intager däremot huvudstaden ingalunda samma dominerande plats, i det att blott c:a 24—42 % av dessa voro dit destinerade. Vid sidan av Stockholm framträda härvidlag, efter erfarenheterna från 1924 att döma, Sundsvalls, Trälleborgs och Strömstads tullkammardistrikt, låt vara att en anmärkningsvärt stor del av därstädes beslagtagna kvantiteter sedermera frigivits såsom ej avsedda att olovligen införas till Sverige. Frånsedda dessa, stiger för 1924 stock-

holmsdistriktets andel till två tredjedelar av den sålunda reducerade totalsumman.

Tillfälliga beslag av hela spritlaster o. d. utöva ett förryckande inflytande på de särskilda månadssiffrorna, varigenom i hög grad försvåras ett utläsande av regelmässigheter i fråga om smugglingens gång. Man synes dock kunna spåra tendens till ökning under eftersommaren och hösten, då denna trafik gynnas av de mörka kvällarna och nätterna, samt minskning under vintern, något som särskilt tydligt framträdde under de första månaderna av år 1924 med då rådande svåra isförhållanden. Emellertid präglas siffrorna jämväl i hög grad av det allt starkare ingripandet från det allmännas sida.

Det torde huvudsakligen vara på dettas konto man har att skriva den starka ökningen av antalet ertappade spritsmugglare efter ikraftträdandet den 1 juli av 1924 års skärpta lagstiftning i ämnet. Samtidigt nedgå emellertid de beslagtagna spritdryckskvantiteterna, åtminstone om man för vinnande av nödig jämförelse med år 1923 bortser från de spritpartier, om vilka uppgivits, att de visserligen tagits i beslag, men efteråt måst frigivas på grund av domstolsutslag. Mot 191 922 liter år 1923 svara då 83 735 liter år 1924 eller mindre än hälften, och motsvarande tal för första halvåret 1925, 20 134 liter, antyder en ytterligare nedgång. Räknat per ertappad person skulle detta utgöra 29 liter år 1924 och 18 liter första halvåret 1925 mot 65 liter år 1923 och 42 liter år 1922. Vad nu anförts synes tyda på, att spritsmugglingen på Sverige sedan år 1924 varit stadd i tillbakagång, vilket även förefaller sannolikt med hänsyn till förändrade penning- och produktionsförhållanden i vissa av de viktigaste exportländerna.

Spritsmugglingen är emellertid en internationell företeelse, och vad de nordiska länderna beträffar, synes hanteringen i väl så hög grad avse Danmark, Norge och Finland som Sverige. För det förstnämnda landet finnes veterligen ingen statistik i ämnet, men väl för Norge och Finland. Några sammanfattningssiffror rörande mängderna av åren 1923—1925 beslagtagna spritdrycker, hämtade ur de båda officiella tidskrifterna »Statistiske Meddelelser» och »Social tidskrift», hava tillika med motsvarande svenska tal sammanställts här nedan (i liter; med sprit ha sammanförts de relativt små kvantiteterna bränvin etc.):

	Sverige (beslag av tullverket och polismynd.)	Norge: beslag av tullverket	Norge: beslag av polismyndigheterna	Finland (beslag av tullverket och polismynd.)
1923, hela året . .	[1] 191 922	383 425	250 758	[8] 488 767
1924, » » . .	[2] 180 757	[6] 122 248	[6] 135 688	[9] 511 902
1 kv.	10 960	44 700	17 911	38 831
2 kv.	19 883	33 863	29 453	102 712
3 kv.	[3] 40 998	27 517	60 495	163 542
4 kv.	[4] 108 916	16 163	27 829	206 817
1925, 1 kv.	[5] 64 737	[7] 19 231		

[1] Avser beslagtagna spritdrycker, som dömts förverkade. — [2] Därav 97 022 l. sedermera frigivna. — [3] Därav 8 275 l. frigivna. — [4] Därav 88 747 l. frigivna. — [5] Därav 51 621 l. frigivna. [6] Därav 4 746 l. frigivna. — [7] Därav 7 l. frigivna. — [8] Dessutom 11 012 l. konjak, visky, likör m. m. — [9] Dessutom 5 520 l. konjak, visky, likör m. m.

Den norska statistiken, vilken i motsats till den svenska och finska särhåller spritdrycker beslagtagna av tullmyndigheterna från sådana, konfiskerade av polismyndigheterna[1], ger vid handen, att i detta land under år 1924 konfiskerats endast c:a 40 % av vad som beslagtogs under år 1923. Detta synes bekräfta vad ovan anförts för Sveriges del rörande den nordiska spritsmugglingens avmattning under den senaste tiden.

De offentliga arbetsförmedlingsanstalternas inkomster och utgifter år 1924.

Inkomster och utgifter under år 1924 för de offentliga arbetsförmedlingsanstalterna, vilka uppgingo till ett antal av 36 med 215 271 tillsatta platser under året, framgå av tabellerna å nästföljande sidor.

Statsanslaget till den offentliga arbetsförmedlingen utgår enligt bestämmelserna i k. kungörelserna den 30 juni 1916 (n:r 320) och den 16 maj 1918 (n:r 278) och avser i främsta rummet att täcka anstalternas utgifter för postporto, abonnemang å rikstelefon, telegram och interurbana telefonsamtal samt tryckning av formulär och blanketter. Dessutom kan efter prövning i varje särskilt fall understöd erhållas till bestridande av kostnaderna dels för avlöning av sådan personal, som särskilt anställts för förmedling av arbete inom vissa yrkesspecialiteter, dels ock för de särskilda anordningar, som vidtagits för arbetsförmedling för landsbygdens behov, för samarbetet mellan anstalterna samt för anställande i arbete av värnpliktiga och fast anställt manskap i armén och marinen efter avslutad militär tjänstgöring.

Av tabellen framgår, huru stor del av det varje anstalt tilldelade statsanslaget, som avsetts för dessa senare ändamål. I dessa statsbidragsbelopp ingå således även de understöd, som från statens sida lämnats för sjömansförmedlingsverksamhetens bedrivande i de kustorter, där särskilda organ för ifrågavarande förmedlingsgren upprättats på socialstyrelsens initiativ i enlighet med den vid andra internationella arbetskonferensen i Genua år 1920 framlagda och av Sverige sedermera ratificerade konventionen angående arbetsförmedling för sjömän.

Landstingsanslagen härröra helt från resp. läns landsting utom beträffande anstalten i Kristianstads län, som åtnjuter ett årligt anslag från Malmöhus läns landsting å 1 500 kr. för upprätthållande av avdelningskontoren i Åstorp och Tomelilla, vilkas verksamhet i viss mån kommer sistnämnda län till godo.

---

[1] En dylik statistik, i vilken även ingår annan beslagtagen sprit än insmugglad (hembränt brännvin o. d.), föres också i Finland, men innebär denna en dubbelräkning så till vida, att alla av polismyndigheterna gjorda beslag, som behandlats såsom tullmål, jämväl ingå i tullstatistiken.

Tab. 1. De offentliga arbetsförmedlingsanstalternas inkomster under år 1924.

Arbetsförmedlingen i	Anslag från staten		landsting	hushållningssällskap	kommuner	Övriga inkomster, upplupen ränta, upptagna lån m. m.	Summa inkomster
	inalles	därav för interlokal verksamhet m. m.					
	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.
Stockholm	33 458·18	19 600·00	—	—	189 400·00	—	222 858·18
Stockholms län	9 032·95	6 000·00	51 649·28	—	800·00	6 515·24	67 997·47
Uppsala stad och län	3 374·33	1 500·00	9 100·00	1 500·00	5 600·00	4 445·43	24 019·76
Södermanlands län	5 199·96	2 310·00	20 400·00	—	1 800·00	2 630·16	30 030·12
Östergötlands län	11 497·09	4 500·00	39 786·80	—	1 550·00	2 723·51	55 556·90
Norrköping	5 965·02	4 067·00	2 000·00	—	19 770·02	423·52	28 158·56
Jönköpings län	3 795·29	1 100·00	13 040·00	—	3 260·00	1 749·67	21 844·96
Kronobergs län	2 091·50	900·00	2 150·00	1 350·00	1 300·00	330·68	7 222·18
Norra Kalmar län	1 378·05	900·00	1 000·00	1 000·00	1 500·00	402·96	5 281·01
Södra Kalmar län	5 389·30	3 811·00	4 975·00	—	1 600·00	1 119·67	13 083·97
Gotlands län	775·40	300·00	3 000·00	900·00	900·00	1 518·19	7 093·59
Blekinge län	6 973·11	3 996·50	6 800·00	—	2 800·00	3 612·25	20 185·36
Kristianstads län	4 869·91	1 542·00	14 500·00	—	—	4 909·69	24 279·60
Malmö	13 816·15	8 000·00	4 000·00	—	55 332·14	3 500·00	76 648·29
Lund	1 719·49	700·00	1 500·00	—	5 863·33	—	9 082·82
Landskrona	3 306·15	2 286·00	1 500·00	—	8 780·76	—	13 586·91
Hälsingborg	15 961·52	13 500·00	1 500·00	—	25 991·00	—	43 452·52
Ystad	1 252·08	613·00	1 500·00	—	2 400·00	1 327·21	6 479·29
Trelleborg	1 416·68	800·00	1 500·00	—	5 993·94	—	8 910·62
Eslöv	1 529·63	800·00	1 500·00	—	4 009·77	—	7 039·40
Skurup	564·76	250·00	1 500·00	—	1 335·00	113·86	3 513·62
Vellinge	951·70	250·00	1 500·00	—	1 540·00	212·27	4 203·97
Hallands län	4 500·43	2 357·50	10 352·66	—	1 750·00	116·05	16 719·14
Göteb. o. Bohus län	5 047·68	2 109·50	9 800·00	—	1 800·00	127·61	16 775·24
Göteborg	43 416·98	35 435·52	—	—	72 694·71	29 529·84	145 641·48
Älvsborgs län	3 489·72	1 700·00	11 120·61	—	3 500·00	4 378·15	22 488·48
Skaraborgs län	5 093·17	2 100·00	12 000·00	—	7 410·00	6 073·59	30 576·76
Värmlands län	2 104·26	800·00	7 353·78	—	3 300·00	977·22	13 735·26
Örebro län	4 583·09	1 800·00	25 948·47	500·00	3 025·00	3 753·56	37 810·12
Västmanlands län	3 250·80	1 500·00	14 000·00	—	5 200·00	1 402·43	23 853·23
Kopparbergs län	3 059·35	800·00	6 375·00	1 000·00	1 150·00	4 582·34	16 166·69
Gävle stad och län	5 502·07	3 165·00	5 075·89	—	10 835·64	109·11	21 522·71
Västernorrlands län	6 749·92	5 211·50	3 014·00	910·00	3 660·00	6 449·79	20 783·71
Jämtlands län	4 464·82	1 000·00	4 475·00	1 900·00	2 125·00	2 480·99	15 445·31
Västerbottens län	2 984·93	1 300·00	4 770·00	500·00	2 040·00	913·47	11 208·40
Norrbottens län	3 072·64	1 800·00	6 200·00	—	2 900·00	1 155·32	13 327·96
Tillsammans	**231 637·51**	**138 804·52**	**304 885·99**	**9 560·00**	**462 916·31**	**97 583·78**	**1 106 583·59**

Tab. 2. De offentliga arbetsförmedlingsanstalternas utgifter under år 1924.

Arbetsförmedlingen i	Kostnader för styrelsen och avlöning för personal	Postporto, telegramavgifter, abonnemang å rikstel., avgift för telefonsamtal	Tryckning av formulär och blanketter	Tryckning av årsberättelse, skrivmaterial o. dyl.	Lokalhyra, ved och lyse, städning och renhållning av lokal	Annonser, reklamskyltar o. dyl.	Övriga utgifter (däribl. bidrag till arbetares resekostnader)	Summa utgifter
	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.
Stockholm	154 414·14	10 493·87	2 490·78	2 370·59	29 857·09	3 381·81	5 629·96	208 638·24
Stockholms län . .	37 337·59	3 260·00	734·50	164·79	10 372·79	694·39	9 645·66	62 209·72
Uppsala stad o. län	12 304·00	1 979·75	207·00	382·30	3 670·69	73·36	569·45	19 186·55
Södermanlands län	22 186·10	2 758·81	63·00	170·58	2 804·70	591·10	1 455·83	30 030·12
Östergötlands län .	33 298·16	4 461·48	1 403·20	971·20	5 843·10	767·67	6 084·09	52 828·90
Norrköping	21 815·63	1 335·88	527·50	365·85	2 488·80	239·66	350·78	27 123·50
Jönköpings län . .	12 288·00	2 196·25	210·00	532·10	2 088·82	405·00	153·27	17 873·44
Kronobergs län . .	3 550·04	787·53	194·50	113·93	699·96	168·69	91·18	5 605·83
Norra Kalmar län .	2 650·00	490·70	34·25	82·01	660·00	566·40	797·65	5 281·01
Södra Kalmar län .	8 431·00	1 393·18	220·75	197·90	1 275·85	217·64	1 298·66	13 034·98
Gotlands län . . .	3 631·25	384·10	23·00	13·80	1 310·00	268·40	—	5 630·55
Blekinge län . . .	12 485·50	2 364·13	230·00	498·00	2 069·25	302·30	668·28	18 617·46
Kristianstads län .	14 619·31	3 938·06	301·50	84·10	2 644·27	700·95	477·55	22 765·74
Malmö	49 156·15	3 639·48	1 852·10	1 746·17	15 223·00	1 123·62	3 907·77	76 648·29
Lund	6 322·00	723·28	298·40	245·97	1 173·23	223·67	96·27	9 082·82
Landskrona	9 218·61	612·10	242·00	139·75	3 173·43	20·60	180·42	13 586·91
Hälsingborg . . .	32 998·98	2 099·04	376·06	236·50	3 817·86	38·57	1 414·64	40 981·15
Ystad	3 722·85	493·41	84·00	120·25	759·70	130·00	99·00	5 409·21
Trälleborg	4 556·58	498·34	204·38	184·19	1 782·40	49·48	1 635·25	8 910·62
Eslöv	4 546·00	474·74	120·00	84·92	1 701·04	30·00	82·70	7 039·40
Skurup	1 800·00	346·88	—	220·70	878·49	20·00	—	3 266·07
Vellinge	1 975·00	383·29	207·50	115·82	984·00	107·62	89·00	3 812·23
Hallands län . . .	11 631·46	1 685·00	224·00	318·26	1 625·86	412·94	801·98	16 699·00
Göteb. o. Bohus län	9 751·44	2 414·69	88·25	285·41	2 115·60	424·22	217·34	15 296·95
Göteborg	81 430·36	4 632·05	1 303·75	1 224·35	10 913·65	1 039·55	41 527·41	142 071·12
Älvsborgs län . .	10 650·04	1 477·32	257·00	276·40	3 501·89	65·25	1 264·48	17 492·38
Skaraborgs län . .	15 644·25	3 255·14	96·00	558·60	4 375·50	386·98	274·49	24 590·96
Värmlands län . .	8 972·15	1 062·10	225·00	257·15	2 272·00	513·49	283·03	13 584·92
Örebro län	24 183·27	2 377·00	200·00	417·02	5 956·40	510·30	2 592·17	36 236·16
Västmanlands län .	17 319·13	1 600·31	368·50	127·15	3 637·61	113·75	218·88	23 385·33
Kopparbergs län .	10 881·07	1 869·87	8·10	337·09	2 255·85	115·96	200·00	15 667·94
Gävle stad och län	16 083·44	1 719·52	576·00	355·52	1 834·40	692·00	261·83	21 522·71
Västernorrlands län	11 778·00	1 144·56	245·40	311·10	2 596·60	23·80	391·57	16 491·03
Jämtlands län . .	6 824·90	3 470·31	194·00	219·05	2 109·10	386·76	1 469·65	14 673·77
Västerbottens län .	5 724·00	1 096·48	213·80	301·08	1 878·56	518·53	1 337·48	11 069·93
Norrbottens län . .	7 919·96	1 075·15	—	547·10	1 034·73	11·00	506·18	11 094·12
Tillsammans	**692 100·36**	**73 993·75**	**14 024·22**	**14 576·70**	**141 384·72**	**15 365·46**	**86 023·85**	**1 037 439·06**

Kommunala anslag till arbetsförmedlingsverksamheten utgå från icke mindre än 146 kommuner. Dessa anslag äro mestadels kontanta, men utgå stundom i form av upplåtelse av fria lokaler.

Vid angivande av anstalternas utgifter har socialstyrelsen icke medräknat verksamhetsberättelsernas siffror för »balans till nästföljande år», vilket förklarar att inkomst- och utgiftssidorna för flertalet anstalter icke sluta på samma belopp.

Kortare meddelanden.

— Allmänna sociala frågor —

Arbetarattachéer i Mexiko. Enligt vad som omförmäles i en från svenska beskickningen i Mexiko ingången rapport, har den mexikanska regeringen beslutat att för studiet av arbetarrörelsen, social lagstiftning och i sammanhang därmed stående förhållanden anställa arbetare såsom attachéer vid några mexikanska beskickningar i utlandet. Till en början har för sådant ändamål placerats en arbetarattaché vid ambassaden i Washington, vilken jämväl skall hava till uppgift att övervaka behandlingen av de talrika mexikanska arbetare, som på längre eller kortare tid innehava anställningar i Förenta staterna och över vilkas levnadsvillkor och löneförmåner klagomål ofta anföras i den mexikanska pressen. Dylika attachéer torde ock komma att utses vid ambassaden i Rio de Janeiro och beskickningarna i Berlin, Paris, Moskwa, Buenos Aires och Santiago de Chile.

Arbetarattachéerna, vilka skola jämställas med handelsattachéer, äro underställda utrikesministeriet, men mottaga instruktioner från och skriftväxla med ministeriet för handel, industri och arbete.

— Arbetslöner —

Arbetslönerna i Danmark under första kvartalet 1925. Den av statistiska departementet på grundval av arbetsgivarföreningens uppgifter utarbetade lönestatistiken utvisar för 1925 års första kvartal följande förändringar i lönenivån:

Öre per timme	Köpenhamn			Övriga orter			Hela landet		
	1914	1924 4 kv.	1925 1 kv.	1914	1924 4 kv.	1925 1 kv.	1914	1924 4 kv.	1925 1 kv.
Manliga arbetare:									
Yrkesarbetare	67·1	202	199	54·8	160	160	61·3	182	181
Icke yrkesarbetare	47·5	159	157	40·8	138	136	45·5	146	145
Tillsammans	61·0	182	179	48·2	146	146	55·0	162	162
Kvinnliga arbetare	32·3	97	97	25·7	86	87	29·6	93	94
Samtliga arbetare	54·4	160	158	44·9	138	137	50·2	149	148

Nedgången i förhållande till sista kvartalet 1924 beror icke på någon sänkning av lönesatserna, som i stort sett förblivit oförändrade — för en del fack till och med blivit höjda — utan uteslutande därpå, att vissa arbetargrupper, särskilt inom byggnadsfacken, under höstmånaderna 1924 hade att uppbära betydande ackordsöverskott.

Under innevarande år ha arbetslönerna i samband med den i förra häftet av denna tidskrift omförmälda uppgörelsen (sid. 661) för flertalet arbetargrupper ökats med 3 %. För närvarande kan genomsnittslönen uppskattas till 187 öre för manliga yrkesarbetare, 151 öre för grovarbetare och 97 öre för kvinnliga arbetare.

(Statistiske Efterretninger.)

— Arbetsmarknad och arbetslöshet —

Statens arbetslöshetskommissions verksamhet under juli 1925. Antalet till kommissionen rapporterade hjälpbehövande arbetslösa uppgick vid slutet av juli till 9 413 mot 10 281 vid månadens början. Yrkesfördelningen framgår av följande sammandrag:

	Hela antalet arbetslösa	Därav: det lokala överskottet		Hela antalet arbetslösa	Därav: det lokala överskottet
Jordbruk	146	30	Närings- o. njutningsmedelsind.	114	25
Skogshushållning	387	22	Kemisk-tekn. o. belysningsind.	190	90
Gruvdrift och malmförädling	1 431	543	Trämasse- och pappersindustri	17	10
Jord-, sten- och glasindustri	459	95	Grafisk industri	28	5
Metall- och maskinindustri	1 274	523	Industri och hantverk, ej spec.	353	65
Trävaruindustri	724	239	Sjöfart och fiske	532	144
Byggnadsverksamhet	468	43	Handel och samfärdsel m. m.	627	116
Läder-, hår-, gummi- o. d. ind.	77	9	Husligt arbete	5	—
Textilindustri	90	29	Annat arbete	2 450	344
Beklädnadsindustri	46	6	Summa	**9 413**	**2 388**

Vid de statliga nödhjälpsarbetena sysselsattes den 31 juli 1 839 arbetare, därav vid arbetslöshetskommissionens statsarbeten 1 691 samt vid statens järnvägars automobilvägar 148. Antalet i gång varande företag utgjorde 28. Vid kommunala nödhjälpsarbeten (utan statsbidrag) sysselsattes 1 222 arbetare samt vid s. k. statskommunala arbeten (kommunal regi med statsbidrag) 548 arbetare. Härförutom uppburo 63 personer kommunalt arbetslöshetsunderstöd.

Statens utgifter för nödhjälpsåtgärderna uppgingo under juli till 503 160 kronor samt under årets sju första månader till sammanlagt c:a 2·77 milj. kronor.

Med utgången av juni upphörde den statliga hyreshjälpsverksamheten så till vida, som kommissionen sedan dess icke tillerkänt någon kommun nytt statsbidrag för dylikt ändamål. Däremot har på särskild hemställan tillstånd lämnats kommun att under tredje kvartalet 1925 disponera uppkommet överskott å statsbidrag, som eljest avsetts för utdelning av hyresbidrag under andra kvartalet.

Arbetsmarknaden i England under juli 1925. Juli månad medförde en betydande förbättring av arbetstillgången vid kolgruvorna, varemot konjunkturerna inom övriga näringsgrenar fortfarande betecknades som mindre tillfredsställande. Arbetslösheten minskades inom fackföreningarna från 12·8 till 11·2 % och bland de enligt arbetslöshetslagen försäkrade från 12·2 till 11·5 %. Antalet vid arbetsförmedlingsanstalterna registrerade arbetslösa sjönk från 1 368 000 till 1 262 000.

Antalet arbetsinställelser, som började under juli, var 45 och antalet från föregående månad pågående 33. Antalet av samtliga arbetsinställelser berörda arbetare beräknades till c:a 51 000 mot 34 000 i juni. Lönesänkningar rapporterades under månaden för 790 000 arbetare, under det att endast 9 500 erhöllo löneförhöjningar.

(The Ministry of Labour Gazette.)

Arbetsmarknaden i Tyskland under juli 1925. Läget på arbetsmarknaden kännetecknades under juli av en tydlig avmattning, som icke enbart kan tillskrivas den efter midsommar vanliga nedgången i efterfrågan å arbetskraft. Sjukkassestatistiken utvisade en minskning av antalet försäkringspliktiga med 0·9 %, mot 0·1 % ökning förra månaden. Arbetslösheten inom fackföreningarna ökades från 3·5 till 3·7 %, och antalet av offentliga medel understödda arbetslösa steg

från 195 000 till 197 000. (Vid mitten av augusti hade siffran ytterligare ökats till 208 000). Vid de offentliga arbetsförmedlingsanstalterna kommo på 100 lediga platser 175 ansökningar om arbete, mot 171 föregående månad.

(Reichsarbeitsblatt.)

— Kollektivavtal —

Kollektivavtal i Frankrike år 1924. Enligt till Direction du Travail ingångna uppgifter hade under 1924 träffats 177 kollektivavtal, fördelade på följande näringsgrupper:

Byggnadsverksamhet	48	Hotellrörelse o. d.	5
Livsmedelsindustri	24	Stenhuggerier	4
Metallindustri	21	Tegel- och lerindustri	3
Textil- och beklädnadsindustri	20	Handel	3
Samfärdsel	16	Läderindustri	2
Gruvdrift	10	Kraftverk	1
Träindustri	7	Jordbruk	1
Kemisk-teknisk industri	7		
Grafisk industri	5	Summa	**177**

Karakteristiskt för det franska avtalsväsendet är, att kollektivavtalen merendels upprättas på obestämd tid. Bestämmelser om giltighetstidens längd funnos under 1924 endast i 28 avtal, varav flertalet (20) träffats på en tid av ett år.

(Bulletin du Ministère du Travail.)

— Ut- och invandring —

Ut- och invandring under 1924. Enligt statistiska centralbyråns nu utgivna statistik ha under år 1924 utvandrat 10 671 och invandrat 5 942 personer (mot 29 238 resp. 5 827 år 1923), motsvarande 1·77 (4·88) och 0·99 (0·97) per 1 000 invånare. Efter den starka ansvällningen under 1923 har utvandrarströmmen sålunda åter minskats till vad man kan anse som ungefär normalt omfång. Invandringen har också varit något mindre än vanligt, men dock större än 1923.

Beträffande utvandringen till främmande världsdelar har i nedanstående tablå en sammanställning gjorts mellan centralbyråns statistik, vilken grundar sig på uppgifter från prästerskapet (i Stockholm rotemännen), och de siffror, som av socialstyrelsen förut publicerats i denna tidskrift (sid. 100) efter uppgifter från länsstyrelserna samt norska och danska myndigheter:

	Män	Kvinnor	Summa
Antal utvandrare enligt prästerskapet	5 347	3 054	8 401
» » » länsstyrelserna samt norska och danska myndigheter	4 952	2 521	7 473
verskott enligt prästerskapets redovisning	395	533	928

Tablån utvisar ett högre antal emigranter till länder utom Europa enligt prästerskapets uppgifter än enligt länsstyrelsernas och de norska och danska myndigheternas. Till detta överskott, som år 1923 uppgick till omkring 12 %, hava större eller mindre bidrag lämnats av alla län utom fem (Gotlands och fyra norrländska). Som sannolika orsaker till överskottet kunna följande förhållanden anföras. Dels synes det troligt, att en del personer, vilka uttagit flyttningsbetyg till utlandet och således i prästerskapets uppgifter blivit räknade såsom emigranter, sedermera av någon anledning inställt resan, utan att dock rättelse skett i nyssnämnda uppgifter; dels hava vissa personer utvandrat utan flyttningsbetyg och utvandringskontrakt med användande av vanlig passagerarbiljett, men sedermera fått sig betygen tillsända från hemorten och därigenom kommit med endast i prästerskapets redovisning, dock måhända för ett senare år än det verkliga utvandringsåret.

Av de olika länen har Hallands under 1924 visat det högsta utvandringstalet, 2·94 ‰. I ungefär halva antalet län har utvandringen överstigit medeltalet för de tio föregående åren. Invandringen har åter i alla län utom tre — Stockholms, Uppsala samt Göteborgs och Bohus — under-

stigit genomsnittstalet för det föregående årtiondet. Invandringsöverskott förekom endast i Stockholms stad.

De emigrerades och immigrerades fördelning efter levnadsyrken belyses av följande relativa tal:

Åren	Utvandrarna, %						Invandrarna, %					
	Jordbruk m. m.	Industri o. hantverk	Arbetare av obest. slag	Tjänare	Handel o. sjöfart	Övriga och okänt	Jordbruk m. m.	Industri o. hantverk	Arbetare av obest. slag	Handel o. sjöfart	Övriga och okänt
Årl. 1914—1923 .	28·79	34·53	7·79	11·52	8·11	9·26	23·67	31·75	8·75	11·19	24·64
År 1920	26·42	29·67	8·07	15·08	9·19	11·57	19·71	34·21	9·81	10·26	26·01
1921	23·21	29·25	8·46	14·28	10·69	14·11	22·51	27·75	9·85	7·78	32·16
1922	30·78	31·14	8·84	10·82	8·77	9·65	22·70	26·54	11·28	10·65	28·83
1923	32·86	38·42	7·37	5·98	7·69	8·23	19·96	29·78	7·45	12·77	30·04
1924	30·55	30·08	9·01	8·07	10·78	11·51	18·87	31·03	8·80	13·03	28·27

Beträffande emigranternas yrkesfördelning under år 1923 kan framhållas, att industrigruppen, i motsats mot vad de senare åren brukat vara fallet, under 1924 varit något mindre än jordbruksgruppen. Däremot är gruppen tjänare proportionsvis liten, emedan kvinnornas andel i utvandringen under redovisningsåret var tämligen låg. På 1 000 manliga utvandrare kommo nämligen endast 714 kvinnor, mot 860 i medeltal under föregående tioårsperiod. För 1923 var motsvarande siffra dock ännu lägre, 439 kvinnor mot 1 000 män.

— Ålderdoms- och invaliditetsförsäkring —

Den nya engelska pensionsförsäkringslagen. Det i sjätte häftet av denna tidskrift (s. 500) omförmälda förslaget till pensionsförsäkringslag har nu med vissa ändringar och tillägg bifallits av parlamentet, varefter den nya lagen (Widows', Orphans' and Old Age Contributory Pensions Act) den 7 augusti 1925 vunnit konungens stadfästelse.

Bland de av parlamentet vidtagna ändringarna är i första hand att märka en utsträckning av barnpensioneringen. Medan åldersgränsen enligt regeringsförslaget var satt till 14 år, skall pension enligt lagen nu utgå även i åldern 14—16 år under förutsättning, att barnet i fråga under denna tid fortfarande fullgör sin skolgång. Vidare har stipulerats, att pensionen för föräldralösa barn genomgående skall utgå med 7½ s. per vecka; enligt det ursprungliga förslaget skulle detta belopp tillkomma endast det äldsta barnet i en familj, medan pensionen för de yngre syskonen satts till 6 s.

I fråga om de yrkesgrupper, som skola omfattas av försäkringen, har en begränsning vidtagits, nämligen beträffande skollärare, som enligt regeringsförslaget avsetts att inbegripas i pensionsförsäkringen, ehuru de tidigare stått utanför den allmänna sjukförsäkringen. Denna särbestämmelse har av parlamentet utesluts. Å andra sidan har tillträde till den frivilliga försäkringen öppnats för vissa nya grupper, bl. a. för gift man, vars hustru under minst två år före giftermålet varit delaktig i försäkringen.

(The Ministry of Labour Gazette.)

Nya publikationer från internationella arbetsbyrån.[1]

Av socialrådet *Erik Sjöstrand*, Genève.

Arbetshygienisk encyklopedi.

Occupation and health.

Vid den första internationella arbetskonferensen i Washington antogs en resolution, genom vilken det uppdrogs åt internationella arbetsbyrån att upprätta en förteckning över de viktigare arbetsprocesser, som kunna anses ohälsosamma. Detta arbete, som man förutsåg skulle bliva tidsödande såsom innefattande undersökning av en mängd statistik samt medicinska och kemiska data, tänktes anförtrott åt byråns hälsovårdssektion.

Kampen mot de faror, som hota i ohälsosamma industrier, har sedan länge tilldragit sig såväl experternas som den allmänna meningens uppmärksamhet. Om man också icke kan hoppas på att dessa faror skola alldeles kunna utrotas, så äro dock att anteckna oavlåtliga framsteg inom den moderna vetenskapen och tekniken, genom vilken dessa risker begränsas. Samtidigt är att erinra, att införandet av nya arbetsprocesser och framställningen av nya produkter kan medföra uppkomsten av nya yrkesrisker för arbetarna.

Från början sysselsatte sig lagstiftningen med ohälsosamma arbetsprocesser snarare ur synpunkten av deras fara för omgivningen (ex. rök, gaser, fara för eld eller explosion) än för de i företaget anställda arbetarna. Sedermera förmåddes lagstiftaren under allmänna opinionens påtryckning att angiva sådana arbetsprocesser, inom vilka sysselsättandet av barn, kvinnor eller unga personer ansågs böra förbjudas eller endast medgivas på vissa villkor.

Bland de tidigaste förteckningar över industriella gifter, som publicerats, var den av internationella föreningen för lagstadgat arbetarskydd upprättade. Bland dem, som kommit till stånd på enskilt initiativ av vetenskapsmän, må nämnas den av Sommerfeld i samverkan med Oliver och Putzeys publicerade från 1908 samt en reviderad förteckning av Sommerfeld från 1910 (bägge på Fischers förlag, Jena). Av senare datum äro de, som publicerats av Müller i Zürich (1919), av Kober och av Wadsworth. Nämnas må också en dylik publikation från arbetsstatistiska byrån i Förenta staterna (U. S. Department of Labor, Bulletin N:o 206, Washington 1922) samt en handbok i ämnet av C. T. Graham-Rogers, yrkesinspektör i New York, med titeln *Industrial Diseases, Rapid Reference Manual for the use of the Medical Profession*, 1924.

Från att i början endast ha omfattat arbetsprocesser, som kunna ge upphov till förgiftning, hava förteckningarna sedermera utvidgats till att innefatta andra sjukdomsorsaker, sådana som temperatur, komprimerad luft, fuktighet, damm, smitta o. s. v.

I enlighet med den uppgift, som från början tilldelades internationella arbetsorganisationen, har nu arbetsbyrån börjat utgivandet under i rubriken ovan angivna titel av en »encyklopedi för hygien, patologi och social välfärd», vilken avser att syssla med ohälsosamma processer i den mest vidsträckta bemärkelse. Arbetet utgives häftesvis, och för någon tid sedan har det första häftet utgivits, innehållande följande artiklar: blåsyra, kvicksilver, kvicksilverföreningar och kvicksilvergruvor, koloxid och hårberedning vid tillverkning av hattar.

Artiklarna illustreras med fotografier, ritningar och diagram. Vid arbetets planering och textens utarbetande har arbetsbyrån biträtts av framstående experter i skilda länder, inbegripet medlemmarna av den korresponderande kommittén för industriell hygien.[2]

Enligt den uppgjorda planen kommer i varje artikel ämnet att behandlas från tre olika synpunkter, nämligen: 1) arbetsproceduren och det hälsofarliga ämnet, källorna till sjukdo-

[1] Samtliga arbetsbyråns publikationer kunna erhållas hos Aktiebolaget C. E. Fritzes K. Hovbokhandel, Fredsgatan 2, Stockholm, eller hos Aktiebolaget Nordiska Bokhandeln, Drottninggatan 7, Stockholm.

[2] Bland dessa befinner sig prof. G. Wirgin i Uppsala.

men, de karakteristiska sjukdomsformerna och symtomen, förebyggande åtgärder, skyddslagstiftning, ersättning för ådragen skada o. s. v., allt belyst medelst statistik, litteraturhänvisningar och bibliografi; 2) den enskilde arbetaren, de för sjukdomen utsatta organens fysiologi och patologi, personlig hygien och kollektiva anordningar för hälsovård m. m., som hänför sig till arbetarens beröring med de hälsofarliga ämnena och den omgivning, i vilken han arbetar; 3) hälsofaran för omgivningen, varvid på grundval av den moderna industriella hygienens forskningar behandlas sådana frågor som atmosfären, arbetslokalerna, uppvärmning och belysning, avlägsnandet av damm, fuktighetsförhållanden och bekvämlighetsinrättningar.

Encyklopedien avser att representera den nuvarande vetenskapliga ståndpunkten, vilket givetvis icke utesluter, att meddelade resultat ej i varje fall kunna betraktas som definitiva. Framhållas må särskilt, att det av utrymmesskäl icke varit möjligt att för varje fråga lämna en fullständig framställning av lagstiftningen. I de meddelade bibliografiska notiserna omnämnas allenast de senaste och mest betydande arbetena. I detta sammanhang må erinras, att internationella arbetsbyrån publicerar en särskild periodisk bibliografi för industriell hygien, varav det nionde häftet utkom i mars 1925.

Framställningen, som närmast är avsedd för arbetare, arbetsgivare och deras organisationer, har man sökt giva en mera populär läggning, så långt detta låter förena sig med kraven på sakrikedom och vetenskaplig noggrannhet.

I närmast följande häften komma att meddelas artiklar rörande: fosfor, röd fosfor och fosforföreningar, fosfortändstickor, bensin, tellurium, nickel-karbonyl, blyglete, knall-kvicksilver, blyfärger, blyföreningar, mönja, slipskivor o. d., metyl-bromid, kautschuk, bryggerier, blyvitt, paraffin, superfosfater, ankylostomiasis, celluloid, klor, konstgjort silke, socker-raffinaderier, post- och telegraftjänst, ull, diamantskärning m. m. Häftena distribueras kostnadsfritt till prenumeranter å samtliga internationella arbetsbyråns publikationer. Priset är för häftad upplaga £ 1·12·0 (8 doll.) och för bundet exemplar £ 3·0·0 (15 doll.).

Ny tidskrift för frågor rörande arbetarskydd.

Industrial Safety Survey.

Internationella arbetsbyrån har under ovanstående titel utgivit en ny periodisk publikation, ämnad att »tjäna som organ för ett direkt utbyte av idéer och erfarenheter i fråga om förekommande av olycksfall i industriellt arbete, såväl mellan olika länder som mellan arbetsgivare, arbetare och yrkesinspektörer».

Det kan erinras, att vid den femte internationella arbetskonferensen (i Genève 1923), som var ägnad åt frågan om yrkesinspektion, stor vikt lades på den uppgift, som inspektionstjänsten hade att fylla genom befrämjandet av metoder för förekommande av olycksfall och sjukdomar. En del tämligen preciserade förslag i detta ämne sammanfördes i en av konferensen antagen rekommendation.

Dessutom antog konferensen en resolution, vari uppdrogs åt internationella arbetsbyrån att företaga en undersökning av de åtgärder, som redan äro i bruk inom olika länder för förbättrande av hälsotillståndet och minskande av olycksfallens antal.

Den nya tidskriften har startats i enlighet med andan i dessa beslut. Dess spalter stå öppna för diskussion av alla ämnen, som ha något samband med frågan om förekommande av olycksfall. Den kommer att publicera artiklar rörande den tekniska utvecklingen på detta område, artiklar behandlande olycksfall av speciellt intresse och vad som kan vara att lära av dem samt statistiska studier över de framsteg, som gjorts i olika länder eller i olika industrier eller arbetsprocesser i fråga om förekommande av olycksfall.

Tidskriften kommer vidare att lämna regelbundna redogörelser för lagstiftning, administrativa förordningar och andra åtgärder för standardisering inom detta område; genom diskussion av yrkesinspektörernas årliga rapporter visa, vad de offentliga myndigheterna göra för förekommandet av olycksfall; samt noggrant återgiva alla upplysningar, som inkomma, rörande av arbetsgivar- och arbetarorganisationer gjorda försök och uppnådda resultat. Slutligen skall genom bibliografiska notiser och referat lämnas fullt up-to-date-mässig upplysning om vad som publiceras i böcker och tidskrifter rörande frågan om arbetarskydd.

Tidskriften utgives samtidigt på engelska, franska och tyska med ett nummer varannan månad. Två häften ha hittills utkommit.

Första häftet innehåller bl. a. en illustrerad specialartikel om »Undervisning rörande arbetarskydd inom industrien». Vidare förekomma korta redogörelser för verksamheten vid arbetarskyddsföreningar och -institutioner i Kanada, Frankrike, Storbritannien och Förenta staterna, sammandrag av föreskrifter rörande ångpanneinspektion och inspektion av högtrycks-acetylenapparater i Preussen, samt transport och magasinering av komprimerade gaser i Amerika. Slutligen innehåller häftet meddelanden om artiklar rörande arbetarskyddsfrågor i olika tidskrifter samt korta notiser över nyutkomna böcker, som behandla arbetarskyddsproblem.

Andra häftet innehåller andra delen av den i n:o 1 påbörjade artikeln om undervisning rörande arbetarskydd inom industrien. Såsom illustration återgivas reproduktioner av skyddsplakat använda i Belgien, Chile, Frankrike, Tyskland, Storbritannien, Japan, Nederländerna och Förenta staterna.

Vidare lämnas korta redogörelser för verksamheten vid arbetarskyddsinstitutioner och -föreningar i Belgien, Kanada, Frankrike, Tyskland, Storbritannien och Förenta staterna.

Den åt bestämmelser och förordningar, arbetarskyddslagar och officiella redogörelser ägnade avdelningen av tidskriften innehåller notiser rörande förekommande av olycksfall i Bulgarien, transport av tungt material i Chile, användandet av bensin eller andra brännbara rengöringsmaterial i Ungern, fabriksföreskrifter i Bengalen, samt skydd för byggnadsarbetare i Schweiz.

Slutligen lämnas referat ur de i skilda länder publicerade periodiska skrifter, som behandla frågan om arbetarskydd i industrien.

En nyhet för detta häfte är reproduktionen av de senaste skyddsplakat, som utgivits i London, Berlin, Amsterdam och Toronto. Meningen är också, att fortsätta reproducerandet av nya plakat, alltefter som de utkomma.

Internationell översikt av lagstiftningen om arbetslöshetsförsäkring.

Unemployment Insurance. Studies and Reports, Series C (Employment and Unemployment), N:o 10. [1]

Internationella arbetsbyrån har under ovanstående titel utgivit en undersökning på c:a 130 sidor, innehållande en jämförande analys av olika länders lagstiftning rörande försäkring mot arbetslöshet (Studies and Reports, Series C [Employment and Unemployment], N:o 10).

Framställningen inledes med en kort redogörelse för arbetslöshetsförsäkringens ursprung och utveckling, först såsom en frivillig anordning inom fackföreningarna, sedermera såsom obligatorisk försäkring. För närvarande är systemet med obligatorisk arbetslöshetsförsäkring infört i sju länder. Vissa allmänna karakteristiska drag hos våra dagars arbetslöshetsförsäkring påpekas, och speciellt fästes uppmärksamheten på det under namn av »produktiv försäkring» kända system, som antagits i Tyskland och Österrike.

Fem kapitel äro ägnade åt studiet av de olika systemen ur synpunkten av 1) försäkringens omfattning; 2) definition av uttrycket »arbetslöshet»; 3) understödets natur och varaktighet; 4) finansiell organisation; och 5) administration.

Den allmänna slutsats, som drages ur undersökningen, är att, medan ifråga om försäkringens organisation stora skiljaktigheter äro rådande mellan olika länder, man dock kan urskilja vissa allmänna principer, som kunna sägas ha framgått ur den praktiska erfarenheten och vunnit ett visst erkännande. Det ifrågasättes därför, om icke den internationella arbetskonferensen skulle kunna antaga en rekommendation i frågan. Medan en i Washington år 1919 antagen rekommendation endast innehöll ett uttalande till förmån för själva försäkringsprincipen, torde man nu kunna enas om vissa riktlinjer för försäkringens organisation. Bland de synpunkter, som härvid komma i betraktande, framhålles följande:

Obligatorisk eller frivillig försäkring?

Begränsning uti försäkringens omfattning på basis av industri- eller yrkesprincipen.

[1] Publiceras liksom arbetsbyråns övriga viktigare publikationer jämväl på franska och tyska.

Definition av uttrycket »lämplig anställning».
Ersättning för ofrivillig arbetslöshet på grund av arbetskonflikter.
Försäkring mot säsongarbetslöshet.
Utsträckandet av försäkringen till utländska arbetslösa arbetare.
Försäkring mot partiell, resp. periodisk arbetslöshet.
Arbetslösas återanställande i arbete.
Beräkning av det kontanta understödet i förhållande till arbetslönens storlek och underhållsskyldighet; understödets varaktighet.
Fördelning av kostnaderna.
Administration av försäkringen.
Förhållandet mellan arbetslöshetsförsäkringen och andra former för socialförsäkring.

Den sistnämnda frågan anses vara lämplig att upptaga till behandling, då den ju är en del av frågan om socialförsäkringens allmänna organisation, som redan varit föremål för överläggning vid innevarande års internationella arbetskonferens.

Internationell översikt av lagstiftningen om sjukförsäkring.

Sickness Insurance. Studies and Reports, Series M (Social Insurance), N:o 4.

Internationella arbetsbyrån har nyligen utgivit en undersökning om sjukförsäkringen i olika länder, vilken på ett 120-tal sidor behandlar detta ämne under följande fyra huvudrubriker: 1) Försäkringens omfattning. 2) Försäkringsanstalternas organisation och verksamhetssätt. 3) Ersättningar. 4) Kostnadernas bestridande. I inledningen lämnas en internationell översikt av det nuvarande läget inom lagstiftningen om sjukförsäkring, varav följande torde vara av intresse att återgiva.

Arbetet på utvecklandet av lagstiftningen rörande obligatorisk sjukförsäkring fick under kriget allmänt ligga nere (Norge var det enda land som reorganiserade sitt system genom lagen den 6 augusti 1915), men återupptogs efter krigets slut med stor energi.

I de europeiska stater, vilkas territoriella ställning bestämdes genom fredsfördragen, finner man, huruvida man var angelägen att utvidga och förbättra den lagstiftning rörande obligatorisk sjukförsäkring, som redan tidigare förefunnits inom deras gränser, sådana dessa fastställts efter kriget. Sålunda lagfästes principen om obligatorisk försäkring för alla arbetare i Tjeckoslovakien genom en lag den 15 maj 1919, i Polen genom lag av den 19 maj 1920, i Österrike genom lag av den 21 oktober 1921 och i Jugoslavien genom lag av den 14 maj 1922. På samma sätt förverkligades i Ryssland genom 1922 års lag om arbetsförhållandena, principen om obligatorisk sjukförsäkring, sedan det år 1918 skapade understödssystemet övergivits såsom en följd av införandet av den nya ekonomiska politiken. I Bulgarien utsträckte lagen den 6 mars 1924 det genom 1918 års lag redan upprättade socialförsäkringssystemet till alla kategorier av arbetare. Bland västeuropeiska stater lagfästes principen om obligatorisk försäkring i Portugal genom ett dekret av den 10 maj 1919, vilket äger tillämpning på var och en som är i behov av det allmännas bistånd. Genom lagen den 16 juli 1922 anslöt sig även Grekland till den grupp av stater, som antagit principen om obligatoriska skyddsåtgärder på kollektiv grund mot sjukdom. Bland de mest betydande utomeuropeiska staterna tog Japan, genom upprättandet av obligatorisk försäkring för arbetare i industriella företag enligt lagen den 22 april 1922, ett avgörande steg i samma riktning.

Nedanstående tabell åskådliggör den betydande utveckling, som den obligatoriska sjukförsäkringen tagit under de senaste 40 åren:

Stater	Data för lagar rörande obligatorisk sjukförsäkring
Tyskland	15 juni 1883 (industri), 28 maj 1885 (handel) och 5 maj 1886 (jordbruk)
Österrike	30 mars 1888 (industri, handel) och 21 okt. 1921 (jordbruk)
Ungern	9 april 1891 (industri, handel)
Luxemburg	31 juli 1901 och 24 april 1908 (industri, handel)
Norge	18 sept. 1909 och 6 aug. 1915 (industri, handel, jordbruk)

Stater	Data för lagar rörande obligatorisk sjukförsäkring
Jugoslavien	12 juli 1910 och 14 maj 1922 (industri, handel, jordbruk)
Ryssland	20 nov. 1911 och 9 nov. 1922 (industri, handel)
Storbritannien	16 dec. 1911 (industri, handel, jordbruk)
Rumänien	25 jan. 1912 (industri)
Bulgarien	15 dec. 1918 och 6 mars 1924 (industri, handel, jordbruk)
Portugal	10 maj 1919 (alla mindre bemedlade personer)
Tjeckoslovakien	30 mars 1888 (industri, handel) och 15 maj 1919 (jordbruk)
Polen	19 maj 1920 (industri, handel, jordbruk)
Grekland	16 juli 1922 och 8 dec. 1923 (industri, handel)
Japan	22 april 1922 (industri)

I vissa länder, där försäkringen är obligatorisk endast för arbetare i företag, som uppnått en viss grad av organisation (gruvor, järnvägar, sjöfart), ägnas mera uppmärksamhet åt att främja utvecklingen av ömsesidiga understödsföreningar, bildade av de intresserade själva. Med hjälp av bidrag från det allmänna enligt det belgiska systemet (lag av 1894) eller franska systemet (lag av 1898) kunna dessa föreningar utvidga sitt verksamhetsområde och vinna nya medlemmar. Systemet »hjälp till självhjälp» i mera utvecklad och förbättrad form ligger till grund för den svenska lagen av den 4 juli 1910, den schweiziska av den 13 juni 1911 och den danska av den 10 maj 1915.

Under det att sålunda i Europa en på kollektiv grund anordnad sjukförsäkring är så gott som regeln, iakttaga ännu de stora utomeuropeiska länderna en avvaktande hållning, i det att de fortfarande förlita sig på det enskilda initiativet. Myndigheterna träda emellan endast för att reglera i enskild väg träffade anordningar mot sjukdom, men någon medverkan lämnas icke av det allmänna vare sig i fråga om anslutning eller ekonomiskt understöd.

Frånvaron av aktiv medverkan å myndigheternas sida är karakteristisk för sjukförsäkringens nuvarande läge i de amerikanska staterna, i Australien, Nya Zeeland, Sydafrika och åtskilliga andra utomeuropeiska länder. Icke desto mindre står frågan om statens medverkan på dagordningen i nästan alla dessa länder.

Ut- och invandringen under åren 1920—1923.

Migration Movements, 1920—1923. Studies and Reports, Series O, N:o 1.

Internationella arbetsbyrån har under ovanstående titel utgivit den första årsredogörelsen i sin publikationsserie rörande emigrationsförhållanden. Genom bistånd från vederbörande myndigheters sida har man i den nu utgivna redogörelsen kunnat meddela emigrationsstatistik för ej mindre än 60 länder. Syftet med redogörelsen är att lämna en detaljerad översikt över emigrationsrörelsen i världen under år 1923 samt dessutom en jämförelse med siffrorna för perioden 1920—1922.

Redogörelsen, som belyser emigrationens utveckling efter kriget, kan sägas erbjuda en grundval för forskningen rörande emigrationens orsaker och verkningar, något som givetvis är av den största betydelse, då det gäller att få till stånd en mera rationell emigrationspolitik vare sig inom de särskilda länderna eller genom internationella lagstiftningsåtgärder. Dessutom finna såväl utvandrings- som invandringsländer här upplysning beträffande emigrantskarornas utgångsland, bestämmelseort och sammansättning och erhålla sålunda en ledning för vidtagandet av åtgärder i samarbete med andra stater.

I inledningen lämnas en översikt av de principer, efter vilka de meddelade internationella tabellerna uppställts. Därefter följer en beskrivning över utom- och inomeuropeisk emigration behandlad var för sig. Framställningen belyses med tabeller och siffror samt innehåller en del förklaringar till de uppgifter, som meddelas i tabellbilagan. Översikten avslutas med en serie upplysningar beträffande var och en av de behandlade länderna.

Centrala skiljenämndens beslut.

4. Skiljedom i tvist mellan svenska transportarbetarförbundet och dess avdelning nr 5, å ena sidan, samt svenska arbetsgivarföreningen och kolengrossisternas statistikkontor, å andra sidan, angående rätt till uppsägningstid; beslutad i Stockholm den 28 maj 1925.

I ett för tiden till och med den 31 mars 1923 upprättat och senast för tiden den 1 april 1924—den 31 mars 1925 förlängt kollektivt avtal för kolutkörarfacket, upprättat mellan kolimportörer och kolhandlare i Stockholm, å ena sidan, och ovannämnda avdelning av transportarbetarförbundet, å den andra, samt godkänt av arbetsgivarföreningen och transportarbetarförbundet, har dels i § 6 upptagits bestämmelse, att för utkörare skulle gälla en ömsesidig uppsägning av fjorton dagar, och dels i § 17 givits *föreskrifter rörande de fall, i vilka lockout eller arbetsnedläggelse* icke skulle anses vara stridande mot kollektivavtalet.

Sedan konflikt den 5 maj 1924 utbrutit bland kolbärarna i Stockholm, förklarade kolutkörarna den 15 september samma år sympatistrejk. Denna arbetsnedläggelse var icke stridande mot kollektivavtalet. Dessa konflikter bilades i samband med andra konflikter genom de förslag, som den 2 och den 27 mars 1925 framlades av den utav Kungl. Maj:t tillsatta särskilda förlikningskommissionen. I fråga om kolutkörarna innebar den träffade förlikningen, att alla stridsåtgärder omedelbart skulle hävas och arbetet upptagas snarast möjligt och senast den 30 mars 1925.

Vid arbetets återupptagande vägrade aktiebolaget Kol & Koks att återtaga vissa utkörare, för vilka bolaget ansåg sig icke kunna bereda arbete.

Av vederbörande arbetarorganisation gjordes i anledning härav gällande, att då ovan omförmälda kollektivavtal vid arbetets återupptagande fortfarande gällde, arbetsgivaren vore skyldig att, om arbete icke kunde beredas samtliga vid konfliktens utbrott anställda arbetare, låta de arbetare, som icke kunde vinna återanställning, komma i åtnjutande av den i avtalet fastställda uppsägningstiden.

Å arbetsgivarsidan har däremot hävdats den uppfattningen, att vederbörande arbetsgivare icke vore skyldig att i arbete återintaga flera arbetare än som kunde beredas sysselsättning inom facket.

Enligt skriftligt avtal den 4 maj 1925 har denna tvist hänskjutits till bindande avgörande av centrala skiljenämnden.

Centrala skiljenämnden meddelar i tvisten följande

Dom.

Den verkställda arbetsnedläggelsen kan icke anses hava inneburit ett upphävande av de enskilda arbetsavtal, som varit träffade mellan vederbörande arbetsgivare och de strejkande. De senare hava således utan hinder av konflikten fortfarande varit anställda hos arbetsgivarna. Enligt vad upplyst är, har icke heller sedermera uppsägning av de enskilda arbetsavtalen skett från någondera sidan. Vid arbetets återupptagande har kollektivavtalet fortfarande ägt bestånd. Under sådana omständigheter och då icke i samband med konfliktens biläggande uppställts något villkor, som inneburit befrielse för arbetsgivarparten att iakttaga den i kollektivavtalet intagna bestämmelsen om viss uppsägningstid, finner centrala skiljenämnden, att de kolutkörare, åt vilka vederbörande arbetsgivare funnit sig efter konfliktens biläggande icke kunna bereda arbete, äro berättigade att åtnjuta den i kollektivavtalet fastställda uppsägningstiden av fjorton dagar.

Från beslutet voro ledamöterna Berg och Carlson skiljaktiga och yttrade:

Ledamoten Berg:

»I föreliggande fall har arbetet, sedan det till följd av sympatistrejk blivit nedlagt, skolat jämlikt förlikningskommissionens antagna förslag till förlikning återupptagas omedelbart och senast tre dagar därefter.

Då vid sådant förhållande arbetarsidan själv orsakat, att arbetsgivaren beträffande de arbetare, för vilka han efter den långvariga arbetsinställelsen saknat sysselsättning, ej kunnat, i alla händelser icke utan störande ingrepp i kommissionens medling, uppsäga dem till den tid, då arbetet återupptagits, finner jag avtalets bestämmelse rörande uppsägning i detta fall ej äga tillämpning och arbetarnas anspråk alltså icke kunna bifallas.»

Ledamoten Carlson:

»Jag finner väl, att en arbetsnedläggelse icke i och för sig innebär ett upphävande av de enskilda arbetsavtalen. Därmed är dock icke sagt, att icke en arbetsnedläggelse kan medföra sådana konsekvenser, att därigenom förutsättningarna för de enskilda arbetsavtalen komma att bortfalla och dessa avtal härigenom måste anses, oberoende av uppsägning, vara upphävda. Ett sådant förhållande synes mig föreligga här, i det ju till följd av den långvariga kolutkörarstrejken och den härav vållade minskningen i omsättningen ett flertal av de för körningsarbetena använda hästarna måst avyttras och därför möjlighet vid arbetsnedläggelsens hävande saknats att bereda arbete för samtliga de körare, som tidigare sysselsatts. Även om arbetsgivaren underlåtit att vid förlikningsförslagets godkännande reservera sig beträffande den bristande möjligheten att inom en viss tid bereda samtliga förutvarande arbetare sysselsättning, kan den åberopade bestämmelsen, att arbetet skulle senast en angiven dag upptagas, icke föranleda skyldighet för arbetsgivaren att tillse, att samtliga förutvarande arbetare då skulle återfå sina platser.

På grund härav förklarar jag det å arbetarsidan framställda yrkandet om åtnjutande av viss uppsägningstid icke kunna bifallas».

5. Skiljedom i tvist mellan sågverksindustriarbetarförbundet och dess avdelning n:r 281, å ena, samt sågverksförbundet och Hasselfors bruks aktiebolag, å andra sidan, angående semesterbidrag; beslutad den 11 juni 1925.

Enligt en mellan ovannämnda två förbund träffad överenskommelse hava för tiden till den 1 februari 1926 fastställts vissa allmänna bestämmelser att tillämpas för alla kollektivavtal vid sågverk, hyvlerier, lådfabriker och brädgårdar, som ingås mellan medlemmar av de båda förbunden. Av dessa allmänna bestämmelser handlar § 7 om ledighet från arbetet. Under mom. c. i nämnda paragraf hava intagits följande föreskrifter:

»Vid varje arbetsföretag skall driften årligen inställas under fyra söckendagar i midsommarveckan i omedelbart sammanhang med midsommarhelgen för att bereda arbetarna en sammanhängande ledighet. För lastningsarbetare och reparationsarbetare och de andra arbetare, som under denna tid kunna erfordras för utförande av arbeten, som icke utan olägenhet kunna uppskjutas, lämnas 4 söckendagars sammanhängande ledighet på annan tid under juni—september månader för det antal arbetare åt gången, som arbetsledningen finner kunna undvaras.

Semesterbidrag utgår med följande belopp:

Till arbetare, som fyllt 18 år och som under tiden från och med avlöningsperioden närmast 1 juni det nästföregående året till motsvarande avlöningsperiod det år, semesterledigheten erhålles, arbetat sammanlagt

minst 8	månader	40: — kr.
» 7	»	34: — »
» 6	»	28: — »
» 5	»	22: — »
» 4	»	16: — »
» 3	»	10: — »

Till arbetare under 18 år utgår semesterbidrag med hälften av ovan angivna belopp.

I fråga om semesterbidrag har bestämmelsen om arbetad tid tillämpning endast på den arbetsgivare, hos vilken arbetaren vid tiden för semesterledigheten har anställning.»

Till centrala skiljenämnden har hänskjutits att avgöra frågan, huruvida arbetarna vid Hasselfors sågverk, vid det förhållande att strejk rått vid sågverket under tiden 7 juni 1924—25 januari 1925, äro eller icke äro berättigade till semesterbidrag för år 1924.

Å arbetarsidan har gjorts gällande, att då semesterbidragen vore intjänta under tiden från och med avlöningsperioden närmast 1 juni 1923 till och med motsvarande avlöningsperiod 1924, arbetarna vore berättigade att utan hinder av strejker utfå semesterbidrag för 1924. Å arbetsgivarnas sida har däremot hävdats den uppfattningen, att semesterbidrag icke skulle utgå, med mindre semester verkligen åtnjutits, och att arbetarna följaktligen, då på grund av strejken semester icke åtnjutits under 1924, icke vore berättigade till semesterbidrag för nämnda år.

Centrala skiljenämnden meddelar i tvisten följande

Dom.

Centrala skiljenämnden finner, att arbetarna vid Hasselfors sågverk äro berättigade att — utan hinder därav att vid sågverket den 7 juni 1924 utbrutit strejk, som varat till den 25 januari 1925 — åtnjuta semesterbidrag för 1924 i enlighet med föreskrifterna i § 7 c. av ovannämnda allmänna bestämmelser.

Herr Ramström, med vilken herr Hjorth förenade sig, var från beslutet skiljaktig och anförde:

»Då jag rent principiellt har den uppfattningen, att en person, som icke befinner sig i arbete, icke heller kan erhålla ledighet från ett arbete, som han icke utför, och då därtill arbetsnedläggelsen inträffat före den termin, under vilken semester kunde få åtnjutas, och sådan omständighet enligt vid sammanträdet lämnade upplysningar tidigare varit anledning till underkännande av framställd begäran om semesterersättning, anser jag, att fordringen på semesterersättning i det nu ifrågavarande fallet bör underkännas. Den omständigheten, att alla arbetare vid företaget icke äro likställda på grund av olika bestämmelser för reparatörer o. d., av vilka i detta fall möjligen några kunde ifrågakomma till semesterersättning och det därigenom skulle kunna förefalla, som om en viss orättvisa kunde begås mot de övriga, anser jag vid det förhållande, att centrala skiljenämnden vid prövning av tvister endast har att tillämpa gällande bestämmelser, icke kunna utgöra grund för ett godkännande av den framställda fordringen, även om man möjligen skulle anse, att avtalet borde hava varit avfattat på annat sätt.»

6. Skiljedom i tvist mellan Sveriges textilindustriförbund och aktiebolaget International Harvester Co., å ena, samt svenska textilarbetarförbundet och dess avdelning n:r 10, å andra sidan, angående ersättning för skiftarbete; beslutad i Stockholm den 25 juni 1925.

I början av år 1923 ingingo arbetarna vid bolagets bindgarnsfabrik med en framställning till bolaget, att detta måtte, i likhet med vad som en gång förut varit fallet, bevilja dem särskild ersättning vid arbete i skift. Då bolaget icke biföll denna begäran, nedlades arbetet. Sedan strejk pågått någon tid, erhöll bolaget inträde i Sveriges Textilindustriförbund. På dettas föranstaltande upptogos underhandlingar med textilarbetarförbundet, vilka underhandlingar den 1 mars 1923 ledde till en skriftlig överenskommelse, enligt vilken *dels* riksavtalet för textilindustrien förklarades skola omedelbart tillämpas, *dels* bestämdes, att senast tillämpade ackordsprislista alltjämt skulle följas med en generell sänkning av 10 % och äga giltighet för samma tid och under samma villkor som riksavtalet, och *dels* bestämdes, att vid arbete i skift enligt dåvarande skiftgång (5 f. m.—10 e. m.) ersättning skulle betalas med 3 kr. till manlig arbetare och 2 kr. till kvinnlig arbetare för full vecka.

I det riksavtal för textilindustrien, som enligt berörda överenskommelse skulle tillämpas även vid ifrågavarande fabrik, funnos i § 10 upptagna vissa bestämmelser angående särskild ersättning utöver den ordinarie timlönen för förskjuten arbetstid, varjämte samma paragraf innehöll jämväl följande bestämmelse:

»För skiftarbete av mera tillfällig art (av varaktighet intill en månad) utgår ersättning såsom vid förskjutning av det ordinarie dagarbetet.»

Ovannämnda riksavtal gällde till och med utgången av år 1924. Efter förhandlingar inför särskilt förordnad förlikningsman träffades den 30 december 1924 mellan textilindustriförbundet och textilarbetarförbundet överenskommelse om nytt kollektivt avtal för textilindustrien gällande för år 1925. I § 9 av nämnda avtal upptagas bestämmelser om ersättning för förskjuten arbetstid. I § 10 givas därefter bestämmelser om ersättning vid skiftarbete, nämligen i mom. 1 för det fall, att skiftarbete tillgripes på grund av natur- eller olyckshändelse eller annan likartad omständighet, samt i mom. 2 för andra fall. Sistnämnda moment är av följande lydelse:

»2. Vid skiftarbete i annat fall gälla följande bestämmelser:

a) för skiftarbete av mera varaktig art (av längre varaktighet än en månad) utgår icke någon särskild ersättning;

b) för skiftarbete av mera tillfällig art (av varaktighet intill en månad) utgår ersättning efter samma grunder, som jämlikt i § 9 mom. 2 gälla för förskjuten arbetstid.»

Från och med den 1 januari 1925 har bolaget underlåtit att utbetala den särskilda ersättning för skiftarbete, varom bestämmelse intagits i 1923 års överenskommelse. Med anledning härav har tvist uppkommit mellan de båda förbunden, och hava dessa i skriftligt avtal den 29 april 1925 överenskommit att till skiljenämndens avgörande hänskjuta frågan, huruvida omförmälda skiftersättning med rätta indragits eller om den oberoende av det nya avtalets bestämmelser skall fortfarande utgå.

Till stöd för sin uppfattning, att skiftersättningen ej skall utgå efter den 1 januari 1925, har textilindustriförbundet åberopat omförmälda bestämmelse i § 10 mom. 2 a) av det för 1925 gällande kollektivavtalet. Å textilarbetarförbundets sida har däremot gjorts gällande, att då 1923 års överenskommelse icke blivit särskilt uppsagd, densamma fortfarande gällde, samt att, då vid 1923 års överenskommelse fördelen av skiftersättningen kunnat vinnas allenast mot det att en i ekonomiskt avseende likvärdig sänkning av ackordsprislistan företagits, nämnda ersättning finge anses utgöra en del av ackordet.

Centrala skiljenämnden meddelar i tvisten följande

Dom.

Av protokollet över de förhandlingar, som förts före det nya riksavtalets upprättande, framgår, att avsikten med den nya formuleringen av bestämmelserna angående skiftersättning varit att därmed upphäva förut träffade särskilda överenskommelser rörande skiftersättning å en del arbetsplatser. Vad angår det å arbetarsidan påpekade sammanhanget mellan nämnda ersättning och den vid bolagets fabrik tillämpade ackordsprislistan, märkes, ej mindre att enligt 1923 års överenskommelse ackordsprislistan endast skulle äga giltighet för samma tid och under samma villkor som då gällande riksavtal, än även att vid ingåendet av det nya riksavtalet tillika överenskommits, att felaktigt satta ackord skulle i enlighet med avtalet revideras, i den mån framställning därom gjordes från någondera sidan, ävensom att förslag till dylik revidering skulle vara huvudorganisationerna tillhanda senast den 17 januari 1925. Därest genom skiftersättningens bortfallande ackordsprislistan kommit att upptaga för låga ackordssatser, hade möjlighet sålunda förefunnits att därutinnan påkalla rättelse. På grund av sålunda anförda omständigheter finner skiljenämnden, att på överenskommelsen den 1 mars 1923, vilken icke behövt särskilt för sig uppsägas, icke kan av arbetarparten grundas anspråk på att ifrågavarande skiftersättning skall, sedan det nya riksavtalet trätt i tillämpning, fortfarande utgå.

Från beslutet voro ledamöterna Thorberg och Wiberg skiljaktiga och yttrade:

»Omformuleringen av § 10 kan ej anses ha ändrat paragrafens sakliga innebörd. Arbetsgivarsidans till förhandlingsprotokollet gjorda anteckning synes endast utgöra ett meddelande till motsidan, att man under kommande avtalsperiod önskade gällande överenskommelser om skiftarbetet reviderade, vilket måste förutsätta, att förhandlingar därom skulle vid lämplig tid upptagas. Då uppgörelsen om det nya riksavtalet innebar status quo i löner och rubbning av enskilda ackord kunde ske enbart i mån av parternas åsämjande, synes det påtagligt, att överenskommelsen om

riksavtal ej heller i detta fall avsetts innebära sådana ändringar, som innebure lönesänkningar. Med hänsyn till anförda anse vi, att centrala skiljenämnden bort förklara, att skiftersättningen vid Harvester C:o ej kan få borttagas utan överenskommelse med arbetarsidan om skälig kompensation av lönerna.»

7. Skiljedom i tvist mellan svenska arbetsgivarföreningen och åkeriägaren R. Källgren i Ulvsunda, å ena, samt Stockholms transportarbetarfackförening, å andra sidan, angående avskedande av arbetare; beslutad i Stockholm den 16 juli 1925.

I ett kollektivt arbetsavtal, som den 1 april 1924 upprättats mellan Stockholms åkeriägarförening u. p. a. samt enskilda åkeriägare, å ena, samt fackföreningen, å andra sidan, och vilket avtal varit gällande till den 1 april 1925, hava i § 12 upptagits, bland annat, följande bestämmelser:

Mom. 12. Med avseende å upphörande av anställning gäller ömsesidigt en uppsägningstid av en vecka. Dock äger arbetare under uppsägningstiden i sitt ställe sätta annan arbetare, som av arbetsgivaren godkännes.

Mom. 14. Vid avskedande på grund av arbetsbrist bör så förfaras, att sist antagen först avskedas, dock äger arbetare tillhörande den avtalsslutande organisationen företrädesrätt till arbete. Arbetare, som varit anställd hos arbetsgivaren längre tid än 14 dagar, är skyldig tillhöra den avtalsslutande organisationen.

Mom. 15. Arbetare, som olovligen avviker från arbetsplatsen före arbetstidens slut eller den, som utan att anmäla förhinder efter av arbetsgivaren meddelade tvenne varningar uteblir från arbetet, kan omedelbart avskedas.

Mom. 17. Arbetare är skyldig att lämna uppgift om utfört arbete, då så påfordras.

Sedan en hos Källgren anställd åkeriarbetare vid namn E. blivit av Källgren i januari 1925 avskedad, yrkade fackföreningen, att då avskedandet stått i strid med avtalet, E. måtte återtagas i tjänst och tillerkännas viss ersättning. I samband med avtalsuppgörelse inom åkerifacket i Stockholm den 29 maj 1925 enades parterna om att till centrala skiljenämndens prövning hänskjuta den sålunda uppkomna tvisten.

Inför skiljenämnden har fackföreningen yrkat, dels att E. måtte återanställas och dels att E. måtte i enlighet med bestämmelser i det nya avtalet tillerkännas avlöning under en vecka och ersättning för en veckas semester. Till stöd härför har åberopats, att E., som varit en av de tidigast anställda av det tiotal arbetare Källgren haft i sin tjänst, blivit avskedad i strid med bestämmelsen i § 12 mom. 14 i det äldre avtalet.

Å arbetsgivarsidan har uppgivits, att E. avskedats, enär han dels vid flera tillfällen avvikit från arbetsplatsen före arbetstidens slut och dels trots upprepade tillsägelser underlåtit att lämna föreskrivna uppgifter om utfört arbete, samt att E. — oaktat han sålunda enligt § 12 mom. 15 kunnat omedelbart avskedas — likväl fått åtnjuta den i mom. 12 av samma paragraf angivna uppsägningstiden.

Centrala skiljenämnden meddelar i tvisten följande

Dom.

På grund av vad i målet förekommit finner skiljenämnden det böra antagas, att Källgren genom att på sätt som skett avskeda E. icke gjort sig skyldig till avtalsbrott, och prövar skiljenämnden därför rättvist ogilla de å arbetarsidan framställda yrkandena.

Sveriges offentliga arbetsförmedling.

Augusti månad år 1925.

Under hänvisning till efterföljande tabeller, som närmare redogöra för den offentliga arbetsförmedlingen i olika delar av landet,[1] lämnas här en sammanfattande framställning av dess viktigaste resultat under augusti månad.

Översikt av verksamheten under augusti månad 1925.

	Manliga avdeln.			*Kvinnliga avdeln.*			*Tillsammans*		
	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser
Stockholms stad	3 189	1 460	1 311	4 104	3 883	2 684	**7 293**	**5 343**	**3 995**
Stockholms län	2 037	1 119	961	383	515	287	**2 420**	**1 634**	**1 248**
Uppsala stad och län	596	320	227	208	180	146	**804**	**500**	**373**
Södermanlands län	846	579	377	506	519	282	**1 352**	**1 098**	**659**
Östergötlands län	1 708	757	558	746	548	344	**2 454**	**1 305**	**902**
Norrköping	692	283	260	177	172	114	**869**	**455**	**374**
Jönköpings län	368	188	139	230	165	111	**598**	**353**	**250**
Kronobergs län	94	45	29	93	101	55	**187**	**146**	**84**
Norra Kalmar län	121	57	43	44	54	32	**165**	**111**	**75**
Södra Kalmar län	453	186	145	150	114	80	**603**	**300**	**225**
Gotlands län	75	99	50	50	73	32	**125**	**172**	**82**
Blekinge län	389	174	132	322	267	145	**711**	**441**	**277**
Kristianstads län	988	766	604	393	448	260	**1 381**	**1 214**	**864**
Malmöhus län: Malmö	1 571	472	436	1 277	851	593	**2 848**	**1 323**	**1 029**
Malmöhus län: Lund	336	172	165	125	77	62	**461**	**249**	**227**
Malmöhus län: Landskrona	329	245	218	37	27	14	**366**	**272**	**232**
Malmöhus län: Hälsingborg	844	439	402	238	204	132	**1 082**	**643**	**534**
Malmöhus län: Ystad	158	104	84	82	53	31	**240**	**157**	**115**
Malmöhus län: Trälleborg	323	248	243	62	34	34	**385**	**282**	**277**
Malmöhus län: Eslöv	283	188	180	26	38	23	**309**	**226**	**203**
Malmöhus län: Skurup	87	72	60	40	35	20	**127**	**107**	**80**
Malmöhus län: Vellinge	144	139	134	15	11	8	**159**	**150**	**142**
Hallands län	322	178	127	153	130	94	**475**	**308**	**221**
Göteborgs och Bohus län	221	130	94	158	145	77	**379**	**275**	**171**
Göteborg	3 271	893	841	1 216	892	684	**4 487**	**1 785**	**1 525**
Älvsborgs län	308	129	111	117	114	65	**425**	**243**	**176**
Skaraborgs län	1 354	757	539	610	785	416	**1 964**	**1 542**	**955**
Värmlands län	258	98	77	160	247	113	**418**	**345**	**190**
Örebro län	587	281	213	313	403	247	**900**	**684**	**460**
Västmanlands län	593	345	235	368	339	221	**961**	**684**	**454**
Kopparbergs län	300	98	94	244	237	171	**544**	**335**	**265**
Gävle stad och län	386	122	118	159	145	126	**545**	**267**	**244**
Västernorrlands län	426	169	168	71	79	48	**497**	**248**	**216**
Jämtlands län	119	62	51	200	220	158	**319**	**282**	**209**
Västerbottens län	141	99	94	177	165	136	**318**	**264**	**230**
Norrbottens län	185	128	118	121	111	78	**306**	**239**	**196**
Tillsammans augusti 1925	**24 097**	**11 601**	**9 686**	**13 375**	**12 381**	**8 128**	**37 472**	**23 982**	**17 759**
» juli 1925	*21 162*	*9 827*	*8 642*	*10 245*	*9 579*	*6 210*	*31 407*	*19 406*	*14 852*
» augusti 1924	22 607	12 942	10 280	12 140	12 888	8 028	34 747	25 830	18 308
» » 1923	23 730	13 102	10 760	11 539	12 090	7 219	35 269	25 192	17 979
» » 1922	32 066	13 620	12 089	11 183	11 482	6 839	43 249	25 102	18 928

[1] De särskilda anstalterna uppräknas i tablån här ovan; med avseende å anstalternas olika kontor hänvisas till förteckningen å omslagets 3:e sida.

Översikt av verksamheten för huvudgrupper av arbete.

Yrkesgrupper	Arbetssökande personer	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökningar per 100 led. pl.			Tillsatta platser per 100 lediga		
					aug. 1925	juli 1925	aug. 1924	aug. 1925	juli 1925	aug. 1924
Manliga avdelningen										
Jordbruk och skogshushållning . .	7 667	8 061	6 565	4 988	123	107	119	76	80	66
Industri och hantverk	4 657	4 976	1 071	874	465	427	271	82	85	83
Sjöfart och fiske	4 138	4 192	1 658	1 593	253	236	194	96	97	95
Handel och samfärdsel	2 090	2 187	935	863	234	233	182	92	94	94
Husligt arbete	4	4	4	4	.	.	.	.	.	.
Annat arbete	4 179	4 677	1 368	1 314	342	311	269	96	97	98
Summa	**22 735**	**24 097**	**11 601**	**9 636**	**208**	**215**	**175**	**83**	**88**	**79**
Kvinnliga avdelningen										
Jordbruk och skogshushållning . .	716	732	1 236	461	59	39	58	37	35	39
Industri och hantverk	605	636	337	246	189	169	187	73	72	71
Sjöfart och fiske	257	270	140	126	193	156	147	90	88	88
Handel och samfärdsel	1 872	1 986	1 516	1 156	131	89	112	76	69	67
Husligt arbete	6 612	8 828	9 130	6 113	97	104	86	67	67	64
Annat arbete	912	923	22	21	.	.	.	.	.	.
Summa	**10 974**	**13 375**	**12 881**	**8 128**	**108**	**107**	**94**	**66**	**65**	**62**
Tillsammans										
Jordbruk och skogshushållning . .	8 383	8 793	7 801	5 449	113	94	108	70	72	61
Jordbruk	7 667	8 689	7 751	5 403	112	93	107	70	72	61
Skogshushållning	716	104	50	46	.	.	.	.	.	.
Industri och hantverk	5 262	5 612	1 408	1 120	399	370	258	80	82	81
Gruvdrift och malmförädling . . .	123	128	15	15	.	.	.	.	.	.
Jord-, sten- och glasindustri . . .	119	124	22	20	.	.	117	.	.	67
Metall- och maskinindustri . . .	1 344	1 404	300	215	468	439	498	72	73	73
Trävarnindustri	380	402	55	46	.	.	.	.	.	.
Byggnadsverksamhet	1 497	1 629	494	422	330	341	146	85	90	84
Läder-, hår- och gummiindustri . .	89	103	12	6	.	.	.	.	.	.
Textilindustri	146	152	7	5	.	.	.	.	.	.
Beklädnadsindustri	276	289	99	81	.	.	.	.	.	.
Närings- och njutningsmedelsindustri	419	462	208	140	228	158	154	69	82	85
Kemisk-teknisk o. belysningsindustri	45	52	17	17	.	.	.	.	.	.
Trämasse- och pappersindustri . .	80	80	42	34	.	.	.	.	.	.
Grafisk industri	88	91	6	3	.	.	.	.	.	.
Ej särskilt specificerade	656	696	136	116	512	488	480	85	88	93
Sjöfart och fiske	4 395	4 462	1 798	1 719	248	229	190	96	96	94
Handel och samfärdsel	3 962	4 173	2 451	2 019	170	138	140	82	78	78
Kontors-, bank- o. d. personal . .	409	412	78	62	.	.	.	.	.	.
Butiks- och magasinspersonal . . .	964	998	191	168	528	488	427	88	84	84
Hotell- och restaurangpersonal . .	1 101	1 191	1 168	875	102	68	80	75	69	69
Transportarbetare	1 250	1 317	828	765	160	158	126	93	93	92
Allmän och litterär verksamhet . .	226	248	147	107	165	103	108	73	71	60
Ej särskilt specificerade	12	12	44	42	.	.	.	.	.	.
Husligt arbete	6 616	8 832	9 134	6 117	97	104	86	67	67	64
Annat arbete	5 091	5 600	1 390	1 335	403	364	308	96	97	98
Summa	**33 709**	**37 472**	**28 982**	**17 759**	**156**	**162**	**135**	**74**	**77**	**71**

Utanför resp. länsförmedlingsanstalters rapporteringsområden tillsattes under månaden 2 506 platser, varav 2 172 manliga och 334 kvinnliga; motsvarande tal under samma månad föregående år voro resp. 1 998, 1 610 och 388 samt under nästlidna månad resp. 1 862, 1 523 och 339.

	Arbetsförmedlingsanstalter	Jordbruk m. m.			Skogshushållning			Gruvdrift o. malmförädling			Jord-, sten- o. glasindustri			Metall- o. maskinindustri		
		Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.
	Manliga avdelningen	**7 957**	**6 515**	**4 942**	**104**	**50**	**46**	**128**	**15**	**15**	**124**	**17**	**16**	**1 313**	**293**	**209**
1	Stockholms stad	19	2	1	2	—	—	—	—	—	2	—	—	324	109	80
2	Stockholms län	1 341	1 027	875	31	9	9	—	—	—	3	—	—	64	17	13
3	Uppsala stad och län	364	279	194	5	—	—	4	—	—	6	—	—	18	3	2
4	Södermanlands län	531	495	296	—	2	—	1	—	—	—	—	—	72	6	6
5	Östergötlands län	1 146	655	464	1	2	—	2	11	11	8	1	1	79	4	4
6	Norrköping	296	158	142	1	—	—	—	—	—	1	—	—	26	9	6
7	Jönköpings län	192	150	110	1	—	—	—	—	—	9	4	4	21	1	1
8	Kronobergs län	28	27	11	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—
9	Kalmar län	117	88	63	—	—	—	—	—	—	2	—	—	66	15	2
10	Gotlands län	50	78	35	—	—	—	—	—	—	1	—	—	1	—	—
11	Blekinge län	124	90	55	—	2	2	—	—	—	2	—	—	8	—	—
12	Kristianstads län	553	617	473	—	—	—	—	—	—	44	4	4	40	13	6
13	Malmöhus län: Malmö	88	167	153	—	—	—	—	—	—	2	—	—	85	31	21
14	Hälsingborg	94	152	121	1	—	—	4	—	—	6	—	—	24	4	4
15	Övriga anstalter	679	923	849	—	—	—	—	—	—	10	2	2	80	26	23
16	Hallands län	118	125	80	2	—	—	6	—	—	8	—	—	22	3	2
17	Göteborgs och Bohus län	63	63	38	—	—	—	—	—	—	1	—	—	9	3	2
18	Göteborgs stad	98	82	69	1	1	1	1	—	—	3	—	—	178	19	15
19	Älvsborgs län	60	32	20	—	—	—	1	—	—	1	—	—	48	9	3
20	Skaraborgs län	1 215	718	506	1	—	—	—	—	—	2	—	—	8	—	—
21	Värmlands län	70	37	21	2	2	2	—	—	—	8	3	3	11	1	1
22	Örebro län	288	203	138	20	11	11	55	3	3	—	3	2	14	3	3
23	Västmanlands län	311	256	154	1	—	—	46	—	—	—	—	—	56	3	3
24	Kopparbergs län	44	30	26	5	1	1	8	1	1	1	—	—	36	9	9
25	Gävle stad och län	4	5	4	5	—	—	—	—	—	4	—	—	13	1	1
26	Västernorrlands län	4	4	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	1	1
27	Jämtlands län	23	22	13	25	20	20	—	—	—	—	—	—	1	—	—
28	Västerbottens län	31	23	22	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	3	1
29	Norrbottens län	6	7	5	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—
	Kvinnliga avdelningen	**732**	**1 236**	**461**	—	—	—	—	—	—	—	**5**	**4**	**91**	**7**	**6**
1	Stockholms stad	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	5	4	38	6	5
2	Stockholms län	35	63	30	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
3	Uppsala stad och län	20	9	5	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
4	Södermanlands län	70	123	38	—	—	—	—	—	—	—	—	—	43	—	—
5	Östergötlands län	62	73	30	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
6	Norrköping	10	7	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
7	Jönköpings län	4	15	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
8	Kronobergs län	4	14	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
9	Kalmar län	3	28	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
10	Gotlands län	2	14	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
11	Blekinge län	20	58	16	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
12	Kristianstads län	71	165	57	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	1
13	Malmöhus län: Malmö	2	14	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	8	—	—
14	Hälsingborg	11	9	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
15	Övriga anstalter	39	65	24	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
16	Hallands län	24	28	9	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
17	Göteborgs och Bohus län	31	25	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
18	Göteborgs stad	11	15	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—
19	Älvsborgs län	—	7	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
20	Skaraborgs län	180	268	142	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
21	Värmlands län	14	32	8	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
22	Örebro län	41	85	29	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
23	Västmanlands län	38	58	21	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
24	Kopparbergs län	12	20	8	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
25	Gävle stad och län	3	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
26	Västernorrlands län	2	3	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
27	Jämtlands län	4	13	7	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
28	Västerbottens län	15	18	18	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
29	Norrbottens län	2	4	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—

Trävaruindustri			Byggnadsverksamhet			Läder-, hår- o. gummiindustri			Textilindustri			Beklädnadsindustri			Närings- o. njutningsmedelsindustri			Kem.-tekn. o. belysningsindustri			
Ans.	L.p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L.p.	T.p.	Ans.	L. p.	T.p.	Ans.	L.p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L.p.	T.p.	
401	**53**	**46**	**1 629**	**494**	**422**	**96**	**11**	**6**	**112**	**1**	**1**	**104**	**10**	**6**	**204**	**68**	**59**	**34**	**10**	**10**	
33	13	10	459	250	203	11	5	2	5	—	—	7	1	—	77	41	39	1	2	2	1
14	4	4	113	13	13	2	—	—	—	—	—	9	—	—	11	2	2	—	—	—	2
9	1	—	11	1	1	1	—	—	—	—	—	6	—	—	9	—	—	—	—	—	3
27	—	—	13	3	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4	1	1	—	1	1	4
22	4	4	129	27	26	2	—	—	5	—	—	2	—	—	11	—	—	—	—	—	5
13	1	1	70	1	1	—	—	—	36	—	—	1	1	1	7	—	—	—	—	—	6
16	2	1	13	5	2	2	2	1	1	—	—	—	—	—	2	1	—	5	—	—	7
—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	1	—	—	8
16	2	2	9	—	—	2	—	—	1	—	—	—	—	—	—	1	1	5	1	1	9
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	10
4	—	—	15	7	7	1	—	—	—	—	—	1	—	—	6	—	—	—	—	—	11
19	—	—	50	10	9	—	—	—	—	—	—	2	—	—	9	4	2	—	—	—	12
27	1	—	205	12	9	6	1	—	2	—	—	23	2	—	22	1	1	13	1	1	13
4	—	—	69	15	13	27	—	—	5	—	—	4	—	—	14	—	—	3	—	—	14
9	1	1	70	9	9	31	3	3	5	1	1	10	—	—	40	8	8	1	5	5	15
7	—	—	37	15	15	1	—	—	7	—	—	2	—	—	3	1	—	—	—	—	16
3	—	—	40	13	7	—	—	—	8	—	—	1	—	—	5	1	1	2	—	—	17
116	8	8	104	45	39	6	—	—	16	—	—	17	3	3	23	1	1	2	—	—	18
2	—	—	28	—	—	—	—	—	18	—	—	—	—	—	2	—	—	—	—	—	19
1	2	1	8	2	2	1	—	—	—	—	—	—	—	—	23	5	2	1	—	—	20
6	1	1	5	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	21
7	3	3	26	10	9	1	—	—	1	—	—	12	—	—	2	—	—	—	—	—	22
—	—	—	48	1	1	1	—	—	2	—	—	—	—	—	10	—	—	—	—	—	23
9	1	1	40	20	20	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	—	—	—	—	—	24
16	1	1	12	3	3	1	—	—	—	—	—	4	—	—	5	—	—	—	—	—	25
10	3	3	4	3	3	—	—	—	—	—	—	1	—	—	2	—	—	—	—	—	26
—	—	—	14	10	9	—	—	—	—	—	—	1	2	1	3	1	1	—	—	—	27
10	5	5	16	11	10	—	—	—	—	—	—	1	1	1	—	—	—	—	—	—	28
1	—	—	20	8	8	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	29
1	**2**	—	—	—	—	**7**	**1**	—	**40**	**6**	**4**	**185**	**89**	**75**	**168**	**135**	**81**	**18**	**7**	**7**	
—	2	—	—	—	—	2	1	—	8	6	4	69	49	38	63	62	39	13	5	5	1
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	5	2	2	2	3	2	—	—	—	2
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	—	—	—	4
—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	9	2	2	8	2	1	—	—	—	5
—	—	—	—	—	—	—	—	—	8	—	—	1	1	—	1	2	2	—	—	—	6
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	2	2	—	2	—	—	—	—	7
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	8
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	1	2	2	2	9
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	10
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4	4	4	1	—	—	—	—	—	11
—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	2	1	1	8	7	3	—	—	—	12
1	—	—	—	—	—	3	—	—	1	—	—	49	9	8	42	1	1	2	—	—	13
—	—	—	—	—	—	2	—	—	4	—	—	1	—	—	—	1	—	—	—	—	14
—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	3	1	1	4	2	2	—	—	—	15
—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	8	8	1	2	1	—	—	—	16
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	1	—	—	17
—	—	—	—	—	—	—	—	—	11	—	—	30	3	2	18	17	12	—	—	—	18
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	19
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	11	23	9	—	—	—	20
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	21
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	4	1	1	—	—	—	22
—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	1	3	3	—	—	—	23
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	24
—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	6	7	7	1	3	3	—	—	—	25
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	26
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	27
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	28
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	29

	Arbetsförmedlings-anstalter	Trämasse- o. pappersindustri			Grafisk industri			Industri o. hantverk, ej specific.			Sjöfart och fiske			Kontors-, bank- o. d. personal		
		Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.
	Manliga avdelningen	**35**	**5**	**5**	**79**	**6**	**3**	**627**	**88**	**76**	**4192**	**1658**	**1593**	**258**	**51**	**41**
1	Stockholms stad	3	1	1	26	—	—	190	53	43	507	248	237	97	26	23
2	Stockholms län	—	—	—	—	—	—	32	—	—	27	9	7	10	4	4
3	Uppsala stad och län	—	—	—	1	—	—	12	3	3	4	—	—	—	—	—
4	Södermanlands län	—	—	—	—	—	—	23	—	—	67	16	16	2	—	—
5	Östergötlands län	—	—	—	2	—	—	38	3	2	4	1	1	10	—	—
6	Norrköping	6	—	—	14	—	—	4	—	—	114	73	73	3	—	—
7	Jönköpings län	—	—	—	1	—	—	6	1	1	2	—	—	2	1	1
8	Kronobergs län	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—
9	Kalmar län	—	—	—	—	—	—	6	—	—	252	96	96	2	2	—
10	Gotlands län	—	—	—	—	—	—	1	—	—	9	11	7	—	—	—
11	Blekinge län	—	—	—	—	—	—	10	—	—	105	44	44	—	—	—
12	Kristianstads län	—	—	—	—	—	—	11	1	1	28	18	18	6	2	2
13	Malmöhus län: Malmö	2	—	—	9	—	—	133	8	8	214	84	80	59	3	3
14	Hälsingborg	1	—	—	—	—	—	3	6	6	457	225	224	—	—	—
15	Övriga anstalter	—	—	—	4	—	—	17	2	1	129	48	44	1	—	—
16	Hallands län	—	—	—	—	—	—	5	—	—	61	30	26	3	—	—
17	Göteborgs och Bohus län	—	—	—	1	3	—	1	—	—	29	16	15	—	—	—
18	Göteborgs stad	15	1	1	15	3	3	84	10	10	1432	389	371	51	10	7
19	Älvsborgs län	—	—	—	—	—	—	8	—	—	1	—	—	3	—	—
20	Skaraborgs län	—	—	—	—	—	—	2	—	—	2	—	—	2	2	—
21	Värmlands län	—	—	—	1	—	—	1	—	—	14	14	9	—	—	—
22	Örebro län	2	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	1	—	—
23	Västmanlands län	1	—	—	1	—	—	34	1	1	2	1	1	1	—	—
24	Kopparbergs län	4	3	3	—	—	—	1	—	—	—	—	—	1	—	—
25	Gävle stad och län	1	—	—	4	—	—	1	—	—	205	78	75	2	—	—
26	Västernorrlands län	—	—	—	—	—	—	1	—	—	377	136	136	—	—	—
27	Jämtlands län	—	—	—	—	—	—	1	—	—	2	—	—	—	—	—
28	Västerbottens län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	41	37	36	1	1	1
29	Norrbottens län	—	—	—	—	—	—	1	—	—	105	84	77	1	—	—
	Kvinnliga avdelningen	**45**	**37**	**29**	**12**	**—**	**—**	**69**	**48**	**40**	**270**	**140**	**126**	**154**	**27**	**21**
1	Stockholms stad	15	16	10	9	—	—	16	27	23	167	70	60	83	19	15
2	Stockholms län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	—	—	—
3	Uppsala stad och län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
4	Södermanlands län	—	1	1	—	—	—	3	4	3	—	—	—	5	—	—
5	Östergötlands län	—	—	—	—	—	—	3	6	5	1	—	—	2	—	—
6	Norrköping	1	—	—	1	—	—	1	—	—	2	1	1	—	—	—
7	Jönköpings län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
8	Kronobergs län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
9	Kalmar län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	2	—	—	—
10	Gotlands län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—
11	Blekinge län	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—
12	Kristianstads län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4	1	1
13	Malmöhus län: Malmö	7	2	2	1	—	—	40	10	8	6	1	1	51	5	3
14	Hälsingborg	1	—	—	—	—	—	5	—	—	10	10	10	—	—	—
15	Övriga anstalter	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4	4	4	—	—	—
16	Hallands län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	2	2	—	—	—
17	Göteborgs och Bohus län	9	9	9	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
18	Göteborgs stad	11	8	6	1	—	—	—	—	—	61	41	37	4	2	2
19	Älvsborgs län	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—
20	Skaraborgs län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—
21	Värmlands län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
22	Örebro län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
23	Västmanlands län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	—	—	—
24	Kopparbergs län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
25	Gävle stad och län	1	—	—	—	—	—	—	1	1	—	—	—	—	—	—
26	Västernorrlands län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	13	7	7	—	—	—
27	Jämtlands län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
28	Västerbottens län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	1	1	—	—	—
29	Norrbottens län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—

Butiks- o. magasins-personal			Hotell- o. restaurang-personal			Transport-arbetare			Allmän o. litterär verksamhet			Handel och samfärdsel, ej specific.			Husligt arbete			Annat arbete			
Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	
600	**116**	**106**	**89**	**35**	**27**	**1183**	**692**	**650**	**46**	**2**	**1**	**11**	**39**	**38**	**4**	**4**	**4**	**4 677**	**1 368**	**1 314**	
248	64	54	31	10	7	322	306	285	23	2	1	1	13	13	2	—	—	799	314	310	1
20	—	—	11	—	—	73	12	12	2	—	—	—	—	—	—	—	—	274	22	22	2
7	2	2	3	2	2	12	3	3	1	—	—	—	—	—	—	—	—	123	26	20	3
5	—	—	1	2	1	8	3	3	—	—	—	—	—	—	2	4	4	90	46	46	4
13	1	1	6	3	3	46	15	13	—	—	—	—	2	2	—	—	—	182	28	26	5
6	3	3	1	2	2	42	16	12	—	—	—	—	—	—	—	—	—	51	19	19	6
6	—	—	1	—	—	15	6	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	68	15	14	7
—	—	—	—	—	—	2	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	58	17	17	8
8	—	—	2	—	—	18	4	4	1	—	—	—	—	—	—	—	—	67	34	19	9
—	—	—	—	1	—	8	4	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	5	5	5	10
6	—	—	3	—	—	19	6	3	2	—	—	—	—	—	—	—	—	83	25	21	11
17	3	3	1	—	—	16	6	5	1	—	—	—	—	—	—	—	—	191	88	81	12
77	1	1	9	3	2	128	68	68	—	—	—	—	5	5	—	—	—	467	84	84	13
4	—	—	2	1	1	18	23	20	1	—	—	—	—	—	—	—	—	103	13	13	14
17	11	11	2	1	1	42	49	49	1	—	—	1	—	—	—	—	—	511	79	77	15
2	1	1	1	—	—	9	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	28	2	2	16
2	1	1	2	—	—	5	1	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	48	29	29	17
116	23	23	5	3	2	250	128	123	13	—	—	7	18	17	—	—	—	718	149	148	18
1	1	1	—	1	1	13	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	121	86	86	19
15	2	2	2	1	1	17	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	53	25	25	20
2	—	—	—	—	—	11	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	127	40	40	21
5	—	—	—	—	—	7	1	1	—	—	—	—	1	1	—	—	—	144	43	42	22
3	—	—	1	—	—	23	5	5	—	—	—	—	—	—	—	—	—	52	78	68	23
2	—	—	—	—	—	7	2	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	139	31	31	24
7	1	1	1	1	1	32	15	15	—	—	—	—	—	—	—	—	—	69	17	17	25
1	—	—	—	2	1	1	3	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	23	17	17	26
6	—	—	3	1	1	19	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	21	5	5	27
—	—	—	1	1	1	10	7	7	—	—	—	—	—	—	—	—	—	27	10	10	28
4	2	2	—	—	—	10	6	6	—	—	—	—	—	—	—	—	—	35	21	20	29
398	**75**	**62**	**1102**	**1133**	**848**	**134**	**131**	**115**	**197**	**145**	**106**	**1**	**5**	**4**	**8 828**	**9 130**	**6 113**	**923**	**22**	**21**	
146	29	21	417	413	321	52	72	60	93	49	39	1	4	3	2 563	3 046	2 036	341	2	1	1
—	—	—	35	30	26	—	—	—	9	15	8	—	—	—	291	400	217	4	2	2	2
—	—	—	10	5	4	—	—	—	—	1	1	—	—	—	174	165	186	4	—	—	3
5	2	2	25	31	24	6	1	1	5	8	7	—	—	—	318	348	205	26	—	—	4
5	—	—	40	56	49	7	2	2	15	8	7	—	—	—	541	381	230	52	18	18	5
1	3	3	11	9	7	1	6	5	2	—	—	—	—	—	112	143	92	25	—	—	6
2	—	—	17	20	19	—	2	2	7	2	1	—	—	—	193	122	85	4	—	—	7
—	—	—	5	6	5	—	—	—	—	1	—	—	—	—	84	80	47	—	—	—	8
4	3	3	12	10	8	1	—	—	—	2	2	—	—	—	161	120	91	10	—	—	9
—	—	—	5	9	4	—	—	—	1	1	—	—	—	—	41	48	26	—	—	—	10
2	—	—	27	24	20	4	3	3	1	1	1	—	—	—	262	176	100	—	—	—	11
10	—	—	44	46	37	7	7	7	—	—	—	—	—	—	244	220	153	—	—	—	12
145	15	13	53	68	42	8	15	15	8	8	6	—	—	—	708	703	494	142	—	—	13
1	1	—	25	26	16	1	3	1	3	—	—	—	—	—	153	154	104	21	—	—	14
3	3	3	13	11	11	12	4	4	2	1	1	—	—	—	274	184	142	31	—	—	15
3	—	—	7	7	6	—	—	—	1	2	2	—	1	1	93	80	65	21	—	—	16
2	1	1	22	14	6	—	—	—	5	5	2	—	—	—	83	90	55	5	—	—	17
45	8	6	54	69	32	29	10	9	6	5	1	—	—	—	721	714	576	213	—	—	18
2	—	—	12	12	9	—	—	—	4	3	2	—	—	—	95	92	53	2	—	—	19
8	1	1	35	40	28	—	—	—	4	5	4	—	—	—	370	448	232	—	—	—	20
—	—	—	11	17	8	—	—	—	—	1	1	—	—	—	135	197	96	—	—	—	21
—	—	—	42	11	10	3	2	2	4	—	—	—	—	—	206	804	205	11	—	—	22
1	1	1	24	22	17	3	—	—	3	5	4	—	—	—	297	249	174	—	—	—	23
—	—	—	48	39	28	—	—	—	11	10	9	—	—	—	173	168	126	—	—	—	24
4	5	5	14	19	18	—	2	2	—	2	2	—	—	—	118	103	88	11	—	—	25
—	—	—	10	12	7	—	—	—	2	3	2	—	—	—	44	54	31	—	—	—	26
4	1	1	47	67	54	—	2	2	5	7	4	—	—	—	139	130	90	—	—	—	27
3	1	1	20	22	19	—	—	—	—	—	—	—	—	—	137	123	102	—	—	—	28
2	1	1	17	18	13	—	—	—	—	—	—	—	—	—	98	88	62	—	—	—	29

Arbetslösheten inom arbetarorganisationerna

den 31 juli 1925.

Fackförbund	Redovisande avdelningar	Redovisade medlemmar			Arbetslösa				Föregående månads %
		Män	Kvinnor	Summa	Män	Kvinnor	Summa	%	
Bleck- o. plåtslagareförb. .	33	1 417	—	1 417	57	—	57	4·0	5·3
Bokbindareförbundet . . .	15	967	1 918	2 885	42	74	116	4·0	3·2
Bryggeriindustriarb.-förb. .	37	2 676	1 022	3 698	34	11	45	1·2	1·8
Byggnadsträarbetareförb. .	83	6 197	—	6 197	852	—	852	13·7	23·1
De förenade förbunden . .	46	2 844	801	3 645	244	130	374	10·3	10·6
Elektriska arbetareförb. . .	67	2 899	—	2 899	296	—	296	10·2	11·8
Gjutareförbundet	99	3 729	2	3 731	154	—	154	4·1	5·8
Grov- o. fabriksarb.-förb. .	217	17 841	1 200	19 041	2 191	80	2 271	11·9	13·1
Gruvindustriarbetareförb. .	19	1 173	2	1 175	102	—	102	8·7	9·1
Handelsarbetareförb. . . .	114	5 917	2 040	7 957	733	133	866	10·9	9·0
Hatt- o. pälsindustriarb.-f. .	18	371	650	1 021	64	192	256	25·1	24·8
Hattarbetare	8	112	282	394	11	130	141	35·8	33·5
Pälsvaruarbetare	10	259	368	627	53	62	115	18·3	21·7
Kommunalarbetareförb. . .	80	8 891	484	9 375	284	19	303	3·2	3·5
Litografiska förbundet . .	—	—	—	—	—	—	—	—	0·8
Livsmedelsarbetareförb. . .	62	6 493	1 686	8 179	497	93	590	7·2	8·4
Metallindustriarb.-förb. . .	204	60 613	2 566	63 179	4 553	114	4 667	7·4	6·8
Järnbruksarbetare . . .	58	14 430	9	14 439	1 369	—	1 369	9·5	7·3
Verkstadsarbetare . . .	151	46 188	2 557	48 740	3 184	114	3 298	6·8	6·7
Murareförbundet	32	1 911	—	1 911	44	—	44	2·3	2·4
Måleriarbetareförbundet . .	33	2 194	1	2 195	24	—	24	1·1	8·1
Pappersindustriarb.-förb. .	98	14 948	529	15 477	270	6	276	1·8	2·7
Sadelm.- o. tapetserareförb. .	21	640	27	667	31	1	32	4·8	6·0
Sko- o. läderindustriarb.-f. .	37	5 831	2 506	8 337	373	123	496	5·9	5·2
Skrädderiarbetareförb. . .	47	1 153	3 747	4 900	66	259	325	6·6	5·0
Stenindustriarbetareförb. .	88	5 235	—	5 235	68	—	68	1·3	2·4
Stuckatörförbundet . . .	3	67	—	67	2	—	2	3·0	9·2
Sågverksindustriarb.-förb. .	219	18 627	10	18 637	2 750	2	2 752	14·8	17·7
Textilarbetareförbundet . .	51	4 332	5 261	9 593	155	156	311	3·2	3·3
Tobaksindustriarb.-förb. .	10	513	2 170	2 683	11	4	15	0·6	0·9
Transportarbetareförb. . .	46	2 778	—	2 778	221	—	221	8·0	15·0
Träindustriarbetareförb. . .	109	5 872	75	5 947	540	20	560	9·4	9·8
Tunnbinderiarbetareförb. .	17	273	—	273	10	—	10	3·7	4·0
Typografförbundet	17	3 311	278	3 589	120	20	140	3·9	2·7
Väg- o. vattenb.-arb.-förb. .	14	563	—	563	27	—	27	4·8	10·4
Summa	1 986	190 276	26 975	217 251	14 815	1 437	16 252	7·5	8·2

Antalet *arbetslöshetsveckor* (d. v. s. på grund av arbetslöshet fristämplade veckor) har under juli uppgivits till inalles 74 624, vilket i genomsnitt motsvarar 4·6 veckor per varje å månadens sista dag arbetslös medlem.

Arbetslösheten i utlandet.

En sammanställning av tillgänglig arbetslöshetsstatistik från Sverige och vissa andra länder visar följande procenttal för månaderna juli 1924—juli 1925.

	Juli	Aug.	Sept.	Okt.	Nov.	Dec.	Jan.	Febr.	Mars	April	Maj	Juni	Juli
Sverige	6·2	6·6	7·0	8·4	10·5	15·5	14·8	13·5	12·0	10·9	8·2	8·2[1]	7·5
Norge	3·1	4·0	4·8	5·8	7·8	8·8	8·6	8·1	7·4	9·5	8·1	8·5	—
Danmark	5·4	5·6	5·8	7·0	9·3	17·1	16·9	16·8	15·1	13·5	12·1[1]	9·3	8·3
England	7·4	7·9	8·6	8·7	8·6	9·2	9·0	9·4	9·0	9·4	10·1	12·3	11·5
Tyskland	12·5	12·4	10·5	8·4	7·3	8·1	8·1	7·3	5·8	4·3	3·6	3·5	3·7
Nederländerna	7·0	7·8	8·1	8·1	9·6	12·7	14·7	11·7	9·3[1]	7·7[1]	7·9[2]	7·7[2]	8·9[2]
Belgien	3·2	3·1	3·0	2·9	3·8	5·1	6·1	6·3	7·0	7·1	6·2	—	—
Kanada	5·4	6·5	5·9	6·8	9·7	11·6	10·2	9·5	8·5	8·7	7·0	6·1	—
Nya Syd-Wales	14·7	14·1	13·8	11·1	9·0	12·9	14·3	16·1	8·1	10·9	10·4	—	—

Anmärkas må, att på grund av primärmaterialets beskaffenhet dessa procenttal endast i mindre mån lämpa sig för jämförelser mellan de särskilda länderna, men däremot väl belysa utvecklingen i samma land.

Livsmedelspriser och levnadskostnader.

Livsmedelspriser under augusti månad 1925. De noteringar av minuthandelspriser å livsmedel (ävensom å bränsle och lyse), som meddelas i efterföljande sammandragstabell för socialstyrelsens 49 ombudsorter, ha inhämtats och bearbetats på samma sätt, som tidigare varit fallet. Under hänvisning till denna tabell må följande anföras rörande de under de senaste månaderna inträffade prisförändringarna å de olika varuslagen.

Augusti har, på samma sätt som de närmast föregående månaderna, att uppvisa endast obetydliga jämkningar i fråga om livsmedelspriserna. Emellertid har den uppåtgående tendensen denna gång haft någon övervikt. Av de varuslag, å vilka noteringar inhämtats, ha sedan juli månad 15 varit föremål för *prisstegring*. Bland dessa torde särskilt böra nämnas smör ävensom de flesta köttsorter samt fläsk. Under redovisningsmånaden har *prissänkning* ägt rum beträffande 21 varuslag, däribland mjöl och samtliga bränsleartiklar. Å de övriga 21 varuslagen äro medelpriserna fullt *oförändrade*.

[1] Reviderade siffror. — [2] Preliminära siffror.

Medelpris per år (1913—1924) och per månad (augusti 1924—augusti 1925)

	Varuslag	Kvantitet	1913	1914	1917	1918	1919	1920	1921	1922	1923	1924
			öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre
1	Mjölk: oskummad	l.	14	15	25	× 38	47	44	35	25	23	24
2	» handskummad	»	8	8	15	× 24	—	26	20	13	12	13
3	» separerad	»	6	6	12	× 19	23	19	13	9	9	9
4	Smör: bords- (mejeri-)	kg.	286	289	× 401	× 587	729	657	496	375	366	374
5	» mat- (lands-)	»	218	218	× 358	× 546	727	651	486	358	350	350
6	Ost: helfet, okryddad	»	164	162	× 305	× 372	624	524	389	277	275	289
7	» halvfet, »	»	121	119	× 234	× 332	500	374	267	178	187	203
8	Margarin: växt-, bästa sort	»	185	144	—	—	433	376	298	178	184	178
9	Ägg: svenska, färska	tjog	159	171	348	725	681	578	428	320	271	274
10	» » konserverade	»	137	151	307	615	716	583	393	348	260	279
11	Potatis: gammal	hl.	—	—	× 955	× 1200	1271	963	947	699	771	986
12	»	5 l.	28	30	× 58	× 68	71	60	60	47	50	61
13	» färsk	»	46	80	146	237	102	191	124	119	180	187
14	Ärter, gula	kg.	31	35	× 63	× 66	78	69	58	48	50	51
15	Bruna bönor	»	48	49	199	× 173	214	180	83	97	72	88
16	Mjöl: vete-, svenskt, bästa sort	»	31	33	× 42	× 50	× 75	91	71	52	45	44
17	» råg-, » » »	»	22	23	× 36	× 41	× 56	56	46	31	27	30
18	» rågsikt-, » » »	»	27	29	—	—	× 73	73	63	44	38	40
19	Gryn: havre- (ångpreparerade)	»	36	42	× 68	× 82	99	101	72	52	50	48
20	» ris-, bästa sort svenska (»R. T.»)	»	41	41	× 75	× 78	111	176	85	61	58	54
21	Rågbröd: hårt, grovt spisbröd	»	41	43	× 62	× 78	96	111	108	86	75	73
22	» hårt, knäckebröd	»	—	—	—	—	—	189	132	110	97	95
23	» mjukt, limpa, söt	»	38	40	× 60	× 75	96	105	93	73	65	64
24	» » sur (»grovbröd»)	»	30	31	× 45	× 49	64	71	65	50	44	46
25	Vetebröd: skorpor, ordinära	»	76	78	× 117	× 180	230	254	217	172	157	156
26	» mjukt, bil- bakat med vatten	»	43	46	× 68	× 88	116	128	113	88	77	77
27	» ligaste sort » » mjölk	»	60	61	× 88	× 144	167	145	129	103	90	91
28	Nötkött, färskt: stek	»	122	116	219	567	563	398	301	223	209	204
29	» soppkött	»	100	95	198	507	490	333	243	175	169	167
30	Kalvkött, stek: gödkalv	»	131	130	× 215	546	512	498	377	280	256	247
31	» spädkalv	»	72	70	× 148	357	312	274	204	155	149	144
32	Fårkött: färskt, stek	»	133	130	258	626	600	431	310	233	225	223
33	» salt, svenskt	»	114	118	241	546	547	385	264	193	184	181
34	Renkött, färskt, stek	»	119	121	261	509	557	442	348	270	264	239
35	Fläsk: färskt (sidfläsk)	»	133	129	× 270	× 388	605	449	321	250	214	197
36	» salt, svenskt »	»	140	137	× 287	× 404	619	470	338	263	227	204
37	» » amerikanskt »	»	—	—	—	—	—	364	275	204	192	189
38	Fisk, färsk: abborre	»	75	76	122	211	202	191	166	140	132	135
39	» gädda	»	108	110	188	317	333	312	260	211	200	212
40	» sill	»	34	35	91	149	110	102	92	79	67	72
41	» strömming	»	38	39	65	128	114	106	91	70	61	66
42	» torsk	»	55	57	111	196	160	189	119	100	94	100
43	» rödspotta (»spätta»)	»	79	81	167	295	244	219	199	169	154	154
44	» kolja	»	—	—	—	—	—	152	134	113	111	120
45	salt: sill, prima	»	45	45	105	145	148	120	87	77	59	70
46	» strömming	»	30	31	78	100	105	74	65	51	45	46
47	Kabeljo av långa med fenor o. stjärt	»	56	58	152	293	223	156	113	97	83	90
48	Kaffe (obränt), prima Santos	»	170	159	× 315	× 307	316	331	210	219	244	281
49	Socker, bit-	»	67	65	× 70	× 92	× 133	× 168	× 170	× 156	107	96
50	Salt (matsalt)	»	—	10	19	31	32	31	26	21	20	19
51	Svagdricka	l.	6	6	10	14	16	16	17	15	14	14
52	Fotogen, Water White	»	20	21	37	—	71	60	53	38	32	31
53	Ved: björk- osågad, hemkörd (per	famn	2560	2680	5520	7850	8220	10810	7090	4990	5250	5170
54	» barr- »storfamn»; 3·56 kbm)	»	2040	2110	4500	6620	6740	8230	5620	3820	3830	3850
55	Bränntorv	100 kg.	196	220	670	1035	896	964	659	460	449	441
56	Kol: antracit- (»valnöt») hemkörd	hl.	401	411	808	—	—	2069	1286	948	840	782
57	» eng. hushålls- (fyrkol) hemkörd	»	234	242	707	—	—	1664	703	444	414	389
58	Koks: gasverks- (krossad)[1] hemkörd	»	165	157	418	—	—	1177	452	326	310	303
59	» eng. kamin- » hemkörd	»	189	190	521	—	—	1249	481	356	337	326

[1]) T. o. m. år 1917 avse uppgifterna okrossad koks. — [2]) Preliminära siffror. — × Maximipris.

för samtliga orter (44 orter åren 1913—1919 samt 49 orter fr. o. m. år 1920).

Aug. 1924	Sept. 1924	Okt. 1924	Nov. 1924	Dec. 1924	Jan. 1925	Febr. 1925	Mars 1925	April 1925	Maj 1925	Juni 1925	Juli[2] 1925	Aug.[2] 1925	Höjning (+) eller sänkning (−) i %		
öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	aug. 1913—aug. 1925	aug. 1924—aug. 1925	
23	23	24	25	24	24	24	24	24	24	23	23	23	+ 64·3	0·0	1
13	13	13	13	13	13	13	13	13	13	13	13	13	+ 62·5	0·0	2
9	9	9	9	9	9	9	9	9	9	9	9	9	+ 50·0	0·0	3
381	395	420	403	422	380	396	404	368	353	359	365	399	+ 72·7	+ 4·7	4
351	369	385	381	390	358	359	363	348	339	334	332	363	+ 71·2	+ 3·4	5
284	281	282	281	279	277	276	273	270	266	264	262	262	+ 58·8	− 7·7	6
201	198	200	198	193	193	189	187	185	181	178	178	179	+ 46·7	− 10·9	7
173	173	181	182	181	180	179	179	179	179	178	178	178	+ 29·9	+ 2·9	8
221	255	318	378	390	308	257	221	199	192	200	208	225	+ 57·8	+ 1·8	9
—	—	269	283	291	272	280	—	—	—	—	—	—	—	—	10
960	934	948	970	964	969	1001	1 031	1 104	1 079	1049	1 079	1 050	—	+ 9·4	11
63	58	58	60	60	60	61	63	67	66	65	65	61	+ 110·3	− 3·2	12
88	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	155	72	+ 182·3	− 18·2	13
51	51	52	52	51	51	51	51	51	51	50	50	50	+ 61·3	− 2·0	14
87	87	87	84	84	83	80	79	75	71	71	71	69	+ 50·0	− 20·7	15
45	45	51	51	51	52	52	51	47	47	50	49	49	+ 58·1	+ 8·9	16
29	29	37	37	37	37	38	38	35	35	36	35	33	+ 50·0	+ 13·8	17
39	39	47	47	48	48	48	47	44	44	45	44	42	+ 55·6	+ 7·7	18
48	48	49	50	50	50	51	52	51	50	50	50	50	+ 38·9	+ 4·2	19
53	53	54	54	54	54	54	54	54	53	53	53	53	+ 29·3	0·0	20
71	71	75	77	77	78	78	79	78	78	78	78	78	+ 90·2	+ 9·9	21
94	94	97	99	99	100	100	101	100	100	100	100	99	—	+ 5·3	22
63	63	70	71	72	72	72	72	72	71	71	71	71	+ 86·3	+ 12·7	23
45	46	52	53	53	54	54	54	53	53	53	53	52	+ 73·3	+ 15·6	24
155	155	164	164	162	162	163	164	163	162	162	162	162	+ 113·2	+ 4·5	25
76	77	84	85	85	86	87	87	87	86	86	86	86	+ 104·8	+ 13·2	26
89	90	99	100	100	101	102	102	102	101	100	100	100	+ 66·7	+ 12·4	27
209	209	207	206	204	203	204	205	207	210	213	217	219	+ 75·2	+ 4·8	28
171	171	170	169	168	168	169	169	171	174	175	178	181	+ 77·5	+ 5·8	29
249	249	248	247	249	253	252	249	254	257	260	259	258	+ 94·0	+ 3·6	30
145	146	146	145	148	147	148	149	149	151	152	154	156	+ 116·7	+ 7·6	31
238	230	219	216	219	226	232	236	245	253	259	260	252	+ 83·9	+ 5·9	32
188	188	179	181	184	187	190	194	201	202	204	208	208	+ 76·3	+ 10·6	33
—	—	190	223	250	256	251	249	249	250	—	—	—	—	—	34
206	212	219	224	224	233	238	242	246	248	250	251	255	+ 87·5	+ 28·8	35
209	216	225	231	231	239	243	245	250	256	257	259	262	+ 83·2	+ 25·4	36
185	188	200	204	210	213	218	221	226	230	231	235	240	—	+ 29·7	37
125	133	134	134	132	141	145	148	131	117	119	124	127	+ 71·6	+ 1·6	38
210	217	215	209	208	217	221	221	196	173	187	205	210	+ 87·5	0·0	39
89	81	68	72	76	74	65	60	66	71	84	97	95	+ 150·0	+ 6·7	40
58	65	67	72	73	77	74	75	70	66	68	72	65	+ 75·7	+ 12·1	41
93	102	103	100	97	107	105	101	98	96	103	100	100	+ 85·2	+ 7·5	42
146	158	157	152	149	162	158	156	149	145	152	157	162	+ 102·5	+ 11·0	43
108	119	124	124	123	129	131	128	121	115	116	113	113	—	+ 4·6	44
60	73	83	86	87	88	92	94	94	95	95	95	85	+ 88·9	+ 41·7	45
45	48	52	48	49	48	50	52	52	53	53	52	55	+ 83·3	+ 22·2	46
90	90	92	92	92	92	93	99	95	97	97	97	97	+ 79·6	+ 7·8	47
281	294	302	313	322	326	337	340	340	337	332	334	333	+ 103·0	+ 18·5	48
92	100	98	86	85	82	82	83	83	79	78	76	76	+ 13·4	− 17·4	49
19	19	19	19	19	19	19	19	19	19	19	19	19	—	0·0	50
14	14	15	14	15	15	15	15	15	15	15	15	15	+ 150·0	+ 7·1	51
30	31	31	31	31	30	30	30	30	30	30	30	30	+ 42·9	0·0	52
5060	5090	5090	5100	5130	5140	5150	5130	5110	5090	5040	4990	4910	+ 93·3	− 3·0	53
3830	3840	3850	3840	3840	3850	3880	3870	3860	3840	3800	3750	3680	+ 78·6	− 3·9	54
445	445	428	429	439	437	429	434	435	446	454	457	448	+ 127·4	+ 0·7	55
785	767	752	747	748	750	747	744	742	738	729	730	728	+ 82·0	− 7·3	56
376	372	369	362	360	358	361	360	354	352	342	334	330	+ 40·4	− 12·2	57
305	296	288	285	284	280	279	275	274	272	265	258	251	+ 54·9	− 17·7	58
321	309	303	301	298	297	297	293	290	286	281	278	274	+ 43·5	− 14·6	59

Sammanfattning av livsmedelspriserna förändringar juli 1914—augusti 1925. Till belysande av de allmänna förändringar, som med avseende å livsmedelspriserna ägt rum i detaljhandeln från tiden före världskrigets utbrott till och med augusti 1925, meddelas efterföljande indexserier, vilka utarbetats på sätt förut beskrivits i Sociala Meddelanden (årg. 1920, sid. 752 ff.).

	Juli	Årsmedeltal							År 1924				År 1925[1]			
	1914	1918	1919	1920	1921	1922	1923	1924	1:a kv.	2:a kv.	3:e kv.	4:e kv.	1:a kv.	2:a kv.	Juli	Aug.
Aritmetiska (ovägda) tal	100	319	348	321	245	186	171	174	174	169	172	179	179	176	178	177
Vägda tal	100	270	320	298	237	180	164	164	162	159	162	172	170	169	169	170

Enligt vad den »vägda» indexserien giver vid handen, har den allmänna prisnivån i fråga om livsmedel, bränsle och lyse under augusti månad visat en svag uppgång, och den »vägda» indexsiffran är nu en enhet högre än i juli. Det »ovägda» indextalet har däremot sjunkit med en enhet. — Ovanstående indexserier återgivas fullständigare i de häften av Sociala Meddelanden, som innehålla kvartalsrapporter över levnadskostnaderna, senast i årg. 1925, häfte 7, sid. 569.

Levnadskostnadernas allmänna förskjutningar sedan juli 1914. Det må noga observeras, att samtliga ovan angivna stegringssiffror endast avse den förhöjning, som drabbat priserna å livsmedel, bränsle och lyse. För att däremot en fullständig bild av prisförändringarnas inverkan å en familjs hela utgiftsstat skall erhållas, måste tydligen undersökningen utsträckas till att omfatta även övriga i budgeten ingående poster, såsom hyra, kläder, skatter m. m., vilka utgiftsposter förete delvis väsentligt andra prisrörelser. En dylik beräkning finnes publicerad i häfte 7 av Sociala Meddelanden 1925 (sid. 567 ff.), och enligt denna uppgick den allmänna stegringen av levnadskostnaderna från juli 1914 till tiden omkring den 1 juli 1925 till c:a 76 % mot 77 % vid närmast föregående undersökningstillfälle, den 1 april 1925.

Författningar rörande sociala frågor.

I Svensk författningssamling ha under tiden 11 augusti—10 september 1925 bl. a. publicerats:

N:r		Daterad
383.	K. brev ang. fastställelse å reglemente för Norrköpings stads rättshjälpsanstalt . .	14 aug.
389.	K. kung. om ändrad lydelse av § 43 i stadgan ang. sinnessjuka	21 »
396.	K. kung. ang. ändrade villkor för lån från allmänna nyodlingsfonden	21 »

[1] Preliminära siffror för juli och augusti.

Arbetsmarknaden under september månad 1925.

September har sedan gammalt ord om sig att vara årets brådaste arbetsmånad, och förhållandena innevarande år jävade ej heller detta omdöme. Arbetstillgången var på sina håll ganska riklig och berörde bl. a. verkstadsindustrien, byggnadsverksamheten och transportföretagen. För jordbrukets del rådde stor efterfrågan å arbetskraft, huvudsakligen gällande fast tjänstepersonal till instundande oktoberflyttning. Den stora omsättningen å arbetskraft resulterade i en ytterligare sänkning av genomsnittssiffran för antalet ansökningar om arbete på varje hundratal lediga platser vid de offentliga arbetsförmedlingsanstalterna i riket. Läget på arbetsmarknaden återspeglades också i omfattningen av de statliga hjälpåtgärderna för arbetslösa; någon utvidgning av nödhjälpsarbetena behövde sålunda icke äga rum under månaden. Antalet statliga nödhjälpsarbetare uppgick till c:a 1 550, och omflyttningen vid dessa arbeten berörde c:a 400 arbetslösa.

Jordbrukets behov av tillfällig arbetskraft för skördearbete var under månaden icke fullt så stort som föregående år, trots det osedvanligt rika skördeutbytet, beroende på att årets gynnsamma väderleksförhållanden möjliggjort bärgningsarbetets påbörjande och mångenstädes även dess avslutande redan under augusti månad. Den efterfrågan å arbetskraft, som under månaden förelåg, kunde också fullt tillfredsställas inom hela landet, möjligen med undantag av Uppland. Efterfrågan å arbete vid sockerbetsfälten gjordes redan under månadens lopp vid de sydsvenska kontoren; någon anmälan om behov av arbetare för det stundande upptagningsarbetet hade emellertid ännu icke ingivits. — Beställningar av fast arbetskraft för kommande tjänsteår ingåvos i stor utsträckning, och huvudparten av årskontrakt tecknades under månaden. Ett nämnvärt överskott förefanns vid månadens slut å befälspersoner, under det att märkbar brist förelåg å personal till kreatursskötsel och mjölkning.

Industriens efterfrågan å arbetskraft var flerstädes stigande. Verkstadsindustrien hade fortfarande svårigheter att få fyllt sitt behov av kompetenta yrkesmän; det kännbara underskottet å dylika tillskrevs den på grund av dåliga konjunkturer under de närmast föregående åren starkt tillbakasatta yrkesutbildningen. Från skeppsvarven i rikets andra stad rapporterades reducerad arbetstillgång, och även inom stenindustrien syntes tendensen vara vikande, synbarligen beroende på vissa temporära rubbningar i avsättningsmöjligheterna. Byggnadsverksamheten var synnerligen livlig inför den förestående inflyttningen i de under uppförande varande bostadshusen; efterfrågan å arbetskraft gällde förnämligast måleriarbetare, vilka voro livligt sysselsatta med inomhusarbetenas avslutande. Den tidigare befarade stagnationen inom textil- och skobranscherna syntes numera ha givit vika för tydliga förbättringar.

Inom handel och samfärdsel rådde under månaden stigande efterfrågan å butiks- och magasinspersonal, tydligen beroende på en livligare försäljningssäsong. Överskott å dylik arbetskraft förefanns emellertid alltjämt, och så var även fallet med kontors- och bankpersonalen, för vilken arbetslösheten till och med ökades på grund av vissa bankfusioner. Till följd av den ovanligt omfattande bostadsflyttningen vid månadens slut hade transportarbetarna full sysselsättning. Sjöfarten var av normal omfattning, och tillgången å hyror visade icke någon minskning.

Inom gruppen husligt arbete rådde livlig efterfrågan å arbetskraft till instundande tjänsteår, och tillgången å arbetssökande steg också ganska märkbart, utan att dock den sedan länge kännbara bristen å kvalificerade hembiträden helt kunde avhjälpas. För hotell- och restaurangpersonalen medförde månaden en minskning av platstillgången till följd av sommarrestaurangernas stängning. Den minskade arbetstillgången berörde närmast serveringspersonal, under det efterfrågan å kökspersonal alltjämt kvarstod.

Antalet ansökningar om arbete *på 100 lediga platser* vid de offentliga arbetsförmedlingsanstalterna under september samt under föregående månader och år framgår av efterföljande sammanställning:

	Jan.	Febr.	Mars	April	Maj	Juni	Juli	Aug.	Sept.	Okt.	Nov.	Dec.
1902—1912	182	150	119	104	106	119	118	101	93	104	141	134
1913—1922	196	203	171	148	134	138	129	123	115	127	174	187
1921	246	301	240	203	213	258	261	235	223	268	384	473
1922	482	479	381	368	258	215	208	172	155	177	269	321
1923	346	308	231	165	135	146	141	140	126	129	191	195
1924	239	214	177	151	131	132	141	135	128	148	220	225
1925	*296*	*256*	*207*	*166*	*157*	*159*	*162*	*156*	*154*	—	—	—
Därav inom jord- och skogsbruk:												
1921	120	102	100	81	80	98	108	124	136	166	242	362
1922	341	282	216	231	158	146	126	152	126	120	184	253
1923	225	168	130	95	79	78	88	113	94	86	113	134
1924	142	116	113	93	73	71	79	108	101	105	156	205
1925	*206*	*148*	*120*	*96*	*92*	*91*	*94*	*113*	*122*	—	—	—
Övriga näringsgrupper:												
1921	276	354	288	249	249	294	302	275	256	304	415	488
1922	502	514	420	401	275	227	220	178	167	207	293	330
1923	364	339	262	187	150	162	155	151	142	159	222	207
1924	261	244	200	174	152	152	161	146	140	174	242	228
1925	*316*	*289*	*243*	*196*	*180*	*176*	*186*	*177*	*168*	—	—	—

Växlingarna på arbetsmarknaden under de senaste åren framgå även av efterföljande tablå, avseende antalet *arbetslösa inom fackföreningarna* i procent av hela det redovisade medlemsantalet:

	31/1	28/2	31/3	30/4	31/5	30/6	31/7	31/8	30/9	31/10	30/11	31/12
1921	20·1	20·7	24·5	24·2	25·1	27·7	27·9	27·4	27·3	27·1	28·8	33·2
1922	34·3	31·9	30·5	28·3	22·9	20·9	18·2	16·7	15·1	15·5	17·2	21·3
1923	20·5	19·4	18·0	14·9	10·7	9·8	9·1	8·6	8·0	8·2	9·3	14·1
1924	13·6	13·4	13·9	11·6	7·6	7·4	6·2	6·6	7·0	8·4	10·5	15·5
1925	*14·8*	*13·5*	*12·0*	*10·2*	*8·2*	*8·2*	*7·6*	*7·6*	—	—	—	—

Arbetslöshetens utbredning inom olika fack framgår närmare av tabellen å sid. 846.

Alkoholistvården och nykterhetsnämndernas verksamhet.

En organisationsplan av socialstyrelsen.

Socialstyrelsen har den 5 september 1925 till regeringen avgivit förslag till anslagsäskanden för budgetåret 1926—1927 med avseende å det komplex av frågor, som avser den organiserade alkoholistvården och vissa därmed nära förbundna åtgärder till nykterhetens främjande. Nämnda förslag, vari delvis nya riktlinjer uppdragas och vissa organisatoriska förbättringar framläggas för åstadkommande av en mera effektiv statlig verksamhet på ifrågavarande område, återgivas här nedan (med tillsättande av vissa överrubriker) in extenso.

Alkoholistvårdens nuvarande läge.

Det gemensamma för de frågor, som här upptagas till behandling, är att de alla direkt eller indirekt föranledas av eller avse tillämpningen av lagen den 30 juni 1913 om behandling av alkoholister, vilken trädde i kraft den 1 augusti 1916.

I egenskap av uppsiktsmyndighet över den organiserade alkoholistvården har socialstyrelsen under nio års tid haft anledning att följa den praktiska tillämpningen av denna lagstiftning. Det råder intet tvivel, att själva lagstiftningen, även om den företer vissa smärre brister, som efter hand trätt i dagen och som i sinom tid torde böra föranleda ändringar och kompletteringar i en del detaljer, i det stora hela äger stora förtjänster och erbjuder ett viktigt medel i kampen mot alkoholmissbruket och dess sociala skadeverkningar. Det är den praktiska tillämpningen av lagstiftningen, som bör främjas genom positiva åtgärder.

Tillämpningen av lagstiftningen är som bekant till väsentlig del anförtrodd åt kommunala organ, nykterhetsnämnderna, eller, där särskild nykterhetsnämnd ej tillsatts, fattigvårdsstyrelsen. Det må visst icke förnekas, att nykterhetsnämnderna på åtskilliga håll fyllt sin viktiga och grannlaga uppgift på ett utmärkt sätt. Särskilt har detta varit fallet i vissa större städer, där betingelserna givetvis äro större både att erhålla för uppgiften väl kvalificerade personliga krafter och att utrusta dessa med erforderliga resurser för verksamhetens bedrivande. Det ligger också i sakens natur, att klientelets större omfattning i en stor kommun i sig själv är ägnad såväl att skänka större erfarenhet och att framtvinga en mera effektiv tillämpning av lagstiftningen. Det torde också få betraktas såsom en vinst, att det företrädesvis varit nykterhetsnämnderna i de stora kommunerna, som gått i spetsen och banat väg för det lokala arbetet för lagstiftningens tillämpning.

Emellertid kan det ej fördöljas, att lagstiftningen i fråga på många håll ännu blott är en död bokstav, som icke tillämpas, där så kunde och borde ske. Till belysande härav må meddelas vissa siffror rörande interneringsfrekvensen. Visserligen bör med styrka betonas, att en nykterhetsnämnds uppgift med avseende å tillämpningen av alkoholistlagen i allra främsta rummet är att genom åtgärder av förebyggande natur söka återföra en alkoholmissbrukare till ett nyktert och ordentligt levnadssätt. I sådant syfte har nämnden att söka verka genom praktiskt hjälpande åtgärder, övervakning och personlig påverkan, avstängning av inköpsrätt till spritdrycker o. s. v. Internering bör sålunda tillgripas endast såsom en yttersta åtgärd i de fall, där förebyggande åtgärder visat sig vara eller med största visshet få förutsättas vara verkningslösa. Icke desto mindre torde interneringsfrekvensen få anses symtomatisk för graden av effektivitet i nykterhetsnämndernas verksamhet.

Följande sammanställning angiver antalet fall av intagning å allmän alkoholistanstalt, som vidtagits på initiativ av nykterhetsnämnd — här liksom eljest i det följande avses med nykterhetsnämnd, om ej annorlunda särskilt angives, jämväl fattigvårdsstyrelse, som fungerar såsom nykterhetsnämnd — i Stockholm, övriga städer samt på landsbygden under nioårsperioden 1 aug. 1916—1 aug. 1925:

	Tvångsinternerade	Frivilligt ingående	Tillhopa
Stockholm	636	119	755
Övriga städer	312	194	506
Landsbygd	48	23	71

Härtill komma 135 fall (108 i stad och 27 på landsbygd), där intagning — härvid alltid tvångsinternering — skett på polismyndighets direkta initiativ. Slutligen har i 163 fall någon uppdelning icke kunnat verkställas. Hela antalet fall är 1 630.

De anförda siffrorna synas i hög grad belysande. Slående blir jämförelsen mellan de 71 fallen på hela Sveriges landsbygd och de 755 fallen i Stockholm, vilka föranletts av nykterhetsnämnds ingripande. Mera i förbigående, ehuru dock såsom ett anmärkningsvärt faktum, må meddelas, att under hela perioden intet enda fall av internering på landsbygden ägt rum på initiativ av fattigvårdsstyrelse, som fungerat såsom nykterhetsnämnd; att döma av tidigare verkställda utredningar torde fattigvårdsstyrelsen fungera som nykterhetsnämnd i åtminstone två tredjedelar av våra landskommuner.

Det må ej bestridas, att anledning till internering torde vara proportionsvis mera vanligt förekommande i städer, särskilt i en stad av Stockholms storlek, än i en landskommun. Ej heller skall förnekas, att det teoretiskt är möjligt ehuru knappast sannolikt, att nykterhetsnämnderna på landsbygden i allmänhet skulle förstå att med större framgång än nämnderna på andra håll begagna sig av förebyggande åtgärder. Disproportionen mellan interneringsfrekvensen i huvudstaden och på landsbygden är alltför betydande för att kunna missförstås, särskilt om hänsyn tages till att folkmängden på landsbygden i Sverige är cirka tio gånger större än huvudstadens. Denna ofantliga olikhet kan rimligtvis icke tolkas på annat sätt, än att alkoholistlagen merendels ej kommit i effektiv tillämpning på landsbygden. Detsamma torde vara förhållandet även på vissa andra håll.

Att lagstiftningen sålunda flerstädes ännu icke bragts till effektivitet, lärer bero dels på de lokala organens ringa förtrogenhet med lagens innebörd och dels på orsaker av ekonomisk natur. Det torde vara påkallat att genom positiva åtgärder söka undanröja förefintliga hinder i båda dessa hänseenden. Frågan om åtgärder i det förra hänseendet skall här först upptagas till behandling.

Åtgärder för befrämjande av nykterhetsnämndernas verksamhet m. m.

Hittillsvarande åtgärder och resultat. Den ringa förtrogenheten med alkoholistlagen är knappast ägnad att väcka förvåning. Lagen är ju ganska ny — den har ännu icke varit i gällande kraft ett decennium — och innehåller åtskilliga för vår lagstiftning helt nya principer. Även om det ytterst är länsstyrelsen, som beslutar om tvångsinternering, ankommer det dock i regel på ett folkvalt lekmannaorgan att vidtaga förberedande åtgärder, vilka kunna leda till att enskilda för lång tid berövas sin personliga frihet. Åtgärderna kunna sålunda få en synnerligen allvarlig innebörd. Då vidare tillämpningen i det enskilda fallet ingalunda kan stanna enbart vid en strikt tolkning av lagens bokstav, utan i eminent grad måste gå ut på ett personligt bedömande ur psykologiska och lämplighetssynpunkter, är det ganska naturligt, om ett lekmannaorgan med ringa erfarenhet ställer sig tveksamt inför uppkommande frågor.

Jämväl uppgiften att genom personlig påverkan söka förmå vederbörande att återgå till ett nyktert och ordentligt levnadssätt, vilken såsom nämnts torde få be-

traktas såsom den allra viktigaste, förutsätter, att nykterhetsnämnden besitter stor auktoritet, förmåga att bedöma vederbörandes karaktär och personliga förhållanden samt en ingående kännedom om de maktresurser, som kunna tillgripas, därest de förebyggande åtgärderna icke leda till åsyftat resultat.

Den internerade skall viss tid efter utskrivningen stå under övervakning av nykterhetsnämnden; en föreskrift, varigenom man avsett att så vitt möjligt trygga de förbättringsresultat, som kunna ha vunnits genom anstaltsvård. För ett rätt utövande även av denna uppgift förutsättes stor takt och omdöme samt förtrogenhet med lagens bestämmelser.

Slutligen har nykterhetsnämnd att behandla en hel del frågor enligt rusdrycksförsäljningsförordningen. Det vill synas, som om nämnderna på flera håll gjort sig bättre förtrogna med hithörande uppgifter, vilka i allmänhet innefatta ett samarbete med systembolagen, än med det rent personliga arbete, som hänför sig till alkoholistlagens tillämpning.

Det lärer ej behöva utvecklas, att åtgärder till motarbetande av alkoholmissbruket är ett samhällsintresse av allra första ordningen. Bestridas kan ej heller, att samhället i gällande författningar och i organen för dessas tillämpning äger ett synnerligen värdefullt underlag för sådana åtgärder. Men det gäller också att ingjuta liv i hela den uppbyggda organisationen och att bringa den till att svara mot sitt ändamål.

Detta önskemål är icke nytt, och omfattande åtgärder i sådan riktning hava redan tidigare vidtagits. Styrelsen övergår nu till en redogörelse för dessa åtgärder.

Frågan om att genom statliga åtgärder främja nykterhetsnämndernas verksamhet framfördes första gången genom motioner (nr 99 och 100 i F. K. samt nr 170 och 171 i A. K.) vid 1921 års riksdag. Med bifall till dessa motioner beviljade riksdagen (skrivelse nr 382) till understöd åt nykterhetsnämnderna samt till åtgärder, avseende att främja den uppgift, som åligger dessa nämnder, d e l s å tilläggsstat för år 1921 ett förslagsanslag, högst, 50 000 kronor, d e l s o c k å 1922 års stat ett förslagsanslag, högst, 100 000 kronor, att utgå ur statsverkets fond av rusdrycksmedel.

Anslagen erhöllo förslagsanslags karaktär. Av det förra förbrukades 24 025 kronor, och återstående belopp, 25 975 kronor, återfördes till rusdrycksmedelsfonden. På därom i motioner eller av Kungl. Maj:t väckta förslag har riksdagen (skr. nr 154/1922, 5 A/1923, punkt 33 och 5 A/1924, punkt 20) beträffande det senare anslaget medgivit, att vid slutet av vederbörande budgetår uppkommen behållning fortfarande finge disponeras för det avsedda ändamålet. Detta anslag har sålunda faktiskt erhållit reservationsanslags karaktär, och medel under detsamma finnas fortfarande tillgängliga. Dessa torde emellertid, som nedan skall visas, vara i det närmaste förbrukade med utgången av löpande budgetåret.

Kungl. Maj:t har genom särskilda beslut ställt dessa anslag och därunder uppkomna behållningar till socialstyrelsens förfogande för att av styrelsen, i samråd med kontrollstyrelsen och statens fattigvårdsinspektör, användas för avsedda ändamål. I anslutning till riksdagens allmänna direktiv för anslagens användning har Kungl. Maj:t därvid varje gång lämnat närmare föreskrifter om de olika ändamål, vartill medlen, till högst angivna belopp, finge disponeras. Medlen hava sålunda använts för utarbetande och utgivande av en handbok för nykterhetsnämnderna, till främjande av kurser och konferenser för nykterhetsnämnder, till bidrag för utgivande av en periodisk tidskrift på området samt till direkta understöd åt nykterhetsnämnder och till sammanslutningar av sådana. En närmare redogörelse för användningen för dessa olika ändamål må här lämnas.

Bestämmelserna rörande alkoholistvården och därmed sammanhängande uppgifter samt rusdrycksförsäljningen meddelas i ett flertal lagar och författningar, vilka böra vara kända för en nykterhetsnämnd. På hösten 1921 utarbetade socialsty-

relsen och kontrollstyrelsen i samråd med statens fattigvårdsinspektör och särskilt tillkallade sakkunniga en kortfattad handbok »*Råd och anvisningar för nykterhetsnämnderna*». Däri återgavs en samling av de viktigare författningarna på området, varjämte lämnades förklarande anmärkningar, ägnade att giva vederbörande en mera konkret och fyllig föreställning om föreskrifternas innebörd och deras praktiska tillämpning. Kostnaderna för denna handbok bestredos med medel ur 1921 års anslag. Den har kostnadsfritt tillhandahållits samtliga nykterhetsnämnder i landet.

Handboken har tvivelsutan fyllt ett verkligt behov och väl motsvarat sitt ändamål. Den har, trots att gratisexemplar utdelats i stort antal, varit och är fortfarande föremål för livlig efterfrågan. Endast ett fåtal exemplar återstå, och dessa måste f. n. reserveras för de mest trängande behoven.

Som ett led i upplysningsverksamheten bland nykterhetsnämnderna startades i början av år 1922 *Tidskrift för nykterhetsnämnderna,* vilken allt sedan dess årligen erhållit statsbidrag ur ifrågavarande anslag. Som socialstyrelsen framhöll i utlåtande den 7 november 1921 med förslag rörande dispositionen av 1922 års nykterhetsnämndsanslag, torde knappast någon åtgärd i upplysande syfte vara mera ägnad att lämna ett i förhållande till kostnaden gynnsamt resultat än en dylik periodisk publikation, som inriktas på att genom objektiva redogörelser för och diskussion av lagstiftning och praxis, genom skildringar av särskilda fall, genom upplysningar rörande lämplig organisation och olika arbetsmetoder, genom besvarande av frågor o. s. v. söka väcka nykterhetsnämndernas intresse för deras uppgifter och lämna dem ledning därutinnan. Tidskriften utgives av professorn A. Petrén under inseende av en redaktionskommitté, bestående av t. f. byråchefen J. Bergvall, fil. dr Th. Dahlgren, professorn O. Kinberg, kanslirådet G. H. von Koch samt direktören fil. kand. A. Ljunggren. Den utkommer f. n. med 6 tolv-sidiga häften per år.

I denna tidskrift behandlas nykterhetsnämndernas befattning med lagstiftningen om alkoholister och rusdrycksförsäljningen. I en särskild frågeavdelning ger redaktionen eller vederbörande ämbetsmyndighet svar på frågor i olika avseenden, som inkommit från nykterhetsnämnder. Genom en avdelning för meddelanden — däribland även officiella sådana från socialstyrelsen och kontrollstyrelsen — samt notiser, nya författningar, redogörelser för riksdagens behandling av nykterhetsfrågor m. m. erhålla tidskriftens läsare en översikt över den aktuella utvecklingen på området för nykterhetsnämndernas verksamhet.

De av styrelsen uppställda villkoren för det lämnade statsunderstödets tillgodonjutande äro i huvudsak följande: *att* tidskriften utkommer med minst 3 tolvsidiga häften varje halvår, *att* ett exemplar av varje utkommande häfte kostnadsfritt överlämnas till varje inom landet fungerande nykterhetsnämnd — sålunda inklusive fattigvårdsstyrelse, som utgör sådan nämnd — *samt att* socialstyrelsen och kontrollstyrelsen i förekommande fall få för officiella meddelanden o. d. kostnadsfritt disponera erforderligt utrymme i tidskriften.

Sedan flera år tillbaka anordnas särskilda, för nykterhetsnämndernas ledamöter avsedda *upplysningskurser.* Dessa, som hållas inom olika delar av landet, avse att genom föreläsningar bibringa vederbörande insikter i samt ökat intresse och förståelse för de uppgifter, som direkt påvila nykterhetsnämnderna, såväl som för andra åtgärder på området, som vidtagas från det allmännas och från enskildas sida. Föreläsningsämnena avse sålunda alkoholist- och rusdryckslagstiftningarnas innehåll, konkreta tillämpningsfall, alkoholistanstalternas verksamhet och arbetssätt, det praktiska förfaringssättet vid internering o. s. v. I anslutning till föreläsningarna anordnas diskussioner, därvid tillfälle gives för deltagarna att utbyta erfarenheter och framställa förfrågningar. Då det alltid finnes närvarande föreläsare och andra, som äro synnerligen förtrogna med hithörande frågor, torde kursdeltagarna under diskussionerna eller under hand kunna påräkna att erhålla autentiska upplysningar

eller värdefulla praktiska råd. Kurserna torde också vara i hög grad ägnade att hos vederbörande vidga vyerna och att stimulera intresset för uppgiften.

Anslutningen till kurserna har i regel varit stor och intresset starkt, något varom bl. a. de livliga diskussionerna bära vittne.

Sedan slutet av år 1921 bedrives denna upplysningsverksamhet i samband med de av centralförbundet för nykterhetsundervisning anordnade s. k. allmänna upplysningskurserna, varför kostnaderna för föreläsare, lokalhyror m. m. bestridas i särskild ordning. Emellertid har det ansetts, att till främjande av anslutningen till kurserna medel jämväl ur nu berörda anslag borde kunna disponeras. Dessa medel hava använts för att bereda ombud för nykterhetsnämnderna — högst ett ombud för varje nämnd — bidrag till resekostnaderna. Bidragen hava, med vissa inskränkningar rörande ersättning för skjuts, plägat beräknas efter lägsta klass i gällande resereglemente. Inom ramen av det högsta belopp, som enligt Kungl. Maj:ts beslut fått under budgetåret användas för detta ändamål, har beräknats det belopp, som borde anslås för varje särskild kurs. Vid mycket stark tillströmning till viss kurs hava resebidragen proportionellt nedsatts till att sammanlagt svara mot det beräknade beloppet.

Antalet kurser, antalet ombud, som åtnjutit resebidrag, samt de utanordnade bidragsbeloppen framgå av följande tablå:

	Antal kurser	Antal representerade nämnder	Utdelade reseersättningar per ombud	tillhopa
Hösten 1921	9	575	32: 05	18 417: 87
År 1922	4	129	49: —	6 321: 56
Första halvåret 1923	4	128	34: 81	4 455: 68
Budgetåret 1923/1924	7	241	23: 87	5 754: 40
Budgetåret 1924/1925	7	262	27: 02	7 079: 85
Tillhopa	**31**	**1 335**	**31**: 48	**42 029**: 36

I detta sammanhang må omnämnas en speciell kurs, som på styrelsens initiativ hölls i Stockholm i april 1925 och som styrelsen tillmäter viss principiell innebörd för det förslag, som nedan skall utvecklas. Till denna kurs hade styrelsen under hand inbjudit ledamöter eller funktionärer i nykterhetsnämnderna i sju större städer. Under det att de allmänna upplysningskurserna företrädesvis avse att bibringa de mindre erfarna vissa mera elementära insikter, sökte man vid denna kurs nå ett begränsat antal personer, som finge förutsättas vara väl förtrogna med huvudinnehållet i författningarna och med deras tillämpning. Avsikten var att låta dessa personer ytterligare fördjupa sina insikter samt att utbyta tankar och erfarenheter. Genom benäget tillmötesgående från huvudstadens nykterhetsnämnd och aktiebolaget Stockholmssystemet bereddes tillfälle för deltagarna att under några dagar följa den praktiska verksamheten inom dessa båda institutioner, något som givetvis endast var möjligt, när deltagarantalet, såsom fallet här var, starkt begränsats. Vidare höllos föredrag och diskussioner. Kursen hade sålunda karaktären så att säga av praktisk kurs, ordnad i omedelbar anslutning till det väl organiserade arbetet inom en storkommuns nykterhetsnämnd.

Vid planläggandet av nämnda kurs förutsattes, att en nämnd, som med hänsyn till verksamhetens omfattning m. m. finge antagas hava vunnit större och mångsidigare erfarenhet och som i organisatoriskt hänseende utrustats med större resurser, skulle kunna erbjuda många lärdomar för mindre nämnder, som ändock arbetade under någorlunda jämförliga förhållanden. Till denna kurs inbjödos däremot inga representanter för nykterhetsnämnderna i småkommunerna, detta redan av det skälet, att deltagarantalet i en dylik kurs givetvis måste starkt begränsas. Men det ansågs också, att de små nämnderna i allt fall ej skulle kunna organisera sin verk-

samhet efter mönster från en storstadsnämnd, utan borde söka sina förebilder i kommuner, där arbetet bedrevs under något mindre och enklare förhållanden. Under hand anhölls därför, att deltagarna i Stockholmskursen benäget måtte ställa sig till förfogande, om representanter för närliggande städers och landskommuners nykterhetsnämnder önskade studera det praktiska arbetet hos dem. Deltagarna förklarade sig beredda att tillmötesgå denna anhållan. Givetvis kunde det dock vid detta tillfälle ej ifrågakomma att giva mera preciserad form åt tanken på en sådan fortgående utbildningsverksamhet.

Den sålunda anordnade kursen är att betrakta såsom ett försök, som emellertid synes hava slagit synnerligen väl ut. Från alla håll präglades diskussionsinläggen i olika frågor av stor saklighet, och det ömsesidiga utbytet var tvivelsutan av verkligt värde.

Nämnas må, att kostnaderna för ombudens resor m. m. vid kursen icke bestredos ur ifrågavarande anslag. Då ej heller föredragshållarna eller diskussionsinledarna åtnjöto någon ersättning och då lokaler gratis upplätos, kunde kostnaderna för denna enstaka kurs begränsas till allenast 100 kronor.

En betydande del av anslagen har utgått såsom *direkta understöd till nykterhetsnämnderna*. Bestämmelser angående dylika understöd hava meddelats dels i kungörelse den 25 november 1921 (nr 670), avseende år 1922, förlängd att gälla för första halvåret 1923 genom kungörelse den 30 november 1922 (nr 584), dels i kungörelse den 8 september 1924 (nr 419). De meddelade bestämmelserna hava i stort sett varit desamma i de olika författningarna; de senare skilja sig från de föregående huvudsakligen däri, att understöden numera utgå i efterskott. Omläggningen åsyftade att bereda tillräcklig garanti för att understödsmedlen användes för avsedda ändamål.

Statsunderstöd utgår såsom bidrag till bestridande allenast av kostnader, föranledda av de uppgifter rörande alkoholistvården, nykterhetstillståndet i allmänhet och rusdrycksförsäljningen, vilka uttryckligen åligga nämnderna enligt gällande lagstiftning. Fattigvårdsstyrelse, som fungerar såsom nykterhetsnämnd, kan ej erhålla understöd.

Vidare är stadgat, att understöd i främsta rummet utgår till nämnd, som för verksamhetens ändamålsenliga bedrivande nödgats anlita särskild arbetskraft. Det syfte, som man härigenom främst velat vinna, är att tillgodose det särskilt i de större kommunerna förefintliga behovet av en fortlöpande verksamhet jämväl mellan nämndsammanträdena, något som ofta torde förutsätta anlitande av avlönad arbetskraft inom eller utom nämnden. För att statsunderstöd skall utgå erfordras, att denne person, enligt av nämnden givet uppdrag, skall hava sig ålagda vissa bestämda arbetsuppgifter av mera stadigvarande natur, för vilkas fullgörande han måste taga i anspråk avsevärd del av sin lediga tid. Att man med statsunderstödet i främsta rummet velat befordra ett kontinuerligt arbete mellan nämndsammanträdena beror på att erfarenheten nogsamt bekräftat behovet av en sådan verksamhet. Det gäller härvid icke endast att å nämndens vägnar sköta expeditionsgöromålen, förbereda ärenden, verkställa undersökningar, företaga resor inom kommunen o. d. utan även de nykterhetsnämnden tillkommande uppgifterna enligt 4 och 20 §§ i lagen om behandling av alkoholister — förebyggande och eftervårdande åtgärder — samt enligt 35, 64 och 65 §§ i rusdrycksförsäljningsförordningen.

Beträffande understödsbeloppens storlek stadgas, att understöd utgår med ett belopp, som, där ej särskilda omständigheter påkalla undantag, ej må överstiga 500 kronor och ej heller halva beloppet av de utgifter, som nämnden visar sig hava fått vidkännas för fullgörande, under det år understödet avser, av sina enligt gällande lagstiftning åliggande uppgifter. Att understödet sättes i relation till det kommunala anslaget beror givetvis därpå, att det är ett huvudsyfte med understödsverksamheten att söka få kommunerna intresserade av att själva ekonomiskt stödja nykterhetsnämndernas verksamhet i nödig utsträckning. Statens medel få sålunda icke träda i stället för tidigare kommunala anslag.

Vid meddelande av beslut rörande ansökningar om understöd skall hänsyn tagas såväl till det inom vederbörande kommun förefintliga behovet av statsunderstöd för främjande av nykterhetsnämndens verksamhet som ock till ändamålsenligheten av de i sådant syfte vidtagna anordningar.

Såsom också ifrågasattes vid den första behandlingen inom riksdagen av nykterhetsnämndsanslaget, hava jämväl *sammanslutningar av nykterhetsnämnder* kommit i åtnjutande av statsunderstöd från anslaget. Dessa föreningar, som i regel omfatta ett län eller ett kontrollområde, hava till uppgift att söka få nämnderna inom vederbörande län intresserade för sina uppgifter samt att bland allmänheten sprida kännedom om nämndernas åligganden.

Hittills hava följande sammanslutningar bildats, nämligen Stockholms stads och läns, Västmanlands läns, Blekinge läns, nykterhetsnämndernas Dalaförbunds, Söderhamns kontrollområdes samt Piteåortens nykterhetsnämnders sammanslutningar. Under bildande äro dylika organisationer i Södermanlands, Hallands, Värmlands och Jämtlands län.

Särskilt betydelsefull synes den verksamhet vara, som utövas av de två förstnämnda sammanslutningarna, vilka äro äldst och som hunnit längst i utveckling. De bedriva en systematisk upplysningsverksamhet bland länets nykterhetsnämnder medelst särskild föreläsare. Denne reser omkring i länet och håller instruerande föredrag för nämndernas medlemmar samt för allmänheten om nykterhetsnämndernas åligganden och befogenheter. På grund av förhållandena inom länet riktar sig Stockholmsnämndssammanslutningens verksamhet även mot den olagliga rusdryckshanteringen.

I vilken omfattning de tillgängliga anslagsmedlen tagits i anspråk för här ovan angivna olika ändamål intill utgången av budgetåret 1924—1925 framgår av följande översikt.

	1921 års anslag	År 1922	Första halvåret 1923	Budgetåret 1923—1924	Budgetåret 1924—1925	1922 års anslag tillhopa
1) Handboken »Råd och anvisningar»	2 977: 54	—	—	—	—	—
2) Tidskrift för nykterhetsnämnderna	—	2 000: —	1 000: —	2 000: —	2 000: —	7 000: —
3) Konferenser och kurser för nykterhetsnämnder	21 047: 57	6 321: 56	4 455: 68	5 754: 40	7 179: 85	23 711: 49
4) Understöd till nykterhetsnämnder	—	20 935: —	10 045: —	—	9 838: 45	40 818: 45
5) Understöd till sammanslutningar av nykterhetsnämnder	—	500: —	150: —	200: —	700: —	1 550: —
6) Summa utgifter	**24 025**: 11	**29 756**: 56	**15 650**: 68	**7 954**: 40	**19 718**: 30	**73 079**: 94
7) Inkomster [1]	—	775: —	50: —	123: 95	—	948: 95
8) Summa nettoutgifter	24 025: 11	28 981: 56	15 600: 68	7 830: 45	19 718: 30	72 130: 99
9) Behållning till nästa budgetår	—	71 018: 44	55 417: 76	47 587: 31	27 869: 01	27 869: 01
10) Till rusdrycksmedelsfonden	25 974: 89	—	—	—	—	—
Summa 8—10	**50 000**: 00	**100 000**: 00	**71 018**: 44	**55 417**: 76	**47 587**: 31	**100 000**: 00

Utgifterna från anslaget under budgetåret 1924—1925 uppgingo till 19 718 kronor. Behållningen vid löpande budgetårs ingång utgjorde 27 869 kronor. Under den sannolika förutsättningen, att verksamheten under löpande budgetåret kommer att bedrivas i ungefär samma omfång som under det närmast föregående, skulle behållningen hava vid ingången av budgetåret 1926—1927 nedgått till cirka 7 å 8 tusen

[1] Försålda exemplar av handboken m. m.

kronor. Denna skulle alltså ej förslå för ett fortsatt bedrivande av en dylik verksamhet jämväl under nästkommande budgetår.

Med hänsyn härtill har socialstyrelsen, i samråd med kontrollstyrelsen, statens inspektör för fattigvård och barnavård samt med ordföranden i Stockholms stads nykterhetsnämnd, professorn A. Petrén, i egenskap av tillkallad sakkunnig, upptagit till behandling frågan, huruvida och med vilket belopp nytt anslag bör begäras för ett fortsatt bedrivande av ifrågavarande upplysnings- och understödsverksamhet. För att vinna ytterligare belysning av frågan har styrelsen berett vissa organisationer med insikt och erfarenhet på detta område tillfälle att inkomma med yttrande i frågan. Med anledning härav hava yttranden avgivits av svenska fattigvårdsförbundet, centralförbundet för nykterhetsundervisning, Stockholms stads och läns nykterhetsnämnders sammanslutning, Blekinge läns nykterhetsnämnders centralorganisation, Västmanlands läns nykterhetsnämnders samarbetskommitté, Söderhamns kontrollområdes samorganisation av nykterhetsnämnder samt Piteåortens nykterhetsnämnder.

Vid behandlingen av frågan, huruvida det över huvud förelåge behov av åtgärder att jämväl i fortsättningen söka bibringa nykterhetsnämnderna nödiga insikter samt intresse och förståelse för deras uppgifter, har endast en mening varit rådande, nämligen att behovet av sådana åtgärder vore trängande. Riktigheten av denna uppfattning vitsordas enstämmigt av de sammanslutningar, som inkommit med yttranden i frågan.

Det ligger i sakens natur, att resultaten av den hittills bedrivna verksamheten svårligen kunna belysas med siffror. Så t. ex. kan en nämnd, som verkligen blivit intresserad för sin uppgift, vidtaga högst betydelsefulla förebyggande åtgärder, utan att resultaten kunna göras åtkomliga för någon exakt uppskattning. I det stora hela blir man därför hänvisad till allmänna omdömen.

Emellertid har ett försök gjorts att åtminstone i någon mån med siffror belysa verkningarna av den bedrivna verksamheten. Även i detta hänseende nödgas man, för att över huvud taget kunna erhålla siffermässig belysning, använda sig av interneringsfrekvensen, detta under det ovan gjorda antagandet, att denna i viss mån är symtomatisk för de olika nykterhetsnämndernas aktivitet. Sålunda hava de i det föregående berörda fallen av interneringar uppdelats dels på Stockholm, övriga städer samt på landsbygden och dels med hänsyn till, om intagningen ägde rum före eller efter den 1 januari 1921. Denna tidsgräns har valts dels därför, att den uppdelar alkoholistlagens hela giltighetstid (9 år) i två i det närmaste lika långa perioder, och dels därför, att det var vid ungefär nämnda tid, som den förevarande, statligt organiserade upplysningsverksamheten begynte. Resultaten framgå av följande tablå:

	Antal fall, där intagningen ägde rum		Ökning efter den 1/1 1921
	före den 1/1 1921	efter den 1/1 1921	%
Stockholm	261	494	89·3
Övriga städer	97	409	321·7
Landsbygd	18	53	194·4

Inom alla tre grupperna har förekommit en avsevärd absolut ökning efter den 1/1 1921, vilket delvis torde bero på särskilda omständigheter (de starka restriktionerna m. fl. förhållanden under krigsåren). Påfallande är emellertid, huru mycket starkare ökningen är särskilt inom gruppen »övriga städer» men även inom gruppen »landsbygd», om den jämföres med ökningen i den grupp, som representerar huvudstaden. Då man torde kunna utgå från att tillämpningen i Stockholm, i vad beror på insikter i och intresse för lagstiftningen, varit ungefär densamma under hela perioden, torde den relativt starkare ökningen inom de två andra grupperna få tolkas såsom tydligt tecken på en stegrad effektivitet i tillämpningen.

Framför allt måste man emellertid, såsom nämnts, lita till allmänna omdömen. I de angivna yttrandena hävdas enstämmigt, att verksamheten burit goda frukter. För egen del anser sig styrelsen i såväl egen erfarenhet som i den, som vunnits av de samrådande myndigheterna, äga stöd för samma uppfattning.

Förslag till nya åtgärder för främjande av nykterhetsnämndernas verksamhet m. m. Starka skäl synas tala för att verksamheten fullföljes, och synes man i det stora hela böra fortsätta efter de hittills följda linjerna. Såsom nedan skall utvecklas, synas dock vissa åtgärder kunna och böra vidtagas, i syfte att ernå ytterligare effekt av verksamheten.

I det följande behandlas de olika verksamhetsgrenarna var för sig.

Såsom ovan nämnts, är upplagan av handboken »*Råd och anvisningar för nykterhetsnämnderna*» i det närmaste slut, men efterfrågan på densamma stark. Tvivelsutan föreligger behov av att en ny upplaga utarbetas, därvid hänsyn självfallet bör tagas till de ändrade förhållanden (författningar, anstalter, ytterligare vunnen erfarenhet o. s. v.), som inträtt, sedan den förra upplagan utgavs. Den nya upplagan synes böra gratis ställas till förfogande åt samtliga nykterhetsnämnder. Enbart härför erfordras cirka 2 600 exemplar. De kostnader för handboken, som föranledas dels härav och dels eventuellt av anlitande av sakkunniga vid utarbetandet och som tillhopa kunna beräknas till 2 500 kronor, äro av den art, att de lämpligen synas böra bestridas av medel ur det anslag, som här ifrågasättes.

Tidskriften för nykterhetsnämnderna torde hava väl motsvarat sin uppgift. Statsbidrag för dess utgivande synes allt fortfarande böra utgå. Om än vissa organisationer förordat en utvidgning av tidskriften — större sidantal och större antal häften per år — vilket kunde föranleda behov av ökat statsbidrag, lärer man dock nu böra räkna med oförändrat understöd eller 2 000 kronor per år.

Inom styrelsen har sedan flera år tillbaka insamlats material till en *redogörelse för alkoholistvården i vårt land.* Brist på arbetskrafter har hittills lagt hinder i vägen för en fullständig bearbetning av dessa uppgifter. En på grundval av dessa uppgifter verkställd undersökning skulle tvivelsutan lämna ett rikt, konkret erfarenhetsmaterial, som på lämpligt sätt sammanställt skulle vara till stort gagn för den organiserade alkoholistvårdens vidare utveckling, såväl vad rör statens egna åtgärder som den lokala praktiska tillämpningen av alkoholistlagen. När denna redogörelse verkställts, bör den liksom handboken kostnadsfritt utdelas till nykterhetsnämnderna. Även här synes det lämpligt, att de kostnader, som gratisupplagan föranleder och som kunna beräknas till 1 500 kronor, bestridas av medel ur det ifrågasatta särskilda anslaget.

Nu berörda förslag hava det gemensamt, att de gå ut på att genom det tryckta ordet sprida kunskaper. I anslutning till vad svenska fattigvårdsförbundet i sitt yttrande särskilt betonat, må emellertid framhållas, att det tryckta ordet på detta område ingalunda kan ersätta det talade. Det gäller här icke allenast att bereda tillgång till skrifter, som i så lättfattlig form som möjligt angiva gällande författningar och dessas innebörd, genom exempel lämna ledning i praktiska tolkningsfrågor etc. I varje konkret fall föreligga dock alltid specifika individuella moment, som icke kunna på uttömmande sätt karakteriseras ens av de bäst valda allmänna exempel. Den mindre erfarne har ett påfallande behov av att kunna personligen få rådföra sig med andra personer med större erfarenhet. De vunna insikterna få icke bliva av endast teoretisk betydelse. Om en nykterhetsnämnd verkligen skall fylla sin uppgift och kunna ingripa med nödig auktoritet — detta kanske i allra främsta rummet, då det gäller att genom förebyggande åtgärder (personlig påverkan o. d.) återföra en alkoholist till ett nyktert liv — måste den besitta verkligt levande insikter. Och slutligen gäller det icke blott att sprida ökade insikter och att genom exempel m. m. skärpa förmågan att rätt bedöma det konkreta fallet utan också att söka väcka till liv intresse för uppgiften.

Såväl genom resebidragen till främjande av deltagande i nykterhetskurserna som genom bidragen till sammanslutningarna av nykterhetsnämnder har man direkt avsett att skänka beaktande åt denna utomordentligt viktiga synpunkt. Att denna understödsverksamhet fortfarande bör ingå i planen synes uppenbart, något som också framhålles i alla gjorda uttalanden.

När denna verksamhet först började bedrivas, hade man icke de erfarenheter, som numera vunnits, att bygga på. Man har därför fått framgå från fall till fall och pröva sig fram. Tiden synes nu vara inne för ett mera metodiskt arbete, som kunde lämna en bestående grundval för en fortsatt utveckling. En dylik metodisk verksamhet bör inriktas på att systematiskt fullfölja vissa hittillsvarande och vissa delvis nya uppgifter, nämligen:

1) främjande av anslutningen till allmänna kurser inom olika delar av landet samt
2) bedrivande av praktisk undervisningsverksamhet
a) dels genom anordnande av praktiska kurser och
b) dels genom främjande av sammanslutningar av nykterhetsnämnder.

Allmänna kurser för nykterhetsnämnder hava numera anordnats i samtliga län utom Gotlands, Hallands och Norrbottens. Vid dessa kurser hava närvarit representanter för 1 335 nykterhetsnämnder, vadan alltså omkring halva antalet nämnder hittills icke deltagit. Vidare bör tagas i betraktande dels det naturliga ombytet av ledamöter i nämnderna och dels behovet av ytterligare utbildning för dem, som redan en gång deltagit i sådana kurser. Man synes därför böra efter en uppgjord plan söka få till stånd nya kurser i samtliga län och därigenom bereda dem, som icke bevistat eller ånyo önska bevista sådana kurser, tillfälle därtill. Önskvärt är, att centralförbundet för nykterhetsundervisning i allmänhet liksom hittills anordnar dessa kurser; om en kurs anordnas i annan väg, torde samråd därom böra äga rum med förbundet.

De nu berörda kurserna avse att bibringa deltagarna ett visst mått av allmänna insikter rörande de uppgifter, som lagstiftningen pålägger nykterhetsnämnderna. Utan att på något sätt vilja förringa betydelsen av dessa kurser, vilka tvivelsutan äga stor betydelse, anser emellertid styrelsen, att särskilda åtgärder nu böra vidtagas för att genom en mera intensiv *praktisk upplysningsverksamhet* bevara och ytterligare utveckla de resultat, som sålunda vinnas. Huvudvikten bör därvid läggas på direkt praktisk verksamhet. I sådant hänseende torde, enligt nedan angiven plan, tillfälle böra beredas representanter för mindre erfarna nykterhetsnämnder att vid för ändamålet anordnade praktiska kurser följa arbetet hos nämnder med större och rikare erfarenhet. Vidare synes man böra främja bildandet av sammanslutningar av nykterhetsnämnder, vilka — såsom strax skall visas — i regel även torde kunna utgöra den organisatoriska ramen för vissa praktiska kurser.

Sammanslutningar av nykterhetsnämnder synas böra komma till stånd i sådan omfattning, att i varje del av landet en dylik organisation står öppen för de befintliga nämnderna. Det torde ligga närmast till hands att i allmänhet låta dessa sammanslutningar omfatta ett län. Emellertid synes intet hinder böra möta att, såsom redan i två fall skett — Söderhamns kontrollområdes samorganisation av nykterhetsnämnder och Piteåortens nykterhetsnämnder — låta dessa omfatta andra områden än ett län. Dock bör tillses, att icke nämnderna inom något område komma att ställas utanför i fråga om möjligheterna att över huvud taget vinna inträde i en dylik organisation. Det torde särskilt vid de allmänna kurserna givas utmärkta tillfällen att verka för bildandet av dylika sammanslutningar.

Av stor vikt för utvecklingen och betydelsen av ifrågavarande sammanslutningar är, att de förfoga över en lämplig arbetskraft, vilken — förslagsvis i egenskap av föreningens sekreterare — kan bedriva upplysningsverksamhet och vid förfrågningar tillhandagå de anslutna nämnderna med praktiska råd och anvisningar. En härmed mycket nära sammanhängande speciell uppgift, som väl i allmänhet

komme att åvila denne funktionär, skall strax beröras. Då det är nödvändigt, att denne funktionär icke blott besitter grundliga insikter i lagstiftningen, utan också är fullt förtrogen med den praktiska verksamheten inom en nykterhetsnämnd, vore det sannolikt i regel lämpligast, att han utsåges bland ledamöterna eller tjänstemännen i nykterhetsnämnden i någon större ort inom sammanslutningens verksamhetsområde.

De *praktiska kurserna* synas böra anordnas efter mönster av den ovan berörda kursen i Stockholm i april 1925. De synas alltså böra omfatta endast ett mera begränsat antal deltagare, men böra i stället vara inriktade på att låta deltagarna utveckla en viss självverksamhet och att på så sätt bibringa dem en mera djupgående förtrogenhet med arbetet. Kurserna böra sålunda anordnas i direkt anslutning till den praktiska verksamheten i olika nykterhetsnämnder.

Såsom ovan antytts, torde det för en nykterhetsnämnd vara mest instruktivt att studera förhållandena i en annan nämnd, som visserligen är bättre rustad än den mindre nämnden, men som dock arbetar under någorlunda jämförliga förhållanden. I organisatoriskt hänseende kan sålunda nämnden i en liten landsortskommun givetvis ej utrustas efter mönster av förhållandena vid exempelvis Stockholms stads nykterhetsnämnd. Och även om det givetvis är önskvärt, att de individuella fallen bliva prövade och bedömda med samma insikter i en liten kommun som i huvudstaden, lärer det icke kunna genomföras att låta en enda nämnd tjäna som studiecentral för de övriga. Även kostnaderna för deltagarnas resor skulle härvid erbjuda vissa svårigheter. Med hänsyn härtill föreslår styrelsen, att man anordnar *dels centrala* och *dels lokala* praktiska kurser. De förra böra hållas i huvudstaden eller i någon annan av våra större städer med erfarna och väl utrustade nykterhetsnämnder. Till dessa inbjudas representanter för nämnder i olika delar av landet, vilka nämnder vore skickade att i sin tur tjäna såsom studiecentral vid kurser, avsedda för nämnderna i mera lokalt begränsade områden, ett län, ett försäljningsområde eller dylikt. Såsom deltagare i de förstnämnda praktiska kurserna borde sålunda inbjudas personer, vilka kunde förväntas bliva skickade att i sin tur positivt medverka vid anordnande av de lokala kurserna.

Styrelsen föreställer sig, att det i allmänhet skulle visa sig ändamålsenligt och lämpligt, att deltagarna i huvudkurserna vore samma personer, vilka på nyss angivet sätt fungerade eller kunde väntas komma att fungera såsom den sammanhållande kraften i ortens nykterhetsnämndssammanslutning. En sådan person skulle kunna nyttiggöra den särskilda utbildning, han erhållit vid kursen, i den dubbla egenskapen av funktionär inom sin nämnd samt av funktionär inom sammanslutningen och handledare vid de lokala kurserna. De kvalifikationer, som erfordras, vore i bägge fallen desamma. Naturligt vore även, att nykterhetsnämndssammanslutningarna ställde sig till förfogande för att medverka till de lokala kursernas anordnande.

I allmänhet borde de praktiska kurserna pågå under några dagar i följd, så att deltagarna verkligen bleve i tillfälle att kunna följa verksamheten inom en nämnd.

Nämnas må, att ordföranden i Stockholms stads nykterhetsnämnd för sin del benäget förklarat sig beredd att medverka vid sådana kurser, och förhoppning lärer finnas, att även andra särskilt kvalificerade nämnder ej skola ställa sig avvisande mot begäran om sådan medverkan.

Enligt här angiven plan skulle målet bliva att

1) anordna fortsatta *allmänna upplysningskurser* i sådan omfattning, att representanter för samtliga nykterhetsnämnder beretts tillfälle att bevista sådana kurser;

2) till främjande av *lokal, praktisk upplysningsverksamhet*

a) söka få till stånd öppna lokala *sammanslutningar av nykterhetsnämnder* inom olika områden, tillhopa omfattande hela landet, och att utrusta dessa med en särskild funktionär med ovan angiven uppgift,

b) bereda dessa funktionärer och andra lämpliga personer tillfälle att genomgå en *praktisk kurs vid särskilt kvalificerad nykterhetsnämnd,* exempelvis i huvudstaden eller i annan större ort, där rikhaltigt studiematerial erbjuder sig, samt

c) sedermera efter hand söka, med biträde av sålunda utbildade personer och i samarbete med nykterhetsnämndssammanslutningarna, få till stånd *lokala praktiska kurser* i olika delar av landet.

En dylik plan kan säkerligen icke realiseras på ett år. Man torde kunna beräkna, att härför skulle åtgå en tid av ungefär fyra år. Härvid utgår styrelsen ifrån, att liksom hittills årligen skulle kunna anordnas sex allmänna upplysningskurser, var och en i allmänhet omfattande ett län. Vidare skulle årligen böra anordnas minst en central, praktisk kurs i Stockholm eller annan större ort. Vad angår de lokala praktiska kurserna, torde dessas antal ej kunna närmare angivas. Hela planen går ju ut på att söka få till stånd sådana i så stort antal, att man efter hand finge ett allt mera vittutgrenat nät av väl informerade och för sin uppgift intresserade nykterhetsnämnder, vilka i sin tur kunde biträda sammanslutningarna av nykterhetsnämnder m. fl. i en på allt bredare front fortgående informationsverksamhet.

Styrelsen övergår nu till en beräkning av *kostnaderna* för genomförandet av den sålunda angivna planen. Det ligger i sakens natur, att dessa beräkningar måste bliva approximativa, bland annat med hänsyn till att de böra avse en fyraårsperiod framåt.

Vad angår de allmänna upplysningskurserna, synas medlen liksom hittills i allmänhet böra avse att täcka de deltagande nämndrepresentanternas resekostnader, i huvudsak enligt nu gällande grunder. Att döma av de senaste två årens erfarenheter torde kostnaderna för detta ändamål kunna beräknas till 8 000 kronor för år eller till 32 000 kronor för hela perioden.

Såsom nämnts kunde kostnaden för kursen i Stockholm i april 1925 av särskilda skäl begränsas till endast 100 kronor. Det torde icke kunna påräknas, att de praktiska kurserna i Stockholm eller annan ort framdeles skulle kunna hålla sig inom denna ram, synnerligast som det icke är uteslutet, att medel i någon utsträckning behövde disponeras som bidrag till deltagarnas resekostnader. De sammanlagda utgifterna för fyra dylika kurser torde kunna anslås till 3 000 kronor.

För de lokala praktiska kursernas del äro beräkningarna givetvis ännu vanskligare. Då det här gällde att nå personer från ekonomiskt svagare kommuner, vore bidrag till deltagarnas resekostnader av allt att döma påkallade. Förslagsvis kan kostnaden ansläs till cirka 1 800 kronor per år eller till omkring 7 000 kronor för hela fyraårsperioden.

Vad slutligen angår kostnaderna till understödjande av sammanslutningar av nykterhetsnämnder, förutsättes, att bidragen i allmänhet komma att disponeras för att bereda någon ersättning åt den ovannämnde funktionären. Beloppet av hittills utgående bidrag till dylika sammanslutningar — budgetåret 1924—1925 tillhopa 700 kronor — kan givetvis icke vara normgivande för det kommande behovet, då ju planen just går ut på att efter hand söka få till stånd nya sammanslutningar. Under fyraårsperioden måste man sålunda räkna med ett stigande behov. Förslagsvis kan man beräkna, att behovet skall motsvara resp. 2 000, 3 000, 4 000 och 5 000 kronor under första till och med fjärde året eller under hela perioden tillhopa 14 000 kronor.

Beträffande de båda sist gjorda beräkningarna må göras en särskild anmärkning, som i viss mån gäller samtliga beräkningarna av det här ifrågasatta anslagets fördelning på olika poster. Det är ingalunda uteslutet utan tvärtom önskvärt, att de särskilda sammanslutningarna i sitt arbete för den lokala upplysningsverksamheten även aktivt medverka vid anordnandet av lokala praktiska kurser. Under sådana förhållanden kan det måhända visa sig lämpligt att låta för sådant ändamål avsedda medel disponeras såsom understöd till dylika sammanslutningar. Å andra sidan lärer

det kunna tänkas fall, då det till sådana understöd avsedda beloppet bör minskas och beloppet för kurser i stället ökas. Även i andra hänseenden torde det kunna befinnas påkallat och lämpligt att jämka på de belopp, som beräknats för olika poster eller under en och samma post för olika år. Ej heller är det uteslutet, att medel ur anslaget lämpligen skulle kunna disponeras för ändamål, som här ej direkt angivits, men som vore ägnade att främja anslagets verkliga syfte. Över huvud taget synas därför dessa poster böra betraktas såsom överslagsberäkningar, och Kungl. Maj:t sålunda böra förbehållas frihet att liksom hittills efter sig företeende omständigheter närmare bestämma om medlens årliga användning för olika ändamål.

Understöd till nykterhetsnämnder synes tills vidare böra utgå efter i huvudsak oförändrade grunder. I ett avseende synes emellertid en ändring böra göras. Understöd kan såsom nämnts utgå allenast, där särskild nykterhetsnämnd blivit tillsatt. Avsikten med denna inskränkning är givetvis att stimulera kommunerna att inrätta intresserade och arbetsdugliga organ för hithörande uppgifter. Såsom nämnts fungerar emellertid ännu i flertalet fall fattigvårdsstyrelsen såsom nykterhetsnämnd.

Det kan dock ifrågasättas, om icke ett intresserat och verksamt kommunalt arbete kan ernås jämväl på en annan väg och i vissa fall t. o. m. säkrare och bättre än genom tillsättandet av särskild nykterhetsnämnd. Socialstyrelsen har vid flera tillfällen haft anledning framhålla, att tillskapandet av nya kommunala organ mången gång, särskilt i småkommuner med en starkt begränsad krets av för allmänna värv skickade personer, endast blir en rent formell åtgärd. Det kan ofta vara ägnat att trygga förhandenvaron av intresset för en speciell uppgift, om en viss ledamot av en redan befintlig nämnd finge sig anförtrott att vara föredragande i dithörande ärenden.

På ett område har denna synpunkt redan vunnit beaktande i gällande lagstiftning. Sålunda stadgas i 8 § 2 mom. av lagen den 6 juni 1924 om samhällets barnavård: »Kommun, där barnavårdsnämnden har den sammansättning, som i 7 § säges (d. v. s. fattigvårdsstyrelse förstärkt med präst och lärare), utser en av nämndens ledamöter med särskild insikt i och intresse för barnavårds- och uppfostringsfrågor att för den tid han är vald till ledamot eller, beträffande den, som utan val är ledamot av nämnden, för en tid av fyra år vara föredragande i de ärenden, som ankomma på nämndens prövning.»

Liknande synpunkter som de nyss anförda förfäktade styrelsen jämväl i utlåtande till vederbörande riksdagsutskott över motioner (nr 182 i F. K. och nr 186 i A. K.) vid 1924 års riksdag rörande ifrågasatt stadgande om skyldighet för kommuner med viss folkmängd att utse särskild nykterhetsnämnd.[1]

Styrelsen är fortfarande av den meningen, att utseendet av en särskild föredragande i ärenden, som ankomma på nykterhetsnämnds prövning, skulle vara en lämplig åtgärd i de fall, där fattigvårdsstyrelse fungerar såsom nykterhetsnämnd. Då enligt nuvarande bestämmelser i alkoholistlagen hinder icke lärer möta för en dylik anordning, synes skäl tala för att man genom särskilda åtgärder söker främja densamma. En åtgärd i sådan riktning vore tvivelsutan, att den nu gällande bestämmelsen, att endast särskilt utsedd nykterhetsnämnd kan komma i åtnjutande av statsunderstöd, bleve ändrad därhän, att motsvarande förmån kunde ifrågakomma jämväl i de fall, där kommunen utsett lämplig ledamot av fattigvårdsstyrelse, som fungerar såsom nykterhetsnämnd, att för den tid, han är vald till ledamot, vara föredragande inom styrelsen i de ärenden, som ankomma på sådan nämnds prövning.

Understöd till nykterhetsnämnder utgick under budgetåret 1924—1925 med tillhopa 9 838 kronor. Jämväl för löpande budgetår beräknas för ändamålet cirka 10 000 kronor. Den nu föreslagna utvidgningen av kretsen av de organ, som skulle kunna komma i åtnjutande av statsunderstöd, lärer motivera, att den årliga kostnaden beräknas till högre belopp än 10 000 kronor, förslagsvis till 15 000 kronor.

[1] Jfr Soc. Medd. årg. 1924, sid. 250.

Jämväl på detta område gäller, att åtgärder böra planeras på längre sikt. En nämnd är givetvis mindre benägen att anställa särskild personal eller vidtaga andra anordningar i syfte att ernå större effektivitet i arbetet, om åtgärderna kunna väntas bliva av allenast kort varaktighet. Det torde vara i känslan härav, som centralförbundet för nykterhetsundervisning i sitt utlåtande vänder sig mot det numera tillämpade efterskottssystemet i understödsverksamheten och hävdar, att vederbörande på förhand borde tillförsäkras understöd.

Enligt styrelsens mening bör ingen ändring göras däri, att understöd lämnas i efterskott. Det var på fullgoda skäl, som man tidigare övergav förskottssystemet. Men önskemålet av trygghet, som centralförbundet förfäktar, lärer böra tillgodoses i annan ordning. Styrelsen föreslår sålunda, att anslaget jämväl för nu berörda ändamål beräknas för en tid av fyra år. Under sådana förhållanden funnes trygghet för att statsmedel över huvud taget stode till förfogande för en något längre tidsperiod. Åtgärderna inom nämnderna kunde ställas på längre sikt och därmed säkerligen göras mera effektiva och fruktbärande. Med all sannolikhet skulle vederbörande finna, att de, om verksamheten bedreves med energi och omsikt, också med viss trygghet skulle kunna påräkna att på nytt komma i åtnjutande av ett understöd, som beviljats för ett tidigare år.

Med anledning av det anförda föreslås, att medel till understöd åt nykterhetsnämnder upptagas till 60 000 kronor, beräknade att utgå under fyra år i följd.

Genomförandet av den ovan angivna planen på en systematiskt anordnad upplysningsverksamhet förutsätter uppenbarligen ett stort mått av initiativ. Det gäller sålunda att i samråd med centralförbundet för nykterhetsundervisning söka på rationellt sätt planlägga de allmänna kurserna, att förbereda de praktiska kurserna och att bedriva underhandlingar med vederbörande deltagare samt kanske icke minst att personligen ingripa och stimulera till bildande av nykterhetsnämndssammanslutningar. Redan nu förekommer ofta, att hos styrelsen göras muntliga och skriftliga förfrågningar. När sammanslutningar efter hand komma till stånd och intresset ökas, lärer behovet av en centralt anordnad *personlig upplysnings- och konsulterande verksamhet* växa avsevärt.

Över huvud taget kräves för en verksamhet såsom den nu avsedda i eminent grad en intresserad och sakkunnig personlig kraftinsats. Det torde därför vara ofrånkomligt för ett framgångsrikt arbete, att socialstyrelsen erhåller *medel för avlönande av en dylik arbetskraft.* Åt denne skulle närmast anförtros de här angivna uppgifterna. Givet är också, att vederbörande borde personligen närvara vid och deltaga i alla kurser och därvid tillhandagå deltagarna med råd och upplysningar. Planens genomförande skulle jämväl föranleda ökat arbete vid kontrollen av de utanordnade understöden.

Redan nu berörda speciella arbetsuppgifter äro av den omfattning, att styrelsen icke ur nuvarande anslag kan disponera medel för deras behöriga skötsel. Härtill kommer, att ärendena rörande alkoholistvården sedan en längre tid tillbaka visat en tendens till ökning. Med hänsyn till dessa ärendens ofta betydelsefulla och grannlaga natur hava de i allt större utsträckning lagt beslag på alkoholistvårdsexpertens och byråchefens på första byrån arbetstid. Nämnas må, att man med hänsyn till behovet av ökat antal vårdplatser har att motse, att styrelsen inom den närmare framtiden måste ägna ett betydande arbete åt frågor om anordnande av eller utvidgning av allmänna anstalter. En viss avlastning av hithörande göromål vore för byråchefens del särskilt önskvärd, så att denne bleve i tillfälle att i större omfattning ägna sig åt andra föreliggande arbetsuppgifter.

Slutligen skulle förslaget rörande bidrag till nya grupper av nykterhetsnämnder (fattigvårdsstyrelser med föredragande i nykterhetsfrågor) föranleda ökat arbete.

Trots den väntade ansenliga ökningen av arbetsbördan på området skulle styrelsen emellertid, av hänsyn till det stränga sparsamhetsbehovet, hava tvekat att föreslå en förstärkning av arbetskrafterna, därest icke styrelsen funnit det ovan berörda, fastare

organiserade upplysningsarbetet av behovet påkallat. Ett genomförande av den härutinnan uppgjorda planen kan emellertid, såsom ovan antyddes, knappast ifrågasättas, med mindre en för uppgiften skickad, särskild arbetskraft kan disponeras.

Styrelsen nödgas alltså föreslå, att erforderliga medel måtte ställas till styrelsens förfogande för nu berörda ändamål. Härvid är att beakta, att den tjänsteman, som skall få sig ålagda hithörande uppgifter, måste besitta djupgående insikter i ett ganska vidsträckt område av lagstiftningsfrågor. Vidare måste han vara väl förtrogen med samt äga ett skolat omdöme i praktiska tillämpningsfrågor. Jämväl bör han besitta viss auktoritet och förmåga att intressera nykterhetsnämnderna för deras uppgifter. Vederbörande bör icke blott besitta stor förtrogenhet med ämnet, utan även äga en omfattande personkännedom; till hela sin läggning måste verksamheten erhålla en personlig prägel. Detta gör det särskilt önskvärt, att ombyte av person såvitt möjligt är icke behöver ifrågakomma.

Med hänsyn till det anförda lärer en sådan arbetskraft icke böra avlönas lägre än en sekreterare hos styrelsen eller med 7 212 kr. per år, motsvarande lönen för sådan tjänsteman å extra stat i lägsta löneklassen (dyrtidstillägg ej inräknat). Hela utgiften under fyraårsperioden skulle alltså, vikariatsersättning m. m. inräknad, belöpa sig till i avrundat tal 30 000 kronor.

Med sammanfattning av det anförda skulle statsutgifterna för här berörda ändamål belöpa sig till följande belopp för nedan angivna olika ändamål, nämligen

		Kronor:	
1) Ny handbok »Råd och anvisningar för nykterhetsnämnderna»		2 500	(engångs-
2) Tioårsredogörelse för alkoholistvården i Sverige 1916 -1925		1 500	utgift)
3) Tidskrift för nykterhetsnämnderna		8 000	(för 4 år)
4) Allmänna upplysningskurser (företrädesvis resebidrag åt deltagare)		32 000	»
5) Praktisk upplysningsverksamhet:			
a) centrala kurser	3 000		
b) lokala »	7 000		
c) sammanslutningar av nykterhetsnämnder	14 000	24 000	»
6) Särskild arbetskraft inom socialstyrelsen		30 000	»
7) Understöd till nykterhetsnämnder		60 000	»
	Summa	**158 000**	
Avgår besparing å 1922 års anslag		8 000	
	Återstår	**150 000**	

De under punkterna 1 och 2 upptagna beloppen avse sålunda engångsutgifter, under det att de under punkterna 3—7 upptagna samtliga avse en fyraårsperiod. Varför kostnaderna beräknats för en fyraårsperiod är, vad angår punkterna 4—7, i varje särskilt fall motiverat i det föregående. Framhållas må, att denna anordning i sak överensstämmer med hittills gällande anordning; 1922 års anslag har, såsom nämnts, faktiskt haft reservationsanslags karaktär och disponerats under en ungefärligen lika lång tidrymd. Behovet av att beräkna medel till understöd för tidskriften (punkt 3) för en fyraårsperiod är visserligen mindre starkt — att understödet faktiskt kommer att påkallas under hela perioden lärer vara visst — men den budgettekniska anordningen har närmast motiverats av att denna del av anslaget ej skulle utbrytas såsom ett fristående anslag, utan på samma sätt som hittills ingå i hela anslaget. Om så skulle befinnas lämpligt, lärer dock icke möta större hinder, att beloppet utbrötes och sålunda upptoges såsom ett årsanslag, 2 000 kronor.

I någon mån lärer detsamma gälla jämväl om beloppet under punkt 7, 60 000 kronor. Ehuru här föreligga sakliga skäl att beräkna beloppet för en fyraårsperiod, torde dock, om så befunnes nödigt, även detta belopp kunna utan alltför stor olägenhet beräknas per år och såsom ett fristående årsanslag upptagas till 15 000 kronor.

Beträffande beloppen under punkterna 4—6 föreligga däremot sakliga skäl för att dessa obetingat böra beräknas för hela den avsedda perioden. Det gäller här att genomföra en uppgjord sammanhängande plan. Om icke denna fullföljes ända till slut, skulle man nå fram till halvfärdiga, haltande resultat. Det vore under sådana förhållanden att föredraga, att man redan från början beträdde andra vägar, där uppgifterna ställdes på kortare sikt. Men resultaten skulle sannolikt bliva sämre.

Vad som torde medgiva, att anslaget i sin helhet i förevarande fall utan större olägenhet lärer kunna beräknas för en fyraårsperiod, är att detsamma, såsom närmare skall utvecklas, icke synes böra utgå ur statsverkets löpande inkomster under budgetåret 1926—1927, utan av redan nu tillgänglig behållning ur statsverkets fond av rusdrycksmedel.

Det sammanlagda beloppet, som skulle erfordras, har beräknats till 158 000 kr. Härav har emellertid 8 000 kr. beräknats kunna disponeras av behållning under 1922 års anslag. Beloppet synes därför böra sättas till 150 000 kr.

Med sammanfattning av det anförda synes till understöd åt nykterhetsnämnderna samt till åtgärder, avseende att enligt angiven plan främja den uppgift, som åligger dessa nämnder, böra å extra stat för budgetåret 1926—1927 upptagas ett reservationsanslag av 150 000 kronor.

Nedsättning av vårdavgifterna.

Det andra huvudhindret, som reser sig mot en effektivare tillämpning av alkoholistlagen, är såsom förut nämnts av ekonomisk natur och rör kommunens kostnader vid fall av internering. Framhållas må, att här icke blott är fråga om de direkta interneringsfallen, utan även om de förebyggande åtgärderna. Det är nämligen mången gång först när det kan påvisas, icke blott att en alkoholmissbrukare hemfaller under bestämmelserna för internering, utan också att ett fortsatt missbruk faktiskt kommer att leda till internering, som nämnden för vederbörande kan klargöra allvaret i en meddelad varning och förmå honom att återgå till ett nyktert liv. Redan medvetandet hos nämnden, att den över huvud taget ej kan vidtaga den ytterlighetsåtgärd, som en internering innebär, förtager i många fall effekten av och lusten att försöka vidtaga förebyggande åtgärder och inger tvärtom alkoholmissbrukaren känslan av att han tryggt kan trotsa varningar och föreställningar.

Som bekant bäras kostnaderna för internering f. n. på så sätt delvis av kommunen, att denna ansvarar för erläggande av viss vårdavgift till vederbörande anstalt — detta gäller såväl tvångsinternerade som frivilligt ingående — samt för bestridande av kostnaderna för vederbörandes resor till och från anstalten samt för hans beklädnadsutrustning under anstaltstiden. Visserligen skola sådana utlägg gäldas av den internerade, men det ligger i sakens natur, att han i regel är oförmögen därtill och att kommunen sålunda faktiskt får vidkännas kostnaderna. Nämnas må, att nu berörda kostnader ofta icke äro de enda, som kommunen får vidkännas vid internering; mången gång nödgas kommunen sörja för familjens uppehälle under interneringstiden.

Vid statsanstalterna (Venngarn, Svartsjö och Landskrona) äro vårdavgifterna 2 kronor per vårddag förutom beklädnadsersättning (vid Venngarn 50 öre per vårddag). Vid de s. k. erkända anstalterna må vårdavgiften ej överstiga 3 kronor per vårddag men utgår i allmänhet faktiskt med lägre belopp (2 kr. vid Björknäs och Älvgården). Vid den av Göteborgs stad anordnade anstalten vid Lerjeholm är vårdavgiften 1:50 kronor för intagen från nämnda stad och 3 kronor för andra. Vid Gunnarskog (för kvinnor) är avgiften 3 kronor.

Vid statsanstalterna bestridas kostnaderna, i den mån de icke täckas av nu berörda avgifter, genom de medel, som upptagas under anslagen i de för anstalterna fastställda särskilda staterna.

Till erkända anstalter utgår statsbidrag enligt grunder, som angivas i särskild kungörelse (nr 535/1921, förlängd genom kung. nr 355/1922 och ändrad genom kung. nr 233/1923). En av förutsättningarna för erhållande av statsbidrag är, att vårdavgiften ej må överstiga 3 kronor för vårddag. Statsbidraget, som må utgöra högst 3·50 kronor per vårddag, har under senare tid utgått med 2·50 kronor till anstalterna vid Björknäs, Älvgården och Lerjeholm samt med 1 krona lägre belopp till anstalten för kvinnor vid Gunnarskog; sistnämnda anstalt erhåller emellertid, enligt riksdagens medgivande, ytterligare ett garantibidrag av 1 krona per vårdplats och dag, oavsett om platsen varit belagd eller ej.

Det torde finnas grundad anledning antaga, att vårdavgifterna på många håll utgöra ett väsentligt hinder för interneringsförfarande, där sådant vore i hög grad motiverat. Och man behöver ej äga djupare insikter i småkommunernas ringa förmåga — och mången gång väl också bristande vilja -- att självmant påtaga sig vissa utgifter för att inse, att en vårdavgift av 730 kronor per år kan verka rent prohibitivt.

Styrelsen har mångfaldigt stöd för sin uppfattning om det hinder, som vårdavgifterna utgöra för nödigt ingripande enligt alkoholistlagen. I de förut omnämnda yttrandena hava svenska fattigvårdsförbundet, centralförbundet för nykterhetsundervisning samt Stockholms stads och läns nykterhetsnämnders sammanslutning starkt framhållit hithörande fråga. Under diskussionerna vid de allmänna upplysningskurserna är spörsmålet ständigt föremål för påpekanden från intresserade nämndrepresentanter, givetvis främst från sådana från de mindre kommunerna. Vidare må erinras, att styrelsen jämlikt Kungl. Maj:ts remiss den 2 april 1925 denna dag avgivit utlåtande över framställning från Västmanlands läns nykterhetsnämnders samarbetskommitté, som på anförda skäl hemställt om författningsändringar i sådan riktning, att vårdkostnaden helt och hållet överflyttades på staten.

Redan länge har styrelsen haft sin uppmärksamhet riktad på frågan om en nedsättning av vårdavgifterna. Styrelsen har emellertid tidigare av flera skäl avhållit sig från att upptaga frågan till behandling. I viss mån har hänsyn därvid tagits till det trängande behovet av sparsamhet i fråga om statsutgifter. Ej heller har förbisetts, att vårdavgifterna hittills varit en ytterligare garanti mot att nykterhetsnämnderna icke tillgripa interneringsförfarande i högre grad, än nöden kräver. Det hade exempelvis kunnat befaras, att mindre erfarna nämnder skulle söka att genom sådant förfarande befria kommunen från besvärliga och kanske åt alkoholmissbruk något hemfallna individer, vilkas omhändertagande ändock rätteligen borde ske genom fattigvården och sålunda helt bekostas av kommunen. Blott ett enda verkligt missgrepp i sådant hänseende kunde hava varit tillräckligt för att väcka misstro mot hela lagstiftningen. Det har funnits anledning att icke forcera fram lagstiftningens tillämpning i allt för starkt tempo.

Med hänsyn till den upplysningsverksamhet, som redan bedrivits, och de tillfällen till såväl teoretisk som praktisk information, som enligt föreliggande förslag skulle erbjuda sig, torde man numera våga påstå, att väsentligt ökade garantier skapats för att nämnderna med nödig insikt och ansvarskänsla skola behandla förekommande fall. Erinras må för övrigt, att det är vederbörande länsstyrelse, som fattar beslut om internering.

Slutligen må framhållas, att internering i många fall är ett rent allmänt samhällsintresse. I påfallande grad gäller detta de farliga alkoholisterna; interneringen avser här ej blott att förmå vederbörande att återgå till ett nyktert levnadssätt, utan också att förhindra honom från att begå svåra förbrytelser och att bereda andra samhällsmedlemmar, närmast hans familj, ett av trängande behov påkallat skydd.

Styrelsen föreslår sålunda, att vårdkostnaden till viss ytterligare del överflyttas från kommunen till staten. Sålunda bör vårdavgiften nedsättas med visst belopp och statens bidrag ökas med motsvarande belopp. Rörande den lämpliga storleken av

detta belopp kunna givetvis inga exakta beräkningar verkställas, men anser styrelsen 1 krona per vårddag väl avvägt.

Detta skulle för statsanstalternas del innebära, att vårdavgifterna nedsattes från två till en krona per vårddag. Rörande den härav föranledda ökningen av statens kostnader för ifrågavarande anstalter må hänvisas till utlåtandena över vederbörande anstaltsstyrelsers statförslag.

För de erkända anstalternas del borde högsta medgivna vårdavgiften nedsättas från tre till två kronor per vårddag. Erinras må, att också s. k. enskilda anstalter åtnjuta statsbidrag, vilket för budgetåret 1924—1925 utgick med 2 kronor per vårddag. Även för dessas vidkommande synes bidraget böra höjas med en krona per vårddag och högsta medgivna vårdavgiften nedsättas med motsvarande belopp.

Såsom framgår av den nyss lämnade redogörelsen, är den faktiskt utgående vårdavgiften i de flesta fall lägre än författningsenligt medgivet maximum. Man får förutsätta, att anstalterna självmant skola sänka dessa faktiska avgifter, i samma mån som statsbidraget höjes. Styrelsen kommer att uppmärksamma denna fråga och ämnar ej underlåta att, om anledning därtill skulle yppa sig, framlägga positiva förslag, vilka kunde föreläggas riksdagen.

Styrelsen anser, att den nu föreslagna anordningen till nedbringande av kommunernas vårdkostnader icke bör vara den enda. Förhållandena påkalla, att synnerlig sparsamhet iakttages i fråga om driftkostnaderna vid såväl allmänna som enskilda alkoholistanstalter. Det synes riktigt och lämpligt, att livet på dessa präglas av den största enkelhet. Styrelsen har haft och kommer fortfarande att hava sin uppmärksamhet noga riktad på denna fråga och sträva för kostnadernas nedbringande. I samma mån detta lyckas, böra givetvis vårdavgifterna nedsättas.

Slutligen må nämnas, att den sedan flera år tillämpade anordningen att bereda den erkända alkoholistanstalten för kvinnor, hemmet Gunnarskog, ett särskilt garantibidrag av en krona per vårdplats fortfarande synes motiverad, och bör alltså denna förmån bibehållas oförändrad.

Till beredande av statsbidrag till erkända och enskilda alkoholistanstalters driftkostnader upptogs i riksstaten för budgetåren 1923—1924 och 1924—1925 förslagsanslag å 100 000 och 90 000 kronor, den faktiska belastningen utgjorde 100 021 och 87 654 kronor. För löpande budgetåret är anslaget för samma ändamål 90 000 kronor. Under förutsättning av oförändrade grunder i fråga om bidragsbeloppen — inberäknat de särskilda bestämmelserna för hemmet Gunnarskog — synes det sannolikt, att detta anslag kommer att överskridas. Antalet vårddagar å alkoholistanstalterna är i avsevärt stigande; i jämförelse med tredje kvartalet 1924 utvisade andra kvartalet 1925 omkring 800 flera vårddagar å erkända alkoholistanstalter och c:a 1 000 flera vårddagar å de enskilda anstalterna. Ingenting tyder på att denna utveckling endast är tillfällig, men däremot tala flera omständigheter för att den kommer att bliva bestående. Härtill kommer, att den statliga upplysningsverksamheten bland nykterhetsnämnderna lärer leda till ökad vårdfrekvens. Man torde hava att räkna med ett anslagsbehov av cirka 100 000 kronor, om nuvarande grunder behållas, och av cirka 140 000 kronor, därest ovan framlagda förslag angående höjning av statsbidragen bifalles.

Den av styrelsen nu föreslagna anordningen till vårdavgifternas sänkning lärer icke få anses slutgiltig. För många mindre kommuner särskilt på landsbygden torde även en till 1 krona per vårddag nedsatt vårdavgift (den föreslagna avgiften vid statsanstalt) verka nära nog prohibitiv. Kostnaden för en intagning skulle ändock belöpa sig till 365 kronor per år, vartill kommer kostnaden för beklädnad och resor ävensom, i många fall, för familjens nödiga uppehälle under vårdtiden.

Styrelsen har därför ingående övervägt frågan, huruvida icke staten för vissa kommuners del borde övertaga hela vårdkostnaden. Sådan förmån borde förbehållas landskommun och endast, efter diskretionär prövning inom socialstyrelsen, utgå,

då behovet av internering vore särskilt trängande. Genom en sådan prövning skulle man kunna förebygga vådan av att en nykterhetsnämnd av sparsamhetsskäl läte locka sig att söka få till stånd internering i fall, där omhändertagandet och beredandet av vård rätteligen borde ske i annan ordning.

Trots att behov av åtgärder i nu antydd riktning torde föreligga och obestridliga skäl tala för att de också vidtagas, har styrelsen för närvarande ansett sig böra avstå från att framlägga förslag i ämnet, närmast av det skälet, att man synes böra avvakta erfarenheterna av den ovan föreslagna generella nedsättningen av vårdavgifterna. Det föreligger även ett speciellt, ytterligare skäl att ställa sig avvaktande. Såsom strax skall utvecklas, äro vårdplatserna vid de allmänna alkoholistanstalterna redan nu till det yttersta utnyttjade, och den föreslagna avgiftssänkningen lärer medföra ett ökat tillopp. Försiktigheten bjuder därför, att man icke nu vidtager ytterligare åtgärder, som kunde driva tilloppet över bristningsgränsen i förhållande till vårdkapaciteten.

Medel till anordnande av anstalter.

Såsom nyss nämndes, är tillgången på vårdplatser synnerligen knapp. För manliga alkoholister finnas statsanstalterna vid Venngarn och Svartsjö, tre erkända anstalter (Älvgården, Björknäs och Lerjeholm) samt tre enskilda anstalter (Kurön, Härnö och Rönneholmshemmet). Svartsjöanstalten, som är avsedd för vissa kategorier kvalificerade alkoholister, och de enskilda anstalterna, vilka ej äga mottaga tvångsinternerade, kunna här lämnas ur räkningen. Följande tablå angiver antalet vårdplatser och beläggningen vid de fyra övriga anstalterna:

Anstalt	Antal vård-platser	Intagna den 31/8 1925	Därav närva-rande	Intagna den 31/12 1924	Därav närva-rande
Venngarn	100	126	91	119	103
Älvgården	24	22	18	19	15
Björknäs	22	35	21	30	23
Lerjeholm	26	36	29	30	24
Summa	**172**	**219**	**159**	**198**	**165**
%	—	100·0	73	100·0	83

Antalet intagna överstiger sålunda vida antalet vårdplatser. Att vårdplatskapaciteten det oaktat kunnat förslå beror på att man vid anstalterna tillämpar förfarandet att bevilja intagna s. k. försökspermission i syfte att låta vederbörande dels pröva sin motståndskraft mot alkoholmissbruk och dels ombesörja viktigare personliga angelägenheter (förbereda arbetsanställning m. m.). Såsom framgår av de båda i tablån lämnade procentsiffrorna, äro permissionerna vanligare under den varmare årstiden än under vintern. Redan med oförändrat antal intagna skulle vid permissionsinknappningarna instundande vinter uppkomma överbeläggning av vårdplatserna. Men i själva verket är det i praktiken ej möjligt att belägga anstalterna ens så intensivt, att antalet närvarande motsvarar antalet platser. Omflyttningen på grund av tillopp och avgång samt permission gör det nödvändigt, att viss för dagen outnyttjad marginal finnes. Vidare finnes anledning antaga, att antalet intagna kommer att ökas under den kommande vintern. Om ytterligare styrelsens ovan framlagda förslag om avgiftsnedsättning bifalles, lärer med visshet kunna förutses, att den nuvarande vårdkapaciteten blir alldeles otillräcklig.

För anordnande av erkända anstalter kan beredas statsbidrag enligt grunder, som angivas i särskilda kungörelser (nr 311/1916 och nr 232/1923). Medel för ändamålet hava vid olika tillfällen, senast för budgetåret 1923—1924, anvisats. Under an-

slagen, som haft reservationsanslags karaktär, finnes f. n. en behållning av 44 828 kronor.

Sedan en längre tid har styrelsen ivrigt arbetat på att få till stånd ett ökat antal vårdplatser. Bland annat har styrelsen under hand anhållit om Stockholms stads medverkan för sådant ändamål. Svårigheterna hava emellertid visat sig avsevärda och hittills hava styrelsens ansträngningar icke krönts med framgång. Styrelsen har till och med ansett sig böra överväga, om icke statsanstalten vid Venngarn borde utvidgas eller en ny statsanstalt upprättas. Därest det över huvud taget skall bli möjligt att få till stånd ökat antal platser på erkända anstalter, torde den tillgängliga behållningen under berörda anslag icke komma att svara mot behovet. Styrelsen föreslår därför, att ytterligare medel anvisas för budgetåret 1926—1927. Beloppet synes böra sättas till 15 000 kronor, varigenom icke fullt 60 000 kronor skulle stå till förfogande för ändamålet. Anslaget synes liksom de föregående böra äga reservationsanslags karaktär.

Nu gällande grunder för dylikt statsbidrag synas böra bibehållas allenast med ändring i ett avseende. I gällande kungörelse föreskrives, att statsbidraget ej må utgå med större belopp än det, som från annat håll tillskjutes. Erfarenheten utvisar, att intresset hos enskilda korporationer för anordnande av erkända anstalter icke är stort; uppgiften är i hög grad krävande och därtill ofta synnerligen otacksam. Sådana sammanslutningar, som kunde förutsättas vara lämpliga och villiga för uppgiften, förfoga i allmänhet icke över de ganska betydande belopp, som utöver eventuellt statsbidrag påkallas för anordnande av en anstalt. Styrelsen hemställer därför, att Kungl. Maj:t måtte utverka rätt att dispensera från nu berörda villkor. Någon höjning av statsbidragets belopp, per vårdplats räknat, synes icke behöva föranledas härav. Styrelsen förmodar, att om man med det sålunda ifrågasatta medgivandet skulle kunna stimulera till anordnande eller utvidgningar av erkända anstalter, skulle den därigenom ökade vårdkapaciteten ändock åvägabringas för mindre kostnader för statsverket, än om vårdplatserna anordnades å ny eller redan befintlig statsanstalt.

Övriga anslagsbehov.

Enligt 25 § i alkoholistlagen bestrider staten kostnaderna bl. a. för *interimistiskt omhändertagande av farliga alkoholister*.

För ändamålet upptages årligen särskilt anslag. För de två senaste budgetåren har anslaget utgjort 5 000 kronor; belastningen har utgjort resp. 4 396 och 4 361 kronor. Då anslagets storlek sålunda synes väl avvägd, föreslår socialstyrelsen, att anslaget för ändamålet måtte för budgetåret 1926—1927 uppföras till oförändrat belopp, 5 000 kronor.

Till avlönande av *sakkunnigt biträde för ärenden rörande alkoholistvården* är för löpande budgetåret upptaget ett anslag av 3 600 kronor.

Måhända förtjänar påpekas att, om ovan framlagda förslag om förstärkning av arbetskrafterna för information av nykterhetsnämnderna m. m. vinner bifall, någon avlastning av expertens arbetsbörda ej kommer att ske. Det torde snarare få antagas, att experten kommer att anlitas i ökad omfattning på grund av denna verksamhet.

Styrelsen föreslår, att anslaget i fråga för budgetåret 1926—1927 upptages till oförändrat belopp, 3 600 kronor.

Medlen utgå ur rusdrycksmedelsfonden.

I 2 § i 1913 års förordning angående statsverkets fond av rusdrycksmedel (nr 199) angives, att fonden är avsedd att i främsta rummet användas för reglering av sådana ekonomiska förhållanden, som äro en följd av mera ingripande åtgärder till rus-

dryckshanteringens begränsning eller avveckling samt att, där särskilda omständigheter därtill föranleda, fondens medel även må kunna användas för andra sociala ändamål.

Det ligger i öppen dag, att de sociala ändamål, för vilkas tillgodoseende styrelsen här i det föregående hemställt om anslag, i eminent grad få betraktas såsom sådana sociala ändamål, vilka enligt författningen kunna fyllas genom anlitande av rusdrycksmedelsfondens tillgångar. Till dessa ändamål hänför styrelsen även kostnaderna för de tre statliga alkoholistanstalterna vid Venngarn och Svartsjö samt i Landskrona.

När i 1925 års bostadsproposition (nr 202) föreslogs, att vissa medel ur rusdrycksmedelsfonden skulle få disponeras såsom lån till statens bostadslånefond, undantogs ett belopp av 2 miljoner kronor, vilket enligt föredragande departementschefens uttalande borde reserveras för andra ändamål. Propositionens förslag i denna punkt bifölls av riksdagen. Styrelsen föreställer sig, att ifrågavarande anordning vidtogs i syfte, att medel ur rusdrycksmedelsfonden skulle finnas disponibla för bl. a. sådana ändamål, som här ifrågasättas.

Med sammanfattning av det anförda hemställer socialstyrelsen, att Kungl. Maj:t måtte utverka riksdagens medgivande att för budgetåret 1926—1927 ur statsverkets fond av rusdrycksmedel få disponera och såsom inkomst i riksstaten upptaga ett belopp av sammanlagt 452 145 kronor, avsedda att täcka de i förevarande eller annat sammanhang förordade anslag, vilka angivas i följande förteckning.[1] Till jämförelse meddelas jämväl beloppen under motsvarande anslag enligt riksstaten för löpande budgetåret.

	Belopp i gällande stat 1925—1926 kr.	Belopp enligt förslaget 1926—1927 kr.
Driftkostnader för statens vårdanstalt för alkoholister vid Svartsjö, *förslagsanslag*	3 000	25 000[2]
Driftkostnader för statens vårdanstalt för alkoholister i Landskrona, *förslagsanslag*	2 000	2 000
Avlöningar och vikariatsersättningar vid statens vårdanstalt å Venngarn för alkoholister	41 945	41 545
Bidrag till driftkostnaderna i övrigt för statens vårdanstalt å Venngarn för alkoholister, *förslagsanslag*	39 000	70 000
Erkända och enskilda alkoholistanstalters driftkostnader, *förslagsanslag*	90 000	140 000
Statens kostnader för farliga alkoholister m. m., *förslagsanslag*	5 000	5 000
Anordnande av erkända alkoholistanstalter, *reservationsanslag*	—	15 000
Sakkunnigt biträde hos socialstyrelsen för ärenden rörande alkoholistvården	3 600	3 600
Understöd åt nykterhetsnämnderna m. m., *reservationsanslag*	—	150 000
Tillhopa	**184 545**	**452 145**

Vid detta ärendes handläggning inom socialstyrelsen har, i vad rör frågan om anslag för understöd åt nykterhetsnämnderna m. m., samråd ägt rum med kontrollstyrelsen och statens inspektör för fattigvård och barnavård samt, såsom tillkallad sakkunnig, ordföranden i Stockholms stads nykterhetsnämnd, professorn Alfred Petrén.

[1] Yttranden över statförslag för statens vårdanstalt vid Venngarn samt för statens tvångsarbetsanstalter och i samband därmed anordnade alkoholistanstalter vid Svartsjö och i Landskrona ha, till följd av särskilda remisser, avgivits av socialstyrelsen samtidigt med förevarande framställning.

[2] Häri innefattas 12 000 kronor, som föreslås överförda från anslaget till tvångsarbetsanstalter.

Olycksfall inom sjömansyrket år 1924.

En arbetarskyddsstatistisk undersökning rörande under år 1924 inom sjömansyrket inträffade olycksfall har i likhet med föregående år verkställts av sjöfartsavdelningen å socialstyrelsens byrå för arbetarskyddsärenden, på grundval av till kommerskollegium ingångna rapporter om sjöolyckor jämte protokoll från sjöförklaringar och sjöförhör samt till socialstyrelsen från yrkesinspektörerna översända anmälningar om olycksfall. Undersökningen omfattar 655 olycksfall, av vilka 80 med dödlig utgång. Av samtliga olycksfall ha 572 ägt rum å maskindrivna fartyg och 83 å segelfartyg och pråmar. Dödsfallen å de förstnämnda uppgingo till 60, å de senare till 20. Genom kommerskollegium hava anmälts 122 och genom yrkesinspektionen 582 fall, vadan 49 fall dubbelrapporterats från båda dessa myndigheter; av dödsfallen ha 3 anmälts enbart från yrkesinspektionen.

Av de under redogörelseåret inträffade och till styrelsens kännedom komna olycksfallen hava 11 drabbat sjömän av främmande nationalitet, nämligen 8 danskar, 2 holländare och 1 tysk.

Olycksfallsintensitetens fördelning med avseende på årets skilda månader framgår av nedanstående uppställning:

	Jan.	Febr.	Mars	April	Maj	Juni	Juli	Aug.	Sept.	Okt.	Nov.	Dec.	Sa
Dödliga olycksfall:													
Maskindrivna fartyg .	5	—	1	2	4	4	—	6	7	24	3	4	**60**
Segelfartyg och pråmar	1	—	—	—	—	—	1	1	10	—	—	7	**20**
Icke dödliga olycksfall:													
Maskindrivna fartyg .	40	32	45	27	44	46	54	48	43	37	60	36	**512**
Segelfartyg och pråmar	2	3	1	7	3	4	7	9	7	7	9	4	**63**
Summa	48	35	47	36	51	54	62	64	67	68	72	51	**655**

Det största antalet olycksfall har enligt ovanstående ägt rum i november, det minsta i februari, medan motsvarande maximum och minimum för dödsfallens vidkommande infallit under oktober resp. februari månader. En något stegrad olycksfallsfrekvens gör sig gällande för sommar- och speciellt höstmånaderna, antagligen betingad dels av den större livaktighet, som under denna tid råder på sjöfartsområdet, dels av under sistnämnda period i samband med höststormar och dåligt väder inträffade svårare fartygskatastrofer, då ett större antal ombord anställda på en gång omkommit.

Olycksfallens fördelning med avseende på orsaker, fartygens cert, bemanningsspecialiteter och fartygens positioner vid olyckstillfällena framgår av tabellen å sid. 802—803.

Olycksfallen ha fördelat sig på 473 fartyg, varav 406 maskindrivna samt 67 segelfartyg och prämar. Av fartygen voro 234 klassade och 239 oklassade. På de förra inträffade 401 olycksfall, därav 69 med dödlig utgång, på de senare 254 olycksfall, varibland 11 dödsfall.

Jämförda med fartygsbeståndet under 1924 giva dessa siffror vid handen, att olycksfall över huvud inträffat endast å 14·5 procent av samtliga registrerade svenska handelsfartyg, medan motsvarande relativa tal för grupperna maskindrivna fartyg samt segelfartyg och prämar uppgå till resp. 16·4 och 8·0 procent. Som emellertid de i undersökningen ingående fartygen till en mindre del utgöras jämväl av icke registrerade fartyg, bli de anförda procentsiffrorna i verkligheten något för höga. Enligt inom styrelsen tillgängliga uppgifter skulle bemanningen å samtliga de fartyg — inbegripet oregistrerade fartyg och en del bemannade prämar — som under år 1924 använts till sjöfart, belöpa sig till omkring 29 700 personer. I enlighet härmed finner man, att olycksfallsfrekvensen — antalet olycksfall per 1 000 ombordanställda — under året uppgått till 22·05 och dödsfallsfrekvensen på grund av olycksfall till 2·69 ‰.

Antalet olycksfall för varje i undersökningen ingående fartyg varierar betydligt och utgör för de maskindrivna fartygens vidkommande högst 21 samt för segelfartyg högst 7 på ett och samma fartyg. Den närmare fördelningen av olycksfallen i detta hänseende klarlägges av följande uppställning:

	Antal fartyg, å vilka antalet olycksfall utgjort									Summa
	1	2	3	4	5	6	7	9	21	
Maskindrivna fartyg	309	64	23	5	2	1	—	1	1	**406**
Segelfartyg och prämar . .	62	2	—	1	—	1	1	—	—	**67**
Samtliga fartyg	**371**	**66**	**23**	**6**	**2**	**2**	**1**	**1**	**1**	**473**

Som synes härav, inträffar i det ojämförligt största antalet fall endast en olyckshändelse per fartyg, medan upprepade fall å ett och samma fartyg mera höra till undantagen. Dock synes å vissa fartyg olycksfallen vara mera regelbundet återkommande än å andra, en företeelse som gör sig gällande år ifrån år och som delvis torde vara betingad av säregenheter i vissa av fartygens konstruktionsdetaljer eller av särskilda, med lastnings- eller andra förhållanden förknippade omständigheter.

Dödsolyckorna fördela sig på 45 olika fartyg, varav 39 haft vardera ett dödsfall och 2 fartyg vardera tvenne fall, medan för de övriga redovisats resp. 4, 6, 7 och 20 förlorade människoliv. Sistnämnda olycksfall ha samtliga stått i samband med fartygets totalförlisning.

Olycksfallens relativa fördelning på de olika bemanningsgrupperna framgår av följande uppställning:

	Befälhavare	Styrmän	Maskinister	Däcksmanskap	Maskinmanskap	Kökspersonal manl.	Kökspersonal kvinnl.	Övriga	Summa
Antal anställda % . .	9·0	11·5	11·6	33·1	17·6	9·1	7·0	1·1	**100·0**
Antal olycksfall % . .	9·2	10·4	10·1	39·8	21·2	5·0	3·7	0·6	**100·0**
Antal dödsfall % . . .	6·3	14·9	6·3	43·7	18·7	8·8	1·3		**100·0**

Olycksfall inom sjömansyrket under år 1924, fördelade efter orsaker,

	Orsaker	Olycksfall å maskindrivna fartyg			Olycksfall å segelfartyg och pråmar			Hela antalet olycksfall		
		Dödliga	Icke dödl.	Summa	Dödliga	Icke dödl.	Summa	Dödliga	Icke dödl.	Summa
1	Fartygs förlisning i öppen sjö	2	1	3	6	—	6	8	1	9
2	» strandning eller grundstötning	20	2	22	—	—	—	20	2	22
3	» kollision	—	—	—	7	1	8	7	1	8
4	» kantring	—	—	—	4	—	4	4	—	4
5	Fall från väders (rigg, skorsten, lastbom etc.)	1	3	4	1	2	3	2	5	7
6	» över bord från däck	3	3	6	1	—	1	4	3	7
7	» å däck	—	34	34	—	2	2	—	36	36
8	» genom luckor ned i lastrum, kolboxar etc.	4	22	26	—	3	3	4	25	29
9	» vid vistelse i lastrum, kolboxar, tankar o. d.	—	9	9	—	—	—	—	9	9
10	Nedfallande föremål	1	4	5	—	—	—	1	4	5
11	Brottsjöar	5	8	13	—	—	—	5	8	13
12	Arbete (å ställning) på fartygs utsida	—	2	2	—	—	—	—	2	2
13	» under segelmanöver	—	1	1	—	3	3	—	4	4
14	Styranordningar (för hand)	—	6	6	—	3	3	—	9	9
15	Förtöjning, förankring, bogsering o. d.	2	76	78	1	20	21	3	96	99
16	Bärgningsredskap (livbåtar m. m.)	1	5	6	—	1	1	1	6	7
17	Luckor och skärstockar	—	19	19	—	1	1	—	20	20
18	Ställningar, landgångar, lejdare m. m.	—	29	29	—	1	1	—	30	30
19	Fartygs framdrivningsmaskineri	1	39	40	—	—	—	1	39	40
20	» hjälpmaskineri, vinschar o. d.	—	10	10	—	—	—	—	10	10
21	Ångpannor och andra högtryckskärl	1	6	7	—	—	—	1	6	7
22	Eldning och kollämpning o. d.	—	24	24	—	—	—	—	24	24
23	Askhissning	—	14	14	—	—	—	—	14	14
24	Handverktyg	—	24	24	—	2	2	—	26	26
25	Rosthackning	—	15	15	—	3	3	—	18	18
26	Eldsvåda	—	7	7	—	—	—	—	7	7
27	Explosion (utom av ångpannor o. d.)	—	6	6	—	—	—	—	6	6
28	Förgiftning (av kolos o. d.)	1	—	1	—	—	—	1	—	1
29	Skållning av hett vatten, ånga o. d.	—	19	19	—	1	1	—	20	20
30	Försvinnande från fartyg	4	—	4	—	—	—	4	—	4
31	» under vistelse i land	2	—	2	—	—	—	2	—	2
32	Olycksfall » » » »	5	15	20	—	—	—	5	15	20
33	Förflyttning till eller från fartyg vid besök i land	7	9	16	—	—	—	7	9	16
34	Lastning och lossning	—	66	66	—	17	17	—	83	83
35	Andra orsaker	—	34	34	—	3	3	—	37	37
36	Summa	60	512	572	20	63	83	80	575	655
37	därav: med dödlig utgång									
38	utan » »									
39	å maskindrivna fartyg									
40	å segelfartyg och pråmar									

bemanningsspecialiteter och fartygens positioner vid olyckstillfällena.

Bemanningsspecialiteter														Fartygens positioner vid olyckstillfällena						
Befälhavare	Styrmän o. båtsmän	Maskinister	Segelm., rorgängare, båtsm., timmermän	Matroser	Lättmatroser	Jungmän	Annan ej spec. däckspersonal	Donkeymän o. smörjare	Eldare o. motormän	Kollämpare	Manlig kökspersonal	Kvinnlig kökspersonal	Annan ej spec. personal	Kust- o. inre fart	Östersjöfart	Nordsjöfart	Oceanfart	Svensk hamn	Utländsk hamn	
1	1	—	—	—	1	2	1	—	—	—	1	2	—	2	7	—	—	—	—	1
1	3	3	1	2	2	1	—	2	3	1	3	—	—	—	22	—	—	—	—	2
—	—	—	1	—	1	3	1	—	—	—	2	—	—	—	8	—	—	—	—	3
1	1	—	—	1	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	4	—	—	—	—	4
—	—	—	1	1	3	1	—	—	—	—	1	—	—	—	—	2	—	5	—	5
2	1	1	—	1	—	—	2	—	—	—	—	—	—	4	1	—	—	2	—	6
3	2	6	3	3	3	1	2	—	2	1	2	8	—	3	5	4	—	18	6	7
2	2	2	3	4	5	6	2	—	1	—	—	2	—	1	1	—	1	18	8	8
—	—	4	—	1	—	1	1	2	—	—	—	—	—	—	1	—	—	7	1	9
1	—	1	1	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	2	1	10
—	4	—	1	1	2	1	—	—	2	1	—	1	—	—	—	5	8	—	—	11
—	—	—	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	12
—	2	—	—	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—	3	1	—	—	—	—	13
4	1	—	2	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	2	3	—	1	3	—	14
12	14	2	8	12	14	13	19	—	3	1	1	—	—	7	12	1	—	68	11	15
—	1	—	1	1	2	1	—	1	—	—	—	—	—	—	1	—	—	5	1	16
1	3	1	2	2	3	2	—	—	3	1	1	1	—	—	2	2	—	12	4	17
2	6	4	—	2	1	—	3	1	5	—	4	1	1	1	2	2	2	16	7	18
2	1	11	—	—	—	—	1	9	15	—	—	—	1	4	6	3	—	23	4	19
—	1	2	2	—	—	—	—	1	3	—	—	—	1	—	—	—	—	8	2	20
—	—	2	—	—	—	—	—	—	5	—	—	—	—	—	—	1	—	5	1	21
1	—	—	—	—	—	—	—	—	21	2	—	—	—	2	5	3	1	13	—	22
—	—	—	—	—	—	1	—	1	11	—	—	—	1	—	7	2	1	3	1	23
4	—	6	2	1	—	1	1	2	5	—	4	—	—	2	1	—	2	19	2	24
1	1	1	1	2	4	—	3	—	5	—	—	—	—	—	—	—	—	15	3	25
1	1	1	—	—	—	—	—	—	1	2	—	1	—	—	1	1	—	3	2	26
—	1	3	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	2	1	—	—	—	3	27
—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	28
—	—	5	—	—	1	2	1	—	4	—	4	3	—	1	4	1	—	10	4	29
—	—	1	—	—	—	—	—	—	1	2	—	—	—	—	—	1	1	1	1	30
—	—	1	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	31
5	3	2	1	2	2	—	1	—	2	1	—	1	—	—	—	—	—	16	4	32
1	1	2	—	1	2	1	—	—	4	1	2	1	—	—	—	—	—	9	7	33
12	13	2	3	19	8	6	16	—	4	—	—	—	—	—	—	—	—	76	7	34
3	4	3	1	5	1	3	1	1	4	1	7	3	—	2	4	3	3	22	3	35
60	**68**	**66**	**34**	**64**	**58**	**50**	**55**	**21**	**104**	**14**	**33**	**24**	**4**	**36**	**101**	**31**	**20**	**382**	**85**	36
5	12	5	4	9	10	9	3	3	8	4	7	1	—	4	42	6	2	13	13	37
55	56	61	30	55	48	41	52	18	96	10	26	23	4	32	60	24	18	369	72	38
35	57	65	31	62	51	37	42	21	103	14	26	24	4	28	80	29	20	331	84	39
25	11	1	3	2	7	13	13	—	1	—	7	—	—	8	22	1	—	51	1	40

Enligt förestående siffror skulle sålunda olycksfallsrisken, i vad det rör olycksfall i allmänhet, vara ungefär lika stor för alla ombordvarande; dock synes riskmomentet för däcks- och maskinmanskap vara något större samt för kökspersonalen något mindre än genomsnittsrisken. Tages hänsyn uteslutande till de svårare olycksfallen, är däcksmanskapet mest utsatt härför och därnäst styrmännen. Maskinisterna och den kvinnliga kökspersonalen hava det i sistnämnda hänseende bäst ställt.

Av samtliga olycksfall ha 71·3 % inträffat å fartyg, som legat i hamn, och 28·7 % till sjöss, medan motsvarande fördelning av dödsfallen varit 32·5 resp 67·5 %. Endast 6·6 % av samtliga olycksfall ha ägt rum i samband med större sjöolycka, varvid fartyget helt förolyckats, under det att 48·8 % av dödsfallen inträffat i dylikt samband.

En närmare redogörelse för svårare olycksfall samt sådana, som ur arbetarskyddssynpunkt erbjuda större intresse, lämnas här nedan.

Vid fartygs *förlisning i öppen sjö* ha 8 personer omkommit.

1. En mindre kompositångare om ca 300 tons lastdrygket och lastad med props såväl över som under däck sjönk under hvigt väder i september månad å sjön Vänern, varvid en ombord anställd städerska följde med i djupet. Olyckan har förorsakats antingen därav att fartyget sprungit läck eller av att vatten inträngt genom lucköppningarna i lastrummet. Den sistnämnda anledningen synes sannolikast, då luckorna nämligen voro oskalkade och ångaren i den krabba sjön tog mycket vatten över däck och däckslast. Storluckan hade icke ens varit pålagd under resan, utan hade rumslasten genom luckkarmen direkt övergått i däckslasten, så att de överbrytande sjöarna utan nämnvärt hinder kunde tränga ned i lastrummet och sålunda på kort tid fylla detsamma. Fartyget sjönk härefter så hastigt, att livbåten ej hann sjösättas, varför besättningen fick rädda sig medelst en å däckslasten befintlig eka. Den upptogs efter en och en halv timme av en passerande ångare. Den omkomna städerskan, som vid tillfället vistades i ett intill salongen beläget mässrum, lyckades, på grund av att dörren av någon anledning ej gick att öppna, icke i tid komma ut, utan drunknade, som ovan sagts, då fartyget sjönk. Befälhavaren har ställts under åtal för att hava uraktlåtit skalka luckorna.

2. En annan sjöolycka å Vänern av liknande art inträffade i oktober månad, i det en mindre ångare byggd av trä på järnspant och lastad med trävirke, s. k. slanor, under svårt väder förolyckades och sjönk, därvid en av besättningsmännen drunknade. Av lasten, som uppgick till 58 kubikfamnar, var nästan hälften eller 28 kbf. stuvad å däcket samt surrad med stållina. Ovanpå den sålunda surrade lasten hade emellertid lagts ytterligare en del lösa slanor till ungefär en fots höjd. Denna åtgärd hade enligt uppgift vidtagits för att vid behov genom omstuvning eller överbordlämpning kunna motverka eventuellt uppstående slagsida. Fartyget hade dock redan vid avgången från lastningshamnen en slagsida av ca 5 grader. Däckslasten, som genom att länge hava legat i vatten var slemmig och hal, hade nu under fartygets våldsamma slingringar så småningom slagits loss och kastades vid en synnerligen svår överhalning över bord, varvid den ovannämnde besättningsmannen, som från skansen skulle begiva sig akteröver, följde med och omkom. Livbojar utkastades, men utan resultat. Då däckslasten gick över bord, hade ångaren samtidigt blivit läck och börjat vattenfyllas, varför den kvarvarande besättningen måste söka sin räddning i en av livbåtarna. Befälhavaren har åtalats för att hava intagit för stor däckslast.

3. I mitten av september påträffades i finska skärgården vissa vrakdelar, som tydde på att en fartygskatastrof ägt rum i dessa farvatten, och då något senare även själva vraket av en seglare fanns flytande med bottnen uppåt, kunde konstateras, att detta härrörde från ett svenskt skonertskepp om 145 tons bruttodräktighet, som i början av månaden med trälast avseglat från en finsk hamn. Av besättningen, uppgående till 6 man och bestående av befälhavare, bästeman, 1 lättmatros, 2 jungmän och 1 kock, fanns intet spår, och som densamma ej senare avhörts, måste

samtliga ovannämnda personer ha omkommit vid skeppsbrottet. Huru därvid tillgått har ej kunnat utrönas, men förmodligen har fartyget under vid tillfället rådande orkanartad storm förlorat rigg, däckshus och däckslast, varvid de ombordvarande spolats över bord, samt därefter drivits mot grund eller skär och kantrat, då vraket vid återfinnandet var mycket illa åtgånget. Minsprängning synes emellertid ej hava förelegat. Besättningen bestod förutom befälhavaren och bästemannen av idel ungt folk i åldern 20—22 år.

I samband med *strandningsolycka* ha 20 sjömän, utgörande besättningen å en ångare på resa från en norrlandshamn till Medelhavet, mist livet.

Fartyget, som mätte 1 527 bruttoton och innehade en trälast om 693 standards, varav 265 å däcket, befann sig vid olyckstillfället på södergående i Bottniska viken något norr om inloppet till Södra Kvarken, där den under snöstorm strandade å Högkallegrundet utanför Örskärs fyr. Ångaren synes på jämförelsevis kort tid ha sönderslagits av den överbrytande sjön, som jämväl tagit med sig däckslasten och därvid sannolikt varit den mer eller mindre direkta orsaken till att samtliga ombordvarande drunknat. Verkställda undersökningar samt förhör med personer i land, som senast tagit befattning med fartyget och dess lastning, ha ej kunnat leda till klarhet beträffande olyckans tillkomst och förlopp, men sannolikt är, att ångaren under det osiktbara vädret och påverkad av de genom stormen uppkomna, oberäkneliga strömförhållandena drivits på grundet. Utredningen har ådagalagt, att överlastning ej varit för handen, och ej heller förefanns några brister i fråga om maskineri och styrningsanordningar vid ångarens avgång från den sista lastningshamnen. Förutom de ombord anställda 20 personerna omkom även en medföljande passagerare.

En under året inträffad *kollisionsolycka* har krävt 7 dödsoffer, samtliga ombord å ett större kokslastat segelfartyg.

Fartyget befann sig nattetid i december månad under klar sikt och måttlig vind på kryss i Kattegatt, då det blev påseglat av en ångtrålare. Kollisionen var så kraftig, att seglaren inom loppet av några minuter vattenfylldes och sjönk; ingen livbåt hann sjösättas, och samtliga de ombordvarande kommo i vattnet, varvid timmermannen, en matros, en lättmatros, två jungmän, en stuert och en mässpojke drunknade. De övriga sex lyckades med tillhjälp av en av de uppflutna livbåtarna bärga sig över till den i närheten kvarliggande trålaren, från vilken endast helt lama räddningsförsök vidtogos. Vid det sjöförhör, som med anledning av den timade svåra olyckan senare avhållits, har konstaterats, att skulden till kollisionen helt och hållet är att tillskriva trålaren, som vid tillfället icke hade behörigt befäl å däck och vars manövrering av rorgängaren och en annan besättningsman sköttes på ett fullkomligt ansvarslöst sätt. Det torde även kunna ifrågasättas, huruvida icke rorsmannen saknat normalt färgsinne för bedömande av seglarens lanternor. Mot befälhavaren å ångtrålaren har anställts åtal för vad han med hänsyn till kollisionen låtit komma sig till last.

Vid en sannolik *kantringsolycka* ha 4 sjömän ljutit döden.

En skonare om ca 100 bruttoton och lastad med trä återfanns i början av oktober månad kantrad utanför kusten i närheten av Reval. Hela besättningen, bestående av befälhavare, bästeman, matros och kock, har härvid omkommit. Den företagna undersökningen av vraket har givit vid handen att olyckan icke förorsakats vare sig av minsprängning eller grundstötning. Huruvida fel förefunnits hos fartyget eller dess utrustning har ej heller kunnat utrönas. Då däckslasten var bortspolad, har likaledes ej kunnat fastställas, huruvida fartyget vid olyckstillfället varit felaktigt lastat. Anledningen till olyckan har sålunda icke genom besiktning kunnat med säkerhet konstateras, men troligen har den vållats genom kantring under svår storm.

Två sjömän ha omkommit genom *fall från väders*.

1. Vid nedriggning av lastbommarna å en ångare, som efter avslutad lossning befann sig i en svensk hamn, råkade en ombord anställd lättmatros, vilken i och för nedtagande av block och

stroppar begivit sig upp till godset å fockmasten, under arbete härmed av obekant anledning falla ned på det underliggande däcket. Han skadade sig härvid så illa, att han omedelbart måste föras till sjukhus, där han efter ett par dagars vistelse avled. Av anställd undersökning har framgått, att felaktigheter å rigg eller vevlingar icke förefunnos, varför olyckan torde hava förorsakats av att den omkomne antingen på grund av svindel mist taget eller genom egen oförsiktighet störtat från masten. Huruvida några särskilda försiktighetsåtgärder till förhindrande av nedstörtande varit behövliga eller vidtagits framgår icke av tillgängliga undersökningshandlingar.

2. Vid segelbärgning nattetid å ett större segelfartyg, som befann sig på resa i Nordsjön, föll en 19-årig jungman från storrån ned i sjön å fartygets läsida. Fartyget, som hade stark fart, lades genast upp i vinden, och en livboj utkastades omedelbart. Under det att farten minskades, märktes, att något fångat i den akterut släpande logglinan, och som det antogs, att den över bord fallne lyckats få tag i linan, började man varsamt hala in densamma. Kort därefter slaknade emellertid linan, varför det får antagas, att den omkomne, som sedan fallet från rån aldrig var synlig, släppt taget och drunknat. Under rådande omständigheter med mörker och tilltagande vind ansågos inga vidare räddningsförsök kunna vidtagas, varför resan fortsattes.

Av övriga under denna rubrik i tabellen upptagna olycksfall, som icke haft dödlig utgång, men medfört avsevärd skada i form av ben- och bäckenbrott, hava två förorsakats av dåliga stroppar å block, som använts vid arbete från s. k. båtsmansstol till väders. Ett tredje fall, som jämväl medfört svårartade skador, inträffade, då en sjöman, som från båtsmansstol var sysselsatt med att olja en mast, själv, under det han satt i stolen, skulle fira gölingen, varvid densamma slirade och mannen föll ned å däcket.

Genom *fall över bord* ha 4 sjömän ljutit döden.

1. En mindre ångare skulle till följd av mörker och svår regntjocka gå till ankars under resa i skärgården. Styrmannen, som beordrats att göra klart för ankring, hade härför begivit sig förut å backen, varifrån han, utan att någon iakttagit det, fallit över bord och drunknat. Utmed fartygets sidor å däckets främre del löpte ett räcke, som emellertid icke gick helt fram till stäven, utan avslutades närmast denna å ömse sidor med en järnkatting, som sträckte sig i sned riktning från räcket ned till själva stäven. Antagligen hade styrmannen, då han lutade sig över sidan för att se efter att ankarna voro klara, halkat å det av regnet slippriga däcket samt härvid förlorat jämvikten och över den nämnda kättingen fallit i sjön och drunknat. Anställda bärgningsförsök blevo resultatlösa. Fartygsinspektionen, som gjorts uppmärksam på den timade olyckan, har föranstaltat om räckets försättande i betryggande skick.

2. Ett mindre segelfartyg med hjälpmaskin, förande däckslast av oljefat, var under segel och med maskinen i gång på resa i skärgården. Vid ett tillfälle, då det revade storseglet skulle skiftas över från babord till styrbord, hade motorskötaren trots tillsägelse ställt sig å däckslasten, och när seglet gick över, träffades han därav och slogs över bord samt omkom. Anställda räddningsförsök ledde icke till resultat. Oljefaten upptogo icke hela däcksutrymmet, utan hade surrats vid relingarna med en fri gång midskepps, varför den omkomne ej behövt gå upp därpå för att förflytta sig från en plats å fartyget till en annan.

3. Efter utfört arbete hade en av matroserna å en ångare under sin vakt på däck nattetid tagit plats å maskinskylightet å båtdäcket. Härefter har han ej avhörts, varför han utan att någon märkt det måste hava fallit i sjön och drunknat. Antagligen har mannen, som vid tillfället var berusad, halkat å däcket samt över det låga räcket vid livbåtarna gått över bord.

4. Under bogsering av en kollastad pråm föll prämstyraren över bord och drunknade. Den omkomne, som befann sig ensam ombord, iakttogs från den närbelägna kajen, under det han var sysselsatt med prämens styrning, falla i vattnet akter om prämen och hann, trots att en bogserångare skyndsamt ilade till hans hjälp, icke bärgas. Av den polisutredning, som företagits med anledning av olyckan, framgår, att prämen, vars däck eller plattform löper i jämnhöjd med bordläggningens överkant, fullständigt saknar sidoskydd. Då rodret vid skarpa kursförändringar måste

läggas dikt över åt endera sidan, kommer på grund av prämens ringa bredd akterut rorkulten utanför fartygssidan, och då inga som helst sidoskydd finnas, torde rorsmannen få vara ytterst uppmärksam och försiktig för att icke bli kastad i vattnet vid rorkultens svängningar. Dessutom var rorkulten å ifrågavarande pråm avbruten ungefär på mitten, så att av densamma endast återstod ca 1·5 meter, vilket också i hög grad försvårade styrningen, dels emedan större kraft erfordrades för rodrets hållande bordvarts och dels emedan rorsmannen måste uppehålla sig å däckets eller plattformens smalaste del. Prämägaren har med anledning av olyckan ställts under åtal för bristande skyddsanordningar, men frikänts.

De övriga i undersökningen ingående olycksfallen tillhörande denna kategori, vilka varit av mindre svårartad beskaffenhet, ha i allmänhet förorsakats genom halkning å resp. fartygsdäck och erbjuda intet av särskilt intresse ur arbetarskyddssynpunkt.

Under tabellrubriken *fall å däck* finnas upptagna 36 olycksfall, av vilka intet med dödlig utgång. En del ganska allvarsamma skador förekomma dock inom denna grupp, särskilt i form av mången gång svårartade arm- och benbrott. 26 av dessa olyckor ha ägt rum vid halkning å eller passerande över däck, 5 äro att hänföra till fall å däckslast, 2 till fall från högre till lägre beläget däck, 2 från reling till däck samt 1 förorsakat genom slag av en bomgaj.

Vid *fall genom luckor ned i lastrum o. d.* ha inträffat 29 olycksfall, av vilka 4 med dödlig utgång. De senares förlopp är i korthet följande:

1. Å en större linjeångare liggande under lossning i en utomeuropeisk hamn hade en av fartygets matroser beordrats ned i lastrummet för att övervaka lossningsarbetet. Vid ett tillfälle, då regn uppstod och arbetet av denna anledning måst upphöra, täcktes luckorna å övre däcket, varvid mannen, som befann sig å mellandäcket, föll ned i underrummet och skadade sig så svårt, att han ett par timmar senare avled å sjukhus. Då åsyna vittnen till olyckshändelsen icke voro tillstädes, har den egentliga anledningen till olyckan ej kunnat vid undersökning fastställas, men troligen har den omkomne under förflyttning på det i mörker liggande mellandäcket icke kunnat iakttaga en i hans väg befintlig öppen och oskyddad lucka, utan genom denna störtat ned å den i rummet nedanför befintliga järnlasten, ett fall på ca 15 fots höjd.

2. En ångare hade intagit last i en utländsk hamn och var på utgående härifrån, då fartygets timmerman, vilken tillsammans med en annan besättningsman varit sysselsatt med avstämpling av last i ett av lastrummen, vid uppgående å rumslejdaren föll ned i rummet och erhöll svåra skador. Ångaren vände och gick åter in i hamnen, där den skadade, som i mycket medtaget tillstånd fördes till sjukhus, senare avled. Timmermannen, vilken vid uppstigandet för lejdaren i ena handen bar en yxa, hade nått till övre luckkarmen, som han fattade med den fria handen, men slant härvid å lejdaren och släppte taget i luckkarmen, varefter han föll ned på den i lastrummets botten befintliga axeltunneln, i fallet dragande med sig ett par träluckor.

3. Båtsmannen å en större ångare liggande i en utländsk hamn under lastning räkade, sedan detta arbete för dagen avslutats, efter att hava kommit berusad ombord falla ned i ett lastrum och slå ihjäl sig. Den förolyckade tappade, just som han passerade en av de öppna lastluckorna, sin hatt, vilken blåste ned i rummet, och då den tillstädeskomne vaktmannen var på väg ned för lejdaren för att hämta upp hatten, fick han se båtsmannen falla ned i rummet, varifrån han av tillstädeskomna besättningsmän omedelbart upptogs. Han var då sanslös och avled en kort stund därefter. Den omkomne har tydligen lutat sig över luckkarmen för att iakttaga vaktmannens förehavande och har härvid förlorat jämvikten samt störtat ned. Vid företagen sjöförklaring upplystes, att luckorna å ifrågavarande ångare aldrig plägade täckas, förrän fartyget helt slutlossats.

4. Efter avslutad lastning för dagen föll en lättmatros anställd å en större ångare, som låg under intagande av stenlast i en svensk hamn, ned i ett av lastrummen och ådrog sig härvid så allvarliga skador, att han dagen därefter avled. Samtliga luckor stodo efter lastningsarbetets avslutande för dagen öppna, och som fartyget saknade varje ytterbelysning, rådde vid tillfället djupt mörker. Besättningens bostäder äro belägna i en överbyggnad akterut med utgångar till däcket på förkant. Endast ca 2 fot för om nämnda utgångar ligger den aktersta, av en 2½ fot hög *karm omgivna lastluckan, genom vilken den förolyckade föll ned i lastrummet.* Mannen, som kommit ut genom en av dörrarna och skulle gå in i en bredvidliggande hytt, hade, då ett par personer befunno sig i den trånga passagen mellan skottet till överbyggnaden och luckkarmen, i stället för att tränga sig förbi dessa stigit upp på luckan, som emellertid endast delvis varit täckt, och härvid i mörkret störtat ned i lastrummet. Vid den sjöförklaring, som med anledning av olyckan avhållits, framgick, att det å ifrågavarande ångare icke vore vanligt, att lastluckorna täcktes helt eller delvis, så länge lastningen varade. Detta ansågs ej ens behövligt under mörker, varför lastrummen plägade stå öppna även om nätterna, medan lastning påginge om dagarna.

Av de till denna grupp hörande olycksfallen, äro en del, utan att hava medfört dödlig utgång, av synnerligen allvarlig art och ha vållat svårartade skador, beroende därpå att nedstörtande mången gång ägt rum från ansenlig höjd. Oftast förekommande äro fall i lastrum vid passerande av öppna luckor under gående å däcket samt i samband med av- eller påluckning, varvid halkning antingen å däcket eller under stående å själva luckan varit den närmaste anledningen till olycksfallet. Det har även hänt, att en bärlucka av trä, å vilken en besättningsman vid påluckningen stått, brustit samt jämte mannen fallit ned i lastrummet. Vid ett tillfälle, då en lucköppning skulle täckas med plankor och en sjöman stående å den tvärs över luckan placerade planklängan var sysselsatt med att lösgöra hisskroken, slirade en planka ned från luckkarmen, varvid mannen störtade ned. Vid upp- eller nedgående för rumslejdare inträffar stundom, att vederbörande av en eller annan anledning släppa taget och falla ned, särskilt om någon slags börda medföres. I ett fall har hänt, att då den uppstigande just hunnit upp till den översta luckkarmen och för att svinga sig över densamma fattat tag i en av skärstockens tågstroppar, denna därvid brustit, med påföljd att mannen fallit tillbaka ned i lastrummet. Ett annat svårartat fall inträffade, då en sjöman, som befann sig i lastrummet, fattat tag i den under upphivning varande vinschlöparens krok samt vid passerande av luckkarmen slagit händerna mot denna, så att han måst släppa taget och störtat ned i rummet. Härtill kommer en del fall genom öppna, oskyddade kolboxluckor, maskin- och eldrumskappar samt luckor i pikar och durkar.

De i tabellen upptagna *fallen vid vistelse i lastrum o. d.* ha i allmänhet ej varit av svårare beskaffenhet. De flesta avse halkning och fall å maskin- och eldrumsdurkar och härleda sig från dessas genom spillolja och dylikt hala beskaffenhet. En från sin vanliga plats i ett maskinrum tillfälligtvis bortflyttad trappa förorsakade ett ganska svårartat olycksfall, varjämte ett par nedstörtanden från balkar eller vägare under rengöring av lastrum förekommit.

Under tabellrubriken *nedfallande föremål* återfinnes ett olycksfall med dödlig utgång.

Å en ångare, som befann sig under resa i Östersjön, voro två besättningsmän sysselsatta med att från stormasten nedrigga ett bomtopprep med tillhörande järnblock. En av sjömännen hade begivit sig upp i masten med en göling, vars ena ända han fastsatt i blocket, sedan densamma stuckits genom en öppning, som bildades mellan masten och det järnband, vari detta block var fastsatt. Härefter hade den å däcket kvarstående besättningsmannen halat i gölingen, under det schackeln mellan blocket och järnbandet skruvats loss, varvid det sistnämnda öppnats och gölingen glidit ut, med påföljd att såväl denna som block och topprep fallit ned och träffat den nedanför stående i huvudet. Den skadade, som slogs sanslös och fick hjärnskålen krossad, fördes, sedan ångaren omedelbart sökt hamn, till sjukhus, där han samma dag avled. Vid senare avhållen sjöförklaring framgick, att olyckshändelsen närmast förorsakats genom den mindre lämpliga konstruktionen av blockfästet. Dock synes det av inkomna handlingar icke vara uteslutet, att en del av skulden jämväl är att tillskriva den sjöman, som vid tillfället var sysselsatt å masten, i det att han ej övertygat sig om blockfästets anordning, innan han började skruva loss schackeln.

Övriga olycksfall under denna rubrik förete intet särskilt ur arbetarskyddssynpunkt. Dock torde en olyckshändelse i detta sammanhang förtjäna omnämnas, enär densamma medförde ganska allvarliga skador för en av de ombordvarande.

Å en bogserångare, som under vidriga isförhållanden var i fart med att upptaga en större, förankrad boj, varvid fartygets bom och vinsch kommo till användning, brast masten på två ställen på grund av stark påfrestning av ett drivande isflak. Den avbrutna masten såväl som bommen och riggen föllo härvid ned och skadade svårt en av de i arbetet med bojens upptagande sysselsatta personerna.

Olycksfallsorsaken *brottsjöar*, varunder jämväl inräknats olycksfall uppkomna genom fartygs rullning etc. i hög sjö, omfattar sammanlagt 13 anmälda fall, av vilka 5 med dödlig utgång.

1. En trälastad ångare om 675 bruttoton överfölls av svår storm under resa västvart över Nordsjön i november månad. Svåra brott slogo över fartyget, revo upp däckslasten och bräckte en del vant, varunder jämväl roderledningen sprang, så att reservstyrinrättningen måste tillkopplas. Under arbete härmed tog fartyget en svår sjö över akterskeppet, varvid förste styrmannen spolades över bord och drunknade. Då fartyget ej styrde samt enär samtliga båtar sönderslagits av sjön, kunde under rådande mörker och våldsam storm intet uträttas för den nödställdes bärgning. Däcksmanskapet å denna ångare utgjordes av endast fyra man, varav tre lättmatroser och en jungman.

2. En annan trälastad ångare råkade liksledes under stormigt väder i Nordsjön under september månad få en del av däckslasten spolad över bord, varjämte svårare ovanbordsskador uppstodo. Efter mörkrets inbrott tog fartyget en våldsam brottsjö över styrbordssidan, varvid båtdäcket och skorstensstagen ramponerades, samtidigt som stämplingarna i gången mellan däckslasten och maskinkappen slogos lösa. En eldare, som vid tillfället befann sig i denna gång, blev härvid fastklämd mellan kabysskottet och den losslagna däckslasten. Besättningen sattes omedelbart i gång med att frigöra den inklämda eldaren, men då detta efter några minuter lyckades, hade livet redan flytt.

3. Å en större malmlastad ångare, som under svår storm befann sig på sydgående utanför norska kusten, uppstodo på grund av den våldsamt överbrytande sjön en del svåra ovanbordsskador, i det att bland annat flera av fartygets kranar sönderslogos och en av dem till och med spolades över bord. Då, efter det att arbetet med däckets uppklarande slutförts, befälhavaren skulle giva förste styrmannen vidare förhållningsorder, stod denne ej att återfinna, varför han, som varit synlig omedelbart innan brottet gick över fartyget, måste hava spolats över bord av

detsamma och drunknat. Det svåra vädret och den höga sjön omöjliggjorde varje bärgningsförsök.

4. En mindre ångare lastad med kiseljärn, på resa mellan Sveriges västkust och England, råkade härunder ut för svårt väder, som i förening med hög, överbrytande sjö förorsakade en del ovanbordsskador. Under arbete med en länsport, som slagits loss av sjön, blev en lättmatros spolad över bord och drunknade, innan bärgningsförsök hunno vidtagas. Å samma ångare insjuknade under resan tre besättningsmän på grund av giftiga gaser, som alstrades från kiseljärnslasten.

5. Under samma storm, som förorsakade det under punkt 2 relaterade olycksfallet, drabbades en annan trälastad ångare i samma farvatten av en liknande olycka. Däckslasten slogs loss och måste lämpas över sidan, och medan några besättningsmän voro sysselsatta med iskärande av en ny rodertalja, satte fartyget aktern under och tog härvid så mycket vatten över, att en matros följde med över bord och omkom. Maskinen stoppades, och en med lång lina försedd livboj utkastades, men den nödställde, som troligen blivit slagen sanslös av brottsjön, stod ej att rädda, utan gick omedelbart till botten.

Hithörande olycksfall, som icke haft dödlig utgång, men av vilka åtskilliga medfört ganska allvarliga skador, ha i regel ägt rum under likartade förhållanden med de ovan beskrivna och erbjuda därutöver intet nytt ur arbetarskyddssynpunkt.

Vid *arbete å ställning utombords* har inträffat en olyckshändelse, varvid 2 sjömän lidit allvarliga skador:

Två besättningsmän å en i torrdocka intagen större ångare hade av befälet beordrats att å en på fartygets yttersida uthängd ställning utföra underhållsarbete med skrapning och målning av bordläggningen. Ställningen bestod av en $1^1/_2 \times 9$ tums planka, på vilken enligt vedertaget bruk stuckits två $2^1/_4$ tums manillalinor, som fastgjorts vid eller innanför relingen. Från plankans mitt till fartygets reling var dessutom anbragt en $1^1/_4$ tums styvhalad hamplina. Ställningen hängde 5 à 6 fot lägre än relingen och på en höjd av ca 34 fot över torrdockans botten. Olyckan synes ha inträffat, då de båda sjömännen från fartygets reling hoppat ned på plankan, varvid denna jämte den å dess mitt anbragta linan brustit och männen störtat ned i dockan, i fallet ådragande sig svårartade skador. Det använda ställningsmaterialet synes av undersökningen att döma hava varit i fullgott skick, möjligen med undantag för mittellinan, som varit något skamfilad å det ställe, där den vilade mot den skarpa relingskanten. Efter olyckan anställda dragningsförsök giva dock vid handen, att linan i övrigt varit av betryggande styrka. En i plankan befintlig kvist på det ställe, där brottet ägde rum, torde i sig själv ej ha försvagat plankan i den mån, att densamma bort anses osäker för sitt ändamål. Livlinor användes icke vid tillfället, men befälhavaren hade ett par dagar tidigare givit båtsmannen order om, att besättningen vid arbete utombords skulle använda sig av sådana. Denna order hade också av båtsmannen vidarebefordrats till de skadade, som vid liknande arbete ett par dagar förut även använt sig av dylika linor.

De i tabellen intagna *olycksfallen vid segelmanöver* ha samtliga varit av mindre allvarlig beskaffenhet och hava förorsakats genom slag av skot, försträckning vid beslående av råsegel m. m.

Olyckshändelser i samband med handstyranordningar ha förekommit i 9 fall. I allmänhet ha dessa förorsakats genom slag av ratten och hava ofta medfört ganska allvarliga arm- och benskador. Särskilt vid backning under gång i is har hänt, att rodret med stor kraft pressats åt endera sidan och föranlett våldsam rörelse av ratten, som därvid slagit till rorgängaren. Även under svårt väder i öppen sjö ha ett par olycksfall å mindre segelfartyg inträffat med i huvudsak enahanda förlopp.

Under tabellrubriken *förtöjning, förankring, bogsering o. d.* återfinnes ett mycket stort antal olycksfall, uppgående till över 15 % av samtliga i redogörelsen upptagna och varav 3 med dödlig utgång. Beträffande de sistnämnda må i korthet anföras följande:

1. En ångare var efter fullbordad lossning i en utländsk hamn på utgående genom slussen. En förhalningswire utsattes från backen samt fastgjordes i land för att tjänstgöra som spring, varvid en s. k. kink uppstod å ståltrådstrossen, med påföljd att densamma under intryck av den starka påfrestningen sprang av. En av besättningsmännen, en lättmatros, träffades härvid i underlivet av den sprungna wireändan och skadades så svårt, att han två dagar därefter avled å sjukhus.

2. Under arbete med flottagning av en ångare, som råkat på grund i svenskt farvatten, hade andre styrmannen jämte två lättmatroser beordrats att med en av fartygsbåtarna utsätta ett varpankare, som i en lina hängts under bottnen av båten. Då ankaret skulle fällas, kapade styrmannen surrningen, varvid båten kantrade och alla tre kommo i vattnet. I en annan båt tillskyndande manskap lyckades emellertid att inom loppet av några minuter få upp de förolyckade i båten, men då hade styrmannens liv till synes redan flytt och kunde trots energiska upplivningsförsök icke återkallas. Av verkställd undersökning synes framgå, att olyckan uppstått på grund av felaktigt förfarande av styrmannen vid ankarets fällande.

3. Vid klargöring av ankaret å ett segelfartyg hade bästemannen äntrat ned på bogstagkättingen för att därifrån iskära pentlinan i röringen. Under arbete härmed föll han i vattnet och drunknade, trots att livboj omedelbart utkastades och fartygets båt inom kort kom tillstädes. Av sjöförklaringen framgår, att självmord måhända förelegat.

En stor del av de till denna grupp hörande olyckshändelserna hava medfört personskador, som utan att leda till livets förlust dock varit av särdeles svårartad beskaffenhet. En del exempel anföras härnedan:

4. Ett motorfartyg, som för lastning låg till ankars å en öppen redd, blev härunder överraskat av storm, som i förening med snabbt uppstående hög sjö tvingade det att lätta ankar för att söka komma i lä av land. Medan ankaret upphivades, vartill användes ett med handvevar drivet ankarspel, sprang först bromsbandet och därefter bräcktes plattan under spelpallen, med påföljd att kättingen rappade ut och slog sönder spelet. Samtidigt blevo tvenne jungmän, som voro i färd med inhivningen, svårt skadade av vevarna, i det den ene fick ena benet avbrutet och den andre ett större krossår i pannan, varför fartyget för att möjliggöra deras vård måste söka nödhamn.

5. Vid förhalning av ett större motorfartyg medelst en tross, som lagts till ankarspelets ena nock, slirade trossen, varvid ändan av densamma med stor kraft slog till den sjöman, som stod i avhållet. Han erhöll härvid så svåra skador i ansikte och huvud, att han måste föras till sjukhus.

6. Då ett mindre motorfartyg skulle angöra en kaj och närmade sig densamma, var en av besättningen beordrad att sätta en fender mellan förstäven och kajen. Mannen, som stod längst förut å den backen omgivande svinryggen, föll härvid från fartyget ned å kajen och bröt båda armlederna samt erhöll krosskador i ansiktet. Företagen undersökning synes giva vid handen, att otillfredsställande skyddsanordningar i form av räcke eller brädgång varit bidragande orsak till olyckan.

Orsakerna till olyckorna under denna rubrik ha i övrigt varit mångahanda. Slitna förtöjningstrossar av stållina hava sålunda givit upphov till ett flertal mer eller mindre allvarliga hand- och fingerskador, ofta medförande blodförgiftning. Klämskador vid avfendring eller tilläggning vid kaj, vid inhalning av trossar medelst vinsch, vid anbringande av stoppare o. d. äro vanliga, likaså slag av styva stållinebukter och bogserkablar. Mycket svårartade skador ha uppstått, då besättningsmän råkat få en fot eller ett ben

mellan tross och pållare, varvid i ett par fall benet blivit helt avslitet. Illa passande spakar till ankarspelskopplingar hava jämväl genom att slira varit orsak till allvarliga skador, och en del smärre sådana hava även föranletts av oskyddade växlar å s. k. wirerullar. Slutligen må nämnas, att å maskindrivna fiskefartyg vid utsättning eller intagning av trålen besättningsmän, som varit sysselsatta med dennas handhavande, ofta skadats av trålwiren.

Vid *handhavande av fartygsbåtar och annan livräddningsmaterial* ha inträffat 7 olycksfall, av vilka ett med dödlig utgång.

Några besättningsmän å en ångare, som befann sig på resa i Östersjön, voro i färd med att iordningställa en å babordssidan å fartygets båtdäck befintlig livbåt. Härvid skulle bland annat båten även länsas, varför en av sjömännen kröp under densamma för att utifrån avlägsna dyvikan. Under utförande av detta arbete har mannen förmodligen halkat eller av annan anledning förlorat fotfästet samt fallit över bord. En livboj utkastades omedelbart, och under det fartyget stoppades, klargjordes den andra livbåten för sjösättning. Då den efter ca en kvarts timmes tid kom i sjön, hade emellertid den förolyckade, som dock uppgivits hava varit simkunnig, redan sjunkit och kunde trots ivrigt sökande ej återfinnas. Den anmärkningsvärt långa tidrymd, som, ehuru väderleksförhållandena voro goda, erfordrades för sjösättning av livbåten, torde i sin mån hava bidragit till att olyckan fick en så sorglig utgång, varför socialstyrelsen hos fartygsinspektionen hemställt om närmare undersökning av sjösättningsanordningarna å vederbörande fartyg.

I övrigt synas olycksfallen under denna rubrik ha varit av lindrigare art och omfatta skador uppkomna genom klämning mellan båt och fartygssida, fall i båt under rodd samt försträckning vid urlyftande av en båtdävert.

Ett flertal mer eller mindre allvarliga kläm- och krosskador har uppstått vid hanterande av *luckor och skärstockar*. Det är framför allt de stora, tunga tvärbalkarna, som vid förflyttning medelst vinsch varit orsak till hithörande olycksfall, men även enstaka fall vid isättning eller urtagning för hand av skärstockar hava förekommit. Slag i huvud samt å händer och armar av mindre gångjärnförsedda luckor över trappor och nedgångskappar äro ej ovanliga, särskilt under slingring, då ifrågavarande luckor ej varit tillfredsställande fastsatta. Slitna täckluckor samt frånvaron av stroppar eller handtag angivas ävenledes såsom förekommande olycksfallsorsaker.

De till ett antal av 30 i tabellen upptagna olycksfallen i samband med *ställningar, landgångar och lejdare m. m.* hava till största delen förorsakats genom fall. Däckstrappor och däckslejdare av järn och i ännu högre grad liknande anordningar i maskin- och eldrum visa sig med hänsyn till den stora halkningsrisken, särskilt under slingring, vara ganska farliga inrättningar, som då till följd av överspolande havsvatten eller på grund av olja och andra fettämnen erbjuda otillfredsställande fotfäste. Olämplig fotbeklädnad, i synnerhet i fråga om eldarpersonalen, som i stor utsträckning använder sig av träskor, torde ha varit bidragande orsak till en del av olyckorna. Vid arbete å löst stående stegar, som slirat och fallit, ha också ett par olyckor medförande allvarliga skador ägt rum, och samma förhållande har varit för handen vid arbete å ställning i fartygs lastrum. Slut-

ligen må även omnämnas ett par fall i samband med förflyttning eller utläggning av landgångar, varvid klämskador å händerna uppstått.

Tabellrubrikerna 19 och 20, upptagande olycksfall i samband med *fartygs maskineri*, omfatta tillsammans 50 olyckshändelser, av vilka en med dödlig utgång. Den sistnämnda träffade en motorbåtsförare, som vid startande av motorn å en mindre båt skadades så illa, att han avled på grund av blodförlust. Vid olyckan synes hava tillgått så, att den å motorns balanshjul befintliga startveven omedelbart efter igångsättningen fångat i mannens benkläder, med påföljd att benet slets i stycken, innan motorn hann stoppas.

Ett flertal andra olycksfall med enahanda orsak och förlopp, fast utan att de medfört livets förlust, hava förekommit och synas giva vid handen, att balanshjul och startvevar å mindre båtmotorer med fara för allvarliga skador ofta lämnas helt oskyddade. I övrigt äro de flesta olycksfallen under dessa rubriker att hänföra till hand- och fingerskador, som uppstått vid s. k. överkänning för att utröna, huruvida i gång varande maskindelar, särskilt excenterskivor samt vev- och ramlager, äro utsatta för varmgång. Under utförande av olika slags maskinreparationer inträffa därjämte allt som oftast muskelbristningar och bråckskador särdeles vid lyftande eller bärande av tunga maskindelar.

Av de i samband med arbete vid *ångpannor* inrapporterade olycksfallen förtjänar särskilt ett, vilket haft dödlig utgång, att närmare omnämnas.

Eldaren å en mindre passagerarångare var i maskinrummet sysselsatt med s. k. kölrensning, varvid även halsen till kiken å ångpannans utblåsningskran skulle rengöras och smörjas. Under arbete härmed har han av okänd anledning skruvat loss två muttrar, som kvarhålla kiken till nämnda utblåsningskran, med påföljd att krankiken till följd av trycket i pannan slungades ut och mannen å hela kroppen erhöll så svåra brännskador av utrusande vatten och ånga, att han några timmar senare avled å sjukhus.

Av de 24 olycksfall, som återfinnas under rubriken *eldning och kollämpning*, ha de flesta uppstått vid halkning å eldrumsdurk eller i kolboxar, varvid vederbörande besättningsmän tillhörande maskinmanskapet drabbats av mer eller mindre svårartade skador. Vid handhavande av vissa eldningsredskap, såsom skyfflar och slaggspett, ha jämväl ett antal smärre olycksfall inträffat, varjämte två fall av bråck och ett av svårare muskelbristning, uppkomna vid eldningsarbete, ägt rum. Brännskador i ansikte samt å händer och armar ha vid tre tillfällen uppstått på grund av eldslågor, som vid öppnande av fyrluckan rusat ur eldstaden å fartygs ångpannor.

Olycksfallen vid *askhissning* förete intet nytt utöver vad tidigare iakttagits. Sålunda förekommer alltjämt å fartyg, där handvinschar med vev brukas för askans uppforslande ur eldrummet, att frånvaron av spärranordning eller uraktlåtenhet att använda densamma varit orsak till svårartade krosskador i ansikte eller å händer, uppkomna genom slag av veven. På grund av fartygets rullning har jämväl förekommit, att besättningsmän sysselsatta med bärande av askpyts över däcket fallit omkull och skadats.

Handverktyg medföra, som av tabellen framgår, ett jämförelsevis stort an-

tal olycksfall, som dock i regel varit av lindrigare art, om ock vissa komplikationer i form av blodförgiftning o. d. understundom förvärrat skadan. Slitna skruvnycklar och mejslar ävensom felaktiga hammare och släggor äro orsak till en hel del hand- och fingerskador, särskilt bland maskinpersonalen, medan stick- och skärsår av knivar och andra eggverktyg oftast uppträda bland kökspersonalen under matlagning.

De alltjämt återkommande ögonskadorna vid *rosthackning* tyda på att användande av skyddsglasögon vid utförande av dylikt arbete ej tillräckligt beaktas.

Vid *eldsvådor* ha 7 personer erhållit mer eller mindre svårartade brännskador, vilka dock i intet fall medfört livets förlust. Ett av de mera allvarliga fallen inträffade vid en eldsvåda, som uppstod nattetid i en skans, medan fartyget befann sig till sjöss, varvid en kollämpare blev svårt bränd samt hela inredningen fördärvad. Elden synes hava uppkommit från en kolkamin, som var placerad i en öppning i träskottet mellan tvenne skansar, och har tydligen förorsakats därav, att den till rödglödgning upphettade kaminen antänt det oskyddade trävirket. En under pannrengöring tappad brinnande karbidlampa, som antände i ångpannan befintligt sot, har jämväl varit orsak till brännskador, och vid rengöringsarbete i maskinrum, varvid i fotogen indränkta trasselsuddar kommit till användning, ha dessa på grund av oförsiktighet vid hanterande av bart ljus antänts och åstadkommit skada.

Vid *explosion* av en s. k. blåslampa, medelst vilken man var sysselsatt att bränna bort gammal färg, skadades samtidigt tre sjömän. En annan liknande olycka träffade en eldare, som med en tänd lampa med bart brinnande låga skulle lysa in i en tom karbidbehållare och därvid blev svårt bränd i ansiktet på grund av en explosion, förorsakad av i behållaren kvarbliven gas. Vidare må omnämnas en å ett större motorfartyg inträffad svårartad explosion, som under maskinmanöver uppstod i luftledningen mellan startslidhuset och startventilerna å cylindrarna, varvid två maskinister, vilka vid tillfället befunno sig å manöverplatsen, blevo illa skadade i ögon och öron av söndersplittrade järn- och metalldelar. Verkställda undersökningar synas ej hava kunnat fullt fastställa anledningen till olyckan, men man har varit benägen tillskriva densamma något för ifrågavarande slags motorer säreget konstruktionsfel, då liknande explosionsolyckor tidigare inträffat vid startningen av dylika motorer.

Av *kolosförgiftning* har styrmannen å ett mindre segelfartyg ljutit döden. Den omkomne, som befann sig ensam ombord, hade gjort upp eld i en i akterruffen befintlig kamin och tydligen stängt spjället för tidigt, då han följande morgon fanns liggande död i sin koj.

Brännskador förorsakade genom skållning av hett vatten, ånga, flott o. d. ha inträffat i 20 fall och synas huvudsakligen hava drabbat med matlagning sysselsatt kökspersonal, såväl manlig som kvinnlig. Under slingring kullstjälpta kastruller eller nedfallna stekpannor utgöra den oftast förekommande anledningen till detta slags skador, som emellertid jämväl inträffa vid

transport över däck från kabyss till hytter och mässar av varma matvaror och drycker. Vid utblåsning av ånga och varmt vatten från cylindrarna å vinschar och ankarspel uppstå ej sällan genom oförsiktighet eller bristfälligt material brännskador å händerna, och oavsiktligt nedstigande med foten i en med hett vatten fylld matarvattenfilter har varit orsak till svåra brännskador å fot och ben.

De under tabellrubriken *försvinnande från fartyg* upptagna fyra dödsfallen avse en förste maskinist, en eldare och två kollämpare. Samtliga ha spårlöst försvunnit, utan att anledningen därtill kunnat utrönas, maskinisten under det att fartyget, å vilket han var anställd, låg förtöjt vid kaj i en utländsk hamn, den ene lämparen från en ångare förankrad i svenska skärgården samt eldaren och den andre kollämparen från ångfartyg under gång i resp. Nordsjön och Röda havet. Drunkning torde föreligga i samtliga fall.

Två ombord å fartyg anställda personer, en maskinist och en smörjare, hava *försvunnit under vistelse i land.* Även beträffande dessa olyckor, som inträffat den ena i en svensk, den andra i en utländsk hamn, saknas närmare detaljer. Som vederbörande emellertid, innan de saknades, iakttagits vara berusade, förmodas att de, gående å kajen, fallit i vattnet och drunknat.

Genom *olycksfall under vistelse i land* hava 5 sjömän ljutit döden.

1. En av däcksmanskapet å en i utländsk hamn liggande ångare hade under landpermission tagit vägen över en för allmänheten fridlyst bangård och blev därvid i mörkret överkörd av ett växlande tågsätt samt fullständigt massakrerad.

2. En liknande olycka drabbade vid passerande av ett å kajen i en utländsk hamn löpande järnvägsspår en å en ångare anställd lättmatros, som jämväl överkördes av ett tåg och ljöt en ögonblicklig död.

3. Befälhavaren å en bogserbåt, som per cykel uträttade ett ärende i land för båtens räkning, råkade härunder köra omkull och skada sig så svårt, att han ett par dagar senare avled å sjukhus.

4. En å en passagerarångare anställd matros befann sig å kajen i en svensk hamn sysselsatt med utlämning av från ångaren upplossat gods. Vid expediering av ett kolly till en kvinnlig mottagare råkade denna komma för nära kajkanten samt halka och falla i sjön, varvid hon grep fast i matrosen och drog denne med sig. I närheten befintliga personer lyckades omedelbart rädda kvinnan, varemot sjömannen, som av strömmen förts ut från kajen, omkom genom drunkning.

5. Förste styrmannen å en större passagerarångare drabbades under vistelse i en utländsk hamn av gasförgiftning, varav han avled.

Av övriga under denna rubrik upptagna olycksfall, vilka icke haft dödlig utgång, ha en del inträffat under tjänsteutövning i land, andra under det vederbörande haft landpermission. I allmänhet av lindrigare art, hava dessa olycksfall haft vitt skilda förlopp, som dock ur arbetarskyddssynpunkt erbjuda föga av intresse.

Under *förflyttning till eller från fartyg vid besök i land* hava inträffat 16 olycksfall, av vilka 7 med dödlig utgång. Beträffande de sistnämnda må i korthet anföras följande:

1. En av jungmännen å en ångare, som låg förtöjd vid kajen i en utländsk hamn, skulle efter mörkrets inbrott begiva sig i land. I stället för att använda sig av landgången, som var försedd med stöttor och dubbla mantåg samt tillfredsställande belyst, hoppade han över ett vid sidan om

landgången utefter relingen sträckt mantåg, men snubblade och föll ned i vattnet mellan kajen och fartygssidan. Han erhöll härvid redan i fallet så svåra skador, att han var alldeles oförmögen använda sig av de hjälpmedel, plankor och trossar, som räcktes honom, varför han i den starka strömmen och rådande mörker icke stod att rädda, utan omkom genom drunkning. Den förolyckade var ej simkunnig.

2. Styrmannen å en mindre ångare, förtöjd vid kajen i en svensk hamn, hade efter besök i land fram på natten åter begivit sig ombord i sällskap med en annan person. Då han, efter att om en stund hava följt denne iland, ånyo skulle begiva sig ombord, har han antagligen snavat över en av fartygets förtöjningar samt från kajen fallit i vattnet och drunknat. Den omkomne var vid tillfället berusad.

3. Från en i svensk hamn liggande ångare försvann nattetid en av de ombord anställda eldarna, som erhållit landpermission. Den försvunne återfanns icke, medan ångaren kvarlåg i hamnen, men då hans döda kropp någon tid därefter flöt upp, konstaterades vid polisförhör, att man från ett närbeläget segelfartyg ifrågavarande natt hört ett plaskande ljud, som om någon fallit från kajen i sjön, varför det antages, att det varit den omkomne, som vid återvändande ombord av en eller annan anledning störtat i vattnet och drunknat. Ångaren låg vid tillfället förtöjd tätt intill kajen, och mellan denna och fartyget var utlagd en med mantåg å båda sidor försedd, väl belyst landgång, varjämte vaktman fanns å däck.

4. Några besättningsmän från en i en utländsk hamn under lossning liggande ångare voro efter besök i land nattetid på väg till sitt fartyg, då en av sällskapet, en eldare, plötsligt försvann i mörkret och trots ivrigt sökande ej kunde återfinnas. Misstanken, att den försvunne fallit i dockan och drunknat, besannades, då hans döda kropp en tid senare återfanns i hamnen. Han var vid tillfället berusad.

5. Å en ångare, som låg under lossning i en främmande hamn, hade den till kajen utsatta landgången på grund av sjösvall och stor tidvattensskillnad måst utbytas mot en vanlig pinnlejdare, som användes att förmedla förbindelsen mellan fartyg och land. En av fartygets matroser skulle i sällskap med ett par skeppskamrater efter besök i land åter begiva sig ombord under natten. Uppkommen på inombordstrappan, som var placerad vid lejdarens övre ända invid relingen, förlorade han jämvikten och störtade baklänges ned mellan fartyget och kajen, där han, efter att hava drivits ett par meter av strömmen, sjönk under vattenytan och drunknade. Även i detta fall synes ett omättligt förtärande av starka drycker hava varit den närmaste anledningen till olyckan.

6. En lättmatros å en i svensk hamn förtöjd ångare hade i sällskap med några skeppskamrater besökt ett flertal näringsställen i land och därvid förtärt en avsevärd kvantitet spritdrycker. Vid återvändande ombord föll han från kajen i sjön och drunknade. Den omkomne hade på vägen till fartyget skilts från sitt sällskap, varför inga åsyna vittnen till olyckan funnos.

7. En kollämpare från en ångare, som för lossning av kollast befann sig i en utländsk hamn, hade i sällskap med några skeppskamrater under vistelse i land blivit så berusad av starka drycker, att han ej kunde förmås återvända ombord, utan blev liggande redlös å kajen. Då lämparen nästa dag saknades ombord, anställdes undersökning, varav framgick, att en å kajen befintlig bankvakt under natten sett en person falla i vattnet, men ej hunnit till undsättning. Det antages, att den sålunda omkomne var identisk med den försvunne lämparen, som ej sedan dess avhörts.

Övriga allmännast förekommande olycksfall under denna rubrik äro att hänföra till halkning eller fall å kaj eller landgång vid gående till och från fartyg och hava vid en del tillfällen medfört rätt svårartade arm- och benskador. Oftast förorsakade av oförsiktighet från de skadades egen sida, synas dock ett mindre antal olycksfall vara att tillskriva otillfredsställande beskaffenhet av landgångar eller lejdare ävensom bristfällig belysning.

Ett relativt stort antal olycksfall, 83 stycken, hava inträffat under *lastning och lossning*, dock intet med dödlig utgång. Hithörande olyckor äga i allmänhet rum å mindre fartyg, å vilka besättningen som regel utför stuveriarbetet; dock förekommer även, att sjömän, vilka å större ångare tjänst-

göra som vinschskötare, en och annan gång drabbas av olycksfall i samband med detta arbete. Mest framträdande äro skador som uppstå under lastning, lossning eller stuvning för hand, varvid förlyftningar med åtföljande muskelbristning och bråck äro ganska vanliga. Fingerskador till följd av slitna wirelöpare och bristfälligt emballage medföra därjämte mången gång allvarlig blodförgiftning, varjämte handredskap och handverktyg liksom transportredskap varit orsak till en del smärre skador. Vid fall, särskilt genom luckor ned i lastrum, ha flera ofta svårartade skador uppstått, vilket även varit förhållandet i fråga om fallande och nedrasande last, företrädesvis förorsakade genom utslirande ur längor och stroppar. Även kolmått och lossningsställningar ha i några fall varit anledning till smärre skador.

De under rubriken *andra orsaker* upptagna olycksfallen, av vilka det största antalet avser personskador av mera lindrig karaktär, erbjuda i stort sett intet särskilt av intresse ur arbetarskyddssynpunkt. Anmärkningsvärda äro dock de jämförelsevis talrika olycksfall, vilka i form av muskelbristning och bråck uppstå vid förlyftning under arbete av olika art. Likaså förtjäna omnämnas de titt och ofta återkommande ögonskador, som förorsakas av att främmande föremål, även vid en del andra arbeten än rosthackning, inkomma i ögonen och medföra komplikationer, som det mången gång kan vara vanskligt motverka ombord å ett fartyg, särskilt under en längre sjöresa. Klämskador, ofta av rätt svårartad karaktär, ådragna av dörrar, som genom fartygets rörelser i sjön oavsiktligt slagits till, äro ej allt för ovanliga, och fingerskador med åtföljande blodförgiftning uppkomna under fiskrensning äro typiska dels för ombord anställd kökspersonal, dels för däcksbesättningen å ångtrålare.

Förutom i tabellen upptagna olycksfall har till socialstyrelsen lämnats meddelande om 7 drunkningsolyckor, som inträffat under *badning*. De omkomna voro en stuert, en eldare, en lättmatros, tre jungmän och en mässpojke. Ifrågavarande olyckor, som timat under vederbörandes fritid, torde lika litet som en del av ovan relaterade olyckshändelser vid förflyttning till eller från fartyg böra direkt hänföras till olycksfall i arbete, men kunna likväl, då de drabbat sjöfolk under dess anställningstid å fartyg, sägas äga ett visst samband med tjänstgöringen ombord, särskilt med hänsyn därtill, att de förolyckade där haft sin uppehållsplats även under fritiden.

Sex *självmord* av i tjänst ombord varande sjömän ha under året inrapporterats. De av nämnda anledning avlidna voro en befälhavare, en styrman, en telegrafist, en matros, en eldare och en kollämpare. I brist på utförligare redogörelse beträffande dessa dödsfall ha orsakerna till desamma ej kunnat närmare fastställas. Vid fyra av självmorden angives dock den sannolika orsaken hava varit sinnesförvirring, som i tre fall antages ha berott på den vid resp. tillfällen rådande starka värmen.

De under redogörelseåret inträffade olycksfallen inom sjömansyrket giva knappast anledning till några uttalanden utöver dem, som gjorts i samband

med tidigare avlåtna utredningar i ämnet. Dock må ånyo fastställas, att förutom de vid större fartygskatastrofer timade olycksfallen — oftast med dödlig utgång — en stor del av de övriga, ja kanske allra största delen, äro att tillskriva de omkomnas eller skadades egen oförsiktighet och tanklöshet. Olycksfall av detta slag kunna endast motverkas och undvikas därigenom, att sjömännen själva iakttaga den försiktighet och uppmärksamhet i arbetet, som deras rätt farofyllda yrke utan tvivel kräver, ett förhållande som förtjänar särskilt beaktande med hänsyn till det beklagligt stora antalet olycksfall, som ägt rum under rusets inflytande.

Ehuruväl något egentligt nytt ur arbetarskyddssynpunkt icke framkommit såsom en följd av undersökningen av under året inkomna olycksfallsrapporter, må dock här lämnas en kort sammanfattning av härunder gjorda iakttagelser, i den mån dessa kunna vara ägnade att verka förebyggande eller tjäna till ledning för vidtagande av lämpliga skyddsåtgärder.

Vikten av att ett fartygs luckor äro skalkade under fart även i jämförelsevis begränsade farvatten framgår av under året timade sjöolyckor. Men även med den gängse och sedan mycket lång tid tillbaka såsom fullt säker ansedda skalkningsmetod, som alltjämt kommer till användning å de flesta fartyg, synes risken för att under svårt väder få vatten i fartygens lastrum mången gång vara överhängande, varför frågan om utredande och införande av nytt sätt för tätning och fasthållning av skeppsluckor torde böra tagas under övervägande. Veterligen finnas för närvarande anordningar, som lära erbjuda större säkerhet än det gamla systemet med kilar, skalkningshakar och -järn och som även med gott resultat kommit till användning i praktiken, exempelvis von Tells svenska patent. I England, där ett flertal fartygsförsvinnanden tillskrivas i svårt väder inslagna eller lösslagna luckor, göres för närvarande en undersökning av Board of Trade i och för utformande av nya skalkningsbestämmelser.

Överlastning och olämplig lastning förekomma då och då, alla bestämmelser till trots, och hava även under 1924 föranlett sjöolyckor med förlust av människoliv. Det är framför allt i fråga om däckslaster, som det härvid syndas i avsevärd grad, och man kan ej frigöra sig från den uppfattningen, att det brister avsevärt beträffande befälets å särskilt de mindre fartygen insikter i stabilitetsförhållandena. De senare årens upprepade sjöolyckor i samband med överlastning eller olämplig lastning synas böra mana till en något mera ingående behandling vid undervisningen i detta ämne i navigationsskolorna.

Nedstörtande vid arbete till väders har i en del fall förorsakats därav att blockstroppar sprungit av. Dessa fall påvisa nödvändigheten av att material, som användes för personers upphissande i rigg, å skorstenar o. d. underkastas en noggrann kontroll före användandet samt att, då arbete över huvud taget utföres å större höjd, sjömansmässiga säkerhetsåtgärder i enlighet med gällande föreskrifter finnas vidtagna, en omständighet som jämväl tarvar beaktande vid arbete å ställning utombords.

Ett antal av de inrapporterade olycksfallen i samband med nedstörtande i lastrum eller fall över bord måste utan tvivel tillskrivas bristande skyddsanordningar å däcket vid luckor eller fartygssida. Särskilt synas de inträffade olyckorna av förstnämnda slag förtjäna beaktande, dels emedan de i sjösäkerhetsförordningarna stadgade skyddsåtgärderna i fråga om öppna skeppsluckor icke alltid iakttagas, dels emedan det torde böra ifrågasättas, huruvida dessa åtgärder kunna anses fullt betryggande. Det har nämligen visat sig, att olycksfall av ifrågavarande slag inträffat även vid luckor, vilkas karm haft en höjd av 80 cm. eller däröver, varför det synes som om den enda fullt effektiva skyddsåtgärden i förevarande fall är att hava skeppslucka täckt, då arbete ej pågår genom densamma. Att man ombord å fartyg nu för tiden mera än förr uraktlåter att efter arbetets slut för dagen lägga på luckorna torde nog i viss mån få tillskrivas den genom lag begränsade arbetstiden och ovilligheten att låta utföra dylikt arbete på övertid, en omständighet som på sin tid beaktades av de s. k. skeppstjänstkommitterade, vilka också i sitt förslag till arbetstidslag förordade en arbetstid i hamn av 8 ½ timmar per dag just för att kunna tillgodose behovet av sådant arbete, som bland annat omfattar påluckning efter lastnings- eller lossningsarbetets slut. Socialstyrelsen har med anledning av timade olycksfall av ovan anfört slag hos kommerskollegium hemställt om viss ändring av de för öppen skeppslucka gällande säkerhetsföreskrifterna.

Dåligt material i bärluckor samt bristfälliga stroppar eller handtag i dylika luckor och skärstockar äro skulden till en hel del olycksfall, liksom öppna småluckor i pikar och durkar ofta komma ofärd åstad. Enda botemedlet emot dessa olägenheter är i de förstnämnda fallen noggrann och fortgående tillsyn av materialet till ifrågavarande anordningar, i de senare försiktighet och uppmärksamhet från de ombordvarandes sida samt, där så låter sig göra, luckornas förseende med gångjärn och skydd, som automatiskt träder i verksamhet, då luckan öppnas.

Den för sjömansyrket typiska olycksfallsrisken, som innefattas under tabellrubriken »brottsjöar», torde ej helt kunna bortelimineras. Dock borde mycket kunna vinnas genom att, då arbete ombord måste utföras å för brottsjöar och svårare överspolning utsatta ställen, de besättningsmän som sysselsättas härmed äro försedda med livlinor. Många drunkningsolyckor skulle säkerligen härigenom kunna förekommas, och även om anordningen kan förefalla något hinderlig och besvärlig, torde dock nyttan av densamma betydligt uppväga olägenheten.

De förhållandevis mycket talrika och ofta svårartade olycksfallen i samband med förtöjningsarbete synas kräva alldeles särskilt beaktande. Dåliga, slitna och taggiga wiretrossar förorsaka alltjämt ett stort antal svåra hand- och fingerskador, varför vikten av att i tid utbyta förslitna trossar av detta slag bör framhållas. Då detta är en fråga av huvudsakligen ekonomisk natur, gäller det att genom lämplig behandling av förtöjningsmaterialet — särskilt för att hindra dess förrostning — hålla detsamma i gott skick. De mycket allvarliga skador i form av avslitna ben och fötter, som uppkomma i synner-

het då en besättningsman skall fastlägga en wiretross å pållare eller släcka densamma genom att låta den löpa runt pållaren, förorsakas oftast därav, att en massa lösa bukter av trossen i största oordning ligga spridda över däcket. Faran härav kan i de flesta fall förekommas genom att wiren efter hand i mån av behov på- eller avrullas för ändamålet avsedda wirerullar. Härför erfordras emellertid, att för detta slags arbete avdelas ett tillräckligt antal besättningsmän, vilket med hänsyn till bemanningsnumerären ombord ej alltid låter sig göra.

Svänghjul och startvevar till mindre fartygs- och båtmotorer giva ofta anledning till svårartade skador — i ett fall under året till och med förlust av människoliv — varför det bör beaktas, att de förra behörigen inskyddas samt de senare så anordnas, att faran för bakslag i största möjliga mån undanröjes. Frånvaron av eller otillräckligt och felaktigt konstruerat skydd vid kuggväxlar å vinschar o. dyl. utgöra alltjämt en återkommande orsak till olycksfall, varför även denna skyddsdetalj är värd sin särskilda uppmärksamhet. Enahanda är förhållandet med spärranordning å handvinschar och askhalningsspel.

Att användande av skyddsglasögon vid rosthackning och annat dylikt arbete är erforderligt har förut påvisats, och då arbete av detta slag ofta förekommer ombord, synas sådana glasögon till erforderligt antal böra ovillkorligen ingå i fartygsutrustningen.

Vidare anbefalles försiktighet vid handhavande av karbidkärl, spritdunkar och s. k. blåslampor, varjämte nödig uppmärksamhet bör ägnas åt sådana uppvärmningsanordningar i fartygs bostadsrum, som eldas med kol eller ved, särskilt med hänsyn till risken för kolos och överhettning. I det förra hänseendet bör kamin eller ugn ej vara försedd med spjäll, i det senare är nödvändigt, att allt närliggande trävirke är plåtbeklätt eller på annat effektivt sätt isolerat. Brännskador genom oavsiktlig beröring av värmeledningsrör eller andra ångrör, vilka äro så belägna, att de inbjuda till stöd eller handfäste, böra likaledes förekommas genom ändamålsenlig isolering.

Mot bakgrunden av det stora antal drunkningsolyckor, som utgöra den förnämsta anledningen till förlust av människoliv inom sjömansyrket, torde det hava sitt särskilda intresse påvisa, att simkunnigheten bland sjöfolket är föga utbredd. Detta är så mycket mera anmärkningsvärt, som ju detta yrkes utövare mera än andra arbetare dagligen äro utsatta för att råka i det våta elementet, och det framgår också, att ett flertal av de under årens lopp inträffade drunkningsolyckorna äro att tillskriva bristande simkunnighet. Det förhåller sig visserligen så, att denna färdighet vid större sjöolyckor, eller då en man under svårt väder faller över bord, i sig själv icke alltid är tillräcklig för att bärga livet, men å andra sidan måste utsikterna till en bärgning bliva avsevärt större, om den nödställde själv är i stånd att hålla sig uppe under det livräddningsredskapen göras klara och tills hjälp hinner anlända. Ur denna synpunkt förefaller det, som om simkunnigheten borde vara ett oeftergivligt villkor för anställning till sjöss, och synes det därför med fullt fog från myndigheternas sida böra påkallas, att varje per-

son, som vinner sådan anställning, visar sig vara i besittning av nämnda färdighet.

Om med hänsyn till den relativt stora olycksfallsfrekvensen inom sjömansyrket åtgärder till uppnående av ett effektivt arbetarskydd i detta avseende äro särdeles påkallade, föreligger samtidigt anledning att i full utsträckning ägna uppmärksamheten åt den speciella delen av arbetarskyddet, som kan sammanfattas under begreppet skydd mot ohälsa. Denna fråga är för sjömansyrkets vidkommande så mycket mera betydelsefull, som dess utövare ej endast hava att utföra sitt arbete under alldeles säregna och av naturföreteelserna särskilt påverkade förhållanden, utan även på grund av yrkets egenart måste bo och tillbringa den största delen av sin fritid ombord.

I förstnämnda hänseende har man då att skilja på det olika slags arbete, som utföres av skilda bemanningskategorier ombord. Så torde däcksbemanningens allmännast förekommande sysselsättning ej medföra några större vådor i hygieniskt hänseende, om också de sjömän, som tillhöra denna besättningsgrupp, mången gång under svårt väder få vidkännas ett hårt arbete, som i förening med regn och överspolning kan anses vara ganska påfrestande. Mera undantagsvis förekomma dock även arbeten av rent ohygienisk art, såsom kölrensning och olika slags sysselsättning i pikar och bottentankar, där utrymmet är trångt samt illaluktande och skadliga gaser äro till finnandes. Dylika arbeten äro likväl så pass kortvariga och sällan förekommande, att det obehag de medföra väl uppväges av den långa och hälsosamma vistelse i friska luften, som kommer däcksbesättningen till del.

I viss mån annorlunda ställa sig arbetsförhållandena för maskinpersonalens vidkommande. Nödgade att fullgöra sitt arbete å ett synnerligen begränsat område med som regel hög värme och mången gång otillfredsställande belysning, äro sjömän av denna kategori utsatta för avsevärda temperaturväxlingar och drag. Då dessa olägenheter därtill äro förenade med ett arbete, vilket särskilt för eldare och kollämpare med fog kan betecknas som tungt och påkostande, ligger det vikt uppå, att tillfredsställande anordningar för belysning och luftväxling av maskin- och eldrum samt kolboxar finnas anordnade ombord. På äldre fartyg lämna dessa detaljer ofta mycket övrigt att önska, och särskilt måste ventilationsanordningarna till eldrummen, med luftrören utmynnande rätt över fyrplatsen, betecknas som hälsovådliga och i hög grad bidragande till den disposition för lungsjukdomar, som är allmänt rådande bland fartygseldare.

Även kökspersonalen är under sitt arbete utsatt för en del olägenheter, som under vissa förhållanden kunna menligt inverka på hälsan, särskilt å fartyg där kabyssen, vilket ofta är fallet, är belägen över ångpannorna. Genom detta grannskap i förening med den hetta, som utvecklas från spisarna, blir då temperaturen särskilt i varma luftstreck mången gång outhärdlig, och de i kabyssen arbetande personerna nödgas genom anordnande av kraftigt drag genom dörrar och vindsegel utsätta sig för allehanda förkylningssjukdomar.

Som regel torde kunna sägas, att luftväxlingsproblemet beträffande de

olika arbetslokalerna ombord å fartyg ännu väntar på sin lösning och ju förr desto hellre synes böra bliva föremål för en lika ingående undersökning som den, vilken nedlagts på uppnående av ett tillfredsställande ventilationssystem i arbetslokaler i land.

Som ovan sagts, måste emellertid åtgärderna till skydd mot ohälsa även sträcka sig utom arbetslokalerna ombord. Sjömansyrkets egenart nödvändiggör nämligen, att de ombord anställda måste hava sina bostäder och intaga sina måltider därstädes. Vad bostadsfrågan beträffar, har under de senare åren gjorts ofantligt mycket för höjande av hygienen och trevnaden ombord, och i och med att de flesta nybyggda fartyg gått in för ett system med två- eller tremanshytter samt särskilda mäss- och badrum även för manskapet, torde för dessa fartygs vidkommande intet vara att erinra mot bostadsförhållandena. Detsamma gäller nog också för en del äldre fartyg, å vilka bostäderna på senaste tid varit föremål för ombyggnad eller reparation, men å ett mycket stort antal av dessa äldre fartyg äro bostadsförhållandena ännu alltjämt sådana, att de med fog kunna betecknas som hälsovådliga. Denna sakernas ställning torde till stor del få tillskrivas det förhållandet, att för fartyg, som byggts före 1916, detaljbestämmelser saknas rörande bostäderna ombord.

Då sjömännens arbetsförhållanden äro av den art, att även kosthållet i regel måste bestridas och anordnas av arbetsgivaren, torde också denna detalj vara att anse som en arbetarskyddsfråga, vilken i viss mån bör underkastas myndigheternas kontroll. Så har även skett i och med utfärdande av en särskild spisordning jämte vissa bestämmelser i sjömanslagen och sjösäkerhetsförordningarna rörande kosthållningen ombord. Nu gällande spisordning — utfärdad så långt tillbaka som år 1896 — måste emellertid anses synnerligen föråldrad och på intet sätt ägnad att fylla de krav, som såväl hygieniskt som i näringshänseende numera böra ställas på en utspisning, vilken, samtidigt den utgör underlaget för en hel yrkesgrupps arbetsförmåga och arbetsduglighet, jämväl ingår som en del av det vederlag arbetsgivaren har att utgiva för av sjömännen utfört arbete. Den nuvarande spisordningens olämplighet och otillräcklighet har även sedan länge varit fullt erkänd, och det torde nu för tiden höra till undantagen, att densamma tillämpas i praktiken. Liksom i fråga om bostadsförhållandena har även kosthållningsfrågan å det stora flertalet fartyg numera ordnats på ett i det stora hela tillfredsställande sätt, men frånvaron av tidsenliga bestämmelser på detta område har dock i en del fall förorsakat vissa missförhållanden samt medför med avseende på de ombord anställdas rätt till sund och tillräcklig näring en osäkerhet, som synes böra avhjälpas genom fastställande av en ny spisordning. Förslag härtill har jämväl på sin tid utarbetats av skeppstjänstkommitterade samt granskats av kommerskollegium och socialstyrelsen.

Arbetslöshetssakkunnigas betänkande.

Efter det att sammansatta stats- och lagutskottet vid 1924 års riksdag i utlåtande över den socialdemokratiska riksdagsgruppens motion om arbetslöshetsförsäkring bl. a. uttalat sig för en utredning rörande riktlinjerna för statens framtida arbetslöshetspolitik, uppdrog statsrådet och chefen för socialdepartementet den 6 juni 1924 åt arbetslöshetskommissionens ledamöter — herrar Cederborg, Enblom, Hagman, Paues och Holmström — att såsom sakkunniga inom departementet biträda med utredning beträffande motverkande av arbetslöshet genom anordnande av offentliga arbeten. De av departementschefen för detta utredningsarbete lämnade direktiven ha förut återgivits i denna tidskrift (årg. 1924, sid. 536). Den sålunda anbefallda utredningen föreligger nu slutförd, i det de sakkunniga under september månad till chefen för socialdepartementet ingivit sitt den 24 juli 1925 daterade betänkande, vilket omedelbart utsänts på remiss bl. a. till socialstyrelsen, som anmodats att senast den 15 oktober däröver avgiva yttrande. I avvaktan på detta yttrande, som torde komma att publiceras i ett senare häfte av Sociala Meddelanden, må här återgivas huvudpunkterna i de sakkunnigas utredning och förslag.

Betänkandet inledes med en översikt av arbetslöshetsfrågans uppkomst i vårt land och det system för arbetslöshetens bekämpande, som utbildats under krigsåren och tiden därefter. Närmaste ledningen av statens arbetslöshetspolitik har som bekant handhafts av den i augusti 1914 tillsatta *arbetslöshetskommissionen*, vilken från början närmast hade karaktär av ett rådgivande organ, med chefen för dåvarande civildepartementet som ordförande, men sedermera efter hand även fått sig anförtrodd den centrala ledningen av hjälpverksamheten. Som lokala organ ha fungerat de på grund av ett kungl. brev av den 18 augusti 1914 tillsatta *kommunala arbetslöshets- och hjälpkommittéerna*, vilkas arbete inom de olika länen övervakats och sammanhållits av särskilda *länshjälpkommittéer*. Sedan den tilltagande arbetslösheten under sista krigsåret föranlett en avsevärd utvidgning av de statsunderstödda nödhjälpsarbetena, ställdes dessa i mars 1918 under ledning av en särskild arbetsdirektion, *skogssällskapets statsarbeten*. Under hösten 1921 förändrades direktionens namn till *södra Sveriges statsarbeten*, sedan kort förut en liknande organisation upprättats för nödhjälpsarbeten i de nordligare länen, under benämningen *Norrlands statsarbeten*. Under vintern 1923—24 avvecklades båda dessa organisationer, och nödhjälpsarbetena stå numera — sedan den 1 april 1924 — under arbetslöshetskommissionens direkta ledning. Kommissionen är sålunda numera själv även arbetsdirektion.

Till den av kommissionen bedrivna verksamheten för arbetslöshetens bekämpande hava av riksdagen beviljats anslag om tillsammans c:a 170 miljoner kronor. Statens utgifter för samma ändamål hava under åren 1914—

1924 utgjort inalles 154·8 miljoner kronor. En approximativ fördelning av denna summa på olika utgiftsposter ger följande resultat:

	Milj. kr.	%
Statsbidrag till kommunernas understödsverksamhet	21·0	13·6
» » utförande av arbete i kommissionens egen regi	96·7	62·5
» » kommunernas hyreshjälpverksamhet	1·1	0·7
» » kommunernas kursverksamhet	0·3	0·2
» » s. k. statskommunala arbetsföretag	0·3	0·2
Statsbeställningar å gatsten	9·2	5·9
» enligt beslut av 1922 års riksdag	15·0	9·7
Färdigställningsanslagen för icke fullbordade arbetsföretag	3·1	2·0
Anslag till olika verk och myndigheter för utförande av arbeten	7·6	4·9
Arbetslöshetskommissionens administrationskostnader	0·5	0·3
Tillhopa	**154·8**	**100·0**

Såsom av dessa siffror framgår, har den avgjort största delen av arbetslöshetsutgifterna gått till nödhjälpsarbeten. Den av kommissionen bedrivna arbetslöshetspolitiken, för vilken de sakkunniga i sin historik lämna en ingående redogörelse, har också städse gått ut på att i främsta rummet söka bispringa de arbetslösa medelst anskaffande av arbetstillfällen. De skäl, som anförts för denna s. k. arbetslinje, äro i huvudsak följande:

Beredandet av arbete åt den arbetslöse sätter honom i tillfälle att förskaffa sig livets uppehälle på samma sätt, som för den enskilde eljest framstår såsom det naturliga. Förvärvet av livets uppehälle genom arbete, som sålunda beredes, medför för den enskilde inga demoraliserande verkningar. Ur nationalekonomisk synpunkt synes det mest riktigt, att den enskilde förskaffar sig sitt uppehälle genom produktivt arbete. Den hjälp, som beredes genom arbete, behöver icke, i allt fall ej i samma grad som annan hjälp, i tiden begränsas. Hänvisning till arbete, som i förevarande syfte anordnas av det allmänna, innebär för den enskilde intet som helst förödmjukande moment, och erfarenheten synes utvisa, att känslan av att göra rätt för sig genom utförande av nödhjälpsarbete verkligen uppskattas av de arbetslösa. Speciellt vårt land erbjuder utomordentliga möjligheter att anordna produktiva arbeten, som — ehuru av uppenbart värde — ej behöva inkräkta på den normala arbetsmarknaden. Genom de principer, som tillämpats och alltid kunna tillämpas vid anordnade nödhjälpsarbeten — i främsta rummet i vad rör lönesättningen samt nödhjälpsarbetarens ovillkorliga skyldighet att åtaga sig anvisat arbete på den öppna marknaden — kan nödhjälpsarbete anordnas på sådant sätt, att det kanske mindre än någon annan hjälpform verkar förslappande på den enskildes naturliga strävan att söka det arbete, som kan erbjudas på den öppna arbetsmarknaden. Slutligen har den praktiska erfarenheten visat, att den s. k. arbetslinjen verkligen erbjuder en framkomlig väg.

De sakkunniga föreslå därför, att staten också i fortsättningen måtte bereda arbetslösa hjälp genom anordnande av allmänna arbeten, detta under tillämpning av de erfarenheter och principer, som framkommit under de gångna åren. För att dessa erfarenheter icke måtte gå förlorade, bör verksamheten så anordnas, att den nuvarande organisationen icke vid inträffande konjunkturförbättringar alldeles upplöses, utan — om ock i begränsad form — alltjämt bibehålles, så att verksamheten efter föreliggande behov kan bedrivas kontinuerligt. Med hänsyn till den i hög grad elastiska organisationsform, som

sålunda måste förutsättas, ha de sakkunniga ej ansett lämpligt att förlägga denna verksamhet under socialstyrelsen eller annat ordinarie ämbetsverk, utan föreslås bibehållande av den nuvarande arbetslöshetskommissionen med i huvudsak den organisation och de befogenheter, som kommissionen för närvarande äger. Såsom lokala organ böra även de kommunala arbetslöshetskommittéerna bibehållas, med rätt för kommunerna att, där så befinnes lämpligare, låta kommunalnämnden fylla jämväl denna funktion. Däremot ifrågasättes, om icke länshjälpkommittéerna numera kunde upphöra.

De sakkunniga föreslå, att verksamheten med vissa modifikationer bedrives enligt hittills gällande bestämmelser och praxis. Den direkta lönen vid nödhjälpsarbetena bör fortfarande så regleras, att den understiger arbetslönen på öppna marknaden. De extra förmåner, som utöver den egentliga lönen beviljats nödhjälpsarbetarna (portions- och regndagsersättning m. m.), böra hädanefter bortfalla. Det viktigaste ändringsförslaget avser det s. k. ortstillägget. Sådant tillägg innebär, att i det fall, att en å dyrort bosatt familjeförsörjare placerats till arbete å billigare ort, till den hemmavarande familjen utgår av statsmedel ett visst belopp, motsvarande skillnaden mellan lönen å hemorten och å arbetsplatsen. Det föreslås nu, att vederbörande kommun i dylikt fall skall äga att bereda familjen motsvarande understöd under namn av kommunalt ortstillägg. Detta må ej hava fattigvårds karaktär. — Den förmån, som i vissa fall tillkommit nödhjälpsarbetarna i form av fria resor, drabbas icke av här föreslagna inskränkningar, utan förutsättes skola utgå även för framtiden.

I fråga om valet av de slag av arbeten, som skola tillgripas som nödhjälpsarbeten, förordas iakttagande av redan tillämpade regler, vilka kunna sammanfattas i följande punkter:

1) Arbetet skall komma stat, kommun eller allmän institution till godo samt vara ekonomiskt eller kulturellt berättigat, dock ej av den art, att det inom närmaste framtiden kan väntas komma till utförande på den öppna marknaden. Nödhjälpsarbetena få med andra ord icke rycka undan arbetstillfällen av så att säga ordinarie karaktär.

2) Arbetet bör vara av den beskaffenhet, att arbetslönen utgör en jämförelsevis stor kvot av totalkostnaden. Arbeten, som förutsätta relativt stora kostnader för materialier och förbrukningsartiklar, äro sålunda icke lämpliga.

3) Arbetet bör vara av sådan art, att varje arbetare med normal arbetsförmåga lämpligen kan hänvisas till detsamma.

4) Av särskilt värde äro arbeten, som kunna bedrivas även på vintern.

5) Arbetet bör kunna upptagas, nedläggas, utökas eller inskränkas i mån av arbetslöshetens omfattning.

S. k. statskommunala arbeten skola, såsom utgörande en för staten jämförelsevis billig hjälpform, även framdeles kunna understödjas med statsbidrag.

I de fall, där det icke utan särskilda svårigheter eller dröjsmål är möjligt att bereda de arbetslösa sysselsättning vid nödhjälpsarbeten av ett eller annat slag, bör även hädanefter den utvägen stå öppen att lämna de hjälpbehövande kontant understöd, men bör denna hjälpform, som faktiskt icke

tillämpats sedan hösten 1923, dock betraktas som en nödfallsåtgärd, som endast i undantagsfall tillgripes.

Sakkunnigemajoriteten har under hänvisning till utredningsuppdraget, som endast avsett frågan om allmänna arbeten, uttryckligen avböjt att behandla spörsmålet om andra åtgärder till arbetslöshetens bekämpande, däribland frågan om arbetslöshetsförsäkring. Två av de sakkunniga, herrar *Hagman* och *Holmström*, hava emellertid icke ansett arbetslinjen ensam för sig innebära en tillfredsställande lösning. De hava därför i ett särskilt yttrande framhållit behovet av att jämväl en arbetslöshetsförsäkring genomföres och anföra härom i huvudsak följande:

Den s. k. arbetslinjen har visserligen varit av stor betydelse, då det gällt att under abnorma förhållanden snabbt bringa hjälp till dem som drabbats av oförvållad arbetslöshet, men då det gäller en mera definitiv lösning av frågan, måste även andra linjer följas.

Att beredandet av arbetstillfällen är det bästa medlet mot arbetslöshet, därom anses icke mer än en mening kunna råda, men det måste skapas en *rätt* för de arbetslösa att erhålla hjälp. All erfarenhet ger vid handen, att nödhjälpsarbeten måste anordnas i form av grovarbete utomhus, men detta måste betraktas såsom olämpligt både för kvalificerade yrkesarbetare, vilkas arbetsförmåga i det egna yrket därigenom anses kunna bliva lidande, och för fysiskt svaga personer, som visat sig hava svårt att vid nödhjälpsarbeten uppnå för livets nödtorft tillräcklig arbetsförtjänst. Hjälpverksamheten bör därför även innefatta en rätt till kontant understöd enligt försäkringsmässiga grunder.

Efter det att en översikt lämnats av den offentliga arbetslöshetsförsäkringens utveckling i andra länder påvisas, att statens bidrag till anordnande av arbetslöshetsförsäkring enligt det av socialförsäkringskommittén på sin tid framlagda förslaget i detta ämne skulle motsvara mindre belopp än statens kostnader för den nuvarande arbetslinjens tillämpning. I senare fallet har man emellertid att såsom en tillgång räkna det utförda arbetets värde och de moraliska vinster, som ligga i att de sysslolösa erhålla arbete i stället för improduktivt understöd.

Även efter genomförandet av arbetslöshetsförsäkring skulle för ändamålet anordnade allmänna arbeten vara av stor betydelse, ej minst med hänsyn till sådana arbetslösa, som icke komma att nås av en frivillig försäkring, och för dem som drabbas av arbetslöshet utöver den tid, varunder arbetslöshetskassorna skulle komma att utbetala understöd.

Innan några ytterligare åtgärder vidtagas, bör snarast möjligt en utredning igångsättas med ändamål att åstadkomma en kombinerad försäkrings- och arbetslinje för den oförvållade arbetslöshetens bekämpande i vårt land.

Sedan det förestående skrivits, har de sakkunnigas förslag den 16 oktober behandlats i statsrådet, varvid chefen för socialdepartementet jämväl erinrat om socialförsäkringskommitténs den 30 december 1922 avgivna betänkande angående offentlig arbetsförmedling och statsbidrag till arbetslöshetskassor och därefter anfört följande:

Det föreligger således numera dels förslag till anordnande av arbetslöshetsförsäkring, dels ock förslag till motverkande av arbetslöshet genom organisation av allmänna arbeten för arbetslösa. Intetdera av nämnda förslag är emellertid enligt min mening ägnat att utan vidare läggas till grund för statliga åtgärder på förevarande område. Innan dylika åtgärder ifrågasättas, synes mig en utredning böra verkställas angående

möjligheten att kombinera de båda system för bekämpande av arbetslöshetens verkningar, som kommit till uttryck i de bägge föreliggande förslagen. I samband härmed torde det av socialförsäkringskommittén avgivna förslaget till arbetslöshetsförsäkring böra underkastas en även ur andra synpunkter än den nämnda erforderlig överarbetning.

Den sålunda ifrågasatta utredningen, som lärer böra bedrivas med all skyndsamhet, synes lämpligen böra utföras av två inom socialdepartementet tillkallade sakkunniga. Ifrågavarande sakkunniga torde böra äga att från verk och myndigheter erhålla de uppgifter och utlåtanden, som för utredningsarbetet finnas erforderliga och av de sakkunniga begäras.

I enlighet med vad sålunda hemställts, har Kungl. Maj:t bemyndigat chefen för socialdepartementet att tillkalla två sakkunniga för att inom departementet biträda med fortsatt utredning av frågan om arbetslöshetsförsäkring och övriga åtgärder till bekämpande av arbetslöshetens verkningar; och hava till detta uppdrag samma dag utsetts revisionssekreteraren Rudolf Eklund och ledamoten av riksdagens andra kammare, byråassistenten Oskar Hagman.

Kollektivavtalens lönesatser under andra och tredje kvartalen 1925.

Under årets andra och tredje kvartal hava, jämte ett betydande antal lokala avtal inom vissa fack, såsom handelsarbetar- och åkerifacken, tillkommit följande mera omfattande avtalsuppgörelser.

Inom *bagerinäringen* träffades i början av juni månad uppgörelse för ett större antal platser. Avtalen, som gälla i 2 år eller till den 1 juni 1927, medförde i allmänhet en förhöjning av veckolönerna med 1 krona jämte avrundning uppåt till jämna krontal. Veckolönerna utgöra i Stockholm för följande yrkesspecialiteter:

	Manlig	Kvinnlig
1:e man i konditori	84	—
Kompetent konditoriarbetare (5 år i yrket)	76	69
Ugnsarbetare	74	58
Trågarbetare	75	58
D:o i spisbrödsbageri	73	54
Bordsarbetare	68	56
Spritsare	65	52

Vid *jästfabrikerna* hava nya avtal slutits för tiden 1 juni 1925—1 juni 1926, innebärande status quo med avseende å lönebeloppen. Veckolönerna äro:

	Göteborg Nacka Rotebro	Gävle	Hälsingborg	Uppsala	Nässjö
Diversearbetare, 19 år	63	63	—	—	56
Fabriksarbetare	66	63	60	59	58
Eldare m. fl.	69	66	65	62	61
Kvinnlig arbetare, 18 år	44	41	40	38	—

Inom typograffacket tillkom den 6 juli nytt riksavtal för *civiltryckerierna*, gällande till den 1 juli 1926. Förutvarande minimilöner höjdes med 7·2 % och utgående tidlöner med 4 %. Minimiveckolönerna (omräknade i timlöner angivna inom parentes) utgöra för följande arbetargrupper:

Ortsgrupp	1	2	3	4	5	6	7
Utlärd maskinsättare i 2 år m. fl.	66: 40	63: 10	60: 40	57: 75	55: 10	52: 45	49: 80
	(1·43)	(1·36)	(1·30)	(1·24)	(1·18)	(1·13)	(1·07)
Utlärd handsättare, ombrytare m. fl. . . .	60: 55	57: 50	55: 10	52: 65	50: 25	47: 80	45: 40
	(1·30)	(1·24)	(1·18)	(1·13)	(1·08)	(1·03)	(0·98)
Manlig hjälparbetare, 18 år, fr. o. m. 5:e årets anställning	49: 60	47: 15	45: 15	43: 15	41: 15	39: 20	37: 20
	(1·07)	(1·01)	(0·97)	(0·93)	(0·88)	(0·84)	(0·80)

(Till ortsgrupp 1 höra Stockholm, Luleå, Boden och Östersund, till grupp 2 Göteborg, Norrköping, Sundsvall, Västerås m. fl., till grupp 3 Eskilstuna, Gävle, Malmö, Uppsala, Örebro m. fl., till grupp 4 bl. a. Hälsingborg, Jönköping, Landskrona, till grupp 5 Arboga, Enköping, Karlshamn, Mariestad m. fl., till grupp 6 Askersund, Ronneby, Tranås m. fl., till grupp 7 bl. a. Gränna, Vimmerby.)

För *målarfacket* slötos i april månad nya avtal å ett stort antal platser, gällande i vissa fall ett år, i andra två år eller till den 1 april 1927. Timlönerna, som i allmänhet höjdes med 10—15 öre, äro:

	Öre
Stockholm, Nynäshamn	170
Trollhättan, Uppsala	160
Sundsvall, Västerås	155
Falun, Hälsingborg, Karlstad, Landskrona, Lund, Trälleborg, Östersund .	150
Örebro	146
Borås, Halmstad, Norrköping, Hudiksvall, Umeå	145
Katrineholm, Kristianstad, Kristinehamn, Nyköping, Oskarshamn, Sala, Örnsköldsvik	140
Ängelholm	135
Falköping, Karlshamn	130

Nytt riksavtal för *telegrafverkets linjearbetare* träffades den 15 juni med giltighetstid från och med den 1 juli 1925 till och med den 30 juni 1927, dock att bestämmelserna om timlöner och vissa andra ersättningar kunna uppsägas till upphörande den 1 juli 1926. Timlönerna för fast anställda arbetare utgöra i de, enligt för kommunikationsverken gällande dyrortsgruppering, upptagna ortsgrupperna:

Grupp	A	B	C	D	E	F	G
Under antagningsåret samt därpå följande kalenderår	88	93	98	102	107	113	119
Under 2:dra och 3:dje åren . . .	91	96	101	105	110	116	122
» 4:de » 5:te » . . .	94	99	104	109	114	120	126
» 6:te » 7:de » . . .	97	102	108	113	118	124	130
samt därefter	100	106	112	117	122	128	134

Mellan järnvägsstyrelsen samt svenska järnvägsmannaförbundet och svenska väg- och vattenbyggnadsarbetarförbundet har för första gången upprättats

kollektivavtal avseende *ban- och byggnadsarbetare vid statens järnvägar* Avtalet gäller från och med den 1 juli 1925 till och med den 31 december 1926. Timlönerna för ban- och byggnadsarbetare utgöra i de, enligt för kommunikationsverken gällande dyrortsgruppering, upptagna ortsgrupperna:

Grupp	A	B	C	D	E	F	G
Öre per timme	73	79	86	93	100	110	120

I Stockholm är timlönen 125 öre.

Därutöver utgår särskilda tillägg å 3—12 öre per timme å orter, där motsvarande kallortstillägg utgår till ordinarie personal vid statens järnvägar.

Vid följande nybyggnadslinjer äro timlönerna:

Forsmo—Hoting	100 öre
Inlandsbanans södra distrikt, Jörn—Gubblijaure, Hällnäs—Stensele, delen Lycksele—Storuman	105 »
Inlandsbanans norra distrikt	115 »

Inom *rederinäringen* träffades den 29 maj, efter en tids öppen konflikt, nytt riksavtal för eldare och däcksmanskap, som i huvudsak innebar prolongation av 1924 års avtal. De kontanta månadslönerna (förutom fri kost ombord) äro:

Fartygs lastkapacitet (d.w. ton)	—899	900—2 999	3 000
Timmerman, 48 månaders praktik, båtsman m. fl.	155	155	170
Eldare, 12 månaders praktik, matros m. fl. . . .	135	135	149
Lättmatros, 36 månaders praktik	104	112	123
Jungman, 12 månaders praktik	43	55	64

Inom *jordbruket* uppnåddes i januari och februari månader 1925 uppgörelse för vissa landskap om löneavtal gällande till den 24 oktober 1925 (jfr häfte 4, sid. 263). Berörda avtal hava nu blivit prolongerade för ett år framåt, samtidigt med att nytt riksavtal, s. k. allmänna bestämmelser, träffats med giltighetstid från den 24 oktober 1925 till den 24 oktober 1928.

Inom det uppländska jordbruket kom avtal icke till stånd på nyåret 1925. I juli månad utbröt öppen konflikt, som varade i fyra veckor, varefter kollektivavtal slöts för tiden 24 oktober 1925—24 oktober 1926. Avtalet innebar fastställande av samma löner, som utgå i bl. a. Skåne och Östergötland.

In- och utvandringen i Förenta staterna under fiskalåret 1924/25.

Sammanlagda antalet utlänningar, som under senaste invandringsåret ankommit till Förenta staterna eller avrest därifrån, framgår av följande inom U. S. Bureau of Immigration sammanställda tablå:

	Ankommande utlänningar				Avresta utlänningar			Inresse-överskott
	Mottagna			Avvisade	Emigranter	Andra resande	Summa	
	Immigranter	Andra resande	Summa					
Juli—december 1924[1]	147 737	84 955	232 692	13 024	57 631	77 672	135 303	97 389
Januari 1925	20 952	8 880	29 832	2 001	6 183	7 878	14 056	15 776
Februari »	20 913	9 915	30 828	1 624	4 087	6 127	10 214	20 614
Mars »	26 619	12 997	39 616	1 952	4 993	6 759	11 752	27 864
April »	26 744	14 345	41 089	2 225	5 684	9 708	15 392	25 697
Maj »	26 045	16 905	42 950	2 163	8 403	11 859	20 262	22 688
Juni »	25 304	16 124	41 428	2 401	5 747	12 764	18 511	22 917
Juli 1924—juni 1925	**294 814**	**164 121**	**458 435**	**25 390**	**92 728**	**132 762**	**225 490**	**232 945**
» 1923— » 1924	706 896	172 406	879 302	30 224	76 789	139 956	216 745	662 557

I den angivna inresesiffran (458 435) ingå 1 349 personer, som ankommit till amerikansk hamn före den 1 juli 1924, men icke fått tillfälle landstiga förrän efter denna dag. De övriga under året mottagna utlänningarna ha enligt bestämmelserna i 1924 års invandringslag klassificerats sålunda:

»Quota immigrants»	145 971
»Non quota immigrants»	250 912
»Non immigrants»	60 203
Summa	**457 086**

Under beteckningen »non quota immigrants» ha här hänförts alla personer, som äro födda i annat amerikanskt land och sålunda stå utanför kvotlagstiftningen (inalles c:a 175 000 personer), oavsett om dessa äro att betrakta som invandrare i egentlig bemärkelse eller endast som tillfälliga besökare. Likaså ingå i denna grupp sådana utlänningar, som förut varit bosatta i Förenta staterna och endast tillfälligt varit på besök i annat land (c:a 65 000 personer).[2]

Av kvotimmigranterna hade det stora flertalet (144 226) kommit från europeiska länder. Efter nationalitet fördelade sig dessa på följande sätt:

[1] Specificerade siffror för de olika månaderna ha meddelats i Soc. Medd. årg. 1925, sid. 222.
[2] Jfr Soc. Medd. årg. 1924, sid. 549.

	Års-kvot	Kvot-imm.		Års-kvot	Kvot-imm.		Års-kvot	Kvot-imm.
Albanien . .	100	61	Jugoslavien .	671	490	Spanien . . .	131	146
Andorra . . .	100	1	Lettland . . .	142	123	Storbritannien	34 007	29 710
Belgien . . .	512	507	Liechtenstein	100	12	*Sverige* . . .	*9 561*	*8 966*
Bulgarien . .	100	89	Litauen . . .	344	329	Tjeckoslovakien	3 073	2 550
Danmark . .	2 789	2 523	Luxemburg .	100	104	Turkiet . . .	100	100
Danzig . . .	228	211	Monaco . . .	100	2	Tyskland . .	51 227	45 714
Estland . . .	124	113	Nederländerna	1 648	1 455	Ungern . . .	473	356
Finland . . .	471	477	Norge	6 453	6 115	Österrike . .	785	769
Frankrike . .	3 954	3 340	Polen	5 982	4 857	Övriga Europa	[1]	113
Grekland . .	100	101	Portugal . . .	503	479	Summa .		**144 226**
Irland	28 567	27 125	Rumänien . .	603	605			
Island	100	64	Ryssland . .	2 248	2 043			
Italien	3 845	2 678	Schweiz . . .	2 081	1 898			

Tablån visar, att invandringen endast för ett fåtal nationaliteter kommit upp till den fastställda maximisiffran. Detta betyder emellertid ingalunda, att övriga kvoter icke helt tagits i anspråk, utan torde i flertalet fall bero därpå, att personer, som erhållit inresetillstånd (immigration visas), icke ännu begagnat sig därav, blivit avvisade vid landstigningen eller inställt resan. Såsom framgår av det i denna tidskrift förut införda referatet för 1924 års invandringslag (årg. 1924, sid. 547), hänföra sig nämligen de i lagen fastställda begränsningarna icke till antalet invandrare, utan till antalet inresetillstånd, som av de amerikanska konsulaten i resp. länder få utfärdas under året. För de länder, som ha utomeuropeiska kolonier eller protektorat, gäller dessutom, att personer, som äro födda i dessa biländer, vid invandring till Förenta staterna hänföras till moderlandets kvot,[2] som på detta sätt blir mera belastad än vad som framgår av ovanstående tablå, vari endast upptagits invandrare av europeisk börd.

Förutom den av kvotlagstiftningen motiverade uppdelningen efter födelseland fördelas såväl in- som utvandrare i den amerikanska statistiken dels efter det land, varifrån de utvandrat (resp. destinationsland), dels efter raser och folkslag. Från Sverige har, efter vad härav framgår, under fiskalåret 1924/25 ankommit inalles 8 391 invandrare, medan till vårt land emigrerat 1 167 personer. Antalet direkt från Sverige ankomna invandrare är som synes mindre än antalet svenskfödda kvotimmigranter, vilket tyder på att en ej så ringa del av de sistnämnda inkommit från annat land.

Vid grupperingen efter raser och folkslag ha liksom föregående år alla de skandinaviska folken sammanförts till en grupp. Då det just är denna uppdelning av främlingselementen, som ur den amerikanska befolkningspolitikens synpunkt tilldrager sig största intresset, återges denna statistik i sin helhet i tabellen å nästa sida.

Enligt vad av tabellen framgår, har antalet utlänningar inom Förenta staterna — tillfälliga besökare däri medräknade — under redogörelseåret ökats med c:a 233 000, motsvarande ungefär hälften av bruttoinflyttningen. Ök-

[1] Med »övriga Europa» avses Malta och Gibraltar, vilka områden vid kvotberäkningen hänföras till Storbritannien.

[2] Detta gäller dock ej de brittiska dominions samt s. k. mandatländer, för vilka särskilda kvoter fastställts (Soc. Medd. årg. 1924, sid. 648).

In- och utvandrarnas fördelning efter raser och folkslag.

Raser och folkslag	1 juli 1924—30 juni 1925							1 juli 1923—30 juni 1924	
	Mottagna utlänningar			Avresta utlänningar			Över- eller underskott		
	Immigranter	Andra resande	Summa	Emigranter	Andra resande	Summa		Immigranter	Emigranter
Skandinaver	20 146	8 333	28 479	3 811	6 981	10 792	+ 17 687	40 978	2 662
Finnar	689	988	1 677	476	1 397	1 873	— 196	3 975	411
Engelsmän	50 580	33 783	84 363	9 108	36 842	45 950	+ 38 413	93 939	6 505
Walesare	1 167	582	1 749	81	238	319	+ 1 430	2 635	77
Skottar	27 503	7 956	35 459	2 555	5 348	7 903	+ 27 556	61 327	1 281
Irländare	42 661	5 679	48 340	1 432	3 771	5 203	+ 43 137	42 364	1 581
Holländare o. flamländare	3 189	2 901	6 090	1 238	2 838	4 076	+ 2 014	7 840	990
Tyskar	54 215	11 536	65 751	4 352	9 592	13 944	+ 51 807	95 627	1 832
Fransmän	23 240	7 172	30 412	1 261	4 791	6 052	+ 24 360	48 632	1 305
Spanjorer	588	5 410	5 998	4 661	3 808	8 469	— 2 471	3 664	3 674
Portugiser	720	2 218	2 938	3 653	1 419	5 072	— 2 134	3 892	3 465
Nord-italienare	1 784	3 392	5 176	4 601	3 209	7 810	— 2 634	11 576	2 704
Syd-italienare	5 512	16 184	21 696	22 651	9 073	31 724	— 10 028	47 633	20 363
Ryssar	1 225	1 077	2 302	887	815	1 702	+ 600	9 531	734
Polacker	3 178	1 474	4 652	3 693	2 334	6 027	— 1 375	19 371	2 590
Litauer	329	437	766	527	401	928	— 162	1 991	881
Tjecker	1 833	995	2 828	2 128	1 106	3 234	— 406	6 869	1 287
Slovaker	620	258	878	635	285	920	— 42	5 523	475
Rutener	667	55	722	76	41	117	+ 605	2 356	52
Magyarer	885	901	1 786	1 030	728	1 758	+ 28	7 446	587
Rumäner	391	484	875	1 343	772	2 115	— 1 240	1 727	1 085
Kroater och slovener	520	529	1 049	767	353	1 120	— 71	4 137	381
Dalmatier och bosnier	51	170	221	467	555	1 022	— 801	295	183
Bulgarer och serber	418	702	1 120	1 741	677	2 418	— 1 298	2 482	1 544
Greker	1 068	2 170	3 238	6 659	1 452	8 111	— 4 873	5 252	7 335
Judar	10 292	2 945	13 237	291	846	1 137	+ 12 100	49 989	260
Syrier	450	832	1 282	420	429	849	+ 433	1 595	439
Turkar	87	125	212	153	74	227	— 15	855	297
Armenier	576	279	855	100	155	255	+ 600	2 940	60
Ostindier	45	99	144	91	82	173	— 29	154	149
Kineser	1 721	7 830	9 551	3 263	6 554	9 817	— 266	4 670	3 736
Japaner	682	3 505	4 187	1 170	8 098	9 268	— 5 081	8 481	2 120
Koreaner	26	28	54	31	37	68	— 14	122	27
Afrikaner (negrer)	791	2 099	2 890	1 094	2 005	3 099	— 209	12 243	1 449
Sydamerikanare	2 349	4 110	6 459	1 322	3 635	4 957	+ 1 502	3 065	906
Mexikanare	32 378	17 351	49 729	2 875	1 836	4 711	+ 45 018	87 648	1 878
Kubaner	912	7 503	8 415	1 287	8 028	9 315	— 900	1 412	961
Övriga västindier	325	1 463	1 788	446	1 676	2 122	— 334	2 211	600
Oceanier	3	12	15	7	31	38	— 23	12	1
Övriga folkslag	498	554	1 052	345	450	795	+ 257	937	422
Summa	**294 814**	**164 121**	**458 435**	**92 728**	**132 762**	**225 490**	**+ 232 945**	**706 896**	**76 789**

ningen kommer till allra största delen på de nord- och västeuropeiska folkraserna, som tillsammans visa ett överskott om c:a 206 000 personer. Vidare ha judarna, som i denna statistik redovisas såsom en särskild nationalitet, ökats med 12 000 och de av kvotlagen oberörda central- och sydamerikanarna med c:a 46 000 (mest mexikanare). De ost- och sydeuropeiska samt asiatiska folken visa däremot nästan genomgående minskning eller helt obetydliga överskott. Kvotlagen har, efter dessa siffror att döma, ganska väl fyllt sin uppgift att hindra ytterligare ökning av de ur amerikansk synpunkt

mindre önskvärda främlingselementen, något som ytterligare belyses av de i tabellen meddelade jämförelsesiffrorna från föregående invandringsår, då invandringen likväl redan var starkt beskuren genom den s. k. treprocentslagen.

Även beträffande in- och utvandrarnas yrkesfördelning kan en jämförelse göras med föregående år, såsom skett i efterföljande tablå:

Yrkesgrupper	1 juli 1924—30 juni 1925					1 juli 1923—30 juni 1924				
	Invandrare		Utvandrare		Överskott	Invandrare		Utvandrare		Överskott
	Antal	%	Antal	%		Antal	%	Antal	%	
Icke-kroppsarbetare	10 481	3·6	2 114	2·3	8 367	24 778	3·5	2 006	2·6	22 772
Yrkesarbetare	51 278	17·4	8 856	9·5	42 422	150 694	21·3	7 078	9·2	143 616
Jordbrukare	29 897	10·2	1 631	1·8	28 266	47 812	6·8	1 834	2·4	45 978
Grovarbetare	34 784	11·8	49 890	53·8	*-15 106*	108 001	15·3	37 259	48·5	70 742
Diverse yrken	49 130	16·7	8 254	8·9	40 876	97 702	13·8	9 384	12·2	88 318
Utan yrke (hustrur, barn etc.)	118 744	40·3	21 983	23·7	96 761	277 909	39·3	19 228	25·1	258 681
Summa	**294 814**	**100·0**	**92 728**	**100·0**	**201 586**	**706 896**	**100·0**	**76 789**	**100·0**	**630 107**

Av tablån framgår, att invandringsöverskottet — tillfälliga besökare här ej medräknade — tack vare kvotlagen nedgått till mindre än 1/3 av föregående års siffra. Vad som ur amerikansk synpunkt torde vara mest tillfredsställande är, att minskningen främst gått ut över de icke yrkesutbildade arbetarna.

Invandringsstatistiken meddelar slutligen, i likhet med tidigare år, vissa uppgifter om avvisade immigranter och jämlikt immigrationslagarna deporterade utlänningar. Inom den förra gruppen redovisas 25 390 personer, mot 30 284 föregående år. Det stora flertalet av dessa (c:a 18 600) avvisades på grund av att de ej kunde uppvisa vederbörligt inresetillstånd; huvudmassan av hithörande personer voro såsom naturligt är sådana, som landvägen sökt taga sig in i Förenta staterna. Den därnäst talrikaste kategorien utgjordes liksom tidigare år av personer, som befarades komma att ligga samhället till last. Antalet av sådan orsak avvisade uppgick till c:a 3 000, mot 8 000 förra året.

Vad till sist deporteringarna beträffar, har antalet härav drabbade utlänningar stigit från 6 400 till c:a 9 500. Bland de deporterade voro 2 723 personer, som ertappats utan att kunna uppvisa immigrationsvisum.

Kortare meddelanden.

— Allmänna sociala frågor —

Arbetskonferensernas resultat i lagstiftningen. Under förestående rubrik återgavs i femte häftet av Sociala Meddelanden en av internationella arbetsbyrån publicerad översikt över de åtgärder, som intill mars 1925 i olika länder vidtagits för att giva verkställighet åt de vid arbetskonferenserna antagna konventionsförslagen. Under de månader, som sedan dess förflutit, har ratifikationsarbetet ytterligare gjort åtskilliga framsteg, såsom närmare framgår av vidstående tabell, vilken avser ställningen i september 1925.

Tabellen upptager som synes de konventioner, som antagits vid de tre första konferenssammanträdena (1919, 1920 och 1921). Vid 1922 och 1923 års sammanträden antogos inga konventionsförslag, och de, som förelågo vid 1924 års sammanträde, äro först efter den i år företagna andra omröstningen att anse som definitivt antagna. Konventionerna avse följande frågor:

1) arbetstidens begränsning
2) arbetslösheten
3) kvinnors arbete före och efter barnsbörd
4) » nattarbete
5) minimiålder för minderåriga
6) minderårigas nattarbete
7) vit fosfor (Bernkonventionen)
8) minimiålder för arbete å fartyg
9) arbetslöshetsersättning
10) arbetsförmedling för sjömän
11) minderårigas användande till arbete i jordbruket
12) jordbruksarbetarnas föreningsrätt
13) socialförsäkring inom jordbruket
14) användandet av blyvitt vid målning
15) veckovila i industriella företag
16) minimiålder för eldare och kollämpare å fartyg
17) läkarbesiktning av barn och unga personer i arbete å fartyg.

Ratifikationsarbetets resultat utmärkas i tabellen med följande tecken:

R betyder, att ratifikation verkställts
B » » beslut föreligger om ratifikation
F » » förslag » » »
V » villkorlig ratifikation
Rf angiver, att den för ratifikationen erforderliga lagstiftningen genomförts *före* konventionens antagande å arbetskonferensen
Re » » lagstiftningen genomförts *efter* konferensen
} enligt de till arbetsbyrån jämlikt § 408 i fredsfördraget ingivna årsrapporterna
* utmärker, att lagstiftning i konventionens syfte genomförts
† » » sådan lagstiftning förberetts
} enligt andra till arbetsbyrån inkomna officiella uppgifter

Efter den föregående sammanställningens publicering hava ratifikationer registrerats från följande stater: Australien (konventionen nr 10), Bulgarien (11—17), Chile (1, 3, 5, 6, 12—15), Finland (8, 16, 17), Frankrike (2, 4, 6), Irland (2, 4, 5, 6, 8, 11), Lettland (1), Nederländerna (8), Rumänien (14), Sverige (16, 17) och Tyskland (2, 10, 12, 13). Inalles hade intill den 5 oktober 1925 registrerats 182 ratifikationer av de vid arbetskonferenserna beslutade konventionerna, vartill komma 24 stater, som ratificerat den tidigare antagna Bernkoventionen.

Första allmänna barnaskyddskongressen i Genève. Under dagarna 24—28 augusti 1925 hölls i Genève en första allmän kongress för frågor rörande barnavård och barnaskydd. Ett mycket stort intresse visades kongressen, i det att deltagare infunnit sig från 58 olika länder till ett sammanlagt antal av över 800 personer, och 38 regeringar hade sänt representanter. Till Sveriges ombud hade av Kungl. Maj:t utsetts socialrådet Erik Sjöstrand i Genève och fröken Anna Lindhagen. Såsom kongressens president fungerade M. André Oltramare, chef för kantonen Genèves undervisningsväsen, som i sitt hälsningstal betonade kongressens universella karaktär och uttalade förhoppningen, att ett intimt samarbete skulle etableras mellan de olika sektionerna i syfte att uppnå den bästa möjliga lösning av de föreliggande frågorna. Såsom en av de allra viktigaste punkterna på kongressens program ville talaren framhålla frågan om barnets uppfostran till fredsvilja.

Kongressen uppdelade sitt arbete på tre sektioner. I den första sektionen (ordförande prof. Pirquet, Wien), för medicinska och hygieniska frågor, deltog bl. a. d:r Knut Wejdling,

RATIFIKATIONSARBETETS FORTGÅNG INTILL SEPTEMBER 1925.

	Konferensen 1919							Konf. 1920			Konferensen 1921						
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17
Argentina . .	F†	F†	F†	F†	F†	F†	*	F†	F†	F	F	F	F	F	F	F	F
Australien . .	—	—	—	—	—	—	R*	F	F	R	—	—	—	—	—	—	—
Belgien . . .	*	—	—	Re	Re	Re	R*	R	R	R	—	F	—	F†	F	F	F
Bolivia . . .	†	—	—	†	—	†	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Brasilien . .	F	F	F†	F†	F†	F†	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Bulgarien . .	Rf	R*	Re	Rf	Re	Rf	—	Rf	Rf	R*	R	R	R*	R	R	R*	R*
Chile	R*	—	R*	F	R*	R*	—	F*	F†	F†	F	R	R*	R	R	F	F
Danmark . .	F†	Re	F†	F†	Re	Re	R[1]*	Re	F†	F†	F	F	Rf	F†	F†	Re	F*
Estland . . .	F†	Rf	—	Re	Re	Re	R*	Re	R†	Rf	Rf	Rf	Rf	R†	R†	Re	R†
Finland . . .	—	Re	—	—	B†	B†	R*	R*	—	Rf	†	Rf	†	—	Rf	R*	R*
Frankrike . .	F	R	F†	R*	F	R*	R[1]*	—	F†	F†	—	—	—	F†	F	F	F
Grekland . .	Re	Re	Re	Re	Re	Re	*	—	—	—	—	—	—	B	B	—	—
Indien . . .	Re	Rf	—	Re	*	Rf	R*	†	†	—	—	Rf	—	—	Re	Re	Re
Irland . . .	—	R	—	R*	R*	R*	—	R*	—	—	R	Rf	Rf	—	—	—	—
Italien . . .	V	Rf	B†	Re	F	Re	R[1]*	B	Rf	Rf	Re	Rf	F	F†	Re	Rf	Re
Japan . . .	—	Re	*	*	B*	*	R*	Re	—	Re	Rf	—	—	—	—	—	Re
Kanada . . .	—	—	—	—	—	—	R[1]*	F†	F†	—	—	—	—	—	†	F†	F†
Kina	*	—	*	—	*	*	R*	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Kuba	—	—	F	—	F	F	—	F	F	F	—	—	—	F	—	—	F
Lettland . .	R*	F	B	F	B	B	—	B	B	B	B	Re	—	R†	Re	R†	Re
Litauen . .	F	F	F	F	F	F	—	F	F	F	—	—	—	—	—	—	—
Luxemburg .	†	—	—	—	—	—	R[1]*	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Nederländerna	F	F	F	Re	B	Re	R[1]*	R*	B	B†	—	F	F*	F	F	F	F
Norge . . .	†	Re	†	†	†	†	R[1]*	*	*	Rf	—	—	—	—	†	*	—
Polen . . .	*	Re	F*	*	Re	Re	R†	Re	Re	Re	Rf	Rf	Re	Re	Rf	Re	Re
Portugal . .	—	—	†	†	†	†	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Rumänien . .	R†	Re	R†	R†	R†	R†	R	R†	—	—	—	—	—	R	R*	R†	R†
Schweiz . . .	—	Re	—	Re	Re	Re	R[1]*	—	—	—	—	—	—	†	—	—	—
Serbokroatoslovenska staten	*	*	*	*	*	*	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Spanien . . .	F*	Re	Re	F	F	F	R[1]*	Re	Re	F	F	F	F	R†	R†	Re	Re
Storbritannien	—	Rf	—	Re	Re	Re	R[1]*	Re	B*	F	—	Rf	Rf	—	—	B*	B*
Sverige . . .	*	Rf	—	—	—	—	R*	Re	—	Rf	Rf	Rf	Rf	Re	—	R*	R*
Sydafrika . .	†	Rf	—	Rf	—	—	R[1]*	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Tjeckoslovakien	Rf	F*	F†	Rf	Rf	F†	R*	—	—	†	Rf	Rf	—	Re	Rf	—	—
Tyskland . .	F†	R*	—	F†	F†	F†	R[1]*	F†	F†	R*	F*	R	R	F	F*	F†	F†
Ungern . . .	—	B*	B*	B*	—	B*	F	B*	—	—	B*	—	B*	B*	B	B*	B*
Urugnay . .	—	†	—	†	†	†	—	†	†	†	†	—	—	†	—	—	—
Österrike . .	V	Re	*	Re	—	Re	R*	—	—	—	Re	Rf	—	Re	—	—	—

[1] Bernkonventionen ratificerad redan före 1919 års arbetskonferens.

Stockholm, med anföranden i frågan om solbehandling för barn och rörande barnadödligheten. För övrigt deltogo föreståndare för barnsjukhus och praktiserande läkare från alla länder, som i intressanta anföranden framlade sina synpunkter beträffande den moderna barnavården och de erfarenheter och rön, som i olika länder gjorts rörande uppfödningsmetoder, åtgärder för förekommande av barnadödlighet m. m.

Den andra sektionen med prof. Scelle, Dijon, till ordförande hade att behandla frågan om understöd och sociala välfärdsanordningar, inbegripande sådana spörsmål som skydd för mödrar och barn, skydd för barn av främmande nationalitet och för emigrantbarn under resan, föräldralösa och övergivna barn, sinnesslöa barn m. m. Förhandlingarna inom denna sektion uppkallade många talare, bland vilka märktes fröken Anna Lindhagen, som höll ett längre anförande rörande skydd för ogifta mödrar, änkor, övergivna hustrur etc. och deras barn. Fröken Lindhagen föreslog vissa uttalanden i dessa ämnen, som sedermera godkändes av kongressen.

Den tredje sektionen, vars förhandlingar leddes av markisinnan av Aberdeen och Temair, ordförande i internationella kvinnorådet, hade till uppgift att behandla frågor rörande undervisning och propaganda. I sektionens förhandlingar deltogo talare från såväl europeiska som utomeuropeiska länder, med redogörelser för vad som på det ifrågavarande området uträttats i resp. länder. Sekreteraren för »National Baby Week Council» talade om de försök, som i England göras att bekämpa barnadödligheten, bl. a. genom anställande av särskilda sjuksköterskor, som regelbundet besöka de späda barnen i hemmen ända från deras födelse samt undervisa mödrar och fostermödrar i barnavård. Från amerikanska delegerades sida redogjordes bl. a. dels för det omfattande insamlingsarbete, som bedrives i Förenta staterna för understödjandet av barnaskyddsverksamheten, dels för den storartade verksamhet, som utövas till förmån för anordnande av lek- och rekreationsplatser för barn. En representant för Carnegiefonden redogjorde för praktiska medel och metoder vid uppfostran till fredsvilja och framhöll härvid undervisning i skolorna om grunderna för folkförbundets verksamhet såsom ägnad att leda till målet samt omnämnde vidare ett förslag om upprättandet av en internationell byrå för uppfostringsfrågor, bildandet av Röda Kors-föreningar för ungdom, m. m.

Vid kongressens plenarsammanträde beslöts bl. a. upprättande av en permanent bestyrelse med uppgift att skyndsammast möjligt till regeringar och intresserade organisationer överlämna de av kongressen antagna resolutionerna, samt likaså att vid lämplig tidpunkt ombesörja förberedelserna till den andra allmänna barnaskyddskongressen. Åt bestyrelsen uppdrogs likaså att ombesörja framläggandet av resolutionerna för Nationernas förbunds sjätte församling under september 1925. (Meddelande från socialrådet i Genève.)

— Arbetsmarknad och arbetslöshet —

Statens arbetslöshetskommissions verksamhet under augusti 1925. Antalet till kommissionen rapporterade hjälpbehövande arbetslösa uppgick vid slutet av augusti till 9 467 mot 9 413 vid månadens början. Yrkesfördelningen framgår av följande sammandrag:

	Hela antalet arbetslösa	Därav: det lokala överskottet		Hela antalet arbetslösa	Därav: det lokala överskottet
Jordbruk	113	25	Närings- o. njutningsmedelsind.	106	18
Skogshushållning	595	22	Kemisk-tekn. o. belysningsind.	156	90
Gruvdrift och malmförädling	1 468	599	Trämasse- och pappersindustri	23	7
Jord-, sten- och glasindustri	413	84	Grafisk industri	30	6
Metall- och maskinindustri	1 185	512	Industri och hantverk, ej spec.	352	66
Trävaruindustri	747	283	Sjöfart och fiske	521	180
Byggnadsverksamhet	538	36	Handel och samfärdsel m. m.	659	112
Läder-, hår-, gummi- o. d. ind.	97	5	Husligt arbete	16	—
Textilindustri	96	36	Annat arbete	2 315	353
Beklädnadsindustri	37	6	Summa	**9 467**	**2 440**

Vid de statliga nödhjälpsarbetena sysselsattes den 31 augusti 1 743 arbetare, därav vid arbetslöshetskommissionens statsarbeten 1 618 samt vid statens järnvägars automobilvägar 125. Antalet i gång varande företag utgjorde 26. Vid kommunala nödhjälpsarbeten (utan stats-

bidrag) sysselsattes 989 arbetare samt vid s. k. statskommunala arbeten (kommunal regi med statsbidrag) 496 arbetare. Härförutom uppburo 74 personer kommunalt arbetslöshetsunderstöd.

Statens utgifter för nödhjälpsåtgärderna uppgingo under augusti till 340 812 kronor samt under årets åtta första månader till sammanlagt c:a 3·1 milj. kronor.

Det särskilda statsorgan, som sedan år 1916 handhaft statsbeställningarna av gatsten, statens stenleveranscentral, har upphört med sin verksamhet efter utgången av augusti månad, och komma de få ärenden, som stencentralen ej hunnit avveckla, att hädanefter handläggas direkt av kommissionen.

Arbetsmarknaden i England under augusti 1925. Arbetstillgången var under augusti i stort sett sämre än föregående månad. Arbetslösheten ökades inom fackföreningarna från 11·2 till 11·4 % och bland de enligt arbetslöshetslagen försäkrade från 11·5 till 12·5 %. Antalet vid arbetsförmedlingsanstalterna registrerade arbetslösa steg från 1 262 000 till 1 418 000.

Antalet arbetsinställelser, som började under augusti, var 39 och antalet från föregående månad pågående 36. Antalet av samtliga arbetsinställelser berörda arbetare beräknades till c:a 220 000 mot 216 000 i juli. Lönesänkningar rapporterades under månaden för 363 000 arbetare, under det att endast 16 500 erhöllo löneförhöjningar. (The Ministry of Labour Gazette.)

Arbetsmarknaden i Tyskland under augusti 1925. Tendensen på arbetsmarknaden gick under augusti i samma riktning som föregående månad, d. v. s. mot minskad arbetstillgång. Sjukkassestatistiken utvisade en minskning av antalet försäkringspliktiga med 0·3 %, mot 0·9 % förra månaden. Arbetslösheten inom fackföreningarna ökades från 3·7 till 4·3 %, och antalet av offentliga medel understödda arbetslösa steg från 197 000 till 231 000. (Vid mitten av september hade siffran ytterligare ökats till 251 000.) Vid de offentliga arbetsförmedlingsanstalterna kommo på 100 lediga platser 195 ansökningar om arbete, mot 175 föregående månad. (Reichsarbeitsblatt.)

— Levnadskostnader —

Levnadskostnadernas förändringar i Sverige och utlandet. I anslutning till den i slutet av detta häfte (sid. 847 ff.) införda redogörelsen för levnadskostnaderna under tredje kvartalet 1925 lämnas i efterföljande tabeller en översikt av partiprisens förändringar i Sverige samt levnadskostnadernas förskjutningar i de länder, som äga en användbar statistik häröver. Beträffande såväl primärmaterialets beskaffenhet som de använda beräkningsmetoderna och vissa i samband därmed vidtagna förändringar hänvisas till tidigare redogörelse i denna tidskrift (årg. 1923, sid. 146).

TAB. A. DETALJ- OCH PARTIPRISER I SVERIGE.

Tid	Socialstyrelsens detaljprisindex		Kommerskollegii partiprisindex											Sv. finanstidn. partiprisindex
	Samtl. levnadskostnader	Livsm., bränsle, lyse	Samtl. varor	Råvaror	Halvfabrikat	Helfabrikat	Produktionsförn.	Konsumtionsvaror	Vegetabil. livsm.	Animal. livsm	Bränsle	Textilvaror	Läder-varor	
juni juli 1915	(115)	122	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	145
» 1916	(130)	136	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	183
» 1917	159	175	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	239
» 1918	219	261	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	334
» 1919	257	319	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	324
» 1920	270	294	375	385	363	375	415	341	271	285	664	471	311	366
» 1921	236	234	222	205	208	239	207	235	230	212	210	242	186	218
» 1922	190	179	174	148	156	197	153	191	183	157	140	216	133	164
» 1923	174	161	164	145	151	182	155	173	149	145	153	213	127	160
» 1924	171	158	158	141	144	174	144	170	138	146	136	227	126	149
dec. jan. 1925	178	172	168	165	166	171	152	182	166	169	142	215	131	163
juni juli »	176	169	161	154	163	164	151	170	160	155	125	204	130	159
juli aug. »	.	169	161	155	161	163	151	169	159	155	128	204	131	160
aug./sept. »	.	170	159	147	159	165	145	170	149	163	124	204	130	154
sept. okt. »	175	168	157	144	153	165	142	169	143	163	122	204	130	151

TAB. B. LEVNADSKOSTNADER I SVERIGE, NORGE OCH DANMARK. INDEXTAL FÖR DE SÄRSKILDA HUVUDPOSTERNA (livsmedel, bostad, bränsle och lyse, kläder, skatter, övriga utgifter).

Tid	Sverige						Norge						Danmark					
	L.	Bo.	Br.	Kl.	Sk.	Övr.	L.	Bo.	Br.	Kl.	Sk.	Övr.	L.	Bo.	Br.	Kl.	Sk.	Övr.
juni/juli 1915	123	.	113	.	.	.	.	.	.	.	.	.	128	100	130	110	100	100
» 1916	134	.	150	.	.	.	.	.	.	.	.	.	146	102	175	160	100	121
» 1917	177	110	215	190	109	140	.	.	.	.	.	.	166	105	220	190	100	146
» 1918	258	112	286	285	114	195	271	111	517	304	.	210	187	108	275	260	100	197
» 1919	318	120	326	310	160	210	289	123	335	420	352	277	212	113	292	310	162	224
» 1920	287	130	372	390	290	235	311	147	478	336	487	276	253	130	563	355	227	247
» 1921	231	155	264	270	372	225	290	161	366	292	732	344	239	141	401	242	526	203
» 1922	178	163	188	210	264	195	227	168	265	249	770	295	188	155	301	214	377	195
» 1923	158	163	185	196	211	188	213	173	242	230	738	262	192	160	282	236	329	207
» 1924	155	178	182	192	173	183	240	176	274	241	462	288	205	170	298	268	311	206
dec./jan. 1925	171	186	181	192	170	183	274	176	261	257	502	270	218	170	277	280	311	206
juni/juli »	168	186	177	191	162	181	261	179	243	257	502	272	213	178	252	275	346	203
sept./okt. »	167	186	172	190	168	180	—	—	—	—	—	—	.	.	.	.	.	.

Av tab. A framgår, att partipriserna i Sverige, efter att under månaderna maj—juli ha hållit sig tämligen konstanta, i augusti undergått ganska starka förskjutningar. Ett kraftigt prisfall har sålunda träffat ett flertal råvaror samt vegetabiliska livsmedel, medan å andra sidan de animaliska livsmedlen och en del andra konsumtionsvaror visat stigande tendens.

Jämföres utvecklingen i Sverige, Norge och Danmark (tab. B och C), finner man enligt senast tillgängliga jämförbara uppgifter, att Sverige alltjämt har att uppvisa den lägsta totalindexen; därnäst kommer Danmark. Även indexsiffrorna för de särskilda huvudposterna äro i allmänhet lägst i Sverige. Undantag bildar allenast bostadsposten, som i både Norge och Danmark är lägre än i vårt land. I fråga om bränsle och lyse samt kläder står Danmark högst, Norge däremot beträffande livsmedel, skatter och »övriga utgifter». Såsom tidigare i denna publikation påpekats, äro de i tab. B upptagna danska gruppindextalen i vissa fall omräknade i syfte att göra dem mera jämförbara med de svenska. I officiell, okorrigerad form voro de danska siffrorna för juli 1925: livsmedel 210; bostad 178; bränsle och lyse 252; kläder, skodon och tvätt 272; skatter, kontingenter o. d. 260; övriga utgifter 204.

TAB. C. LEVNADSKOSTNADER. INTERNATIONELL ÖVERSIKT.

Tid	Sverige	Norge	Danmark	Finland	Polen	England	Tyskland	Frankrike (Paris)	Belgien	Holland (Amsterdam)	Schweiz	Italien (Milano)	Förenta staterna	Kanada	Sydafrika	Australien
juni/juli 1915	(115)	.	116	.	.	125	.	.	.	.	.	.	105	97	105	108
» 1916	(130)	.	136	.	.	148	.	.	.	.	.	.	118	102	112	116
» 1917	159	.	155	.	.	180	.	.	.	142	.	.	142	130	122	113
» 1918	219	252	182	.	.	203	.	.	.	183	.	286	174	146	131	118
» 1919	257	280	211	.	.	208	.	238	.	195	.	280	177	155	145	129
» 1920	270	302	262	.	.	252	.	341	453	217	.	441	217	190	179	153
» 1921	236	302	237	1110	.	219	.	307	379	219	216	494	180	155	162	149
» 1922	190	255	199	1109	.	184	.	302	366	187	162	488	167	147	135	139
» 1923	174	239	204	1087	.	169	.	334	419	173	165	491	170	146	131	148
» 1924	171	251	214	1125	124	170	.	366	492	173	169	518	169	143	133	146
dec./jan. 1925	178	267	221	1199	153	180	.	377	521	181	171	573	173	149	133	145
juni/juli »	176	261	219	1168	148	173	138	390	505	179	169	596	174	146	134	150
juli/aug. »	.	.	.	1194	152	173	143	.	509	.	169	—	.	149	133	.
aug./sept. »	.	.	.	1242	151	174	145	.	517	.	—	—	.	—	—	.
sept./okt. »	175	—	.	—	—	—	—	—	525	—	—	—	—	—	—	—

Anm. Tecknet . betyder, att uppgift saknas, — att uppgift väntas, men ännu ej inkommit.

Rapporter från yrkesinspektörerna angående svårare olycksfall i arbete.

38. Under kantning i en cirkelsåg med rörligt matarbord hade vid ett tillfälle sju stycken 1″ brädor lagts ovanpå varandra. Klyvkniven, vars höjd var 180 mm nådde följaktligen icke igenom. Höjden från bordet till sågklingans översta del var 190 mm. När brädorna hade kantats på ena sidan, omkastades rörelsen på matarbordet till återgång. Den översta brädan fattades då av klingan och kastades tillbaka mot arbetaren N., som satt på matarbordet intill brädornas bakre ända. Han skadades därvid så svårt i undre delen av magen, att han tio dagar senare avled.

Till förhindrande av liknande olycksfall föreskrev yrkesinspektören, att vid kantning skulle icke flera brädor få läggas på varandra än att klyvkniven med minst 50 mm skjuter över den översta.

39. Vid en sulfatfabrik skulle påläggas ett nytt lock till en svartlutcistern. Denna var 7 m lång, 5·4 m bred och 2 m djup och var till ungefär halva höjden fylld med svartlut av 60° temperatur. Ovanpå cisternen hade arbetarna placerat en del ställningsplankor, på vilka de vistades under sitt arbete Alltefter som arbetet med lockets påläggande fortskred, borttogos nämnda ställningsplankor. Sysselsatt härmed stod W. på en 9 tums planka och drog fram några lägre liggande plankor. Han förlorade därvid balansen och föll ned i cisternen. Av kamraterna togs W. nästan omedelbart upp och befriades från sina kläder. Han var då svårt bränd å armar och ben. Efter att hava blivit förbunden infördes W. till närmaste lasarett, där han dock påföljande dag avled på grund av de erhållna skadorna.

W. var känd som en försiktig arbetare, och han hade även för sina kamrater framhållit, att detta arbete fordrade stor varsamhet. Emellertid synes det som om den planka, på vilken W. vid olyckstillfället stod, varit väl smal, c:a 225 mm. Efter olycksfallet avbröts arbetet med påläggning av lock för att fortsättas först då cisternerna kunde helt tömmas.

40. Ett väghållningsskyldigt aktiebolag skulle ur en grusgrop framköra grus, men hade bortsatt arbetet på ackord till sin rättare, vilken erhöll viss ersättning för varje framkört lass. Till hjälp hade rättaren anställt sin broder P.

I grusgropen hade bildats stora grottbildningar genom att det frusna, övre gruslagret icke nedtagits. Vid ett tillfälle, då P. under gruslastning befann sig inne i en dylik grotta, rasade plötsligt taket och begravde honom. Med hjälp av några andra arbetare lyckades den skadades broder upplyfta det nedrasade jordblocket och framdraga P. Denne var då medvetslös och avled under transporten till hemmet.

Orsaken till olycksfallet måste tillskrivas det oförsiktiga sätt, på vilket arbetet bedrevs. Vid yrkesinspektörens besök efter olyckshändelsen arbetades fortfarande på samma sätt, i det att körarna, som till större delen voro de väghållningsskyldiga själva eller deras drängar, grävde ut grottor med farliga överhängen.

På yrkesinspektörens hemställan åtog sig ovannämnda aktiebolag att nedtaga de befintliga överhängena genom sprängning, men någon skyldighet härtill ansåg sig bolaget icke ha, då arbetet sköttes av ackordstagare och även andra väghållningsskyldiga togo grus i samma grustag.

Sveriges offentliga arbetsförmedling.

September månad år 1925.

Under hänvisning till efterföljande tabeller, som närmare redogöra för den offentliga arbetsförmedlingen i olika delar av landet,[1] lämnas här en sammanfattande framställning av dess viktigaste resultat under september månad.

Översikt av verksamheten under september månad 1925.

	Manliga avdeln.			*Kvinnliga avdeln.*			*Tillsammans*		
	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser
Stockholms stad	3 570	2 186	1 910	5 189	4 508	3 467	**8 759**	**6 694**	**5 377**
Stockholms län	2 620	1 387	1 298	608	605	402	**3 228**	**1 992**	**1 700**
Uppsala stad och län	892	569	442	312	291	224	**1 204**	**860**	**666**
Södermanlands län	950	686	526	712	696	470	**1 662**	**1 382**	**996**
Östergötlands län	2 012	1 025	855	1 197	849	625	**3 209**	**1 874**	**1 480**
Norrköping	654	262	250	266	246	174	**920**	**508**	**424**
Jönköpings län	346	156	105	352	233	164	**698**	**389**	**269**
Kronobergs län	84	39	30	117	123	65	**201**	**162**	**95**
Norra Kalmar län	128	54	46	51	53	38	**179**	**107**	**84**
Södra Kalmar län	452	157	146	211	131	92	**663**	**288**	**238**
Gotlands län	88	57	51	93	75	51	**181**	**132**	**102**
Blekinge län	489	298	219	411	310	187	**900**	**608**	**406**
Kristianstads län	1 174	856	628	656	613	392	**1 830**	**1 469**	**1 020**
Malmöhus län: Malmö	1 545	466	420	1 493	1 184	809	**3 038**	**1 650**	**1 229**
Malmöhus län: Lund	224	135	118	135	138	91	**359**	**273**	**209**
Malmöhus län: Landskrona	305	164	149	45	47	30	**350**	**211**	**179**
Malmöhus län: Hälsingborg	807	403	386	348	265	188	**1 155**	**668**	**574**
Malmöhus län: Ystad	175	126	83	116	67	45	**291**	**193**	**128**
Malmöhus län: Trelleborg	281	211	204	72	51	44	**353**	**262**	**248**
Malmöhus län: Eslöv	218	133	124	49	53	38	**267**	**186**	**162**
Malmöhus län: Skurup	95	76	60	45	59	28	**140**	**135**	**88**
Malmöhus län: Vellinge	147	99	96	41	34	23	**188**	**133**	**119**
Hallands län	377	209	163	198	182	117	**575**	**391**	**280**
Göteborgs och Bohus län	259	163	127	239	158	93	**498**	**321**	**220**
Göteborg	3 786	1 183	1 140	1 484	1 286	936	**5 270**	**2 469**	**2 076**
Älvsborgs län	284	69	56	161	116	70	**445**	**185**	**126**
Skaraborgs län	1 352	702	472	690	839	375	**2 042**	**1 541**	**847**
Värmlands län	246	128	118	235	317	156	**481**	**445**	**274**
Örebro län	692	337	273	455	559	354	**1 147**	**896**	**627**
Västmanlands län	763	438	333	533	510	340	**1 296**	**948**	**673**
Kopparbergs län	408	92	89	321	239	198	**729**	**331**	**287**
Gävle stad och län	436	132	131	209	203	168	**645**	**335**	**299**
Västernorrlands län	603	174	173	120	100	65	**723**	**274**	**238**
Jämtlands län	145	55	48	309	268	238	**454**	**323**	**286**
Västerbottens län	172	102	98	222	188	164	**394**	**290**	**262**
Norrbottens län	147	95	89	129	115	83	**276**	**210**	**172**
Tillsammans sept. 1925	**26 926**	**13 424**	**11 456**	**17 824**	**15 711**	**11 004**	**44 750**	**29 135**	**22 460**
» aug. 1925	*21 097*	*11 601*	*9 636*	*13 375*	*12 381*	*8 123*	*37 472*	*23 982*	*17 759*
» sept. 1924	24 104	15 550	13 046	17 042	16 610	10 960	41 146	32 160	24 006
» » 1923	24 581	16 523	13 717	15 047	14 948	9 591	39 628	31 471	23 308
» » 1922	31 986	15 136	13 141	14 697	14 958	9 306	46 683	30 094	22 447

[1] De särskilda anstalterna uppräknas i tablån här ovan; med avseende å anstalternas olika kontor hänvisas till förteckningen å omslagets 3:e sida.

Översikt av verksamheten för huvudgrupper av arbete.

Yrkesgrupper	Arbetssökande personer	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökningar per 100 led. pl.			Tillsatta platser per 100 lediga		
					sept. 1925	aug. 1925	sept. 1924	sept. 1925	aug. 1925	sept. 1924
Manliga avdelningen										
Jordbruk och skogshushållning . .	9 599	9 857	7 202	5 704	137	123	110	79	76	76
Industri och hantverk	5 028	5 316	1 489	1 215	357	465	299	82	82	82
Sjöfart och fiske	4 292	4 356	1 778	1 723	245	253	185	97	96	93
Handel och samfärdsel	2 227	2 332	1 222	1 117	191	234	152	91	92	93
Husligt arbete	1	1	1	1	.	.	.	.	.	.
Annat arbete	4 520	5 054	1 732	1 696	292	342	186	98	96	98
Summa	**25 667**	**26 920**	**13 424**	**11 456**	**201**	**208**	**155**	**85**	**83**	**84**
Kvinnliga avdelningen										
Jordbruk och skogshushållning . .	1 495	1 522	2 131	1 005	71	59	63	47	37	45
Industri och hantverk	598	632	389	290	186	189	180	74	73	71
Sjöfart och fiske	263	266	106	101	251	193	236	95	90	88
Handel och samfärdsel	2 280	2 382	1 466	1 178	162	131	149	80	76	72
Husligt arbete	9 325	12 152	11 662	8 463	104	97	93	73	67	68
Annat arbete	858	870	7	7	.	.	.	.	.	.
Summa	**14 819**	**17 824**	**15 711**	**11 004**	**113**	**108**	**103**	**70**	**66**	**66**
Tillsammans										
Jordbruk och skogshushållning . .	11 094	11 389	9 333	6 709	122	113	101	72	70	70
Jordbruk	10 977	11 265	9 287	6 668	121	112	100	72	70	70
Skogshushållning	117	124	46	41	.	.	160	.	.	92
Industri och hantverk	5 626	5 948	1 828	1 465	325	399	276	80	80	80
Gruvdrift och malmförädling . . .	205	209	24	24	.	.	.	.	.	.
Jord-, sten- och glasindustri . .	178	187	14	14	.	.	.	.	.	.
Metall- och maskinindustri . . .	1 311	1 374	359	263	383	468	631	73	72	63
Trävarurindustri	460	479	74	55	.	.	.	.	.	.
Byggnadsverksamhet	1 631	1 749	742	621	236	330	157	84	85	86
Läder-, hår- och gummiindustri . .	92	96	28	14	.	.	.	.	.	.
Textilindustri	157	160	26	18	.	.	.	.	.	.
Beklädnadsindustri	266	278	91	74	.	.	252	.	.	68
Närings- och njutningsmedelsindustri	434	472	2 4	161	211	228	157	72	69	82
Kemisk-teknisk o. belysningsindustri	46	52	27	27	.	.	.	.	.	.
Trämasse- och pappersindustri .	86	91	28	25	.	.	.	.	.	.
Grafisk industri	100	105	4	2	.	.	.	.	.	.
Ej särskilt specificerade	660	696	187	167	372	512	418	89	85	91
Sjöfart och fiske	4 555	4 622	1 884	1 824	245	248	186	97	96	93
Handel och samfärdsel	4 507	4 714	2 688	2 295	175	170	150	85	82	82
Kontors-, bank- o. d. personal . .	427	432	88	63	.	.	.	.	.	.
Butiks- och magasinspersonal . . .	1 085	1 129	275	234	411	523	315	85	88	86
Hotell- och restaurangpersonal . .	1 847	1 425	1 017	817	140	102	119	80	75	71
Transportarbetare	1 350	1 415	1 128	1 037	125	160	118	92	93	93
Allmän och litterär verksamhet . .	290	305	151	117	202	165	114	77	73	79
Ej särskilt specificerade	8	8	29	27	.	.	.	.	.	.
Husligt arbete	9 326	12 153	11 663	8 464	104	97	93	73	67	68
Annat arbete	5 378	5 924	1 739	1 703	341	403	217	98	96	98
Summa	**40 486**	**44 750**	**29 135**	**22 460**	**154**	**156**	**128**	**77**	**74**	**75**

Utanför resp. länsförmedlingsanstalters rapporteringsområden tillsattes under månaden 2 442 platser, varav 1 952 manliga och 490 kvinnliga; motsvarande tal under samma månad föregående år voro resp. 2 664, 2 190 och 474 samt under nästlidna månad resp. 2 506, 2 172 och 334.

	Arbetsförmedlings-anstalter	Jordbruk m. m.			Skogshus-hållning			Gruvdrift o. malmförädling			Jord-, sten- o. glasindustri			Metall- o. maskin-industri		
		Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.
	Manliga avdelningen	**9 743**	**7 156**	**5 063**	**124**	**46**	**41**	**209**	**24**	**24**	**187**	**14**	**14**	**1 329**	**341**	**248**
1	Stockholms stad	25	1	1	1	—	—	1	—	—	8	4	4	340	153	110
2	Stockholms län	1 910	1 277	1 196	48	5	4	—	—	—	11	—	—	45	7	7
3	Uppsala stad och län	598	502	378	8	—	—	2	—	—	19	—	—	18	2	1
4	Södermanlands län	608	601	443	—	—	—	—	—	—	10	—	—	70	22	20
5	Östergötlands län	1 438	949	782	3	—	—	2	4	4	9	—	—	72	6	4
6	Norrköping	277	149	138	—	—	—	—	—	—	—	—	—	25	4	4
7	Jönköpings län	168	109	64	1	—	—	—	—	—	3	3	3	21	2	1
8	Kronobergs län	29	29	20	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	—	—
9	Kalmar län	140	89	75	—	—	—	—	—	—	8	—	—	67	6	1
10	Gotlands län	65	46	41	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
11	Blekinge län	214	160	93	2	6	6	—	—	—	3	—	—	9	—	—
12	Kristianstads län	825	784	561	—	—	—	—	—	—	43	3	3	37	9	5
13	Malmöhus län: Malmö	92	82	66	—	—	—	—	—	—	3	—	—	73	24	15
14	Hälsingborg	108	74	62	1	—	—	3	18	18	4	—	—	36	4	4
15	Övriga anstalter	670	621	527	—	—	—	—	—	—	20	2	2	55	30	18
16	Hallands län	145	132	93	1	—	—	17	—	—	6	—	—	33	5	3
17	Göteborgs och Bohus län	93	88	65	—	—	—	—	—	—	1	—	—	4	1	—
18	Göteborgs stad	88	78	73	1	—	—	—	—	—	5	1	1	214	35	29
19	Älvsborgs län	80	30	19	—	—	—	1	—	—	—	—	—	62	6	5
20	Skaraborgs län	1 195	662	448	—	—	—	—	—	—	12	—	—	6	—	—
21	Värmlands län	49	28	20	1	4	4	—	—	—	10	—	—	6	—	—
22	Örebro län	320	238	176	23	4	4	113	2	2	2	—	—	13	—	—
23	Västmanlands län	467	367	264	1	1	1	59	—	—	—	—	—	50	2	—
24	Kopparbergs län	37	14	13	10	3	3	11	—	—	3	—	—	37	8	8
25	Gävle stad och län	7	2	2	1	—	—	—	—	—	3	—	—	13	5	5
26	Västernorrlands län	5	—	—	—	—	—	—	—	—	4	1	1	5	1	—
27	Jämtlands län	53	16	16	22	23	19	—	—	—	—	—	—	4	1	1
28	Västerbottens län	34	26	25	—	—	—	—	—	—	—	—	—	8	7	6
29	Norrbottens län	3	2	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	1	1
	Kvinnliga avdelningen	**1 522**	**2 131**	**1 005**	—	—	—	—	—	—	—	—	—	**45**	**18**	**15**
1	Stockholms stad	5	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	37	12	9
2	Stockholms län	99	101	73	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
3	Uppsala stad och län	76	61	36	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
4	Södermanlands län	149	221	128	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
5	Östergötlands län	210	209	151	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
6	Norrköping	17	20	8	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
7	Jönköpings län	26	37	11	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
8	Kronobergs län	11	26	9	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
9	Kalmar län	9	29	9	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
10	Gotlands län	6	16	5	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
11	Blekinge län	38	77	27	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
12	Kristianstads län	176	235	109	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
13	Malmöhus län: Malmö	5	22	7	—	—	—	—	—	—	—	—	—	7	6	6
14	Hälsingborg	21	9	8	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
15	Övriga anstalter	70	132	43	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
16	Hallands län	47	56	27	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
17	Göteborgs och Bohus län	65	38	13	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
18	Göteborgs stad	20	25	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—
19	Älvsborgs län	2	9	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
20	Skaraborgs län	152	321	95	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
21	Värmlands län	22	59	12	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
22	Örebro län	101	168	75	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
23	Västmanlands län	127	173	97	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
24	Kopparbergs län	21	18	14	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
25	Gävle stad och län	7	2	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
26	Västernorrlands län	2	5	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
27	Jämtlands län	14	26	16	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
28	Västerbottens län	21	32	20	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
29	Norrbottens län	3	4	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—

Trävaru-industri			Byggnads-verksamhet			Läder-, hår- o. gummi-industri			Textil-industri			Beklädnads-industri			Närings- o. njut-ningsmedels-industri			Kem.-tekn. o. belysnings-industri			
Ans.	L.p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L.p.	T.p.	Ans.	L. p.	T.p.	Ans.	L.p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L.p	T.p.	
478	**74**	**55**	**1 749**	**742**	**621**	**87**	**21**	**10**	**106**	**13**	**11**	**95**	**8**	**6**	**285**	**87**	**76**	**41**	**25**	**25**	
35	29	14	511	449	351	14	12	3	6	—	—	9	—	—	68	42	40	5	—	—	1
21	—	—	94	23	22	1	1	1	2	1	1	—	—	—	26	4	4	—	—	—	2
11	3	3	7	4	4	2	—	—	—	—	—	9	—	—	12	—	—	—	—	—	3
26	—	—	14	3	3	1	1	1	—	—	—	—	—	—	2	—	—	—	—	—	4
21	3	3	125	14	14	3	—	—	7	—	—	4	2	2	9	—	—	—	—	—	5
9	1	1	91	1	1	—	1	1	33	1	1	—	—	—	11	1	1	—	—	—	6
7	1	—	21	5	4	4	2	1	—	—	—	1	—	—	3	3	2	10	—	—	7
—	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	8
26	3	3	15	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	7	—	—	9
—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	10
3	—	—	18	4	3	2	—	—	—	—	—	3	—	—	3	—	—	—	—	—	11
25	2	2	38	6	6	1	—	—	—	—	—	—	—	—	9	3	3	—	—	—	12
35	6	6	220	43	37	7	2	1	—	—	—	18	1	1	14	—	—	12	—	—	13
5	—	—	68	10	10	12	—	—	2	—	—	1	—	—	6	—	—	—	12	12	14
10	8	6	37	13	13	26	1	1	1	—	—	6	—	—	27	12	12	—	10	10	15
16	—	—	37	22	22	2	—	—	10	—	—	1	—	—	4	—	—	—	—	—	16
5	—	—	44	19	15	—	—	—	9	—	—	—	—	—	3	3	2	2	1	1	17
147	9	8	160	55	50	6	—	—	23	10	8	23	3	1	23	7	6	4	2	2	18
2	—	—	26	—	—	—	—	—	9	1	1	3	—	—	2	1	—	—	—	—	19
1	—	—	20	10	7	1	—	—	—	—	—	2	—	—	34	10	5	—	—	—	20
7	—	—	12	1	1	2	—	—	2	—	—	—	—	—	3	—	—	—	—	—	21
2	—	—	16	2	2	1	—	—	1	—	—	10	1	1	2	—	—	—	—	—	22
2	3	3	38	12	12	1	—	—	1	—	—	1	—	—	9	—	—	—	—	—	23
5	3	3	31	15	15	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	—	—	—	24
26	—	—	12	9	8	—	1	1	—	—	—	3	—	—	7	—	—	—	—	—	25
16	—	—	49	6	6	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	—	—	—	26
3	—	—	8	1	—	—	—	—	—	—	—	1	1	1	1	—	—	—	—	—	27
12	3	3	15	8	8	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	1	—	—	—	28
—	—	—	19	7	7	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	29
1	—	—	—	—	—	**9**	**7**	**4**	**54**	**13**	**7**	**183**	**83**	**68**	**187**	**137**	**85**	**11**	**2**	**2**	
—	—	—	—	—	—	2	6	3	7	4	1	69	43	35	67	41	25	7	2	2	1
—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	7	4	4	6	3	3	—	—	—	2
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	1	—	—	—	3
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	1	1	1	—	—	—	4
—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	2	2	2	3	3	8	8	7	—	—	—	5
—	—	—	—	—	—	—	—	—	4	3	1	—	1	1	2	1	1	—	—	—	6
—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	2	1	1	2	3	1	—	—	—	7
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	8
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	1	1	1	1	—	—	—	9
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	1	—	—	—	10
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	1	—	1	1	—	—	—	11
—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	—	—	4	—	—	10	5	4	—	—	—	12
1	—	—	—	—	—	4	—	—	7	2	1	49	21	16	36	14	9	2	—	—	13
—	—	—	—	—	—	2	—	—	4	—	—	3	—	—	1	2	1	—	—	—	14
—	—	—	—	—	—	—	1	1	2	—	—	4	3	3	5	—	—	—	—	—	15
—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	—	—	2	—	—	1	3	2	—	—	—	16
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	17
—	—	—	—	—	—	1	—	—	13	2	2	29	2	1	19	14	11	2	—	—	18
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	1	1	—	—	—	—	—	—	19
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4	1	1	10	28	6	—	—	—	20
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	3	3	—	—	—	21
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	1	—	—	—	—	—	22
—	—	—	—	—	—	—	—	—	4	—	—	—	—	—	1	3	3	—	—	—	23
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	1	1	—	—	—	24
—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	2	—	—	3	1	1	—	—	—	25
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	26
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	1	1	—	—	—	27
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	1	1	—	—	—	28
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	29

	Arbetsförmedlingsanstalter	Trämasse- o. pappersindustri			Grafisk industri			Industri o. hantverk, ej specific.			Sjöfart och fiske			Kontors-, bank- o. d. personal		
		Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.
	Manliga avdelningen	**41**	**4**	**4**	**89**	**2**	**1**	**620**	**134**	**120**	**4356**	**1778**	**1723**	**253**	**57**	**38**
1	Stockholms stad	3	1	1	35	2	1	222	95	83	528	248	228	100	25	13
2	Stockholms län	1	—	—	2	—	—	20	—	—	30	7	7	3	—	—
3	Uppsala stad och län	—	—	—	1	—	—	9	6	6	3	—	—	1	—	—
4	Södermanlands län	—	—	—	—	—	—	17	1	1	73	5	5	1	—	—
5	Östergötlands län	1	—	—	3	—	—	30	1	1	8	—	—	9	1	1
6	Norrköping	6	—	—	10	—	—	2	—	—	89	43	43	3	—	—
7	Jönköpings län	—	—	—	1	—	—	3	1	—	3	—	—	—	—	—
8	Kronobergs län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
9	Kalmar län	—	—	—	—	—	—	6	—	—	220	80	80	4	—	—
10	Gotlands län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	10	8	6	1	—	—
11	Blekinge län	1	—	—	—	—	—	13	—	—	110	63	63	1	—	—
12	Kristianstads län	—	—	—	—	—	—	11	—	—	29	18	18	—	—	—
13	Malmöhus län: Malmö	1	—	—	9	—	—	143	14	14	230	123	111	57	8	8
14	Hälsingborg	—	—	—	—	—	—	4	3	3	440	245	243	—	—	—
15	Övriga anstalter	3	—	—	8	—	—	8	—	—	172	104	102	2	—	—
16	Hallands län	—	—	—	—	—	—	2	—	—	59	31	26	1	—	—
17	Göteborgs och Bohus län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	37	15	14	3	3	—
18	*Göteborgs stad*	*13*	*2*	*2*	*16*	—	—	*84*	*11*	*10*	*1543*	*476*	*474*	*54*	*14*	*13*
19	Älvsborgs län	—	—	—	—	—	—	5	—	—	3	—	—	2	—	—
20	Skaraborgs län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	3	—
21	Värmlands län	—	—	—	—	—	—	4	—	—	17	17	16	—	—	—
22	Örebro län	4	—	—	—	—	—	2	—	—	2	—	—	—	—	—
23	Västmanlands län	1	—	—	2	—	—	28	—	—	2	—	—	7	—	—
24	Kopparbergs län	4	—	—	—	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—
25	Gävle stad och län	2	1	1	2	—	—	2	—	—	238	67	67	—	1	1
26	Västernorrlands län	1	—	—	—	—	—	1	—	—	379	130	130	—	—	—
27	Jämtlands län	—	—	—	—	—	—	2	1	1	2	—	—	1	—	—
28	Västerbottens län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	49	41	39	1	1	1
29	Norrbottens län	—	—	—	—	—	—	—	1	1	80	57	51	1	1	1
	Kvinnliga avdelningen	**50**	**24**	**21**	**16**	**2**	**1**	**76**	**53**	**47**	**266**	**106**	**101**	**179**	**31**	**25**
1	Stockholms stad	21	8	6	9	2	1	20	38	35	161	57	54	85	19	13
2	Stockholms län	—	—	—	—	—	—	2	—	—	4	—	—	—	—	—
3	Uppsala stad och län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
4	Södermanlands län	—	—	—	—	—	—	3	2	1	—	1	1	—	—	—
5	Östergötlands län	—	—	—	—	—	—	3	1	1	—	—	—	6	1	1
6	Norrköping	1	—	—	3	—	—	—	—	—	1	2	2	—	1	1
7	Jönköpings län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—
8	Kronobergs län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
9	Kalmar län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—
10	Gotlands län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
11	Blekinge län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	—	—	—
12	Kristianstads län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	9	4	4
13	Malmöhus län: Malmö	10	4	4	3	—	—	44	4	4	6	4	4	63	2	2
14	Hälsingborg	2	—	—	—	—	—	3	7	5	7	3	3	—	—	—
15	Övriga anstalter	—	—	—	—	—	—	—	—	—	5	5	5	1	—	—
16	Hallands län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
17	Göteborgs och Bohus län	4	4	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—
18	Göteborgs stad	10	8	7	1	—	—	—	—	—	61	26	24	9	3	3
19	Älvsborgs län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
20	Skaraborgs län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
21	Värmlands län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
22	Örebro län	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
23	Västmanlands län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—
24	Kopparbergs län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
25	Gävle stad och län	1	—	—	—	—	—	1	1	1	3	2	2	—	—	—
26	Västernorrlands län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	14	3	3	—	—	—
27	Jämtlands län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
28	Västerbottens län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4	2	2	—	—	—
29	Norrbottens län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	1	1

Butiks- o. magasins-personal			Hotell- o. restaurang-personal			Transport-arbetare			Allmän o. litterär verksamhet			Handel och samfärdsel, ej specifik.			Husligt arbete			Annat arbete			
Ans.	L. p.	T.p.	Ans.	L.p	T p.	Ans	L.p.	T.p.	Ans.	L.p.	T.p.	Ans.	L.p.	T.p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	
650	**163**	**147**	**109**	**36**	**32**	**1271**	**931**	**868**	**42**	**12**	**10**	**7**	**23**	**22**	**1**	**1**	**1**	**5 054**	**1 782**	**1 696**	
307	103	93	39	21	20	382	460	422	22	5	4	1	15	14	—	—	—	908	521	508	1
20	9	8	13	2	2	58	13	11	3	—	—	—	—	—	—	—	—	312	38	35	2
7	2	2	1	—	—	31	7	7	1	—	—	—	—	—	—	—	—	152	43	41	3
5	1	1	4	1	1	8	1	1	—	—	—	—	—	—	1	—	—	110	50	50	4
10	1	1	6	2	2	51	15	14	1	1	1	—	—	—	—	—	—	200	26	26	5
9	1	1	—	—	—	28	28	27	—	—	—	—	—	—	—	—	—	61	32	32	6
6	4	4	—	—	—	21	4	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	73	22	22	7
—	—	—	1	1	1	1	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	47	8	8	8
3	—	—	2	—	—	11	2	2	1	—	—	—	—	—	—	—	—	68	31	31	9
—	—	—	1	—	1	8	3	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	10
7	—	—	4	—	—	16	33	32	—	—	—	—	—	—	—	—	—	80	32	22	11
19	5	5	1	—	—	13	3	2	1	—	—	—	—	—	—	—	—	122	23	23	12
68	4	4	10	—	—	110	52	50	1	—	—	—	—	—	—	—	—	442	107	107	13
6	—	—	1	—	—	24	16	13	—	—	—	1	—	—	—	—	—	85	21	21	14
8	4	4	2	—	—	45	80	80	3	—	—	—	—	—	—	—	—	342	59	59	15
1	—	—	2	—	—	11	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	29	19	19	16
—	—	—	—	—	—	1	2	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	57	31	29	17
130	18	15	7	—	—	299	160	148	8	4	4	3	8	8	—	—	—	935	290	288	18
2	—	—	—	1	1	9	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	77	30	30	19
13	1	—	3	5	1	19	2	2	—	—	—	1	—	—	—	—	—	44	9	9	20
3	—	—	—	—	—	11	2	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	119	76	75	21
7	—	—	1	—	—	5	1	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	168	88	87	22
4	—	—	3	2	2	33	11	11	1	—	—	—	—	—	—	1	1	53	39	39	23
—	—	—	2	1	1	10	6	6	—	1	1	—	—	—	—	—	—	254	41	39	24
2	—	—	—	—	—	25	16	16	—	—	—	—	—	—	—	—	—	93	30	30	25
2	—	—	3	—	—	7	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	129	35	35	26
5	6	5	3	—	—	13	2	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	27	4	4	27
1	1	1	—	—	—	13	5	5	—	—	—	—	—	—	—	—	—	38	9	9	28
5	3	3	—	—	—	8	5	5	—	—	—	—	—	—	—	—	—	27	18	18	29
479	**112**	**87**	**1816**	**981**	**785**	**144**	**197**	**169**	**263**	**189**	**107**	**1**	**6**	**5**	**12 152**	**11662**	**8 463**	**870**	**7**	**7**	
186	53	43	536	346	279	54	93	82	127	48	42	1	6	5	3 421	3 729	2 831	374	1	1	1
5	1	1	32	9	8	—	—	—	24	17	3	—	—	—	424	470	304	3	—	—	2
4	—	—	20	19	18	—	1	1	—	—	—	—	—	—	209	209	168	2	—	—	3
2	4	3	22	30	23	3	2	2	9	8	6	—	—	—	492	427	305	30	—	—	4
10	1	—	46	53	44	5	2	2	17	10	8	—	—	—	845	556	403	43	3	3	5
—	—	—	12	4	2	2	7	6	2	—	—	—	—	—	194	207	152	28	—	—	6
3	1	1	18	19	15	1	—	—	6	5	5	—	—	—	288	167	130	4	—	—	7
—	—	—	4	5	5	—	—	—	1	—	—	—	—	—	101	92	51	—	—	—	8
4	—	—	20	16	12	—	—	—	1	—	—	—	—	—	217	136	107	9	—	—	9
1	1	1	3	2	3	—	—	—	8	2	1	—	—	—	79	53	40	—	—	—	10
5	1	1	21	21	16	—	—	—	2	—	—	—	—	—	344	208	140	—	—	—	11
6	1	1	61	44	41	9	11	8	3	1	1	—	—	—	375	312	224	—	—	—	12
160	24	21	81	59	40	11	40	34	24	8	8	—	—	—	878	974	653	102	—	—	13
2	—	—	49	28	17	1	1	1	2	—	—	—	—	—	232	215	153	19	—	—	14
1	2	2	12	16	16	9	2	2	2	2	1	—	—	—	365	285	225	27	1	1	15
1	—	—	11	7	6	—	—	—	2	3	3	—	—	—	119	113	79	12	—	—	16
4	—	—	24	18	14	—	2	2	4	1	1	—	—	—	123	95	59	13	—	—	17
55	13	3	75	20	11	35	26	19	16	3	2	—	—	—	969	1 144	849	168	—	—	18
2	1	1	9	5	—	—	—	—	1	2	2	—	—	—	143	98	64	2	—	—	19
9	2	2	28	22	17	—	—	—	2	4	1	—	—	—	485	461	253	—	—	—	20
—	—	—	12	18	11	—	—	—	2	2	1	—	—	—	197	235	129	—	—	—	21
4	—	—	30	22	21	—	2	2	1	1	1	—	—	—	289	366	255	26	—	—	22
4	1	1	32	24	22	8	5	5	3	7	4	—	—	—	353	297	208	—	—	—	23
—	—	—	46	32	25	3	2	2	3	2	2	—	—	—	246	184	154	—	—	—	24
—	1	1	9	24	20	1	—	—	3	5	4	—	—	—	169	167	137	8	—	—	25
—	2	2	13	13	9	—	—	—	—	1	1	—	—	—	90	74	46	—	2	2	26
8	—	—	50	65	55	2	1	1	3	7	4	—	—	—	230	168	161	—	—	—	27
1	1	1	22	22	22	—	—	—	—	—	—	—	—	—	172	130	118	—	—	—	28
2	2	2	18	18	13	—	—	—	—	—	—	—	—	—	103	90	65	—	—	—	29

Arbetslösheten inom arbetarorganisationerna

den 31 augusti 1925.

Fackförbund	Redovisande avdelningar	Redovisade medlemmar			Arbetslösa				Föregående månads %
		Män	Kvinnor	Summa	Män	Kvinnor	Summa	%	
Bleck- o. plåtslagareförb. .	31	1 400	—	1 400	55	—	55	3·9	4·0
Bokbindareförbundet . . .	16	984	1 976	2 960	36	74	110	3·7	4·0
Bryggeriindustriarb.-förb. .	40	2 795	1 074	3 869	46	17	63	1·6	1·2
Byggnadsträarbetareförb. .	91	6 851	—	6 851	1 106	—	1 106	16·1	14·2
De förenade förbunden . .	47	2 913	756	3 669	263	138	401	10·9	10·2
Elektriska arbetareförb. . .	65	2 670	—	2 670	226	—	226	8·5	10·1
Gjutareförbundet	101	3 764	2	3 766	207	—	207	5·5	4·3
Grov- o. fabriksarb.-förb. .	220	18 200	1 473	19 673	2 371	257	2 628	13·4	11·9
Gruvindustriarbetareförb. .	16	1 427	16	1 443	75	—	75	5·2	8·7
Handelsarbetareförb. . . .	116	5 923	2 057	7 980	501	105	606	7·6	10·9
Hatt- o. pälsindustriarb.-f. .	19	386	781	1 167	51	188	239	20·5	25·1
Hattarbetare	9	129	415	544	10	126	136	25·0	35·8
Pälsvaruarbetare	10	257	366	623	41	62	103	16·5	18·9
Kommunalarbetareförb. . .	75	8 677	751	9 428	280	30	310	3·3	4·9
Litografiska förbundet . .	—	—	—	—	—	—	—	—	1·4
Livsmedelsarbetareförb. . .	63	6 735	2 170	8 905	558	156	714	8·0	7·2
Metallindustriarb.-förb. . .	204	60 057	2 668	62 725	4 436	109	4 545	7·2	7·4
Järnbruksarbetare . . .	53	13 860	78	13 938	1 558	2	1 560	11·2	9·5
Verkstadsarbetare . . .	151	46 197	2 590	48 787	2 878	107	2 985	6·1	6·8
Murareförbundet	32	2 149	—	2 149	75	—	75	3·5	2·4
Måleriarbetareförbundet . .	36	2 429	1	2 430	28	—	28	1·2	1·1
Pappersindustriarb.-förb. .	106	17 327	740	18 067	354	21	375	2·1	1·9
Sadelm.- o. tapetseraref. .	21	551	32	583	28	—	28	4·8	4·8
Sko- o. läderindustriarb.-f. .	37	5 475	2 124	7 599	268	103	371	4·9	5·9
Skrädderiarbetareförb. . .	49	1 793	3 395	5 188	92	244	336	6·5	6·5
Stenindustriarbetareförb. .	81	5 084	—	5 084	152	—	152	3·0	1·4
Stuckatörförbundet . . .	3	63	—	63	3	—	3	4·8	3·0
Sågverksindustriarb.-förb. .	190	16 612	10	16 622	2 678	—	2 678	16·1	15·3
Textilarbetareförbundet . .	53	3 828	4 671	8 499	126	149	275	3·2	3·3
Tobaksindustriarb.-förb. .	10	513	2 223	2 736	13	7	20	0·7	0·6
Transportarbetareförb. . .	48	3 053	—	3 053	374	—	374	12·3	11·4
Träindustriarbetareförb. . .	112	5 917	48	5 965	472	11	483	8·1	9·3
Tunnbinderiarbetareförb. .	18	275	—	275	9	—	9	3·3	3·7
Typografförbundet	18	3 504	282	3 786	183	24	207	5·5	4·1
Väg- o. vattenb.-arb.-förb. .	12	757	—	757	29	—	29	3·8	3·8
Summa	1 930	192 112	27 250	219 362	15 095	1 633	16 728	7·6	7·6

Antalet *arbetslöshetsveckor* (d. v. s. på grund av arbetslöshet fristämplade veckor) har under augusti uppgivits till inalles 81 914, vilket i genomsnitt motsvarar 4·9 veckor per varje å månadens sista dag arbetslös medlem.

Arbetslösheten i utlandet.

En sammanställning av tillgänglig arbetslöshetsstatistik från Sverige och vissa andra länder visar följande procenttal för månaderna augusti 1924—augusti 1925.

	Aug.	Sept.	Okt.	Nov.	Dec.	Jan.	Febr.	Mars	April	Maj	Juni	Juli	Aug.
Sverige	6·6	7·0	8·4	10·5	15·5	14·8	13·5	12·0	10·9	8·2	8·2	7·6[1]	7·6
Norge	4·0	4·8	5·8	7·8	8·8	8·6	8·1	7·4	9·5	8·1	8·5	8·8	—
Danmark	5·6	5·8	7·0	9·3	17·1	16·9	16·8	15·1	13·5	12·1	9·0[1]	8·3	9·2
England	7·9	8·6	8·7	8·6	9·2	9·0	9·4	9·0	9·4	10·1	12·3	11·2	11·4
Tyskland	12·4	10·5	8·4	7·3	8·1	8·1	7·3	5·8	4·3	3·6	3·5	3·7	4·3
Nederländerna	7·8	8·1	8·1	9·6	12·7	14·7	11·7	9·3	7·7	6·9[1]	6·7[1]	8·9[2]	9·0[2]
Belgien	3·1	3·0	2·9	3·8	5·1	6·1	6·3	7·0	7·1	6·2	5·8	5·1	3·9[2]
Kanada	6·5	5·9	6·8	9·7	11·6	10·2	9·5	8·5	8·7	7·0	6·1	5·2	—
Nya Syd-Wales	14·1	13·8	11·1	9·0	12·9	14·3	16·1	8·1	10·9	10·4	5·0	—	—

Levnadskostnader under tredje kvartalet 1925.

Prisstatistik och indexberäkningar.

På grundval av från 49 ombudsorter inhämtade prisuppgifter har socialstyrelsen numera verkställt beräkningar rörande levnadskostnadernas allmänna förskjutningar från juli 1914 till 1 oktober 1925. I efterföljande sammanställning lämnas redogörelse för de förändringar, som under det senast tilländalupna kvartalet träffat de olika posterna.

I indexberäkningen ingående huvudposter.

Livsmedel, bränsle och lyse. De prisuppgifter, som beträffande posterna livsmedel, bränsle och lyse användas vid indexberäkningen, avse samtliga kvartalets sista månad. För livsmedel insamlas uppgifter varje vecka å färskvaror (smör, ägg, kött, fläsk och fisk), varefter medeltal tagas för samtliga veckor under månaden; övriga varor noteras en gång i månaden, omkring den 15. Vid sistnämnda tidpunkt inhämtas jämväl noteringar å bränsle- och lyseartiklar. Under hänvisning till sammandragstabellen för livsmedelspriserna (sid. 856—857) och tabellerna över kreaturs- och fiskpriser i vissa större städer (sid. 868—871) må följande anföras rörande de under kvartalet iakttagna prisväxlingarna å de särskilda varuslagen.

[1] Reviderade siffror. — [2] Preliminära siffror.

Medelpriset å *mjölk* har kvarstått oförändrat i 23 öre per liter för oskummad och 9 öre för separerad vara. Å åtskilliga ombudsorter ha visserligen prisförskjutningar ägt rum, men dessa ha icke haft tillräcklig omfattning för att influera på medelpriset. Särskilt markerad var nedgången i Kramfors, där den oskummade mjölken sjunkit med ej mindre än 7 öre.

Smörpriserna, vilka under föregående kvartalsperiod i stort sett voro stadda i sjunkande, företedde under redovisningskvartalet en utveckling i rakt motsatt riktning, i det att väsentliga prisförhöjningar ägt rum. Medelpriset utgjorde i september 4·13 kr. per kg. för mejerismör och 3·75 kr. per kg. för landssmör mot resp. 3·59 kr. och 3·34 kr. per kg. i juni. Priserna å *ost* ha varit så gått som oförändrade.

Den för denna årstid vanliga prisstegringen å *ägg* har kännetecknat äggmarknaden, särskilt under kvartalets sista månad. Genomsnittspriset, som under juni utgjorde 2 kr. per tjog, hade i juli stigit till 2·08 kr., i augusti till 2·25 kr. och i september till 2·50 kr.

Medelpriset å *potatis* av den nya skörden utgjorde i juli 1.55 kr. per 5 l. och har sedan som vanligt sjunkit mycket raskt; sålunda var priset i augusti 71 öre och i september 51 öre per 5 l. Till belysande av prisläget i jämförelse med de föregående åren meddelas följande sammanställning av medelpriserna å potatis av den nya skörden under de olika månaderna av tredje kvartalet åren 1914—1925.

	1914	1915	1916	1917	1918	1919	1920	1921	1922	1923	1924	1925
					(Öre per 5 liter)							
juli . . .	103	131	106	202	342	143	282	164	180	264	286	155
augusti .	56	43	45	90	132	61	100	84	58	95	88	71
september	36	29	37	59	92	53	72	63	45	58	58	51

Som synes, ställa sig årets priser lägre än fjolårets. Under normala förhållanden förete potatispriserna endast smärre fluktuationer under vinterns lopp, varför man torde ha anledning förvänta, att det kommande konsumtionsårets priser ej i högre grad skola avvika från de under september rådande.

I fråga om *mjöl* ha till följd av årets rikliga skörd av brödspannmål upprepade prisfall ägt rum, särskilt under september. Medelpriset å vetemjöl (kärnmjöl), som i juni var 50 öre per kg., sjönk i juli med 1 öre och i september med ytterligare 3 öre till 46 öre per kg. Priserna å råg- och rågsiktmjöl sjönko successivt under kvartalets samtliga månader med vardera 7 öre till resp. 29 och 38 öre per kg. Efter septembernoteringarnas insamlande ha emellertid nya prisfall ägt rum. Prisfallet å mjöl har influerat något på *brödpriserna* och en mindre nedgång inträffat för samtliga brödsorter.

Under föregående kvartal konstaterades, att jämsides med en stigande tendens å kreatursmarknaden samtliga slag av *kött* och *fläsk* voro föremål för prishöjning. Minutpriserna å kött och fläsk under det nu gångna kvartalet och de för samma tid beräknade medelpriserna för olika slag av kreatur, levande vikt, i enlighet med från slakthusen lämnade uppgifter (sid. 868—

869), visa, att utvecklingstendensen nu ej varit fullt enhetlig. En fortsatt uppgång har ägt rum beträffande fläsk- och svinpriserna. Genomsnittspriserna för resp. färskt och salt svenskt fläsk lågo i september 11 och 12 öre högre per kg. än i juni, motsvarande 4 à 5 % stegring. Prisstegringen för levande svin utgör c:a 3 %. Beträffande köttpriserna har uppgång konstaterats för nötkött (c:a 3 %) och spädkalvstek (c:a 2 %), under det att gödkalvstek sjunkit med c:a 1 % och färskt fårkött med c:a 7 %. Priserna å levande djur ha genomgående sjunkit. För nötkreatur har nedgången varit obetydlig, men för kalvar utgör den c:a 9 % och för får c:a 16 %.

I fråga om *färsk fisk* uppvisa flertalet fisksorter höjda priser sedan juni månad. Gädda utvisar en uppgång med 24 öre per kg., abborre med 13 öre, rödspotta med 11 öre etc. Partimedelpriserna i Stockholm och Göteborg förete ej någon enhetlig tendens (jfr sid. 871). Medelpriset å *salt sill*, som sedan maj stått oförändrat i 95 öre per kg., sjönk under augusti med 10 öre och synes i och med att årets fångst kommit i marknaden tendera kraftigt nedåt; under september var medelpriset 74 öre per kg. och på en del orter hade nedgången varit så kraftig, att priset var föga mer än hälften mot några månader tidigare.

Medelnoteringen å *kaffe* är i stort sett oförändrad. *Sockerpriset* under det gångna kvartalet utvisar en mera ostadig utvecklingstendens, i det att smärre förskjutningar i båda riktningarna förekommit, varvid dock sänkningarna varit något övervägande. Medelpriset å bitsocker utgjorde i september 77 öre per kg. mot 78 öre i juni.

Vad slutligen *bränsle* och *lyse* beträffar, ha samtliga noterade artiklar med undantag av fotogen varit underkastade prissänkningar, framför allt ved.

Sammanfattning av livsmedelsprisernas förändringar sedan juli 1914. Till belysande av de allmänna förändringar, som med avseende å livsmedelspriserna (inberäknat bränsle och lyse) ägt rum i detaljhandeln från tiden före världskrigets utbrott till och med september 1925, meddelas i tabellen å nästa sida tvenne indexserier, vilka utarbetats på sätt förut beskrivits i Sociala Meddelanden (årg. 1920, sid. 752 ff.). Av dessa indexserier är det den »vägda», som användes vid beräknandet av de totala levnadskostnadernas förändringar.

Bostad. Såsom tidigare framhållits är det efter hyresregleringens upphörande omöjligt att redan vid indexberäkningstillfället den 1 oktober medtaga i beräkningarna de under det då inträdande nya hyresåret gällande genomsnittshyrorna. Av denna anledning har det gångna hyresårets stegringssiffra (86 %) fått kvarstå oförändrad. Vid årsskiftet, då preliminära siffror angående den nuvarande hyresnivån beräknas föreligga, kommer emellertid hyresindexen att omräknas.

Beklädnad. Uppgifterna angående beklädnadsartiklar avse de priser, som gällde omkring den 20 i kvartalets sista månad. I fråga om insamlingsförfarandet hänvisas till Soc. Medd., årg. 1920, sid. 549 samt 1922, sid. 155.

Livsmedelskostnadernas (inkl. bränsle och lyse) förändringar 1914—1925.
Indextal (juli 1914 = 100).

År	Medeltal för						Aritmetiska (»oväg-da») medeltal	»Väg-da» in-dextal	Relativ sedel-cirkula-tion (enligt Cassel)
	Mejeri-prod., ägg o. marga-rin (10 varu-slag)[1]	Bröd, mjöl och gryn (11 varu-slag)	Kött (8 varu-slag)	Fisk (9 varu-slag)	Övriga födoäm-nen (6 varu-slag)	Bränsle och lyse (7 varu-slag)			
1914 Juli	100	100	100	100	100	100	**100**	**100**	105
3:e kv.	101	109	98	102	103	107	**103**	**103**	121
4:e kv.	110	118	95	102	112	108	**108**	**107**	128
1915 1:a kv.	112	124	106	103	128	112	**114**	**113**	133
2:a kv.	114	135	122	102	135	119	**121**	**121**	130
3:e kv.	124	133	137	118	129	135	**129**	**124**	131
4:e kv.	141	124	140	142	130	151	**138**	**128**	136
1916 1:a kv.	143	124	144	150	137	159	**143**	**130**	144
2:a kv.	146	125	157	152	138	167	**148**	**134**	151
3:e kv.	152	126	182	176	150	187	**162**	**142**	156
4:e kv.	170	131	193	196	168	192	**175**	**152**	168
1917 1:a kv.	179	159	192	203	202	207	**190**	**166**	185
2:a kv.	190	161	193	188	225	228	**197**	**175**	201
3:e kv.	203	158	190	202	228	264	**208**	**181**	210
4:e kv.	237	161	212	251	221	330	**235**	**201**	233
1918 1:a kv.	275	173	285	286	241	347	**268**	**227**	260
2:a kv.	283	188	445	323	237	352	**305**	**255**	285
3:e kv.	304	189	506	377	234	372	**330**	**277**	307
4:e kv.	414	244	490	430	266	395	**372**	**320**	339
1919 1:a kv.	400	255	467	354	295	414	**364**	**335**	340
2:a kv.	403	256	474	307	284	389	**352**	**328**	328
3:e kv.	383	264	476	303	259	370	**343**	**311**	313
4:e kv.	383	274	407	294	240	393	**332**	**308**	314
1920 1:a kv.	331	278	360	272	243	410	**316**	**293**	316
2:a kv.	308	296	349	255	243	447	**316**	**295**	320
3:e kv.	308	301	355	277	241	500	**331**	**304**	326
4:e kv.	325	293	329	266	237	488	**323**	**301**	322
1921 1:a kv.	276	257	287	245	225	407	**283**	**266**	312
2:a kv.	228	240	265	218	209	339	**250**	**240**	295
3:e kv.	224	236	254	226	204	276	**237**	**231**	280
4:e kv.	225	203	212	206	194	219	**210**	**210**	265
1922 1:a kv.	179	191	192	205	194	217	**196**	**188**	260
2:a kv.	154	183	188	180	197	210	**185**	**180**	256
3:e kv.	160	174	197	186	199	196	**186**	**180**	243
4:e kv.	173	162	186	174	180	192	**178**	**172**	235
1923 1:a kv.	163	158	182	169	172	193	**173**	**166**	239
2:a kv.	150	157	179	159	173	195	**169**	**162**	239
3:e kv.	152	155	176	164	174	192	**169**	**162**	239
4:e kv.	175	155	171	171	174	188	**172**	**164**	232
1924 1:a kv.	169	152	165	179	186	189	**174**	**162**	230
2:a kv.	154	151	166	166	188	190	**169**	**159**	225
3:e kv.	159	155	174	174	185	184	**172**	**162**	223
4:e kv.	175	174	175	182	188	179	**179**	**172**	217
1925 1:a kv.	163	177	181	188	188	177	**179**	**170**	214
2:a kv.	153	173	188	181	187	174	**176**	**169**	211
3:e kv.	156	169	193	190	181	167	**176**	**169**	213
Juli	153	172	192	193	184	170	**177**	**169**	211
Aug.	157	170	193	190	182	168	**177**	**170**	217
Sept.	159	164	193	186	176	164	**174**	**168**	212

[1] Från och med 1920 9 varuslag.

Nedanstående tabell åskådliggör de prisförändringar, som till beklädnadsposten hörande artiklar varit underkastade från juli 1914 till oktober 1925.

Beklädnadsartiklar. (Medelpris för socialstyrelsens ombudsorter.)

Beklädnadsartiklar	1914 (mitten)	1918	1920	1922	1923	1924	Okt. 1924	Jan. 1925	April 1925	Juli 1925	Okt. 1925
Tyger och garner:	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.
Ylletyg (till damklänning) . pr m.	2·50	13·50	12·00	4·45	4·05	3·90	3·90	3·90	3·85	3·85	3·85
Bomullstyg (till dito) . . . pr m.	0·50	2·50	2·15	1·05	0·95	0·95	0·95	0·95	0·95	0·95	0·95
Ullgarn . . » kg.	6·50	50·00	36·40	11·95	10·85	10·75	10·70	11·40	11·65	11·30	10·65
Herrkläder:											
Herrkostym, best. .	65·00	205·00	270·00	169·00	155·00	153·00	153·00	153·00	154·00	154·00	154·00
» konf. .	40·00	130·00	179·00	108·00	98·00	97·00	97·00	96·00	97·00	97·00	96·00
Vinteröverrock, best.	70·00	195·00	260·00	166·00	151·00	147·00	146·00	147·00	148·00	147·00	147·00
» konf.	40·00	123·00	167·00	102·00	93·00	89·00	89·00	90·00	90·00	90·00	90·00
Bomullsskjorta . .	2·00	7·25	7·00	3·70	3·45	3·40	3·40	3·40	3·35	3·35	3·35
Tröja (ullbomull) .	1·50	8·00	6·00	4·25	3·70	3·45	3·45	3·45	3·40	3·40	3·40
Kalsonger »	1·75	8·50	6·50	4·55	3·95	3·70	3·70	3·70	3·65	3·65	3·65
Yllestrumpor . . .	1·25	5·50	5·00	2·35	2·15	2·15	2·15	2·20	2·20	2·20	2·20
Arbetsblus	1·75	—	7·90	4·35	4·10	4·00	3·95	3·90	3·90	3·90	3·90
Skodon:											
Kängor, smorläder .	8·50	29·00	33·50	15·50	13·75	13·50	13·50	13·50	13·50	13·50	13·50
Stövlar	16·50	63·00	65·00	28·75	26·00	25·50	25·50	25·50	25·50	25·50	25·50
Kängor av boxkalv:											
mans-	13·00	39·25	44·25	22·00	19·25	18·75	18·50	18·75	18·50	18·50	18·50
dam-	11·50	36·75	41·50	21·50	19·00	18·50	18·50	18·25	18·25	18·25	18·25
barn-	7·00	19·50	19·50	12·00	11·00	11·00	11·00	11·00	11·00	10·75	10·75
Halvsulning och klackning . . .	3·50	8·25	11·15	8·00	7·15	6·85	6·80	6·80	6·80	6·75	6·75

Den nu slutförda undersökningen visar, att den genomsnittliga prisnivån icke undergått någon nämnvärd förändring sedan föregående kvartal, om ock en mindre sänkning kunnat konstateras. Den genomsnittliga stegringen av beklädnadskontot sedan 1914 torde för närvarande kunna beräknas till 90 % (mot 91 % ett kvartal tidigare).

Skatter. Skatteberäkningarna verkställas två gånger årligen, varvid omräkning av kommunalskatten äger rum den 1 april samt av krono- och landstingsskatterna den 1 oktober (se härom Soc. Medd., årg. 1922, s. 947). Resultatet av den omräkning, som nu företagits av de båda sistnämnda skatteposterna, har blivit en höjning av skatteindexen med 6 enheter eller till 168. Oaktat den av årets riksdag företagna jämkningen av inkomst- och förmögenhetsskatten har skatteindexen sålunda likväl höjts, beroende dels av någon genomsnittlig uppgång av landstingsskattesatserna, dels ock av den av socialstyrelsens lönestatistik framgående allmänna tendensen till lönehöjning från 1923 till 1924, vilken måst beaktas vid bestämmande av den inkomst, varå skatten skall anses utgå.

Övriga utgifter. Beräkningarna rörande denna post avse dels priser omkring den 20 i kvartalets sista månad, dels taxor såvitt möjligt fr. o. m. kvartalsskiftet. Den nu avslutade undersökningen ger vid handen, att en mindre förskjutning i nedåtgående riktning ägt rum, beroende i huvudsak på ytterligare sänkning av priserna å vissa husgerådsartiklar samt tvål och såpa. Den procentuella stegringen från juli 1914 uppgår numera till 80 % mot 81 % för förra kvartalet.

Indextal för viktigare poster inom gruppen »övriga utgifter».

	1914 (mitten)	1919	1920	1921	1922	1923	1924	1924		1925			
								juli	okt.	jan.	apr.	juli	okt.
Inventarier (möbler, kökssaker m. m.)	100	295	306	269	211	193	188	188	186	185	181	179	174
Tvätt och renhållning	100	372	293	229	186	167	163	161	163	161	159	155	153
Hygien (sjukvård och hälsovård)	100	199	220	230	208	196	190	189	189	189	189	189	189
Intellektuella ändamål	100	234	255	293	229	220	220	220	219	219	219	219	219
Förenings- o. försäkringsavgifter	100	134	175	187	187	175	173	171	171	175	175	175	175
Nöjen och förströelser	100	205	233	236	217	208	207	207	206	205	205	205	206
Resor (järnvägs- o. spårvägsresor)	100	193	241	259	219	219	206	202	201	197	197	197	197
Telefon, post- och skrivutensilier	100	165	229	240	205	180	179	179	179	179	179	179	179
Arbetshjälp i hemmet	100	200	252	279	222	198	196	196	196	196	196	196	196
Samtliga poster	**100**	**216**	**233**	**231**	**200**	**188**	**185**	**183**	**183**	**183**	**182**	**181**	**180**

Sammanfattning. Levnadskostnadsindex.

Under det att de å sid. 850 angivna indexsiffrorna, vilka framräknas månatligen, endast gälla de förändringar, som drabbat priserna å livsmedel, bränsle och lyse, avser socialstyrelsens vid varje kvartalsskifte meddelade levnadskostnadsindex förutom nyssnämnda poster jämväl kostnaderna för bostad, beklädnad, skatter och »övriga utgifter».

Den nu senast utförda beräkningen rörande levnadskostnadernas förskjutningar sedan juli 1914 avser prisläget omkring den 1 oktober 1925 och hänför sig som förut närmast till förhållandena inom arbetare- och lägre tjänstemannafamiljer samt därmed jämställda samhällsklasser med en utgiftsstat före kriget av cirka 2 000 kr. Beträffande tillvägagångssättet vid framräknandet av denna index hänvisas till Soc. Medd., årg. 1918, sid. 186.

Förhållandet mellan utgifterna för *årsbudgetens särskilda huvudposter*, beräknade enligt prisläget dels vid mitten av år 1914 och dels vid tidpunkten för resp. indexberäkningar, belyses genom efterföljande översikt.

Som av sammanställningen framgår, utgör den allmänna stegringen av levnadskostnaderna från juli 1914 till det senaste undersökningstillfället, den 1 oktober 1925, 75 % och kan sålunda betecknas med indexsiffran 175. Detta

		Födo- och njutnings-ämnen	Bostad	Bränsle och lyse	Beklädnad	Skatter	Övriga utgifter	Summa utgifter	Ökn. l. minskn. i % fr. närmast föreg. beräkn.
1914	juli	100	100	100	100	100	100	**100**	—
1916	dec.	152	108	168	160	109	125	**139**	.
1917	maj	174	108	190	170	109	130	**152**	+ 9·1
	sept.	180	112	240	210	109	150	**166**	+ 9·3
1918	1 jan.	214	112	275	250	109	175	**192**	+ 15·6
	1 april	229	112	280	270	114	185	**203**	+ 5·8
	1 juli	258	112	286	285	114	195	**219**	+ 8·2
	1 okt.	281	112	305	350	114	220	**242**	+ 10·5
1919	1 jan.	323	120	381	350	114	225	**267**	+ 10·0
	1 april	327	120	367	320	160	215	**265**	— 0·5
	1 juli	318	120	326	310	160	210	**257**	— 3·0
	1 okt.	311	130	294	330	160	215	**257**	—
1920	1 jan.	307	130	307	345	160	220	**259**	+ 0·5
	1 april	287	130	333	370	290	230	**265**	+ 2·4
	1 juli	287	130	372	390	290	235	**270**	+ 1·8
	1 okt.	298	155	400	390	290	245	**281**	+ 4·3
1921	1 jan.	286	155	380	355	290	245	**271**	— 3·6
	1 april	247	155	316	295	372	235	**249**	— 8·0
	1 juli	231	155	264	270	372	225	**236**	— 5·5
	1 okt.	228	163	231	250	372	220	**231**	— 2·0
1922	1 jan.	202	163	207	240	372	210	**216**	— 6·5
	1 april	184	163	196	225	264	200	**195**	— 9·5
	1 juli	178	163	188	210	264	195	**190**	— 2·8
	1 okt.	180	163	183	205	263	195	**190**	—
1923	1 jan.	166	163	188	203	263	190	**183**	— 3·7
	1 april	164	163	188	199	211	188	**177**	— 3·3
	1 juli	158	163	185	196	211	188	**174**	— 1·7
	1 okt.	163	178	183	194	201	187	**177**	+ 1·8
1924	1 jan.	162	178	181	192	201	187	**176**	— 0·4
	1 april	160	178	183	192	173	185	**178**	— 1·9
	1 juli	155	178	182	192	173	183	**171**	— 1·5
	1 okt.	164	178	180	191	170	183	**174**	+ 2·0
1925	1 jan.	171	186	181	192	170	183	**178**	+ 2·5
	1 april	171	186	179	192	162	182	**177**	— 0·5
	1 juli	168	186	177	191	162	181	**176**	— 1·0
	1 okt.	167	186	172	190	168	180	**175**	— 0·3

innebär, att en familj med en årsbudget före kriget av 2 000 kr. numera måste giva ut c:a 3 500 kr. för att uppehålla sin tidigare levnadsstandard.

I jämförelse med indexsiffran vid närmast föregående kvartalsskifte visar den nu framräknade en nedgång med 1 enhet eller cirka 0.3 %. Bidragande till sänkningen hava varit förskjutningar i *nedåtgående* riktning av posterna livsmedel, bränsle och lyse, beklädnad samt »övriga utgifter». Nedgången inom de två förstnämnda posterna hänför sig huvudsakligen till de tidigare omnämnda prisfallen å mjöl, bröd, potatis och salt sill samt ved, kol och koks, varemot prisstegringar inträffat å smör, nötkött och fläsk. I detta sammanhang erinras om att prisuppgifterna på livsmedel samt bränsle och lyse äro de i följande tabell sid. 856—857 angivna och för september månad insamlade. Inom de båda övriga grupperna har sänkningen varit av mindre betydelse. Hyresposten kvarstår *oförändrad* vid detta beräkningstillfälle, men skatteposten har undergått en mindre höjning.

Livsmedelskostnadernas förändringar å vissa orter i riket.

Utgifter för livsmedel, bränsle och lyse för en familj med en utgiftsstat år 1914 av c:a 2 000 kronor.[1]

A. Juli 1914 = 100.

Ort	1914		1915	1916	1917	1918	1919	1920	1921	1922	1923	1924	1925	
	Juli	2:dra halvåret											2:dra kvartalet	3:dje kvartalet
Stockholm	100	106	123	140	179	283	330	307	239	181	163	166	163	168
Södertälje	100	106	121	138	178	273	319	298	229	174	158	158	160	161
Uppsala	100	108	125	142	185	281	334	314	249	184	165	169	172	171
Nyköping	100	104	119	138	180	268	319	293	229	173	159	159	162	163
Eskilstuna	100	105	120	136	183	267	319	289	228	170	157	158	165	166
Linköping	100	107	123	143	188	277	330	306	243	187	172	169	174	173
Norrköping	100	105	121	138	179	267	320	298	230	177	162	163	165	167
Motala	100	104	125	146	190	280	332	310	240	181	166	164	172	171
Jönköping	100	104	122	141	179	271	326	304	237	177	162	165	172	164
Växjö	100	105	123	142	178	267	322	300	233	182	168	168	172	168
Kalmar	100	104	120	140	182	260	297	277	222	172	155	157	167	166
Västervik	100	103	119	136	175	261	307	291	223	171	156	156	163	163
Visby	100	106	122	137	170	249	305	289	229	175	157	158	165	166
Karlskrona	100	105	127	145	181	253	303	284	229	180	164	162	172	168
Kristianstad	100	108	130	149	192	283	318	296	236	178	163	165	176	174
Malmö	100	104	124	142	187	281	318	295	233	181	166	163	172	171
Lund	100	105	127	145	186	278	312	292	230	178	160	160	165	162
Landskrona	100	106	130	146	189	275	325	306	244	184	166	165	173	170
Hälsingborg	100	105	126	145	185	276	313	293	236	179	161	164	171	170
Ystad	100	105	131	148	188	281	312	297	231	178	159	163	167	164
Halmstad	100	106	127	146	187	274	310	290	232	178	161	162	170	168
Göteborg	100	106	127	147	192	299	337	318	254	191	178	176	180	178
Lysekil	100	105	119	139	180	268	312	297	229	177	163	167	170	168
Vänersborg	100	104	122	143	186	285	330	303	241	183	168	171	172	169
Borås	100	106	127	145	187	282	322	306	243	190	174	176	180	174
Tidaholm	100	103	121	142	177	260	307	285	233	178	162	163	170	165
Karlstad	100	108	122	143	182	274	327	311	240	181	169	169	169	166
Örebro	100	107	123	142	182	267	321	300	231	174	158	160	166	163
Kopparberg	100	107	121	142	183	272	331	312	243	177	—	—	—	—
Västerås	100	105	123	142	182	276	333	307	233	173	157	161	167	167
Falun	100	105	119	139	180	275	326	308	245	180	163	165	171	170
Domnarvet[2]	100	105	121	142	186	288	334	—	—	—	—	—	—	—
Ludvika	100	103	116	137	180	268	328	302	238	172	157	160	167	169
Gävle	100	107	120	142	184	278	325	312	244	178	161	166	170	168
Söderhamn	100	108	121	140	184	280	334	317	249	184	169	172	177	175
Sundsvall: staden	100	105	120	144	184	282	337	318	241	180	166	168	167	167
sågverksdistr.	100	103	117	143	189	283	333	317	246	184	169	172	169	170
Nyland	100	103	114	140	184	266	322	—	—	—	—	—	—	—
Östersund	100	106	118	139	181	270	317	305	252	187	162	161	162	163
Umeå	100	106	117	141	187	269	324	308	248	187	176	177	177	177
Luleå	100	104	117	137	182	270	322	310	249	190	167	169	167	172
Boden	100	107	119	138	183	277	330	—	—	—	—	—	—	—
Malmberget[3]	100	104	115	128	168	257	323	309	251	187	162	161	166	169
Kiruna	100	104	116	130	169	262	325	316	263	196	170	168	171	175
Samtliga orter	**100**	**105**	**121**	**139**	**181**	**270**	**320**	**298**	**237**	**180**	**164**	**164**	**169**	**168**

[1] Såsom framhållits i Soc. Medd., årg. 1920, sid. 748, hava dessa tabeller varit föremål för en omräkning, varvid indextalen för åren 1914—1919 undergått smärre förändringar.
Det må observeras, att samtliga meddelade indexsiffror äro medeltal för de angivna perioderna.

[2] Jämte Borlänge.

[3] Jämte Gällivare.

B. Den genomsnittliga utgiftssumman för samtliga orter = 100.

Ort	1913	1914	1915	1916	1917	1918	1919	1920	1921	1922	1923	1924	1925	
													2:dra kvartalet	3:dje kvartalet
Stockholm	119	120	121	119	117	124	123	122	120	121	120	121	120	120
Södertälje	105	108	106	104	103	106	105	105	102	102	103	102	100	102
Uppsala	102	103	103	101	102	103	104	104	105	103	101	103	102	102
Nyköping	98	99	98	97	98	98	99	97	95	96	97	96	95	96
Eskilstuna	101	103	102	100	104	101	103	100	99	98	99	99	101	102
Linköping	96	97	98	98	100	98	99	98	98	101	102	99	99	99
Norrköping	100	103	103	102	102	101	103	103	101	103	103	104	102	103
Motala	93	94	97	97	98	97	97	97	95	95	96	94	96	96
Jönköping	95	93	93	92	91	92	94	94	92	92	92	93	94	91
Värnamo	—	—	—	—	—	—	—	89	89	88	88	87	87	86
Växjö	89	88	90	89	86	86	89	88	86	89	91	90	90	88
Kalmar	102	101	101	102	102	97	94	94	95	97	97	97	101	101
Västervik	93	93	192	91	90	90	89	91	88	90	90	90	91	91
Visby	97	96	96	92	89	87	91	92	91	93	92	92	93	94
Karlskrona	101	100	105	103	100	93	95	95	97	101	101	99	102	101
Kristianstad	96	96	102	101	100	99	94	94	95	94	95	95	98	98
Malmö	101	101	104	103	105	105	101	100	100	103	104	102	104	104
Lund	99	99	103	102	101	101	96	97	96	99	98	97	98	96
Landskrona	99	97	105	102	101	99	99	100	100	101	100	99	100	100
Hälsingborg	99	98	103	102	101	101	97	97	98	99	98	99	100	100
Ystad	98	96	103	100	99	99	93	94	93	95	94	96	95	94
Halmstad	101	99	103	102	101	99	95	95	96	97	97	97	99	99
Varberg	—	—	—	—	—	—	—	92	92	91	92	92	92	92
Göteborg	102	102	106	106	107	112	107	108	108	108	111	109	108	108
Lysekil	101	101	100	101	100	100	99	101	99	101	102	104	103	103
Vänersborg	99	98	99	100	100	103	101	99	100	100	101	102	100	99
Borås	98	99	102	102	101	102	98	100	100	104	105	105	104	102
Lidköping	—	—	—	—	—	—	—	94	93	95	96	97	97	96
Tidaholm	97	97	99	100	96	95	94	94	97	98	98	98	99	97
Karlstad	99	101	99	100	98	99	100	102	100	100	103	102	99	98
Arvika	—	—	—	—	—	—	—	101	99	99	102	102	98	98
Filipstad	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	97	99	98
Örebro	100	101	101	100	99	98	99	99	97	97	97	97	98	97
Kopparberg	93	93	93	94	94	93	96	97	95	92	—	—	—	—
Västerås	100	100	101	101	100	101	104	102	98	97	97	99	100	100
Falun	99	99	97	98	98	100	101	101	103	100	100	100	101	101
Avesta	—	—	—	—	—	—	—	98	94	90	90	91	94	93
Domnarvet [1]	93	93	93	94	95	96	97	—	—	—	—	—	—	—
Ludvika	97	97	94	95	97	99	100	98	98	94	95	96	98	99
Mora	—	—	—	—	—	—	—	103	104	97	94	98	98	99
Gävle	101	101	99	101	101	102	101	104	102	99	99	101	101	100
Söderhamn	96	97	95	95	97	98	99	101	101	99	100	101	101	100
Sundsvall: staden	104	103	101	105	104	106	108	108	104	103	105	105	101	102
sågverksdistr.	98	98	93	99	101	101	101	103	101	100	101	102	98	99
Nyland	100	98	92	97	99	95	98	—	—	—	—	—	—	—
Kramfors	—	—	—	—	—	—	—	101	105	104	103	102	98	96
Östersund	102	102	99	101	101	101	101	104	109	107	102	101	98	100
Umeå	97	95	90	94	96	93	95	96	98	99	102	102	99	100
Vilhelmina	—	—	—	—	—	—	—	109	117	113	113	112	111	111
Luleå	103	104	100	101	104	103	105	108	110	111	107	108	103	107
Boden	101	103	100	100	103	104	105	—	—	—	—	—	—	—
Malmberget [2]	116	115	110	106	107	110	117	119	123	122	116	115	114	118
Kiruna	118	116	110	107	107	111	117	122	129	127	121	119	118	121
Samtliga orter	**100**	**100**	**100**	**100**	**100**	**100**	**100**	**100**	**100**	**100**	**100**	**100**	**100**	**100**

[1] Jämte Borlänge.
[2] Jämte Gällivare

Medelpris per år (1913—1924) och per månad (september 1924—september 1925)

	Varuslag	Kvantitet	1913	1914	1917	1918	1919	1920	1921	1922	1923	1924
			öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre
1	Mjölk: oskummad	l.	14	15	25	* 38	47	44	35	25	23	24
2	handskummad	»	8	8	15	* 24	—	26	20	13	12	13
3	separerad	»	6	6	12	* 19	23	19	13	9	9	9
4	Smör: borde- (mejeri-)	kg.	236	239	* 401	* 587	729	657	496	375	366	374
5	mat- (lands-)	»	213	218	* 358	* 546	727	651	486	358	350	350
6	Ost: helfet, okryddad	»	164	162	* 305	* 372	624	524	389	277	275	289
7	halvfet, »	»	121	119	* 234	* 332	500	374	267	178	187	203
8	Margarin: växt-, bästa sort	»	135	144	—	—	433	376	293	178	184	178
9	Ägg: svenska, färska	tjog	159	171	343	725	681	578	428	320	271	274
10	» konserverade	»	137	151	307	615	716	533	393	348	260	279
11	Potatis: gammal	hl.	—	—	* 955	* 1200	1271	963	947	699	771	986
12	»	5 l.	28	30	* 58	* 68	71	60	60	47	50	61
13	färsk	»	46	80	146	287	102	191	124	119	180	187
14	Ärter gula	kg.	31	35	* 63	* 66	78	69	58	48	50	51
15	Bruna bönor	»	48	49	199	* 173	214	180	83	97	72	88
16	Mjöl: vete-, svenskt, bästa sort	»	31	33	* 42	* 50	* 75	91	71	52	45	44
17	råg-, » » »	»	22	23	* 36	* 41	* 56	56	46	31	27	30
18	rågsikt-, » » »	»	27	29	—	—	* 73	73	63	44	38	40
19	Gryn havre- (ångpreparerade)	»	36	42	* 68	* 82	90	101	72	52	50	48
20	ris-, bästa sort svenska (»R. T.»)	»	41	41	* 75	* 78	111	176	85	61	53	54
21	Rågbröd: vårt grovt spisbröd	»	41	43	* 62	* 78	96	111	108	86	75	73
22	vårt knäckebröd	»	—	—	—	—	—	139	132	110	97	95
23	mjukt, limpa, söt	»	38	40	* 60	* 75	96	105	93	73	65	64
24	» » sur (»grovbröd»)	»	30	31	* 45	* 49	64	71	65	50	44	46
25	Vetebröd skorpor, ordinära	»	76	78	* 117	* 180	230	254	217	172	157	156
26	mjukt, fin- bakat med vatten	»	43	46	* 68	* 88	116	128	113	88	77	77
27	ligaste sort » » mjölk	»	60	61	* 88	* 144	167	145	129	103	90	91
28	Nötkött, färskt: stek	»	122	116	219	567	563	398	301	223	209	204
29	soppkött	»	100	95	193	507	490	333	243	175	169	167
30	Kalvkött, stek: gödkalv	»	181	180	* 215	546	512	493	377	280	256	247
31	spädkalv	»	72	70	* 148	357	312	274	204	155	149	144
32	Fårkött färskt, stek	»	133	130	258	626	600	431	310	233	225	223
33	salt, svenskt	»	114	118	241	546	547	385	264	193	184	181
34	Renkött, färskt, stek	»	119	121	261	509	557	442	348	270	264	239
35	Fläsk färskt (sidfläsk)	»	133	129	* 270	* 388	605	449	321	250	214	197
36	salt, svenskt »	»	140	137	* 287	* 404	619	470	338	263	227	204
37	» amerikanskt »	»	—	—	—	—	—	364	275	204	192	189
38	Fisk färsk: abborre	»	75	76	122	211	202	191	166	140	132	135
39	gädda	»	108	110	188	317	333	312	260	211	209	212
40	sill	»	34	35	91	149	110	102	92	79	67	72
41	strömming	»	38	39	65	123	114	106	91	70	61	66
42	torsk	»	55	57	111	196	160	139	119	100	94	100
43	rödspotta (»spätta»)	»	79	81	167	295	244	219	199	169	154	154
44	kolja	»	—	—	—	—	—	152	134	113	111	120
45	salt sill, prima	»	45	45	105	145	148	120	87	77	59	70
46	strömming	»	30	31	73	100	105	74	65	51	45	46
47	Kabeljo av långa med fenor o. stjärt	»	56	58	152	293	223	156	113	97	83	90
48	Kaffe (obrant), prima Santos	»	170	159	* 315	* 307	316	331	210	219	244	281
49	Socker, bit-	»	67	65	* 70	* 92	* 133	* 168	* 170	* 156	107	96
50	Salt (matsalt)	»	—	10	19	31	32	31	26	21	20	19
51	Svagdricka	l.	6	6	10	14	16	16	17	15	14	14
52	Fotogen, Water White	»	20	21	37	—	71	60	53	38	32	31
53	Ved: björk- (osågad, hemkörd (per	famn	2560	2630	5520	7850	8220	10310	7090	4990	5250	5170
54	barr- »storfamn»: 3·56 kbm))	»	2040	2110	4500	6620	6740	8230	5620	3820	3830	3850
55	Bränntorv	100 kg.	196	220	670	1035	896	964	659	460	449	441
56	Kol: antracit- (»valnöt») hemkörd	hl.	401	411	803	—	—	2069	1286	948	840	782
57	eng. hushålls- (fyrkol) hemkörd	»	234	242	707	—	—	1664	703	444	414	389
58	Koks: gasverks- (krossad[1]) hemkörd	»	165	157	413	—	—	1177	452	326	310	303
59	eng. kamin- » hemkörd	»	189	190	521	—	—	1249	481	356	337	326

[1]) T. o. m. år 1917 avse uppgifterna okrossad koks. — * Maximipris.

För samtliga orter (44 orter åren 1913—1919 samt 49 orter fr. o. m. år 1920).

Sept. 1924	Okt. 1924	Nov. 1924	Dec. 1924	Jan. 1925	Febr. 1925	Mars 1925	April 1925	Maj 1925	Juni 1925	Juli 1925	Aug. 1925	Sept. 1925	Höjning (+) eller sänkning (−) i %		
öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	sept. 1913—sept. 1925	sept. 1924—sept. 1925	
23	24	25	24	24	24	24	24	24	23	23	23	23	+ 64·3	0·0	1
13	13	13	13	13	13	13	13	13	13	13	13	12	+ 50·0	— 7·7	2
9	9	9	9	9	9	9	9	9	9	9	9	9	+ 50·0	0·0	3
395	420	403	422	380	396	404	368	353	359	365	399	413	+ 74·3	+ 4·6	4
369	385	381	390	358	359	363	348	339	334	332	363	375	+ 73·6	+ 1·6	5
281	282	281	279	277	276	273	270	266	264	262	262	261	+ 58·2	— 7·1	6
198	200	198	193	193	189	187	185	181	178	178	179	178	+ 44·7	— 10·1	7
173	181	182	181	180	179	179	179	179	178	178	178	177	+ 28·3	+ 2·3	8
255	318	378	390	308	257	221	199	192	200	208	225	250	+ 62·3	— 2·0	9
—	269	283	291	272	230	—	—	—	—	—	—	—	—	—	10
934	948	970	964	969	1001	1 031	1 104	1 079	1049	1 079	1 050	811	—	— 13·9	11
58	58	60	60	60	61	63	67	66	65	65	61	51	+ 88·9	— 12·1	12
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	155	72	—	—	—	13
51	52	52	51	51	51	51	51	51	50	50	50	49	+ 58·1	— 3·9	14
87	87	84	84	83	80	79	75	71	71	71	69	69	+ 46·8	— 20·7	15
45	51	51	51	52	52	51	47	47	50	49	49	46	+ 48·4	+ 2·2	16
29	37	37	37	37	38	38	35	35	36	35	33	29	+ 31·8	0·0	17
39	47	47	48	48	48	47	44	44	45	44	42	38	+ 40·7	— 2·6	18
48	49	50	50	50	51	52	51	50	50	50	50	50	+ 38·9	+ 4·2	19
53	54	54	54	54	54	54	54	53	53	53	53	53	+ 29·3	0·0	20
71	75	77	77	78	78	79	78	78	78	78	78	76	+ 85·4	+ 7·0	21
94	97	99	99	100	100	101	100	100	100	100	99	98	—	+ 4·3	22
63	70	71	72	72	72	72	72	71	71	71	71	70	+ 84·2	+ 11·1	23
46	52	53	53	54	54	54	53	53	53	53	52	51	+ 70·0	+ 10·9	24
155	164	164	162	162	163	164	163	162	162	162	162	160	+ 113·3	+ 3·2	25
77	84	85	85	86	87	87	87	86	86	86	86	85	+ 97·7	+ 10·4	26
90	99	100	100	101	102	102	102	101	100	100	100	98	+ 63·3	+ 8·9	27
209	207	206	204	203	204	205	207	210	213	217	219	219	+ 73·8	+ 4·8	28
171	170	169	168	168	169	169	171	174	175	178	181	181	+ 74·0	+ 5·8	29
249	248	247	249	253	252	249	254	257	260	259	258	257	+ 93·2	+ 3·2	30
146	146	145	148	147	148	149	149	151	152	154	156	155	+ 109·5	+ 6·2	31
230	219	216	219	226	232	236	245	253	259	260	252	242	+ 80·6	+ 5·2	32
188	179	181	184	187	190	194	201	202	204	208	208	203	+ 70·6	+ 8·0	33
—	190	223	250	256	251	249	249	250	—	—	—	—	—	—	34
212	219	224	224	233	238	242	246	248	250	251	255	261	+ 89·1	+ 23·1	35
216	225	231	231	239	243	245	250	256	257	259	262	269	+ 86·8	+ 24·5	36
188	200	204	210	213	218	221	226	230	231	235	240	253	—	+ 34·6	37
133	134	134	132	141	145	148	131	117	119	124	127	132	+ 76·0	— 0·8	38
217	215	209	208	217	221	221	196	173	187	205	210	211	+ 91·8	— 2·8	39
81	68	72	76	74	65	60	66	71	84	97	95	83	+ 112·8	+ 2·5	40
65	67	72	78	77	74	75	70	66	68	72	65	71	+ 82·1	+ 9·2	41
102	103	100	97	107	105	101	98	96	103	100	100	103	+ 87·3	+ 1·0	42
158	157	152	149	162	158	156	149	145	152	157	162	163	+ 103·8	+ 3·2	43
119	124	124	123	129	131	128	121	115	116	112	113	118	—	— 0·8	44
73	83	86	87	88	92	94	94	95	95	95	85	74	+ 64·4	+ 1·4	45
48	52	48	49	48	50	52	52	53	53	52	55	51	+ 64·5	+ 6·3	46
90	92	92	92	92	93	99	95	97	97	97	97	98	+ 81·5	+ 8·9	47
294	302	313	322	326	337	340	340	337	332	334	333	333	+ 106·8	+ 13·3	48
100	98	86	85	82	82	83	83	79	78	76	76	77	+ 14·9	— 23·0	49
19	19	19	19	19	19	19	19	19	19	19	19	19	—	0·0	50
14	15	14	15	15	15	15	15	15	15	15	15	15	+ 150·0	+ 7·1	51
31	31	31	31	30	30	30	30	30	30	30	30	30	+ 42·9	— 3·2	52
5090	5090	5100	5130	5140	5150	5130	5110	5090	5040	4990	4910	4850	+ 89·5	— 4·7	53
3840	3850	3840	3840	3850	3880	3870	3860	3840	3800	3750	3680	3650	+ 78·0	— 4·9	54
445	428	429	439	437	429	434	435	446	454	457	448	442	+ 124·4	— 0·7	55
767	752	747	748	750	747	744	742	738	729	730	728	725	+ 81·3	— 5·5	56
372	369	362	360	358	361	360	354	352	342	334	330	325	+ 39·5	— 12·6	57
296	288	285	284	280	279	275	274	272	265	258	251	236	+ 47·5	— 20·3	58
309	303	301	298	297	297	293	290	286	281	278	274	258	+ 37·2	— 16·5	59

	Varuslag	Kvantitet	Stockholm			Södertälje			Uppsala			Nyköping		
			Juli	Aug.	Sept.	Juli	Aug.	Sept.	Juli	Aug.	Sept.	Juli	Aug.	Sept.
1	Mjölk: oskummad	l.	26	27	27	23	24	24	23	23	23	20	20	21
2	handskummad	»	—	—	—	12	12	10	12	12	12	—	—	—
3	separerad	»	9	10	10	7	7	7	10	10	10	8	8	8
4	Smör: bords- (mejeri-)	kg.	370	411	424	376	414	428	370	406	419	355	394	410
5	mat- (lands-)	»	332	370	385	362	394	400	330	387	386	336	374	383
6	Ost: helfet	»	269	273	273	270	283	275	271	262	266	269	275	274
7	halvfet	»	179	184	184	183	183	175	206	200	200	155	160	—
8	Margarin, växt-	»	176	177	174	182	180	180	184	181	185	194	190	195
9	Ägg: färska	tjog	231	262	304	221	232	240	191	198	234	183	189	218
10	konserverade	»	—	—	270	—	—	—	—	—	225	—	—	—
11	Potatis: gammal	hl.	1214	—	1008	1143	—	1036	770	—	931	—	—	—
12	»	5 l.	65	60	59	62	—	62	54	—	69	—	—	52
13	färsk	»	147	77	—	141	69	—	238	67	—	141	52	—
14	Ärter, gula	kg.	46	46	46	40	40	40	40	40	40	39	39	38
15	Bruna bönor	»	69	67	68	62	60	61	70	68	68	67	68	66
16	Mjöl: vete-	»	47	47	43	51	50	47	49	49	47	49	48	46
17	råg-	»	35	33	28	36	34	28	32	30	25	34	32	26
18	rågsikt-	»	44	42	37	46	43	38	43	40	35	43	39	35
19	Gryn: havre-	»	48	49	48	47	48	48	50	50	50	51	51	51
20	ris-	»	52	51	50	50	59	52	50	50	50	53	53	53
21	Rågbröd: grovt spisbröd	»	69	69	69	65	66	65	65	63	60	68	68	60
22	knäckebröd	»	108	108	108	94	94	94	102	99	95	83	83	79
23	limpa, söt	»	82	82	82	68	68	69	86	86	81	69	70	67
24	» sur	»	74	74	71	46	46	44	53	53	50	—	—	—
25	Vetebröd: skorpor	»	193	193	193	129	129	129	184	183	178	150	147	144
26	mjukt, bakat med vatten	»	86	86	87	79	79	79	90	88	85	94	92	86
27	mjukt, » » mjölk	»	123	123	122	107	107	107	122	121	118	101	100	99
28	Nötkött, färskt: stek	»	245	245	245	226	225	221	206	207	213	207	209	214
29	soppkött	»	182	185	190	178	178	177	175	175	176	170	172	176
30	Kalvkött: gödkalv	»	273	274	273	260	262	254	262	254	255	240	241	241
31	spädkalv	»	150	150	150	157	156	154	140	142	147	—	—	—
32	Fårkött: färskt	»	311	301	259	336	324	287	285	263	268	259	261	259
33	salt	»	207	213	196	—	—	—	200	195	195	—	—	—
34	Renkött, färskt	»	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
35	Fläsk: färskt	»	291	298	300	256	255	257	251	266	284	257	280	287
36	salt, svenskt	»	292	299	298	254	254	268	249	268	279	280	300	300
37	» amerikanskt	»	250	260	260	—	—	—	—	—	—	250	250	270
38	Fisk, färsk: abborre	»	162	161	156	144	148	150	118	103	140	92	88	95
39	gädda	»	249	251	230	233	221	212	200	220	246	193	191	192
40	sill	»	—	96	87	—	100	91	—	—	87	—	—	—
41	strömming	»	111	86	100	101	82	81	94	76	81	82	54	66
42	torsk	»	135	144	165	150	150	150	147	149	150	145	142	138
43	rödspotta	»	164	173	167	200	195	180	—	194	188	184	178	174
44	kolja	»	135	141	151	133	124	128	147	146	143	123	121	120
45	[1]) salt: sill	»	96	77	60	90	71	50	90	69	51	89	79	60
46	strömming	»	67	100	84	—	—	—	—	—	50	—	—	—
47	Kabeljo	»	96	96	99	96	98	97	93	92	95	97	97	98
48	Kaffe	»	341	345	348	334	332	332	345	345	345	328	332	332
49	Socker	»	70	70	72	74	74	76	75	75	77	75	75	77
50	Salt	»	21	22	21	18	19	19	20	20	20	20	20	20
51	Svagdricka	l.	21	21	21	15	15	15	20	20	20	12	12	12
52	Fotogen	»	30	30	30	30	30	30	30	30	30	28	28	28
53	Ved: björk-	famn	5890	5720	5590	5340	5470	5280	5320	5390	4950	4980	4980	5090
54	barr-	»	4260	3840	3630	3560	3570	3580	4070	4130	3770	3380	3340	3310
55	Bränntorv	100 kg.	—	—	—	—	—	—	417	417	417	—	—	—
56	Kol: antracit-	hl.	800	800	800	750	750	750	875	875	825	800	800	800
57	eng. hushålls-	»	350	350	350	—	—	—	—	—	—	—	—	—
58	Koks: gasverks-	»	227	227	227	225	225	200	309	309	240	275	275	200
59	eng. kamin-	»	240	240	240	260	235	235	—	—	—	—	—	—

[1] Noteringarna avse islandssill utom för de orter, där annan sillsort uppgives.

Eskilstuna			Linköping			Norrköping			Motala			Jönköping			Värnamo			
Juli	Aug.	Sept.	Juli	Aug.	Sept.	Juli	Aug.	Sept.	Juli	Aug.	Sept.	Juli	Aug.	Sept.	Juli	Aug.	Sept.	
21	22	22	20	21	21	20	21	21	20	21	21	21	21	21	20	20	20	1
—	—	—	—	—	—	—	—	—	10	10	10	—	—	—	—	—	—	2
6	7	7	8	8	8	9	9	8	7	7	7	8	8	8	6	6	6	3
360	392	408	364	401	415	370	408	419	362	399	414	370	409	420	350	364	375	4
346	383	391	321	362	374	333	376	376	347	382	393	311	344	358	300	317	313	5
275	272	275	279	275	276	280	280	280	267	272	263	252	252	241	275	265	265	6
179	176	184	192	185	181	213	213	213	200	200	193	174	174	174	175	175	175	7
170	172	170	190	185	188	195	195	195	170	170	170	180	180	180	172	171	171	8
194	205	230	178	193	228	190	208	237	171	186	217	192	210	229	200	204	212	9
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	10
1143	—	1116	1061	—	755	—	—	1200	1143	—	881	—	—	591	—	—	785	11
70	—	70	73	—	56	85	—	69	67	—	45	—	—	38	—	—	50	12
170	80	—	159	95	—	150	87	—	115	51	—	125	44	—	103	60	—	13
44	44	44	41	45	39	45	45	45	40	40	40	50	50	50	53	50	50	14
65	65	65	66	64	63	77	77	76	64	63	65	60	60	60	82	77	72	15
51	51	46	48	47	44	49	48	46	47	47	44	48	48	45	48	47	44	16
37	34	30	36	33	30	37	32	29	37	28	27	34	31	26	35	32	28	17
45	42	40	43	38	35	43	38	35	42	38	35	43	40	35	44	39	37	18
50	50	50	51	50	50	50	50	50	50	50	50	50	50	50	50	50	50	19
60	60	64	59	58	57	55	54	52	50	50	50	50	50	50	60	60	60	20
63	63	59	79	79	76	75	75	72	65	65	64	90	90	90	88	87	85	21
80	80	90	110	108	107	105	105	102	95	97	95	110	110	110	100	98	97	22
81	81	73	72	72	66	73	73	73	68	71	74	67	67	67	60	58	56	23
52	52	47	60	60	55	57	57	57	68	61	68	48	46	46	45	43	42	24
191	191	184	188	189	182	177	177	177	140	138	135	162	162	162	140	143	139	25
100	100	100	84	84	81	93	93	93	78	73	72	73	73	73	—	—	—	26
114	114	114	97	97	93	112	112	112	—	—	—	93	93	93	67	68	65	27
233	233	233	199	201	203	222	223	223	211	214	219	207	209	212	194	200	200	28
177	177	177	179	181	182	193	193	192	179	186	189	176	178	178	166	170	173	29
289	289	289	257	255	255	291	292	287	246	247	243	234	234	235	224	224	226	30
150	150	150	158	157	160	—	—	—	166	165	168	135	134	133	129	129	131	31
300	297	294	275	270	250	304	309	292	259	250	243	220	210	220	250	241	211	32
—	—	—	232	239	222	200	200	200	228	225	232	—	—	—	200	200	—	33
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	34
270	271	293	243	251	268	263	269	293	244	251	256	233	236	244	230	230	230	35
270	270	300	250	259	277	276	278	297	250	250	255	240	240	242	230	230	230	36
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	37
126	111	121	143	146	145	142	133	150	141	148	147	125	130	125	100	100	100	38
214	213	212	243	238	225	240	203	217	199	208	211	207	200	219	150	150	154	39
—	95	92	—	86	78	—	100	80	—	98	85	—	88	84	—	83	71	40
94	73	88	74	61	68	70	61	68	73	62	65	78	70	71	59	60	56	41
140	137	150	128	129	126	117	103	100	—	—	—	100	100	100	74	83	—	42
156	158	168	152	156	153	150	150	150	—	150	149	150	153	163	132	135	148	43
125	119	131	119	117	129	138	126	142	113	106	116	100	100	113	78	88	89	44
97	80	58	91	72	60	95	77	55	90	73	55	95	70	55	90	70	60	45
—	—	—	50	60	—	60	53	60	—	—	—	—	—	—	—	—	—	46
99	92	95	97	99	100	98	98	100	85	85	95	120	120	120	—	—	—	47
326	323	328	331	336	335	343	343	343	349	346	343	330	330	330	317	333	342	48
75	75	77	76	76	78	72	72	74	75	75	77	77	77	79	77	76	78	49
20	20	20	20	20	20	18	18	18	15	15	15	20	20	20	18	18	18	50
16	16	16	15	15	15	15	15	15	15	15	15	14	14	14	20	20	20	51
30	30	30	28	28	28	30	30	30	25	27	27	32	32	32	32	32	32	52
5520	5700	5340	5110	4830	4830	5570	5570	5370	5010	5010	4960	5300	5100	5100	3970	3970	3910	53
4090	4090	3920	4090	4000	3970	4370	4350	4370	3810	3810	3630	3350	3500	3500	2650	2650	2580	54
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	55
725	725	750	750	750	705	780	780	780	715	715	713	700	700	700	725	725	713	56
—	—	—	388	381	345	330	330	330	365	365	355	—	—	—	375	375	350	57
300	300	195	263	267	238	290	290	265	265	265	258	250	250	250	263	263	250	58
325	325	275	300	295	268	295	295	295	270	270	268	300	300	300	288	288	275	59

	Varuslag	Kvantitet	Växjö			Kalmar			Västervik			Visby		
			Juli	Aug.	Sept.	Juli	Aug.	Sept.	Juli	Aug.	Sept.	Juli	Aug.	Sept.
1	Mjölk: oskummad	l.	18	18	20	24	24	24	22	22	22	22	22	22
2	handskummad	»	—	—	—	12	12	12	—	—	—	—	—	—
3	separerad	»	10	10	10	9	8	8	7	7	7	6	6	6
4	Smör: bords- (mejeri-)	kg.	355	392	398	359	395	405	342	385	398	353	386	406
5	mat- (lands-)	»	318	350	356	308	350	354	295	341	353	324	338	358
6	Ost: helfet	»	260	260	255	294	294	296	270	260	250	293	293	293
7	halvfet	»	185	185	183	—	—	—	—	—	—	170	173	175
8	Margarin, växt-	»	172	172	170	170	170	170	170	170	170	191	191	191
9	Ägg: färska	tjog	172	176	198	191	207	225	179	191	216	180	199	235
10	konserverade	»	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
11	Potatis: gammal	hl.	1100	950	783	—	—	700	821	—	821	—	—	857
12	»	5 l.	65	50	42	—	—	48	47	—	49	—	—	50
13	färsk	»	103	52	—	113	58	—	110	51	—	182	60	—
14	Ärter, gula	kg.	60	60	60	50	50	49	50	50	50	48	48	48
15	Bruna bönor	»	80	80	80	69	69	70	75	75	75	71	72	70
16	Mjöl: vete-	»	48	48	45	48	48	45	49	49	47	50	50	48
17	råg-	»	34	34	28	31	28	24	36	36	33	34	35	34
18	rågsikt-	»	44	44	38	42	40	36	46	46	43	45	45	43
19	Gryn: havre-	»	55	55	51	51	51	50	50	50	50	50	55	55
20	ris-	»	53	55	57	51	50	51	65	65	65	52	52	52
21	Rågbröd: grovt spisbröd	»	100	100	100	88	88	87	92	88	90	75	75	75
22	knäckebröd	»	110	110	110	102	103	102	103	100	100	115	115	115
23	limpa, söt	»	55	55	52	64	64	64	58	58	58	58	58	58
24	» sur	»	44	44	42	38	40	39	47	47	47	50	50	50
25	Vetebröd: skorpor	»	155	155	150	121	123	126	155	155	140	125	125	125
26	mjukt, bakat med vatten	»	75	75	72	66	66	66	100	100	100	80	80	80
27	mjukt, » » mjölk	»	87	87	85	78	78	78	105	105	105	115	115	115
28	Nötkött, färskt: stek	»	202	200	200	189	193	192	225	250	250	178	193	200
29	soppkött	»	179	177	178	165	168	169	170	170	170	156	171	176
30	Kalvkött: gödkalv	»	227	230	229	250	250	250	247	247	250	201	211	210
31	spädkalv	»	148	148	148	153	154	155	147	147	150	—	—	—
32	Fårkött: färskt	»	237	231	223	211	217	190	250	250	250	203	215	191
33	salt	»	193	186	180	—	—	—	200	200	200	180	187	168
34	Renkött, färskt	»	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
35	Fläsk: färskt	»	224	223	223	218	228	236	250	250	269	218	225	227
36	salt, svenskt	»	230	229	228	247	249	263	250	250	280	220	228	230
37	» amerikanskt	»	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
38	Fisk, färsk: abborre	»	134	145	144	146	150	169	69	69	70	173	193	180
39	gädda	»	213	223	216	225	190	188	175	178	184	200	258	238
40	sill	»	63	68	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
41	strömming	»	66	62	60	80	70	77	58	32	53	45	57	54
42	torsk	»	122	122	120	100	100	79	55	51	59	85	118	96
43	rödspotta	»	150	158	153	125	150	163	—	—	—	190	195	187
44	kolja	»	121	123	124	100	102	108	—	—	—	125	131	125
45	[1]) salt: sill	»	100	98	70	85	81	64	100	95	75	99	98	99
46	strömming	»	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
47	Kabeljo	»	—	—	—	—	—	—	—	—	—	109	109	109
48	Kaffe	»	324	330	330	331	331	331	356	350	350	370	370	370
49	Socker	»	74	74	76	73	73	75	75	75	77	75	75	77
50	Salt	»	20	20	20	16	16	19	20	20	20	20	20	20
51	Svagdricka	l.	17	16	15	15	15	15	12	12	12	11	11	11
52	Fotogen	»	30	30	30	27	27	27	28	28	28	29	29	29
53	[2]) Ved: björk-	famn	4220	4090	4090	3970	3910	3820	4600	4600	4600	6140	6140	6140
54	barr-	»	2980	2730	2730	3050	3050	2980	3200	3200	3600	4720	4720	4720
55	Bränntorv	100 kg.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
56	Kol: antracit-	hl.	700	700	700	675	675	675	663	650	650	800	800	800
57	eng. hushålls-	»	350	350	325	—	—	—	275	275	275	400	400	375
58	Koks: gasverks-	»	270	270	265	265	265	265	250	200	188	300	265	265
59	eng. kamin-	»	275	275	270	255	255	255	175	175	175	325	325	300

[1]) Se anm. sid. 858. Kristianstad, Malmö, Lund, Landskrona: norsk isterfetsill. —

Karlskrona			Kristianstad			Malmö			Lund			Landskrona			Hälsingborg			
Juli	Aug.	Sept.	Juli	Aug.	Sept.	Juli	Aug.	Sept.	Juli	Aug.	Sept.	Juli	Aug	Sept.	Juli	Aug.	Sept.	
22	23	23	22	22	22	23	23	23	20	20	20	22	22	22	22	22	22	1
16	16	16	11	11	11	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2
9	9	9	6	6	6	9	9	9	8	8	8	6	6	6	6	6	6	3
370	402	418	350	386	403	344	380	393	344	379	391	350	388	403	350	386	398	4
302	342	346	343	377	393	—	—	—	328	360	375	—	—	—	—	—	—	5
288	290	290	300	300	293	252	254	255	261	269	278	259	259	259	260	260	260	6
186	186	182	206	216	210	161	162	164	173	170	168	—	190	190	—	—	—	7
190	188	190	182	186	186	170	170	170	178	178	178	176	175	175	171	170	170	8
196	198	224	190	210	245	197	211	245	178	201	243	181	199	215	193	211	244	9
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	10
1083	—	958	1000	—	800	—	—	665	—	—	600	—	—	663	—	—	695	11
63	—	50	70	—	50	—	—	50	—	—	50	—	—	43	—	—	47	12
132	57	—	101	61	—	92	60	—	94	56	—	89	54	—	81	55	—	13
59	58	50	52	51	54	52	52	50	54	54	54	59	60	58	56	56	56	14
73	70	70	77	64	66	58	56	56	66	63	59	66	68	67	65	64	62	15
51	51	48	47	47	45	48	48	45	48	47	45	50	50	47	48	48	46	16
38	30	28	34	34	31	35	34	29	35	29	28	36	32	27	37	35	29	17
47	42	39	44	44	41	44	39	36	45	38	36	46	41	38	43	41	36	18
50	50	50	50	50	50	45	46	45	45	46	44	50	50	50	49	49	49	19
53	53	53	60	60	60	48	51	50	40	40	40	—	—	—	61	61	61	20
85	88	89	100	100	99	90	91	89	102	95	96	100	95	95	85	85	85	21
106	106	106	117	116	114	118	118	118	125	118	123	133	133	132	119	119	119	22
60	61	60	46	45	39	57	57	52	49	49	42	55	55	52	59	59	54	23
45	45	39	41	40	35	42	42	40	36	36	34	40	40	37	45	45	40	24
170	170	166	187	187	177	200	200	200	125	125	125	101	101	100	143	143	143	25
—	—	—	—	—	—	76	76	75	—	—	—	—	—	—	—	—	—	26
100	101	99	100	100	96	123	123	123	84	84	76	84	83	84	79	79	73	27
219	228	230	205	210	211	256	260	250	250	250	250	220	225	225	220	218	218	28
183	188	192	176	177	178	204	208	206	200	200	200	199	200	200	191	192	192	29
259	251	250	249	250	250	298	300	300	269	268	261	280	275	260	252	251	251	30
148	148	149	175	175	183	165	165	165	185	183	180	180	174	175	155	155	155	31
265	252	249	333	306	289	330	298	288	293	300	288	268	269	257	--	295	288	32
177	177	186	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	33
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	34
248	248	250	220	225	243	225	229	234	220	222	225	220	224	230	213	215	228	35
246	248	250	235	240	260	263	282	289	250	250	250	250	250	250	238	238	248	36
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	37
123	111	113	150	147	144	142	140	134	—	150	144	—	—	—	131	142	138	38
198	175	167	216	216	240	259	264	250	300	277	263	250	240	244	244	245	244	39
—	—	—	—	100	91	133	138	104	109	92	114	114	118	87	115	110	76	40
71	47	70	54	52	52	101	99	86	—	—	78	—	—	—	74	81	72	41
—	—	55	—	50	54	71	73	90	64	71	74	56	55	54	56	57	58	42
127	117	136	125	152	148	175	190	191	150	155	161	133	133	133	157	175	160	43
—	—	—	125	155	125	128	116	125	150	150	146	—	—	—	92	95	100	44
98	80	80	114	111	115	118	117	115	125	108	109	100	100	98	98	83	75	45
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	46
—	110	--	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	47
330	330	330	350	354	350	322	324	318	313	310	313	355	356	353	336	336	336	48
76	76	78	76	73	76	70	70	72	73	73	74	74	74	76	73	73	75	49
20	20	20	18	18	18	18	18	18	18	18	17	17	17	17	16	16	16	50
14	14	14	10	10	10	12	12	12	11	11	11	10	10	10	12	12	12	51
30	30	30	30	29	30	28	28	28	30	30	30	28	28	28	28	28	28	52
4100	4070	4100	4790	4790	4790	6710	6700	6640	5450	5450	5450	6800	6800	6800	5750	5760	5760	53
2740	2510	2510	3780	3780	3780	5910	5830	5840	4520	4520	4520	5600	5600	5600	4880	4880	4880	54
—	—	—	450	388	400	578	560	563	500	500	500	—	—	—	400	400	400	55
625	625	650	650	650	650	650	650	650	600	600	650	650	650	650	750	750	750	56
308	308	317	350	300	300	250	250	255	275	275	300	288	288	288	335	355	340	57
260	195	210	220	220	185	205	205	205	175	175	175	205	205	205	200	200	200	58
253	253	215	230	230	230	225	225	225	200	200	225	250	250	250	310	290	290	59

[3]) Visby: alved under hela kvartalet 53·40 kr. per famn.

	Varuslag	Kvantitet	Ystad			Halmstad			Varberg			Göteborg		
			Juli	Aug.	Sept.	Juli	Aug.	Sept.	Juli	Aug.	Sept.	Juli	Aug.	Sept.
1	Mjölk: osk**u**mmad	l.	20	20	20	22	22	22	18	21	21	23	25	23
2	handskummad	»	—	—	—	—	—	—	10	10	10	13	13	13
3	separerad	»	6	6	6	6	6	6	8	8	8	13	13	13
4	Smör: borda- (mejeri-)	kg.	338	371	390	370	405	420	371	408	423	385	421	435
5	mat- (lands-)	»	—	—	—	336	360	371	334	345	342	344	380	386
6	Ost: helfet	»	281	281	262	258	255	257	250	246	246	250	250	250
7	halvfet	»	190	186	166	180	181	188	178	175	180	150	150	150
8	Margarin, växt-	»	180	180	180	170	170	170	185	185	185	198	198	198
9	Ägg: färska	tjog	198	209	241	197	203	235	201	220	243	193	214	247
10	konserverade	»	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
11	Potatis: gammal	hl.	—	—	700	—	—	850	—	—	900	—	—	700
12	»	5 l.	—	—	50	—	—	50	—	—	50	—	—	45
13	färsk	»	100	71	—	80	51	—	91	69	—	106	65	—
14	Ärter, gula	kg.	55	55	55	55	55	55	54	54	53	50	50	50
15	Bruna bönor	»	72	64	64	60	60	60	66	69	67	70	70	70
16	Mjöl: vete-	»	48	48	46	47	47	44	48	48	45	48	48	45
17	råg-	»	36	35	33	31	29	25	33	29	25	35	30	28
18	rågsikt-	»	42	40	39	43	40	35	42	39	35	45	40	37
19	Gryn: havre-	»	49	49	50	50	50	50	50	50	50	50	50	50
20	ris-	»	50	50	50	45	45	45	56	56	56	50	50	50
21	Rågbröd: grovt spisbröd	»	90	90	90	93	93	95	80	80	79	79	80	80
22	knäckebröd	»	119	119	118	115	115	115	107	108	104	87	88	88
23	limpa, söt	»	48	48	43	53	53	51	59	58	53	103	109	109
24	» sur	»	36	36	33	43	43	42	52	52	42	54	58	58
25	Vetebröd: skorpor	»	135	135	140	133	133	117	125	125	125	160	160	160
26	mjukt, bakat med vatten	»	—	—	—	—	—	—	80	80	80	108	112	112
27	mjukt, » » mjölk	»	83	83	79	90	90	88	100	100	100	120	127	127
28	Nötkött, färskt: stek	»	200	200	200	215	215	208	188	188	188	245	244	246
29	soppkött	»	168	168	168	186	186	179	158	156	156	192	192	191
30	Kalvkött: gödkalv	»	250	250	250	247	248	248	—	—	—	258	258	260
31	spädkalv	»	150	163	163	154	153	153	156	158	159	150	148	150
32	Fårkött: färskt	»	225	225	225	235	222	227	204	225	200	274	261	266
33	salt	»	—	—	—	225	225	225	—	—	—	—	—	—
34	Renkött, färskt	»	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
35	Fläsk: färskt	»	215	217	223	238	239	238	222	222	222	260	269	280
36	salt, svenskt	»	250	250	250	272	273	280	243	244	248	270	280	280
37	» amerikanskt	»	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
38	Fisk, färsk: abborre	»	150	150	150	—	—	—	—	—	—	188	194	173
39	gädda	»	225	225	225	—	250	230	—	—	—	250	250	223
40	sill	»	—	—	—	76	96	75	—	69	51	—	106	81
41	strömming	»	65	72	60	—	—	—	—	—	—	100	100	100
42	torsk	»	55	55	55	47	49	72	27	25	28	47	60	80
43	rödspotta	»	138	138	138	144	144	145	146	138	144	174	165	194
44	kolja	»	125	125	125	81	77	92	62	63	64	79	84	94
45	[1])salt: sill	»	125	125	125	90	80	60	88	85	77	100	98	80
46	strömming	»	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
47	Kabeljo	»	—	—	—	100	100	100	83	90	85	99	93	94
48	Kaffe	»	328	328	328	335	340	340	331	308	316	365	366	365
49	Socker	»	73	73	75	75	75	77	74	74	76	75	75	77
50	Salt	»	17	17	17	16	16	16	18	17	18	20	20	20
51	Svagdricka	l.	9	9	9	13	13	13	13	13	13	18	18	18
52	Fotogen	»	30	30	30	25	25	25	28	28	28	27	27	27
53	[2]) Ved: björk-	famn	5700	5700	5700	5250	5250	5210	5600	5600	5600	6500	6500	6500
54	barr-	»	5340	5340	5340	4320	4030	4040	4000	4000	4000	5200	5200	5200
55	Bränntorv	100 kg.	350	350	300	400	400	400	—	—	—	—	—	—
56	Kol: antracit-	hl.	560	560	560	731	731	700	725	725	725	680	680	680
57	eng. hushålls-	»	250	250	250	335	335	320	300	300	265	270	270	270
58	Koks: gasverks-	»	170	170	170	288	288	266	250	250	250	190	190	190
59	eng. kamin-	»	200	200	200	296	296	265	300	300	220	280	280	280

[1]) Se anm. sid. 858. Ystad: norsk isterfetsill. Varberg: utom islandssill även holländsk 32·60, augusti 32·40 samt september 32·60 kr. per famn. Varberg: bokved under hela kvartalet

Lysekil			Vänersborg			Borås			Lidköping			Tidaholm			Karlstad			
Juli	Aug.	Sept.	Juli	Aug.	Sept.	Juli	Aug.	Sept.	Juli	Aug.	Sept.	Juli	Aug.	Sept.	Juli	Aug.	Sept.	
23	23	25	20	22	22	24	25	23	18	18	18	20	20	20	21	23	23	1
—	—	—	12	12	12	—	—	—	—	—	—	11	11	11	—	—	—	2
9	9	9	10	10	10	8	8	8	8	8	8	5	5	5	10	10	10	3
398	426	436	355	398	413	363	408	420	348	372	388	363	398	416	344	404	389	4
329	376	365	277	325	322	305	346	338	330	357	369	313	352	358	297	351	344	5
250	250	250	250	250	252	252	250	246	270	270	270	238	244	238	263	263	263	6
165	165	165	—	—	—	178	176	175	161	160	160	—	—	—	178	178	178	7
170	170	170	170	170	170	196	195	195	193	193	193	190	185	193	180	180	180	8
206	239	225	193	205	211	208	223	247	187	198	246	173	187	205	207	250	240	9
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	10
—	—	—	—	—	—	—	—	508	1250	1050	831	—	—	—	—	—	764	11
—	—	55	—	—	50	—	—	37	68	60	50	—	—	50	—	—	48	12
109	72	—	128	61	—	120	55	—	125	63	—	188	68	—	156	59	—	13
65	65	65	60	60	60	60	60	60	35	35	35	50	50	50	46	46	46	14
70	70	70	80	80	80	70	70	70	65	65	65	74	74	75	60	60	60	15
48	48	45	49	49	46	50	50	47	48	48	45	47	46	44	48	48	45	16
34	34	28	36	34	28	36	32	27	34	33	25	35	31	28	36	33	26	17
44	44	37	44	42	36	45	42	37	44	42	37	43	39	36	43	40	35	18
50	50	50	50	50	50	50	50	50	50	50	50	50	50	50	48	48	48	19
50	50	50	50	50	50	55	50	50	45	45	45	60	62	62	63	62	62	20
77	77	77	85	85	85	89	89	87	90	90	90	78	77	68	87	88	82	21
89	89	89	115	115	115	124	121	123	98	98	98	103	103	103	105	105	100	22
78	77	76	75	75	75	82	82	82	71	71	71	78	78	78	75	75	73	23
63	63	63	50	50	50	47	47	47	57	57	57	64	62	62	58	58	54	24
158	158	158	175	175	175	158	163	163	121	121	121	160	163	165	156	156	154	25
87	87	87	65	65	65	77	77	77	67	67	67	83	83	83	87	87	86	26
88	88	88	100	100	100	103	101	101	71	71	71	105	105	105	118	118	114	27
220	220	220	238	238	238	230	232	233	223	220	220	213	228	229	219	219	215	28
200	200	200	188	188	188	193	199	202	182	177	177	163	178	188	175	177	180	29
250	250	250	250	250	250	249	251	251	236	235	239	250	250	250	250	250	250	30
180	180	180	150	150	150	138	140	140	129	128	140	125	133	128	—	—	—	31
250	250	250	250	250	250	254	255	256	238	260	235	250	250	250	262	269	258	32
—	—	—	200	200	200	—	—	—	—	—	—	200	200	200	—	—	—	33
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	34
250	250	250	238	238	238	250	250	250	252	260	263	250	250	269	280	280	280	35
280	280	280	250	250	250	250	250	250	253	255	263	250	250	280	280	280	280	36
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	37
—	—	—	131	125	125	132	140	137	83	81	96	150	150	150	142	147	148	38
—	—	—	168	175	175	224	231	235	131	147	146	219	—	255	192	198	193	39
—	—	61	—	98	91	—	109	85	70	74	75	—	90	88	—	98	87	40
—	—	—	—	—	80	89	89	93	—	—	—	—	—	—	85	75	82	41
42	43	50	75	75	81	63	66	72	—	—	—	110	100	—	113	114	118	42
156	151	132	175	175	181	158	169	162	148	140	144	150	158	164	187	174	176	43
62	60	66	80	90	101	80	88	100	81	84	83	73	80	96	121	115	125	44
94	86	84	100	80	60	100	70	60	90	80	60	100	78	63	100	70	60	45
—	—	—	—	—	—	—	—	—	60	—	—	—	—	—	—	—	—	46
—	—	—	87	79	83	88	92	90	90	90	90	95	90	88	119	119	117	47
344	344	344	333	330	325	340	340	342	320	320	320	338	333	333	340	338	338	48
76	76	77	76	76	78	77	77	79	74	74	76	73	73	75	75	75	77	49
20	20	20	19	19	19	18	18	18	21	21	21	20	20	20	20	20	20	50
15	15	15	15	15	15	15	15	15	15	15	15	15	15	15	18	18	18	51
28	28	28	29	29	29	29	29	29	26	26	26	30	30	30	30	30	30	52
6500	6540	6520	5300	5200	5100	5930	6000	5930	5160	4870	4870	4720	4360	4090	5160	4870	4810	53
5200	5200	5200	3900	3900	3800	4010	3950	3980	3980	3740	3740	2940	2940	2670	3920	3920	3740	54
583	583	583	—	—	—	—	—	—	438	438	413	—	—	—	—	—	—	55
540	544	550	—	—	613	725	738	713	700	700	700	750	700	750	725	725	725	56
250	250	250	—	—	350	375	325	363	363	363	363	—	—	—	313	325	325	57
—	—	—	250	250	190	273	225	—	260	260	225	300	275	275	275	250	250	58
250	250	250	—	—	200	289	268	256	278	278	240	325	300	300	275	275	275	59

fetsill. — [2]) *Halmstad:* bokved juli 54·70, augusti 53·90 samt september 54·80; ribbved under juli 64·00 kr. per famn.

	Varuslag	Kvantitet	Filipstad			Arvika			Örebro			Västerås		
			Juli	Aug.	Sept.	Juli	Aug.	Sept.	Juli	Aug.	Sept.	Juli	Aug.	Sept.
1	Mjölk: oskummad	l.	25	25	25	25	25	25	22	22	20	22	23	23
2	handskummad	»	—	—	—	12	12	12	13	13	10	—	—	—
3	separerad	»	10	10	10	10	10	10	7	7	7	8	8	8
4	Smör: bords- (mejeri-)	kg.	378	394	400	—	—	—	350	386	398	351	398	415
5	mat- (lands-)	»	340	326	348	292	326	353	330	375	377	344	390	402
6	Ost: helfet	»	252	250	244	238	235	235	237	230	227	248	248	240
7	halvfet	»	183	170	167	—	—	—	157	157	168	177	177	175
8	Margarin, växt-	»	195	195	195	170	170	170	185	180	170	170	170	170
9	Ägg: färska	tjog	194	222	234	236	251	258	185	188	229	215	220	231
10	konserverade	»	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
11	Potatis: gammal	hl.	1179	—	—	—	—	—	—	—	643	1179	—	946
12	»	5 l.	68	—	46	—	—	47	—	—	45	59	—	49
13	färsk	»	176	72	—	238	62	—	120	57	—	152	60	—
14	Ärter, gula	kg.	50	50	50	50	50	50	43	42	40	38	38	39
15	Bruna bönor	»	78	65	76	63	63	64	50	50	50	66	66	67
16	Mjöl: vete-	»	47	49	47	47	47	44	48	47	44	48	46	45
17	råg-	»	35	33	28	34	33	27	34	32	25	35	33	28
18	rågsikt-	»	44	42	38	43	42	35	41	37	33	45	40	36
19	Gryn: havre-	»	54	54	55	50	50	50	45	45	45	47	47	46
20	ris-	»	54	53	53	48	47	47	40	40	40	55	55	52
21	Rågbröd: grovt spisbröd	»	65	64	64	65	65	65	64	66	62	59	59	55
22	knäckebröd	»	96	94	93	100	100	100	79	82	80	84	84	82
23	limpa, söt	»	83	83	83	69	69	69	74	74	76	84	84	84
24	» sur	»	70	70	70	62	62	62	—	—	—	55	55	59
25	Vetebröd: skorpor	»	160	162	162	150	150	150	137	137	133	178	178	170
26	mjukt, bakat med vatten	»	75	75	75	63	63	63	85	85	88	101	101	95
27	mjukt, » » mjölk	»	73	73	73	86	86	86	114	114	110	94	94	91
28	Nötkött, färskt: stek	»	230	220	223	220	224	241	219	218	235	202	209	222
29	soppkött	»	170	195	200	197	201	203	183	184	189	168	174	185
30	Kalvkött: gödkalv	»	250	250	250	254	255	261	247	245	257	232	234	234
31	spädkalv	»	—	163	130	165	167	169	136	136	150	151	153	154
32	Fårkött: färskt	»	262	250	262	250	213	207	281	258	250	250	241	242
33	salt	»	—	—	—	—	—	—	150	150	150	—	—	—
34	Renkött, färskt	»	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
35	Fläsk: färskt	»	270	270	280	250	256	280	279	286	300	270	274	293
36	salt, svenskt	»	268	295	283	262	258	281	275	290	297	280	280	300
37	» amerikanskt	»	250	235	250	250	250	275	—	—	—	—	—	—
38	Fisk, färsk: abborre	»	150	146	150	130	134	150	102	105	104	108	117	124
39	gädda	»	200	200	225	224	207	205	220	216	223	196	205	206
40	sill	»	—	100	95	—	90	95	—	84	84	—	91	77
41	strömming	»	100	77	90	90	88	83	82	71	80	68	57	70
42	torsk	»	150	100	135	100	100	100	100	98	—	138	142	151
43	rödspotta	»	150	150	150	170	170	170	160	165	173	148	172	159
44	kolja	»	120	106	135	133	128	123	114	112	127	117	119	127
45	[1]) salt: sill	»	81	80	67	90	83	60	90	63	50	89	70	50
46	strömming	»	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
47	Kabeljo	»	85	85	100	95	100	100	95	90	90	96	96	93
48	Kaffe	»	352	346	341	332	332	332	313	310	300	329	329	333
49	Socker	»	78	76	78	72	73	75	77	77	79	75	74	76
50	Salt	»	19	19	19	20	19	19	20	20	20	20	20	20
51	Svagdricka	l.	12	12	12	15	15	15	14	14	14	15	15	15
52	Fotogen	»	30	30	30	30	30	30	27	28	28	25	25	25
53	[2]) Ved: björk-	famn	4450	4330	4140	5200	5200	5200	5590	5210	5040	5700	5700	5670
54	barr-	»	3380	3320	3380	3870	3870	3930	4410	4240	4070	4320	4270	4270
55	Bränntorv	100 kg.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
56	Kol: antracit-	hl.	600	583	675	658	658	658	683	683	700	800	800	750
57	eng. hushålls-	»	—	—	—	375	375	375	400	400	333	350	350	350
58	Koks: gasverks-	»	208	200	233	—	—	—	220	200	200	250	250	200
59	eng. kamin-	»	—	—	—	258	258	267	292	275	275	290	290	230

[1]) Se anm. sid. 858. Falun: utom islandssill även norsk isterfetsill. Mora: norsk isterfetsill.
[2]) 29·90 samt september 28·00, propsved under hela kvartalet 31·70 kr. per famn.

Falun			Ludvika			Avesta			Mora			Gävle			Söderhamn			
Juli	Aug.	Sept.	Juli	Aug.	Sept.	Juli	Aug.	Sept.	Juli	Aug.	Sept.	Juli	Aug.	Sept.	Juli	Aug.	Sept.	
26	26	26	25	25	25	22	22	22	25	25	25	28	28	28	25	25	25	1
14	14	14	—	—	—	—	—	—	12	12	12	16	16	16	—	—	—	2
13	13	13	—	—	—	7	7	7	—	—	—	12	12	12	10	10	10	3
383	416	430	363	393	417	348	378	393	384	408	420	371	402	419	395	420	445	4
359	390	416	330	358	385	345	364	365	362	385	399	350	369	386	377	390	400	5
276	274	268	280	280	280	244	250	250	250	250	258	259	258	259	250	250	250	6
165	170	162	183	183	183	193	190	—	150	150	150	163	163	163	—	—	—	7
175	173	173	170	170	170	170	170	170	170	170	170	181	181	181	170	170	170	8
222	250	273	236	262	291	222	228	250	241	273	276	226	250	276	236	254	279	9
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	10
1077	980	980	—	—	786	—	—	700	—	—	714	721	656	675	—	—	750	11
59	53	54	77	—	42	51	—	46	—	—	61	51	51	50	50	—	50	12
285	79	—	—	77	—	227	72	—	266	105	—	176	53	—	246	70	—	13
47	46	45	45	45	45	45	42	43	51	51	50	44	43	43	48	48	48	14
66	66	65	77	77	77	66	66	66	75	75	69	65	64	64	68	65	56	15
51	49	46	50	50	48	49	49	47	51	51	50	48	47	45	51	51	49	16
34	30	27	36	30	28	33	32	27	37	38	32	35	34	28	35	33	29	17
44	40	37	45	41	39	44	43	40	45	46	42	44	44	40	45	43	40	18
50	50	45	50	50	50	47	47	47	50	50	50	46	46	46	50	50	50	19
46	43	43	45	45	45	48	46	45	60	60	60	54	54	54	57	59	63	20
67	64	58	61	61	61	65	65	61	65	67	65	60	60	61	71	71	66	21
95	93	90	87	87	87	85	85	76	75	75	75	86	86	86	91	91	86	22
90	88	85	78	78	78	70	70	70	67	67	67	80	80	80	90	90	90	23
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	56	56	55	—	—	—	24
148	146	143	160	160	160	184	184	184	200	200	200	168	168	168	204	204	204	25
98	96	93	79	79	79	85	85	85	100	100	100	85	85	83	94	94	94	26
100	99	93	—	—	—	—	—	—	—	—	—	111	111	105	101	101	101	27
244	252	244	235	235	235	224	222	220	235	235	235	212	213	212	256	256	256	28
179	181	176	195	195	195	189	190	189	198	210	210	185	185	185	200	200	200	29
260	270	266	280	280	280	250	249	250	300	300	300	254	256	255	321	321	321	30
153	158	159	198	200	200	143	136	138	175	175	175	143	142	141	198	198	198	31
262	286	264	280	280	267	239	244	246	300	260	273	252	241	225	282	279	254	32
—	—	—	—	—	—	—	250	243	—	—	—	195	195	195	260	220	200	33
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	34
275	272	278	280	280	280	250	251	260	270	270	270	257	262	263	279	279	279	35
255	255	276	287	287	290	250	253	258	260	260	270	264	268	270	274	275	280	36
200	200	242	—	—	—	—	—	—	233	238	244	—	—	—	228	250	250	37
147	150	151	153	150	150	133	145	138	150	150	150	80	78	89	75	100	100	38
206	245	250	250	250	244	207	221	232	225	225	225	228	226	207	175	200	200	39
—	—	—	—	—	—	—	—	60	—	—	65	—	—	—	—	—	—	40
70	67	71	83	63	71	65	58	63	69	64	66	60	60	73	38	30	41	41
122	117	125	125	125	136	150	130	131	110	119	118	150	150	150	125	125	125	42
191	195	200	163	175	188	150	150	147	150	150	156	200	200	200	150	150	150	43
114	109	117	124	122	126	128	125	128	110	110	121	150	150	150	125	125	125	44
87	85	82	90	75	60	90	79	66	93	90	89	82	77	54	90	90	60	45
40	40	48	—	—	—	—	—	45	48	50	48	30	45	30	—	—	40	46
110	110	110	95	100	95	93	95	105	—	—	—	—	—	—	—	—	—	47
370	360	368	325	325	328	308	307	313	350	350	350	328	323	313	367	367	347	48
76	77	78	78	78	79	74	74	76	80	80	82	76	76	78	77	77	79	49
20	20	20	18	17	17	19	19	19	20	20	20	18	18	18	20	20	20	50
—	—	—	18	18	18	15	15	15	—	—	—	15	15	15	13	13	13	51
32	32	32	32	32	35	30	30	30	35	35	35	28	28	28	33	33	33	52
4690	4720	4720	4280	4280	4280	4630	4630	4630	3530	3530	3530	5340	4880	4770	4560	4560	4430	53
2910	2940	2850	3020	3020	3020	3200	3030	3030	2140	2140	2140	3880	3450	3380	3130	3130	3030	54
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	55
800	800	800	800	800	800	800	800	800	750	750	700	800	800	700	750	750	800	56
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	350	350	358	350	350	375	57
300	300	300	350	350	350	350	350	350	—	—	—	313	313	266	300	300	300	58
325	325	325	—	—	—	—	—	—	325	325	300	300	300	235	300	300	300	59

[*]) Söderhamn: ribbved juli och augusti 22·80 samt september 20·40, plankved juli och augusti

	Varuslag	Kvantitet	Sundsvall: staden			Sundsvall: sågverksdistriktet			Kramfors			Östersund		
			Juli	Aug.	Sept.	Juli	Aug.	Sept.	Juli	Aug.	Sept.	Juli	Aug.	Sept.
1	Mjölk: oskummad	l.	27	27	26	27	27	26	27	20	20	25	25	25
2	handskummad	»	—	—	—	—	—	—	—	—	—	15	15	15
3	separerad	»	12	13	13	13	13	12	12	14	13	12	12	12
4	Smör: bords- (mejeri-)	kg.	376	405	420	376	402	418	374	410	427	356	390	423
5	mat- (lands-)	»	353	374	397	353	379	402	349	376	411	338	356	377
6	Ost: helfet	»	262	266	263	259	263	262	250	250	250	241	242	242
7	halvfet	»	181	190	185	175	175	186	170	185	170	175	175	175
8	Margarin, växt-	»	176	175	174	171	172	170	170	170	170	170	170	170
9	Ägg: färska	tjog	232	250	281	234	256	289	240	270	282	241	262	296
10	konserverade	»	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
11	Potatis: gammal	hl.	1143	—	857	1095	—	786	1067	—	807	902	—	834
12	»	5 l.	60	—	50	57	—	49	61	—	53	56	—	53
13	färsk	»	236	73	—	199	73	—	—	94	—	299	—	—
14	Ärter, gula	kg.	49	50	50	50	49	50	55	53	52	50	50	50
15	Bruna bönor	»	79	79	79	77	73	73	74	76	76	76	76	76
16	Mjöl: vete-	»	49	49	47	50	50	48	51	51	49	51	51	48
17	råg-	»	36	37	32	36	35	30	36	36	30	37	37	32
18	rågsikt-	»	46	45	40	47	46	41	46	43	40	47	44	39
19	Gryn: havre-	»	50	50	50	50	50	49	50	50	50	55	55	50
20	ris-	»	56	57	54	55	56	56	57	57	55	51	50	50
21	Rågbröd: grovt spisbröd	»	77	77	76	75	75	73	73	73	73	76	75	75
22	knäckebröd	»	85	85	84	85	85	82	90	90	88	88	92	89
23	limpa, söt	»	76	76	76	76	76	76	77	77	77	79	79	79
24	» sur	»	68	68	68	—	—	—	—	—	—	70	70	70
25	Vetebröd: skorpor	»	173	175	175	174	174	174	174	169	173	190	190	190
26	mjukt, bakat med vatten	»	100	101	101	102	102	102	80	80	80	81	81	81
27	mjukt, » » mjölk	»	124	125	125	125	125	125	90	100	90	103	103	103
28	Nötkött, färskt: stek	»	228	234	233	214	217	221	200	200	200	205	214	212
29	soppkött	»	174	176	183	168	168	171	180	180	178	166	166	167
30	Kalvkött: gödkalv	»	267	274	273	248	251	262	—	200	200	350	350	350
31	spädkalv	»	163	168	176	153	159	165	145	150	153	165	166	164
32	Fårkött: färskt	»	246	245	240	230	232	228	—	200	190	219	216	212
33	salt	»	228	225	213	220	210	200	—	—	—	215	210	210
34	Renkött, färskt	»	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
35	Fläsk: färskt	»	273	272	275	255	256	264	259	261	254	260	260	264
36	salt, svenskt	»	276	270	283	259	263	274	250	250	250	257	263	266
37	» amerikanskt	»	218	220	240	231	227	247	237	248	248	231	239	248
38	Fisk, färsk: abborre	»	150	150	150	125	127	130	—	—	—	140	150	142
39	gädda	»	219	225	225	197	203	183	—	—	—	206	225	239
40	sill	»	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	100	98
41	strömming	»	60	47	60	52	41	53	47	—	53	79	80	83
42	torsk	»	—	150	142	—	—	—	—	—	—	113	121	125
43	rödspotta	»	—	200	200	—	—	—	—	—	—	133	147	149
44	kolja	»	—	150	144	—	—	—	—	—	—	115	123	125
45	[1]) salt: sill	»	100	100	98	94	100	89	93	88	85	100	100	100
46	strömming	»	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
47	Kabeljo	»	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
48	Kaffe	»	324	325	324	335	329	317	330	330	320	332	334	335
49	Socker	»	79	77	78	81	81	80	78	78	80	78	78	80
50	Salt	»	20	20	20	19	19	19	20	20	20	20	20	20
51	Svagdricka	l.	15	15	15	14	14	15	—	—	—	18	18	18
52	Fotogen	»	30	30	30	30	29	30	35	35	35	36	36	36
53	[2])Ved: björk-	famn	5030	4340	4340	4230	3480	3630	3530	3530	3530	4110	4110	4010
54	barr-	»	3720	3280	3230	3110	2480	2650	2820	2820	2820	2880	2880	2890
55	Bränntorv	100 kg.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
56	Kol: antracit-	hl.	800	800	800	—	—	—	—	—	—	1000	1000	1000
57	eng. hushålls-	»	350	300	300	—	—	—	—	—	—	—	—	—
58	Koks: gasverks-	»	—	—	—	—	—	—	—	—	—	240	240	240
59	eng. kamin-	»	300	275	275	—	—	—	—	—	—	300	300	300

[1]) Se anm. sid. 858. Sundsvall: staden och distr., Kramfors, Östersund, Vilhelmina.
[2]) Sundsvall: staden: bräd- och ribbved (medelpris) juli 23·50, augusti och september 21·40: ribbved (medelpris) juli 16·00, augusti och september 16·40; plankved juli 23·30, augusti och Luoss.—Kiir. ab. har tillhandahållit sin personal ved till följande priser per famn: i Kiruna

Umeå			Vilhelmina			Luleå			Malmberget o. Gällivare			Kiruna			Samtliga orter			
Juli	Aug.	Sept.	Juli	Aug.	Sept.	Juli	Aug.	Sept.	Juli	Aug.	Sept.	Juli	Aug.	Sept.	Juli	Aug.	Sept.	
26	26	26	30	30	30	28	28	28	31	32	32	31	31	31	**23**	**23**	**23**	1
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	**13**	**13**	**12**	2
12	12	12	—	—	—	7	7	7	—	—	—	—	—	—	**9**	**9**	**9**	3
368	419	434	363	362	369	400	429	440	390	422	445	386	418	441	**365**	**399**	**413**	4
332	375	400	328	318	326	350	396	420	345	378	410	366	387	410	**332**	**363**	**375**	5
265	257	255	259	256	259	267	267	279	253	251	257	264	265	270	**262**	**262**	**261**	6
200	200	199	190	176	183	—	—	—	—	—	—	—	—	—	**178**	**179**	**178**	7
170	170	170	171	171	170	171	170	170	171	171	170	170	170	170	**178**	**178**	**177**	8
242	262	286	262	275	301	255	279	314	248	277	315	252	265	302	**208**	**225**	**250**	9
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	10
1333	1333	733	—	—	667	—	—	800	1234	1336	1048	—	—	—	**1079**	**1050**	**804**	11
70	70	42	70	70	—	77	—	70	72	70	65	88	—	63	**65**	**61**	**51**	12
—	88	—	—	—	—	—	115	—	245	97	—	—	94	—	**155**	**71**	—	13
50	50	50	59	60	59	58	59	60	51	52	53	52	52	55	**50**	**50**	**49**	14
90	75	75	79	79	79	79	79	80	80	77	74	81	80	81	**71**	**69**	**69**	15
51	51	48	51	52	49	50	50	50	52	52	50	52	52	50	**49**	**49**	**46**	16
36	33	28	38	37	31	37	38	38	38	35	31	36	29	30	**35**	**33**	**29**	17
46	43	37	48	48	42	45	45	45	47	45	42	48	46	42	**44**	**42**	**38**	18
50	50	50	57	57	57	54	54	52	51	51	51	54	54	55	**50**	**50**	**50**	19
60	60	60	64	62	62	54	58	60	51	51	50	52	54	56	**53**	**53**	**53**	20
80	80	80	83	83	80	75	75	72	72	72	68	75	74	74	**78**	**78**	**76**	21
90	90	90	90	90	87	95	95	91	100	93	95	90	90	86	**100**	**99**	**98**	22
73	72	72	90	90	87	56	56	56	80	80	80	96	96	96	**71**	**71**	**70**	23
50	50	50	—	—	—	56	56	56	55	55	55	—	—	—	**53**	**52**	**51**	24
200	200	200	170	150	150	187	187	187	181	184	178	162	162	162	**162**	**161**	**160**	25
102	103	100	78	75	75	85	85	85	—	—	—	122	122	122	**86**	**86**	**85**	26
—	—	—	—	—	—	90	90	90	—	—	—	—	—	—	**100**	**100**	**98**	27
199	199	201	183	188	176	195	201	178	198	198	176	206	223	210	**217**	**219**	**219**	28
147	149	152	150	150	150	167	170	149	154	153	140	157	162	163	**178**	**181**	**181**	29
—	—	—	—	250	230	—	—	—	245	254	244	300	300	281	**259**	**258**	**257**	30
148	148	145	150	150	—	136	150	125	145	149	138	150	146	144	**154**	**156**	**155**	31
263	239	229	215	215	215	—	197	175	250	221	183	225	214	194	**260**	**252**	**242**	32
—	—	—	—	—	—	—	—	—	225	220	—	234	250	250	**208**	**208**	**203**	33
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	34
280	279	275	250	242	250	270	273	273	258	262	263	281	295	288	**251**	**255**	**261**	35
270	270	270	—	—	250	268	263	268	247	258	260	281	298	298	**258**	**262**	**269**	36
240	240	260	222	227	243	243	250	256	235	252	258	259	251	264	**235**	**240**	**253**	37
75	75	75	100	100	100	50	63	80	49	70	—	80	75	—	**124**	**127**	**132**	38
175	175	200	100	100	100	100	144	150	124	125	—	150	—	150	**205**	**210**	**211**	39
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	**97**	**95**	**83**	40
50	55	81	—	—	—	50	50	50	48	48	52	61	62	65	**72**	**65**	**71**	41
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	**100**	**100**	**103**	42
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	**157**	**162**	**163**	43
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	**112**	**113**	**118**	44
100	90	80	78	75	78	90	96	88	84	84	83	90	93	94	**95**	**85**	**74**	45
57	55	50	—	50	63	50	50	50	55	55	50	51	46	45	**52**	**55**	**51**	46
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	**97**	**97**	**98**	47
320	320	320	300	303	300	320	314	328	335	321	332	296	298	305	**334**	**333**	**333**	48
80	77	79	86	86	86	80	80	80	80	80	81	80	80	80	**76**	**76**	**77**	49
20	20	20	21	22	23	20	20	20	24	24	24	18	18	18	**19**	**19**	**19**	50
16	16	16	—	—	—	20	20	20	20	20	20	18	18	18	**15**	**15**	**15**	51
35	35	35	35	35	35	35	35	35	40	40	40	38	37	38	**30**	**30**	**30**	52
3710	3710	3740	2440	2440	2440	3740	3620	3620	3920	3920	3920	5220	5220	5220	**4990**	**4910**	**4850**	53
2950	2950	2670	2070	2070	2070	2970	2940	2940	3200	3200	3200	3920	3920	3920	**3750**	**3680**	**3650**	54
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	**457**	**448**	**442**	55
—	—	—	—	—	—	725	725	725	—	—	—	900	900	900	**780**	**728**	**725**	56
—	—	—	—	—	—	425	425	400	—	—	—	—	—	—	**334**	**330**	**325**	57
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	**258**	**251**	**236**	58
300	300	250	—	—	—	300	300	225	—	—	—	—	—	—	**278**	**274**	**258**	59

Malmberget: norsk isterfetsill. Luleå: norsk isterfetsill i juli, islandssill i aug. och sept. — plankved juli 32·80, augusti och september 29·00 kr. per famn. Sundsvall: distr.: bräd- och september 21·40 kr. per famn. Vilhelmina: bakar under hela kvartalet 13·40 kr. per famn. under hela kvartalet björkved 45·60 samt barrved 38·40 kr.

Kreatursslag	Stockholm			Eskilstuna			Linköping		
	Juli	Aug.	Sept.	Juli	Aug.	Sept.	Juli	Aug.	Sept.
Kreaturspriser. (Öre per kg. levande vikt.)									
Kor:									
Extra prima	95	96	94	80	80	80	87	87	86
Kl. 1. Yngre, fullt feta, köttiga	83	84	82	70	70	70	75	75	74
» 2. Äldre, fullt feta, köttiga	75	73	70	60	60	60	68	69	68
» 3. Mindre feta	51	48	45	40	40	40	56	58	57
» 4. Magra, simpla	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Kvigor (och stutar):									
Extra prima	97	98	96	90	90	90	93	93	93
Kl. 1. Fullt feta, köttiga	85	86	84	80	80	80	81	82	81
» 2. Mindre feta	58	57	55	65	65	65	66	68	67
» 3. Magra, simpla	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Tjurar:									
Extra prima	92	92	92	—	—	—	90	91	89
Kl. 1. Fullt köttiga (minst 700 kg.)	81	79	78	—	—	—	82	84	82
» 2. Fullt köttiga (500—700 »)	76	74	72	75	79	85	76	79	78
» 3. Mindre köttiga	64	61	60	55	59	65	65	68	67
» 4. Magra, simpla	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Oxar:									
Extra prima	97	98	96	—	—	—	87	87	86
Kl. 1. Fullt feta, köttiga	85	86	84	—	—	—	75	75	74
» 2. Mindre feta	59	57	55	—	—	—	63	64	63
» 3. Magra, simpla	—	—	—	—	—	—	49	51	50
Kalvar:									
Sötmjölkskalvar (90—100 kg.)	120	116	113	109	107	108	117	121	120
» (70—90 »)				109	107	108	88	92	89
Skummjölkskalvar	90	86	81	89	87	88	58	60	62
Får:									
Yngre, feta	98	95	80	99	95	95	85	80	67
Äldre, »	79	75	60	93	85	85	63	55	47
Lamm	—	—	—	—	—	—	100	95	81
Svin:									
Slakterisvin (75—100 kg.)	140	147	142	131	139	144	129	135	129
Rena, större svin (100—170 kg.)	136	143	138	126	132	134	127	134	131
Suggor	90	97	103	95	99	104	112	122	121
Tillförseln till offentliga slakthus.[1]	st.	st.	st.	st.	st.	st.	st.	st.	st.
Tjurar, Kor, Övriga nötkreatur	3 540	4 481	5 127	247	269	360	792	1 145	1 107
Gödkalvar	1 332	1 194	896	525	386	470	701	849	483
Spädkalvar	317	218	233	266	270	257	337	429	344
Får och lamm	395	425	221	74	95	161	242	948	464
Svin	1 141	1 478	1 114	438	388	455	720	629	502
Spädgrisar	159	214	28	5	8	2	—	—	—
Hästar och föl	126	105	167	34	45	61	21	45	54
Beräknad konsumtion av kött- och fläskvaror.									
Nötkreatur	4 863	5 058	5 614	220	248	337	—	—	—
Gödkalvar	9 924	7 480	8 093	556	401	457	—	—	—
Spädkalvar	2 910	1 717	2 174	278	347	371	—	—	—
Får och lamm	3 934	6 417	8 918	77	97	187	—	—	—
Svin[4]	10 708	9 761	10 670	451	393	472	—	—	—
Spädgrisar	26	29	48	5	8	2	—	—	—
Hästar och föl	243	232	262	47	51	63	—	—	—

[1]) I Göteborg tillförseln till kreatursmarknaden och slakthuset. — [2]) Större kalvar. — [3]) Mindre

Norrköping			Karlskrona			Malmö			Hälsingborg			Göteborg		
Juli	Aug.	Sept.	Juli	Aug.	Sept	Juli	Aug.	Sept.	Juli	Aug.	Sept.	Juli	Aug.	Sept.
80	80	80	—	—	—	89	91	85	—	84	82	—	—	—
70	70	70	—	—	—	79	80	76	73	78	77	78	78	73
55	55	55	—	—	—	68	70	68	65	66	68	68	68	68
48	48	48	—	—	—	53	55	55	50	52	53	53	53	53
43	43	43	—	—	—	38	40	40	—	—	—	100	100	100
85	85	85	—	—	—	105	106	101	—	100	98	—	—	—
78	78	78	—	—	—	95	93	93	87	84	83	86	86	84
65	65	65	—	—	—	78	80	76	78	78	78	74	74	74
43	43	43	—	—	—	63	65	64	65	65	65	125	125	125
85	85	85	—	—	—	89	91	81	—	88	—	—	—	—
80	80	80	—	—	—	84	85	77	80	82	74	78	82	77
58	58	58	—	—	—	84	85	77	73	76	70	73	75	67
45	45	45	—	—	—	75	75	68	63	63	63	55	55	55
—	—	—	—	—	—	63	65	63	—	—	—	138	138	138
80	80	80	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
70	70	70	—	—	—	—	—	—	—	—	—	78	78	73
50	50	50	—	—	—	—	—	—	—	—	—	68	68	68
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
105	100	100	—	—	—	97	—	—	—	—	—	105	95	95
103	98	98	—	—	—				—	—	—	88	80	80
60	50	50	—	—	—	79	78	80	90	90	83	64	60	60
83	80	77	—	—	—	—	—	—	—	—	—	94	95	92
61	58	60	—	—	—	—	—	—	—	—	—	63	63	63
88	85	71	—	—	—	75	75	78	—	—	—	—	—	—
135	139	136	—	—	—	120	126	121	116	123	119	125	130	124
130	132	131	—	—	—	117	123	120	115	121	117	125	130	124
101	106	101	—	—	—	78	84	87	76	85	91	88	90	90
st.	st.	st.	st.	st.	st.	st.	st.	st.	st.	st.	st.	st.	st.	st.
						108	145	—						
332	403	473	218	257	280	614	766	—	446	462	509	1 470	1 918	2 337
						341	473	—						
[3])756	[3])677	[3])585	175	130	36	957	1 014	—	490	443	396	1 597	1 800	1 523
[3])305	[3])275	[3])276	83	54	55	261	214	—	448	357	360	455	326	231
116	129	155	23	19	63	797	941	—	527	437	383	1 205	1 578	1 237
445	324	334	351	262	356	4 076	4 999	—	1 765	3 122	2 907	1 971	2 195	2 174
7	4	2	—	1	1	1	—	—	2	4	2	178	380	367
25	28	31	10	6	9	41	43	—	10	10	19	76	127	136
343	413	497	255	299	342	540	884	—	368	411	448	—	—	—
[3])900	[3])792	[3])713	363	288	216	947	1 053	—	490	443	396	—	—	—
[3])461	[3])411	[3])418	382	298	253	447	443	—	448	357	360	—	—	—
239	332	407	665	732	880	816	971	—	527	437	383	—	—	—
464	341	369	411	367	601	2 650	3 398	—	1 126	799	1 340	—	—	—
11	5	4	2	2	1	1	—	—	2	4	2	—	—	—
38	36	39	10	7	10	46	46	—	10	10	19	—	—	—

kalvar. — [4]) Ej amerikanskt fläsk.

Kreatursprisер för Stockholm, Malmö och Göteborg 1913—sept. 1925.

Medelpris (öre) för kg. levande vikt per år (1913—1924) och per månad (juli 1924—sept. 1925) för alla tre orterna.

Kreatursslag	1913	1914	1917	1918	1919	1920	1921	1922	1923	1924	Juli 1924	Aug. 1924	Sept. 1924	Okt. 1924	Nov. 1924	Dec. 1924	Jan. 1925	Febr. 1925	Mars 1925	Apr. 1925	Maj 1925	Juni 1925	Juli 1925	Aug. 1925	Sept. 1925
Kor:																									
Extra prima [1])	61	61	119	309	282	167	112	80	85	84	85	86	87	87	81	80	82	83	86	87	88	94	92	94	90
Kl. 1.	55	58	106	262	236	148	99	70	74	73	74	75	75	74	69	70	71	71	74	77	77	81	80	81	77
» 2. . . .	50	48	95	233	203	127	86	60	63	63	64	67	67	66	60	60	61	61	63	68	68	71	70	70	69
» 3. [2]) . . .	41	36	76	184	141	96	64	46	47	44	45	46	46	45	41	41	44	45	47	51	50	53	52	52	51
Kvigor (o. *stutar*):																									
Extra prima [3])	66	66	129	339	301	185	125	92	96	93	93	94	94	96	89	90	93	92	93	96	96	104	101	102	99
Kl. 1.	60	58	117	289	257	163	112	82	86	80	82	82	82	81	76	76	80	80	82	85	85	90	89	88	87
» 2. . . .	50	47	91	231	198	126	85	64	66	64	64	64	64	64	59	60	63	64	65	66	67	71	70	70	68
Tjurar:																									
Extra prima [4])	65	63	122	315	267	166	121	86	89	82	83	83	82	82	80	81	85	83	84	84	85	92	91	92	87
Kl. 1.	62	58	112	278	234	152	108	77	80	73	75	74	73	74	71	71	74	73	74	75	76	82	81	82	77
» 2. . . .	58	54	103	259	215	139	102	74	75	68	70	69	68	67	64	65	69	68	69	72	73	78	78	78	72
» 3. [2]) . . .	50	44	86	218	175	120	81	59	62	55	55	55	54	54	52	53	56	55	57	59	59	63	65	64	61
Oxar:																									
Extra prima [5])	63	61	126	342	295	186	120	87	94	90	91	92	92	92	84	85	87	89	91	94	95	98	97	98	96
Kl. 1. [6]) . . .	57	54	115	296	258	159	105	70	75	73	74	74	74	74	68	69	73	75	76	79	79	83	82	82	79
» 2. [7]) . . .	48	45	92	230	200	123	88	58	54	52	52	53	53	53	49	51	54	55	57	61	61	65	64	63	62
Kalvar:																									
Sötmjölks-																									
(90—100 kg.) [8])	73	67	104	299	285	241	182	129	115	109	103	103	105	105	106	110	112	110	105	105	107	107	105	102	101
(70— 90 ») [9])	67	62	96	281			157	117																	
Skummjölks- .	57	49	83	243	226	173	121	80	77	76	72	74	75	75	76	80	80	78	73	74	76	78	78	75	74
Får:																									
Yngre [10]) . . .	58	55	113	299	257	178	113	82	85	73	75	73	72	68	62	66	70	75	77	98	100	103	96	95	86
Äldre [11]) . . .	53	47	101	278	236	157	96	69	64	62	66	64	64	61	54	60	63	64	66	74	76	77	71	69	62
Svin:																									
Slakterisvin .	82	74	167	220	359	242	172	134	108	96	96	106	104	117	114	116	122	120	123	127	127	129	128	134	129
Rena, större .	81	71	157	172	348	236	164	128	96	98	92	102	101	114	111	113	120	117	120	126	126	127	126	132	127
Suggor	68	58	160	221	279	165	109	91	72	70	57	71	78	88	85	86	89	89	95	98	93	88	85	90	93

Uppgifterna avse: [1]) 1913 Stockholm och Malmö, 1914 och 1917—juni 1918 endast M. samt därefter St. och M. — [2]) 1913—1917 St. och M. — [3]) 1914—april 1918 endast M., i övrigt St. och M. — [4]) okt.—dec. 1914 St. och M., april 1917—april 1918 endast M. samt därefter St. och M. — [5]) 1913 St. och M., 1914 M. och Göteborg, maj 1918—juli 1919 St. och M. samt därefter endast St. — [6]) fr. o. m. aug. 1921 endast St. och G. — [7]) okt.—dec. 1921 samt fr. o. m. april 1922 St. och G. — [8]) 1913—mars 1919 endast M., okt. 1921—sept. 1922 samt fr. o. m. febr. 1923 endast St. och G. — [9]) 1913—mars 1919 endast M. — [10]) nov.—dec. 1921 samt fr. o. m. april 1925 endast St. och G. — [11]) nov. 1921—mars 1922 samt fr. o. m. mars 1924 endast St. och G.

Fiskpriser i Stockholm och Göteborg juli 1924—september 1925.

Partipriser (öre pr kg.) för slaktad fisk av ordinär storlek (där ej annat uppgives).[1]

Slag	Juli 1924	Aug. 1924	Sept. 1924	Okt. 1924	Nov. 1924	Dec. 1924	Jan. 1925	Febr 1925	Mars 1925	Apr. 1925	Maj 1925	Juni 1925	Juli 1925	Aug. 1925	Sept. 1925
Stockholm.															
Abborre, stor. .	113	102	131	118	104	111	155	145	136	114	74	74	101	89	103
liten .	80	61	75	75	54	58	119	105	91	53	34	43	63	53	55
Braxen	108	90	100	101	84	80	123	120	118	106	85	108	85	76	85
Gädda, levande.	200	—	225	173	166	168	225	214	210	150	123	137	—	—	168
slaktad.	203	198	201	161	152	158	206	173	180	148	111	148	190	180	145
Gös.	200	209	233	236	203	221	250	260	256	228	191	183	195	199	238
Hälleflundra, stor	144	152	186	168	153	160	204	210	188	181	140	159	157	192	200
liten	123	120	152	135	113	136	200	180	146	160	83	135	122	—	170
Id	100	85	87	75	73	—	—	95	101	79	68	84	88	66	80
Kolja, svensk .	83	62	120	134	127	150	130	120	130	123	94	100	69	76	71
Kungsflundra .	90	58	88	89	79	94	113	123	75	75	60	90	110	—	100
Lake, stor . .	—	—	—	125	116	130	154	150	120	70	—	—	—	—	—
insjö- liten . .	—	—	—	115	88	89	108	106	83	42	—	—	—	—	—
Lax, färsk . .	331	403	383	500	464	350	400	451	555	538	454	349	373	405	292
Piggvar	—	128	142	155	161	213	253	266	278	215	104	103	103	115	145
Röding	223	250	239	225	193	225	250	250	—	250	248	250	242	217	222
Rödspotta, stor.	80	77	116	101	86	81	134	113	100	69	74	110	105	106	101
liten	57	55	85	67	76	63	98	78	68	46	50	70	63	88	80
Sik, stor . . .	160	158	169	166	133	140	171	174	178	185	142	170	174	179	158
liten . . .	140	100	155	133	103	130	153	150	—	—	100	195	155	—	85
Siklöja	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Sill, färsk . . .	—	63	50	40	50	49	57	27	22	35	35	—	—	50	46
Sjötunga, stor .	165	150	173	185	157	188	213	220	215	144	134	201	148	136	168
liten	104	95	112	130	124	168	155	160	166	98	85	145	75	75	109
Slätvar	—	—	150	150	158	206	227	250	254	215	—	—	—	148	—
Strömming . .	39	45	49	44	51	46	45	49	54	34	35	70	69	62	45
Torsk, m. huvud	—	37	64	51	46	50	64	56	51	49	48	58	40	55	48
svensk huvudlös	70	85	134	124	116	103	119	110	119	105	84	103	78	85	121
Vitling, stor. .	27	28	35	29	36	33	51	48	45	50	35	33	25	29	26
liten .	—	—	—	15	23	—	43	40	—	—	15	—	—	20	—
Ål, levande, stor	330	263	240	220	275	—	—	—	—	370	355	364	364	284	269
liten	272	218	225	188	225	—	—	—	—	233	272	290	251	238	240
Göteborg.															
Sill, stor . . .	92	52	38	25	41	48	55	37	21	35	34	—	95	54	38
» blandad .	—	—	21	16	33	33	26	23	12	13	—	—	—	36	27
» liten . . .	—	—	9	5	—	16	18	12	6	5	—	—	27	14	23
Kolja, stor . .	58	41	99	119	111	111	105	116	116	99	67	85	53	59	80
» halvstor	51	38	87	102	103	108	105	109	101	90	55	58	38	38	59
» liten . .	36	20	29	29	36	40	59	65	42	31	28	28	21	20	32
Vitling	22	14	22	24	26	32	38	39	26	27	28	23	14	12	17
Torsk, stor . .	32	47	88	79	70	52	67	66	56	46	35	54	31	57	81
» liten . .	14	11	26	28	40	36	42	35	28	25	18	14	9	11	23
Långa	57	66	91	76	91	93	84	87	83	84	70	67	62	68	61
Gråsik	13	25	40	36	37	39	36	48	37	30	29	33	19	25	33
Tunga, röd . .	116	104	156	145	123	174	177	199	171	100	78	150	107	141	156
» äkta .	378	528	733	456	298	389	428	499	323	325	170	287	385	461	607
Piggvar	244	264	314	309	318	298	297	299	205	230	156	222	253	282	323
Slätvar	229	214	294	257	195	233	219	273	205	233	134	210	209	253	260
Rödspotta . .	107	90	103	100	108	115	119	115	94	72	79	120	98	100	83
Hälleflundra . .	136	141	158	150	131	163	180	198	150	160	137	163	154	166	162
Makrill	51	42	66	90	71	—	—	—	—	--	94	43	50	47	60
Tillförsel:															
Antal båtar .	1623	2155	2320	2 218	1 243	1 067	1 259	1 228	1 526	1 147	2 384	2263	1923	1914	3440
» lådor .	21 488	25 784	30 632	52 288	27 358	27 858	88 690	59 802	59 404	17 046	21 812	19 990	21 551	28 974	44 796

[1] *Stockholms*-noteringarna avse de priser, som av partihandlare i fisk betingats vid försäljning till minuthandlare i Stockholm. Ifrågavarande noteringar avse sålunda vara, som oftast passerat en eller flera mellanhänder. De från *Göteborg* erhållna noteringarna åter avse de priser, som av fiskeriidkarna erhållits vid fiskhamnsauktionerna i Göteborgs stads fiskhamn, och äro sålunda att betrakta såsom förstahandspriser utan inräknande av några transport- eller distributionskostnader.

Av ombuden meddelade minutpriser å vissa slag av färsk fisk.

	Öre per kg.		
	Juli	Aug.	Sept.
Uppsala:			
Braxen	115	98	120
Flundra	250	270	300
Gös	200	233	250
Lake	—	—	150
Makrill	125	143	144
Nyköping:			
Braxen	110	100	—
Makrill	150	—	—
Sjötunga	180	—	—
Vitling	80	—	—
Eskilstuna:			
Gös	237	242	247
Linköping:			
Braxen	150	146	—
Gös	252	257	250
Hälleflundra	269	263	280
Id	129	—	—
Makrill	121	126	136
Röding	300	300	304
Sik	213	195	197
Sjötunga	173	171	180
Vitling	79	79	81
Ål	369	342	340
Norrköping:			
Vitling	73	76	75
Motala:			
Sjötunga	149	170	220
Jönköping:			
Makrill	94	97	125
Visby:			
Flundra	79	72	83
Gös	280	260	—
Makrill	125	—	150
Sik	—	200	250
Sjötunga	188	203	200
Malmö:			
Ål	331	324	323
Halmstad:			
Flundra	81	79	81
Vitling	59	52	52
Ål	250	275	—
Göteborg:			
Makrill	85	89	94
Vitling	61	58	76
Vänersborg:			
Makrill	88	93	100
Filipstad:			
Makrill	100	138	—
Sik	138	250	200
Vitling	100	100	—
Ål	—	250	325
Arvika:			
Gös	221	250	—
Hälleflundra	238	244	258
Västerås:			
Flundra	251	257	267
Gös	223	248	248
Makrill	108	106	—
Avesta:			
Gös	250	300	300
Hälleflundra	250	—	300
Lax	425	550	—
Vitling	80	78	—
Söderhamn:			
Hälleflundra	250	250	250
Lax	438	—	450
Sik	200	200	200
Vitling	100	100	117
Ål	200	200	200
Vilhelmina:			
Sik	100	125	125
Luleå:			
Små sik	75	92	—
Malmberget:			
Sik	101	197	149
Kiruna:			
Hälleflundra	—	225	225
Röding	180	171	183
Sik	152	172	163

Författningar rörande sociala frågor.

I Svensk författningssamling har under tiden 11 september—10 oktober 1925 bl. a. publicerats:

N:r		Daterad
403.	K. kung. om fortsatt giltighet av kung. ang. understöd i vissa fall åt genom tobaksmonopolets införande nödlidande personer	11 sept.

Arbetsmarknaden under oktober månad 1925.

Med oktober månads inbrott kom arbetstillgången å den svenska arbetsmarknaden att undergå en av säsongsvängningarna betingad reducering, vilken i första hand berörde alla utearbeten. Marknadslägets försämring kunde avläsas i de offentliga arbetsförmedlingsanstalternas månadsrapporter, av vilka framgår, att genomsnittssiffran för antalet ansökningar om arbete å varje hundratal lediga platser steg från 154 till 172. Den efterfrågan å arbetskraft, som förefanns å arbetsmarknaden, gällde i första hand fast arbetskraft till jordbruket samt fullgoda yrkesmän till industrien. Arbetstillgångens minskning kom under sådana förhållanden att huvudsakligen beröra den icke yrkeskunniga arbetskraften, för vilken näringslivet i stor utsträckning icke kunde bereda sysselsättning, sedan det mera permanenta behovet av hjälparbetare o. dyl. blivit fyllt. Arbetsmarknadslägets försämring medförde utvidgning av de samhälleliga hjälpåtgärderna för de arbetslösas bispringande, och genom arbetsförmedlingsanstalternas försorg anvisades 484 arbetslösa till nödhjälpsarbete.

Sedan gammalt karakteriseras arbetsmarknaden under oktober månad av den stora omflyttningen av årspersonal inom jordbruket, och omsättningen av arbetskraft var även i år mycket livlig. Dock kunde man konstatera en minskad efterfrågan å gifta tjänare och befälspersonal innevarande år, vilket sattes i samband med vissa ekonomiska svårigheter för jordbruket ävensom en vidgad användning av maskinella hjälpmedel. Rådde överskott å gift personal till jordbruket, rapporterades däremot brist å yngre drängar och mjölkningskunnig ladugårdspersonal. — Jordbrukets tillfällighetsarbete utgjordes förnämligast av betupptagning, och en viss forcering av detta arbete ägde rum vid mitten av månaden, då en frostperiod hemsökte betdistrikten. Tillgången å arbetskraft var hela tiden mycket god, och samtliga beställningar kunde effektueras.

Den mest anmärkningsvärda företeelsen på den industriella arbetsmarknaden var metall- och maskinindustriens relativt jämna arbetstillgång, vilken kunde utläsas i de avgjort gynnsammare rapportsiffror, som denna industrigrupp utvisade i förhållande till motsvarande månad föregående år. Riksvakanslistan under månaden innehöll sålunda fortfarande lediga arbetstillfällen för fullgoda specialarbetare inom skilda verksamhetsgrenar, medan däremot den icke fackutbildade delen av verkstadsindustriens tidigare arbetarstam var föga efterfrågad. Vid de bohuslänska stenhuggerierna arbetades i allmänhet endast fyra dagar i veckan, och permittering av ogifta arbetare rapporterades. Byggnadsverksamheten berördes förklarligt nog av arbetenas avslutande å bostadsbyggen, avsedda för inflyttning vid månadens början,

men arbetstillgången inom branschen var ännu god i förhållande till årstiden. Arbetssökandesiffrorna inom övriga näringsgrenar undergingo inga större förskjutningar.

Vissa ofördelaktiga förändringar syntes däremot ha kommit att beröra de platssökande inom handel och samfärdsel, där man alltjämt hade att räkna med ett svårplacerat överskott av arbetskraft, förnämligast inom kontors- och affärsbranschen. Även om arbetstillgången på sina håll ökades, kom inskränkningarna av personal inom branschen i dess helhet att väga tyngst. Transportarbetarna hade god sysselsättning i samband med årets omfattande oktoberflyttning. Förhållandena inom sjöfarten visade ingen nämnvärd försämring.

För den kvinnliga arbetsmarknadens del dominerade den livliga omsättningen av arbetskraft inom gruppen husligt arbete. Platstillgången var något mindre än motsvarande tid i fjol, men tillgången å arbetskraft ökade något. För restaurangpersonalens vidkommande betecknade oktober månad försämring, i år liksom tidigare närmast berörande serveringspersonalen.

Antalet ansökningar om arbete *på 100 lediga platser* vid de offentliga arbetsförmedlingsanstalterna under oktober samt under föregående månader och år framgår av efterföljande sammanställning:

	Jan.	Febr.	Mars	April	Maj	Juni	Juli	Aug.	Sept.	Okt.	Nov.	Dec.
1902—1912	182	150	119	104	106	119	118	101	93	104	141	134
1913—1922	196	203	171	148	134	138	129	123	115	127	174	187
1921	246	301	240	203	213	258	261	235	223	263	384	473
1922	482	479	381	368	258	215	208	172	155	177	269	321
1923	346	308	231	165	135	146	141	140	126	129	191	195
1924	239	214	177	151	131	132	141	135	128	148	220	225
1925	*296*	*256*	*207*	*166*	*157*	*159*	*162*	*156*	*154*	*172*	—	—
Därav inom jord- och skogsbruk:												
1921	120	102	100	81	80	98	108	124	136	166	242	362
1922	341	282	216	231	158	146	126	152	126	120	184	253
1923	225	168	130	95	79	78	88	113	94	86	113	134
1924	142	116	113	93	73	71	79	108	101	105	156	205
1925	*206*	*148*	*120*	*96*	*92*	*91*	*94*	*113*	*122*	*129*	—	—
Övriga näringsgrupper:												
1921	276	354	288	249	249	294	302	275	256	304	415	488
1922	502	514	420	401	275	227	220	178	167	207	293	330
1923	364	339	262	187	150	162	155	151	142	159	222	207
1924	261	244	200	174	152	152	161	146	140	174	242	228
1925	*316*	*289*	*243*	*196*	*180*	*176*	*186*	*177*	*168*	*197*	—	—

Växlingarna på arbetsmarknaden under de senaste åren framgå även av efterföljande tablå, avseende antalet *arbetslösa inom fackföreningarna* i procent av hela det redovisade medlemsantalet:

	31/1	28/2	31/3	30/4	31/5	30/6	31/7	31/8	30/9	31/10	30/11	31/12
1921	20·1	20·7	24·5	24·2	25·1	27·7	27·9	27·4	27·8	27·1	28·8	33·2
1922	34·8	31·9	30·5	28·8	22·9	20·9	18·2	16·7	15·1	15·5	17·2	21·8
1923	20·5	19·4	18·0	14·9	10·7	9·8	9·1	8·6	8·0	8·2	9·8	14·1
1924	13·6	13·4	13·9	11·6	7·6	7·4	6·2	6·6	7·0	8·4	10·5	15·5
1925	*14·8*	*13·8*	*12·0*	*10·9*	*8·2*	*8·2*	*7·6*	*7·7*	*8·5*	—	—	—

Arbetslöshetens utbredning inom olika fack framgår närmare av tabellen å sid. 964.

Arbetstillgången under tredje kvartalet 1925

enligt uppgifter från industriidkare m. fl.

Följande översikt över arbetstillgång m. m. inom olika yrken och näringar under tredje kvartalet år 1925 är, liksom föregående redogörelser av samma slag, till huvudsaklig del grundad på uppgifter, som å särskilda frågeformulär inhämtats från arbetsgivare inom olika näringsgrenar. Frågeformulären ha till största delen insamlats genom socialstyrelsens ombud i orterna. Av ombuden, vilka för närvarande uppgå till ett antal av 47, äro 23 föreståndare för arbetsförmedlingskontor, tillhörande Sveriges offentliga arbetsförmedling. Direkt av socialstyrelsen ha dylika uppgifter insamlats från arbetsgivare i Stockholm med närmaste omnejd ävensom från sådana större arbetsgivare i landsorten, som i regel sysselsätta minst 200 arbetare.

För ifrågavarande kvartal ha besvarade formulär inkommit från 2 076 arbetsgivare med 269 784 arbetare inom industri och hantverk samt transportarbete, vartill kommer ett mindre antal uppgiftslämnare från jordbruk och andra näringsgrenar. En bearbetning av de inkomna svaren har givit vid handen, att arbetstillgången under tredje kvartalet 1925, i jämförelse med samma kvartal föregående år, ansågs:

såsom *bättre* av 338 arbetsgivare med 55 000 arbetare (20 %),

såsom *oförändrad* av 1 249 arbetsgivare med 156 817 arbetare (58 %) och

såsom *sämre* av 489 arbetsgivare med 57 967 arbetare (22 %).

Följande sammanställning möjliggör ett närmare bedömande av arbetstillgången inom industri och hantverk under tredje kvartalet 1925 i jämförelse med motsvarande förhållanden under föregående år.

	Antal redovisade arbetare (medeltal)	Arbetare (i %) anställda hos arbetsgivare, vilka angivit arbetstillgången såsom: A. mer än medelgod, B. medelgod, C. mindre än medelgod.											
		1:a kvartalet			2:a kvartalet			3:e kvartalet			4:e kvartalet		
		A.	B.	C.	A.	B.	C.	A.	B.	C.	A.	B.	C.
1911 . . .	178 648	51	36	13	58	29	13	57	28	15	58	31	11
1912 . . .	197 904	62	26	12	70	25	5	73	22	5	73	21	6
1913 . . .	252 047	71	23	6	77	20	3	76	19	5	74	21	5
1914 . . .	253 115	71	21	8	75	19	6	39	29	32	52	25	23
1915 . . .	264 540	63	22	15	67	21	12	77	15	8	77	16	7
1916 . . .	281 793	79	15	6	86	9	5	85	9	6	85	10	5
1917 . . .	273 888	74	12	14	69	13	18	66	14	20	61	18	21
1918 . . .	258 230	49	23	28	55	22	23	56	22	22	47	22	31
1919 . . .	256 612	30	22	48	45	19	36	50	22	28	57	25	18
1920 . . .	301 335	71	18	11	73	19	8	53	19	28	21	19	60
1921 . . .	219 683	10	12	78	12	11	77	16	16	68	15	21	64
1922 . . .	223 316	15	18	67	27	27	46	36	29	35	33	31	36
1923 . . .	232 019	36	28	36	45	30	25	44	35	21	42	34	24
1924 . . .	258 230	37	34	29	40	34	26	38	32	30	35	34	31
1925 . . .	258 657	31	34	35	38	36	26	37	36	27	—	—	—

Då läget på arbetsmarknaden givetvis inverkar på och återspeglas i den offentliga arbetsförmedlingens verksamhet, meddelas ur de månatliga redogörelserna för nämnda verksamhet till ytterligare jämförelse efterföljande sammanställning, utvisande förhållandet mellan tillgång och efterfrågan på arbetskraft.

På 100 *lediga platser* kommo följande antal *ansökningar om arbete:*

	3:e kvartalet 1925			2:a kvartalet 1925			3:e kvartalet 1924		
	sept.	aug.	juli	juni	maj	april	sept.	aug.	juli
Jordbruk och skogshushållning	122	113	94	91	92	96	101	108	79
Övriga näringsgrenar	168	177	186	176	180	196	140	146	161
Samtliga »	**154**	**156**	**162**	**159**	**157**	**166**	**128**	**135**	**141**

Med ledning av tabellen å sid. 878—879, som utgör en sammanfattning av de lämnade uppgifterna från arbetsgivare inom industri och hantverk, har dessutom utarbetats följande översikt över arbetstillgången inom vissa större näringsgrupper:

	Arbetare (i %) anställda hos arbetsgivare, vilka angivit arbetstillgången såsom: A. mer än medelgod, B. medelgod, C. mindre än medelgod								
	3:e kvart. 1925			2:a kvart. 1925			3:e kvart. 1924		
	A.	B.	C.	A.	B.	C.	A.	B.	C.
Malmbrytning och metallindustri .	38	31	31	39	31	30	25	23	52
Jord- och stenindustri	24	29	47	43	39	18	53	23	24
Trävaruindustri	44	38	18	47	35	18	49	33	18
Pappers- och grafisk industri . . .	53	38	9	60	34	6	58	36	6
Livsmedelsindustri	45	44	11	29	47	24	40	47	13
Textil- och beklädnadsindustri . . .	23	41	36	16	31	53	25	35	40
Läder-, hår- och gummivaruindustri	46	27	27	51	15	34	50	19	31
Kemisk-teknisk industri	27	70	3	23	75	2	20	76	4

För att giva enklare och mera jämförbara siffror för konjunkturutvecklingen inom såväl de enskilda industrigrupperna som industrien i dess helhet offentliggöres i nästföljande uppsats i detta häfte en serie poängsiffror för arbetstillgången. Liksom ur siffrorna i tabellen å sid. 875, kan man ur den nya serien utläsa en mindre nedgång i arbetstillgången inom det svenska näringslivet under tredje kvartalet, vilken dock helt torde kunna få tillskrivas de för våra arbetsförhållanden typiska säsongsvängningarna på arbetsmarknaden. Det industriella näringslivet i sin helhet synes i allt fall kunna uppvisa någon förbättring i jämförelse med motsvarande kvartal föregående år, vilket från flera håll tillskrives den rekordartat goda sädesskörden, som redan tycks ha medfört ökad efterfrågan å en del industrialster. Av det här redovisade materialet kan man även draga den slutsatsen, att industrien flerstädes ökat sin arbetarstam. Den under kvartalet rådande arbetsfreden torde avsevärt ha bidragit till näringslivets förkovran.

Malmbrytning och metallindustri hade under kvartalet fortfarande att kämpa med en del svårigheter. Bäst voro förhållandena inom den för export arbetande järnmalmsbrytningen, där årets tre första kvartal medfört utförsel av 6·5 milj. ton mot 4·2 milj. under motsvarande tid föregående år. Arbetstillgångens ökning medförde tillämpning av full arbetstid, där tidigare

korttidsarbete bedrivits. Läget synes däremot vara sämre inom malmförädlingsindustrien, för vilken utlandskonkurrensen ännu är svår. Det övervägande flertalet rapporter från företag inom denna bransch utvisar fortsatt minskning av antalet i gång varande ugnar och härdar. Tillgången å arbete minskades, och ett märkbart överskott å arbetskraft förelåg. Skeppsvarven, som tidigare under året haft god sysselsättning, konstaterade vikande konjunkturer, medan däremot de mekaniska verkstäderna och den elektromekaniska industrien kunde rapportera en fortsatt stegring av den redan tidigare märkbara tendensen till förbättrade produktions- och avsättningsförhållanden. En flerstädes kännbar brist förelåg å fullt kvalificerade yrkesmän.

Jord- och stenindustrien kom i stor utsträckning att karakteriseras av den numera inträdda stagnationen vid stenbrotten och stenhuggerierna. Inom denna bransch gåvo de sedan flera års tid gynnsamma arbetsförhållandena vika för driftsinskränkningar, vilka tillskrevos en avvaktande hållning hos tyska och franska utlandsköpare på grund av oenighet mellan dessa länder rörande omfattningen av de tyska gatstensleveranserna enligt undertecknade traktater. Avsättningsmöjligheternas begränsning väntades dock endast bli tillfällig. Övriga branscher inom förevarande industrigrupp rapporterade förbättrad arbetstillgång. Glas- och porslinsbruken hade sålunda gynnsamma arbetstillfällen, och så var likaledes fallet med torvmossar och tegelbruk, även om man här alltid har att räkna med säsongmässig begränsning av driften mot kvartalets slut.

Trävaruindustrien såsom helhet visade under kvartalet status quo, men detta berodde på att förskjutningarna inom de båda huvudbranscherna, sågverk och snickerifabriker, upphävde varandra. För sågverkens del kunde man sålunda konstatera märkbar försämring. Trots goda försäljningskvantiteter medförde de ogynnsamma priserna osäkra utsikter för driftens omfång; för att mildra utlandskonkurrensen träffades under kvartalet en svensk-finsk överenskommelse om minimipriser, vilken dock icke sades vara till de svenska försäljarnas fördel. Inom snickeri- och möbelfabrikerna förbättrades förhållandena avsevärt under rapportkvartalet. Efterfrågan å snickerivaror för inredningsarbeten i de under uppförande varande bostadshusen var ganska kraftig, och samma förhållanden voro rådande beträffande möbelfabrikat.

I likhet med tidigare kvartal uppvisade *pappers- och grafisk industri* den fördelaktigaste ställningen inom det svenska näringslivet. Trämassefabrikernas synnerligen goda arbetstillgång dominerade här över andra branscher. I förhållande till såväl föregående kvartal som motsvarande period år 1924 rapporterades förbättring av tillgången å arbete. Ställningen vid pappersbruken kunde även ledes karakteriseras såsom god. Bokbinderier och tryckerier angåvo läget såsom tillfredsställande; tendens till ytterligare förbättring saknades icke.

Inom *livsmedelsindustrien*, vars produktionsförhållanden sällan undergå några större förskjutningar, företedde samtliga branscher, med undantag av bryggerierna, stegrad arbetstillgång.

	Näringsgrenar	Hela antalet		Tillgång å arbete									
				Mycket god		God		Medelgod		Mindre god		Dålig	
		Ag.	Arb.	Ag.	Arb.	Ag.	Arb.	Ag.	Arb.	Ag.	Arb.	Ag.	Arb.
	Malmbrytning o. metallind.												
1	Malmgruvor	46	7 771	—	—	9	2 491	13	2 763	10	1 791	14	726
2	Malmförädlingsverk	60	22 682	2	1 199	7	4 719	11	4 863	20	7 855	20	4 046
3	Järn- och stålmanufaktur	68	7 645	3	141	18	2 164	24	3 069	9	931	14	1 340
4	Mekaniska verkstäder	234	32 558	14	4 066	63	13 246	78	7 445	52	6 127	27	1 674
5	Skeppsvarv	19	6 803	—	—	1	415	4	4 404	4	382	10	1 602
6	Elektromekanisk industri	22	6 993	—	—	7	3 454	12	3 366	2	169	1	4
7	Annan metallindustri	45	3 565	3	243	12	1 409	14	1 203	8	398	8	312
	Jord- och stenindustri												
8	Kolgruvor	7	1 904	—	—	—	—	3	512	2	879	2	513
9	Torvindustri	23	618	2	36	4	190	8	221	4	121	5	50
10	Stenbrott och stenhuggerier	47	9 943	3	94	12	662	13	889	14	6 813	5	1 485
11	Kakel-, porslins- o. lerkärlsind.	16	2 766	—	—	5	1 312	2	443	7	1 004	2	7
12	Tegelbruk	85	3 695	1	790	22	949	27	905	26	833	9	218
13	Glasbruk	21	2 483	1	142	7	1 018	10	1 180	1	92	2	51
14	Cementfabriker, kalkbruk m. m.	36	5 092	—	—	11	1 145	13	3 480	9	413	3	54
	Trävaruindustri												
15	Sågverk	198	25 365	4	290	60	10 418	67	10 164	42	3 966	25	527
16	Snickeri- och möbelfabriker	126	5 685	5	118	48	2 802	41	1 695	18	687	14	383
17	Annan trävarufabrikation	15	508	—	—	6	284	5	128	—	—	4	96
	Pappers- o. grafisk industri												
18	Trämassefabriker	70	14 749	1	155	41	8 650	19	4 927	6	594	3	423
19	Pappersbruk	32	9 176	2	1 101	14	3 251	13	4 409	2	41	1	374
20	Bokbinderier o. annan pappersind.	42	2 844	3	531	15	988	15	814	6	406	3	105
21	Boktryckerier o. grafiska anst.	82	4 945	3	146	30	1 786	39	2 011	4	725	6	277
	Livsmedelsindustri												
22	Kvarnindustri	20	1 205	—	—	8	785	8	212	4	206	—	—
23	Bagerier	40	2 062	—	—	16	960	16	921	6	114	2	67
24	Sockerindustri	23	3 132	2	245	5	714	12	1 778	4	395	—	—
25	Choklad- och konfektfabriker	23	2 803	—	—	7	1 211	9	779	5	495	2	318
26	Bryggerier och brännerier	54	3 321	1	12	16	844	33	2 369	4	96	—	—
27	Tobaksfabriker	8	2 594	1	170	3	1 557	3	713	1	154	—	—
28	Annan livsmedelsindustri	42	1 950	4	194	19	1 045	15	643	1	9	3	59
	Textil- o. beklädnadsindustri												
29	Bomullsindustri	43	13 058	3	960	7	1 308	21	6 203	8	2 051	4	2 536
30	Jute- och linneindustri	10	3 064	—	—	—	—	5	1 677	3	882	2	505
31	Ylleindustri	49	7 359	3	308	12	1 771	12	1 237	11	2 827	11	1 221
32	Trikåfabriker	23	3 281	2	50	8	591	5	946	7	1 675	1	19
33	Skrädderi- och sömnadsyrket	61	6 030	2	182	18	1 862	24	3 063	14	770	3	153
34	Annan hithörande industri	57	3 744	5	331	21	1 216	19	1 658	8	387	4	152
	Läder-, hår- o. gummivaruind.												
35	Garverier och läderfabriker	20	1 442	1	208	8	329	4	381	4	469	3	55
36	Skofabriker	43	5 794	1	136	15	1 313	16	1 982	6	1 161	5	1 202
37	Gummivarufabriker	4	2 924	1	755	1	1 880	1	274	1	15	—	—
38	Annan hithörande industri	30	1 394	—	—	12	677	10	440	5	205	3	72
	Kemisk-teknisk industri												
39	Ljus-, tvål-, olje- o. färgfabriker	24	1 242	—	—	10	599	11	536	3	107	—	—
40	Konstgödningsfabriker	8	1 008	—	—	5	686	3	372	—	—	—	—
41	Tändsticksfabriker	8	4 984	—	—	—	—	8	4 984	—	—	—	—
42	Annan kemisk-teknisk industri	27	2 944	2	255	11	1 281	11	1 243	3	165	—	—
43	**Byggnadsverksamhet**	72	3 409	4	290	25	1 008	19	1 062	18	492	6	557
44	**Kraft-, belysnings- o. vattenverk**	40	5 717	1	245	18	1 530	16	2 835	5	1 107	—	—
45	**Handel och varulager**	30	1 291	1	29	11	422	12	780	4	42	2	18
46	**Land- och sjötransport**	23	6 244	1	8	4	552	8	2 470	9	3 126	1	88
47	*Summa* 3:dje kv. 1925	**2 076**	**269 784**	**82**	**13 425**	**652**	**85 444**	**732**	**98 449**	**380**	**51 177**	**280**	**21 289**
48	» 2:dra » »	2 013	259 302	74	17 533	625	81 598	716	91 754	395	49 330	203	19 087
49	» 1:sta » »	2 049	246 885	44	12 375	514	64 331	690	84 041	504	61 178	297	24 960
50	» 4:de » 1924	2 097	257 963	74	10 732	632	78 955	697	88 539	456	54 456	238	25 281
51	» 3:dje » »	2 115	267 191	98	10 748	737	91 546	732	86 409	367	55 812	181	22 676

Arbetstillgången i jämförelse med näst föregående kvartal						Arbetstillgången i jämförelse med samma kvartal föregående år						Tillgång å arbetskraft						
Bättre		Oförändrad		Sämre		Bättre		Oförändrad		Sämre		Brist		Normal tillgång		Överflöd		
Ag.	Arb.	Ag.	Arb.	Ag.	Arb.	Ag.	Arb.	Ag.	Arb.	Ag.	Arb.	Ag.	Arb.	Ag.	Arb.	Ag.	Arb.	
4	2 640	37	5 030	5	101	9	3 316	29	4 056	8	399	—	—	16	1 386	30	6 385	1
1	50	44	18 909	15	3 723	6	2 782	34	14 483	20	5 417	—	—	17	4 408	43	18 274	2
12	765	41	5 010	15	1 870	10	1 233	38	4 755	20	1 657	3	74	37	3 080	28	4 491	3
38	6 841	158	22 378	38	3 339	65	16 798	130	12 118	39	3 642	12	3 557	135	17 322	57	11 679	4
—	—	6	3 937	13	2 866	3	1 051	6	4 126	10	1 626	—	—	12	4 953	7	1 850	5
4	902	16	5 922	2	169	10	3 151	8	3 201	4	641	4	3 095	12	3 478	6	420	6
13	873	29	2 616	3	76	9	1 266	30	2 140	6	159	—	—	30	2 223	15	1 342	7
2	868	5	1 036	—	—	2	328	2	740	3	836	—	—	1	300	6	1 604	8
2	58	13	365	8	195	5	144	10	367	8	107	1	50	13	389	9	179	9
5	93	27	1 673	15	8 177	9	486	20	3 056	18	6 401	—	—	35	7 966	12	1 977	10
2	855	9	1 709	5	202	2	855	7	1 664	7	247	—	—	11	1 545	5	1 221	11
2	38	46	2 423	37	1 234	7	183	55	2 712	28	800	—	—	53	1 634	32	2 061	12
7	869	14	1 614	—	—	3	374	16	1 999	2	110	—	—	15	1 350	6	1 133	13
3	462	18	3 832	15	798	7	673	20	4 021	9	398	—	—	22	2 267	14	2 825	14
15	2 114	124	18 102	59	5 149	21	3 545	124	16 403	53	5 417	2	140	108	14 648	88	10 577	15
40	2 122	66	2 852	20	711	20	916	72	3 507	34	1 262	1	35	91	3 784	34	1 866	16
4	97	11	411	—	—	1	31	13	452	1	25	1	10	11	406	3	92	17
4	1 195	55	12 605	11	951	10	2 826	49	11 021	11	902	—	—	48	9 433	22	5 316	18
2	152	28	8 467	2	557	5	576	25	8 043	2	557	—	—	18	4 246	14	4 930	19
12	925	20	1 205	10	714	8	727	28	1 379	11	738	1	324	34	2 251	7	269	20
14	774	52	2 793	16	1 378	8	333	61	3 096	13	1 516	4	169	56	3 934	22	842	21
6	547	13	624	1	32	3	233	11	709	6	261	—	—	11	538	9	665	22
8	785	31	1 260	1	17	4	461	27	1 365	9	236	—	—	36	1 945	4	117	23
10	1 427	11	1 318	2	387	1	106	20	2 916	2	110	—	—	9	1 038	14	2 094	24
3	561	16	1 875	4	367	—	—	17	2 095	6	708	1	233	15	2 047	7	523	25
4	188	37	2 662	13	471	4	388	46	2 819	4	114	—	—	39	2 053	15	1 268	26
1	991	7	1 603	—	—	2	1 161	5	1 416	1	17	—	—	5	2 138	3	456	27
11	690	27	1 177	4	83	10	892	24	844	8	214	—	—	30	1 298	12	652	28
15	6 098	24	5 965	4	995	12	3 270	19	5 738	12	4 050	4	1 029	28	9 573	11	2 456	29
2	951	6	1 965	2	148	—	—	4	1 283	6	1 781	—	—	8	2 692	2	372	30
15	1 714	21	3 620	13	2 025	7	841	19	1 954	23	4 564	2	161	32	5 456	15	1 742	31
7	255	15	3 019	1	7	5	508	13	1 113	5	1 660	1	24	14	2 721	8	536	32
10	864	32	3 699	19	1 467	9	822	42	4 401	10	807	—	—	54	5 475	7	555	33
19	1 708	33	1 866	5	170	9	1 006	31	1 811	17	927	1	31	43	2 805	13	908	34
3	267	16	1 154	1	21	3	316	10	408	7	718	—	—	12	657	8	785	35
5	329	33	4 863	5	602	7	682	28	3 871	8	1 241	1	136	36	4 863	6	795	36
—	—	3	2 650	1	274	—	—	3	2 909	1	15	—	—	4	2 924	—	—	37
8	408	17	825	5	161	2	40	21	956	7	398	1	15	18	835	11	544	38
5	167	17	952	2	128	8	370	15	862	1	10	—	—	13	750	11	492	39
—	—	7	883	1	125	3	368	5	640	—	—	—	—	6	713	2	295	40
—	—	8	4 984	—	—	—	—	8	4 984	—	—	—	—	3	2 719	5	2 265	41
4	365	21	2 533	2	46	5	401	21	2 495	1	48	—	—	18	1 579	9	1 365	42
14	699	40	1 741	18	969	13	572	34	1 530	25	1 307	5	272	46	2 166	21	971	43
6	742	30	4 576	4	399	8	824	23	2 901	9	1 992	—	—	16	1 558	24	4 159	44
6	354	17	826	7	111	1	99	26	1 163	3	29	—	—	12	472	18	819	45
4	814	13	4 312	6	1 118	2	46	5	2 295	16	3 903	—	—	13	3 157	10	3 087	46
352	**43 615**	**1 314**	**183 841**	**410**	**42 328**	**338**	**55 000**	**1 249**	**156 817**	**489**	**57 967**	**45**	**9 355**	**1 326**	**153 175**	**705**	**107 254**	47
479	56 037	1 194	167 842	340	35 423	331	62 605	1 191	137 627	491	59 070	30	5 702	1 275	149 582	708	104 018	48
227	33 721	1 141	149 459	681	63 705	317	53 516	1 136	181 683	596	61 686	28	4 704	1 198	140 148	823	102 033	49
271	34 860	1 204	159 237	622	63 866	345	56 900	1 259	134 934	493	66 129	34	8 692	1 343	152 299	720	96 972	50
347	35 568	1 367	171 665	401	59 958	442	64 524	1 263	137 117	410	65 550	66	7 054	1 502	169 333	547	90 804	51

De båda industrigrupperna *textil- och beklädnadsindustrien* samt *läder-, hår- och gummivaruindustrien* hade under andra kvartalet innevarande år fått vidkännas kraftig konjunkturförsämring. Under rapportkvartalet förändrades emellertid situationen, och arbetstillgången undergick en märkbar förbättring; som orsak härtill nämndes den goda skörden, vilken syntes skapa bättre försäljningssäsong. Bäst syntes ställningen vara inom bomullsbranschen, där brist å arbetskraft förelåg vid flera företag. Gynnsamma förskjutningar rapporterades dessutom från övriga grenar av textilindustrien, även om ställningen på sina håll icke sades vara fullt så god som motsvarande tid i fjol.

Beträffande läder-, hår- och gummivaruindustrien syntes förbättringen i första hand ha berört garverier och läderfabriker, men ökad ordertillgång rapporterades även från skofabrikerna. Galoschfabrikernas försäljningssäsong hade däremot ännu icke inträtt.

Den *kemisk-tekniska industrien* arbetade under synnerligen gynnsamma förhållanden. Ingen företagare rapporterade dålig arbetstillgång, och inom samtliga branscher syntes avsättningsmöjligheterna vara tryggade.

Byggnadsverksamheten forcerades inför avslutandet av de till kvartalsskiftet uthyrda nybyggena, och flertalet yrkesmän bereddes full sysselsättning. Brist rapporterades flerstädes å måleriarbetare. Å flera orter förklarades nybyggnadsverksamheten numera ha avtagit, sedan den kännbaraste bostadsbristen avhjälpts, men reparationsarbeten bedrevos i stor utsträckning.

Handeln och samfärdseln var mestadels synnerligen livlig över hela landet, och personal för butiks- och magasinstjänst rönte stegrad efterfrågan. Däremot ökades icke arbetstillgången för kontorsfolk i någon nämnvärd utsträckning. Från alla håll ingingo rapporter, som utvisade ett oroande överskott å dylika arbetssökande.

Jordbruket gynnades av goda skördeförhållanden, och efterfrågan å tillfällig arbetskraft behövde icke ske i samma utsträckning som andra år, då man måste koncentrera skördearbetet. Omsättningen å fasta tjänare å stat och i husbondens kost till stundande tjänsteår var livlig, och flertalet arbetskontrakt avslötos redan under rapportkvartalet.

Arbetstillgångens växlingar 1915—1925.

I den å sid. 875 återgivna sammanställningen av arbetstillgångens växlingar under olika år har konjunkturläget uttryckts genom angivande av antalet arbetare (i procent), för vilka arbetstillgången betecknats såsom medelgod, mer än medelgod eller mindre än medelgod. Med hänsyn särskilt till sådana fall, då denna statistik skall sammanställas och jämföras med andra ekonomiska data — arbetsförmedlings-, arbetslöshets- och produktionssiffror etc. — har det vid åtskilliga tillfällen befunnits önskligt att kunna uttrycka

arbetstillgången vid varje särskild tidpunkt med ett enda poäng- eller indextal, i stället för att man med den nu använda metoden behöver minst tre procentsiffror. Ett försök till åstadkommande av en dylik konjunkturmätare framlägges i följande tablå, där arbetstillgången uttryckts genom poängsiffror enligt en liknande skala som i de officiella skörderapporterna, så att 5 betecknar mycket god, 4 god, 3 medelgod, 2 mindre god och 1 dålig arbetstillgång:

Kv.	1911	1912	1913	1914	1915	1916	1917	1918	1919	1920	1921	1922	1923	1924	1925
I . . .	3·43	3·59	3·84	3·79	3·61	4·02	3·88	3·23	2·71	3·76	1·80	2·12	2·96	3·03	2·91
II . . .	3·53	3·82	3·94	3·88	3·71	4·16	3·74	3·38	3·06	3·83	1·87	2·62	3·19	3·12	3·11
III . . .	3·52	3·88	3·90	3·04	3·95	4·15	3·65	3·42	3·29	3·27	2·11	2·89	3·24	3·04	3·07
IV . . .	3·54	3·86	3·85	3·35	3·96	4·17	3·50	3·14	3·48	2·34	2·14	2·87	3·17	2·98	—
Medelt. .	3·51	3·79	3·88	3·52	3·81	4·13	3·69	3·29	3·14	3·30	1·98	2·63	3·14	3·04	—

Poängberäkningen har tillgått sålunda, att antalet arbetare, för vilka arbetstillgången betecknats såsom »mycket god», multiplicerats med 5, medan för gruppen »god» använts multiplikatorn 4 o. s. v, varefter summan av de sålunda erhållna siffrorna dividerats med hela antalet redovisade arbetare.

En efter samma grund verkställd poängberäkning för samtliga de industrigrenar, som äro specificerade i denna statistik, framlägges i tabellen å sid. 882—885. Som utgångspunkt har här tagits tredje kvartalat 1915, den tidpunkt, då den nu gällande yrkesgrupperingen började tillämpas. Översikten sträcker sig sålunda över en hel tioårsperiod, karakteriserad av synnerligen starka konjunkturväxlingar. Som medeltal för hela tidsperioden får man siffran 3·18, d. v. s. ungefär medelgod arbetstillgång. De högsta konjunktursiffrorna noterades under år 1916, då samtliga kvartalssiffror ligga över 4, alltså mer än god arbetstillgång. Lågpunkten nåddes åter under förra delen av 1921, då medelsiffran var lägre än 2.[1] Inom enskilda industrier framträda naturligtvis fluktuationerna ännu starkare. Inom malmförädlingsindustrien ha t. ex. siffrorna varierat från 4·78 till 1·08, vid kolgruvorna från 4·58 till 1·00 vid trikåfabrikerna från 4·91 till 1·04 och inom tändsticksindustrien från 4·88 till 1·00. Vad de tre sistnämnda näringsgrenarna beträffar, får här ej alldeles förbises det inflytande, som den rådande trustbildningen utövat på de avgivna omdömena, vilka inom en så organiserad bransch alltid visa mera enhetlig tendens än inom näringsgrenar, där materialet härrör från ett flertal, av varandra oberoende och av delvis olika konjunkturinflytelser påverkade uppgiftslämnare. Tar man ett genomsnitt för hela tioårsperioden, befinnes stenindustrien vara den bransch, som uppvisar den lägsta medelsiffran (2·25); därnäst komma tändsticksindustrien (2·64) och malmgruvorna (2·76). Avgjort högst står den av konjunkturväxlingarna tämligen oberörda gruppen kraft-, belysnings- och vattenverk m. m. (3·77); närmast därunder komma skrädderi- och sömnadsbranschen (3·44) och trämasseindustrien (3·42) samt på kort avstånd därifrån sågverken m. fl. industrier med poängtalen 3·38—3·36.

[1] Vid siffrornas användning bör dock ej lämnas ur sikte, att desamma innesluta ett starkt subjektivt moment, i det att de vid sidan av de faktiskt föreliggande konjunkturförhållandena jämväl återspegla stämningsläget inom affärsvärlden vid resp. tidpunkter. Otvivelaktigt var detta t. ex. under åren 1911—13 vida mer optimistiskt än under kris- och depressionsåren efter 1920.

(1 = dålig; 2 = mindre god; 3 = medel-

Kvartal	Malmgruvor	Malmförädlingsverk	Järn- och stålmanufaktur	Mekaniska verkstäder	Skeppsvarv	Elektromekanisk industri	Annan metallindustri	Kolgruvor	Torvindustri	Stenbrott och stenhuggerier	Kakel-, porslins- och lerkärlsindustri
1915: 3 . . .	3·54	4·56	4·18	4·31	4·14	3·93	3·94	4·04	4·13	1·32	3·51
4 . . .	3·63	4·36	4·14	4·43	4·45	4·41	3·99	4·10	3·63	1·45	3·75
1916: 1 . . .	3·44	4·49	4·36	4·58	4·62	4·36	4·19	4·09	3·35	1·38	4·14
2 . . .	3·38	4·69	4·38	4·50	4·63	4·61	4·30	4·05	4·19	1·86	4·35
3 . . .	3·75	4·65	4·43	4·59	4·70	4·45	4·37	4·36	4·37	2·10	4·45
4 . . .	3·77	4·78	4·29	4·67	4·53	4·36	4·40	4·49	3·94	1·94	4·43
1917: 1 . . .	3·76	4·71	4·01	4·57	4·47	4·34	4·25	4·50	3·30	1·86	4·02
2 . . .	3·85	4·64	3·72	4·35	4·46	4·36	3·80	4·58	4·52	1·99	3·69
3 . . .	4·02	4·54	3·78	4·05	4·29	4·09	4·05	4·51	4·46	2·13	3·77
4 . . .	3·96	4·01	3·76	3·58	3·99	3·91	3·93	4·35	3·79	2·88	3·95
1918: 1 . . .	3·85	3·28	3·15	3·05	4·11	2·99	3·23	4·58	3·88	2·26	3·88
2 . . .	4·21	3·55	3·20	3·28	4·15	2·72	3·25	4·51	4·26	2·37	3·93
3 . . .	3·76	3·73	3·61	3·32	4·08	3·34	3·59	4·50	3·98	2·24	4·03
4 . . .	3·46	3·28	3·23	2·87	3·86	3·31	3·40	4·50	3·84	2·28	3·90
1919: 1 . . .	3·18	2·31	2·45	2·58	3·07	2·49	2·79	4·37	2·74	2·37	2·77
2 . . .	3·02	1·89	2·51	2·72	3·81	3·08	2·84	4·22	4·02	1·98	2·58
3 . . .	2·48	2·30	2·95	2·88	3·39	3·19	3·81	4·08	3·49	2·42	3·41
4 . . .	2·45	2·91	3·31	3·07	3·85	3·00	4·02	4·10	2·95	1·95	3·60
1920: 1 . . .	2·70	3·82	4·05	3·60	4·61	3·92	4·02	4·12	2·29	2·32	3·99
2 . . .	3·84	4·14	4·21	3·87	4·34	3·49	3·85	4·13	4·25	2·26	4·15
3 . . .	2·64	3·09	3·54	3·12	3·60	3·72	3·07	4·28	3·61	2·11	3·54
4 . . .	2·22	2·12	2·27	2·05	2·87	2·86	2·14	4·42	2·86	1·44	2·47
1921: 1 . . .	2·25	1·24	1·36	1·67	1·84	1·70	1·24	2·17	1·41	1·31	1·34
2 . . .	1·81	1·33	1·43	1·78	2·19	1·56	1·51	1·01	3·46	1·47	1·54
3 . . .	1·37	1·12	1·61	1·96	2·18	1·38	1·68	1·14	1·99	1·37	2·22
4 . . .	1·35	1·08	1·65	1·90	1·47	1·35	2·18	1·03	1·40	1·31	2·17
1922: 1 . . .	1·28	1·30	1·78	1·98	1·77	1·19	1·58	1·00	1·82	1·51	2·65
2 . . .	2·40	1·42	2·48	2·30	2·35	1·34	1·76	1·22	3·41	1·87	2·45
3 . . .	2·35	2·05	2·64	2·29	2·34	1·55	2·18	1·32	3·50	2·18	3·01
4 . . .	2·02	1·91	2·71	2·47	2·42	1·87	2·64	1·42	2·59	1·80	2·99
1923: 1 . . .	2·28	2·51	3·30	2·78	2·66	1·91	2·61	2·00	2·80	2·04	3·18
2 . . .	1·62	2·74	3·42	3·01	2·32	2·16	2·75	1·97	3·85	2·65	3·43
3 . . .	2·03	3·23	3·56	2·96	2·41	2·47	2·89	2·57	3·19	3·38	3·09
4 . . .	1·56	3·07	3·23	3·04	2·41	2·28	2·91	2·51	2·66	3·54	2·19
1924: 1 . . .	1·68	2·45	3·20	2·94	3·21	2·23	2·63	3·41	2·32	3·35	2·63
2 . . .	2·11	2·38	2·89	2·88	3·12	2·50	2·46	2·86	3·76	3·57	2·23
3 . . .	2·35	2·03	2·65	2·87	2·98	2·71	2·80	2·31	4·28	3·98	2·30
4 . . .	2·11	2·36	2·87	2·94	3·03	2·92	3·18	1·95	3·29	3·57	1·62
1925: 1 . . .	2·61	2·73	2·89	3·17	2·88	2·88	2·80	2·18	2·80	3·40	1·75
2 . . .	2·85	2·80	3·09	3·27	3·39	3·30	2·94	1·58	3·67	3·46	2·56
3 . . .	2·90	2·61	2·85	3·37	2·53	3·47	3·24	2·00	3·07	2·10	3·11
Medeltal[1]	2·76	2·99	3·16	3·15	3·37	2·94	3·10	3·21	3·31	2·25	3·14

[1] Medeltal för tioårsperioden tredje kvartalet 1915—andra kvartalet 1925.

god; 4 = god; 5 = mycket god.)

Tegelbruk	Glasbruk	Cementfabriker, kalkbruk m. m.	Sågverk	Snickeri- och möbelfabriker	Korkfabrikation[2]	Trämassefabriker	Pappersbruk	Bokbinderier o. annan pappersind.	Boktryckerier o. grafiska anst.	Kvarnindustri	Bagerier	Sockerindustri	
3·38	4·09	3·74	3·97	3·78	3·88	4·00	3·87	3·68	3·56	3·21	3·64	3·72	15
3·47	4·01	3·58	3·70	3·78	3·78	3·75	3·98	3·83	3·95	3·84	3·68	3·62	
3·48	4·17	3·89	3·77	3·86	4·23	3·84	4·08	3·99	3·82	3·47	3·57	3·48	16
4·06	4·12	4·28	4·27	4·16	3·85	4·30	4·20	3·87	3·85	3·26	3·77	2·72	
4·26	4·00	4·36	4·27	4·24	3·86	4·27	4·04	3·90	3·75	3·14	4·25	2·74	
4·24	3·75	3·87	4·25	4·20	3·85	4·17	3·88	4·21	4·14	3·42	4·14	3·96	
3·72	2·99	3·67	3·81	4·01	1·48	3·81	3·26	3·82	3·81	1·60	2·83	3·30	17
3·95	3·07	3·83	3·65	3·96	—	3·50	3·53	3·80	3·85	2·19	2·98	2·98	
3·87	2·94	4·02	3·55	4·14	—	3·32	3·50	4·08	4·08	3·04	3·46	2·40	
3·68	2·69	3·98	3·46	4·10	—	3·47	3·46	4·17	4·08	2·47	3·10	3·31	
3·67	2·77	3·74	3·36	3·76	—	3·43	3·73	3·64	4·13	2·02	2·96	2·58	18
3·71	3·13	3·49	3·62	3·76	—	3·72	3·68	3·97	4·09	2·40	3·03	2·68	
3·58	3·88	3·27	3·80	3·95	—	3·59	2·98	4·19	4·25	2·85	3·08	2·93	
3·28	2·43	3·26	3·33	3·59	—	3·60	2·59	4·00	3·99	3·42	3·80	3·05	
2·53	2·26	2·85	3·27	2·29	Annan	3·16	2·13	3·39	2·15	3·34	3·43	2·79	19
3·04	3·04	2·62	3·80	2·79	trävaru-	3·48	2·11	3·64	3·58	3·08	4·01	2·98	
2·53	3·46	2·60	3·58	3·13	fabrika-	3·64	3·06	3·79	4·07	3·48	3·51	3·01	
2·27	3·40	2·54	3·43	3·80	tion	3·48	3·62	4·22	4·18	3·77	3·43	3·71	
3·30	3·81	3·06	3·44	3·59	3·72	3·67	4·25	3·96	4·07	3·27	3·53	3·39	20
3·18	3·85	3·12	3·92	3·42	3·44	3·99	4·25	3·54	3·73	3·11	3·68	3·09	
2·78	3·05	3·22	3·72	2·81	2·84	3·92	3·54	3·29	3·34	3·81	3·56	3·21	
1·66	1·94	1·85	3·04	1·87	2·56	2·83	1·59	2·52	2·61	2·64	3·02	3·61	
1·38	1·40	1·85	2·15	1·32	1·87	1·99	1·26	1·34	1·97	2·14	2·76	2·99	21
1·91	1·67	1·86	1·70	1·60	2·81	1·75	1·64	1·86	2·13	2·89	3·54	3·82	
1·62	1·79	1·96	2·07	1·87	2·74	2·00	1·35	1·92	1·98	3·18	3·01	3·71	
1·17	1·60	1·25	2·29	1·95	2·20	2·24	1·67	2·16	2·86	2·91	2·53	3·74	
1·23	1·62	1·62	2·18	1·66	1·89	2·62	2·10	1·76	2·07	2·70	2·69	3·16	22
2·72	2·06	2·71	3·57	2·46	2·89	3·27	3·00	2·04	2·42	2·74	3·22	3·48	
2·78	2·85	2·96	3·60	2·80	2·48	3·42	3·23	2·76	2·57	3·17	2·99	3·11	
2·70	3·07	2·08	3·81	2·88	2·69	3·40	3·33	3·89	3·08	3·59	2·90	3·28	
2·80	2·65	2·13	3·33	2·76	2·55	3·52	3·49	3·14	3·05	3·45	3·04	2·88	23
3·64	2·91	3·45	3·70	3·12	3·11	3·70	3·68	3·48	3·80	3·58	3·36	3·08	
3·85	2·97	3·13	3·52	3·35	3·42	3·59	3·50	3·36	3·03	3·89	2·96	3·29	
3·19	3·07	2·69	3·37	3·31	3·11	3·43	3·26	3·48	3·17	3·76	3·09	3·85	
2·86	2·69	2·51	3·13	2·86	2·83	3·46	3·52	3·35	3·39	3·55	2·98	3·42	24
3·45	2·84	3·03	3·60	3·16	2·78	3·60	3·54	3·44	3·39	3·52	3·50	3·12	
3·44	3·01	3·17	3·33	3·22	3·30	3·54	3·64	3·58	3·46	3·45	3·31	3·32	
2·89	3·68	2·70	3·16	2·95	3·14	3·27	3·45	3·77	3·54	3·31	3·14	3·57	
2·74	3·52	2·64	2·83	2·64	3·02	3·42	3·64	3·37	3·40	3·07	2·99	3·17	25
3·75	3·52	3·08	3·42	2·83	3·25	3·70	3·78	3·52	3·37	3·04	3·11	2·93	
3·34	3·45	3·12	3·24	3·28	3·18	3·51	3·51	3·50	3·16	3·48	3·35	3·26	
3·03	**2·98**	**2·98**	**3·38**	**3·13**	**2·84**	**3·42**	**3·21**	**3·37**	**3·37**	**3·12**	**3·28**	**3·21**	

[2] Sammanfördes 1917 med snickerifabrikerna, men avskildes åter 1920 jämte vissa andra branscher till »annan trävarufabrikation».

(1 = dålig; 2 = mindre god; 3 = medel-

Kvarta!	Chokolad och konfektfabriker	Bryggerier och brännerier	Tobaksfabriker	Annan livsmedelsindustri	Bomullsindustri	Jute- och linneindustri	Ylleindustri	Trikåfabriker	Skrädderi- och sömnadsyrket	Annan beklädnadsindustri	Garverier och läderfabriker
1915: 3	4·05	3·45	3·24	3·87	4·09	3·97	3·84	3·70	3·77	3·91	4·20
4	4·06	3·47	4·31	3·71	3·93	4·36	3·89	3·81	3·91	3·85	3·88
1916: 1	4·08	3·58	4·33	3·81	4·19	4·41	3·74	3·43	4·25	4·14	3·64
2	3·88	3·77	4·17	3·60	4·28	4·36	3·82	4·11	4·49	3·97	2·97
3	3·20	3·80	4·00	3·28	4·04	3·45	3·40	3·76	4·25	3·95	2·54
4	3·33	3·81	3·86	3·20	4·09	4·46	3·73	3·59	4·25	4·05	2·85
1917: 1	2·19	3·59	4·00	3·17	4·01	3·73	3·59	3·76	4·13	3·71	2·73
2	2·66	3·91	4·00	3·08	2·83	4·01	3·17	2·23	4·12	3·58	2·86
3	2·87	2·92	4·17	3·00	1·69	3·27	3·36	1·70	4·02	3·59	3·00
4	3·43	2·80	3·74	3·50	1·62	4·16	2·50	1·55	4·08	3·43	3·81
1918: 1	3·72	2·28	4·00	3·36	1·30	4·22	2·46	1·71	3·75	3·26	3·75
2	3·72	2·55	4·00	2·78	1·63	4·32	2·60	1·53	3·70	2·94	3·55
3	3·12	2·13	4·01	2·89	1·58	3·21	2·30	1·56	3·25	2·70	3·60
4	3·05	3·85	4·00	3·34	2·58	2·78	1·64	1·24	2·59	2·76	3·57
1919: 1	3·77	2·51	4·00	2·68	3·11	2·08	1·44	3·24	2·10	3·01	1·54
2	3·82	3·75	4·18	2·98	3·82	2·75	3·14	4·54	4·82	3·52	2·81
3	3·77	3·58	4·00	3·29	4·15	4·46	3·96	4·86	3·96	4·20	4·08
4	4·04	3·73	4·00	3·56	4·36	4·51	3·98	4·91	4·03	4·17	3·85
1920: 1	4·08	3·78	3·82	3·32	4·29	4·17	3·96	4·39	4·40	4·06	3·58
2	3·92	4·00	3·84	3·12	4·06	3·70	3·62	3·93	4·31	3·64	3·52
3	3·96	3·74	3·72	3·45	2·39	2·63	2·38	3·05	3·42	2·78	2·58
4	2·81	3·24	2·88	3·06	1·29	1·33	1·53	1·17	1·85	2·02	1·46
1921: 1	1·98	3·37	2·51	2·82	1·22	1·25	1·46	1·04	1·76	2·05	1·08
2	2·66	3·20	2·52	3·16	1·21	1·29	1·35	1·36	2·54	2·14	1·69
3	2·42	2·78	2·09	3·20	2·64	2·38	3·26	3·44	2·63	2·63	2·76
4	2·71	2·64	1·89	2·80	2·95	2·14	3·44	3·67	2·62	2·76	2·96
1922: 1	3·12	2·63	1·64	2·80	3·01	2·86	2·82	3·46	2·81	2·45	2·25
2	3·03	3·10	1·88	3·31	2·76	2·83	3·06	3·40	3·02	2·70	2·53
3	2·61	2·94	2·94	3·42	3·16	3·45	3·69	3·65	3·25	2·89	3·45
4	2·90	3·01	3·54	3·30	3·28	3·26	3·55	3·65	3·23	3·03	3·79
1923: 1	3·19	3·09	2·98	3·55	3·25	3·47	3·35	3·08	3·18	2·99	3·54
2	3·52	3·32	3·17	3·51	3·10	2·57	3·60	3·17	3·27	2·93	3·38
3	2·85	3·33	3·26	3·52	3·30	2·56	3·60	3·50	3·26	3·04	3·72
4	3·28	3·28	3·19	3·74	3·05	3·13	3·62	3·62	2·87	3·20	3·66
1924: 1	2·92	3·00	2·72	3·46	3·25	3·06	3·49	3·37	3·26	3·15	3·46
2	3·15	3·35	2·85	3·54	2·59	2·88	3·27	3·45	3·35	3·20	3·46
3	3·23	3·43	2·78	3·97	2·33	2·76	2·71	2·92	3·18	3·15	2·93
4	3·39	3·28	2·90	3·80	2·26	3·01	2·59	2·72	3·37	3·05	3·06
1925: 1	3·00	3·08	2·89	3·69	1·96	2·77	2·32	2·32	3·01	2·72	2·95
2	2·58	3·30	3·01	3·46	2·22	1·81	2·13	2·48	3·40	2·84	2·89
3	3·03	3·23	3·67	3·67	2·70	2·38	2·61	2·69	3·19	3·32	3·12
Medeltal[1]	3·25	3·25	3·36	3·33	2·92	3·19	3·03	3·05	3·44	3·20	3·08

[1] Medeltal för tioårsperioden tredje kvartalet 1915—andra kvartalet 1925.

god; 4 = god; 5 = mycket god.)

Sko-fabriker	Gummivaru-fabriker	Annan läder-, hår- o. d. industri	Ljus-, tvål-, olje- o. färgfabriker	Konstgödningsfabriker[2]	Tändsticksfabriker	Annan kemisk-teknisk industri	Byggnadsverksamhet	Kraft-, belysnings- och vattenverk	Handel- och varulager	Land- och sjötransport	Samtliga grupper	
3·89	4·18	4·06	3·37	—	4·70	3·86	3·37	4·40	3·44	3·80	**3·95**	15
3·90	3·93	4·05	3·81	—	4·77	3·67	3·30	3·80	3·86	4·02	**3·96**	
3·89	4·22	3·92	3·71	—	4·88	3·86	3·38	4·04	3·63	3·34	**4·02**	16
3·74	4·25	4·20	3·42	—	4·18	4·23	3·77	4·15	3·79	3·98	**4·16**	
3·42	4·09	4·08	3·37	—	4·20	4·18	3·85	4·44	3·87	3·81	**4·15**	
3·66	2·98	4·16	3·14	—	4·21	4·23	3·58	4·17	3·70	3·87	**4·17**	
3·27	1·26	3·48	2·76	—	2·71	3·88	3·51	3·75	3·47	2·40	**3·88**	17
3·12	1·36	3·62	2·41	—	2·58	3·70	3·77	4·16	2·84	2·18	**3·74**	
2·82	2·71	3·00	2·84	—	2·52	3·65	3·75	4·06	2·90	3·20	**3·65**	
2·29	3·66	3·43	2·76	—	3·46	3·46	3·61	3·87	3·10	3·72	**3·50**	
2·55	2·92	3·02	2·27	—	2·53	3·30	2·95	3·96	2·82	3·19	**3·23**	18
2·94	1·78	3·12	2·68	—	2·00	3·51	3·71	4·14	2·99	3·26	**3·38**	
3·15	2·76	3·76	2·85	—	2·13	3·69	3·34	4·09	3·22	3·33	**3·42**	
2·44	2·68	2·63	2·29	—	2·13	3·11	3·17	4·09	2·90	3·53	**3·14**	
1·50	3·34	2·57	2·79	—	2·11	2·64	2·27	4·02	2·89	2·78	**2·71**	19
1·84	3·53	3·61	3·48	—	1·97	3·01	3·00	4·16	3·17	2·90	**3·06**	
4·12	4·67	3·96	4·07	—	2·21	2·88	3·04	4·22	3·73	3·53	**3·29**	
4·27	4·25	4·19	3·40	—	3·66	2·74	2·85	4·07	3·70	3·82	**3·48**	
4·06	4·24	3·91	3·79	3·93	4·02	3·07	3·46	3·89	3·58	3·96	**3·76**	20
4·00	4·15	4·15	3·24	3·79	3·05	3·21	3·88	4·16	3·81	3·77	**3·88**	
3·70	3·99	3·41	2·92	3·59	2·00	2·99	3·12	4·24	3·50	3·56	**3·27**	
2·09	1·99	2·03	1·99	3·02	1·71	2·32	2·21	3·83	2·49	2·48	**2·34**	
1·47	1·40	1·17	1·81	3·63	1·51	1·95	1·89	3·50	2·46	2·09	**1·80**	21
1·56	1·57	1·52	2·74	1·56	1·28	2·13	2·16	3·77	2·54	1·52	**1·87**	
2·52	1·49	2·33	2·81	2·44	1·00	2·35	2·46	3·61	3·07	2·28	**2·11**	
2·64	2·72	2·34	2·63	1·74	1·00	2·51	2·17	3·12	3·14	2·50	**2·14**	
2·36	2·44	2·27	2·88	3·07	1·00	2·38	1·82	3·08	2·80	2·83	**2·12**	22
2·36	2·60	2·80	3·08	2·76	1·00	3·04	3·07	3·89	2·99	2·39	**2·62**	
3·39	3·29	3·27	3·24	3·16	1·00	3·24	3·66	3·68	3·04	2·79	**2·89**	
3·36	3·36	3·38	3·19	2·77	2·00	2·85	3·03	3·42	3·21	3·40	**2·87**	
3·42	2·85	3·09	3·18	3·48	2·00	2·94	3·43	3·47	3·21	3·05	**2·96**	23
3·41	3·85	3·22	3·32	3·68	2·00	3·36	3·72	3·42	3·87	3·85	**3·19**	
3·84	3·70	3·39	3·19	3·86	3·00	3·63	4·08	3·49	3·35	3·54	**3·24**	
3·64	3·94	3·51	3·15	3·92	3·00	3·19	3·53	3·24	3·77	3·73	**3·17**	
2·79	3·99	3·27	3·12	4·00	3·00	3·13	2·90	3·27	3·36	3·25	**3·08**	24
2·51	4·15	3·32	3·56	3·71	3·00	3·47	3·87	3·65	3·33	3·70	**3·12**	
2·49	4·11	3·63	3·16	4·22	3·00	3·28	3·92	3·74	3·45	3·26	**3·04**	
2·48	4·12	3·30	3·31	4·07	3·00	3·35	3·12	3·20	3·31	3·42	**2·98**	
2·51	3·99	2·57	3·21	4·18	3·00	3·09	2·65	2·95	3·17	2·35	**2·91**	25
2·64	4·20	2·78	3·40	3·83	3·00	3·39	3·38	3·27	3·13	2·66	**3·11**	
2·66	4·15	3·24	3·40	3·63	3·00	3·55	2·99	3·16	3·31	2·56	**3·07**	
2·99	**3·27**	**3·24**	**3·06**	**3·38**	**2·64**	**3·21**	**3·19**	**3·77**	**3·25**	**3·15**	**3·18**	

[2] Räknades före 1920 till »annan kemisk-teknisk industri».

Kollektivavtal i Sverige år 1924.[1]

Kollektivavtalens utbredning. Enligt till socialstyrelsen inkomna uppgifter hava år 1924 träffats 775 kollektivavtal, vilka, direkt eller genom vederbörande organisationer, godkänts av 4 502 arbetsgivare och genom vilka 120 477 arbetares arbetsförhållanden kunna anses reglerade.

Nedanstående tabell utvisar antalet och fördelningen på olika näringsgrupper av de kollektivavtal — med därav berörda arbetsgivare och arbetare — som voro upprättade vid föregående års utgång, de som sedermera träffades under 1924 års lopp samt de, som voro gällande vid samma års slut.

Kollektivavtalens utbredning inom olika näringsgrupper.

Näringsgrupper	Antal den 31 dec. 1923			Antal under år 1924			Antal den 31 dec. 1924		
	gällande kollektivavtal	därav berörda		ingångna kollektivavtal	därav berörda		gällande kollektivavtal	därav berörda	
		arbetsgivare	arbetare		arbetsgivare	arbetare		arbetsgivare	arbetare
Malmbrytning och metallindustri	78	633	67 723	26	42	4 981	91	647	76 026
Jord- och stenindustri	79	279	23 140	37	60	5 015	101	370	23 905
Trävaruindustri och skogshantering	244	544	55 839	99	131	27 193	305	611	59 132
Pappers- och grafisk industri	99	563	39 548	4	4	190	100	572	39 673
Livsmedelsindustri	294	1 486	27 251	149	448	18 743	336	1 605	29 383
Textil- och beklädnadsindustri	121	849	35 552	29	65	2 588	121	876	36 954
Läder-, hår- och gummivaruindustri	76	1 154	14 360	19	397	2 699	78	1 214	15 200
Kemisk-teknisk industri	74	78	8 683	46	51	6 847	75	84	7 734
Byggnadsverksamhet	261	2 619	24 861	190	1 842	26 029	304	2 933	33 959
Kommunala verk och arbeten m. m.	115	114	13 630	32	30	8 882	122	111	15 905
Handel och varulager	135	475	6 082	48	255	3 206	143	565	6 327
Land- och sjötransport	312	1 157	50 746	72	375	10 777	346	1 294	49 766
Jordbruk och fiske	30	830	14 559	7	7	134	33	410	7 884
Annan yrkesrörelse	57	656	9 323	17	795	3 193	59	1 322	11 383
Summa	**1 975**	**11 437**	**391 197**	**775**	**4 502**	**120 477**	**2 214**	**12 614**	**418 181**

[1] Enligt den av socialstyrelsen i serien Sveriges officiella statistik utgivna publikationen »Arbetsinställelser och kollektivavtal samt förlikningsmännens verksamhet år 1924».

Av tabellen framgår, att antalet i kraft varande avtal liksom därav berörda arbetsgivare och arbetare under året ökats inom flertalet näringsgrupper, antalet arbetare med sammanlagt över 20 000. Störst var ökningen inom grupperna metallindustri och byggnadsverksamhet. Inom jordbruket utlöpte provinsavtalen den 24 oktober 1924, utan att överenskommelse kunnat ernås. I början av år 1925 träffades emellertid nya avtal för vissa landskap, och hava ifrågavarande avtal medräknats i avtalsbeståndet.

De under år 1924 nytillkomna avtalen beröra, såsom synes, omkring 120 000 arbetare. Årets avtalsrörelser hava varit av avsevärt mindre omfattning än de närmast föregående årens, i det att avtalen inom ett flertal betydande industrier — särskilt exportindustrier — vid årsskiftet 1923/24 blevo utan uppsägning prolongerade för ett år framåt. De mest omfattande avtalsuppgörelserna under år 1924 hava avsett byggnadsverksamheten, flottningsarbeten, skogsavverkningar i Värmland, tändsticksindustrien, sockerindustrien, tobaksindustrien och sjöfarten.

Till belysande av kollektivavtalens relativa utbredning inom olika näringsgrupper meddelas nedanstående sammanställning av antalet av kollektivavtal berörda arbetare vid slutet av åren 1923 och 1924 samt antalet inom resp. näringsgrupper sysselsatta arbetare under det senaste år, för vilket dylik statistik föreligger (1923).

Näringsgrupper	Hela antalet sysselsatta arbetare (1923)	Därav berörda av kollektivavtal 31 december 1923		31 december 1924	
		Antal	%	Antal	%
Malmbrytning och metallindustri	103 392	67 723	65·5	76 026	73·5
Jord- och stenindustri	37 439	23 140	61·8	23 905	63·9
Trävaruindustri (utom skogshantering)	63 060	31 098	49·3	33 991	53·9
Pappers- och grafisk industri	46 192	39 548	85·6	39 673	85·9
Livsmedelsindustri	47 812	27 251	57·0	29 383	61·5
Textil- och beklädnadsindustri	55 941	35 552	63·6	36 954	66·1
Läder-, hår- och gummivaruindustri	21 203	14 360	67·7	15 200	71·7
Kemisk-teknisk industri	13 396	8 633	64·4	7 734	57·7

För övriga i tabellen å föregående sida anförda grupper saknas tillförlitliga uppgifter om hela arbetarantalet. Tablån omfattar därför endast de näringsgrenar, som finnas upptagna i den officiella industri- och hantverksstatistiken.

Kollektivavtalens parter. Avtalens fördelning med hänsyn till parternas organisation framgår av följande sammanställning:

Kollektivavtal träffade av:	Organiserade arbetare		Icke organiserade arbetare		Summa	
	Antal avtal	Antal arbetare	Antal avtal	Antal arbetare	Antal avtal	Antal arbetare
Organiserade arbetsgivare	366	91 195	—	—	**366**	**91 195**
Icke organiserade arbetsgivare	405	29 085	4	197	**409**	**29 282**
Summa	**771**	**120 280**	4	197	**775**	**120 477**

Kollektivavtalens giltighetsområde och giltighetstid. Med hänsyn till *giltighetsområde* fördela sig avtalen sålunda:

	Antal avtal	Antal arbetare
Riksavtal	9	9 961
Distriktsavtal	10	2 771
Ortsavtal	292	53 014
Avtal för enskilda arbetsplatser	464	54 731
Summa	775	120 477

Riksavtal hava under året träffats inom byggnadsämnesindustrien (avseende kakelugnsmakare), kvarn- och tobaksindustrierna, pälsvaruindustrien, sjöfarten (fyra avtal för befäl, radiotelegrafister och stewarter) samt för apoteken.

Distriktsavtalen, omfattande ett flertal arbetsställen inom en näringsgren och ett större område av riket, äro till antalet 10, av vilka de betydelsefullaste träffats inom stenindustrien.

Ortsavtalen, varmed förstås sådana avtal, som omfatta hela eller större delen av en näringsgren på en ort, uppgå till 292 och återfinnas företrädesvis inom byggnadsverksamheten samt livsmedelsindustrien. De flesta avtalen eller 464, berörande 54 731 arbetare, avse enskilda arbetsföretag.

Avtalens *giltighetstid* framgår av nedanstående sammanställning:

År	Kollektivavtal med giltighetstid				
	t. o. m. 1 år	1 t. o. m. 2 år	2 t. o. m. 3 år	över 3 år	obestämd
	i % av hela antalet kollektivavtal				
1924	64·4	35·5	0·1	—	—
1923	87·8	11·8	0·1	—	0·3
1922	99·0	0·8	—	—	0·2
1921	95·3	3·1	—	—	1·6
1920	81·6	16·5	0·2	—	1·7
1919	79·5	11·4	7·7	—	1·4
1918	64·8	18·1	14·2	—	2·9
1917	51·3	23·2	21·0	1·0	3·5
1916	16·1	29·8	35·4	17·8	0·9
1915	13·1	25·4	32·3	25·4	3·8
1914	20·3	13·3	35·0	28·8	2·6
1909—1913	13·8	19·0	23·0	42·5	1·7
1908	32·3	37·6	22·3	2·6	5·2

Den tendens till förlängning av avtalsperioderna, som visade sig under år 1923, har framträtt betydligt starkare under redogörelseåret. Icke mindre än 35·6 % av de ingångna avtalen, berörande över 43 000 arbetare (36 %), fingo sin giltighetstid bestämd till längre tid än ett år. Tvååriga avtal slötos inom bl. a. byggnadsverksamheten, stenindustrien, sockerindustrien, gummivaruindustrien samt konstgödningsindustrien.

Arbetets ledning, föreningsrätt m. m. Bestämmelser om rätt för arbetsgivaren att leda och fördela arbetet, att fritt antaga och avskeda arbetare, hämtade

ur sv. arbetsgivareföreningens stadgar (§ 23), med det tillägg angående dels föreningsrättens helgd, dels undersökning om anledning till arbetares avskedande, som tillkom i december 1906 (»decemberkompromissen»), återfinnas i 549 avtal med 87 451 berörda arbetare. I arbetsgivareföreningens § 23 uttalade principer äro därjämte utan något tillägg inryckta i 14 avtal (1 764 arbetare) och med tillägg av stadgande till skydd för föreningsrätten (men icke med det förtydligande, att organisation kan påkalla undersökning vid avskedande) i 29 avtal med 2 392 arbetare.

Bestämmelser till skydd för föreningsrätten, vare sig i samband med § 23 och kompromissen av december 1906 eller utan tillägg, förekomma i tillsammans 598 avtal, omfattande 90 714 arbetare. Av dessa avtal innehålla emellertid 401 (69 044 arbetare) ett stadgande om inskränkning i föreningsrätten för innehavare av vissa anställningar, som innebära särskilt uppdrag att bevaka arbetsgivarens intressen (förmän, verkmästare m. fl.).

Bestämmelser om ensamrätt eller företrädesrätt till arbete för fackföreningsmedlemmar finnas i 63 avtal med 2 795 berörda arbetare.

120 avtal, omfattande 13 860 arbetare, innehålla föreskrifter om företrädesrätt till arbete åt arbetare på grund av boningsort, försörjningsplikt, ålder, förutvarande anställningstid m. m.

I 107 avtal med 25 461 berörda arbetare förekomma inga bestämmelser om arbetets ledning, föreningsrätt, företrädesrätt till arbete o. d.

FörlikningS- och skiljenämnder samt regler för förhandling mellan parterna. Bestämmelser angående tvisters behandling finnas i inalles 644 avtal, fördelade såsom nedanstående sammanställning utvisar:

FörlikningS- eller skiljenämnd	Antal avtal	Antal arbetare
för samtliga tvister	—	—
endast för tvister om avtalets tolkning	231	49 243
Tvister avgöras i sista hand av organisationerna . .	413	49 536
Tillsammans	644	98 779

Arbetslön. Av under redogörelseåret ingångna avtal innehålla 525 med 97 772 berörda arbetare bestämmelser om ackordsarbete (med några få undantag tillika om tidlönsarbete) och övriga eller 250 avtal, omfattande 22 705 arbetare, stadganden endast om tidlönsarbete.

Bland avtalen med ackordslönesystem tillerkänna 65 med 11 414 arbetare arbetaren *garanterad tidlön* vid allt ackordsarbete, under det att 231 avtal (30 393 arbetare) lämna dylik garanti endast för vissa fall, nämligen vid tillfälliga ackord. Är ackordspriset reglerat genom av parterna upprättad fast prislista, gäller däremot icke garantien. I 229 avtal, berörande 55 965 arbetare, saknas varje bestämmelse om garanterad tidlön vid ackordsarbete.

1924 års avtalsuppgörelser hava, såsom förut nämnts, företrädesvis omfattat på hemmamarknaden arbetande näringsgrenar, medan exportindustriernas avtal i allmänhet stått oberörda därav. Löneläget inom sistnämnda

industrier har sålunda under år 1924 varit i stort sett detsamma som under år 1923. De under redogörelseåret nyingångna avtalen hava däremot med få undantag medfört löneförhöjningar, i vissa fall avsevärda sådana. Uppgörelsen inom byggnadsverksamheten innebar 15—20 % löneförhöjning, inom kvarn- och sockerindustrierna resp. 10—17 och 6—8 %. Vidare förekommo löneökningar vid en del bryggerier, vid tobaks- och jästfabriker, pälsvarufabriker, vid åtskilliga företag inom handels- och åkerirörelsen, kemisktekniska industrien m. m. Inom tändsticksindustrien lämnades ackordsprisen i huvudsak oförändrade och jämkades minimitimlönerna uppåt med 2 till 3 öre. Vid de norrländska gruvorna prolongerades 1923 års avtal på två år (till den 1 januari 1926), men med bestämmelse, att lönerna under år 1925 skulle sänkas med 8 %, därest driften vid gruvorna då bleve utökad till 6 dagar i veckan.

Arbetstid. Arbetstiden är i kollektivavtalen i regel fastställd till 48 timmar i veckan med 8½ timmar å veckans fem första dagar och 5½ timmar å lördagar. Avvikelser från denna arbetstid förekomma dels inom sådana näringsområden, vilka icke beröras av arbetstidslagen, dels för vissa arbetargrupper, beträffande vilka arbetsrådet medgivit undantag från lagens tillämpning eller tillåtit viss utsträckt arbetstid. Det förstnämnda är fallet med bl. a. jordbruket, skogsavverkning och flottningsföretag. Vid jordbruket växlar den dagliga arbetstiden under årets olika månader mellan lägst 7 à 7½ timmar (december månad) och högst 10 timmar (april—september). I stort sett samma tidsindelning gäller även vid skogsavverkningar, dock att enligt avtalen i Värmland arbetstiden under sommarhalvåret icke överstiger 9 timmar per dag. Inom flottningen tillämpas vid skiljeställen 48 timmars arbetsvecka, under det att arbetstiden vid sjö-, älv- och bäckflottningar i allmänhet utgör 10 timmar per dag.

De betydelsefullaste avtalen med kortare arbetstid än den lagstadgade äro gruvindustriens. För underjordsarbetare vid gruvorna växlar veckoarbetstiden i regel mellan 43 och 46 timmar.

Övertidsarbete. Med undantag för 39 avtal, berörande 6 764 arbetare, innehålla samtliga avtal bestämmelser om övertidsarbete och ersättning därför. Övertidsarbete uppdelas i regel på vanligt övertidsarbete, nattarbete samt sön- och helgdagsarbete med olika procenttillägg, såsom framgår av efterföljande sammanställning:

		Stipulerat eller beräknat tillägg i % av tidlönen[1]						
	Antal	25 %	35 %	50 %	70 %	75 %	100 %	Summa
Vanligt övertidsarbete	avtal	80	390	217	3	4	1	695
	arbetare	15 210	65 411	25 268	92	340	4	106 325
Nattarbete	avtal	—	19	151	202	122	118	612
	arbetare	—	560	20 463	26 960	18 234	17 691	83 908
Sön- och helgdagsarbete	avtal	—	4	40	10	99	506	659
	arbetare	—	79	5 173	785	25 883	73 940	105 260

[1] De avtal, i vilka det stipulerade tillägget utgjort annan procentsats än de här angivna, hava hänförts till den närmast liggande av de nämnda huvudgrupperna. 32 avtal, vilka stadga övertidsbetalning uttryckt i kronor och ören, erbjuda på grund av avlöningssystemet icke möjlighet till omräkning av övertidsersättningen till procent.

I avtal, där olika ersättning stadgas för vanligt övertidsarbete och för nattarbete, begränsas ofta det förstnämnda till visst antal timmar: enligt 5 avtal till 1 timme, enligt 439 avtal till 2 timmar, enligt 43 avtal till 3 timmar och enligt 4 avtal till 4 timmar efter ordinarie arbetstidens slut.

Semester. Såsom av nedanstående sammanställning framgår, innehålla 488 av de under år 1924 ingångna avtalen, berörande 64 644 arbetare eller 54 % av hela arbetarantalet, bestämmelser om semester. Av de 287 avtal med 55 833 arbetare, som icke tillförsäkra arbetarna denna förmån, återfinnas de flesta inom säsongindustrier, såsom byggnadsverksamheten, stenindustrien, skogsavverkning och flottning.

Semesterns längd	Antal avtal	Antal arbetare
Mindre än en vecka	199	24 330
En vecka (6 arbetsdagar)	230	22 636
7—11 arbetsdagar	38	11 534
Två veckor (12 arbetsdagar och därutöver)	21	6 144
Summa	*488*	*64 644*
Inga bestämmelser om semester	287	55 833
Tillsammans	**775**	**120 477**

Semesterns längd är för flertalet arbetare en vecka eller kortare tid (4 dagar). Omkring 18 000 arbetare hava mer än en veckas semesterledighet, däribland kommunalarbetare, spårvägspersonal, vissa kategorier av sjöfolket, gruvarbetare i Norrland.

Försäkring och ersättning vid olycksfall samt sjukhjälp. Bestämmelser om skyldighet för arbetsgivaren att olycksfallsförsäkra sina arbetare för ersättning under den i lagen föreskrivna s. k. karenstiden förekomma i 263 avtal, omfattande 29 247 arbetare. 317 avtal med 42 799 arbetare stadga visst minimibelopp för den under karenstiden (direkt av arbetsgivaren) utgående ersättningen, som i allmänhet torde överstiga enligt olycksfallsförsäkringslagen utgående ersättning. I 53 avtal, berörande 13 150 arbetare, föreskrives, att arbetaren skall försäkras för olycksfall utom arbetet på arbetsgivarens bekostnad eller därvid erhålla ersättning direkt av denne. Enligt 5 avtal (269 arbetare) skall arbetsgivaren, därest arbetaren så önskar, ombestyra försäkring för olycksfall utom arbetet, men på arbetarens egen bekostnad. 380 avtal med 73 576 arbetare innehålla inga bestämmelser om olycksfallsersättning eller endast hänvisning till lagens föreskrifter.

Sammanlagt 433 avtal tillerkänna de av dem berörda 74 759 arbetarna vissa förmåner vid sjukdom. Av dessa innehålla 263 avtal (36 425 arbetare) bestämmelser om sjukdagsersättning under viss tid direkt av arbetsgivaren och 17 avtal (1 422 arbetare) om sådan ersättning genom sjukförsäkring. 302 avtal med 65 696 berörda arbetare tillförsäkra arbetarna kostnadsfri läkarvård vid sjukdomsfall, 119 avtal (25 024 arbetare) jämväl fri medicin och 149 avtal (28 382 arbetare) fri sjukhusvård.

Lärlingsväsen. Bestämmelser rörande lärlingsväsendet förefinnas i 98 avtal med tillsammans 6 419 arbetare. De allmännast förekommande bestämmelserna av hithörande slag avse lärlingslöner och lärotidens längd (87 avtal). S. k. lärlingsregulativ, d. v. s. föreskrift om begränsning av de hos en arbetsgivare sysselsatta lärlingarnas antal, förekomma i 56 avtal, varjämte 55 avtal innehålla bestämmelser om lärlings minimi- eller maximiålder. Föreskrifter om skyldighet för arbetsgivaren att bereda lärling regelbunden sysselsättning året om och allsidig utbildning i verkligt yrkesarbete finnas i 23 avtal samt bestämmelser om lärlings skyldighet att besöka yrkesskola i 13 avtal.

Arbetsinställelser i Sverige år 1924.[1]

Antal och omfattning. Under år 1924 hava, enligt tillgängliga uppgifter, i Sverige inträffat 261 arbetsinställelser (strejker och lockouter). Antalet arbetsinställelser av olika karaktär ävensom antalet därav direkt berörda arbetsgivare och arbetare samt antalet genom arbetsinställelserna förlorade arbetsdagar framgår av vidstående tabell, som även upptager motsvarande uppgifter för åren 1903—1923.

Vid jämförelse med de närmast föregående åren, särskilt 1920 och 1923, kan redogörelseåret sägas hava företett i stort sett lugna förhållanden på arbetsmarknaden. Antalet arbetsinställelser (261) översteg visserligen 1923 års, men konflikternas omfattning var med hänsyn till antalet berörda arbetare (23 976) mindre än något år alltsedan 1916. Även antalet förlorade arbetsdagar (omkring 1·2 miljoner) understeg avsevärt siffrorna för de närmast förflutna åren. Bland mera omfattande eller långvariga arbetsinställelser under år 1924 märkas strejk och lockout inom elektriska installationsfacket, lockout inom pälsvaruindustrien, strejker vid jordbruket, inom kolarbetarfacket och vid bryggerierna i Stockholm samt vid kommunala verk och arbeten i Sundsvall. Av de redovisade arbetsinställelserna berörde 3 över 1 000 arbetare, 50 över 100 arbetare och 112 26—100 arbetare, medan 96 kunna sägas ha varit av ringare omfattning, i det att de berört högst 25 arbetare. I medeltal på varje konflikt kommo 92 arbetare.

Fördelning efter näringsgrupper. Det största antalet arbetsinställelser har inträffat inom byggnadsverksamheten (62 konflikter). Därnäst följa trävaru- och livsmedelsindustrierna med resp. 58 och 26 arbetsinställelser samt jord- och stenindustrien med 22. I fråga om antalet berörda arbetare kommer trävaru-

[1] Enligt den av socialstyrelsen i serien Sveriges officiella statistik utgivna publikationen »Arbetsinställelser och kollektivavtal samt förlikningsmännens verksamhet år 1924».

Arbetsinställelser under åren 1903—1924.

År	Strejker			Lockouter			Arbetsinställelser av bland. karaktär			Hela antalet			Antal förlorade arbetsdagar
	Antal	Arbetsgivare	Arbetare	Antal	Arbetsgivare	Arbetare	Antal	Arbetsgivare	Arbetare	arb.-inst.	arbetsgivare	arbetare	
1903	109	256	5 970	16	96	982	17	126	17 619	142	478	24 571	642 000
1904	169	383	8 299	12	62	1 218	34	153	2 731	215	598	12 248	386 000
1905	152	325	13 186	12	12	456	25	510	19 264	189	847	32 906	2 390 000
1906	239	668	15 050	8	12	560	43	49	3 045	290	729	18 655	479 000
1907	243	498	11 278	23	37	5 669	46	283	6 593	312	818	23 540	514 000
1908	229	473	17 187	38	125	2 672	35	826	20 498	302	1 424	40 357	1 842 200
1909	102	7 707	229 248	22	451	71 864	14	30	1 137	138	8 188	301 749	11 799 700
1910	66	127	3 420	5	5	101	5	14	150	76	146	3 671	39 000
1911	85	150	4 940	9	1 759	15 145	4	11	491	98	1 920	20 576	569 800
1912	108	168	5 797	4	337	2 166	4	284	2 017	116	789	9 980	292 100
1913	118	203	9 574	1	1	17	—	—	—	119	204	9 591	303 300
1914	105	181	8 832	8	64	5 368	2	2	185	115	247	14 385	620 500
1915	70	100	4 277	7	7	813	3	3	29	80	110	5 119	83 300
1916	218	474	19 287	2	2	41	7	23	1 383	227	499	20 711	474 700
1917	458	1 399	45 019	8	8	1 016	9	17	666	475	1 424	46 701	1 108 800
1918	668	1 756	50 377	10	10	756	30	923	10 090	708	2 689	61 223	1 436 400
1919	414	1 977	69 980	10	10	727	16	376	10 334	440	2 363	81 041	2 295 900
1920	455	1 952	42 657	9	544	37 988	22	458	58 394	486	2 954	139 039	8 942 500
1921	302	1 918	44 053	22	38	742	23	371	4 917	347	2 322	49 712	2 663 300
1922	354	1 069	43 547	11	17	287	27	174	31 845	392	1 260	75 679	2 674 580
1923	192	488	42 995	6	158	21 506	8	153	38 395	206	799	102 896	6 907 390
1924	*238*	*704*	*19 495*	*11*	*22*	*1 545*	*12*	*151*	*2 936*	261	877	23 976	*1 204 500*

industrien främst med 5 086 arbetare och därefter byggnadsverksamheten (4 967), jordbruket (3 090) och livsmedelsindustrien (2 450). Arbetsinställelsernas fördelning på särskilda näringsgrenar framgår av tabellen å nästa sida.

Orsaker. Lönefrågorna hava som vanligt givit anledning till de flesta arbetskonflikterna. Sammanlagt hava under redogörelseåret 68·2 % av arbetsinställelserna haft sin huvudorsak i tvister rörande dylika frågor; motsvarande procentsiffra för perioden 1914—1923 är 77·2. Vid de flesta konflikterna, 142 eller 54·4 %, har frågan gällt löneförhöjning.

Varaktighet. Något mer än hälften av arbetsinställelserna under redogörelseåret varade kortare tid än en månad och ungefär en fjärdedel en till tre månader. De långvarigaste konflikterna inträffade vid kommunala verk och arbeten i Sundsvall, inom kolarbetarfacket i Stockholm samt elektriska installationsfacket. Ifrågavarande konflikter utbröto resp. i januari, maj och augusti månader och kvarstodo olösta vid årsskiftet 1924/25.

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
	Näringsgrenar	Antal arbetsinställelser påbörjade under				Hela antalet arbetsinställelser	Karaktär			Orsaker		
		1:sta kvartalet	2:dra kvartalet	3:dje kvartalet	4:de kvartalet		Strejker	Lockouter	Bland. konfl.	Lönefrågor	Organisationsspörsmål	Andra och okända orsaker
1	Malmgruvor	1	—	—	1	2	2	—	—	2	—	—
2	Järn- och stålverk	3	1	—	1	5	4	—	1	3	—	2
3	Järn- och stålmanufaktur	—	1	—	—	1	1	—	—	1	—	—
4	Metallmanufaktur	—	1	—	—	1	1	—	—	1	—	—
5	Mekaniska verkstäder	2	2	1	1	6	6	—	—	2	—	4
6	Smides- och reparationsverkstäder	—	—	1	—	1	1	—	—	1	—	—
7	Stenbrott och stenhuggerier	1	4	1	—	6	5	1	—	2	—	4
8	Tegel- och kalkbruk	—	5	3	1	9	8	—	1	7	—	2
9	Porslins- och kakelfabriker	2	—	1	—	3	2	1	—	2	—	1
10	Glasbruk	3	—	1	—	4	3	1	—	2	—	2
11	Skogsavverkning	2	1	—	1	4	4	—	—	3	—	1
12	Flottning	—	2	2	—	4	3	—	1	3	—	1
13	Sågverk, hyvlerier och brädgårdar m. m.	7	11	9	2	29	26	2	1	19	—	10
14	Läd- och fanerfabriker	1	1	1	—	3	3	—	—	3	—	—
15	Snickeri- och möbelfabriker	3	4	7	2	16	14	2	—	11	—	5
16	Korkfabriker m. m.	—	—	1	1	2	2	—	—	2	—	—
17	Pappersmassefabriker	—	—	2	1	3	2	—	1	2	—	1
18	Pappersbruk o. pappfabriker m. m.	2	1	2	—	5	5	—	—	3	—	2
19	Grafiska anstalter	—	1	—	—	1	1	—	—	—	—	1
20	Kvarnar	—	1	1	4	6	5	1	—	3	1	2
21	Bagerier och konditorier	1	5	2	1	9	9	—	—	5	—	4
22	Choklad- och karamellfabriker	1	1	1	—	3	3	—	—	3	—	—
23	Bryggerier	—	1	—	1	2	2	—	—	2	—	—
24	Mejerier	—	2	—	—	2	2	—	—	1	—	1
25	Slakterier och charkuterier	2	—	—	1	3	2	—	1	1	—	2
26	Annan livsmedelsindustri	1	—	—	—	1	1	—	—	1	—	—
27	Spinnerier och väverier	2	2	1	1	6	6	—	—	3	—	3
28	Skrädderier m. m.	5	1	2	3	11	9	2	—	7	—	4
29	Garverier	—	1	—	—	1	1	—	—	1	—	—
30	Skinn- och pälsvarufabriker	1	—	1	—	2	1	—	1	2	—	—
31	Skofabriker	1	—	2	—	3	3	—	—	2	—	1
32	Gummivarufabriker	1	—	1	—	2	1	—	1	1	—	1
33	Sadelmakeri- och tapetserarverkstäder m. m.	—	—	3	—	3	3	—	—	3	—	—
34	Oljeslagerier och tvålfabriker	1	—	2	—	3	3	—	—	2	—	1
35	Konstgödningsfabriker	1	—	—	—	1	1	—	—	1	—	—
36	Karbid- och kloratfabriker	1	2	—	—	3	3	—	—	3	—	—
37	Tändsticksfabriker	1	—	—	—	1	1	—	—	—	—	1
38	Annan kemisk-teknisk industri	1	1	—	—	2	2	—	—	2	—	—
39	Husbyggnadsverksamhet	3	12	8	2	25	24	—	1	19	—	6
40	Målning och glasmästeri	—	5	—	—	5	5	—	—	4	—	1
41	Monteringsarbeten	4	1	3	—	8	7	—	1	6	—	2
42	Väg- och gatubyggnader	—	4	2	—	6	5	—	1	6	—	—
43	Järnvägs- o. spårvägsbyggnader	1	3	3	2	9	8	—	1	9	—	—
44	Kraftverks- och vattenbyggnader m. m.	1	2	1	—	4	4	—	—	4	—	—
45	Brobyggnader	1	2	2	—	5	5	—	—	4	—	1
46	Belysnings- o. vattenverk m. m.	1	—	1	—	2	2	—	—	1	1	—
47	Handel och varulager	3	2	1	1	7	7	—	—	3	—	4
48	Åkerirörelse	1	2	2	1	6	6	—	—	1	—	5
49	Lastning och lossning	1	3	1	—	5	5	—	—	2	—	3
50	Sjöfart	—	—	1	—	1	—	1	—	1	—	—
51	Jordbruk	—	3	2	1	6	6	—	—	5	—	1
52	*Hotell- och restaurangrörelse*	—	—	—	2	2	2	—	—	—	—	2
53	Annan yrkesrörelse	1	—	—	—	1	1	—	—	1	—	—
54	Summa	64	91	75	81	261	238	11	12	178	2	81

1924, inom olika näringsgrenar.

13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	
Resultat				Antal direkt berörda					Antal arbetsinställelser med				Antal förlorade arbetsdagar	
Arbetsgivarens villkor	Arbetarnas fordringar	Kompromiss	Okänt eller oavgjort	arbetsgivare	arbetare				arbetsgivarna		arbetarna			
					vid strejker	vid lockouter	vid blandade konfl.	Tillsammans	organiserade	icke organiserade	organiserade	icke organiserade		
1	—	—	1	2	107	—	—	107	2	—	2	—	6 080	1
1	—	4	—	5	195	—	226	421	4	1	5	—	76 710	2
—	—	1	—	1	11	—	—	11	—	1	1	—	1 000	3
1	—	—	—	1	18	—	—	18	1	—	1	—	250	4
3	1	1	1	6	305	—	—	305	3	3	6	—	9 675	5
—	—	1	—	1	65	—	—	65	—	1	1	—	4 440	6
1	2	3	—	13	142	55	—	197	2	4	6	—	6 660	7
4	1	3	1	9	370	—	45	415	6	3	9	—	6 420	8
1	—	2	—	9	80	430	—	510	1	2	3	—	26 890	9
—	—	3	1	4	199	300	—	499	3	1	4	—	67 320	10
—	—	3	1	13	897	—	—	897	3	1	3	1	66 860	11
—	—	3	1	4	1 035	—	200	1 235	1	3	4	—	19 000	12
4	—	24	1	29	1 996	189	50	2 235	13	16	26	3	53 245	13
—	—	3	—	3	178	—	—	178	1	2	3	—	5 870	14
1	7	6	2	25	428	81	—	509	3	13	16	—	13 910	15
—	—	2	—	2	32	—	—	32	1	1	2	—	500	16
—	1	1	1	3	333	—	99	432	1	2	3	—	2 500	17
—	2	3	—	5	515	—	—	515	2	3	5	—	7 530	18
1	—	—	—	1	15	—	—	15	1	—	1	—	50	19
1	—	5	—	7	300	12	—	312	3	3	6	—	3 410	20
1	1	6	1	15	400	—	—	400	5	4	9	—	6 690	21
—	—	3	—	3	295	—	—	295	1	2	3	—	5 160	22
1	—	1	—	8	1 227	—	—	1 227	2	—	2	—	35 160	23
—	—	2	—	2	30	—	—	30	1	1	2	—	275	24
—	2	1	—	27	49	—	110	159	2	1	3	—	5 430	25
—	—	1	—	1	27	—	—	27	1	—	1	—	5 020	26
4	—	2	—	6	217	—	—	217	4	2	6	—	18 530	27
—	4	7	—	35	586	471	—	1 057	5	6	9	2	38 350	28
—	—	1	—	1	64	—	—	64	—	1	1	—	2 110	29
—	—	2	—	45	222	—	450	672	2	—	2	—	39 950	30
—	1	2	—	3	131	—	—	131	1	2	3	—	880	31
—	1	1	—	2	330	—	18	348	2	—	2	—	2 775	32
—	—	3	—	4	85	—	—	85	1	2	3	—	1 550	33
—	—	3	—	7	215	—	—	215	3	—	3	—	5 050	34
—	—	1	—	1	95	—	—	95	1	—	1	—	13 070	35
—	—	3	—	3	439	—	—	439	3	—	3	—	39 425	36
—	—	1	—	1	89	—	—	89	—	1	—	1	760	37
—	—	2	—	2	64	—	—	64	1	1	2	—	1 450	38
3	4	16	2	80	760	—	75	835	11	14	25	—	23 110	39
—	2	3	—	75	712	—	—	712	3	2	5	—	50 940	40
—	1	6	1	78	169	—	1 500	1 669	4	4	8	—	153 610	41
—	2	4	—	6	74	—	28	102	—	6	6	—	3 900	42
—	—	7	2	9	854	—	135	989	8	1	9	—	126 900	43
—	1	3	—	4	407	—	—	407	1	3	4	—	42 080	44
1	1	3	—	14	253	—	—	253	3	2	5	—	7 450	45
—	—	—	2	2	37	—	—	37	2	—	2	—	20 000	46
—	4	3	—	43	399	—	—	399	3	4	7	—	9 830	47
—	2	4	—	11	122	—	—	122	1	5	6	—	2 320	48
1	—	3	1	13	617	—	—	617	4	1	5	—	25 250	49
—	—	1	—	1	—	7	—	7	—	1	1	—	770	50
1	—	5	—	205	3 090	—	—	3 090	3	3	6	—	131 640	51
—	1	—	1	2	75	—	—	75	2	—	2	—	175	52
—	—	1	—	25	140	—	—	140	1	—	1	—	6 570	53
31	**41**	**169**	**20**	**877**	**19 495**	**1 545**	**2 966**	**23 976**	**132**	**129**	**254**	**7**	**1 204 500**	54

Huvudresultat. Arbetsinställelsernas och de därav berörda arbetarnas fördelning under åren 1914—1924 med hänsyn till konflikternas resultat framställes i nedanstående tablå:

Resultat	Arbetsinställelser				Av arbetsinställelser berörda arbetare			
	1914—1923		1924		1914—1923		1924	
	Antal	%	Antal	%	Antal	%	Antal	%
Arbetsgivarnas villkor . .	838	24·1	31	11·9	98 710	16·5	2 736	11·4
Arbetarnas fordringar . .	869	25·0	41	15·7	59 983	10·1	1 512	6·3
Kompromiss	1 615	46·5	169	64·7	430 604	72·2	17 878	74·6
Okänt eller oavgjort . .	154	4·4	20	7·7	7 209	1·2	1 850	7·7
Summa	**3 476**	**100·0**	**261**	**100·0**	**596 506**	**100·0**	**23 976**	**100·0**

Storlek och resultat. Vid jämförelse mellan arbetsinställelsernas resultat och antalet därav berörda arbetare framgår, att de på arbetsgivarnas villkor bilagda konflikterna i genomsnitt hava omfattat 88 arbetare och de enligt arbetarnas fordringar avslutade 37 arbetare. De genom kompromiss bilagda konflikterna hava i medeltal berört 106 arbetare.

Organisationsväsendet och resultaten. Av de arbetsinställelser, vid vilka arbetsgivarna voro organiserade, löstes 17·4 % enligt arbetsgivarpartens och 6·8 % enligt arbetarpartens villkor, medan i de fall, där arbetsgivarna icke tillhörde någon organisation, motsvarande siffror voro 6·2 och 24·8 %. Vid arbetskonflikter med arbetarparten organiserad blev resultatet i 39 fall (15·4 %) till arbetarnas favör och i 30 fall (11·8 %) det motsatta. Av det fåtal konflikter, vid vilka arbetarna stått utanför fackorganisation, bilades 14·2 % i enlighet med arbetsgivarnas och 28·6 % i enlighet med arbetarnas fordringar.

Orsaker och resultat. I vad mån de särskilda tvistefrågorna lett till olika resultat framgår av tabellen å nästa sida.

Av de 178 arbetsinställelser, som förorsakats av *lönetvister*, hava 24 (omfattande 6 216 arbetare) avslutats därmed, att arbetsgivarnas villkor helt eller i huvudsak godkänts; i 36 fall (2 210 arbetare) har uppgörelsen i övervägande grad grundat sig på arbetarpartens fordringar, och i 108 fall (9 250 arbetare) har lösningen åvägabragts genom lika eftergifter av båda parterna. Tvister om arbetares antagande och avskedande, vilka föranlett 24 arbetsinställelser, hava i 5 fall bilagts i huvudsaklig överensstämmelse med arbetsgivarnas villkor och i 7 fall väsentligen enligt arbetarnas fordringar.

Varaktighet och resultat. Tabellen innehåller jämväl en sammanställning av arbetsinställelsernas varaktighet och resultat till belysande av sambandet mellan dessa faktorer. Arbetarna hava haft större framgång vid de konflikter som bilagts inom en vecka, medan parterna varit i stort sett jämställda vid långvarigare konflikter. Dessa senare hava dock i övervägande antalet fall lösts genom kompromiss.

Förlorade arbetsdagar. Antalet genom arbetsinställelser förlorade arbetsdagar har för år 1924 beräknats till c:a 1·2 miljon, vilken siffra är den lägsta,

Sammanställning av arbetsinställelsernas orsaker, varaktighet och resultat.

Arbetsinställelsernas fördelning efter:	Resultat												Hela antalet	
	Arbetsgivarnas villkor		Kompromiss						Arbetarnas fordringar		Okänt eller oavgjort			
			I huvudsak ag:s villkor		Lika eftergifter		I huvudsak arb:s fordringar							
	Arb. inst.	Arb.	Arb. inst.	Arb.	Arb. inst.	Arb.	Arb. inst.	Arb.	Arb. inst.	Arb.	Arb. inst.	Arb.	arb.-inst.	arb.
I. Orsaker.														
Löneförhöjning . .	9	1 491	6	4 254	91	8 243	11	1 063	17	722	8	1 114	142	16 887
Lönesänkning . .	—	—	—	—	2	242	—	—	3	58	—	—	5	300
Andra lönefrågor .	5	75	4	396	15	765	2	303	3	64	2	36	31	1 639
Föreningsrätten .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Kollektivt avtal .	—	—	—	—	4	588	4	69	3	24	—	—	11	681
Andra organisationsspörsmål . .	1	150	—	—	—	—	—	—	—	—	1	30	2	180
Personliga förhållanden	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Arbetstiden . . .	1	226	—	—	—	—	2	70	1	6	—	—	4	302
Arbetares antagande o. avskedande .	3	246	2	76	8	402	3	145	4	132	4	177	24	1 178
Arbetets anordning	3	157	3	294	1	54	—	—	1	55	1	14	9	574
Tolkning av avtal	—	—	—	—	2	110	1	32	1	3	—	—	4	145
Andra orsaker . .	9	391	2	132	4	390	2	250	8	448	4	479	29	2 090
II. Varaktighet.														
Högst 7 dagar . .	10	603	2	340	20	981	2	250	17	834	3	353	54	3 361
8— 14 » . .	3	127	6	746	21	1 884	7	515	5	196	2	202	44	3 170
15— 30 » . .	10	389	3	192	22	1 046	6	157	7	273	—	—	48	2 057
31— 90 » . .	6	1 516	2	156	40	3 842	6	207	10	183	1	6	65	5 910
91—180 » . .	2	101	4	3 718	16	1 218	2	660	—	—	—	—	24	5 697
Över 180 » . .	—	—	—	—	8	2 323	2	143	2	26	—	—	12	2 492
Obestämbar tid . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	14	1 289	14	1 289
Summa	31	2 736	17	5 152	127	10 794	25	1 982	41	1 512	20	1 850	261	23 976

som förekommit under något år alltsedan år 1917 (jfr tabellen å sid. 893). Sammanställes antalet förlorade arbetsdagar inom industri och bergshantering med hela antalet vid dessa näringsgrenar sysselsatta arbetare, finner man, att genom arbetsinställelser under år 1924 inom ifrågavarande näringsområden förlorats i genomsnitt 1·4 arbetsdagar per arbetare och år. Motsvarande siffra var för åren 1910—1923 i medeltal 4·6, för 1920 20·8, för år 1909 (storstrejksåret) 29·3 samt för perioden 1903—1908 i medeltal 2·6. Den högsta förlustsiffran företer gruppen byggnadsverksam-

het (över 400 000 förlorade arbetsdagar). Därnäst följa grupperna jordbruk jord- och stenindustri samt malmbrytning och metallindustri, med tillsammans 337 085 förlorade arbetsdagar.

Avtalsbrott. Beskyllningar för avtalsbrott hava av parterna framställts vid 65 arbetsinställelser. Av dessa skola 4 hava förekommit från arbetsgivarnas sida, 51 från arbetarnas och 10 från båda sidor. De av arbetarna begångna avtalsbrotten uppgivas i flertalet fall hava bestått däri, att arbetarna nedlagt arbetet utan iakttagande av i kollektivavtal föreskriven förhandlingsordning. Från arbetsgivarsidan skola avtalsbrotten ha bestått däri, att de utan giltig orsak avskedat arbetare, icke iakttagit stadgad uppsägningstid eller på annat sätt underlåtit att uppfylla avtalsenligt åtagna förpliktelser. Uttryckligt erkännande av avtalsbrott föreligger från arbetarsidan i 10 fall, men från arbetsgivarsidan icke i något fall.

Förhandling, medling och skiljedom. Förhandlingar hava enligt uppgift föregått arbetsinställelsen i 163 fall, medan sådana ej förekommit i 98 fall. Vid 104 arbetsinställelser hava förhandlingar ägt rum inför statens medlingsorgan. Av ifrågavarande konflikter hava 85 fått sin slutliga lösning genom förlikningsmans eller förlikningskommissions medverkan. Vid 3 arbetsinställelser har annan opartisk person medlat. I 2 fall har tvistefråga, som föranlett arbetsinställelse, avgjorts av skiljenämnd.

Statens förlikningsmäns verksamhet år 1924.[1]

Enligt statens förlikningsmäns jämlikt 13 § i lagen om medling i arbetstvister avgivna berättelser ävensom de berättelser, som härförutom avgivits av under året särskilt förordnade förlikningsmän och förlikningskommissioner, har antalet arbetstvister, vilka varit föremål för någon medlingsåtgärd, under år 1924 utgjort 243 gentemot 194 under närmast föregående år och 200 i medeltal under åren 1915—1923.

I en del av dessa arbetstvister har emellertid någon förhandling inför vederbörande medlare icke kommit till stånd, antingen av det skäl, att erbjudandet om medling avslagits, eller ock emedan konflikten redan varit löst, då medlingsanbud framställts, eller snart därefter blivit bilagd. Medlingsförhandling ägde sålunda rum i 205 eller c:a 84 % av samtliga tvister, i vilka medling erbjöds. Beträffande de fall, då medling icke kom till stånd,

[1] Enligt den av socialstyrelsen i serien Sveriges officiella statistik utgivna publikationen »Arbetsinställelser och kollektivavtal samt förlikningsmännens verksamhet år 1924».

berodde detta i sju fall, eller 3 % av samtliga tvister, på att arbetsgivarparten av olika skäl avböjt medling.

Av ifrågavarande 205 förhandlingsärenden kommo 16 på första distriktet, 25 på andra, 31 på tredje, 22 på fjärde, 42 på femte, 32 på sjätte och 21 på sjunde distriktet samt 16 på särskilt förordnade förlikningsmän och förlikningskommissioner. Arbetsinställelse förelåg i 118 fall eller 57·6 % av samtliga förhandlingsärenden. Antalet av förhandlingsärendena berörda arbetsgivare utgjorde inalles 2 591 och antalet arbetare 187 829, därav 629 arbetsgivare och 16 608 arbetare vid förhandlingsärenden med arbetsinställelse. 105 av de här ifrågavarande arbetsinställelserna voro strejker, 5 voro lockouter och 8 blandade konflikter. I flertalet av dessa konflikter eller 105 (89 %) hade arbetsinställelsen utbrutit, innan ännu någon medling kommit till stånd, under det att blott 13 arbetsinställelser föregingos av förhandlingar inför vederbörande medlare.

En jämförelse med de inhämtade uppgifterna om arbetsinställelser under redogörelseåret giver vid handen, att medlingsverksamheten under år 1924 omfattat sammanlagt 47 % av de arbetsinställelser, som inträffat i riket under nämnda år, och c:a 70 % av de av dessa arbetsinställelser berörda arbetarna.

Initiativet till medlingen utgick i 158 fall (77·1 %) från medlingsmyndigheterna, i 12 fall (5·9 %) från arbetsgivarna, i 8 fall (3·9 %) från arbetarna och i 27 fall (13·1 %) från båda parterna.

Med hänsyn till förhandlingsärendenas fördelning på olika näringsgrupper, står trävaruindustrien och skogshanteringen främst med avseende å antalet förhandlingsärenden, medan gruppen malmbrytning och metallindustri har att uppvisa största antalet berörda arbetare. Närmast i ordningen följa med avseende å ärendenas antal byggnadsverksamheten och livsmedelsindustrien och med hänsyn till arbetarantalet textil- och beklädnadsindustrien samt trävaruindustri och skogshantering.

Fördelas förhandlingsärendena efter konflikternas orsaker framgår, att bland de 205 ärenden, vilka varit föremål för förhandlingar inför förlikningsman eller förlikningskommission, det övervägande antalet hänför sig till lönetvister, därav 124 (60·5 %) till löneförhöjnings- och 8 (3·9 %) till lönesänkningstvister. Av sammanlagda antalet förhandlingsärenden under åren 1915—1923 utgjordes ej fullt hälften (46·9 %) av tvister angående löneförhöjning, under det att tvister orsakade av krav på lönereduktion uppgingo till 26·1 %. Tvister rörande »andra lönefrågor» representeras under redogörelseåret av 24 ärenden (11·7 %). Gruppen »andra orsaker», till vilken räknats en del ärenden, som ej kunnat hänföras till någon av de angivna rubrikerna, upptager 21 ärenden (10·2 %). Övriga tvistefrågor hava endast i enstaka fall föranlett medlings ingripande.

Av förhandlingsärendena hava 171, eller 83·4 %, under året lett till resultat, antingen inför vederbörande förlikningsman eller såsom i 1 fall genom fortsatt medling inför annan förlikningsman eller av parterna tillkallad medlare. I 34 fall (16·6 %) är medlingen att betrakta såsom väsentligen resul-

tatlös, i det att ärendets slutbehandling övertagits av parterna själva eller att tvisten förblivit olöst.

Vid fördelning med hänsyn till resultatets innebörd av de konflikter, som bilagts inför vederbörande förlikningsman eller förlikningskommission, framgår, att 154 konflikter eller 73·6 % av hela antalet förhandlingsärenden lösts genom kompromiss, medan 11 (5·4 %) utfallit i enlighet med arbetarnas och 8 (3·9 %) i enlighet med arbetsgivarnas fordringar.

Arbetartillgång, arbetstid och arbetslön inom Sveriges jordbruk år 1924.[1]

Tillgång på lantarbetare. Den av socialstyrelsen verkställda undersökningen rörande arbetsförhållandena inom jordbruket år 1924 är baserad på uppgifter från kommunalstämmoordförandena i 2 137 landskommuner, motsvarande 91·1 % av de tillskrivna kommunerna å rikets landsbygd. Den första punkten å det utsända frågeformuläret upptog spörsmålet angående tillgång på lantarbetare inom kommunen. Svaret skulle innefatta ett allmänt omdöme, huruvida de å orten bosatta eller dit regelbundet återkommande lantarbetarna kunde anses utgöra tillräcklig arbetskraft för de vid jordbruket förekommande arbetena, betraktade som ett helt, samt avgivas med användande av något utav orden: god, tillräcklig eller otillräcklig. Det inkomna materialet utvisar, att av de uppgiftslämnande kommunerna 656 eller 30·7 % hade god arbetartillgång, 1 334 eller 62·4 % tillräcklig och 110 eller 5·2 % otillräcklig, medan 37 socknar eller 1·7 % av hela antalet ej ansett sig kunna lämna bestämt svar på frågan.

Det överflöd på jordbruksarbetare, som på grund av den industriella depressionen ställvis förefanns under 1921 och 1922, började under år 1923 gå tillbaka i samband med förbättrade konjunkturer inom industrien. Redogörelseåret 1924 medförde härutinnan ingen större förändring; relationstalet för god arbetartillgång har dock ytterligare sjunkit något.

Arbetstid. I tab. A meddelas genomsnittssiffror för nettoarbetstid och raster sommar och vinter inom olika län och för riket i dess helhet beträffande egentliga jordbruksarbetare, körkarlar och kreatursskötare. Med sommar avses härvid jordbrukets högsäsong eller de tre månader av sommarhalvåret, då arbetet i allmänhet börjar tidigast och slutar senast,

[1] Utgör en sammanfattning av huvudinnehållet utav den av socialstyrelsen i serien Sveriges officiella statistik: socialstatistik utgivna publikationen med denna titel. I samma publikation ingår även en *specialundersökning rörande vissa arbets- och löneförhållanden för betodlingsarbetare i Skåne*, varav vissa preliminära resultat förut offentliggjorts i Soc. Medd. i en översikt över sockerbetsodlingens arbetarfråga i Sverige och Danmark (årg. 1924, s. 841 ff.).

Tab. A. Jordbrukets medelarbetstid inom olika län.

Län	Genomsnittlig *nettoarbetstid* i timmar per dag för						Genomsnittlig *rastetid* i timmar per dag för					
	egentliga jordbruksarbetare		körkarlar		kreatursskötare		egentliga jordbruksarbetare		körkarlar		kreatursskötare	
	Sommar	Vinter	Sommar	Vinter	Sommar	Vinter	Sommar	Vinter	Sommar	Vinter	Sommar	Vinter
Stockholms	9·9	7·9	11·1	9·1	10·6	10·5	2·0	1·4	2·4	1·8	3·4	3·4
Uppsala	10·0	7·9	11·2	9·2	10·7	10·6	2·0	1·4	2·5	1·9	3·4	3·4
Södermanlands	10·0	7·7	10·8	8·6	10·2	10·1	2·0	1·3	2·4	1·7	3·8	3·8
Östergötlands	9·8	7·9	10·6	8·9	10·6	10·5	2·3	1·4	2·5	1·7	3·2	3·2
Jönköpings	9·9	7·6	10·5	8·7	10·7	10·3	2·2	1·4	2·3	1·7	2·9	2·8
Kronobergs	9·9	7·9	10·4	8·9	10·9	10·6	1·9	1·2	2·1	1·5	2·6	2·5
Kalmar	9·9	7·6	10·5	8·7	10·5	10·2	2·0	1·3	2·3	1·6	3·0	3·0
Gotlands	9·7	7·6	10·6	9·3	10·8	10·5	2·3	1·4	2·6	1·8	2·9	2·7
Blekinge	9·7	7·8	10·6	8·9	10·2	10·2	1·7	1·3	2·0	1·6	2·8	2·7
Kristianstads	9·8	8·3	10·5	9·0	10·2	10·0	1·5	1·1	1·7	1·4	3·1	2·9
Malmöhus	9·9	8·4	10·7	9·1	9·7	9·5	1·5	1·1	1·7	1·3	3·6	3·5
Hallands	10·0	7·9	10·5	8·6	10·1	9·6	2·1	1·4	2·3	1·5	3·3	3·1
Göteborgs och Bohus	9·8	7·6	10·4	8·3	10·8	10·3	2·4	1·4	2·6	1·7	3·0	2·9
Älvsborgs	9·9	7·6	10·4	8·4	10·6	10·3	2·2	1·3	2·3	1·5	2·8	2·6
Skaraborgs	9·9	7·5	10·6	8·5	10·7	10·5	2·2	1·2	2·3	1·4	3·0	2·9
Värmlands	9·7	7·5	10·4	8·2	10·4	10·4	2·4	1·4	2·4	1·5	3·3	3·1
Örebro	9·7	7·6	10·4	8·4	10·2	10·2	2·0	1·3	2·2	1·5	3·7	3·6
Västmanlands	9·9	7·8	11·0	8·8	10·4	10·3	2·0	1·4	2·4	1·8	3·6	3·6
Kopparbergs	9·5	8·0	10·0	8·6	10·2	10·1	2·0	1·5	2·2	1·6	3·4	3·3
Gävleborgs	9·5	7·5	10·2	8·6	10·1	10·1	2·1	1·4	2·3	1·8	3·5	3·6
Västernorrlands	9·8	7·2	10·4	8·0	10·0	9·7	2·3	1·6	2·4	1·9	3·5	3·3
Jämtlands	9·6	7·7	10·1	8·5	10·1	9·8	2·7	2·0	2·9	2·2	3·0	2·8
Västerbottens	10·1	7·8	10·1	8·2	10·4	10·4	2·3	1·7	2·3	1·8	2·8	2·6
Norrbottens	10·4	8·2	11·1	9·0	11·5	10·3	2·4	2·3	2·4	2·6	2·4	2·6
Hela riket år 1924	9·9	7·8	10·6	8·7	10·4	10·2	2·1	1·3	2·2	1·6	3·2	3·1
» » » 1923	*9·9*	*7·8*	*10·6*	*8·6*	*10·4*	*10·2*	*2·1*	*1·3*	*2·2*	*1·7*	*3·2*	*3·1*

och med vinter de tre månader av vinterhalvåret, då dagen är som kortast samt arbetet börjar senast och upphör tidigast. Vad beträffar de tre arbetarkategorier, man ur arbetstidssynpunkt ansett sig böra särskilja, må här endast framhållas, att skillnaden mellan egentliga jordbruksarbetares och körkarlars arbetstid betingas av det extraarbete, de senare hava att utföra med rykt och skötsel av de vid utearbetet använda dragarna. Nettoarbetstiden betecknar den effektiva arbetstiden, så noggrant detta över huvud är möjligt med hänsyn till jordbruksnäringens egenartade arbetsförhållanden. Det må sålunda framhållas, att inom industrien arbetstiden i regel räknas från arbetarens ankomst till och intill hans avgång från arbetsplatsen, medan på en större lantgård ofta avsevärd del av arbetstiden tages i anspråk för tillryggaläggande av vägen från huvudgården till arbetsplatsen och tillbaka igen. Med raster avses den sammanlagda tiden för de uppehåll, som regelbundet förekomma i arbetet för intagande av måltider och för vila. Hopläggas siffrorna för nettoarbetstiden och rastetiden, erhålles ett mått på bruttoarbetstiden, d. v. s. det antal timmar arbetaren dagligen är bunden av sitt arbete.

För *egentliga jordbruksarbetare* utgjorde under sommaren nettoarbetstiden 9·9 timmar samt rastetiden 2·1 timmar i genomsnitt för hela riket.

Motsvarande medeltal för vintern äro resp. 7·8 och 1·3 timmar. Under sommaren framträda inga större skiljaktigheter mellan olika landsdelar, åtminstone inom de viktigare jordbruksdistrikten, men väl beträffande rastetiden. Denna belöper sig i de sydsvenska provinserna (Blekinge och Skåne) till c:a 1½ timme (endast middagsrast), men i mälarprovinserna och vissa angränsande landskap till 2 timmar (middagsrast och ett par kafferaster) och är ännu längre i andra landsdelar, såsom i västra Sverige, där det icke är ovanligt, att jämväl frukost och aftonvard eller åtminstone den förra inskjutes i arbetstiden. På grund av dessa olikheter i rastetiden kommer bruttoarbetsdagen att förete större växlingar än den effektiva arbetstiden. Under vintern äro differenserna i den senare större än under sommaren. I stort sett är arbetsdagen under den kallare årstiden kortast, där den är längst under sommaren, och längst, där den under sommaren är kortast.

Förut berörda anordning med flera raster och följaktligen relativt lång arbetsdag betecknar ett äldre arbetstidssystem, som likväl synes alltmer undanträngas av det i Sydsverige och mälarlänen allmänt tillämpade och under inverkan av industrien utbildade systemet med inskränkning av rasternas antal och längd.

Beträffande arbetstidens förändring under en längre tidsperiod föreligga med avseende på egentliga jordbruksarbetares sommararbetstid årliga arbetstidsuppgifter från och med år 1911 och i fråga om övriga kategorier från och med år 1918. Hithörande riksmedeltal sammanställas i tab. B.

Tab. B. Jordbrukets medelarbetstid åren 1911—1924.

År	Genomsnittlig *nettoarbetstid* i timmar per dag för						Genomsnittlig *rastetid* i timmar per dag för					
	egentliga jordbruksarbetare		körkarlar		kreatursskötare		egentliga jordbruksarbetare		körkarlar		kreatursskötare	
	Sommar	Vinter	Sommar	Vinter	Sommar	Vinter	Sommar	Vinter	Sommar	Vinter	Sommar	Vinter
1911	10·5	.	.	.	.	.	2·2	.	.	.	.	.
1912	10·4	.	.	.	.	.	2·3	.	.	.	.	.
1913	10·4	.	.	.	.	.	2·2	.	.	.	.	.
1914	10·4	.	.	.	.	.	2·2	.	.	.	.	.
1915	10·3	.	.	.	.	.	2·2	.	.	.	.	.
1916	10·1	.	.	.	.	.	2·2	.	.	.	.	.
1917	10·1	.	.	.	.	.	2·2	.	.	.	.	.
1918	10·1	7·9	10·3	8·1	11·0	10·6	2·2	1·3	2·3	1·4	2·9	2·3
1919	9·9	7·8	10·2	8·1	10·8	10·3	2·2	1·3	2·3	1·4	3·0	3·0
1920	9·8	7·7	10·4	8·6	10·3	10·1	2·1	1·4	2·3	1·6	3·3	3·1
1921	9·8	7·8	10·5	8·6	10·4	10·1	2·1	1·4	2·3	1·7	3·2	3·1
1922	9·8	7·8	10·5	8·5	10·4	10·1	2·1	1·4	2·3	1·8	3·2	3·1
1923	9·9	7·8	10·6	8·6	10·4	10·2	2·1	1·3	2·2	1·7	3·2	3·1
1924	9·9	7·8	10·6	8·7	10·4	10·2	2·1	1·3	2·2	1·6	3·2	3·1

Såsom härav framgår, förkortades under åren 1911—1920 sommararbetstiden vid det vanliga jordbruksarbetet med sammanlagt drygt en halv timme per dag, vilken förkortning, även om man bortser från den ytterligare begränsning lördagsarbetstiden delvis undergått, motsvarar mer än 4 timmar per vecka. Med 1920 synes emellertid arbetstidsförkortningen hava tills vidare

Tab. C. Lantarbetarnas löneförmåner år 1924.

Län	Tjänare				Statavlönade körkarlar (eller andra jordbruksarbetare)		Daglönare (kr. per dag)							
	Manliga		Kvinnliga				Fasta manliga	Tillfälliga manliga			Tillfälliga kvinnliga			
	Kontant årslön, kr.	Kontant samt kost och logi, kr.	Kontant årslön, kr.	Kontant samt kost och logi, kr.	Kontant årslön, kr.	Kontant samt naturaförmåner, kr.	I egen kost	I egen kost	I arbetsgivares kost		I egen kost		I arbetsgivares kost	
							Sommar	Sommar	Vinter	Sommar	Vinter	Sommar	Vinter	Sommar	Vinter
Stockholms	560	1 215	465	1 031	626	1 396	4·23	4·70	3·65	3·20	2·36	3·14	2·40	2·26	1·74
Uppsala	550	1 155	498	1 039	617	1 386	4·08	4·47	3·49	3·17	2·38	2·93	2·21	2·27	1·74
Södermanlands	538	1 148	447	960	605	1 351	4·09	4·56	3·41	3·14	2·36	2·93	2·30	2·13	1·68
Östergötlands	549	1 148	443	951	618	1 393	4·16	4·81	3·71	3·45	2·54	3·38	2·62	2·41	1·79
Jönköpings	575	1 186	455	965	622	1315	4·49	4·82	3·78	3·26	2·47	3·37	2·64	2·24	1·70
Kronobergs	572	1 108	424	888	642	1 309	4·08	4·58	3·55	3·08	2·33	3·09	2·46	2·11	1·63
Kalmar	535	1 106	406	889	586	1 287	3·90	4·44	3·36	3·06	2·18	3·02	2·26	2·10	1·57
Gotlands	486	1 026	351	815	568	1 187	4·07	4·56	3·33	3·05	2·06	3·00	2·21	1·97	1·34
Blekinge	541	1 093	394	851	610	1 415	3·81	4·24	3·25	2·95	2·23	2·78	2·24	1·89	1·50
Kristianstads	570	1 119	430	892	620	1 408	4·28	4·58	3·59	3·33	2·50	3·04	2·42	2·20	1·72
Malmöhus	603	1 181	472	961	637	1 514	4·25	4·59	3·68	3·27	2·52	3·15	2·55	2·33	1·81
Hallands	550	1 111	385	851	618	1 374	4·30	4·61	3·50	3·20	2·34	3·31	2·54	2·20	1·63
Göteborgs och Bohus	543	1 083	375	826	664	1 361	4·17	4·80	3·65	3·13	2·29	3·39	2·65	2·21	1·65
Älvsborgs	546	1 148	413	913	654	1 370	4·29	4·91	3·80	3·27	2·39	3·55	2·72	2·38	1·70
Skaraborgs	549	1 126	448	948	609	1 266	4·01	4·57	3·31	3·26	2·28	3·36	2·47	2·44	1·70
Värmlands	597	1 196	398	903	692	1 401	4·22	4·68	3·71	3·23	2·58	3·21	2·40	2·19	1·67
Örebro	533	1 165	498	1 052	654	1 360	4·07	4·77	3·59	3·44	2·54	3·52	2·74	2·52	1·81
Västmanlands	549	1 161	483	1 016	636	1 392	4·04	4·60	3·57	3·30	2·52	3·05	2·46	2·31	1·89
Kopparbergs	682	1 328	399	925	—	—	5·06	5·31	4·61	3·77	3·26	3·31	2·80	2·38	2·01
Gävleborgs	664	1 298	363	895	—	—	5·27	5·71	4·71	4·12	3·21	3·66	3·12	2·49	2·05
Västernorrlands	712	1 361	386	912	—	—	5·53	5·85	4·65	4·05	2·94	3·45	2·70	2·26	1·69
Jämtlands	711	1 414	380	945	—	—	5·73	6·17	5·33	4·13	3·26	3·74	3·16	2·40	1·92
Västerbottens	658	1 346	369	926	—	—	6·52	6·42	4·95	4·64	3·28	3·65	2·89	2·43	1·82
Norrbottens	655	1 343	322	879	—	—	6·23	6·73	5·26	5·00	3·58	3·95	2·99	2·54	1·87
Hela riket år 1924	**570**	**1 164**	**430**	**933**	**624**	**1 371**	**4·29**	**4·79**	**3·72**	**3·34**	**2·48**	**3·27**	**2·54**	**2·28**	**1·71**
» » » 1923	566	1 155	423	913	615	1 275	4·28	4·74	3·67	3·28	2·40	3·23	2·51	2·27	1·69
» » » 1913	326	683	197	485	329	720	2·54	2·97	2·19	2·05	1·43	1·77	1·34	1·21	0·89

upphört. De följande två åren uppvisa nämligen samma arbetstidssiffror, och för år 1923 framträder en viss ökningstendens, vilken ock ger sig tillkänna år 1924.

Arbetslön. De löneuppgifter, som inhämtats för förevarande undersökning, avse jordbrukets lägst kvalificerade och lägst avlönade yrkesspecialiteter, för vilka avlöningen i huvudsak regleras genom resp. orters sedvänjor, men icke de yrkes- eller förtroendemän, vilkas lön till väsentlig del utmätes i förhållande till vederbörande arbetares personliga duglighet. Förstnämnda arbetargrupper omfatta emellertid det stora flertalet lantarbetare och förekomma över hela eller åtminstone större delen av riket.

De på grundval av kommunalstämmoordförandenas uppgifter för olika län och riket i dess helhet uträknade genomsnittliga arbetspriserna under år 1924 återgivas i förestående tab. C. Då vissa av arbetargrupperna äro av ringa betydelse för övre Norrlands jordbruk, angivas till desamma hänförliga löneuppgifter för hithörande län med medievalstil i tabellen. Här meddelas först de för det mindre jordbrukets viktigaste arbetskraft, det ogifta tjänstefolket, beräknade lönerna, vilka utgå i form av kontant årslön samt fri kost och logi. Utöver de här siffermässigt uppskattade löneförmånerna givas särskilt i Norrland klädespersedlar o. d. till stundom ganska högt värde.

För de i regel gifta tjänare, vilka under namn av statare förekomma på större egendomar i de egentliga jordbruksbygderna och som, förutom kontant årslön, uppbära s. k. stat av mjölk, spannmål, potatis m. m. samt innehava för familj avsedd bostad, utgör arbetsinkomsten per år enligt uppgiftslämnarnas värdering i genomsnitt 1 371 kr. (för vanliga körkarlar). Häri ingår hyresvärdet av fri bostad, vilken i Sydsverige vanligen består av två rum och kök, men i övriga delar av riket i regel av ett rum och kök, med i genomsnitt 129 kr. samt det uppskattade värdet av fritt bränsle med 101 kr.

Vid sidan av statare förekomma manliga och kvinnliga daglönare, vilka utföra jordbruksarbete mot dagspenning (stundom timlön) med eller utan kosthåll. Särskilt vid Bergslagens bruksegendomar sysselsättas dagsverkare, vilka förbundit sig att under längre eller kortare tid arbeta hos samma arbetsgivare och som på grund härav benämnas fasta daglönare, medan huvudparten av den i de egentliga jordbruksbygderna sysselsatta daglönarklassen gemenligen utgöres av arbetare, som, utan att vara bundna av muntligt eller skriftligt arbetsavtal, mot dags- eller timpenning utföra jordbruksarbete. Av dessa tillfälliga daglönare erbjuda de manliga i egen kost ett speciellt intresse därigenom, att det är beträffande dessa lösarbetare industriens konkurrens om arbetskraften mest direkt ger sig tillkänna, och dagsverkspriset för dem tenderar därför att närma sig den nivå, som betecknas exempelvis av de lönesatser, med vilka i norr skogsindustrien, i söder tegel- och sockerindustrierna m. fl. betala sin tillfälliga arbetshjälp. Såsom av tabellen framgår, utgjorde för denna arbetargrupp sommardaglönen 4·79 kr. och vinterdaglönen 3·72 kr. i genomsnitt för hela riket. Inom de olika länen äro genomsnittslönerna högst i Norrbottens län (sommardaglönen

6·73 kr. och vinterdaglönen 5·26 kr.), medan Blekinge län framvisar de lägsta (4·24 resp. 3·25 kr.). Den relativa skillnaden mellan sommar- och vinterdaglön är särskilt i vissa län i östra och västra Sverige större än i Norrland och Skåne, vilket synes tyda på att arbetstillgången vintertid för tillfälliga daglönare är knappare i de förra områdena än i de senare.

Lönenivåns fluktuationer åren 1913—1924. Under den senaste tolvårsperioden hava lantarbetarlönerna undergått starka variationer, vilka beträffande några betydelsefulla arbetarkategorier belysas genom nedanstående diagram.

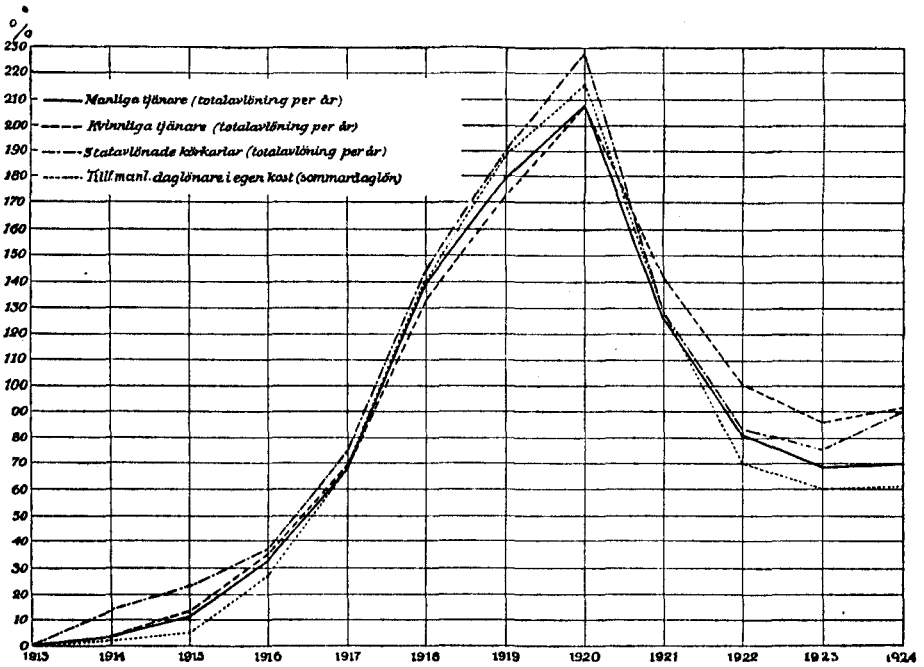

Lantarbetarlönerna stego oavbrutet under perioden 1914—1920, tills kulmen nåddes vid 210 à 225 % över 1913 års nivå. Under de följande tre åren sjönko lönerna med 40—50 % från nyssnämnda topplöner, men med år 1924 har nedgången upphört och efterträtts av en viss stegringstendens. Den genomsnittliga löneökningen under året inskränker sig i regel till 1 à 2 % utom för statare, för vilka totalavlöningen beräknas hava stigit med inemot 10 %, huvudsakligen beroende på att vissa naturaförmåner undergått avsevärd värdestegring. I förhållande till år 1913 företedde lönenivån vid 1924 års slut en genomsnittlig höjning på omkring 80 % (c:a 70 % för manliga arbetare och 90 % för kvinnliga). Återgången kan även karakteriseras därigenom, att medellönerna för 1924 i allmänhet lågo mellan motsvarande arbetspriser för 1917 och 1918 utom beträffande manliga dagsverkare, för vilka den genomsnittliga daglönen sjunkit under 1917 års nivå.

Fylleriförseelser och spritsmuggling under tredje kvartalet 1925.

Antal fylleriförseelser. Enligt en inom kontrollstyrelsen verkställd preliminär sammanräkning, vars resultat delgivits socialstyrelsen, utgjorde antalet fylleriförseelser, för vilka personer blivit sakfällda under tredje kvartalet 1925, tillhopa 8 032, varav 7 843 begåtts av män och 189 av kvinnor.

Antalet fylleriförseelser per kvartal dels under år 1913, såsom representerande förhållandena före världskriget och det individuella kontrollsystemets mera allmänna tillämpning, dels för tiden fr. o. m. år 1918 t. o. m. år 1922 och dels fr. o. m. år 1923, har utgjort som följer:

	Medeltal per kvartal								År 1925		
	1913	1918	1919	1920	1921	1922	1923	1924	1 kv.	2 kv.	3 kv.
Antal förseelser[1]	14 727	4 714	8 798	11 448	7 525	7 053	7 502	8 059	7 802	7 860[2]	8 032[3]
Per 100 000 inv. . .	262	81	151	195	127	118	125	134	129	130	133

Siffrorna för 1913 och 1923—25 äro direkt jämförbara, varemot vid en jämförelse mellan fylleritalen fr. o. m. 1923 och kvartalssiffrorna för åren 1918—1922 hänsyn bör tagas till att sistnämnda siffror äro baserade på ett större material såsom inneslutande jämväl vissa förseelser, för vilka personer anhållits, men icke sakfällts, merendels av det skäl, att de ej kunnat med stämning anträffas och inställas inför rätta. Enligt gjorda undersökningar uppgingo dessa fyllerifall till i genomsnitt c:a 9 procent av samtliga. Med stöd härav kan hela antalet under 1925 års tredje kvartal begångna förseelser uppskattas till i runt tal 8 800, eller, med tillägg av senare inkommande rapporter, till antagligen inemot 9 000. I jämförelse med föregående kvartal innebära dessa siffror en ökning av omkring 400 fall, men beteckna däremot i förhållande till motsvarande period i fjol en nedgång med ungefär samma antal förseelser. Utvecklingen belyses närmare av nedanstående fördelning av fylleriförseelserna på månader under åren 1924 och 1925:

	jan.	febr.	mars	april	maj	juni	juli	aug.	sept.	okt.	nov.	dec.
År 1924 . .	2 084	2 063	2 238	2 674	2 772	2 678	2 509	2 760	3 620	3 130	2 934	2 775
År 1925 . .	2 653	2 426	2 723	2 640	2 579	2 641	2 186	2 614	3 232	.	.	.

Ihågkommas bör, att fylleritalen för de senaste rapportmånaderna och särskilt september månad avsevärt torde komma att påverkas av senare inflytande uppgifter.

[1] Avser åren 1913 och 1923—1925 blott antalet för fylleri sakfällda, under det att i siffrorna för 1918—1922 ingå samtliga anhållna (eller utan anhållande sakfällda) personer.

[2] De tidigare meddelade siffrorna för andra kvartalet 1925 ha här liksom på övriga ställen i redogörelsen ökats med 225 senare rapporterade förseelser.

[3] Preliminär siffra.

Hur fylleriförseelserna under redovisningskvartalet fördelade sig på vissa ortsgrupper och på olika delar av landet åskådliggöres av följande tablå, varuti för Stockholm meddelas tvenne sifferserier, nämligen a) antalet sakfällda enligt den officiella statistiken och b) antalet för fylleri anhållna enligt Statistisk månadsskrift, utgiven av Stockholms stads statistiska kontor:

Antal fylleriförseelser under 3 kv. 1925	Stockholms stad		Östra Sverige	Småland och öarna	Södra Sverige	Västra Sverige	Norra Sverige	Hela riket		
	a	b						3 kv. 1925	2 kv. 1925	3 kv. 1924
i städer med mer än 10 000 inv.	1 784	2 038	492	148	910	1 826	673	**5 833**	5 816	6 385
i övriga städer .	—	—	237	166	112	483	151	**1 149**	1 025	1 229
å landsbygden . .	—	—	141	114	161	253	381	**1 050**	1 019	1 275
tillhopa	**1 784**	**2 038**	**870**	**428**	**1 183**	**2 562**	**1 205**	**8 032**	**7 860**	**8 889**
2 kvart. 1925 . .	1 670	1 886	778	452	1 116	2 731	1 113	**7 860**	—	—
3 kvart. 1924 . .	2 032	2 178	902	433	1 271	2 981	1 270	**8 889**	—	—

Även i fråga om fördelningen på de olika ortsgrupperna äro förändringarna från föregående kvartal föga betydande. En rätt stor del av ökningen under tredje kvartalet synes emellertid hava fallit på de mindre städerna.

Fylleriförseelsernas fördelning efter de sakfälldas kön och ålder. Av samtliga fylleriförseelser, för vilka personer sakfällts under 1925 års tredje kvartal, begingos, som ovan nämnts, 189 eller 2·4 % av kvinnor, varav, såsom efterföljande huvudtabell utvisar, 104 i Stockholm, 47 i Göteborg, 8 i Malmö och 30 i övriga städer. — Huvudtabellen ger även möjlighet att fastställa, i vilken omfattning fylleriförseelserna begåtts av yngre och av äldre personer, varvid åldersgränsen dragits vid 25 år. Av hela antalet förseelser, för vilka uppgifter härom meddelats, hade 1 572 eller 19·6 % begåtts av män och kvinnor i ungdomsåldrarna, medan 6 446 eller 80·4 % kommit på äldre personer. Närmast föregående kvartal voro motsvarande siffror resp. 18·9 och 18·1 %. Under 1—4 kvartalet 1924 utgjorde de yngre fylleristerna resp. 20·6, 19·4, 20·3 och 22·1 % av samtliga, och för år 1923 erhålles talserien 19·2, 18·5, 18·7 och 21·4 %. Det vill sålunda synas, som om ungdomsfylleriet skulle nå sin relativt största utbredning under höst- och vintermånaderna.

Fylleriförseelsernas fördelning efter de sakfälldas inköpsrätt till spritdrycker. På grundval av systembolagens uppgifter ha i huvudtabellen förseelserna vidare uppdelats med hänsyn till om de sakfällda innehaft motbok (med full eller begränsad inköpsrätt) eller varit avstängda från laglig spritdryckstilldelning.

Såsom framgår av tabellen, föllo ej mindre än 6 461 fyllerifall eller 80·4 % på sistnämnda kategori. Av övriga förseelser hade 1 300 eller över fyra femtedelar begåtts av personer med endast begränsad inköpsrätt till alkoholvaror. Bland de kvinnliga fylleristerna saknade samtliga motbok. Dessa siffror giva en antydan om omfattningen av den olagliga rusdryckshandelns och särskilt spritsmugglingens inverkan på nykterhetstillståndet.

Orter	Antal fylleriförseelser, för vilka personer sakfällts under				Förseelser, begångna av *män*						Förseelser av *kvinnor*				
					med motbok		*utan* motbok	Summa	Därav födda		*med* motbok	*utan* motbok	Summa	Därav födda	
	juli	aug.	sept.	hela kvartalet	full inköpsrätt	begr. inköpsrätt			före 1900	1900 eller senare				före 1900	1900 eller senare
Stockholms stad	583	601	600	**1 784**	74	349	1 257	**1 680**	1 499	181	—	104	**104**	88	16
Östra Sverige															
Södertälje . .	21	22	9	**52**	4	9	39	**52**	36	16	—	—	—	—	—
Uppsala . . .	20	31	64	**115**	—	10	103	**113**	74	39	—	2	**2**	1	1
Västerås . . .	21	18	21	**60**	—	8	52	**60**	42	18	—	—	—	—	—
Nyköping . .	2	11	5	**18**	1	6	11	**18**	12	6	—	—	—	—	—
Eskilstuna . .	18	30	29	**77**	—	15	61	**76**	67	9	—	1	**1**	—	1
Linköping . .	27	27	18	**72**	1	10	58	**69**	62	7	—	3	**3**	3	—
Norrköping . .	32	24	42	**98**	3	24	68	**95**	70	25	—	3	**3**	1	2
Övriga städer .	41	82	114	**237**	7	34	196	**237**	180	57	—	—	—	—	—
Landsbygden .	9	28	104	**141**	6	16	119	**141**	82	54	—	—	—	—	—
Småland och öarna															
Jönköping . .	16	36	25	**77**	2	15	60	**77**	62	15	—	—	—	—	—
Kalmar . . .	5	34	26	**65**	3	17	45	**65**	53	12	—	—	—	—	—
Västervik . .	4	2	—	**6**	—	1	5	**6**	4	2	—	—	—	—	—
Övriga städer .	24	65	77	**166**	7	27	132	**166**	122	44	—	—	—	—	—
Landsbygden .	22	20	72	**114**	2	19	93	**114**	68	45	—	—	—	—	—
Södra Sverige															
Karlskrona . .	19	13	23	**55**	2	3	49	**54**	46	8	—	1	**1**	—	1
Kristianstad .	18	22	29	**69**	14	11	44	**69**	59	10	—	—	—	—	—
Malmö	171	129	130	**460**	33	41	378	**452**	407	45	—	8	**8**	8	—
Lund	22	23	21	**66**	5	11	49	**65**	54	11	—	1	**1**	1	—
Landskrona .	20	22	15	**57**	6	10	39	**55**	46	9	—	2	**2**	2	—
Hälsingborg .	42	40	63	**145**	4	23	117	**144**	113	31	—	1	**1**	1	—
Ystad	3	8	1	**12**	1	1	10	**12**	8	4	—	—	—	—	—
Trälleborg . .	15	14	17	**46**	2	5	39	**46**	35	11	—	—	—	—	—
Övriga städer .	34	54	24	**112**	10	11	90	**111**	85	26	—	1	**1**	1	—
Landsbygden .	33	40	88	**161**	13	22	126	**161**	90	71	—	—	—	—	—
Västra Sverige															
Halmstad . . .	11	12	18	**36**	3	7	26	**36**	27	9	—	—	—	—	—
Göteborg . . .	398	474	499	**1 371**	35	238	1 051	**1 324**	1 132	192	—	47	**47**	38	9
Mölndal . . .	9	11	8	**28**	—	6	22	**28**	16	12	—	—	—	—	—
Uddevalla . .	11	16	5	**32**	3	2	26	**31**	21	10	—	1	**1**	1	—
Trollhättan . .	—	20	14	**34**	1	5	28	**34**	31	3	—	—	—	—	—
Borås	10	26	23	**59**	2	16	40	**58**	46	12	—	1	**1**	1	—
Skövde . . .	7	13	—	**20**	1	3	16	**20**	16	4	—	—	—	—	—
Karlstad . . .	33	54	27	**114**	—	9	105	**114**	92	22	—	—	—	—	—
Kristinehamn .	9	19	12	**40**	1	4	35	**40**	35	5	—	—	—	—	—
Örebro	32	28	32	**92**	2	13	73	**88**	76	12	—	4	**4**	2	2
Övriga städer .	125	194	164	**483**	16	83	382	**481**	369	108	—	2	**2**	2	—
Landsbygden .	41	50	162	**253**	2	43	208	**253**	145	104	—	—	—	—	—
Norra Sverige															
Falun	8	6	10	**24**	1	2	21	**24**	19	5	—	—	—	—	—
Gävle	76	54	93	**223**	3	36	183	**222**	194	28	—	1	**1**	1	—
Söderhamn . .	23	25	25	**73**	—	10	62	**72**	58	14	—	1	**1**	1	—
Härnösand . .	27	37	43	**107**	—	10	97	**107**	91	16	—	—	—	—	—
Sundsvall . .	42	99	44	**185**	—	26	157	**183**	150	33	—	2	**2**	1	1
Östersund . .	15	16	12	**43**	—	2	41	**43**	39	4	—	—	—	—	—
Luleå	4	7	7	**18**	—	—	16	**16**	12	4	—	2	**2**	2	—
Övriga städer .	44	34	73	**151**	1	32	117	**150**	117	33	—	1	**1**	1	—
Landsbygden .	39	23	319	**381**	—	55	326	**381**	228	153	—	—	—	—	—
Hela riket (städerna	2 042	2 453	2 487	**6 982**	248	1145	5 400	**6 793**	5 677	1 112	—	189	**189**	156	33
riket landsb. .	144	161	745	**1 050**	23	155	872	**1 050**	613	427	—	—	—	—	—
Summa	2 186	2 614	3 232	**8 032**	271	1300	6 272	**[1] 7 843**	6 290	1 539	—	189	**189**	156	33

[1] Därav 14 med okänd ålder.

Jämförelse mellan fylleriförseelserna i Sverige och dess grannländer. Liksom i föregående kvartalsredogörelser må slutligen i jämförelsesyfte en sammanställning göras mellan den svenska fylleristatistiken och motsvarande uppgifter för Norge enligt Statistiske Meddelelser. I översikten här nedan ha dessutom medtagits motsvarande kvartalssiffror för Finland, vilka fr. o. m. år 1922 finnas tillgängliga i Social Tidskrift:

	Medeltal per kvartal							År 1925		
	1918	1919	1920	1921	1922	1923	1924	1 kv.	2 kv.	3 kv.
Sverige . .	4 714	8 798	11 448	7 525	7 053	7 502	8 059	7 802	7 860	8 032
Norge . . .	5 729	9 353	8 635	8 882	11 171	12 255	10 797	10 004	9 580	9 548
Finland .	·	·	·	·	10 700	14 103	15 851	15 025	16 570	·

Under innevarande års andra kvartal nedgick fyllerifrekvensen i Norge med omkring 400 förseelser, medan för Finlands vidkommande konstateras en ökning med mer än 1 500 fall.

Av intresse är jämväl att sammanställa fylleriförseelserna i de fyra nordiska huvudstäderna, såsom skett i nedanstående tablå:

Antal fylleriförseelser i	År 1913	År 1919	År 1920	År 1921	År 1922	År 1923	År 1924	År 1925 1 kv.	2 kv.	3 kv.
Stockholm .	17 696	11 115	10 120	6 848	7 397	8 069[1]	8 181[1]	1 726[1]	1 886[1]	2 038[1]
Oslo . . .	16 736	16 988	13 624	13 750	18 195	22 504	18 704	4 426	4 020	4 208
Köpenhamn[2]	8 855	4 229	5 046	4 278	4 360	5 195	5 851	·	·	·
Helsingfors	23 266	5 488	12 307	13 550	10 925	15 556	18 863[1]	4 180[1]	4 805[1]	4 898[1]

Det framgår härav, att antalet fylleriförseelser, särskilt om hänsyn tages till vederbörande städers folkmängd[3], ställer sig betydligt lägre i Stockholm än i Helsingfors samt i Oslo, där fjolåret dock medförde en betydande nedgång av förseelsernas antal. Då emellertid av gatufylleriet blott en viss, efter ortens praxis växlande del blir föremål för polisingripande och sålunda redovisad i statistiken, kunna dessa siffror knappast göra anspråk på att giva en inbördes fullt jämförbar bild av nykterhetstillståndet i resp. städer, men synas de i allt fall väl ägnade att belysa förändringarna å samma ort under resp. år.

Uppgifter rörande spritsmugglingen. I anslutning till en i denna tidskrift nyligen (årg. 1925, sid. 744) lämnad redogörelse för under åren 1922—1925 beivrade fall av spritsmuggling meddelas i det följande som komplement till fylleriförseelsestatistiken vissa uppgifter från generaltullstyrelsens statistiska avdelning rörande antalet beslag, som helt eller delvis avsett sprit (eller brännvin), samt beslagtagna kvantiteter av sådana varor. I de fall, då det erfarits, att gjorda beslag ogillats av vederbörande underdomstolar, har anmärkning härom gjorts i noter till tabellen.

[1] Siffran avser antalet anhållna personer enligt polisstatistiken. — [2] Med Frederiksberg. — [3] Folkmängdssiffrorna äro (inkl. vissa förstäder): Stockholm 438 896, Oslo 257 100, Köpenhamn 715 711 och Helsingfors 201 435 inv.

Gjorda beslag och beslagtagna kvantiteter av spritdrycker under åren 1924 och 1925.

Månad	Stockholms tullkammardistrikt				Samtliga tullkammardistrikt			
	Antal beslagsmål		Kvantitet, i liter		Antal beslagsmål		Kvantitet, i liter	
	1924	1925	1924	1925	1924	1925	1924	1925
januari	88	152	1 786	9 175	148	206	7 363	[4] 61 156
februari	71	149	664	1 380	128	202	958	2 042
mars	80	152	531	1 126	115	181	2 639	1 539
april	74	142	1 516	704	146	178	3 621	851
maj	88	129	1 210	2 815	150	181	2 610	3 925
juni	113	138	11 841	2 119	191	191	13 652	2 242
juli	167	271	9 446	1 069	236	317	11 128	1 240
augusti	272	218	2 625	835	352	243	7 275	1 581
september	284	198	4 726	6 216	369	242	[1] 22 595	7 576
oktober	300	—	2 006	—	378	—	6 168	—
november	291	—	6 880	—	365	—	[2] 22 243	—
december	223	—	4 513	—	285	—	[3] 80 505	—
Samtliga månader	**2 051**	**1 549**	**47 744**	**25 489**	**2 803**	**1 941**	**180 757**	**82 152**

Tabellen ger vid handen, att på Stockholms tullområde, dit spritsmugglingen företrädesvis torde vara riktad, men där striden mot den olagliga hanteringen också torde bedrivas med större energi än annorstädes, kommo åren 1924 och 1925 omkring tre fjärdedelar av de ertappade spritsmugglarna. Ser man på mängden av beslagtagna spritdrycker, intager även stockholmsdistriktet en dominerande plats, särskilt därest man från totalsumman borträknar de betydande kvantiteter, som i andra distrikt beslagtagits, men enligt domstolsutslag sedermera frigivits.

Under de tre första kvartalen av innevarande år var antalet beslagsmål något större än under motsvarande tid föregående år, då siffrorna för Stockholms tullkammardistrikt voro 1 237 och för hela landet 1 835. Emellertid torde denna ökning säkerligen närmast vara beroende på ett kraftigare beivrande av smuggeltrafiken. I fråga om de beslagtagna kvantiteterna, som år 1924 voro resp. 34 345 och 71 841 liter, är nedgången däremot påtaglig, i synnerhet om man bortser från de sedermera frigivna partierna, varvid totalsummorna för hela riket och årets första nio månader bliva 63 566 liter år 1924 och 30 531 liter år 1925. Per ertappad smugglare har genomsnittskvantiteten nedgått från 35 till 16 liter för hela landet och från 28 till likaledes 16 liter, vad enbart stockholmsdistriktet beträffar. Detta synes bekräfta den i den förenämnda tidigare uppsatsen framförda åsikten, att spritsmugglingen i vårt land på senaste tiden varit stadd i nedgång.

Till jämförelse må meddelas, att i Norge under tiden januari—september innevarande år beslagtagits sammanlagt 85 367 liter spritdrycker, varav 19 231 liter under första, 36 023 liter under andra och 30 113 liter under tredje kvartalet. Dessa siffror avse samtliga beivrade fall av spritsmuggling.

[1] Beslaget å ett häri ingående parti om 8 275 liter har sedermera hävts.
[2] » » » » » » » » 14 200 » » » »
[3] » » » » » » » » 74 547 » » » »
[4] » » » » » » » » 51 621 » » » »

Vräkningar i Sverige åren 1923 och 1924.

Gällande bestämmelser angående vräkning. Bestämmelser om vräkning meddelas dels i utsökningslagen och dels i legostadgan av år 1833. I 192 § utsökningslagen stadgas, att om arrendator eller hyresgäst vägrar avflytta, då bestämd legotid är till ända eller eljest, utan att legorätten förverkats, för honom inträtt skyldighet att avflytta, och han ej gitter visa sannolika skäl, att han ändock äger kvarsitta, må överexekutor förordna om hans vräkande. Sådant förordnande må även meddelas, om det finnes uppenbart, att arrende eller hyresrätt är förverkad.

Enligt 191 § i samma lag äger vidare överexekutor, om någon egenmäktigt pantat något till sig eller skilt annan från det han innehar eller eljest själv tagit sig rätt, »att genast besittningen eller annat förhållande, som rubbat är, återställa». Detta senare stadgande har i ett flertal rättsfall ansetts tillämpligt, där fråga varit om olovligt kvarboende. Enligt båda dessa lagrum sker vräkning sålunda på förordnande av överexekutor, d. v. s. i huvudstaden överståthållarämbetet och i flertalet övriga städer magistraten eller, där konungen det förordnar, viss ledamot av magistraten (ofta borgmästaren) samt i andra städer och på landsbygden länsstyrelsen. Överexekutors beslut i vräkningsmål går enligt 53 § utsökningslagen i verkställighet ändå att beslutet överklagas.

I 37 § utsökningslagen stadgas, att utmätningsman[1] äger utan särskilt bemyndigande verkställa domstols laga kraft ägande dom i tvistemål, då någon blivit förpliktad att avträda fast egendom eller dömt är om flyttning i eller ur hus eller om tjänstehjons flyttning i eller ur tjänst. I tvist angående arrendators eller hyresgästs skyldighet att avflytta kan, om rätten så förordnar, utslaget verkställas utan hinder av att det icke vunnit laga kraft. Enligt senast berörda lagrum avses sålunda verkställighet av domstols beslut.

I 5 § legostadgan föreskrives, att om tjänstehjon är försumligt, gensträvigt eller i sin levnad oordentligt och ej låter sig med godo rättas eller är otroget eller till åtagen tjänst oskickligt, äger husbonden skilja det från sig. Kan ej överenskommelse träffas, äger husbonden i tvenne gode mäns närvaro tillsäga tjänstehjonet att träda ur tjänsten; vägrar tjänstehjonet att efterkomma denna tillsägelse, eller vill husbonden icke tillkalla gode män, har husbonden att anmäla förhållandet i Stockholm hos överståthållarämbetet, i övriga städer hos magistrat eller poliskammare och å landet hos landsfiskalen, som äger att vräka tjänstehjonet ur tjänsten; tjänstehjonet i varje fall obetaget att sin rätt vid domstol utföra.

[1] Utmätningsman är i stad stadsfogde och på landet landsfiskal eller av länsstyrelsen förordnad person i landsfiskals ställe.

Tidigare fanns i lag icke något stadgande om skyldighet för utmätningsman att, innan vräkning verkställdes, härom underrätta den, som skulle vräkas. Sådan underrättelse torde dock i allmänhet hava lämnats. Genom lag den 29 maj 1925 om ändrad lydelse av vissa paragrafer i utsökningslagen samt lag samma dag om meddelande av underrättelse i visst fall före vräkning ur tjänst m. m. är emellertid numera uttryckligen stadgat, att verkställighet av vräkning icke må ske, med mindre underrättelse blivit meddelad den, som skall vräkas, senast fyra dagar före vräkningen. I fall, där förhållandena därtill föranleda, äger utmätningsmannen medgiva ytterligare anstånd med vräkningen i högst sex dagar.

Förevarande utredningstillkomst och primärmaterial. Trots vräkningsinstitutets uppenbara rättsliga nödvändighet ligger det i sakens natur, att vräkningsförfarandet i sig självt är mindre tilltalande och ägnat att tilldraga sig uppmärksamhet ur social synpunkt. Socialstyrelsen har för närvarande till följd av remisser att avgiva utlåtanden i tvenne lagstiftningsfrågor, som äga nära beröringspunkter med vräkningsförfarandet, nämligen rörande ev. avskaffande av legostadgan och reformering av hyresrätten.[1] Dessa remisser hava givit styrelsen anledning att företaga en utredning rörande vräkning i syfte att såvitt möjligt klarlägga, i vilken omfattning och under vilka omständigheter sådant förfarande faktiskt förekommer.

För detta ändamål anhöll styrelsen i cirkulärskrivelse den 18 februari 1925 hos länsstyrelserna om uppgifter enligt särskilt formulär från samtliga överexekutorer i riket angående vräkningar under åren 1923 och 1924. Här efterfrågades dels antalet jämlikt utsökningslagen sökta, beviljade och verkställda vräkningsansökningar, dels tidpunkten för ansökningarna och dels rättsgrunden för vräkningsåtgärden. Därjämte begärdes uppgifter angående antalet fall av vräkning enligt legostadgan samt angående tillämpningen av anmälningsförfarandet enligt 7 § 2 st. lagen den 10 mars 1923 med vissa bestämmelser rörande hyra.

Förutom denna mera allmänna och summariska undersökning har styrelsen, för vinnande av en allsidigare och djupare kännedom om vissa förhållanden vid vräkning, under medverkan av överståthållarämbetet och länsstyrelsen i Stockholms län låtit inhämta särskilda upplysningar rörande de av dessa myndigheter handlagda vräkningsärendena. Ifrågavarande specialundersökning avser lägenhetens beskaffenhet eller storlek, det försummade förfallna beloppets storlek, tiden mellan första försummelsen och ansökningen m. m.

Innan styrelsen ingår på en redogörelse för resultaten av nu anförda utredning (såväl den allmänna som den mera speciella), må till en början anföras några siffror från redan förefintlig officiell statistik, berörande vräkningsförfarandet.

Förefintlig officiell statistik. Som bakgrund för efterföljande undersökning må här lämnas några mera summariska uppgifter angående vräkningar, vilka

[1] V. Lundstedt: »Förberedande utredning av vissa principer för reformering av hyresrätten». St. off. utr. 1923: 76.

uppgifter hämtats från publikationen *Domstolarna och de exekutiva myndigheternas verksamhet* för åren 1913—1918 och 1921—1922 (för åren 1919—1920 saknas publikationen i fråga). Från de däri intagna översikterna rörande överexekutorernas och utmätningsmännens arbetsredogörelser inhämtas följande uppgifter om antalet ansökningar angående arrendators eller hyresgästs vräkande samt om antalet verkställda sådana vräkningar:

År	Hela antalet vräknings-ansök-ningar	Ansök-ningen ej upptagen	Ansök-ningen förfallen på grund av under-låten fullföljd	Ansök-ningen ej bifallen	Ansök-ningen helt eller delvis bifallen	Antal verkställda vräkningar		
						Städer	Lands-bygd	Hela landet
1913	3 666	4	1 164	167	2 331	.	.	.
1914	3 811	10	1 276	148	2 377	1 351	159	1 510
1915	4 265	7	1 374	151	2 733	1 593	207	1 800
1916	3 623	6	1 854	171	2 092	1 317	212	1 529
1917	3 293	12	1 397	160	1 724	910	192	1 102
1918	3 241	10	1 123	317	1 791	794	238	1 032
1919—1920 .	.	.	.	.	.	.	.	.
1921	2 618	29	685	356	1 548	621	280	901
1922	3 348	18	906	264	2 160	930	354	1 284
Medeltal . .	**3 483**	**12**	**1 160**	**217**	**2 095**	**1 074**	**235**	**1 308**

Den allmänna undersökningen. Antalet vräkningsärenden jämlikt utsökningslagen har för landet i dess helhet under åren 1923 och 1924 befunnits utgöra:

Vräkningsansökningar jämlikt utsökningslagen på grund av	Sökta vräkningar		Beviljade vräkningar		Verkställda vräkningar	
	1923	1924	1923	1924	1923	1924
hyresavtals förverkande m. m. . . .	3 081	3 053	1 869	1 847	572	546
tjänsteavtals upphörande m. m. . .	190	413	154	246	35	71
annat förhållande	213	211	144	150	33	36
Tillhopa	**3 484**	**3 677**	**2 167**	**2 243**	**640**	**653**
Därav i städer, köpingar och municipalsamhällen	2 487	2 572	1 512	1 513	505	476
å landsbygden	997	1 105	655	730	135	177

Hela antalet *ansökningar i vräkningsärenden* uppgick sålunda under år 1923 till 3 484 och år 1924 till 3 677. Förstnämnda antal sammanfaller med medeltalet för de redovisade åren under perioden 1913—1922, nämligen 3 483. Ökningen under år 1924 står i samband med den starka stegringen av antalet ansökningar å Malmöhus läns landsbygd om vräkning på grund av arbets- och tjänsteavtals upphörande under arbetskonflikten inom jordbruket på hösten samma år. Medan sålunda antalet sökta vräkningar under oktober—december 1923 inom nämnda län utgjorde endast 6, uppgick motsvarande antal under samma tid år 1924 till icke mindre än 237. — Det bör uppmärksammas att vid dessa vräkningar icke legostadgan utan utsökningslagen tillämpats.

Den lokala fördelningen av antalet vräkningsansökningar framgår av tab. 1 och 2 (sid. 919 ff.), där vid sidan av de absoluta talen även meddelas relativa siffror, utmärkande antalet ansökningar per 100 000 invånare. Vad först beträffar städer och stadsliknande samhällen, finner man för Stockholms del höga relativsiffror under de båda åren (227·3 resp. 219·6 per 100 000 invånare). År 1924 uppvisa Norrbottens läns stadssamhällen ett lika högt relativtal som Stockholm (219·8), beroende dock synbarligen på mera tillfälliga förhållanden detta år; siffran för år 1913 var också endast hälften så stor (108·7). I övrigt visa tabellerna höga relativtal för städerna i Göteborgs och Bohus län (161·8 resp. 174·9), Stockholms län (129·6 resp. 199·3), Västmanlands län (106·7 resp. 101·1) samt Västernorrlands län (118·7 resp. 96·7). Det är anmärkningsvärt, att i de län, där hög frekvens — mer än 100 per 100 000 invånare — konstaterats för stadssamhällena, detta är förhållandet under båda åren. Låg frekvens, under 30 per 100 000 invånare, förekommer å andra sidan för stadssamhällena under båda åren i Gotlands län (0·0 resp. 9·7), Blekinge län (22·4 resp. 22·4) och Älvsborgs län (29·5 resp. 27·0).

I fråga om landsbygden uppvisa Stockholms, Uppsala och Malmöhus län under båda åren relativt hög frekvens, över 35 per 100 000 invånare — sistnämnda län år 1924 icke mindre än 143·4 (se ovan) — medan Blekinge, Älvsborgs, Värmlands, Kopparbergs och Västerbottens läns landsbygd förete låg frekvens (under 15 per 100 000 invånare). För landsbygden i dess helhet ställer sig vräkningsfrekvensen väsentligt lägre än i städer och stadsliknande samhällen, i det att hela antalet vräkningar per 100 000 invånare utgjorde i genomsnitt per år under åren 1923 och 1924 endast 25·8 resp. 28·6 å landsbygden mot 116·0 resp. 120·0 i stadssamhällena.

Detta förhållande, lägre frekvens på landsbygden än i städerna om hänsyn tages till folkmängden, råder i samtliga län under båda åren, undantagandes Gotlands län år 1923 och Malmöhus län år 1924 (konfliktvräkningarna). Det må emellertid i detta sammanhang framhållas, att den högre frekvensen i stadssamhällena icke kan anses med säkerhet utvisa, att det föreligger större utsikt till konflikter i fråga om nyttjanderättsförhållanden i sådana samhällen än på landsbygden. I de förra äro nämligen de mot nyttjanderätt upplåtna lägenheterna i förhållande till folkmängden mycket talrikare än på landsbygden.

Vad beträffar rättsgrunden för vräkningsansökningarna, befinnes i stadssamhällena den övervägande delen av dessa hava föranletts av hyres- eller arrendeavtals utlöpande eller förverkande. Ifrågavarande rättsgrund åberopades under år 1923 i ej mindre än 96·2 % och år 1924 i 95·1 % av hela antalet fall. Vid sidan härav framstå arbets- och tjänsteavtalsfallen nästan såsom undantag, representerande endast resp. 0·8 och 1·4 % av samtliga. På landsbygden ställa sig dock förhållandena väsentligt annorlunda. Hyres- och arrendeavtalen utgöra visserligen även där flertalet, nämligen resp. 69·1 och 54·8 %, men arbets- och tjänsteavtalsfallen uppgå till resp. 17·1 och 34·1 %. Den stora ökningen av sistnämnda fall under år 1924 förorsakades av de ovannämnda konfliktvräkningarna i Malmöhus län.

Antalet vräkningsansökningar hava vidare uppdelats i två grupper allt efter den tid av året (före eller efter 1 oktober), då de ingivits. Det har nämligen ansetts vara av intresse, särskilt ifråga om hyresavtal, att undersöka, huruvida någon anhopning kan förmärkas under tiden närmast efter den vanligast iakttagna flyttningsdagen.

Av hela antalet vräkningsansökningar på grund av hyres- eller arrendeavtals utlöpande eller förverkande hava under år 1923 77·6 % ingivits under tiden januari—september och 22·4 % under tiden oktober—december. Motsvarande siffror för år 1924 äro 75·5 och 24·5 %. I stort sett uppvisa stadssamhällena och landsbygden i nu berörda avseende en anmärkningsvärd överensstämmelse. Ansökningarna under oktober—december utgjorde nämligen år 1923 för stadssamhällena 22·5 % och för landsbygden i dess helhet 22·1 %; motsvarande siffror för år 1924 voro 24·4 resp. 24·8 %.

Man finner av ovan anförda siffror, avseende landet i dess helhet, att någon anhopning av vräkningsansökningarna i allmänhet icke förekommer under hösten, såsom man eljest med hänsyn till då gängse flyttningar vore böjd förmoda. Utsträcker man undersökningen i förevarande hänseende till olika landsdelar, kan man i fråga om Stockholm samt Göteborgs och Bohus läns städer till och med iakttaga en utpräglat sjunkande vräkningsfrekvens under årets sista kvartal. I övriga stadssamhällen liksom å landsbygden inom resp. län finner man icke någon bestämd allmän tendens till vare sig anhopning eller minskning av fallen under hösten.

Detsamma kan sägas om vräkningsansökningar på grund av arbets- eller tjänsteavtals upphörande, vilka huvudsakligen förekomma på landsbygden. Under år 1923 fördelade sig antalet dylika fall på landsbygden med 90·6 % för tiden januari—september och 9·4 % under oktober—december. År 1924 har visserligen att uppvisa helt andra siffror, i det endast 29·4 % av ifrågavarande vräkningsansökningar då falla på tiden januari—september och icke mindre än 70·6 % på årets sista kvartal. Men detta får sin förklaring av ovanberörda extraordinära förhållanden i Malmöhus län, där 237 vräkningsansökningar ingåvos på hösten 1924 mot endast 7 under året i övrigt. Bortser man från detta län, befinnes det, att endast 21·8 % av dessa vräkningsansökningar ingivits under tiden oktober—december, d. v. s. något mindre än genomsnittligt under hösten. — Icke heller vräkningsansökningar av andra anledningar än nu behandlade förete någon anhopning till årets sista månader.

Av tablån å sid. 913 framgår, att antalet *beviljade vräkningsansökningar* uppgick till 2 167 år 1923 och till 2 243 år 1924, vilka siffror utvisa en god överensstämmelse med medeltalet för åren 1913—1921 eller 2 094. Den lokala fördelningen finnes angiven i tab. 1 och 2. Man finner härav, att Stockholm framträder med höga siffror även i fråga om antalet beviljade vräkningar. Detta är också fallet med stadssamhällena i Norrbottens län och Stockholms län, vilka för år 1924 till och med nådde högre relativa siffror än Stockholms stad. För övrigt kan man ifråga om den lokala fördelningen av de beviljade vräkningarna göra samma iakttagelse som beträffande vräkningsansökningarna,

nämligen att vissa delar av landet hava hög frekvens båda åren och vissa delar låg. Sammanlagt är antalet beviljade vräkningar drygt dubbelt så stort i stadssamhällena som på landsbygden, i förhållande till folkmängden fyra till fem gånger så stort.

Antalet beviljade vräkningar på grund av hyres- eller arrendeavtals utlöpande eller förverkande är mer än tre gånger så stort i stadssamhällena som på landsbygden eller, om man tar hänsyn till folkmängden, omkring sex gånger så stort. Å andra sidan är antalet beviljade vräkningar på grund av arbets- och tjänsteavtals upphörande åtta till tio gånger så stort på landsbygden som i stadssamhällena. I städerna äro, såsom förut påpekats, vräkningar av sistnämnda anledning närmast att beteckna såsom undantagsfall.

I stadssamhällena leda omkring tre femtedelar av alla vräkningsansökningar till vräkningsutslag; på landsbygden är motsvarande andel omkring två tredjedelar. Med avseende å de särskilda länen visar det sig, att några län för båda åren uppvisa låga procentsiffror i berörda avseende och andra län särskilt höga sådana siffror. Till de förra höra Göteborgs och Bohus län (49 resp. 44 %) och Älvsborgs län (49 resp. 56 %), till de senare Östergötlands län (81 resp. 78 %), Värmlands län (75 resp. 75 %), Örebro län (72 resp. 80 %) och Västernorrlands län (91 resp. 87 % eller, om hänsyn tages till de i noten vid tab. 1 och 2 angivna ansökningar, 87 resp. 84 %).

Det föreliggande materialet ger icke upplysningar angående orsakerna i varje särskilt fall till avslag å vräkningsansökan. Dessa orsaker äro av olika slag. I åtskilliga fall fullföljes ansökningen icke av sökanden, antingen emedan uppgörelse kommit till stånd eller förklaranden avflyttat eller avvikit eller ock av andra skäl; i vissa fall åter är rättsfrågan tvistig, och vederbörande hänvisas att föra sin talan vid domstol; i andra fall slutligen föreligga materiella eller formella anledningar till avslag å ansökningen. Det är givetvis möjligt, att man på olika håll följer delvis olikartad praxis ifråga om de sistnämnda fallen; något belägg härför står emellertid icke att hämta från materialet till förevarande, mera summariska undersökning. Dylika eventuella skiljaktigheter i tillämpningen torde dock icke kunna vara av nämnvärd betydelse med hänsyn till den utjämnande inverkan på rättstillämpningen, som åstadkommes genom utslagens prövning efter anförda besvär.

I fråga om *verkställda vräkningar* dominerar Stockholm i ännu högre grad än beträffande vräkningsansökningar och beviljade sådana. Antalet genom exekutiv myndighets försorg verkställda vräkningar i Stockholm belöpte sig år 1923 till 45·2 % och år 1924 till 39·1 % av samtliga i hela landet. En mycket hög siffra uppvisar även landsbygden i Malmöhus län år 1924, vilket står i samband med meranämnda konfliktvräkningar i länet på hösten detta år.

I efterföljande tablå har antalet verkställda vräkningar ställts i relation dels till hela antalet vräkningsansökningar och dels till antalet beviljade sådana.

Vräkningsorsak	Verkställda vräkningar per 100 ansökningar						Verkställda vräkningar per 100 beviljade					
	Stadssamh.		Landsbygd		Hela riket		Stadssamh.		Landsbygd		Hela riket	
	1923	1924	1923	1924	1923	1924	1923	1924	1923	1924	1923	1924
Hyresavtals förverkande m. m.	20·5	18·3	11·9	16·2	18·6	17·9	34·1	31·2	19·1	23·8	30·6	29·6
Tjänsteavtals upphörande m. m.[1]	10·0	30·6	19·4	15·9	18·4	17·2	11·1	73·3	24·3	26·0	22·7	28·9
Annat förhållande . . .	17·3	19·1	14·5	15·6	15·5	17·1	23·6	27·0	22·5	21·8	22·9	24·0
Samtliga vräkningar	**20·3**	**18·5**	**13·5**	**16·0**	**18·4**	**17·8**	**33·4**	**31·5**	**20·6**	**24·2**	**29·5**	**29·1**

Särskilt höga äro stockholmssiffrorna; de verkställda vräkningarna därstädes uppgå till inemot 30 % av samtliga ansökningar. Bortser man från dessa, visar det sig, att procentuella antalet verkställda vräkningar icke är högre i stadssamhällena än på landsbygden. Detta gäller även om antalet verkställda vräkningar i förhållande till de beviljade vräkningsansökningarna.

Det visar sig vidare, att — med undantag för Stockholm — sökanden icke påkallat verkställighetsåtgärder i mer än cirka 25 % av antalet fall där vräkningsansökan blivit beviljad. Anledningen till att dylika åtgärder icke kommer till stånd är givetvis i många fall, att vräkningsutslaget i och för sig utgör en drivfjäder för förklaranden att söka göra upp med sökanden; avflyttning sker vidare ofta godvilligt, sedan utslaget blivit delgivet. I regel torde det också just vara en sådan effekt sökanden vill ernå genom åtgärden att söka handräckning, medan han däremot betraktar den exekutiva vräkningsåtgärden såsom en nödfallsutväg, vilken tillgripes först då andra åtgärder visat sig utan verkan.[2] Följden härav är, att antalet verkställda vräkningar i de flesta län är skäligen obetydligt, i hälften av länen mindre än 10 vräkningar per år. De län, som förete det största antalet verkställda vräkningar äro — jämte Stockholm — Stockholms län, Malmöhus län, Göteborgs och Bohus län samt år 1924 även Östergötlands län.

En jämförelse med antalet verkställda vräkningar under åren 1914—1921 (sid. 913) visar, att verkställighet av vräkning numera kommer till stånd i betydligt mindre utsträckning än vad förr varit fallet.

7 § i lagen den 10 mars 1923 med vissa bestämmelser rörande hyra, vilken med en del inskränkningar trädde i kraft den 15 s. m., är av följande lydelse:

»Är hyresrätt förverkad på grund av dröjsmål med hyrans erläggande, men sker rättelse senast å tolfte söckendagen från den dag, då hyresvärden genom behörig del-

[1] Siffrorna för stadssamhällena äro på grund av materialets begränsade omfattning att anse såsom tämligen osäkra.

[2] Länsstyrelsen i Södermanlands län meddelar, att utmätningsmännen i regel, åtminstone i nämnda län, bruka några dagar i förväg underrätta till vräkning dömd person, att vräkning kommer att verkställas å viss angiven tid, om ej avflyttning i godo dessförinnan äger rum. Samma förhållande konstateras av överexekutor i Hälsingborg, som tillika uppgiver, att frivillig avflyttning i regel blivit resultatet därav. En sådan praxis, vilken som ovan nämnts numera är lagfäst genom lag den 29 maj 1925 om ändrad lydelse av 193, 194, 195 och 212 §§ utsökningslagen, är tydligen ägnad att minska antalet verkställda vräkningar.

givning av vräkningsansökan eller annorledes i laga ordning verkställt uppsägning, skall, oavsett vad därom må hava avtalats, uppsägningen vara utan verkan och dröjsmålet icke vidare kunna åberopas såsom grund för hyresgästens skiljande från lägenheten.

Har hyresvärden, under åberopande av dröjsmålet, hos domstol, överexekutor eller skiljemän påyrkat hyresgästens vräkande från lägenheten, må beslut, varigenom yrkandet på berörda grund bifalles, icke meddelas, förr än fjorton söckendagar förflutit från uppsägningsdagen. I fall, som nu sagts, ankommer det på hyresgäst, vilken inom behörig tid vidtagit rättelse, att sådant hos myndigheten eller skiljemännen anmäla och styrka. Där beslut om vräkning meddelats, går detsamma i vanlig ordning i verkställighet, såvida ej myndighet, varest talan emot beslutet föres, annorlunda förordnar.»

Från länsstyrelserna hava begärts uppgifter om antalet fall, där hyresgäst genom anmälan av ovan berörda slag förekommit vräkning. Detta antal är skäligen obetydligt, nämligen för den del av år 1923, varunder lagen var i kraft — fr. o. m. den 15 mars — tillhopa 34 och under år 1924 tillhopa 54. Största antalet fall förekommer i Stockholms stad (4 och 23) samt i Malmöhus län (12 och 10).

Om man toge hänsyn endast till dessa siffror, skulle sålunda detta lagstadgande vara av ringa betydelse. Den väsentliga betydelsen av lagrummet i fråga torde emellertid icke ligga däri, att hyresgästen genom att verkställa försummad hyresbetalning kan avbryta ett inlett vräkningsförfarande, utan däri att vräkningsansökan i en hel del fall över huvud taget numera icke kommer till stånd, där så tidigare skulle hava skett. I alla sådana fall nämligen, där det finnes grundad anledning antaga, att försummelse ifråga om hyresbetalning är tillfällig och att rättelse kommer att ske inom den närmaste framtiden, utgör på grund av detta stadgande vräkningsansökan numera en otjänlig åtgärd även för en sådan hyresvärd, som till äventyrs önskar göra sig kvitt hyresgästen.

I uppgifterna från länsstyrelserna har vidare angivits antalet *verkställda vräkningar enligt 5 § i legostadgan.* Det ringa antalet sådana fall, utgörande för riket i dess helhet blott 2 år 1923 samt 6 år 1924 och samtliga hänförliga till landsbygden, torde få anses utvisa, att förevarande stadgande numera i praktiken icke har någon egentlig betydelse. Att däremot antalet fall av vräkning jämlikt utsökningslagen på grund av arbets- eller tjänsteavtals upphörande är av väsentligt större omfattning framgår av vad ovan anförts. Sålunda uppgick ju på landsbygden antalet ansökningar om vräkning av sådan grund under åren 1923 och 1924 till 170 resp. 377, antalet beviljade vräkningar till 136 resp. 231 samt antalet verkställda vräkningar till 33 resp. 60.[1] De verkställda vräkningarna enligt legostadgan uppgingo alltså till endast 1·5 resp. 2·6 % av de beviljade vräkningarna på landsbygden enligt utsökningslagen samt 6·1 resp. 10·0 % av de verkställda av dessa senare.

[1] I stadssamhällena voro motsvarande antal 20 resp. 36, 18 resp. 15 samt 2 resp. 11.

Tab. 1. Sökta, beviljade och verkställda vräkningar jämlikt utsökningslagen i Sverige år 1923, länsvis med fördelning efter rättsgrunden.

S = sökta vräkningar; B = beviljade vräkningar; V = verkställda vräkningar.

Län	Hyres- eller arrendeavtals utlöpande eller förverkande			Arbets- eller tjänsteavtals upphörande			Annat förhållande			Tillhopa			Per 100 000 invånare		
	S	B	V	S	B	V	S	B	V	S	B	V	S	B	V
Stockholms stad . .	923	555	280	—	—	—	54	41	9	977	596	289	227·3	138·7	67·2
Stockholms län . .	276	169	22	33	26	6	8	5	3	317	200	31	124·6	78·6	12·2
stadssamh.	113	78	11	3	3	—	1	1	—	117	82	11	129·6	90·8	12·2
landsbygd	163	91	11	30	23	6	7	4	3	200	118	20	121·8	71·9	12·2
Uppsala l.	36	18	4	6	5	1	18	14	6	60	37	11	43·0	26·5	7·9
st.	19	8	1	—	—	—	—	—	—	19	8	1	51·0	21·5	2·7
lb.	17	10	3	6	5	1	18	14	6	41	29	10	40·1	28·4	9·8
Södermanlands l. . .	70	45	5	5	3	1	9	7	—	84	55	6	43·7	28·6	3·1
st.	46	31	3	—	—	—	—	—	—	46	31	3	67·1	45·2	4·4
lb.	24	14	2	5	3	1	9	7	—	38	24	3	30·7	19·4	2·4
Östergötlands l. . .	100	80	18	4	4	—	1	1	—	105	85	18	34·0	27·5	5·8
st.	69	54	13	1	1	—	—	—	—	70	55	13	59·4	46·6	11·0
lb.	31	26	5	3	3	—	1	1	—	35	30	5	18·3	15·7	2·6
Jönköpings l. . . .	59	37	6	1	1	—	9	6	—	69	44	6	30·0	19·1	2·6
st.	40	24	3	—	—	—	3	3	—	43	27	3	57·8	36·8	4·1
lb.	19	13	3	1	1	—	6	3	—	26	17	3	16·7	10·9	1·9
Kronobergs l. . . .	32	24	3	4	3	—	8	7	3	44	34	6	27·7	21·4	3·8
st.	15	11	—	—	—	—	—	—	—	15	11	—	65·7	48·1	—
lb.	17	13	3	4	3	—	8	7	3	29	23	6	21·4	16·9	4·4
Kalmar l.	68	32	7	—	—	—	7	6	2	75	38	9	32·5	16·5	3·9
st.	42	21	6	—	—	—	2	2	2	44	23	8	83·7	43·8	15·2
lb.	26	11	1	—	—	—	5	4	—	31	15	1	17·4	8·4	0·6
Gotlands l.	2	2	—	6	1	1	1	—	—	9	3	1	15·9	5·3	1·8
st.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
lb.	2	2	—	6	1	1	1	—	—	9	3	1	19·4	6·5	2·2
Blekinge l.	19	11	4	—	—	—	—	—	—	19	11	4	12·8	7·4	2·7
st.	10	5	2	—	—	—	—	—	—	10	5	2	22·4	11·2	4·5
lb.	9	6	2	—	—	—	—	—	—	9	6	2	8·6	5·8	1·9
Kristianstads l. . .	59	44	11	32	32	—	5	5	—	96	81	11	39·3	33·2	4·5
st.	24	15	5	—	—	—	—	—	—	24	15	5	53·7	33·6	11·2
lb.	35	29	6	32	32	—	5	5	—	72	66	6	36·1	33·1	3·0
Malmöhus l.	280	168	42	13	10	—	10	8	2	303	186	44	61·1	37·5	8·9
st.	218	130	31	3	3	—	4	4	2	225	137	33	82·4	50·2	12·1
lb.	62	38	11	10	7	—	6	4	—	78	49	11	35·0	22 0	4·9
Hallands l.	35	17	5	—	—	—	1	1	—	36	18	5	24·0	12·0	3·3
st.	14	6	1	—	—	—	1	1	—	15	7	1	36·3	17·0	2·4
lb.	21	11	4	—	—	—	—	—	—	21	11	4	19·8	10·1	3·7

Tab. 1. (forts.) **Sökta, beviljade och verkställda vräkningar år 1923.**

Län	Hyres- eller arrendeavtals utlöpande eller förverkande			Arbets- eller tjänsteavtals upphörande			Annat förhållande			Tillhopa			Per 100 000 invånare		
	S	B	V	S	B	V	S	B	V	S	B	V	S	B	V
Göteborgs o. Bohus l.	511	252	83	—	—	—	—	—	—	511	252	83	117·2	57·8	19·0
st.	484	237	78	—	—	—	—	—	—	484	237	78	161·8	79·3	26·1
lb.	27	15	5	—	—	—	—	—	—	27	15	5	19·7	11·0	3·7
Älvsborgs l.	56	28	3	—	—	—	1	—	—	57	28	3	18·5	9·1	1·0
st.	23	9	1	—	—	—	—	—	—	23	9	1	29·5	11·6	1·3
lb.	33	19	2	—	—	—	1	—	—	34	19	2	14·8	8·3	0·9
Skaraborgs l.	63	34	3	34	28	17	—	—	—	97	62	20	39·8	25·6	8·5
st.	24	16	3	—	—	—	—	—	—	24	16	3	45·8	30·2	5·7
lb.	39	18	—	34	28	17	—	—	—	73	46	17	37·7	23·8	8·8
Värmlands l.	37	27	11	15	12	7	—	—	—	52	39	18	19·3	14·4	6·7
st.	20	17	3	1	1	—	—	—	—	21	18	3	38·6	33·1	5·5
lb.	17	10	8	14	11	7	.	—	—	31	21	15	14·4	9·7	7·0
Örebro l.	72	54	11	9	5	—	15	10	2	96	69	13	43·1	31·0	5·8
st.	52	43	10	—	—	—	1	—	—	53	43	10	93·9	76·2	17·7
lb.	20	11	1	9	5	—	14	10	2	43	26	3	26·5	16·2	2·4
Västmanlands l.	70	38	6	2	1	—	—	—	—	72	39	6	42·9	23·2	3·6
st.	56	33	3	1	—	—	—	—	—	57	33	3	106·7	61·8	5·6
lb.	14	5	3	1	1	—	—	—	—	15	6	3	13·1	5·2	2·6
Kopparbergs l.	39	27	12	6	4	—	11	6	—	56	37	12	21·9	14·5	4·7
st.	21	15	7	4	3	—	4	1	—	29	19	7	56·6	37·1	13·7
lb.	18	12	5	2	1	—	7	5	—	27	18	5	13·2	8·8	2·4
Gävleborgs l.	76	63	14	4	4	2	23	8	3	103	75	19	37·6	27·4	6·9
st.	52	41	10	2	2	2	—	—	—	54	43	12	81·1	64·6	18·0
lb.	24	22	4	2	2	—	23	8	3	49	32	7	23·6	15·4	3·4
Västernorrlands l.	74	68	11	15	15	—	12	9	—	[1]101	92	11	37·2	33·9	4·1
st.	46	40	11	5	5	—	3	1	—	54	46	11	118·7	101·1	24·2
lb.	28	28	—	10	10	—	9	8	—	47	46	—	20·8	20·4	—
Jämtlands l.	41	26	2	—	—	—	—	—	—	41	26	2	30·2	19·2	1·5
st.	23	15	1	—	—	—	—	—	—	23	15	1	114·0	74·3	5·0
lb.	18	11	1	—	—	—	—	—	—	18	11	1	15·6	9·5	0·9
Västerbottens l.	26	14	1	1	—	—	8	5	2	35	19	3	18·4	10·0	1·6
st.	15	7	—	—	—	—	1	1	—	16	8	—	86·2	43·1	—
lb.	11	7	1	1	—	—	7	4	2	19	11	3	11·1	6·4	1·7
Norrbottens l.	57	36	8	—	—	—	12	5	1	69	41	9	36·6	21·8	4·8
st.	43	28	7	—	—	—	1	—	—	44	28	7	108·7	69·2	17·3
lb.	14	8	1	—	—	—	11	5	1	25	13	2	16·9	8·8	1·4
Hela riket	3 081	1 869	572	190	154	35	213	144	33	3 484	2 167	640	58·0	36·1	10·7
st.	2 392	1 439	490	20	18	2	75	55	13	2 487	1 512	505	116·0	70·5	23·6
lb.	689	430	82	170	136	33	138	89	20	997	655	135	25·8	17·0	3·5

[1] Länsstyrelsen i Västernorrlands län meddelar vidare, att under vartdera av åren 1923 och 1924 5 ansökningar om vräkning hava avslagits; handlingarna hade emellertid uttagits av sökandena, vadan några närmare uppgifter rörande nämnda ansökningar icke kunde lämnas. Dessa ansökningar äro icke medtagna i förevarande statistik.

Tab. 2. Sökta, beviljade och verkställda vräkningar jämlikt utsökningslagen i Sverige år 1924, länsvis med fördelning efter rättsgrunden.

S = sökta vräkningar; B = beviljade vräkningar; V = verkställda vräkningar.

Län	Hyres- eller arrendeavtals utlöpande eller förverkande			Arbets- eller tjänsteavtals upphörande			Annat förhållande			Tillhopa			Per 100 000 invånare		
	S	B	V	S	B	V	S	B	V	S	B	V	S	B	V
Stockholms stad . .	874	483	242	—	—	—	70	49	13	944	532	255	219·6	123·8	59·3
Stockholms l. . . .	264	191	33	49	33	3	6	4	1	319	228	37	125·8	89·6	14·5
stadssamh.	180	123	24	—	—	—	—	—	—	180	123	24	199·8	136·2	26·6
landsbygd	84	68	9	49	33	3	6	4	1	139	105	13	84·7	64·0	7·9
Uppsala l.	47	30	3	19	6	1	10	6	1	76	42	5	54·5	30·1	3·6
st.	25	15	2	—	—	—	—	—	—	25	15	2	67·2	40·3	5·4
lb.	22	15	1	19	6	1	10	6	1	51	27	3	49·9	26·4	2·9
Södermanlands l. . .	58	37	5	5	2	—	5	2	—	68	41	5	35·4	21·3	2·6
st.	33	15	2	—	—	—	2	1	—	35	16	2	51·1	23·3	2·9
lb.	25	22	3	5	2	—	3	1	—	33	25	3	26·7	20·2	2·4
Östergötlands l. . .	105	83	28	14	9	—	3	3	—	122	95	28	39·5	30·7	9·1
st.	58	43	16	5	—	—	—	—	—	63	43	16	53·4	36·5	13·6
lb.	47	40	12	9	9	—	3	3	—	59	52	12	30·8	27·2	6·3
Jönköpings l. . . .	93	58	15	1	1	1	7	6	5	101	65	21	43·9	28·3	9·1
st.	67	46	11	—	—	—	1	1	1	68	47	12	91·4	63·2	16·1
lb.	26	12	4	1	1	1	6	5	4	33	18	9	21·2	11·6	5·8
Kronobergs l. . . .	28	19	3	1	—	—	9	8	3	38	27	6	24·0	17·0	3·8
st.	14	10	1	—	—	—	1	—	—	15	10	1	65·7	43·8	4·4
lb.	14	9	2	1	—	—	8	8	3	23	17	5	16·9	12·5	3·7
Kalmar l.	55	35	6	8	2	1	5	5	1	68	42	8	29·5	18·2	3·5
st.	31	19	2	—	—	—	—	—	—	31	19	2	59·0	36·2	3·8
lb.	24	16	4	8	2	1	5	5	1	37	23	6	20·8	12·9	3·4
Gotlands l.	1	1	—	—	—	—	—	—	—	1	1	—	1·8	1·8	—
st.	1	1	—	—	—	—	—	—	—	1	1	—	9·7	9·7	—
lb.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Blekinge l.	16	12	3	1	1	—	—	—	—	17	13	3	11·4	8·7	2·0
st.	10	8	2	—	—	—	—	—	—	10	8	2	22·4	17·9	4·5
lb.	6	4	1	1	1	—	—	—	—	7	5	1	6·7	4·8	1·0
Kristianstads l. . .	56	43	9	13	10	2	3	1	—	72	54	11	29·5	22·1	4·5
st.	21	19	1	—	—	—	—	—	—	21	19	1	47·0	42·5	2·2
lb.	35	24	8	13	10	2	3	1	—	51	35	10	25·6	17·5	5·0
Malmöhus l.	277	167	43	259	155	59	22	14	3	558	336	104	112·5	67·7	21·0
st.	219	131	25	15	10	10	4	2	1	288	143	36	87·2	52·4	13·2
lb.	58	36	17	244	145	49	18	12	2	320	193	68	143·4	86·5	30·5
Hallands l.	41	29	6	—	—	—	—	—	—	41	29	6	27·3	19·3	4·0
st.	19	14	—	—	—	—	—	—	—	19	14	—	46·0	33·9	—
lb.	22	15	6	—	—	—	—	—	—	22	15	6	20·2	13·8	6·5

Tab. 2. (forts.) **Sökta, beviljade och verkställda vräkningar år 1924.**

Län	Hyres- eller arrendeavtals utlöpande eller förverkande			Arbets- eller tjänsteavtals upphörande			Annat förhållande			Tillhopa			Per 100 000 invånare		
	S	B	V	S	B	V	S	B	V	S	B	V	S	B	V
Göteborgs o. Bohus l.	**554**	**241**	**60**	—	—	—	—	—	—	**554**	**241**	**60**	**127·1**	**55·3**	**13·8**
st.	523	224	57	—	—	—	—	—	—	523	224	57	174·9	74·9	19·1
lb.	31	17	3	—	—	—	—	—	—	31	17	3	22·6	12·4	2·2
Älvsborgs l.	**44**	**24**	**5**	**1**	**1**	—	—	—	—	**45**	**25**	**5**	**14·6**	**8·1**	**1·6**
st.	21	11	3	—	—	—	—	—	—	21	11	3	27·0	14·1	3·9
lb.	23	13	2	1	1	—	—	—	—	24	14	2	10·5	6·1	0·9
Skaraborgs l.	**51**	**29**	**4**	—	—	—	—	—	—	**51**	**29**	**4**	**21·1**	**22·2**	**1·7**
st.	28	19	3	—	—	—	—	—	—	28	19	3	52·9	35·9	5·7
lb.	23	10	1	—	—	—	—	—	—	23	10	1	11·9	5·2	0·5
Värmlands l.	**35**	**26**	**10**	**4**	**3**	—	**1**	**1**	—	**40**	**30**	**10**	**14·8**	**11·1**	**3·7**
st.	26	19	6	—	—	—	—	—	—	26	19	6	47·8	34·9	11·0
lb.	9	7	4	4	3	—	1	1	—	14	11	4	6·5	5·1	1·9
Örebro l.	**78**	**61**	**18**	**9**	**7**	**1**	**6**	**6**	**5**	**93**	**74**	**24**	**41·8**	**33·2**	**10·8**
st.	50	38	10	1	1	—	1	1	—	52	40	10	92·2	70·9	17·7
lb.	28	23	8	8	6	1	5	5	5	41	34	14	25·3	21·1	9·0
Västmanlands l.	**59**	**46**	**7**	**19**	**7**	**1**	**4**	**3**	—	**82**	**56**	**8**	**48·8**	**33·3**	**4·8**
st.	44	38	4	10	—	—	—	—	—	54	38	4	101·1	71·1	7·5
lb.	15	8	3	9	7	1	4	3	—	28	18	4	24·4	15·7	3·5
Kopparbergs l.	**33**	**21**	**13**	**3**	**2**	**1**	**13**	**9**	—	**49**	**32**	**14**	**19·2**	**12·5**	**5·5**
st.	19	11	8	2	1	1	4	3	—	25	15	9	48·8	29·3	17·6
lb.	14	10	5	1	1	—	9	6	—	24	17	5	11·8	8·3	2·4
Gävleborgs l.	**66**	**36**	**10**	**1**	**1**	**1**	**17**	**5**	**2**	**84**	**42**	**13**	**30·7**	**15·3**	**4·7**
st.	37	19	9	—	—	—	1	1	1	38	20	10	57·1	30·0	15·0
lb.	29	17	1	1	1	1	16	4	1	46	22	3	22·2	10·6	1·4
Västernorrlands l.	**65**	**55**	**10**	**6**	**6**	—	**16**	**15**	**1**	[1] **87**	**76**	**11**	**32·1**	**28·0**	**4·1**
st.	38	31	10	3	3	—	3	3	1	44	37	11	96·7	81·3	24·2
lb.	27	24	—	3	3	—	13	12	—	43	39	—	19·0	17·3	—
Jämtlands l.	**46**	**25**	**4**	—	—	—	—	—	—	**46**	**25**	**4**	**33·9**	**18·4**	**2·9**
st.	15	12	1	—	—	—	—	—	—	15	12	1	74·3	59·5	5·0
lb.	31	13	3	—	—	—	—	—	—	31	13	3	26·8	11·3	2·6
Västerbottens l.	**12**	**9**	—	—	—	—	**6**	**5**	—	**18**	**14**	—	**9·5**	**7·4**	—
st.	6	3	—	—	—	—	1	1	—	7	4	—	37·7	21·6	—
lb.	6	6	—	—	—	—	5	4	—	11	10	—	6·4	5·8	—
Norrbottens l.	**95**	**86**	**10**	—	—	—	**8**	**8**	**1**	**103**	**94**	**11**	**54·7**	**49·9**	**5·8**
st.	88	83	9	—	—	—	1	1	—	89	84	9	219·8	207·5	22·2
lb.	7	3	1	—	—	—	7	7	1	14	10	2	9·5	6·8	0·7
Hela riket	**3 058**	**1 847**	**546**	**418**	**246**	**71**	**211**	**150**	**36**	**3 677**	**2 248**	**653**	**61·2**	**37·3**	**10·9**
st.	2 447	1 435	448	36	15	11	89	63	17	2 572	1 513	476	120·0	70·6	22·2
lb.	606	412	98	377	231	60	122	87	19	1 105	730	177	28·6	18·9	4·6

[1] Se noten vid tabell 1.

Specialutredning angående vräkningar i Stockholms stad och län. För vinnande av mera ingående kännedom i förevarande ämne har socialstyrelsen, som ovan nämnts, under medverkan av överståthållarämbetet och länsstyrelsen i Stockholms län införskaffat särskilda uppgifter, avseende staden och länet. För Stockholms stads vidkommande omfattar denna detaljutredning de beviljade vräkningsansökningarna på grund av hyresavtals utlöpande eller förverkande under tiden 1 juli—31 december 1924, tillhopa 303 fall. Uppgifterna från Stockholms län avse de av länsstyrelsen — sålunda icke av annan överexekutor inom länet — beviljade vräkningsansökningarna på grund av hyres- eller arrendeavtals utlöpande eller förverkande under åren 1923 och 1924, tillhopa 309 fall.

En översikt över materialet, med fördelning efter lägenhetskategorier, lämnas i tab. 3. Tabellen visar, att 60 % av hithörande lägenheter äro rena bostadslägenheter; bortser man från de fall, där lägenhetens art icke är angiven, uppgår siffran till 70 %. Bland bostadslägenheterna överväga kategorierna 1 och 2 rum och kök, de typiska familjebostäderna för mindre bemedlade. Emellertid vore det oriktigt att på grund härav draga den slutsatsen, att hyresgästerna i dessa lägenhetskategorier skulle förekomma i relativt större utsträckning bland de vräkta än hyresgästerna i större lägenheter. För Stockholms stads vidkommande är förhållandet anmärkningsvärt nog snarast det motsatta, såsom framgår av följande sammanställning:

Lägenheter i Stockholm	Antal uthyrda lägenheter enligt 1920 års bostadsräkning[1]	Antal beviljade vräkningar 1/7—31/12 1924	Beviljade vräkningar per 1 000 uthyrda lägenheter
Enkelrum (-kök)	11 249	22	2·0
2 rum (utan kök)	2 178	12	5·5
1 rum och kök	29 983	47	1·6
2 » » »	21 291	40	1·9
3 » » »	9 307	18	1·9
4 » » »	4 872	14	2·9
mer än 4 rum och kök	9 230	33	3·6
Samtliga bostadslägenheter	88 110	186	2·1
Affärslägenheter	14 699	71	4·8
Blandade lägenheter	3 611	13	3·6

I sista kolumnen av denna sammanställning hava de beviljade vräkningarna ställts i relation till hela beståndet av uthyrda lägenheter i Stockholm (enligt 1920 års bostadsräkning). Man finner, att lägenhetskategorien 1 rum och kök i själva verket är relativt minst företrädd. Tendensen innebär däremot stegrad frekvens för de större lägenhetstyperna, så att exempelvis lägenheter om mer än 4 rum och kök äro mer än dubbelt så talrika i förhållande till totalantalet uthyrda lägenheter av denna storlek (3·6 per 1 000)

[1] Att 1920 års bostadsräkningssiffror här använts i stället för 1924 års hyresräkningssiffror beror på att de senare ej omfatta affärslägenheter och s. k. blandade lägenheter. Nämnas må att en kontrollräkning, verkställd med anlitande av 1924 års siffror, ger nära nog exakt samma relativsiffror för bostadslägenheterna som de i tablån angivna.

Tab. 8. Beviljade vräkningsansökningar i Stockholm under senare hälften av år 1924 samt av länsstyrelsen i Stockholms län åren 1923 och 1924.

Lägenhetskategorier	Antal lägenheter, för vilka vräkning beviljats							Därav lägenheter med en årshyra i kr. av							Lägenheter utan uppgiven hyra
	Stockholm 1/7—31/12 1924	Stockholms läns städer m. m.		Stockholms läns landsbygd		Tillhopa		under 300	300–499	500–999	1000–1499	1500–1999	2000–2999	3000 och över	
		1923	1924	1923	1924	antal	%								
Enkelrum (-kök)	22	4	6	8	1	41	6·7	11	11	4	2	1	—	—	12
2 rum (utan kök)	12	—	2	1	—	15	2·5	1	—	7	1	—	5	—	1
1 rum och kök .	47	18	41	10	13	129	21·1	23	66	22	1	—	—	—	17
2 » » » .	40	9	11	6	12	78	12·7	5	14	36	12	3	4	—	4
3 » » » .	18	5	4	4	3	34	5·6	—	—	9	11	8	3	—	3
4 » » » .	14	3	4	2	2	25	4·1	—	1	3	5	5	8	3	—
mer än 4 r. o. k. .	33	3	3	6	3	48	7·8	—	—	—	2	7	11	27	1
Samtl. bostadsläg.	*186*	*42*	*71*	*37*	*34*	*370*	*60·5*	*40*	*92*	*81*	*34*	*24*	*31*	*30*	*38*
Affärs- o. d. läg.	71	4	2	—	3	80	13·0	—	6	14	14	14	7	22	3
Blandade läg. . .	13	3	3	5	1	25	4·1	—	4	5	4	5	2	3	2
Jordbruksläg. . .	—	—	—	16	9	25	4·1	3	3	3	4	—	2	1	9
Tomter	13	3	1	5	3	25	4·1	8	2	1	4	—	1	—	9
Övriga	—	—	1	1	—	2	0·3	—	—	—	—	—	—	1	1
Icke angiven . .	20	8	16	26	15	85	13·9	11	6	4	4	5	2	2	51
Summa	**303**	**60**	**94**	**90**	**65**	**612**	**100·0**	**62**	**113**	**108**	**64**	**48**	**45**	**59**	**113**
Därav i:															
Stockholm . . .	303	—	—	—	—	303	49·5	12	40	58	35	29	38	53	38
Stockholms läns stadssamhällen	—	60	94	—	—	154	25·2	27	37	27	15	11	2	3	32
Stockholms läns landsbygd . .	—	—	—	90	65	155	25·3	23	36	23	14	8	5	3	43

som lägenheterna om 1 rum och kök (1·6 per 1 000). I viss mån en avvikelse från denna tendens utgör den höga relativsiffran för lägenheter om 2 rum utan kök (5·5 per 1 000). I fråga härom må endast anmärkas, att denna lägenhetskategori (dubbletter) i bostadssocialt avseende är att hänföra till de större lägenhetstyperna. — Även om man med hänsyn till den korta undersökningsperioden icke bör tillmäta alltför stor betydelse åt den här konstaterade regeln »ju mindre lägenheter dess färre vräkningar», torde dock det föreliggande resultatet få anses giva ett tydligt belägg för att det ingalunda är hyresgästerna i de minsta hyreslägenheterna, som äro mest utsatta för vräkningsåtgärder.

Man finner även av tablån, att såväl affärslägenheter som de blandade lägenheterna äro avsevärt starkare representerade bland vräkningslägenheterna (4·8 resp. 3·6 per 1 000) än rena bostadslägenheter (2·1 per 1 000).

Beträffande de stadssamhällen i Stockholms län, som omfattats av 1924 års hyresräkning och i vilka länsstyrelsen är överexekutor — nämligen staden Djursholm, köpingarna Lidingö, Nynäshamn, Saltsjöbaden och Sundbyberg samt municipalsamhällena Bromsten, Hagalund, Hesselby villastad, Nya Huvudsta, Råsunda, Rönninge och Tumba — har i följande tablå en liknande sammanställning gjorts mellan å ena sidan totala antalet uthyrda

bostadslägenheter och å andra sidan de bostadslägenheter, i fråga om vilka vräkningsansökan blivit beviljad av länsstyrelsen under åren 1923 och 1924.

Lägenheter i vissa stadssamhällen i Stockholms län	Antal uthyrda bostadslägenheter enligt hyresräkningen år 1924	Beviljade vräkningar år 1923	Beviljade vräkningar år 1924	Beviljade vräkningar Summa	Beviljade vräkningar per 1 000 uthyrda lägenh.
Enkelrum (-kök)	722	3	5	8	11·1
2 rum (utan kök)	63	—	2	2	31·7
1 rum och kök	3 455	17	39	56	16·2
2 » » »	1 673	5	9	14	8·4
3 » » »	610	4	4	8	13·1
4 » » »	302	3	4	7	23·2
mer än 4 rum och kök	359	2	3	5	13·9
Samtliga bostadslägenheter	7 184	34	66	100	13·9

Tendensen i denna tablå, vilken omfattar två hela år, är i stort sett densamma som förut konstaterats för Stockholm. Lägenhetskategorien 1 rum och kök är den, absolut sett, talrikast företrädda i fråga om vräkning, i det densamma utgör mer än hälften av samtliga vräkningslägenheter. Relativtalet för nämnda lägenhetskategori (16·2 per 1 000) är visserligen ett av de högre och ligger över genomsnittet för samtliga lägenheter (13·9 per 1 000), men skillnaden är ganska ringa. För den viktiga lägenhetskategorien 2 rum och kök är relativtalet endast 8·4.

Om man jämför de sista kolumnerna i de båda föregående tablåerna, befinnes det, att jämförelsetalen för den senare tablån äro avsevärt högre än för den förra. Detta är helt naturligt, då den senare omfattar två hela år, medan den förra avser endast ett halvt år. Även med hänsyn tagen till denna omständighet äro emellertid jämförelsetalen för de nämnda stadssamhällena i Stockholms län genomgående högre, vilket torde utvisa, att vräkningsfrekvensen i dessa samhällen i allmänhet är högre än i Stockholm.

Hyresbeloppens storlek för de av undersökningen berörda vräkningslägenheterna framgår ävenledes av tab. 3. Då denna avser såväl Stockholms stad som Stockholms läns stadssamhällen och landsbygd, är helt naturligt spridningen av hyrespriserna inom en och samma lägenhetskategori mycket stor. Någon inblick i hyresförhållandena för vräkningslägenheterna ger därför knappast denna tabell i annan mån än att man härigenom finner, att dessa lägenheter innefatta både sådana av mycket enkel beskaffenhet och sålunda med låga hyror samt sådana, som betinga nära nog toppriser.

I efterföljande tablå ha sammanställts genomsnittshyrorna för vräkningslägenheterna samt genomsnittshyrorna för samtliga hyreslägenheter i Stockholm enligt hyresräkningen år 1924.[1]

	1 rum (kök)	2 rum ut. kök	1 rum o. kök	2 rum o. kök	3 rum o. kök	4 rum o. kök
Antal vräkningslägenheter med uppgiven hyra	16	10	42	38	17	11
Medelhyra för dessa lägenheter	598	1 345	490	1 053	1 546	2 380
» enligt 1924 års hyresräkning[2]	405	1 210	552	932	1 495	2 130

[1] För förstadssamhällena är materialet alltför begränsat för att medgiva en dylik sammanställning. — [2] Vägda medeltal, avseende lägenheter såväl med som utan centralvärme.

Man finner av tablån, att genomsnittshyran för vräkningslägenheterna inom den stora kategorien 1 rum och kök ligger lägre än den allmänna genomsnittshyran, för övriga lägenheter däremot högre. Det är naturligtvis vanskligt att av det begränsade material, som här föreligger, draga några generella slutledningar. En antydan gives dock om att det inom gruppen 1 rum och kök i allmänhet varit de sämre lägenheterna och de minst betalningskraftiga hyresgästerna, som blivit föremål för vräkning, medan de vräkta lägenhetsinnehavarna inom övriga bostadstyper ingalunda synas ha tillhört bottenskiktet inom resp. grupper.

Anledningen till vräkningsåtgärderna har i inemot en fjärdedel (24·7 %) av fallen varit, att de boende utan laga rätt innehade lägenheten, t. ex. hyresgästen kvarbodde efter hyrestidens utgång trots behörig uppsägning o. d. Det vanligaste fallet är emellertid, att försummelse förekommit i fråga om hyresbetalning. I tab. 4 lämnas närmare uppgifter i berörda avseenden.

Det framgår av denna tabell, att innehav utan laga rätt sällan är vräkningsanledning i fråga om bostadslägenheter om 4 och flera rum och kök samt affärslägenheter och blandade lägenheter, men däremot ofta nog beträffande de minsta bostadslägenheterna samt jordbrukslägenheter och tomter.

I fråga om det försummade hyresbeloppets storlek finner man, att detta mången gång är helt obetydligt, i 39 fall eller 9·2 % av de kända fallen icke ens 50 kronor och i 93 fall eller 21·9 % icke överstigande 100 kronor. I mer än halva antalet fall, 224 eller 52·7 %, uppgick det försummade beloppet till högst 300 kronor, medan det uppgick till 1 000 kronor eller mer i 62 fall eller 14·7 %. De små beloppen förekomma givetvis mest i fråga om de minsta bostadslägenheterna — vid mer än halva antalet enkelrum samt lägenheter om 1 rum och kök uppgick det resterande beloppet till mindre än 100 kronor. Beträffande bostadslägenheterna om mer än 4 rum och kök förekommer i intet fall mindre restbelopp än 200 kronor, vilket bland annat torde sammanhänga därmed, att här kvartalsbetalning, icke månadsbetalning, i regel tillämpas. Att försummelsen i fråga om en tredjedel av affärslägenheterna avser så pass obetydligt belopp som 100—300 kronor synes i viss mån anmärkningsvärt, särskilt med hänsyn till husvärdarnas förmåns- och retentionsrättigheter. Påpekas må slutligen, att de obetydliga försummelserna äro talrikast, relativt sett, i stadssamhällena i Stockholms län.

Huruvida nu skildrade förhållanden äro typiska för landet i dess helhet och för andra tidsperioder kan givetvis ej med säkerhet bedömas. Knappheten på bostäder under den tid och å de orter undersökningen avser utgör i varje fall en omständighet, som sannolikt varit av betydelse även i fråga om vräkningsförfarandet. Troligt är väl nämligen, att husvärdarnas starka ställning under de senare åren i viss mån gjort dem mera benägna för resoluta åtgärder mot dröjande hyresbetalare än i tider, då bostadsmarknaden från deras synpunkt varit ogynnsammare. Å andra sidan lära svårigheterna att finna lämplig ny bostad hava utgjort ett starkt skäl för de bostadsbehövande att såvitt möjligt icke förverka hyresrätten genom försummelse

Tab. 4. Vräkningslägenheterna, fördelade efter det försummade hyresbeloppets storlek.

Lägenhetskategorier	Samtliga lägenheter	Vräkningsanledningen var		Det försummade hyresbeloppets storlek (i kr.)											
		innehav utan laga rätt	försummad hyresbetalning	ej angivet belopp	beloppet angivet	under 50	50—99	100—199	200—299	300—399	400—499	500—999	1000—1499	1500—1999	2000 och högre
Enkelrum (-kök)	41	16	25	7	18	8	3	2	3	—	1	1	—	—	—
2 rum (utan kök)	15	2	13	—	13	—	2	4	1	—	3	3	—	—	—
1 rum och kök .	129	45	84	4	80	24	23	20	6	5	2	—	—	—	—
2 » » » .	78	18	60	5	55	2	12	18	10	8	2	2	1	—	—
3 » » » .	34	5	29	1	28	—	2	7	6	6	4	3	—	—	—
4 » » » .	25	—	25	—	25	—	—	2	2	4	3	8	4	1	1
mer än 4 r. o. k. .	48	—	48	2	46	—	—	—	3	4	6	11	16	4	2
Samtl. bostadsl. .	*370*	*86*	*284*	*19*	*265*	*34*	*42*	*53*	*31*	*27*	*21*	*28*	*21*	*5*	*3*
Affärs- o. d. läg.	80	2	78	1	77	1	1	15	11	9	4	13	9	7	7
Blandade läg. . .	25	1	24	3	21	1	2	2	2	1	2	8	2	1	—
Jordbruksläg. . .	25	10	15	—	15	—	—	3	1	2	2	4	1	—	2
Tomter	25	10	15	—	15	—	—	5	3	3	1	2	1	—	—
Övriga	2	1	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Icke angivna . .	85	41	44	12	32	3	9	5	—	3	3	6	2	—	1
Summa	**612**	**151**	**461**	**36**	**425**	**30**	**54**	**83**	**48**	**45**	**33**	**61**	**36**	**13**	**13**
%	**100·0**	**24·7**	**75·3**	·	**100·0**	**9·2**	**12·7**	**19·5**	**11·3**	**10·6**	**7·8**	**14·4**	**8·5**	**3·0**	**3·0**
Därav i:															
Stockholm . . .	303	48	255	11	244	19	28	43	25	21	16	44	27	10	11
Stockholms läns stadssamhällen	154	54	100	8	92	15	15	23	12	11	7	3	4	2	—
Stockholms läns landsbygd . .	155	49	106	17	89	5	11	17	11	13	10	14	5	1	2

av hyresbetalning. Vilken av dessa stridiga tendenser gjort sig starkast gällande låter sig icke avgöra.

I de fall, där olaga innehav varit vräkningsanledning, ger undersökningen med avseende å varaktigheten av sådant innehav vid handen, att detta i det övervägande antalet fall haft kortare varaktighet än en månad, till dagen för ansökningen räknat. I endast 20 % av fallen har det olaga innehavet varat längre tid; dessa fall hava befunnits vara relativt talrikare å landsbygden än i städerna.

I tab. 5, som omfattar endast de fall, där vräkningsanledningen är försummad hyresbetalning, lämnas uppgifter angående *tidslängden mellan första försummelsedagen och ansökningen*. Det visar sig, att i 23 fall eller 5·4 % av de kända fallen ifrågavarande tidslängd var mindre än 1 vecka och i 60 fall eller 14·1 % mindre än 2 veckor. Vid bedömande av dessa siffror bör uppmärksammas, att förevarande undersökning endast avser de beviljade vräkningsansökningarna. De fall, där ansökningen avslagits eller återtagits, t. ex. med hänsyn till ovanberörda bestämmelse i 1923 års lag med vissa bestämmelser angående hyra, falla sålunda utanför denna undersökning. Vid sådant förhållande förefaller antalet fall med mindre än 2 veckors försummelse vara ganska stort; på landsbygden är också detta antal relativt mindre. Å andra sidan häntyder det på viss återhållsamhet hos husvärdarna, att i icke mindre än 299 fall eller 70 % tiden mellan försummelsen och ansökningen uppgått

Tab. 5. Vräkningar på grund av försummad hyresbetalning, fördelade efter tidslängden mellan första försummelsedagen och vräkningsansökningen.

Lägenhetskategorier	Samtl. vräkningar	Tidslängden mellan första försummelsedagen och ansökningen											
		ej angiven	tidslängden angiven	1—6 dagar	7—13 dagar	14—20 dagar	21—30 dagar	1—2 mån.	2—3 mån.	3—6 mån.	6—9 mån.	9—12 mån.	minst 1 år
Enkelrum (-kök)	25	5	20	2	2	—	3	2	5	2	4	—	—
2 rum (utan kök)	13	—	13	—	2	1	—	2	5	1	2	—	—
1 rum och kök .	84	5	79	6	8	6	6	16	9	15	9	3	1
2 » » » .	60	5	55	5	7	4	5	9	8	10	1	4	2
3 » » » .	29	2	27	—	3	6	2	3	4	7	2	—	—
4 » » » .	25	—	25	1	1	1	2	7	3	6	1	2	1
mer än 4 r. o. k. .	48	1	47	—	5	6	8	13	4	8	1	1	1
Samtl. bostadsläg.	*284*	*18*	*266*	*14*	*28*	*24*	*26*	*52*	*38*	*49*	*20*	*10*	*5*
Affärs- o. d. läg.	78	3	75	5	5	4	5	17	10	22	2	1	4
Blandade läg. . .	24	1	23	1	1	1	2	4	7	3	2	1	1
Jordbruksläg. . .	15	—	15	1	—	—	—	2	2	5	1	2	2
Tomter	15	—	15	—	1	1	—	2	2	1	2	4	2
Övriga	1	—	1	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—
Icke angivna . .	44	12	32	2	2	2	3	3	4	8	2	2	4
Summa	**461**	**34**	**427**	**23**	**37**	**32**	**36**	**80**	**63**	**89**	**29**	**20**	**18**
%	·	·	100·0	5·4	8·7	7·5	8·4	18·7	14·8	20·8	6·8	4·7	4·2
Därav i:													
Stockholm . . .	255	15	240	18	23	19	23	52	35	45	10	8	7
Stockholms läns stadssamhällen	100	5	95	3	10	9	7	16	18	22	6	3	1
Stockholms läns landsbygd . .	106	14	92	2	4	4	6	12	10	22	13	9	10

till minst en månad, därav i 156 fall eller 36·5 % till minst ett kvartal och i 67 fall eller 15·7 % till ett halvår eller längre tid.

En jämförelse mellan olika lägenhetskategorier visar, att tidslängden »mindre än en månad» är relativt vanligare bland de större lägenheterna än bland de mindre. Medan av lägenheterna t. o. m. 1 rum och kök 32·1 % höra hit, uppgår motsvarande siffra för lägenheterna fr. o. m. 2 rum och kök till 36·4 %, därvid för de största lägenheterna — om mer än 4 rum och kök — till icke mindre än 40·4 %. Hyresvärdarna synas alltså i nu berörda hänseende förfara strängare gentemot hyresgästerna i de större lägenheterna — här äro ju också de ekonomiska intressena i regel större — än mot de boende i de minsta lägenhetskategorierna. Antalet fall med kortare tidslängd än en månad mellan försummelsen och ansökningen är avsevärt lägre för affärslägenheter och blandade lägenheter (resp. 25·3 % och 21·7 %) än för bostadslägenheter; ifråga om jordbrukslägenheter och tomter är det egentligen mera undantagsvis, som tidslängden icke överstiger en månad. Tidslängden ifråga är också i regel längre på landsbygden än i stadssamhällena.

I tab. 6 behandlas samma spörsmål från en något annan synpunkt. Här lämnas nämligen en fördelning av vräkningslägenheterna efter *antalet försummade förfallodagar* (för inbetalning av hyran) omedelbart före ansökningen. Tabellen utvisar, att i halva antalet fall, 205 eller 49·3 %, ansökningen ingavs efter *en* försummad förfallodag, medan hyresvärden i drygt

Tab. 6. Vräkningar på grund av försummad hyresbetalning, fördelade efter antalet försummade förfallodagar.

Lägenhetskategorier	Samtl. vräkningar	Antalet försummade förfallodagar omedelbart före vräkningsansökningen							
		ej uppgivet	antalet uppgivet	1	2	3	4	5	mer än 5
Enkelrum (-kök)	25	4	21	9	1	5	1	—	5
2 rum (utan kök)	13	—	13	4	2	4	—	1	2
1 rum och kök	84	6	78	25	16	10	7	6	14
2 » » »	60	7	53	19	11	7	3	5	8
3 » » »	29	1	28	14	3	3	4	2	2
4 » » »	25	2	23	14	4	2	2	—	1
mer än 4 r. o. k.	48	8	40	34	5	1	—	—	—
Samtliga bostadslägenheter	*284*	*28*	*256*	*119*	*42*	*32*	*17*	*14*	*32*
Affärs- o. d. lägenheter	78	3	75	48	17	3	1	1	5
Blandade lägenheter	24	2	22	7	3	5	1	—	6
Jordbrukslägenheter	15	—	15	9	6	—	—	—	—
Tomter	15	1	14	6	5	1	1	—	1
Övriga	1	—	1	—	1	—	—	—	—
Icke angivna	44	11	33	16	5	5	2	3	2
Summa	461	45	416	205	79	46	22	18	46
%	·	·	100·0	49·2	19·0	11·1	5·3	4·3	11·1
Därav i:									
Stockholm	255	18	237	136	45	23	12	3	18
Stockholms läns stadssamh.	100	5	95	39	16	19	6	8	7
Stockholms läns landsbygd	106	22	84	30	18	4	4	7	21

halva antalet fall väntat, till dess hyresgästen låtit sig komma till last åtminstone två försummelser i följd. Ifråga om olika kategorier av bostadslägenheter förekomma i detta avseende stora olikheter. Sålunda uppgick antalet fall med endast en försummad förfallodag före ansökningen bland lägenheterna till och med 2 rum och kök till 34·5 % av samtliga, bland lägenheterna om 3 rum och kök till 50·0 % och bland lägenheterna om 4 och flera rum och kök till 76·2 %. Den sistnämnda höga procentsiffran förklaras i viss mån därav, att beträffande dessa lägenheter hyran i regel skall betalas kvartalsvis och sålunda tidslängden mellan två förfallodagar är betydligt längre än vid de mindre lägenheterna, där månadsbetalning är lagligen medgiven.[1] Även med hänsyn tagen till berörda omständighet måste tendensen i denna tablå anses bekräfta den av tab. 5 dragna slutsatsen, att hyresvärdarna ådagalägga proportionsvis större återhållsamhet vid påkallandet av vräkningsförfarande, när fråga är om betalningsförsummelse från hyresgäster i smålägenheter. Detta framgår även av en jämförelse mellan antalet fall inom olika lägenhetskategorier, där antalet förfallodagar utgör minst 4 (för de största lägenhetskategorierna minst 2, d. v. s. i regel mer än ett kvartals dröjsmål). Beträffande de mindre bemedlades typiska familjebostad, 1 rum och kök, utgöra dessa fall 34·6 %, bland lägenheterna om 2 à 3 rum och kök resp. 30·2 och 28·6 % samt bland lägenheterna om 4 och flera rum och kök 23·8 %.

[1] Med hänsyn till stadgandet om den lagliga rätten till månadsbetalning har man vid uppgörandet av förevarande tabell ansett, att månadsbetalning gällde för samtliga lägenheter till och med 3 rum och kök.

Medan beträffande bostadslägenheterna procenttalet lägenheter med endast en förfallodag före ansökningen är 46·5, är motsvarande antal för affärslägenheterna 64·0. I fråga om de blandade lägenheterna synes däremot något längre anstånd i regel beviljas från husvärdarnas sida. Med avseende på jordbrukslägenheterna, där antalet fall med endast en förfallodag före ansökningen är relativt stort, må erinras om att betalningsterminerna i regel äro mycket långa. Detta torde även gälla i fråga om tomterna.

Av tabellen framgår slutligen, att fallen med en försummad förfallodag äro relativt talrika i Stockholm (57·4 %) i jämförelse med motsvarande antal i stadssamhällena och på landsbygden i Stockholms län (41·1 och 35·7 %), medan omvänt antalet fall med 4 eller flera förfallodagar i Stockholm är relativt ringa (13·9 %) i förhållande till antalet i länet, 22·1 % i stadssamhällena och 38·1 % på landsbygden.

Befattningshavare i statens och de större städernas tjänst, deras antal och löneförmåner åren 1919—1924.

I en i serien Sveriges officiella statistik ingående publikation har socialstyrelsen framlagt resultatet av en av Kungl. Maj:t anbefalld utredning rörande antalet befattningshavare hos staten och de större stadskommunerna under åren 1919—1924. Utredningen utgör i viss mån en fortsättning av en tidigare sådan för åren 1913—1918[1], varigenom utvecklingen kunnat belysas ända sedan år 1913.

Av utredningen framgår, att hela antalet statliga befattningshavare, som år 1913 uppgick till 92 113, år 1924 var 105 333 eller 14 % högre. Siffran får till väsentlig del sin prägel av förhållandena vid de affärsdrivande verken, vilka omfatta omkring halva antalet statliga befattningshavare. Under åren 1919 och 1920 var affärsverkens personal omkring en tredjedel större än före kriget, men därefter har personalen minskats, så att ökningen år 1924 inskränkt sig till 15 %. Vid statsdepartementen och de centrala ämbetsverken hava tjänstemännen ökats starkare eller med 70 %, men även inom denna grupp, som för övrigt omfattar endast omkring en trettiondedel av hela antalet statstjänare, har under de senaste åren en minskning skett. Att totalsiffran statsanställda trots alla indragningar hållit sig på ungefär samma nivå under hela perioden 1920—1924 beror i huvudsak därpå, att de talrika vakanserna inom armén och marinen i stort sett försvunno i och med depressionstidens inbrott 1921. Utvecklingen inom olika grenar av statsförvaltningen framgår i övrigt av omstående översikt, där befattningshavarna även fördelats på män och kvinnor samt på egentliga statstjänstemän och »deltjänstemän» eller innehavare av bisysslor.

[1] Se Kungl. Maj:ts proposition nr 225 vid 1919 års lagtima riksdag samt Soc. Medd. årg. 1919, sid. 894 ff.

Översikt över antalet befattningshavare inom statsförvaltningen samt statens löneutgifter åren 1913 och 1919—1924.

	1913	1919	1920	1921	1922	1923	1924
I. Antal befattningshavare vid resp. års början.							
A. Statsdepartementen och de centrala ämbetsverken . . .	2 115	3 265	3 759	3 911	3 861	3 800	3 603
B. Statens affärsdrivande verk .	43 871	58 339	58 023	54 902	50 946	51 002	50 612
C. Lokalförvaltningen	12 275	13 354	14 068	14 530	14 785	14 929	15 224
D. Statsanstalter för vetenskapligt arbete och undervisning	3 389	3 839	4 037	4 146	4 265	4 262	4 298
E. Beskickningar och konsulat .	66	76	95	112	110	111	110
F. Armén och marinen	29 945	26 616	24 828	25 172	31 221	31 554	30 867
G. Riksdagens ombudsmän och verk (riksbanken m. fl.) . .	452	554	598	620	616	622	619
Summa A—G	**92 113**	**106 043**	**105 408**	**103 393**	**105 804**	**106 280**	**105 333**
därav: egentliga tjänstemän .	·	100 270	99 541	97 433	99 732	98 706	97 736
innehavare av bisysslor	·	5 773	5 867	5 960	6 072	7 574	7 597
män	83 275	92 427	89 931	87 810	90 657	89 116	88 156
kvinnor	8 838	13 616	15 477	15 583	15 147	17 164	17 177
II. Statens löneutgifter för statsförvaltningen (i milj. kr.)							
A. Statsdepartementen och de centrala ämbetsverken . . .	6·89	21·41	28·33	28·46	24·88	22·11	20·93
B. Statens affärsdrivande verk	65·11	247·61	290·99	265·81	205·97	189·76	181·97
C. Lokalförvaltningen	17·34	49·68	64·31	63·28	53·64	51·59	41·37
D. Statsanstalter för vetenskapligt arbete och undervisning	9·62	27·10	33·31	33·29	28·05	26·04	25·48
E. Beskickningar och konsulat	0·97	1·68	2·45	2·71	2·82	2·54	2·28
F. Armén och marinen	36·16	87·95	100·33	102·17	95·60	86·44	81·69
G. Riksdagens ombudsmän och verk (riksbanken m. fl.) . .	1·45	3·89	4·78	4·72	4·46	4·00	3·92
Summa A—G	**137·04**	**439·32**	**524·50**	**490·94**	**415·42**	**382·48**	**357·64**
därav: avlöning	137·04	251·55	278·01	289·50	302·82	307·27	298·57
dyrtidstillägg . . .	—	187·77	246·49	210·44	112·60	75·21	59·07

På grund av den allmänna löne- och levnadskostnadsstegringen har statsförvaltningens löneutgifter ökats i vida starkare proportion än tjänstemännens antal, nämligen från 137 milj. kr. år 1913 till 358 milj. 1924 eller med 161 %. Avlöningsökningen per tjänsteman är i genomsnitt 128 % eller något högre än för industriarbetare o. d. i enskild tjänst (110 % enligt socialstyrelsens statistik), med vilken kategori de numera inom statsförvaltningen numerärt dominerande kategorierna av anställda närmast äro jämförbara. Utredningen visar, att medan för dessa tjänstemannagrupper löneutvecklingen medfört en icke oväsentlig förhöjning av levnadsstandarden, håller sig för de högre avlönade lönestegringen ej sällan under den nivå, som angives av levnadskostnadernas ökning.

Publikationens senare del omfattar en redogörelse för de kommunala befattningshavarna i Sveriges 36 städer med över 10 000 invånare åren 1920 och 1924. För sistnämnda år meddelas några huvudsiffror i nedanstående tabell:

Översikt över de större städernas befattningshavare samt löneutgifterna för desamma år 1924.

	Stockholm	Göteborg	Malmö	Övriga (32) städer[1]	Summa
I. Antal befattningshavare:					
Tjänstemän av högre grad	4 139	2 027	1 049	5 247	12 462
» » lägre »	4 572	2 224	1 069	4 310	12 175
Arbetare	4 343	3 461	1 524	4 726	14 054
Tillhopa	**13 054**	**7 712**	**3 642**	**14 283**	**38 691**
därav: egentliga tjänstemän . . .	12 496	7 497	3 474	12 767	36 234
innehavare av bisysslor .	558	215	168	1 516	2 457
män	8 601	5 904	2 707	10 720	27 932
kvinnor	4 453	1 808	935	3 563	10 759
II. Löneutgifter (i milj. kr.) för samtliga befattningshavare . .	**53·07**	**27·58**	**18·00**	**46·37**	**140·02**
därav: avlöning	46·30	24·81	11·20	40·07	122·39
dyrtidstillägg	6·77	2·77	1·80	6·30	17·63

Under åren 1920—1924 hade totalantalet kommunala befattningshavare i de 35 städer, för vilka jämförbara uppgifter föreligga[1], ökats från 36 231 till 38 691 eller med 7 %. Däremot hava, i samband med de sänkta levnadskostnaderna och de lägre arbetsprisen på den allmänna arbetsmarknaden, löneutgifterna under samma tid nedgått från 164 till 140 milj. kr. eller med 15 %. I genomsnitt uppbar en kommunalfunktionär 4 537 kr. per år 1920 och 20 % mindre eller 3 619 kr. år 1924. För statens befattningshavare voro motsvarande medeltal 4 976 resp. 3 395 kr., sålunda en minskning med 32 %. De större städernas befattningshavare ligga alltså numera i genomsnitt något högre på löneskalan än statens — vilket visserligen kan förklaras därigenom, att de i större utsträckning än de senare äro stationerade på dyrorter — och deras lönesatser synas hava visat sig något motståndskraftigare emot depressionstidens lönesänkande tendenser. Framhållas må emellertid, att en jämförelse mellan genomsnittslönerna för statens och stadskommunernas förvaltningspersonal alltid måste bliva av mycket grov och ungefärlig natur på grund av olikheter i fråga om arbetets art och ansvar samt den därav betingade olikartade fördelningen av personalen på högre och lägre samt på manlig och kvinnlig.

[1] Mölndal ej medräknad.

Hyresräkningen år 1924.

Del I. Hyresförhållandena m. m.[1]

Det praktiska syftet med den hyresräkning, som verkställts av socialstyrelsen i samband med mantalsskrivningen i slutet av år 1924, har varit att anskaffa material för bedömande av hyresnivån å olika orter i och för den samtidigt pågående grupperingen av orter i riket efter levnadskostnadernas storlek. Den nu offentliggjorda delen av hyresräkningen berör huvudsakligen hyresförhållandena i de representerade orterna, men skola sedermera i en andra del de införskaffade uppgifterna rörande lägenheterna och antalet i dem boende personer göras till föremål för statistisk bearbetning. Undersökningen, som inledes med en redogörelse för hyresräkningens anordnande och verkställande, innehåller även en jämförelse med 1912/14 och 1920/21 års bostadsräkningar, uti vilka 70 av de år 1924 medtagna orterna återfinnas, varjämte i kompletterings- och jämförelsesyfte inarbetats några av huvudresultaten av den kommunala hyresräkning, som vid slutet av år 1924 företogs i Stockholm.

De av 1924 års hyresräkning berörda 220 orterna, av vilka 103 voro städer, 92 köpingar och municipalsamhällen och 25 landskommuner, belägna invid större städer, innefattade tillsammans ett antal hyreslägenheter av c:a 272 000 och en folkmängd av c:a 1·7 milj. personer, motsvarande (om man frånser Stockholm) mer än nio tiondelar av den i städer och stadsliknande samhällen boende folkmängden.

Den verkställda bearbetningen av hyresuppgifterna omfattar endast de under hyresåret 1924/25 faktiskt betalda hyresbeloppen för i den fria marknaden uthyrda egentliga bostadslägenheter, och meddelas såväl faktiska hyresbelopp för olika storlekstyper av lägenheter som beräknade medelhyror för uthyrda lägenheter, varvid särskilda hyresuppgifter lämnats såväl för lägenheter med centraluppvärmning som lägenheter utan denna bekvämlighet. För underlättande av jämförelser mellan hyresnivån å de olika orterna meddelas även ortsmedeltal, vilka dels erhållits genom enkel genomsnittsberäkning, dels beräknats efter korrigering med hänsyn till hyresbostädernas olika storleksfördelning enligt 1924 års hyresräkning på de särskilda orterna (varvid i fråga om småsamhällen med ofullständig lägenhetsskala hänsyn tagits endast till de å orten faktiskt förefintliga lägenhetskategorierna).[2]

[1] Utgör en sammanfattning av huvudinnehållet utav den av socialstyrelsen i serien Sveriges officiella statistik: Socialstatistik utgivna publikationen med denna titel.

[2] Det torde böra påpekas, att de sålunda framräknade talen endast äro fullt jämförbara för de orter, där samtliga lägenhetskategorier äro representerade i sådant antal, att man över huvud kan tala om en hyresmarknad och en hyresnivå.

Medelhyran för lägenhetsgruppen 1 rum och kök, vilken över större delen av landet utgör typen för en vanlig enkel arbetarbostad, utgjorde år 1924 i Stockholm 546 kr., i Göteborg 385 kr., i Malmö 324 kr. och för de 220 hyresräkningsorterna tillsammantagna (oberäknat Stockholm, men inberäknat Göteborg och Malmö) 312 kr. Per lägenhet utgjorde årsmedelhyran, efter korrigering med hänsyn till bostadsbeståndets skiljaktiga storleksfördelning, i Stockholm 948 kr., i Göteborg 688 kr., i Malmö 545 kr. och i samtliga hyresräkningsorter 511 kr.

Ett första begrepp om hyresstegringens omfattning från tiden före världskrigets utbrott erhålles därutav, att genomsnittliga årsmedelhyran per lägenhet, som för samtliga bostadsräkningsorter hyresåren 1912/14 var 251 kr., år 1920/21 uppgick till 385 och 1924/25 till 480 kr. (Stockholm och Göteborg ej medräknade) eller resp. 53 och 91 % högre. Hyresstegringen har emellertid varit mycket olika på olika orter, såsom framgår genom en jämförelse mellan de 70 uti alla tre statliga bostadsräkningarna medtagna orterna. Som mått på hyresnivån har härvid använts dels aritmetiska medeltal (a) och dels medeltal (b) korrigerade medelst s. k. standardberäkning med hänsyn till hyreslägenheternas ortsvis växlande storleksfördelning, varvid till grund för b-talens beräkning lagts lägenhetsbeståndets sammansättning enligt 1920 års bostadsräkning. Beträffande de 70 gemensamma orterna tagna under ett erhållas för hyresåren 1912/14, 1920/21 och 1924/25 de genomsnittliga hyresbeloppen a) 259, 388 och 501 kr., b) 253, 388 och 478 kr., vilket innebär, att stegringen från tiden före krigsutbrottet t. o. m. år 1920, resp. 1924 skulle uppgått till enligt a-talen resp. 50 och 93 % och enligt b-talen till resp. 53 och 89 %. Dessa sistnämnda siffror torde kunna sägas noggrannast angiva den genomsnittliga hyresökningen från 1912/14 till hyresåren 1920/21 och 1924/25 i här ifrågavarande landsortsstäder m. fl. Medräknas även Stockholm och Göteborg med utgångspunkt från de där år 1915 anordnade kommunala bostadsräkningarna, stiger medelhyran per lägenhet 1912/15 till a) 386 och b) 348 kr., för 1920/21 till a) 566 och b) 519 samt för 1924/25 till a) 707 och b) 637 kr., varigenom hyresstegringstalen för perioden 1912/15—1920/21 och 1912/15—1924/25 sjunka till a) resp. 47 och 83 % och b) resp. 49 och 83 %. Jämföras dessa stegringstal med de procentuella förändringarna i de totala levnadskostnaderna, som enligt socialstyrelsens beräkningar för här berörda tidsperioder uppgivas till resp. 171 och 78 %, framgår härav, att hyresstegringen vid årsskiftet 1920/21 var väsentligt mindre än levnadskostnadsökningen, men att förhållandena därefter så fullständigt förändrats, att hyresstegringsprocenten numera, om också endast med några få enheter, överstiger motsvarande tal för levnadskostnaderna. Medan levnadskostnaderna från årsskiftet 1920/21 minskats med c:a 34 %, steg nämligen medelhyran per lägenhet enligt b-talen med nära 23 %.

Huru hyresförhållandena utvecklat sig med avseende på de särskilda lägenhetskategorierna belyses av följande tablå:

		1 kök utan rum	1 rum utan kök	2 o. fl. rum utan kök	1 rum och kök	2 rum och kök	3 rum och kök	4 rum och kök	5 rum och kök	6 rum och kök	7 o. fl. rum och kök	Samtliga lägenheter a	Samtliga lägenheter b
Stockholm													
Medelhyra per år i kr.	1915	150	220	605	315	515	783	1 048	1 391	1 831	3 067	626	499
	1920	206	321	956	462	746	1 159	1 623	2 189	2 887	4 668	939	742
	1924	237	400	1 152	546	917	1 459	2 061	2 720	3 503	5 281	1 144	906
Stegring i %	1915–20	*37*	*46*	*58*	*47*	*45*	*48*	*55*	*57*	*58*	*52*	*50*	*49*
	1915–24	*58*	*82*	*90*	*73*	*78*	*86*	*97*	*96*	*91*	*72*	*83*	*82*
Göteborg													
Medelhyra per år i kr.	1915	123	134	451	218	398	593	835	1 041	1 317	1 896	379	364
	1920	209	215	652	331	573	841	1 170	1 467	1 828	2 748	551	532
	1924	212	254	797	385	696	1 063	1 576	1 971	2 473	3 638	660	656
Stegring i %	1915–20	*70*	*60*	*45*	*52*	*44*	*42*	*40*	*41*	*39*	*45*	*45*	*46*
	1915–24	*72*	*90*	*77*	*77*	*75*	*79*	*89*	*89*	*88*	*92*	*74*	*80*
70 gemensamma orter													
Medelhyra per år i kr.	1912/14	93	92	257	163	251	409	577	772	955	1 271	259	253
	1920	136	139	424	246	388	627	898	1 193	1 488	1 923	388	388
	1924	163	174	498	300	486	785	1 107	1 467	1 815	2 370	501	478
Stegring i %	1912/14 —20	*46*	*51*	*65*	*51*	*55*	*53*	*56*	*55*	*56*	*51*	*50*	*53*
	1912/14 —24	*75*	*89*	*94*	*84*	*94*	*92*	*92*	*90*	*90*	*86*	*93*	*89*
Tillhopa 72 orter													
Medelhyra per år i kr.	1912/15	97	147	437	210	350	561	790	1 067	1 388	2 146	386	348
	1920	140	223	689	310	512	821	1 191	1 632	2 138	3 358	566	519
	1924	172	282	824	374	634	1 026	1 507	2 036	2 607	3 781	707	637
Stegring i %	1912/15 —20	*44*	*52*	*58*	*48*	*46*	*46*	*51*	*53*	*54*	*56*	*47*	*49*
	1912/15 —24	*77*	*92*	*89*	*78*	*81*	*83*	*91*	*91*	*88*	*76*	*83*	*83*

Enligt ovanstående siffror var således hyresökningen vid tiden för hyresräkningen 1924 i regel mindre för smålägenheter — med undantag för enkelrum och dubbletter o. d., vilka ur social synpunkt knappast tillhöra denna grupp — än för de större lägenhetstyperna, men variationerna mellan de särskilda gruppernas stegringstal äro ej särdeles betydande.

I fråga om de särskilda orterna framgår det av omstående diagram, att hyresutvecklingen varit i hög grad skiftande, men att densamma ej sällan inneburit en viss utjämning av den vid tiden före krigsutbrottet lokalt särdeles ojämna hyresnivån i vårt land. Att denna tendens till hyresutjämning framträder som en generell företeelse framgår av efterföljande sammanställning, där de 70 jämförelseorterna grupperats efter medelhyran per år och lägenhet (b-talen) vid undersökningsperiodens första år (1912/14) och därefter den genomsnittliga årshyran beräknats inom varje sådan grupp för samtliga undersökningstillfällen:

Orter med en medelhyra år 1912/14 per lägenhet (enligt b-talen) av	Antal orter	Medelhyra per lägenhet 1912/14	1920/21	1924/25	Stegring i % 1912/14–1920/21	1920/21–1924/25	1912/14–1924/25
under 150 kr.	6	135	246	353	82	43	161
150—200 »	20	185	295	351	59	19	90
200—250 »	19	221	340	428	54	26	94
250—300 »	16	279	423	522	52	23	87
300—350 »	5	309	453	556	47	23	80
350 kr. och däröver	4	385	586	691	52	18	79

Medelhyror per år och lägenhet åren 1912/15, 1920/21 och 1924/25
(enligt b-talen).

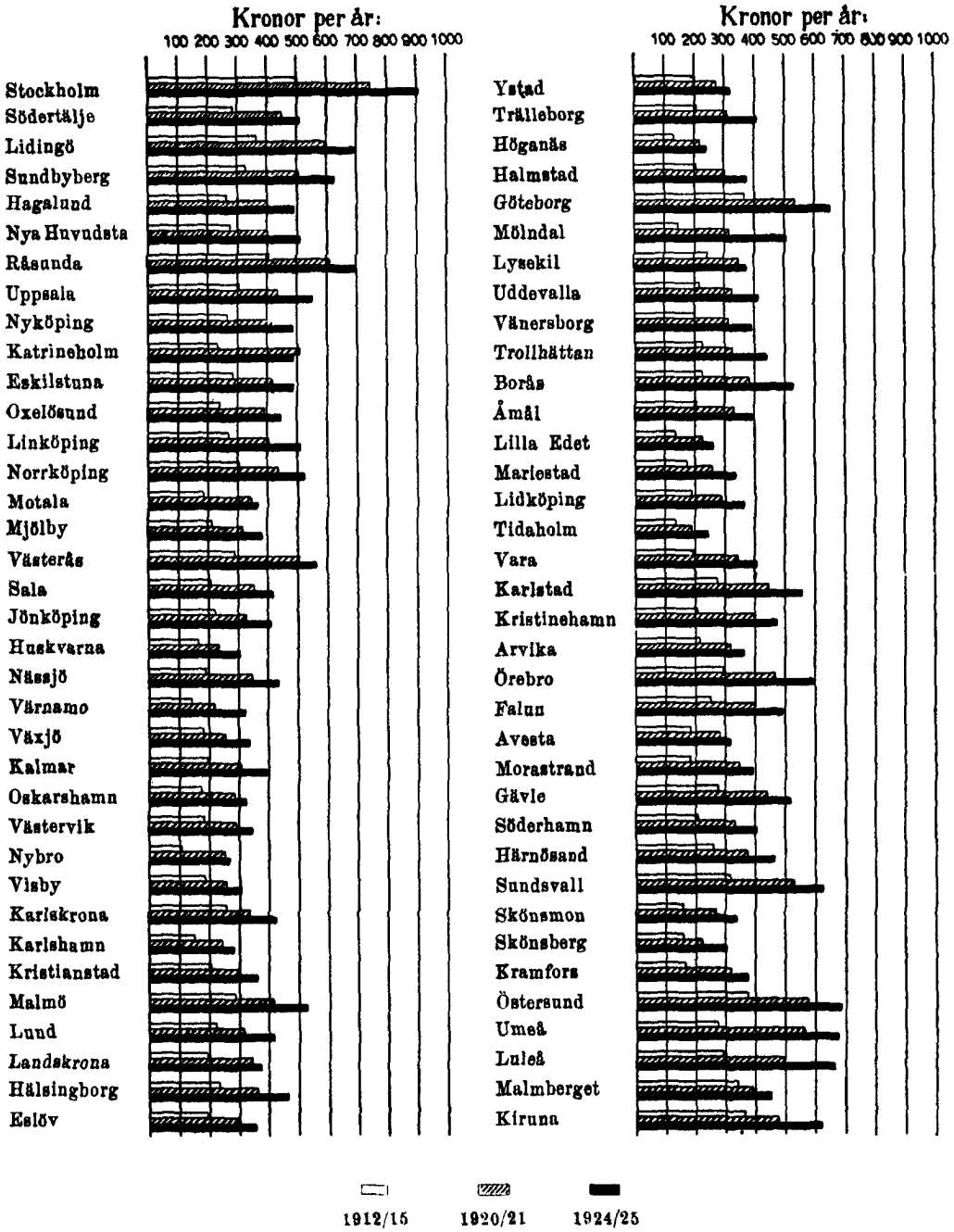

Den här konstaterade olikformiga hyresutvecklingen sammanhänger, förutom med förändringar i fråga om byggnadskostnaderna, med de förskjutningar i relationen mellan tillgång och efterfrågan på bostäder, som ägt rum under här berörda period. För att i någon mån erhålla ett uttryck för det nuvarande läget i detta avseende begärdes å frågeformuläret för 1924 års hyresräkning även fastighetsvis uppgift om de bostadslägenheter, vilka vid tidpunkten för hyresräkningen voro *outhyrda*. Dessa uppgifter, som emellertid vid granskning delvis befunnits vara skäligen bristfälliga och ofullständiga, hava gjorts till föremål för särskild bearbetning.

Ställes å bostadsräkningsorterna tillsammantagna antalet lediga bostadslägenheter i relation till samtliga hyreslägenheter, befinnes den därigenom erhållna ledighetsprocenten utgöra 2 %, vilket tyder på brist på bostäder, enär detta saldo av tillgång och efterfrågan på bostadsmarknaden normalt plägar anses böra utgöra 3 à 4 %.

Av undersökningen framgår, att 4%-gränsen överskrides för 106 i allmänhet mindre orter, medan den underskrides för 114 övervägande större samhällen, däribland samtliga större städer med undantag av Söderhamn och Kristinehamn. Nämnas kan, att i Stockholm ledighetsprocenten vid slutet av år 1924 utgjorde 0·24 mot 0·25 % ett år tidigare. Av vikt för bedömande av ledighetsprocentens betydelse och innebörd är, att bostadsmarknaden gestaltar sig väsentligt olika i större samhällen och i mindre. Å mera folkrika orter, där bostadsmarknaden är för vid för att kunna överblickas och en kontinuerlig, i huvudsak på spekulation anlagd byggnadsverksamhet äger rum, innebär en låg ledighetsprocent alltid en antydan om försvagad bostadsproduktion och hotande bostadsbrist. Beträffande mindre samhällen åter, där byggnadsverksamheten äger rum mera ryckvis för tillgodoseende av tillfälligt sig yppande bostadsbehov, får den genom ledighetsprocenten angivna bostadstillgången karaktär av något mera tillfälligt och mindre betydelsefullt, ty på grund av de små absoluta tal det här är fråga om, kunna ett par av omständigheterna föranledda nybyggnader ofta vara nog att förbyta bostadsbristen i bostadsöverflöd.

Även om man sålunda med hänsyn till mängden av inverkande faktorer måste med stor försiktighet bedöma de ortssiffror för outhyrda lägenheter, som föreligga vid ett visst givet tillfälle, vinna dessa data i värde, om man är i tillfälle att sammanställa dem för olika tidpunkter med avseende på samma ort eller grupp av orter. Med hänsyn härtill hava i tablån här nedan de 70 orter, för vilka motsvarande uppgifter föreligga även från de båda tidigare statliga bostadsundersökningarna, ordnats efter relativa antalet hyreslediga lägenheter.

Antal orter, varest antalet outhyrda lägenheter i % av samtl. hyreslägenheter utgjort

	under 0·1 %	0·1— 0·3 %	0·4— 0·6 %	0·7— 0·9 %	1·0— 1·2 %	1·3— 1·8 %	1·9— 2·4 %	2·5— 3·3 %	3·4— 4·2 %	4·3— 5·1 %	över 5·1 %
1912(1913) .	2	1	3	5	5	14	12	7	6	4	11
1920	4	21	18	5	6	5	3	2	2	2	2
1924	—	2	8	5	5	12	5	12	8	2	11

Anser man en bostadsreserv (outhyrda lägenheter i procent av samtliga hyreslägenheter) av 3 à 4 % såsom normal vid stabilt hyresläge, vittna dessa siffror om att i slutet av år 1920 utpräglad bostadsbrist rådde på flertalet orter. De fåtaliga undantagen voro mestadels att finna bland sådana orter, där den ekonomiska depressionen efter krigsårens högkonjunktur redan vid denna tidpunkt drabbat de lokala huvudindustrierna och därigenom framkallat utflyttning till annan ort eller inskränkning i anspråken på bostadsutrymme. Tablån visar emellertid, att vid slutet av år 1924 en märkbar lättnad inträtt på bostadsmarknaden såtillvida, att bostadsreserven — i den mån den kommer till uttryck i här anförda siffror — å flertalet orter ej oväsentligt ökats sedan år 1920. Ett liknande resultat erhålles, om man för de 70 hyresräkningsorterna tillsammantagna ställer antalet lediga lägenheter i relation till samtliga hyreslägenheter. Härvid befinnes den därigenom erhållna genomsnittliga ledighetsprocenten vid de tre undersökningstillfällena utgöra resp. 2·6, 0·6 och 1·6.

Olycksfall i arbete år 1922.

Enligt den av riksförsäkringsanstalten nu publicerade olycksfallsstatistiken för år 1922, vilken med avseende å uppställningen i huvudsak ansluter sig till de i Sociala Meddelanden förut refererade berättelserna för tidigare år, uppgick antalet av de under redogörelseåret inträffade olycksfallen till 48 573, varav 25 251 omfattats av försäkringar i ömsesidiga olycksfallsförsäkringsbolag. Av olycksfallen inträffade 38 791 hos s. k. större arbetsgivare (med minst 5 arbetare), 3 311 hos mindre arbetsgivare och 6 471 bland statsanställda. För de två senare grupperna saknas vissa uppgifter, och hava på grund härav några beräkningar angående olycksfallsfrekvens o. d. ej heller kunnat verkställas. Det är därför endast de hos större arbetsgivare inträffade olycksfallen, som kunnat bli föremål för en mera ingående statistisk bearbetning. Ifrågavarande olycksfalls fördelning på olika yrkesgrenar m. m. framgår av efterföljande *tab. 1.*

Beträffande olycksfallens orsaker har en särskild undersökning genomförts, vars resultat sammanställts i *tab. 2.* För undersökningen i fråga har såsom riskmått använts antalet *förlorade arbetsdagar per årsarbetare.*[1] Tabellen, som omfattar samtliga olycksfall hos större arbetsgivare, giver i sammanträngd form en fullständig bild av de angivna olycksfallsorsakernas andel i olycksfallsrisken. Ur tabellen framgår därjämte, huru stor del av den förlorade arbetstiden, som härrör från sjukdom, invaliditet och död för varje särskild olycksfallsorsak. De olycksfall i arbete, som under år 1922 träffat hos större arbetsgivare anställda arbetare, hava under de gjorda förutsättningarna be-

[1] Vid invaliditets- och dödsfall lägges till grund ett beräknat antal förlorade arbetsdagar, nämligen resp. 75 per invaliditetsprocent och 7 500 vid hel invaliditet eller död.

Tab. 1. Olycksfall (hos större arbetsgivare) fördelade efter yrkesgrupper.

Yrkesgrupper	Antal arbetsgivare	Antal årsarbetare		Antal anmälda olycksfall		Antal anmälda invaliditetsfall		Antal anmälda dödsfall		Antal olycksfall per 100 årsarbetare			Antal förlorade arbetsdagar per årsarbetare	Antal förlorade arbetsdagar per olycksfall
		Män	Kv.	M.	Kv.	M.	Kv.	M.	Kv.	M.	Kv.	S:a		
Malmbrytning, anrikning och rostning . .	99	7 329	158	1 299	1	39	—	11	—	17·7	0·6	17·4	25·86	146
Malmförädling	92	17 254	326	2 556	8	41	—	8	—	14·8	2·5	14·6	10·71	73
Metallindustri	2 190	48 911	2 989	5 119	89	125	3	10	—	10·5	3·0	10·0	7·00	70
Sten-, kol- o. torvindustri	1 303	24 817	1 656	2 728	19	101	—	15	—	11·0	1·1	10·4	12·81	123
Jordbruk, skogsbruk och boskapsskötsel . . .	14 481	117 683	27 030	5 544	275	287	28	37	2	4·7	1·0	4·0	7·40	184
Träindustri	3 778	44 064	716	4 565	18	258	1	26	—	10·4	1·8	10·2	29·27	286
Pappers- och grafisk ind.	932	39 287	6 917	3 084	94	104	7	20	1	7·8	1·4	6·9	9·99	145
Närings- och njutningsämnesindustri	2 735	25 710	14 225	1 361	327	55	17	8	2	5·3	2·3	4·2	5·32	126
Textil- o. beklädnadsind.	1 553	19 606	31 491	478	273	27	13	2	—	2·4	0·9	1·5	2·30	157
Läder-, gummi- o. härind.	681	11 466	4 655	371	40	10	3	2	—	3·2	0·9	2·6	2·31	91
Kemisk-tekn. industri .	299	8 122	2 845	857	198	22	1	9	—	10·6	7·0	9·6	12·01	125
Byggnadsverksamhet .	4 346	35 080	369	2 797	8	152	1	23	—	8·0	2·2	7·9	13·86	175
Kraft-, belysnings- och vattenverk m. m. . .	588	9 597	167	504	1	20	—	6	—	5·3	0·6	5·2	10·79	209
Handel och varulager .	11 196	65 946	34 200	1 447	168	50	6	10	3	2·2	0·5	1·6	2·32	145
Sjöfart och fiske . . .	1 973	20 892	1 084	1 906	36	80	—	75	6	9·1	3·3	8·8	36·01	408
Samfärdsel (ut. sjöfart)	650	34 944	1 759	1 584	21	30	1	15	1	4·5	1·2	4·4	5·52	126
Ämbetsverk, bank- o. försäkringsrörelse m. m.	1 921	19 844	17 903	88	39	6	1	2	1	0·4	0·2	0·3	1·09	323
Kommunala institutioner (ej hänförda till annan grupp) . . .	5 287	31 148	19 354	303	20	15	1	6	—	1·0	0·1	0·6	1·71	267
Hushåll, hotell- o. restaurangrörelse m. m.	3 618	10 156	39 258	195	342	9	22	—	1	1·9	0·9	1·1	1·35	125
Diverse företag o. yrken	587	1 429	515	37	1	1	—	—	—	2·6	0·2	2·0	0·97	49
Tillsammans 1922	**58 304**	**598 285**	**207 617**	**36 823**	**1 968**	**1 432**	**105**	**285**	**17**	**6·2**	**0·9**	**4·8**	**8·04**	**166**
» 1921	62 962	601 846	208 880	32 417	1 856	1 428	88	310	6	5·4	0·9	4·2	7·31	173
» 1920	66 456	713 242	222 833	43 095	2 261	1 797	102	426	13	6·0	1·0	4·8	8·12	168
» 1919	62 329	692 406	201 768	46 030	1 963	1 817	91	492	7	6·6	1·0	5·4	8·99	168
» 1918	46 127	679 136	193 215	47 916	1 918	2 033	110	612	27	7·1	1·0	5·7	11·17	196

träffande det tillämpade riskmåttet förorsakat en förlust i arbetstid av c:a 8 dagar per årsarbetare eller inalles 6·4 miljoner arbetsdagar.[1] Av denna förlorade arbetstid har 14 % föranletts av sjukdom, 51 % av invaliditet och 35 % av den skadades död.

Jämsides med uppgifterna om antalet förlorade arbetsdagar har i tabellen även för varje olycksfallsorsak angivits antalet olycksfall.

Såsom framgår av tabellen, skulle en jämförelse mellan de olika olycksfallsorsakerna, grundad enbart på olycksfallsfrekvensen, leda till tämligen missvisande resultat. Medan exempelvis den arbetstid, som gått förlorad på grund av olycksfall, förorsakade av handverktyg, endast är 4 à 5 gånger så stor som den arbetstidsförlust, som förorsakats av olycksfall på grund

[1] En närmare redogörelse för de här tillämpade förutsättningarna lämnas i Soc. Medd. årg. 1922, sid. 559—561.

Tab. 2. Olycksfallen fördelade efter orsaker.

Olycksfallsorsaker	Antal olycksfall		Antal förlorade arbetsdagar				
	Inalles	Per 100 årsarbetare	per olycksfall	per årsarbetare på grund av			
				sjukdom	invaliditet	död	Summa
Motorer	98	0·012	350	0·004	0·029	0·009	0·042
Transmissioner	327	0·041	432	0·018	0·069	0·094	0·176
Arbetsmaskiner	6 112	0·768	159	0·160	0·856	0·197	1·213
Handverktyg och enklare redskap	6 766	0·845	102	0·145	0·683	0·037	0·865
Hissar, kranar och andra lyftverktyg	1 173	0·146	266	0·044	0·187	0·159	0·390
Fordon i trafik, ej tillhörande spårbanor, med animal drivkraft	2 103	0·263	199	0·084	0·368	0·075	0·522
Fordon i trafik, ej tillhörande spårbanor, med mekanisk eller elektrisk drivkraft	400	0·050	293	0·016	0·086	0·094	0·146
Vagnar, tillhörande spårbanor	1 817	0·227	145	0·054	0·078	0·197	0·329
Transportledningar	407	0·051	197	0·015	0·076	0·009	0·100
Sjöfart	289	0·036	1 589	0·009	0·030	0·533	0·572
Luftfart	—	—	—	—	—	—	—
Ångpannor, ångkokapparater, ångledningar samt andra kärl under tryck	66	0·008	242	0·001	—	0·019	0·020
Elektrisk ström	111	0·014	1 434	0·005	0·044	0·150	0·199
Explosion av sprängämnen	97	0·012	1 625	0·006	0·116	0·075	0·197
Giftiga och frätande ämnen	196	0·024	89	0·004	0·018	—	0·022
Eldfarliga och heta ämnen	1 295	0·162	99	0·029	0·057	0·075	0·161
Intensivt ljus och strålande värme	9	0·001	3	0·000	—	—	0·000
Rök, gaser, komprimerad luft	17	0·002	3 105	0·000	0·009	0·056	0·065
Halkning och fall	3 751	0·468	176	0·148	0·445	0·233	0·826
Nedfallande föremål, sammanstörtande av föremål och ställningar samt ras	2 498	0·312	239	0·089	0·293	0·365	0·747
Lyftning, bärande och hanterande av föremål	6 819	0·852	65	0·186	0·282	0·087	0·555
Föremål, på vilka den skadade trampat	399	0·050	25	0·007	0·005	—	0·012
Slag, stöt eller bett av djur (inkl. olycksfall under ridning)	556	0·069	372	0·028	0·160	0·075	0·258
Annan person, som avsiktligt förorsakat olycksfallet	51	0·006	607	0·008	0·008	0·028	0·039
Övriga orsaker	3 434	0·429	138	0·080	0·248	0·261	0·589
Samtliga orsaker 1922	38 791	4·843	166	1·125	4·092	2·828	8·045
» » 1921	34 273	4·227	173	1·016	3·870	2·923	7·809
» » 1920	45 356	4·845	168	1·071	3·583	3·517	8·121
» » 1919	47 993	5·867	168	1·162	3·648	4·186	8·991
» » 1918	49 834	5·713	196	1·804	4·855	5·512	11·171

av sprängämnesexplosion, äro förstnämnda olycksfall likväl 70 gånger så talrika som sprängämnesolyckorna.

Liknande resultat kunna påvisas vid en jämförelse mellan de olika yrkesgrupperna·s riskförhållanden. Medan olycksfallsfrekvensen enligt tab. 1 inom t. ex. metallindustrien är nära nog lika stor som inom träindustrien, är den verkliga olycksfallsrisken det oaktat mer än fyra gånger så stor inom den senare industrien. Träindustrien företer också i jämförelse med föregående år en anmärkningsvärd ökning av olycksfallsrisken (från 16·6 till 29·3 förlorade arbetsdagar per årsarbetare) och står i riskhänseende endast tillbaka för sjöfarten, vars höga siffra (36·0) naturligtvis beror därpå, att relativa antalet olycksfall med dödlig utgång i detta yrke är mycket större än inom någon annan grupp.

Kortare meddelanden.

— Allmänna sociala frågor —

Internationella arbetsbyråns styrelsesammanträde i oktober 1925. Internationella arbetsbyråns styrelse höll under dagarna 15—17 oktober sitt ordinarie kvartalssammanträde, varvid bl. a. de nyutsedda regeringsrepresentanterna från Norge och Argentina för första gången intogo sina platser i styrelsen. Det norska mandatet innehaves av socialministern Lars Oftedal.

Sammanträdet upptogs bl. a. av en förberedande överläggning om de ärenden, som skola behandlas vid 1927 års arbetskonferens. Förslagsvis ha tills vidare följande fem frågor uppförts på programmet för detta konferenssammanträde:

1) Sjukförsäkringen.
2) Arbetarnas rätt till semester med bibehållen avlöning.
3) Tillämpningen av principen om föreningsfrihet.
4) Fastställande av minimilöner för vissa industrier med otillfredsställande arbetsförhållanden.
5) Skydd mot olycksfall i arbetet.

Definitivt beslut om vilka av dessa frågor, som skola upptagas på dagordningen, kommer att fattas på nästa styrelsesammanträde, som hålles i Warschau den 26 januari 1926. Vad beträffar punkten om föreningsrätten, stod upptagandet av denna fråga i samband med en av arbetargruppen genom den svenske representanten Thorberg framförd kritik mot vissa i Italien vidtagna inskränkningar i arbetarnas föreningsrätt. Styrelsens majoritet ansåg sig beträffande denna angelägenhet för närvarande icke kunna göra någon intervention, men åtskilliga ledamöter förklarade sig beredda att understödja ett förslag om uppsättande av frågan om en internationell konvention angående föreningsrätten på dagordningen vid en blivande konferens.

Vid sammanträdet förelåg vidare fråga om åtgärder från arbetsbyråns sida i anledning av vissa vid årets arbetskonferens antagna resolutioner. Det gällde här särskilt de av de belgiska, japanska och indiska arbetarrepresentanterna framförda frågorna om resp. arbetsvillkoren vid kolgruvorna, olika kategorier av jordbruksarbetare och deras organisation samt arbetsförhållandena i de asiatiska länderna.[1] Styrelsen beslöt att rörande samtliga dessa frågor företaga erforderliga utredningar.

Slutligen är att nämna, att tidpunkten för öppnandet av nästa års konferenssammanträde fastställdes till den 25 maj 1926. (Industrial and Labour Information.)

Internationella föreningen för socialt framåtskridande. Under förestående namn har nyligen upprättats en ny socialpolitisk organisation, bildad genom förening av tre äldre sammanslutningar, nämligen internationella föreningen för lagstadgat arbetarskydd, internationella föreningen för arbetslöshetens bekämpande och internationella permanenta kommittén för socialförsäkring. De ifrågavarande organisationerna stodo redan före världskriget i nära kontakt med varandra och hade t. ex. i september 1912 samtliga anordnat sina kongresser i Zürich i omedelbar följd under en och samma vecka.[2] Genom kriget avbröts här som på andra områden det internationella samarbetet och då detsamma sedermera skulle reorganiseras, visade det sig, att verksamheten delvis måste läggas efter nya riktlinjer, under hänsynstagande särskilt till det nya organ för den internationella socialpolitiken, som tillkommit i och med internationella arbetsorganisationen. Även om denna officiella organisation ej kunde anses helt och hållet ersätta de äldre, på det enskilda initiativet byggda sammanslutningarna, befanns upprätthållandet av tre särskilda föreningar dock både onödigt och ekonomiskt ogenomförbart, sedan åtskilliga av de stater, som förut subventionerat dessa organisationer, indragit eller minskat sina bidrag under hänvisning till internationella arbetsorganisationens tillkomst. I samband med den socialpolitiska kongress, som hölls i Prag i oktober 1924, dryftades också frågan om en sammanslutning mellan de tre föreningarna, och tillsattes en kommitté för att

[1] Jfr Soc. Medd. årg. 1925, sid. 716.
[2] Jfr Soc. Medd. årg. 1912, sid 858.

utarbeta en detaljerad plan härför. Under veckan 21—26 september 1925 samlades de gamla föreningarna för sista gången till kongresser i Bern, varvid sammanslagningen godkändes och den nya organisationen konstituerades.

Till föreningens ordförande har utsetts förutvarande österrikiske förbundskanslern Karl Renner, vilken vid sin sida har tre vice ordförande — valda bland de ledande krafterna i de tre äldre organisationerna — en generalsekreterare, en direktör för det vetenskapliga arbetet och tre tekniska referenter. Styrelsen består i övrigt av tio ledamöter, varibland en representant för vårt land, byråchefen Th. Fürst. Föreningens verksamhet skall, i anslutning till den tidigare organisationen, fördelas på tre sektioner, en för socialförsäkring, en för arbetslöshetens bekämpande och en för arbetarskyddslagstiftning.

— Arbetsmarknad och arbetslöshet —

Statens arbetslöshetskommissions verksamhet under september 1925. Antalet till kommissionen rapporterade hjälpbehövande arbetslösa uppgick vid slutet av september till 10 165 mot 9 467 vid månadens början. Yrkesfördelningen framgår av följande sammandrag:

	Hela antalet arbetslösa	Därav: det lokala överskottet		Hela antalet arbetslösa	Därav: det lokala överskottet
Jordbruk	480	27	Närings- o. njutningsmedelsind.	103	21
Skogshushållning	638	353	Kemisk-tekn. o. belysningsind.	171	82
Gruvdrift och malmförädling	1 478	525	Trämasse- och pappersindustri	18	20
Jord-, sten- och glasindustri	465	238	Grafisk industri	31	4
Metall- och maskinindustri	1 085	468	Industri och hantverk, ej spec.	368	85
Trävaruindustri	877	268	Sjöfart och fiske	460	197
Byggnadsverksamhet	672	91	Handel och samfärdsel m. m.	636	131
Läder-, hår-, gummi- o. d. ind.	64	16	Husligt arbete	10	—
Textilindustri	94	34	Arb. ej hänf. till annan grupp	2 494	467
Beklädnadsindustri	21	4	Summa	**10 165**	**3 031**

Vid de statliga nödhjälpsarbetena sysselsattes den 30 september 1 685 arbetare, därav vid arbetslöshetskommissionens statsarbeten 1 569 samt vid statens järnvägars automobilvägar 116. Antalet i gång varande företag utgjorde 26. Vid kommunala nödhjälpsarbeten (utan statsbidrag) sysselsattes 859 arbetare samt vid s. k. statskommunala arbeten (kommunal regi med statsbidrag) 503 arbetare. Härförutom uppburo 134 personer kommunalt arbetslöshetsunderstöd.

Statens utgifter för nödhjälpsåtgärderna uppgingo under september till 437 483 kronor samt under årets nio första månader till sammanlagt c:a 3·5 milj. kronor.

Arbetsmarknaden i England under september 1925. Arbetsmarknaden förblev under september på det hela taget oförändrad. Arbetslösheten inom fackföreningarna höll sig konstant vid 11·4 %, medan bland de enligt arbetslöshetslagen försäkrade en obetydlig nedgång framträdde, från 12·5 till 12·4 %. Antalet vid arbetsförmedlingsanstalterna registrerade arbetslösa gick också något tillbaka, från 1 418 000 till 1 401 000.

Antalet arbetsinställelser, som började under september, var 36 och antalet från föregående månad pågående 33. Antalet av samtliga arbetsinställelser berörda arbetare beräknades till c:a 40 000, mot 220 000 i augusti. Lönesänkningar rapporterades under månaden för 27 000 arbetare, under det att 47 000 erhöllo löneförhöjningar. (The Ministry of Labour Gazette.)

Arbetsmarknaden i Tyskland under september 1925. Den under de föregående månaderna konstaterade försämringen på arbetsmarknaden fortgick även under september. Sjukkassestatistiken utvisade dock en ökning av antalet försäkringspliktiga med 0·2 %, mot 0·3 % minskning förra månaden. Arbetslösheten inom fackföreningarna stegrades å andra sidan från 4·3 till 4·5 %, och antalet av offentliga medel understödda arbetslösa ökades från 231 000 till 266 000. (Vid mitten av oktober hade siffran ytterligare stigit till 298 000.) Vid de offentliga arbetsförmedlingsanstalterna kommo på 100 lediga platser 206 ansökningar om arbete, mot 195 föregående månad.

(Reichsarbeitsblatt.)

— Bostadsförhållanden —

Anmälningsskyldigheten beträffande hyresledighet.[1] I 1923 års hyreslag stadgas som bekant skyldighet för större städer (30 000 inv.) att anordna kommunal bostadsförmedling. Kungl. Maj:t äger att efter framställning från stadsfullmäktige förordna om obligatorisk anmälningsskyldighet enligt för varje särskilt fall givna föreskrifter. Sådant förordnande utfärdades under år 1924 att gälla t. o. m. 1 oktober 1925 i städerna Stockholm, Göteborg, Malmö, Hälsingborg, Örebro, Eskilstuna och Gävle. I samtliga orter avsågos omöblerade lägenheter om högst 4 rum, kök däri inbegripet.

I nyligen utfärdad kungörelse har Kungl. Maj:t förordnat, att för hyresåret 1925—1926 skola föreskrifterna i 1924 års kungörelse gälja i Stockholm, Malmö, Gävle, Örebro och Eskilstuna. För Malmös vidkommande har anmälningsskyldigheten samtidigt utsträckts till att gälla samtliga omöblerade bostadslägenheter och skall fullgöras senast å tredje dagen från det ledigheten uppstått. I övriga städer är tidsfristen för anmälningen fortfarande 10 dagar. Från Göteborg och Hälsingborg hade i år ingen framställning gjorts om förlängande av anmälningsskyldigheten.

Att man i Göteborg nu ansett sig kunna frångå anmälningstvånget torde böra ses mot bakgrund av den förbättring, som otvivelaktigt inträtt på stadens bostadsmarknad, och det stigande intresset för den kommunala bostadsförmedlingen hos såväl husägare och hyresgäster. I en redogörelse för bostadsförmedlingens verksamhet, som ställts till socialstyrelsens förfogande, meddelas bl. a., att under innevarande års tre första kvartal inkommo i Göteborg 6 473 ansökningar om förhyrande av lägenheter och anmäldes 1 408 lägenheter lediga till uthyrning. Av de sistnämnda uthyrdes 781 genom bostadsförmedlingens försorg.

Siffrorna synas ge vid handen, att bostadsförmedlingen i Göteborg börjat tillvinna sig båda parternas — även hyresvärdarnas — förtroende. Detta synes bekräfta det redan tidigare gjorda antagandet, att den kommunala bostadsförmedlingens nedslående små resultat under krisåren berott på bostadsknappheten och därmed sammanhängande företeelser och att verksamheten vid återvändande mera normala förhållanden på hyresmarknaden kan komma att fylla en viktig uppgift.

— Nykterhetsfrågan —

Rusdrycksförsäljningen år 1924. Omsättningen av spritdrycker visade enligt kontrollstyrelsens redogörelse under 1924 någon ökning mot föregående år. Den totala försäljningen (utan reduktion till s. k. normalstyrka, 50 %) uppgick nämligen till 28·5 miljoner liter, mot 26·3 miljoner år 1923. Omsättningens växlingar under hela den senaste tolvårsperioden framgår av omstående diagram.

Den avgjort största delen av dessa spritdrycker såldes såsom av diagrammet synes genom utminutering, d. v. s. mot motbok. Hela antalet motboksinnehavare i riket uppgick vid 1924 års utgång till 1 045 395, motsvarande 17·8 % av hela befolkningen. Beträffande det relativa antalet motboksinnehavare kan en påtaglig skillnad konstateras mellan de olika landsdelarna. De högsta frekvenstalen påträffas sålunda i Stockholmstrakten samt i södra och sydvästra Sverige och de lägsta i norra Sverige samt i Värmland, Närke och Västmanland (Bergslagen). En mellanställning intaga östra Sverige i övrigt samt Småland och öarna. Att detta förhållande ingalunda är beroende av någon tillfällighet framgår av följande sammanställning av relativa antalet motboksinnehavare de senaste nio åren:

Område	1916	1917	1918	1919	1920	1921	1922	1923	1924
Stockholmstrakten . .	18·87	16·89	17·64	20·22	21·76	22·70	23·14	23·58	24·09
Södra Sverige	17·01	19·42	19·56	22·31	22·05	21·59	20·32	20·15	20·65
Sydvästra Sverige . .	15·47	17·08	17·70	20·10	20·44	19·56	19·49	19·65	19·92
Östra Sverige	14·17	14·65	14·67	16 98	17·31	16·89	16·76	17·00	17·70
Småland o. öarna . .	12·64	14·06	14·03	16·70	16·85	16·24	15·82	15·13	15·47
Bergslagen	11·92	12·76	13·17	15·17	15·65	15·55	14·91	14·85	14·64
Norra Sverige	8·98	10·22	10·32	12·17	12·38	11·88	11·13	11·04	11·47
Hela riket	**13·79**	**14·80**	**15·13**	**17·45**	**17·79**	**17·41**	**16·90**	**16·94**	**17·32**

[1] Jfr Soc. Medd. årg. 1923, sid. 22 och 1063.

Bland rikets 122 kontrollområden funnos 10, där antalet motboksinnehavare understeg 12 % av befolkningen, medan å andra sidan 18 områden uppvisade en frekvens över 24 %. De lägsta siffrorna företeddo Piteå, Haparanda och Umeå kontrollområden med 9·5—9·8 %, den högsta Nynäshamns med 43·6 %; beträffande sistnämnda fall är emellertid att märka, att åtskilliga personer, tillhörande annat kontrollområde, erhållit inköpsrätt hos bolaget i fråga.

Motböckernas inköpskapacitet (d. v. s. den i genomsnitt per motbok och månad medgivna inköpsrätten å spritdrycker) utgjorde för hela riket 2·5 liter. Hos 19 bolag understeg kapacitetssiffran 2 liter, hos 30 bolag utgjorde den 2—2·5 liter, hos 52 bolag 2·5—3 liter och hos 21 bolag mer än 3 liter. Motsvarande siffror för tidigare år äro ej tillgängliga utom för senare delen av 1923, men att inköpskapaciteten alltifrån sommaren 1920 till slutet av 1924 successivt nedgått synes framgå därav, att relativa antalet motböcker med begränsad inköpsrätt under sagda år oavbrutet ökats. Medelsiffran för hela riket var vid 1924 års slut 71·3 % (68·8 % bland män och 97·9 % bland kvinnor), mot 70·3 % vid årets början och endast 23·7 % den 1 januari 1920.

SPRITDRYCKSFÖRSÄLJNINGEN ÅREN 1913—1924.

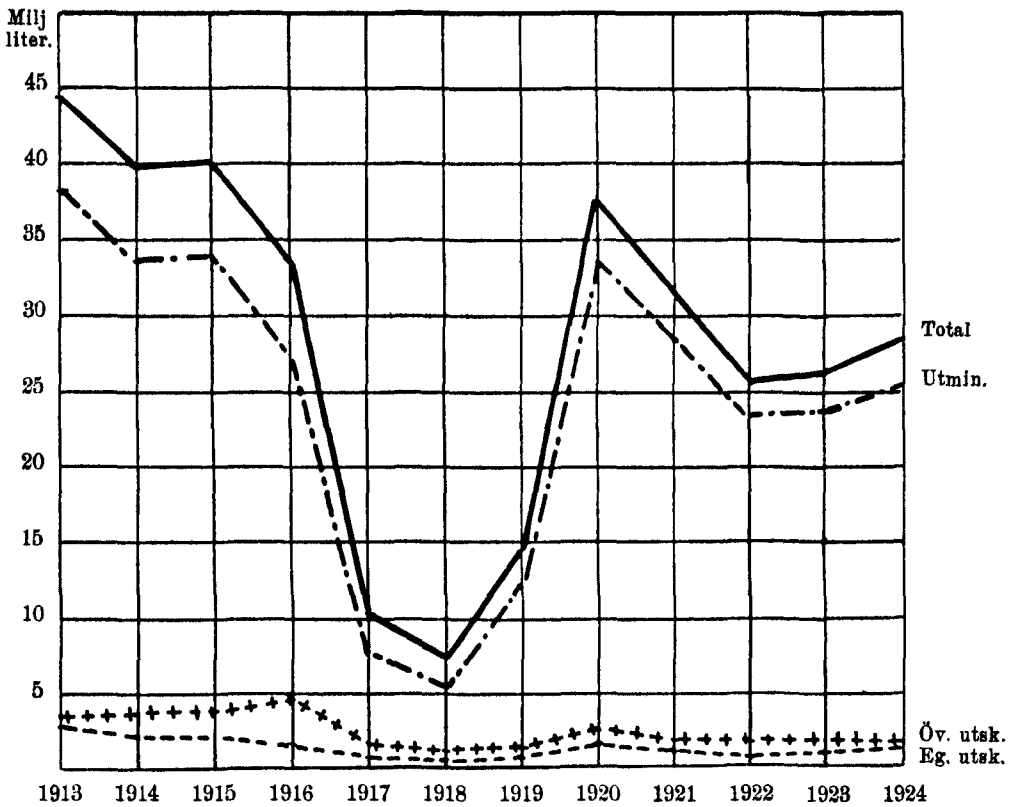

Inköpsmängden per motbok utgjorde under 1924 i medeltal för hela riket 24·7 liter. De olika kontrollområdena företeddo även härvidlag stora inbördes skiljaktigheter, från 9 till 34 liter i medelinköp.

Statsverkets inkomster av rusdrycksförsäljningen (försäljnings- och tillverkningsskatter av olika slag, inlevererade vinstmedel samt kronoutskylder från bolagen) uppgingo sammanlagt till 100·8 miljoner kronor, mot 98·5 miljoner år 1923 och 119·9 miljoner år 1922. Därtill komma de inkomster, som tillförts statsverket i form av kronoutskylder från partihandlare m. fl., uppgående enbart för aktiebolaget Vin- och spritcentralen med dotterbolag till c:a 3 miljoner kronor.

— Socialförsäkring —

Sakkunniga för olycksfalls- och sjukförsäkringen. Såsom omförmäldes i förra häftet av denna tidskrift (sid. 826), erhöll chefen för socialdepartementet den 16 oktober 1925 bemyndigande att tillkalla tvenne sakkunniga för utredning av frågan om arbetslöshetsförsäkring och övriga åtgärder till bekämpande av arbetslöshetens verkningar. Vid förevarande tillfälle fattades av regeringen enahanda beslut även beträffande två andra grenar av socialförsäkring, nämligen olycksfalls- och sjukförsäkringen. I fråga om det förstnämnda av dessa ärenden anfördes av departementschefen som följer:

»Sedan statens besparingskommitté den 19 februari 1925 avgivit betänkande med utredning och förslag angående socialförsäkringens organisation samt vederbörande myndigheter och korporationer yttrat sig över nämnda betänkande, tillkallade jag den 20 juli 1925, jämlikt Kungl. Maj:ts samma dag givna bemyndigande, t. f. byråchefen i riksförsäkringsanstalten Erik E:son Odelstierna och assessorn i Svea hovrätt F. W. K:son Killander för att i egenskap av sakkunniga inom socialdepartementet biträda vid fortsatt behandling av frågan om olycksfallsförsäkringens organisation.

Med biträde av nämnda sakkunniga har nu inom departementet utarbetats förslag rörande organisation av försäkringen för olycksfall i arbete samt förslag rörande moderskapsunderstöd åt kvinnor i industriellt arbete. Ifrågavarande förslag torde böra underkastas granskning ur olika synpunkter. Denna granskning lärer böra utföras av särskilda inom departementet tillkallade sakkunniga, representerande olika verksamhetsfält och åskådningar. Antalet av de sålunda av mig ifrågasatta nya sakkunniga synes icke behöva överskrida tio.

Under åberopande av vad jag sålunda anfört hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte bemyndiga mig att tillkalla högst tio sakkunniga för att, på sätt jag i det föregående angivit, inom socialdepartementet biträda med granskning av inom departementet utarbetade förslag rörande organisation av försäkringen för olycksfall i arbete m. m.»

Vad sjukförsäkringen beträffar, erinrades av departementschefen, huruvida även denna fråga berörts i besparingskommitténs förutnämnda betänkande den 19 februari 1925, varefter trenne sakkunniga (sekreteraren i socialstyrelsen K. A. Rydin, revisionssekreteraren N. E. Sandberg och ledamoten av sociala rådet A. G. Lindberg) den 20 juli tillkallats att biträda vid fortsatt behandling av detta ärende. Även här förelåge nu ett inom departementet utarbetat organisationsförslag, vilket borde underkastas granskning inom en vidare krets av sakkunniga.

Vad chefen för socialdepartementet sålunda hemställt bifölls av Kungl. Maj:t, och har departementschefen därefter såsom sakkunniga rörande de anförda organisationsfrågorna tillkallat följande personer:

för olycksfallsförsäkringen: f. d. kaptenen Erik Bernström, ledamoten av försäkringsrådet Olof Carlsson, redaktören Sigfrid Hansson, yrkesinspektrisen Kerstin Hesselgren, landsorganisationens sekreterare Edvard Johanson, direktören för Mo & Domsjö aktiebolag Carl Kempe, landshövdingen S. H. Kvarnzelius (ordförande), vice häradshövdingen Hjalmar von Sydow, landsorganisationens ordförande Arvid Thorberg och lantbrukaren O. L. Tjällgren;

för sjukförsäkringen: kassören J. E. Berglund, pensionsfullmäktigen Bernhard Eriksson (ordförande), landstingsdirektören Eskil Eriksson, professorn Israel Holmgren, sjukkasseexpeditören Svante Holmgren, hemmansägaren C. P. Jansson i Edsbäcken, sekreteraren i svenska stadsförbundet G. H. Karlson, fabriksförvaltaren Erik Laurén, centralkassören A. L. Lindhagen, hemmansägaren Gerhard Strindlund, filosofie licentiaten E. O. Wiklund, föreståndaren för svenska landskommunernas förbunds byrå J. A. Zander och fru Agda Östlund.

— Strejker, lockouter, medling och skiljedom —

Arbetsinställelser i Danmark år 1924. Enligt den av det statistiske departement utarbetade redogörelsen uppgick under 1924 antalet arbetsinställelser till 71, antalet därav berörda arbetare till ej fullt 10 000 och antalet förlorade arbetsdagar till c:a 175 000. Motsvarande siffror för 1923 voro resp. 58, 2 000 och 19 700; detta år kännetecknades emellertid av osedvanligt lugna konjunkturer på arbetsmarknaden, beroende därpå att de flesta då utlöpande kollektivavtalen utan vidare prolongerades på ytterligare ett år. I början av 1924 förelågo däremot avtalsuppsäg-

ningar inom flertalet fack, och vid ett par tillfällen kunde man befara en allmän kraftmätning av samma art som 1921 och 1922. Efter en del mera begränsade arbetsinställelser åvägabragtes dock uppgörelse över hela linjen intill våren 1925, då en omfattande konflikt åter blev oundviklig (jfr h. 8, sid. 661). (Statistiske Efterretninger.)

Arbetsinställelser i Finland år 1924. Under år 1924 redovisades i den finska statistiken 31 arbetsinställelser med 266 direkt berörda arbetsgivare och 3 051 berörda arbetare samt 46 709 förlorade arbetsdagar. Av dessa konflikter betecknades de flesta eller 25 såsom strejker, medan 3 voro av blandad och 3 av omtvistad karaktär. Inom olika näringsgrenar fördelade sig arbetsinställelserna på följande sätt:

	Arbetsinställelser	Berörda arbetare		Arbetsinställelser	Berörda arbetare
Guldsmedsverkstäder	4	231	Snickerifabriker	1	250
Filfabriker	1	15	Byggnadsverksamhet	1	3
Plåtslagerier	1	9	Måleriarbete	4	285
Kabelfabriker	1	37	Korvfabriker	1	120
Tegelbruk	2	70	Elektriska arbeten	1	67
Läderfabriker	1	11	Skorstensfejeri	1	32
Beklädnadsaffärer	5	576	Lastning o. lossning	3	579
Sågverk	4	766	Summa	**31**	**3 051**

Flertalet arbetsinställelser ha år 1924 såsom överhuvud taget tidigare föranletts av lönetvister. Vid icke mindre än 27 eller 87·1 % av alla arbetsinställelser har oenighet i fråga om lönen varit huvudorsaken. Vid sidan därav har det ofta även varit fråga om andra krav. Sålunda ha lönefordringarna i 4 fall framställts i samband med yrkande på kollektivavtal. Vid flertalet lönekonflikter har frågan gällt löneförhöjning, nämligen i 25 fall, medan 2 arbetsinställelser föranletts av tillärnad lönesänkning.

Arbetsinställelsernas och de av dem berörda arbetarnas fördelning med hänsyn till konflikternas resultat framgår av nedanstående tablå:

	Arbetsinställelser		Berörda arbetare	
	Antal	%	Antal	%
Arbetsgivarnas villkor	7	22·6	908	29·8
Kompromiss	14	45·2	1 066	34·9
Arbetarnas villkor	9	29·0	1 003	32·9
Oavgjort eller okänt	1	3·2	74	2·4
Summa	**31**	**100·0**	**3 051**	**100·0**

Medling genom av socialministeriet förordnad förlikningsman förekom endast vid 2 av arbetsinställelserna. (Social Tidskrift.)

Arbetsinställelser i Estland år 1924. Den estniska industriens ekonomiska läge under nästlidna år inbjöd icke till strejker. Svag efterfrågan å industriell arbetskraft försvårade erhållandet av ny arbetsanställning och tvang arbetstagarna till stor försiktighet i fråga om arbetsnedläggelser. Strejkrörelsen år 1924 var därför även helt obetydlig. I vilken mån den avtagit i jämförelse med föregående år framgår av nedanstående tablå:

	Antal strejker	Antal strejkande	Förlorade arbetsdagar
1921	48	4 716	1 244
1922	25	2 833	27 639
1923	34	2 822	8 751
1924	15	1 259	5 271

Till grund för strejkerna hava legat uteslutande ekonomiska fordringar. Det synes anmärkningsvärt, att av 15 strejker under året icke mindre än 8 orsakats därav, att arbetslönerna icke utbetalts i rättan tid.

Resultatet av strejkerna ter sig som följer: 6 strejker medförde intet resultat; i 5 fall beviljades de uppställda fordringarna fullständigt och i 4 fall delvis.

(Meddelande från svenska konsulatet i Reval.)

Arbetsinställelser i Nederländerna år 1924. Enligt föreliggande preliminära statistik inträffade under 1924 i Nederländerna 237 arbetsinställelser, berörande 1 108 arbetsföretag och 25 800 arbetare. Såsom av efterföljande översikt framgår, var antalet arbetsinställelser under år 1924 lägre än något av åren 1919—1923 och medeltalet för perioden 1914—1918, men större än medeltalet för åren 1901—1913. Antalet berörda arbetare, vilket betecknas såsom en minimisiffra, var också betydligt mindre än de närmast föregående åren.

	Årsmedeltal 1901—13	Årsmedeltal 1914—18	År 1919	År 1920	År 1921	År 1922	År 1923	År 1924
Arbetsinställelser	184	317	649	481	299	325	289	237
Arbetsgivare	677	1 379	4 935	3 014	2 430	3 371	1 455	1 108
Arbetare	16 000	24 000	61 700	66 500	47 700	44 000	56 400	25 800

Arbetsinställelsernas fördelning på olika näringsgrupper framgår av följande tablå:

Byggnadsverksamhet	94	Handel	9
Samfärdsel	32	Textil- och beklädnadsindustri	8
Livsmedelsindustri	24	Läder- och gummivaruindustri	2
Metall- och maskinindustri	21	Gruvdrift	2
Träindustri	14	Fria yrken	2
Jordbruk och fiske	10	Kemisk-teknisk industri	1
Jord- och stenindustri	9		
Pappers- och grafisk industri	9	Summa	237

Av arbetsinställelserna kvarstodo 23 olösta vid utgången av året. 3 arbetsinställelser voro sympatistrejker. Av de övriga 211 bilades 59 (28 %) i enlighet med arbetarnas fordringar, 50 (24 %) på arbetsgivarnas villkor och 85 (40 %) genom kompromiss, medan beträffande 15 arbetsinställelser (7 %) resultatet var okänt och i 2 fall (1 %) obestämbart.

(Maandschrift van het Central Bureau voor de Statistiek.)

Arbetsinställelser i Belgien år 1924. Hela antalet arbetsinställelser var 188 (därav 2 lockouter), fördelade på följande näringsgrupper:

	Arbetsinställelser	Berörda arbetare		Arbetsinställelser	Berörda arbetare
Metallindustri	37	8 875	Byggnadsverksamhet	9	1 921
Textilindustri	28	2 609	Stenbrytning	6	5 386
Porslinsindustri	18	4 954	Handel	2	186
Gruvdrift	17	48 879	Pappersindustri	2	1 219
Träindustri	14	2 622	Grafisk industri	3	85
Beklädnadsindustri	13	1 239	Glasindustri	1	175
Läderindustri	13	715	Livsmedelsindustri	1	50
Kemisk-teknisk industri	12	1 214	Konstindustri	1	154
Samfärdsel	11	4 214	Summa	188	84 447

Den alldeles övervägande delen av arbetsinställelserna (137) stod i samband med begäran om löneförhöjning. De återstående konflikterna gällde huvudsakligen arbetares antagande och avskedande, arbetets anordning, organisationsfrågor o. d. Om lönesänkning synes icke i något fall ha varit fråga.

Av strejkerna bilades 45 enligt arbetarnas fordringar, 78 på arbetsgivarnas villkor och 63 genom kompromiss. Av de strejkande kommo på dessa grupper resp. 14, 32 och 54 %. Lockouterna slutade båda med kompromiss. (Revue du Travail.)

Arbetsinställelser i England år 1924. Enligt de preliminära siffror, som publicerades i början av innevarande år, skulle arbetsinställelsernas antal och omfattning inom olika näringsgrenar under 1924 ha varit som följer:

	Arbetsinställelser	Berörda arbetare		Arbetsinställelser	Berörda arbetare
Kolgruvor	179	132 000	Beklädnadsindustri	32	5 000
Annan gruvdrift	14	4 000	Livsmedelsindustri	24	11 000
Jord- och stenindustri	23	4 000	Träindustri	26	3 000
Kemisk-teknisk industri	11	1 000	Pappers- och grafisk industri	12	3 000
Mekaniska verkstäder	38	12 000	Byggnadsverksamhet	53	113 000
Skeppsvarv	40	34 000	Samfärdsel	80	245 000
Annan metallindustri	61	25 000	Andra näringar	54	10 000
Textilindustri	50	11 000	Summa	692 [1]	613 000

Antalet förlorade arbetsdagar har uppskattats till c:a 8·3 miljoner.

Mera ingående redogörelser rörande arbetsinställelsernas orsaker, resultat m. m. ha sedan världskrigets början icke publicerats, ehuru dylika uppgifter alltjämt insamlats av Ministry of Labour. Först under innevarande år har tillfälle yppats att göra detta material till föremål för en närmare bearbetning, och resultatet härav föreligger i en nu publicerad översikt över arbetsinställelserna under hela perioden 1910—1924. Av denna redogörelse framgår bl. a., att av de under perioden inträffade arbetsinställelserna — i medeltal 893 per år — 66 % föranletts av lönetvister, 4 % gällt arbetstiden, 15 % arbetares antagande eller avskedande, 6 % arbetets anordning och 7 % föreningsrätten, medan 2 % hänförts till andra orsaker. En fördelning med hänsyn till arbetsinställelsernas resultat ger vid handen, att 30 % bilagts på arbetsgivarnas villkor, 26 % enligt arbetarnas fordringar och 44 % genom kompromiss. Tages hänsyn till antalet av arbetsinställelserna berörda arbetare, bliva motsvarande siffror resp. 15, 19 och 66 %. (Ministry of Labour Gazette.)

Arbetsinställelser i Kanada år 1924. Kanadas officiella statistik för år 1924 upptager 73 arbetsinställelser, varav 10 påbörjade under föregående år. Antalet härav berörda arbetsgivare och arbetare uppgick till resp. 415 och 32 494, och antalet förlorade arbetsdagar beräknades till 1 770 825. Motsvarande siffror för år 1923 voro resp. 419, 32 868 och 768 494. Arbetsinställelsernas fördelning på näringsgrupper var följande:

	Arbetsinställelser	Berörda arbetare		Arbetsinställelser	Berörda arbetare
Skogshantering	1	1 567	Textil- o. beklädnadsindustri	8	3 424
Gruvdrift	15	21 214	Läderindustri	5	888
Metallindustri	2	26	Byggnadsverksamhet	15	1 108
Stenindustri	2	88	Land- och sjötransport	4	137
Trävaruindustri	2	625	Fiske	2	621
Pappers- o. grafisk industri	11	742	Andra yrken	6	2 054
			Summa	73	32 494

Den vanligaste konfliktorsaken var, om man ser på antalet arbetsinställelser, begäran om löneförhöjning, varav föranleddes 30 konflikter med 7 332 berörda arbetare. Tar man åter hänsyn till arbetsinställelsernas omfattning, komma i första rummet lönesänkningstvisterna, som uppgingo till ett antal av 9, men omfattade 18 576 arbetare och förorsakade en förlust av ej mindre än 1 543 000 arbetsdagar.

Konflikterna bilades i 17 fall i enlighet med arbetarnas fordringar, i 29 på arbetsgivarnas villkor och i 23 fall genom kompromiss; 4 arbetsinställelser voro vid årets slut ännu ej avslutade. Av arbetarna kommo nära hälften på konflikter med för arbetarsidan gynnsam utgång.

(Labour Gazette.)

Arbetsinställelser i Förenta staterna år 1924. Den amerikanska statistiken för 1924 redovisar 1 227 arbetsinställelser. Konflikternas antal är något mindre än förra året, och detsamma gäller antalet berörda arbetare, som, så långt man kan utläsa av de föreliggande, långt ifrån

[1] Enligt senare publicerade uppgifter utgjorde hela antalet arbetsinställelser 709; om de nytillkomna konflikternas fördelning på näringsgrenar saknas uppgift.

fullständiga uppgifterna, varit det minsta i denna statistik hittills redovisade. Siffrorna för de tidigare åren äro som följer:

År:	1916	1917	1918	1919	1920	1921	1922	1923	1924
Antal arbetsinställelser	3 789	4 450	3 353	3 630	3 411	2 385	1 083	1 506	1 227
Därav med känt arbetarantal	2 667	2 325	2 151	2 665	2 226	1 785	865	1 132	872
Antal arbetare (1 000-tal)	1 600	1 227	1 240	4 160	1 463	1 099	1 608	745	654

Ej heller ifråga om arbetsinställelsernas fördelning på olika näringsgrenar föreligga fullständiga uppgifter. Så mycket framgår dock, att kolgruvorna framför andra branscher haft känning av arbetsstrider. Till denna grupp hänföras sålunda ej mindre än 176 konflikter med c:a 280 000 därav berörda arbetare.

Bland konfliktorsakerna komma som vanligt lönefrågorna i främsta rummet. Av lönetvisterna ha i runt tal $^3/_4$ gällt löneförhöjning, $^1/_4$ lönesänkning. Under 1923 utgjorde lönesänkningstvisterna blott c:a 10 % av hithörande konflikter, 1922 däremot 60 % och 1921 bortåt 90 %.

Arbetsinställelsernas resultat synes övervägande ha gått i för arbetarna gynnsam riktning. Bland 332 arbetsinställelser, om vilkas avslutning uppgifter föreligga, hade 334 bilagts enligt arbetarnas fordringar, 280 på arbetsgivarnas villkor och 135 genom kompromiss, medan 45 tvister hänskjutits till skiljedom och i 138 fall närmare uppgifter om uppgörelsens innebörd saknades.

(Monthly Labor Review.)

Arbetsinställelser i Australien år 1924. Commonwealth Bureau of Census and Statistics i Melbourne har publicerat följande statistik över arbetsinställelser i Australien under år 1924:

	Arbetsinställelser	Berörda arbetsgivare	Berörda arbetare		Förlorade arbetsdagar
			Direkt	Indirekt	
Träindustri	6	14	472	1 881	35 111
Metallindustri	11	11	2 318	533	22 526
Livsmedelsindustri	5	160	944	88	31 360
Grafisk industri	2	29	240	—	12 866
Annan industri	7	10	346	77	14 564
Byggnadsverksamhet	15	152	2 608	145	28 204
Gruvdrift	410	422	117 423	16 453	662 257
Järn- och spårvägar	7	6	3 306	—	55 660
Annan landtransport	1	2	80	12	92
Sjötransport	15	34	1 762	471	29 727
Jordbruk och boskapsskötsel	4	4	435	83	2 158
Hotellrörelse	1	1	7	—	35
Övriga yrken	20	96	2 628	134	24 086
Summa	504	941	132 569	19 877	918 646

Arbetsinställelsernas fördelning med hänsyn till konfliktorsaken ger för Australien en helt annan bild än den i europeisk statistik vanliga. Av de 504 arbetsinställelserna under 1924 hava sålunda endast 44 gällt löneförhöjning och 7 lönesänkning. Däremot ha 95 konflikter avsett »andra lönefrågor», 137 fall arbetares antagande och avskedande, 111 fall arbetets anordning och 37 fall organisationsspörsmål. Härtill komma slutligen 6 arbetstidskonflikter, 8 sympatistrejker och 59 arbetsinställelser, som tillskrivits andra orsaker.

Av konflikterna bilades 261 på arbetsgivarnas villkor, 146 enligt arbetarnas fordringar och 48 genom kompromiss, medan 45 betecknas såsom obestämbara och 4 ännu pågingo vid årets utgång.

(Labour Report, 1924.)

— Ut- och invandring —

Utvandringen till främmande världsdelar under tredje kvartalet 1925. Utvandringen från Sverige till främmande världsdelar uppgick under tredje kvartalet 1925 till 2 004 personer, varav 1 203 män och 801 kvinnor. Sammanlagt 1 913 emigranter erhöllo sina utvandringskontrakt

godkända av polismyndigheterna i Stockholm, Malmö, Hälsingborg och Göteborg, 85 i Oslo och Trondhjem samt 6 i Köpenhamn. Från Sverige emigrerade dessutom 11 utlänningar.

Antalet i Sverige hemmahörande emigranter, som erhållit sina utvandringskontrakt godkända av polismyndighet i förenämnda städer, utgjorde:

	Stockholm	Malmö	Hälsingborg	Göteborg	Oslo	Trondhjem	Köpenhamn	Summa
Juli	49	44	15	236	1	23	4	372
Augusti	114	127	14	533	7	35	2	832
September	73	173	15	520	3	16	—	800
3 kv. 1925	**236**	**344**	**44**	**1 289**	**11**	**74**	**6**	**2 004**
3 » 1924	261	375	139	1 595	42	190	29	2 631

Vid jämförelse med tredje kvartalet 1924 har sålunda emigrationen under redovisningskvartalet minskats med c:a 600 personer. Ävenledes är siffran något lägre än under årets andra kvartal, då antalet redovisade utvandrare uppgick till 2 141.

Emigrationen under tredje kvartalet 1925 fördelade sig, i den mån utvandringskontrakten godkänts av polismyndigheterna i någon av de förut nämnda svenska, norska och danska städerna, på rikets olika delar sålunda:

Län	Utvandringskontrakt från			Summa utvandrare		Län	Utvandringskontrakt från			Summa utvandrare	
	Sverige	Norge	Danmark	3:e kv. 1925	3:e kv. 1924		Sverige	Norge	Danmark	3:e kv. 1925	3:e kv. 1924
Stockholms stad	118	—	4	**122**	137	Älvsborgs län	134	1	—	**135**	143
» län	43	—	1	**44**	61	Skaraborgs »	53	1	—	**54**	64
Uppsala »	11	—	—	**11**	19	Värmlands »	150	—	—	**150**	172
Södermanlands »	24	—	—	**24**	28	Örebro »	56	—	—	**56**	79
Östergötlands »	59	1	—	**60**	94	Västmanlands »	23	—	—	**23**	30
Jönköpings »	89	—	—	**89**	144	Kopparbergs »	130	—	—	**130**	203
Kronobergs »	102	—	—	**102**	66	Gävleborgs »	98	2	—	**100**	107
Kalmar »	109	—	—	**109**	98	Västernorrlands »	92	10	—	**102**	100
Gotlands »	14	—	—	**14**	28	Jämtlands »	42	44	—	**86**	104
Blekinge »	56	7	—	**63**	70	Västerbottens »	47	10	—	**57**	67
Kristianstads »	83	—	—	**83**	115	Norrbottens »	72	8	—	**80**	119
Malmöhus »	55	—	—	**55**	190	Ej angivet »	—	—	1	**1**	1
Hallands »	99	—	—	**99**	153	Hela riket	**1 918**	**85**	**6**	**2 004**	**2 631**
Göteb. o. Bohus »	154	1	—	**155**	239	Från annat land	11	—	—	**11**	4

De i Sverige hemmahörande utvandrarnas fördelning på vissa åldersgrupper framgår av följande översikt:

	Män		Kvinnor		Tillsammans	
	Antal	%	Antal	%	Antal	%
Under 15 år	135	11·2	132	16·5	267	13·3
15—25 »	634	52·7	315	39·3	949	47·4
25—35 »	321	26·7	220	27·5	541	27·0
35—45 »	67	5·6	76	9·5	143	7·1
45—55 »	27	2·2	22	2·7	49	2·4
Över 55 »	19	1·6	36	4·5	55	2·8
Summa	**1 203**	**100·0**	**801**	**100·0**	**2 004**	**100·0**

Av utvandrarna voro, efter vad härav framgår, 40 % kvinnor, mot 38 % föregående kvartal och 36 % under tredje kvartalet 1924.

Nya publikationer från internationella arbetsbyrån.

Av socialrådet *Erik Sjöstrand*, Genève.

Bostadsfrågan i Förenta staterna.

The Housing Situation in the United States. Studies and Reports, Series G. (Housing and Welfare), N:o 2.

I juni 1924 publicerade internationella arbetsbyrån en redogörelse för europeiska bostadsproblem efter kriget (Studies and Reports, Series G, N:o 1)[1]. Däri lämnades till jämförelse några uppgifter om bostadsförhållandena i utomeuropeiska länder, som visade, i huru hög grad de sistnämnda länderna hade förblivit oberörda av krigets direkta inverkan på bostadsmarknaden. Detta förhållande illustreras ytterligare av föreliggande redogörelse, som baserar sig på upplysningar, vilka erhållits ifrån internationella arbetsbyråns korrespondentbyrå i Washington och som före publiceringen underställts granskning av bostadsexperter i Förenta staterna. Ur innehållet torde följande vara av intresse att återgiva.

Bostadsförhållandena i Förenta staterna hava att uppvisa vissa grundväsentliga olikheter med bostadsförhållanden i europeiska länder. Något karakteristiskt för de amerikanska bostadsförhållandena är sålunda den förhärskande ställning, som enfamiljshuset intager. I vissa delar av staterna är enfamiljshuset vanligare än hyresbostaden, och i det hela kunna de bägge bostadstyperna sägas förekomma i ungefär lika stor utsträckning. Den, som bebor ett eget hus, torde i allmänhet därpå nedlägga mera pengar än den, som endast hyr en lägenhet, och detta förhållande är ägnat att motverka åtminstone en av de eljest vanliga orsakerna till brist på bostäder. Dock har i Förenta staterna under den sist förflutna 30-årsperioden den relativa förekomsten av enfamiljshus något minskats, nämligen från 47·8 % av samtliga bostäder år 1890 till 44·6 % år 1920.

Vidare företer läget på bostadsmarknaden i Förenta staterna åtskilliga skiljaktigheter från läget i Europa, beroende därpå att det förra landet icke direkt berördes av kriget. Rekvisition av bostäder, obligatorisk inkvartering och liknande åtgärder behövde knappast tillgripas i Förenta staterna ens under själva krigstiden. Sådana anordningar som hyresreglering och andra inskränkningar i den fria kontraktsrätten mellan hyresvärd och hyresgäst voro mera sällsynta och i allmänhet av ringa verkan, om man undantager några få storstäder. Det torde också kunna påstås, att dylika restriktioner äro främmande för amerikansk uppfattning, och i det hela hava bostadsförhållandena där varit så pass gynnsamma, att man icke haft anledning frångå den hävdvunna uppfattningen på detta område.

Mätt efter en europeisk måttstock kan man sålunda visserligen tala om en viss knapphet på bostäder i Förenta staterna, men icke om någon absolut bostadsbrist. Även om för en kort tid byggnadsverksamheten avstannade, så återupptogs den dock ganska snart, om också i något reducerad omfattning. Det är också att märka, att knappheten på bostäder i Förenta staterna till väsentlig del var endast lokal, liksom den också var av övergående natur. Under själva krigstiden uppkom visserligen stor trångboddhet i vissa centra för tillverkning av ammunition och vapen, ävensom i en del städer och smärre samhällen, där sådan tillverkning startades, utan att man förut sörjt för arbetarnas inkvartering. Efter kriget gav sig emellertid den av sagda anledning uppkomna bristen på bostäder icke längre till känna i någon större utsträckning. Däremot har efter kriget en viss knapphet på bostäder gjort sig märkbar i de större städerna, växlande efter städernas storlek och övriga lokala förhållanden, och det är ännu icke möjligt att bedöma, huruvida denna företeelse kan tänkas bliva av permanent karaktär och påkalla mera djupt ingripande åtgärder eller om det är fråga om ett övergående tillstånd.

[1] *Jfr* Soc. Medd. årg. 1925, sid. 376.

Vad beträffar de bostadspolitiska åtgärder, som i övrigt vidtagits i Förenta staterna, hava dessa också att uppvisa betydande olikheter mot den europeiska bostadspolitiken. Den viktigaste skillnaden torde bestå däri, att man i Amerika hittills icke sett sig nödsakad att supplera den enskilda byggnadsverksamheten med tillskott av allmänna medel. I Förenta staterna har man varken tillgripit understöd av det allmänna eller offentlig bostadsproduktion, och det allmänna har begränsat sig till åtgärder avseende att indirekt stimulera byggnadsverksamheten. Sant är, att förhållandena i centra för ammunitionstillverkningen under kriget föranledde statsmyndigheterna att under en övergående period uppföra bostäder i egen regi, men denna verksamhet nedlades omedelbart efter krigets avslutning.

Även en annan skillnad mellan bostadspolitiken i Förenta staterna och i Europa må här påpekas. I Europa förorsakade kriget en sådan omvälvning i de traditionella förhållandena, att de olika staterna nödgades slå in på helt nya linjer i sin bostadspolitik. De bostadsreformatoriska anordningar, som åsyftade att tillförsäkra mindre bemedlade hälsosamma och bekväma bostadslägenheter för en ringa kostnad, måste nästan helt och hållet åsidosättas för de trängande problem, som krävde sin lösning under och efter krigstiden. Endast så småningom har man sedermera länkat in bostadspolitiken på de gamla banorna. I Förenta staterna däremot var det på grund av bostadskrisens lindrigare tryck och hela det ekonomiska systemets större motståndskraft möjligt att även under krigstiden fortsätta det bostadspolitiska programmets fullföljande i samma utsträckning som förut. Med byggnadsverksamhetens återupptagande i normal omfattning efter kriget har det t. o. m. blivit möjligt att ytterligare utvidga detta program.

Såsom nyss nämnts, rådde under kriget en viss knapphet på bostäder i Förenta staterna, och även efter kriget gestaltade sig förhållandena inom byggnadsverksamheten ogynnsamt för en kort tid, nämligen år 1920. Från 1921 är emellertid att anteckna en gradvis skeende stegring av verksamheten, som sedan dess fortgått utan avbrott.

Påpekas må till sist, såsom framhålles i avslutningskapitlet till förevarande undersökning, att principiellt sett den amerikanska bostadspolitiken framgått efter samma linjer som den europeiska. Den skillnad som ger sig till känna kan sägas vara snarare en skillnad i tillämpningen än en skillnad i teorien. Så gott som alla de olika metoder, som i europeiska länder försökts för att stimulera bostadsproduktionen för befolkningens breda lager, hava antingen tillämpats eller eljest tillvunnit sig stöd i Förenta staterna. Man kan sålunda säga, att den amerikanska bostadspolitiken visat tendenser att — såväl i teori som i praxis — närma sig de riktlinjer, efter vilka den europeiska bostadspolitiken bedrivits. Sålunda har man, utgående från en reglering ur rent sanitära synpunkter samt för tillgodoseendet av kraven på ljus och öppna platser, vatten- och avloppsledningar, efter hand kommit fram till hyresreglering, vräkningsförbud, skattelindringar för egna hem och bostadsproduktion i kooperativ väg. Däremot finnas inga exempel på offentlig reglering av arbetslöner inom byggnadsbranschen eller av priser på byggnadsmaterial såsom i Europa. För framtiden, heter det i den här refererade undersökningen, kommer den väsentliga frågan att bliva, icke om bostadsfrågan fortfarande skall överlämnas till den enskilda företagsamheten, utan var man skall draga gränsen mellan enskild företagsamhet och tvångsmässig reglering genom det allmänna.

Säkerhetsanordningar vid koppling av järnvägsvagnar.

Automatic Couplings and the Safety of Railway Workers. Studies and Reports, Series F., Second Section (Safety), N:o. 1.

Den femte internationella arbetskonferensen 1923 antog på förslag av arbetargruppen en resolution, varigenom uppdrogs åt internationella arbetsbyrån att införskaffa upplysningar från regeringar samt internationella tekniska och industriella organisationer rörande automatiska kopplingar i och för avgörande av frågan, huruvida en internationell överenskommelse i denna sak skulle ligga i arbetarnas intresse. I och för den sålunda anbefallda undersökningen ansåg arbetsbyrån ett förberedande studium önskvärt för att om möjligt utröna, i huru hög grad behovet av automatiska kopplingar bekräftades av verkligheten.

De argument, som tala till förmån för införandet av automatiska kopplingar å rullande material, grunda sig huvudsakligen på en strävan att minska antalet av sådana olyckshändelser, som bero

på koppling och avkoppling, och det är därför framför allt nödvändigt att taga reda på, i vilken grad detta syfte för närvarande har nåtts i de länder, där automatiska kopplingar införts, samt hur stor risken för olycksfall i samband med koppling och avkoppling är i länder, där automatisk koppling icke användes. Den föreliggande publikationens syfte är att finna ett svar på dessa båda frågor, rörande vilka stora meningsskiljaktigheter äro rådande.

Huvudorsaken till dessa meningsskiljaktigheter är utan tvivel att söka i bristen på säkra upplysningar. Det är uppenbart, att svaret på dessa frågor endast kan givas genom en jämförande statistik över olycksfall bland järnvägsarbetare, klassificerade allt efter orsaken. Uppgifter finnas visserligen, både i ett flertal länders officiella järnvägsstatistik och andra, som tillkommit vid tekniska undersökningar och diskussioner, men de ha aldrig blivit föremål för en systematisk sammanfattning och granskning.

Det ifrågavarande spörsmålet är av en ganska komplicerad natur. För det första är risken för olycksfall vid koppling och avkoppling beroende på en del tekniska omständigheter samt sammanhänger med vissa andra risker, som äro oundvikliga vid järnvägsarbete, t. ex. i samband med bromsning, värmeledningar, belysning, o. s. v. Mot den påstådda fördelen av automatiska kopplingar har gjorts gällande, att införandet av sådana icke skulle undanröja nödvändigheten för järnvägsarbetarna att passera mellan vagnarna, så länge sammanfogningen av bromsar och värmeledningsrör icke är automatisk, bortsett från att det i alla fall skulle vara nödvändigt att lyfta kopplingen och justera mekanismen för hand. Sådana tekniska detaljer falla likväl utanför området för en rent statistisk redogörelse som denna och komma därför icke i betraktande här.

En annan svårighet vid utarbetandet av föreliggande undersökning är att söka i ofullständigheten hos den tillgängliga statistiken över olycksfall vid järnvägar. Undersökningen grundar sig i de flesta fall på publicerad officiell statistik; icke publicerade uppgifter ha anskaffats endast för tre länder. Då den officiella statistiken är både bristfällig och mycket olikartad såväl beträffande omfattningen som beträffande de använda statistiska metoderna, så äro emellertid alla jämförelser härvidlag mer eller mindre vanskliga.

Inalles ha statistiska uppgifter insamlats från femton länder, nämligen Belgien, Finland, Frankrike, Förenta staterna, Indien, Kanada, Luxemburg, Nederländerna, Norge, Rumänien, Schweiz, Storbritannien, Sverige, Tyskland och Österrike-Ungern (f. d. kejsardömet). I allmänhet har man sökt att insamla statistik för längre tid, i de flesta fall tio år; dock har man för vissa länder måst nöja sig med kortare perioder. De erhållna uppgifterna framläggas på ett i möjligaste mån enhetligt sätt i tretton bifogade tabeller, varjämte i noter angives varje series omfattningsområde samt de vid sammanställandet använda statistiska metoderna.

I de följande kapitlen lämnas en på tabellerna baserad jämförande översikt, i första rummet en översikt ur arbetarskyddssynpunkt avsedd att klargöra den föreliggande redogörelsens räckvidd. Därefter följer en jämförelse över omfattning och metoder i statistiken rörande olycksfall bland järnvägsarbetare, och vidare lämnas en framställning av statistikens resultat dels i länder, där automatisk koppling införts, dels i sådana länder, där kopplingen är icke-automatisk, medan ett särskilt kapitel ägnats åt yrkesrisken bland växlare. Som avslutning göres ett försök att, i den mån de erhållna uppgifterna medgiva, besvara de uppställda spörsmålen.

De automatiska kopplingarna ha f. n. i de länder, där de införts, lämnat ett för järnvägsarbetarna mycket gynnsamt resultat. De betydande förändringar, som genomförts på Förenta staternas järnvägar, ha ur arbetarskyddssynpunkt medfört en avsevärd förbättring, framträdande i en minskning med c:a 70—80 % i inträffade olycksfall med dödlig utgång och med 80—90 % i andra olycksfall.

Vad Storbritannien beträffar, så tyckes risken för olycksfall vid koppling och avkoppling, uttryckt i relation till sammanlagda antalet olycksfall vid järnvägsarbete samt beräknad i förhållande till totalantalet vid järnvägen anställda och till totalantalet vagnskilometer, vara avsevärt lägre än i Förenta staterna, medan däremot i de flesta europeiska länder på kontinenten olycksfallsrisken vid koppling och avkoppling, uttryckt i motsvarande relationstal, är högre än i såväl Storbritannien som Förenta staterna.

I detta sammanhang kan anmärkas, att av de statistiska uppgifterna från Storbritannien m. fl. länder framgår, att yrkesrisken vid koppling och avkoppling är utomordentligt stor. Den torde utan överdrift kunna uppskattas till 1·5 à 2·5 dödade och 50 à 60 skadade (varav omkring 10 svårt skadade) per 1 000 växlare årligen.

Man har försökt en ungefärlig beräkning av det faktiska antalet sådana olycksfall, som ha sin orsak i icke-automatiska kopplingssystem i de elva europeiska länder, som varit föremål för undersökning, varvid man genom att summera det årliga medeltalet olycksfall med dödlig utgång kommer upp till ett totalantal av 225. En motsvarande beräkning av olycksfall med icke-dödlig utgång låter sig icke verkställa på grund av materialets beskaffenhet; men tillämpar man den ovan angivna olycksfallsprocenten för växlare, erhålles siffran 4 500—9 000 skadade och 900—1 500 svårt skadade på grund av arbete med koppling och avkoppling. Dessa siffror giva en föreställning om det stora antalet olycksfall vid koppling bland järnvägsmännen i endast elva av Europas länder.

På grund av det tillgängliga materialets bristfällighet och begränsning kan föreliggande redogörelse endast betraktas såsom provisorisk, men den torde likväl vara av intresse för alla, som syssla med frågan om arbetarskydd för järnvägsmännen.

Säkerhetsanordningar vid träbearbetningsmaskiner.

Safety Devices for Wood-working Machinery. Studies and Reports, Series F, Second Section (Safety), N:o 2.

Ehuru frågan om förebyggandet av olycksfall är ett av de viktigaste arbetarskyddsproblemen, torde erhållandet av säkra upplysningar i detta ämne ställa sig svårare än kanske ifråga om något annat. Framstegen på det industriella arbetarskyddsområdet äro helt och hållet beroende på teknisk forskning och praktisk erfarenhet, men varken i det ena eller andra avseendet kan någon mera allmän översikt utvinnas av de publikationer härom, som tid efter annan utkomma, men som alltför ofta behandla ämnet på ett fragmentariskt sätt. Det är därför fara värt, att under det i och för sig värdefulla undersökningar rörande förebyggandet av en viss yrkesfara pågå samtidigt i flera länder, de olika forskarna kunna vara avskurna från möjligheten att komplettera eller eljest förbättra sina undersökningar i belysning av varandras forskningsresultat, helt enkelt på grund av bristande upplysning.

I insikt härom har internationella arbetsbyrån startat en ny publikationsserie, som bl. a. representeras av den föreliggande volymen. Man hade en känsla av att byråns avdelning för arbetarskydd som en av sina främsta uppgifter borde åtaga sig utförandet av jämförande studier eller åtminstone allmänna översikter över de försök, som i de olika länderna gjorts för att avlägsna orsakerna till vissa kategorier av olycksfall i arbete. Detta är otvivelaktigt en mycket svår uppgift. De använda skyddsanordningarna och uppnådda resultaten kunna ofta till fullo uppfattas och förstås endast genom en undersökning på platsen och genom att därefter kompetenta experter anmodas att verifiera resultatet av förstahandsiakttagelserna. Om också detta tillvägagångssätt ställer sig både dyrbart och tidsödande, är det likväl pålitligt, och man hoppas därigenom bliva i stånd att utarbeta och publicera en serie monografier, som meddela en objektiv översikt över experiment och skyddsåtgärder i olika länder.

Föreliggande volym, som representerar det första försöket i ovan angivna riktning, behandlar säkerhetsanordningar för träbearbetningsmaskiner i Storbritannien och Schweiz; emellertid har intet försök gjorts att härur draga några slutsatser av internationell räckvidd. Att man utvalt just dessa två länder betyder naturligtvis icke, att de äro ensamma om att ha upptagit problemet till behandling. Alla industriländer äro intresserade av denna fråga och sträva var för sig oavlåtligt att lösa den. I Storbritannien och Schweiz har emellertid utarbetats rapporter över de hittills gjorda framstegen på detta område, varför internationella arbetsbyrån ansett det önskvärt att publicera de på sådan väg erhållna upplysningarna.

Ur innehållet kan följande vara av intresse att återgiva. Den omsorg, som i de två ifrågavarande länderna ägnats åt skyddsanordningar för de farliga maskintyper, som användas vid träbearbetning, torde icke lämna något övrigt att önska. Båda länderna ha vidtagit systematiska åtgärder för förebyggandet av en hel serie av specificerade olycksfall. Såsom var att vänta, ha de naturliga fordringarna på skyddsåtgärder lett till anordningar av principiellt lika beskaffenhet, ehuru samma metoder icke alltid kommit till användning. En tydlig analogi förefinnes därför mellan huvuddragen av de i bägge länderna tillämpade åtgärderna. Behovet av absolut strikta och i tekniskt avseende högtstående författningar har till fullo insetts såväl i Storbritannien

som i Schweiz, och de förpliktelser, som ålagts arbetsgivare och arbetare, äro i båda länderna desamma.

Rörande de grundprinciper, på vilka ett statligt ingripande måste vara baserat, och de fordringar, som böra ställas på skyddsanordningarna, råder fullkomlig överensstämmelse, och samma överensstämmelse torde i själva verket i större eller mindre grad kunna hava konstaterats, även om jämförelsen utsträckts till ett flertal länder i stället för att endast gälla två. Icke desto mindre visa sig genast vissa olikheter, när det blir fråga om principernas tillämpning. Dessa olikheter hava i mycket stor utsträckning sin naturliga grund i skilda lagstiftningsmetoder samt de lagskipande myndigheternas olika karaktär i de båda länderna.

Grundvalen för statsingripandet i Storbritannien återfinnes i en förordning av år 1922, vilken nödvändigtvis begränsats till rent tekniska frågor. Yrkesinspektionen måste i enlighet härmed såsom tillfredsställande godtaga varje skyddsanordning, som icke direkt strider mot förordningens text. En inspektör har, i egenskap av tjänsteman, endast befogenhet att förvissa sig om att de i ett företag använda apparaterna överensstämma med förordningens föreskrifter. Även om han må vara fullt beredd att på anmodan av företagets chef lämna råd och anvisningar i sådana frågor som den mest ekonomiska metoden för anbringandet av en skyddsanordning eller lättheten eller svårigheten för arbetaren att använda densamma, äger han icke att påyrka viss åtgärd, så snart förordningens föreskrifter iakttagits. Yrkesinspektören har icke rätt att påfordra införandet av åtgärder, som han i egenskap av rådgivare kan hava att förorda, och följaktligen finns det ingen garanti för att de anvisningar, han lämnar till förbättring av skyddsanordningarna i hans distrikt, skola komma till utförande.

De anordningar, som godkänts i den till ledning för tjänstemän och arbetsgivare utgivna broschyren, äro talrika och i vissa fall betydligt avvikande från varandra. Av illustrationerna i broschyren framgår, att vissa apparater äro dyrbarare och måhända mera fulländade än andra. I valet mellan dessa olika apparater giva emellertid myndigheterna icke förord åt någon framför andra. Denna myndigheternas hållning har sin grund i förordningen själv, vilken efter att hava specificerat de skyddsanordningar, som skola användas för cirkelsågar, bandsågar och vissa hyvelmaskiner, stadgar, att sagda bestämmelser icke skola tillämpas på maskiner försedda med andra skyddsanordningar, vilka göra dem lika säkra som om de hade skyddats på det sätt lagen föreskriver. Dessa bestämmelser äro karakteristiska för den brittiska lagstiftningen, vilken alltid respekterar det individuella initiativet så långt möjligt är.

I Schweiz har den administrativa myndighet, som bär ansvaret för arbetarskyddet inom industrien, möjlighet till ett mera verksamt ingripande. Den låter sig icke nöja med vad som kan vinnas genom allmänna föreskrifter, utan kan fordra positiva åtgärder av den enskilde, varigenom den erhåller en vidsträckt befogenhet att direkt samarbeta med vederbörande, icke blott ur tekniska utan också ur praktiska och ekonomiska synpunkter. Den statliga olycksfallsförsäkringsanstaltens avdelning för arbetarskydd anser, att anbringandet av skydd å en viss sorts maskin är ett problem, som bör lösas på sådant sätt, att samtliga på frågan inverkande förhållanden tagas i betraktande. Dess strävan och syfte är att upprätta en standardmodell och att därefter få denna antagen överallt, och med detta mål för ögonen tillverkar den modellen i massa och säljer den till självkostnadspris.

De olika apparater, som i enlighet härmed konstruerats inom avdelningen, motsvara i hög grad alla rimliga fordringar på enkelhet och i följd därav lätthet i handhavandet, styrka och effektivitet. Under nuvarande förhållanden kunna de betraktas såsom mer eller mindre slutgiltiga lösningar av problemet, vilka möjligen kunna bliva i behov av någon mindre modifikation i mån av vunnen erfarenhet. På området för tillämpad mekanik är det ju alltid mycket svårt att förutse, om utvecklingen kan komma att leda till ersättandet av en god modell med en annan ännu bättre. I detta särskilda fall tillämpas emellertid nuvarande skyddsanordningar på maskiner, som icke på många år undergått någon nämnvärd förändring, varför det icke torde vara förhastat att antaga, att den använda konstruktionen i princip skall äga bestånd även i framtiden.

En schweizisk arbetsgivare är icke tvungen att införa den av försäkringsanstalten föreslagna skyddsanordningen, utan kan använda en anordning av egen uppfinning, förutsatt att den svarar mot de av arbetarskyddsavdelningen uppställda fordringarna; men då dessa fordringar äro synnerligen stränga, bliva självständigt konstruerade skyddsanordningar sällan godkända, och i alla

händelser bliva kostnaderna för deras installering troligen mycket högre. Det finnes i själva verket mycket starka skäl, som tala för den standardisering av skyddsanordningar, vilken eftersträvas av olycksfallsförsäkringsanstalten. Endast en sådan standardisering medgiver tillverkning i stor skala och följaktligen också en minskning av produktionskostnaderna. Finner arbetaren samma typ av skyddsanordning i alla företag, blir han van vid densamma och kommer att göra ständigt bruk därav, då däremot mycket större krav ställas på hans goda vilja, om han oupphörligt måste vänja sig vid nya slags apparater. Betydelsen av denna synpunkt kan säkerligen icke överskattas.

Man får kanske hoppas, heter det till sist i den här anförda publikationen, att detta den schweiziska olycksfallsförsäkringsanstaltens försök till en standardisering av skyddsanordningar givit ett exempel, som andra länder skola följa. Det skulle emellertid vara förhastat att draga några alltför bestämda slutsatser av ett system, som ännu blott befinner sig i begynnelsestadiet. Dessutom får icke glömmas, att den ställning anstalten intager i landet är ägnad att gynna sådana experiment, som det här är fråga om. Det behöver endast erinras om, att dess befogenhet att avpassa tariffen för arbetsgivarnas premier efter de i skyddshänseende uppnådda resultaten utgör ett mycket effektivt och smidigt medel för arbetarskyddspolitiken. Anstalten behöver därför i mycket ringa grad tillgripa straffåtgärder, medan den samtidigt har lyckats övervinna mycket motstånd genom sitt förskotteringssystem.

Yrkesinspektionens verksamhet under tredje kvartalet 1925.

	Inspekterade arbetsställen	Sammanlagt arbetarantal	Sammanlagt kraftbelopp	Inspektions- och resedagar	Lämnade skriftliga meddelanden	Ink. protokoll över besiktning av ångpannor	Ink. protokoll över besiktning av kokare o. d.	Ink. intyg över besiktning av hissar och kranar	Ink. anmälningar om olycksfall	Därav olycksfall med dödlig utgång	Framställningar till länsstyrelserna	Anmälningar till åtal	Lämnade eftergifter
			eff. hkr.										
Yrkesinspektörerna													
I distriktet	61	2 756	7 151	68	23	100	4	52	1 039	4	—	1	94
II »	80	3 974	25 368	50	50	118	—	19	1 634	6	—	—	60
III »	98	3 123	14 489	48	39	83	1	13	804	6	—	—	18
IV »	186	3 713	14 318	66	91	128	—	120	713	6	—	—	72
V »	196	5 411	11 448	92	144	83	5	72	1 883	13	—	8	7
VI »	438	4 666	103 060	86	23	134	27	71	1 833	10	1	12	19
VII »	68	3 072	21 344	44	17	66	14	49	1 259	6	1	2	2
VIII »	125	4 218	61 546	80	83	115	1	6	1 934	12	—	—	16
IX »	93	6 500	25 493	69	75	61	—	47	1 506	8	1	—	7
Yrkesinspektrisen	172	5 014	—	125	37	—	—	—	—	—	—	1	—
Sprängämnesinspektören	9	238	560	30	42	—	—	—	7	—	—	—	—
Summa	**1 526**	**42 685**	**284 777**	[1] **758**	**624**	[2] **888**	[3] **52**	**449**	[4] **12 112**	**71**	**3**	**24**	**295**
Underinspektörerna													
I distriktet	181	1 730	500	57	9	53	—	—	—	—	—	—	—
II »	646	710	11 424	93	158	157	—	—	—	—	—	—	—
III »	797	638	9 005	108	220	177	—	9	—	—	—	—	—
IV »	376	566	6 245	65	46	165	—	—	—	—	—	—	—
V »	746	822	9 525	114	92	244	—	—	—	—	—	—	—
VI »	435	3 273	2 601	78	35	77	—	8	—	—	—	—	—
VII »	391	369	7 038	62	32	36	—	—	—	—	—	—	—
VIII »	315	924	4 072	78	73	57	—	2	—	—	—	—	—
IX »	205	1 070	2 755	82	38	15	—	4	—	—	—	—	—
Summa	**4 092**	**10 102**	**53 165**	**782**	**708**	[5] **981**	—	**23**	—	—	—	—	—
härav: jordbruk	2 015	—	28 024	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
hantverk	560	1 000	1 528	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
annat arbete	1 517	9 102	23 613	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Skogs- och flottledsinspektören	[6] **85**	**2 248**	—	**30**	**3**	—	—	—	[6] **799**	[6] **6**	—	—	—
Bergmästarna													
Norra distriktet	6	3 647	12 700	14	—	—	—	—	67	2	—	—	—
Gävle—Dala distrikt	8	402	3 173	7	—	—	—	—	119	3	—	—	—
Östra distriktet	15	445	383	8	4	—	—	—	46	—	—	—	—
Mellersta distriktet	34	1 054	3 629	19	4	—	—	—	76	1	—	—	—
Västra »	169	4 446	1 573	51	30	—	—	126	483	2	—	—	—
Södra »	59	1 765	2 465	20	8	—	—	52	359	3	—	—	—
Summa	**291**	**11 759**	**23 923**	[7] **119**	**46**	—	—	**178**	**1 150**	**11**	—	—	—
Järnvägsinspektörerna													
S. J. säkerhetstjänsten, trafiktjänsten	73	550	—	13	14	—	—	—	508	—	—	—	—
rullande materiel	10	.	—	19	11	—	—	—	—	—	—	—	—
Enskilda järnvägar	358	1 330	—	36	12	—	—	—	212	3	—	—	—
Summa	**441**	**1 880**	—	**68**	**37**	—	—	—	[8] **720**	[8] **3**	—	—	—
Elektr. inspektörerna													
Norra distriktet	110	.	.	37	97	—	—	—	6	1	—	—	—
Östra »	86	.	.	33	77	—	—	—	5	3	—	—	—
Västra »	11	.	.	11	10	—	—	—	10	2	—	—	—
Södra »	40	.	.	27	37	—	—	—	14	5	—	—	—
Summa	**247**	.	.	**108**	**221**	—	—	—	[8] **35**	[8] **11**	—	—	—

[1] Härav 237 för assistenterna. — [2] Härav större besiktning i 248 fall. — [3] Härav större besiktning i 14 fall. — [4] Av dessa olycksfall hava 11 120, därav 54 med dödlig utgång, inträffat inom yrkesinspektionens tillsynsområde. — [5] Härav större besiktning i 264 fall. — [6] Avser inspekterade härbärgen. — [7] Härav 31 för gruvingenjörerna. — [8] Dessa olycksfall ingå i de ovan för de olika yrkesinspektionsdistrikten redovisade summorna.

Sveriges offentliga arbetsförmedling.

Oktober månad år 1925.

Under hänvisning till efterföljande tabeller, som närmare redogöra för den offentliga arbetsförmedlingen i olika delar av landet,[1] lämnas här en sammanfattande framställning av dess viktigaste resultat under oktober månad.

Översikt av verksamheten under oktober månad 1925.

	Manliga avdeln.			*Kvinnliga avdeln.*			*Tillsammans*		
	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser
Stockholms stad	3 880	2 209	2 041	5 274	3 958	3 487	9 154	6 167	5 528
Stockholms län	3 102	1 348	1 331	699	697	470	3 801	2 045	1 801
Uppsala stad och län	1 094	729	662	427	378	337	1 521	1 107	999
Södermanlands län	847	553	487	613	606	477	1 460	1 159	964
Östergötlands län	1 897	892	824	1 133	823	634	3 030	1 715	1 458
Norrköping	684	188	178	296	272	208	980	460	386
Jönköpings län	501	151	136	359	211	162	860	362	298
Kronobergs län	117	56	46	127	124	91	244	180	137
Norra Kalmar län	140	46	41	70	54	45	210	100	86
Södra Kalmar län	530	168	151	226	118	87	756	286	238
Gotlands län	117	94	76	65	74	51	182	168	127
Blekinge län	685	333	290	368	267	157	1 053	600	447
Kristianstads län	1 428	1 025	879	776	857	565	2 204	1 882	1 444
Malmöhus län: Malmö	1 781	558	497	1 527	1 253	793	3 308	1 811	1 290
Malmöhus län: Lund	372	205	176	153	112	92	525	317	268
Malmöhus län: Landskrona	313	200	182	36	40	26	349	240	208
Malmöhus län: Hälsingborg	870	388	367	441	278	214	1 311	666	581
Malmöhus län: Ystad	243	127	102	118	82	50	356	209	152
Malmöhus län: Trälleborg	362	240	237	77	64	59	439	304	296
Malmöhus län: Eslöv	348	266	256	58	58	36	406	324	292
Malmöhus län: Skurup	157	145	129	49	72	36	206	217	165
Malmöhus län: Vellinge	266	198	192	41	44	33	307	242	225
Hallands län	520	252	196	208	181	114	728	433	310
Göteborgs och Bohus län	362	129	119	246	130	80	608	259	199
Göteborg	4 345	1 028	982	1 611	1 323	995	5 956	2 351	1 977
Älvsborgs län	430	110	102	154	114	89	584	224	191
Skaraborgs län	1 207	429	352	640	585	296	1 847	1 014	648
Värmlands län	293	120	107	250	243	175	543	363	282
Örebro län	1 000	375	345	627	500	433	1 627	875	778
Västmanlands län	879	480	466	610	549	446	1 489	1 029	912
Kopparbergs län	413	100	96	342	242	191	755	342	287
Gävle stad och län	457	115	115	265	194	177	722	309	292
Västernorrlands län	567	157	157	147	103	74	714	260	231
Jämtlands län	162	79	39	383	214	196	545	293	235
Västerbottens län	178	76	75	255	179	143	433	255	218
Norrbottens län	246	82	80	160	119	95	406	201	175
Tillsammans okt. 1925	**30 798**	**13 651**	**12 511**	**18 821**	**15 118**	**11 614**	**49 614**	**28 769**	**24 125**
» sept. 1925	*26 926*	*13 424*	*11 456*	*17 824*	*15 711*	*11 004*	*44 750*	*29 135*	*22 460*
» okt. 1924	28 543	15 791	13 927	18 963	16 400	12 102	47 506	32 191	26 029
» » 1923	28 553	19 474	16 504	17 089	15 778	11 312	45 642	35 252	27 816
» » 1922	37 500	15 782	14 372	16 488	14 697	10 314	53 988	30 479	24 686

[1] De särskilda anstalterna uppräknas i tablån här ovan; med avseende å anstalternas olika kontor hänvisas till förteckningen å omslagets 3:e sida.

Översikt av verksamheten för huvudgrupper av arbete.

Yrkesgrupper	Arbetssökande personer	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökningar per 100 led. pl.			Tillsatta platser per 100 lediga		
					okt. 1925	sept. 1925	okt. 1924	okt. 1925	sept. 1925	okt. 1924
Manliga avdelningen										
Jordbruk och skogshushållning . .	10 764	11 191	7 581	6 777	148	137	115	89	79	84
Industri och hantverk	6 522	6 895	1 087	933	634	357	488	86	82	89
Sjöfart och fiske	4 300	4 375	1 772	1 740	247	245	225	98	97	95
Handel och samfärdsel	2 613	2 747	1 101	1 021	250	191	227	93	91	94
Husligt arbete	2	2	—	—	.	.	.	.	.	.
Annat arbete	5 053	5 583	2 110	2 040	265	292	219	97	98	98
Summa	**29 254**	**30 793**	**13 651**	**12 511**	**226**	**201**	**181**	**92**	**85**	**88**
Kvinnliga avdelningen										
Jordbruk och skogshushållning . .	2 147	2 180	2 782	1 673	78	71	71	60	47	53
Industri och hantverk	596	658	331	232	199	186	202	70	74	76
Sjöfart och fiske	239	244	93	90	.	251	235	.	95	91
Handel och samfärdsel	2 222	2 423	1 320	1 075	184	162	181	81	80	79
Husligt arbete	9 856	12 620	10 582	8 534	119	104	110	81	73	78
Annat arbete	676	696	10	10	.	.	.	.	.	.
Summa	**15 736**	**18 821**	**15 118**	**11 614**	**124**	**118**	**116**	**77**	**70**	**74**
Tillsammans										
Jordbruk och skogshushållning . .	12 911	13 371	10 363	8 450	129	122	105	82	72	77
Jordbruk	10 764	13 197	10 291	8 391	128	121	105	82	72	77
Skogshushållning	2 147	174	72	59	.	.	135	.	.	81
Industri och hantverk	7 118	7 553	1 418	1 165	533	325	427	82	80	86
Gruvdrift och malmförädling . . .	243	247	3	3	.	.	.	.	.	.
Jord-, sten- och glasindustri . . .	228	248	8	8	.	.	.	.	.	.
Metall- och maskinindustri . . .	1 708	1 783	295	230	604	383	1056	78	78	78
Trävarnindustri	563	593	48	32	.	.	.	.	.	.
Byggnadsverksamhet	2 805	2 467	542	491	455	286	259	91	84	90
Läder-, hår- och gummiindustri . .	111	120	27	24	.	.	.	.	.	.
Textilindustri	176	189	16	11	.	.	.	.	.	.
Beklädnadsindustri	277	298	110	75	271	.	332	68	.	77
Närings- och njutningsmedelsindustri	490	528	184	130	287	211	214	71	72	88
Kemisk-teknisk o. belysningsindustri	79	88	13	12	.	.	.	.	.	.
Trämasse- och pappersindustri . .	86	96	14	10	.	.	.	.	.	.
Grafisk industri	112	119	7	5	.	.	.	.	.	.
Ej särskilt specificerade	740	782	151	134	518	372	490	89	89	92
Sjöfart och fiske	4 539	4 619	1 865	1 830	248	245	225	98	97	95
Handel och samfärdsel	4 835	5 170	2 421	2 096	214	175	202	87	85	85
Kontors-, bank- o. d. personal . .	538	546	89	68	.	.	.	.	.	.
Butiks- och magasinspersonal . . .	1 275	1 337	302	268	443	411	450	89	85	87
Hotell- och restaurangpersonal . .	1 260	1 481	816	669	175	140	158	82	80	80
Transportarbetare	1 459	1 540	1 018	928	152	125	149	92	92	90
Allmän och litterär verksamhet . .	293	306	182	145	168	202	148	80	77	81
Ej särskilt specificerade	10	10	19	18	.	.	.	.	.	.
Husligt arbete	9 858	12 622	10 582	8 534	119	104	110	81	73	78
Annat arbete	5 729	6 279	2 120	2 050	296	341	247	97	96	98
Summa	**44 990**	**49 614**	**28 769**	**24 125**	**172**	**154**	**148**	**84**	**77**	**81**

Utanför resp. länsförmedlingsanstalters rapporteringsområden tillsattes under månaden 3 198 platser, varav 2 546 manliga och 652 kvinnliga; motsvarande tal under samma månad föregående år voro resp. 3 444, 2 798 och 646 samt under nästlidna månad resp. 2 442, 1 952 och 490.

	Arbetsförmedlings-anstalter	Jordbruk m. m.			Skogshus-hållning			Gruvdrift o. malmförädling			Jord-, sten- o. glasindustri			Metall- o. maskin-industri		
		Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L.p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L.p.	T.p.
	Manliga avdelningen	**11017**	**7 509**	**6 718**	**174**	**72**	**59**	**247**	**8**	**8**	**241**	**7**	**7**	**1 737**	**275**	**214**
1	Stockholms stad	40	1	1	2	—	—	1	—	—	8	—	—	354	125	92
2	Stockholms län	2 257	1 263	1 247	39	10	10	2	—	—	32	2	2	77	11	11
3	Uppsala stad och län . .	762	649	590	6	1	1	—	—	—	34	—	—	19	1	1
4	Södermanlands län . . .	451	407	343	—	—	—	—	—	—	4	—	—	75	19	17
5	Östergötlands län . . .	1 197	760	700	16	17	14	3	3	3	16	—	—	100	9	7
6	Norrköping	210	113	104	—	—	—	—	—	—	—	—	—	26	2	2
7	Jönköpings län	218	84	71	3	—	—	—	—	—	1	—	—	34	2	2
8	Kronobergs län	24	29	19	1	—	—	—	—	—	—	—	—	4	—	—
9	Kalmar län	147	79	69	—	8	2	—	—	—	5	—	—	92	10	4
10	Gotlands län	97	80	63	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	2	2
11	Blekinge län	251	140	106	—	—	—	—	—	—	3	—	—	20	—	—
12	Kristianstads län . . .	1 094	980	836	3	—	—	6	—	—	36	—	—	33	7	7
13	Malmöhus län: Malmö .	150	231	185	—	—	—	—	—	—	5	—	—	118	13	10
14	Hälsingborg . .	169	120	102	1	—	—	8	—	—	13	—	—	36	1	—
15	Övriga anstalter	1 188	1 087	988	—	—	—	—	—	—	24	5	5	94	15	14
16	Hallands län	267	199	146	1	—	—	3	—	—	12	—	—	33	4	3
17	Göteborgs och Bohus län	112	54	52	—	4	4	—	—	—	3	—	—	7	—	—
18	Göteborgs stad	113	62	55	2	—	—	—	—	—	10	—	—	318	28	25
19	Älvsborgs län	63	24	20	—	—	—	3	—	—	3	—	—	118	4	—
20	Skaraborgs län	951	380	303	16	—	—	—	—	—	6	—	—	21	—	—
21	Värmlands län	56	31	24	10	5	4	—	—	—	5	—	—	6	5	1
22	Örebro län	498	277	252	28	10	8	141	—	—	5	—	—	19	—	—
23	Västmanlands län . . .	572	403	389	1	—	—	65	—	—	4	—	—	49	3	3
24	Kopparbergs län	35	19	16	10	2	2	9	—	—	6	—	—	43	9	8
25	Gävle stad och län . . .	15	5	5	—	—	—	—	—	—	4	—	—	24	—	—
26	Västernorrlands län . .	1	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	3	—	—
27	Jämtlands län	37	11	11	35	15	14	—	—	—	—	—	—	5	2	2
28	Västerbottens län . . .	39	20	20	—	—	—	—	—	—	—	—	—	5	3	3
29	Norrbottens län	3	1	1	—	—	—	6	—	—	1	—	—	2	—	—
	Kvinnliga avdelningen	**2 180**	**2 782**	**1 678**	—	—	—	—	—	—	**2**	**1**	**1**	**46**	**20**	**16**
1	Stockholms stad	20	2	2	—	—	—	—	—	—	2	1	1	33	15	11
2	Stockholms län	112	181	113	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—
3	Uppsala stad och län . .	179	160	140	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
4	Södermanlands län . . .	147	216	142	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
5	Östergötlands län . . .	197	243	182	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
6	Norrköping	27	41	20	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
7	Jönköpings län	37	54	28	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
8	Kronobergs län	12	24	11	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
9	Kalmar län	23	43	20	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
10	Gotlands län	8	28	7	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
11	Blekinge län	38	90	30	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
12	Kristianstads län . . .	253	396	206	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
13	Malmöhus län: Malmö .	13	71	14	—	—	—	—	—	—	—	—	—	12	5	5
14	Hälsingborg . .	31	28	18	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
15	Övriga anstalter	124	185	77	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
16	Hallands län	52	86	39	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
17	Göteborgs och Bohus län	106	38	18	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
18	Göteborgs stad	14	10	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
19	Älvsborgs län	2	12	5	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
20	Skaraborgs län	189	222	88	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
21	Värmlands län	53	56	46	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
22	Örebro län	217	201	153	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
23	Västmanlands län . . .	239	273	225	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
24	Kopparbergs län	20	23	14	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
25	Gävle stad och län . .	27	6	5	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
26	Västernorrlands län . .	5	10	9	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
27	Jämtlands län	46	46	33	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
28	Västerbottens län . . .	34	32	24	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
29	Norrbottens län	5	5	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—

Trävaru-industri			Byggnads-verksamhet			Läder-, hår- o. gummi-industri			Textil-industri			Beklädnads-industri			Närings- o. njut-ningsmedels-industri			Kem.-tekn. o. belysnings-industri			
Ans.	L.p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L.p.	T.p.	Ans.	L. p.	T.p.	Ans.	L.p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L.p.	T.p.	
592	**46**	**30**	**2 467**	**542**	**491**	**111**	**17**	**15**	**140**	**5**	**3**	**115**	**8**	**5**	**352**	**64**	**61**	**66**	**7**	**7**	
35	21	9	650	310	274	14	10	9	11	—	—	12	2	1	61	22	22	7	—	—	1
22	3	3	115	14	14	2	—	—	11	—	—	3	—	—	22	2	2	3	—	—	2
12	—	—	8	—	—	1	—	—	—	—	—	7	1	1	20	1	1	—	—	—	3
13	—	—	17	2	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	5	1	1	—	—	—	4
26	1	1	168	25	25	3	—	—	6	—	—	3	—	—	16	1	—	—	—	—	5
38	—	—	104	3	3	—	—	—	45	1	—	—	—	—	8	—	—	—	—	—	6
23	1	1	29	2	2	4	1	1	1	—	—	4	1	1	9	1	1	12	—	—	7
2	—	—	7	4	4	—	—	—	—	—	—	1	—	—	2	—	—	1	—	—	8
31	5	5	36	6	6	1	—	—	2	—	—	—	—	—	5	—	—	9	1	1	9
—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	10
2	—	—	22	4	3	5	—	—	2	—	—	2	—	—	10	1	1	—	—	—	11
21	1	1	36	3	3	1	—	—	—	—	—	—	—	—	4	—	—	—	—	—	12
29	1	1	366	13	10	5	1	1	2	—	—	18	1	1	24	1	—	21	—	—	13
3	1	1	94	8	8	16	—	—	1	—	—	4	—	—	11	—	—	—	6	6	14
12	1	1	65	16	16	39	1	1	7	—	—	5	1	—	26	22	22	—	—	—	15
25	—	—	55	14	14	4	—	—	5	—	—	2	—	—	4	1	—	—	—	—	16
10	—	—	67	9	7	—	—	—	20	—	—	1	1	—	2	1	1	5	—	—	17
184	5	1	262	52	45	9	2	1	17	2	1	22	1	1	31	1	1	8	—	—	18
3	—	—	53	6	6	—	—	—	7	—	—	3	—	—	3	—	—	—	—	—	19
3	—	—	34	4	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	36	6	6	—	—	—	20
7	—	—	12	1	1	3	—	—	2	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	21
7	—	—	26	7	5	2	—	—	—	—	—	25	—	—	3	—	—	—	—	—	22
5	—	—	35	2	2	1	1	1	—	2	2	1	—	—	13	1	1	—	—	—	23
22	2	2	39	16	16	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	24
35	1	1	15	4	4	—	—	—	1	—	—	1	—	—	9	—	—	—	—	—	25
7	—	—	39	8	8	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	—	—	—	—	—	26
3	—	—	10	1	1	1	1	1	—	—	—	1	—	—	2	1	1	—	—	—	27
11	3	3	21	7	7	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	1	—	—	—	28
1	—	—	81	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	29
1	**2**	**2**	—	—	—	**9**	**10**	**9**	**49**	**11**	**8**	**183**	**102**	**70**	**196**	**120**	**69**	**22**	**6**	**5**	
—	1	1	—	—	—	2	3	2	7	—	—	71	37	26	72	33	25	15	2	1	1
—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	2	3	3	5	4	3	—	—	—	2
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3
—	—	—	—	—	—	1	1	1	1	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	4
—	1	1	—	—	—	—	—	—	2	3	2	7	4	1	6	4	4	—	—	—	5
—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	6
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	1	1	4	1	—	—	—	—	7
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	8
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	2	—	2	2	2	9
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	1	—	—	—	10
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	—	—	2	2	1	—	—	—	11
—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	9	8	8	3	—	—	—	—	—	12
1	—	—	—	—	—	—	—	—	10	4	4	55	35	23	37	6	1	1	—	—	13
—	—	—	—	—	—	5	—	—	5	—	—	4	—	—	5	2	2	—	—	—	14
—	—	—	—	—	—	1	—	—	6	—	—	4	1	1	1	—	—	—	—	—	15
—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	16
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	1	3	1	—	—	—	17
—	—	—	—	—	—	—	—	—	8	3	1	19	9	4	23	28	17	4	2	2	18
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	1	—	—	—	—	—	—	19
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	15	25	5	—	—	—	20
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	2	2	—	—	—	21
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	1	1	1	—	—	—	22
—	—	—	—	—	—	—	3	3	3	—	—	—	—	—	3	3	2	—	—	—	23
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	24
—	—	—	—	—	—	—	3	3	—	—	—	—	—	—	7	—	—	—	—	—	25
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	26
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	2	2	4	2	2	—	—	—	27
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	2	2	—	—	—	28
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	29

	Arbetsförmedlings-anstalter	Trämasse- o. pappersindustri			Grafisk industri			Industri o. hantverk, ej specific.			Sjöfart och fiske			Kontors-, bank- o. d. personal		
		Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.
	Manliga avdelningen	**45**	**4**	**1**	**108**	**5**	**3**	**694**	**104**	**93**	**4375**	**1772**	**1740**	**353**	**54**	**38**
1	Stockholms stad	13	3	1	37	5	3	204	75	66	542	370	361	177	34	20
2	Stockholms län	—	—	—	1	—	—	51	1	1	49	3	3	5	1	1
3	Uppsala stad och län	—	—	—	4	—	—	15	3	2	2	1	1	—	—	—
4	Södermanlands län	—	—	—	—	—	—	21	1	1	90	22	22	2	1	1
5	Östergötlands län	—	—	—	6	—	—	32	2	2	10	—	—	8	—	—
6	Norrköping	5	—	—	13	—	—	5	—	—	109	27	27	1	1	1
7	Jönköpings län	1	—	—	—	—	—	6	1	1	2	—	—	2	—	—
8	Kronobergs län	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—
9	Kalmar län	—	—	—	—	—	—	12	—	—	201	53	53	3	—	—
10	Gotlands län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	9	9	9	1	—	—
11	Blekinge län	—	—	—	—	—	—	15	—	—	144	77	77	1	—	—
12	Kristianstads län	—	—	—	—	—	—	9	—	—	27	12	12	—	—	—
13	Malmöhus län: Malmö	—	—	—	6	—	—	143	6	6	220	110	102	53	1	1
14	Hälsingborg	—	—	—	1	—	—	7	3	3	376	216	216	1	1	1
15	Övriga anstalter	2	—	—	9	—	—	6	—	—	194	104	101	3	1	1
16	Hallands län	—	—	—	—	—	—	3	1	1	66	17	17	1	—	—
17	Göteborgs och Bohus län	—	—	—	1	—	—	3	—	—	29	9	9	1	—	—
18	Göteborgs stad	17	1	—	22	—	—	93	7	6	1579	481	473	76	8	6
19	Älvsborgs län	—	—	—	1	—	—	11	—	—	2	—	—	2	—	—
20	Skaraborgs län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	2	2
21	Värmlands län	—	—	—	—	—	—	3	—	—	15	6	5	—	—	—
22	Örebro län	1	—	—	1	—	—	7	1	1	2	—	—	—	—	—
23	Västmanlands län	1	—	—	2	—	—	37	1	1	1	—	—	8	—	—
24	Kopparbergs län	2	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
25	Gävle stad och län	1	—	—	2	—	—	2	—	—	210	66	66	1	—	—
26	Västernorrlands län	—	—	—	—	—	—	1	—	—	376	115	115	—	1	1
27	Jämtlands län	1	—	—	1	—	—	3	—	—	2	—	—	1	2	2
28	Västerbottens län	1	—	—	—	—	—	2	1	1	51	28	27	2	—	—
29	Norrbottens län	—	—	—	—	—	—	2	1	1	67	46	44	1	1	1
	Kvinnliga avdelningen	**51**	**10**	**9**	**11**	**2**	**2**	**88**	**47**	**41**	**244**	**98**	**90**	**193**	**35**	**30**
1	Stockholms stad	25	2	1	8	2	2	15	20	17	147	45	42	106	19	17
2	Stockholms län	—	—	—	—	—	—	9	—	—	4	—	—	2	—	—
3	Uppsala stad och län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
4	Södermanlands län	—	—	—	—	—	—	2	1	1	—	1	1	—	—	—
5	Östergötlands län	—	—	—	—	—	—	2	5	5	—	—	—	3	—	—
6	Norrköping	—	—	—	1	—	—	—	—	—	1	1	1	—	1	1
7	Jönköpings län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	1	—	—
8	Kronobergs län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
9	Kalmar län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
10	Gotlands län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
11	Blekinge län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—
12	Kristianstads län	—	—	—	—	—	—	—	6	6	2	—	—	7	3	3
13	Malmöhus län: Malmö	14	7	7	1	—	—	58	11	9	5	3	3	61	7	5
14	Hälsingborg	2	—	—	—	—	—	2	3	2	11	7	7	—	—	—
15	Övriga anstalter	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	2	2	2	1	1
16	Hallands län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
17	Göteborgs och Bohus län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
18	Göteborgs stad	10	1	1	1	—	—	—	—	—	52	22	22	6	2	1
19	Älvsborgs län	—	—	—	—	—	—	—	1	1	—	—	—	1	—	—
20	Skaraborgs län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	1
21	Värmlands län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
22	Örebro län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
23	Västmanlands län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—
24	Kopparbergs län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
25	Gävle stad och län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	1	1	—	—	—
26	Västernorrlands län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	15	7	7	—	—	—
27	Jämtlands län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
28	Västerbottens län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	3	3	—	—	—
29	Norrbottens län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	1

Butiks- o. magasins-personal			Hotell- o. restaurang-personal			Transport-arbetare			Allmän o. litterär verksamhet			Handel och samfärdsel, ej specific.			Husligt arbete			Annat arbete			
Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	
837	**182**	**176**	**115**	**22**	**19**	**1388**	**823**	**768**	**45**	**4**	**4**	**9**	**16**	**16**	**2**	—	—	**5 583**	**2 110**	**2 040**	
365	106	104	45	8	6	375	416	375	25	1	1	—	8	8	—	—	—	902	692	688	1
15	—	—	13	—	—	85	6	6	1	1	1	—	—	—	—	—	—	297	31	30	2
13	2	2	5	1	1	35	7	7	2	—	—	—	—	—	—	—	—	149	62	55	3
7	—	—	1	2	2	8	3	3	—	—	—	—	—	—	2	—	—	151	95	95	4
13	1	1	4	—	—	49	21	19	1	1	1	—	1	1	—	—	—	220	50	50	5
7	4	4	—	—	—	32	11	11	—	—	—	—	—	—	—	—	—	81	26	26	6
6	1	—	—	—	—	12	3	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	134	54	53	7
1	—	—	1	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	72	22	22	8
5	—	—	1	—	—	19	1	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	100	51	51	9
—	—	—	2	1	1	4	2	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	10
15	—	—	3	—	—	21	7	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	169	104	99	11
22	4	4	—	—	—	12	2	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	124	16	14	12
88	7	7	9	2	2	112	89	89	3	—	—	—	—	—	—	—	—	409	82	82	13
5	—	—	—	—	—	29	13	11	—	—	—	2	—	—	—	—	—	93	19	19	14
2	26	26	1	—	—	54	22	22	1	—	—	—	—	—	—	—	—	329	80	77	15
5	—	—	2	—	—	12	5	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	20	11	11	16
—	—	—	2	1	—	12	24	24	—	—	—	—	—	—	—	—	—	87	26	22	17
213	21	18	9	3	3	337	136	131	10	1	1	6	7	7	—	—	—	1 007	210	207	18
1	—	—	—	—	—	15	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	141	76	76	19
14	—	—	4	1	1	24	10	10	—	—	—	1	—	—	—	—	—	94	26	26	20
5	—	—	—	—	—	12	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	156	72	72	21
8	1	1	3	1	1	13	4	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	211	74	78	22
7	—	—	1	—	—	27	18	18	—	—	—	—	—	—	—	—	—	49	49	49	23
5	—	—	2	1	1	14	2	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	225	49	49	24
2	5	5	—	—	—	24	5	5	—	—	—	—	—	—	—	—	—	111	29	29	25
2	1	1	2	—	—	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	129	32	32	26
7	1	1	5	—	—	16	2	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	32	43	4	27
2	—	—	—	—	—	12	5	5	—	—	—	—	—	—	—	—	—	31	8	8	28
2	2	2	—	—	—	20	9	9	—	—	—	—	—	—	—	—	—	60	21	21	29
500	**120**	**92**	**1816**	**794**	**650**	**152**	**190**	**160**	**261**	**178**	**141**	**1**	**8**	**2**	**12 620**	**10582**	**8 584**	**696**	**10**	**10**	
211	76	66	533	253	216	66	105	97	128	43	34	1	2	2	3 478	3 297	2 924	339	—	—	1
2	1	1	47	6	6	—	—	—	14	14	10	—	—	—	499	488	334	1	—	—	2
2	—	—	14	16	16	—	—	—	—	—	—	—	—	—	230	202	181	2	—	—	3
3	1	1	15	27	21	4	2	2	6	9	9	—	—	—	408	347	298	25	1	1	4
10	1	—	48	27	21	6	2	1	15	21	16	—	—	—	802	503	392	35	9	9	5
2	6	6	12	4	3	3	4	4	5	1	1	—	—	—	232	213	171	11	—	—	6
2	1	1	9	8	6	1	—	—	7	5	4	—	—	—	294	140	121	2	—	—	7
—	—	—	3	8	8	—	—	—	1	2	1	—	—	—	111	90	71	—	—	—	8
3	—	—	15	6	6	—	—	—	1	1	1	—	—	—	250	118	103	1	—	—	9
1	1	1	6	6	5	1	—	—	1	1	1	—	—	—	47	38	36	—	—	—	10
13	2	1	10	12	10	—	—	—	—	1	—	—	—	—	301	160	115	—	—	—	11
5	1	1	37	31	30	10	7	7	6	8	7	—	—	—	442	397	297	—	—	—	12
139	13	6	89	70	42	10	25	18	19	10	5	—	—	—	939	986	651	63	—	—	13
5	—	—	41	17	13	1	4	1	4	2	1	—	—	—	306	215	170	19	—	—	14
2	—	—	17	15	15	10	8	8	1	1	1	—	—	—	339	259	227	18	—	—	15
2	—	—	8	6	3	—	—	—	5	1	1	—	—	—	126	88	71	6	—	—	16
4	—	—	18	18	12	—	—	—	2	2	2	—	—	—	103	69	47	11	—	—	17
71	10	4	79	33	16	26	26	16	23	5	3	—	—	—	1 142	1 172	908	133	—	—	18
5	—	—	8	6	4	—	—	—	4	2	1	—	—	—	131	92	77	2	—	—	19
3	1	—	24	22	15	—	—	—	2	3	2	—	1	—	456	309	185	—	—	—	20
—	—	—	14	15	10	—	—	—	1	3	1	—	—	—	180	167	116	—	—	—	21
—	1	1	55	21	21	—	—	—	2	3	2	—	—	—	328	278	255	22	—	—	22
1	2	2	25	28	26	7	3	2	3	7	5	—	—	—	328	230	181	—	—	—	23
—	—	—	47	27	23	3	1	1	1	5	4	—	—	—	271	186	149	—	—	—	24
2	—	—	19	19	19	2	1	1	9	17	16	—	—	—	192	147	132	5	—	—	25
2	—	—	12	14	10	—	1	1	—	—	—	—	—	—	113	71	47	—	—	—	26
6	1	—	58	35	33	2	1	1	—	5	7	—	—	—	265	122	118	1	—	—	27
2	1	—	36	28	28	—	—	—	6	6	6	—	—	—	172	107	80	—	—	—	28
2	1	1	17	16	12	—	—	—	—	—	—	—	—	—	135	96	77	—	—	—	29

Arbetslösheten inom arbetarorganisationerna

den 30 september 1925.

Uppgifter om arbetslösheten vid september månads utgång ha inkommit från 2 076 fackföreningar med tillsammans c:a 232 700 medlemmar. Båda siffrorna äro de högsta, som hittills förekommit. För de olika fackförbunden ställa sig siffrorna som följer:

Fackförbund	Redovisade avdelningar	Redovisade medlemmar			Arbetslösa				Föregående månads %
		Män	Kvinnor	Summa	Män	Kvinnor	Summa	%	
Bleck- o. plåtslagareförb. .	33	1 413	—	1 413	51	—	51	3·6	3·9
Bokbindareförbundet . . .	18	1 045	1 983	3 028	43	162	205	6·8	3·7
Bryggeriindustriarb.-förb. .	40	2 777	1 083	3 860	37	49	86	2·2	1·6
Byggnadsträarbetareförb. .	102	7 382	—	7 382	1 469	—	1 469	19·9	16·4
De förenade förbunden . .	44	2 439	776	3 215	231	131	362	11·3	11·0
Elektriska arbetareförb. . .	71	2 236	—	2 236	146	—	146	6·5	8·4
Gjutareförbundet	101	4 070	2	4 072	232	—	232	5·7	5·5
Grov- o. fabriksarb.-förb. .	236	20 812	1 965	22 777	4 145	443	4 588	20·1	13·3
Gruvindustriarbetareförb. .	17	1 494	20	1 514	79	—	79	5·2	9·3
Handelsarbetareförb. . . .	115	5 925	2 059	7 984	416	92	508	6·4	7·6
Hatt- o. pälsindustriarb.-f. .	19	390	567	957	37	82	119	12·4	20·5
Hattarbetare	8	129	197	326	8	48	56	17·2	25·0
Pälsvarnarbetare	11	261	370	631	29	34	63	10·0	16·5
Kommunalarbetareförb. . .	93	9 633	571	10 204	301	18	319	3·1	3·2
Litografiska förbundet . .	6	705	1	706	8	—	8	1·1	0·8
Livsmedelsarbetareförb. . .	60	6 482	2 163	8 645	547	134	681	7·9	7·8
Metallindustriarb.-förb. . .	206	63 882	2 749	66 631	4 570	101	4 671	7·0	7·2
Järnbruksarbetare . . .	57	16 850	53	16 403	1 575	—	1 575	9·6	11·1
Verkstadsarbetare . . .	149	47 582	2 696	50 228	2 995	101	3 096	6·2	6·1
Murareförbundet	32	2 209	—	2 209	236	—	236	10·7	3·5
Måleriarbetareförbundet . .	40	2 448	1	2 449	36	—	36	1·5	1·2
Pappersindustriarb.-förb. .	107	17 426	674	18 100	461	28	489	2·7	2·0
Sadelm.- o. tapetseraref. .	21	556	42	598	13	—	13	2·2	4·8
Sko- o. läderindustriarb.-f. .	34	4 576	2 140	6 716	188	71	259	3·9	4·9
Skrädderiarbetareförb. . .	60	1 850	4 287	6 137	67	223	290	4·7	6·1
Stenindustriarbetareförb. .	103	6 033	—	6 033	232	—	232	3·8	2·7
Stuckatörförbundet . . .	2	47	—	47	3	—	3	6·4	3·7
Sågverksindustriarb.-förb. .	220	19 402	9	19 411	3 298	—	3 298	17·0	15·9
Textilarbetareförbundet . .	60	4 104	5 177	9 281	148	205	353	3·8	3·7
Tobaksindustriarb.-förb. .	10	520	2 255	2 775	13	4	17	0·6	0·7
Transportarbetareförb. . .	40	2 551	—	2 551	274	—	274	10·7	14·0
Träindustriarbetareförb. . .	121	6 392	91	6 483	445	22	467	7·2	8·4
Tunnbinderiarbetareförb. .	18	271	—	271	15	—	15	5·5	3·3
Typografförbundet	29	3 769	291	4 060	195	33	228	5·6	5·5
Väg- o. vattenb.-arb.-förb. .	18	976	1	977	68	—	68	7·0	4·0
Summa	2 076	203 815	28 907	232 722	18 004	1 798	19 802	8·5	7·7

Antalet *arbetslöshetsveckor* (d. v. s. på grund av arbetslöshet fristämplade veckor) har under september uppgivits till inalles 85 853, vilket i genomsnitt motsvarar 4·3 veckor per varje å månadens sista dag arbetslös medlem.

Arbetslösheten i utlandet.

En sammanställning av tillgänglig arbetslöshetsstatistik från Sverige och vissa andra länder visar följande procenttal för månaderna september 1924—september 1925.

	Sept.	Okt.	Nov.	Dec.	Jan.	Febr.	Mars	April	Maj	Juni	Juli	Aug.	Sept.
Sverige	7·0	8·4	10·5	15·5	14·8	13·5	12·0	10·9	8·2	8·2	7·6	7·7[1]	8·5
Norge	4·8	5·8	7·8	8·8	8·6	8·1	7·4	9·5	8·1	8·5	8·8	10·1	12·8
Danmark	5·8	7·0	9·8	17·1	16·9	16·8	15·1	13·5	12·1	9·0	8·8	9·2	9·9
England	8·6	8·7	8·6	9·2	9·0	9·4	9·0	9·4	10·1	12·8	11·2	11·4	11·4
Tyskland	10·5	8·4	7·8	8·1	8·1	7·8	5·8	4·8	3·6	3·5	3·7	4·8	4·5
Nederländerna	8·1	8·1	9·6	12·7	14·7	11·7	9·8	7·7	6·9	6·7	8·3[1]	9·0[2]	8·3[2]
Belgien	3·0	2·9	3·8	5·1	6·1	6·3	7·0	7·1	6·2	5·8	5·1	3·9[2]	—
Kanada	5·9	6·8	9·7	11·6	10·2	9·5	8·5	8·7	7·0	6·1	5·2	4·4	—
Nya Syd-Wales	13·8	11·1	9·0	12·9	14·8	16·1	8·1	10·9	10·4	5·0	3·4	—	—

Anmärkas må, att på grund av primärmaterialets beskaffenhet dessa procenttal endast i mindre mån lämpa sig för jämförelser mellan de särskilda länderna, men däremot väl belysa utvecklingen i samma land.

Livsmedelspriser och levnadskostnader.

Livsmedelspriser under oktober månad 1925. De noteringar av minuthandelspriser å livsmedel (ävensom å bränsle och lyse), som meddelas i efterföljande sammandragstabell för socialstyrelsens 49 ombudsorter, ha inhämtats och bearbetats på samma sätt, som tidigare varit fallet. Under hänvisning till denna tabell må följande anföras rörande de under de senaste månaderna inträffade prisförändringarna å de olika varuslagen.

Oktober har medfört en fortsatt nedgång av prisnivån, beroende på en vid början av det nya konsumtionsåret inträffad prissänkning å ett flertal viktiga livsförnödenheter. Av de 56 varuslag, å vilka noteringar inhämtats, ha sedan september icke mindre än 37 varit föremål för *prissänkning* och endast 7 för *prisstegring*, under det att medelpriserna å de övriga 12 varuslagen äro fullt *oförändrade*.

[1] Reviderade siffror. — [2] Preliminära siffror.

Medelpris per år (1913—1924) och per månad (oktober 1924—oktober 1925)

	Varuslag	Kvantitet	1913	1914	1917	1918	1919	1920	1921	1922	1923	1924
			öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre
1	Mjölk: oskummad	l.	14	15	25	* 38	47	44	35	25	23	24
2	» handskummad	»	8	8	15	* 24	—	26	20	13	12	13
3	» separerad	»	6	6	12	* 19	23	19	13	9	9	9
4	Smör: borda- (mejeri-)	kg.	286	289	* 401	* 587	729	657	496	375	366	374
5	» mat- (lands-)	»	213	218	* 358	* 546	727	651	486	358	350	350
6	Ost: helfet, okryddad	»	164	162	* 305	* 372	624	524	389	277	275	289
7	» halvfet, »	»	121	119	* 234	* 332	500	374	267	178	187	208
8	Margarin: växt-, bästa sort	»	135	144	—	—	433	376	293	178	184	178
9	Ägg: svenska, färska	tjog	159	171	343	725	681	578	428	320	271	274
10	» konserverade	»	137	151	307	615	716	533	393	348	260	279
11	Potatis: gammal	hl.	—	—	* 955	* 1200	1271	963	947	699	771	986
12	»	5 l.	28	30	* 58	* 68	71	60	60	47	50	61
13	» färsk	»	46	50	146	237	102	191	124	119	130	137
14	Ärter, gula	kg.	81	85	* 63	* 66	78	69	58	48	50	51
15	Bruna bönor	»	48	49	199	* 173	214	130	83	97	72	88
16	Mjöl: vete-, svenskt, bästa sort	»	31	33	* 42	* 50	* 75	91	71	52	45	44
17	» råg-, » » »	»	22	23	* 36	* 41	* 56	56	46	31	27	30
18	» rågsikt-, » » »	»	27	29	—	—	* 73	73	63	44	38	40
19	Gryn: havre- (ångpreparerade)	»	36	42	* 68	* 82	99	101	72	52	50	48
20	» ris-, bästa sort svenska (»R. T.»)	»	41	41	* 75	* 73	111	176	85	61	53	54
21	Rågbröd: hårt, grovt spisbröd	»	41	43	* 62	* 73	96	111	108	86	75	73
22	» hårt, knäckebröd	»	—	—	—	—	—	139	132	110	97	95
23	» mjukt, limpa, söt	»	38	40	* 60	* 75	96	105	93	73	65	64
24	» » sur (»grovbröd»)	»	30	31	* 45	* 49	64	71	65	50	44	46
25	Vetebröd: skorpor, ordinära	»	76	78	* 117	* 130	230	254	217	172	157	156
26	» mjukt, bil- bakat med vatten	»	43	46	* 68	* 88	110	128	113	88	77	77
27	» ligaste sort » » mjölk	»	60	61	* 88	* 144	167	145	129	103	90	91
28	Nötkött, färskt: stek	»	122	116	219	567	563	398	301	223	209	204
29	» soppkött	»	100	95	193	507	490	333	243	175	169	167
30	Kalvkött, stek: gödkalv	»	131	130	* 215	546	512	493	377	280	256	247
31	» spädkalv	»	72	70	* 148	357	312	274	204	155	149	144
32	Fårkött: färskt, stek	»	133	130	258	628	600	481	310	233	225	223
33	» salt, svenskt	»	114	118	241	546	547	385	264	193	184	181
34	Renkött, färskt, stek	»	119	121	261	509	557	442	348	270	264	239
35	Fläsk: färskt (sidfläsk)	»	133	129	* 270	* 388	605	449	321	250	214	197
36	» salt, svenskt »	»	140	137	* 287	* 404	619	470	338	263	227	204
37	» » amerikanskt »	»	—	—	—	—	—	364	275	204	192	189
38	Fisk, färsk: abborre	»	75	76	122	211	202	191	166	140	132	135
39	» gädda	»	108	110	188	317	333	312	260	211	209	212
40	» sill	»	84	85	91	149	110	102	92	79	67	72
41	» strömming	»	88	89	65	123	114	106	91	70	61	66
42	» torsk	»	55	57	111	196	160	189	119	100	94	100
43	» rödspotta (»spätta»)	»	79	81	167	295	244	219	199	169	154	154
44	» kolja	»	—	—	—	—	—	152	134	113	111	120
45	salt: sill, prima	»	45	45	105	145	148	120	87	77	59	70
46	» strömming	»	30	31	73	100	105	74	65	51	45	46
47	Kabeljo av långa med fenor o. stjärt	»	56	58	152	298	223	156	113	97	83	90
48	Kaffe (obränt), prima Santos	»	170	159	* 315	* 307	316	331	210	219	244	281
49	Socker, bit-	»	67	65	* 70	* 92	* 133	* 168	* 170	* 156	107	96
50	Salt (matsalt)	»	—	10	19	31	32	31	26	21	20	19
51	Svagdricka	l.	6	6	10	14	16	16	17	15	14	14
52	Fotogen, Water White	»	20	21	37	—	71	60	53	38	32	31
53	Ved: björk- osågad, hemkörd (per	famn	2560	2630	5520	7850	8220	10310	7090	4900	5250	5170
54	barr- »storfamn»: 3·56 kbm)	»	2040	2110	4500	6020	6740	8230	5620	3920	3830	3850
55	Bränntorv	100 kg.	196	220	670	1085	896	964	659	460	449	441
56	Kol: antracit- (»valnöt») hemkörd	hl.	401	411	806	—	—	2069	1286	948	840	782
57	eng. hushålls- (fyrkol) hemkörd	»	284	292	707	—	—	1664	708	444	414	389
58	Koks: gasverks- (krossad)[1] hemkörd	»	165	157	418	—	—	1177	452	326	310	303
59	eng. kamin- » hemkörd	»	189	190	521	—	—	1249	481	356	337	326

[1] T. o. m. år 1917 avse uppgifterna okrossad koks. — [2] Preliminära siffror. — * Maximipris.

för samtliga orter (44 orter åren 1913—1919 samt 49 orter fr. o. m. år 1920).

Okt. 1924	Nov. 1924	Dec. 1924	Jan. 1925	Febr. 1925	Mars 1925	April 1925	Maj 1925	Juni 1925	Juli 1925	Aug. 1925	Sept. 1925	Okt.[2] 1925	Höjning (+) eller sänkning (−) i %		
öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	okt. 1913—okt. 1925	okt. 1924—okt. 1925	
24	25	24	24	24	24	24	24	23	23	23	23	23	+ 64·8	— 4·2	1
13	13	13	13	13	13	13	13	13	13	13	12	12	+ 50·0	— 7·7	2
9	9	9	9	9	9	9	9	9	9	9	9	9	+ 50·0	0·0	3
420	403	422	380	396	404	368	353	359	365	399	413	410	+ 70·1	— 2·4	4
385	381	390	358	359	363	348	339	334	332	363	375	369	+ 68·5	— 4·2	5
282	281	279	277	276	273	270	266	264	262	262	261	261	+ 58·2	— 7·4	6
200	198	193	193	189	187	185	181	178	178	179	178	177	+ 47·5	— 10·6	7
181	182	181	180	179	179	179	179	178	178	178	177	177	+ 28·3	— 2·2	8
318	378	390	308	257	221	199	192	200	208	225	250	329	+ 82·8	+ 3·5	9
269	283	291	272	230	—	—	—	—	—	—	—	278	+ 90·4	+ 3·3	10
948	970	964	969	1001	1 031	1 104	1 079	1049	1 079	1 050	811	704	—	— 25·7	11
58	60	60	60	61	63	67	66	65	65	61	51	47	+ 80·8	— 19·0	12
—	—	—	—	—	—	—	—	—	155	72	—	—	—	—	13
52	52	51	51	51	51	51	51	50	50	50	49	49	+ 58·1	— 5·8	14
87	84	84	83	80	79	75	71	71	71	69	69	69	+ 46·8	— 20·7	15
51	51	51	52	52	51	47	47	50	49	49	46	45	+ 45·2	— 11·8	16
37	37	37	37	38	38	35	35	36	35	33	29	26	+ 23·8	— 29·7	17
47	47	48	48	48	47	44	44	45	44	42	38	35	+ 29·6	— 25·5	18
49	50	50	50	51	52	51	50	50	50	50	50	49	+ 36·1	0·0	19
54	54	54	54	54	54	54	53	53	53	53	53	53	+ 29·3	— 1·9	20
75	77	77	78	78	79	78	78	78	78	78	76	75	+ 82·9	0·0	21
97	99	99	100	100	101	100	100	100	100	99	98	96	—	— 1·0	22
70	71	72	72	72	72	72	71	71	71	71	70	67	+ 76·8	— 4·3	23
52	53	53	54	54	54	53	53	53	53	52	51	50	+ 66·7	— 3·8	24
164	164	162	162	163	164	163	162	162	162	162	160	159	+ 112·0	— 3·0	25
84	85	85	86	87	87	87	86	86	86	86	85	83	+ 93·0	— 1·2	26
99	100	100	101	102	102	102	101	100	100	100	98	97	+ 61·7	— 2·0	27
207	206	204	203	204	205	207	210	213	217	219	219	217	+ 73·6	+ 4·8	28
170	169	168	168	169	169	171	174	175	178	181	181	179	+ 73·8	+ 5·3	29
248	247	249	253	252	249	254	257	260	259	258	257	256	+ 93·9	+ 3·2	30
146	145	148	147	148	149	149	151	152	154	156	155	153	+ 106·8	+ 4·8	31
219	216	219	226	232	236	245	253	259	260	252	242	232	+ 79·8	+ 5·9	32
179	181	184	187	190	194	201	202	204	208	208	203	197	+ 66·9	+ 10·1	33
190	223	250	256	251	249	249	250	—	—	—	—	215	+ 80·7	+ 13·2	34
219	224	224	233	238	242	246	248	250	251	255	261	260	+ 89·8	+ 18·7	35
225	231	231	239	243	245	250	256	257	259	262	269	267	+ 85·4	+ 18·7	36
200	204	210	213	218	221	226	230	231	235	240	253	257	—	+ 28·5	37
134	134	132	141	145	148	131	117	119	124	127	132	132	+ 78·7	— 1·5	38
215	209	208	217	221	221	196	173	187	205	210	211	209	+ 90·0	— 2·8	39
68	72	76	74	65	60	66	71	84	97	95	83	78	+ 110·8	+ 14·7	40
67	72	78	77	74	75	70	66	68	72	65	71	78	+ 85·7	+ 16·4	41
108	100	97	107	105	101	98	96	103	100	100	103	101	+ 83·6	— 1·9	42
157	152	149	162	158	156	149	145	152	157	162	163	155	+ 93·8	— 1·3	43
124	124	123	129	131	128	121	115	116	112	113	118	116	—	— 6·5	44
83	86	87	88	92	94	94	95	95	95	85	74	72	+ 60·0	— 13·3	45
52	48	49	48	50	52	52	53	53	52	55	51	50	+ 56·3	— 3·8	46
92	92	92	92	93	99	95	97	97	97	97	98	101	+ 83·6	+ 9·8	47
302	313	322	326	337	340	340	337	332	334	333	333	334	+ 106·2	+ 10·6	48
98	86	85	82	82	83	83	79	78	76	76	77	71	+ 6·0	— 27·6	49
19	19	19	19	19	19	19	19	19	19	19	19	19	—	0·0	50
15	14	15	15	15	15	15	15	15	15	15	15	15	+ 150·0	0·0	51
31	31	31	30	30	30	30	30	30	30	30	30	30	+ 42·9	— 3·2	52
5090	5100	5130	5140	5150	5130	5110	5090	5040	4990	4910	4850	4810	+ 86·4	— 5·5	53
3850	3840	3840	3850	3880	3870	3860	3840	3800	3750	3680	3650	3630	+ 76·2	— 5·7	54
428	429	439	437	429	434	435	446	454	457	448	442	438	+ 123·5	+ 2·3	55
752	747	748	750	747	744	742	738	729	730	728	725	729	+ 82·7	— 3·1	56
369	362	360	358	361	360	354	352	342	334	330	325	330	+ 41·6	— 10·6	57
288	285	284	280	279	275	274	272	265	258	251	236	228	+ 44·3	— 20·8	58
303	301	298	297	297	293	290	286	281	278	274	258	257	+ 36·7	— 15·2	59

Sammanfattning av livsmedelspriserna förändringar juli 1914—oktober 1925. Till belysande av de allmänna förändringar, som med avseende å livsmedelspriserna ägt rum i detaljhandeln från tiden före världskrigets utbrott till och med oktober 1925, meddelas efterföljande indexserier, vilka utarbetats på sätt förut beskrivits i Sociala Meddelanden (årg. 1920, sid. 752 ff.).

	Juli	Årsmedeltal							År 1924				År 1925				
	1914	1918	1919	1920	1921	1922	1923	1924	1:a kv.	2:a kv.	3:e kv.	4:e kv.	1:a kv.	2:a kv.	3:e kv.	Sept.	Okt.[1]
Aritmetiska (ovägda) tal	100	319	348	321	245	186	171	174	174	169	172	179	179	176	176	174	172
Vägda tal .	100	270	320	298	237	180	164	164	162	159	162	172	170	169	169	168	166

Enligt vad den »vägda» indexserien giver vid handen, har den allmänna prisnivån i fråga om livsmedel, bränsle och lyse under oktober visat en mindre nedgång, och den »vägda» indexsiffran är nu två enheter lägre än i september. Det »ovägda» indextalet har likaledes sjunkit med två enheter. — Ovanstående indexserier återgivas fullständigare i de häften av Sociala Meddelanden, som innehålla kvartalsrapporter över levnadskostnaderna, senast i årg. 1925, häfte 10, sid. 850. Det må noga observeras, att samtliga ovan angivna stegringssiffror endast avse den förhöjning, som drabbat priserna å livsmedel, bränsle och lyse. Indextalet för de totala levnadskostnaderna (sålunda jämväl utgifterna för hyra, kläder, skatter m. m. inberäknade), vilket beräknas kvartalsvis, utgjorde vid den senast verkställda beräkningen, den 1 oktober 1925, 175, motsvarande en stegring från juli 1914 av 75 % mot 76 % vid närmast föregående undersökningstillfälle, den 1 juli (se nyssnämnda kvartalsrapport, sid. 853).

Författningar rörande sociala frågor.

I Svensk författningssamling ha under tiden 11 oktober—10 november 1925 bl. a. publicerats:

N:r		Daterad
413.	K. kung. ang. fastställande av det tal, som skall anses motsvara levnadskostnadsökningen, m. m.	6 okt.
423.	K. kung. ang. fortsatt tillämpning av kung. ang. skyldighet i vissa fall för hyresvärd att göra anmälan om hyresledighets inträdande och upphörande	16 »
426.	K. kung. ang. fördelningen av orterna i riket å de i avlöningsreglementena för nyreglerade verk m. m. upptagna ortsgrupper	16 »
435.	K. kung. ang. spisordning för besättningar å svenska handelsfartyg	16 »
439.	K. brev ang. fastställelse å reglemente för Göteborgs stads rättshjälpsanstalt	16 »

[1] Preliminära siffror.

Arbetsmarknaden under november månad 1925.

Under november månad undergick arbetsmarknadsläget som vanligt en försämring. Huvudanledningen härtill var den minskade arbetstillgången inom sådana näringsgrenar, som ha sin arbetssäsong huvudsakligen förlagd till den ljusare och mildare årstiden. Köldens inbrott under månadens senare del verkade sålunda stagnerande för alla näringar med utearbete, förnämligast jordbruk och byggnadsverksamhet. Inom näringslivet i övrigt rådde i stort sett stabila förhållanden, varför någon ökad efterfrågan å arbetskraft där icke förspordes. På flera håll kunde man i stället konstatera stigande tillströmning av arbetssökande, vilka bland annat kommo att påverka genomsnittssiffran för antalet arbetsansökningar på varje hundratal lediga platser vid de offentliga arbetsförmedlingsanstalterna i riket. Detta relationstal steg från 172 i oktober till 246 i november, en siffra som ligger ej obetydligt över de båda närmast föregående årens novembersiffror. Det ökade hjälpbehovet bland de arbetslösa medförde utvidgning under månaden av bl. a. de statliga nödhjälpsarbetena, vilka vid månadens utgång sysselsatte 2 065 arbetslösa vid 28 arbetsföretag; motsvarande siffror i fjol voro 675 arbetslösa, fördelade på 9 arbetsplatser.

Inom jordbruket gjordes under månaden en del kompletteringar av den fasta tjänstepersonalen; från en del kontor rapporterades dock ett svårplacerbart överskott å dylika platssökande. Tillfällighetsarbete förekom i viss utsträckning under månadens förra hälft, men genom frostens inbrott avstannade nästan allt utearbete. Sockerbetsupptagningen slutfördes under månaden, och den inom betdistrikten sysselsatta tillresande arbetskraften kunde återvända till sina hemorter. Efterfrågan å kvinnlig arbetskraft för jordbruksbehov kvarstod ännu i viss utsträckning och kunde icke alltid helt tillfredsställas. För skogsbruket möjliggjorde vintervädret upptagande av arbetet inom en del trakter.

Den mest intressanta arbetsmarknadssiffran företedde metall- och maskinindustrien, där den under året förbättrade arbetstillgången märkbart reducerat det överskott å arbetskraft, som ännu för ett år sedan kvarstod inom denna bransch. Byggnadsverksamheten fick vidkännas en av årstiden betingad nedgång i sysselsättningen; träarbetare och måleriarbetare voro de arbetstagargrupper, som i större utsträckning efterfrågade arbete genom arbetsförmedlingskontoren. Någon förbättring syntes icke ha inträtt vid järnbruken, där det anmärkningsvärda förhållandet inträffade, att icke en enda ledig plats under månaden anmäldes till kontoren. De bohuslänska stenhuggerierna hade icke övervunnit den under hösten inträffade konjunkturförsämringen. För övriga företagsgrenar inom industri och hantverk medförde månaden inga nämnvärda förändringar. Antalet disponibla lärlingsplatser understeg flerstädes efterfrågan.

Handeln och samfärdseln företedde icke någon ändrad anblick beträffande kontors- och affärsarbetet, där alltjämt konkurrensen var hård om de fåtaliga arbetstillfällena. Däremot var transportarbetet i hamnarna ännu livligt, och nedgången i antalet hyror till sjöss berodde på den annalkande inskränkningen i seglationssäsongen. Hotell- och restaurangpersonalen hade som vanligt vid denna årstid att räkna med minskad platstillgång, och överskott rapporterades å såväl serverings- som kökspersonal.

Det husliga arbetsområdet fick sitt behov av arbetskraft i det närmaste fyllt under oktober månad, varför siffrorna inom denna grupp i år liksom tidigare visade nedgång under november månad. Minskningen i de lediga platsernas antal i städerna möjliggjorde på sina håll ökade tillsättningssiffror för platser å landsbygden. Å andra sidan kunde man konstatera viss benägenhet hos den husliga arbetskraften att efterfråga anställning med tillträde först efter julhelgen. Alltjämt kvarstod ett svårplacerat överskott å yngre, mindre kvalificerade arbetssökande till hemmen.

Antalet ansökningar om arbete *på 100 lediga platser* vid de offentliga arbetsförmedlingsanstalterna under november samt under föregående månader och år framgår av efterföljande sammanställning:

	Jan.	Febr.	Mars	April	Maj	Juni	Juli	Aug.	Sept.	Okt.	Nov.	Dec.
1902—1912	182	150	119	104	106	119	118	101	93	104	141	134
1918—1922	196	203	171	148	134	138	129	123	115	127	174	187
1921	246	301	240	208	213	258	261	235	223	263	384	473
1922	482	479	381	368	258	215	203	172	155	177	269	321
1923	346	308	231	165	135	146	141	140	126	129	191	195
1924	239	214	177	151	131	132	141	135	128	148	220	225
1925	*296*	*256*	*207*	*166*	*157*	*159*	*162*	*156*	*154*	*172*	*246*	—
Därav inom jord- och skogsbruk:												
1921	120	102	100	81	80	98	108	124	136	166	242	362
1922	341	282	216	231	158	146	126	152	126	120	184	253
1923	225	168	130	95	79	78	88	113	94	86	113	134
1924	142	116	113	93	73	71	79	108	101	105	156	205
1925	*206*	*148*	*120*	*96*	*92*	*91*	*94*	*113*	*122*	*129*	*186*	—
Övriga näringsgrupper:												
1921	276	354	288	249	249	294	302	275	256	304	415	488
1922	502	514	420	401	275	227	220	178	167	207	293	330
1923	364	339	262	187	150	162	155	151	142	159	222	207
1924	261	244	200	174	152	152	161	146	140	174	242	228
1925	*316*	*289*	*243*	*196*	*180*	*176*	*186*	*177*	*168*	*197*	*263*	—

Växlingarna på arbetsmarknaden under de senaste åren framgå även av efterföljande tablå, avseende antalet *arbetslösa inom fackföreningarna* i procent av hela det redovisade medlemsantalet:

	31/1	28/2	31/3	30/4	31/5	30/6	31/7	31/8	30/9	31/10	30/11	31/12
1921	20·1	20·7	24·5	24·2	25·1	27·7	27·9	27·4	27·3	27·1	28·8	33·2
1922	34·3	31·9	30·5	28·3	22·9	20·9	18·2	16·7	15·1	15·5	17·2	21·3
1923	20·5	19·4	18·0	14·9	10·7	9·8	9·1	8·6	8·0	8·2	9·3	14·1
1924	13·6	13·4	13·9	11·6	7·6	7·4	6·2	6·6	7·0	8·4	10·5	15·5
1925	*14·3*	*13·3*	*12·0*	*10·9*	*8·2*	*8·2*	*7·6*	*7·7*	*8·5*	*10·0*	—	—

Arbetslöshetens utbredning inom olika fack framgår närmare av tabellen å sid. 1064.

Bostadsmarknaden i rikets städer vid oktoberflyttningen 1925.

Undersökningens syftemål och omfattning. Under de senaste åren har socialstyrelsen vid de årliga flyttningstiderna plägat införskaffa mer eller mindre omfattande uppgifter rörande bostadsmarknadens läge i rikets stadssamhällen. Redogörelser för dessa undersökningar ha sedermera lämnats i denna tidskrift.[1]

Till belysning av bostadssituationen vid oktober månads ingång innevarande år har nu verkställts en liknande utredning, avseende samtliga städer. De erforderliga uppgifterna ha införskaffats å särskilda frågeformulär, som den 1 oktober utsändes till stadskollegiet i Stockholm samt magistraterna (resp. stadsstyrelserna) i övriga 110 städer.

I det vid undersökningen använda formuläret efterfrågades till en början, hurudan vid ovannämnda tidpunkt tillgången ställde sig med avseende å smålägenheter (t. o. m. 2 rum och kök), medelstora lägenheter (3—5 rum och kök) samt större lägenheter. Vore sådan brist på bostäder för handen, att kommunen nödgats omhändertaga husvilla familjer, borde därjämte angivas det antal hushåll (och personer), som vid oktoberflyttningens slut — tidpunkten fixerades till den 6 oktober — funnos inkvarterade i kommunala nödbostäder. Till komplettering härav begärdes upplysning om antalet före fardagen i nödbostäder boende familjer, ävensom huru många husvilla nyintagits efter sagda dag. Om möjligt borde även orsakerna till husvillheten angivas. Dessutom innehöll formuläret vissa frågor rörande hyresnivåns utveckling sedan närmast föregående hyresår för resp. storleksklasser av lägenheter.

Svar på denna enquête ha nu inkommit från samtliga städer, varvid från Djursholm dock meddelats, att upplysningar ej kunna lämnas med hänsyn till det ringa antalet hyreslägenheter å orten. Då bostadsförhållandena inom större och mindre samhällen visat sig tämligen olikartade, har materialet vid bearbetningen uppdelats på dels de 36 städerna med över 10 000 invånare, dels övriga orter.[2]

Större städer. Beträffande dessa orter meddelas i följande tablå en sammanställning av de erhållna uppgifterna rörande tillgången på bostäder, sådan denna gestaltade sig vid 1925 års oktoberflyttning ävensom vid mot-

[1] Jfr Soc. Medd. årg. 1923, sid. 25 ff. och 877 ff., årg. 1924, sid. 894 ff. och årg. 1925, sid. 580 ff.

[2] Till gruppen större städer har hänförts Skövde, ehuru folkmängden vid 1925 års början ej uppgick till fullt 10 000 personer.

svarande tidpunkt de två senaste åren samt vid april månads fardag innevarande år:[1]

	I nedanstående antal städer har tillgången uppgivits vara på								
	småhägenheter (t. o. m. 2 rum och kök)			medelstora lägenheter (3—5 rum och kök)			större lägenheter (6 o. fl. rum och kök)		
	god	tillr.	knapp	otillr.	god	tillr.	knapp	otillr.	god	tillr.	knapp	otillr.
Okt. 1923	4		8	24	13		18	5	28		8	—
Okt. 1924	5		10	21	20		15	1	33		3	—
April 1925	5		11	20	16		19	1	33		3	—
Okt. 1925	1	6	13	16	9	21	6	—	17	16	3	—

Såvitt man vågar döma av dessa upplysningar, synes tillgången särskilt på medelstora bostäder ha undergått en märkbar förbättring från april till oktober 1925 och ter sig numera avsevärt gynnsammare än vid början av hyresåret 1924/25. Även de smärre lägenheterna företedde i jämförelse med närmast föregående undersökningstillfälle något förbättrade siffror, om än tillgången på småhägenheter i 16 städer allt fortfarande betecknats såsom otillräcklig. I 8 fall angives ökad tillgång på småbostäder sedan aprilflyttningen och för 4 städer försämring, medan i övriga fall läget uppgivits vara oförändrat. I fråga om de största våningarna synes ställningen ha varit så gott som oförändrad med i allmänhet fullt tillfredsställande bostadstillgång.

I huru stor omfattning husvilla omhändertagits i de större städerna framgår av tabellen å nästa sida, i vilken för var och en av dessa orter redovisats dels antalet före 1925 års oktoberflyttningar i kommunala nödbostäder inkvarterade familjer och personer, dels antalet vid flyttningen omhändertagna hushåll, dels slutligen totalantalet familjer och personer, som bodde i nödbostäderna den 6 oktober innevarande år.

Härav framgår, att i 15 större städer någon kommunal inkvartering av husvilla icke förekom vid sagda tidpunkt. I övriga 21 städer funnos den 6 oktober 1925 i nödbostäder inhysta tillhopa något över 1 200 hushåll med inemot 6 000 medlemmar, varav ungefär tre femtedelar i Stockholm, Malmö och Hälsingborg. Av samtliga vid nämnda datum inkvarterade ha närmare 300 familjer (om inemot 1 500 personer) uppgivits hava intagits i samband med årets flyttning. Sådan nyintagning av bostadslösa förekom i 17 större städer. Före flyttningsdagen bodde i nödbostäderna inalles 1 074 familjer, omfattande c:a 5 000 personer. Av dessa torde ungefär 950 (om c:a 4 500 personer) ha måst kvarstanna även efter fardagen, medan återstoden vid detta tillfälle synes ha lyckats anskaffa stadigvarande lägenheter.

Av tabellen finner man vidare, att bostadslösheten ställde sig avsevärt olika å skilda orter. I flertalet norrländska städer förekom praktiskt taget ingen husvillhet, och detsamma gäller om åtskilliga orter i västra Sverige samt städerna i Småland. Mest utbredd var bostadslösheten i de östsvenska samt i de skånska städerna. Relativt stort antal husvilla företedde, utom

[1] Vid 1922 års undersökning kunde ifrågavarande uppgifter ej erhållas beträffande Stockholm, och ha siffrorna för nämnda år därför icke ansetts böra medtagas i denna översikt.

I kommunala nödbostäder intagna husvilla i de större städerna.

Städer	Antal i nödbostäder boende före 1 okt. 1925		Antal i samband med oktoberflyttn. i nödbostäder intagna husvilla		Antal i nödbostäder boende den 6 okt. 1925		Städer	Antal i nödbostäder boende före 1 okt. 1925		Antal i samband med oktoberflyttn. i nödbostäder intagna husvilla		Antal i nödbostäder boende den 6 okt. 1925	
	familjer	personer	familjer	personer	familjer	personer		familjer	personer	familjer	personer	familjer	personer
Stockholm .	413	1 603	169	801	502	2 111	Göteborg [1] .	—	—	—	—	—	—
Södertälje .	2	12	—	—	2	12	Mölndal . .	2	12	—	—	2	12
Uppsala . .	38	163	7	32	42	184	Uddevalla .	—	—	—	—	—	—
Nyköping .	13	54	—	—	10	46	Trollhättan	—	—	—	—	—	—
Eskilstuna	70	424	9	52	79	476	Borås . . .	32	167	3	16	35	183
Linköping .	14	58	8	37	22	95	Skövde . .	—	—	—	—	—	—
Norrköping	49	246	13	88	62	334	Karlstad . .	—	—	—	—	—	—
Jönköping .	—	—	—	—	—	—	Kristinehamn	—	—	—	—	—	—
Kalmar . .	—	—	—	—	—	—	Örebro . .	24	98	8	41	28	126
Västervik .	—	—	—	—	—	—	Västerås .	—	—	7	28	2	15
Karlskrona	15	85	8	32	23	117	Falun . . .	—	—	—	—	—	—
Kristianstad	—	—	—	—	—	—	Gävle . . .	29	154	6	35	31	161
Malmö . .	126	632	10	58	112	565	Söderhamn .	—	—	—	—	—	—
Lund . . .	19	102	1	8	20	110	Härnösand .	—	—	1	4	—	—
Landskrona	35	162	2	7	37	169	Sundsvall .	—	—	—	—	—	—
Hälsingborg	131	664	27	173	158	837	Östersund .	—	—	—	—	—	—
Ystad . . .	6	41	—	—	5	34	Luleå . . .	—	—	1	2	1	2
Trälleborg .	17	53	11	63	22	95	Summa	1 074	4 992	291	1 477	1 281	5 922
Halmstad .	39	262	—	—	36	238							

de tre tidigare nämnda större städerna, även Uppsala, Eskilstuna, Norrköping, Landskrona, Halmstad, Borås, Örebro och Gävle.

Rörande *orsakerna till husvillheten* ha upplysningar erhållits från samtliga större städer, där efter oktoberflyttningens slut bostadslösa funnos inkvarterade i nödbostäder, med undantag av Trälleborg. Å 4 platser (Uppsala, Eskilstuna, Malmö och Västerås) uppges anledningen vara otillräcklig tillgång på småläghenheter och i 4 städer (Landskrona, Ystad, Mölndal och Härnösand) *bristande betalningsförmåga*. I övriga fall pekar man på båda dessa orsaker, varvid för Stockholm, Hälsingborg, Örebro m. fl. städer huvudvikten lagts vid den bristande tillgången på smärre bostäder. Det torde böra anmärkas, att — med tanke på den starka produktionen i storstäderna av lyxlägenheter om 1 à 2 rum och kök — begreppet »småläghenheter» i betydelsen av bostäder för arbetare och därmed jämställda numera torde böra avgränsas med hänsyn ej blott till rumsantalet utan även till hyrespriset. Läget torde å en del orter f. n. faktiskt vara sådant, att trots en viss tillgång på lediga lägenheter om högst 2 rum och kök, åtskilliga sämre lottade familjer äro oförmögna att få bostad till överkomligt pris. En annan sak är, huru länge en dylik situation på bostadsmarknaden skall kunna fortfara.

[1] Tidigare använda nödbostäder äro sedan i juni 1925 utrymda och behövde vid årets oktoberflyttning icke tagas i anspråk för inkvartering av husvilla. För 239 sådana familjer om 1 128 personer anskaffades i stället stadigvarande lägenhet dels i stadens nybyggda landshövdingehus, dels i tidigare uppförda bostadspaviljonger och dels i stadens gatureglieringsfastigheter.

I Jönköping och Karlstad anses bostadsbeståndet numera fullt tillräckligt för ordentliga hyressökande. Svårigheter uppges ha förmärkts endast för sådana familjer, som på grund av sina personliga kvalifikationer alltid ha det vanskligt att erhålla bostad.

Ser man vidare på de uppgifter, som för 35 städer erhållits rörande hyrornas utveckling mellan hyresåren 1924/25 och 1925/26, kan nämnas, att i fråga om *smålägenheter* dessa uppgivits visa stigande tendens å 12 orter, stillastående i 22 fall och fallande å 1 ort. Beträffande *medelstora och större lägenheter* har å resp. 6 och 2 orter rapporterats tendens till höjning av hyresnivån, i resp. 26 och 24 fall ingen förändring och i resp. 3 och 9 fall fallande nivå. För alla de nämnda bostadstyperna ha sålunda hyrorna i ungefär två tredjedelar av dessa större samhällen uppgivits stå på ungefär samma nivå som under hyresåret 1924/25.

Beträffande de 12 städer, där hyresnivån för smålägenheter angivits vara i stigande, ha i vissa fall lämnats siffermässiga uppgifter belysande hyresökningen från hyresåret 1924/25 till 1925/26. För 6 av dessa städer framgår hyresstegringens ungefärliga räckvidd och omfattning av nedan angivna relativsiffror:

	Eskilstuna	Linköping	Karlskrona	Lund	Uddevalla	Västerås
Relativa antalet smålägenheter, för vilka hyresökning inträtt . . .	20 %	·	·	50 %	75 %	25 %
Ungefärlig hyresökning för dessa lägenheter	10 %	·	[1] 25—30 %	15—20 %	15—20 %	10 %
Ungefärlig hyresökning för *alla* smålägenheter i genomsnitt . .	2 %	5 %	·	7·5—10 %	12—15 %	[2] .

Ser man på genomsnittstalen för hela smålägenhetsbeståndet, ligger sålunda Uddevalla främst med en beräknad hyresökning av 12—15 %.

Beträffande Malmö har hyresökningen sedan föregående hyresår kunnat angivas blott för 712 av de lägenheter (om 1—4 rum och kök), som under 1925 års tredje kvartal anmälts såsom hyreslediga å stadens bostadsförmedling. I medeltal utgjorde hyresstegringen sedan 1924/25 för dessa bostäder 6·0 %. Den högsta siffran (8·7 %) visade lägenheter om 3 rum och kök (utan jungfrukammare) och den lägsta (1·7 %) gruppen 4 rum och kök. För 1 och 2 rum och kök har noterats en genomsnittlig stegring med resp. 5·3 och 7·5 %.

I Trollhättan uppges hyresbeloppen i stadens utkanter, där en del tomma lägenheter förefinnas, ha fallit något. Från Kristinehamn och Falun anföres däremot, att hyrorna trots f. n. tillfredsställande tillgång på alla slag av bostäder icke tenderat att nedgå. I Västerås ha inga hyresökningar förekommit för smålägenheter i stadens, industriernas och de halvkommunala bolagens fastigheter men väl i fråga om privata hyresbostäder. Från Sundsvall svaras, att trots de senaste årens livliga byggnadsverksamhet alltjämt ett rätt avsevärt antal särskilt mindre lägenheter behövas för att kunna tillgodose behovet härå och i någon mån få ned de väl så höga hyrorna.

[1] Maximisiffror.
[2] Siffran ej uppgiven, men torde kunna beräknas till 2 à 3 %.

Mindre städer. Beträffande dessa orter synes den förbättring i bostadsmarknadens läge, som kunde förmärkas redan hösten 1924, ha fortgått även under hyresåret 1924/25. Tillgången på smålägenheter betecknades sålunda i 50 städer såsom god eller tillräcklig och i 16 som knapp, medan motsvarande siffror ett år tidigare voro resp. 41 och 25. För Umeå uppges knapp tillgång i fråga om 1 rum och kök men god å lägenheter om 2 rum och kök. I Skellefteå anses småbostadsbeståndet numera tillräckligt, tack vare rätt omfattande egnahemsbyggnadsverksamhet under de sista åren. Å 8 orter, nämligen Enköping, Växjö, Karlshamn, Eslöv, Lysekil, Tidaholm, Arvika och Hudiksvall uppgåvos emellertid de smärre lägenheterna vid sista undersökningstillfället icke motsvara behovet. I fråga om medelstora och större bostäder har tillgången i flertalet fall förklarats vara fullt tillfredsställande.

Huru bostadstillgången i de mindre städerna förbättrats under de tre senaste åren, belyses av följande jämförelse mellan lokalmyndigheternas svar på socialstyrelsens enquête av i år och motsvarande upplysningar vid början av hyresåren 1922/23, 1923/24 och 1924/25. Tablån avser 71 vid alla fyra undersökningarna företrädda städer:

	I nedanstående antal städer har tillgången uppgivits vara på								
	smålägenheter				medelstora lägenheter			större lägenheter [1]		
	god	tillr.	knapp	otillr.	god	tillr.	knapp	otillr.	god	tillr.	knapp	otillr.
Okt. 1922	28		32	11	45		24	2	52		14	3
Okt. 1923	36		20	15	52		16	3	60		5	5
Okt. 1924	38		25	8	62		9	—	67		4	—
Okt. 1925	13	34	16	8	25	40	5	1	25	42	1	—

Bostadslösheten har också under sista året avsevärt nedgått i de mindre städerna. I inalles 10 sådana samhällen funnos den 6 oktober 1925 i nödbostäder inhysta blott 24 husvilla familjer om 143 personer mot 58 hushåll med 302 medlemmar vid samma tidpunkt förra året. Städerna Varberg och Arvika, där någon »officiell» husvillhet icke förekommer, ha dock uppgivit, att en del mindervärdiga lägenheter måst tagas i anspråk. Före fardagen uppgåvos 36 familjer om 195 personer bo i provisoriska lokaler. Då 14 hushåll (69 personer) rapporterats nytillkomna efter flyttningen, torde flertalet av de tidigare inkvarterade då ha lyckats anskaffa annan lägenhet och blott en del av dem kvarstannat även efter flyttningarna.

I dessa mindre städer har husvillheten till ungefär lika omfattning tillskrivits otillräcklig tillgång på smålägenheter och oförmåga att erlägga hyrorna. I en del fall uppges båda dessa orsaker ha inverkat.

Från 74 orter har uppgivits, huruvida bostadshyrorna sedan hyresåret 1924/25 i stort sett företett stigande, stillastående eller nedgående tendens. För smärre lägenheter har i 8 fall konstaterats stegring, i 60 fall oförändrad nivå och

[1] Åren 1922, 1923 och 1925 ha större lägenheter uppgivits ej förekomma i resp. 2, 1 och 3 av de här redovisade städerna.

i 6 fall sjunkande hyror. Från Nässjö meddelas, att hyresnivån för småhusen i ytterområdena visat fallande tendens men i de centrala delarna stått stilla. I Växjö ha hyrorna för småhusen kunnat något höjas, enligt uppgift beroende på att fattigvårdsstyrelsen för ett 70-tal familjer garanterat ett hyresbelopp på tillhopa c:a 14 000 kronor. Ser man på gruppen medelstora bostäder, bli motsvarande tal resp. 3, 61 och 10, medan i fråga om större sådana 2 städer angivit ökning, 55 ingen förändring och 14 sänkning.[1] Man finner sålunda, att hyresnivån i det stora flertalet fall torde ha hållit sig tämligen oförändrad i jämförelse med fjolåret.

Enligt uppgifter från 6 orter, där hyresstegring konstaterats beträffande småbostäder, uppskattas antalet lägenheter, för vilka hyresprisen höjts, till högst 50 % (Eslöv) och lägst 15 % (Huskvarna och Arvika) av hela beståndet. För denna del av småbostäderna varierade stegringstalen mellan 20 % (Arvika) och 5 % (Köping). Genomsnittsökningen för samtliga småhus synes i allmänhet stanna vid 2 à 3 %. För Eslöv har dock uppgivits 7·5 %.

Huru mycket småbostädernas hyror minskats har närmare angivits i 3 fall, där bostadshyrorna uppgivits ha fallande tendens. Antalet lägenheter, som därav berörts, uppgives växla mellan 50 % (Sala) och 7 % (Umeå). För ifrågavarande lägenheter har hyresminskningen anslagits till 10 à 15 %, motsvarande en generell nedsättning för nämnda bostadskategori med 1—5 %.

Sammanfattning av utvecklingen sedan oktober 1923. I nedanstående översikt redovisas totalantalet i nödbostäder intagna hushåll, sådan denna siffra tedde sig för större och mindre städer vid början av hyresåren 1923/24, 1924/25 och 1925/26:

	1923		1924		1925	
	antal orter	antal familjer	antal orter	antal familjer	antal orter	antal familjer
Städer med över 100 000 inv. . . .	3	993	3	796	2	614
» » 10—100 000 » . . .	20	619	20	753	19	617
Mindre städer	9	75	10	58	10	24
Tillhopa	**32**	**1 687**	**33**	**1 607**	**31**	**1 255**

Antalet städer med av kommunen omhändertagna husvilla var sålunda vid resp. undersökningstillfällen ungefärligen detsamma, ehuru, såsom ovan nämnts, Göteborg numera utträtt ur denna krets. Däremot har antalet inkvarterade familjer under tvåårsperioden minskats med över 400 eller c:a en fjärdedel.

[1] I 3 städer uppges lägenheter om 6 o. fl. rum och kök ej förefinnas.

Byggnadsverksamheten i rikets stadssamhällen år 1924.

Inledning. I denna tidskrift har tidigare lämnats en preliminär redogörelse för den byggnadsverksamhet, som under år 1924 bedrivits i Sveriges större städer (med mer än 10 000 invånare).[1] I den mån uppgifter om byggnadsverksamhetens resultat inkommit även från byggnadsnämnderna i övriga orter, har materialet i dess helhet underkastats definitiv granskning och bearbetning. Huvudresultaten härav framläggas i följande redogörelse för byggnadsverksamheten i rikets stadssamhällen, vilken i stort sett utarbetats efter samma plan som den år 1924 offentliggjorda berättelsen över bostadsproduktionen under år 1923.[2]

Bostadsproduktionens utveckling åren 1913—1924. Fr. o. m. år 1904 (1902) förefinnas officiella statistiska uppgifter rörande nybyggnadsverksamheten i vissa stadssamhällen, men fullt jämförbara uppgifter i detta avseende föreligga först från och med år 1912. I nedanstående översikt återges det beräknade årliga nettotillskottet av rum (boningsrum och kök) under tioårsperioden 1915—1924 ävensom motsvarande siffra för år 1913:

Nettotillskott av	1913	1915	1916	1917	1918	1919	1920	1921	1922	1923	1924
rum (och kök) . .	25 250	14 715	16 583	17 897	12 562	13 118	13 367	18 705	21 029	32 505	36 987
per 10 000 inv. . .	145	81	88	91	65	67	67	93	102	157	175

De fyra sista åren har byggnadsverksamheten företett oavbruten ökning och översteg under redogörelseåret med inemot 50 % 1913 års bostadsproduktion. I jämförelse med medeltalet för åren 1918—1920 innebär resultatet för 1924 närmare en tredubbling av nettotillskottet lägenheter.

Undersökningens omfattning. För år 1924, som förevarande redogörelse närmast gäller, ha de utsända frågeformulären besvarats med avseende på 285 orter (97·6 % av samtliga tillskrivna) med ett invånarantal av tillhopa 2 110 774 personer.[3] Till jämförelse må meddelas, att år 1923 inkommo uppgifter från 282 orter med 2 074 471 invånare och år 1913 från 244 med ett invånarantal av 1 737 832 personer.

Huru de uppgiftslämnande orterna år 1924 fördelade sig på särskilda landsdelar[4] och storleksgrupper framgår av följande sammanställning:

---

[1] Soc. Medd., årg. 1925, sid. 254 ff.
[2] » » » 1924, sid. 704 ff.
[3] Därav 110 städer, 37 köpingar och 138 municipalsamhällen.
[4] Härvid betraktas *Stockholms stad* som särskild landsdel, medan Stockholms, Uppsala, Västmanlands, Södermanlands och Östergötlands län sammanföras till *Östra Sverige*, Jönköpings, Kronobergs, Kalmar och Gotlands län till *Småland och öarna*, Blekinge, Kristianstads och Malmöhus län till *Södra Sverige*, Hallands, Göteborgs och Bohus, Älvsborgs, Skaraborgs, Värmlands och Örebro län till *Västra Sverige* samt Kopparbergs, Gävleborgs, Västernorrlands, Jämtlands, Västerbottens och Norrbottens län till *Norra Sverige*.

	Stock-holms stad	Östra Sverige	Smål. och öarna	Södra Sverige	Västra Sverige	Norra Sverige	Samtliga orter	Därav med följ. antal inv. (1 000): över 100	20— 100	10— 20	5— 10	under 5
Antal orter . . .	1	65	40	53	73	53	**285**	3	12	21	37	212
Tusental inv.[1] .	439	365	163	356	557	231	**2 111**	785	418	299	264	345

Det torde böra framhållas, att från inalles 23 samhällen, huvudsakligen tillhörande den minsta ortsgruppen, meddelats, att någon byggnadsverksamhet icke förekommit under år 1924 eller att i varje fall inga hus nybyggts under årets lopp. Antalet sådana orter var närmast föregående år 22.

Antal ny- och ombyggda boningshus. I efterföljande tab. A lämnas ett sammandrag av de meddelade uppgifterna rörande antalet under år 1924 tillkomna hus,[2] lägenheter och rum, varvid orterna grupperats på ovannämnda landsdelar samt i vissa storleksgrupper. Härav framgår, att inalles 5 599 byggnader varit föremål för sådan byggnadsverksamhet, att antalet däri befintliga rum och lokaler blivit ökat. Av husen voro 1 195 (21·3 %) fabriks-, ämbets-, anstalts- o. d. byggnader, affärslokaler, uthus, garager m. m., vilka i 164 (13·7 %) fall inrymde enstaka bostäder för tjänstemän, arbetare, vaktmästare o. d. Lämnas dessa för bostadsmarknaden mindre betydelsefulla husbyggnader å sido och riktas uppmärksamheten på de hus, som huvudsakligen voro avsedda för bostadsändamål, befinnas sammanlagt 4 404 boningshus hava varit föremål för byggnadsverksamhet, vilken i 3 739 (84·9 %) fall betecknats som nybyggnad, i 33 (0·7 %) fall som fullständig ombyggnad (från grunden) samt i 632 (14·4 %) fall som partiell ombyggnad (ändring).

De äldre hus, som genom smärre ombyggnads- och ändringsarbeten gjorts mera lämpade för ägarens behov eller hyresmarknadens anspråk, böra givetvis lämnas utan avseende, när det gäller att urskilja typerna av de nya hus, som framgått av årets byggnadsverksamhet. Denna får sin prägel av de 3 772 boningshus, som under redogörelseåret blivit nybyggda eller från grunden ombyggda. Huru dessa byggnader fördela sig efter byggnadsmaterial samt husens storlek och byggnadstyp, utvisar närmare tab. A.

Boningshusens byggnadsmaterial. Av samtliga nytillkomna bostadshus ha 784 eller 20·8 % uppförts huvudsakligen av sten, medan 2 988 (79·2 %) betecknats som övervägande trähus (inkl. s. k. landshövdingehus). För olika landsdelar och ortsgrupper ter sig denna procentuella fördelning som följer:

Av tillkomna boningshus voro (i %)	Stock-holms stad	Östra Sverige	Smål. och öarna	Södra Sverige	Västra Sverige	Norra Sverige	Samtliga orter	Därav med följ. antal inv. (1 000): över 100	20— 100	10— 20	5— 10	under 5
stenhus . . .	14·6	10·0	6·5	81·4	4·7	2·6	**20·8**	22·4	34·4	15·9	10·5	18·8
trähus	85·4	90·0	93·5	18·6	95·3	97·4	**79·2**	77·6	65·6	84·1	89·5	81·2

[1] Uppgifterna avse slutet av året.
[2] Inkl. sådana äldre byggnader, i vilka genom ombyggnadsarbeten etc. antalet lokaler ökats.

Tab. A. Under år 1924 tillkomna (och avgångna) hus, lägenheter och rum i rikets städer och stadsliknande samhällen.

Byggnader, lägenheter och rum	Stockholms stad	Östra Sverige	Småland och öarna	Södra Sverige	Västra Sverige	Norra Sverige	Samtliga orter	Därav med: 100 000 inv. o. däröver	20 000–100 000 inv.	10 000–20 000 inv.	5 000–10 000 inv.	under 5 000 inv.
Antal *tillkomna* (och ändrade) byggnader	829	854	600	1 066	1 587	663	**5 599**	1 420	899	836	907	1 537
Därav ny- o. ombyggda boningshus	721	558	356	662	1 095	380	**3 772**	1 102	686	655	542	837
uppförda av sten	105	56	23	539	51	10	**784**	247	219	104	57	157
uppförda av trä	616	502	333	123	1044	370	**2 988**	855	417	551	485	680
med följande antal våningar i höjd: 1	38	50	24	117	78	54	**361**	48	19	73	31	190
med följande antal våningar i höjd: 2	562	454	297	511	898	268	**2 985**	878	536	520	464	587
med följande antal våningar i höjd: 3	24	43	34	20	109	56	**286**	67	64	55	46	54
med följande antal våningar i höjd: 4 o. fl.	97	11	1	14	15	2	**140**	109	17	7	1	6
innehållande följande antal lägenheter: 1	487	219	85	290	316	102	**1 499**	674	183	137	179	326
innehållande följande antal lägenheter: 2	114	242	217	302	583	207	**1 665**	245	331	407	279	403
innehållande följande antal lägenheter: 3—9	25	70	52	62	150	70	**429**	44	89	107	82	107
innehållande följande antal lägenheter: 10 o. fl.	95	27	2	8	46	1	**179**	139	33	4	2	1
innehållande följande antal rum: 1—3	64	53	22	48	79	48	**314**	97	80	47	37	103
innehållande följande antal rum: 4—7	524	279	183	454	653	193	**2 286**	771	337	415	282	481
innehållande följande antal rum: 8—11	20	157	108	111	229	95	**720**	62	175	127	167	189
innehållande följande antal rum: 12—19	9	33	36	32	62	31	**203**	14	46	46	47	50
innehållande följande antal rum: 20—49	13	27	5	10	60	13	**128**	54	33	19	8	14
innehållande följande antal rum: 50 o. fl.	91	9	2	7	12	—	**121**	104	15	1	1	—
Antal tillkomna bostadslägenheter	3 571	1 677	897	1 598	3 178	980	**11 901**	5 032	2 058	1 597	1 325	1 889
Därav enkelkök, enkelrum m. m.	830	157	60	111	248	123	**1 529**	942	168	112	120	187
1 rum och kök	678	509	148	276	825	187	**2 623**	1 132	585	345	257	304
2 » » »	794	496	303	559	1 148	331	**3 631**	1 225	636	654	452	664
3 » » »	491	264	237	345	458	152	**1 947**	669	368	235	254	396
4 » » »	403	97	56	161	228	94	**1 039**	546	140	107	85	161
5 o. fl. rum och kök	375	154	93	146	271	93	**1 132**	518	166	114	157	177
Lägenheter med bad- eller duschrum	1 569	304	102	180	502	132	**2 789**	1 910	358	166	194	161
Antal tillkomna boningsrum	8 641	3 909	2 319	4 172	7 356	2 439	**28 836**	11995	4 790	3 770	3 483	4 798
kök	2 741	1 552	839	1 496	2 954	879	**10 461**	4 093	1 921	1 495	1 222	1 730
S:a rum	11382	5 461	3 158	5 668	10310	3 318	**39 297**	16088	6 711	5 265	4 705	6 528
därav tillbyggda äldre lägenheter	43	51	18	70	54	63	**299**	46	34	70	98	51
Antal *avgångna* bostadslägenheter	114	86	48	179	283	76	**786**	355	96	106	111	118
rum	433	208	131	557	804	177	**2 310**	1 096	275	338	283	318
Nettotillskott av bostadslägenheter	3 457	1 591	849	1 419	2 895	904	**11 115**	4 677	1 962	1 491	1 214	1 771
rum	10949	5 253	3 027	5 111	9 506	3 141	**36 987**	14992	6 436	4 927	4 422	6 210

Som synes dominerar trähuset i samtliga landsdelar med undantag av Sydsverige, där de nyuppförda bostadshusen till c:a fyra femtedelar utgjordes av stenhus.

Motsvarande fördelning år 1913 samt utvecklingen fr. o. m. år 1915 framgår av här nedan återgivna årssiffror:

	1913	1915	1916	1917	1918	1919	1920	1921	1922	1923	1924
Tillkomna boningshus	1 309	1 050	1 132	1 057	811	944	1 371	1 753	2 871	3 946	3 772
därav (i %)											
stenhus	36·8	29·8	31·8	30·8	21·2	19·2	13·4	15·3	14·0	21·5	20·8
trähus	63·2	70·2	68·2	69·2	78·8	80·8	86·6	84·7	86·0	78·5	79·2

Under perioden 1913—1922 visade produktionen av trähus en starkt stigande tendens, vilken har sin förklaring dels i kristidens s. k. allmännyttiga byggnadsverksamhet, dels och framför allt i egnahemsrörelsens kraftiga utveckling. Härutinnan ha emellertid åren 1923 och 1924 i viss mån medfört en återgång, i det att stenhusens relativa andel av nybyggnaderna ökats från en sjundedel (år 1922) till mer än en femtedel. Särskilt märkbar var denna stegring i vissa större städer. Om hänsyn tages även till byggnadernas storlek, blir stenhusens betydelse avsevärt större, ty medan dessa under redogörelseåret i genomsnitt innehöllo 17 rum (inkl. kök, »eldstäder»), var medelantalet rum i trähusen blott 7. År 1923 inrymde stenhusen 12 och trähusen 7 rum. Av samtliga lägenheter i nyuppförda hus utgjorde de i stenhus belägna under redogörelseåret 37·4 % (32·6 % år 1923), och i dem förefunnos 37·6 % (33·3 %) av totala rumsantalet.

Boningshusens våningshöjd. Med avseende på de nytillkomna boningshusens våningshöjd ha av de under år 1924 ny- och (från grunden) ombyggda boningshusen 361 (9·6 %) uppgivits vara envåningshus, medan 2 985 (79·1 %) räknade två, 286 (7·6 %) tre och 140 (3·7 %) fyra eller flera våningar i höjd. För år 1923 voro motsvarande procenttal resp. 8·4, 85·2, 4·5 och 1·9. Härvid är att märka, att vinds-, resp. källarvåning räknats som särskild etage, om boningsrum eller annat rum med eldstad och fönster funnits å vinden eller i källaren. Däremot hava i våningsantalet icke medtagits vanliga torkvindar samt ved- och matkällare.

I nedanstående tablå ha de härom i tab. A meddelade siffrorna omräknats i relativa tal:

Antal tillkomna boningshus (i %) med	Stockholms stad	Östra Sverige	Smål. och öarna	Södra Sverige	Västra Sverige	Norra Sverige	Samtliga orter	Därav över 100	med följ. antal inv. (1 000): 20— 100	10— 20	5— 10	under 5
1 våning . . .	5·3	8·9	6·8	17·7	7·1	14·2	9·6	4·8	3·0	11·1	5·7	22·7
2 våningar . .	77·9	81·4	83·4	77·2	81·6	70·5	79·1	79·7	84·8	79·4	85·6	70·1
3 o. fl. våningar	16·8	9·7	9·8	5·1	11·3	15·3	11·3	16·0	12·7	9·5	8·7	7·2

Produktionen av envåningshus var under 1924, liksom närmast föregående år, i stort sett tämligen obetydlig (10 %) och spelade endast i en del smärre samhällen någon större roll. Däremot var tvåvåningshuset, som under senare

år fått alltmera ökad betydelse, även under redogörelseåret särdeles starkt företrätt, i det att ungefär fyra femtedelar av de nya bostadshusen tillhörde denna kategori. Året 1923 företedde dock ett ännu större tillskott av ifrågavarande hustyp (c:a 85 % av samtliga). Nedgången under 1924 sammanhänger med en ej obetydlig stegring i produktionen av byggnader med 3 våningar och därutöver. Av sådana högre hustyper blevo nämligen under redogörelseåret uppförda 426 (11·3 %) mot 251 (6·4 %) året förut. Ökningen, framför allt av hus med 4 o. fl. våningar, kom i främsta rummet på huvudstadens konto.

Relativa antalet lägre och högre hustyper år 1913 ävensom förskjutningarna i detta hänseende fr. o. m. 1915 framgå av följande talserier:

	1913	1915	1916	1917	1918	1919	1920	1921	1922	1923	1924
Tillkomna boningshus . .	1 309	1 050	1 132	1 057	811	944	1 371	1 753	2 871	3 946	3 772
därav (i %)											
hus med 1—2 våningar	69·1	78·4	76·9	81·8	83·2	85·4	92·1	92·2	95·0	93·6	88·7
» » 3 o. fl. »	30·9	21·6	23·1	18·2	16·8	14·6	7·9	7·8	5·0	6·4	11·3

De två sista årens ökade produktion av trevånings- och högre hus torde — i förening med stenhusens ovannämnda tillväxt — i sin mån återspegla en stegrad livaktighet hos den enskilda, spekulativa byggnadsverksamheten, vilken å de största orterna huvudsakligen inriktar sig på stora bostadshus av hyreskaserntyp. Härtill kommer (huvudsakligen i Stockholm och Göteborg) en betydande produktion av större hyreshus (arbetarbostäder o. d.) genom kommunernas och kooperativa byggnadsföretags försorg.

Antal lägenheter och rum per hus. Medan boningshusens våningsantal ger en ganska god bild av deras byggnadstyp, framträder byggnadernas betydelse ur bostadssynpunkt klarast, om de fördelas efter antalet i dem befintliga, till bostad avsedda lägenheter. En procentuell fördelning av bostadshusen ur denna synpunkt ter sig på följande sätt:

Antal tillkomna boningshus (i %) med	Stockholms stad	Östra Sverige	Smål. och öarna	Södra Sverige	Västra Sverige	Norra Sverige	Samtliga orter	Därav med följ. antal inv. (1 000): över 100	20— 100	10— 20	5— 10	under 5
1 lägenhet . . .	67·5	39·3	28·9	43·8	28·9	26·8	39·7	61·2	28·8	20·9	33·0	38·9
2 lägenheter . .	15·8	43·4	60·9	45·6	53·2	54·5	44·1	22·2	52·0	62·2	51·5	48·2
3—9 » . .	3·5	12·5	14·6	9·4	13·7	18·4	11·4	4·0	14·0	16·3	15·1	12·8
10 o. fl. » . .	13·2	4·8	0·6	1·2	4·2	0·3	4·8	12·6	5·2	0·6	0·4	0·1

Som tablån ger vid handen, har enfamiljshuset under 1924, liksom närmast föregående år, varit den vanligaste hustypen i de tre största städerna, något som häntyder på ett livligt egnahemsbyggande i storstädernas ytterområden. I medelstora och smärre samhällen dominerade däremot tvåfamiljshuset. Vad de större byggnadstyperna angår, ha dessa under redogörelseåret visat märkbar tendens till ökning. Av hus med 10 o. fl. lägenheter tillkommo nämligen år 1924 inalles 179 (4·8 %) men år 1923 endast 89 (2·2 %). För de tre största städerna voro motsvarande procenttal resp. 12·6 och 6·2. Denna utveckling sammanhänger naturligen med den ovan antydda stegringen i produktionen av högre hyreshus å sistnämnda orter.

De årliga förskjutningarna i fråga om husens lägenhetsantal under den senaste tioårsperioden åskådliggöras närmare genom jämförelsetalen här nedan, varvid även 1913 års siffror medtagits:

	1913	1915	1916	1917	1918	1919	1920	1921	1922	1923	1924
Tillkomna boningshus	1 309	1 050	1 132	1 057	811	944	1 371	1 753	2 871	3 946	3 772
därav (i %) med											
1 lägenhet	27·6	36·7	37·9	38·7	40·8	33·1	40·0	43·6	42·3	46·3	39·7
2 lägenheter	30·9	28·7	27·5	23·1	23·8	30·4	38·5	39·6	47·6	43·3	44·1
3—9 »	25·3	23·9	23·3	26·7	21·8	25·7	18·2	11·5	8·8	8·2	11·4
10 o. fl. »	16·2	10·7	11·3	16·5	13·6	10·8	3·3	5·3	1·3	2·2	4·8

Av upplysningarna om antalet bostadslägenheter per hus framgår dock ej tillräckligt tydligt, i vilken utsträckning de nyuppförda byggnaderna utgöra småfolksbostäder. Ett enfamiljshus kan ju vara såväl en liten stuga med ett par tre rum som en större villa, innehållande ett tiotal rum eller mera. I och för närmare belysning av detta förhållande hava i tab. A de ny- och ombyggda boningshusen jämväl fördelats efter antalet boningsrum (inräknat kök) per hus. Jämföras dessa siffror med motsvarande för antalet lägenheter, befinnes det, att av enfamiljshusen något över en femtedel utgjordes av stugor om 1—3 rum (inräknat kök), medan återstoden innehöll 4 eldstäder och däröver per hus.

Boningshusens fördelning efter rumsantal inom skilda landsdelar och storleksgrupper av orter kan även utläsas ur följande sammanställning:

Antal tillkomna boningshus (i %)	Stockholms stad	Östra Sverige	Smål. och öarna	Södra Sverige	Västra Sverige	Norra Sverige	Samtliga orter	Därav med följ. antal inv. (1000): över 100	20— 100	10— 20	5— 10	under 5
med 1—3 rum	8·9	9·5	6·2	7·2	7·2	12·6	8·3	8·8	4·7	7·2	6·8	12·8
» 4—7 »	72·7	50·0	51·4	68·6	59·6	50·8	60·6	70·0	53·0	63·4	52·0	57·5
» 8—19 »	4·0	34·0	40·4	21·6	26·6	33·2	24·5	6·9	34·7	26·4	39·5	28·5
» 20 r. o. däröv.	14·4	6·5	2·0	2·6	6·6	3·4	6·6	14·3	7·6	3·0	1·7	1·7

Året närmast före världskriget innehöll ungefär hälften av de nytillkomna bostadshusen minst 8 rum och närmare en fjärdedel 20 rum eller mera. Följande tablå åskådliggör rätt väl den förskjutning mot smärre byggnadskategorier, som var karakteristisk för åren under och närmast efter kriget:

	1913	1915	1916	1917	1918	1919	1920	1921	1922	1923	1924
Tillkomna boningshus	1 309	1 050	1 132	1 057	811	944	1 371	1 753	2 871	3 946	3 772
därav (i %) med											
1—3 rum	8·6	11·8	11·2	9·0	17·0	10·8	14·7	11·0	9·5	7·4	8·8
4—7 »	37·6	39·8	42·0	38·4	40·4	41·8	52·6	58·5	67·2	68·0	60·6
8—19 »	30·8	32·8	29·8	33·1	26·9	34·9	27·5	24·1	21·2	21·6	24·5
20 rum och däröver	23·0	16·1	17·0	19·5	15·7	12·5	5·2	6·4	2·1	3·0	6·8

Man finner emellertid av dessa siffror, att en återgång mot tidigare förhållanden i viss mån kan skönjas under det sista året. Skillnaden mellan produktionen av större hus 1913 och 1924 är f. ö. betydligt mindre än dessa relativa tal synas utvisa. Förstnämnda år uppfördes nämligen 153 hus med 20—49 rum och 148 med 50 rum och däröver, medan år 1924 av dessa två hustyper tillkommo resp. 128 och 121.

Bostadslägenheternas antal och storlek. Av större betydelse för bedömande av 1924 års bostadsproduktion än boningshusens storlek och art äro uppgifterna om de tillkomna bostadslägenheternas beskaffenhet och fördelning på olika kategorier.

I tab. B lämnas en översikt över antalet å olika orter tillkomna lägenheter och rum under år 1924,[1] varjämte till jämförelse meddelats motsvarande lägenhetsuppgifter för år 1913 (eller om uppgift rörande detta år saknas, för 1912 eller 1914).[2] Som tabellen ger vid handen, producerades under redogörelseåret genom ny-, om- eller tillbyggnad inalles 11 901 bostäder (mot 9 461 år 1923), varav 7 783 smålägenheter om högst 2 rum och kök.[3] Uppgifter rörande antalet tillkomna lägenheter år 1913 samt fr. o. m. år 1915 meddelar följande tablå:

	1913	1915	1916	1917	1918	1919	1920	1921	1922	1923	1924
Antal tillk. bostadsläg.	8 594	5 132	5 754	6 818	5 203	4 915	4 524	6 365	6 360	9 461	11 901
indextal	100	60	67	79	61	57	53	74	74	110	138
Antal tillk. småläg. .	5 957	3 544	4 207	5 634	4 473	3 993	3 293	4 656	3 974	5 595	7 783
i % av samtliga .	69·3	69·0	73·1	82·7	86·0	81·3	72·8	73·2	62·5	59·1	65·4
indextal	100	59	71	95	75	67	55	78	67	94	131

I jämförelse med 1923 års bostadsproduktion, som i och för sig var anmärkningsvärt hög och översteg 1913 års totalsiffra med ungefär en tiondel, innebär resultatet för 1924 en ytterligare stegring med nära 2 500 lägenheter eller över en fjärdedel. Antalet tillkomna bostäder var sistnämnda år närmare dubbelt så stort som under 1921 och 1922 och inemot två femtedelar högre än år 1913.

Av de år 1924 uppförda lägenheterna utgjordes, som nämnts, 7 783 av småbostäder, vilket i förhållande till år 1913 betecknar en ökning av c:a 30 %. Den relativa andelen av dessa smålägenheter under redogörelseåret (65·4 %) var högre än för åren 1923 (59·1 %) och 1922 (62·5 %) men avsevärt lägre än de närmast föregående åren. Huru de under åren 1913 samt 1915—1924 tillkomna bostäderna fördelade sig på särskilda storlekskategorier, åskådliggöres närmare i nedanstående översikt:

	1913	1915	1916	1917	1918	1919	1920	1921	1922	1923	1924
Tillk. bostadslägenheter	8 594	5 132	5 754	6 818	5 203	4 915	4 524	6 365	6 360	9 461	11 901
därav (i %)											
enkelkök, -rum m. m.	13·1	14·6	13·8	12·3	14·5	12·1	13·5	13·7	8·0	9·2	12·9
1 rum och kök . .	30·8	28·6	36·3	48·5	46·3	40·3	26·2	26·1	18·1	17·3	22·0
2 » » » . .	25·4	25·8	23·0	21·9	25·2	28·9	33·1	33·4	36·4	32·7	30·5
3 » » » . .	11·5	10·7	8·8	6·6	5·3	8·3	12·1	12·0	18·6	16·8	16·4
4 » » » . .	19·2	20·3	18·1	10·7	8·7	10·4	15·1	14·8	18·9	24·0	8·7
5 o. fl. rum och kök											9·5

I tidigare redogörelser har påvisats, hurusom byggnadsverksamheten efter att under krigsåren och tiden närmast därefter företrädesvis ha varit inriktad på produktion av smålägenheter, under de senare åren efter hand började återgå till något större bostadstyper. Denna utveckling har tillskrivits

[1] Endast de 262 orter, där bostadsbyggnadsverksamhet förekommit under år 1924, ha medtagits.
[2] En punkt (·) anger, att uppgift saknas för en viss ort, vartill anledningen i allmänhet är, att för orten i fråga byggnadsstadgan för rikets städer då ännu ej tillämpades.
[3] Av samtliga 11 901 lägenheter kommo 10 684 på ny- och (från grunden) ombyggda boningshus.

Tab. B. Antal tillkomna bostäder å olika orter åren 1913 och 1924.

Orter	Tillkomna bostadslägenheter		Därav låg. t. o. m. 2 rum o. kök (1924)	Tillkomna rum (och kök) 1924	Orter	Tillkomna bostadslägenheter		Därav låg. t. o. m. 2 rum o kök (1924)	Tillkomna rum (och kök) 1924
	1913	1924				1913	1924		
Stockholm	2 820	3 571	2 302	11 382	Eksjö	3	58	32	179
Södertälje	42	32	18	99	Gränna	1	4	3	9
Djursholm	9	62	19	406	Tranås	4	95	79	265
Vaxholm	7	7	5	21	Vetlanda	1	15	6	65
Norrtälje	4	5	4	12	Värnamo	—	37	14	146
Östhammar	1	8	5	39	Forserum	2	2	2	6
Öregrund	—	3	2	11	Sävsjö	[1]2	29	18	106
Sigtuna	—	5	2	19	Vaggeryd	17	2	1	7
Sundbyberg	80	38	35	85	Gislaved	6	3	—	13
Stocksund	21	9	—	56	Skillingaryd	·	7	7	19
Lidingö	144	79	25	349	Aneby	·	9	5	32
Nynäshamn	·	31	28	84	Växjö	60	50	35	163
Saltsjöbaden	7	10	8	31	Älmhult	16	11	5	37
Rimbo	·	2	1	8	Markaryd	·	10	4	40
Duvbo	4	5	4	20	Ljungby	2	30	18	111
Solhem	6	14	—	75	Ryd	·	13	5	60
Bromsten	11	14	14	38	Vislanda	·	—	—	2
Flysta	·	6	6	13	Alvesta	[2]3	3	3	10
Enebybergs villastad	·	18	7	71	Strömsnäs bruk	5	10	3	39
Nya Huvudsta	2	14	12	34	Hovmantorp	·	6	4	18
Råsunda	134	26	14	89	Kalmar	23	86	45	315
Dalarö	2	2	1	12	Oskarshamn	—	9	6	27
Tumba	1	1	—	4	Västervik	20	40	33	116
Rönninge	·	5	1	22	Vimmerby	7	12	8	42
Hörningsnäs villastad	·	—	—	—	Borgholm	3	9	3	45
Järna	—	3	2	10	Gamleby	2	2	2	2
Uppsala	114	116	77	410	Figeholm	—	2	—	11
Enköping	10	3	3	6	Mönsterås	2	4	3	12
Tierp	1	3	3	7	Nybro	21	14	7	47
Nyköping	26	82	72	246	Mörbylånga	·	2	—	9
Eskilstuna	78	136	108	394	Virserum	·	18	11	55
Torshälla	—	1	1	3	Torsås	·	12	7	40
Katrineholm	50	6	4	28	Bergkvara	·	3	3	6
Strängnäs	29	30	17	110	Visby	6	10	4	45
Trosa	4	4	4	7	Hemse	4	3	1	13
Malmköping	7	9	8	25	Karlskrona	61	79	49	278
Gnesta	2	5	1	21	Ronneby	[2]12	17	2	82
Vingåker	—	23	15	72	Karlshamn	38	18	7	70
Flen	8	5	—	26	Sölvesborg	11	7	5	27
Sparreholm	·	3	3	9	Långö	22	35	28	114
Linköping	178	190	144	552	Kristianstad	83	15	8	58
Norrköping	106	412	319	1 123	Simrishamn	10	10	5	42
Söderköping	11	14	12	40	Ängelholm	·	46	17	196
Motala	13	18	8	79	Hässleholm	13	18	7	72
Vadstena	27	6	3	26	Åhus	12	10	5	33
Skänninge	11	14	11	47	Tomelilla	19	37	10	150
Mjölby	15	43	36	129	Örkelljunga	4	4	1	15
Valdemarsvik	30	28	27	64	Åby-Klippan	6	17	14	38
Kisa	1	16	8	57	Åstorp	13	12	3	57
Åtvidaberg	68	16	13	52	Torekov	2	3	—	21
Borgs villastad	27	20	12	66	Vinslöv	1	5	1	19
Ödeshög	·	2	1	7	Sösdala	·	3	1	11
Jönköping	57	149	54	626	Hästveda	—	1	—	4
Huskvarna	71	49	40	139	Osby	24	7	—	28
Nässjö	·	79	45	281	Broby kyrkoby	5	3	3	8

[1] Uppgiften avser år 1914. — [2] Uppgiften avser år 1912.

Tab. B (forts.). Antal tillkomna bostäder å olika orter åren 1913 och 1924.

Orter	Tillkomna bostadslägenheter		Därav läg. t. o. m. 2 rum o. kök (1924)	Tillkomna rum (och kök) 1924	Orter	Tillkomna bostadslägenheter		Därav läg. t. o. m. 2 rum o. kök (1924)	Tillkomna rum (och kök) 1924
	1913	1924				1913	1924		
Vilan	—	4	3	13	Herrljunga	6	14	4	52
Tollarp	[1]12	7	1	29	Mariestad	17	32	12	112
Skillinge	1	1	—	4	Lidköping	76	61	48	198
Brantevik	5	3	—	14	Skara	15	40	14	145
Baskemölla	4	1	1	3	Skövde	23	21	12	92
Malmö	424	360	222	1 244	Hjo	6	3	—	14
Lund	94	88	65	276	Tidaholm	2	32	25	94
Landskrona	28	36	12	159	Falköping	62	43	26	157
Hälsingborg	33	387	225	1 442	Töreboda	—	11	6	45
Eslöv	30	30	17	107	Gråstorp	14	3	2	11
Ystad	91	47	26	153	Vara	11	14	7	51
Trälleborg	50	139	120	368	Falköpings förstäder	·	4	3	8
Skanör med Falsterbo	27	2	1	9	Nossebro	·	13	10	38
Hörby	·	18	12	53	Tibro	·	27	17	104
Skurup	4	21	9	71	Götene	·	11	6	31
Svedala	34	11	9	37	Floby	·	1	1	3
Vällinge	—	2	2	5	Järpås	·	9	8	22
Höganäs	27	8	2	47	Stenstorp	·	1	—	6
Teckomatorp	·	4	1	16	Karlstad	15	150	106	498
Kävlinge	24	14	9	47	Kristinehamn	28	52	39	178
Furulund	—	1	—	4	Arvika	15	37	22	157
Arlöv	13	29	22	90	Säffle	8	29	24	88
Lomma	13	4	3	13	Sunne	14	16	13	45
Löberöd	3	2	1	8	Kil	—	4	—	22
Hör	6	6	2	31	Forshaga	—	5	1	18
Sjöbo	3	4	1	17	Torsby	·	8	7	21
Veberöd	·	10	6	35	Örebro	184	195	161	556
Anderslöv	·	5	3	17	Askersund	2	20	12	78
Viken	·	7	5	33	Nora	16	6	6	14
Hälmstad	9	92	48	357	Lindesberg	—	3	2	10
Laholm	6	3	2	9	Kopparberg	7	8	2	36
Falkenberg	19	17	10	72	Kumla	4	31	23	100
Varberg	19	38	26	131	Fjugesta	9	7	6	18
Kungsbacka	8	14	5	53	Karlskoga	15	3	—	16
Oskarsström	15	20	19	54	Jannelund	7	9	8	28
Nyhem	·	38	33	117	Frövi	·	9	6	31
Göteborg	857	1 101	775	3 462	Västerås	130	23	10	95
Kungälv	5	4	1	19	Sala	1	24	20	63
Lysekil	37	8	7	24	Köping	6	4	2	13
Uddevalla	29	64	40	221	Arboga	4	6	5	20
Strömstad	14	6	6	17	Kungsör	5	9	1	38
Mölndal	17	312	260	916	Norbergsby	5	5	4	13
Hällevikstrand	[1]—	1	—	12	Heby	2	2	2	5
Mollösund	[1]3	1	1	1	Falun	32	95	49	382
Skärhamn	3	4	3	9	Säter	17	11	11	30
Klädesholmen o. Koholmen	2	5	2	18	Hedemora	—	7	1	40
Stenungsund	·	2	2	6	Avesta	32	2	1	10
Bleket	·	5	4	9	Ludvika	55	8	7	22
Vänersborg	10	54	26	234	Borlänge	13	16	10	53
Trollhättan	73	122	106	341	Smedjebacken	·	12	12	23
Alingsås	20	51	33	162	Krylbo	19	20	17	57
Borås	117	210	132	735	Morastrand	9	2	—	13
Ulricehamn	19	36	10	143	Leksandsnoret	20	11	5	48
Åmål	24	38	31	91	Orsa kyrkoby	8	3	—	27
					Vansbro	10	16	13	47

[1] Uppgiften avser år 1914.

Tab. B (forts.). Antal tillkomna bostäder å olika orter åren 1913 och 1924.

Orter	Tillkomna bostadslägenheter		Därav läg. t. o. m. 2 rum o. kök (1924)	Tillkomna rum (och kök) 1924	Orter	Tillkomna bostadslägenheter		Därav läg. t. o. m. 2 rum o. kök (1924)	Tillkomna rum (och kök) 1924
	1913	1924				1913	1924		
Gävle	19	73	50	224	Umeå	16	67	53	212
Söderhamn	9	11	9	27	Skellefteå	8	35	19	123
Hudiksvall	2	22	16	67	Nordmaling	—	4	—	16
Bollnäs	26	15	5	58	Djupviken	—	3	3	8
Ljusdal	1	1	—	4	Lycksele	22	37	29	114
Storvik	·	6	2	23	Åsele	2	3	3	7
Björkhamre	·	9	8	25	Vilhelmina	·	25	17	77
Härnösand	17	29	17	103	Jörn	·	8	6	21
Sollefteå	2	7	2	36	Luleå	18	56	30	202
Sundsvall	22	51	37	168	Piteå	1	4	2	15
Örnsköldsvik	19	13	—	67	Boden	7	24	8	95
Alby	—	—	—	2	Haparanda	1	5	2	29
Skönsmon	6	49	49	106	Arvidsjaur	—	6	3	22
Skönsberg	23	13	11	32	Svartöstaden	—	4	4	5
Kramfors	[1]7	12	6	45	Kalix	6	8	1	47
Östersund	62	65	24	266	Gällivare kyrkostad	7	12	10	33
Bräcke	7	4	3	13	Malmberget	90	4	4	12
Strömsund	6	5	2	21	Kiruna	88	64	62	165
Hornsbergs villastad	19	7	6	22	Samtliga orter	[2]8 462	11 901	7 788	39 297
Järpen	—	2	1	10					
Svegsmon	8	14	11	44					

dels den s. k. allmännyttiga byggnadsverksamhetens successiva tillbakagång, dels också ett allt livligare egnahemsbyggande. Särskilt märkbar var förskjutningen mot rymligare bostäder under år 1923, då närmare en fjärdedel av de tillkomna lägenheterna räknade minst 4 rum och kök. Fjolåret synes emellertid i viss mån ha medfört ett omslag, ty ökningen under detta år kom till övervägande del på de minsta lägenhetstyperna. För enkelrum o. d., 1 och 2 rum och kök noterades sålunda från år 1923 en stegring med resp. 663, 987 och 538. I fråga om bostäder med 3 rum och kök stannade ökningen vid 354, och för de största lägenheterna medförde redogörelseåret t. o. m. minskning med ett hundratal.

Att dessa förskjutningar rätt avsevärt påverkat bostadstillskottets procentuella sammansättning, visar tablån å sid. 983. Särskilt enrumslägenheternas ökade betydelse och de största våningarnas tillbakagång framträder ganska skarpt i de relativa talen. Härvid torde i främsta rummet ha bidragit den ansenliga produktion av större hyreshus, huvudsakligen innehållande ett- och tvårumsbostäder, som under år 1924 försiggått å vissa bland de största orterna, främst Stockholm och Göteborg. Anmärkas må emellertid, att ifrågavarande lägenheter till avsevärd del utgöras av lägenheter utrustade med alla moderna bekvämligheter och betingande hyror, vilka göra dem oåtkomliga för de egentliga smålägenheternas publik, arbetare och andra mindre bemedlade.

[1] Uppgiften avser år 1912. — [2] Siffran avser endast de orter, där bostadsbyggnadsverksamhet förekommit under år 1924. Medtagas även övriga orter, för vilka uppgifter om 1913 års bostadstillskott erhållits, stiger slutsiffran för sistnämnda år till 8 594 lägenheter (jfr tablån å sid. 983).

En bild av de nytillkomna lägenheternas sammansättning efter rumsantal inom olika storleksklasser av samhällen ger nedanstående tablå, vari även återfinnas motsvarande siffror för resp. landsdelar:

Av de tillkomna bostadslägenheterna voro (i %)	Stockholms stad	Östra Sverige	Smål. och öarna	Södra Sverige	Västra Sverige	Norra Sverige	Samtliga orter	Därav med följ. antal inv. (1 000): över 100	20— 100	10— 20	5— 10	under 5
enkelkök, -rum m. m.	23·2	9·4	6·7	6·9	7·8	12·5	12·9	18·7	8·2	7·0	9·1	9·9
1 rum och kök . .	19·0	30·3	16·5	17·3	26·0	19·1	22·0	22·5	28·4	21·6	19·4	16·1
2 » » » . .	22·2	29·6	33·8	35.0	36·1	33·8	30·5	24·8	30·9	41·0	34·1	35·1
3 » » » . .	13·8	15·7	26·4	21·6	14·4	15·5	16·4	13·3	17·6	16·6	19·2	21·0
4 » » » . .	11·3	5·8	6·2	10·1	7·2	9·6	8·7	10·9	6·8	6·7	6·4	8·5
5 o. fl. rum och kök	10·5	9·2	10·4	9·1	8·5	9·5	9·5	10·3	8·1	7·1	11·8	9·4

Tablån synes utgöra ett nytt belägg på det i föregående årsberättelser konstaterade förhållandet, att äldre tiders utpräglade olikheter i fråga om bostadstyperna inom skilda landsdelar numera tyckas vara på väg att försvinna.

Antal boningsrum och kök. Övergår man från den bostadssociala enheten, lägenheten, till den byggnadstekniska, rummet eller »eldstaden», finner man av tab. A, att år 1924 tillkommo tillhopa 39 297 boningsrum och kök.[1] Följande tablå anger motsvarande antal år 1913 samt 1915—1924:

Tillkomna rum (boningsrum och kök) antal	1913	1915	1916	1917	1918	1919	1920	1921	1922	1923	1924
	28 055	17 111	18 240	19 168	14 171	14 360	14 412	19 840	21 912	34 006	39 297
Indextal . . .	100	61	65	68	51	51	51	71	78	121	140

På grund av den tilltagande produktionen av smärre bostäder under redogörelseåret blev ökningen mellan 1923 och 1924 väsentligt mindre i fråga om de tillkomna rummen (16 %) än beträffande lägenheterna (26 %). I förhållande till 1913 års siffror voro ökningstalen för lägenheter och rum sista året så pass lika som resp. 38 och 40 %, medan motsvarande tal 1923 voro resp. 10 och 21 %.

Huru de tillkomna rummen åren 1922—1924 fördelade sig på olika lägenhetskategorier åskådliggöres i följande översikt:[2]

Antal rum (boningsrum och kök) i nytillkomna lägenheter om	År 1922 Antal	%	År 1923 Antal	%	År 1924 Antal	%
enkelkök, enkelrum m. m. . .	623	2·9	1 128	3·3	1 946	5·0
1 rum och kök	2 306	10·7	3 272	9·7	5 248	13·5
2 » » »	6 942	32·2	9 279	27·6	10 896	27·9
3 » » »	4 732	21·9	6 372	18·9	7 788	20·0
4 » » »	6 981	32·3	13 635	40·5	5 195	13·3
5 o. fl. rum och kök					7 925	20·3

Förskjutningen mot de minsta bostadstyperna under fjolåret kan utläsas även ur de här angivna relativtalen.

Byggnadsverksamhetens intensitet. Ställas uppgifterna om totalantalet tillkomna rum och kök i relation till invånarantalet, erhålles ett uttryck för byggnadsverksamhetens relativa omfattning på olika orter. Så har skett i efterföljande tablå, där antalet tillkomna rum per 10 000 invånare under åren 1921—1924 angives för orter, tillhörande olika landsdelar och storleksgrupper:[3]

[1] Varav 35 708 rum i ny- och (från grunden) ombyggda boningshus.

[2] Rum, som tillbyggts äldre lägenheter, äro här ej inräknade.

[3] Framhållas må, att här ifrågakommande uppgifter avse totalantalet tillkomna rum, medan de under rubriken Bostadsproduktionens utveckling åren 1913—1924 (sid. 977) meddelade uppgifterna endast upptaga nettotillskottet av rum.

Tillkomna rum (och kök) per 10 000 inv. år	Stockholms stad	Östra Sverige	Smål. och öarna	Södra Sverige	Västra Sverige	Norra Sverige	Samtliga orter	Därav med följ. antal inv. (1 000): över 100	20— 100	10— 20	5— 10	under 5
1921	97	84	145	76	102	126	**99**	94	78	87	107	143
1922	68	105	197	76	110	163	**107**	55	77	120	165	211
1923	158	130	227	175	170	154	**164**	147	128	183	192	213
1924	259	150	194	159	185	144	**186**	205	161	176	178	189

Av dessa siffror finner man bl. a., att byggnadsverksamhetens ökade aktivitet under redogörelseåret huvudsakligen berörde städer med över 20 000 invånare och främst de största (dock icke Malmö). Övriga kategorier av samhällen företedde däremot övervägande nedgång, tydligast märkbar i de minsta orterna. Härigenom ha relationstalen för resp. ortsgrupper, efter att under flera år visat nog så stora differenser, numera till en viss grad utjämnats. Anmärkningsvärt är, att bostadsproduktionen i samhällen med under 5 000 invånare, vilken alltsedan år 1919 varit förhållandevis livligare än i någon av de övriga ortsgrupperna, under redogörelseåret överträffades av de tre största städernas lägenhetstillskott.

Bland de olika landsdelarna har Småland och öarna — om man bortser från huvudstaden — under de fyra sista åren företett den i förhållande till folkmängden största nyproduktionen av bostäder. Även ur denna synpunkt voro de lokala avvikelserna i byggnadsverksamhetens intensitet år 1924 mindre framträdande än under de närmast föregående åren.

Bad- och duschrum. Av bostadslägenheternas viktigare fasta tillbehör redovisas i tab. A särskilt bad- och duschrummen. I vilken utsträckning de nytillkomna bostäderna varit försedda med denna hygieniskt betydelsefulla, men först under de senaste decennierna till allmännare användning komna bekvämlighet, belyses genom följande översikt, i vilken antalet lägenheter med bad- eller duschrum ställts i relation till hela bostadstillskottet inom olika landsdelar och ortsgrupper:

	Stockholms stad	Östra Sverige	Smål. och öarna	Södra Sverige	Västra Sverige	Norra Sverige	Samtliga orter	Därav med följ. antal inv. (1 000): över 100	20— 100	10— 20	5— 10	under 5
Tillkomna lägenh.	3 571	1 677	897	1 598	3 178	980	**11 901**	5 032	2 058	1 597	1 325	1 889
därav med bad- eller duschrum .	1 569	304	102	180	502	132	**2 789**	1 910	358	166	194	161
i %	43·9	18·1	11·4	11·3	15·8	13·5	**23·4**	38·0	17·4	10·4	14·6	8·5

Av de under redogörelseåret nytillkomna bostäderna voro sålunda inemot en fjärdedel utrustade med denna bekvämlighet, en siffra, som är ungefär densamma som för år 1923 men väsentligt högre än motsvarande tal för år 1921 (10·5 %) och 1922 (13·3 %). Åren 1912—1914 tillhörde omkring en femtedel av de nytillkomna lägenheterna ifrågavarande typ, men i samma mån som byggnadskostnaderna under de följande krisåren gingo i höjden och lägenheternas genomsnittliga rumsantal minskades, uppfördes lägenheter med bad- (och dusch)rum alltmera sparsamt (år 1918 endast 6·8 %). Utvecklingen under de senaste åren innebär alltså en återgång till förhållandena före kriget.

Nettotillskottet av hus, lägenheter och rum. Å de för statistiken över byggnadsverksamheten använda frågeformulären redovisas icke allenast det årliga bruttotillskottet av bostäder av olika slag, utan specificeras jämväl avgångna hus, lägenheter och rum i syfte att möjliggöra en beräkning rörande nettotillskottet av bostäder.

Under redogörelseåret hade 455 hus varit föremål för byggnadsverksamhet av sådan art, att deras lägenhets- och rumsantal därigenom minskats. Av ifrågavarande byggnader utgjordes 316 av egentliga boningshus, vilka i 103 (32·6 %) fall fullständigt bortrivits för att lämna plats åt andra, medan i återstående fall husen endast blivit ombyggda eller ändrade på ett mer eller mindre genomgripande sätt. Genom ifrågavarande rivnings- och ändringsarbeten hade försvunnit 786 bostadslägenheter, innehållande 2 310 boningsrum och kök.

Större intresse erbjuda uppgifterna om avgångna hus, lägenheter och rum först när de ställas i relation till de tillkomna inom motsvarande kategorier i syfte att utröna byggnadsverksamhetens nettoresultat. Resultaten av ifrågavarande beräkningar hava sammanställts i följande tablå, varvid till jämförelse meddelas motsvarande siffror för år 1923:

	År 1923				*År 1924*			
		Nettotillskott				Nettotillskott		
	Bruttotillskott	antal	pr 10 000 inv.	i % av brutto	Bruttotillskott	antal	pr 10 000 inv.	i % av brutto
Boningshus	3 946	3 878	19	98·3	3 772	3 669	17	97·3
Bostadslägenheter samtliga	9 461	8 926	43	94·3	11 901	11 115	53	93·4
Bostadslägenheter t. o. m. 2 r. o. k.	5 595	5 174	25	92·5	7 783	7 191	34	92·4
Boningsrum och kök	34 006	32 505	157	95·6	39 297	36 987	175	94·1

Av totalantalet tillkomna bostadslägenheter och rum utgjorde nettotillskottet år 1923 resp. 94 och 96 % samt år 1924 resp. 93 och 94 %, vilka siffror äro icke oväsentligt högre än förkrigstidens (år 1913 resp. 89 och 90 %). Även efter upphävandet 1 okt. 1923 av den i hyresstegringslagen införda bestämmelsen, att rivning av hus med bostadslägenheter endast får ske efter samtycke av hyresnämnd, har den alltjämt existerande bristen på småläghenheter tydligen föranlett särskild varsamhet i fråga om bortrivning av äldre billiga bostäder.

Siffrorna för det faktiska bostadstillskottet torde få anses giva den skarpaste belysningen av byggnadsverksamhetens utveckling. I jämförelse med 1912—1913 års genomsnitt företedde 1914 och 1915 års byggnadsverksamhet en avmattning med resp. c:a 10 och 40 %, medan 1916 och 1917 års nettoproduktion av lägenheter visade en nedgång med resp. c:a 30 och 20 % från vad som kunde anses vara normalt under tiden före krisperioden. Åren 1918—1920 var nettoproduktionen av lägenheter omkring 40 % lägre än år 1913, men åren 1921 och 1922 hade underskottet reducerats till c:a 20 %. År 1923 hade man åter till synes normala förhållanden på byggnadsområdet, i det att nettosiffran med mer än 15 % översteg motsvarande tal för år 1913, och år 1924 uppgick lägenhetsöverskottet till 45 %. Vid bedömande av för-

hållandena på bostadsmarknaden måste emellertid hänsyn tagas till de alltjämt kvarstående verkningarna av krisårens betydande produktionsunderskott, ävensom stadsbefolkningens betydande tillväxt under mellantiden (1913—1923 c:a 250 000 personer, om ökning genom inkorporering o. d. lämnas åsido).

Den allmännyttiga byggnadsverksamheten. I föregående årsberättelser har berörts den s. k. allmännyttiga byggnadsverksamhetens betydelse för bostadsproduktionen. En närmare redogörelse för de tidigare åtgärderna på detta område och den allmännyttiga bostadsproduktionens ditintills uppnådda resultat lämnas i berättelserna över bostadsproduktionen under åren 1918—1921.

Under de därpå följande åren har emellertid bostadsproduktionen i växande omfattning fått sin prägel av en intensivt bedriven egnahemsbyggnadsverksamhet. Sistnämnda rörelse, som i stor utsträckning inriktats på andra bostadstyper än den allmännyttiga byggnadsverksamhetens, har också varit ägnad att utjämna den senares verkningar i fråga om bostadstillskottets kategorifördelning genom att innebära en återgång till rymligare bostadstyper. Däremot har egnahemsbyggandet ytterligare skärpt den förskjutning gent emot smärre hustyper, vilken delvis inleddes med den allmännyttiga bostadsproduktionens överhandtagande under krisåren.

Ännu år 1921 uppfördes närmare hälften av de nya bostäderna genom det allmännas initiativ, men under de båda följande åren nedgick den allmännyttiga byggnadsverksamhetens andel till föga mer än en sjättedel av det hela. Året 1923 medförde dock, absolut sett, en icke obetydlig stegring av antalet genom dylik bostadsproduktion tillkomna lägenheter. Sistnämnda ökning var dock, som nedanstående tablå utvisar, rätt oväsentlig i jämförelse med den höjning, som motsvarande siffra undergick år 1924:

	1916	1917	1918	1919	1920	1921	1922	1923	1924
Antal tillkomna bostadslägenheter	5 754	6 818	5 203	4 915	4 524	6 365	6 360	9 461	11 901
Därav genom allmännyttig byggnadsverksamhet . . { antal	1 225	3 476	2 955	2 602	1 769	2 902	1 110	1 570	2 939
	% 21·3	51·0	56·8	52·9	39·1	45·6	17·5	16·6	24·7

Av redogörelseårets hela bostadsproduktion kommo sålunda 2 939 lägenheter eller c:a en fjärdedel på den allmännyttiga byggnadsverksamhetens konto. Denna siffra står fullt i nivå med motsvarande tal under krisåren 1918 och 1919, ehuru på grund av det totala bostadstillskottets ökning proportionstalet stannar vid hälften och därunder.

Bland de år 1924 tillkomna lägenheterna voro 2 645 eller nio tiondelar småbostäder om högst 2 rum och kök. Räknar man därför med antalet nyuppförda »eldstäder», sjunker den allmännyttiga bostadsproduktionens andel år 1924 (6 961 rum och kök) till c:a 18 % av totala rumstillskottet.

Tilläggas må f. ö., att det huvudsakligen är städerna Stockholm, Göteborg och Norrköping, som åstadkommit den kraftiga stegringen i denna gren av bostadsproduktionen under redogörelseåret. Å dessa tre orter uppfördes nämligen ej mindre än 2 159 lägenheter eller c:a tre fjärdedelar av hela antalet genom allmännyttig byggnadsverksamhet tillkomna.

Vad beträffar denna byggnadsverksamhets olika former och bärare må vidare erinras om, att dessa under årens lopp i viss mån förändrats. Under det att tidigare bostadsföreningarna, bostadsaktiebolagen och industrien gjorde de mest betydande insatserna, fick produktionen åren 1921 och 1922 väsentligen sin prägel av direkt bostadsbygge från statens och kommunernas sida, men därefter har staten (kommunikationsverken) dragit sig tillbaka, medan de kooperativa bostadsföreningarna gått raskt fram. Huru utvecklingen tett sig under nioårsperioden 1916—1924 belyser följande tablå.

Genom allmännyttig byggnadsverksamhet tillkomna bostäder	Staten		Kommuner		Bostadsföreningar o. d.[1]		Industriföretag o. d.	
	Antal bostäder	%	Antal bostäder	%	Antal bostäder	%	Antal bostäder	%
år 1916	19	1·6	424	34·6	522	42·6	260	21·2
» 1917	18	0·5	1 157	33·3	1 529	44·0	772	22·2
» 1918	156	5·8	820	27·7	1 007	34·1	972	32·9
» 1919	211	8·1	883	33·9	1 074	41·3	434	16·7
» 1920	211	11·9	616	34·8	367	20·7	575	32·6
» 1921	686	23·6	1 518	52·3	368	12·7	330	11·4
» 1922	381	34·3	279	25·2	332	29·9	118	10·6
» 1923	155	9·9	693	44·1	563	35·9	159	10·1
» 1924	127	4·3	1 522	51·8	1 189	40·5	101	3·4

Den kraftiga ökningen under år 1924 får sålunda i första hand tillskrivas den kommunala byggnadsverksamhetens uppsving, men även bostadsföreningarnas produktion visade, som synes, starkt uppåtgående tendens. Ökningen i dessa fall inskränkte sig dock till de nyssnämnda tre stora städerna. Från statens sida uppfördes under år 1924 endast ett fåtal lägenheter, vilket tyder på, att den omfattande bostadsbyggnadsverksamhet, som bedrivits av kommunikationsverken, numera i huvudsak avstannat, åtminstone vad städerna angår. Industriens tillskott var praktiskt taget utan betydelse inom stadssamhällena.

[1] Inkl. allmännyttiga bostadsaktiebolag, konsumtions- och andra föreningar, stiftelser o. d.

Kroppsutvecklingen hos minderåriga industriarbetare.[1]

I gällande svenska lag om arbetarskydd av år 1912 är som villkor för minderårigas användning i industriellt arbete föreskrivet, att för varje minderårig till arbetsgivaren avlämnats en s. k. intygsbok, innehållande bland annat läkarbetyg. Enligt lagen skall sedermera den minderåriges hälsotillstånd samt kroppsutveckling i avseende å vikt, längd och bröstvidd årligen undersökas av läkare, som därom skall göra anteckning i intygsboken. När den minderårige fyllt 18 år, insändes boken till socialstyrelsen att där förvaras.

På grundval av de i nämnda intygsböcker gjorda anteckningarna har inom socialstyrelsen verkställts en undersökning rörande kroppsutvecklingen hos de av lagen omfattade minderåriga (manliga arbetare i åldern 13—18 år och kvinnliga i åldern 14—18 år). För de manligas vidkommande är den undersökta åldersperioden av ett speciellt intresse, då den för dem nära sammanfaller med pubertetsåldern, en period av särskilt stark tillväxt, men också av särskilt stor ömtålighet.

De vid undersökningen av *manliga minderåriga* erhållna genomsnittssiffrorna för vikt, längd och bröstvidd inom olika åldrar samt ökningssiffrorna från det ena åldersåret till det andra redovisas i följande tablå, där specifikation på olika industrigrenar dock av utrymmesskäl icke blivit utförd.[2]

Ålder	Genomsnittsvikt (kg)	Ökning	Genomsnittslängd (cm)	Ökning	Genomsnittlig bröstvidd (cm)	Ökning
13 år	36·2	—	147·2	—	69·4	—
14 »	40·1	+ 3·9	152·1	+ 4·9	71·9	+ 2·5
15 »	45·1	+ 5·0	157·8	+ 5·7	75·2	+ 3·3
16 »	50·3	+ 5·2	163·3	+ 5·5	78·8	+ 3·6
17 »	54·7	+ 4·4	167·3	+ 4·0	81·8	+ 3·0

En granskning av tillväxtsiffrorna från den ena åldersgruppen till den andra ger vid handen, att tillväxten i fråga om både vikt, längd och bröstvidd varit störst i åldrarna 14—15 och 15—16 år. Vikttillväxten når sin höjdpunkt i utvecklingsskedet 15—16 år, och detsamma är fallet med tillväxten i bröstvidd, medan däremot längdtillväxten varit större under övergången från 14 till 15 år. Längdtillväxten går sålunda före tillväxten i vikt och bröstvidd.

Undersökningen visar även de minderårigas fördelning inom varje ålder på olika vikt-, längd- och bröstviddsklasser. Hithörande tabeller återgivas icke här, men några iakttagelser, vartill de kunna föranleda, må antydas. Man finner sålunda, att 13-åringarna, vare sig man fäster avseende vid vikten, längden eller bröstvidden, förete en något osymmetrisk storleks-

[1] Utgör en sammanfattning av huvudinnehållet utav den av socialstyrelsen i serien Sveriges officiella statistik: Socialstatistik utgivna publikationen med denna titel.

[2] Viktsiffrorna äro beräknade med avdrag för kläder, längdsiffrorna med avdrag för skor.

gruppering, nämligen så att de i förhållande till genomsnittstypen småväxta individerna äro fåtaligare än de storväxta. Urvalet av de i industrien sysselsatta minderåriga synes alltså ha blivit i viss mån präglat av nödvändig hänsyn till individernas större eller mindre fysiska styrka. Ett närmare studium av tabellerna ger vid handen, att viktens storlek varit av större betydelse än längdens och bröstviddens vid denna utmönstring av svagare individer.

Storleksgrupperingen inom de högre åldersklasserna företer drag, som antyda, att de undersökta individernas olikhet i tillväxt under perioden 13—17 år stått i ett visst samband med olikheten i utgångsläge vid 13 år, i det att ej blott de största bland 13-åringarna vuxit relativt litet, utan även de minsta fått sin tillväxt i viss mån hämmad i jämförelse med de mellanstora. Detta förhållande kommer mera direkt till synes uti en i redogörelsen ingående specialundersökning, vilken företagits beträffande ett urval av sådana individer, som varit föremål för observation ifrån fyllda 13 till och med fyllda 17 år.

De för hela den undersökta samlingen av *kvinnliga minderåriga* erhållna genomsnittstalen i avseende på vikt, längd och bröstvidd inom olika åldrar samt ökningstalen från det ena åldersåret till det andra redovisas i nedanstående tablå.

Ålder	Genomsnittlig vikt (kg)	Ökning	Genomsnittlig längd (cm)	Ökning	Genomsnittlig bröstvidd (cm)	Ökning
14 år	42·9	—	154·8	—	72·4	—
15 »	46·6	+ 3·7	157·8	+ 3·0	75·0	+ 2·6
16 »	49·8	+ 3·2	159·7	+ 1·9	77·4	+ 2·4
17 »	52·1	+ 2·3	160·6	+ 0·9	78·9	+ 1·5

Såsom framgår av tabellen, har flickornas genomsnittliga vikt, längd och bröstvidd ökats i avtagande grad under den undersökta åldersperioden. Man finner, att tillväxten i längd under dessa år sker i mera snabbt avtagande tempo än tillväxten i vikt och bröstvidd. Även i fråga om kvinnliga minderåriga kan alltså den iakttagelsen göras, att den kraftigare längdtillväxten går före den kraftigare tillväxten i vikt och bröstvidd.

Den egentliga kraftiga längdtillväxten infaller för flickor tidigare än under den här undersökta åldersperioden, och även tillväxten i vikt och bröstvidd plägar nå sitt maximum under ett tidigare skede. Detta förhållande sammanhänger med att flickornas pubertetsperiod i regel avslutas med det 14:de eller 15:de året. (Närmare belyses detta i den till undersökningen fogade sammanställningen av en del andra undersökningars resultat.)

Genom sin tidigare mognad ha flickorna vid 14 år i genomsnitt blivit de lika gamla gossarna överlägsna i fråga om både vikt, längd och bröstvidd. Under den följande utvecklingen gå gossarna förbi flickorna, först i avseende på längden, sedan i avseende på bröstvidden och vikten.

Vid en särskild undersökning av samma slag, som verkställts ifråga om manliga minderåriga (se ovan), har det visat sig, att tillväxten i avseende å

både vikten, längden och bröstvidden under perioden 14—17 år varit i genomsnitt störst för de minsta 14-åringarna och blivit allt mindre för de från början mera utvecklade. Den hämning i tillväxten, vilken för gossarnas vidkommande kunde iakttagas även hos de från början minst utvecklade individerna, synes däremot icke ha haft sin motsvarighet i fråga om flickorna. Häri torde man kunna se ett vittnesbörd om att den undersökta åldersperioden för flickorna icke varit så ömtålig som för gossarna, för vilka den ju sammanfallit med pubertetsperioden.

I en till utredningen fogad specialstudie hava de erhållna resultaten sammanställts med resultaten av en del andra undersökningar, svenska och utländska. Några antydningar må här göras om dess innehåll.

Vissa där anförda utländska undersökningar, vilka specificerats på grupper av minderåriga, tillhörande olika samhällsklasser, giva ganska tydliga belägg på att de minderårigas arbets- och levnadsförhållanden äro av betydelse för deras kroppsutveckling.

Otvivelaktigt hade det varit av stort intresse att få jämföra de siffror, som nu beräknats för svenska minderåriga arbetare, med motsvarande siffror för samtidigt undersökta icke kroppsarbetande svenska minderåriga. I brist på någon samtidig undersökning av sistberörda slag hava i stället siffrorna för de svenska arbetargrupperna jämförts bland annat med Keys på 1880-talet erhållna resultat beträffande minderåriga i högre läroverk samt med resultaten av ett par norska och engelska undersökningar. En sådan jämförelse åskådliggöres i nedanstående sammanställning, avseende endast *manliga minderåriga*. Anmärkras må, att de av Key och Roberts redovisade viktsiffrorna, vilka avse påklädda individer, här blivit reducerade med klädernas beräknade vikt. — I fråga om bröstvidden har Key inga uppgifter.

Undersökare	De undersöktas sociala ställning	Undersökningsår	Vikt (kg)			Längd (cm)			Bröstvidd (cm)		
			13 år	17 år	Ökning	13 år	17 år	Ökning	13 år	17 år	Ökning
Schiötz (Norge)	Kommunala mellanskolor	1918	37·6	59·5	21·9	148·7	170·6	21·9	70·8	85·4	15·1
Roberts (Engl.)	Högre skolor	1878	37·3	59·4	22·1	149·3	172·4	23·1	72·2	86·3	14·1
Socialstyrelsen	Mek. verkstäder	1913—1921	38·0	56·4	18·4	149·3	168·7	19·4	70·0	82·2	12·2
Key (Sverige)	Högre skolor	1885	35·5	54·4	18·9	141·0	167·0	23·0	—	—	—
Socialstyrelsen	Ylleindustrien	1913—1921	35·3	52·5	17·2	147·0	165·4	18·4	68·8	79·9	11·1
Socialstyrelsen	Tändsticksind.	1913—1921	36·1	51·8	15·7	147·0	165·7	18·7	68·5	79·0	10·5
Roberts (Engl.)	Arbetarklassen	1878	33·0	49·0	16·0	142·2	163·7	21·5	64·1	74·6	10·5

De olika undersökningarnas resultat hava ordnats efter de undersöktas utvecklingsstandard i fråga om vikten vid 17 år, så att de i detta hänseende mest utvecklade redovisats först och de minst utvecklade sist.

Olycksfall vid gruvdriften inom östra bergmästardistriktet under åren 1903—1922.[1]

Av bergmästaren *Björn Kjellberg.*

Under åren 1903—1912 hava till bergmästarens kännedom kommit 878 vid gruvdriften inom östra distriktet inträffade olycksfall, varav 48 med dödlig utgång. Under tidsperioden 1913—1922 äro motsvarande siffror 1 475 och 42. Olycksfallen fördela sig på olika slag av arbeten sålunda:

	Inträffade olycksfall i % av hela antalet olycksfall		Inträffade dödsfall i % av hela antalet dödsfall	
	1903—12	1913—22	1903—12	1913—22
Arbeten i dagen i allmänhet (däri inbegripna smedja och verkstad)	11·8	13·5	2·1	—
Sovrings-, kross-, anriknings- och briketteringsverk[2]	2·2	5·7	—	2·4
Linbanor	0·3	1·4	—	—
Jordschaktning	0·4	0·7	—	2·4
Skrädning (sönderslagning av sten) och stenkilning	7·4	4·1	—	—
Transmissioner, motorer, hissar i anrikningsverk	2·8	2·6	10·4	7·1
Gruvbyggnad (under jord) jämte transport av dithörande redskap	6·4	4·7	6·3	7·1
Borrning[3]	13·9	12·0	10·4	2·4
Sprängning (inbegripet laddning samt sprängämnesolyckor i allmänhet)	4·0	3·2	12·5	9·5
Brytning och rensning	6·3	3·2	2·1	9·5
Lastning av berg och malm (i dag och under jord)	26·5	30·2	16·6	7·1
Transport av berg och malm (i horisontal led i dag och under jord), slig, avfall och briketter	10·0	13·6	12·5	12·0
Person- och godsbefordring i vertikal led (stege, hiss, tunna m. m.)	7·3	4·5	23·0	38·1
Elektriska ledningar	0·7	0·5	4·1	2·4
Gasexplosion	—	0·1	—	—
Summa	100·0	100·0	100·0	100·0

Av samtliga olycksfall hava under tidsperioden 1903—1912 37 % haft till följd hand- eller fingerskador, 25 % ben- eller fotskador samt 38 % annan kroppsskada. Motsvarande siffror under tidsperioden 1913—1922: hand- eller fingerskador 44 %, ben- eller fotskador 22 % samt annan kroppsskada 34 %.

I anslutning till den i tabellen uppgjorda fördelningen av olycksfallen lämnas i det följande en översikt av de mera anmärkningsvärda olycksfallsorsakerna inom varje särskild grupp.

[1] Från och med år 1920 omfattar statistiken även arbete i stenbrott. — [2] Olycksfall vid transmissioner, motorer, hissar samt vid transport av gods ej inbegripna. — [3] Olycksfall uppstående genom vid borrning påträffade sprängämnen, som bragts att explodera, ej inbegripna.

Arbeten i dagen i allmänhet. Anledningarna till olycksfallen inom denna grupp hava varit av olika slag. Mer än 50 % av olycksfallen hava inträffat vid byggnadsarbeten samt vid lastning och lossning av diverse gods (malm och berg ej inbegripna) vid järnväg, fartyg etc. Omkring 15 % äro att hänföra till arbeten i smedja och verkstad. I övrigt hava olycksfallen inträffat vid vedsågning, körslor, cykelåkning m. m. Olycksfallen hava i allmänhet haft en jämförelsevis lindrig påföljd, mestadels sår- och klämskador. Några mera svårartade äro dock att anteckna.

Under tidsperioden 1903—1912 inträffade sålunda ett dödsfall, i det en arbetare vid lastning av cementtunnor å vagn erhöll så svår klämskada i ljumsktrakten, att han efter någon tid avled.

Från tidsperioden 1913—1922 må följande olycksfall omförmälas. En person, sysselsatt med tjärstrykning av ett spelhustak, steg på sidan om stegen, halkade och föll 4 meter, varvid han bl. a. bräckte bäckenbenet. — En annan person hade lagt sig på en bänk, varöver hängde signaltråd med 12 kg:s vikt. Kroken råkade brista, och 12 kg:s-tyngden föll på den liggandes mage, varvid svåra inre skador erhöllos. Personen i fråga hade själv placerat bänken å den riskabla platsen.

Sovrings-, kross-, anriknings- och briketteringsverk. Antalet inträffade olycksfall vid denna grupp i förhållande till hela antalet olycksfall ställer sig väsentligt mindre under förut nämnda första tioårsperiod än under den senare, givetvis beroende därpå, att verken vid århundradets början voro färre till antalet och produktionen per verk räknad mindre. Under senare tioårsperioden hava ej mindre än 55 % av olycksfallen inträffat vid krossmatningen, därigenom att fallande sten från malmficka förorsakat skador å händer, fingrar, fötter och ben. I åtskilliga fall hava arbetarna tillskyndats ögonskada av kringflygande stenflittror vid stenarnas fall. Vid spettningen i malmficka hava därjämte i enstaka fall slag och stötar av spettet förorsakat skada. — Olycksfallen i övrigt hava av skilda anledningar ägt rum vid transportband (mestadels fallande sten å fötterna), separatorer, kul- och rörkvarnar, skakbord m. fl. apparater och varit av jämförelsevis lindrig beskaffenhet, undantagandes ett fall med dödlig utgång, som inträffade, då en 20-åring, vars egentliga uppgift var tillsyn av malmseparatorer, tillfälligtvis skulle hjälpa en kulkvarnsskötare att med spett lösgöra gods, som stockat sig vid inloppet till en kvarn. Under detta för honom ovana arbete erhöll han en stöt av spettet, som kastade honom baklänges ned på kvarnen och kom honom att förolyckas mellan denna och dess fundament.

Linbanor. Till denna grupp hörande olycksfall hava mestadels medfört klämskador och företrädesvis förorsakats genom rubbning i kopplingsmekanismen mellan draglina och linburk.

Jordschaktning. Hithörande olycksfall, som mestadels drabbat händer och fingrar, hava företrädesvis erhållits vid vältning av sten och varit av lindrig beskaffenhet. Under tidsperioden 1913—1922 har emellertid förekommit ett olycksfall av svårare art, förorsakat därigenom att vid utförande av s. k. försvarsarbete genom jordschaktning till ett djup av 4 m ett i gropens överkant befintligt stenblock underminerades och plötsligt föll över en å gropens botten sysselsatt förman.

Skrädning och stenkilning. Att antalet inträffade olycksfall vid denna grupp är större under förra tioårsperioden än under den senare beror givetvis på att handskrädning mer och mer ersatts med användning av krossmaskineri och plockband. Omkring 50 % av de erhållna skadorna hava tillfogats ögonen och 30—40 % händer och fingrar.

Transmissioner, motorer jämte hissar vid anrikningsverk. Olycksfallen hava tillkommit av diverse anledningar, såsom vid rempåläggning, smörjning etc. och mesta-

dels haft en lindrig påföljd. Åtskilliga svåra olycksfall hava emellertid inträffat. En maskinist skulle sålunda tillse en transmission och därvid passera en smal passage längs en i gång varande transportrem, mot vilken stängselskydd var anbragt. Detta visade sig dock ej vara till fyllest, i det personen i fråga antagligen genom halkning fick fot eller klädesplagg under stängselskyddet och därigenom kom i kollision med remmen, indrogs i maskineriet och gick förlorad. — Vid smörjning av spel under gång fastnade en maskinist med kläderna i en kuggväxel och förolyckades. — En arbetare, som tillfälligt var på besök i maskinhus för att där å en lokomobil värma kaffe vid matrast, fastnade med kläderna i en transmissionsrem och ihjälklämdes. — Vid nedfirning av timmer med vindspel hade en 19-åring placerat sig å vevarmen. Denna råkade få för stark fart. Pojken blev rädd och hoppade av samt träffades därvid av bommen i huvudet så hårt, att han efter någon tid avled.

Ytterligare fyra olycksfall med dödlig utgång hava förekommit, samtliga träffande yngre arbetare i ett och samma anrikningsverk. En 17-åring föll sålunda omkull och kom med foten under skyddsanordningen för remmen mellan kulkvarnen och matarapparaten, drogs in i maskineriet och dödades. — En 20-åring hade för tillsyn av en tilloppsränna till skakborden stigit upp på en stege på felaktig sida om rännan och kom därvid med kläderna i beröring med en hastigt roterande transmissionsaxel, drogs runt och ljöt döden. — En 17-åring tog sig för att trots förbud befara en hiss. Motvikten till densamma kom i olag, och hissen började hastigt falla. Pojken blev rädd och hoppade ur hissen samt klämdes ihjäl. — En 16-åring stack sitt huvud in i hisstrumman och fick därvid detsamma krossat av nedgående hiss. — Vid samma hiss inträffade vidare tvenne olycksfall med lindrigare påföljd, det ena dock resulterande i en bräckt knäskål.

Av svåra olycksfall, ehuru ej med dödlig utgång, äro slutligen att nämna följande. En arbetare råkade falla baklänges mot en axelledning i ett maskinhus, varvid hans kläder fastnade i axelledningen, som drog honom runt flera varv med påföljd, att båda benen bräcktes. — Vid smörjning av lagret till en malmskiljare halkade en därmed sysselsatt arbetare och fick handen krossad mellan rem och malmskiljare. — En annan arbetare skulle anbringa remvax å ett transportband och fick därvid armen avsliten mellan transportbandet och en remskiva.

Gruvbyggnad jämte transport av dithörande redskap. De erhållna skadorna hava till 30—40 % förorsakats av fallande föremål, använda vid arbetet, eller fallande sten från bergvägg. En avsevärd orsak till olycksfallen har varit snavande och halkning. Vid hanteringen av redskapen, såsom yxa, slägga etc., hava i övrigt sår och klämskador erhållits.

Olycksfallen hava i allmänhet haft jämförelsevis lindrig påföljd. Åtskilliga svåra olycksfall äro emellertid att relatera. Vid framforsling till en gruvöppning i dagen av timmer i och för dess nedförande i gruvan nedstörtade en arbetare i densamma med dödlig påföljd. — Till nedre lavbron vid en gruva skulle en del gruvredskap (stegar) uppfordras i dagen. Den å samma bro för ändamålet placerade arbetaren höll under nedfirande av tomlinan i densamma och lutade sig härvid för mycket ut över schaktöppningen, så att han miste balansen samt föll ned och slog ihjäl sig. — En annan arbetare skulle å en mellanetage i gruvan framforsla virke till schaktöppningen, varifrån det skulle befordras i dagen förmedelst kättingar, anknutna till uppfordringslinan. Han råkade därvid störta ned i schaktöppningen och gick förlorad. — Under reparationsarbete nere i ett schakt, varvid schaktöppningen tillfälligt blivit täckt med en plankbro, råkade en arbetare störta ned i öppningen och gå förlorad; under arbetets fortgång hade en planka råkat förskjutas, varigenom öppning uppstått, tillräckligt stor för personen i fråga att falla igenom.

Därjämte hava tvenne arbetare under byggnadsarbete i schakt förolyckats genom fall.

Borrning. Av översikten över olycksfallens fördelning under de båda tioårsperioderna framgår, att antalet dödsfall vid borrningsarbetet var väsentligt större under tioårsperioden 1903—1912 än under därpå följande. Detta förhållande är förknippat med den ändring i brytningssättet som ägt rum. I förutvarande större arbetsrum, uppkomna vid pallbrytning etc., var risken för att dödligt träffas av nedfallande bergpartier större än den är vid de nyare brytningssätten, såsom magasins- och skivbrytning.

De vid borrningen erhållna skadorna hava till drygt 50 % utgjorts av hand- eller fingerskador, till omkring 12 % av ben- eller fotskador samt till ungefär lika stort antal av ögonskador.

De inträffade dödsfallen hava förorsakats av bergras eller fallande sten. Dylika ras ha jämväl i några fall förorsakat olycksfall medförande invaliditet.

Sprängning. Anledningarna till olycksfallen vid denna grupp hava varit av skilda slag. Vid borrning påträffade sprängämnen, som härvid bragts till explosion, utgöra orsaken till en betydande del av olycksfallsmängden (40 % under åren 1903—1912 samt 30 % under åren 1913—1922). Av andra orsaker må omnämnas användande av frusen dynamit, användande av järnten som laddstake, för hastig återgång till sprängningsstället, otillräckligt skydd vid sprängningen etc. De erhållna skadorna hava till cirka 30 % utgjorts av hand-, finger-, fot- eller benskador.

Flera svåra olycksfall äro här att omnämna: genom påträffande av dynamit vid borrning 6 dödsfall jämte flera fall med svårartad kroppsskada, genom felaktig tidberäkning ett dödsfall och dessutom ett svårartat olycksfall, genom otillräckligt skyddstagande vid sprängningen ett dödsfall, genom användande av järnten vid laddningen ett dödsfall. Vidare har ett dödsfall förekommit genom påträffande av frusen dynamit vid spettning i malmhög, varjämte en person av denna anledning blivit svårt skadad. Vid omladdning av borrhål har svår kroppsskada drabbat en därmed sysselsatt arbetare.

Vid uppgörande av eld har dynamit stundom råkat förefinnas eller kommit till användning, i ett fall resulterande i ett förstört öga, i ett annat i en krossad fot, vilka fall tyda på slarvig vård av sprängämnen. I detta samband må ock omnämnas, det en dynamitknallhatt råkat hamna å ett sorteringsbord och därifrån uppfångades av en pojke, som vid dess hanterande fick flera fingrar bortslitna.

Brytning och rensning. Hithörande skador hava till över 70 % förorsakats av fallande sten och berg, i övrigt av halkning, mistande av balansen etc. Hand- eller fingerskador hava endast förekommit i underordnad mängd.

Flera svåra olycksfall hava här inträffat. I och för upptagande av driften i en gruva skulle under dess länspumpning rensning av väggar och band ske, varvid här sysselsatt manskap opererade dels å flotte, dels i båt. Under arbetets fortgång råkade ett större block från ett band att rasa med påföljd, att två arbetare gingo förlorade genom drunkning. — Ett annat dödsfall inträffade i en c:a 20 m hög stigort genom gasförgiftning, i det nödig ventilation av arbetsrummet ej vidtagits före rensningsarbetets verkställande. — En gruvarbetare fick huvudet krossat av fallande sten. — Ett femte dödsfall inträffade vid ett stenbrott, där en arbetsförman krossades av ett fallande större block.

Flera andra svåra olycksfall, ehuru ej med dödlig utgång, hava dessutom inträffat. Sålunda skadades vid brytning i en pall genom nedrasande bergparti ej mindre än 3 personer, varav tvenne svårt. — I en dagpall halkade en förman under brytningsarbetet och föll utför pallen 10—15 meter samt erhöll därvid svåra skador. Även ledes genom halkning och fall 5—6 meter i en dagpall erhöll en arbetare allvarlig skada. — En arbetare skadades slutligen svårt vid ras från ett orttak vid nedbrytning av berg för lämplig borrplats.

Lastning av berg och malm. Den ojämförligt största delen av olycksfallsmängden faller på denna grupp. Olycksfallen hava till omkring hälften härrört av rullande

eller fallande sten och till ungefär en tredjedel uppstått vid lyftning av sten, i det klämskador erhållits vare sig mellan stenar eller mellan sten och bergtunna. Klämskador hava ock tillfogats vid spettning i tappglugg etc.

Hand-, finger-, fot- och benskador hava varit de flesta vid denna grupp och omfatta sammanlagt c:a 80 % av hela antalet. Skadorna hava i allmänhet varit av jämförelsevis lindrig beskaffenhet, mestadels tillfogade händer och fingrar. Flera svåra olycksfall hava emellertid inträffat, särskilt under tidsperioden 1903—1912, då lastningen mera skedde i arbetsrummen än under den senare tioårsperioden, då lastning från tappglugg varit det vanligaste.

Genom bergras gingo sålunda under den förra tioårsperioden ej mindre än 6 man förlorade, under den senare endast en. Tvenne dödsfall av andra orsaker hava emellertid inträffat under senare tioårsperioden. En arbetare skulle sålunda efter tappning av malm ur tappglugg, varvid han glömde tillsluta denna, skjuta undan vagnen från densamma och träffades därvid av en från tappgluggen nedfallande sten. — Det andra dödsfallet inträffade därigenom, att en fjortonårig pojke tagit plats som åskådare i närheten av slighög under där pågående lastning. Under uppståndet ras i slighögen träffades han av ett därvid jämväl nedrasande parti av en i slighögen befintlig kvarstående bockbana.

Transport av berg och malm i horisontal led, slig, avfall och briketter. De erhållna skadorna hava till ungefärligen lika delar fördelat sig på hand- eller fingerskador, ben- eller fotskador samt annan kroppsskada, något övervägande dock för skador av sistnämnda slag.

Under tidsperioden 1903—1912 utgjorde olycksfallen vid transport med kärra c:a 17 %. Under åren 1913—1922 var motsvarande siffra 12 %; minskningen beror givetvis därpå, att kärrtransporten under senare tider kommit mera ur bruk.

Olycksfallen vid transport med kärra hava huvudsakligen haft sin orsak i halkning eller felstigande å utlagd plankgång eller förlust av balansen vid stjälpning av kärran. De härvid erhållna skadorna hava endast till underordnad del utgjorts av hand- eller fingerskador, i övrigt av fot-, ben- och annan kroppsskada av jämförelsevis lindrig beskaffenhet. Under tidsperioden 1903—1912 inträffade emellertid ett svårartat olycksfall, i det en arbetare gick förlorad genom nedstörtande i ett rullschakt. Och under tidsperioden 1913—1922 råkade en arbetare vid utlastning av slig från kaj mista balansen samt störta på huvudet ned på det 2 meter lägre liggande järnvägsspåret, varvid han bröt nacken.

Olycksfallen inom denna grupp hava i övrigt inträffat vid transport å spår och tillkommit vid stjälpning av vagn eller tunna eller härrört av fallande sten, mestadels från alltför rågat utfraktskärl. Som orsaker hava även anförts urspårning, halkning, för trång passage i förhållande till fasta eller flyttbara föremål etc.

Flera svåra olycksfall hava här inträffat. Vid utskjutande av malm från skrädhus till upplag hava tre arbetare gått förlorade genom nedstörtande från luftbana. En arbetare förolyckades vid framskjutande av lastad vagn till en schaktöppning, i det han jämte vagnen nedstörtade däri. Under framforslande av malm träffades en arbetare av en från högre belägna delar av gruvan fallande sten och dödades. Vid stjälpning av avfall från anrikningsverk i en vattenfylld gruvöppning nedstörtade en 15-åring och gick förlorad. Vid rengöring av lastspår blev en arbetare överkörd av en å spåret framdriven vagn. Vidare inträffade ett dödsfall därigenom, att en å rutschbana genom för stark fart urspårad tom malmvagn under sin färd utanför spåret råkade träffa en arbetare. Slutligen förolyckades en arbetare vid ett stenbrott av den anledning, att han, under framförande av en lastad vagn å svagt lutande bana, placerat sig på vagnens främre ram för att med spett mot vagnshjulen bromsa farten, men därvid råkade falla av vagnen och hamna under densamma.

Ännu ett par andra svårartade olycksfall, ehuru ej med dödlig utgång, hava förekommit och må här omnämnas. Vid utfrakt av gråbergsvagn från anrikningsverk och

uppfordring å en gråbergstipp hade draglinan kommit i olag, med påföljd att rälsen upprevs och vagnen stjälpte, varvid densamma föll över den med utfrakten sysselsatte arbetarens ena ben, som måste amputeras. — Vid tömning av malmvagn från bockbana brast bromsstocken, med påföljd att två arbetare jämte tvenne vagnar störtade ned från den 3 meter höga banan, varvid en av arbetarna ådrog sig revbensbrott jämte diverse kontusioner.

Person- och godsbefordring i vertikal led. De erhållna skadorna hava endast till underordnad del utgjorts av hand- och fingerskador samt fot- och benskador.

C:a 25 % av olycksfallen hava inträffat vid stegvandring, varvid den skadade halkat eller släppt greppet om stegpinne, i flertalet fall av den anledning, att arbetsredskap medförts i händerna. I enstaka fall har stegen varit tillfälligt uppsatt, rubbats under befaringen och därigenom bidragit till olycksfallet. De ådragna skadorna hava ofta varit av mera allvarsam natur, såsom fotvrickning, benbrott, revbensbrott, krossår. Hand- eller fingerskador enbart omnämnas ej i något fall. Åtskilliga svårartade olycksfall hava förekommit. Sålunda hava tre arbetare förolyckats genom fall från stege och fyra andra svårt skadats.

C:a 30 % av olycksfallen hava under tidsperioden 1913—1922 förekommit i samband med hisstrafik (i schakt) och medfört skador av varierande slag, i åtskilliga fall med dödlig utgång. Under tidsperioden 1903—1912 var motsvarande procentsiffra endast 10, beroende på att hissuppfordring då ej så allmänt tagits i bruk.

Införande i hiss av gods (malmvagn, borrknippor etc.) har i en del fall medfört klämskador. Mellan hiss och bottenplan hava några personer skadats, men lyckats komma ifrån den farliga situationen jämförelsevis lindrigt.

Vid mottagning och avsändning å laven hava trenne dödsfall inträffat, i ett fall därigenom att hissens bottenplan råkade komma att ligga något lägre än utfraktsbanan; vid utskjutning av malmvagnen kom denna därigenom att stjälpa över arbetaren, som i och för utskjutningen placerat sig inne i hissen. — I ett annat fall hände, att en mottagare genom felväxling sköt en malmvagn i en tom hissglugg stängselgrinden hade hängt upp sig) och nedstörtade. — Det tredje dödsfallet härrörde av den omständighet, att den hiss, vari malmvagn skulle inskjutas, var för högt uppspelad, vilket ej observerades av arbetaren, utan sköt denne vagnen ut i schaktet och drogs därvid själv med i djupet.

Under personbefordran i hiss har den åkande i enstaka fall klämt fingrar i fjädringen för säkerhetsapparaten. Likaså har det inträffat, att den åkande genom att hålla armbågen utanför hissen erhållit klämskada mot bro i schaktet. I ett fall hade en pumpvaktare ställt sig på en stege, inväntande uppgående hiss för påstigande därå. Härvid hade han ställt sig för nära öppningen för den nedgående hissen och träffades av denna, lyckligtvis med enbart den påföljd, att hans kläder gingo sönder.

Flera särdeles svårartade olycksfall hava inträffat under personbefordran med hiss. Sålunda råkade en hiss, vari en arbetare befann sig för uppfart ur gruvan, stöta emot en vid en etage i densamma befintlig stoppanordning, avsedd att få hissen i samstämmande läge med utfraktsbanorna å samma etage vid utlastning därifrån, vilken stoppanordning råkat förskjutas. Vid den härigenom inträffade häftiga skakningen av hissen kastades personen i fråga ur hissen och nedstörtade med dödlig påföljd. Antagligen hade han hållit i det rundjärn, som utgjorde stängsel för hissen och vid den häftiga stöten lyft samma rundjärn ur dess infällning. — Vid ett annat tillfälle nedstörtade en hiss, vari fyra personer befunno sig, c:a 40 meter av den anledning, att hopkopplingen mellan fasta och lösa linkorgshalvan å ett nyuppfört gruvspel ej skett som sig bör, varjämte den å lösa linkorgshalvan befintliga säkerhetsbromsen, ehuru tillslagen, ej förmådde hindra den å samma linkorgshalva hängande hissens fall. Fallet resulterade i att två män skadades till döds och två mer eller mindre svårt. — Vid ett ytterligare olyckstillfälle hade tre man tagit plats i en i hiss inställd malmvagn. Vagnen råkade glida ur hissen och med denna även arbetarna, av vilka en dödades

och de övriga mer eller mindre svårt skadades. — Slutligen är att nämna, huru en arbetare förolyckades därigenom, att han efter uppfärd ur gruvan i hiss, varunder hans lampa slocknat, steg miste ur hissen och föll i en närliggande hissöppning, vars stängselgrind tillfälligtvis stod öppen.

Vid gods- och persontrafik med fritt hängande, gejdad eller efter slangång glidande tunna hava under tidsperioden 1913—1922 endast 23 % av olycksfallen vid denna grupp ägt rum, under det att motsvarande procentsiffra under tidsperioden 1903—1912 var 51 %, givetvis beroende på att uppfordring med tunna då var mera vanlig än vad sedermera blivit fallet.

Under det att i åtskilliga fall lättare skador erhållits, huvudsakligen vid till- och frånkoppling av tunna, hava emellertid även här flera svåra olycksfall inträffat. Sålunda skulle fem arbetare företaga uppfärd i en tunna, som visserligen var gejdad, men vars styrinrättning tillfälligtvis frusit fast i schaktöppningen. Följden var, att tunnan vid igångsättandet kom i svängning och småningom stötte emot schaktets inbyggnad. Arbetarna hoppade av eller kastades ur tunnan. Fyra lyckades rädda sig på stämplingar i schaktet, men en föll och slog ihjäl sig. — Ett annat fall likaledes med dödlig utgång inträffade därigenom, att en 18-åring, som hade sin ordinarie sysselsättning i dagen, av egen drift följt en skjutare ned i gruvan för åseende av skottlossning å en mellanetage därstädes. Därifrån hade han ensam avlägsnat sig för att åka upp i bergtunnan, men vid påstigande av denna hade han stigit miste eller halkat, med påföljd att han nedstörtade. Även en annan person har gått förlorad vid påstigande av tunna. — Ett dödsfall hade vidare sin orsak däri, att en arbetare tog sig före att vid en gruva med donlägig uppfordring taga plats å den lastade berghunden och under uppfarten blev ihjälklämd mot en stämpling uppe i gruvan.

Genom bristning av lina har en arbetare gått förlorad. Orsaken till linbristningen var, att linan vid bristningspunkten tidigare hade försetts med märke, avsett att visa gruvtunnans läge för skötaren av den vid uppfordringen använda haspeln. För markeringen hade man råkat använda koppartråd. Denna var visserligen ursprungligen isolerad, men genom märkets upprepade passerande över linskiva hade isoleringen bortnötts och kopparn kommit i beröring med linans järntråd, vilken snart sönderfrättes genom den elektrokemiska process, som uppstod mellan kopparn och järnet, underlättad av det något syrliga gruvvattnet.

Vid mottagning av tunna å lave hava tvenne personer nedstörtat i schaktet och gått förlorade; den ene var en 16-årig pojke, som endast tillfälligtvis hade att taga befattning med arbetet.

Ett svårt olyckstillbud inträffade därigenom, att en tunna, varå flera arbetare tagit plats för uppfart, stötte mot en bro i schaktet, varvid en arbetare föll från tunnan till närmast underliggande bro, varifrån han av där stående arbetare hindrades att falla vidare.

I samband härmed må omnämnas några olycksfall, som förorsakats därigenom, att föremål stått för nära schaktöppning och åstadkommit skada genom sitt fall eller annorledes. Ett dödsfall inträffade därigenom, att en arbetare vid påstigandet av en tunna för nedfärd råkade med sina kläder draga omkull en invid schaktöppningen stående bergtunna, som därvid störtade ned i gruvan, slående ihjäl en där sysselsatt arbetare. — I ett annat fallådrog sig en arbetare revbensbrott m. m. genom klämning mot brostock därigenom att den tunna, varå han placerat sig för uppfärd, råkade vid spelets igångsättande komma i svängning genom en stöt från en närstående malmvagn.

Olycksfall hava även förorsakats av sten eller annat föremål, som fallit från uppgående tunna, av nedfallande skarvjärn, som lossnat från slangång, o. d. Tvenne dödsfall i detta avseende föreligga, i det arbetare dödats av fallande stenar från tunna eller ovanliggande lastningsplats.

Slutligen äro att nämna några olycksfall, som förorsakats genom arbetares fall i gruva utöver vad förut är angivet i samband med de särskilda arbetsuppgifterna.

Vid mottagning eller avsändande av redskap uppe i stigort hava tvenne dödsfall förekommit genom att arbetare halkat eller tagit överbalansen och störtat ned. Ett annat dylikt fall resulterade i krossår i huvudet och ryggskada.

Vidare hava två arbetare nedstörtat från en stegbro i gruva, varvid den ene skadades till döds och den andre undkom med brutet lårben och kontusion i axeln. Arbetarna hade underrättats om att sagda bro genom fallande malmstycken från laven blivit bristfällig, dock ej i större omfattning än att den utan risk kunnat passeras, om nödig uppmärksamhet iakttagits.

Slutligen är att nämna, huru tvenne arbetare förolyckats, den ene under transport av bergtunnor från en nivå till en annan nere i gruvan, den andre under mottagning å provisorisk lave av en bergtunna, uppfordrad ur sänkning nere i gruvan.

Elektriska ledningar. Olycksfallen hava mestadels utgjorts av brännskador. Tre dödsfall hava förekommit.

Gasexplosion. En arbetare, sysselsatt uppe i en stigort, erhöll ansikts- och handbrännskador genom explosion av gas kommande från en sköl och antänd av arbetarens lampa.

Av det föregående framgår, att under 20-årsperioden 1903—1922 inträffade inom östra bergmästardistriktet 90 olycksfall med dödlig utgång eller 4·5 per år. Arbetarantalet var under samma period i genomsnitt per år c:a 2 100. Per år och 1 000 arbetare uppgår sålunda dödsfallsantalet till 2·2.

Vid av mig företagen granskning av motsvarande förhållanden inom samma område under tidigare skeden har det visat sig, att under 20-årsperioden 1863—1882 inträffade 43 olycksfall med dödlig utgång eller 2·2 per år. Arbetarantalet var under denna period i genomsnitt per år c:a 1 880. Per år och 1 000 arbetare uppgick sålunda dödsfallsantalet till 1·1.

Under 20-årsperioden 1883—1902 uppgick dödsfallsantalet till 76 eller 3·8 per år. Arbetarantalet var under sistnämnda period i genomsnitt per år c:a 2 150. Per år och 1 000 arbetare var sålunda dödsfallsantalet 1·8.

Av det föregående vill det framgå, som om dödsfallsantalet per år och 1 000 arbetare alltjämt tilltagit. Nu må emellertid anmärkas, att redovisningen av olycksfall först under senare tider blivit fullkomnad och att sålunda dödsfallsantalet från angivna äldre tidsskeden sannolikt ej fullt samstämmer med verkliga antalet inträffade olycksfall med dödlig utgång. Vidare är arbetarantalet från äldre tidsskeden mera summariskt redovisat, under det att det under senare tider angivna mestadels torde avse arbetarantal per 300 dagsverken. Vidare drevs arbetet under äldre tider i lugnare tempo än under senaste 20-årsperiod. Malmfångsten i genomsnitt per år var sålunda inom distriktet under 1863—1882 c:a 200 000 ton, under 1883—1902 c:a 320 000 ton och under 1903—1922 c:a 430 000 ton (i vilken senare siffra ingår produktionen av oarbetad sten under åren 1920—1922).

Emellertid har som nämnts dödssiffran per år och 1 000 arbetare uppgått till 2·2 under tidsperioden 1903—1922. Är nu denna siffra ovanligt hög eller kan den anses motsvara förhållandena i utlandet? Fullständig statistik i nämnda avseende beträffande utlandet har visat sig svår att erhålla. Emellertid må här hänvisas till en i tidskriften »Glückauf», årgång 1923, publicerad

sammanställning angående dödsfallen vid Preussens gruvdrift under åren 1861—1921, varav framgår, att under tidsperioden 1901—1920 var beträffande samtliga brytningsgrenar dödssiffran 2·4 ‰, under det att motsvarande siffra för enbart malmgruvorna var 1·4, vilken senare siffra, i den mån den kan avse förhållanden jämförbara med de inom östra bergmästardistriktet rådande, sålunda skulle utvisa, att dödsfallsfrekvensen därstädes varit för hög

Vad beror nu detta på? Det ligger nära till hands att anse, att bristfällig inspektion varit orsaken, i det ringa tid kunnat ägnas häråt. Det ligger givetvis ett visst berättigande i en sådan uppfattning, vad tiden före 1920 beträffar. Från och med sistnämnda år har dock mera tid och arbetskraft för inspektionen stått till buds, i det gruvingenjör med fast anställning å stat medverkat, vilket haft till följd, att en väsentlig förbättring inträtt. Sålunda förolyckades under 5-årsperioden 1920—1924 endast 10 man, varav 3 (en av dessa var turist) vid stenbrotten. Per år och 1 000 arbetare uppgick dödsfallssiffran till 1·2 à 1·3, vilken sänkning (från 2·2) ju bådar gott för framtiden, såvitt ej bergsstatens organisation alltför mycket kommer att beskäras.

Emellertid givas utöver inspektörens åtgöranden i fråga om skyddsanordningar åtskilliga omständigheter, som äro värda att taga i betraktande.

Som bekant föreligga nu under utarbetning mera detaljerade bestämmelser än de nu gällande till skydd vid arbete inom gruvindustrien, vilka blivande bestämmelser givetvis bliva till stor nytta särskilt i det avseendet, att inspektionsverksamheten inom de olika distrikten må bliva möjligast enhetlig. Men det är en annan angelägenhet, som likaledes är av stor vikt. Och denna gäller arbetarnas egen vaksamhet. Jag har med avsikt lämnat en detaljerad skildring av det stora flertalet inom distriktet inträffade svårare olycksfall under tidsperioden 1903—1922. Av denna skildring torde framgå, att åtskilliga olycksfall skulle kunnat undvikas, om tillbörlig eftertanke och försiktighet iakttagits från arbetarens sida. Bland annat hava flera ungdomar gått förlorade genom sin oförvägenhet m. m. Det tillhör till undvikande av sådana fall de äldre att i tid giva de yngre tillrättavisning. Dessutom må framhållas en omständighet, som ock kan vara av stor vikt. Flera svåra olycksfall hava tillkommit genom att maskiner m. m. kommit i olag och vid fortsatt begagnande i sitt bristfälliga skick medfört olycksfall. Det är sålunda av stor betydelse, att arbetsledningen i dylika fall ofördröjligen underrättas för felets avhjälpande.

För övrigt böra arbetarna för egen del intressera sig för hithörande angelägenhet genom utseende av arbetarombud för att genom dessa få del av de upplysningar och råd, som inspektionsförrättaren kan hava att giva vid inspektionsbesök eller annorledes, vilka meddelanden ju mera sällan äro av beskaffenhet att delgivas genom anslag.

Till slut vill jag framhålla vikten av möjligaste samförstånd mellan arbetsledning och arbetare i hithörande ärenden. I lönehänseende m. m. kunna ju tvister råda mellan de två, men därom äro eller böra väl alla vara ense, att på grund av olycksfall förorsakad kroppslig skada, vare sig den nu drabbar arbetsledningens män eller arbetare, så långt möjligt är bör undvikas.

Socialstyrelsens utredning rörande legostadgan.

Genom beslut den 19 maj 1924 hade Kungl. Maj:t anbefallt socialstyrelsen att avgiva utlåtande över riksdagens i skrivelse den 9 april 1924 med anledning av väckt motion om legostadgans upphävande gjorda anhållan, att Kungl. Maj:t snarast måtte efter förebragt utredning i ämnet för riksdagen framlägga de förslag, syftande till upphävande av legostadgan, vartill utredningen kunde giva anledning. Till åtlydnad härav har socialstyrelsen, efter verkställd utredning, den 21 oktober 1925 avgivit följande utlåtande.

Historik.

Nu gällande *legostadga* är utfärdad år 1833. Den bottnar i rätts- och samhällsåskådningar, som i mycket avvika från dem, som råda i vår tid. För att kunna förstå stadgans innebörd och utgångspunkter är därför en kortfattad historik av nöden.[1]

Legoavtalet betecknas som ett avtal, varigenom en person, under iakttagande av vissa legala formaliteter, lämnar en annan mot ersättning (minst kost och logi eller motsvarande värde) rätt att under viss lagbestämd tid använda hans krafter till varje *skäligt arbete*. *Under äldre tiders odifferentierade samhällsförhållanden* hade dylika generella arbetsavtal stor omfattning och betydelse, men i mån av arbetsfördelningens och arbetsspecialiseringens fortgång ha de i huvudsak inskränkts till tvenne områden, *jordbruket och det husliga arbetet*.

Redan i de svenska landskaps-, lands- och stadslagarna regleras förhållandet mellan husbonde och tjänare, ehuru blott ur privaträttslig synpunkt. Med tjänstehjonsförhållandet *har emellertid* även varit förbundet vissa, ehuru efter tidernas uppfattning till art och grad växlande statliga intressen, särskilt det allmännas uppgift att tillse, att varje medborgare hade sin försörjning genom lämpligt och nyttigt arbete, ävensom *statens plikt att sörja* för rättssäkerheten genom att beivra lösdriveri o. d. Dessa syften tillgodosågos genom den första egentliga legostadgan, som utfärdades den 30 augusti 1664 och som efter hand avlöstes genom förnyade stadgor den 23 november 1686, 6 augusti 1723, 21 augusti 1739, 5 maj 1805 och 23 november 1833.

Rätten att sluta legoavtal är liksom beträffande andra avtal principiellt fri. Ända till utfärdandet av 1885 års lag om lösdrivares behandling gällde *emellertid* åtminstone formellt sett tjänstetvång, i det att vissa personer kunde åläggas att skaffa sig plats som legohjon. För dem var avtalsfriheten bibehållen allenast så till vida, att de ägde välja mellan dem, som voro villiga att bliva deras husbönder. Först ett halvsekel efter utfärdandet av 1833 års legostadga blev tjänstehjonsavtalet alltså ett fullt fritt arbetsavtal. Nämnda stadga bär dock alltjämt vissa spår av den tidigare uppfattningen.

Frågan om omarbetande eller upphävande helt eller delvis av 1833 års legostadga har upprepade gånger varit föremål för riksdagens prövning. Redan vid 1862—63 års riksdag anförde det sammansatta lag- samt allmänna besvärs- och ekonomiutskottet, att legostadgan genom förändringar i den allmänna åskådningen rörande förhållandet

[1] Härvid följes i huvudsak dels A. O. Winroth: Om tjänstehjonsförhållandet enligt svensk rätt, Uppsala universitets årsskrift 1879, dels vissa utredningar i riksdagstrycket, särskilt andra lagutskottets utlåtande n:r 11 vid 1924 års riksdag.

mellan husbönder och tjänstehjon samt genom tid efter annan vidtagna förändringar i stadgan hade förlorat det inre sammanhang och den självöverensstämmelse en lag borde äga. Stadganden, grundade på helt olika principer, funnos däri inrymda bredvid varandra. Ett sådant förhållande krävde rättelse, och därom framställdes också under årens lopp förslag i en mängd motioner, bl. a. vid 1879, 1883, 1896 och 1898 års riksdagar. Vid riksdagsbehandlingen framgick det emellertid, att särskilt jordbrukarrepresentanterna fruktade, att vid revision av legostadgan skulle bortfalla den ännu kvarlevande återstoden av det patriarkaliska förhållandet mellan husbonde och tjänare, vilket utgjorde kärnpunkten i lagstiftningen om legoavtal och höjde detta avtal över ett vanligt arbetsavtal. När 1898 års riksdag avlät en skrivelse med begäran om utarbetande av ny legostadga, gjordes samtidigt det uttalandet, att vid en omarbetning av legostadgan huvudgrunderna för densamma borde lämnas orubbade. Så skedde också i det förslag till ny legostadga, som den 31 oktober 1900 framlades av en i anledning av nämnda riksdagsskrivelse tillsatt kungl. kommitté.

Berörda förslag blev emellertid aldrig från Kungl. Maj:ts sida framlagt för riksdagen. Särskilda skäl, bl. a. det förhållandet att fr. o. m. åren 1906—1907 arbetsförhållandena inom jordbruket börjat liksom inom industrien regleras genom mellan arbetsgivarnas och arbetarnas organisationer träffade kollektivavtal, ansågos påkalla en vidare syn även på legoavtalet. År 1907 uppdrog Kungl. Maj:t åt en särskild kommitté att undersöka möjligheten av en lagstiftning angående arbetsavtal och att i samband därmed avgiva förslag även till ändringar i gällande legostadga. På grundval av kommitténs utredningar utarbetades proposition med förslag till bl. a. lag om vissa arbetsavtal, inbegripande även sådana avtal mellan jordbrukare och deras arbetare, som ej föllo under legostadgan. Vad revisionen av den sistnämnda beträffar, befanns det lämpligt att tills vidare uppskjuta densamma. Den allmänna avtalslagstiftningens fall vid 1910 och 1911 års riksdagar medförde, att detta uppskov blev ganska långt.

Vid 1918 års lagtima riksdag väcktes motion om utredning avseende legostadgans avskaffande och ersättande med en efter tidsförhållandena avpassad avtalsform, vilken motion blev av riksdagen bifallen. I motiveringen till riksdagens skrivelse framhölls bl. a., att legostadgan, såsom i många avseenden föråldrad och i saknad av inre sammanhang samt i sin helhet icke tillämpad eller tillämpbar, borde avskaffas. Å jordbrukets område förefunnes emellertid enligt riksdagens mening sådana förhållanden, att ur såväl arbetsgivarnas som arbetstagarnas synpunkt krävdes en särskild avtalsform, som skänkte behövlig stadga åt förhållandet dem emellan. Å ena sidan fordrades nämligen garanti för att arbetarna kvarstannade i tjänst den avtalade tiden, å den andra vore det av ej mindre vikt, att den ifrågasatta avtalsformen tillförsäkrade behövligt skydd åt arbetarna, särskilt statkarlarna, som bebodde av arbetsgivarna upplåtna bostäder. Vid beslutets fattande i andra kammaren hade en stark minoritet röstat för en reservation, vari påyrkats, att utredningen borde syfta allenast till legostadgans avskaffande.

Med anledning av berörda riksdagsskrivelse framlade Kungl. Maj:t till 1919 års lagtima riksdag en proposition med förslag till lag om upphävande av vissa bestämmelser i legostadgan, förnämligast avseende dels tjänstehjons hämtning och inställande samt entledigande ur tjänst genom polismyndighets försorg, dels angående böter samt förverkande av lön eller del därav i vissa fall. Vid propositionens framläggande uttalade föredragande departementschefen såsom sin mening, att jordbruksarbetarnas avtalsfråga icke kunde lösas annat än i sammanhang med en kommande utredning av arbets- och avtalsförhållandena inom industrien. Propositionen blev av riksdagen bifallen.

Vid 1920 års riksdag väcktes ånyo motioner om legostadgans avskaffande. Dessa ledde till att riksdagen, på förslag av andra lagutskottet, för sin del antog en lag om upphävande av ytterligare ett antal detaljbestämmelser i legostadgan, företrädesvis avseende vissa sidor av husbonderätten. Vidare avlät riksdagen skrivelse till Kungl. Maj:t med anhållan om förslag till avskaffande av legostadgan och dess ersättande med en efter nutida förhållanden avpassad lagstiftning. I motioner inom riksdagens

båda kamrar framställdes vid 1921 års riksdag ånyo yrkanden om legostadgans omedelbara upphävande. Andra lagutskottet vidhöll sin år 1920 intagna ståndpunkt, vilken godkändes av båda kamrarna. Vid samma riksdag väcktes ett flertal motioner om åtgärder till arbetsfredens bevarande, därvid även påyrkades en efter jordbrukets behov avpassad lagstiftning, som reglerade arbetsavtalet och dess rättsverkningar. Andra lagutskottet anförde i denna del bl. a., att frågan om arbetsfreden på jordbrukets område borde beaktas i samband med behandlingen av riksdagens på utskottets hemställan (1920) gjorda begäran om modern avtalslagstiftning till ersättande av den föråldrade legostadgan. Riksdagen beslöt skrivelse till Kungl. Maj:t med anhållan om utredning angående frågan om vidtagande av åtgärder, utöver vad som redan skett, till arbetsfredens bevarande. På grund av nämnda riksdagsskrivelse tillkallades den 7 juli 1921 en sakkunnig person att inom socialdepartementet biträda med utredning angående i skrivelsen angivna frågor, ävensom — med föranledande av 1920 års riksdagsskrivelse — beträffande frågan om upphävande av legostadgan och dess ersättande med en efter nutida förhållanden avpassad lagstiftning. Berörda utredningsarbete blev enligt beslut den 24 november 1922 vilande från 1 januari 1923, men har detsamma sedermera genom Kungl. Maj:ts beslut den 27 september 1924 överlämnats till socialstyrelsen.

Vid 1924 års riksdag väcktes ånyo motion om legostadgans avskaffande i dess helhet. Andra lagutskottet ansåg emellertid, att innan ståndpunkt toges till det genom motionen ånyo framförda kravet på stadgans omedelbara upphävande, det borde närmare utrönas, dels i vilken utsträckning stadgan alltjämt tillämpades och dels i vad mån, där så ej vore fallet, olägenheter för respektive kontrahenter mött genom att densamma, såsom ersatt av avtal i annan ordning, bragts ur tillämpning. Riksdagen antog utskottets förslag och avlät skrivelse till Kungl. Maj:t med anhållan om utredning i ämnet. En minoritet anslöt sig dock till en inom utskottet framställd reservation, åsyftande legostadgans omedelbara upphävande. Genom Kungl. Maj:ts beslut den 19 maj 1924 anbefalldes socialstyrelsen att verkställa utredning i berörda hänseenden.

Plan för utredningen.

Med anledning av förenämnda uppdrag hava inom socialstyrelsen verkställts vissa utredningar dels rörande legostadgans nuvarande betydelse för anställningsförhållandena inom olika landsdelar och arbetargrupper, dels rörande redan inträdda eller förutsedda olägenheter av att stadgan bringas ur tillämpning.

Det första ledet i utredningsarbetet var, att styrelsen, såsom bilaga till frågeformuläret för den fortlöpande lantarbetarstatistiken, i slutet av oktober 1924 till kommunalstämmornas ordförande i landskommunerna utsände ett särskilt frågeformulär. Å detta begärdes upplysningar, huruvida inom det större och det mindre jordbruket i de särskilda socknarna de fasta lantarbetarnas anställning övervägande reglerades genom legostadgan, kollektivavtal, skriftliga personliga kontrakt eller dessa avtalsformer i förening. Vidare efterfrågades, vilka utav legostadgans ännu gällande bestämmelser kunde anses hava praktisk betydelse, och slutligen, huruvida i de fall, där legostadgan ej tillämpades, detta förhållande medfört olägenheter för husbönder och tjänare, och i så fall vilka. — Såsom ett komplement till denna sockenutredning anmodades samtliga länsanstalter och fristående kommunala anstalter inom Sveriges offentliga arbetsförmedling att med ledning av samma formulär meddela sina erfarenheter av legostadgan och dess tillämpning beträffande dels egentligt jordbruksarbete, dels husligt arbete i städerna och på landsbygden. — Svar på styrelsens hemställan inkommo från samtliga 36 arbetsförmedlingsanstalter, medan sockenuppgifter lämnades av 1 708 av 2 345 tillskrivna.

På grundval av erfarenheter från denna allmänt orienterande utredning utarbetades ett mera utförligt frågeformulär, avseende att klargöra förekomsten av olika avtals-

former inom jordbruket och husligt arbete samt vidare tillämpningen och betydelsen av legostadgans särskilda bestämmelser, eventuella anordningar, som kunna ha trätt i stället för sistnämnda bestämmelser, och slutligen de olägenheter, som kunnat påvisas, där stadgan ej längre tillämpas, eller som kunna förväntas av dess fullständiga upphävande. Formuläret tillställdes och besvarades av i nedanstående tablå nämnda institutioner och föreningar.

		Tillskrivna	Svar från
Hushållningssällskap		26	21
Rättshjälpsanstalter		5	4
Lantarbetsgivarföreningar	centrala	1	1
	lokala	10	4
Lantarbetarföreningar	centrala	2	2
	lokala	273	178
Husmodersföreningar	c:a	80	14
Hembiträdesföreningar		2	2
	Summa	399	226

Framhållas må, att av hushållningssällskapen 7 avgivit sammanfattande yttranden genom sina förvaltningsutskott, medan 14 åtnöjt sig med att översända frågeformulär, besvarade av vederbörande underavdelningar och sålunda avseende förhållandena i de särskilda bygderna.

Legostadgan såsom reglerande anställningsformen i olika bygder.

De former, som numera komma i fråga vid anställning av mera fasta lantarbetare (närmast tjänare och statare), synas i huvudsak vara följande:

1. Legostadgan
   a. enbart;
   b. i förening med skriftliga personliga kontrakt (ofta i form av s. k. städjebevis);
   c. i förening med kollektivavtal.
2. Kollektivavtal
   a. enbart (muntligt personligt avtal);
   b. i förening med skriftliga personliga kontrakt.
3. Enbart skriftliga personliga kontrakt.
4. Muntliga avtal för längre eller kortare tid, eller tills vidare (utan hänvisning till legostadgan eller kollektivavtal).

Det för anställning enligt legostadgan konstituerande anses vara, att husbonde, efter det att uppgörelse om tjänstevillkoren skett, giver tjänaren en städjepenning såsom bekräftelse därå. Vidare skall enligt stadgan person i annans tjänst vid städsel avlämna orlovssedel från sin dåvarande husbonde såsom bevis för att han blivit ledig att antaga tjänst.

För orientering över spörsmålet, i vilken utsträckning anställning enligt legostadgan förekommer i olika delar av landet, må till en början meddelas vissa uppgifter, intagna i tablån å nästa sida. På grundval av uppgifter från kommunalstämmornas ordförande angivas här länsvis den ungefärliga procentuella fördelningen av kommunerna efter svaren (ja eller nej) på frågan, huruvida inom den för socknen karakteristiska jordbrukstypen (större, resp. mindre brukningsdelar) anställning i övervägande mån sker enligt legostadgan samt huruvida de för sådant avtal karakteristiska formaliteterna, nämligen erläggande av städjepenning och utfärdande av orlovssedel, ännu äro av praktisk betydelse.

Antal kommuner (%)	Legostadgan tillämpas ja %	Legostadgan tillämpas nej %	Städjepenning förekommer ja %	Städjepenning förekommer nej %	Orlovssedel förekommer ja %	Orlovssedel förekommer nej %
Stockholms län	33	67	47	53	70	30
Uppsala »	32	68	42	58	85	15
Södermanlands »	59	41	54	46	83	17
Östergötlands »	87	13	92	8	85	15
Jönköpings »	78	22	90	10	70	30
Kronobergs »	78	22	92	8	72	28
Kalmar »	73	27	85	15	65	35
Gotlands »	80	20	90	10	65	35
Blekinge »	80	20	100	—	80	20
Kristianstads »	80	20	88	12	72	28
Malmöhus »	90	10	80	20	87	13
Hallands »	85	15	93	7	95	5
Göteborgs och Bohus »	18	82	30	70	30	70
Älvsborgs »	40	60	43	57	43	57
Skaraborgs »	96	4	97	3	98	2
Värmlands »	—	100	14	86	17	83
Örebro »	69	31	67	33	65	35
Västmanlands »	69	31	70	30	70	30
Kopparbergs »	—	100	—	100	—	100
Gävleborgs »	—	100	—	100	—	100
Västernorrlands »	35	65	35	65	15	85
Jämtlands »	9	91	9	91	7	93
Västerbottens »	75	25	80	20	—	—
Norrbottens »	50	50	60	40	—	—

Då städjepennings utbetalande anses konstituera tjänsteförhållande enligt legostadgan, skulle i tablån de två första grupperna av procenttal sammanfalla, vilket emellertid icke är händelsen. Orsaken härtill synes förnämligast vara, att legostadgans faktiska tillämpning är nästan omöjlig att siffermässigt fixera, vilket sammanhänger därmed, att detta hundraåriga paragrafkomplex numera knappast längre är en lag, utan fastmer skuggan av en lag, vars betydelse mindre faller på det juridiska än på det moraliska området, såsom stöd för vissa formaliteter, traditioner, föresatser och förhoppningar. Som tabellen utvisar, förete emellertid ifrågavarande sifferserier icke särdeles stora avvikelser från varandra, och sammantagna torde de giva en i huvuddragen riktig bild av den större eller mindre betydelse legostadgan tillmätes inom olika landsdelar, närmast bland jordbrukarbefolkningen.

Beträffande förekomsten av olika slag av anställningsformer inom de särskilda länen ger en sammanställning av hela det tillgängliga uppgiftsmaterialet i huvudsak följande bild, närmast avseende oktober 1924.

Stockholms och Uppsala län uppvisa med avseende på de vid jordbruket rådande avtalsförhållandena stora likheter. Anställningen uppgives i övervägande grad regleras enligt legostadgan i ungefär en tredjedel av kommunerna. Denna siffra torde dock närmast hänföra sig till de större gårdarna, medan vid det mindre jordbruket stadgan torde hava en vidare tillämpning. Vid storbruket äro därjämte skriftliga kontrakt vanliga. Legostadgans relativt begränsade tillämpning sammanhänger med att kollektivavtalet här funnit vidsträckt användning, stundom i förening med skriftliga personliga kontrakt. Dessa utgöras mera sällan av städjebevis, åberopande legostadgan, vilket till god del torde bero på en utpräglad motvilja däremot från de organiserade lantarbetarnas sida. Städjan har i stor utsträckning bortfallit inom området, varemot orlovssedel uppges allmänt förekomma. Ofta torde dock härmed icke

avses orlovssedel i egentlig mening utan vanligt arbetsbetyg, vilket ock stundom uttryckligen framhålles i enquêtesvaren.

I samband med inhämtande av uppgifter rörande den under sommaren 1925 inträffade lantarbetarstrejken i Stockholms och Uppsala län hava erhållits vissa upplysningar om avtalsförhållandena vid jordbruket i förevarande län. Anmärkas må att berörda uppgifter huvudsakligen avse det större jordbruket och gårdar, där arbetsgivare och arbetare äro anslutna till resp. organisationer, samt vidare att under arbetsåret 24 oktober 1924—24 oktober 1925 kollektivavtal icke funnits upprättade inom området.

Beträffande de 105 gårdar inom Stockholms län, från vilka uppgifter inkommit, har angivits att anställning under året 1924/25 skett med skriftligt personligt avtal (städjebevis, personligt kontrakt) vid 39 gårdar, medan vid återstående 66 gårdar anställningen reglerats genom muntligt avtal eller, såsom ofta angivits, utan något som helst avtal. Motsvarande siffror beträffande de 85 gårdar inom Uppsala län, från vilka uppgifter erhållits, äro resp. 29 och 55. Vid de skriftliga avtalen ha i 6 fall använts arbetsförmedlingens formulär till »städjebevis för lagstadd arbetare med stat», därvid emellertid i 3 fall bestämmelsen om städjepenning överstrukits. I ett par fall föreligger »städjebevis och statlista» med uppgift om erlagd städjepenning. Vidare hava från två gårdar insänts »tjänsteavtal» (tryckt formulär), upptagande städjepenning men i övrigt anslutande sig till jordbrukets i kollektivavtal fastställda allmänna bestämmelser. Enligt nu nämnda typer av kontrakt har, med undantag för »städjebevis och statlista», arbetare vid anställningen avlämnat sin förre husbondes orlovssedel. Av övriga förekommande skriftliga avtal hava flertalet varit upprättade enligt ett inom arbetsgivarorganisationen brukligt standardformulär för personligt avtal med hänvisning till kollektivavtal. Slutligen finnas åtskilliga personliga avtal, som varken åberopa kollektivavtal eller genom någon bestämmelse ansluta sig till legostadgan. Beträffande de gårdar, där skriftligt avtal ej förelegat, har i intet fall uppgivits, att arbetarna varit lagstadda eller att städjepenning förekommit.

I Södermanlands län synes legostadgan hava något vidsträcktare tillämpning än i de två förenämnda länen, med vilka området annars företer stora likheter i förevarande hänseende. Kollektivavtal omnämnas i över hälften av kommunerna, men det förefaller, som om denna avtalsform här skulle förenas med städsling i större utsträckning än i Uppland. Beträffande det mindre jordbruket omnämnas stundom enbart muntliga avtal. Orlovssedelns betydelse framhäves ofta.

Östergötlands län. Här sker anställning av lantarbetare enligt legostadgan i mycket stor utsträckning. Kollektivavtalen hava mindre utbredning än i de förut behandlade länen och förekomma huvudsakligen i norrköpingstrakten. I några få kommuner med smärre jordbruk uppgives endast mera formlöst ingångna månadsavtal förekomma.

Jönköpings, Kronobergs och Kalmar län. Inom de tre smålandslänen äro avtalsförhållandena tämligen likartade. Legostadgan finner här vidsträckt tillämpning. »Smålänningens kända konservatism och genom sekler nedärvda lydnad och respekt för åtminstone gamla lagar gör, att en mellan arbetsgivare och arbetare med eller utan vittnen träffad muntlig överenskommelse betraktas såsom fullt bindande», skriver Jönköpings läns arbetsförmedling. Kollektivavtal saknas så när som på ett par av industriföretag drivna jordbruk. Vid de i denna landsdel talrika mindre jordbruken är månads- eller halvårstjänst den vanligaste anställningsformen. Jämväl vid dylika under legostadgan ej fallande avtal synes städja stundom förekomma. Uppfattningen att städjepenning hör till avtal om jordbrukstjänst är sålunda rotfäst i denna landsdel. Däremot spelar orlovssedeln eller »betyget» här ej samma roll som i de förut behandlade länen.

I Gotlands län äro avtal om årstjänst enligt legostadgan vanliga. Månadsavtal äro dock ävenledes allmänt förekommande. Städja synes vara av jämförelsevis stor, orlovssedel däremot av mindre betydelse.

I Blekinge län tillämpas i allmänhet legostadgan enbart. Stundom förekommer månadsanställning med enbart muntligt avtal.

Kristianstads och Malmöhus län. I Skåne tillmätes legostadgan alltjämt relativt stor betydelse vid avslutande av arbetsavtal inom jordbruket. Även kollektivavtalet spelar en betydande roll i denna provins. I de kommuner, varifrån uppgifter om avtalsförhållandena föreligga, uppgives kollektivavtal vara gällande i cirka 20 % i Kristianstads och i inemot hälften i Malmöhus län. I ungefär halva antalet av dessa kommuner tillämpas kollektivavtalet i förening med städsling, tydligen ett försök att genom kombination av det gamla och det nya anställningssystemet i görligaste mån säkerställa behovet av arbetskraft, varemot dock åtminstone vissa lantarbetarfackföreningar opponerat sig. I somliga socknar uppgives kollektivavtal gälla vid de större gårdarna men legostadgan enbart vid de mindre. Städjepenning gives ofta vid avtalens ingående, och i dessa bygder tillmätes orlovssedeln liksom i mälarprovinserna större betydelse än i Småland.

I Hallands län tillämpas legostadgan i allmänhet på årsavtal. Kollektivavtal omnämnas icke, ehuru sådana tidigare förekommit. Halvårs- och månadsavtal äro rätt vanliga å vissa orter. Städja och orlovssedel brukas allmänt.

I Göteborgs och Bohus län möter ett större område, där legostadgan är av underordnad betydelse. Brukningsdelarna äro ofta små, varför arbetarna anställas endast per månad, och även vid de större jordbruken synas månadsavlönade, icke lagstadda arbetare i stor utsträckning förekomma. Härvid omnämnas stundom skriftliga kontrakt utan hänvisning till legostadgan. Städja gives någon gång, även om icke laga städsling sker. Orlovssedeln har i stor utsträckning borttagits.

I Älvsborgs län har legostadgan mist en god del av sin forna betydelse, men finner alltjämt en rätt omfattande tillämpning, som det synes mest på herrgårdarna. Jordbruken äro dock merendels små, och de för dessa lämpliga formlösa halvårs- och månadsavtalen tränga här som i andra småbruksbygder årsavtalen åt sidan. Till legostadgans undanskjutande synes också hava bidragit den däremot riktade arbetaropinionen, vilken påverkats från de talrika industriorterna (Göteborg med förstäder, Borås med omgivningar, Trollhättan). En uppgiftslämnare härifrån gör följande uttalande: »Arbetsgivarna försöka i de flesta fall att få arbetsavtalet uppgjort enligt legostadgan samt lämna städja och mottaga orlovssedel, men arbetarna vilja helst ha uppgörelse för månad.»

Skaraborgs län synes i motsats till det andra västgötalänet vara ett av de områden, där legostadgan fortlever kraftigast, i det att densamma uppgives allmänt ligga till grund för avtalen i nästan alla av de talrika uppgiftslämnande kommunerna. Vid orlovssedeln fästes i allmänhet stor vikt.

I Värmlands län uppgives legostadgan vara utan väsentlig betydelse. Den tillämpas här och var i länets sydligare delar, huvudsakligen vid det mindre jordbruket. Städjepenningen bibehåller sig dessutom på sina ställen som förskott å lönen. I detta län liksom i hela Bergslagen är det de vid industrien och inom skogsbruket gällande avtalsformerna, som satt sin prägel jämväl på avtalsväsendet inom jordbruket. Kollektivavtal förekomma sålunda, och där sådana ej finnas, torde stundom skriftliga kontrakt brukas, åtminstone för gifta arbetare, vilka av arbetsgivaren erhålla fri bostad. Anställningen räknas vanligen för månad.

Örebro län representerar en blandad typ, i det att i länets norra del de för Värmland karakteristiska avtalsförhållandena förhärska, medan i de egentliga jordbruksbygderna söderut legostadgan rätt avsevärt tillämpas. Kollektivavtal förekomma även, och skriftliga kontrakt användas ofta med eller utan kombination med andra avtalsformer. Städjan har vidsträcktare användning än själva legostadgan men är ofta endast ett förskott, som sedermera avdrages å lönen.

Västmanlands län företer stora likheter med sitt västra grannlän. I jordbrukstrakterna tillämpas legostadgan rätt allmänt, i Bergslagen med närliggande områden däremot endast i ringa mån. Inom båda områdena spela kollektivavtalen en icke ringa roll.

I Kopparbergs och Gävleborgs län är legostadgan numera i stort sett okänd. Arbetarna taga oftast månadstjänst, och varken städja eller orlovssedel (arbetsbetyg) efterfrågas. Kollektivavtal finnas å vissa bruksegendomar.

I Västernorrlands län är anställning enligt legostadgan icke sällsynt, om också de muntliga arbetsavtalen för kortare tider överväga. Kollektivavtal förekommer vid en del jordbruk, bedrivna av industriföretag. I Jämtland anses legostadgan sakna nästan all betydelse, såsom framgår av följande uttalande: »I intet fall synes legostadgan återverka på några sedvänjor i fråga om arbetsanställningen. Praktiskt taget existerar stadgan icke annat än som en kuriositet från gången tid och torde helt och hållet sakna betydelse.» Men den tillmätes större vikt i Västerbottens och Norrbottens län, i vilkas kusttrakter stadgan synes ha ett särskilt norrländskt tillämpningsområde. Vid de små norrländska hemmansbruken, där man endast för kortare tid av året har behov av lejd arbetskraft, äro dock muntliga avtal om månads- eller säsongtjänst vanligast.

I legostadgan kvarstående bestämmelser och deras praktiska betydelse.

Städja, orlovssedel och avskedsbetyg. I legostadgan återfinnas detaljerade föreskrifter angående städsel samt innehållet i städjebevis, orlovssedel och avskedsbevis ävensom den rätt, som tillkommer tjänare, därest dylika bevis förvägras honom eller om han är missnöjd med innehållet i orlovssedel eller avskedsbetyg.

Såsom förut angivits, är det städjepennings mottagande, som allmänt betraktas såsom det för anställning enligt legostadgan avgörande momentet. Enligt vad av tablån å s. 1008 framgår, förekommer städsel i stor utsträckning särskilt inom de egentliga jordbruksprovinserna. Även där man eljest icke synes följa legostadgans bestämmelser om anställning, har man hållit fast vid städjepenningen. Belysande för stadgans psykologiska betydelse och faktiska inflytande i detta avseende är, att städjepenning uppgives stundom förekomma vid avtal av sådan längd (t. ex. halvår, månad) eller med sådan förläggning (t. ex. från 1 oktober), att de i verkligheten ej falla under stadgan. Till städselinstitutets bibehållande torde i någon mån ha bidragit, att Sveriges offentliga arbetsförmedling tillhandahåller vissa standardformulär för städjebevis, låt vara att vid dessas användning i praktiken punkten om städja i många fall plägar överstrykas, varigenom handlingen i fråga anses bliva omvandlad till ett personligt kontrakt utan samband med legostadgan. På sina håll hava de i legostadgan föreskrivna formerna jämkats och avpassats efter ändrade förhållanden. Städjan har sålunda blivit ett löneförskott, som sedermera avräknats å årslönen, men som ändock haft städjepenningens funktion, nämligen att utgöra bevis för tjänsteförhållandets inträde.

I gällande kollektivavtal (riksavtal rörande allmänna bestämmelser) vid jordbruket, slutet för tiden 24 oktober 1925—24 oktober 1928 mellan svenska lantarbetsgivarnes centralförening, å ena sidan, samt svenska lantarbetareförbundet, resp. Upplands lantarbetareförbund, å andra sidan, stadgas:

»Om anställning äga arbetsgivare och arbetare att fritt överenskomma. Träffas dylik överenskommelse — personligt avtal — skall densamma, om endera parten så önskar, avfattas skriftligen med användande av formulär, fastställt av de avtalsslutande organisationerna gemensamt.»

Berörda formulär ansluter sig till kollektivavtalets föreskrifter och upptar icke bestämmelse om städjepenning.

När inom jordbruket viss uppsägningstid infördes (enligt 1833 års stadga i regel 26 juli—24 augusti), nödvändiggjorde detta särskiljande mellan orlovssedel och avskedsbetyg, det senare avseende betyg om förhållandet i tjänsten från den tid orlovssedeln utgavs och till flyttningsdagen. Orlovssedeln användes, som förut framhållits, alltjämt i stor omfattning, ehuru stundom med ändrad beteckning, arbetsbetyg e. d. I nyss nämnda formulär till personligt avtal är intagen en punkt om avlämnande av »arbetsbetyg från föregående anställning».

Översikt över den månatliga fördelningen av genom Sveriges offentliga arbetsför-

	Arbetargrupper och landsdelar [1]	Antal tillsatta platser år 1923	Därav platser, i %, till-							
			jan.	febr.	mars	april	maj	juni	juli	aug.
	A. Manliga arbetare.									
1	a. Tjänare på stat	6 019	1·8	3·8	7·8	9·0	2·0	1·8	1·8	20·7
2	därav Östra Sverige	3 685	1·1	2·1	7·0	9·6	2·0	0·7	1·1	17·8
3	Småland och öarna . .	281	0·7	3·2	5·0	5·0	0·7	9·6	2·5	33·1
4	Södra Sverige	509	1·6	2·9	7·1	5·3	1·0	0·8	2·4	23·2
5	Västra Sverige	1 512	2·0	6·8	8·5	9·2	2·6	1·2	1·1	24·8
6	Norra Sverige	32	3·1	—	9·4	15·6	6·3	3·1	—	12·5
7	b. Tjänare i husbondes kost . . .	17 793	3·5	4·6	8·1	12·0	6·8	6·0	7·4	7·7
8	därav Östra Sverige	8 236	3·1	3·9	6·8	12·8	7·0	6·2	7·3	7·2
9	Småland och öarna . .	851	5·8	5·6	9·4	11·6	7·3	4·4	4·9	7·9
10	Södra Sverige	4 043	3·8	4·7	10·0	10·5	5·0	5·4	7·2	9·0
11	Västra Sverige	4 291	3·3	5·8	8·9	12·8	7·5	6·2	7·4	7·5
12	Norra Sverige	372	2·4	3·2	5·6	12·9	11·6	9·7	15·1	8·3
13	c. Tillfälliga jordbruksarbetare .	15 244	1·4	1·2	2·0	5·4	10·3	6·7	7·6	8·6
14	därav Östra Sverige	6 310	1·4	1·6	2·4	7·1	7·0	8·0	10·4	10·8
15	Småland och öarna . .	512	2·0	2·0	1·6	9·4	23·4	1·4	4·7	2·7
16	Södra Sverige	6 948	1·0	0·8	1·6	3·2	12·2	6·2	4·1	6·0
17	Västra Sverige	1 165	3·2	1·6	2·4	8·3	9·5	4·5	10·1	13·5
18	Norra Sverige	309	1·3	0·6	1·3	2·6	15·2	7·5	24·6	12·6
	B. Kvinnliga arbetare.									
19	a. Tjänare på stat	411	2·4	2·0	6·1	7·5	6·1	3·7	4·4	15·8
20	b. Tjänare i husbondes kost . . .	5 697	5·9	6·5	8·4	10·0	6·0	4·0	4·0	6·5
21	c. Tillfälliga jordbruksarbetare .	902	—	0·2	3·3	14·1	32·6	13·0	5·4	4·3

Tjänsteår och flyttningstider. Flyttningsdag är enligt legostadgan den 24 oktober, med undantag för Stockholms stad, där tvenne flyttningsdagar årligen förekomma, nämligen den 24 april och den 24 oktober. Enligt praxis tillämpas emellertid stadgan även annorstädes än i Stockholm å årsavtal från den 24 april, varemot avtal utlöpande å annan än de nu nämnda tiderna icke anses falla under stadgan.

Under äldre tider tävlade halvårstjänsten i betydelse med årstjänsten, och obligatorisk blev denna sistnämnda först i 1723 års stadga. Av ännu senare ursprung är den nuvarande flyttningsdagen, som först 1819 ersatte den gamla Mickelsmässan (29 sept.). Såsom motiv för denna ändring anfördes dels önskvärdheten att skilja tjänstehjonsflyttningen från laga fardag i stad (1 okt.), dels vissa jordbrukstekniska skäl, förnämligast sammanhängande med den då under utveckling varande rotfruktsodlingen.

Legostadgans nuvarande bestämmelser om vissa flyttningsdagar hava i hög grad ingått i det allmänna medvetandet. Det framgår av enquêtesvaren, att den sålunda stadgade tjänsteterminen iakttages så gott som över hela landet. Den har också upptagits i jordbrukets kollektivavtal. Riksavtalet liksom samtliga provinsavtal löpa per den 24 oktober. Det förefaller dock som om i trakter, där de på legostadgan grundade traditionella anställningsformerna hålla på att försvinna, jämväl det gamla tjänsteåret ej längre respekteras. Åtskilliga svar från Dalarna och Norrland giva sålunda vid

[1] Härvid sammanföras Stockholms, Uppsala, Västmanlands, Södermanlands och Östergötlands län till *Östra Sverige*, Jönköpings, Kronobergs, Kalmar och Gotlands län till *Småland och öarna*, Blekinge, Kristianstads och Malmöhus län till *Södra Sverige*, Hallands, Göteborgs och Bohus, Älvsborgs, Skaraborgs, Värmlands och Örebro län till *Västra Sverige* samt Kopparbergs, Gävleborgs, Västernorrlands, Jämtlands, Västerbottens och Norrbottens län till *Norra Sverige*.

medling tillsatta jordbruksarbetarplatser under tiden januari 1923—oktober 1924.

satta under				Antal tillsatta platser jan.–okt. 1924	Därav platser, i %, tillsatta under										
sept.	okt.	nov.	dec.		jan.	febr.	mars	april	maj	juni	juli	aug.	sept.	okt.	
31·1	19·0	2·9	0·8	7 050	1·0	3·8	10·4	11·5	3·0	0·8	0·9	22·7	28·4	17·5	1
34·7	20·7	2·5	0·7	4 515	1·0	2·9	10·5	12·2	2·8	0·8	0·7	19·9	30·0	19·2	2
28·4	9·3	1·8	0·7	276	0·4	4·0	9·8	6 1	1·8	1·1	1·8	36·6	27·5	10·9	3
26·1	25·3	3·3	1·0	564	1·8	2·8	8·9	10·3	2·1	0·9	2·5	16·1	32 4	22·2	4
24·5	14·9	3·7	1·2	1 662	1·0	6·4	10·8	10·5	3·9	0·8	0·7	30 7	22·9	12·3	5
28·1	12·5	9·4	—	33	—	3·0	12·1	24·2	12·1	—	3·1	6·1	21·2	18 2	6
9·9	20·9	9·4	3·7	17 259	4·8	5·4	9·3	13 7	10·4	7·1	9·1	8·0	10·6	21·6	7
9·9	24·9	8·6	2·8	8 463	4·1	4·8	8 2	12·9	10·9	7·3	9·2	6·6	11·2	24·8	8
12·5	16·6	9·5	4·5	715	5·5	7·5	12·9	17·8	8·9	4·6	8·9	4·8	10·9	18·2	9
8·9	18·9	11·9	4·7	3 543	5·2	6·4	10·4	15·0	8·2	6·0	8·9	9·7	8·5	21·7	10
10·3	16·9	8·7	4·4	4 169	5·4	5·3	10·6	13·9	11·3	7·7	8·2	9·7	11·3	16·6	11
10·2	11·0	6·2	3·3	369	6·5	3·5	4·6	10·0	13·0	13·3	17·1	11·7	10·3	10·0	12
16·9	26·5	9·9	3·7	12 495	1·9	2·5	3·0	4·7	14·6	14·1	12·7	8·4	16·7	21·4	13
16·3	25·5	6·8	2·7	5 429	2·4	3·8	5·1	5·4	14·4	12·4	16·8	8·7	14·5	16·5	14
9·7	27·5	12·7	2·9	389	2·1	0·5	1·3	2·6	25·5	24·4	8·2	3·8	12·1	19·5	15
18·2	28·9	12·7	5 1	5 346	1·6	1·2	0·9	3·8	14·2	15·9	7·4	7·7	20·6	26·7	16
15·6	19·7	9·4	2·2	1 051	0·8	3·5	2·9	6·3	14·3	11·5	14·9	10·4	11·4	24·0	17
13·6	14·9	5·5	0·3	280	1·1	1·4	2·5	3·2	13·6	11·4	32·9	13·9	10·7	9·3	18
23·6	18·0	6·3	3·6	422	4·3	6·9	9 7	9·7	4·7	2·4	3·3	12·3	24·2	22·0	19
11·3	20·6	10·9	5·4	5 276	6·6	7·3	10·4	11·9	7·0	4·7	4·7	9·3	13·2	24·4	20
6·5	17·0	3·0	0·6	799	0·2	0·5	1·4	5·0	32·9	23·3	8·3	4·0	8·6	15·8	21

handen, att flyttning äger och kan äga rum när som helst. I dessa trakter påträffar man också kollektivavtal, avseende enstaka gårdar, med utlöpningstid den 1 februari, 1 april eller 1 maj. Enligt ifrågavarande avtal förekommer icke årslön med stat, utan endast löneformen timpenning, stundom kombinerad med förmån av fri bostad och bränsle, ev. potatisland. Ett åtminstone från historisk synpunkt intressant undantag från regeln, att årstjänst börjar den 24 oktober (1 november), finner man i Norrland, där uti icke så få socknar, särskilt i Västerbottens och Norrbottens län, den före 1819 lagstadgade flyttningen vid Mickelsmässa synes alltjämt bibehålla sig, i det tjänstebyten allmänt äga rum i slutet av september eller början av oktober.

Såsom förut antytts, kan årstjänst enligt legostadgan börjas jämväl den 24 april, vilket också uppgives förekomma. Detta datum har emellertid större betydelse såsom den vanliga begynnelseperioden för halvårstjänst, som alltså slutar den 24 oktober. Stundom taga dock »sommardrängarna» plats från den 1 maj eller den 14 mars, då arrenden och fastigheter tillträdas. I de trakter av Norrland, där Mikaeliflyttningen tillämpas, infaller sommartjänsten enligt uppgifter från olika orter under tiden 18 maj—30 september. Jämväl särskild tjänst för vinterhalvåret omnämnes i enstaka fall.

För belysning av i vad mån de lagfästa flyttningsdagarna ännu hava betydelse för jordbruket, meddelas i ovanstående tabell, huru de vid de offentliga arbetsförmedlingsanstalterna under tiden januari 1923—oktober 1924 tillsatta platserna för fasta och tillfälliga jordbruksarbetare procentuellt fördela sig på olika månader.

Man finner härav, att under tjänsteårets tre sista månader (augusti—oktober) tillsatts omkring $^2/_3$ av platserna för statare och cirka $^2/_5$ av dem för tjänare i husbondens kost, medan av de tillfälliga manliga jordbruksarbetarna över hälften faller

på denna tidsperiod (övervägande folk för upptagning av betor och andra rotfrukter). Av daglönarna engageras dock 1/4 av männen, men nära 3/5 av kvinnorna under månaderna april—juni, d. v. s. vid tiden för den egentliga jordbrukssäsongens början. Tabellens detaljsiffror giva ytterligare upplysningar rörande betydelsen för olika landsdelar och arbetargrupper av nu antydda växelverkan mellan hävdvunna flyttningstider och årstidernas faktiska arbetsbehov. Karakteristiskt är, att för de ogifta drängarna (tjänare i husbondens kost) de relativt flesta platserna förmedlas i oktober, under det att de vanligtvis gifta statarna i större utsträckning söka försäkra sig om plats för det nya tjänsteåret redan under augusti och september månader, således ungefärligen den i legostadgan förutsatta tidsperioden för tjänsteombyten och nyanställningar. Enligt några uppgiftslämnare visa många arbetare och särskilt de ogifta numera benägenhet att uppskjuta anskaffande av ny plats ända till »friveckan» (24/10—31/10) för att tillgodogöra sig till äventyrs förbättrade konjunkturer på arbetsmarknaden.

Mot bakgrunden av dessa uppgifter rörande de faktiska tidpunkterna för lantarbetarnas platsbyten förtjänar anföras vissa vid utredningen framkomna önskemål rörande förändringar i fråga om flyttningstiden. Det må först erinras om att den nuvarande flyttningstiden på sin tid tillkommit ur en kompromiss, varvid särskilda orters och arbetargruppers önskemål fått vika för fördelen att hava en gemensam flyttningsdag för hela landet.

De föreliggande svaren giva vid handen, att den 24 oktober av jordbrukaren i allmänhet anses vara lämplig flyttningsdag vid årstjänst och därför bör bibehållas. Fullt enig härom är man dock icke. Särskilt i Skåne anses den legala flyttningsdagen vara mindre lämplig i betdistrikten, där tjänsteflyttningen kan inträffa mitt under betupptagningen. Åtskilliga önskemål om ändrad flyttningsdag hava också framkommit från södra Sverige. Man har föreslagit den 24 november, 1 december, 1 januari, 1 och 15 februari, 14 mars m. m. En skånsk meddelare finner det dock ogörligt för arbetaren att flytta mitt under vintern och föreslår därför, att frivecka och flyttningsdag förläggas till veckan efter midsommar. Denna åsikt delas av Östergötlands läns arbetsförmedlingsanstalt, som på grund av »de hälsovådliga och i flera avseenden upprörande höstflyttningarna» anser det önskvärt, att allmänna flyttningsdagen fastställes till den 25 juni med inställelse den 2 juli.

Vad beträffar lantarbetarnas ståndpunkt till frågan om flyttningsdagens förläggning, så råder bland dem en rätt enstämmig mening om, att tjänstebytet bör äga rum på våren. Svenska lantarbetareförbundet anför som skäl härför, utom den från arbetarsynpunkt lämpligare årstiden, även den omständigheten, att om en arbetare vill bliva fri från anställning vid jordbruket, vare sig för att taga plats inom andra näringsgrenar eller för att övertaga eget jordbruk, så är för honom hösten en särdeles olämplig tidpunkt för upplösande av det tidigare tjänsteförhållandet.

Uppsägning. Under äldre tider understeg legostämman (tjänsteåret) det vanliga året med en vecka, vilken ursprungligen representerade den s. k. städjestämman, den tidrymd varunder nya tjänsteavtal kunde ingås. Efter hand befanns emellertid denna »frivecka» för kort för sitt ursprungliga ändamål. Den kvarstod som ett slags semester, medan »städjestämman» förlängdes och flyttades in i »legostämman», vilket nödvändiggjorde viss uppsägningstid. Enligt 1833 års legostadga skall uppsägning av tjänsteavtal äga rum under tiden från och med den 26 juli till och med den 24 augusti och i Stockholms stad, för flyttning i april månad, från och med den 24 januari till och med den 22 februari. Sker ej uppsägning i laga tid, fortfar avtalet mot lika städja och lön till nästa flyttningsdag.

Berörda bestämmelse åsyftar givetvis att bereda jordbrukarna möjlighet att i god tid tillförsäkra sig nödig arbetskraft för det kommande året samt att lämna uppsagd arbetare erforderlig tid att se sig om efter lämplig ny plats. Att man alltjämt i betydande utsträckning iakttager den i legostadgan föreskrivna uppsägningstiden framgår av förut meddelade tabell över de offentliga arbetsförmedlingsanstalternas med-

verkan vid tillsättande av platser inom jordbruket. Särskilt synes detta vara fallet beträffande de statavlönade arbetarna. Behovet av en relativt lång uppsägningstid vid jordbruket bestyrkes även därav, att legostadgans bestämmelser i förevarande avseende, ehuru i förändrad form, gå igen i kollektivavtalen. Enligt riksavtalet skall vid träffande av personligt avtal bl. a. iakttagas:

»*att* i avtalet, vare sig detta avser anställning tills vidare eller på viss tid, skall, om endera parten så påfordrar, inrymmas bestämmelse om viss ömsesidig uppsägningstid, högst tre månader;

att avtalet icke får innehålla bestämmelse om lönevillkor för tid utöver gällande lokalavtals giltighetstid och att uppgörelse om lönevillkor därför automatiskt skall upphöra vid lokalavtalets utlöpningstid, samt

att vid hel- och halvårsanställning, där viss uppsägningstid icke är avtalad, besked om anställningens fortsättande likväl må kunna påkallas senast två månader före dess utlöpande.»

Bestämmelsens mellersta led är en naturlig konsekvens av den kollektiva avtalsprincipen. De avtalsslutande organisationernas medlemmar äro förpliktade att följa den kollektiva löneuppgörelsen och kunna sålunda icke i detta avseende binda sig för tid utöver dennas giltighetstid. För arbetarparten torde stadgandet särskilt anses värdefullt såsom innebärande hinder för avtals träffande i enlighet med legostadgan, innan nytt kollektivt löneavtal kommit till stånd. Emellertid har det vid upprepade tillfällen visat sig, att överenskommelse om nytt kollektivavtal kunnat ske först inemot den 24 oktober eller t. o. m. efter denna tidpunkt. För att parterna vid sådant förhållande icke skola behöva långt fram på hösten vara i ovisshet beträffande den fortsatta anställningen har man i paragrafens sista del förklarat, att vid hel- och halvårsanställning besked om anställningens fortsättande under alla omständigheter kan påkallas senast två månader före dess utlöpande. Genom dylika (preliminära) avtal om anställning har tillgodosetts det för såväl arbetsgivare som arbetare inom jordbruksnäringen uppenbarligen viktiga behovet att i god tid på eftersommaren vinna klarhet beträffande tjänsteförhållandet under det följande avtalsåret.

Arbetsgivares vårdnadsplikt. »Sjuknar tjänstehjon, bör husbonde låta det sköta och vårda; have dock rätt, om han vill, att å lönen avräkna, vad han till läkare eller läkemedel utgivit.» Denna bestämmelse om arbetsgivares vårdnadsplikt vid sjukdom torde ur flera synpunkter få anses vara en av legostadgans viktigaste.

För arbetsgivaren kan den medföra avsevärda kostnader. I enquêtesvar har framhållits, att den stundom kan bliva alltför betungande, i det att arbetsgivaren kan vara nödsakad att bereda arbetare vård nästan ett helt år utan att få någon nytta av honom. Den lagstadde arbetaren är genom bestämmelsen garanterad nödtorftigt underhåll av arbetsgivaren vid sjukdom, en förmån, som industriens arbetare i regel icke åtnjuta.

Legostadgan är i nu berörda avseende av stor betydelse ej minst för det allmänna (kommuner och landsting). Enligt 1 § i lag om fattigvården skall den, som i följd av ålderdom, sjukdom, lyte eller eljest bristande kropps- eller själskrafter är oförmögen att genom arbete försörja sig och som befinnes sakna medel till sitt livsuppehälle, erhålla vård på sätt i lagen sägs, där hans behov icke annorledes avhjälpes. I lagens 4 § stadgas vidare: »Där på grund av särskilda författningar (legostadgan, olycksfallsförsäkringslagen) husbonde eller annan arbetsgivare har att lämna underhåll och vård åt tjänare eller arbetare, åligger det honom att gentemot det allmänna ansvara för att detta fullgöres, så att tjänare och arbetare ej falla fattigvården till last.» Det vill synas, att kommunernas och landstingens redan nu betydande vårdnadsplikt gentemot medellösa sjuka kunde i väsentlig mån utökas, om legostadgans åläggande för arbetsgivarna i detta hänseende bortfölle. I sina svar å socialstyrelsens frågor hava åtskilliga uppgiftslämnare också betonat, att tack vare legostadgan fattigvården i kommunerna ej behöver ingripa så ofta som annars bleve nödigt. Jämväl där stadgan (eller kollektivavtal) ej tillämpas, synas arbetsgivarna taga vård om sjuk arbetare, åt-

minstone för kortare tid, »icke av plikt utan av humanitetsskäl», såsom ett ortsombud för ett hushållningssällskap skriver. Å andra sidan omtalas, att somliga husbönder undandraga sig vårdnadsplikten, så att fattigvården får ingripa omedelbart efter sjukdomsfall.

I kollektivavtalen hava arbetsgivarens skyldigheter vid sjukdom preciserats på sådant sätt, att varje arbetare med minst en månads anställning erhåller fri läkarvård. För årsanställd arbetare, i vilkens löneförmåner ingår bostad, tillkommer under anställningstiden dels för arbetarens egen del av läkare föreskriven sjukhusvård, kostnadsfri intill en tid av 3 månader, dels för hustru (hushållerska) och hemmavarande minderåriga barn, som icke hava annan arbetsanställning, fri läkarvård.

Efter vad upplysts tillämpas berörda avtalsbestämmelse på så sätt, att arbetare erhåller fulla avlöningsförmåner under sjukdomstiden. Arbetare inom kollektivavtalens rayon åtnjuta sålunda bättre förmåner vid sjukdom än vad som enligt legostadgan garanteras de lagstadda; beträffande de sistnämnda har nämligen arbetsgivaren rätt att av lönen göra sig betäckt för vad han utgivit för sjukvård.

Legostadgans åläggande för husbonde att draga försorg om trotjänares ålderdom hade säkerligen fordom större betydelse än nu, då tjänarna numera icke ofta torde stanna på samma plats »sedan sitt trettionde år intill dess att på grund av hans ålder ingen vidare kan vara belåten med hans tjänst». Å åtskilliga herrgårdar drages det dock, som enquêten utvisar, alltjämt försorg om ålderstigna tjänare, åtminstone på så sätt, att tjänaren erhåller s. k. gratial, bestående av bostad, bränsle och vissa andra naturaförmåner. Kontanta inkomster ernås i någon mån genom deltagande i lättare göromål, för så vitt krafterna det medgiva. Visserligen torde detta underhåll — såsom svenska lantarbetareförbundet framhåller i sitt yttrande — ofta bereda den ålderstigne arbetaren endast en mycket knapp utkomst och i åtskilliga fall medföra ett partiellt övervältrande av underhållsplikten på barn och andra anförvanter. Men det torde ligga en viss psykologisk sanning i vad en rättshjälpsanstalt i frågan anför, nämligen att en åldring hellre tager emot pension från sin gamle husbonde än understöd från fattigvården. Ehuru gällande lag om fattigvården (§ 4) inskärper husbondes skyldigheter enligt legostadgan att lämna vård och underhåll, är det dock ett känt förhållande, att orkeslösa lantarbetare i betydande utsträckning måste omhändertagas av fattigvården. På grund av den humanisering denna undergått genom den senaste tidens lagstiftning och lagtillämpning, ter sig måhända denna form av försörjning numera icke så skrämmande som tillförne. Ett hushållningsgille framhåller också, att betydelsen av arbetsgivarens vårdnadsplikt gentemot orkeslösa tjänare minskats, sedan ålderdomshemmen förbättrats.

I här berörda avseende torde även lagen om allmän pensionsförsäkring den 30 juni 1913 få anses ha trätt i stället i viss utsträckning. Vid bestämmande av tilläggspension lärer dock enligt praxis hänsyn tagas till, om åldrig tjänare av husbonde beredes hjälp i en eller annan form.

Innehållande av lön till tjänstetidens slut m. m. Enligt legostadgan är tjänare pliktig att tjäna ut hela tjänstetiden samt därunder utföra vad skäligt arbete husbonden honom föresätter, utan rätt att till någon del utfå lönen förr än vid tjänstetidens slut och sedan han gjort reda för sig. Brister något av vad tjänare under sin tjänstetid haft om händer eller har tjänare av vårdslöshet förfarit något av husbondens egendom, har husbonde rätt att kvarhålla tjänarens tillhörighet, till dess husbonden blivit förnöjd. Har husbonde på egen kostnad låtit tjänstehjon lära hantverk, skriv- eller räknekonst e. d., må ej tjänare skiljas vid husbonde, förr än denne skäligen förnöjts, där han så fordrar. Försummar tjänare utan laga förfall att inställa sig i tjänsten eller avviker han ur densamma före tjänstetidens utgång eller innan han gjort reda för sig, är han pliktig att ersätta därav föranledd skada. Om husbonde sätter annan i sitt ställe, tillkommer denne från tjänarens sida samma hörsamhet, som husbonden själv äger fordra. I händelse husbonde dör, är tjänare, om arvingarna det fordra, pliktig att tjäna ut den bestämda tjänstetiden, men äger rätt, därest han avskedas, till åtnjutande av lön

och kostpenningar till nästa flyttningsdag, för så vitt han ej förskaffat sig annan tjänst dessförinnan eller honom anvisats sådan tjänst, varmed han finner sig belåten. Avstår husbonde fast egendom till borgenärers förnöjande eller skiljes han eljest från sådan egendom och därför ej vidare behöver tjänare, är denne, i händelse den nye ägaren vill behålla honom i tjänsten, pliktig att kvarstanna däri på villkor, som överenskommits med den förre husbonden.

Här anförda bestämmelse om husbondes rätt att till tjänsteårets slut innehålla hela den kontanta lönen betecknas av uppgiftslämnare ur skilda läger som otidsenlig. I all sin stränghet kan väl bestämmelsen numera ej tillämpas. Svenska lantarbetareförbundet gör gällande, att den kan giva anledning till trakasserier. En rättshjälpsanstalt framhåller, att bestämmelsen ger upphov till tvister mellan parterna om huru stor del av lönen som utbetalts. Det sistnämnda synes ådagalägga behovet av närmare föreskrifter om i vilken ordning lön skall utbetalas, något som även framgår av att man i kollektivavtalen infört detaljerade regler härom. I gällande riksavtal föreskrives, att lönen för årsanställd arbetare skall betalas månadsvis med lika belopp, dock så att 45 % av hela årslönen utfalla under de sex vintermånaderna och 55 % under de sex sommarmånaderna. (Enligt det i Uppland gällande avtalet äger dock kreatursskötare att per månad utfå ett belopp, motsvarande $^1/_{12}$ av den kontanta årslönen.) Genom dessa regler komma lönebeloppen att i viss mån lämpas efter den med årstiderna växlande arbetstiden och arbetsbehovet vid jordbruket. Arbetsgivaren beredes därjämte en viss ekonomisk garanti gentemot den särskilt i fråga om yngre ogifta arbetare ofta beklagade tendensen att, då sommaren kommer med stegrad efterfrågan på arbetskraft, lämna tjänsten för att komma i åtnjutande av högre lön på annat håll. De i staten ingående livsförnödenheterna skola utlämnas månads- eller kvartalsvis i förskott. Den genom kollektivavtalen ordnade formen för löneutbetalningen torde numera tillämpas i mycket vida kretsar. Ovanligt är emellertid ej, att kontantlönen utbetalas med lika belopp alla månader, stundom dock med innehållande av ett visst mindre belopp till tjänsteårets slut (s. k. decomptesystem). Vid enstaka gårdar uppgives man med arbetarna föra kontrabok, i vilken ock vissa uppgifter införas, som sedermera skola ligga till grund för de olika »betygen» (orlovssedel, avskedsbetyg).

Vräkning ur tjänsten. Genom 1919 års lagändring upphävdes legostadgans bestämmelser om att tjänstehjon på grund av försumlighet eller vid avvikande ur tjänsten kunde genom polismyndighets försorg entledigas från tjänsten eller hämtas och däri inställas. Däremot kvarstå stadganden om vräkning under vissa förhållanden ur tjänsten. Om tjänare är försumlig, genströvig eller i sin levnad oordentlig utan att låta sig med godo rättas eller ock otrogen eller till åtagen tjänst oskicklig, äger husbonde skilja sådan tjänare ifrån sig. Kan ej överenskommelse träffas, må husbonde i tvenne gode mäns närvaro tillsäga tjänaren att träda ur tjänsten. Vägrar tjänaren att efterkomma dylik tillsägelse eller vill ej husbonde tillkalla gode män, har husbonde att anmäla förhållandet hos vederbörande polismyndighet, som äger att vräka tjänaren ur tjänsten, denne dock obetaget att sedan föra talan om sin rätt vid domstol. Vräker husbonde tjänare ur tjänst annorlunda än sålunda sagts eller finnes tjänare vara från tjänsten skild utan laga skäl, är husbonde pliktig att till tjänaren utgiva vad denne i lön eller andra förmåner äger att fordra för legotiden så ock nödigt underhåll för samma tid eller, där tjänaren därunder antager annan tjänst, för den del av samma tid, varunder tjänaren saknat sådan tjänst.

Enquêtesvaren från lantarbetarfackföreningarna uppehålla sig mycket vid vräkningsbestämmelserna och anföra, att de på sina håll kommit till användning i konflikttider, såsom under lantarbetarstrejken hösten 1924. Det uppgives, att särskilt i Skåne och Östergötland lagstadda lantarbetare, som varit indragna i berörda strejk, blivit avhysta under åberopande av legostadgan. Svenska lantarbetsgivarnes centralförening framhåller emellertid, att legostadgans anvisningar om vräkning numera ej hava någon

praktisk betydelse, enär avhysning kan ske beträffande vare sig lagstadda eller icke lagstadda arbetare jämlikt andra lagrum (utsökningslagen §§ 191 och 192).

Sistnämnda uppfattning bestyrkes av en av socialstyrelsen verkställd undersökning angående vräkningar under åren 1923 och 1924. Förevarande undersökning avser bl. a. vräkningar på grund av arbets- eller tjänsteavtals upphörande. Antalet på sådan grund gjorda ansökningar om vräkning jämlikt utsökningslagen uppgick åren 1923 och 1924 på landsbygden till 170 och 377, antalet beviljade vräkningar till 136 och 231 samt antalet verkställda vräkningar till 33 och 60. (Motsvarande antal voro i stadssamhällen 20 och 36, 18 och 15 samt 2 och 11.) Uppgifter hava vidare inhämtats från länsstyrelserna om antalet fall av vräkning, verkställd enligt 5 § i legostadgan. Berörda uppgifter utvisa, att antalet dylika fall varit i hela riket blott 2 år 1923 och 6 år 1924, samtliga å landsbygden. De enligt legostadgan verkställda vräkningarna utgjorde sålunda endast 1·5 och 2·6 % av de enligt utsökningslagen beviljade samt 5·3 och 9·1 % av samtliga å landsbygden verkställda vräkningar (på grund av arbets- eller tjänsteavtals upphörande) under dessa år, vilket torde få anses utvisa, att legostadgan numera saknar betydelse i detta avseende. — Vad särskilt angår vräkningsinstitutets användning vid arbetskonflikter inom jordbruket, må anföras följande resultat av ifrågavarande undersökning. Antalet vräkningsansökningar på grund av arbets- eller tjänsteavtals upphörande utgjorde i Malmöhus län år 1924 tillhopa 244, varav 237 under tiden oktober—december (konflikt utbröt den 24 oktober). Av dessa 237 fall beviljades 143 och verkställdes genom myndighets försorg 48. Samtliga nu nämnda fall utgjorde tillämpning av utsökningslagen. Legostadgans bestämmelser om vräkning tillämpades under år 1924 i Malmöhus län endast i 3 fall. Någon uppgift om att dessa fall stodo i samband med arbetskonflikt föreligger icke.

Legostadgans övriga bestämmelser. Det åligger enligt legostadgan tjänare att i saknad av annan överenskommelse inställa sig i tjänst å landet sist å 7:e dagen (efter den s. k. »frivecka»), i stad sist å 4:e dagen efter flyttningsdag. Husbonde har skyldighet att ombesörja och bekosta tjänares flyttning. Likaså skall husbonde ansvara för tjänares personella kronoutskylder, dock med rätt till avdrag därför å lönen, i den mån ej annat överenskommits. Husbonde åligger vidare att förse tjänare med försvarligt underhåll och tjänligt husrum.

Föreskrifterna i legostadgan om flyttning återfinnas i förändrad och mera utförlig form i kollektivavtalen. Det heter däri, att årsanställd arbetare skall vid inflyttning erhålla fria resor för sig och sin familj jämte fri transport av sina tillhörigheter. Vid senaste avtalsuppgörelsen (1925) tillades, att där arbetsgivarens kontanta utlägg för sådan flyttning beräknas överstiga 75 kronor — däri ej inräknat kostnaderna för flyttningen med användande av arbetsgivarens egna fordon — må, innan flyttningen verkställes, överenskommelse träffas mellan vederbörande arbetsgivare och arbetare, huruvida och i vad mån arbetaren skall bidraga till täckande av den del av flyttningskostnaderna, som överstiger 75 kronor. Arbetare med årslön äger att utan avdrag å lön och fridagar åtnjuta ledighet under två dagar, en för in- och en för uppackning förutom den för själva flyttningen nödvändiga tiden.

Legostadgans »frivecka» går i moderniserad form, s. k. fridagar, igen i kollektivavtalen. Varje årsanställd arbetare (med årslön, ävensom kreatursskötare med månadslön) äger rätt att — förutom 1 maj, vissa helgdagsaftnar efter kl. 12 på dagen samt för deltagande i allmänna val — utan lönavdrag erhålla ledighet från arbetet under sammanlagt sju helgfria dagar per år. Dessa skola efter överenskommelse mellan arbetsgivaren och arbetaren fördelas på minst två perioder och få icke uttagas under pågående sådd eller skörd. Kreatursskötare erhåller dessutom var tredje sön- och helgdag fri. Timavlönad arbetare, som varit hos samma arbetsgivare anställd minst 6 månader, erhåller ledighet från arbetet utan avdrag å lönen under tre, om så önskas sammanhängande, helgfria dagar om året, vilka dock icke få uttagas under pågående

sådd eller skörd. Slutligen skall årsanställd arbetare, som av arbetsgivaren vägras förnyad anställning, för sökande av ny plats åtnjuta två extra fridagar utöver de eljest i avtalet bestämda.

Förutnämnda bestämmelse om husbondes åliggande att förse tjänare med försvarligt underhåll och tjänligt husrum motsvaras, vad beträffar det senare, av utförliga föreskrifter i kollektivavtalen om åt arbetare upplåtna bostäder (angående bostads golvyta, m. m., källare, matbod, vedbod, svin- och hönshus). Tjänare i husbondes kost är berättigad till egen säng med sängkläder i varmt och snyggt möblerat rum. Till stadgandet om »försvarligt underhåll» finner man en, om ock ej direkt motsvarighet i de synnerligen ingående kollektivavtalsbestämmelserna om naturaprestationernas beskaffenhet.

Betydelsen av ett eventuellt fullständigt upphävande av legostadgan.

Vad först angår det *husliga arbetet*, må erinras om de förändringar med avseende å detta arbetes natur, som de sista årtiondenas industriella utveckling medfört och som även synes haft betydelse för legostadgans tillämpning. Berörda utveckling har inneburit, att fyllandet av en mängd behov, vilka tidigare tillgodosågos genom arbeten inom den egna hushållningens ram (t. ex. spinning och vävning), numera övertagits av industrien. Härigenom har det husliga arbetet blivit ofantligt mycket mindre beroende av lejd arbetskraft än i äldre tider. Man torde här ha att söka den ekonomiska förklaringsgrunden till det av styrelsens utredning ådagalagda faktum, att legostadgan såsom anställningsform icke längre spelar någon nämnvärd roll för det husliga arbetet. Med bortseende från sådana enstaka fall, där tydligen tillfälliga eller personliga förhållanden inverkat, synes anställning enligt legostadgan numera knappast förekomma för egentliga hembiträden, utan vara inskränkt till s. k. kombinerade platser, d. v. s. mjölk- eller landsjungfrur och dylika tjänarinnor med även utearbete. Enligt samstämmiga vittnesbörd från uppgiftslämnare, däribland såväl husmoders- som hembiträdesföreningar, anses *legostadgans betydelse för det husliga arbetet vara så gott som* ingen, om man bortser från vissa gränsområden mellan detta arbete och jordbruksarbetet.

Anmärkas må emellertid, att ehuru legostadgans anställningsformer i regel icke iakttagas inom det husliga arbetet, vissa av dess bestämmelser måste anses vara av vikt även på detta område. Vad förut anförts om arbetsgivares vårdnadsplikt vid sjukdom och på ålderdomen samt eventuella verkningar av ett upphävande av legostadgans föreskrifter härom torde äga tillämpning jämväl på det husliga arbetet. Med hänsyn till det personliga förhållande i tjänsten, som följer med kost- och logisystemet, lärer det ej heller få anses vara utan betydelse att vissa allmänt reglerande bestämmelser av gammalt funnits att tillgå.

Beträffande legostadgans betydelse för det egentliga *jordbruksarbetet* må till en början anföras de synpunkter, som från olika håll framkommit i de till styrelsen avgivna enquêtesvaren.

Jordbrukarnas synpunkter sammanfattas i det utlåtande, som avgivits av svenska lantarbetsgivarnes centralförening. Det framhålles häri, hurusom föreningen alltsedan år 1919 inriktat sitt arbete på att genom kollektivavtal så tillrättalägga de allmänna anställnings- och arbetsförhållandena vid jordbruket, att anställning enligt legostadgan icke vore erforderlig. Enär emellertid denna stadga reglerat arbetsförhållandena under mycket lång tid, hade dess principer gått parterna så i blodet, att då en ny tid kom och krävde nya former för reglerandet av deras mellanhavanden, dessa nya former kommit att i stort sett bliva uttryck för åtskilliga av de ännu tillämpliga och för parternas inbördes ställning och jordbruksnäringens behov värdefulla av legostadgans allmänna rättsregler. »I kollektivavtalen», skriver föreningen, »gå sålunda igen årsanställningen, flyttningstiden (avtalstidens utlöpande), arbetsgiva-

rens i motsats till vid industrien utsträckta mellankomst vid arbetares sjukdom, rätten för arbetaren att i god tid före arbetsavtalets utlöpande erhålla besked om anställningen skall fortsättas eller ej, betonandet av det personliga arbetsavtalets betydelse, bestämmelsen om arbetsgivarens och arbetarens ömsesidiga uppträdande mot varandra m. fl. av legostadgans synpunkter. Det är f. ö. naturligt, att så måste vara. De här uppräknade och kanske andra av legostadgans principer motsvara nämligen alltfort den allmänna åskådningen hos ifrågavarande parter vid jordbruket. Det är vid dessa förhållanden tydligt, att legostadgan fyllt ett påtagligt behov, ett behov som alltjämt kvarstår, då genom kollektivavtalen ännu blott en mindre del av de personliga arbetsavtalen vid jordbruket varit reglerad. Det moderna kollektivavtalet har nämligen ännu ej fått någon allmännare, åtminstone formell räckvidd vid jordbruket, enär de organisationer, som å ömse sidor uppbära detsamma, endast omfatta en mindre del av jordbrukets arbetsgivare och arbetare. I verkligheten hava dock dessa avtal erhållit betydelse utöver gränserna för deras formella räckvidd, vilket beror därpå, att enskilda parter, fastän oorganiserade eller organiserade endast vad den ena sidan beträffar, lägga desamma till grund för de personliga uppgörelserna. Den numeriskt sett största delen av arbetsgivarna och arbetarna vid jordbruket torde emellertid ännu lägga legostadgan till grund för sina mellanhavanden. Denna stadga har därför otvivelaktigt sin stora betydelse. Dess upphävande, varom förslag flera gånger väckts inom riksdagen, skulle därför vid saknad av annan tillämplig lag med all säkerhet bliva till men för de närmast intresserade parterna och därmed även för jordbruket. Vid eventuellt förnekande härav räcker det ej att åberopa läget vid industrien, där ingen avtalslag funnits, men där man ändå rett sig; jordbrukets förhållanden äro nämligen dels artskilda från industriens, dels skulle ett upphävande utan vidare av jordbrukets avtalslag (legostadgan) lämna ett tomrum, för vilket vid industrien ingen motsvarighet är att åberopa. Olägenheterna av ett eventuellt slopande utan vidare av legostadgan framhäves ytterligare därav, att behov tydligen föreligger av en allmän avtalslagstiftning — sålunda gällande särskilt industrien; flera förslag och utredningar om sådan lagstiftning hava nämligen under senare årtiondet framkommit.»

»Legostadgans ännu fortlevande betydelse», skriver föreningen vidare, »dokumenteras slutligen av det förhållandet, att vid tjänsteöverenskommelser, som åberopa kollektivavtalen, man därutöver genom lämnandet och emottagandet av städjepenning ofta gör dessa överenskommelser avhängiga även av legostadgan. Detta förekommer i största utsträckning i landets sydligaste provinser samt ganska allmänt även i Mellansveriges egentliga jordbruksprovinser. Vid dessa förhållanden och då som sagt för den numerärt sett största delen arbetsgivare och arbetare vid jordbruket legostadgan ej allenast principiellt utan även formellt är normerande, torde ett upphävande av legostadgan förvisso ej vara att rekommendera. Om kollektivavtalen icke förty skulle anses som lämpliga ersättare för legostadgan, må i detta sammanhang erinras, att man knappast kan räkna med att kollektivavtal vid jordbruket alltid skola finnas. Även om kollektivavtalet möjligen kan komma att slå igenom vid jordbruket, så kunna nämligen lätt förhållanden uppstå, som för något år eller någon följd av år omöjliggöra överenskommelse om dylikt avtal. Tillslutningen till organisationerna både på arbetsgivar- och arbetarsidan är vidare ännu ej av den omfattning, att kollektivavtalen kunna anses säkrade.»

Sistnämnda påpekande synes förtjäna beaktande, ty medan kollektivavtal i viss utsträckning varit gällande inom jordbruket under tjänsteåren 1919/20, 1920/21, 1922/23 och 1923/24, var tidsperioden 1921/22 avtalslös och efter löneavtalens utgång den 24 oktober 1924 kunde nya överenskommelser vinnas först på nyåret 1925 eller, såsom beträffande Stockholms och Uppsala län, uppgörelse ske först i augusti 1925. Att denna kollektivavtalsrörelsens i viss mån dynamiska karaktär utövat en avsevärd inverkan på de faktiska anställningsförhållandena framgår även av enquêten. Sålunda synes hösten 1924 en viss återgång hava skett till legostadgans bestämmelser till följd av de till synes resultatlösa förhandlingarna om kollektivavtal. Såsom exem-

pel på denna utveckling kan sålunda nämnas, att under det att samtliga vid Stockholms läns arbetsförmedling under våren 1924 tillsatta platser för gifta statdrängar (699 st.) förmedlades endast med hänvisning till då gällande kollektivavtal, utan iakttagande av legostadgans bestämmelser om städja o. s. v., ha cirka 25 % av de på hösten s. å. förmedlade platserna för samma yrkesgrupp, tillsammans 1 204 platser, besatts enligt legostadgan, alltså med givande och tagande av städjepenning.

De synpunkter, som göra sig gällande bland legostadgans avgjorda motståndare, komma särskilt fram i ett yttrande av svenska lantarbetareförbundet. Förbundet framhåller, att legostadgans bestämmelser i allmänhet tillämpas inom de områden av landet, där lantarbetarorganisationerna icke äga större inflytande, men besvarar, »med stöd av en lång och bitter erfarenhet», frågan om legostadgans upphävande med ett obetingat ja.

»Att legostadgan från lantarbetarhåll betraktats och alltjämt betraktas med allt annat än blida ögon», heter det i förbundets yttrande, »torde icke vara en nyhet för den, som något sysslat med hithörande frågor. Den bristande jämställigheten mellan de enligt stadgan avtalsslutande parterna, husbonde och 'tjänstehjon', som stadgan tydligen ådagalägger, de i huvudsak till husbondens fördel i stadgan intagna föreskrifterna om förfaringssättet vid hävande av tjänsteavtalet under tjänstetiden samt i övrigt den såväl till form som innehåll föråldrade karaktär, legostadgan företer, har hos de under stadgan lydande lantarbetarna framskapat en stark och välmotiverad ovilja mot denna kvarleva av en gången tids rättsuppfattning om förhållandet emellan arbetsgivare och arbetare.»

»Måhända», skriver vidare förbundet, »har denna stadga en gång i tiden till sitt innehåll motsvarat den gällande rättsuppfattningen i fråga om nyssnämnda förhållande mellan husbonde och 'tjänstehjon'. Men om således år 1833 stadgan möjligen kunde äga berättigande, så äro dock förhållandena nu helt annorlunda. Under tiden sedan 1833 ha sålunda alla de kvarlevor av skråförordningar, som på sin tid omgärdade hantverksgesällens liv, helt upphört att gälla; fabriksarbetarnas och den inom handel och byggnadsverksamhet sysselsatte arbetarens självbestämningsrätt, i vad det gäller att sluta avtal om försäljningen av sin arbetskraft, klavbindes icke längre av förordningar och bestämmelser; ja, till och med de i husligt arbete i våra städer anställda hava praktiskt taget helt befriat sig från legostadgans tvång. Endast lantarbetaren är ännu bunden av legostadgans föråldrade bestämmelser.»

Förbundet framhåller därefter, att industriarbetarna genom sin organisationsrörelse efter hand bragt sig upp till jämställd part med arbetsgivarna och fortsätter: »Även lantarbetarna hava under de sistförflutna decennierna sökt att i ekonomiskt avseende frigöra sig från det beroende, i vilket de alltjämt kvarstått i förhållande till sina arbetsgivare. Lantarbetarfackföreningarna hava uppstått såsom det naturliga kamporganet i denna lantarbetarnas befrielsekamp. I denna sin strid emot ett nesligt beroende ha arbetarna utom arbetsgivarna haft ännu en fiende — legostadgan! Inga bärande skäl kunna anföras, varför just lantarbetaren skulle undantagas från den frihet till självbestämningsrätt, som övriga löntagare tillkämpat sig.»

»Synnerligen betecknande för legostadgan är», heter det i förbundets yttrande, »att enligt bestämmelserna i 5 § husbonde äger, utan att rättslig eller ens någon prövning av husbondens påstående behöver ifrågakomma, att från tjänsten skilja 'tjänstehjon', som enligt husbondens subjektiva uppfattning är 'försumligt, gensträvigt eller i sin levnad oordentligt'. Någon motsvarande möjlighet att på samma enkla och i kostnadshänseende förmånliga sätt få under avtalad tjänstetid frånträda tjänsten äger tjänstehjonet icke. Vill nu ett på sådant sätt från tjänsten skilt 'tjänstehjon' besvära sig över den mot honom vidtagna åtgärden, så hänvisas han att utföra sin talan inför domstol.» Förbundet framhåller därefter, vilka stora svårigheter detta måste medföra för den i ekonomiskt avseende föga solvente lantarbetaren. Förbundet omnämner vissa bestämmelser i legostadgan, av vilka enligt förbundets mening »med all önskvärd tydlighet framgår den nesligt ofria roll ett 'tjänstehjon' innehar. Under det att en husbonde fritt äger att avgöra, huruvida han med en ny gård jämväl vill övertaga

därstädes anställd personal, äger 'hjonet' alls ingen rätt att bestämma, om han vill tjäna under den nye husbonden eller ej. När gården säljes eller överlåtes, kan därvid 'tjänstehjonet' medfölja såsom varje annan lösegendom och i legostadgan förutsättes alls icke, att denna art av 'lösegendom' äger människovärde och en egen vilja.»

»Denna legostadgans anda av medvetet eller omedvetet förakt för 'tjänstehjonet' och dess människovärde har också», säger förbundet, »satt de frukter, man kan vänta av en dylik sådd. Lantarbetarna hava sedan sekler tillbaka fått vänja sig vid att åsidosättas och lida, men detta lidande har icke begränsats endast till mannen, utan även hustrun och barnen hava härutav bekommit sin beskärda lott. Det band, som legostadgan ålägger den i de flesta fall avtalsslutande parten, mannen, binder också hustrun. Statarhustrurna tvingas ofta att deltaga i mjölkningen, alldeles oavsett om deras fysik står ut därmed eller om hemmets skötsel enligt vanliga begrepp borde lägga oöverstigliga hinder i vägen härför.»

»Såsom vi förut tillåtit oss framhålla», skriver slutligen förbundet, »existerar numera legoavtal allenast vid jordbruket, under det att övriga arbetares löne- och arbetsförhållanden regleras genom kollektivavtal eller andra friare avtalsformer. Inträffar nu inom övriga näringsgrenar en omfattande arbetslöshet, kan dock jordbruket icke under nuvarande förhållanden tillgodogöra sig denna lediga arbetskraft. Industriens arbetare äro vanda vid friare avtalsformer och varken kunna eller vilja binda sig med årskontrakt vid jordbruket och legostadgan, enär de därigenom bliva förhindrade att återgå till sina förutvarande, mera inkomstbringande sysselsättningar, när arbete därstädes åter gives. Intill dess att lantarbetarnas levnadsställning avsevärt förbättrats och legostadgan avskaffats, komma industriarbetarna att föredraga att vid arbetslöshet taga understöd av stat och kommun samt egna föreningskassor hellre än att klavbindas vid jordbruket genom legostadgan. Sett ur denna synpunkt förorsakar årsanställningen även samhället och arbetsgivarna förluster och skada.»

En förmedlande ställning mellan de båda skarpt motsatta ståndpunkter, vilka sålunda representeras av å ena sidan lantarbetsgivarnas och å den andra lantarbetarnas organisationer, intaga åtskilliga av de svar på socialstyrelsens frågeformulär, som härröra från hushållningssällskap, arbetsförmedlings- och rättshjälpsanstalter samt kommunalnämndsordförande. Dessa bekräfta i första rummet vad förut framhållits, nämligen att legostadgans bestämmelser numera knappast hava någon betydelse ur juridisk synpunkt. Dess tvångs- och straffparagrafer äro, i den mån de icke upphävts genom 1919 och 1920 års lagändringar, av den art, att de ersättas eller kunna ersättas genom andra lagrum (t. ex. vräkning ur tjänst). Vidare synes det av föreliggande uppgifter att döma tvivelaktigt, huruvida det gamla, ospecificerade tjänsteavtal legostadgan förutsätter — vilket, som inledningsvis omnämnts, karakteriseras genom husbondens rätt att använda tjänstehjonet till varje skäligt arbete — numera någonstädes existerar. Icke blott inom kollektivavtalens giltighetsområden utan, såsom bl. a. socialstyrelsens lantarbetarstatistik utvisar, inom så gott som hela vårt jordbruk, har detta tjänsteavtal allt mer förvandlats till ett vanligt arbetsavtal, med bestämda åligganden för arbetaren, fastställd arbetstid o. s. v.

Vad som numera kvarstår av hela det komplex av bestämmelser och sedvänjor, som anknutits till legostadgan, är egentligen stadgans betydelse såsom stöd för vissa sociala traditioner inom det svenska jordbruket, i första hand att arbetsgivaren åtager sig att giva arbetaren lön och underhåll hela året igenom under förutsättning, att han ovillkorligen kan påräkna dennes arbetskraft vid vårbruk och skörd och andra för jordbruksnäringens lyckosamma bedrivande kritiska och avgörande tidpunkter. Vad man befarar är, att ett plötsligt upphävande utan vidare av legostadgan skall, särskilt med hänsyn till den relativt begränsade användning kollektivavtalen fått och på grund av det svenska jordbrukets sociala struktur sannolikt länge skola få, framkalla en åsiktsförändring bland jordbrukets arbetsgivare och arbetstagare, vilken kan befaras skola lända till skada. Man fruktar, att arbetsgivarna icke längre skola känna samma ansvar för sina arbetare som förut, utan, såsom i många andra länder plägar ske, i stor

utsträckning avskeda dem på hösten vid den döda säsongens inträde. Omvänt befaras lantarbetarna uteslutande komma att se på ögonblickets ekonomiska fördel, varigenom arbetsgivaren kan komma att stå strandsatt just i jordbruksdriftens mest krävande och känsliga moment.

»Ehuru föråldrad, innehåller legostadgan dock vissa bestämmelser och riktlinjer, som ännu hållas i ömsesidig helgd och verka stadgande på arbetsmarknaden», säger en uppgiftslämnare. En annan meddelare skriver, att »mottagen städja anses nog alltjämt mera bindande än av förtroendemän undertecknade avtal». Från ett hushållningsgille skrives, att »så länge legostadgan finnes kvar, så är principen om rättighet och skyldighet ännu levande hos båda parterna, och det finnes något att bygga omkring». Ett annat hushållningsgille framhåller en synpunkt rörande legostadgans förhållande till det mindre jordbruket, som kan förtjäna anföras, särskilt med hänsyn till denna driftsforms dominerande betydelse inom Sveriges jordbruk: »Ett upphävande av legostadgan skulle medföra en synnerligen stor osäkerhet, särskilt vid mindre jordbruk, där skriftliga avtal ej lätt kunna införas.»

Till ytterligare belysning av opinionen inom olika kretsar av den jordbruksidkande befolkningen må slutligen anföras några siffersammanställningar av svaren på de frågor angående legostadgans eventuella upphävande och konsekvenserna därav, vilka framställts i det till hushållningssällskap samt arbetsgivar- och arbetarorganisationer m. fl. utsända utförligare formuläret.

En frågepunkt avsåg, huruvida, närmast å de områden, där så redan skett, legostadgans bringande ur tillämpning medfört olägenheter för arbetsgivare eller arbetare. Svaren hava sammanställts här nedan:

	Olägenheter hava inträtt för arbetsgivare			arbetare		
	ja	nej	obesvarat	ja	nej	obesvarat
Hushållningssällskap . . yttranden av sällskap eller förvaltningsutskott	2	1	4	1	1	5
Hushållningssällskap . . yttranden av majoriteten av underavdelningar	3	4	7	2	3	9
Rättshjälpsanstalter	—	—	4	3	—	1
Lantarbetsgivarföreningar centrala	1	—	—	—	—	1
Lantarbetsgivarföreningar lokala	2	—	2	—	2	2
Lantarbetarföreningar . . centrala	—	2	—	—	2	—
Lantarbetarföreningar . . lokala	—	129	49	—	130	48

Ett annat spörsmål gällde områden, där legostadgan alltjämt åtminstone formellt tillämpas, och avsåg att utröna, i vad mån ett upphävande av legostadgan kunde antagas komma att påverka anställningsförhållandenas stabilitet, flyttningsdagens förläggning samt andra sedvänjor och traditioner, vilka ytterst grundade sig på nämnda stadga och dess föregångare. Denna fråga ha emellertid uppgiftslämnarna tydligen allmänt ansett vansklig att besvara annat än med allmänna talesätt, vilka, i den mån de varit karakteristiska för olika meningsriktningar, återgivits i det föregående.

Mindre delade hava meningarna varit i frågan, huruvida det för det svenska jordbruket utmärkande fasta arbetsförhållandet (avtal för år eller annan längre tidsperiod) bör anses såsom värdefullt och därför bör bibehållas. Svaren hava sammanställts i efterföljande tablå:

		Fast arbetsförhållande anses lämpligt för arbetsgivare			arbetare		
		ja	nej	obesvarat	ja	nej	obesvarat
Hushållningssällskap	yttranden av sällskap eller förvaltningsutskott	7	—	—	7	—	—
	yttranden av majoriteten av underavdelningar	14	—	—	1	1	12
Rättshjälpsanstalter		4	—	—	4	—	—
Lantarbetsgivarföreningar	centrala	1	—	—	—	—	1
	lokala	2	—	2	1	—	3
Lantarbetarföreningar	centrala	1	—	1	1	—	1
	lokala	109	4	65	110	12	56

I detta avseende råder tydligen en ganska allmän opinion inom hela den jordbruksidkande befolkningen. Emellertid bör det framhållas, att från lantarbetarorganisationernas sida ett fast arbetsförhållande i regel anses förmånligt för arbetarna endast under förutsättning av bibehållandet av nuvarande naturaavlöningssystem. »När i ersättningen för det utförda arbetet», skriver svenska lantarbetareförbundet, »inräknas en sådan förmån som upplåtande av potatisland, kan icke förnekas, att en kort avtalstid, utlöpande medan grödan ännu står obärgad, medför en nackdel för löntagaren.»

Enligt förbundets mening bör emellertid systemet med naturaförmåner avskaffas snarast möjligt och lantarbetarna kräva kontant ersättning för sitt arbete och naturalönernas fullständiga avskaffande. Huru förbundet tänkt sig den sålunda ifrågasatta omläggningen av jordbrukets nuvarande avlöningssystem, framgår av vissa upplysningar i dess yttrande.

»Där arbetaren», heter det, »på grund av arbetsplatsens isolerade läge eller andra orsaker ovillkorligen är hänvisad till arbetsgivarens kost, bör särskild överenskommelse träffas mellan parterna om ersättningen för densamma. Liknande kommer väl även förfaringssättet att bliva i de fall, då arbetaren är hänvisad att använda naturaalster, bekomna av eller genom arbetsgivaren. Där bostaden ingår såsom en del av arbetarens lön, kommer detta förhållande att upphöra. Arbetarna komma att kräva att få hyra bostaden på viss tid och för densamma få erlägga kontant hyra, avpassad efter bostadens verkliga värde. Under nu rådande system värderas i stort sett alla bostäder till samma hyresvärde, och den arbetsgivare, som håller sina arbetare med ytterst dåliga bostäder, vilka han alls icke underhåller, tillgodogör sig genom arbetarnas arbetskraft samma inkomst för dessa usla bostäder som den arbetsgivare, vilken håller sina arbetare med goda och rymliga bostäder och underhåller dessa väl. I regel komma väl kollektivavtal, gällande ett eller flera år, att träffas emellan parternas respektive organisationer, och komma i dessa avtal säkerligen en viss personlig uppsägningstid för de personliga avtalen att fastställas. Denna tid bör enligt vårt förmenande för fast anställd arbetare vara 30 dagar, och som följd härav bör den förutvarande gemensamma flyttningsdagen försvinna.»

Det bör emellertid framhållas, att det från lantarbetarhåll sålunda framförda förslaget om fullständig omläggning av det svenska jordbrukets hävdvunna avlöningsformer måste anses som mera vittutseende och till sina ekonomiska och sociala konsekvenser mera svåröverskådligt än hela spörsmålet om legostadgans bibehållande eller upphävande. Under den gamla naturahushållningens tid var ju lantarbetarlönernas utmätande i livsförnödenheter självfallet, och jämväl efter jordbrukets övergång till mer eller mindre genomförd penninghushållning har det befunnits vara förenat med onödig omgång och kostnader, att arbetsgivaren först skulle sälja sina produkter i parti och arbetaren sedan tillhandla sig samma varor i detalj. Naturaavlöningen inbesparar sålunda mellanhandsvinster, och på samma gång gör den lantarbetarna till god del oberoende av de prisfluktuationer på livsmedel och bostäder, vilka mången gång hårt

drabba deras kontantavlönade yrkesbröder. Statlönen möjliggör jämväl för lantarbetaren att genom hållande av svin och andra smådjur på ett vinstgivande sätt »förädla» foderspannmål, skummjölk och hushållsavfall. Förnekas kan ju icke, att naturaavlöningen samtidigt medför åtskilliga i lantarbetarförbundets yttrande delvis berörda olägenheter. Hela frågan är emellertid mycket invecklad och torde för sin lösning kräva vidlyftiga förhandlingar och utredningar, varvid naturaavlöningens fördelar och nackdelar i jordbruksekonomiskt och socialt avseende bliva föremål för ingående dryftning.

Vad till sist beträffar själva huvudfrågan vid förevarande utredning, nämligen om legostadgan bör helt avskaffas, utan att densamma ersättes med någon annan, efternutida förhållanden avpassad lagstiftning, ger en summering av de olika uppgiftslämnarkategoriernas svar vid handen följande:

		Legostadgan anses böra			
		avskaffas utan vidare	ersättas med annan lagstiftning	bibehållas något modifierad	Frågan obesvarad
Hushållningssällskap	*yttranden av sällskap eller förvaltningsutskott*	—	6	1	—
	yttranden av majoriteten av underavdelningar	—	14	—	—
Rättshjälpsanstalter		1	2	1	—
Lantarbetsgivarföreningar	centrala	—	—	1	—
	lokala	—	2	—	2
Lantarbetarföreningar	centrala	2	—	—	—
	lokala	135	19	—	24

Dessa siffror belysa klart de förut närmare angivna meningsskiljaktigheter, vilka råda inom olika kretsar av den jordbruksidkande befolkningen i frågan rörande legostadgans upphävande. Anmärkningsvärt är, att den i viss mån förmedlande ståndpunkt, som intagits av hushållningssällskapen, nämligen att legostadgan såsom föråldrad och svårtillgänglig bör ersättas med annan lagstiftning, jämväl vunnit anslutning av vissa lokala lantarbetsgivar- och lantarbetarföreningar. Berörda lantarbetsgivarföreningar vilja göra stadgans upphävande direkt beroende av genomförandet av en avtalslagstiftning, som bibehåller åtminstone vissa av stadgans grundtankar. Lantarbetarfackföreningarna påyrka visserligen bestämt legostadgans avskaffande, men synas i stället tänka sig antingen endast »lagstiftning om obligatorisk bostadsinspektion» för lantarbetarbostäder eller ock en »lag om hemdrängar», vilken senare förmodligen skulle åsyfta något liknande som den danska lagen av den 6 maj 1921 om »Retsforholdet mellem Husbond og Medhjælper», vilken i första hand gäller tjänare, som vid tjänsteavtalets ingående äro under 18 år, och för äldre sådana förutsätter rättsförhållandets reglering genom parternas avtal.

Summariska uppgifter om jordbrukets nuvarande arbetsförhållanden.

Då legostadgan, enligt vad förestående undersökning givit vid handen, numera endast har någon betydelse inom jordbruket, torde böra anföras några summariska uppgifter angående de nuvarande arbets- och anställningsförhållandena inom denna näring och vissa därmed sammanhängande spörsmål.

Sedan 1830-talet, då nu gällande legostadga utfärdades, har vårt näringsliv undergått genomgripande förändringar, vilkå bl. a. återspegla sig i starka förskjutningar i befolkningens yrkesfördelning. Omfattningen av dessa förskjutningar framgår av nedanstående, på folkräkningarnas uppgifter grundade översikt. (Uppgifterna för år-

1920 äro approximativa, enär fullständiga resultat av denna folkräkning ännu icke föreligga.)

År	Hela folkmängden	I % av folkmängden tillhörde gruppen: Jordbruk, fiske och skogsbruk	Industri och bergsbruk	Handel och samfärdsel	Allmän tjänst och fria yrken
1840	3 138 887	80·9	8·5	2·2	8·4
1870	4 168 525	72·1	14·5	5·1	8·3
1880	4 565 668	67·7	17·4	7·2	7·7
1890	4 784 981	61·5	22·1	8·9	7·5
1900	5 136 441	54·4	28·2	10·6	6·8
1910	5 522 403	48·4	32·8	13·5	5·8
1920 (approx.)	5 904 500	43·7	36·0	14·9	5·4

Jordbruksgruppens andel av befolkningen, som på 1830-talet utgjorde cirka fyra femtedelar, hade år 1920 sjunkit till cirka tre sjundedelar. Anmärkningsvärt är, att den fortgående starka relativa och sedan 1880-talet även absoluta nedgången av jordbruksbefolkningen icke åtföljts av produktionsminskning. Såväl åkerarealen som kreatursstocken har tvärtom väsentligt ökats. Att dessa båda företeelser — jordbruksbefolkningens tillbakagång och jordbrukets framsteg — kunnat förena sig med varandra, torde förnämligast bero dels på ökad användning av arbetsbesparande maskiner och driftsmetoder och dels på att industrien successivt övertagit åtskilliga produktionsgrenar, som förut utgjorde binäringar till jordbruket.

Sist berörda förhållande torde ha medfört icke oväsentliga förändringar i jordbruksgruppens sammansättning. Det låter sig dock knappast göra att med ledning av de tidigare folkräkningarna siffermässigt belysa, huru nedgången av jordbruksbefolkningen fördelat sig på olika grupper inom densamma. Vid 1920 års folkräkning har emellertid verkställts en grundlig omläggning i fråga om yrkesredovisningen. De mera specificerade uppgifter, som enligt denna stå till buds, medgiva ett bedömande av den yrkesutövande befolkningens socialfördelning. För jordbrukets yrkesutövare (sålunda oberäknat icke blott hustrur, barn, invalider m. fl. utan även yrkesutövare inom de i ovanstående tabell inbegripna undergrupperna fiske och skogsbruk) åskådliggöres fördelningen på särskilda sociala grupper i nedanstående uppställning. Denna grundar sig dels på statistisk årsbok för år 1925 (tab. 22), dels på vissa från statistiska centralbyrån lämnade kompletterande uppgifter.

Jordbrukets socialfördelning enligt 1920 års folkräkning:

	Män	Kvinnor	Summa
Företagare	*275 413*	*33 983*	*309 396*
därav			
gods- och hemmansägare	205 347	23 064	228 411
övriga jordägare, trädgårdsägare	44 539	9 944	54 483
brukare och jordtorpare (1/5 av gruppen)	25 527	975	26 502
Hemmavarande anhöriga till jordbrukare	*161 367*	*179 225*	*340 592*
Förvaltningspersonal	*8 154*	*422*	*8 576*
Arbetare	*248 188*	*22 686*	*270 874*
därav			
brukare och jordtorpare (2/5 av gruppen)	51 055	1 951	53 006
jordbruksarbetare	195 990	20 527	216 517
nomadlappar etc.	1 143	208	1 351
Summa yrkesutövare	**698 122**	**236 316**	**929 438**

Gruppen jordbruksarbetare har i sin tur här nedan uppdelats på olika yrkesspecialiteter:

	Män	Kvinnor	Summa	%
Befallningsmän, rättare	6 773	—	6 773	3·1
Trädgårdsarbetare	7 239	929	8 168	3·8
Ladugårdsdrängar o. d. biträden	10 331	3 620	13 951	6·4
Mejeriarbetare o. d., mejerskor	1 129	2 273	3 402	1·6
Smeder o. d., maskinister	1 727	—	1 727	0·8
Snickare o. d., slöjdare	1 188	—	1 188	0·5
Kuskar o. d., chaufförer	2 152	—	2 152	1·0
Statare o. d., gifta drängar	26 787	—	26 787	12·4
Tjänstefolk för jordbruket i husbondens kost	44 989	3 126	48 115	22·2
Övriga jordbruksarbetare (daglönare m. fl.)	93 675	10 579	104 254	48·2
Summa	195 990	20 527	216 517	100·0

Folkräkningens yrkesspecialiteter äro, såsom av tabellen framgår, uppgjorda mera med hänsyn till arbetarnas faktiska sysselsättning än till formerna för deras anställning. De ge emellertid, sammanställda med uppgifter från socialstyrelsens lantarbetarstatistik, viss ledning för beräkning av antalet årsanställda jordbruksarbetare. En approximativ kalkyl på denna grund ger vid handen, att lantbrukets gifta statare och drängar samt tjänare i husbondens kost tillsammans torde utgöra inemot 100 000 personer, av vilka det övervägande flertalet synes vara anställda för helt år. Ehuru i samband med industriens förenämnda övertagande av åtskilliga av jordbrukets binäringar en i viss mån säsongutjämnande faktor inom jordbruksnäringen bortfallit, synes sålunda den fasta årsanställningen allt fortfarande vara allmän inom stora delar av jordbruket.

Belysande för läget på jordbrukets arbetsmarknad är den i Sociala Meddelanden månatligen publicerade statistiken över antalet ansökningar om arbete på 100 lediga platser vid de offentliga arbetsförmedlingsanstalterna, avseende dels gruppen jord- och skogsbruk, dels övriga näringsgrenar. I denna statistik redovisas visserligen jordbruk och skogsbruk gemensamt, men jordbrukets andel i siffermaterialet är ojämförligt större än skogsbrukets. Statistiken utvisar, att jordbruket icke i samma grad som övriga näringsgrenar påverkats av »fredskrisens» följder på arbetsmarknaden samt att det hastigare än näringslivet i övrigt kunnat återtaga sin normala prägel. Sifferserierna ådagalägga vidare mindre säsongfluktuationer inom jordbruket än inom det övriga näringslivet. Stabiliteten på ifrågavarande arbetsmarknad understrykes av arbetslöshetssakkunniga, som i denna del anföra:[1] »I stora drag bibehåller jordbruket i Sverige ännu i våra dagar samma allmänna struktur ur arbetsmarknadssynpunkt, även om säsongkaraktären kommit att framträda något mera, dels på grund av viss industrialisering av själva driften och dels på grund därav, att viktiga säsongutjämnande binäringar fallit bort; arbetskraftens allmänt ökade rörlighet har i övrigt blivit större även på detta område. I allt fall har jordbruket i vårt land aldrig blivit det säsongyrke, som det är i vissa transoceana länder, och det beröres föga av arbetslöshetsproblemen.»

En för jordbrukets arbetsförhållanden viktig faktor har under det senaste årtiondet framträtt i organisations- och kollektivavtalsrörelsen. Ansatser i sådan riktning förekommo under åren 1906—09 men fingo ingen större betydelse. Sedan år 1919 har emellertid organisationsväsendet fått större betydelse för jordbrukets, åtminstone storbrukets, arbetsförhållanden. För närvarande omfattar svenska lantarbetsgivarnes centralförening 10 länsföreningar jämte ett antal enskilda medlemmar, till-

[1] Betänkande med förslag till motverkande av arbetslöshet genom anordnande av allmänna arbeten, avgivet den 24 juli 1925 av särskilda inom K. Socialdepartementet tillkallade sakkunniga. Statens offentliga utredningar 1925: 29.

sammans representerande omkring 140 000 har åkerareal eller mellan 15 och 20 % av den totala åkerarealen av brukningsdelar om 50 har och däröver. De organiserade lantarbetarnas antal har, när det varit som störst (år 1920), uppgått till omkring 20 000 och utgör för närvarande 10—12 000, fördelade med inemot 7 000 på svenska lantarbetareförbundet och cirka 4 000 på Upplands lantarbetareförbund, varjämte ett mindre antal äro anslutna till svenska skogs- och flottningsarbetareförbundet samt till svenska sågverksindustriarbetareförbundet och ett par andra industriarbetarorganisationer. Organisationsrörelsen inom jordbruket är sålunda allt fortfarande föga utbredd och på intet sätt jämförlig med dess motsvarighet inom industrien. De mellan organisationerna slutna kollektivavtalen gälla endast för en mindre del av jordbrukets arbetsgivare och arbetare. Direkt berörda av avtalen äro blott 10—12 % av storbrukens cirka 100 000 arbetare. Men därjämte torde ett antal utom arbetsgivarorganisationerna stående jordbrukare ha godkänt ifrågavarande överenskommelser. Vidare må framhållas, att kollektivavtalen synas öva vidsträckt normerande inflytande på arbetsvillkoren även för det icke direkt berörda jordbruket. Bidragande härtill har varit den form, som givits åt upprättade kollektivavtal, nämligen riksavtal (angående allmänna tjänstevillkor) samt lokal-(läns-)avtal (angående lönerna).

Den i det föregående lämnade redogörelsen torde utvisa, att årsanställning jämte en därmed förknippad bestämd uppsägningstid och flyttningsdag äro av stor betydelse för vårt lands jordbruk ur arbetsmarknadssynpunkt. En förutsättning för och på samma gång en stark garanti för fortvaron av ifrågavarande anställningsform är den inom jordbruket i stor utsträckning tillämpade naturaavlöningen. Socialstyrelsens specialutredningar rörande jordbrukets arbets- och löneförhållanden utvisa, vilken betydande utbredning naturaavlöningen äger på detta område. Alldeles särskilt synes bostadsförmånen, i vilken i regel även ingår något jord (potatisland och trädgårdstäppa), spela stor roll för den fasta anställningen. Även daglönarna, som anställas i mera lösa former, åtnjuta i stor utsträckning fria bostäder i arbetsgivarnas hus och kunna därigenom till god del betraktas såsom »fasta» arbetare enligt jordbrukets hävdvunna uppfattning. Bostadsförhållandenas på landsbygden intima samband med jordbrukets avlöningssystem belyses av nedanstående tablå, hämtad ur 1912—14 års allmänna bostadsräkningar och upptagande bostäderna i ett 100-tal stadssamhällen och lika många landskommuner, fördelade efter upplåtelseformer:

Antal bostäder (i %) som äro	Landskommuner: rena landsbygden	Tätt bebyggda orter på landsbygden	Stadssamhällen (utom Stockholm o. Göteborg)
uthyrda	25·3	62·0	75·3
av ägaren begagnade	53·3	16·2	16·5
fritt upplåtna	21·4	20·3	5·8
outhyrda	—	1·5	2·4

Härav framgår, att på den rena landsbygden de till lantarbetare o. d. såsom del av arbetslönen eller i understöd fritt upplåtna bostäderna numeriskt sett spela ungefär samma roll som hyreslägenheterna.

Socialstyrelsens utlåtande.

Arbetsavtal enligt legostadgan, legoavtal, synes under äldre tider länge varit den helt dominerande avtalsformen för tjänsteförhållandet. Med industrialiseringens framträdande och utveckling förlorade detsamma sin betydelse inom det rent industriella arbetet, efter hand också vid hantverket, varemot detsamma dröjt kvar vid jordbruket samt i fråga om personlig tjänst. Under de senaste decennierna har emellertid även på dessa områden en successiv avveckling av legoavtalet ägt rum. Den nu verkställda

utredningen har sålunda givit vid handen, att detsamma nästan helt förlorat sin betydelse för det husliga arbetet och numera har allmännare tillämpning endast inom jordbruksarbetet i vissa landsdelar, inom dessa dock icke allestädes eller gällande för alla arbetarkategorier. Det synes förnämligast vara i fråga om lantbrukets gifta drängar (statare) och tjänare i husbondens kost, som legostadgan ännu äger aktualitet. Antalet ifrågakommande arbetstagare är svårt att närmare fixera; en ungefärlig uppskattning till 60 000 (av tillhopa cirka 220 000 lantarbetare eller, om torpare av lönarbetartyp medräknas, cirka 275 000) torde giva en någorlunda riktig vägledning för bedömandet av det antal personer, vilkas avtalsförhållanden nu regleras i enlighet med legostadgans traditionella former.

Svårigheterna att närmare undersöka stadgans faktiska tillämpningsområde sammanhänga med att densamma måste betecknas mindre som en lag än såsom skuggan av en sådan. Endast ett ringa fåtal av dem, som tillämpa densamma, torde hava någon klarare uppfattning av att så är fallet eller av det därigenom konstituerade tjänsteförhållandets innebörd. I själva verket torde man i allmänhet vara omedveten om att de formaliteter, som växlas, härröra från legostadgan; den vanliga uppfattningen torde vara, att man gör upp ett personligt avtal enligt ortens sedvänja. Vare sig då de formella betingelserna för legoavtalet bliva fyllda eller ej, lärer överenskommelsen av parterna betraktas såsom bindande; i båda fallen torde den av domstol tillkännas rättslig giltighet.

Avvecklingen av legostadgans tillämpning har i vissa trakter skett under inflytande från ortens industriella arbetsställen och där använda fria avtal. En motsvarande avlösningsprocess har emellertid på sina håll försiggått även i rena jordbruksbygder. Så vitt dömas kan, har därmed icke varit förbunden någon förändring i avseende å arbetsförhållandets grundkaraktär; framgent liksom hittills är sålunda — om man bortser från utpräglade småbrukstrakter, där det ringa behovet av lejd arbetskraft fylles av »sommardrängar» o. d. — den fasta årstjänsten den dominerande anställningsformen för jordbrukets ordinarie arbetarstam. Någon förändring härutinnan synes icke ha inträtt med legoavtalets avvecklande, och några särskilda olägenheter i övrigt hava ej heller påvisats såsom följd därav.

Orsakerna härtill äro uppenbarligen att söka i vårt jordbruksarbetes natur och de nedärvda traditioner, som alltjämt prägla förhållandet mellan dess arbetsgivare och arbetare. Jordbruket i egentlig mening är visserligen i vårt land liksom annorstädes till sin natur att betrakta såsom ett säsongyrke, men hos oss är det mera än i flertalet andra länder förknippat med binäringar — boskapsskötsel, skogsbruk o. s. v. — vilka göra dess arbetskraftsbehov mera konstant och giva dess arbetsmarknad en fastare karaktär. Vikten av att vid de brådaste tiderna, sådd och skörd, kunna påräkna nödig arbetskraft har varit den drivande kraft, som i våra folkfattiga landsändar förmått lantbrukaren att söka behålla sin arbetarstam hela året, även om densamma under vinterhalvåret icke helt behövts för jordbrukets och binäringarnas skötsel. Denna strävan har mötts av arbetstagarens intresse av att under vinterhalvåret, som med våra klimatförhållanden alltid måste medföra en viss arbetslöshetsrisk, hava anställning och utkomst. En förutsättning härför har emellertid varit, att arbetstagaren velat genom avtal binda sig ej blott för vintern, utan ock för den för lantbruket viktigare sommartiden.

I direkt samband med årsanställningen står det vanligen tillämpade avlöningssystemet för gifta arbetare, statavlöningen och bostadsförmånen. Med de fritt upplåtna bostäderna följa i regel potatisland och trädgårdstäppa; utnyttjandet av sistnämnda naturaförmåner förutsätter tydligen avtalets fortvaro under sommaren, till långt fram på hösten. De i statavlöningen ingående naturaprodukterna jämte delar av potatislandets och täppans avkastning kunna vid årsanställning förädlas och göras mera värdefulla genom husdjursskötsel, särskilt där arbetsförhållandet år efter år förnyas. Och bostadsförhållandena på den egentliga landsbygden, där enligt 1912—14 års allmänna bostadsräkning endast en fjärdedel av alla bostäder uthyras, göra i och

för sig bostadsupplåtelse såsom del av löneförmånerna till en naturlig sak för flertalet jordbruksarbetare.

Hur starkt de faktiska förhållandena inom jordbruket tala för den fasta arbetsanställningens bibehållande såsom förhärskande grundval för arbetsförhållandet illustreras kanske tydligast av att densamma infogats i det mellan organisationerna på området överenskomna kollektiva avtalssystemet, låt vara att förefintligheten på jordbrukets område, i motsats till på industriens, av en visserligen föråldrad avtalslag härvid spelat en viss roll. Riksavtalet angående de allmänna tjänstevillkoren har till reglering upptagit ett flertal av de i legostadgan berörda förhållandena. De särskilda bestämmelserna ha därvid erhållit förändrad utformning och anpassats efter nutida förhållanden. Men huvudprinciperna för jordbrukets hävdvunna anställningsformer ha bibehållits. Årsanställningen, den gemensamma flyttningsdagen samt naturaförmånerna — den fria bostaden däri inbegripen — ha fått en framträdande plats i den mellan parterna överenskomna rättsordningen.

Det fasta arbetsförhållande, som legostadgan åsyftat att konstituera, är sålunda i vårt land starkt förankrat i jordbruksarbetets egen natur och motsvarar i stort sett behovet hos både arbetsgivare och arbetstagare. Härom vittnar ock den verkställda enquêten, i det att det övervägande antalet tillfrågade, även på arbetarsidan, vitsordar, att det fasta arbetsförhållandet måste anses även i fortsättningen lämpligt för både arbetsgivare och arbetare. Jämför man trakter av samma ekonomiskt-sociala struktur, synes det jämväl framgå av undersökningen, att legostadgans faktiska upphävande inom betydande områden, jämväl innefattande rena jordbruksbygder, icke i och för sig medfört några påvisbara förändringar i fråga om anställningsförhållandenas art och stabilitet inom jordbruket. Man torde därför vara berättigad antaga, att ett fullständigt upphävande av legostadgan icke skulle komma åt, åtminstone inom närmare tid, medföra förändrade förhållanden i förevarande avseende. Det huvudsyfte, man velat vinna med legostadgan, skulle alltså, för så vitt man nu kan döma, åtminstone för en tid framåt bliva tillgodosett, även om stadgan skulle sättas ur kraft.

Beträffande legostadgans ännu kvarstående särskilda stadganden må till en början erinras, att enligt den verkställda utredningen bestämmelserna om vräkning ur tjänsten numera nästan aldrig tillämpas. Denna bestämmelse torde sålunda saklöst kunna bortfalla.

I fråga om den arbetsgivare enligt legostadgan åvilande vårdnadsplikten vid sjukdom bör uppmärksammas, att utvecklingen under de senare åren gått i riktning mot en avskrivning av den enskilde arbetsgivarens skyldigheter i sådant hänseende och det allmännas övertagande av dylik omvårdnad. Vårdnadsplikt vid sjukdom påvilade enligt 1871 års fattigvårdslag husbonde icke blott gentemot lagstadd tjänare, utan även gentemot dennes hustru och hemmavarande minderåriga barn. Husbondes skyldighet i sistnämnda avseende upphävdes genom 1918 års lag om fattigvård. Den ekonomiska konsekvensen för kommunerna av ett övertagande av den ännu i legostadgan kvarstående vårdnadsplikten bör givetvis icke underskattas. Å andra sidan må framhållas, att nyss berörda betydelsefulla inskränkning i husbondes vårdnadsplikt icke synes ha givit anledning till klagomål från kommunernas sida. Vid sådant förhållande vill det synas, som om överflyttandet på kommunerna jämväl av den återstående delen av sjukvårdsplikten icke borde medföra några avsevärdare olägenheter för kommunerna.

Vad nu sagts torde även få anses gälla med avseende å husbondes skyldighet enligt legostadgan att draga försorg om trotjänares ålderdom.

Legostadgans bestämmelser om påföljd för misshandel av tjänstehjon, om rätt att innehålla lön till tjänsteårets slut m. fl dylika bestämmelser torde numera faktiskt vara satta ur kraft. Det oaktat torde de hava starkt bidragit till den rådande oviljan mot legostadgan, i det att deras blotta tillvaro inneburit möjligheten av en förnutida uppfattning främmande och i vissa fall obillig användning.

Genom bestämmelser av antydd art och kanske i främsta rummet på grund av att legostadgan stått kvar från en tid, då lagstiftningen icke utgick från jämställighet

mellan parterna i arbetsavtalet, har bland arbetarna framskapats en ganska allmän uppfattning om legoavtalet såsom ett för deras rättsuppfattning stötande och förderas intressen skadligt institut, som med all makt måste bekämpas. Legostadgan har sålunda kommit att te sig som ett skolexempel på hur en lag icke bör vara; den har säkerligen mer än något annat givit näring åt den föreställningen, att lagstiftning angående arbetsavtal över huvud måste vara ensidigt fördelaktig för arbetsgivaren och följaktligen skadlig för arbetarparten.

Även om denna stämning mot legostadgan icke äger starkare stöd i dess nu kvarstående innehåll och sålunda i väsentlig mån är överdriven, måste den dock anses förklarlig med hänsyn till stadgans tidigare gestaltning och det ännu kvarlevande minnet av då förekommande tillämpning. Då alltså stadgans fortsatta giltighet icke synes vara betingad av några mera betydande praktiska intressen, men väl ägnad att alstra och vidmakthålla en felaktig uppfattning rörande en modern avtalslagstiftnings ändamål och innebörd, vill det synas socialstyrelsen, som om legostadgan lämpligen kunde omedelbart avskaffas.

Om så sker och statsmakterna därmed undanröja även skenet av att vilja vidhålla en otidsenlig och för stora folklager stötande lag, lära bättre utgångspunkter givas för en önskvärd, mera lidelsefri behandling av frågan om en för de aktuella förhållandena anpassad avtalslagstiftning och det icke blott för jordbruket, utan måhända för näringslivet i allmänhet.

Det bör med avseende härå erinras, att fackorganisationerna och kollektivavtalen hava sin största betydelse däruti, att de fixera normer och innebära ett skydd för resp. arbetsgivare och arbetare vid deras individuella avtalsuppgörelser med varandra. Ehuru de sålunda i viss mån ersätta avtalslagstiftningen, kan behovet av en sådan, väl avvägd och efter både arbetsgivarnas och arbetarnas intressen anpassad lagstiftning ej därigenom helt överflödiggöras ens för dem, som tillhöra resp. organisationer. Ty onekligen innebär avsaknaden av densamma en ökad risk i avtalsförhållandet, särskilt för den rättrådige och lojale gentemot en mindre nogräknad motpart. Uppmärksammas bör också, att risken givetvis är större för arbetarparten, som under normala förhållanden i regel måste, där han ej stödes av sin organisation, anses hava en svagare ställning än arbetsgivaren såväl vid avtals träffande som ock i fråga om hävdande av sin rätt i avseende å arbetsvillkoren. Vad detta betyder i realiteten belysas i någon mån därav, att av vårt lands till cirka 1·2 miljon uppgående arbetstagare inom jordbruk, industri, handel och samfärdsel samt husligt arbete hittills endast ungefär en tredjedel kunnat fackligt organiseras.

I de flesta andra kulturländer har också under de senare åren arbetsavtalet legalt reglerats, dels genom allmänna avtalslagar, dels genom speciella lagar, bl. a. för jordbruket.

Vissa lagar och författningar innehålla bestämmelser, vilka stå i mer eller mindre direkt samband med legostadgan. Såsom exempel härå må nämnas utsökningslagen 37 § 4) och 41 § andra stycket, strafflagen 22 kap. 13 § ävensom lagen den 16 oktober 1914 om förbud i vissa fall mot värnpliktigs skiljande från tjänst eller arbete. Ett upphävande av legostadgan torde påkalla prövning, i vad mån ändring av dylika bestämmelser bör vidtagas. Vidare synes genom legostadgan konstituerad underhållsskyldighet böra bevaras genom särskilda övergångsbestämmelser.

Mot styrelsens utlåtande har reservation avgivits av socialfullmäktige von Sydow, som påyrkat, att legostadgan bibehålles, intill dess ny avtalslag avlöser densamma. Byråchefen Bergsten och t. f. byråchefen Bergström hava dessutom var för sig avgivit särskilda yttranden av lydelse som följer:

Särskilt yttrande av byråchefen Bergsten.

Det råder uppenbarligen på alla håll enighet om att legostadgan i dess nuvarande form bör avskaffas. Man torde även tämligen allmänt hysa den uppfattningen, att någon annan, efter tidsförhållandena avpassad avtalslag bör komma i stället. Meningsskiljaktighet föreligger däremot med avseende å huruvida legostadgan bör *omedelbart* upphävas eller ej.

Riksdagen har i allmänhet vid de olika tillfällen frågan om legostadgans avskaffande varit å bane uttalat sig för att detta borde ske först i samband med antagandet av annan avtalslag. Sista gången eller år 1924 föreföll riksdagen emellertid mera odeciderad, men beslöt, att innan något avgörande träffades, det borde närmare utrönas, dels i vilken utsträckning legostadgan ännu tillämpades och dels i vad mån, där så ej vore fallet, olägenheter yppat sig därav för resp. kontrahenter.

Den sålunda av riksdagen begärda och av socialstyrelsen nu verkställda utredningen giver först och främst tydligt vid handen, att legostadgan fortfarande i mycket stor utsträckning tillämpas inom det svenska jordbruket. Uppskattningsvis skulle närmare två tredjedelar av de fasta lantarbetarna hava sina anställningsvillkor reglerade enligt legostadgan. Härvid är emellertid att märka, att den stora roll legostadgan sålunda alltjämt spelar endast gäller beträffande de i stort sett oomtvistade delarna av stadgan, varemot de mera otidsenliga bestämmelserna, enligt vad utredningen givit vid handen, numera sakna all praktisk betydelse. Legostadgan kan även, såsom erfarenheten utvisat, under kollektivavtalslösa perioder erhålla ett ytterligare vidgat tillämpningsområde.

Undersökningens andra del, som avsåg utrönandet av inträffade olägenheter i de fall, där legostadgan upphört att tillämpas, har varit mindre givande. De framställda frågorna ha ofta lämnats helt obesvarade och ha för övrigt ej kunnat med någon större grad av säkerhet besvaras i alla sådana fall, representerande det stora flertalet, där anställning enligt legostadgan ännu är den sedvanliga avtalsformen eller ersatts av anställning enligt kollektivavtal. En svaghet i utredningen är även, att den stora massan av oorganiserade arbetare, vilka närmast beröras av frågan, ej kunnat, av lätt insedda skäl, beredas tillfälle att göra sin mening hörd. För så vitt fackföreningarna och deras under kollektivavtal arbetande medlemmar få anses representera arbetarparten i dess helhet, har emellertid svaret i regel blivit nej på frågan om några olägenheter inträtt i följd av legostadgans urkraftträdande. Anmärkningsvärt är dock, att omkring 27 % av fackföreningarna lämnat frågan obesvarad. Å andra sidan gå i regel svaren från arbetsgivarsidan ävensom från hushållningssällskap, arbetsförmedlings- och rättshjälpsanstalter samt kommunalordförande i jakande riktning.

Det kan vidare genom undersökningen få anses konstaterat, att ej blott arbetsgivare, hushållningssällskap, rättshjälpsanstalter och kommunalordförande i regel hysa den uppfattningen, att legostadgan ej bör helt avskaffas förrän i samband med erhållandet av annan avtalslag, utan att även fackföreningarna ej stå alldeles främmande för en liknande synpunkt — som för övrigt ännu vid 1918 års riksdag förfäktades av vissa, i ämnet sakkunniga arbetarrepresentanter — i det att omkring 11 % av föreningarna uttalat sig i sådan riktning, varjämte omkring 13 % uraktlåtit att besvara hithörande fråga.

Slutligen har genom undersökningen fastslagits, att det fasta arbetsförhållandet, som legostadgan särskilt avser att trygga, tämligen allmänt, bland såväl arbetsgivare som arbetare, anses fortfarande representera ett för jordbruket och dess utövare betydelsefullt värde.

Det torde sålunda av socialstyrelsens undersökning framgå, att de skäl, som vid 1924 års riksdag anfördes för möjligheten att omedelbart kunna upphäva legostadgan, nämligen att den sannolikt numera ej spelade någon roll och att inga olägenheter

försports, där den redan kommit ur bruk, icke kunna anses hålla streck. Problemställningen blir då alltjämt: bör legostadgan i sin helhet omedelbart slopas eller inbegriper densamma någonting av värde, vars bibehållande i avvaktan på ny lagstiftning i ämnet kunde tänkas vara till nytta i socialt och ekonomiskt avseende?

Att legostadgan jämväl i sitt nuvarande skick verkar stötande icke blott för lantarbetarna utan över huvud för den allmänna rättskänslan, torde få anses obestridligt. De förändringar, som tid efter annan vidtagits i densamma, hava visserligen varit lika många förbättringar, men utgöra dock endast halvmesyrer, som snarare bidragit till att ytterligare stärka uppfattningen, att legostadgan icke kan reformeras utan endast helt avskaffas. Vad som alltfort i arbetarnas ögon med rätta gör legostadgan så förhatlig är emellertid icke blott vissa ännu kvarvarande, om ock numera i praktiken betydelselösa bestämmelser, utan lika mycket och kanske mera de för nutida begrepp olämpliga och föråldrade uttryck, som där förekomma och så att säga förkroppsliga legostadgans ursprungliga anda samt varpå beteckningarna »tjänstehjon» och »husbönder», ja själva stadgans namn lämna exempel. Det vill emellertid synas, som om det ej borde vara förenat med några större svårigheter att ur stadgan få bort ifrågavarande bestämmelser och uttryck samt härigenom göra den möjlig att ännu någon tid fungera som avtalslag, därest detta, med hänsyn till stadgans innehåll i övrigt och betydelsen av den rättsliga avtalsprincipens bevarande på förevarande område, skulle befinnas ändamålsenligt.

De bestämmelser i legostadgan, som i främsta rummet synas vara värda att bibehålla, avse den fasta årsanställningen och därmed sammanhängande stadganden om uppsägnings- och flyttningstider m. m. Årsanställningens betydelse är ju, såsom redan förut påpekats, allmänt vitsordad av såväl arbetsgivare som arbetare. Det framhålles emellertid från deras sida, som anse legostadgan kunna omedelbart upphävas, att detta fasta arbetsförhållande är så starkt förankrat i jordbruksarbetets egen natur, att för dess tryggande någon särskild avtalsbestämmelse, utöver parternas egen överenskommelse, icke synes erforderlig. Man kan då till en början fråga sig, varför ändock en sådan bestämmelse ansetts böra införas och erhålla en framträdande plats ej blott i legostadgan utan även i det kollektiva avtalssystemet. Det är tydligt, att det för båda parterna visat sig vara av vikt att hava ifrågavarande förhållande på ett betryggande sätt avtalsmässigt garanterat. Det saknas ej heller vittnesbörd om att där legostadgan bragts ur tillämpning (utan att ersättas av kollektivavtal) överenskommelse om årsanställning brytes av endera parten på för den andra olämplig tid. Sådana vittnesbörd hava i ej ringa antal avgivits vid socialstyrelsens undersökning ej blott av lantarbetsgivare och hushållningssällskap utan även av arbetsförmedlingsanstalter. Med hänsyn till nu anförda förhållanden vill det synas föga troligt, att om legostadgan fullständigt avskaffades och därmed större delen av Sveriges jordbrukare och lantarbetare förlorade den fasta grund för avtal om årsanställning, som nämnda stadga dock utgör, detta skulle gå förbi utan att medföra några olägenheter i berörda avseende. Det är möjligt, ehuru ingalunda säkert, att sådana olägenheter ej skulle visa sig i någon nämnvärd omfattning inom den närmaste tiden, men helt visst skulle småningom ett osäkerhetstillstånd uppstå, till nackdel för båda parterna. Den fasta anställningen torde vara en alltför viktig sak för jordbruket och dess utövare för att icke alltjämt behöva omgärdas av det skydd, som mera effektiva avtalsbestämmelser innebära.

Såsom uppenbara fördelar för båda parterna torde även legostadgans bestämmelser om uppsägnings- och flyttningstiderna få betraktas, liksom bestämmelsen om frivecka (ett slags semester) väl är att räkna som en förmån för arbetarparten. Att bestämmelserna om vissa anställningsformer (städja, orlovssedel och avskedsbetyg) skulle få kvarstå interimistiskt torde i allt fall ej innebära någonting för arbetarparten sårande eller för någondera parten skadligt utan snarare få anses vara av visst värde ur praktisk synpunkt. Mot dessa bestämmelser hava ej heller vid undersökningen riktats några väsentliga anmärkningar från något håll.

Bestämmelserna enligt §§ 6 och 7 i legostadgan angående arbetsgivares vårdnadsplikt (sjukvård och försorg om trotjänares ålderdom) äro helt naturligt till arbetarpartens fördel. Vårdnadsplikten vid sjukdom synes att döma av socialstyrelsens undersökning alltjämt vara av stor betydelse såväl för arbetarna som för det allmänna (kommuner och landsting). Det må jämväl särskilt framhållas — och detta gäller såväl om sjukvården som ålderdomsförsörjningen — att även om hithörande förpliktelser, såsom man tänkt sig, överflyttades på fattigvården, detta för flertalet arbetare säkerligen skulle te sig mindre tilltalande än den nuvarande, med anställningsvillkoren sammanhängande vårdnadsformen.

Det må vidare erinras, att den lagstadde arbetaren genom bestämmelsen i § 43 av legostadgan är garanterad ersättning för flyttningskostnader.

Slutligen torde några bärande erinringar ej vara att göra — och hava i varje fall ej framställts — mot de i art. V av legostadgan förekommande bestämmelserna om lön, med undantag för § 33.

Legostadgans omedelbara upphävande skulle sålunda innebära slopandet av garantierna för vissa för båda parterna och ej minst för arbetarparten betydelsefulla bestämmelser samt över huvud taget medföra ett allmänt osäkerhetstillstånd på förevarande område och måhända också ett försvagande av den nuvarande starka avtalshelgden. Det må med avseende härå erinras, att den organiserade arbetsgivare- och arbetarrörelsen ännu endast omfattar en mindre del av jordbrukets arbetare. Den stora massan är alltjämt oorganiserad, stående utanför kollektivavtalet. Det må jämväl framhållas, att legostadgan såsom bindande avtalslag är djupt förankrad i det allmänna folkmedvetandet, något varom socialstyrelsens undersökning bär flera vittnesbörd. I regel torde avtal om arbetsanställning mellan arbetsgivare och arbetare inom det svenska jordbruket träffas muntligen. Att emellertid så viktiga avtal kunna träffas så formlöst och ändock visa sig effektivt bindande lärer nog ytterst bero på tillvaron av legostadgan. Fölle denna bort, synes det sannolikt, att den traditionella avtalstroheten skulle sättas på starkare prov, och att man i varje fall, för att skydda sig, alltmera komme att övergå till skriftliga avtal. Härvid skulle det säkerligen i allmänhet ställa sig svårare för arbetaren att bevaka sina intressen än för arbetsgivaren. Därest tryckta formulär komme till användning, vilket väl så småningom av praktiska skäl bleve regel, kunde dessa, såsom erfarenheten från hyresavtal givit vid handen, upprättas enligt en lydelse, som ensidigt toge sikte på den ena partens fördelar. Jämväl ur denna synpunkt torde det för de utanför kollektivavtalet stående parterna få anses innebära en viss trygghet att för reglerandet av sina mellanhavanden äga tillgång till en avtalslag.

Det torde väl för närvarande få anses vara ett önskemål inom olika läger att komma fram till en *allmän*, rättsligt reglerad avtalslagstiftning. Att då, utan tvingande skäl, börja med ett fullständigt raserande av vad man sedan långliga tider tillbaka äger i avtalsväg och detta på ett område, som mer än något annat är i behov av sådan lagstiftning, måste onekligen te sig underligt och som ett större våld än nöden kräver. Man kan förstå och fullständigt gilla arbetarnas hårda dom över legostadgan med hänsyn till vissa, åtminstone för nutida begrepp olämpliga bestämmelser och uttryckssätt i densamma. Att utan dröjsmål stryka ett fullständigt streck häröver är givetvis i hög grad berättigat. Men att samtidigt slopa själva den urgamla avtalsprincipen på detta område och de hithörande bestämmelser, som ännu alltjämt äga livskraft och kunna bereda vederbörande viss trygghet och vissa förmåner samt bidraga till bevarande av avtalshävd och avtalstrohet, synes näppeligen vara ur social synpunkt lämpligt eller riktigt.

Till sist må framhållas, att det visserligen i och för sig kunde anses vara av mindre betydelse, huruvida legostadgan avskaffas eller ej, med hänsyn till att parterna ju äga full frihet att träffa avtal enligt legostadgan eller att träffa avtal av annan natur. Då emellertid legostadgan det oaktat och oaktat den starka opinion, som gjort sig gällande för dess avskaffande, fortfarande tillämpas i den betydande omfattning,

som visat sig vara fallet, synes detta förhållande giva vid handen, att en avtalslag på förevarande område alltjämt har en uppgift att fylla.

Vad ovan anförts torde i korthet kunna sammanfattas sålunda.

Resultatet av socialstyrelsens utredning visar, att legostadgan, med undantag för dess otidsenliga bestämmelser, alltjämt tillämpas i en mycket betydande omfattning samt att, där stadgan bragts ur bruk utan att ersättas av kollektivavtal, vissa olägenheter enligt uppgifter från en del hushållningssällskap och arbetsförmedlingsanstalter yppat sig därav. Ifrågavarande utredning synes sålunda ej kunna åberopas som något stöd för uppfattningen att legostadgan bör kunna avskaffas omedelbart, utan att ersättas av annan lagstiftning i ämnet.

För legostadgans omedelbara avskaffande talar den omständigheten, att lantarbetarna på grund av vissa, ännu förekommande otidsenliga bestämmelser och uttryck med rätta finna den för sin klass olämplig och nedsättande. *Mot* dess omedelbara avskaffande talar åter dels att ännu den ojämförligt största delen av Sveriges lantarbetare äro oorganiserade och sålunda ej fått sina anställningsvillkor reglerade genom kollektivavtal samt att det för dessa arbetare kan vara en fördel att i avvaktan på annan avtalslag få åtnjuta det skydd för tryggad årsanställning samt de övriga förmåner i form av fastställd uppsägningstid, frivecka, sjukvård och — under förutsättning av långvarig tjänst — viss ålderdomsförsörjning ävensom flyttningshjälp, vilka legostadgan erbjuder, dels att arbetsgivarna anse legostadgan innebära en viss garanti för erhållande av erforderlig fast arbetskraft året runt, dels slutligen att man härigenom bevarar själva principen om avtalslag på hithörande område.

Med hänsynstagande till ovan anförda skäl för och emot torde följande utväg böra ifrågasättas:

att legostadgan omedelbart ånyo revideras med utmönstrande ur densamma av alla ännu kvarvarande otidsenliga bestämmelser, såsom §§ 5, 8 (som för övrigt mistat sitt existensberättigande genom upphävandet av § 10), 9, 33, 47, 48 och 53 (obs. § 14, vartill sistnämnda § hänvisar, är upphävd) i deras helhet ävensom § 52, sista stycket, och § 54 med undantag av vad som stadgas rörande avskedsbetyg, samt med utbytande av vissa föråldrade uttryck, särskilt orden »husbönder» och »tjänstehjon» samt stadgans namn, mot andra benämningar;

att stadgan i övrigt med de bestämmelser, vilka ej gjorts till föremål för några bärande anmärkningar från något håll utan tvärtom torde få anses vara av visst värde för vederbörande parter och i varje fall, enligt vad socialstyrelsens undersökning givit vid handen, alltjämt i en synnerligen betydande omfattning tillämpas inom Sveriges jordbruk, måtte bibehållas tills vidare och intill dess ny lagstiftning i ämnet hunnit utarbetas; samt

att utredning omedelbart igångsättes för åstadkommandet av sådan lagstiftning.

Särskilt yttrande av t.f. byråchefen Bergström.

Undertecknad biträder uppfattningen, att legostadgan till hela sin lydelse och i åtskilliga hänseenden till sitt materiella innehåll är i hög grad otidsenlig och stötande, samt betraktar det sålunda som ett allmänt önskemål, att den snarast möjligt sättes ur kraft.

Däremot är jag tveksam, huruvida stadgan, såsom majoriteten förmenar, bör upphävas omedelbart såsom hinderlig för tillkomsten av en modern avtalslagstiftning, eller om den, såsom byråchefen Bergsten i särskilt yttrande på anförda skäl yrkar, i avvaktan på en sådan lagstiftning bör bibehållas tills vidare, ehuru moderniserad till sin lydelse och till sitt innehåll.

Särskilt synes det ägnat ingiva betänkligheter, att arbetsavtal inom jordbruket skulle kunna träffas, utan att till sin räckvidd begränsas av några allmänna regler av tvingande natur. På ett annat avtalsområde, nämligen hyresrättens, hava regler av

sådan art befunnits påkallade, avsedda att utgöra ett skydd för den såsom svagare ansedda kontrahenten. I sådant hänseende må erinras om bestämmelserna i 3 kap. 25 § i nyttjanderättslagen och i 11 § i 1923 års lag med vissa bestämmelser rörande hyra. Därest hävdvunnen avtalspraxis i märkbar mån komme att brytas genom legostadgans upphävande, skulle frånvaron av dylika bestämmelser kunna föranleda och i allt fall medgiva träffandet av mindre önskvärda arbetsavtal.

Om den uppfattningen är riktig, dels att legostadgans tillvaro utgör ett verkligt hinder för tillskapandet av en ny, modern avtalslagstiftning, och dels att gängse åskådningar bland kontrahenterna äro starka nog att i praktiken förekomma träffandet av dylika mindre önskvärda avtal, synas betänkligheter av ovan angivet slag böra vika. I motsatt fall erbjuder den av byråchefen Bergsten förordade vägen större trygghet.

Frågan om valet mellan dessa båda vägar synes i eminent grad böra bedömas ur synpunkter, som knappast kunna anses falla inom ramen för en objektiv utredning. Särskilt gäller detta frågan om legostadgans hinderlighet för en ny avtalslagstiftning. Jag anser därför, att styrelsen i förevarande fall bort begränsa sig till att i sitt utlåtande framlägga det material, som kunnat förebringas för frågans allsidiga bedömande.

Arbetsförhållanden inom industrien i Leningrad.

(Meddelande från svenska konsulatet i Leningrad.)

Arbetarantal. Antalet inom industrien i staden och guvernementet Leningrad anställda arbetare, utom tjänstemän och övrig tjänstepersonal, har sedan den 1 oktober 1924 till den 1 augusti 1925 ökats från 129 614 till 177 461 eller med 47 847 personer, motsvarande 37 %. Den övervägande delen av arbetarna äro sysselsatta i staden Leningrad och blott ett ringa antal i guvernementet Leningrad.

Arbetarnas fördelning å de huvudsakliga industrigrenarna framgår av följande tabell:

Industrigren	Antal arbetare 1 okt. 1924	Antal arbetare 1 juli 1925	Industrigren	Antal arbetare 1 okt. 1924	Antal arbetare 1 juli 1925
Metallindustri	41 724	58 039	Beklädnadsindustri	8 869	11 487
Elektrisk industri	8 252	9 417	Livsmedelsindustri	7 680	7 935
Textilindustri	18 383	28 241	Pappersindustri	6 084	7 718
Kemisk industri	11 636	17 776	Trävaruindustri	4 262	5 824
Grafisk industri	9 711	12 138	Tobaksindustri	4 148	4 245

Ovanstående tabell visar, att första rummet intages av metallindustrien, där nära 1/3 av arbetarna äro sysselsatta. I andra rummet kommer textilindustrien och därefter den kemiska industrien, inom vilka ökningen varit anmärkningsvärt stor (60 %).

Räknat efter arbetsgivare faller det övervägande antalet arbetare, över 80 %, å statstrusterna. Därefter följa statens egna industriföretag med c:a 12 % och vidare kooperativa industriföretag med 5 1/2 %. På privata företag kommer blott något över 1 %. Fördelningen av arbetarna framgår av nedanstående tabell:

Industriföretag	Antal arbetare 1/4 1925	Antal arbetare 1/8 1925	I % av samtliga 1/4 1925	I % av samtliga 1/8 1925
Statstruster	122 441	144 900	80·4	81·7
Statens industriföretag	19 579	20 485	12·8	11·5
Kooperativa industriföretag	8 429	9 917	5·5	5·6
Privata industriföretag	1 944	2 159	1·3	1·2
Summa	152 393	177 461	100·0	100·0

Medan antalet arbetare oavbrutet stigit från början av finansåret 1924—1925, har den sedan 1923—1924 påbörjade indragningen av tjänstemän fortsatt, så att deras antal den 1 januari 1925 utgjorde 17 150. I samband med industriens utveckling har sedermera antalet tjänstemän måst ökas, såsom nedanstående tabell utvisar:

	Tjänstemän	Övrig tjänstepersonal (vakter, springpojkar etc.)
1 oktober 1924	20 154	5 705
1 januari 1925	17 150	6 466
1 juni 1925	20 141	8 835

Ökningen i arbetarantalet under finansåret 1924—1925 stod i samband med den stegrade produktionen inom vissa fabriker och igångsättandet av ett antal fabriker, som dittills stått stilla.

Antal industriella företag. Under tiden den 1 oktober 1924—1 juli 1925 öppnades 44 industriföretag. Av de 408 företag, som den 1 juli 1925 voro i gång, hade 320 säte i staden och 88 i guvernementet Leningrad. Räknat efter ägare fördelade sig de industriella företagen på följande sätt:

	1/10 1924	1/7 1925
I) Högsta Folkhushållningsrådet (VSNH) underställda företag (statstruster)	153	167
II) Statens företag	126	137
III) Kooperativa företag	37	56
IV) Privata företag	48	48
Summa	364	408

Såsom framgår av ovanstående tabell, har antalet företag tillhörande de tre första kategorierna icke obetydligt ökats, medan antalet privata företag förblivit oförändrat.

Behov av arbetare för de närmaste fyra åren. Enligt den plan, som uppgjorts för Leningrads industri för finansåren 1924—1925 till 1928—1929, beräknas vid denna periods slut produktionen komma att uppnå 350 % av den nuvarande. Arbetarantalet beräknas däremot enligt samma plan blott behöva något mer än fördubblas, då arbetsintensiteten anses komma att stegras. Redan under finansåret 1924—1925 hava emellertid dessa beräkningar visat sig vara oriktiga, och ett större antal arbetare än som ursprungligen fastslagits har måst anställas. På grund av dessa erfarenheter har industristyrelsen för nordvästra distriktet i samråd med statstrusterna verkställt nya beräkningar över behovet av arbetare under de närmaste fyra finansåren. Enligt dessa beräkningar skulle det för de fyra närmaste åren erfordras ytterligare 37 900 kvalificerade och 16 000 icke kvalificerade arbetare. De olika industrigrenarnas framtida behov av arbetare framgår av tabellen å nästa sida.

Industristyrelsens undersökningar omfatta emellertid endast omkring 60 % av industrien. Icke medräknade äro bland annat krigsindustrien, gummiindustrien, träförädlingsindustrien, den kooperativa och den privata industrien. Tagas dessa senare företag med, torde för de närmaste fyra åren 25—30 000 icke kvalificerade arbetare erfordras.

Att täcka behovet av okvalificerade arbetare kommer helt säkert icke att vålla svårigheter. Däremot torde anskaffandet av kvalificerade arbetare komma att möta stora svårigheter. Det ytterligare behovet av arbetare av denna kategori uppskattas för finansåret 1925—1926 till 25 000, för 1926—1927 till 20 000, för 1927—1928 till 15—18 000 och för 1928—1929 till 12 000, sammanlagt 75 000 arbetare. Emellertid synes det, som om detta behov endast delvis skulle kunna täckas med

1) 7 826 lärlingar, som under de närmaste fyra åren avsluta sina kurser;
2) de 16 000 å arbetsbörsen registrerade kvalificerade arbetarna;
3) de 1 800 lärlingar, som äro under utbildning vid trusternas fabriker.

Beräknat behov av arbetskraft inom olika industrier.

Industrigren	Kvalificerade arbetare						Okvalificerade arbetare					
	Antal 1924—25	Ytterligare behov för åren					Antal 1924—25	Ytterligare behov för åren				
		1925—26	1926—27	1927—28	1928—29.	Summa		1925—26	1926—27	1927—28	1928—29	Summa
Metall- och elektrisk industri .	24 217	7 488	6 336	5 062	3 814	22 700	17 504	4 787	2 344	2 247	2 359	11 737
Textilindustri . .	25 656	2 885	3 074	3 250	600	9 759	11 242	310	399	325	60	1 094
Beklädnadsindustri	2 399	299	182	190	293	964	—	—	—	—	—	—
Pappersindustri .	2 113	16	98	412	--	526	235	--	—	505	—	505
Läderindustri . .	4 044	1 211	288	150	198	1 847	1 559	778	147	71	122	1 118
Kemisk industri .	899	219	69	103	73	464	4 107	611	130	78	3	822
Livsmedelsindustri	5 147	645	410	411	260	1 726	3 137	566	279	232	31	1 108
Summa	63 975	12 713	10 457	9 578	5 238	37 986	37 784	7 052	3 299	3 458	2 575	16 884

Till förfogande skulle alltså stå omkring 25 000 kvalificerade arbetare, d. v. s. 1/3 av det beräknade behovet. Emellertid torde denna siffra vara för hög, ty erfarenheten har visat, att ett icke obetydligt procenttal arbetare av ovannämnda kategorier är odugligt till kvalificerat arbete.

Såvitt det varit möjligt att inhämta, hava intresserade kretsar icke kunnat finna någon utväg att anskaffa de 50 000 kvalificerade arbetare, som skulle erfordras under förutsättning, att Leningrads industri verkligen kommer att gå den planerade utvecklingen till mötes, en sak som torde vara tvivel underkastad. Redan nu lärer bristen på kvalificerade arbetare göra sig mycket kännbar, och flera av de företag, som äro stadda i utveckling, hava måst anställa yngre okvalificerade arbetare för utbildning i sina fabriker.

Den för industriens vidare utveckling fullkomligt avgörande frågan om anskaffande av kvalificerad arbetskraft synes alltså för närvarande icke kunna lösas.[1]

Arbetsintensitet. Enligt officiella uppgifter har arbetsprestationen inom Leningrads industri under finansåret 1924—1925 ökats med i medeltal 15—20 %. Inom tobaks-, livsmedels- och textilindustrierna säges arbetsintensiteten dock icke alls hava ökats sedan förra året. I förhållande till arbetslösheten har arbetsintensiteten, enligt vad officiellt uppgives, stigit i raskare tempo. De förhoppningar, som ställts på en starkare stegring av arbetsintensiteten hava dock icke infriats. Som förnämsta anledning härtill angives det bristfälliga skick, i vilket maskinerna i de flesta fabriker befinna sig. Å de ställen återigen, där nya maskiner införts, äro arbetarna ovana vid deras skötsel, vilket medför en om än övergående minskning i arbetsprestationen. För att råda bot härför hava i några fabriker anställts utländska instruktörer. Arbetsdisciplinen synes däremot, efter ryska förhållanden, icke lämna något övrigt att önska, och den mångåriga psykos, under vars inflytande den ryske arbetaren föreställde sig, att revolutionen innebar hel eller delvis befrielse från kroppsarbete, synes nu vara på väg att alldeles försvinna.

Den ryske arbetarens arbetskapacitet är dock fortfarande mycket låg i förhållande till den västeuropeiska arbetarens. Om ett från ledande håll fällt yttrande, att en

[1] Ifrågavarande, för Rysslands näringsliv ytterst vitala problem har även varit föremål för en redogörelse i Industrial and Labour Information för den 9 november 1925, vari bl. a. uppgives, att för hela den ryska industrien under nästa år enligt högsta folkhushållningsrådets beräkningar erfordras ytterligare 400 000 arbetare, varav 45 % kvalificerade. Möjligheterna att till någon del rekrytera denna personal från lärlingsskolorna torde i det inre Ryssland vara ännu mindre än i Leningrad. (Red. för Soc. Medd.)

svensk sågverksarbetare uträttar lika mycket som fyra ryska arbetare, måste upptagas med försiktighet, giver det dock en viss föreställning om skillnaden mellan rysk och västeuropeisk arbetsförmåga.

Arbetslöshet. Antalet å Leningrads arbetsbörs registrerade arbetslösa har under den senaste tiden tilltagit, särskilt från sistlidna mars. Medan de arbetslösa den 1 oktober 1924 uppgingo till 13 699, voro den 1 september 1925 registrerade 58 535 arbetslösa. Anledningen till den starka stegringen var å ena sidan lättnader i registreringsbestämmelserna för de arbetslösa och å den andra sidan den tilltagande tillströmningen från landsbygden av arbetslösa.

De arbetslösa, av vilka hälften äro kvinnor, bestå huvudsakligen av icke kvalificerade arbetare. Till bekämpande av arbetslösheten hava åtskilliga åtgärder vidtagits, bland annat användande av arbetslösa vid gatuarbeten, vilka i rätt stor omfattning pågått under innevarande år. Det synes dock icke vara möjligt att under nuvarande förhållanden i någon större utsträckning nedbringa arbetslösheten bland de icke kvalificerade arbetarna[1]. Däremot torde kvalificerade arbetare jämförelsevis lätt kunna vinna anställning, även om icke industrien kommer att utveckla sig med den hastighet, som på officiellt håll antages. Att arbetslösa vägra antaga erbjudet arbete synes inträffa i rätt stor utsträckning. Under tiden 11—29 juni 1925 antogo sålunda 181 personer av 1 242 icke dem erbjudet arbete under uppgift, att arbetet icke lämpade sig för dem.

Understöd åt arbetslösa. Understödsväsendet har de sista månaderna utsträckts att omfatta nära dubbelt så många arbetare som förut. Understöd utgår under vissa förutsättningar månatligen med belopp från 12 till 22 rubel. Organiserade arbetare åtnjuta särskilda förmåner, såväl i fråga om understödens storlek som beträffande tidrymden, under vilken understöden utbetalas. Såsom regel utgår icke understöd mera än under sex månader och endast i undantagsfall i nio månader. Är en arbetare utan arbete mer än ett år, erhåller han åter understöd under sex månader från det andra årets början.

Märkvärdigt nog försumma understödstagarna i stor utsträckning att uttaga understöden. Under en månad har det t. o. m. hänt, att blott 69 % av de därtill berättigade lyft sina understöd.

De månatliga understöden för de arbetslösa utgå från den 1 juli 1925 efter följande grunder (siffrorna inom parentes angiva de förutvarande beloppen):

för kategori I, omfattande kvalificerade arbetare och tankearbetare, 16 rbl (14), med 1 familjemedlem 18 rbl (16), med 2 familjemedlemmar 20 rbl (18), med 3 eller flera familjemedlemmar 24 rbl (20);

för kategori II, omfattande grovarbetare, tjänstemän och andra, 12 rbl (10), med 1 familjemedlem 14 rbl (12), med 2 familjemedlemmar 16 rbl (13·50), med 3 eller flera familjemedlemmar 18 rbl (15).

Socialförsäkring. Försäkringsväsendet, som ekonomiskt uteslutande uppbäres av arbetsgivarna, lider alltjämt av deras försumlighet att erlägga försäkringsavgifterna. Enligt uppgift lära statstrusterna och de kooperativa industriföretagen i Leningrad för närvarande vara skyldiga statens försäkringsanstalt (Gosstrach) icke mindre än 4 miljoner rubel endast för grundpremier.

---

[1] Enahanda förhållanden synas råda i Moskvaguvernementet. Enligt publicerade uppgifter uppgick arbetslöshetssiffran därstädes under nästlidna oktober månad till 135 517, därav 104 951 i staden Moskva och 30 566 på landsbygden. Av totalsiffran utgjorde 49·4 % kvinnor och 8·5 % minderåriga; 48·7 % av de arbetslösa tillhörde fackförening. De offentliga arbetena för arbetslöshetens lindrande hade ökats under innevarande arbetsår i jämförelse med föregående. Samtidigt meddelas, att arbetsbörsen icke är i stånd att anskaffa tillräckligt med kvalificerad arbetskraft, varå efterfrågan ansenligt ökats. (Red. för Soc. Medd.)

Gosstrachs inkomster för kalenderåret 1924 uppgingo till 24·3 milj. rubel. Utgiften per försäkrad individ uppgick i december 1923 till 2·12 rubel och i december 1924 till 5·27 rubel. Den största utgiftsposten utgjorde ersättning för tillfällig arbetsoduglighet. Under kalenderåret 1924 registrerades i staden och guvernementet Leningrad 449 172 dylika fall, vilket motsvarar 3·3 miljoner understödsdagar. På 100 försäkrade individer komma 1 218 dagar. I andra rummet kommo utgifterna för arbetslöshetsunderstöd, vilka togo 17·2 % av tillgängliga medel i anspråk I tredje rummet kommo understöd åt invalider och deras familjer, utgörande 14 % av utgifterna.

En egendomlighet är det stora antal simulanter, som söka erhålla understöd för sjukdom. Under sommaren 1924 förklarade sig sålunda 25 % av personalen i vissa fabriker arbetsoduglig på grund av sjukdom. Sedan kontrollen blivit skärpt och understöden för sjukdom under mindre än 7 dagar numera indragna, lära simulanterna hava minskats i antal.

Från den 1 april 1924 höjdes de vid arbetsoduglighet utgående understöden till 12 à 24 rubel per månad för ensam person och ytterligare 8 à 16 rubel för familjemedlemmar. Dessutom fastställdes särskilda understöd vid barnsbörd, vid begravning av familjemedlem samt resor till kurorter, de sistnämnda att utgå med respektive 50 % och 80 % av arbetslönen för ensam person och för gift person.

Arbetslöner. Lönerna inom Leningrads industri under finansåret 1924—1925 utvisade ända till februari 1925 en fallande och från denna tidpunkt en stigande tendens. Medellönen för en kvalificerad arbetare utgjorde som följer:

Genomsnittslön per månad	1924 juli	aug.	sept.	okt.	nov.	dec.	1925 jan.	febr.	mars	april	maj
i guldrubel . .	57·87	56·18	59·32	63·58	61·37	61·04	60·96	60·44	61·12	62·38	63·89
i varurubel enligt marknadspris .	27·78	28·54	31·44	33·63	32·71	32·66	33·10	32·94	32·64	33·37	34·12

Lönedifferenserna olika industrigrenar emellan framgå av följande tablå, avseende mars 1925:

	guldrubel		guldrubel
metallindustri	69·66	kemisk industri	66·63
träförädlingsindustri	55·19	livsmedelsindustri	56·21
textilindustri	44·45	tobaksindustri	52·58
beklädnadsindustri	46·51	pappersindustri	58·85
läderindustri	69·45	grafisk industri	63·54

Att få en adekvat jämförelse till stånd mellan nuvarande löner och förkrigslöner torde vara utomordentligt svårt. Från opartiskt håll gjorda beräkningar hava emellertid kommit till det resultat, att den månatliga medellönen för kvalificerade arbetare i maj 1925 skulle motsvara 80 % av medellönen år 1913. Härvid har dock icke tagits hänsyn till att en del arbetare numera hava förmåner i form av billig hyra m. m., vilket i någon mån inverkar höjande på den nuvarande reallönen.

Vid ackordsarbete, som sedan något mer än ett år tillbaka är infört i åtskilliga statstruster, kunna lönerna ofta ökas med 50 % och i några fall med mer än 100 %. Vissa högt kvalificerade arbetare (icke utlänningar) kunna förtjäna ända till 20 rubel per dag. I gummifabriken »Krasny Treugolnik» erhålla kvalificerade arbetare i medeltal per ackord 6—8 rubel och minst 5 rubel. Ovanstående gäller emellertid endast vissa enstaka kategorier, omfattande ett ytterst litet procenttal arbetare.

Såvitt bekant utbetalas lönerna numera regelbundet, i olikhet med vad tidigare var fallet.

Kortare meddelanden.

— Arbetarskydd —

Förslag till reviderad arbetarskyddslag. Genom beslut den 30 november 1922 anbefallde Kungl. Maj:t socialstyrelsen att inkomma med förslag till de ändringar i lagen om arbetarskydd den 29 juni 1912, som kunde finnas erforderliga för Sveriges anslutning till den av internationella arbetskonferensen antagna konventionen angående fastställandet av minimiålder för barns användande till industriellt arbete, ävensom att i samband därmed föreslå de övriga ändringar i nämnda lag, vilka betingades av vunna erfarenheter under lagens tillämpning eller av den internationella regleringen på området. Efter ingående förarbeten har styrelsen den 2 november 1925 avgivit det anbefallda betänkandet.

Den mest beaktansvärda punkten i betänkandet torde vara, att lagbestämmelserna om arbetstidens begränsning föreslagits skola ingå i den omarbetade arbetarskyddslagen. En närmare redogörelse för detta förslag lämnas i det följande (sid. 1043).

Förutom de tillägg, som stå i samband med arbetstidsbestämmelsernas införande i lagen, har arbetarskyddslagen vid den nu verkställda revisionen underkastats ett ej obetydligt antal ändringar, vilka dock, om än praktiskt betydelsefulla, i regel icke äro av beskaffenhet att rubba de principer, på vilka lagen är uppbyggd. Såsom några av de viktigare bland dessa ändringar kunna nämnas följande:

Utsträckning av lagens tillämpning i allmänhet till jordbruket.

Vissa kompletteringar av bestämmelserna mot yrkesfara.

Förbud mot försäljning eller upplåtande av maskin eller redskap, vars användande är förbjudet.

Befogenhet för Kungl. Maj:t att i trängande fall utsträcka lagens tillämpning.

Allmänna bestämmelser rörande raster, natt- och söndagsarbete samt semester.

Höjning av vissa åldersgränser för minderåriga.

Ändrade bestämmelser rörande minderårigas nattarbete.

Ändringar i avseende å sättet för bestämmande av inspektionsarbetets fördelning.

Utveckling av anordningen med arbetarombud.

Överflyttning på yrkesinspektionens chefsmyndighet av de länsstyrelserna hittills tillkommande befogenheterna med hänsyn till lagens genomförande tvångsvis.

Betänkandet föreligger i sin helhet i tryck uti serien statens offentliga utredningar (1925, nr 34).

— Arbetsmarknad och arbetslöshet —

Arbetslöshetskonferens i Stockholm i december 1925. Centralförbundet för socialt arbete har den 1—3 december 1925 i Stockholm anordnat en konferens för dryftande av spörsmål angående arbetslöshetens orsaker och bekämpande. Vid konferensen, som särskilt motiverats med den inför den stundande riksdagen aktuella frågan om den offentliga arbetslöshetspolitikens inriktning, hava som föredragshållare medverkat:

Professor E. Sommarin: Arbetslöshetens orsaker. Hur kunna de motverkas?

Professor S. Brisman: Arbetslöshet och arbetslön.

Professor G. Bagge: Reglering av produktionen som medel mot arbetslöshet.

Professor B. Ohlin: Tullar som medel mot arbetslöshet.

Arbetsförmedlingsdirektören S. Grufman: Erfarenheter om den offentliga arbetsförmedlingens medverkan vid arbetskraftens omflyttning.

Rektor A. Hagård: Praktiska erfarenheter av nödhjälpsarbeten, understödsverksamhet m. m.

Kanslirådet G. H. von Koch: Arbetslöshetshjälp och fattigvård.

Fil. dr F. Lundberg: Arbetslöshetsförsäkring.

Jägmästaren R. Wikander: Arbetslöshetshjälp och arbetsmarknadens löner.

Byråassistenten O. Hagman: Arbetskraftens anpassning. — Redogörelse för olika principer angående arbetslöshetspolitiken med hänsyn till arbetskonflikter.

Statens arbetslöshetskommissions verksamhet under oktober 1925. Antalet till kommissionen rapporterade hjälpbehövande arbetslösa uppgick vid slutet av oktober till 13 148, mot 10 165 vid månadens början. Yrkesfördelningen framgår av följande sammandrag:

	Hela antalet arbetslösa	Därav: det lokala överskottet		Hela antalet arbetslösa	Därav: det lokala överskottet
Jordbruk	658	28	Närings- o. njutningsmedelsind.	132	21
Skogshushållning	384	21	Kemisk-tekn. o. belysningsind.	161	95
Gruvdrift och malmförädling	1 866	735	Trämasse- och pappersindustri	26	5
Jord-, sten- och glasindustri	409	87	Grafisk industri	65	8
Metall- och maskinindustri	1 550	616	Industri och hantverk, ej spec.	423	65
Trävaruindustri	1 352	350	Sjöfart och fiske	445	191
Byggnadsverksamhet	1 041	104	Handel och samfärdsel m. m.	962	132
Läder-, hår-, gummi- o. d. ind.	75	6	Arbete ej hänförligt till annan grupp	3 439	660
Textilindustri	109	41	Summa	13 148	3 168
Beklädnadsindustri	51	3			

Vid de statliga nödhjälpsarbetena sysselsattes den 31 oktober 1 699 arbetare, därav vid arbetslöshetskommissionens statsarbeten 1 593 samt vid statens järnvägars automobilvägar 106. Antalet i gång varande företag utgjorde 24, mot 26 vid månadens början. Vid kommunala nödhjälpsarbeten (utan statsbidrag) sysselsattes 884 arbetare samt vid s. k. statskommunala arbeten (kommunal regi med statsbidrag) 367 arbetare. Härförutom uppburo 123 personer kommunalt arbetslöshetsunderstöd.

Statens utgifter för nödhjälpsåtgärderna uppgingo under oktober till 278 451 kronor samt under årets tio första månader till sammanlagt c:a 3·8 milj. kronor. Dessa bruttoutgifter minskas emellertid efter hand med vissa belopp, som kommissionens vederbörliga uppdragsgivare hava att inbetala, vadan nettoutgifterna för den statliga hjälpverksamheten för de arbetslösa komma att understiga de här angivna kostnaderna.

Arbetsmarknaden i England under oktober 1925. Under oktober månad synes en förbättring ha inträtt på den engelska arbetsmarknaden. Arbetslösheten minskades inom fackföreningarna från 11·4 till 11·3 % och bland de enligt arbetslöshetslagen försäkrade från 12·0 till 11·4 %.[1] Antalet vid arbetsförmedlingsanstalterna registrerade arbetslösa gick också något tillbaka, från 1 401 000 till 1 295 000.

Antalet arbetsinställelser, som började under oktober, var 49 och antalet från föregående månad pågående 31. Antalet av samtliga arbetsinställelser berörda arbetare beräknades till c:a 43 000, mot 40 000 i september. Lönesänkningar rapporterades under månaden för 110 000 arbetare, under det att 63 000 erhöllo löneförhöjningar. (The Ministry of Labour Gazette.)

Arbetsmarknaden i Tyskland under oktober 1925. Läget på arbetsmarknaden undergick under oktober en betydande försämring i samband med den kallare årstidens annalkande. Sjukkassestatistiken utvisade en minskning av antalet försäkringspliktiga med 1·2 %, mot 0·2 % ökning förra månaden. Arbetslösheten inom fackföreningarna steg samtidigt från 4·5 till 5·8 %, och antalet av offentliga medel understödda arbetslösa ökades från 266 000 till 364 000. (Vid mitten av november hade siffran ytterligare stigit till 471 000.) Vid de offentliga arbetsförmedlingsanstalterna kommo på 100 lediga platser 255 ansökningar om arbete, mot 206 föregående månad.

(Reichsarbeitsblatt.)

---

[1] Septembersiffran, som förut uppgivits till 12·4 %, har här ändrats till 12·0 %. Justeringen sammanhänger därmed, att hela antalet enligt arbetslöshetslagen försäkrade arbetare, som endast en gång om året är föremål för uppskattning, nu beräknats till 11·62 miljoner, mot 11·38 enligt föregående uppskattning.

— Arbetstid —

Socialstyrelsens förslag rörande arbetstidslagstiftningen. Den nu gällande provisoriska arbetstidslagen gäller som bekant intill utgången av år 1926, och frågan om dess bibehållande måste följaktligen avgöras vid nästkommande riksdag. Sedan socialstyrelsen jämte kommerskollegium genom regeringsbeslut den 8 april 1925 fått i uppdrag att verkställa utredning om sagda lagstiftnings verkningar, har styrelsen i samband härmed funnit sig förpliktad taga under omprövning, huruvida den lagstadgade arbetstidsbegränsningen borde upprätthållas. Styrelsen har vid denna omprövning kommit till den slutsats, att arbetstidslagstiftningen bör bibehållas och det med övergivande av den hittills tillämpade provisoriska giltigheten. I och med att denna lagstiftning skulle erhålla permanent karaktär, har aktualiserats frågan om dess införlivande med den allmänna arbetarskyddslagstiftningen, varigenom skulle undanröjas de olägenheter, som nu uppkomma genom att lagbestämmelser rörande arbetstiden måste sökas i flera olika lagar (åttatimmarslagen, arbetarskyddslagen och lagen om förbud mot kvinnors nattarbete). I sitt den 2 november 1925 avgivna betänkande rörande revision av arbetarskyddslagen har styrelsen också, som i det föregående omförmälts (sid. 1041), föreslagit, att arbetstidsbestämmelserna infogas såsom ett särskilt kapitel i den nya lagen om arbetarskydd.

Ur saklig synpunkt har den nuvarande arbetstidslagen ej ansetts behöva undergå några mera genomgripande förändringar, utan ansluter sig det avgivna förslaget, vad detaljbestämmelserna beträffar, i huvudsak till gällande lagstiftning. Vissa skiljaktigheter förutsättas sålunda framkomma att föreligga mellan den svenska lagen och den internationella arbetstidskonventionen, och styrelsen har vid detta förhållande alltjämt funnit sig förhindrad att tillstyrka denna konventions ratificering från Sveriges sida.

Beträffande tillsynen å lagens efterlevnad har socialstyrelsen däremot funnit en ändring av nu varande anordningar påkallad. Med hänsyn till den minskning i arbetsrådets arbetsbörda, som inträtt under senare år, sedan en fast praxis rörande arbetstidslagens tillämpning alltmer utformats, har skäl ej funnits föreligga för att vidare bibehålla ett särskilt statsorgan för handläggning av hithörande ärenden, utan har föreslagits, att denna uppgift, liksom tillsynen över arbetarskyddet i allmänhet, bör överflyttas till yrkesinspektionens chefsmyndighet, d. v. s. socialstyrelsen. Det medinflytande vid arbetstidsärendenas handläggning, som nu tillkommer representanter för arbetsgivar- och arbetarorganisationerna, har dock ej härmed ansetts böra bortfalla, utan bibehållas i den form, att ifrågavarande myndighet förstärkes med två arbetsgivar- och två arbetarrepresentanter vid handläggning av arbetstidsärenden och vissa andra frågor rörande arbetarskyddslagens tillämpning.

Reservation mot styrelsens hemställan har anförts av byråchefen Bergsten, som bl. a. påyrkat bibehållande av arbetstidslagens provisoriska karaktär för ytterligare en tid framåt, samt av socialfullmäktige v. Sydow, som förklarat sig vara principiell motståndare till förevarande lagstiftning men, om densamma ej nu kunde upphävas, i varje fall ej ville gå med på att göra lagen definitiv.

— Föreningsväsen —

Den engelska fackföreningsrörelsen år 1924. De engelska fackföreningarnas sammanlagda medlemsantal undergick under år 1924 en ökning med 2·2 %, från 5 410 000 till 5 531 000. Motsvarande siffror från föregående år framgå av följande tablå:

	1915	1916	1917	1918	1919	1920	1921	1922	1923	1924
Medlemmar, i tusental .	4 359	4 644	5 499	6 533	7 926	8 334	6 622	5 614	5 410	5 531
Ökning (minskn.), i % .	+5·1	+6·5	+18·4	+18·8	+21·3	+5·1	−20·5	−15·2	−3·6	+2·2

I irländska fristaten eller kolonierna upprättade avdelningar av engelska fackförbund äro i denna statistik inräknade med hela sitt medlemsantal, varemot icke medtagits sådana organisationer, vilka ha sitt huvudsäte på Irland. Approximativt beräknas, att om alla utom moderlandet bosatta medlemmar frånräknades och avdrag tillika gjordes för sådana personer, som bliva dubbelräknade på grund av medlemskap i mer än en fackförening, så skulle inom Storbritannien (och norra Irland) återstå c:a 5 450 000 fackligt organiserade arbetare vid 1924 års utgång, mot 5 300 000 vid årets början.

Antalet fackfederationer minskades under 1924 från 90 till 87, och federationernas sammanlagda medlemsantal, som i hög grad influeras av förekommande dubbelredovisningar, nedgick med över 300 000, från 5 654 000 till 5 331 000. Om medlemssiffrorna för sådana föreningar, som voro anslutna till flera federationer, medräknas endast en gång, blir totalsiffran 3 164 000, eller 370 000 lägre än föregående år. Minskningen beror förnämligast därpå, att den stora grovarbetarfederationen avförts ur statistiken, sedan de tre fackförbund, som ingått i denna federation, sammanslutit sig till ett enda förbund.

Antalet lokala samorganisationer, som vid 1923 års utgång utgjorde 487 med ett medlemsantal av 2 839 000, nedgick under 1924 till 479 med inalles 2 241 000 anslutna arbetare.

(The Ministry of Labour Gazette.)

— Olycksfallsförsäkring —

Bestämmelserna om livränta till föräldrar. Uti olycksfallsförsäkringslagens 7 § föreskrives såsom villkor för föräldrars rätt till livränta icke endast, att dessa varit för sitt uppehälle huvudsakligen beroende av den avlidnes arbete, utan ock att annan till livränta berättigad ej finnes. Det sista villkoret har ansetts innebära, att vid tiden för dödsfallet annan till livränta berättigad ej får finnas. Om sålunda en avliden, som försörjt sina föräldrar, efterlämnar ett oäkta barn, som ej fyllt sexton år, förhindrar den till barnet utgående livräntan föräldrarna att erhålla livränta, jämväl efter sedan barnet uppnått nyssnämnda ålder. Riksförsäkringsanstalten har nyligen haft ett sådant fall till prövning och avslagit livränta till föräldrar. I detta fall fyllde barnet sexton år redan tre månader efter dödsfallet. Riksförsäkringsanstalten ansåg emellertid, att då förhållandena vid dödsfallet måste vara avgörande för föräldrarnas rätt till livränta, den omständigheten att barnets livränta efter kort tid upphörde, icke kunde föranleda till att livränta kunde tillerkännas föräldrarna. Det är emellertid att hoppas, säger anstalten i sitt till ortsombuden utsända meddelande rörande ifrågavarande fall, att denna fråga snart blir föremål för lagstiftarnas uppmärksamhet. (Arbetarskyddet.)

— Sjukförsäkring —

Sjukförsäkringens omorganisationsfråga. Såsom omnämndes i förra häftet av denna tidskrift (sid. 945), hade statsrådet och chefen för socialdepartementet den 16 oktober 1925 efter erhållet bemyndigande tillkallat ett antal sakkunniga för granskning av inom departementet utarbetade förslag rörande omorganisation av sjukförsäkringen. Som resultat av denna granskning framlades i början av november ett utkast till nya bestämmelser rörande den statsunderstödda sjukkasseverksamheten, vilket utkast remitterats till socialstyrelsen för yttrande. Styrelsen har den 20 november avgivit det anbefallda yttrandet, i vilket de sakkunnigas förslag ur åtskilliga synpunkter göres till föremål för kritik.

Rörande reformens allmänna innebörd yttrar styrelsen bland annat följande. Det synes vara att befara, att en lagstiftning enligt de föreslagna grundlinjerna skulle åtminstone till en början i väsentlig grad spoliera den sjukkasseverksamhet, som redan finnes, utan att sätta något nytt och bättre i dess ställe. Styrelsen ifrågasätter också på i utlåtandet närmare angivna grunder, huruvida icke det föreliggande reformförslaget ginge väl hårt fram gentemot de nu existerande sjukkassorna. Reformens genomförande skulle först och främst innebära, att de nuvarande s. k. riksjukkassorna med (1921) inalles c:a 268 000 medlemmar i det stora hela nödgades skrida till upplösning av sin verksamhet. Men även de lokala kassorna skulle hårt drabbas av reformen. Utan överdrift kunde sägas, att reformens genomförande skulle innebära, att praktiskt taget hela den nuvarande sjukkasserörelsen kastades i stöpsleven. Styrelsen anser för sin del, att utvägar kunde finnas till en mildare behandling av redan bestående förhållanden. Styrelsen anser ock, att nu registrerade kassor borde tilldelas en längre övergångstid och att över huvud åt dem gåves större möjlighet att komma med i den nya organisationen, än de sakkunniga föreslagit.

Angående de kostnader reformen skulle medföra, uppvisar styrelsen, att med samma omfattning en obligatorisk försäkring skulle ställa sig billigare, vadan med hänsyn till det allmännas kostnader någon anledning icke förefinnes att föredraga en frivillig sjukförsäkring framför en obligatorisk.

Enligt reformen skulle egendomligt nog nuvarande sjukkasselag fortfarande gälla även icke statsunderstödda kassor, som tillämpa de materiella bestämmelserna i lagen. Men just den omständigheten, att de en gång underkastat sig dessa tvingande föreskrifter, har gjort, att de erhålla statsbidrag. Styrelsen påvisar, att om lagen fortfarande skall på dem tillämpas, statsbidraget icke gärna kan för dem indragas.

Rörande de statsunderstödda kassornas rättsliga reglering anmärker styrelsen, att i förslaget till kungörelse rörande statsunderstöd i en och samma författning sammanförts bestämmelser av civillags natur och rena bevillningsbestämmelser, något som får anses vara en legislativ oformlighet. På så sätt skulle för sjukkasseverksamheten grundläggande stadganden av civillags natur kunna avgöras genom gemensam votering i riksdagen. Samtliga de av de sakkunniga föreslagna återförsäkringsprojekten avstyrkas såsom näppeligen genomförbara.

Rörande sjukhjälpsformerna anmärker styrelsen, att förslaget icke tagit tillbörlig hänsyn till formen läkarvård och läkemedel, sjukvård i hemmet, tandvård m. m. Icke heller har vid ändringarna i sjukkasselagen tagits vederbörlig hänsyn till vunnen erfarenhet.

Socialstyrelsen sammanfattar sina anmärkningar ungefär sålunda:

Skall ett försök göras att såsom ett steg mot det slutliga målet — den obligatoriska sjukförsäkringen — reorganisera den på frivillighet grundade sjukkasseverksamheten, vill det förefalla styrelsen, som om de grunder, på vilka de remitterade utkasten vila, vore i princip riktiga. Kommer det emellertid att gå så, som styrelsen för sin del fruktar, nämligen att det djupa ingrepp i sjukkassornas fria organisationsrätt, som reformförslaget innebär, kommer att åtminstone till en början i avsevärd grad minska anslutningen till den statsunderstödda sjukkasseverksamheten, kunde det naturligtvis förtjäna tagas i övervägande, huruvida klokheten icke bjöde att hellre söka en annan, låt vara ur allmän social synpunkt mindre effektiv lösning än den nu ifrågasatta. Då det gäller att taga ståndpunkt i denna fråga, har man emellertid att taga hänsyn jämväl till de båda andra, redan fullständigt genomförda grenarna av socialförsäkringen. Ses frågan ur denna synpunkt, kan man näppeligen komma till annat resultat än att vid sjukkasseverksamhetens ordnande det allmännas intresse måste ställas före de enskildas. Utan att så sker, nödgas man nämligen sannolikt för alltid uppgiva tanken på en enhetlig organisation av socialförsäkringens olika grenar och förenklingar i dess förvaltning, varom riksdagen redan 1920 anhållit.

Styrelsen slutar sitt utlåtande med att framhålla, att styrelsen icke för sin del kan förorda de nu framlagda författningsutkasten, utan förutsätter, att dessa komma att underkastas en ingående och grundlig omarbetning.

— Ut- och invandring —

Nationalföreningen mot emigrationen omorganiseras. Den sedan några år tillbaka aktuella frågan om en ombildning av nationalföreningen mot emigrationen har under detta år fått sin lösning. Vid föreningens senaste årsmöte bekräftades nämligen ett tidigare vid extra möte fattat beslut om ändring av föreningens namn till Sällskapet Hem i Sverige och därmed sammanhängande omläggningar av verksamheten.

Omorganisationen har, såsom av namnändringen antydes, i främsta rummet föranletts av *emigrationsfrågans ändrade läge genom och efter* världskriget. *För en direkt propaganda mot* utvandringen har under de senaste arbetslöshets- och depressionsåren knappast funnits någon resonans, så mycket mindre som det land, vilket tidigare utövat den största lockelsen på våra emigranter, numera genom sin restriktionslagstiftning reducerat invandringen från Sverige till mindre än hälften av den före 1914 normala. En annan omständighet, som motiverat en inskränkning av föreningens verksamhet, är tillkomsten av hushållningssällskapens egnahemsnämnder som organ för den statsunderstödda jordförmedlingen. Däremot kvarstå alltjämt tvenne arbetsuppgifter, som ansetts motivera en fortlevande sammanslutning, om ock i anspråkslösare former än beteckningen »nationalförening» innebär. Den ena av dessa uppgifter är att genom de i Stockholm, Göteborg och Malmö upprättade byråerna tillhandagå utlandssvenskar med råd och anvisningar för återbosättning i hemlandet, den andra att upprätthålla tidskriften Hem i Sverige såsom ett organ för befolknings- och kolonisationsfrågorna i vårt land. Det har med hänsyn härtill också ansetts lämpligt, att tidskriftens namn överflyttades på sällskapet, då det förutvarande föreningsnamnet ej längre motsvarade den ändrade inriktningen.

In- och utvandringen i Förenta staterna under tredje kvartalet 1925. Sammanlagda antalet utlänningar, som under månaderna juli—september 1925 ankommit till Förenta staterna eller avrest därifrån, framgår av följande inom U. S. Bureau of Immigration sammanställda tablå:

Månad	Mottagna utlänningar			Avvisade	Avresta utlänningar			Deporterade
	Immigranter	Andra resande	Summa		Emigranter	Andra resande	Summa	
Juli	18 590	14 177	32 767	2 000	8 784	17 715	26 499	919
Augusti	22 421	17 052	39 473	1 774	7 539	12 978	20 517	940
September	26 721	23 081	49 802	1 429	7 200	12 485	19 685	855
Juli—sept. 1925	**67 732**	**54 310**	**122 042**	**5 203**	**23 523**	**43 178**	**66 701**	**2 714**
» » 1924	**62 892**	**45 135**	**108 027**	**6 482**	**25 797**	**45 065**	**70 862**	

Av de c:a 122 000 mottagna utlänningarna klassificerades 17 000 som »non immigrants», 71 000 som »nonquota immigrants» och 34 000 som »quota immigrants». Bland de sistnämnda utgjordes huvudmassan (33 315) av européer. Fördelningen på de olika staterna var som följer:

	Årskvot	Kvotimm.		Årskvot	Kvotimm.		Årskvot	Kvotimm.
Albanien	100	42	Italien	3 845	1 084	Ryssland	2 248	452
Belgien	512	106	Jugoslavien	671	133	San Marino	100	2
Bulgarien	100	28	Lettland	142	34	Schweiz	2 081	374
Danmark	2 789	528	Liechtenstein	100	3	Spanien	131	72
Danzig	228	59	Litauen	344	104	Storbritannien	34 007	6 519
Estland	124	18	Luxemburg	100	12	*Sverige*	*9 561*	*1 621*
Finland	471	112	Nederländerna	1 648	361	Tjeckoslovakien	3 073	896
Frankrike	3 954	931	Norge	6 453	1 325	Turkiet	100	40
Grekland	100	31	Polen	5 982	1 421	Tyskland	51 227	9 290
Irland	28 567	7 102	Portugal	503	127	Ungern	473	128
Island	100	11	Rumänien	603	151	Österrike	785	208

Antalet direkt från Sverige komna invandrare utgjorde endast 1 448, vadan icke så få av de svenska kvotimmigranterna måste ha invandrat över annat land.

Nya publikationer från internationella arbetsbyrån.

Av socialrådet *Erik Sjöstrand*, Genève.

Internationella arbetsbyråns undersökning rörande produktionen.

Enquiry into production, Tome V.

Internationella arbetsbyrån har nyligen utgivit femte och sista delen av den enquête rörande produktionen, varom beslut fattades år 1920. Undersökningen, som omfattar sammanlagt icke mindre än åtta volymer, avser att lämna bidrag till frågan om den sociala lagstiftningens — speciellt åttatimmarsdagens — inverkan på produktionen efter kriget samt att i övrigt giva en analys av de företeelser, som kunnat ha övat inflytande på produktionsmekanismen: krisen inom råvaruproduktionen, störningarna i transportväsendet, minskningen i produktiv arbetskraft till följd av kriget (70 miljoner mobiliserade, 10 miljoner dödade, 7 miljoner invalider), ändring i arbetsmaskiner, ifråga om kapitaltillgång, växelkurser, arbetslösheten o. s v.

Ett huvudsyfte med undersökningen har varit att komma till en någorlunda exakt uppfattning av i vad mån arbetstidsminskningen kan ha uppvägts av ökad effektivitet i arbetet, förbättrade maskiner o. s. v.

De nu publicerade två sista volymerna innehålla en redogörelse för de åtgärder, som vidtagits för att bekämpa den inom produktionen inträdda krisen, vare sig inom de olika länderna eller genom internationell samverkan (den finansiella konferensen i Brüssel 1920, transportkonferensen i Barcelona 1921, den ekonomiska konferensen i Genua 1922, Österrike-Ungerns finansiella återupprättande 1923—1925, Dawesplanen etc.). Steg för steg kan man här följa den utveckling, som — framför allt tack vare internationella åtgärder — lett till mera normala förhållanden på det ekonomiska och sociala området.

Den av internationella arbetsbyrån företagna enquêten rörande produktionen utgör ett slags bokslut över världsekonomien från tiden för kriget till närvarande stund. Utan tvivel kommer den att bliva ett värdefullt bidrag för arbetet vid den internationella ekonomiska konferens, vartill nationernas förbunds sjätte förbundsförsamling tagit initiativet.

Översikt av socialförsäkringens allmänna problem.

General problems of social insurance. Studies and Reports, Series M (Social Insurance No. 1.

Föreliggande publikation ingår, liksom de båda närmast följande, i den serie av rapporter i socialförsäkringsfrågan, som förbereddes till 1925 års internationella arbetskonferens.[1] Framställningen omfattar sex huvudkapitel och inledes med en historisk översikt av socialförsäkringens utveckling samt i tabellform meddelade uppgifter om de viktigaste lagarna rörande ersättning för olycksfall i arbete, obligatorisk socialförsäkring och social understödsverksamhet. Därefter behandlas i följd frågorna om 1) socialförsäkringens omfattning; 2) ersättningarna; 3) sättet för kostnadernas fördelning; 4) finansiella organisationsfrågor; 5) administrationen; 6) frågan om enhetlighet och samverkan mellan de olika socialförsäkringsgrenarna.

Ur den inledande historiken må följande återgivas.

Medan ännu den statliga arbetarskyddslagstiftningen befann sig på ett förberedande stadium, började — speciellt fram mot mitten av 1800-talet — det enskilda initiativet att inskrida med åtgärder för främjandet av arbetarnas välfärd i mera vidsträckt bemärkelse. Sålunda förekom det ofta, att redan vid nämnda tid genom arbetsgivares försorg upprättades sjukhus, hem och pensionsfonder för arbetare. Dessa institutioner voro emellertid i ytterst få fall i stånd att täcka sådana risker av icke-yrkesnatur som sjukdom, invaliditet och ålderdom. De kunde därför helt

[1] En fjärde publikation i samma serie, avseende sjukförsäkringen, har förut refererats i Soc. Medd. (årg. 1925, sid. 759).

naturligt icke erbjuda någon slutgiltig lösning av frågan om upphävandet av otryggheten i arbetarnas liv och kommo dessutom ofta nog att av arbetarna betraktas såsom ett band på deras rörelsefrihet och såsom ett hinder för deras självhjälpsträvanden.

Allteftersom lönarbetarna började komma till uppfattning om sin tillvaro som en social klass, sammanslöto de sig i understödsföreningar för ömsesidigt skydd gentemot de fysiska och ekonomiska risker, som de alla i lika grad äro utsatta för. Det är ett anmärkningsvärt faktum, att den *första sammanslutningen för tillvaratagandet av yrkesintressen — fackföreningen — ofta* bildade grundvalen för en understödsverksamhet; och ej sällan uppväxte likaså en fackförening under skyddande förklädnad av en hjälpkassa. Dessa föreningar för ömsesidig hjälp stödde sig sålunda på fackföreningarna, och deras tillgångar utgjordes uteslutande av de små bidrag, som fackföreningsmedlemmarna kunde åstadkomma. Deras grundval var alltför svag för att möjliggöra någon försäkring gentemot större risker, såsom invaliditet och ålderdom, utan de måste begränsa sig till utbetalandet av mindre bidrag vid sjukdom eller arbetslöshet av kort varaktighet.

Emellertid började staten under inflytande av den framträngande arbetarrörelsen att alltmera intressera sig för den av arbetsgivare och arbetare sålunda påbörjade verksamheten. Inseende att självhjälpsträvandena erbjödo ett allmänt samhällsintresse, började staten uppmuntra denna rörelse, först genom att giva den en mera gynnad ställning, än som intages av vanliga sammanslutningar för ekonomiska intressen, och senare genom pekuniärt understöd i form av regelbundna bidrag.

Frivillig ömsesidig hjälpverksamhet understödd av statsmedel var ännu vid tjugonde århundradets början den förhärskande formen för social försäkring i de romanska länderna. Försäkringen gällde icke blott sjukdom, utan — under särskilt gynnsamma omständigheter — även svårare risker. På samma sätt hava fackföreningarnas arbetslöshetskassor genom statens hjälp ernått en styrka och stabilitet, som satt dem i stånd att utbyta sina osäkra bidrag mot ett rationellt försäkringssystem, vilket garanterat de arbetslösa rätt till minimiunderstöd. Trots alla ansträngningar och den storartade framgång de vunno, var det likväl omöjligt för dessa ömsesidighetsföreningar att i sig upptaga alla arbetare; särskilt blevo de lågt avlönade arbetarna stående utanför, vilkas hela eller nästan hela inkomst togs i anspråk för de omedelbara behoven och som samtidigt voro de, vilka hårdast utsattes för olika risker.

Det var i Tyskland, som första gången en helt ny uppfattning gjorde sig gällande om statens uppgifter på detta område: det skulle ej längre överlämnas åt arbetarnas fria val, huruvida de ville skydda sig mot risker eller icke, utan de förpliktades att bidraga till sin egen försäkring. Det samhälleliga intresset kunde icke längre medgiva individen rätt att handla oförutseende. Den obligatoriska socialförsäkring, som sålunda skapades i Tyskland under åren 1883—1889, har sedermera fått tjäna som förebild för lagstiftningen på detta område i ett flertal andra länder.

Tyskland var också det första land som på olycksfallsförsäkringens område tillämpade den s. k. yrkesriskens princip, enligt vilken arbetaren tillerkännes rätt till ersättning, alldeles oberoende av om olycksfallet kan visas härröra av något fel å arbetsgivarens sida eller icke samt utan hänsyn till påstådd försumlighet å arbetarens sida.

Ehuru arbetarens rätt till åtminstone partiell ersättning för skada på grund av olycksfall i arbete numera vunnit erkännande, har dock enighet ännu icke uppnåtts i fråga om *fördelningen* av kostnaderna. Storbritannien jämte ett stort antal länder lägger betalningsansvaret på den individuelle arbetsgivaren, medan den tyska lagstiftningen, följd av de flesta centraleuropeiska länder, fördelar ansvaret på arbetsgivarna, gruppvis sammanförda. Den franska lösningen av problemet erbjuder en medelväg, i det att, samtidigt som arbetsgivaren förblir personligen ansvarig, arbetaren dock i händelse av arbetsgivarens insolvens medgives rätt till ersättning ur en garantifond, åstadkommen *genom bidrag från alla arbetsgivarna gemensamt.*

Då staten inrättat obligatorisk försäkring mot risker, som icke hava yrkesursprung, har det ansetts absolut nödvändigt att införa kollektiv ansvarighet. Sådan ansvarighet är också en ledande princip för den försäkring mot såväl tillfällig som permanent arbetsoförmåga, som under inflytande av den tyska sjukförsäkringslagen av 1883 samt invaliditets- och ålderdomsförsäkringslagen av år 1889 sedermera införts i olika länder.

Obligatorisk *försäkring mot sjukdom*, som orsakar tillfällig arbetsoförmåga och medför behov av läkarhjälp, har införts i ett antal länder såsom en första början till ett mera fullständigt

försäkringssystem. Försäkringen tillämpas obligatoriskt antingen på industriens arbetare och vissa andra kategorier av löntagare (Österrike 1888; Ungern 1891; Luxemburg 1901; Serbien 1910; Ryssland 1911; Rumänien 1912; Grekland 1922), på alla löntagare utan avseende å yrke (Storbritannien 1911; Tjeckoslovakien 1919; Polen 1920; Sovjet-Ryssland 1922; Jugoslavien 1922; Bulgarien 1924; Chile 1924) eller på alla som äro sysselsatta med förvärvsarbete och äro i saknad av nödiga medel (Portugal 1919).

Ifråga om obligatorisk försäkring mot permanent arbetsoförmåga förblev den tyska lagen av 1889 utan efterföljare ända fram till 1906, då en österrikisk lag tillkom; enligt denna ägde dock försäkringen obligatorisk tillämpning endast å icke-kroppsarbetare inom handel och industri. Den franska lagen av den 5 april 1910 om ålderdomsförsäkring av arbetare, hantverkare och mindre jordbrukare samt framför allt den engelska lagen av år 1911, som införde obligatorisk försäkring mot såväl sjukdom som invaliditet för så gott som alla lönarbetare, beteckna en betydelsefull utvidgning av den obligatoriska försäkringens idé. Ungefär samtidigt antogos också i Luxemburg (1911) och i Rumänien (1912) lagar angående invaliditetsförsäkring, varjämte genom den svenska lagen av den 30 juni 1913 försäkring mot invaliditet och ålderdom gjordes obligatorisk för hela befolkningen. Omedelbart efter kriget gjorde den obligatoriska försäkringen snabba framsteg. I Nederländerna trädde en lag från år 1913 i verksamhet, och även i Italien, Portugal och Spanien infördes obligatorisk försäkring i större eller mindre utsträckning. Senare hava även andra länder förverkligat principen om obligatorisk försäkring mot invaliditet och ålderdom, omfattande samtliga eller vissa kategorier av löntagare (Ryssland 1922; Jugoslavien 1922; Grekland 1922; Bulgarien 1924; Tjeckoslovakien 1924; Belgien 1924; Chile 1924).

Beträffande moderskapsförsäkring ingår denna ofta som ett led i den allmänna sjukförsäkringen. Vissa länder hava ansett moderskapsskydd vara av så stor betydelse, att de infört obligatorisk moderskapsförsäkring t. o. m. före upprättandet av ett sjukförsäkringssystem (Italien 1910; Spanien 1923).

I fråga om arbetslöshetsförsäkring grundar sig denna i allt större utsträckning på den kollektiva ansvarighetens princip. Storbritannien var det första land, som gjorde arbetslöshetsförsäkringen obligatorisk (1911), ehuru till att börja med endast för vissa särskilt riskfyllda industrier. Efter hand utvidgades emellertid systemet till att slutligen (1920) omfatta det stora flertalet kroppsarbetare. Storbritanniens exempel har, om ock inom trängre gränser, följts av flera länder, bland vilka särskilt må nämnas Italien (1919), Österrike (1920), Ryssland (1920), Queensland (1922) och Polen (1924). Irland har efter skilsmässan från England bibehållit det brittiska systemet, som redan hade trätt i tillämpning där.

Socialförsäkringen kan icke sägas hava nått sitt fulla syfte, om den icke utsträckes till att *omfatta även den försäkrades familj*. Lagstiftningen har emellertid endast långsamt och med tvekan börjat införa bestämmelser om regelmässigt understöd åt efterlevande, då dödsfallet är att tillskriva annan orsak än olycksfall i arbete eller yrkessjukdom. I flertalet länder äro de efterlevande endast berättigade att utfå ett mindre kapitalbelopp, även om de på grund av sjukdom eller ålderdom äro ur stånd att försörja sig själva. Icke desto mindre tenderar de senaste årens lagstiftning i allt högre grad till att även omfatta familjen och beviljar försäkrade invalida personer understödstillägg för deras minderåriga barn.

Det återstår ännu, heter det till sist i den här refererade framställningen, att taga steget fullt ut, nämligen att införa lagbestämmelser om familjeunderstöd åt försäkrade personer även under den tid, de icke äro oförmögna till arbete, och att fördela försäkringskostnaderna härför på befolkningens olika klasser. Härigenom skulle försörjare med talrika familjer förses med nödiga medel för att kunna uppfostra barnen under hälsosamma förhållanden, utan att alltför mycket betungas i existenskampen.

Socialförsäkringen är emellertid icke det enda medel, som står samhället till buds för att bistå dem av sina medlemmar, som sakna tillgångar eller äro oförmögna till arbete eller för gamla att kunna arbeta. Genom social understödsverksamhet kan samhället lämna hjälp, utan att fordra inbetalandet av bidrag till kostnaderna. Enligt detta system erhåller varje medborgare, som icke har tillräckliga medel för sin försörjning, viss del i samhällsinkomsten såsom en erkänd rätt, icke såsom en osäker allmosa, beviljad på förödmjukande villkor. Social understödsverksamhet för gamla upprättades för första gången i Danmark genom en lag av år 1891 och infördes

sedermera i New Zealand 1898 och i två australiska stater 1900 och 1901. Det australiska statsförbundet lagfäste år 1908 rätten till socialt understöd icke blott för åldringar, utan även för invalider. Statspensionering av gamla personer infördes också i Storbritannien 1908, medan däremot Belgien ersatt sin understödslag av 1920 med en lag (1924) om obligatorisk invaliditets- och ålderdomsförsäkring. Nämnas må också fem kanadensiska provinser, som bevilja understöd åt änkor med minderåriga barn.

Internationell översikt av lagstiftningen om olycksfall i arbete.

Compensation for Industrial Accidents. Studies and Reports, Series M (Social Insurance) N:o 2.

Den till 1925 års internationella arbetskonferens utarbetade rapporten om ersättning för olycksfall i arbete, vilken nu publicerats, redogör på 655 sidor för lagstiftningen på detta område i mer än 40 länder. Framställningen omfattar dock icke Förenta staterna och Mexiko, vilka behandlas i en särskild volym. I det följande lämnas ett referat av det inledande kapitlets innehåll, utgörande dels en översikt av de rättsliga grundvalarna för olycksfallsersättning, dels en allmän karakteristik av den nuvarande lagstiftningen på detta område.

De rättsliga grundvalarna för olycksfallsersättning. Den juridiska uppfattning, som varit bestämmande vid fastställandet av arbetarens rätt och arbetsgivarens skyldighet inom lagstiftningen rörande olycksfall i arbete, har i sin utveckling genomgått olika stadier, av vilka de viktigaste kunna betecknas såsom principen om skadeståndsskyldighet enligt allmän lag, om ansvar enligt arbetsavtalet och om lagligt ansvar grundat på den s. k. yrkesrisken.

Idéen om rätt till ersättning för olycksfall i arbete grundade sig till en början på den uppfattning av ansvarsskyldigheten, som innehålles i de av den romerska rätten inspirerade civillagarna. Enligt den civilrättsliga skadeståndsprincipen var arbetsgivaren ansvarig endast för sådana skador, som ha sin orsak i något fel i arbetslokalens inredning eller i maskinella anordningar och redskap, i fråga om ledning och fördelning av arbetet samt valet av arbetare, övervakningsanordningar etc., kort sagt ett fel, som kunde direkt tillskrivas arbetsgivaren. I sådana fall var arbetsgivaren skyldig att till den skadade arbetaren eller hans rättsinnehavare utbetala en ekonomisk ersättning, som motsvarade hela den lidna skadan. Dock ålåg härvidlag arbetaren bevisskyldighet, innan ersättningen kunde utbetalas. Å andra sidan var arbetsgivaren icke ansvarig för skador, som uppkommo genom ett av arbetaren själv begånget fel, genom tillfälliga omständigheter eller på grund av force majeure. I dessa fall hade arbetaren alltså ingen som helst rätt till ersättning; och då bevisskyldigheten vid sådana olycksfall, som kunde tillskrivas ett fel från arbetsgivarens sida, för arbetaren eller hans rättsinnehavare mestadels var svår eller t. o. m. omöjlig att prestera eller gav upphov till processer, som försenade utbetalandet av en ersättning, varav den skadade oftast var i trängande behov, så blev arbetarens ställning enligt den civilrättsliga skadeståndsprincipen synnerligen ogynnsam. Ytterligare tillkommer, att ett mycket stort antal olycksfall varken kunna tillskrivas fel från arbetsgivarens eller från arbetarens sida. Den för övrigt mycket ofullständiga statistiken häröver visar, att antalet sådana olycksfall är ytterst betydande och att de olycksfall, som kunna skrivas på arbetsgivarens räkning och alltså äro de enda, som enligt här ifrågavarande rättsgrundsats, berättiga arbetaren till ersättning, utgöra en mycket obetydlig del av totalantalet olycksfall.

Man övergick därför längre fram till ett annat system, nämligen det som grundar sig på principen om arbetsavtalet såsom rättsgrund för arbetarens anspråk. Enligt här ifrågavarande uppfattning förpliktar arbetsavtalet arbetsgivaren icke blott att utbetala den överenskomna arbetslönen, utan också att vaka över arbetarnas säkerhet och ansvara för deras liv och hälsa. Arbetsgivaren blir härigenom ansvarig även för olycksfall, vilkas orsak är av obestämd art, och endast i de fall, då han kan förebringa bevis därför, att olycksfallet är att tillskriva ett av arbetaren själv begånget fel, tillfälliga omständigheter eller force majeure, kan han undandraga sig ersättningsskyldigheten. Men å andra sidan kvarstå alla de fall, då olycksfallet beror på även mycket obetydliga fel från arbetarens egen sida samt på tillfälliga omständigheter eller force majeure, i vilka fall arbetaren icke har någon rätt till ersättning.

Icke heller detta system visade sig tillfredsställande, och det vann icke heller slutgiltigt godkännande av lagstiftningen. I stället framträdde som en ny lösning av problemet en uppfattning, som proklamerar lagligt ansvar, grundat på yrkesrisken. Enligt detta system skapar arbetsgivaren i sitt företag en organism, vars verkamhet kan förorsaka och i realiteten också förorsakar skador; ersättningsskyldigheten för dessa skador bör, utan avseende på vem som bär skulden, åvila ägaren. Den kostnad, som uppkommer på grund av olycksfall i arbete, bör betraktas som en del av företagets passiva, likaväl som reparation eller amortering av maskiner, underhåll av lokaler, avlöning åt arbetare och företags ledning m. m. Skadeersättningen bör alltså ingå i företagets allmänna omkostnader och åligga arbetsgivaren.

I de anglosaxiska länderna har rättsuppfattningen på detta område att uppvisa en avvikande utvecklingslinje, som dock fört fram till samma slutmål, nämligen erkännandet av det lagliga ansvarets princip.

Enligt allmänt gällande rättsregler (common law) inskränkte sig arbetsgivarens ansvarighet till sådana olycksfall, som berodde på fel eller försummelser från hans sida, och förutsattes, att den skadade kunde förebringa bevis för förekomsten av dylika fel eller försummelser. Enligt dessa regler var arbetsgivaren ansvarig för fel, som orsakats av i hans tjänst anställda, men endast om skadan åsamkats utomstående, icke om den drabbade någon av arbetarna.

Uppkomsten av allt större industriföretag, den ökade användningen av maskiner och det växande antalet olycksfall ledde emellertid till uppsökandet av mera vidsynta rättsprinciper, som stodo i bättre överensstämmelse med moderna arbetsförhållanden. »Employer's Liability Act» (år 1880) utsträckte arbetsgivarens ansvarighet för fel, begångna av i hans tjänst anställda arbetare, även till skador, som drabbade arbetarnas kamrater, och 1897 års »Workmen's Compensation Act» slutligen förverkligade principen om lagligt ansvar, grundat på yrkesrisken.[1]

I kolonierna har rättsutvecklingen följt ungefär samma linjer som i Storbritannien.

Allmän karakteristik av den nuvarande lagstiftningen. Under loppet av de senare fyrtio eller femtio åren har principen om yrkesrisk efter hand vunnit erkännande i nästan alla länders lagstiftning; den har utövat ett betydande inflytande på den nationella lagstiftningen rörande olycksfall i arbete samt givit den en orientering, vars huvuddrag här i korthet skola återgivas.

Vid *tillämpning av principen om yrkesrisk kommer det i första rummet an på att fullt tydligt angiva olycksfallslagstiftningens tillämpningsområde* med hänsyn till företagens art, ersättningsberättigade arbetare och de risker, som böra omfattas av lagen.

Vid olycksfall, som inträffa under och på grund av arbetet, är den juridiska grunden för arbetarens rätt till ersättning ävensom för arbetsgivarens skyldighet att bestrida denna ersättning i huvudsak densamma, oberoende av om företaget är stort eller litet, om det betraktas såsom farligt eller såsom innebärande blott obetydlig risk, om det rör sig om ett industriellt, kommersiellt eller jordbruksföretag, om arbetaren erhåller dålig eller hög avlöning, om han är kroppsarbetare eller icke och oberoende slutligen av om han drabbats av ett olycksfall i arbete eller av en yrkessjukdom.

I själva verket har man dock för närvarande icke tagit alla konsekvenser av principen om yrkesrisk, och den nationella lagstiftningen medgiver begränsningar och viktiga undantag, som för övrigt äro mycket växlande för de olika länderna. Ifrågavarande lagstiftning tillämpades först på företag, som innebära särskilt allvarliga risker, såsom gruvor, sjöfart, järnvägar och fabriker för explosiva ämnen, och utsträcktes sedan småningom till industriella och kommersiella företag, som använda med motorkraft drivna maskiner; numera syftar den i allt högre grad till att omfatta alla industriella, kommersiella och jordbruksföretag, oavsett deras storlek och arten av de verktyg och maskiner, som användas.

Ursprungligen utgjordes de ersättningsberättigade arbetarna framför allt av kroppsarbetare, vilkas avlöning icke översteg en viss gräns. För närvarande utplånas skillnaden mellan kroppsarbetare och icke-kroppsarbetare allt mera, och lönegränsen höjes eller bortfaller alldeles.

De första lagarna på detta område avsågo endast olycksfallsrisken i egentlig bemärkelse; risken för yrkessjukdom var utelämnad eller t. o. m. ofta uttryckligen undantagen. Principen om yrkesrisk fordrar emellertid ersättning även för yrkessjukdomarna; erfarna läkare kunna allt mera säkert

[1] *Jfr Soc. Medd. årg. 1924, sid. 125, 126.*

fastställa yrkesursprunget för ett allt större antal sjukdomar uppkomna genom arbete. Under inflytande av såväl den medicinska vetenskapens framsteg som av principen om yrkesrisk medgives också ersättning för yrkessjukdomar i ett växande antal lagar rörande olycksfall i arbete.

De system, som härleda sig ur principen om yrkesrisk, göra arbetsgivaren ansvarig icke blott för de olycksfall, som kunna tillskrivas fel å hans sida, utan även för sådana, som bero på oavsiktligt fel från arbetarens sida, på tillfälliga omständigheter, force majeure eller på obestämd orsak. En sådan anordning motsvarar egentligen en kompromiss mellan den civilrättsliga skadeståndsprincipen och den på yrkesrisken grundade lagliga ansvarigheten; arbetsgivaren uppgiver det skydd, som allmän civillag tillförsäkrade honom ifråga om olycksfall, vilka icke kunde tillskrivas fel å hans sida, och arbetaren avstår från en del av den fulla ersättning för skadan, som han kunde fordra vid olycksfall, vilka visades bero på fel begånget av arbetsgivaren, för att i stället erhålla rätt till ersättning i sådana fall, där skadan uppkommit genom oavsiktligt fel å hans egen sida, genom tillfällig omständighet, force majeure eller obestämd orsak.

Principen om yrkesrisken fordrar sålunda, att ersättningsbeloppen på förhand fastställas. I enlighet härmed finnes upprättad en tariff, baserad på den skadades avlöning och graderad med hänsyn till skadans mer eller mindre allvarliga karaktär eller, vid olycksfall med dödlig utgång, med hänsyn till rättsinnehavarnas antal och ställning.

Den vidgade tillämpningen av principen om yrkesrisk är ägnad att i betydande grad minska antalet tvister rörande bestämmandet av ansvarsskyldigheten vare sig å arbetarens eller arbetsgivarens sida; upprättandet av tariffer å ersättningsbeloppen undanröjer största delen av de konflikter, som förr uppstodo i fråga om storleken av gottgörelsen. De tvister, som likväl ännu förekomma, gälla oftast bestämmandet av graden och varaktigheten av den uppkomna arbetsoförmågan; härmed sammanhängande spörsmål äro av medicinsk och yrkesteknisk snarare än av juridisk natur. Detta faktiska förhållande har föranlett lagstiftaren att förenkla proceduren för tvisters avgörande, att skapa skiljenämnder eller rent av speciella domstolar med tekniskt eller fackligt inslag, inom vilka läkarnas, arbetarnas och arbetsgivarnas inflytande i allt högre grad gör sig gällande eller t. o. m. är förhärskande, i det att de där fungera som experter eller rent av som domare.

Det återstår slutligen att påpeka ett förhållande som, om det också icke direkt kan härledas ur principen om yrkesrisk, dock är av den allra största betydelse och kanske bildar den viktigaste fasen uti olycksfallslagstiftningens senaste utvecklingsskede, nämligen den förhärskande plats, som frågan om säkerhet för ersättningens utbekommande intager.

Det är ju icke tillräckligt med att fastslå principen om yrkesrisk och att föreskriva vilka företag och vilka risker, som skola omfattas av lagen, samt vilka arbetare, som skola vara berättigade till ersättning. Arbetarna måste också hava trygghet för att de verkligen uppbära den skadeersättning, som tillerkänts dem.

Den första och enklaste av de utvägar, som anlitades av lagstiftaren för att tillförsäkra de arbetare, som drabbats av olycksfall i arbete eller av yrkessjukdom, eller deras rättsinnehavare sådan säkerhet, bestod i att giva skadeersättningen karaktären av förmånsrätt i gäldenärens egendom. Men denna garanti kan i många fall bliva otillräcklig; den skyddar icke fordringsägaren mot risken för insolvens å gäldenärens sida, och denna risk kan bliva speciellt allvarlig, då det gäller en mindre arbetsgivare, vilkens hela förmögenhet i många fall understiger värdet av grundkapitalet för den ränta, som skall utgå, om olycksfallet medför fullständig och varaktig arbetsoförmåga eller döden.

Sedan länge har man strävat efter att utfinna anordningar, som erbjuda större säkerhet, antingen genom upprättandet av en statlig garantifond, som täcker riskerna för insolvens å den ansvarige arbetsgivarens sida, eller — mera allmänt taget — genom att förpliktiga arbetsgivarna till att taga försäkring i institutioner, som stå under statlig kontroll, eller att ansluta sig till ömsesidiga försäkringsanstalter, upprättade distriktsvis eller för hela riket. Angelägenheten av säkerhetsanordningar såsom komplement till ersättningen betonas med allt större styrka inom lagstiftningen, och försäkring under olika former blir allt mera förhärskande. Syftet härmed liksom resultatet är å ena sidan att fördela risken på ett stort antal företag och ett stort antal arbetare, varigenom erhålles ett i det närmaste konstant medeltal för antalet inträffade olycksfall och storleken av utfallande risker, samt att på relativt stabil basis fastställa de förpliktelser, som påvila

arbetsgivaren under form av bidrag till garantifonder, premier till försäkringsbolag eller sammanskott till ömsesidighetsanstalter; å andra sidan att ersätta varje enskild arbetsgivares individuella ansvarighet med en kollektiv ansvarighet att bäras av alla arbetsgivare inom samma yrke, samma distrikt eller inom hela landet.

Redogörelsen är i övrigt uppdelad i sex kapitel, som behandla ämnet ur var och en av följande synpunkter, nämligen tillämpningsområdet, omfattande risker, ersättning, garantianordningar, procedur för tvisters lösande och utländska arbetares ställning. Beträffande särskilda punkter meddelas i texten jämförelser mellan bestämmelserna i olika länders lagstiftning, och under de olika kapitlen finnas införda tabeller, som för vart och ett av länderna upptaga de lagbestämmelser, vilka hänföra sig till kapitlets innehåll. I en bilaga lämnas en förteckning över de flera hundratal av lagar, som använts vid redogörelsens utarbetande.

Internationell översikt av lagstiftningen om ersättning för yrkessjukdomar.

Compensation for Occupational Diseases. Studies and Reports, Series M (Social Insurance) N:o 3.

Ifrågavarande publikation utgör en bland de s. k. tekniska rapporter i socialförsäkringsfrågan, som förbereddes till sjunde internationella arbetskonferensen. Den innehåller en kortfattad framställning ur mera allmänna synpunkter av frågan om yrkessjukdomar samt vidare en redogörelse för olika länders lagstiftning om ersättning, vare sig sådan utgår enligt samma regler som för olycksfall eller inom ramen av gällande sjukförsäkring eller i annan väg.

Framställningen har med avsikt begränsats till sådana frågor, som speciellt sammanhänga med yrkessjukdomarna: riskens beskaffenhet, definition å sjukdomar samt arbetsgivarens ansvarighet. Däremot har det icke ansetts nödigt att medtaga sådana bestämmelser, som hänföra sig till ersättningens storlek och beskaffenhet, försäkringsanstalterna och de dömande myndigheterna, för vilka finnes redogjort i de av arbetsbyrån utgivna publikationerna om ersättning för olycksfall i arbete och sjukförsäkring. Ur avslutningskapitlet må följande återgivas:

Även om den moderna medicinska vetenskapen väsentligen inriktar sig på sjukdomars förebyggande, kan man dock icke vänta sig, att de yrkesrisker, för vilka arbetaren är utsatt, skola kunna fullständigt avlägsnas. Ett ingripande från det allmännas sida är därför nödvändigt för att trygga ersättning för de skador, för vilka en stor del av befolkningen är utsatt, i avsikt icke blott att skydda individen, utan med hänsyn till det långt viktigare syftet att bevara rasen och sörja för framtiden. Det erkännes numera allmänt, att arbetare, som lida av yrkessjukdomar, icke böra vara hänvisade att falla det allmänna eller den enskilda välgörenheten till last.

Erfarenheten från England visar dessutom, att den börda, som pålägges industrien genom försäkring mot ifrågavarande slags skada, endast uppgår till en ringa procent av den, som förorsakas av olycksfall i arbete. Förebyggande verksamhet genom skyddsanordningar, vidtagna på enskilt initiativ, är långsamt verkande och föga effektivt, försåvitt icke straffbestämmelser finnas, vilka på det strängaste tillämpas; lagstiftningsåtgärder äro i och för sig icke tillräckliga för att fullständigt häva det onda, utan därtill kommer nödvändigheten att övervinna vederbörande parters motstånd. Gjorda erfarenheter utvisa, att obligatorisk ersättning från arbetsgivaren för allvarliga sjukdomsfall, som med bestämdhet kunnat påvisas härröra från ohälsosamma processer, innebär två stora fördelar: för det första föranleder den fabriksägaren att förbättra de sanitära förhållandena inom sin fabrik i syfte att minska yrkesrisken och därmed också det belopp han har att erlägga i försäkringspremier; för det andra riktas därigenom arbetarnas uppmärksamhet på sådana faror, som till stor del kunna undvikas genom deras medverkan.

Yrkessjukdomarna äro visserligen en oundviklig följd av ohälsosamt arbete, men de äro icke omöjliga att förebygga. Deras orsaker äro bättre kända än orsakerna till olycksfall, ty den avgörande faktorn ifråga om de förra är att söka inom ett mera begränsat område (arbetsförhållandenas beskaffenhet, använda maskiner).

Det betonas till sist, att man på nuvarande ståndpunkt är berättigad att se fram mot sundare och mera humana arbetsförhållanden, åstadkomna genom samverkan mellan arbetsgivare och arbetare samt med bistånd av teknisk och medicinsk vetenskap.

Centrala skiljenämndens beslut.

8. Skiljedom i tvist mellan Sveriges tryckeriers arbetsgivareförbund, å ena, samt svenska typografförbundet, å andra sidan, angående tillåtligheten av ackordsöverenskommelse; beslutad i Stockholm den 27 juli 1925.

I ett den 8 juli 1922 mellan ovannämnda två förbund upprättat kollektivavtal hava upptagits, bland annat, bestämmelser dels om tidlöner, avseende vissa minimilöner, för maskinsättare och andra arbetare, och dels om ackordslöner för handsättning och vissa andra arbeten. Bestämmelser om ackordslöner för maskinsättning äro sålunda icke upptagna.

Sedan 1922 års avtal på grund av uppsägning upphört att gälla den 1 juli 1925, hava parterna den 6 i samma månad enats om att prolongera avtalet med vissa ändringar och jämkningar i fråga om detaljer. I samband härmed hava förbunden överenskommit att till centrala skiljenämnden hänskjuta följande fråga: »Om arbetsgivare överenskommer med enskild arbetare eller hos honom anställd arbetspersonal om utförande av arbete vid sättmaskin på ackord — är detta avtalsstridigt eller icke?»

Vid förhandlingar inför skiljenämnden har å arbetsgivarsidan hävdats den meningen, att då kollektivavtalet icke innefattade förbud för arbetsgivaren att med sin personal träffa överenskommelse om ackord i sådana fall, där särskilda bestämmelser om ackordsbetalning icke funnos intagna i avtalet, dylik rätt icke vore arbetsgivaren betagen. Å arbetarsidan har däremot gjorts gällande, att rätt i nämnda hänseende icke förelåge, i vilket avseende åberopats, dels att kollektivavtalet icke upptoge bestämmelser rörande ackord på sättmaskin och dels att vid avtalsförhandlingarna 1919, 1921 och 1922 å arbetsgivarsidan påyrkats, att i avtalet skulle inryckas bestämmelser rörande ackord på sättmaskiner, men detta förhindrats på grund av typografförbundets motstånd, varigenom således vore fastslaget, att avtalen träffats under förutsättning, att ackordsprincipen icke finge tillämpas vid maskinsättning.

Centrala skiljenämnden meddelar i tvisten följande

Dom.

I målet är utrett, att i alla kollektiva löneavtal, som träffats för de typografiska yrkena i Sverige allt sedan år 1900, då den första tariffen för maskinsättare infördes, avlöningen för maskinsättare bestämts såsom tidlön, medan i fråga om handsättning ackordsprincipen tillämpats. Däremot hava avtalen icke innehållit uttryckligt förbud mot särskild överenskommelse mellan arbetsgivare och arbetare om ackordsbetalning jämväl vid sättmaskiner. Den omständigheten, att sådant förbud saknats, har icke å arbetsgivarsidan åberopats såsom stöd för tillåtligheten av dylik överenskommelse förrän år 1920, i samband med att aktiebolaget P. A. Norstedt & Söner med de hos nämnda firma anställda maskinsättarna träffat särskilt avtal om ackordsbetalning. Vid nämnda tidpunkt gällde ett den 25 augusti 1919 slutet kollektivavtal. Enligt vad utrett är, hade emellertid vid de förhandlingar, som föregått träffandet av nämnda avtal — vilka förhandlingar å arbetsgivarsidan förts gemensamt av Sveriges tryckeriers arbetsgivareförbund och svenska tidningsutgivareföreningens arbetsgivaresektion, ehuru förhandlingarna ledde till separata avtal för civiltryckerier och tidningstryckerier — sistnämnda arbetsgivarsammanslutning för sin del framlagt förslag, att i avtalet skulle inryckas en bestämmelse av innehåll, att uppgörelse om ackordssättning på sättmaskin skulle, om arbetsgivaren så ansåge lämpligt, kunna träffas mellan arbetsgivare och maskinsättare, som varit anställd vid sättmaskin på officinen i minst sex månader.

Såvitt protokollet över förhandlingarna utvisar, hade icke i samband därmed från arbetsgivarsidan hävdats, att den rätt till särskild överenskommelse om ackordsbetalning, som skulle fastslås genom den föreslagna bestämmelsen, förelåge redan på grund av avtalets allmänna innehåll. Berörda förslag föll på grund därav, att man å arbetarsidan, med hänsyn till att maskinsättningen vore ett synnerligen uppslitande och hälsofarligt arbete, absolut motsatte sig införandet av ackordsarbete även i de eventuella fall, där enskild arbetare vore villig att utföra sådant arbete. På grund av sålunda förekomna omständigheter och då dessa omständigheter — oavsett att omförmälda förslag närmast avsett tidningstryckerierna — med hänsyn till sättet för förhandlingarnas förande måste anses hava avgörande betydelse jämväl för det avtal, som 1919 träffades för civiltryckerierna, finner skiljenämnden det böra antagas, att samma avtal tillkommit under den förutsättningen, att ackordsbetalning över huvud icke skulle kunna förekomma vid maskinsättning. Vid sådant förhållande och då icke i de följande avtalen influtit bestämmelse i motsatt riktning, måste även dessa avtal så förstås, att arbetsgivaren icke äger överenskomma med enskild arbetare eller hos honom anställd arbetspersonal om utförande av arbete vid sättmaskin på ackord.

9. Skiljedom i tvist mellan firman Nordiska kappfabriken, å ena, samt svenska skrädderiarbetareförbundets avdelning nr 1 Stockholm, å andra sidan, angående innebörden av fastställda ackordspris; beslutad i Stockholm den 10 september 1925.

I den ackordsprislista, som fastställts genom ett den 19 mars 1925 mellan parterna slutet kollektivavtal, finnas upptagna, bland andra, följande ackordssatser:

c) *Veck och rynkor.*

| | | |

ställt för veck i ryggen. Avdelningen däremot har hävdat den uppfattningen, att alla veck å framstycken, oavsett huruvida de utgå från axeln eller besparing eller från annat håll, t. ex. någon avskärning i midjan, skola betalas med samma pris. Avdelningen har vidare framhållit följande: Huvudgrunden vid uppgörande av den nya prislistan hade varit, att prisreducering icke skulle förekomma, utan den gamla prislistan i huvudsak bibehållas samt arbetarna därå tillerkännas ett generellt tillägg av 4 %. Angående de tillagda orden hade förhandlingar icke förts, utan hade desamma blivit utan vidare insatta i de utskrivna exemplaren av det slutliga avtalet. Då avdelningen med anledning härav vägrat sin underskrift, hade arbetsgivarföreningens närvarande representant förklarat, att de tillagda orden ej kunde tolkas så, att löne reducering skulle bliva följden, och att tillägget gjorts för att åstadkomma överensstämmelse med ett för annan firma i branschen gällande avtal. Med anledning av denna förklaring hade avdelningen underskrivit avtalet.

Den andra tvistefrågan gäller ackordssatsen för avfodring av ärmar. Avdelningen har gjort gällande, att denna ackordssats skall tillämpas även i det fall, att avfodringen sker i samband med upptagande av slits i ärmarna å ofodrad kappa, medan kappfabriken hävdat, att ackordssatsen för slits inbegriper ersättning jämväl för därvid eventuellt förekommande avfodring samt att följaktligen den särskilda ackordssatsen för avfodring endast skall komma till tillämpning i avseende å ofodrade kappor utan slits.

Centrala skiljenämnden meddelar i tvisten följande

Dom.

Beträffande den första tvistefrågan finner skiljenämnden sådana omständigheter icke hava förebragts, att det på grund därav kan antagas, att avdelningen icke skulle vara bunden av den förändring i fråga om de för veck gällande ackordssatsernas innebörd, som kan anses hava blivit följden av det verkställda tillägget. I fråga om nämnda innebörd finner skiljenämnden, att ackordssatserna måste anses numera innebära, att endast sådana veck å framstyckena, som utgå från axeln eller besparing, skola betalas med angivna högre pris under det att andra veck å framstyckena skola betalas i likhet med vad som gäller om veck i ryggen.

Vidkommande den andra tvistefrågan finner skiljenämnden, att ackordssatsen för avfodring av ärmar bör så förstås, att då avfodring förekommer i samband med upptagande av slits å ofodrad kappa, särskild ersättning för avfodringen skall utgå enligt nu ifrågavarande ackordssats.

10. Skiljedom i tvist mellan svenska arbetsgivareföreningens allmänna grupp och firman Gegerfelt & Weijdling, Göteborg, å ena, samt svenska handelsarbetareförbundet och dess avdelning nr 67 i Göteborg, å andra sidan, angående semesterersättning; beslutad i Stockholm den 19 september 1925.

I ett mellan firman Gegerfelt & Weijdling samt ovannämnda avdelning av handelsarbetareförbundet den 21 januari 1924 upprättat och av huvudorganisationerna godkänt kollektivavtal rörande arbets- och löneförhållanden vid firmans stärkelsefabrik i Göteborg, vilket avtal fortfarande äger tillämpning, har i § 6 upptagits följande bestämmelse angående semester:

»Semester med åtnjutande av full avlöning beviljas arbetare, som minst ett år i följd varit anställd hos arbetsgivaren, under sex dagar och arbetare, som minst sex månader i följd varit anställd hos arbetsgivaren, under tre dagar. Semestern uttages under sommarmånaderna och fördelas på sätt, som arbetsgivaren äger bestämma.»

Sedan tvist uppkommit mellan parterna angående tillämpningen av ifrågavarande bestämmelse, hava parterna vid förhandlingar den 25 augusti 1925 enats om att till centrala skiljenämnden hänskjuta frågan, huruvida fyra arbetare, som på grund av arbetsbrist i början av år 1925 av firman avskedats samt därvid erhållit avflyttningsbetyg, men senare på året, då arbetspersonalen åter kunde utökas och arbetarna i fråga vid tillfället voro utan anställning, blivit återintagna, hade rätt att erhålla semester och semesterersättning.

Vid ovannämnda förhandlingar den 25 augusti 1925 hade å arbetsgivarsidan upplysts, att de arbetare frågan gällde voro:

G. V. J.	anst.	13/7	23	avsk.	5/2	25	återint.	2/6 25
E. C. P.	»	6/7	23	»	5/2	25	»	27/5 25
C. F. J.	»	6/7	23	»	5/2	25	»	2/6 25
J. A. H.	»	24/7	23	»	26/2	25	»	2/6 25

Å arbetsgivarsidan har inför skiljenämnden gjorts gällande, att då ifrågavarande arbetare icke varit anställda ens sex månader före semesterperiodens början 1925, de icke kunde anses berättigade till semesterersättning. Å arbetarsidan har däremot hävdats, att då ifrågavarande arbetare efter semestern 1924 innehaft anställning mer än sex månader i följd, de under 1925 voro berättigade till semesterersättning för tre dagar.

Centrala skiljenämnden meddelar i tvisten följande

Dom.

I målet är upplyst, *att* driften vid firmans fabrik brukat under någon tid på våren varje år inskränkas eller nedläggas; *att* i anledning därav viss del av arbetsstyrkan plägat i början av året avskedas, men att vid driftens utökande eller återupptagande längre fram på året de avskedade arbetarna i regel vunnit återanställning; *att*, med hänsyn till arbetarna, olika arbetare om möjligt entledigats skilda år *samt att* de fyra arbetare, varom här är fråga, varit anställda hos firman sedan flera år tillbaka, men att deras sista återanställning före entledigandet detta år skett i juli 1923.

På grund av vad sålunda upplysts kan icke rimligen antagas, att meningen med omförmälda bestämmelse i avtalet varit att från rätt till semesterersättning under visst år helt utesluta de arbetare, som under våren samma år varit entledigade. Enligt vad upplyst är, har icke heller avtalet i andra likartade fall tillämpats på detta sätt. Skiljenämnden finner därav, att åt bestämmelsen bör i detta fall givas den tolkningen, att arbetare, som icke varit hos firman anställd under de före semesterperiodens början visst år närmast föregående sex månaderna, likväl skall det året komma i åtnjutande av semester med full avlöning under tre dagar, om han under tiden efter semesterperiodens början föregående år varit under någon period av sex månader i följd anställd hos firman samt under den ifrågavarande semesterperioden är eller därunder blivit återanställd hos firman. I överensstämmelse härmed finner skiljenämnden firman Gegerfelt & Weijdling vara pliktig att till ifrågavarande fyra arbetare utgiva semesterersättning för 1925 för tre dagar.

Sveriges offentliga arbetsförmedling.

November månad år 1925.

Under hänvisning till efterföljande tabeller, som närmare redogöra för den offentliga arbetsförmedlingen i olika delar av landet,[1] lämnas här en sammanfattande framställning av dess viktigaste resultat under november månad.

Översikt av verksamheten under november månad 1925.

	Manliga avdeln.			*Kvinnliga avdeln.*			*Tillsammans*		
	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser
Stockholms stad	3 848	1 652	1 572	3 779	2 583	2 007	7 627	4 185	3 579
Stockholms län	2 093	573	560	582	371	278	2 675	944	838
Uppsala stad och län	604	157	143	208	191	179	812	348	322
Södermanlands län	735	251	238	371	317	250	1 106	568	488
Östergötlands län	1 227	273	250	639	366	272	1 866	639	522
Norrköping	644	157	151	155	135	99	799	292	250
Jönköpings län	455	128	120	245	113	98	700	241	218
Kronobergs län	150	32	31	71	46	38	221	78	69
Norra Kalmar län	161	48	39	51	50	39	212	98	78
Södra Kalmar län	544	154	137	147	71	55	691	225	192
Gotlands län	73	41	31	59	43	38	131	84	69
Blekinge län	551	196	180	262	191	127	813	387	307
Kristianstads län	982	348	288	461	369	241	1 443	717	529
Malmöhus län: Malmö	2 140	361	339	1 328	795	542	3 468	1 156	881
Malmöhus län: Lund	383	87	87	99	62	60	482	149	147
Malmöhus län: Landskrona	324	71	69	35	30	23	359	101	92
Malmöhus län: Hälsingborg	864	272	269	327	194	150	1 191	466	419
Malmöhus län: Ystad	283	60	54	88	64	34	371	124	88
Malmöhus län: Trelleborg	310	126	124	45	29	27	355	155	151
Malmöhus län: Kalöv	256	129	121	47	42	26	303	171	147
Malmöhus län: Skurup	69	53	45	25	35	19	94	88	64
Malmöhus län: Vellinge	93	68	68	14	16	11	107	84	79
Hallands län	484	104	92	123	66	44	557	170	136
Göteborgs och Bohus län	542	123	111	188	91	65	730	214	176
Göteborg	4 369	870	845	1 147	755	563	5 516	1 625	1 408
Älvsborgs län	600	129	127	89	62	45	689	191	172
Skaraborgs län	802	189	164	474	346	169	1 276	535	333
Värmlands län	380	100	93	173	138	101	553	238	194
Örebro län	925	224	215	308	188	157	1 233	412	372
Västmanlands län	632	157	148	405	290	251	1 037	447	399
Kopparbergs län	424	146	143	282	156	134	706	302	277
Gävle stad och län	424	113	113	163	117	109	587	230	222
Västernorrlands län	498	126	126	89	54	44	587	180	170
Jämtlands län	227	123	81	201	159	148	428	282	229
Västerbottens län	175	47	46	157	121	98	332	168	144
Norrbottens län	387	59	54	147	118	93	534	177	147
Tillsammans nov. 1925	27 557	7 742	7 274	12 984	8 724	6 634	40 541	16 466	13 908
» okt. 1925	*30 793*	*13 651*	*12 511*	*18 821*	*15 118*	*11 614*	*49 614*	*28 769*	*24 125*
» nov. 1924	25 558	8 541	7 681	13 916	9 405	7 385	39 474	17 946	15 066
» » 1923	25 791	10 298	9 214	12 776	9 912	7 359	38 567	20 210	16 573
» » 1922	38 929	9 710	9 230	12 309	9 333	6 925	51 238	19 043	16 155

[1] De särskilda anstalterna uppräknas i tablån här ovan; med avseende å anstalternas olika kontor hänvisas till förteckningen å omslagets 3:e sida.

Översikt av verksamheten för huvudgrupper av arbete.

Yrkesgrupper	Arbetssökande personer	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökningar per 100 led. pl.			Tillsatta platser per 100 lediga		
					nov. 1925	okt. 1925	nov. 1924	nov. 1925	okt. 1925	nov. 1924
Manliga avdelningen										
Jordbruk och skogshushållning . .	5 471	5 670	2 460	2 219	230	148	183	90	89	86
Industri och hantverk	7 702	8 053	736	666	1094	684	676	90	86	74
Sjöfart och fiske	4 014	4 120	1 452	1 426	284	247	272	98	98	95
Handel och samfärdsel	2 890	3 008	949	895	317	250	339	94	98	96
Husligt arbete	2	2	2	2	.	.	—	.	.	—
Annat arbete	6 296	6 704	2 143	2 066	313	265	286	96	97	98
Summa	**26 375**	**27 557**	**7 742**	**7 274**	**356**	**226**	**299**	**94**	**92**	**90**
Kvinnliga avdelningen										
Jordbruk och skogshushållning . .	1 049	1 070	1 166	671	92	78	89	58	60	58
Industri och hantverk	557	584	348	264	168	199	200	76	70	80
Sjöfart och fiske	184	188	72	71	.	.	189	.	.	88
Handel och samfärdsel	2 023	2 114	1 061	846	199	184	207	80	81	80
Husligt arbete	6 994	8 404	6 072	4 778	138	119	139	79	81	82
Annat arbete	615	624	5	4	.	.	.	.	.	.
Summa	**11 422**	**12 984**	**8 724**	**6 634**	**149**	**124**	**148**	**76**	**77**	**79**
Tillsammans										
Jordbruk och skogshushållning . .	6 520	6 740	3 626	2 890	186	129	156	80	82	78
Jordbruk	5 471	6 455	3 451	2 788	187	128	155	79	82	78
Skogshushållning	1 049	285	175	157	163	.	174	90	.	96
Industri och hantverk	8 259	8 637	1 084	930	797	533	568	86	89	76
Gruvdrift och malmförädling . . .	288	290	—	—	—	.	.	—	.	.
Jord-, sten- och glasindustri . . .	263	272	6	6	.	.	.	.	.	.
Metall- och maskinindustri . . .	1 921	1 987	264	218	753	604	1601	83	78	77
Trävaruindustri	586	624	41	34	.	.	.	.	.	.
Byggnadsverksamhet	2 957	3 086	302	291	1022	455	347	96	91	65
Läder-, hår- och gummiindustri . .	180	142	9	9	.	.	.	.	.	.
Textilindustri	185	198	12	8	.	.	.	.	.	.
Beklädnadsindustri	388	350	110	74	318	271	.	67	68	.
Närings- och njutningsmedelsindustri	455	490	138	107	355	287	261	78	71	89
Kemisk-teknisk o. belysningsindustri	111	119	42	42	.	.	.	.	.	.
Trämasse- och pappersindustri . .	95	106	37	28	.	.	.	.	.	.
Grafisk industri	118	128	10	7	.	.	.	.	.	.
Ej särskilt specificerade	812	850	113	100	752	518	805	94	89	87
Sjöfart och fiske	4 198	4 308	1 524	1 497	283	248	266	98	98	95
Handel och samfärdsel	4 913	5 122	2 010	1 741	255	214	265	87	87	87
Kontors-, bank- o. d. personal . .	593	597	98	86	.	.	.	.	.	.
Butiks- och magasinspersonal . . .	1 875	1 422	278	235	512	443	524	85	89	90
Hotell- och restaurangpersonal . .	1 121	1 196	617	505	194	175	182	82	82	81
Transportarbetare	1 563	1 640	848	785	193	152	209	93	92	94
Allmän och litterär verksamhet . .	244	250	114	80	219	168	282	70	80	72
Ej särskilt specificerade	17	17	55	50	.	.	.	.	.	.
Husligt arbete	6 996	8 406	6 074	4 780	138	119	139	79	81	82
Annat arbete	6 911	7 328	2 148	2 070	341	296	312	96	97	98
Summa	**37 797**	**40 541**	**16 466**	**13 908**	**246**	**172**	**220**	**84**	**84**	**84**

Utanför resp. länsförmedlingsanstalters rapporteringsområden tillsattes under månaden 1 681 platser, varav 1 325 manliga och 356 kvinnliga; motsvarande tal under samma månad föregående år voro resp. 1 610, 1 235 och 375 samt under nästlidna månad resp. 3 198, 2 546 och 652.

	Arbetsförmedlings-anstalter	Jordbruk m. m.			Skogshus-hållning			Gruvdrift o. malmförädling			Jord-, sten- o. glasindustri			Metall- o. maskin-industri		
		Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.
	Manliga avdelningen	5 385	2 285	2 062	285	175	157	290	—	—	271	1	1	1 949	222	18
1	Stockholms stad	64	—	—	3	—	—	—	—	—	8	—	—	318	121	97
2	Stockholms län	1 240	447	440	72	51	51	2	—	—	22	—	—	73	7	6
3	Uppsala stad och län	302	111	102	—	—	—	4	—	—	21	—	—	31	2	1
4	Södermanlands län	209	113	103	—	—	—	—	—	—	1	—	—	74	14	12
5	Östergötlands län	476	174	153	42	17	16	2	—	—	26	—	—	100	8	8
6	Norrköping	113	25	20	—	—	—	—	—	—	—	—	—	33	1	1
7	Jönköpings län	85	24	17	2	12	12	—	—	—	3	—	—	41	1	1
8	Kronobergs län	11	8	7	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	1	1
9	Kalmar län	121	55	50	—	12	—	—	—	—	7	—	—	107	1	1
10	Gotlands län	41	33	26	—	—	—	—	—	—	1	—	—	1	—	—
11	Blekinge län	143	69	58	—	—	—	—	—	—	3	—	—	18	—	—
12	Kristianstads län	429	275	230	24	5	5	—	—	—	37	—	—	68	5	5
13	Malmöhus län: Malmö	79	78	63	—	—	—	—	—	—	10	—	—	194	12	11
14	Hälsingborg	113	30	29	1	—	—	3	—	—	7	—	—	49	2	1
15	Övriga anstalter	572	404	379	—	—	—	—	—	—	28	1	1	111	5	5
16	Hallands län	97	40	29	—	—	—	4	—	—	21	—	—	42	—	—
17	Göteborgs och Bohus län	62	23	16	—	—	—	—	—	—	13	—	—	12	1	1
18	Göteborgs stad	83	18	17	1	5	5	—	—	—	11	—	—	362	15	10
19	Älvsborgs län	27	7	7	6	—	—	—	—	—	6	—	—	142	7	5
20	Skaraborgs län	523	119	104	10	2	2	—	—	—	7	—	—	27	5	3
21	Värmlands län	23	14	13	12	10	9	—	—	—	14	—	—	28	1	1
22	Örebro län	241	98	89	39	13	13	195	—	—	8	—	—	39	—	—
23	Västmanlands län	247	96	87	3	3	3	56	—	—	3	—	—	55	6	6
24	Kopparbergs län	24	10	9	13	14	14	19	—	—	11	—	—	38	3	3
25	Gävle stad och län	15	3	3	10	1	1	1	—	—	3	—	—	19	1	1
26	Västernorrlands län	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	8	—	—
27	Jämtlands län	25	3	3	39	30	26	—	—	—	—	—	—	5	1	1
28	Västerbottens län	16	5	5	8	—	—	—	—	—	—	—	—	5	2	2
29	Norrbottens län	4	4	3	—	—	—	4	—	—	1	—	—	6	—	—
	Kvinnliga avdelningen	1 070	1 166	671	—	—	—	—	—	—	1	5	5	88	42	35
1	Stockholms stad	11	3	2	—	—	—	—	—	—	1	—	—	32	34	28
2	Stockholms län	64	75	49	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
3	Uppsala stad och län	69	48	42	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
4	Södermanlands län	75	90	60	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
5	Östergötlands län	77	74	50	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
6	Norrköping	9	3	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
7	Jönköpings län	14	13	8	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
8	Kronobergs län	6	10	5	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
9	Kalmar län	10	28	13	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
10	Gotlands län	15	15	13	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
11	Blekinge län	29	44	19	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
12	Kristianstads län	111	165	71	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
13	Malmöhus län: Malmö	10	50	7	—	—	—	—	—	—	—	—	—	6	7	7
14	Hälsingborg	29	15	9	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
15	Övriga anstalter	63	101	41	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
16	Hallands län	27	21	12	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
17	Göteborgs och Bohus län	72	20	15	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
18	Göteborgs stad	10	8	8	—	—	—	—	—	—	—	5	5	—	1	—
19	Älvsborgs län	—	6	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
20	Skaraborgs län	74	124	41	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
21	Värmlands län	23	24	18	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
22	Örebro län	101	73	56	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
23	Västmanlands län	99	95	83	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
24	Kopparbergs län	17	11	10	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
25	Gävle stad och län	13	7	7	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
26	Västernorrlands län	2	3	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
27	Jämtlands län	17	17	14	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
28	Västerbottens län	21	20	17	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
29	Norrbottens län	2	3	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—

Trävaru-industri			Byggnads-verksamhet			Läder-, hår- o. gummi-industri			Textil-industri			Beklädnads-industri			Närings- o. njut-ningsmedels-industri			Kem.-tekn. o. belysnings-industri			
ins.	L.p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L.p.	T.p.	Ans.	L. p.	T.p.	Ans.	L.p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L.p.	T.p.	
622	**88**	**81**	**3 086**	**302**	**291**	**134**	**8**	**8**	**151**	**1**	**1**	**143**	**5**	**4**	**327**	**44**	**41**	**108**	**26**	**26**	
37	10	8	598	73	69	17	4	4	10	—	—	17	—	—	70	30	30	9	—	—	1
23	—	—	115	17	16	2	—	—	4	—	—	2	—	—	11	2	2	1	—	—	2
10	—	—	11	—	—	3	—	—	—	—	—	7	—	—	17	2	2	—	—	—	3
20	—	—	45	4	4	1	—	—	1	—	—	—	—	—	8	—	—	—	—	—	4
26	1	1	208	9	9	4	—	—	7	—	—	—	—	—	13	—	—	—	—	—	5
42	—	—	111	5	4	—	—	—	41	—	—	—	—	—	12	—	—	—	—	—	6
21	2	2	24	4	3	4	—	—	3	—	—	4	—	—	10	—	—	22	—	—	7
2	—	—	9	2	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	2	—	—	8
32	2	—	42	8	8	—	—	—	1	—	—	1	—	—	4	1	1	8	1	1	9
1	—	—	1	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	10
7	—	—	43	1	1	—	—	—	2	—	—	—	—	—	10	—	—	—	—	—	11
22	3	3	49	8	8	2	—	—	—	—	—	—	—	—	5	—	—	—	—	—	12
29	3	—	576	10	9	4	1	1	4	—	—	27	1	1	28	—	—	32	—	—	13
5	—	—	134	40	40	26	—	—	7	—	—	1	—	—	9	—	—	—	13	13	14
7	2	2	92	11	11	55	—	—	10	—	—	7	3	2	21	4	4	1	12	12	15
23	—	—	83	26	26	4	—	—	12	—	—	2	—	—	4	1	1	1	—	—	16
14	—	—	114	7	7	—	—	—	23	—	—	2	—	—	5	1	—	21	—	—	17
168	6	6	377	28	26	3	—	—	16	—	—	29	—	—	34	1	—	5	—	—	18
3	—	—	86	6	6	2	—	—	6	1	1	6	—	—	4	—	—	1	—	—	19
5	—	—	13	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	22	1	—	—	—	—	20
29	—	—	14	—	—	2	—	—	2	—	—	2	—	—	4	—	—	—	—	—	21
15	2	2	48	2	2	2	—	—	—	—	—	28	—	—	4	—	—	—	—	—	22
8	—	—	56	4	4	1	—	—	1	—	—	1	—	—	12	1	1	—	—	—	23
12	4	4	31	17	17	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	24
38	—	—	37	1	1	1	3	3	—	—	—	2	—	—	6	—	—	—	—	—	25
8	—	—	55	4	4	—	—	—	—	—	—	1	—	—	7	—	—	—	—	—	26
1	—	—	23	7	7	—	—	—	—	—	—	2	—	—	3	—	—	—	—	—	27
13	3	3	20	2	2	—	—	—	—	—	—	1	1	1	1	—	—	—	—	—	28
1	—	—	71	6	6	—	—	—	—	—	—	1	—	—	5	—	—	—	—	—	29
2	**3**	**3**	—	—	—	**8**	**1**	**1**	**42**	**11**	**7**	**207**	**105**	**70**	**168**	**94**	**66**	**16**	**16**	**16**	
—	—	—	—	—	—	1	—	—	10	1	1	78	48	32	65	46	34	6	6	6	1
—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	1	1	8	1	1	2	—	—	—	—	—	2
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	—	—	—	3
—	3	3	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	2	2	—	—	—	4
—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	2	—	—	7	5	4	—	—	—	5
1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	2	1	1	1	—	—	—	—	—	6
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	3	1	1	1	—	—	7
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	8
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	2	2	8	8	8	9
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	10
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	11
—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	—	—	7	7	7	7	2	2	—	—	—	12
1	—	—	—	—	—	2	—	—	10	3	2	57	36	23	26	6	2	—	2	2	13
—	—	—	—	—	—	4	—	—	2	—	—	8	—	—	2	1	—	—	—	—	14
—	—	—	—	—	—	1	—	—	2	—	—	6	—	—	3	—	—	—	—	—	15
—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	2	2	1	2	1	—	—	—	—	16
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	17
—	—	—	—	—	—	—	—	—	6	3	2	27	3	1	19	10	9	1	—	—	18
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	19
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	14	12	4	—	—	—	20
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	21
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	22
—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	—	—	—	2	2	2	1	1	—	—	—	23
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	3	2	2	—	—	—	24
—	—	—	—	—	—	—	1	1	—	2	—	2	—	—	4	—	—	—	—	—	25
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	26
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	1	1	—	—	—	27
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	2	2	1	1	1	—	—	—	28
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	29

	Arbetsförmedlingsanstalter	Trämasse- o. pappersindustri			Grafisk industri			Industri o. hantverk, ej specific.			Sjöfart och fiske			Kontors-, bank- o. d. personal		
		Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p	T. p.
	Manliga avdelningen	66	4	2	118	7	5	793	78	73	4120	1452	1426	412	52	45
1	Stockholms stad	13	2	1	42	5	3	231	59	54	510	334	329	228	15	12
2	Stockholms län	—	—	—	1	—	—	37	—	—	48	2	2	7	—	—
3	Uppsala stad och län	—	—	—	3	—	—	7	—	—	3	—	—	—	—	—
4	Södermanlands län	—	—	—	—	—	—	26	—	—	95	33	33	1	—	—
5	Östergötlands län	—	1	1	4	—	—	36	1	1	12	—	—	12	1	1
6	Norrköping	5	—	—	12	—	—	11	—	—	135	72	72	4	2	2
7	Jönköpings län	—	—	—	—	—	—	11	—	—	1	—	—	5	1	1
8	Kronobergs län	18	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—
9	Kalmar län	1	—	—	—	—	—	9	—	—	239	65	65	2	—	—
10	Gotlands län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	6	3	1	—	—
11	Blekinge län	—	—	—	—	—	—	15	4	4	156	62	62	1	—	—
12	Kristianstads län	—	—	—	—	—	—	11	—	—	27	1	1	6	7	
13	Malmöhus län: Malmö	1	—	—	5	—	—	178	2	2	220	65	63	57	5	5
14	Hälsingborg	1	—	—	1	—	—	3	—	—	346	146	146	1	1	1
15	Övriga anstalter	2	—	—	15	1	1	17	2	2	172	34	34	2	—	—
16	Hallands län	—	—	—	1	—	—	3	—	—	81	14	13	1	—	—
17	Göteborgs och Bohus län	1	—	—	3	—	—	2	—	—	44	18	17	4	—	—
18	Göteborgs stad	18	1	—	23	1	1	97	8	8	1522	396	391	60	18	17
19	Älvsborgs län	1	—	—	2	—	—	19	—	—	4	—	—	2	—	—
20	Skaraborgs län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	3	—	—
21	Värmlands län	—	—	—	1	—	—	8	—	—	14	15	10	—	—	—
22	Örebro län	—	—	—	1	—	—	9	—	—	2	—	—	1	—	—
23	Västmanlands län	—	—	—	1	—	—	45	2	2	3	—	—	5	—	—
24	Kopparbergs län	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
25	Gävle stad och län	1	—	—	1	—	—	4	—	—	111	68	68	—	2	2
26	Västernorrlands län	—	—	—	—	—	—	1	—	—	313	85	85	2	—	—
27	Jämtlands län	—	—	—	2	—	—	3	—	—	2	—	—	5	—	—
28	Västerbottens län	—	—	—	—	—	—	5	—	—	41	22	21	2	—	—
29	Norrbottens län	—	—	—	—	—	—	4	—	—	16	14	11	—	—	—
	Kvinnliga avdelningen	40	33	26	10	8	2	57	35	33	188	72	71	185	46	41
1	Stockholms stad	21	19	14	5	2	1	14	16	15	99	25	24	91	14	10
2	Stockholms län	—	—	—	—	—	—	3	—	—	5	—	—	—	—	—
3	Uppsala stad och län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—
4	Södermanlands län	—	1	1	—	—	—	1	—	—	—	4	4	—	—	—
5	Östergötlands län	1	1	1	—	1	1	2	2	2	1	—	—	3	1	1
6	Norrköping	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—
7	Jönköpings län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—
8	Kronobergs län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
9	Kalmar län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	3	—	—	—
10	Gotlands län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
11	Blekinge län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—
12	Kristianstads län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	9	5	5
13	Malmöhus län: Malmö	10	9	7	2	—	—	34	14	13	4	4	4	66	15	15
14	Hälsingborg	2	—	—	—	—	—	3	3	3	12	8	8	—	—	—
15	Övriga anstalter	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	2	2	—	—	—
16	Hallands län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
17	Göteborgs och Bohus län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	1	—	—	—
18	Göteborgs stad	5	3	3	3	—	—	—	—	—	48	17	17	7	2	1
19	Älvsborgs län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
20	Skaraborgs län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	1
21	Värmlands län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
22	Örebro län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
23	Västmanlands län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	3	2
24	Kopparbergs län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
25	Gävle stad och län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	2	2	1	1	1
26	Västernorrlands län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	11	4	4	—	—	—
27	Jämtlands län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	2
28	Västerbottens län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	2	2	—	—	—
29	Norrbottens län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	2	2

Butiks- o. magasins-personal			Hotell- o. restaurang-personal			Transport-arbetare			Allmän o. litterär verksamhet			Handel och samfärdsel, ej specific.			Husligt arbete			Annat arbete			
ans.	L. p.	T.p.	Ans.	L.p.	T.p.	Ans	L.p.	T.p.	Ans.	L.p.	T.p.	Ans.	L.p.	T.p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	
895	104	102	109	17	16	1507	784	693	68	3	3	17	39	36	2	2	2	6 704	2 143	2 066	
405	57	56	45	10	10	364	316	288	39	2	2	1	7	7	1	—	—	818	607	602	1
20	—	—	7	—	—	92	14	12	4	—	—	—	—	—	—	—	—	310	33	31	2
9	—	—	1	—	—	27	3	3	1	—	—	—	—	—	—	—	—	147	39	35	3
4	—	—	2	—	—	11	—	—	1	—	—	—	—	—	1	—	—	240	87	86	4
11	—	—	4	—	—	50	17	17	—	—	—	—	—	—	—	—	—	194	44	43	5
10	5	5	—	—	—	37	6	6	—	—	—	—	—	—	—	—	—	78	41	41	6
7	2	2	—	—	—	14	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	198	81	81	7
2	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	99	21	21	8
2	—	—	2	—	—	19	1	1	2	—	—	—	—	—	—	—	—	106	51	49	9
2	—	—	—	—	—	6	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	14	2	2	10
8	—	—	3	—	—	17	16	14	—	—	—	—	—	—	—	—	—	125	44	41	11
35	10	9	1	—	—	15	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	251	33	23	12
96	2	2	6	1	1	152	56	56	4	—	—	1	—	—	—	1	1	497	124	124	13
3	—	—	1	—	—	23	5	4	—	—	—	2	—	—	—	—	—	128	35	35	14
6	18	18	1	1	1	58	42	42	2	—	—	1	—	—	—	1	1	488	53	53	15
5	—	—	2	—	—	20	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	28	22	22	16
6	—	—	1	—	—	32	52	49	—	—	—	—	—	—	—	—	—	184	22	21	17
199	7	7	12	1	—	360	166	162	12	1	1	10	32	29	—	—	—	967	166	166	18
2	—	—	—	—	—	22	1	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	258	107	107	19
21	—	—	4	—	—	22	—	—	—	—	—	2	—	—	—	—	—	142	62	55	20
3	—	—	1	—	—	16	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	207	60	60	21
8	—	—	1	1	1	27	5	5	2	—	—	—	—	—	—	—	—	255	108	108	22
7	—	—	2	—	—	33	15	15	—	—	—	—	—	—	—	—	—	93	30	30	23
5	—	—	7	3	3	16	4	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	244	91	89	24
1	2	2	1	—	—	23	2	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	150	30	30	25
3	—	—	—	—	—	2	2	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	97	35	35	26
8	—	—	5	—	—	15	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	89	81	43	27
3	—	—	—	—	—	13	2	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	47	10	10	28
4	1	1	—	—	—	20	5	5	—	—	—	—	—	—	—	—	—	250	29	28	29
527	174	133	1087	600	489	133	114	92	182	111	77	—	16	14	8 404	6 072	4 778	624	5	4	
222	108	77	409	189	149	61	72	60	85	41	25	—	14	13	2 290	1 892	1 514	278	3	2	1
3	1	1	88	19	15	—	—	—	23	12	11	—	—	—	432	261	199	2	1	1	2
—	—	—	2	7	7	—	1	1	—	—	—	—	—	—	134	134	128	1	—	—	3
1	—	—	17	18	15	5	3	3	2	4	4	—	—	—	245	192	158	24	—	—	4
15	5	5	30	15	12	6	2	2	8	18	11	—	—	—	455	241	182	31	1	1	5
2	—	—	8	10	6	3	6	5	—	—	—	—	—	—	110	114	84	17	—	—	6
6	2	2	10	7	7	1	—	—	1	—	—	—	—	—	205	90	80	2	—	—	7
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	65	36	33	—	—	—	8
1	—	—	15	12	10	—	—	—	5	2	2	—	—	—	155	66	56	2	—	—	9
—	—	—	7	5	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	37	23	21	—	—	—	10
3	—	—	14	17	14	1	—	—	1	3	1	—	—	—	212	127	93	—	—	—	11
17	7	7	41	28	25	3	2	2	—	—	—	—	—	—	268	153	122	—	—	—	12
156	30	26	99	39	28	11	12	7	7	3	2	—	—	—	754	565	397	73	—	—	13
2	2	2	35	16	11	—	1	1	1	2	—	—	—	—	213	146	116	14	—	—	14
1	—	—	14	14	14	9	3	3	3	2	2	—	—	—	240	156	138	9	—	—	15
2	—	—	7	1	1	2	1	1	3	2	1	—	—	—	66	38	28	10	—	—	16
1	—	—	13	9	7	—	—	—	1	—	—	—	—	—	97	61	42	3	—	—	17
55	6	1	76	10	3	17	8	4	19	4	3	—	1	1	719	674	510	135	—	—	18
5	—	—	4	3	3	—	1	1	4	1	—	—	—	—	75	50	41	—	—	—	19
16	4	4	33	19	14	2	—	—	—	—	—	—	1	—	334	183	105	—	—	—	20
—	—	—	13	9	9	—	—	—	4	3	3	—	—	—	133	102	71	—	—	—	21
6	2	2	31	7	7	1	—	—	2	1	1	—	—	—	151	105	91	16	—	—	22
3	2	2	23	24	20	7	—	—	3	3	2	—	—	—	264	160	138	—	—	—	23
—	—	—	37	22	20	2	1	1	2	4	4	—	—	—	219	116	97	—	—	—	24
—	—	—	12	8	8	1	1	1	4	1	—	—	—	—	117	94	89	7	—	—	25
—	—	—	8	6	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	68	41	36	—	—	—	26
4	1	1	40	55	52	1	—	—	3	4	4	—	—	—	135	79	74	—	—	—	27
3	2	1	32	15	13	—	—	—	1	1	1	—	—	—	95	78	61	—	—	—	28
3	2	2	19	16	12	—	—	—	—	—	—	—	—	—	121	95	74	—	—	—	29

Arbetslösheten inom arbetarorganisationerna
den 31 oktober 1925.

Fackförbund	Redovisande avdelningar	Redovisade medlemmar			Arbetslösa				Föregående månads %
		Män	Kvinnor	Summa	Män	Kvinnor	Summa	%	
Bleck- o. plåtslagareförb. .	33	1 448	—	1 448	87	—	87	6·0	3·6
Bokbindareförbundet . . .	15	899	1 713	2 612	22	33	55	2·1	6·8
Bryggeriindustriarb.-förb. .	42	2 958	727	3 685	82	62	144	3·9	2·4
Byggnadsträarbetareförb. .	101	7 428	—	7 428	2 150	—	2 150	28·9	19·8
De förenade förbunden . .	45	2 627	811	3 438	246	102	348	10·1	11·1
Elektriska arbetareförb. . .	68	2 986	—	2 986	164	—	164	5·5	5·8
Gjutareförbundet	104	4 162	2	4 164	297	—	297	7·1	6·1
Grov- o. fabriksarb.-förb. .	234	20 354	1 841	22 195	3 700	173	3 873	17·4	20·4
Gruvindustriarbetareförb. .	16	1 559	16	1 575	185	—	185	11·7	4·9
Handelsarbetareförb. . . .	117	6 057	2 057	8 114	465	105	570	7·0	6·4
Hatt- o. pälsindustriarb.-f. .	19	396	656	1 052	25	156	181	17·2	12·4
Hattarbetare	9	181	416	597	11	141	152	27·8	17·2
Pälsvaruarbetare	10	265	240	505	14	15	29	5·7	10·0
Kommunalarbetareförb. . .	91	9 913	741	10 654	390	54	444	4·2	3·0
Litografiska förbundet . .	5	751	12	763	11	—	11	1·4	1·1
Livsmedelsarbetareförb. . .	64	7 817	1 771	9 588	847	148	995	10·4	7·9
Metallindustriarb.-förb. . .	197	63 761	2 796	66 557	5 583	79	5 662	8·5	7·0
Järnbruksarbetare . . .	52	15 968	58	16 016	1 864	—	1 864	11·6	9·6
Verkstadsarbetare . . .	145	47 798	2 748	50 541	3 719	79	3 798	7·5	6·2
Murareförbundet	38	2 359	—	2 359	427	—	427	18·1	10·7
Måleriarbetareförbundet . .	42	2 504	—	2 504	407	—	407	16·3	1·8
Pappersindustriarb.-förb. .	108	16 649	591	17 240	683	44	727	4·2	2·8
Sadelm.- o. tapetseraref. .	20	554	40	594	15	—	15	2·5	2·3
Sko- o. läderindustriarb.-f. .	35	5 613	2 426	8 039	208	39	247	3·1	3·8
Skrädderiarbetareförb. . .	58	1 874	4 404	6 278	50	176	226	3·6	4·7
Stenindustriarbetareförb. .	101	6 026	—	6 026	761	—	761	12·6	3·8
Stuckatörförbundet . . .	1	31	—	31	1	—	1	3·2	6·4
Sågverksindustriarb.-förb. .	204	17 384	10	17 394	4 044	—	4 044	23·2	16·8
Textilarbetareförbundet . .	62	4 593	6 207	10 800	153	182	335	3·1	3·9
Tobaksindustriarb.-förb. .	10	516	2 272	2 788	13	2	15	0·5	0·6
Transportarbetareförb. . .	42	2 433	—	2 433	305	—	305	12·3	11·9
Träindustriarbetareförb. . .	116	6 141	80	6 221	489	18	507	8·1	7·2
Tunnbinderiarbetareförb. .	17	269	—	269	11	—	11	4·1	5·5
Typografförbundet	18	3 401	285	3 686	199	30	229	6·2	5·6
Väg- o. vattenb.-arb.-förb. .	16	860	1	861	77	—	77	8·9	7·0
Summa	2 084	204 373	29 459	233 832	22 097	1 403	23 500	10·0	8·5

Antalet *arbetslöshetsveckor* (d. v. s. på grund av arbetslöshet fristämplade veckor) har under oktober uppgivits till inalles 108 274, vilket i genomsnitt motsvarar 4·6 veckor per varje å månadens sista dag arbetslös medlem.

Arbetslösheten i utlandet.

En sammanställning av tillgänglig arbetslöshetsstatistik från Sverige och vissa andra länder visar följande procenttal för månaderna oktober 1924—oktober 1925.

	Okt.	Nov.	Dec.	Jan.	Febr.	Mars	April	Maj	Juni	Juli	Aug.	Sept.	Okt.
Sverige	8·4	10·5	15·5	14·8	13·5	12·0	10·9	8·2	8·2	7·6	7·7	8·5	10·0
Norge	5·8	7·8	8·8	8·6	8·1	7·4	9·5	8·1	8·5	8·8	10·1	12·9[1]	17·0
Danmark	7·0	9·3	17·1	16·9	16·3	15·1	13·5	12·1	9·0	8·3	9·7[1]	9·9	12·7
England	8·7	8·6	9·2	9·0	9·4	9·0	9·4	10·1	12·3	11·2	11·4	11·4	11·3
Tyskland	8·4	7·3	8·1	8·1	7·3	5·8	4·3	3·6	3·5	3·7	4·3	4·5	5·3
Nederländerna . . .	8·1	9·6	13·7	14·7	11·7	9·3	7·7	6·9	6·7	8·3	9·0[2]	8·3[2]	—
Belgien	2·9	3·3	5·1	6·1	6·3	7·0	7·1	6·2	5·3	5·1	3·9	2·7[2]	—
Kanada	6·3	9·7	11·6	10·2	9·5	8·5	8·7	7·0	6·1	5·2	4·4	5·7	—
Nya Syd-Wales . . .	11·1	9·0	12·9	14·3	16·1	8·1	10·9	10·4	5·0	3·4	—	—	—

Anmärkas må, att på grund av primärmaterialets beskaffenhet dessa procenttal endast i mindre mån lämpa sig för jämförelser mellan de särskilda länderna, men däremot väl belysa utvecklingen i samma land.

Livsmedelspriser och levnadskostnader.

Livsmedelspriser under november månad 1925. De noteringar av minuthandelspriser å livsmedel (ävensom å bränsle och lyse), som meddelas i efterföljande sammandragstabell för socialstyrelsens 49 ombudsorter, ha inhämtats och bearbetats på samma sätt, som tidigare varit fallet. Under hänvisning till denna tabell må följande anföras rörande de under de senaste månaderna inträffade prisförändringarna å de olika varuslagen.

Även under november har prisnivån sjunkit något, beroende på fortsatta prisfall å bl. a. bröd, kött och fläsk ävensom på att de för resp. veckor uträknade medelpriserna å smör varit genomsnittligt något lägre än i oktober. Samtidigt har visserligen medelpriset å en del andra varuslag såsom mjölk, ägg och socker undergått stegring, vilken beträffande ägg varit ovanligt kraftig för årstiden, men uppgången har ej varit tillräcklig för att fullt uppväga prisfallet å de ovannämnda förnödenheterna. Av de 58 varuslag, å vilka noteringar inhämtats, ha sedan oktober 32 varit föremål för *prissänkning* och 15 för *prisstegring*, under det att medelpriserna å de övriga 11 varuslagen äro fullt *oförändrade*.

[1] Reviderade siffror. — [2] Preliminära siffror.

Medelpris per år (1913—1924) och per månad (november 1924—november 1925)

	Varuslag	Kvantitet	1913	1914	1917	1918	1919	1920	1921	1922	1923	1924
			öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre
1	Mjölk: oskummad	l.	14	15	25	× 38	47	44	35	25	23	24
2	handskummad	»	8	8	15	× 24	—	26	20	13	12	13
3	separerad	»	6	6	12	× 19	23	19	13	9	9	9
4	Smör: bords- (mejeri-)	kg.	236	239	× 401	× 587	729	657	496	375	366	374
5	mat- (lands-)	»	213	218	× 358	× 546	727	651	486	358	350	350
6	Ost: helfet, okryddad	»	164	162	× 305	× 372	624	524	389	277	275	289
7	halvfet, »	»	121	119	× 234	× 332	500	374	267	178	187	203
8	Margarin: växt-, bästa sort	»	185	144	—	—	433	376	293	178	184	178
9	Ägg: svenska, färska	tjog	159	171	343	725	681	578	428	320	271	274
10	» konserverade	»	137	151	307	615	716	533	393	348	260	279
11	Potatis: gammal	hl.	—	—	× 955	× 1200	1271	963	947	699	771	986
12	»	5 l.	28	30	× 58	× 68	71	60	60	47	50	61
13	färsk	»	46	80	146	237	102	191	124	119	180	187
14	Ärter, gula	kg.	81	85	× 63	× 66	78	69	58	48	50	51
15	Bruna bönor	»	48	49	199	× 173	214	130	83	97	72	88
16	Mjöl: vete-, svenskt, bästa sort	»	31	33	× 42	× 50	× 75	91	71	52	45	44
17	råg-, » » »	»	22	23	× 36	× 41	× 56	56	46	31	27	30
18	rågsikt-, » » »	»	27	29	—	—	× 73	73	63	44	38	40
19	Gryn: havre- (ångpreparerade)	»	36	42	× 68	× 82	99	101	72	52	50	48
20	ris-, bästa sort svenska (»R. T.»)	»	41	41	× 75	× 73	111	176	85	61	53	54
21	Rågbröd: hårt grovt spisbröd	»	41	43	× 62	× 73	96	111	108	86	75	73
22	hårt knäckebröd	»	—	—	—	—	—	139	132	110	97	95
23	mjukt, limpa, söt	»	38	40	× 60	× 75	96	105	93	73	65	64
24	» » sur (»grovbröd»)	»	30	31	× 45	× 49	64	71	65	50	44	46
25	Vetebröd: skorpor, ordinära	»	76	78	× 117	× 180	230	254	217	172	157	156
26	mjukt, bil- bakat med vatten	»	43	46	× 68	× 88	116	128	113	88	77	77
27	ligaste sort » » mjölk	»	60	61	× 83	× 144	167	145	129	103	90	91
28	Nötkött, färskt: stek	»	122	116	219	567	563	398	301	223	209	264
29	soppkött	»	100	95	193	507	490	333	243	175	169	167
30	Kalvkött, stek: gödkalv	»	131	130	× 215	546	512	493	377	280	256	247
31	spädkalv	»	72	70	× 148	357	312	274	204	155	140	144
32	Fårkött: färskt, stek	»	133	130	258	626	600	431	310	233	225	223
33	salt, svenskt	»	114	118	241	546	547	385	264	193	184	181
34	Renkött, färskt, stek	»	119	121	261	599	557	442	348	270	264	239
35	Fläsk: färskt (sidfläsk)	»	133	129	× 270	× 388	605	449	321	250	214	197
36	salt, svenskt »	»	140	137	× 287	× 404	619	470	338	263	227	204
37	» amerikanskt »	»	—	—	—	—	—	364	275	204	192	189
38	Fisk, färsk: abborre	»	75	76	122	211	202	191	166	140	132	135
39	gädda	»	108	110	188	317	333	312	260	211	209	212
40	sill	»	84	85	91	149	110	102	92	79	67	72
41	strömming	»	88	89	65	123	114	106	91	70	61	66
42	torsk	»	55	57	111	196	160	139	119	100	94	100
43	rödspotta (»spätta»)	»	79	81	167	295	244	219	199	169	154	154
44	kolja	»	—	—	—	—	—	152	134	113	111	120
45	salt: sill, prima	»	45	45	105	145	148	120	87	77	59	70
46	strömming	»	80	81	78	100	105	74	65	51	45	46
47	Kabeljo av långa med fenor o. stjärt	»	56	58	152	293	223	156	113	97	83	90
48	Kaffe (obränt), prima Santos	»	170	159	× 315	× 307	316	331	210	219	244	281
49	Socker, bit-	»	67	65	× 70	× 92	× 133	× 168	× 170	× 156	107	96
50	Salt (matsalt)	»	—	10	19	31	32	31	26	21	20	19
51	Svagdricka	l.	6	6	10	14	16	16	17	15	14	14
52	Fotogen, Water White	»	20	21	37	—	71	60	53	38	32	31
53	Ved: björk- osågad, hemkörd (per	famn	2560	2630	5520	7850	8220	10310	7090	4990	5250	5170
54	barr- »storfamn»: 3·56 kbm)	»	2040	2110	4500	6620	6740	8230	5620	3820	3880	3850
55	Bränntorv	100 kg.	196	220	670	1035	896	964	659	460	449	441
56	Kol: antracit- (»valnöt») hemkörd	hl.	401	411	803	—	—	2069	1286	948	840	782
57	eng. hushålls- (fyrkol) hemkörd	»	234	242	707	—	—	1664	703	444	414	389
58	Koks: gasverks- (krossad)[1] hemkörd	»	165	157	413	—	—	1177	452	326	310	303
59	eng. kamin- » hemkörd	»	189	190	521	—	—	1249	481	356	337	326

[1] T. o. m. år 1917 avse uppgifterna okrossad koks. — [2] Preliminära siffror. — × Maximipris.

för samtliga orter (44 orter åren 1913—1919 samt 49 orter fr. o. m. år 1920).

Nov. 1924	Dec. 1924	Jan. 1925	Febr. 1925	Mars 1925	April 1925	Maj 1925	Juni 1925	Juli 1925	Aug. 1925	Sept. 1925	Okt.[2] 1925	Nov.[2] 1925	Höjning (+) eller sänkning (−) i %		
öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	nov. 1913—nov. 1925	nov. 1924—nov. 1925	
25	24	24	24	24	24	24	23	23	23	23	23	24	+ 71·4	— 4·0	1
13	13	13	13	13	13	13	13	13	13	12	12	12	+ 50·0	— 7·7	2
9	9	9	9	9	9	9	9	9	9	9	9	9	+ 50·0	0·0	3
403	422	380	396	404	368	353	359	365	399	413	410	394	+ 63·5	— 2·2	4
381	390	358	359	363	348	339	334	332	363	375	369	361	+ 64·8	— 5·2	5
281	279	277	276	273	270	266	264	262	262	261	261	260	+ 58·5	— 7·5	6
198	193	193	189	187	185	181	178	178	179	178	177	178	+ 47·1	— 10·1	7
182	181	180	179	179	179	179	178	178	178	177	177	176	+ 27·5	— 3·8	8
378	390	308	257	221	199	192	200	208	225	250	329	397	+ 93·7	+ 5·0	9
283	291	272	230	—	—	—	—	—	—	—	278	290	+ 94·6	+ 2·5	10
970	964	969	1001	1 031	1 104	1 079	1049	1 079	1 050	811	704	700	—	— 27·8	11
60	60	60	61	63	67	66	65	65	61	51	47	47	+ 80·8	— 21·7	12
—	—	—	—	—	—	—	—	155	72	—	—	—	—	—	13
52	51	51	51	51	51	51	50	50	50	49	49	48	+ 54·8	— 7·7	14
84	84	83	80	79	75	71	71	71	69	69	69	66	+ 43·5	— 21·4	15
51	51	52	52	51	47	47	50	49	49	46	45	44	+ 41·9	— 13·7	16
37	37	37	38	38	35	35	36	35	33	29	26	26	+ 23·8	— 29·7	17
47	48	48	48	47	44	44	45	44	42	38	35	35	+ 34·6	— 25·5	18
50	50	50	51	52	51	50	50	50	50	50	49	48	+ 33·3	— 4·0	19
54	54	54	54	54	54	53	53	53	53	53	53	53	+ 29·3	— 1·9	20
77	77	78	78	79	78	78	78	78	78	76	75	74	+ 80·5	— 3·9	21
99	99	100	100	101	100	100	100	100	99	98	96	95	—	— 4·0	22
71	72	72	72	72	72	71	71	71	71	70	67	66	+ 73·7	— 7·0	23
53	53	54	54	54	53	53	53	53	52	51	50	48	+ 60·0	— 9·4	24
164	162	162	163	164	163	162	162	162	162	160	159	155	+ 106·7	— 5·5	25
85	85	86	87	87	87	86	86	86	86	85	83	80	+ 86·0	— 5·9	26
100	100	101	102	102	102	101	100	100	100	98	97	94	+ 56·7	— 6·0	27
206	204	203	204	205	207	210	213	217	219	219	217	213	+ 74·6	+ 3·4	28
169	168	168	169	169	171	174	175	178	181	181	179	177	+ 75·2	+ 4·7	29
247	249	253	252	249	254	257	260	259	258	257	256	254	+ 92·4	+ 2·8	30
145	148	147	148	149	149	151	152	154	156	155	153	152	+ 108·2	+ 4·8	31
216	219	226	232	236	245	253	259	260	252	242	232	225	+ 77·2	+ 4·2	32
181	184	187	190	194	201	202	204	208	208	203	197	192	+ 65·5	+ 6·1	33
223	250	256	251	249	249	250	—	—	—	—	215	247	+ 118·6	+ 10·8	34
224	224	233	238	242	246	248	250	251	255	261	260	255	+ 88·9	+ 13·8	35
231	231	239	243	245	250	256	257	259	262	269	267	264	+ 85·9	+ 14·3	36
204	210	213	218	221	226	230	231	235	240	253	257	254	—	+ 24·5	37
134	132	141	145	148	131	117	119	124	127	132	132	134	+ 78·7	0·0	38
209	208	217	221	221	196	173	187	205	210	211	209	200	+ 83·5	— 4·3	39
72	76	74	65	60	66	71	84	97	95	83	78	79	+ 125·7	+ 9·7	40
72	73	77	74	75	70	66	68	72	65	71	78	79	+ 83·7	+ 9·7	41
100	97	107	105	101	98	96	103	100	100	103	101	99	+ 76·8	— 1·0	42
152	149	162	158	156	149	145	152	157	162	163	155	151	+ 88·8	— 0·7	43
124	123	129	131	128	121	115	116	112	113	118	116	115	—	— 7·3	44
86	87	88	92	94	94	95	95	95	85	74	72	72	+ 60·0	— 16·3	45
48	49	48	50	52	52	53	53	52	55	51	50	51	+ 64·5	+ 6·3	46
92	92	92	93	99	95	97	97	97	97	98	101	105	+ 87·5	+ 14·1	47
313	322	326	337	340	340	337	332	334	333	333	334	335	+ 106·8	+ 7·0	48
86	85	82	82	83	83	79	78	76	76	77	71	72	+ 7·5	— 16·3	49
19	19	19	19	19	19	19	19	19	19	19	19	19	—	0·0	50
14	15	15	15	15	15	15	15	15	15	15	15	15	+ 150·0	+ 7·1	51
31	31	30	30	30	30	30	30	30	30	30	30	30	+ 42·9	— 3·2	52
5100	5130	5140	5150	5130	5110	5090	5040	4990	4910	4850	4810	4800	+ 85·3	— 5·9	53
3840	3840	3850	3880	3870	3860	3840	3800	3750	3680	3650	3630	3610	+ 75·2	— 6·0	54
429	439	437	429	434	435	446	454	457	448	442	438	438	+ 123·5	+ 2·1	55
747	748	750	747	744	742	738	729	730	728	725	729	739	+ 86·6	— 1·1	56
362	360	358	361	360	354	352	342	334	330	325	330	336	+ 46·1	— 7·2	57
285	284	280	279	275	274	272	265	258	251	236	228	227	+ 44·6	— 20·4	58
301	298	297	297	293	290	286	281	278	274	258	257	260	+ 39·8	— 13·6	59

Sammanfattning av livsmedelsprisernas förändringar juli 1914—november 1925. Till belysande av de allmänna förändringar, som med avseende å livsmedelspriserna ägt rum i detaljhandeln från tiden före världskrigets utbrott till och med november 1925, meddelas efterföljande indexserier, vilka utarbetats på sätt förut beskrivits i Sociala Meddelanden (årg. 1920, sid. 752 ff.).

	Juli	Årsmedeltal							År 1924				År 1925[1]				
	1914	1918	1919	1920	1921	1922	1923	1924	1:a kv.	2:a kv.	3:e kv.	4:e kv.	1:a kv.	2:a kv.	3:e kv.	Okt.	Nov.
Aritmetiska (ovägda) tal	100	319	348	321	245	186	171	174	174	169	172	179	179	176	176	172	172
Vägda tal .	100	270	320	298	237	180	164	164	162	159	162	172	170	169	169	166	165

Enligt vad den »vägda» indexserien giver vid handen, har den allmänna prisnivån i fråga om livsmedel, bränsle och lyse under november visat en svag nedgång, och den »vägda» indexsiffran är nu en enhet lägre än i oktober. Det »ovägda» indextalet kvarstår däremot oförändrat. — Ovanstående indexserier återgivas fullständigare i de häften av Sociala Meddelanden, som innehålla kvartalsrapporter över levnadskostnaderna, senast i årg. 1925, häfte 10, sid. 850. Det må noga observeras, att samtliga ovan angivna stegringssiffror endast avse den förhöjning, som drabbat priserna å livsmedel, bränsle och lyse. Indextalet för de totala levnadskostnaderna (sålunda jämväl utgifterna för hyra, kläder, skatter m. m. inberäknade), vilket beräknas kvartalsvis, utgjorde vid den senast verkställda beräkningen, den 1 oktober 1925, 175, motsvarande en stegring från juli 1914 av 75 % mot 76 % vid närmast föregående undersökningstillfälle, den 1 juli (se nyssnämnda kvartalsrapport, sid. 853).

Författningar rörande sociala frågor.

I Svensk författningssamling ha under tiden 11 november—10 december 1925 bl. a. publicerats:

N:r		Daterad
463.	Lag om utsträckt tillämpning av lagen ang. olovlig befattning med spritdrycker och vin	27 nov.
464.	K. kung. ang. ikraftträdandet av lagen nr 463	27 »
465.	K. kung. om utförsel från riket av rusdrycker	27 »

[1] Preliminära siffror för oktober och november.

Sociala Meddelanden.

Årgången 1925.

Band XXVII.				*Band XXVIII.*			
N:r 1 . .	s. 1—80	N:r 4 . . .	s. 241—336	N:r 7 . . .	s. 513—592	N:r 10 . .	s. 777— 872
» 2 . .	» 81—160	» 5 . . .	» 337—416	» 8 . . .	» 593—680	» 11 . .	» 873— 968
» 3 . .	» 161—240	» 6 . . .	» 417—512	» 9 . . .	» 681—776	» 12 . .	» 969—1068

Sakregister.

Alkoholistvården och nykterhetsnämndernas verksamhet: s. 779.

Arbetarattachéer i Mexiko: s. 752.

Arbetarskydd. Förslag till reviderad arbetarskyddslag: s. 1043.

Se vidare *Fartygsinspektionen*, *Minderåriga*, *Yrkesinspektionen*.

Arbetsbyrån, Internationella. Nya publikationer: s. 756, 951, 1047.

Styrelsesammanträden, 1925, jan.: s. 142; april: s. 392; okt.: s. 941.

Arbetsförhållandena inom industrien i Leningrad: s. 25, 1036.

Arbetsförmedling, Sveriges offentliga, år 1924: s. 185; månadsstatistik 1924, dec.: s. 48; 1925, jan.: s. 150; febr.: s. 230; mars: s. 304; april: s. 406; maj: s. 502; juni: s. 560; juli: s. 670; aug.: s. 766; sept.: s. 840; okt.: s. 958; nov.: s. 1058.

De offentliga arbetsförmedlingsanstalternas inkomster och utgifter år 1924: s. 749.

Den privata arbetsförmedlingen under år 1924: s. 364.

Danmark. Den offentliga arbetsförmedlingen 1924/25: s. 557.

Finland. Den offentliga arbetsförmedlingen år 1924: s. 659.

Norge. Den offentliga arbetsförmedlingen år 1924: s. 556.

Förslag till ny arbetsförmedlingslag: s. 297.

Se vidare *Arbetsråd*, *Sjuksköterskebyråer*.

Arbetsgivareföreningen, Svenska, år 1924: s. 495.

Arbetsinställelser i Sverige år 1924: s. 892.

Amerikas förenta stater. Arbetsinställelser år 1924: s. 948.

Jury vid blockadmål: s. 37.

Australien. Arbetsinställelser år 1924: s. 949.

Belgien. Arbetsinställelser år 1924: s. 947.

Danmark. Arbetsinställelser år 1924: s. 945.

Den stora arbetskonflikten under våren 1925: s. 661.

England. Arbetsinställelser år 1924: s. 947.

Estland. Arbetsinställelser år 1924: s. 946.

Finland. Arbetsinställelser år 1924: s. 946.

Frankrike. Arbetsinställelser åren 1920—1922: s. 300.

Kanada. Arbetsinställelser år 1924: s. 948.

Nederländerna. Arbetsinställelser år 1924: s. 947.

Norge. Arbetsinställelser år 1923: s. 37.

Arbetskonferens. Program för 1925 års arbetskonferens: s. 32.

Sveriges delegation vid 1925 års arbetskonferens: s. 392.

Sjunde internationella arbetskonferensen i Genève: s. 605, 683.

Arbetskonferensernas resultat i lagstiftningen: s. 874, 834.

Jfr även *Arbetsbyrån*.

Arbetslöner. Arbetslönernas fluktuationer i Sverige åren 1913—1924: s. 419.

Löneutvecklingen inom olika näringsgrenar under åren 1913—1924: s. 717.

Arbetslönernas köpkraft i olika länder: s. 3, 142, 397.

Amerikas förenta stater. Arbetslöner och arbetstid i storindustrien: s. 293.

Löneutvecklingen under 1924: s. 215.

Danmark. Arbetslönerna 1924, första kvart.: s. 32; tredje kvart.: s. 217; 1925, första kvart.: s. 752.

England. Löneutvecklingen under 1924: s. 215.
Frankrike. Löneutvecklingen under åren 1911—1924: s. 216.
Kanada. Löneutvecklingen under 1924: s. 215.
Tyskland. Löneutvecklingen under 1924: s. 216.
Se vidare *Arbetsförhållanden, Kollektivavtal, Lantarbetare, Skogsarbetare, Statstjänst, Väg- och vattenbyggnader.*

Arbetslöshet. Arbetslöshetssakkunnigas betänkande: s. 823.
Arbetslöshetskonferens i Stockholm i december 1925: s. 1041.
Prejudikat angående kommunalt arbetslöshetsanslag: s. 399.
Arbetslösheten inom arbetarorganisationerna: 1924, 30 nov.: s. 54; 31 dec.: s. 156; sammanfattning för år 1924: s. 90; 1925, 31 jan.: s. 236; 28 febr.: s. 310; 31 mars: s. 412; 30 april: s. 508; 31 maj: s. 566; 30 juni: s. 676; 31 juli: s. 772; 31 aug.: s. 846; 30 sept.: s. 964; 31 okt.: s. 1064.
Arbetslösheten i utlandet: s. 55, 157, 237, 311, 413, 509, 554, 677, 773, 847, 965, 1065.
England. Undersökning rörande arbetslöshetsklientelet: s. 660.
Se vidare *Arbetsförhållanden, Arbetslöshetskommissionen, Ingenjörsyrket.*

Arbetslöshetskommissionen. Statens arbetslöshetskommissions verksamhet 1924, nov.: s. 33; dec.: s. 143; 1925, jan.: s. 218; febr.: s. 298; mars: s. 399; april: s. 494; maj: s. 557; juni: s. 659; juli: s. 753; aug.: s. 836; sept.: s. 942; okt.: s. 1042.

Arbetsmarknad. Arbetsmarknaden enligt arbetsförmedlingsanstalternas rapporter: 1924, dec.: s. 1; 1925, jan.: s. 81; febr.: s. 161; mars: s. 241; april: s. 337; maj: s. 417; juni: s. 513; juli: s. 593; aug.: s. 681; sept.: s. 777; okt.: s. 873; nov.: s. 969.
Arbetstillgången enligt uppgifter från industriidkare m. fl.: 1924, fjärde kvart.: s. 83; 1925, första kvart.: s. 339; andra kvart.: s. 595; tredje kvart.: s. 875.
Arbetstillgångens växlingar 1915—1925: s. 880.
Danmark. Arbetsmarknaden 1925, jan.: s. 219; febr.: s. 299.
England. Arbetsmarknaden 1924, nov.: s. 34; dec.: s. 145; 1925, jan.: s. 218; febr.: s. 299; mars: s. 400; april: s. 495; maj: s. 557; juni: s. 659; juli: s. 753; aug.: s. 837; sept.: s. 942; okt.: s. 1042.
Tyskland. Arbetsmarknaden 1924, nov.: s. 34; dec.: s. 145; 1925, jan.: s. 218; febr.: s. 299; mars: s. 400; april: s. 495; maj: s. 558; juni: s. 660; juli: s. 753; aug.: s. 837; sept.: s. 942; okt.: s. 1042.
Se vidare *Arbetsförhållanden, Ingenjörsyrket, Lantarbetare, Sjömansyrket.*

Arbetsråd. Frankrike. Ett franskt arbetsråd: s. 396.

Arbetstid. Arbetstiden vid yrkesmässig automobiltrafik: s. 271.
Socialstyrelsens förslag rörande arbetstidslagstiftningen: s. 1043.
Se vidare *Arbetsförhållanden, Arbetslöner, Lantarbetare.*

Arbetstillgång, se *Arbetsmarknad.*

Barnaskydd. Första allmänna barnaskyddskongressen i Genève: s. 834.
Se vidare *Minderåriga.*

Bostadsfrågan. Bostadsmarknaden i Sveriges större städer vid aprilflyttningen 1925: s. 530.
Bostadsmarknaden i rikets städer vid oktoberflyttningen 1925: s. 971.
Hyresförhållandena för vissa tjänstemän under hyresåret 1924/25: s. 243.
Hyresräkningen år 1924: s. 933.
Europas bostadsproblem: s. 376.
Danmark. Läget på bostadsmarknaden i oktober 1924: s. 34.
Se vidare *Byggnadsverksamheten Hyreslagstiftning, Vräkningar.*

Byggnadsverksamheten i rikets större städer år 1924: s. 254; i rikets stadssamhällen år 1924: s. 977.

Driftsnämnder, se *Industriell demokrati.*

Dyrortsgruppering för det skattefria avdraget: s. 299, 358.

Emigrationen, se *Föreningsväsen, Ut- och invandring.*

Fackföreningsrörelsen i olika länder år 1923: s. 496.
Fackförbundens omorganisation enligt industriförbundsprincipen: s. 546.
England. Fackföreningsrörelsen år 1924: s. 1043.
Se vidare *Arbetsförhållanden, Landsorganisationen.*

Fartygsinspektionen. Förslaget om fartygsinspektionens nedskärning: s. 210.

Fattigvård. Ordnandet av fattigvården bland lapparna: s. 219.

Fylleriförseelserna 1924, fjärde kvart.: s. 137; 1925, första kvart.: s. 345; andra kvart.: s. 601. Fylleriförseelser och spritsmuggling 1925, tredje kvart.: s. 906.

Föreningsväsen. Nationalföreningen mot emigrationen omorganiseras: s. 1045.
Internationella föreningen för socialt framåtskridande: s. 941.
Se vidare *Arbetsgivareföreningen, Fackföreningsrörelsen, Kooperation, Landsorganisationen.*
Förhandlingsordning. Norge. Förslag till förhandlingsordning för statstjänstemännen: s. 496.
Förlikningsmän. Statens förlikningsmäns verksamhet år 1924: s. 898.
Gruvdrift, se *Olycksfall i arbete, Yrkesinspektion.*
Hyreslagstiftning. Anmälningsskyldigheten beträffande hyresledighet: s. 943.
Hyresräkningen, se *Bostadsfrågan.*
Immigration, se *Ut- och invandring.*
Industriell demokrati. Den industriella demokratiens problem: s. 483.
Den industriella demokratien i Norge, England, Tjeckoslovakien och Österrike: s. 273.
Amerikas förenta stater. Industriell demokrati: s. 383.
Danmark. Lagförslaget om driftsnämnder: s. 494.
Industrien i Sverige år 1923: s. 367.
Belgiens allmänna utveckling sedan kriget: s. 296.
Se även *Kvinnliga arbetare.*
Ingenjörsyrket. De nyexaminerade ingenjörerna på arbetsmarknaden: s. 143.
Kollektivavtal i Sverige år 1924: s. 886.
Kollektivavtalens lönesatser 1924, fjärde kvart.: s. 22; 1925, första kvart.: s. 259; andra och tredje kvart.: s. 827.
Frankrike. Kollektivavtal år 1924: s. 754.
Nederländerna. Kollektivavtal den 1 juni 1924: s. 558.
Norge. Kollektivavtal år 1923: s. 35.
Tyskland. Kollektivavtal år 1923: s. 35.
Kooperation. Kooperativ verksamhet i Sverige 1920—23: s. 533.
Kooperativa förbundets verksamhet under år 1924: s. 542.
Kvinnliga arbetare. Kvinnors och minderårigas användande inom industrien i Sverige år 1923: s. 370.
Landsorganisationen i Sverige under 1924: s. 401.
Se vidare *Fackföreningsrörelsen.*
Lantarbetare. Löneförhållanden år 1924: s. 97.
Arbetartillgång, arbetstid och arbetslön inom Sveriges jordbruk år 1924: s. 900.
Legostadgan. Socialstyrelsens utredning rörande legostadgan: s. 1004.
Levnadskostnader 1924, fjärde kvart.: s. 55: 1925, första kvart.: s. 311; andra kvart.: s. 567; tredje kvart.: s. 847.
Levnadskostnadernas förändringar i Sverige och utlandet: s. 20, 264, 550, 837.
Arbetarnas levnadsstandard i valutasvaga länder: s. 552.
Se vidare *Arbetslöner, Dyrortsgruppering, Livsmedelspriser.*
Livsmedelspriser och levnadskostnader: 1925, jan.: s. 157; febr.: s. 237; april: s. 413; maj: s. 509; juli: s. 677; aug.: s. 773; okt.: s. 965; nov.: s. 1065.
Minuthandelspriser å livsmedel i Stockholm, Oslo och Köpenhamn: s. 266.
Se vidare *Levnadskostnader.*
Lockouter, se *Arbetsinställelser.*
Lösdrivare, se *Tvångsarbetare.*
Medling i arbetstvister, se *Förhandlingsordning, Förlikningsmän, Skiljedom.*
Mellanfolkliga domstolens avdelning för arbetsfrågor: s. 32.
Minderåriga. Kroppsutvecklingen hos minderåriga industriarbetare: s. 992.
Kina. Barnarbetet: s. 395.
Se vidare *Barnaskydd, Kvinnliga arbetare.*
Nykterhetsnämnder, se *Alkoholistvård.*
Olycksfall i arbete år 1922: s. 938.
Några erinringar rörande orsakerna till olycksfall i arbete: s. 349.
Olycksfall inom sjömansyrket år 1924: s. 800.
Olycksfall vid gruvdriften inom östra bergmästardistriktet 1903—1922: s. 995.
Olycksfall vid lastning och lossning av fartyg år 1924: s. 424.
Rapporter från yrkesinspektörerna angående svårare olycksfall i arbete: s. 40, 225, 303, 403, 667, 839.
Olycksfallsförsäkring. Sakkunniga för olycksfalls- och sjukförsäkringen: s. 945.
Bestämmelserna om livränta till föräldrar: s. 1044.
Se vidare *Riksförsäkringsanstalten, Socialförsäkring.*
Pensionsförsäkring. Folkpensionernas utbetalningsterminer: s. 39.
Sjömanspensioneringen: s. 201.
England. Det nya pensionsförsäkringsförslaget: s. 500.
Den nya pensionsförsäkringslagen: s. 755.
Se vidare *Socialförsäkring.*
Pensionsstyrelsen. Årsberättelse för 1923: s. 224.
Riksdagsfrågor, se *Sociallagstiftning.*

Riksförsäkringsanstalten. Årsberättelse för 1923: s. 36.
Rusdrycksförbud. Finland. Brott mot förbudslagen under 1924: s. 220.
Rusdrycksförsäljningen år 1924: s. 943.
Sjukförsäkring. Sakkunniga för olycksfalls- och sjukförsäkringen: s. 945.
Sjukförsäkringens omorganisationsfråga: s. 1044.
Sjukkassor. Förbättrad revision av sjukkassor: s. 12.
Registrerade sjukkassors verksamhet åren 1919—1921: s. 268.
Sjuksköterskebyråernas verksamhet under år 1924: s. 396.
Sjömansyrket. Arbetstillgången under år 1924: s. 94.
Se vidare *Olycksfall i arbete*, *Pensionsförsäkring*.
Skiljedom. Centrala skiljenämndens beslut: s. 44, 146, 228, 761, 1054.
Norge. Medlingslagstiftningen: s. 496.
Skogsarbetare. Löneförhållanden vintern 1924—25: s. 197.
Sociala frågor, se *Sociallagstiftning*.
Socialförsäkring. Socialstyrelsens utlåtande angående socialförsäkringens organisation: s. 436.
Tjeckoslovakien. Den nya socialförsäkringslagen: s. 386.
Tyskland. Frågan om en omorganisation av socialförsäkringen: s. 289.
Se vidare *Arbetslöshet*, *Olycksfallsförsäkring*, *Pensionsförsäkring*, *Sjukförsäkring*.
Sociallagstiftning. Författningar rörande sociala frågor: s. 80, 160, 240, 336, 416, 512, 592, 680, 776, 872, 968, 1068.
Sociala frågor vid 1925 års riksdag: s. 652.
Belgiens allmänna utveckling sedan kriget: s. 296.
Danmark. Sociallagstiftningen: s. 32.
Se vidare *Arbetskonferens*.
Socialstatistik. Andra socialstatistiska konferensen i Genève: s. 296, 515.
Resultaten av den första internationella socialstatistiska konferensen: s. 555.
Socialstatistikens ställning inom förvaltningen: s. 392.
Spritsmuggling. Statistiska uppgifter till belysning av spritsmugglingen till Sverige: s. 744.
Se även *Fylleriförseelser*, *Rusdrycksförbud*.
Statstjänst. Befattningshavare i statens och de större städernas tjänst 1919—1924: s. 930.
Se vidare *Bostadsfrågan*, *Förhandlingsordning*.
Studenter. De norska studenternas ekonomiska förhållanden: s. 558.
Tvångsarbetare. Undersökning rörande kvinnliga tvångsarbetare i Sverige åren 1916—1924: s. 103, 163.
Ut- och invandring år 1924: s. 754.
Utvandringen till främmande världsdelar år 1924: s. 100; 1925, första kvart.: s. 401; andra kvart.: s. 663; tredje kvart.: s. 949.
Svenskarna i utlandet: s. 300.
Amerikas förenta stater. In- och utvandringen 1924, tredje kvart.: s. 38; senare halvåret: s. 222; första kvart. 1925: s. 498; fiskalåret 1924/25: s. 830; tredje kvart. 1925: s. 1046.
Invandringsinspektionens årsrapport: s. 221.
Verkningarna av invandringslagen: s. 498.
Brasilien. Invandringslagstiftningen: s. 499.
Danmark. Utvandringen år 1924: s. 145.
Kanada. Invandringen budgetåret 1923/24: s. 302.
Kanada som immigrationsland: s. 619.
Norge. Utvandringen under 1924: s. 223.
Nya Zeeland. Skandinaverna å Nya Zeeland: s. 664.
Se vidare *Föreningsväsen*.
Vräkningar i Sverige åren 1923 och 1924: s. 911.
Väg- och vattenbyggnader. Löneförhållanden vid statens järnvägsbyggnader och statens vattenfallsverks byggnadsföretag: s. 427.
Yrkesinspektionen. Verksamhet 1924, fjärde kvart.: s. 149; 1925, första kvart.: s. 405; andra kvart.: s. 669; tredje kvart.: s. 957.
Säkerhetstillsynen inom gruvdriften: s. 17.
Se även *Olycksfall i arbete*.
Ålderdomsförsäkring, se *Pensionsförsäkring*.

Statistiska Centralbyrån
Biblioteket
Fack
102 50 STOCKHOLM 17